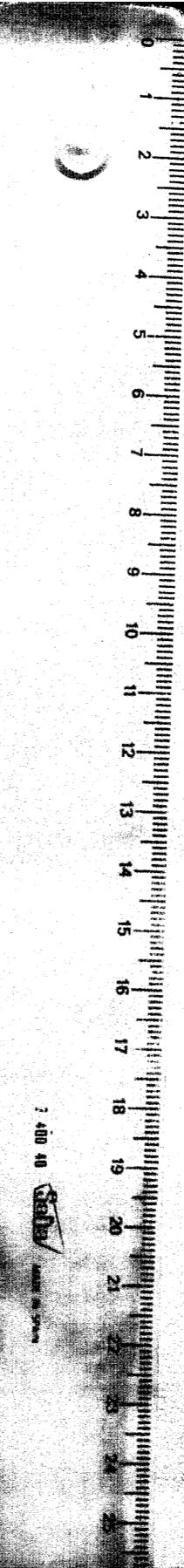

Ball A
B
20
118

16. a to 6.

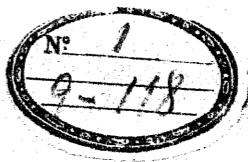
-17-

800
A.
20
118

16. a to 6.

-17-

R7772
SPECVLVM TESTAMENTORVM, SIVE THE-
SAVRVS VNIVERSÆ
IVRIS PRUDENTIÆ.

*IN QVO NON SOLVM CAVSÆ, QVÆ
in publico foro versantur, sed etiam quæ in gymnaſijs a ſidua acclamatione docen-
tur, & quæ in animæ iudicio conſilij opus habent; & regali iure
ſeruantur singulari ordine illuſtrantur.*

A V T H O R E D O C T O R E D I D A C O
Spino à Caccres in Salmanticensi Academia omnium scientia-
rum principe, vnicę atque singularis libri Sextide-
cretalium Cathedræ preſecto,

Immaculatae Virginis Conceptioni dicatum.

Cum Priuilegio.

S A L M A N T I C A E.

Excudebat Ioannes Ferdinandus.

M. D. LXXXVII.

EL REY

Or quito por parte de vos el Doctor Espino cathe
to en la vniuersidad de Salamanca nos fue fecha re
lato que auiaades leydo en
la dicha vniuersidad muchos años cathedra de prop
riedad y en el dicho tiempo
auiaades hecho y compuesto vn libro intitulado Specula testamentorum , en
que os auiaades occupado con mucha curiosidad, diligenc
y trabajo procurando
resoluer con distincion y gran claridad todas las materias, y dificultades tu
antes a ultimas vo
luntades para que resultasse beneficio y vtilidad comum. Suplicandones mandassemos dar
licencia y priuilegio para que vos o la persona que vuestra poder ouiere pu
edes imprimi
el dicho libro por tiempo de veinte años o como la nuestra merced fuese. Lo valvisto por los
del nuestro consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia , que la rematica por
nos sobre ello fecha dispone, fue acordado, que deuiamos mandar dar esta nuestral cedula para
vos en la dicha razón, e yo tuvelo por bien, y por la presente peros hazer bien y merced vos da
mos licencia y facultad para que por tiempo dediz años primeros siguientes, que garen y se
cuentan desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelante vos o la persona que
uestro poder ouiere podays hazer imprimir y vender el dicho libro que de suyo se haza mencio
y da
mos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros reynos que vos nombrarede pa
ra que por esta vez le pueda imprimir con que despues de impreso antes que se venda lo d
y
gays ante los del nuestro consejo jútaamente con el original que va rubricado y firmado al fi
del de Miguel de Ondarca cauala nuestro escriuano de camara de los que en el nuestro conse
jo residen para q se vea, si la dicha impression esta conforme a el original, o traygase en publi
ca forma como por el corretor nombrado por nuestro mandado se vio y corrigo la dicha im
pression con el original y se imprimio conforme a el, y quedan asi mismo impressas las erra
tas por el apuntadas para cada vn libro de los que ansi fueren istos , y se os tasse el precio
que ouieredes de auer por cada volumen y mandamos que durzate el dicho tiempo persona
alguna sin vuestra licencia no lo pueda imprimir ni vender pena , que el que lo hiziere aya
perdido y pierda todos y cualesquier libros y moldes y aparejos, que deltuviere e incurta en pe
na de cincuenta mil maravedis por cada vez que lo contrario hiziere, la qual dicha pena sea la
tercia parte para el denunciador y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra
tercia parte para la nuestra camara. Y mandamos a los del nuestro consejo presidentes y oy
dores de las nuestras audiencias, alcaldes, alguaziles de la nuestra casa y corte y chancillerias,
y otros juezes y justicias qualesquier de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros rey
nos y señores, asi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden
y cumplan y hagan guardar y cumplir esta nuestra cedula y merced, que ansi os hazemos, y
contra su tenor y forma no vayan ni passen, ni consentan yr ni passar por alguna manera so
 pena de la nuestra merced y de diez mil maravedis para la nuestra camara. Dada en el Pardo
a primero dia del mes de Nouiembre de mil y quinientos y ochenta y seys años. Vala seys.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.

Iuan Vazquez.

A D I M M A C V L A T A M

Virginer Dei q; genitricem Mariam.

Hy hoc in more positum communique veterum & recentiorum studiorum, ut qui nouum aliquod opus nouamq; studiorum lucubratione in lucē edere statueret patronū sibi aliquem Mecenatem que deligeret, in cuius nomine quasi felici aliquo auspicio suorū laborum fructus apparerent, in publicamq; hominum lucem emitterentur. Alij namq; viros principes & authoritate praestantes & summos s. e Reges sibi quasi tutores adhibuerunt, quibus scripta sua offerre dicare que honestissime possent: quod mihi non sine magno consilio fecisse prudentissimis reris omnium scriptores visisunt. Quidam enim commentationes scriptionesque suas apud profundas illustrandasq; foretum maximē existimarent cum clarorum hominū splendore & amplitudo in primo quasi operum suorum vestibulo præfulgeret. Quidam alii nidorum obrectatorumque mortibus tuiiores futuros se esse sperarunt, si principū, potentumque authoritate muniti in hominum cœtus frequentiamq; prodirent. Quod si summi viri ad summumq; doctrinae gradū exectibac sibi semper præsidia compararent, quid mihi erit in hac parte faciendum, qui mediocrem tantum eruditionem adeptus omnium opibus videor indigere, quiq; & inuidorum & maleuolorum impetus vndiq; extimesco: tot enim me habere amulos habiturumque video, tot obrectatores quot eum habere est necesse, qui cum tam acerrimis aduersarijsque multiplicibus perpetuo confluetur. Cum ergo mihi tot pericula impēdere videam, cū tot vndique difficultatibus premare & auxilijs sim destitutus nō principum, hominumq; opem, sed bina mano maius & potentius mihi esse implorandum præsidium animaduerti, ad varias calumnias, ad tot discrimina rerum propulsanda, cælitus itaque mihi opem petendam video in cælu oculos animiq; aciem intendendā, ad illiusq; præsidium fugiendū, que optimi & maximi mater eademque virgo humanos casus miserata adesse ab alto solet, illisque auxilium benigne ferre, quise illi iure & ex animo commendarunt. Illa dolis & insidijs circumuentos subleuare constrictosque hostilibus vinculis & cōpedibus exoluere, periculisque ab omnibus sibi deditos liberare perpetuo consuevit.

Illi ego offero, dicoque labores, lucubrationes, studia commentatio
nesque meas, illa enim duce nullis me procellis,
nullisque tempestatibus committe-
redubito.

A D A M A N T I S S I M O S

SIMVLQVE CHARISSI mos Salmanticensis Academiæ studiosos.

NTIQV A illa intuidentia, quæ bonis semper contibus insidiata est, & quorundam inexhausta famis in ipso instanti vestibulo adeo me ipsum exanimatū reddidit, vt ab incepto itinere desisterem maximopere provocabat. Deterrebar sane hoc munere cum rei difficultate, & quod plus studij & diligentiae huic rei adhuc bendum foret. Accedebat etiam, quod non vulgarium rerum esset adhibenda ratio, sed earum, quæ difficultatem habent maximam, simul cum utilitate coniunctam, & quæ vulgo non solent esse in pretio. Sed in re tam difficiili consilium non defuit, si quidem cum in memoriam reuoco dum publicè in Salmanticensi Academia omniū, quas artas sustinet florentissima quanta cum acclamatione, quanta approbatione hic noster labor fuerit exceptus, vt qui in posterum pretio & si maximo illum comparabant, vel cum aliorum scriptis permutabant fœlesse esse existimabant, dum hic noster labor ad eorum manus perueniebat. Accedit etiam, quod vestris precibus vehementer fuerim excitatus, & omnium importuna quodammodo deuictus instantia, vt hęc typis demandarem. Tanti enim apud me momenti hęc fuere, vt votis omnium satisfacere dignum duxerim, ne literarum studiosi tanto frustu, & diuitiarum thesauro improborum scelere defraudarentur, quæ omnia, vt fœliciter cuenirent quanto labore quantis lucubrationibus id fuerit impensum vos omnes testes estis locupletissimi, quibus studiū nostrum pene incredibile visum est, in quo tot seculis doctorum sepultam doctrinam venerandæq; virtutatis recentiorumque reliquias excitatus sum, & quæ vbiq; gentium sparsa & obliuioni multorum socordia iacebant in tenebrisq; sepulta in singularem ordinem satisq; periculum redegerim, quemadmodum talem industriam desiderabat opus, omnes enim à nascentis iuris prudetię incunabulis uno ore fatetur quantis difficultatibus & procellis ultimarum voluntatum materia sit inuoluta, ita ut in uolucris & tegumentis humani ingenij altitudine superet, cum in omnibus peně occurritibus casibus & in quauis actione de ultima testantis dispositione queratur, siquidem usq; ad vitę presentis exitum cum instabilis sit hominum conditio plerumq; continet, vt quæ in uno disponunt casu in alio absq; matura cogitatione vel

aduersa valetudinis causę reuocent, vel impossibile, quid disponant, aut ratione personæ testantis, vel institutionis hæredis, aut ordinis seu solennitatis omissæ euertatur testamentum, vel periculum singula-
re patiatur, ita ut non ad eos quos pater familiæ proponebat ex voto suam substantiam relinquare, sed ad inuokuntarios perueniat. Videtis ne, viri amantissimi, rei magnitudinem quæcāq; difficultatis pondus habet: quæ res desiderabat priscum prudentum ingenia, sed ego spe-
culum vobis trado, in quo hæc manent in enigmate sed ad faciem intueamini. Accipite ergo viri iudicissimilaborum meorū fructus nostri que Thesauri opes qua pro prio iure potestis vendicare cum ab eo profiscantur qui se & studia sua omnia vestra esse fatetur, ea lege
qua cætera, vt si placeant maneant, sint minus ius sit abijcere,
& non iam muneris tenuitatem quam candidum ani-
mi propositum perpendite.

Valete fœlices.

Huius

Fius autem rei magnitudo, scilicet principium illius habere potest, qui reuelat profunda, & abscondita & nouit in tenebris constituta, & lux cum eo est, Danielis.2.c. quia ratione, secundo Regum.c.moneatur, nolite inquit sublimia loqui, gloriantes, quia Deus scientiarum est Dominus, nam ut inquit Propheta Psalmo. 104.beatus homo quem tu erudieris Domine, & Paralypomenon.c. i. Da inquit mihi sapientiam & intelligentiam, ut ingrediar & aggrediar coram populo tuo, nam qui sine Saluatore existimat se esse sapientem, & sine vera sapientia, existimat se prudentem fieri, non sanus, sed æger non sapiens, sed stultus in ægritudine assida laborat, & in cœcitate ma-
xima stultus, & demes permanebit: c. qui sine Saluatore. 16.q.2.c. in no-
mine Domini. 2.i.dist. l.in nomine Domini. C.de iure veteri, enuclean-
do. l.Deo nobis. C. de episcopis & cler. authēt. de armis, in principio.
c. in nomine Domini. de testibus, habetur Actuum Apostol. c. 15. om-
nia quæcunq; feceritis facite in nomine Domini. c. non liceat. 26.q. 6.
& Apostolus inquit non sumus sufficiētes aliquid cogitare ex nobis,
sed ex Deo est sufficiētia nostra, quare illud Iudithi. c. 9. dicendum du-
xi, da mihi verbum in ore meo, & in corde meo consilium corroborata,
& illud Esth. c. 7. Tribue inquit sermonem compositum in ore meo,
vt hoc opus incepsum & tuæ sanctissimæ & immaculatae matris dica-
tum sit acceptabile, vt veritatem eorum quæ dicenda sunt ante oculos
aperiam erroris nodos ejciā obscurā dilucidem, & dubia declarē
vt sic bono peragantur exitu quæ Saluatoris nomine sunt inchoata
principio.

Cum igitur hæc tota nostra institutio, circate stamentorum & vlti-
marum voluntatum dispositionem versetur, & de illa sit noster sermo
habendus prius noscere oportet, quid sit testamentum, doctrinam VI
piani iuris consulti imitando in. l. i. de Iustitia & iure, qui cum de iure
disputaturus esset inquit iuri operam daturum, prius noscere oportet
vnde nomen iuris descendat, est autem ius, & sic idem Vlpia. cum de
mutuo agere vellet, illud definiuit in. l. 2. §. appellata. si cert. petat. ap-
pellata inquit est mutui datio ab eo quod de meo fit tuum. Paulus etiā
inter iuris consultos eximius, dum de instrumentorum fide agere vel-
let ab ipsa definitione incepit. Sic & imperator dū de tutelis ageret tu-
telam definiuit, in. §. est autem institutis de tutelis, cum autem de iu-
re agnationis tractaret iura agnationis definiuit in. §. nos vero. institu-
tis. de legitima agnitorum successione, & sic dicebat Paulus de Castro
in. l. i. in principio quod definitio debet magis attendi, quam etymo-
logia

logia , quia definitio est substantia rei demonstratio, tenet Bald. in l. cum quis. nu. 4. in fi. C. de iuris & facti ignorantia. idem in Rubr. nu. 2. C. qui admitti. nam vt testatur. Aristot. 2. lib. peri hermenias. definitio est oratio explicans naturam rei, tenet glo. in l. nihil aliud. de verb. sig. glo. in princip. Instituta. de obligationibus. glo. in Rubrica de summa Trinitate, Abb. in Rubri. de sententia excommunicatio. Ias. in Rubri. de acquirenda haereditate. nu. 6. Decius in Rubr. de iudicijs. 2. lectura. nu. 4. Doct. in. c. tres sunt actiones de penitentia. d. i. Doct. l. i. s. dolu. de dolo. Doct. in. l. quintus. de auro & argento legato. Doct. c. cum causam de raptoribus. & idem Aristot. 7. metaphy. dicebat quod definitio est, esse rei, idem in. i. topicorum & in. i. de anima dicit, omnis demonstratio principium est, quod quid est dicitur definitio, idem. 7. topico. dicit, oportet definitem planissima interpretatione vti, & Cicero. i. officio. inquit, omnis quæ à ratione suscipitur, de aliqua re institutio, debet à definitione profici, vt intelligatur, quod sit, & de quo dis putatur, & sic dicebat Bald. in præludijs fœdorum quod definitio est patefactio rerum operatarum, licet omnis definitio sit periculosa in iure & parum sit vt subuertinon possit ex tex. in. l. omnis definitio, de regu. iur. Doct. in Rubric. soluto matrimo. vnde cum de testamen- tis vt prædixi, verba facturus sim, consulti Vlpiani definitio- nem sequendo, ab obrectatorum calumnijs tutus,

in vulgum libere prodire
potero.

ERRATA

Ag. 14. col. 2. vers. uum. Accusij. lege Accursum. p. 18. col. 2. ver. creuerunt, leg. creuerunt. p. 22. c. 2. v. & testamento. l. testamento. p. 42. col. 2. v. si liber. l. libera. paq. 50. col. 2. v. mu. testamenti. l. testameato, pag. 74. col. 1. v. reliqua. l. reliqua. p. 83. col. 1. v. Co. beneficium. l. beneficium. p. 89. col. 2. ver. illis. ex. l. que. Lex. l. dicta que. p. 100. col. 2. v. & Theologij. l. & omnes Theologij. p. 108. col. 1. v. plus. Deibertum. q. 7. leg. Daibertum. 1. q. 7. p. 121. col. 1. v. currat, vterinus. l. vterinus. pag. 135. col. 2. v. quod haeres. l. haeres, & v. lum. Gre. goff. l. Gregorius. pag. 136. col. 1. v. ne. eniam. l. enim. pag. 145. col. 1. v. ro. Gauara. l. Gambara & corrige etiam. v. 10. pag. 146. col. 2. v. est, patronatus, l. ius patronatus, & v. sp. antecedenter. l. antecedenter, pag. 147. col. 1. v. fer, decisionem, l. decisione. 13. pag. 152. col. 2. v. qui, dcl. & pag. 184. col. 2. v. rez, 264. l. 266. pag. 198. col. 1. v. pu. à testichum, Late Stichum. & col. 2. v. ne, commil. l. communis. pag. 210. col. 1. v. & eleemosymis, leg. eleemosynis, pag. 220. col. 1. v. nis. leg. bus. pag. 228. col. 1. v. men, & in Petrus, leg. & Petrus. pag. 230. col. 1. v. ra, debeat. leg. debeat sibi. & v. ta. so. leg. sol. pag. 249. col. 2. v. ti. Auarado. l. Al. auarado. p. 263. col. 1. v. con. daret. l. daret, p. 267. c. 2. v. glo. articulis. l. articuli. p. 279. col. 2. v. san. arti. 7. l. arti. 8. p. 295. col. 1. v. quia, torum. l. vorū, p. 296. col. 2. v. tunc, eausæ. l. caufa. p. 299. col. 2. v. ob, quod in per. l. quod per. p. 312. col. 2. v. quia. v. fusfructus. l. v. fusfructus. p. 313. col. 1. v. di. 7. q. 1. p. 316. col. 2. v. fus. par. l. pars. p. 329. col. 1. v. dum. Gratia. l. Garcia. p. 334. col. 2. v. la, deferit. l. defecerit. p. 343. col. 1. v. contuctio. l. confunctio, p. 344. col. 2. v. cam, reijcuntur. l. reijciuntur. p. 354. col. 1. v. te, deconditio. l. conditio. p. 372. col. 1. v. li. Alb. l. Abb. p. 388. col. 1. v. iu. letigimus. l. legitimus. p. 401. col. 2. v. l. si, iudicium. l. iudicum. p. 413. col. 1. v. 9. hædibus. l. hædibus. p. 419. col. 2. v. nu. textus. l. textum. p. 429. col. 1. vers. de. ponticis. l. pótificis. p. 430. col. 1. auhética. l. authética. p. 434. col. 2. v. ro, 17. l. ro. 7. p. 438. col. 1. v. pa. nepotem. l. neptem. p. 440. col. 2. v. ex. in petatur. l. petatur. p. 450. col. 2. v. ne, restituere. l. restituui, p. 456. col. 2. v. ter, rependere. l. impendere. p. 465. c. 2. v. ra, concubitalibus. l. connubialibus. p. 470. col. 1. v. possessor. l. possessor. p. 483. col. 1. v. du. vel. l. vt, p. 393. col. 2. v. in. scriptis. l. scripta. p. 503. col. 2. v. su. Accusij. l. Accursum. p. 508. col. 2. v. sta. num.. 15. l. nu. 17. p. 514. col. 2. v. ga. nu. 6. l. nu. 62. p. 522. col. 1. v. cohæredis. leg. l. cohæredis. p. 532. col. 2. v. l. Ripa. 89. l. Ripa. nu. 89. p. 534. col. 2. v. la. Ex. l. Et. p. 549. col. 1. v. in officio. l. in officioso. p. 553. col. 2. v. mél. libro. 2. l. lib. 3. p. 561. col. 2. v. ra. al. lab. p. 562. c. 1. v. tis. Cadina. l. Cardina. p. 563. col. 2. v. ta. multari. l. mutari. p. 577. col. 1. v. C. l. 1. leg. l. 1. & v. ro. liberum. l. liberorum. p. 584. c. 1. v. stus. argmente. Largumento. p. 594. col. 1. v. rei. ratione. l. rationes. p. 620. col. 1. v. Ex ratione. l. resolutione.

TESTAMENTVM IN
SERMONE VVLGARI.

Glo. 1. EPAN quantos esta carta de testamento y vltima volútad vieré como yo fulano vezino desta ciudad de Salamanca estando en mijuyzio y entendimieto natural, tal qual Dios nuestro Señor fue seruido de darmme, temiédone de la muerte, la qual es a todos natural; queriendo hazer mi testamento y disponer de mis bienes para quese distribuyan segú y como yo dispusiere segun derecho ordeno: y establezco este mi testamento y vltima voluntad en la forma siguiente.

Glo. 2. Y por quanto es grá honor entre los hóbres dexar hecho testameto a su volútad de cada vno, y q no sucedá abintestato los que no qrría, por tanto, &c. establezco mi testameto e vltima voluntad.

Glo. 3. Primeramente mando que mi cuerpo sea enterrado en el monasterio de S. Francisco desta ciudad.

Glo. 4. Ité mando, q en el lugar y sitio dela dicha Iglesia, a dóde deexo declarado q sea mi cuerpo enterrado, quiero yes mi volútad q mis herederos hagá edificar vna capilla conforme ala traça q dexo hecha q esta en poder del Prior del dicho monasterio a honor y reuerencia d nra señora la Virgén Maria, y de su sanctissima concepción y acabada la dicha capilla dela dicha réta se funde doce capellariias cada vna de veinte mil marauedis de réta para siépre jamas: a las cuales seá presentados clérigos presbyteros de mi linage preferiendo siépre el mas propinquuo al otro. Y en defecto de faltar de los dichos mis parientes y familia seá presentados clérigos desta ciudad y su Obispado y naturales dí, por maneta q haniedo naturales ningú estrágero de otra parte sea presentado. Con tal condicion que los dichos sacerdotes que así fueren presentados para dezir las dichas missas sean hombres honrados de buena fama, vida y costúbres nacidos de legitimo matrimonio. De lo qual y de cada vna de las dichas cosas se haga bastante informacion por los patronos.

A Yes

Tafla.

YO Miguel de Ondarça çauala escriuano de camara, del Rey nuestro señor, de los que fidén en su consejo, doy fea que por los señores del fue visto yn libro intitulado Speculum testamentorum, que con licencia fue impresso, compuesto por el Doctor Diego Espino de Cáceres, cathedralico de Sesto de propriedad, en la vniuersidad de Salamanca tassaron a tres marauedis y medio cada pliego del dicho libro en papel, y mandaron q esta tafla se ponga al principio de cada volumen del dicho libro, para que conste del principio en que esta tassado: y para que dello conste, de pedimiento de la parte del dicho Doctor Espino, di esta fea, En Madrid a veinte dias del mes de Março, de mil y quinientos ochenta y siete años.

Miguel de Ondarça
çauala.

Y es mi voluntad que los dichos capellanes digá la mitad dellos una semana misa y la otra mitad los otros, por manera q cada dia aya misa para siempre jamas, y q los vnos y los otros seá obligados todas las fiestas solenes a asistir a las horas así a vísperas como a misa catado las, residiédo el officio por sus personas.

Glo. 5. Iten nōbro por patronos de la dicha capilla, que dexo mandada fundar, y dotada, y de las dichas capellanias, q en ella dexo a Don Francisco y Don Pedro mis hijos, para que hagan la presentacion de los dichos capellanes, y todo lo de mas concerniente al dicho officio, y despues de sus días venga a sus hijos legítimos y descendientes de mi familia para siempre jamas.

Glo. 6. En Salamanca a onze dias del mes de Março de mil y quinientos y ochenta y seis años en presencia y por ante mi fulano escriuano real y del numero de los desta ciudad, y de los testigos infra escritos, q para ello fueron llamados y rogados, fulano y vecino desta ciudad estando enfermo del cuerpo y fano de su juzgio y entendimiento di xo, q por quanto la enfermedad le agrauaua y recibia grá pena y daño el auer de hazer testamēto y ordenar su vltima voluntad y disponer de sus bienes, q si Dios nuestro señor fuese servido de le llevar desta presente vida q su voluntad era q todos los bienes q tenia y le perteneceā por qualquieravia, q dava y dio facultad y entero poder a fulano ya fulano vecinos desta ciudad, para q por el y en su nombre pue dā hacer testamēto o codicillo, y para q por el dicho testamento o codicillo o por otra disposicion que el pudiera, puedan distribuir todos sus bienes y disponer dellos en obras y memorias pias como mas vierer que contiñe para su anima.

Glo. 7. Itē mādo q se dé de lymosna ciē mil maravedis, a los pobres de esta ciudad repartidos entre los mas necessitados por que Dios nuestro Señor tenga de mi misericordia.

Glo. 8. Itē mādo se me digá tatas missas y se d por cadavna dllasdos reales.

Glo. 9. Itē mādo se de a fulano cien ducados de mis bienes por que esta es mi voluntad.

Glo. 10. Itē mādo a fulano ya fulano las casas y heredades que yo tengo en tal lugar.

Glo. 11. Itē mādo a fulano cien ducados. In hac glo. considerandum est quod erant duo eiusdem nominis amici testatoris & sic fuit incertum legatum.

Glo. 12. Itē mādo a fulana mi hija tres mil ducados para su dote y casamiento.

Glo. 13. Itē mando a fulano frayle de la ordē de S. Domingo ciēt ducados.

Iten

Glo. 14. Iten dexo a mi muger por usufructuaria de todos mis bienes por los dias de su vida, y despues vengan los dichos bienes a mis herederos.

Glo. 15. Iten mando a fulano las mis casas, con tal condicion que de ciēt ducados a fulano quando viniere de Italia.

Glo. 16. Iten digo que por quanto siēdo soltero hue a fulano y a fulana en Ticia muger soltera, digo q por quanto yo me siento estar muy propinco a la muerte, y enel vltimo articulo dēla vida quiero y es mi voluntad casarme con la susodicha Ticia.

Glo. 17. Iten declaro que por quanto despues de casado, o clérigo, hue un hijo en vna muger soltera, o casada, el qual siempre he reconocido por tal, digo que si alcançare facultad de su Magestad para se legitimar se le den tres mil ducados de mis bienes y sino la alcança re mando se le den los alimentos necessarios.

Glo. 18. Iten, instituyo por mis vniuersales herederos a fulano y a fulano mis hijos legítimos, los quales partan y lleuen mis bienes por iguales partes y legítimas porciones, por que esta es mi voluntad.

Glo. 19. Iten mejoro a mi hijo fulano enel tercio y remanente del quinto de mis bienes demas dēla legitima que le pertenesce y cabe como a uno de tantos herederos.

Glo. 20. Iten por quanto yo alcance facultad de su Magestad el rey DōPhi lippe nuestro señor para hazer vn mayorazgo, el qual yo tengo hecho de todos mis bienes, vñando de la dicha facultad, quiero y es mi voluntad de llamar a el y dēde luego llamo y nombro a fulano mi hijo mayor de legitimo matrimonio nascido, para que lo goze y tenga en los dias de su vida y despues succeda en el su hijo mayor varon de legitimo matrimonio: despues a su hijo su nieto mayor varon de legitimo matrimonio: por manera que vayan siempre succediendo de varon en varon el mas propinco que se hallare de mi linage, casa y familia preferiendo siempre que huviere varon conforme al uso y costumbre de la fundacion, e constitucion de los mayorazgos de España.

Velaliter quando absque facultate Regis testator facit vinculum sic dicendum est. *De filio ex hereditate agit glo. proxima, precede*

Glo. 21. Itē por quanto del tercio y quinto de mis bienes tengo hecho y ordenado vn vinculo, quiero y es mi voluntad q lo aya y lleue fulano mi hijo mayor de mas de la legitima que le pertenesce y cabe, como avno de tatos herederos de mis hijos, y q despues d los dias

A 2 de su

de su vida succeda en el dicho vinculo su hijo mayor, y despues de su hijo mayor su nieto: por manera que venga siempre al hijo mayor de mi linage, casa y familia, y que el que ainsi lo posseyyere no lo pueda enagenar, vender, ni empeñar: de tal manera que si el tal posseedor lo vendiere, enagenare, o empeñare, que el que successivamente succediere en el dicho vinculo lo pueda sacar de la persona o personas que lo tuvieren en empeño.

Glo. 22. Iten, instituyo a fulano por mi heredero y si muriere dentro de la pupillar edad substituyole a fulano mi hijo.

Iten, instituyo a fulano por mi heredero, y si no fuere mi heredero, o no lo quisiere ser, substituyole a fulano.

Glo. 23. Iten, instituyo a fulano mi hijo por heredero, y cada y quando que muriere, substituyole a fulano.

Glo. 24. Iten, instituyo a fulano mi hijo por heredero, y si muriere en la locura que agora esta substituyole a fulano su hijo o nieto: e no teniendo descendientes legitimos, puede dezir el padre substituyole a fulano.

Glo. 25. Iten, instituyo a fulano y a fulano por mis herederos y substituyo el uno al otro, y el otro al otro.

Glo. 26. Iten, instituyo a fulano por mi heredero, y ruegole que de aqui a tanto tiempo entregue y de la dicha herencia a fulano.

Glo. 27. Iten, nombro por tutores y curadores de mis hijos a fulano y a fulano vecinos desta ciudad.

Glo. 28. Iten, deixo por testamentarios albaceas y executores deste mi testamento a fulano y a fulano: a los quales ya cada uno dellos doy todo mi poder cumplido, para que puedan entrar y entren en lo mejor parado de mis bienes, y lo vendan para que cumplalo contenido y dispuesto en este mi testamento.

Glo. 29. Iten, por este mi testamento reuoco, annullo y doy por ninguno otro qualquier testamento, o testamentos, codicillo, o codicillos qyo ayafecho y otorgado, para qno valga ni tenga efecto alguno en juzzio ni fuera del agora, ni en tiempo alguno, q pareza y sea mostrado: y ainsi mismo no valga ni tenga efecto otro qualquier testamento o testamentos, que yo de aqui adelante fiziere: sino fuere que haga mención expresa de esta clausula que yo pongo: e señalo en este mi testamēto, que es y dice, Laudate Dominū omnes gentes, laudate cum omnes populi, &c.

Glo. 30. El qual dicho testamēto fue fecho y otorgado por el dicho fulano en presencia y por ante mi fulano escriuano uno de los del numero

mero

mero desta ciudad, y por ante y en presencia de fulano y fulano, &c. que se hallarō presentes aver hazer y otorgar el dicho testamento. Los quales fuerō llamados y rogados para lo ainsi ver y hazer y pusierō sus firmas y subscripciones en el dicho testamento, y por no saber firmar el dicho testador, uno de los dichos testigos que se hallaron presentes, firmo por el susodicho. En fe de lo qual yo el dicho fulano escriuano fizie aqui mi signo, &c.

Codicillos in vulgari forma.

Glo. 31.

S Epan quantos esta carta de codicillo, e ultima voluntad y legado como yo fulano, vecino desta ciudad, digo, que por quanto yo tengo fecho cierto testamento ante fulano escriuano del numero desta ciudad, el qual fizie y otorgue a tantos dias del mes y año, y por quanto en el dicho testamento quedaron algunas cosas con alguna obscuridad, las cuales si no las declarasse serian causa de pleitos y dissensiones entre mis herederos, que deexo nombrados, en el dicho testamento, y ainsi mismo algunas mandas y legados que hize en el dicho testamento fueron demasiadas, y hecha consideracion a mis bienes no se podrian tan por entero pagar, como yo lo mande, demas desto para descargo de algunas cosas, que agratuan mi conciencia, para todo esto y lo demas de que se hara mencion ordeno este dicho codicillo en la forma siguiente, &c. Testigos que fueron presentes a lo ver otorgar y ordenar fulano y fulano, &c. vecinos desta ciudad.

Petitio in vulgari sermone circa apostolam testamenti:

Glo. 32.

F ulano vecino desta ciudad hijo de fulano defuncto, vecino dela dicha ciudad parezco ante vuestra merced, y digo, que el dicho fulano es muerto y passado desta presente vida, el qual hizo este testamento e postrimerā voluntad, con que murió, por el qual me instituyo por vniuersal heredero de todos sus bienes, a vuestra merced pido auida informacion la qual de presente ofrezco, de como el dicho testador es muerto y passado desta presente vida, y ainsi mismo de que el dicho testamento en que ainsi me instituyo por heredero es este, que presento y el q vltimamente hizo conforme alla deposicion de los testigos reconociendo sus firmas, y de la fe del escriuano que se hallaron presentes

A , presentes

Testamentum

presentes à lo ver hazer y otorgar, à vuestra merced pido ayuda
informacion de lo suo dicho me mande meter, y amparar en la
posseſion de los bieſes de que anſi fui instituydo por heredero.
Pagaſo qualquier justicia.

Præſentatio inuentarij.

Glo. 33. **F**vlano veczino desta ciudat parezco ante v.m. como herede-
ro que fui instituydo por fulano en su yltimo testamento, y
disposicion, de que ante v.m. tengo hecha demonstracion y le
conſta. Digo que yo hize inuentario de los bieſes que quedaron
del dicho defunto, el qual he acabado dentro del termino que
el derecho manda, y con los demas requisitos necessarios hago
præſentacion por ante el presente escriviano del dicho inuentario;
y juro en forma q̄ no hallo otros bieſes mas de taſaſolamente los
que están puestos en el dicho inuentario y que si otros
algunos pareſcieren o ſupiere dellos por
alguna via q̄ue estoy preſto de los
manifestar, &c.

GLOSSAE RUBRICAЕ
PRIMA PARS DE OBSERVANTIA VOLVNTATIS TESTATORIS.

S V M M A R I V M.

- 1 Veratatem definitionis ratio traditur.
- 2 Doctores qui bene restamenti definitionem declarant enumerantur.
- 3 Primum argumentum contra definitionem proponitur.
- 4 Agitur de secundo arguento contra predictam definitionem.
- 5 Et sic expenditur lex. in c. quia Ioannes. 12. q. 5. Et lex Modestinus cum alijs de conditionibus & demonstrationibus.
- 6 Tertium proponitur contra definitionem argumentum.
- 7 Et sic expenditur l. 5. ff. de his, quibus ut indigit.
- 8 Declaratur caput. s̄ quis irascitur. 13. q. 2.
- 9 Expenditur caput. tua nobis. de testamentis & iuris similia canonica & regia.
- 10 Expenditur lex. verbis legi. de verborum significatione.
- 11 Declaratur lex. 3. §. si plus quam iusque de statu liberis.
- 12 Quartum constitutur argumenum contra definitionem.
- 13 Et sic expenditur l. sed si hoc. §. si. cum. l. sequentia de conditionibus & demonstrationibus.
- 14 Declaratur lex cum re. & lex cum filia. C. de inofficio teſtamento.
- 15 Quintum fundamentum contra definitionem deciditur.
- 16 Pars affirmativa & tota huim rubrica. t. pars verſatur in hoc, videlicet, ut teſtatoris dispositio modis omnibus seruetur.
- 17 Quod & l. antiquissima duodecim tabularum erat statutum.
- 18 Quod & plurima iura ratiocinata, quam canonica & regia, que hoc idem praecipiunt in hoc numero explicitantur.
- 19 Expenditur l. si patroci ad Trebellianum.
- 20 Declaratur lex omne verbum. C. communia delega.
- 21 Constituitur intellectus ad. l. legatum. de usufructu legato. ad. l. 5. de admendo legatis. ad clementinam, quia contingit de religiosis domibus.
- 22 Recte quidem dicatur, satisfactum voluntati teſtatoris, licet pinguis adimpleatur.
- 23 Expenditur l. 3. §. in bello. de re militari.
- 24 Perpenditur sancti Conc. Tridentini dispositio seſ. 2. c. 6. de reformatione.
- 25 In principiis non dari voluntatem absolutam.
- 26 Declaratur l. 3. tit. 14. lib. 3. Recopilationis.
- 27 Clausula ex certa scientia; quid operetur expeditur.
- 28 Qualiter heres credit oribus defuncti dicari obligatus examinatur.
- 29 Opinio Bartoli ab aliquorum caluminis defenditur.
- 30 Expenditur l. si sponsus. §. si quis rogatus de donationibus inter virum. cum alijs similibus iuribus.
- 31 Declaratur l. si patronus. §. qui fideicommissariam ad Trebellianum.
- 32 Voluntas teſtatoris, ut lex debet obſeruari.
- 33 Qua sit virtus legis, declaratur.
- 34 Eiusdem conditionis est ultima voluntas, qua est lex.
- 35 Honestia debet esse voluntas teſtatoris.
- 36 Expenditur lex. Non dubitamus, de conditionibus & demonstrationibus.
- 37 An turpis conditionis dispositionem vixit, vel sit à dispositione rejicienda.
- 38 Alia est legis virtus, ut cum teſtamento conueniat, quod sit possibilis.
- 39 Expenditur illa ratio, propter quem in teſtamento sustinetur conditio impossibilia, in contractibus vero viciat contractum cum communi contra alteram communem.
- 40 Declaratur l. 4. §. 1. de statu liberis & eius versus sensu.
- 41 Expenditur l. si ita scriptum. de manuſiſis teſtamento.
- 42 Impossibilis conditio in teſtamento pro non adiecta iudicanda est, cum multa, contra communem.
- 43 Expenditur l. omnibus. §. in teſtamento, delegatis primo.
- 44 Declaratur l. hec conditio. §. si. de conditionibus & demonstrationibus.
- 45 Est & alia legis conditio, ut similetur teſtamento, quod sit utilia & necessaria.
- 46 Expenditur caput. consideratio. 16. q. 1.
- 47 Postrema legis conditio est, ut ultime voluntati conueniat quod consulat publice utilitati.
- 48 Finalis conuenientia inter legem & teſtamentum ea est, ut quemadmodum si legislator si aliquid omisit, quod si fuerit interrogatus, ita disposeret, sic & teſtator.
- 49 Teſtator semper presumitur disponere secundam quod lex disponit.

De obseruantia voluntatis testatoris.

EST A M E N-
tum igitur est vo-
luntas nostra in-
sta sententia de eo,
quod quis post
mortem suam fieri
vult. Hęc est veri-
sima definitio, est
non nulli Doct. aliqua illi addant, quæ nul-
lius sunt effectus, sicut est, quod Consulcus
illam approbauerit & teneat in l. i. de
testamentis & l. i. tit. 6. p. 6. Doct. maxime
Covarr. in rubrica de testamentis, & Guille-
limerus Benedictus in c. Ratiuntius, verbo,
2. testamentum el. 1. de testamentis, & relati
per Mantica de cōtestaturitate mete testatoris
in principio, Palacios Rubio in c. per ve-
stras, 3. notabili, §. 25. Covarr. libr. 3. resolu-
tionum, c. 6. nū. 7. Menchaca de successio-
nium cratio, in §. 1. in principio nu. 1. Sar-
mient. lib. 8. selecta, in principio rubrice de
lega. 2. nū. 4. Peralta in eadem rubrica in
principio. Costa. c. si pater, in principio de
testamentis lib. 6. Anto. Gomez. i. tomo re
resolutionum. c. 1. in principio. Didacus Pe-
rez. l. i. tit. 2. libr. 5. ordinamenti Matienço
l. i. tit. 4. lib. 5. nouę Recopilationis. Burgos
de Paz Telius Ferdi. l. 3. Tauri Grego. Lo-
pez l. i. tit. 6. par. 1. Ioan. Garcia de expen-
sis. cap. 17. numer. 6. Ex qua verissima re-
solutione, & definitione deducitur illud ve-
rissimum axioma, quod vt testamentum
effectum habeat, debet voluntas extrema
testatoris, de his, quæ dispositi, & quem
ad modum in testamento constituit obserua-
ri, & modis omnibus custodiari. Sed vt quæ
in prosequitione, & explicacione huius de-
finitionis dicenda & explicanda sunt, ali-
quid utilitatis afferaunt, & ab his, quæ tam
ab scribentibus, quam qui aliorum scripta
transferunt, discedamus, aliam altiorein
viam inquirere opus est: ne, veluti grues,
quæ vnam sequuntur ordine literato, & vt
apés, quæ vnam tantum viatoris semitam
cognoscunt imitari videcamur, definitionis
3. proposita prosequimur, explicacionem. Et
videtur quod hęc testatoris voluntas eius-
que dispositio nec testamentum alius cuius
sit effectus. Quod quidem manifestissi-
mē ostendo. Nam aut hęc ultima volun-
tas est iuri consona, aut dissona à iuri p̄
ceptis: Si consona est, quis non superflua-

arguet, cūtī tunc lex ipsa sit voluntatis
vniuersalitatis, sit exequitrix ex antiquissi-
ma duodecim tabularum dispositione, &
sic neque nobis gratia ad tellandum, nec
concessio villa ad disponendum, de bonis
necessaria fuit; argumento. cap. super eo.
de præbendis. libr. 6. ibi: Cum hoc generali
concilio non obviat, dispensario necessaria
non existit. Nam si id iure communis licet,
vt secundum quod leges disponunt, quis
disponat frusta necessaria, fuit disposicio
testatoris & testamenti factio, cum secun-
dum eiusdem iuris præcepta frustra preci-
bus impetraret, quod à iure communis con-
ceditur, notatur in cap. 1. de. scriptis in l.
i. ad municipales. l. loci corpus, si servitus
vendicerit. l. 2. ff. de edendo. l. i. C. de ex-
equitione si iudicata, quo ductus argumen-
to Accursius, cōmunitate receptu, in l. si
quando. C. de inofficio testamento, di-
cit concessionem de libera alicui facultate
testandi ita accipiendam, si habilis ad te-
standum fuerit: nam sine iuri solennitate
id facere potest, cum de re sua quilibet sit
moderator & arbiter. l. in re mandata. C.
mandati, cum alijs, ergo si secundum ius
quis testatur, iam testandi facultas super-
flua est, cum & id lex disponuerit, quod fa-
cetur Imperator. in l. si testamentum in de-
stamentis. Si testamentum, inquit, iure fa-
ctum sit, & hæres sit capax, autoritate ref-
cripti nostri, testandi non potest. Nec ius
nosum est, sed antiquissima lege duode-
cim tabularum cautum erat, his verbis.
Nullo valente citra illius voluntatem,
nec si faciat imperauerit formam. Ex
quis sit dispositio, nullius esse
effectus testamentum, si secundum iuri
præcepta disponat, cum & à iure iam
dispositum sit, eiusque superflua & in-
anis sit dispositio. Si autem, vt in secun-
do membro diximus voluntas testatoris,
iuri dispositioni sit dissona, nec minus
falsa, quam superflua est, cum iniquum
esser & absque ratione illam adimplere &
custodire, siquidem videtur cum ipsa lege
pugnare, cuius factum aduersum, nullum
atq; inuidium iura testantur, vt in l. si li-
bertus de iure patro. l. nam ad ea, de legi-
bus, capit. Imperiali. 25. quæstione. 2. quæ
cōtra ius sunt pro infectis haberi iura pro-
clamant. Nec existimet aliquis hanc esse
generalem regulam, cuius periculo fauor
ultimo voluntati non subiaceat, audite
nunc

nunc Gregorium, id dissolumente in cap-
quia. 12. q. 5. illa quæ fieri per testamentū
decreuerit nulla prohibente legē obtineat
firmitatē, idem tenet Imperator in authē-
ticō, de hæreditib⁹ & Falcidia. §. semper
igitur collatione. 1. cōpētentes inquit de-
cedentium dispositiones quæcunque noti
repugnant, legibus obseruantur, & in §. is
igitur eiusdem authēticis ibi, si id quod pre-
cipitur legitimū sit aut si non prohibeatur
aliqua lege obseruetur, idem Imperator
in authēticō, de iure iurando in prin-
cipio, ibi, nisi resistat legi, & aperte contra-
riæ sint. Quo fit vt si contra legis præcep-
ta fuerit dispositum à testatore, tanquam
adiectum nec factū testamentum
erit iudicandum, docuit Imperator. l. quo-
niam in prioribus. C. de inoff. his verbis: Ita-
res procedat, quasi nihil eorum additū esset
testamento. Quæ cum ita sit vitiolum, q;
habuerint initium viribus in posterum ca-
ritura, non est dubium: & sic frustra eius
euēntus sperabitur cum nullus debeat se-
qui effectus, nec quicquam in hoc casu ver-
ba testatoris operatur, tenet Imperator in
l. si. C. de donatio. Quid enim, inquit, ver-
bis opus est, quæ res effectū nullum produ-
cit. Et sic huius rei verissimum præceptum;
constituit beatus Grego. in c. quia loānes.
12. q. 5. his verbis. Sciendum nobis est, nō
nos ideo ea confirmasse cūm eius supremā
sequimur voluntatem, sed quia hoc ei, si-
cūt diximus, viventi promisimus. Ex quo
tex. manifestēt appetere nō esse de iure pro-
uisum, vt voluntati testatoris parendum
sit, & sic eius dispositio & testamētum nullius
est effectus, quod & elegantē Mode-
stini sententia nobis demonstrat in l. si fili-
lius, de conditio. institutio. Laudandus est
magis, quam accusandus hæres, qui reli-
quia testatoris non in mare secundum ip-
sius voluntatem proiecit. Cui se subscri-
pit sententia Consultus in l. conditions.
l. 14. & l. conditions. 2. eiusdem titu. Vl-
pianus in l. quæ sub conditione eiusdem
titu. Quæ sub conditione, inquit, iuri
di relinquuntur à p̄tore reprobantur. Et
Martianus Consultus idem firmavit in l.
seruo alieno. §. si. delegatis. i. his verbis: Vo-
luntas defunctorum circa sepulturam
non valere, quid apertius potuerunt iura
statuere, quam, voluntates testatorum nō
in omnibus esse seruandas. Ergo planè se-
quitur p̄dictam definitionē, qua statui-

A 5 por

por el derecho de estas nuestras leyes no sea juzgada. Quod etiam manifestè appetet ex l. Imperatoris Seueri & Antenini in. l. i. de vñfructu, ibi, testatoris voluntatē circa remissionem cautionis, quam vñfructuarij præstare tenetur, iuxta l. l. vñfructuarius, quemadmodum caueat, minime esse seruandam, ergo iam constat verisimilium esse testatoris voluntatem de eo quod post eius mortem fieri vult, effectum non habere, & sic prædictam definitionem maxime pericitari. Quod ex eo fortificatur argumento nam si testatoris voluntas pro lege esset obseruanda in his quæ vñltima viæ spiritu disponenda reliquit, sequeretur eandem vim & obseruantiam legis obtine re, ita ut qualiter cunq; quibus cunque verbis disponeret illud, & nō contrarium esset obseruandum, addi nec minui illi dispositioni, sicuti, quilegi contrauenit, id tamen quod testator præcipit non sic pro vt lex obseruat, ergo vñltima testatoris voluntas pro lege obseruanda non est, quod & i. consultus tenet. l. verbis legis de verborum significacione. Cum in testamento, inquit, scriptum est, ut heredes infunere, aut in monumento aureos centum dumtaxat consu miret, non licet minus consumere, quod si amplius vellet licet, nec ob eam rem contra testamentum facere videntur, permisus ergo est vñltima voluntatis excessus aut mutatio. Facit etiam jurisconsulti respon sum, l. 3. 5. si plus quā iussus, de statu liber quo illud casu accidisset significatur, libertatem seru. si decem dederit reliquam, dubium fuit, an seruus non illa decem sed viginti præstando libertatem conqueceretur, cum defuncti voluntas videretur seruanda & in specifica forma esset adimplenda, nihil minus responderemus seruum libertatem consequi et si voluntatis vñltima comiserit excessum. Nec quicquā ob est, si quis forsan, nec ineleganter obijciat, non eam fuisse testatoris intentem, vt plus quam iussus est expenderetur, & sic non in excessus quantitate inobedientia, sed inquantitate soluta obedientia voluntatis cōstat: audiat Vlpiani verba dissoluentem in. l. fūnebris religiosis & sumptibus funerum, ibi. Scindum est nec voluntatem testatoris sequendam. Quid queso apertius dicere potius? Excessus ergo & mutatio vñltima voluntatis secundre procedit, sed excessus ullus, aut mutatio in his, quæ à lege statuuntur.

non potest fieri, sed omnino parendum est propter præcipitur. l. si remunerandi ff. mādati, l. qui aliena s. liberto, de negotijs gestis: ergo voluntas ultima, quæ non vt lex seruatur, erit custodienda.

12. Quæ sententia suadeatur ex Iurisconsulti responso, in. l. sed si hoc. s. fi. cum. l. sequenti de conditio. & demonstratio. Cum vir vxori, ait consultus, si non nuper sit, aliquid legavit, quid iuri sit, Julianus respōdet, posse mulierem nubere, & legatum capere. Cui sententia accedit Papiniani sententia in. l. Tito centum, s. Tito centum de conditio. & demonstratio. Tito centum relata sunt, ita, ut à monumento meo nō fecedar 13. vel vt in illa ciuitate, domicilium habeat, potest dici non esse locum conditioni, ex quibus verbis, siquido constar, nō solum testatoris voluntati contraueniri posse, sed & ipsius legati perceptionem locū habere, contra eius voluntate in testantibus, ex noluntate & inobedientia. Cui sententia & accedit imperatori iudicium in. l. cum te& in filia. C. de inofficio testamento, ubi matrivoluntati hac conditione in testamento adscriptis de diuertendo à viro filiam, nec paritaram sine vñllo damno, verba sunt tex posse contra venire, quam eandem nec renuit afferere in. l. reprehendendam. C. de institutionibus & substitutionibus: voluntate igitur testatoris nedum non seruata, sed ea spreta, legatum contra ipsius captiū voluntatem pro vt etiam respondit. Constitutus, in. l. si quis ita legauerit, de conditio. & demonstratio, patris voluntatem rei cōstat, adiecta conditione si meum esse filii probauerit, non ergo voluntas testatoris de eo, quod quis post mortem suam fieri vult seruanda est. Denique, & pro hac sententia facit, nam dispositiones decedentium ad instar viuentium sicuti & contrario aliquando recte procedunt. l. cum res delegatis. i. sed dispositioni viuentium interdicta est, & prohibitum, illa voluntas, de communione, perpetua seruanda ergo & voluntas testatoris, vt heredes in perpetua sint communione seruanda non est, docet iureconsultus: l. in hoc, s. si conueniat, communis diuidunt, & in. l. 2. s. si non forte, s. si ceterum de conditione indebiti, ex quibus patet decedentium arbitrium prohibitum esse seruari, ergo & si testator aliquid pro sua voluntate seruandum præcipiat custodiendum non esse testantur iura. Sequitur iuris testamen-

stamentum, quod voluntatis testatoris dicuntur dispositio, de eo quod post mortem suam seruari vult non est custodiendum.

16. Verum licet tot ac tantu periculis, hanc sit submersa opinio eam ad felicem portū & tutum reducendam concordat, & sic rendendum est, testamentum in eo consistere ut testatoris voluntas pro ipse dispositio obserueretur modis omnibus cuius rei extat plurima fundamenta, interquæ illud præcipuum, quod defumitur, ex beato Grego. in. c. vñltima voluntas, l. 3. quæst. 2. quæ verba defumpta fuerunt, ex lib. 8. epistolariū Divi Gregorij epistola. 6. c. 6. Modis omnibus, inquit, vendicare debes ut pī volentes defunctorum ad effectum pī omnia perducantur, idem beatus Grego. lib. 8. epistolariū epistola. 13. Si ita est, inquit, aegre studeas, vt quod felicitas est modis omnibus exoluatur: idem eodem libro. 6. 3. fraternitati tuæ, inquit, esse non putamus in cognitionem, quia deo miserante noscevit voluntas defuncti impleta, tu agni ergo ponderis est vñltima voluntatis impiementū, cuique debita est omnis obedientia, antiquissimā. l. duodecim tabularum, ff. ad. 1. Falcidiā libera erat testandi potestas, vt licet ut totum patrimonium legatis erogare, quippe cum in ea legem cautum esset vt quisque legasset suę rei, ita ius esto, vt refert Iustinianus in authentico, de iuris collatione. 4. dicens: Sicut & antiquissima nobis lex & prima pene reipublicæ Romanorum dispositio, ait, vt legaliter quisque de sua re, ita ius esto nullo valete citra illius voluntatem nec si factam impetrat formam, nec si quispiam aliud omnium, aliquid disponere valens. Lege igitur antiquissima Romanorum reipublicæ conseruanda modis omnibus voluntates defunctorum esse obseruandas fuit sanctum. Cuiuslegis obseruationem commendauit Iustinianus in. l. 8. C. de testamento, ibi. Nec enim concedeadum est, vt supra vita decedentium: reprehensionis quicquam ex incongrua insinuatione contrahat, & idem Imperator in authentico de iure iurando. in principio collatione. s. ita dicens. Semper hanc vnam habemus intentionem, dispositiones morientium esse firmas: Cuius contrarium omnino fūgiendum, multis in iuriis locis commendatur, præcipue in. l. ambiguitates de testamētis, inquit, nulli legem etiam conceperimus, per

eam occasionem in testatoris voluntatem sub uertere, vel minuere: quibus consona sunt verba, l. nulli licere, de episcopis & clericis. Nulli licere decernimis dispositionem pī; testatoris infringere, vel impreba mente violare. Id tamē nec mirū est, cūm ipsi natura debatur, vt in. l. cum antiquitas de testamento, his verbis: Sic enim & natura medemur, & mortuorum elegia in suo statu facimus permanere. Summo igitur iure atque iuratione summa pontifex id erat statuit, in. c. tua nobis, de testamētis, quod secundum defuncti, voluntatem omnium procedant. Et in. c. nos quidem. Cunctora, inquit, secundum voluntatem defuncti sine altercatione cōstituere, text etiam divi Gregorij in cap. admonere. 16. quæst. 1. Admonerē, inquit, te voluntus ne pī defunctorum voluntates tua quod ab sit, remissionē cassetur: Quibus iuriis illam possimus adjicere, consuetationem in. l. si, communia prædiorum. Nec enim, inquit, sicut viuentium ita & defunctorum actus suspensi receptum est. Ne igitur aliquis valeret contrarium in his omnibus tentari via, nē dum seruandā, sed modis omnibus defuncti voluntatem custodiendam, iura statuerunt, quam etiam sic obseruari voluit Imperator in. l. omni modo. C. de inofficio testamento. Omni modo, ait ipse, testator voluntatibus pīspicientes, idem. Imperator in authentico de ecclesiasticis titulis. s. si quis adiunctionem, collatione. 9. ibi, lubens modis omnibus secundum testatoris voluntatem, ab his quibus iustum est, scire copleri: & inferius inquit, Volvūs prouidere vt secundum defuncti voluntatem omnia procedarit. Idem Imperator in authentico de heredibus & Falcidiā. s. si quis autem collatione. l. illis verbis: Ut omnibus modis quod preceptum est per testatorem impletatur, consonat. l. nulli licet. C. de episcopis & clericis, ibi. Modis omnibus exactum pro voluntate testatoris pro rei negotio perficere, & paulo inferius, defuncti propositorum modis omnibus impletur. Quod summaratione, id esse custodiendum statuit Constantinus: Imperator. l. 1. C. de sacrosanctis ecclesijs. Nihil enim inquit, est, quod magis hominibus debeatur, quam, vt supremo voluntatis post quā in aliud velle, nō possunt, liber sit stylus, & licet, quod iterum non redit arbitriū: cuius contrarium factum, summa cōratione

Glossæ Rubrice

tione de testatur Vlpianus. l. cum hic statutus. §. ait oratio, de donationibus inter virū his verbis: Hæredi vero eripere forsitan ad uerius supremam voluntatem eius qui do nauit durum & amarum esse.

Cuius rei obseruantiam & Hispani nostri reges summa cura consuluerunt, vt ex Rege Illefonso nono, cognomine sapientissimo, in l. 7. titu. 10. par. 6. ibi. Esto deue hæzer para complir la voluntad del testador, que es obra de piedad, y como cosa espiritual. Quæ quidem lex nō leue vinculum coniicit, vt voluntates defunctorum obseruerantur, siquidem pio operi, eas assimilat, quod voluntatis implementum, e ductu est, vt non solum præstet consilium, sed præcisam coactionem, ad id faciendum inducat, vt afferit Iustinius in authentico, de hæredibus & Falcidio, §. his igitur collatione. l. ibi. Necessestatem habere, quæcūq; testator disposerit omni modo ea completere. Et summus pontifex in ca. Ioannes de testamentis, ibi. Cogi debent testatores expiere ultimam voluntatem, & idem imperator statuit. l. verba testamenti. C. de testamentis, ibi, implendi causa necessitatem haber, quæ cum præcisa sit necessitas publici iuris esse fatendum est, iuxta tex. in l. negare. quæadmodum testamenta aperiantur. Publicè enī expedit, ait Cōfultus, suprema hominum iudicia exitum habere, & sic factum est, vt quodētq; hæc voluntati aduersatur, non accipitur nec intentans auditur, vt in l. Titia de conditionibus & demonstrationibus, contra voluntatem defuncti petentes, ait tex. audiri non oportere, consonat. l. 1. si quis omissa causa testamenti, prætor, ait Vlpianus, voluntatem defuncti tuerit, & eorum calliditatem occurrit. Cui sententia, ad cœcitionem singulararem Consultus, in l. si patrōi. §. quid ergo, ad Trebelli. Cur enim, inquit, non vi debeat indignus, vt qui destituit supremas defuncti preces, consequatur aliquid, ex voluntate, quæ quidem debita obseruantia præcisaque necessitas, cum tantū sit pondēris, supremā in terra potestate adiutorio tuerit, vt cōstat ex Papii, in l. hæreditas de per hæred. ibi. Principali hoc est principis vel pontificali authoritate compelluntur ad obsequiūm supremā voluntatis. Maximi igitur ponderis hæc ultimā voluntatis obseruatio semper fuit, cum & ad id præcisa necessitate obseruandum homines compel-

lantur & astringantur, vt ait Imperator in l. si testamentum. C. de testamentis. Si testamentum, inquit, iure factum sit, & hæres sit capax, autoritate rescripti nostri, rescindit non opōretur: idem in l. si donatiōnem. C. de revocandis donationibus, ibi. Si donationem recte fecisti hanc, autoritate rescripti nostri rescindere non oportere. Nec tamen hæc noua est concessio, sed antiquissima obseruatio, cum l. 12. tabularū ita cautum esset, nullo valente citra illius voluntatem, & sic, vt firmissimum præceptum omnia iura obseruarunt, vt constat ex l. cum necessitatē. C. de fidei cōmis. sis, voluntatem testatoris immutatam esse debere, cumque naturę ipsi debeat, vt cōstat ex l. cum antiquitas. C. de testamentis, sic & natura ipsa medemur ut mortuorum elogia in suo statu faciamus permanere: vnde in ipsiis decedentibus tantum solatum constitutum est, vt ab ipso principe nemo moriens paret suam legitimam voluntatem reprobari, sed nostro semper tuerit adiutorio, & quemadmodum viuentibus prouidimus, ita & morientibus prospiciatur. Hæc verba sunt, quæ constituit Imperator in l. Omne verbum. C. communia de legatis. His ergo iuribus iam patet quanta 2 osit in principib⁹ cura, de obseruāda suprema defunctorum voluntate: quod non leui inititur fundamento, siquidem ius alicui iam quæsictum, nisi re publicæ causa, tolli nequit etiam ab ipso principe: sed ius hoc disponendi, ius quoddam debitum est, & dominium, ergo nulla ratione tolli potest. Maior hūsus argumentationis probatur, ex l. item si verberatum. §. l. de rei uendicatione, ex l. venditor. §. Si cōstat, C. communia prædiorum. Minor probatur, ex vulgaris allegatione, l. 2. C. mandati ex com. munī recepta Doctorum sententia, l. si quis vi. §. differentia, de acquirenda posse fuisse. Consequens autem pater, Quibus & illa ratio adiicitur nam ius hoc testandi naturali iure quodam debetur, sed naturalia iura immutabilita sunt, §. sed naturalia, insti tuta de iure naturali, clementina, pastoralis de re iudicata: ergo & ipsa voluntas testatoris non poterit per aliquem violari, nec mutari: cum idem iuri sit obseruandum, quo ad partem, quæ est ipsa voluntas, quæ obseruatur in toto quod est ipsum testame tum argumento, l. quæ de tota de re iudicacione, l. iurisgentium, §. adeo autem de pactis,

Prima pars:

pactis, ibi: Si igitur potest in totum cur nō pars eius pactio mutari poterit: Sit igitur firma propositio ita necessitatis præcise obligatione huius voluntatis obseruanda principem astrictū, vt non possit animum nostrum perturbare iuris consulti respōsum in l. legatum de vīs fructu legato, vbi huius voluntatis, supremæ defuncti conceditur 21 mutatio principi, vt & si ipse fateatur in l. 5. de admīndis rebus ad ciuitatem pertinēt, ibi: Legata municipio pecunia in aliam rem quam defunctus voluit conuertere citra principis autoritatē voluit, quō etiam sermone vtitur somnus pontifex in clementina, quia cōtingit, de religiosis domibus, ibi: Salna quidem sedis apostolicæ authoritatē illa enim iura intelligentia esse existimo eo procedere calu, quādo testator aliquid præcipit aliquibus in reb⁹, quorum administratio ipsi regi aut pontifici est concessa: tunc enim videtur eam habuisse testatorem voluntatem, vt principis seu pontificis voluntate contentus sit. Sic Covari lib. 3. resolutionum, c. 6. num. 7. Sed licet hic intellectus ad illa iura confonus videatur, altius ipse considero illa iura nullum diuersum ius, nec contrarietatem nostra sententia & supra propositionis inducere, sed potius illa cōfirmare, scilicet, quod illa commutatio de qua in illis iuribus, quæ ipsi principi & pontifici permititur, circa voluntates defunctorum, eam habet conditionem & naturam, vt de bono in melius fiat, & cum causa necessaria, quia in erue niente nihil testatoris voluntati aduersum, in dō consonum & vtile sit, cum princeps ipse prospiciat, quid commodius, quidve vtilius sit voluntati testatoris memoriat⁹ & præcepto ipsius. Qui intellectus plane colligit ex d. l. legatum, respicendū esse in quam rem cōuerit debeat fideicommissum, vt memoria testatoris, alio & lito genere celebretur. Quidque iuri a ratio ni consonantius dici potuit, quā tam diligenter cura principes præcipere, vt inspi ciatur illud factum, quo magis memoria testatoris celebretur: Quod etiam suadet verba Consulti, l. veteris iuris. C. de contrahenda & committenda stipulatione in hæc verba: Quarecum pene similis omnium hominum natura est, non & facta omnes vel plus vel minus adimplere possint ne ex huiusmodi subtilitate cadat hominum voluntates. Verbis ergo testatoris non est ita inhaerendum, vt maturiori & compendori sibi iudicio principis non subiaceant. Hinc sanè deducitur, quod licet voluntas ultima testatoris modis omnibus seruari debet, & in specifica forma, cōditionē sedim plenda in, recte quidem satisfactum erit si pinguius voluntashæc adimpleatur. Asserit Consultus in l. cum testamento de verborum significatione. Cum testamento inquit, ita scriptum sit, vt hæredes mei in suore aut in monumento auros centrum dantaxat consumerent, nos licet minus consumere, & si amplius vellent, licet nec ob eam rem contra testamentum facere videntur. Simile est iuris consulti responsum in l. 3. §. si plusquam iussus de statu libe, seruo fuit libertas relata si deceat dederit qui quidē non decem sed viginti potius dedit, quib⁹ fuit an conditioni seu voluntati satisfactū censemetur, responderet. Consultus satisfactum, seruumque meram libertatem mereti. Accedit etiam singulare Vlpiani responsum in l. si quis mihi bona, §. sed si mandauit, de adquirenda hereditate, vbi ex iussu sacre quis viderit, & illud quod præter iussum sit, si ramen pinguis & commodius factum est, recte factum esse indicatur. Constitutus consultus rationē, quia non fecit deteriorē conditionē patris. Quæ regula & propositum limitatur in casu, l. 3. §. in bello de re militari, vbi etiā si res melius geratur, quam præcepitum est, puniatur excedens formam mandati, inquit tex. Qui in bello, rem à duce prohibiram fecit aut mandata non seruauit capite puniatur, eiā si res benegessit. Quem tex. in illo casu particulari adnotauit Barb. in cap. prudētiā colu. 8. de offi. delegati, Platea, in l. seruum: C. de delatoriis l. 10. senectatis si me illius tex. ex ornans Aule, in capitulo prætorum, c. r. verbo mandado, num. 8. At verò, cum in nostro casu, ab illo quod in bello seruatur dissimile sit, quando respon est facta deterior, computatione, sed melior, pinguius prouisum censemetur voluntati testatoris, idque potius fauore testatoris, quam vt eius non obserueretur voluntas factum est, quod & ita sancte decretum est in sacrosancto Cōcilio Tridentino sess. 22. cap. 6. de reformatione. In computatione 24 bus, inquit, ultimatum voluntatum, quæ non nisi ex iusta & necessaria causa fieri debent, episcopi, tanquam legati, sedis apostolicæ, summarie & extra iudicialeiter, ag. nolcant:

noscant: nihil in precibus tacita veritate aut legge est falsitate fuisse narratum prius quam predictæ commutationes exequitionis mandetur. Recte ergo constat commutationem principi & pontifici permisit modo expresso dicti concilij decreto. Ex qua verissima resolutione cogimur factum, falsam esse opinionem Pauli Castrensis in. lib. 1. si testamentum. C. de testamentis nūm. 2. ex existimantis principem etiò ordinaria potestate nequeat legibus testatum derogare, id tamen: absolute potestata, quam ipse vocat, posse. Quia sententia quantum veritati omniq[ue] iuriis dispositioni aduersetur nemo est qui dubitet. Et quod magis illum decepit est, quod creditas in principib[us] dat potestatem absolute: quod quād à Christianis principib[us] alienum sit testatur Couarru. lib. 1. resolutioni, capit. 6. num. 8. nec minus eleganti, quam copioso sermone Pinellus in rubrica de rescindenda venditione. 1. patr. capit. 2. per totum, maximē nūm. 25. & Franciscus Sarmientio selectarum: inter pretatio. lib. 1. capit. 8. num. 15. pro qua sententia aduersus Paulum, est elegans regia decisio. 1. 3 titul. 14. libro. 3. nouæ recopilationis ibi: Aunque digan proceder de nuestro proprio motu y cierta scientia, y poderio real, y absoluto, & facit. 1. 2. titul. 1. part. 2. ibidem todo esto, atque tenga poderio, y sea señor de todos los del imperio no puderet omar a ninguno lo suyo sin si plazer. Vide Didacuth Perez. 3. titul. 8. lib. 1. ordinamenti columna. 2. Secundo: ex hac sententia, certus fuit in alium incidere errorem idem Paulus in dicto loco eodem thémate retento, affectans ultimatum voluntatim derogatione recte procedere si tale principis rescriptū clausula illa. Ex certa scientia vel simili fuisse concessum. Cuius sententia nella ratione nullumque iuriis principiū admittit. Nam littera illa verba: Ex certa scientia, eum habebat effectum, ut possint que principiū placuerint efficeret, non tamē rata est illis tributa potestas, ut reliquitate in valeant mutare nec quod alias in iustum fuerit iustitiae. Cum igitur extrema voluntas sit adeo necessitate practica modis omnibus adimplenda quod tradidit Auctorius ipso. quē ducit. Doctores se cōsiderant in la de conditione iustitiae naturali obligatione hæ-

de eo

redem ipsum ad huius supremi iudicij obsequium teneri, quæ cum ipsius additione quasi contractus celebratus censeatur, ut sic plenius valent disposita complete vulgaris: tex. in. l. 3. 9. fi. quib[us] ex causis in possessionem eatur. l. 4. 5. ex maleficijs de actionibus & obligationibus. Iustinianus in. 5. hæres. instituta de obligatio, quæ ex quasi contractu. Ex quo merito venit reiçiehd Barto. opinio existimantis ex nouo quasi contractu additione causa testatoris creditoribus hæredem obligari: sic Bartol. 1. apud Julianum.

28 Verior tamen est hæredem creditoribus esse obligatum non ex nouo contractu additione causata, sed ex antiquo quasi contractu cum defuncto celebrato, cuius ipse vices ac personam representat, & obtinet, ut in authentico de iure iurando in principio: eiusque obligationis qualitas nechare dis interueni mutatur. 1. 2. 6. ex his de verborum obligationibus: Et ita rectius sibi ipsi consuluit idem Barto. sibi contrarium in. l. de eo autem ff. de iudicij, quam Barto, repugnantiam in ipsum Barto, pro ripuit subtilis Costa in. cap. si pater. 2. par. verbo. Trebellianica. num. 10.

Sed ipse qui nusquam legendo nec consilendo nec in hoc opere intellectum nouum constitui, sed Accusij vel Bernardi quem alij subtilent, semper amplectet Barto, quod multis in locis reprehensione defendi ab his qui sic scriptum inuenerunt apud moderniores vel in aliquibus chartofacijs, & absque sudore vultus summa cum admiratione & apparatu usque ad sidera hæc omnia extollunt & ignaros scholasticos yocib[us] & tonitruis admiratos in coelum inspicentes detinent, sic etiam in præsenti eum defensare intendo ita ut non contrariam sed iuri vitiosaque cohisonam tradidisse sententiam demonstrabo. Merito quidem in d. 1. apud Julianum additione quasi contractum cum defuncti creditoribus celebrati assertit, nec id prædictis iuribus alterique ipsius sententia dissont, cum in terminis distet. 1. apud Julianum legatarios ipsos credidores appellaverit, eo quod ibidem defuncto successerant, qui iam prædicta debet legata: & sic merito illos credidores appellat iuxta legem primam. C. de bonis autoritate iudicis & officiendis: & sic consonam tradidit sententiam. d. 1.

99

clausula illa. Ex certa scientia vel simili fuisse concessum. Cuius sententia nulla ratione nullumque iuriis principiū admittit. Nam littera illa verba: Ex certa scientia, eum habebat effectum, ut possint que principiū placuerint efficeret, non tamē rata est illis tributa potestas, ut reliquitate in valeant mutare nec quod alias in iustum fuerit iustitiae. Cum igitur extrema voluntas sit adeo necessitate practica modis omnibus adimplenda quod tradidit Auctorius ipso. quē ducit. Doctores se cōsiderant in la de conditione iustitiae naturali obligatione hæ-

ea sit vi. ius, natura & conditio præi testa tur beatus Isidorus, lib. 5. Erymologiaru. c. 5. refertur in. c. citantem lex. 4. dist. Erit lex inquit Isidorus honesta, insta. p. 1. ibi. 30 quisrogatus de donationibus inter virum & vxorem, ibi. Quod plerique magis fidé exolunt in hoc casu, quam donat, nec de suo putent proficisci, quod de alieno plenius restituant, voluntate testatoris sequuntur: fides illa ergo iam antiqua ipsi defuncto præstata censemur, quam postea sequuntur aditione hæres exoluit, cum efficacior reddatur, eaque antiqua obligatio yetè aperitur: quod significant ve. ba. consulti, ibi: Hic enim iuris fidem exoluit voluntatem testatoris sequitur, consonat. 1. si patronus de donatio, ibi, fidem testatoris suo adimpleuisse videbatur. Creditoribus ergo ex antiqua fide & quasi contra contractu cum defuncto teneri censemur, legatariis autem ex noua aditione ex quasi contractu cum defuncto teneri censemur, quod utrumque ipsa aditione sequuta efficitur, ut perpendit iure consultus in. l. si patronus. 5. quis fideicommissariam ad Trebellianum, his verbis: Cum semel adita est hæreditas omnis defuncti voluntas rata constituitur, antiqua 31 vero, qua creditoribus tenebatur & noua qua legatariis aditione obligatur, & ipsius aditione utraque rata constituitur, ex qua ratificatione, tres oriuntur actiones ad ipsius executionem, personalis, reals, & hypothecaria: sic docet imperator in. l. 1. & 2. C. communia de legatis.

Hæc autem obteruatio & obedientia, quæ ipsius testatoris voluntati debetur, & adhibetur non quidem prouenit ex alio, quam ex antiquissima lege duodecim tabularum, quæ si latuit ut ita obedientia actibus defunctorum præstetur sicuti ipsi legi, quod & post modum obseruauit Imperator in principio de lege Falci. & in authentico denuptijs, 5. nos autem cum. 5. sequenti collatione. 4. omnia quæcunque, ait ipse, ex hodierna die testator disponuerit de talibus siue viri, siue mulier constat hæc valent, disponat ypusquisque in suis ut dignum est, & sic lex eius, voluntas sicuti antiquissima nobis lex ex prima pene Romanorum. Lex ait, ut quisque legasset de sua ita ius ast. Nemo igitur deinceps, morari poterit, quare testator obedientia præstetur, eiusque voluntas obserueretur, cum & effectus legis obtineat, unde cum legis

*Prima conditio
per se cōsiderata
Iumenta. Comit-*

34. iuris testatoris erit preflanda: nam prima legis conditio ea est, ut sit iusta & honesta, cuius conditionis & voluntatis lex est, propter afferit. Consultus in. l. de

testamentis: Testamentum, inquit, est voluntatis nostre iusta intentio. 1. 32. C. de fidei commissijs, ibi, iustis dispositionibus testatorum, & ponit sex in. cap. consideratio. 16. qua si. 1. ibi, Ex iusta dispositione testatoris servandum arbitrium, esse. Honestas etiam quanta in testamentis desideretur id demonstrat, quod si quid turpe reperiatur tanquam si factum non esset reiçitur. Sic consultus in. l. Turpia legata, de lega-

35. 1. Turpia legata, inquit Papianus, quæ denotandi magis legatarii prælia scribuntur, odio scribentis pro non scriptis habentur non dubitamus, de conditionibus & demonstrationibus quin turpes conditiones rei-

36. sciendi sunt & sumimus pontifex in. ca. fi. de conditionibus appositis, matrimonialis contractus quantumcunque favorabilis carer effectu quorum iuriū decisiō magnam doctoribus dubitationis & controverbia prebuit occasionem inquirendi, an huiusmodi conditionis & naturæ sit illa conditio testatoris, monasterium sub illa conditione instituentis, si tales pueram aut filiam recuperent in monialem, quæ turpis alias conditionis est, & simonia particeps, iuxta. cap. non

peruenient; quo casu cum deficiat conditionis implementum, verificatur non ex testamento manumissus, vt testator volunt, & negatur fideicommissum, seu soluti repetitio conceditur, tanquam indebiti.

43 Qui verissimus intellectus satis firmatur ex Vlpiani responso ih. l. omnibus. §. in testamento de lega. i. vbi illa conditio pro non scripta habetur si tabulas hæredi meo reddiderit, si tamen testamenti tempore nullæ fuerint dubitauit enim iuste testator tabulae essent hec he. Et casu quo tabulae non fuerint non ut impossibili conditione rejecta, sed ut iusta conditione putatiua legatum debetur, cum tunc testatoris dubio facis fiat, siustra enim id adiaceceris certo sciret tabulas non subsistere: frustratorium autem actum quæquam nec effici velle manifesti juris est. Idem verissimus intellectus uno atque altero eiusdem Vlpiani consonare responsum firmatur. I. hæc conditio. §. fin. de conditionibus & demonstrationibus, vbi conditio illa de qua merito testator certus esse non potuit ea adiecta si casu quo putauit non

44 esse sit, debetur legatum, si autem iam tempore adiectionis sit, interpretatur ulterius sensisse usque quo actus natura ex verbis suis valeat extendi. Si enim legatum est, inquit cōsultus, si cum pubes erit simili modo hoc euit dicendum quod idem prædixerat in l. cuius filio. §. ego quidem de lega. 3. Ego quidem sequi uiam puberti minoritatem vigintiquaque annis sic legauerit cum ad libertatem peruerterit, puto de ea etate cum sensisse, quæ catet in integrum restitutio. Data igitur verissimili testatoris dubitatione, non ut impossibile iudicandum est, & si non sit id quod esse patuit, si enim ita sit merito voluntas eius exequitur vel si non sit ita, vt ipse sensit interpretari id voluisse, quo fieri possit, fruata contingere. Satis igitur simile est his omnibus prædictura Papinianni responsum, quod hucusque doctorum omnium forsitan iudicata. Videris igitur quam conueniens sit hæc legi conditio, cum conditione testamenti ut valeat, & vere testamētum dicatur.

45 Supradicta igitur est conditio legis, ut sit necessaria & utilis, cuius sane conditionis & nostra extrema voluntatis legem esse manifestissime constat, cum ex eius actibus ipsi locis miserabilibus que

personis tot passim cōmoda sequantur eamque conditionem, vt propriam huius actus, recte cognovit summus pontifex. in. capit. cōsideratio. 16. quæst. 1. Cōsideratio, inquit, ecclesiastice utilitatis postulat ex iusta dispositione testatoris seruandum arbitrium esse, cuius cum ea sit natura, & ita eius fauorem illud est receptum, voluntatem testatoris esse 46 huius conditionis, cum fuerit ipsi locis relictæ absque iurius solennitate scriptam omnino seruandam, idem pontifices decreuerunt in. capit. cum esset in cap. re latum el. 1. de testamentis, vbi Docto. communiter teste Couarr. iurius enim positiui rejecta, solennitate tantum attenta naturali seruanda est voluntas ultima testatoris, nec id tantum in uno, scilicet, ecclesiastico foro sed utroque ut resolutus Couarr. d. capitulum esse num. 12. Iulus Clarus lib. 3. tententiarum, §. testamentum. quæst. 57. Docto. l. istud. C. de facio. 47 sancti ecclesiæ Tiraquell. de priuilegijs ipsi cauæ in præfatione eti. l. 5.

Extrema autem conditio legis ea est secundum beatum Isidorum vbi supra, ut nullo priuato cōmodo sed publicæ utilitatæ propiciat, hæc enim humana legis propria genuina que conditio ac natura est, ut communem atque publicam non aliusquis priuata respiciat utilitatem, & ita commune præceptum illam cognominauit Papinianus in l. 1. de legibus, id est, communis propiciens utilitatem, vt ibi idem interpretatur Acurius. 1. scholio. Quæ etiam conditio legis humana nec nostræ de qua agimus difficit, id enim & in ultimæ voluntatis lege euenter passim videmus iurisq; vtriusq; plurima extat documenta modo testatore subente mensaletum construi, ecclesiam parochialeam edificari, mutorum reparacioni aliquid relinquendo, vel, ut moenia ciuitatis custodiantur, stipenda annua præcipiendo, in pauperibus, vel viduis, vel pueris maritandis bona sua distribuendo; & sic in communem omnium utilitatem testatoris dispositionem esse, plusquam manifestum est, nec nobis ea omnia iura hic percentari suit viuum, cum in una quaque glossa hujus operis de hac re varia sint diffusa restitutio. Ex quibus & qualibet tanquam ex amoenissimo campo diuersis, ac varijs floribus refecto

refecto quid cuique conueniat poterit colligere, & ex abundanti fructu, quæ suo palato dulciora sint poma decerpere.

Est & alia conuenientia singularis inter legem & testamentum, scilicet quod quando lex aliquid omisit disponere, de quo si legislator fuisse interrogatus ita disposeret, habetur pro disposito, par ratione quando testator aliquid omisit in testamento disponere de quo si fuisse interrogatus ita dispositisset habetur pro disposito, tenet glo. in l. tale pactum. §. fin. de pactis communiter recepta secundum Docto. ibi, & secundum Ioan. Gutierrez de iuramento cōfirmatorio. 1. part. cap. 9. num. 2. Cuius conuenientia & similitudinis ea ratio est nam testator in sua dispositione semper videtur velle id, quod lex disponit. 1. cum quidam §. quemadmodum de verbo. significatio. Bald. in l. precibus. C. de impuberum & alijs substitutio. idem Baldus in l. quidam eloq. num. 3. infine. C. de iure deliberaudi. Paulus de Castro in Authentica defunctorum. C. ad Tertulianum. Ratiornis est, nam testator semper presumitur

49 disponere secundum quod ius disponit, tenet Bald. in l. 2. C. de conditionibus inseritis, & si testator disponat quod deficiente prolegitima bona prohibita alienari perueniant ad eius hæredes cōsanguineos, intelligitur voluisse de proximiорibus testatori & non hæredi, quia & hoc idem disponitus cui presumitur voluisse conformare. tenet glo. in l. ex facto verbo, sua ad Trebellia. Barto. in l. cum testamento de auro & argento legato. Jason in l. si pecuniam si certum petatur. Couarr. in practicis questioni. c. fi. nu. 4. Tellus Fernandez in l. 27. num. 7. in l. Tauri. Hinc dicebat Barto. in l. quod dicitur de verbo obligatio. Si quis bona in emphyteosim recepit pro se & filiis suis intelligitur ordine successivo, secundum quod ius disponit: par ratione, si aliquis habuit fratres vtrinque coiunctos & alios fratres vterinos tantum, & in suo testamento institueret fratres suos intelligitur de fratribus vtrinque coniunctis & non de vterinis, ea ratione, qua presumuntur testatorem voluisse, vt solum succedent illi, qui secundum ius ab intestato erant successuri: tenent hanc sententiam plures scribentes relati per Tellum Fernandez in l. 8. Tauri in fi. & est communis sententia secundum Ioan. Rojas in

epichoræ successio. cap. 26. num. 54. Patet igitur qualiter testamentum legibus assimilatur. Vnde quemadmodum i. iusta est seruanda tenet S. Thom. 2. 2. quæst. 60. artic. 5. Larentinus. 1. part. titul. 18. ca. vni co. §. 2. Diædonius de libertate Christiana pagina. 172. Alfonsus de Castro. lib. 1. de potestate legis penalis. cap. 4. Medina de restitutio. lib. 1. quæst. 36. Greg. Lopez. 1. 16. titu. 1. part. 1. pari ratione ultima testatoris voluntas cum pro lege habetur seruanda erit.

GLOSSÆ RVBRICÆ

Secunda pars.

S V M M A R I V M .

- 1 Testamentum sententia assimilatur.
- 2 Expenditur. In nemo potest de legat. 1.
- 3 Quemadmodum per sententiam transfertur dominum. sis per testamentum adiunctione sequuntur.
- 4 Non est in anima iudicio securus qui pro se habet sententiam ex falsis probationibus.
- 5 Testamentum in hoc assimilatur sententia, quod libere & absque aliqua coactione fieri debet.
- 6 Ad probandum contrarium fuisse voluntatem testatoris, ab eo, quod apparet, in testamento idem numerus testium, qui in ipso testamento requiriuntur, est necessarius.
- 7 Sed adprobandum, quod non libere fuit testaceum, duo testes sufficient.
- 8 Index ex officio potest adire, ad infirmum, ut libere testetur, qui timore consanguinorum, libere testari non valat.
- 9 Testamentum, quod importunitis precibus, fit rescinditur.
- 10 Testamentum, in quo maritum & uxoris suis inuenient heredes faciunt, valer: quod si manu propria mariti scriptum sit revocatur pro ea parte quæ heres institutus est ab uxore: sustineatur tam pro ea parte, quæ ipso uxori hereditas inscribitur.
- 11 Verificatur ratio, propter quæ testamentum ex intervallo factum non valat.
- 12 Contractus, consequitum ad testamentum potest in testamento fieri.
- 13 In testamento potest celebrari contractus, cum cōmunis contra alteram communem, vbi expeditur. I. heredes palam. §. quod si pertinens de testam.
- 14 Virum revocato testamento renocetur contractus in eo celebratus.
- 15 Testamentum factum ab in capace, an adiuvante.

B 2 man.

Glosse Rubrice

16. *niente priuilegio confermetur.*
 16. *Que sint solennitates ad testamentum necessariae expenduntur.*
 17. *Testatoris dispositio accipit vires à die mortis ipsius.*
 18. *Declaratur l. Cum heredes de adquicenda possessione.*
 19. *Fictio legit, vbi fictione opn se est, habetur pro veritate.*
 20. *Qua iure testamenti factio fuerit introducta declaratur.*
 21. *Approbatio & confirmatio, & solennitatem restamentorum fuerint à iure ciuilis introductae.*
 22. *Ius ciuale addit robat testamento, vt pro lege servarentur.*
 23. *Solennitates testamenterum iuregentium non erant cognita.*
 24. *Dominium, quod ex testamento, hereditate competit sine causa iusta per principem auferri non potest.*
 25. *Expenditur l. ille, aut ille. §. cum in verbis de legatis.*
 26. *A verbis testatoris, non est recendum, nisi manifeste confer, aliud testatorem sensisse.*
 27. *Testatoris verba, vt interpretentur, necessariae sunt sufficientes conjecturae.*
 28. *Testamentum duplicitate consideratur: nam aliud in scriptis, aliud nuncupatiuum appellatur.*
 29. *In quo differat testamentum in scriptis, & testamentum nuncupatiuum ostenditur.*
 30. *Tam in testamento, quam in reliquis contrahitis scriptura est ex accidentibus, qua possunt adesse de abesse citra subiecti corruptionem.*
 31. *Præsentia rubellionis quando sit in testamento necessaria declaratur.*
 32. *utrum solennitates requisita de iure communis in testamento in scriptis sint iure regio derogata per l. 3. Tauri.*
 33. *An in testamento subscriptio testatoris necessaria sit.*
 34. *Si testator, qui destinavit, in scriptis testari, & defecerunt solennitates testamenti in scriptis valer, vt nuncupatiuum, si nuncupatiui solennitates interfuerunt.*
 35. *Si testator aperuit sigilla testamenti inscriptis videtur illud revocasse.*

Dicitur. Reuter & secundo continetur in predicta definitione, quod testamentum est iusta sententia, earatione, quia testamentum ut effectum habeat sententiae debet assimilari, in eo videlicet,

- quodque admodum sententia debet esse secundum iuris dispositionem: alias si contra ius expressum proferatur est ipso iure nulla. cap. 1. c. quo ad consultationem de sententia & re iudica l. 4. §. condemnatum de re iudicata l. 1. C. quan du provocare non est necesse. l. 1. C. si à nos competenti iudice. l. 1. quæ sententiae sine appellatione rescindantur. l. 1. cum sequentibus. titul. 22. part. 3. l. titu. 6. lib. 3. ordinat. Portugalæ. Conanus lib. x. cōmentatio, iuris capit. 2. Soto lib. 1. de iustitia. quæst. 1. artic. 1. Guillerthus Benedictus. capit. Rainunitius. verbo. vxorem num. 14. de testamentis pariatione testa mentum. debet secundum ea quæ à iure sunt disposita constituti, alias si contra à iure disposita. constituatur effectum non habet tex. in. l. nemo potest de leg. 1. quæ ultra alios repetentes, ibi, pluribus docu mentis eam legem exhortat Ioannes Gutiérrez, ibi, tex. ad idem in. l. quidam in suo de conditionibus institutio. l. 1. & 2. de iniusto rapto. Et sic quemadmodum per sententiam quæ transiuit in rem iudicatam transfertur dominium in eum pro quo latata est sententia. text in. l. 3. §. fin. de acqui possessione. l. 2. in fine si ex hoc alii causa agatur. l. sed & si res. ff. cōmuni ciuidando. glos. in. l. ex hoc iure de iustitia & iure glos. in. l. Poinponius. §. si iussu de adquirend. possesso. glos. in. l. cum putarem familiæ herciseñoræ. glos. in. §. fin. institutio de offi. iudicis tradit Rebus ad constitutiones regias. titul. de sententijs executio nis in prefatione. Sarmento. lib. 1. selecta. cap. 13. Iason. Orosio. in. l. sic post rem iudicatam nume. fin. de transactio ni. Iason in. l. quod iussit de re iudicata Menchaca de successio. creatione. §. 1. nume. 48. nihilominus tamen si aliquis ex falsis instrumentis vel probationibus habuit pro se sententiam non erit securus in animæ iudicio sed tanquam aliena retinens erit iudicandus tenet Soto lib. 3. de iustitia quæst. 4. artic. 5. pari ratione cum per testatoris mortem & eius ultimam dis positionem sequuta aditione transferatur dominium in heredera. l. cum heredes de adquirere possesse. l. hereditas de ad quirend. rerum dominio dicendum est quod si aliquis sit institutus in testamento contra iuris traditiones facto, cum ex tali testamento non oriatur actio nec obliga

tie

Secunda pars.

6. *sæcio. Nam licet alias ad probandam contrariam voluntatem defuncti ab ea, quam habuit in testamento, requiratur idem numerus testium, qui adhibitus fuit in testamento factio, tenent Docto. in. l. heredes palam de testamentis. Docto. in. l. cum proponebatur de leg. 2. Couarr. in rubrica de testament. 2. par. num. 19. & plures relati per Burgos de Paz in. l. 3. Tauri. nu. 813. nihilominus tamen ad probandam dubiam testantis voluntatem, an metu fecerit testamentum duobus testibus probari potest: tenet glos. in. l. heredes palam. §. si quis post vbi Doct. communiter de testamentis gloss. in. l. fin. C. familia herescundæ, testantur plures relati per Alu rado, de conjecturata mente testatoris lib. 1. cap. 3. nume. 7.*

Hinc deducitur, quod si aliquis vellet facere testamentum & non auderet propter metum consanguineorum & proximorum, qui impediunt ipsum ægrotantem testari, vt sic ab intestato dece dat, potest iudex ex officio accedere ad talem infirmum & adhibere testes necessarios & tabellionem, vt sic non tollatur illi libera testandi facultas, quam quilibet habere debet: & quia versatur fauor publicus ut testamenta fiant & suum possint habere exitum. l. vel negari quemadmodum testamenta aperiuntur, resoluti Palacios Rub. in repetitione. capit. per vestras. 3. notabili. §. 25. num. 1.

Hinc deducitur, quod si aliquis appro pinquet morti, & licet videatur habere ali quem rationis vsum, si tamen astantium importunitatibus lacesitus mutet testame tum, nullum robur habebit tanquam conste & non voluntate, testatoris factum: tenet Paulus de Castro in. l. ex facto de vulgari Scotus in. 4. distin. 15. ea ratione, nam ut inquit Philosophus. 3. Ethicoru, ignorantia & aliqualis coactio excludit voluntatem. Et predictam sententiam tenuit Palacios Rubi. in repetitione rubricæ. §. 81. num. 14. vbi in num. 10. & 11. tenet, quod si vxori importunitate mariti, potius quam ex voluntate eum heredem instituit probata importunitate, talis institutio non valet, secus si bladitiæ eam induxit, vt cum he redem instituerer, valebit institutio argu tex. in. l. fin. ff. si quis aliquem testari prohibuerit & in. l. fin. C. codem & in. l. non cum de inofficio testamento.

B. 3. Ex

Ex qua verissima resolutione deducitur singularis declaratio ad l. i. de his qui se ascribunt in testamentis: qua probatur, quod hæres, qui se ascribit in testamento, emitte emolumenatum, quod ex testamento habiturus erat, ea ratione, quia præsumitur non voluntate testatoris, sed eius qui se ascripsit in testamento, factum fuisse testamentum: tenet Bartol. in l. i. §. ex illa de falsis. Bald. in l. dictantibus. C. de testamentis. Egidius Bölsius in practica criminali, titul. de his, qui sibi ascribunt.

Hoc supposito, & habito pro constanti, quod maritus & vxor possunt simul in una & eadem charta facere testamentum tenet Oldrald. consilio. 174. Rodericus Suarez in l. quoniam in prioribus limitatione. 5. C. de in officio. Tiraquell. de primogenitura. quæst. 68. Anto. Gama in decisioni. Portugaliz decisione. 186. ita quod potest alter alterum hæredem instituere: tenent Doctores, in l. licet. C. de pactis. Paulus de Castro in l. partis de vulgari. Couarr. in rubri. de testamentis. 2. part. num. 8. Quod in dubium vertitur illud est, utrum si tale testamentum sit factum manu propria mariti, in quo se ipsum hæredem scriptit, valeat tale testamentum? In quo articulo licet Barto. & Docto in d. l. qui testamentum. C. de his, qui sibi ascribunt in testamento, teneant non valere tale testamentum, verissime tamen tenendum est, quod in illa charta sunt duæ dispositiones separatae, & licet non valeat testamentum vxoris institutum virum, quia ipse se subscripsit hæredem, valet tamē dispositio ex parte vxi ris hæredis institutæ, quia potest testamē tum sua manu scribere, & sic utile per in utile vitari non debet. l. si quis duobus. ad. l. Corneliam de falsis. Nam licet alias donatio reciproca inter verum & vxorem sit iure reprobata. l. quod autem. §. si maritus de donatio. inter virum latissime prosequitur Tiraquell. in l. si vñquam verbo donatione largitus. num. 100. C. de reuocandis donationibus, illud verum, præterquam in testamento, quia tunc potest maritus, & vxoris si bi iniuicem hæredes instituere, tamen si te stamentum sit manu mariti factū, in quo hæres scriptus est, quia præsumitur dolus ex eius parte, non valeat illa dispositio vxoris, in qua hæres scriptus est. maritus, valet

tamen dispositio ex parte mariti, in qua vxor fuit à marito hæres instituta: quia potuit testator testamentum suū manu propria subscribere. Hinc etiā de dicitur & ratio verissima, propter quam testamentum factum ex intercallo non valet, vt tener. Consultus in l. hæredes palam. §. fi. de testamento & in l. cum antiquitas. C. eodem titu. quia testamentum, quod haber dilatio nes videtur habere non ita liberam disponendi facultatem: & præsumptionem cōtra se urgentissimam habet, maxime quia est actus indiuīdus: & sic si fuit ceptum & non impletum non valet. l. si is qui te stamento, de testamentis. Laborant Doct. quando dicatur testamentum fieri ex intercallo, vt non valeat, inter quos Cum annus in l. nam ad ea. num. 3. de conditionibus, & demonstrationibus, & Paulus de Castro in l. Marcellus. §. quidam liber ad Trebellia. Peralta. in l. si quis in principio. num. 106. de lega. 3. Quare verissime tene dum est, quod testamentum dicitur vnicum contextu & non ex intercallo fieri, quando vno & eodem die nullo actu extra neō intermedio. interposito, quod testatoris mentem alienet & eius voluntatem peruerat. l. hac consultissima. C. de te stamento, ibi vno eodemque die. l. à consultissima. C. qui testamēta facere possunt. Anto. Gomez. l. 3. Tauri. num. 33. Hoc intel ligere verum quo ad approbationē testame ti, hoc est, quanto al otorgamiento, secus vero, quantum ad contenta in testamento quia quantum ad hoc & quantum ad dis positionē ipsius bene recipit interuallum & potest per plures dies incipi & finiri: nā quantum ad hoc vt debeat vñusquisque de re sua pro libito voluntatis dis pone repositum mutare, & addere ad eius arbitrium, quod libuerit & quando sibi visum fuerit: quantum ad approbationem vero in vno die & coram testibus fieri debet requisitis ad dis positionem vltimā testatoris. In alijs verò artibus quādo dicatur aliquid fieri ex intercallo vide Galiaula. l. i. §. qui præsens colu. fi. de verborum obligatio. Menochi. de arbitra. casu. 9. cum multis sequentibus. Hinc deducitur, quod contractus cōsequunti uis ad testamētum, potest in testamēto celebrari. l. hæredes palam. §. fi. gl. fi. de testamentis. sequitur Doct. l. antiquitas. C. eodem titu. communis secundum Marcum Antonium in authentica hoc inter

inter Meros. num. 76. C. de testamētis. Ti traquell. post. l. connubiales. glos. 5. num. 101. Couarr. in Rubrica de testamētis. 3. part. in principio. Peralta. in l. cum fundus num. 7. de lega. 2. Costa in l. si ex caurione pagina. 15. C. de non numerata pecunia, qui omnes concludunt quod si contractus ad testamentum non pertineat non solū non valet, sed vitiat testamentum per l. hæredes palam. §. fi. versic. quod si pertinet de testamentis. Et est ratio, quia iūra, quæ requirunt in testamento vnicum contextum, vt supra resolutum est, non solū loquuntur respectu temporis verū respectu actus, ne actus extranei in testamento misceantur, vt per Vigilium in §. sed cum paulatim num. 4. de testamentis. Contraria tamen opinionem, in quo quod pōssit contractus celebrari in testamento etiam si ad testamentum minimè pertineat tenent plures relati per Iasonem in l. cum antiquitas num. 6. communis secundum Corneum, ibi. num. 5. secundum Romanum Consilio. 171. num. 6. secundum Decium Cōsilio. 196. colum. 2. secundum Guillermum Benedictum. in ca. Rainuñcius verbo. testamentum. el. 2. nu. 2. de testamentis. Fundantur, nam cum cō tractus, breui tempore dūceret, & conclu datur, non videtur, pertinere vnicum contextum testamenti, cum modicum interuallum non viciet stipulationem. l. i. §. qui præsens de verborum.

14. Sed dubium in hoc est, an reuocato te stamento reuocetur etiam contractus, in eo celebratus, & tene non reuocari, quando contractus fuit firmus & acceptatus ab al tera parte, et vero si contractus sit celebratus cum hærede per ipsum testatorem super hæreditate vel super parte hæreditatis, quia tunc non valeat talis contractus, tenet Barto. l. si quis in principio testamenti. num. 12. de lega. 3. Alciatus in l. nemo potest de lega. 1. vbi. Crotus Alexan. & Ripa. Bene tamen verum est quod talis contractus non sortitur effectum usque ad mortem testatoris, vt sit communis actus, super quo interponitur tenet Cum manus in l. hæredes palam. §. fin. l. si vno. ff. locati: tenet & exornat articulum Tiraquell. de retractu linagiel. §. 32. glos. vñica. num. 34. Peralta in l. Lucius la. 1. num. 12. de legatis. 2.

Quid autem dicendum est, si testator

Codicillus de testamentis. Dicitur principiū institutum de testamentis. Roland. in tractatu de donatione cedula mortis n. 2. & sic videtur, quod conferatur effectus dispositionis testatoris in tempore, quo iam non est futurus dominus, & sic in tempore inhabile. Et sic videtur, quod talis dispositio mero iure non valeat, argumento tex. in h. Stichus seruus meus de manu missis testamento versicu, quia in id tempore confessus. eum qui in fidei iurisdictione omnium iudicatum in. Ticio cum morietur de visu fructu in. l. quod sponsa. C. de donatione nuptias glo. in. lilla institutio de heredi. institu. Quod & ex eo fulcitur fundamento: nam per mortem amittit testator dominium bonorum suorum, & sic bona eius efficiuntur vacantia, & reducuntur ad terminos iuris gentium, secundum quod efficiuntur prius occupatis. l. 3. in principio de acquirent. rerum dominio. Fortunius Gracia de ultimo fine illatione. 7. nu. 453. Duaren. lib. 1. disputatio. cap. 17. Pinel. lib. 1. de bonis mater 2. part. nu. 1. Costain. l. quid nos. s. cu in bello. n. 3. de rebus dubijs. Menochius de arbitra. ceteria. 3. casu. 284. Si igitur efficiuntur illa bona vacantia, & sic prius occupantis, sequitur, quod dispositio testatoris post eius mortem de bonis suis disponens inefficax sit.

Quare in hoc articulo verissima est resolutio, quod licet verum sit, quod per testamē tum ultima voluntas post mortem, quæ omnia admittit, conferatur, tamē per legem prouisum est in duendo hereditate, quæ imaginaria est persona, in qua continetur magis, quam finiatur vis defuncti, & sic per representationem heredis est secundum ut continuetur dominium in ipsum heredem: sic resolvit Sarmiento de redditibus et. cleasticis. 4. part. cap. 4. num. 8. Et sic dicebat glo. singularis in. l. his consequenter. s. sed cum mortuum. ff. familiæ herciscundæ, quod dispositio testarium assumit effectum in vita, licet non habeat executionem nisi morte sequuta. Et sic non est verum dicere, quod dispositio conferatur ad tempus, quo non est futurus dominus, ex quo heres est obligatus in vita ipsius testatoris adimplere disposita per eum sequuta morte defuncti aditione, quam glo. dixit mirabilem Bald. in rubrica. C. res inter alios acta. Nam postquam quis heres factus est omnia iura defuncti

Cuar.

transiunt in illum præter quam possessio, & dominus est effectus, & acquirit dominium in vita & continuatur in ipsum, & si eius executio differtur ad testatoris mortem, vbi per possessionem corporalem plenum jus habet, nam illa cum absque actu corpore non possit dati, cum alias repugnaret legi naturali, quæ cui adhaerebet, lex positua ut iusta sit, vt docet beatus Augustinus de libero arbitrio. cap. 2. S. Thom. 1. 2. quæst. 95. articul. 2. Anto. Gomez. l. 45. Tauri, & hac ratione non transiunt possesso in heredem absque apprehensione, dominium vero recte in ipsum continuatur per aditionem, l. cum heredes de acquirent. possessione declarat 18 Iason in. l. fi. C. de edicto diuini Adriani tollendo. Ti. aquell. tractatu de morte. cap. 2. & 4. declaratione. 8. prefationis. Corrasius lib. 6. miscella. cap. 11. Nicolaus Belon. lib. 4. supplicationum cap. 15. & cap. 18. Cum igitur hoc dominium in heredem continuatur, quia fictione legis idem est cum ipso defuncto & representat eius personam, vt in authentico de iure jurando à oriente prestito. in principio in verbo. vnam etiam heredes personam. Angel. in. l. postulante ad Trebellianum hac ratione non in tempore, quo dominus futurus non est, disponit, sed in tempore, quo vere est dominus: quia cum heres eius personam representet, & in eum continetur dominium defuncti, nunquam defunctum defuisse esse dominum etiam post eius mortem. l. sanctum fuit. Qua ratione sit, quod, licet alias hereditate iacente non possit inchoari prescriptio, & sic non possit heres prescribere cum vere nondum possideat. Ultima in fine de visu capio, tamen datur quædam figura possesso in herede, per quam continuatur prescriptio copta per defunctum. l. exceptam. l. iusto. s. nondum de visu capio. l. cum miles, vbi glo. ex quibus causis maiores. Anton. Gomez. l. 45. Tauri. num. 113. Corrasius lib. 6. miscella cap. 12. contra glo. in. l. sine. & in. l. cum notissimi. s. i. verbo constituta. C. de prescriptione. 30. vel. 40. annorum, & contra Romanum singulari. 45. & contra Paulum in. l. capta per tex. ibi. ff. de visu capio. quæ tenus tenuerunt fidem possessionem non sufficere ad inchoandam prescriptiōem, cum verum sit in predicto casu à defuncto in heredem fieri posse ex legis dispositione pro ut testatur

Cuar. predicit. Doct. & glo. nunc citati reprehendens & increpans in regula possel. 2. par. s. 1. num. 5. de reguli. iur. lib. 6. Quod & ea ratione, eorum opinio confunditur: nam possessio habita ex fictione legis sufficit ad inchoandam præscriptionem glo. in l. sine possessione. ff. de visu capio. resolutus Iaso. l. 3. s. ex contrario de acquirend. poss. expendens. l. 1. s. per seruum. ff. eodem, & Cuar. vbi supra & Menchata con- 19 troversiarium illustrium. c. 57. num. 5. quia figlio legis in casibus in quibus fictione opus est proveritate habetur, qui ad certum ff. locati, nam possessio ficta, centetur vera quo ad omnes eius effectus, probatur in. c. contingit de dolo & contumacia. Tiraque. de constituentio. ampliatione. 1. Quemadmodum videmus & quod eti. secundum naturam iurum incorporalium & mero iuris rigore non possint præscribi, quia in illis non potest dari possesso. l. si ædes. s. fi. def. seruitutibus urbanorum l. sequitur. s. si via de visu capio. Et sic hac ratione lex Scribonia sustulit visuacionem in seruitutibus, quia cum sint iura incorporalia non possunt possideri & pari ratione nec dari præscriptio, vt aduerit Goueanus lib. 4. c. 12. num. 16. Nihilominus tamen lex ipsa considerauit quandam quasi possessionem resultantem ex iure eorumdem iurum habentem effectus vere possessionis per. l. testator. de diuersis, & temporalibus præscriptionibus. l. generaliter de petitione hereditatis. c. cum ecclesia. de causa possessionis & proprietatis. c. fi. de iudicijs. Ant. Mene- sius. l. 2. C. de seruitutibus. Cuar. reg. possessor. 2. p. in principio. nu. 4. Menochius in præludijs recuperandæ temedio. 9. nu. 26. Nec est nouum in iure ex equitate propter strictum disputandi rigorem, qui maximus in legibus continetur, per alias leges maxime prætorias remedia utilia adhiberi, per quæ leges illæ rigorem continentis careant effectu arg. l. 2. s. item quia. de aqua pluvia. Vnde cum lex ipsa per illam representationem, qua heres representat personam defuncti, in eum continetur dominium, & omnia iura per defunctum, & actiones in illum continentur, sequitur quod non disponit testator in tempore inhabile, sed in tempore habile, cum tempore habili heredem constituerit, & sic eius dominium semper in herede continuatur. Maximè, quia quando finis est inhabilis, ut disposi-

B 5 opt.

opiniohem scilicet, quod inuentio & introductio testatorum sicut de iure gentium: at vero approbatio, confirmatio, solennitas, est de iure ciuili introducta: tenet Barto, in l. interdum, de conditione indebiti, receptus communiter secundum Peralta in Rubrica de haeredibus instituendis, num. 140. per Pinel in Rubrica, de respendenda venditione, 1. part. cap. 1. num. 23. Couarr. lib. 3. resolutionum, c. 6. num. 7. Virgilius in §, sed predicta num. 5. instituta de testamentis. Anto. Gomez, & Burgos de Paz, Tellus Fernand, in l. 3. Tauri in principio. Iulius Claro lib. 3. receptarum, §. testamentum. q. 2. Menchaca de successorum creatione, §. 1. num. 1. in vers. quo ad 22 quartū, Ius enim ciuile addidit robur testamenti, statuens, ut testatoris voluntas servaretur pro lege, nam ius gentium, quo testamentum inuentum est, nullam necessitatem imponebat, sed totum dependebat à potestate haeredis, arg. text. in §. 1. institutio dei commissa haereditate, & sic ius ciuile statuit, ut totum dépendere, à testatoris dispositione. Hinc sit, quod cùm substantia testatorum sit de iure gentium, non potest per principem tolli, intellige, quantum ad hoc, ut postquam est factum, ius auferatur: nihilominus quia solennitates, & forme, fuerunt à iure ciuili in testamentis traditæ, potest ex causa princeps interdice re alicui, ne faciat testamentum: ut infra videbimus. Illis tamen quibus prohibita nō est factio testamenti, nec potest per principem conditiones, formas & solennitates, secundum iuris dispositiones à testatore traditas tollere nec mutare: tenet Couarr. lib. 3. varia. cap. 6. num. 7. Burgos de Paz in proemio legum Tauri numero. 327. Hoc supposito cum de iure ciuili, quo ad representationem & transmissionem bonorum haereditariorum, sit testamentifactio à iure gentium inuenta. c. ius gentium. 1. d. quia iure gentium non erant cognitæ solennitates testatorum, sed ius ciuile eas statuit, ut tener Barro. communiter receptus secundum Alciatum, in l. omnis num. 4. de liber. & posthum. & sic dominium, quod continuatur in haeredem sit à lege ciuili in tractum, & stabilitum, ut tenet Paulus de Castro in l. cum haeredes. de acquirend. posses, tenuit ipse huiusmodi dominium tolli posse per principem, cù ea, quæ sunt iuris ciuilis, possint per principem tolli.

cet

quem sequitur Alexand. consilio. 2. num. 14. libr. 1. Iaso, in l. Gallus, § & quid si tanum. nu. 126. de liberis & posthumis. Sed contraria sententia tenenda est, in l. 6. quod dominum ex testamento continuatum in haeredem per aditionem haereditatis, sequuta morte defuncti, non possit per principem tolli: tenuit idem Paulus, parum sibi constans in l. Gallus, §. & quid si tamum. num. 19. vbi Aretinus column. penultima & plures relati per Pinel in rubrica de fescind. venditi. 1. part. cap. 2. num. 5. Cuius 24 primæ opinionis ea ratio est, nam licet adiatio haereditatis sit modus acquirendi dominium, à iure ciuili introductus, tamen dominium ipsum quæstū ex aditione, est de iure gentium, & sic non potest per principem sine iusta causa tolli: tenet Barto, in l. ex hoc iure de iustitia & iure, receptus à Pinelo vbi supra: quod verum intelligitur, si sit apprehensa possessio, per haeredem, quia tunc, dicitur de iure gentium, illud dominium adquisitum: at vero ante apprehensionem possessionem est sub dispositione formæ introductæ à iure ciuili: ut testatur Peralta in Rubrica de haeredibus institu. Marcus Anto. in l. hac consultissima, §. ex imperfecto nu. 24. C. de testamentis. Et hæc est vera ratio, quare princeps non potest concedere facultatem alienandi bona vinculata, & prohibita alienari, nec facultas seu licentia Regis circa bona maioratus, ut possint alienari, nisi iusta subsit causa, & necessaria valet, tener Fulgo. dispensationem in l. si testamentum. per textib. C. de testamentis Couarr. lib. 3. resolutionum, c. 6. num. 5. Antonius Gomez, 1. 40. Tauri num. 89. Pinel, in Rubrica de respendenda venditione, 1. part. cap. 2. num. 18. Nauarro de redditibus ecclesiasticis, q. 1. num. 37. Burgos de Paz in proemio legum Tauri num. 327. Et sì aliquando permittetur hæc bona maioratus alienari, sit ea conditione, ut loco eorum alia bona subrogentur, ut aduertit Peralta in Rubrica de haereditate. in situ. num. 146.

Denique inquit predicta Rubrica, in extremitate eius verbis, fieri vult, ex quibus verbis manifestissimè apparet, quod ut testamentum effectum habeat requiritur, ut de voluntate testatoris, per verba exteriora eius: unde quando dispositio per verba clara & aperta fit, & absq; vlla ambiguitate, non est, à verbis testatoris recedendum, li-

que clausula derogatoria, & postea dicatur esse suam voluntatem expressam, haeredes in eo contenti, non sine haeredes, quod cum de voluntate expressa testatoris appareat, revocatur testamentum illud, quod ad haeredes, tenet plures relati per Petrum Peralta in l. si quis in principio de lega. 3. nu. 50. Iure tamen regia, quia sine haeredis institutione valet testamentum, legata in praedicto testamento relicta, valent & sustinentur: tenet Anton. Gomez, l. 3. Tauri nu. 102. & Anto. Menehuis in l. eam quam num. 110. C. de fideicomissis. Quod nulla alia ratione fit, nisi quia quando constat de expressa voluntate disponentis, idq; ipse vult obseruari circa bonorum suorum dispositionem, illud est seruandum, & adimplendum: merito igitur constitutur in definitione, de eo, quod quis post mortem suā fieri vult.

28. Testamentum autem, sic definitum est duplex: alterum dicitur in scriptis, alterum nuncupatiuum. l. bac consuliſſima, §. per nuncupatiuum. C. de testamentis, l. 1. tit. 1. part. 6. l. 3. Tauri. Testamentum autem nuncupatiuum illud dicitur, quod fit à testatore coram testibus requisitis & tabellione declarata manifeste coram omnibus voluntate testantis, quod vulgari sermone appellatur, testamento abierto: tenet Iason, in l. vbi autem non appetet, §. sed illud de verbo, um significatione. Roderic. Xarez in allegationibus suis, allegatio. 1. Ita quod ut testamentum dicatur nuncupatiuum debet fieri, à sui principio coram testibus & tabellione: qui testes debent esse septem, de iure communis, & eo iam facto, debet legi coram testibus per tabellionem, ut ipsi intelligent ea, quæ continentur in testamento, & tabellio debet testium nominina imponere, & subscriptionem testatoris, vel alius ex testibus pro eo, si nesciat vel non possit se subscribere, & signum tabellonis. At vero testamentum in scriptis est illud, quod fit à testatore vel explicata voluntate sua scriptum, vel manu alterius, & sic clausum tradit tabellioni coram septem testibus, dicendo. Hoc quod tibi trado, est meum testamentum, & ultima voluntas in eo continetur: & tunc tabellio coram prædictis testibus non legit nec aperio, illud claudit suis filis & suo signo in medio, posito, & statim septem subscriptiones testium in super appositæ & subscriptio ipsius testato-

ris

ris apponitur; & hoc appellatur testamentum cœrando, quia testes nihil ex contentis in eo intelligent: nec sciunt, nec ipse tabellio. Differt autem testamentum in scriptis à testamento nuncupatiuo in multis solennitatibus, quia in testamento nuncupatiuo non requiritur ea solennitas subscriptionis testimoniū, nec quod sint tanti numero, sicut in attento iure nostro regio ut infra dicimus. Sic etiam testamentum nuncupatiuum non requirit de sui essentia scripturam, sed satis esset sicut oratione testibus & tabellione suam testator manifestaret voluntatem: nam testamentum est actus quod de sua natura non desiderat scripturam, nō magis quam quilibet actus inter viuos. Hæc est communis sententia secundum Soc. cōsil. 142. lib. 1. secundum Mæcha, de success. crea. §. 25. nu. 21: secundum Greg. Lop. l. 2. tit. 1. part. 6. nam & si quotidie omnia testamenta, tā nuncupatiua, quæ sola nuncupatione testatoris fiebat, quā ea, quæ scripta dicuntur, quia clausa, cū fieret, necessario debebat scribi iuxta l. hac cōsultissima. C. de testa. §. sed cū paulatim institutis eodē pō tamē illud est ex natura actus sed ex accidenti, & sic ex voluntate testatoris volētis suā voluntatē in scriptis redigere quēadmodum & reliqui actus qui celebratur, inter viuos semper eos in scriptis constitui videamus, potius ex voluntate cōtractū, quā ex natura ipsorum, qui scripturā non desiderant, ut in principio insl. de em ptio. & vendi. Est enim scriptura tam in testementis, quam in reliquis contractibus ex accidentalibus qui possunt adesse & abesse præter subiecti corruptionem, vt tenet gl. in d. princip. inst. de empt. & vend. quā esse communiter approbaram prædicti testantur. Est & alia differentia inter nuncupatiuum testamentum, & testamentum in scriptis, quod licet de iure cōmuni testamente nuncupatiuum eundem numerum testimoniū requirat, quod & testamentum in scriptis, scilicet, septem testes. d. l. hac consil. tissima. §. per nuncupationem, iure tamen regio requiruntur quinq; testes in testamento nuncupatiuo præter tabellionem. Nam si adhuc quinq; testes vicini illius loci, tabellio præsentis non est necessaria. Sive 31 ratione non possint reperiri quinq; testes vicini & adhuc tabellio sufficiunt tunc tres testes eiusdem loci vicini, sicutam tres testes vicini non possint reperi, requiruntur quinq; testes cum tabellione. Sic probat & est in-

in. c. cū esses num. 2. de testamentis. Burgos de Paz in l. 3. Tauri. 2. par. conclusio. §. nu. 190. vbi agit de quodam testatore, qui manus truncatas habens calamo brachio alligato subscriptis.
 34 Ex qua resolutione illud videndum est, virum si testator voluit facere testamentū in scriptis, quod, vt prædictus, maiorem solennitatem requirit, quā nuncupatiū si deficiat in tali testamento in scriptis ali. quæ solennitates, quæ ad testamentum nū cupatiuum sufficiebant, an tale testamentum valeat sicut ut nuncupatiuum. Et quidem sunt plures scribentium opiniones inter se dissidentes. Nam partem negatiuam, videlicet, quod tale testamentum sit nullum, tenent scribentes in l. 1. §. si quis ita de testamentis. Fundantur, nam quoties testator destinauit testari in scriptis, præcisatur illa forma, & sic non valet, ut nuncupatiuum, cū præter eius intentionem fiat, qui voluit scriptum constituere testamentum: arg. text. in l. non codicillum. C. de testamentis. l. de iure codicillorum, quibus probatur, quod testamentum non potest conuerti in codicillum, ergo testamentum in scriptis non potest conuerti in nuncupatiuum: maximē quia una species, nō potest contra voluntatem constituentis, in aliam conuerti. l. 1. §. si quis per hunc. de liber. & posthum. quemadmodum, nec una voluntas, in aliam non potest conuerti. l. inter stipulantem. §. sacram. de verborum: ergo, qui testamentum in scriptis faciebat si non adhibuit easdem solennitates, quæ ad eius perfectionem requirebantur, & si ad testamento nuncupatiuum illas habeat, non valet, ut nuncupatiuum.
 b Contrariam tamen opinionem, imō, quod tale testamentum valeat ut nuncupatiuum tenuit Barto. l. fin. de iure codicillorum, & est communis sententia secundum Grego. Lopez. l. 2. tit. 1. part. 6. In qua difficultate & varietate opinionum illa est verissima resolutio, quod si in testamento in scriptis, interueniat solennitas, omnibus suis pattibus absoluta, quæ requiriur in testamento nuncupatiuo, licet deficiat aliqua solennitas ex his, quæ requiriuntur in testamento in scriptis, valeret nuncupatiū, ea ratione, quia non videtur testatorem se astrinxisse, ad unam formam testandi, arg. l. 2. de militari testamento. Maximē quia testatores sunt favorabiliores in suis vitiis, mis voluntatibus, quam cæteri contrahefciens in suis contractibus. l. quæ delegato. de lega. l. fin. de constitutio. principum: sed in contractibus ex bono & æquo, venit id, quod nec cogitatum, nec expressum est. tex. in l. 1. de obligationibus quæ ex quasi cōtractu hascūtūr. l. ita stipulatus, de verbo, obligatio, ergo maiori ratione in testamentis debet fieri interpretatio cum favorabiliore sint, ut potius valeat, quā, ut pereat, nam ex conjecturata mente testatoris colligitur, quod si fuisset interrogatus, an vellet, ut valeret, ut nuncupatiū, iam quod non potuit in scriptis valere, idein responderet, habetur pro expresso iuxta gl. communiter receptam. in l. tale pactum. §. fin. de pactis: secundum relatos per Ioann. Gutierrez: de iuramento confirmatorio. l. pat. cap. 9. humer. 2. Quod in testamentis summa ratione fit cum aduersa valetudine præoccupati non possunt omnia ita perficere, ut ipsi vellet, arg. tex. in l. hac consil. tissima. §. at cum humana fragilitas. C. qui testamenta facere possunt. Ex qua verissima in a resolutione inferatur, quod si testator fecit testamentum in scriptis & postea illud aperuit, licet ex hoc videatur mutasse eius voluntatem, quia eius sigilla, & filia aperuit, & videatur reuocasse illud testamentum, & quod non valeat, l. in fraudem. §. sicut de testamento militis. Si tamen simpliciter illud aperuit, & non cancellauit hoc est, non rumpit, quæ sunt illius substantialia, videatur potius illud causa reuidendi, quā renunciari fecisse, & sic si postea illud resigillet, videatur illud cōfirmare. l. tribun. §. si de testamento militis. l. testamentum de testementis, & vtrobiq; Bart. Modo ego addo, quod si talis testator, qui testamentum in scriptis aperuit, & non resigillauit, sed coram testibus lesum est, quemadmodum cætera testamenta nuncupatiua, & cum solennitate testamenti nuncupatiui, valebit tale testamentum, in scriptis, ut testamento nuncupatiuum, ex resolutione supra dicta. Nam & si alias testamentum corporum & nondum completum, solennitas, sive voluntatis imperfectione, non valeat. l. si quis. ff. de testamentis. l. 2. de iniusto rupto. l. 23. tit. 1. par. 6. illud verum, quando constat testatore in noluisse eum perficere & non habuit solennitates, etiam ad perfectionem testamenti, nuncupatiui, at vero si constat testatore in voluisse testari & quod

civ. c. i. t. 1. §. 1. p. 2. 17. c
Teller. farina. 3. tru. 5. p. 2. 17. c
gutie. 16. 3. p. 17. c
H. 9. 4. 6. c
Luna. m. 5. p. 17. c
2. a. m. 11. uppa
qui hof a la gat
alia ad uincit
qui by
in firm.

quod testamentum valeret, si non habuit perfectiones testamenti in scriptis, habuit tamen eas, quae ad testamentum nuncupatum desiderantur, valebit ut nuncupatum. & ita tenendum est.

GLOS AE R V B R I C A E
tertia pars, ubi testamentum
debet continere locum,
in quo consti-
tuitur.

S V M M A R I V M .

- 1 Testamentum debet continere locum, in quo constituitur.
- 2 Consuetudo patria habet, maximum effectum in testamentis.
- 3 Si testamentum per notas insolitas scribatur, an sit ritiosum.
- 4 Testamentum ruri factum quas debeat solennitatem obtinere.
- 5 Peregrinus qua forma testetur, resolutur.
- 6 Tempore pestis, an indulgetur solennitatibus in testamentis à iure requisitus.
- 7 An testamentum inter infideles factum secundum illius regionis formam obtineat quo ad nos.
- 8 Datus in obſidēs testamentum facere non potest.
- 9 Si filius illegitimus, patrem ab hostiis redemit, potest pater illum haredem instituere, legitimis ex hereditatis.
- 10 Quamvis testandi facultas omnibus sit permissa, sed quibus hac prohibetur, qua sequuntur faciliter demonstrant.

Ibi vieren como yo fulano vezino de esta ciudad.

FACIE particula, earatione fuit apposita, vt intelligatur & cognoscatur locus vel patria in qua fuit celebratum testamentum, inquit, secundum locorum distantiam, & diversitatem fit etiam diuersa testandi solennitas, vt tenet Barto l. 1. C. de sacrofantiis ecclesijs. Joan. Andre. in additioni. ad speculum. tit. de instrumentorum editio. §. compendiose. vers. sed nunquid, deconsuetudine. Bald & Doct l. fi. C. de testamentis. Bald. in authenticā defuncto. C.,

ad Tertullia. Guillermus Benedictus. cap. Raynuntius. verbo testamentum el. 1. num. 5. 4. de testamen. pro qua sententia est. tex. de iure regio in l. 1. tit. de los testamentos. lib. 5. ordinam. & l. 2. tit. 4. lib. 5. nouæ Recopilationis, ibi: Vezinos del lugar donde se hiziere el testamento: &c. Jarius ibi: Se gun derecho, o costumbre de la tierra. Nā cum consuetudo in his locis habeatur pro lege, vbi deficit lex, vel est legitime introducta, vt tenet beatus Isidorus relatus in c. consuetudo. 1. d.l. de quibus de legibus & ibi Joan. Oros. num. 31. Corras num. 20. Rebuffus ad regias constitutiones tit. de consuetudine: Joan. Baptista in praxi. §. 19. num. 33. Menochius de arbitrijs, casu. 81. & 82. Conanus lib. 1. commētario. cap. 2. & cap. 10. Soto. lib. 1. de Iustitia. q. 1. art. 1. Xarez 1 quoniam in prioribus, ampliatione. 10. num. 15. Menochius consilio. 2. num. 282. & consilio. 104. volu. 1. Forcatulus dialogo. 1. num. 75. Duare. lib. 2. disputatio. c. 32. Rebardus de authoritate prudentum. c. fi. Ludoicus Vitalis, variarum questionū lib. 2. qua. st. 28. Bolognetus. l. post dotem. nu. 222. soluto matrimō. Rolandus consil. 34. & 46. vol. 3. Qui ornes testantur effectum, maximū obtinere consuetudinē, vt factū secundum illius formam, ac si secundum ius factum esset seruandum & custodiendum. Nam si iudex sit datus à principe vt cognoscat secundum ius poterit secundum consuetudinem cognoscere, si quidem iuris pars est. l. an totum. C. de edificijs priuatis. Bald. l. generaliter. C. de arbitris. Doct. d.l. de quibus. Petrus Dueñas regula. 57. Burgos de Paz. l. 1. num. 486. in ll. Tauri & sic intelligitur. text. in l. rem nouam. C. de iudicijs, in authenticā vt suis iurandum, quod prestatur ab his. §. ecquis. collatione. 2. & in authētico de defensoribus ciuitatum. §. ius. iurandum. collatione. 3. Cum igitur consuetudo eundem effectum operetur, quem ius, sequitur, dicendum, quod testamentū in sui principio debet continere locum, vbi fit & celebratur, vt ex hoc constet, an secundum ius, vel consuetudinem illius patriæ fuerit celebratum. Hinc sit, quod licet atento iure communi, testamentum viceatur, si per notas, vel abbreviaturas insolitas, fiat, vt tenet Alexand. consil. 153. nume. 6. lib. 2. Barto. l. 2. C. de iure veteri enucleando Doct. in authenticā, quod sine. C. de testamentis. Doct. per tex. ibi in l. vnica. ff. si tabulae

tabulae testamenti stabunt. Guillermus Benedictus in cap. Raynuntius. verbo. testamentum. el. 1. num. 6. de testament. nihilo minus, attento iure regio, valer. tale testamentum, si modo verus sensus pertipi possit, cum sat sit ut constet de testatoris voluntate, vt tenet Menchaca de successionū creatione lib. 3. §. 30. nume. 15. Et similiter operiet, vt ea ratione locus ubi testamentū conficitur apponatur, quia diuersa solennitas requiritur in testamento facto in ciuitate, vel loco, vbi testium adest copia, quā in loco, vbi non reperitur ita commode testium numerus: & sic testamentum ruri factum, requirit minorem solennitatem, quam testamentum factum in ciuitate, si quidem solum cum quinq; testibus quadcumq; testamentum ruri factum valet tex, in l. fi. C. de testament. l. 6. tit. 1. p. 6. Guillermus Benedictus. c. Rainuntius. verbo. testamentum. el. 1. num. 11. de testament. Tellus Fernand. l. 3. Tauri. num. 5. Menchaca. de successio. creatione. §. 22. nume. 29. in tantum quod erit in si non probetur, quod plures testes poterant reperi, adhuc valet testamento ruri factum cum quaque testibus tenet Barto. l. conficiuntur de iure codicitorum. Cornelius l. fi. C. de testament. Quae sententia non solum procedit in testamento nuncupativo, verum & in testamento in scriptis, vt sufficiant quinque testes, cum tamen sint omni exceptione maiores, scilicet, non foeminae, non impuberes, non fortuiti, sed vicini eiusdem loci, non serui, non filii, non hæredes: sicutq; dum modo circumscribens institutionem & reliqua à iure requisita seruentur, nam ex hoc, quod dispensatur cum eo, vt possit, facere testamentum in loco, cum minori numero testimoniis, non dispensatur, quo ad alia, quae ad testamentum sunt de iure necessaria. Sic Doct. maxime Ias. d. l. fin. C. de testament. Alexand. consilio. 70. lib. 2. nihilominus, quantum ad testium solennitatem, sed dilataribi de est testium copia: resoluto Paris. consil. 32. num. 17. late Ripa in tractatu de pestis in privilegijs ultimam voluntatum causa pestis in principio. Vbi tenet quod peregrinus qui est in peregrinatione, aduenire valetudine in aliquo loco vbi copia testium non adest, reperiatur, potest facere testamentum cum minori testium solennitate, sequitur Angel. in authenticā, omnes peregrini pertext. ibi. Habeant libera

post,

postliminio reuersis. Qua ratione in obſides datus & ſic impignus, quia & equiparatur captuis, vt tenet Negiſantius tractatu de pignoribus pagina. 283. Conanus lib. 4. commentariorum. cap. 4. nu. 1. Baeça de inope debitore. cap. 1. nu. 24. dicendum eſt, quod non potest facere testamentum, text in. l. obſides, quibus non eſt permifſum facere testamentum. tenet expreſſe Nepos de Monte Albano, tractatu exceptionum art. 20. num. 16. quod eſt ſingularare ad text. in. c. ex preſcripto de iure iurando. Ex quo illud non ocioſe in hoc articulo, conſtituendum eſt, quod si pater ſit apud hostes captus & habeat filios legitimos, qui illum redimere voluerunt ſi habuit filium illegitimum, etiam in muliere infidelis, & patrem redemit eſt praferendus filiis legitimiſ in ſucceſſione patris. text. & ibi Greg. Lopez. l. 7. tit. 29. par. 2.

Ex quibus omnibus iam deuentum eſt & incidiſimus in eaſa ſententiam, vt videamus, utrum omnium diſpoſitiones ſint ſeruandæ indiſtinctæ, ita quod quilibet poſſit de bonis ſuis diſponere, & quilibet habeat, liberam teſtandi factio[n]em. Et reſolutiu[m] tenendum eſt, quod licet, vt praediximus, ſolemnitates teſtamentorum, iure ciuilis, introductæ, ipſa tamen libertas teſtandi, iure naturali & gentium compeſit hominibus. I. nec enim. §. de portatione militari teſtamento. l. miles, C. codenit, quibus probatur militare iure gentium, abſque ſolemnitatibus, iure cuiuslibet teſtari poſſe. Et facit naturalis ratio, que dicit, cuiuslibet, licet iure, & permifſum, vt libere de ſuis rebus diſponere poſſit. Nam ſi iure gentium libera teſtandi facultas data eſt, & iure naturali competere ſatendum eſt. §. ſingulorum, iuſtituta, de rerum diuiſione. §. quod verò iuſtituta, de iure naturali. Et ſic quod libertas teſtandi iure naturali, & iure gentium ſit iuſtituta, tenet. Theophylus. in. §. ius autem ciuile, iuſtituta de iure naturali. Barto. in. l. interdum numero. 7. de conditione indebiti. Docto[r]. Rubrica de acquirend. hæredi. Docto[r]. maxime Iafon numero. 6. in. l. teſtamentum. C. de teſtamentis. Vigilius in. §. ſed praedicta iuſtituta de teſtamentis. numero. 4. Foucunius Gareja. l. Gallus. §. & quid ſi tam tam; columna. 133. de libe. & poſthumis. & eſt communis ſententia ſecundum. Co[u]ntrarias. lib. 3. resolutioni. capit. 6. nu-

mero. 7. Cum enim hæc libera teſtandi facultas, iure gentium competat hominiſbus, non poterit principis reſcripto tellis tenet Archidiaconus. c. episcopus. 88. diſtri. communis ſententia ſecundum Philip. pum Corneum in. l. ſi teſtamentum de teſtamentis. Nam cum dominium rerum noſtrarum ad nos pertineat, non potest princeps, citra magnam & vrgentem cauſam, auſtere à nobis. l. item ſi verberatum. §. i. de rei vendicatione. Docto[r]. in. l. fin. C. ſi contra ius, vel vtilitate publicam Docto[r]. l. cum hæredes de acquirend. poſſeſſione. Nam cum dominium teſtandi ſit iure gentium. l. ex hoc iure de iuſtitia & iure. §. iuſ autem gentium. iuſtituta de iure naturali. §. ſingulorum. iuſtituta de retum diuſionē, ſed illud, quod iure gentium introductum eſt, non potest, per principem tolli. §. ſed naturalia, iuſtituta, de iure naturali. Vnde cum vt ſupra diſeruimus, hæc teſtandi libera poſteſtas & diſponēdi de rebus proprijs iure gentium fuerit inducta, non poterit princeps efficer, vt que ſemel à teſtatore conſtituta ſunt in teſtamento dum iuriſ ſolemania obtineat mutare, nec alterare etiam in majoricaribus facultatē regia conſtitutis, clauſulas in teſtamento ab iuſtitore poſitas, mutare, niſi adiſt cauſa legitima, & vrgenti iure, ipſi reipublica conueniens ſit, & neceſſaria: teſt. Decius in. l. ultima. C. ſi contra ius, vel vtilitatem publicam. Abba. cap. quæ in ecclſiatum de conſtitutioni. Si autem hæc facultas & libertas, teſtandi diſpoſitio, aliquibus eſt inter dicta, id enim ex vrgentia, cauſa factum eſt, non quod lex ipſa, eos fecerit, inabiles ad teſtandum, ſed quia ex ipſa, legiſ naturali ratione oritur & alia ratione, qua conuenient eos non poſſe teſtari, alijs propter defectum, & vſum rationis, quia ipſa natura ad diſponendum ſecundum vſum rationis deſiderat, quod vt ſunt pupilli, filii familias, alijs, quia ſui iuriſ effetti non ſunt, vt ſeruus, monachus, & ſimiles, alijs, quia natura eos intellexit orbatos fecit, vt prodigum ſurdum, & mutum, vel furiosum, alijs, quia ſcipsos in capaces fecerunt, in legem delicta committendo: quibus quide[m] aequi non eſt, vtiura opitulentur, qui in ius delictum committunt, vt ſuare heretici, excommunicati, & illi, qui propter illorum criminis, & culparum, vtiſi ſupplicio, damna ſuunt. Vnde cum iij. & alijs

- & alijs ab illa, regula vniuersali excipientur, quæ omniſbus indulgetur, teſtandi poſteſtas, & libera bonorum diſponendi facultas, merito, de vnaquaque perſona, cui facultas teſtandi, forte contingit, interdictam fuſſe, videamus, vt hinc tutu[m] maneat, & abſque aliqua caligine noſtra materia, circa eos, quos ipſa natura ſhabiles ad teſtandum redidit, cum omnes videantur peſimis, qui à iure prohiabit non ſunt.
- GLOSSÆ RUBRÆ.**
- ex quarta pars, de teſtamento filij conſtituti
- Sub patris poſteſtate.
- S VI M M A R I Y M.**
1. **Filiuſ ſub poſteſtate patris conſtitutuſ non poſſeſſat de iure communi facere teſtamentum.**
2. **Que proprio poſteſtas dicatur.**
3. **Veteres Romani leges ſtatuerunt, de patris poſteſtate.**
4. **Dicitur patria poſteſtatis.**
5. **Cum patria poſteſtas ſit introducta de iure ciuili non conſideratur de iure Canonicō.**
6. **Expenditū ratiō, propter quam patria poſteſtas ſuit introducta.**
7. **Filiuſ non poſſent parentes in iure deſtituere, ſine reuocatioſuſ p[ro]p[ri]o hic conſtitutis.**
8. **Minor abſque tutore vel curatore non habet legitiſtiam personam ſtandi in iudicio.**
9. **Consensu patria nibil operantur, vt filiuſ poſſit facere teſtamentum, attempo iure comuni.**
10. **Expenditū ratiō, propter quam attempo iure communi filiuſ non poſſet facere teſtamentum.**
11. **Viruſ ad piā cauſas valeat teſtamentum filiuſ attento iure communi.**
12. **De bonis Caſtreñib[us], vel quasi Caſtreñib[us], etiam attento iure communi filiuſ teſtari poſſet.**
13. **Quod dicunt peculiū Caſtreñi, vel quasi caſtreñi, explicatur, in qua plures fuerunt, decepti Doctores.**
14. **Attempo iure regio permifſum eſt, & dataſa-**

- J C.** inter alios caſus enu[m]eratur, quibus prohibetur quis facere teſtamentum, vi[de] deliceſ, in filio familias ſub poſteſtate patria conſtituto, qui etiam de patris conſenſu, teſtamentum facere non poſſet, vt inſeriuſ, videbimus. Sed vt hic artiſtulus facilis perpendatur, quandoquidē hæc prohibitio, vt filiuſ teſtari non poſſit, proneniat, ex eo, quia patria poſteſtati ſuit introducta, vidēdū eſt, primō, quid ſit patria poſteſtas, & quo iure introducta, & an ſit diſcretio patria poſteſtati, qua ratione introducta, quos effectus operantur, vt filiuſ poſſit facere teſtamentum, attempo iure comuni.
15. **De quibus bonis poſſit taluſ filiuſ teſtari, & in qua te, quantitate, iura regia declarant.**
16. **Viruſ per ingressum religionis patris, amittat vſum fructu[m] in bonis filij, vt filiuſ libere teſtari poſſet, tam de vſu fructu[m], quam de proprietate, de quo vſu fructu[m] alter teſtari non poterat, cum communi contra alteram communem.**
17. **Expenditū l. 5. Tauri.**
18. **Licet attempo iure communi per contrarium, matrimoniſ filiuſ non liberetur à poſteſtate patris, liberatur tamen attempo iure regio, & efficitur ſuſ iuriſ.**
19. **Semel liberatus à patria poſteſtate perpetuo, manet liberatus.**
20. **Expenditū l. 9. tit. 1. lib. 3. tetrapila.**
21. **Caſu in quibus liberatur filiuſ à patris poſteſtate, enu[m]erantur.**
22. **Filiuſ familias, ſi clericuſ ſit, liberatur, à patris poſteſtate, ita quod libere teſtari poſſet de omnibus bonis.**
23. **Viruſ idem in clericu[m] prima tonsura ſit dicendum.**
- E Panis.**

Pauinus; de potestate capituli sede vacante, Felinus, & Barba in Rubrica ne sedē vacante numero tertio. Gambara de potestate legati. in principio. In qua acceptione conuenit & illud Comici, in Andriam. Cuius tibi potestas summa seruandi datur. Idem Comicus eodem loco, ibi. Potestas fuit liberius vivendi. & illud Ciceronis pro Quintio. Potestas tibi fuit quodcūd hominem admonendi. & Plautus in Stico. Malefaciēns est mihi potestas: & sumimus virtutē autem cum Pilatum alloqueretur. Ioannis capit. 18. Non haberes aduersus me potestatem vllam, &c. & rursus Matthaei capitul. 28. Omnis potestas data est mihi in celo, & in terra. Iure autem nostro, dicitur libera potestatē, ut tenet Alexander in leg. Gallus. numero tertio. de libe. & potestatē. Doctores, in Rubrica de officio, & potestate iu. delegati. Doctores, in leg. prima. C. quomodo. & quando index Doctores. c. sc̄lūtūtū de r̄scriptis. Barti, in l. s̄p̄ audiuī Cæsarem, de officio pr̄sidis. Doctores, regula prima. de regulis iuris, lib. sexto. Vnde cum propter filiorum utilitatem, & amorem, quem patres in eis habent iuxta leg. fin. do. curatote. Barti, leg. cum patr. §. mando. de legat. secundo. latissimē Tiraquellus leg. si vñquam in pr̄fatione. numero. 11. C. de reuocānd. Rolandus à Vallé. consilio. 43. numero. 54. vol. p̄stmo. Vaconius à Vacuna declarationiū iuris declaratione. 112. Ioannes de Lignia. tractat. de amicitia. §. & surgit. Romani illi veteres leges statuerunt de patria potestate in filios circa reuarentiam, & subiectionem, quam filii tenentur parentibus suis pr̄stare, & de pietate, quam filii, in parentes seruare nexus quodam naturali sunt astricti; ut docet glossa in leg. nam ciuium. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, & C. de patria potestate. & in principio instituta, eodem titulo; glossa in l. Gallus. §. si forsitan de liber. & posthum. Conatus libro primo commenta, iuris ciuilis, numero primo. Duarenus in Commentariis, soluto matrimonio. Pinellus in Rubrica, secunda parte. C. de bonis maternis. numero. 4. & sic hæc patria potestas est ius quoddā, quod habent qui sunt de Imperio Rom, in liberos naturales, & legitimos. leg.

de

item in potestate de his, qui sunt sui. C. ius autem potestatis, institu. de patria potest. Doctores in leg. prima. C. qui testamentum facere possunt. Quo sit, ut licet secundum hanc interpretationem, talis patria potestas ad eues tantum. Romanos verificaretur, cum tamē ratiō patris potestatis ita conueniens: sicut omnibus alijs Regnis, & regionibus etiam ad illas extenditur. & illatatur; licet non habeat tantam vim, quantum inter Romanos ciues habebat, ut resolutus Matthæus de Afflictis in Constitutio. Neapolitanis. In pr̄fatione quæstione prima. numero quarto, & Tiraquellus de utroque retratu. §. primo. glossa nonā, numero. 61. Pinellus in Rubrica. leg. prima. numero nono. C. de bonis maternis. Ascianus Clemens de patria potestate capit. secundo. Sebastianus Monticuli, eodem tractat. C. de effectibus patriæ potestatis. & testatur Plutarchus, qui hæc verba protulit. Filius quandiu vixit in potestate patris maneto, refert Dionysius Alcarazus libro secundo, nihilominus tamen quia præd. leg. & aliae leges à Romulo sancta interleges ciuites Romanorum reperiuntur insertæ, ut constat ex leg. prima. C. de origine iuris, dicitur hæc lex, quæ de patria potestate habetur, à iure ciuili introducta, sic Barto. in leg. frater, à fratre, de conditione indebiti, idem in leg. item in potestate de his, qui sunt sui. Azo. in summa. C. de patria potestate Doctores in principio de patria potestate, institut. Conatus, libro secundo Commentariorum iuris ciuilis, capit. 13. numero secundo; Vaconius à Varina, declaratio num iuristci iuris, declaratione. 8. & declaratione. 112.

Quo sit, ut cum hæc patria potestas sit de iure ciuili introducta, non habet locum, neque attenditur de iure Canonico, capit. fina. de iudicis. libro sexto. tenet Abbas capit. cum voluntate de sententia excommunicationis, communis secundum Iason, & relatos per Menochium, de recuperanda, remedio. 15. numero. 320. Et an in adoptionibus, & arrogatis, hæc patria potestas haberet locum tempore Quiritum Romanorum, declarat Tiraquellus. leg. Si vñquam, verbo suscepit liberos. C.

de reuocandis donationibus.

¶ Illa autem secunda ratio, proper quam fuit patria potestas introducta ea fuit, & eius effectus proper reuarentiam, quam filii erga parentes praestare tenentur. Et sic non ab re actuū fuit, ut filii non possint suos parentes in iudicium vocare sine venia; alias processus alter gestus non valeret, & tales filii jure antiquo puniebantur pena quinquaginta aureorum, leg. in eum. de in ius vocando. §. final. Institut. de pœna temere litigantium, de iure regio amicitiæ causam leg. 14. titulo secundo. partit. tertia. Marant. de ordine iudicio. sexta partemembro prima, numero octavo. facit textus in leg. lis nulla. de iudicis. glossa. capit. final. de iu. libro sexto. latissimē Gregorius Lopez leg. secunda. titulo secundo. parti. tercia. leg. ii. titulo. 17. parti. quarta. Rodericus Xuarez. leg. nonā. titulo. ii. libro primo fori. Ioannes Orosius, in leg. quæque litigandi. numero tertio. de in ius vocando. Dueñas. regul. 33. &c.

¶ Quo sit, ut cum pater in bonis aduentis habeat vñsum iustum, non poterit filius in ius aliūn. vocare sine patris licentia, & venia, glossa. leg. fina. C. de bonis, quæ liberti. Vantius de nullitatibus sententiārum. Rubrica ex defectu ipsa bilitatis. numero quarto. secus in bonis Castrēnibus, vel quasi, vel in beneficilibus, seu spiritualibus, quia ad standūt in iudicio non requiriunt in his consensus seu licentia, sed tranquili bona propria poterit petere filius: minor ramen viagiasti quinque annorum, & qui tutorem habet, legitimam personam standi in iudicio, absque venia non habet nisi sui p̄s rebus spiritualibus, vel beneficiis, seu quantum ad illa reputatur maxima. capit. fina. de iu. libro sexto. leg. septimā. titulo secundo part. tercia. Abba. cap. eum exp̄n. de restituione. spoliator. Corarrpias. libro primo. resolutio. ex p̄t. quinq̄. numero octavo. & sic talis minor si patrem in ius habet debet petere in iudice, p̄tib⁹ securatorum ad iudicem, qui pro eo comparetur in iudicio, p̄test, qui iurare tenetur de curandis bonis minoris, similiter & mulier vxorata. leg. 13. titulo. 16. part. sexta. & de malis, quan-

C. 2. eius

eius dispositio esset inefficax, cum de
nihil disponere posset. Præterea facit
nam testamenti factio, non debet ex
alieno arbitrio penderet. leg. prima. de leg.
secundo, ubi Franciscus Sarmiento, la-
te prosequitur, cum quoniam secundum A-
retinum. leg. qui in potestate. de testa-
mentis. numero secundo: nam id, quod
non potest quis propriæ persona facere,
est irrationalib[us]. vt alieno arbitrio com-
mittatur. Doctores, leg. illa institutis. de
hæredibus instituendis, ergo quod no[n]
potest filius per se efficiere minus poten-
tit patre consentiente, cum eius volunta-
tas ex aliena voluntate, hoc est, ex patris
voluntate dependeat.

Quæ sententia usque adeò vera est,
quod etiam de consensu patris, ad pias
causas non poterit talis filius testari: te-
niet Jason, in leg. Senium. columna se-
cunda. C. qui testamenta facere. Ioan-
nes Andreas in capit. licet, de sepultu-
ris. idem. capit. secundo de testamentis.
Immota in dicta leg. qui in potestate in
principio de testamentis: idem in leg.
Thais. §. primo, de donatio causa mor-
tis.

11. Contraria tamen sententiam, imo
quod ad pias causas de licentia patris
possit filius testari; tenet Dominicus di-
cto. capit. licet, de sepulturis. libro sexto.
Abbas in Rubrica de testamentis. nu-
mero decimo. Baldus in leg. prima. C. de
Sacrosanctis Ecclesijs. & est communis
secundum Decimum dictum. Seniūnū
mero. secundum. Coquarruias in Ru-
brica de testamentis in fine. secundum
Menchaca de successorum creatione.
§. 22. numero octavo. Pro qua senten-
tia facit textus expressus. capit. licet, de
sepulturis. libro sexto. Verbi sunt textus.
Quanvis autem filius, absque patris af-
fensi possit sibi eligere sepulturam, p[ro]t
erim tamen sua propter ipsius affen-
sionis peculium. Castrense; aut quæ
si Castrense habeat aliud, iudicare non
potest: ergo plane denotat textus, quod
interveniente patris consensu, & sic ad
pias causas liberè poterit filius disponere & testari. Curi igitur de bonis Cas-
trensis, vel quasi Castrensis filius
familias testari possit; illud venit inter-
pretandum, quæ dicantur bona Castren-

sia, vel quasi.
12. Pro cuius articuli cognitione aduerso, quod peculium dividitur in quatuor
species, Castrense, quasi Castrense, pro-
fectitum, & aduentitium, glossa in ver-
bo exceptis, leg. cum oporteat. C. de bonis,
quæ liberis. Ioannes Crotus in re-
petitione, leg. frater a fratre, numero pri-
mo de conditione indebiti. Ioannes Cor-
tea in præludij eiusdem leg. numero. 55.
Mainerius in leg. filius familiæ, numero
septimo, de regulis iuris. Brisonius in
Manuali. capit. 17. numero. 141. Neque
prædictæ resolutioni obstat lex. fin. Ci-
de inofficio, testamento, dum ait pecu-
lium triplex esse, vel est pagani, vel Ca-
strense, vel quasi Castrense. Cu[m] tex-
tus occasione plures decepti putarunt:
bona aduentitia, non esse peculium, sed
proprium patrimonii filij: nam tex-
tus illæ non negat esse quatuor species
peculij, sed dicit quod attinet ad iuste-
standi, triplicem esse causam: quia li-
cer profectitum, & aduentitium, duo
sint, eadem tamen est utriusque cau-
sa, cum de neutrō filius testari possit.
leg. fina. §. filius autem. C. de bonis, quæ
liberis. Castrense vero peculium est,
quod à filio familiæ existente in ca-
stris, vel cunte ad castra, acquiritur ra-
tione militiz, quod nisi militaret, acqui-
siturus non fuisset, leg. Castrense, de ca-
strensi peculia. Paulus libro tertio Senten-
tiarum. titulo quarto. versiculo, filius fa-
miliæ, & leg. prima cum sequentibus de
castrensi peculio: leg. 12. titulo secundo
part. tercia, glossa in principio. Instituti
per quas personas nobis acquiratur. Qua-
si castrense dicitur acquisitum à filio fa-
miliæ adiutorio, ex patrocinio, ex publi-
ca administratione, ex donatione Prince-
pis. leg. fina. C. de inofficio, leg. penulti-
ma. C. qui testamenta facere possunt.
leg. cum multa. C. de bonis, quæ liberis
leg. secunda, titulo secundo, parti, tertia;
Aduentitium verò dicitur, quod filiusfa-
miliæ sua industria, labore, vel prospe-
ta fortuna, non à patre, neque occasio-
ne militiz verò, vel his acquisivit. leg.
cum oportear. C. de bonis, quæ liberis.
§. primo. Institut. per quas personas. Pro-
fectitum dicitur, quidquid immitiate
pro-

proficiuntur; vel alterius cuiuslibet occa-
sione patris, sic Doctores dicit. I. cum oport-
et & leg. secunda, titulo secundo, parti, ter-
cia, leg. 15. tit. 17. par. 4.

Quod fit, vt etiam si vsusfructus patri
non queratur, vt in terminis est textus.
in Authentic. excipitur. C. de bonis, quæ
liberis: adhuc non poterit filius de illis
testari. Hanc tenet Doctores, communis
secundum Alexandrum, & Declum,
in leg. penultima. C. qui testamentum fa-
cere possunt, & esse verisimiliter tenet.
Menchaca de successionum creatione.
§. 22. numero decimo. reprobat opinio-
ne Dech dicta leg. penultima, dum vo-
luit, in his ex quibus patrī non queri-
tur vsusfructus si aduentitia sunt, posse
filium testamentum facere, cuius op-
nio communiter dominatur secundum su-
p[ro]relatos, &c.

14. Hodie tamen attenta leg. §. Tauri om-
nia supra resoluta manent coræcta, in
qua deciditur, filium familiæ, legitimæ
etatis, hoc est, si fuerit masculus qua-
tuordecim annorum, si feminæ duode-
cim annorum, posse testari, ac si ex-
tra patris potestatem esset, de tercia par-
te bonorum, in qua plenum ius habet
ad testandum, etiam de aduentitijs, &
profectitijs, vt resoluunt Antonius Go-
mez, Tellus Ferdinandez, ibi, & tenet
Rojas in Epithome succession. cap. 29. nu-
mero. 18. reprobat Antonius Gomez, l. 6.
Tauri. num. 11.

15. Hinc fit, quod cum per ingressum re-
ligionis patris, amittat vsumfructum in
bonis aduentitijs filij, & filius liberetur
à patris potestare, vt tenet Salicetus
in Authentic. ingressi. C. de Sacrosan-
ctis Ecclesijs, & in Authentic. idem est
C. de bonis, quæ liberis, communis se-
cundum Riminaldum. in. §. primo, in-
stituta, per quas personas nobis acqui-
ritur. Coquarruias capit. secundo, num-
ero octavo, de testamentis. hanc magis es-
se communem Gregorius Lopez. leg. 5.
titulo. 17. part. quarta, dicens commu-
nem, dicendum videbatur, quod si filius
secundum formam dictæ leg. quintæ Tauri
faciat testamentum, quod tam quo ad
proprietatem, quam quoad vsumfructum
poterit testari.

Contraria tamen opinionem, imo
quod pater per ingressum religionis non
amittat vsumfructum in bonis aduen-
tijs filij, sed quod ipsi monasterio ac-
quitatur donec pater vixerit, tenet glos-
sa, in elict. Authentic. ingressi, quam
sequuntur plures relati per Pinelum.
leg. prima. C. de bonis maternis, pri-
ma part. numero. 49. Antonius Gomez
leg. 48. Tauri, numero octavo. Tellus

Ferdinandez l.5. Tauri & Antonius Gomez in l.6. Tauri. Menchaca de successione nū progressu libro primo prima parte. s. primo, numero. 4. Palacius. Rubios in Rubrica de Donationibus. s. 42. ad finem, & tenet Matieno. leg. 9. titulo. primo. libro quinto nouæ Recopilationis. glossa. num. 1. Quia opinio heretica dicendum est non posse filium in testamento dē vſuſructū disponere, sed ſolum de proprietate, cum vſuſructus ad monasterium durante vita patrii tranſeat. Cuicunque loctioni non obſtāt verba textus in diſta lege quinta, in legibus Tauri; ibi: [Puederetur, y dispoñer del dicho tertio modo si eſtuieſſe fuera de ſu poder.] Haec enim verba ſunt ciuitatē intelligenda, ſcilicet, ref. pag. liberi consenſus, vt ſcilicet, eius testamentum validum ſit sine patris aſſenſu: neque ex hoc videtur filio tanta attributa potestas, vt poſſit priuare parentē cōmodo ex iuris diſpositione ſibi compētentī. Quam ſententiam tenet Peralta vbi ſupra, & Ludoſicus Molina, contra Anton. Gomez vbi ſupra & contra Menchaca. & caſos quos ipſe refertib. 2. de primo geniſi. Hispanorum. d. 9. num. 23.

Secundo infertur, quod licet alias at tento iure antiquo Digestorum tanta eſſet patrii potestas in filiis, vt etiam per matrimonium non liberaretur à patrii potestate. l. 1. in fine de libe, exhibendis l. 2. quod in patris. C. de nuptijs. l. Si uxorati. C. de conditionibus in ſertis. l. 3. l. neque inter. sicut proponit. C. de nuptijs. l. quotiens ſolutio matrimonio. l. filia li- cet. C. de collatio. l. inter. & filius familiæ. l. marito. s. ceterum. l. filius familiæ de adulterijs. l. 1. titulo. 17. part. 4. latifimis Tiraquelli. de legibus coniubia. l. r. nu. 1. in retamē Regio filius, vel filia per contrāctū matrimoniū liberatur à patrii potestate: nam hoc denotant illa verba texti, ibi. [Para ſiempre,] quia ſemel liberatus à patria potestate non reincidit, l. qui libertus de adoptionibus, etiam ceſſante cauſa, ob quam liberatus fuit, glossa in leg. fin. C. de consulibus libro. 12. ſic docet Castillo dicta leg. 47. Tauri. Liberatur, vt diximus ſupra à patria potestate & efficitur ſui iuriſ. l. 47. Tauri. 8. titul. 1. lib. 5. nouæ Recopil.

In tantum, quod altero mortuo, ſuperstes non reincidit in patrii potestatem:

Gomez

nam hoc denotant illa verba textus, ibi: [Para ſiempre,] quia ſemel liberatus à patria potestate non reincidit, vt in. l. qui lib- bertus, vt ſupra. &c.

Dicendum, quod eſt cum filius, vel filia contraxit matrimoniū ſecundum ſolennitatem ſancti Concilij, cum ſainte emancipatus, & à patria potestate libera- tatus & iam ex bonis, adventiūſiſ ſili- ſiſ non queratur patri vſuſructus iuxta leg. 9. titulo. libro. 5. Recopilationis: quod talis filius ſi faciat testamentum poterit illud tam de proprietate, quam de vſuſructuſ disponere.

Denique, pro complemento. huius glossi, ſunt alii plures caſus, quibus filius eximitur à potestate patris, ita vt non ei acquiratur patri vſuſructus in bonis fili, & filius poſſit etiam de vſuſructuſ teſtari, ſcilicet, per emancipationem, que fit ſecundum ſorinam legis, cum ſequen- tibus. C. de emancipatio. liberorum leg. 14. & 15. titulo. 18. part. 4. vel quando filius adeptus eſt alteram ex duodeci- m dignitatibus, de quib[us] in principio inſtitutis quibus modis ius patria potestatis ſolu- tur, & in die a. l. 15. & 16. titul. 8. part. 4.

Et monachus professione ſequita libera- tatur à patria potestate: l. Deo nobis. C. de Episcopis, & clericis & ordo ſacerdotalis iuxta capitulum, in decorum, de aſſe- te, & qualitate, vbi. Doctores. Et ſic tenen- dum eſt, quod clerici etiam ſi ſint in po- testate patris constituti, poſſent libere testari de omnibus bonis aduentitiis: nam quoctūque modo bona veniant ad clericum ratione clericatus poſt clericus de illis testari, & diſpōnere. textus in authen- tic presbyteros. C. de Episcopis, & cleri- cis, ibi, res quomodo libet ad eorum do- minium peruenienti habere ſub potesta- te ſua præcipimus, tener Abb. cap. quia nos de testamentis: idem capit. conſtitutus, de in integrum reſtitutione, idei in capitul. in preſentia de probatio. nam omne aduentitium respectu clericorum dicitur Caſtrene, vel quasi Caſtrene te- net Xuarez in quaſtione maioriſatus. nu- mero. 31. Contrauiſis capit. quia nos de testamentis. Didacus Perez. l. 1. titulo. 3. libro. 1. Ordinamenti, idem ad Seguram leg. Imperator. numero. 94. ad Trebellianum. Menchaca de ſuccelionum crea- tione prima parte libro. 3. capit. 22. Anton.

Gomez. leg. 47. Tauri numero septimo. Pinelus. leg. 1. Cide bonis maternis. prima parte. numero. 43. & ſic in his bonis, cum non habeat vſuſructuſ, non acquiruntur patri, & poſt de illis filius diſponere.

Tener. Gregorius Lopez leg. quinta. titu- lo. 17. part. quarta. Villalobos. tract. com- munum opinionum verbo. filius familiæ ſolennitatem ſancti Concilij, cum ſainte emancipatus, & à patria potestate libera- tatus & iam ex bonis, adventiūſiſ ſili- ſiſ non queratur patri vſuſructus iuxta leg. 9. titulo. libro. 5. Recopilationis: quod talis filius ſi faciat testamentum poterit illud tam de proprietate, quam de vſuſructuſ diſponere.

Denique, pro complemento. huius glossi, ſunt alii plures caſus, quibus filius eximitur à potestate patris, ita vt non ei acquiratur patri vſuſructus in bonis fili, & filius poſſit etiam de vſuſructuſ teſtari, ſcilicet, per emancipationem, que fit ſecundum ſorinam legis, cum ſequen- tibus. C. de emancipatio. liberorum leg. 14. & 15. titulo. 18. part. 4. vel quando filius adeptus eſt alteram ex duodeci- m dignitatibus, de quib[us] in principio inſtitutis quibus modis ius patria potestatis ſolu- tur, & in die a. l. 15. & 16. titul. 8. part. 4.

Secundo infertur, quod licet alias at tento iure antiquo Digestorum tanta eſſet patrii potestas in filiis, vt etiam per

matrimonium non liberaretur à patrii potestate. l. 1. in fine de libe, exhibendis l. 2. quod in patris. C. de nuptijs. l. Si uxorati. C. de conditionibus in ſertis. l. 3. l. neque inter. sicut proponit. C. de nuptijs. l. quotiens ſolutio matrimonio. l. filia li- cet. C. de collatio. l. inter. & filius familiæ. l. marito. s. ceterum. l. filius familiæ de adulterijs. l. 1. titulo. 17. part. 4. latifimis Tiraquelli. de legibus coniubia. l. r. nu. 1. in retamē Regio filius, vel filia per contrāctū matrimoniū liberatur à patrii potestate: nam hoc denotant illa verba texti, ibi. [Para ſiempre,] quia ſemel liberatus à patria potestate non reincidit, l. qui libertus de adoptionibus, etiam ceſſante cauſa, ob quam liberatus fuit, glossa in leg. fin. C. de consulibus libro. 12. ſic docet Castillo dicta leg. 47. Tauri. Liberatur, vt diximus ſupra à patria potestate & efficitur ſui iuriſ. l. 47. Tauri. 8. titul. 1. lib. 5. nouæ Recopil.

In tantum, quod altero mortuo, ſuperstes non reincidit in patrii potestatem:

Gomez. leg. 47. Tauri numero septimo. Pinelus. leg. 1. Cide bonis maternis. prima parte. numero. 43. & ſic in his bonis, cum non habeat vſuſructuſ, non acquiruntur patri, & poſt de illis filius diſponere.

Tener. Gregorius Lopez leg. quinta. titu- lo. 17. part. quarta. Villalobos. tract. com- munum opinionum verbo. filius familiæ ſolennitatem ſancti Concilij, cum ſainte emancipatus, & à patria potestate libera- tatus & iam ex bonis, adventiūſiſ ſili- ſiſ non queratur patri vſuſructus iuxta leg. 9. titulo. libro. 5. Recopilationis: quod talis filius ſi faciat testamentum poterit illud tam de proprietate, quam de vſuſructuſ diſponere.

Denique, pro complemento. huius glossi, ſunt alii plures caſus, quibus filius eximitur à potestate patris, ita vt non ei acquiratur patri vſuſructus in bonis fili, & filius poſſit etiam de vſuſructuſ teſtari, ſcilicet, per emancipationem, que fit ſecundum ſorinam legis, cum ſequen- tibus. C. de emancipatio. liberorum leg. 14. & 15. titulo. 18. part. 4. vel quando filius adeptus eſt alteram ex duodeci- m dignitatibus, de quib[us] in principio inſtitutis quibus modis ius patria potestatis ſolu- tur, & in die a. l. 15. & 16. titul. 8. part. 4.

Secundo infertur, quod licet alias at tento iure antiquo Digestorum tanta eſſet patrii potestas in filiis, vt etiam per

L. V. S.

Et iſtā caſis: videtur

prædictis addendus, videlicet,

in muliere, coniugata, vt abſq; vi- ri licentia, non poſſit facere teſtamentum: quod quidem multis ſuffragiis fundementis. Nam teſtamentum inter. coſtrictus enameratur,

tenet Euerardus. Iacſime in ſua centuria,

de coſtrictibus ad. ultimas voluntates.

Et ſi poſt in teſtamento celebra- tis. ten-

tratus conſequiuſ, ad teſtamen- tuſ: glossi. in. l. haſſedes palam; s. ſua. glossi. fin. verbo, quod ſi venditio de teſtamen- tiſ. Doctores. in. l. antiquitas. C. de teſtamen-

tis communis sententia secundum Murenum. C. de transactio. Alexand. in. l. i. 6. fuit quesitum ad Tregellianum. facie text. in. l. 55. in. l. Tauri. l. titulo. 3. lib. 5. 4. Nota Recopilationis. Et sic etiam simplicem donationem absque viri licentia non poterit facere, ea ratione, quia donatio est contractus gloss. in. l. si donationis. C. quod metus causa, prosequitur dicens communem Tiraquel. in legibus conubialibus glossa. 5. numero. 43. Palacius Rubios in Rubrica. §. 68. numero. 14. Baeça de non meliorandis filiabus. numero. 24. Quod in tantum verum est, quod etiam si talis contractus sit utilis ipsi mulieri, non valet absque licentia viri: tenet Alciatus. l. 1. de verborum significacione: nam videmus in Ecclesia, quod sine debita iuris solennitate etiam si Ecclesia, vel minori utili sit, non valet, tenet Doctores communiter in. l. cum hi. §. eam transactionem. C. de transactio, ibi Pinellus. l. 1. tercia part. numero. 3. de bonis maternis. Rolandus à Valle. consilio. 54. volumini. 1. Antonius Gabriel. libro. 3. receptarum communium opinionum titul. de rerum alienatione, conclusione. 1. Rodonius de rebus Ecclesia. Rubrica de causis.

Contrariam tamen sententiam, in. 6. quod valeat talis contractus si utilis sit ipsi mulieri sine licentia viri tenet plures relati à Tiraquelle. l. conubialibus. glossa. 8. numero. 85. & Gomez Arias. l. 55. in legibus Tauri. numero. 12. Xuarez in. l. 13. titulo. ultimo lib. 3. fori. 4. limitatione. Palacius Rubios in Rubrica. §. 68. numero. 7. Fundatur haec sententia: nam quando in aliquo actu requiritur solennitas fauore aliius personæ, valet actus absque illa solennitate, si tali personæ utilis periatur. Haec est communis doctrina in. l. cum de fiduciis. Pinel. vbi sup. Quæ sententia vera intelligitur quando à principio per partem aduersam non apponitur exceptio defectus solennitatis vel formæ, sicut si statim apponatur quia tunc non valet actus citra illam solennitatem, & illi personæ utilis sit: tenet Cassaneus in consuetudinibus Burgundie. Rubrice. §. 1. numero. 27. Tiraquel. l. conubialibus. glossa. 8. quæstione. 10. numero. 88. Felinus. capit. causam. numero. 9. de iudicis Pinclius vbi sup. numero. 32.

Secundo

Secundo intellige valere talum actum si tra formam, & solennitatem missam si post actum factum interuenit ratificatio, quia tunc valet actus sine solennitate, secundū Grego. Lopez. l. 63. titul. 18. part. 3. vel nisi ante dicatur de nullitate actus: quia tunc & si utilis sit agenti actum, siue minor sit siue ecclesia, talis actus non valet propter defecum illius solennitatis, vt tenet Rodoanus vbi supra. At vero si antea interuenit ratificatio dictæ solennitatis, valet talis actus, quando fuit utilis facienti. Sic intellige doctrinam glof. & scribentium in. l. ea transactione, & i. h. l. non ideo minus. C. de procuratoribus & in p. in. l. institu. de autoritate tutorum, sic resoluti Tiraquel. vbi supra & Matienço in. l. 2. titu. 3. lib. 5. nouæ recopilatio. Hinc sit, quod neque compromittere, neque transigere, nequilitigare sine viri licentia tenet Baeça per plura fundamenta, de non meliorandis filiabus. numero. 48. Anton. Gomez. in. l. 51. Tauri Xuarez. l. 1. titul. 2. lib. 3. fori Tira. in. l. conubialibus. glo. 8. num. 174. vbi singulariter dicit quod licet mulier in vita mariti promittat doce filie absque licentia mariti non poterit soluto matrimonio cogi ad obseruantiam præmissionis ex rationibus super relativis.

8. Historien, & alijs non obstantibus verissime tenendum est mulierem posse absque viri licentia testari, & disponere de bonis suis in ultima voluntate. Quam sententiam tenet Iason. l. 2. num. 17. deleg. 1. Anton. Gomez. l. 3. Tauri. num. 5. & esse communem testatur Menchaca. lib. 1. contuberniarum vnu frequentium. cap. 22. num. 13. tenet Joan. Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1. part. capit. 13. num. 4. in tantum, quod poterit mulier, absque viri licentia facere donationem causa mortis: ea ratione, nam facilius permittitur donatione causa mortis, quam testari. l. Thais. §. 1. de donatio. causa mortis: tenet Grego. Lopez. l. ultima. tit. 4. p. 5. sed vt sup. resolutu est potest mulier absque licentia viri testamenti facere, ergo & donatione causa mortis, quod facilius est, tenet Matienço. l. 3. titulo. 3. libro. 5. recopilatio. in tamum, quod existat si mulier luxuriose viuat, ad huc potest facere testamentum: tenet Baeça de decima tutor. fo. 102. num. 4. vbi fo. 10. 4. eleganter de mulierum imbecillitate tractat, & de laudibus illarum, & virtutibus.

Sed illud videtur restat, habito pro cunctis

C 5 stanti

Glossæ Rubrice

stanti, quod talis contractus ab uxore celebratus absque viri licentia non valet, virum mulier, quæ fecit contra dictum constante matrimonio: absque licentia viri, iam, quod non valet in exteriori foro sicut in animæ iudicio maneat obligata. Et non teneri mulierem ad obseruantiam illius contractus soluto matrimonio cum resistat predictis legibus tener Cifuentes. l. 55. Tauri, & per aliqua fundamenta defendit. Baeza de non meliorandis filiabus ratione dotis, cap. ii, num. 68, cum sequentibus, licet contraria opinionem impo. quod teneatur in animæ iudicio mulier obseruare talem contractum celebratum absque viri licentia tenet. Iaso in. l. si non forte in primit. de conditione indebiti. Cassaneus in consuetudinibus Burgun. rubrica. 4. §. 1. num. 5. Sed vero est prima sententia secundum Anto. Gomez. l. 3. Tauri. num. 124. secundum Conuarr. regula. peccatum. §. 3. num. 10. vbi dicit, quod qui viritate huiusmodi contractus, aliquid refinet, etiam soluto matrimonio, non est securus in conscientia, si mulier soluto matrimonio non ratum habuit contractum, constante matrimonio celebratum, &c.

GLOSSÆ R VBRICAE

Sexta pars, de testamento monachii.

1. Monachus professus est prohibitus facere testamentum.
2. Quicquid adquirit monachus adquirit monasterium; etiam si sit factus Episcopus.
3. Licet monachus transire ad aliam religionem bona ipsius remanent penes monasterium in quo fuit professionem.
4. Virum ille, qui fecit testamentum ante profissio-
nam posse illud renocare post professionem.

Alius casus est etiam in monachio, qui est prohibitus facere testamentum ex iuri. cap. 2. de testametis. cap. si. de successionibus ab inter-
esta. c. qui a ingressoribus. 19. q. fin. Auchen. ingressi. O. de sacrosanctis ec-
clesijs. c. porrectum deo part. de regulari-
bus. l. 16. titu. 1. part. 6. Quam conclusione
vix Doct. in predicto reserat. Collat. c. 2.

de testa. Soto de iust. lib. 10. q. 5. art. 7. Bart. in Auchen. si qua mulier. C. de sacrosanctis ec-
clesijs Francus in Rubrica de testa. lib. 6.
nu. 67. Tiraque. in. l. si vnquam. C. de revo-
candum. donative. b. suscepit liberos. nu. 47.
Moli. de primo genij Hispanorū. li. 1. c. 9. nu.
35. Aluara. de conjecturata mentis testatoris.
li. 2. c. 1. nu. 5. Neq; predictæ resolutioni ebo-
stat, si aliquis obijciat, quod si aliquaratio-
ne, monacho prohibetur testameti facio-
ea potissima, quia non habet bona, ex quib; testari possit, cu quidquid acquirit acqui-
rit monasterio. c. vñico. 18. q. 2. etiā si sit mo-
nachus fugitiuus. glo. in. c. Abbates. 18. q. 1.
qua sequitur Abbas. in. c. fi. nu. 3. de regulari-
bus & in. c. super eo codice tit. idem in. c. quod-
à te de clericis coniugatis. Anch. consilio.
310. perte. lib. 1. quanto de offi. ordinantur
tū, quod etiā si factus sit episcopus, quid
quid acquirit, acquirit monasterio. gloss.
cap. quia tua in glo. 1. 12. q. 1. glo. in. ca. 1.
de testametis. S. Thom. 2. 2. q. 185. art. 8.
Caieta. in lib. quæstionis lib. 27. q. 22. Tū
sic, sed ille, qui bona non habet, potest fac-
re testamentū. licet hæreditas de petitione hæ-
reditatis, illud verū intelligitur in eo, qui hæ-
cer non habet bona in actu, habet tamen
in habitu, & potētia, quod secus est in mo-
nacho professo, qui neq; in potētia potest
habere bona, quia iste talis bene potest, fa-
cere testamentū: tenet glo. in. Auchen. in
gresi. C. de sacrosanctis ecclesijs. cōmuniſ
secundū Philippū Cornuum consilio. 104.
vol. 1. &c. Ex qua resolutione deducitur,
quod usq; adeo monachus per professio-
nē quidquid acquirit, acquirit monasterio:
quod licet transeat ad aliud monasterium
bona quæ anteab habebat, non transeunt
cum illo, sed remanent penes monasterium
vbi fecit professionem, glo. in. c. de lapsis.
27. quæst. 1. sequitur Lopus allegationibus
fuis. allegatione. 61. num. 6. 7. Imola. cap.
quod à te de clericis coniugatis. Sylvestr
verbo. religio. &. 4. 9. 10. & hanc testatur cō-
muniſ Socinus consilio. 52. vol. 1. facit.
text. pro hac sententia. cap. statutum. 18.
quæst. 1. Aut hæc de monachis, si quis vero
relinquens collatione. 2. &c.

Secundū infemur, quod testamentum
factum ante ingressum monasterij non ro-
nocatur per ingressum & professionem sub-
sequuntur, quando ille, qui fecit testametum
habuit animum ingrediendi religio-
nem, secus si non haberet tales voluntas
et cetera.

tem

Septima pars.

tem, sic Bart. in Auchen. si qua mulier. nu.
7. C. de sacrosanctis ecclesijs. sequitur Do-
cto. cap. in presentia de probatio. cōmu-
niſ. 2. Ripa in. l. si vnquam. num. 35. C. de
recoquendopatio. Couartuas. cap. 2. de
testamentis & ita tenendum licet contra-
riam opinionem tenet glo. in. cap. si qua
mulier. 19. quæst. 3. & glo. in. d. authen. si
qua mulier. & glo. in. Auchen. de mona-
chis. 9. illud collatione. 7. licet hanc ultimā
dicat cōmuniſ. Imola. in. l. nu.
1. Cadet testametis, & Iaso. in. d. Authen.
si qua mulier. num. 17. &c.
1. Ex qua resolutione infertur ad illud du-
bium, utrum ille, qui ante ingressum, mo-
nasterij fecit testametum, possit post
modum facta professione, illud reuocare:
& Barto. in. d. Authen. si qua mulier te-
net, de autoritate superioris, posse reuocari
& Rodericus Xarez allegatione. 20. fo.
174. Contraria tamen sententia tenenda
est, imo quod iste monachus post quā fe-
cit professionem non possit reuocare hu-
4. in simili testametum, tenet Abb. in. cap.
in presentia. num. 65. de testametis, vbi
Decius. num. 68. Iaso. in. d. Authen. si qua
mulier. num. 27. & ita tenendum, licet cō-
tra tenuerit Socinus consilio. 13. versi. 1. &
Gualdensis de arte testan. tit. 1. cauila. 4.

GLOSSÆ R VBRICAE

Septima pars, de testa- mento ceci.

S. V. M. M. A R I V. M.

1. Attento iure digestorum cæcus erat intestabilis.
2. De iure Canonico fuit quædam forma prescripta
et testametum ceci valeret.
3. Iure tamen regio noua forma fuit tradita in
testamento ceci.
4. Expenditur. l. 3. Tauri & l. 2. titu. 4. lib. 5. reca-
pilatio.

St etiā & alias casus, qui
dubitandi occasionem tri-
but, utrum possit facere
cæcus testametum, vel
sit de genere eorum, qui à
iure testari prohibentur.

Et tene, quod de iure Digestorum cæcus
erat intestabilis, post modum iure canonici

(?)

co. restabilis factus est, dum tamē faciat
testamentum secundū solennitatem, tex. in
Auchen. consultissima. C. qui testametum
facere possunt, videlicet, quod debeat inci-
pere ab institutione hærecis. Et illam so-
lennitatem approbanuit idem Justinianus
ut aliter cæcū testametum, net posset fa-
cere in. §. cæcū instiū. quibus non est per
missum facere testametum, & sic Petrus
Cinus in. d. l. hac consultissima. Bald. in. §.
ante hærecis instiū. de leg. Añz. e. tit. d. §.
cæcū existimat testametum cæci
quidab hæredis institutione non incipie-
bat in validum esse, & nisi. 7. testibus voca-
tis, & tabellorię, quod etiam confirmauit. l.
14. titu. 1. part. 6. ibi [el ciego no puede ha-
cer testamento, fuera en de esta manera.
Deue llamat siete testigos y a un scriuano
publico, y delante de los duece decir, como
quiere hazer testamento. Otro si deue nō
brar quales son aquellos, que establece por
sus hæredos. Ex quo tex. & l. Regia con-
stat, quod cæcū cum septem testibus
rogatis, & coram publico tabellione, debet
testametum condere nominando pro-
prio ore hæredes, & debet testametum
scribi, seu legi totum coram testibus, &
post scriptum & lectum debet cæcū de-
clarare illud esse suū testametum, & vlti-
mam voluntatem, & tenetur nomen suū
in testameto apponere & subscribere pro
illo: & omnes illi testes, & ipse tabellio de-
bet sigilla sua apponere: quod si tabellio
non inueniatur, debent esse octo testes: Et
hoc seruandum est, propter falsitatem, quæ
posset in talis casu envenire. Sed licet atten-
to iure cōmuni, & Regio partitatum hoc
esset dispositum, hodie correclum est, per
l. 3. in. l. Tauri, quælex habetur, in. l. 2. titu.
4. lib. 5. recopila, vbi in testamento nuacu
patio ceci sufficiunt quinque testes: at
vero in testamento inscriptis septem testes
requiruntur. Sic declarat An: on. Gomez.
d. l. 3. Tauri & Burgos de Paz. l. 1. nume.
133. & Costain. l. Gallus. §. & q. i. si tantū.
3. part. nume. 86. de libe. & posilum: idē
in. cap. si pater versi. adjiciens num. 8. Me-
cha. lib. 3. controuersiarum iſuſtrium
volumen. 3. Et sic in hoc art.
tenendum est. &c.

los, nec si deicōmissum relinquere iuxta rē
gulam, tex. in. l. 2. de lega. 1. reprobato Iaso;
in. l. 6. quis infundi vocabulo. num. 56. de
lega. 1. & in. l. si is qui procuratore. num.
175. de vñcapio, dum voluit, quod mutus
& surdus à natura potest relinquere fidei-
cōmissum, cuius opinio cōfunditur ex tex.
in. l. nutu. de leg. 3. & sic in merito illum repre-
hendit Anto. Gómez. l. 3. Tauri. num. 13.
& Peraltá in rubrica. num. 14. de lega. 2.
per quem. tex. reprehēditur etiam opinio
Alexand. d. l. nutu. qui voluit quod cōmu-
nis opinio, quæ habet, patrem non posse
nutu facere testamētū, inter liberos pro-
cedat, in patre qui loqui potest, secus si lo-
qui non potest, nam vt coheredit ex dil. hu-
tu. facilius permititur testari nutu illi, qui
loqui potest, quam illi, qui nō possit loqui:
tenet Abb. in. cap. tuz. num. 6. de sponsa.
Marcus Anto. in. l. hat consultissima. 9. ex
imperfecto. num. 197. C. de tēstamētū.

Quæ omnia ipse intelligo in muto &
surdō à natura qui nihil prorsus intelligit,
nec ex eius signis vel factis, aliquid percipi
potest, secus autem si talis sit, quod intelligit
omnia, que sibi per signa dicuntur; &
omnes intelligiunt per eius signa eius vo-
luntatem & quid velit, veluti sunt plures
muti, qui signis exterioribus mirabiliter
percipiunt omnia, que dicuntur; itali casu
iste poterit facere testamentum. Quod ca-
ratione fundatur, tam mutus & surdus à na-
tura si perfectè secundum eius intellectum
percipiar quæ geruntur æquiparant maiori
ter. tenet Barto. in. l. mutum de adquirē, ha-
reditate. Doct. l. 1. de verborum obligatiō-
nibus ubi dicit Barto. de quoddam triujo qui
per motum labiorum pēcipiebat & intel-
ligebat omnia, que loquebantur, & ibi. Al-
ciatus num. 51. facit tex. in. l. patri de adqui-
renda herēdi. & in. l. ubi non voce de segal.
iur. l. mutus de procura. l. Itēm quia iuncta
glo. verbo mutus de. partis. l. p. ff. qui &
æquibus. l. surdi & muti, de manumisis vin-
dicta. Nec prædictæ resolutioni obstat,
quod muto & surdo datur curator, vt prædi-
ca iura tenent, ergo, quæmadmodum in-
fans cui datur tutor, & pupillus non potest
testari & mutus & surdus à natura, nō
illud procedit diversis respectibus, nam in mi-
norib; vero muto & surdo datur quia non
ita commode suis rebus superesse potest
iuxta. l. 2. de curatore furioso. 9. furiosi, iusti

Glossæ Rubrice

44

GLOSSÆ R VBRICAE
Octaua pars, de testamento
condemnati ad ultimum
supplicium.

S V M M A R I V M .

- 1 Condemnati in metallum perpetuo similes erant condemnatis ultimo supplicio.
- 2 Habent hæredem tam ex testamento, quæ ab in-
testato est de iure civili introductum.
- 3 Damnati in metallum & deportati & ultimo
supplicio damnatis non poterant de iure civili te-
stamentum facere.
- 4 Id etiam iure antiquo partitarum erat dis-
positum.
- 5 Sed iure regio nouiori damnatis ultimo supplicio
testamenti habet factionem.
- 6 Et non solum habet testamenti factionem actiua
sed & passiuam.

Patera & his accedit aliis ca-
sus, videlicet, utrum condem-
natus, ad ultimum supplicium
possit facere testamentum. Et
pro intelligentia huius articuli, premitto
quod delinqüentes de iure communi varijs
poenis afficiebantur ad ultimum supplicium
& sic ad mortem naturalem, similis erat il-
lis, qui condemnabantur in metallum per-
petuo, nam iij tales efficiebantur serui pec-
næ, vel qui deportabantur quæ deportatio
succedit in locum poenæ aquæ & ignis. l. 3.
ad. l. Iuliæ. pecularius. l. r. titu. 8. part. 4. qui
quidem deportatus non poterat habere he-
rede, quia habere hæredem tam ex testa-
mento, quam, ab intestato, est de iure ciui-
li. l. 2. & 4. de petitione hære, & de portatus
perditæ, quæ sunt iuris ciuilis, sed si ea le-
ge. ff. de bonis damnatorū. l. ea sola de reg.
iu. Bart. in. l. si viustum de re iudica. & in. l.
si mandauerit ibi. 9. is, cuius deponens & in.
l. quidam. ff. eod. titul. Quo fit, vt non pos-
sit talis deportatus hæres institui, neque ei
aliquid legari, tenent Speculator, titul. de
instrumentorum editione. 9. is, vers. re-
stat. notant Docto. in. l. 1. C. de hæredibus
institutis. Bar. in. l. si deportari seruo. de
leg. 2. Et inter alias poenas, quibus prædicti
puniebantur ea erat, quod non poterant
facere testamentum: in tantum, quod te-
stamentum factum post condemnationem
erat irritum, l. eius, qui. §. 1. de testamentis,
l. si quis filio ex hæredato. §. irritum, de in-
justo, rup. l. qui vlti. §. quidam sunt serui de
peni. l. 4. de bonis proscriptorum. §. pec-
na serui institu. quibus modis ius patriæ
soluit, quod & de iure partitarum obser-
vabatur. l. 15. titu. 1. part. 6. ibi. Iuzgado si
do alguno porquiero, que huviesset fecho,
despuesque tal sentencia fue dada contra
el, no puede hazer testamento. Eso mis-
mo dezimos del que fuese destruido pa-
ra siempre en alguna isla.] Nihilominus
iam hodie attenta. l. 4. Tauri ultimo sup-
plicio damnatis data fuit testandi facultas
tenet Couart. in Rubri. de testamē. 3. par.
num. 27, prosequitur Menchaca, de suc-
cessio. creatione. §. 2. num. 1. Molina de pri-
mo genijs Hispano. lib. 4. c. 12. &c.

Ex qua resolutione deditur, utrum
quemadmodum per d. l. 4. Tauri condem-
natus ultimo supplicio poterat facere te-
stamentum, sic & ipse habeat testandi fa-
ctionem passiuam, hoc est, an possit, hæres
institui, & legatum capere, & succedere ab
intestato. V detur & quod non possit ex.
d. l. 4. Tauri, quæ lex est correctoria iuris
communis, & Regi, & sic non extenden-
da. Vnde cum loquatur in testamenti fa-
ctione actiua, non debet extendi ad passi-
uam argu. l. si vero, §. de viro, soluto matri-
monio. l. quod vero contra. de legibus. Pre-
terea facit, nam casus omissus relinquitur,
sub dispositione iuris cōmunis. l. commo-
dissimi delibe. & posthu. sed de iure com-
muni condemnati non habet testamenti
factionem, neque actiua, neque passiuā,
l. si quis mihi bona. §. plane de acquirenda
hæreditate. l. quidam sunt serui de poenis
l. 1. C. de ijs, qui pro non scriptis haben-
tur: ergo cū d. l. 4. Tauri solum loquatur,
& corrigit ius commune quantum ad te-
stamenti factionem actiua sequitur, quod
cum nihil de factione testamenti passiuā
disposuerit, quod reliquit illud dispositio-
ni iuris antiqui, & communis. &c.

Contraria tamen opinio veriore est, imo
quod condemnatus, ad mortem habeat te-
stamenti factionem, nā licet iure antiquo
efficiebatur seruis poenæ. l. quidam de po-
enis, sed hæc ratio cessat cum habeat testa-
menti factionem actiua, sequitur, quod
cum non sit iam seruus poenæ, quod & pas-
siuam habeat, maximè quia maius vincu-
lum

GLOSSÆ R VBRICAE
Nona pars, de testamento
muti & surdi à
natura.

S V M M A R I V M .

- 1 Mutus & surdus à natura non potest facere te-
stamentum.
- 2 Expenditur, l. si curator em habens. C. de in-
tegrum restituitione.
- 3 Mutus, utrum possit, esse testis, cum communi cō-
tra quam plures.
- 4 Mutus & surdus potest ingredi religionem.
- 5 Mutus & surdus potest in maioratu succedere.
- 6 Expenditur, l. iure militari de testamento militi.
- 7 Mutus ex accidenti an possit facere testamētū.
- 8 Expenditur, huberius de testamētis.

Hoc est iuxta reliquos præcipiuos
casus in his quæ de iure prohibi-
bitur facere testamētum,
videlicet, in muto & surdo à na-
tura, hic enim prohibetur testamētum
facere, l. qui in potestate. §. final. cum. l. se-
quenti de testamētis. §. item surdus insi-
tuta, quibus non est permisum, facere te-
stamētum. l. quidam. l. part. 6. ibi. Otto si
dezimos, que ei quæsas nūdor & seruo des-
de su nacimiento no puede fazer testamen-
to, paritatione non potest facere codicil-
lo.

tura de curatoribus. Quos fit, vt gesta permutum perfecte intelligentem validam sint licet superioris authoritas non interueniat: neque in eo habet locum dispositio tex. in. l. si curatorem habens. C. de in integrum restitutione nam illa lex verificatur solum in illo, cui datur curator, propter fragilitatem iudicij, vt tenet Hieronymus Butigella, in. l. i. de verbis: & sic talis mutus, qui perfecte intelligit potest esse testis, & eius testimonium valet. Sic glo. in. ca. testes. 3. quæst. 9. communiter recepta, secundum Ripam. d. l. r. de verborum. num. 37. secundum Iaso. l. qui iurasse infine principij de iurecurando loan. Ignitus. l. 3. §. ignoscitur, ad Silanianū. Et ita tenendum, licet contraria sententiam immo quod non possit mutus esse testis, teneat loan. Faber in. 5. testes nūne; 3. de testamentis. Sed quidem falsa est eius opinio, cum mutus perfecte intelligens persigna mentis conceptum explicavit, valet eius testimonium, cum nihil referat, quomodo cumqueveritas appareat, & cognoscatur argu. ca. ego solis. 9. d. l. nec omissa. C. de liberali causa.

Hinc fit, quod licet ad validitatem matrimonij requiratur liber & spontaneus consensus, ut per totum de sponsalibus & matrimonio, nihil omnino si constet per actus & signa exteriora, de voluntate & consensu mentis, valet; & tenet tale matrimonium, cum ad matrimonij validitatem verba res recitata non sint, sed satis sufficiat de consensu contrahentium testibus constare, cum apud de sponsalibus resolut. Couart, in. 4. 4. part. cap. 4. in principio facit tex. in. l. mutus, de iure dotum communis sententia se vñdūm. Alexand. & Galiaula. l. 11. nūn. 6. de verborum obliga, reprobata glo. in. l. cum notissimi. C. de prescripcione. 30. vel. 40. affinorum, qui voluit quod ad validitatem matrimonij verba sunt necessariae quæ glo. reprobata communiter secundum Docto. in. d. cap. cum apud de sponsalibus & secundum Decimam in. l. humanitatis. C. de impuberum in. cap. pastoralis. num. 3. de idicis. Secundo dedicitur, quod licet alii mutus & surdus non possint eligi, nemingredi, nec profiteri iuxta. cap. scilicet de Regula. cap. 5. de successio ab intesta. si tamē probatur illum habere intellectum perfectum & signa posse. consensum ex explicitate potest religione profiteri tenet Albericus. l. vbi non vœce de regulis. Tex-

tio deducitur, quod licet alias mutus & surdus non succedat in feudo. cap. 1. an mutus & surdus in vñbus feudorum. l. 6. titu. 2. 4. part. 4. si tamen scrutium, quod domino praestatur, sit tale, quod à quo libertas sanamente & intellectu posset praetari. sicut ex dit in tali feudo, tenet Grego. Lopez. d. l. 6. idem in. l. 2. titu. 15. part. 2. Hinc fit posse mutum & surdum succedere in maioratu, licet in jurisdictione consilat, dum tandem perfecte intelligat persigna exteriora, tenet Molina. lib. 1. de primogenijs Hispano. cap. 13. num. 40. Cum igitur & hęc omnia possit, cere mutus, qui perfecte intelligit, quæ posset quilibet sane mentis, & intellectus, ergo, & is talis poterit testamentum facere. Sic tenet Alber. & Doct. in. d. l. vbi non voce. Cui resolutioni non obstat tex. in. iure militari. de. testamento militis, vbi miles, surdus, & mutus à natura non potest facere testamentum, ut intelligatur de eo, qui nihil prouersus intelligit, quia tuus & equiparatur infanti, qui nihil intelligit. Sic considero tex. in. l. seruo inuito. §. si pupillo, infine ad. Trebellia. alii quando vero & qui paratur pupillo, secundū quod minus magis ut intelligitur habita comparatione ad alios homines: & sic si nihil prouersus intelligat, hęminis similes & mentecapti & equiparatur, qui subiacet multis captionibus, & licet natus sit, ut quinque annorum, potest restituendum in integrum patre, quae competit minoribus ut eleganter declarat. Nauarro. in. cap. si quæsto pagina 8; deterscriptis.

Sed videndum est an mutus ex accidenti possit testamentum facere. In quo articulo Barto. facit distinctionem; videlicet, aut mortuis superuenientibus, & aliis, quod spes ratur quod potest loqui, tunc licet nesciat scribere, valere est hanc etiam, si tamen non speratur, neque certa est spes, nec poterit relinquere & tunc missum & quæ sententia sequitur Paulus de Castro. in. l. qui in postestate. 3. fin. de testamentis. Anto. Mensis in. l. & in epistola. num. 4. C. de fiduciis commissariis.

Ex quo distebat Ioann. Crotulus. in. l. 5. si quis in. l. num. 20. de verbo oblig. quod si infirmus decedit loqua non recuperata, non valeret, & commissum ab eo non recipietur, quia illi spes, quod loquela in rebus arbitrii, irritum reddit testamentum. Sed tunc opinio est falsa, & reprobatur à Scocino. Ius-

nore in. l. 2. num. 129. de leg. 1. nā satis est, vt valeat testamentum, quod sit spes, quod recuperata sanitate recuperabit loquela, Et sic auendum est etiam à Saliceto. d. l. & in epistola, dama tenet, quod si is, qui ante loqui poterat, propter morbum superuenientem, loqui non posuit, quod diste talis non potest fiduciis commissum relinquare, nam sicut in ista loquela, sic presumitor amissis intellectum, allegat tex. in. l. iubemus post principium. C. de testamentis, quæ opiniatur falsa, & improbat per Couart. in. cap. 1. tibi num. 3. de testamentis. Nec obstat. d. l. iubemus quia loquitur quod ad institutionem hereditis: nam quo ad illam ille, qui loquela amisi habet pro mortuo, est maxime constet illū habere intellectum, cum hereditis instituto, nec ex conjecturis induci possit iuxta. kynicam si tabula testamenti nulla stabunt vbi Reginaldus col. t. Emmanuel Costa in. l. Gallus. 1. part. §. 1. num. 30. de liberi & posthumis Guillelmus Benedictus. cap. Rainuntius verbo in extremis. num. 3. de testamentis.

GLOSSÆ R VBRICAE, Decima pars, de testamento furiosi, mentecapti, & freneticis.

S V M M A R I V M.

1. Furiosus, mentecaptus, & freneticus in multis aquarantur: & si nullus illorum potest facere testamentum.
2. Quis furiosus & mentecaptus dicatur.
3. Furiosus, qui ante furorem crimen heresis committit, qualiter puniatur, persistendo in furore.
4. Furo vel dementia superacniens post ingratitudinem tollat ingratitudinis vitium, ut filius exheredit non posse.
5. Furiosus seu mentecaptus an posuit matrimoniū contrahere.
6. Furiosus, seu mentecaptus non promouentur ad ordines.
7. Enumeratur plurima, que mentecaptis & furiosis sunt in iure prohibita.
8. Distinctio singularis ad cognoscendum an in favore actus factus sit, & verum testamentum furiosi possit aliquo casu valere.

9. Quibus modis furor probetur.
10. Quilibet presumitur sane mentis, & qui dicit, il- lum furiosum probare tenetur.

11. Standum est tabellionis testimonio afferentis, alii quem sanamente etiam fulge, & alleganti con- trarium incumbit onus probandi,

12. In quibus casibus furiosus & ebris aquiparantur.

13. Ebris etiam ad plas causas tollari non valit.

14. Prodigus testamentum facere non potest & verum ad plas causas valeat expeditur.

In & aliis casis constituitur in quo ius prohibuit liberam testandi facultatem, videlicet, in furioso, freneticō, men- tecapto, qui in mutis & fere in omnibus & equiparatur, ut resoluunt Docto. in. l. ex facto de vulgari Docto. in. l. hu- manitatis. C. de impuberum Docto. in. l. furiosi. C. de nupris Docto. in. l. tam deme- tis. C. de episcopali audientia Docto. cap. fi. de successio ab intestato. In quo articulo. l. o. r. videndum est, quis furiosus, freneticus vel mentecaptus dicatur, secundo an possit facere testam̄tū. Tertio qua ratione illud nō possit facere, & vtrum ad plas cau- fastari valeat, denique qualiter probe- tur & vtrum semel furiosus semper furio- sus, vel mentecaptus presumatur, & cui in- cumbat hęc probatio. Et tene quod furio- sus ille dicitur, aut mentecaptus, qui nihil omnino intelligit, aut quid faciat non sentit, tex. in. l. illud de iniurijs tex. in. ca. illo §. sanè. 15. quæst. 1. l. fin. §. fi. de administra- tio. tutorum. vbi inquit tex. quod factum à furioso, vel mentecapto perinde est, at si casu accidisset, cum ipse nihil intelligat cū alienus sit à mente & iudicio rationis. tex. in. l. sed & si quæcunque. §. in l. fin. ad l. Aquilam. l. furiosi de regu. iur. Furio- si, inquit tex. nulla voluntas est, nec habet velle, nec nolle, qua ratione non puniatur propter delictū. l. dñns de officio præsidis. l. penultima ad l. Pompeiam de particidijs ca. si quis insaniens. 16. q. 1. l. 3. titul. 14. pa. 7. nam, cū tales sensum habeat, satis suo furore puniuntur, ut probat. d. l. diuus. Et sic furiosus & equiparatur absenti prodigo & ignorantis & mortuo ut tradit Hippoly- tus. l. 1. num. 52. de sicarijs vbi in num. 5. 8. re ferens plures Docto. dicit, quod etiam si cri- men aliquod commiserit ante furem, si tamen postea furor evenit, quod nō puni- tur

3 tur etiam si delictum morte esset dignum. Bene tamen verum est, quod si furiosus ante furorem commisit crimen heresim, si post modum in furore persistat, licet in corpore non puniatur, nihilominus bonavenientia confundenda & publicanda: quod in huiusmodi criminis est speciale, tenet Ripa. dicit ex facto. num. 72. de vulgari Igneus in l. 3. §. ignoscitur. n. 71. ad lillianianum Simcas de institutionibus catholicis. cap. 26. num. 11. Quæ omnia in alijs causis & contractibus, seu delictis diuersa sunt propter defectum mentis & intellectus, quibus est furiosus seu in mente captus alienus. Hinc sit quod licet alias furiosus, qui commisit ingratisudinem, ante furorem, tunc temporis, ex hæredari posset. Bart. in l. ex facto, in principio, devulga. n. 19. vbi Iaso. n. 26. dicit communem & ibi Ripa. n. 72. nihilominus tamen si furor postmodum interueniat, est iusta causa, ut purgeretur gratitudo, ut ex hæredari non possit, tenet Iaso. in l. patte furioso de his, qui sunt sui vbi dicit communem. Sed nihilominus vetior sententia, est, quod si ingratisudinem cōmisiit ante furorem, licet postmodum suoperueniat furor vel dementia non excusat nec purgatur ingratitudo, ut ex hæredari non possit: tenet Iaso & Barto: vbi supra & esse veriorem & magis communem tenent plures relati per Menchaca de successio. creatione. §. 21. num. 256. per tex. in l. 6. §. sed cum antiquitas. C. de curatore furioso, & in l. de creationibus. G. de episcopali audience.

Hinc sit, quod furiosus, vel mente captus non potest contraheere matrimonium, si tamen illud contrahat, valeat & tenet. cap. nec furiosus, 32. quæst. 7. tex. in ca. dilectus de sponsa, nam ut inquit glo. ab. quod furiosi quandoque sunt obumbrae quietis, quæ sunt verba. tex. in l. quod in eo. §. si furioso, de adqui. possessione & sic furioso & lunatici non promouentur. c. cu. cōmuniter vbi glori. 33. d. c. cum itaque. 15. quæst. 1. vnde dicebat Speculator in tit. de actore. §. 1. vers. item opponitur, quod furiosus nec pro se neq; pro alio potest agere, quia in his, quæ requirunt tacitum, vel expressum consentium furiosus non habetur pro consentiente. l. 2. §. voluntate, solute matrimonio. l. qui ad certum. ff. locati. l. patre furioso, de his qui sunt sui. Bar. in l. si a furioso de actiōibus & obligationibus, & plurima, quæ

furiosis prohibita sunt in iure traditi. Doct. in c. cum ex eo, de electione. lib. 6. vbi glossa. discretione & tex. vbi latissime Co. uarr. d. Clemētina si furiosus, & inter alia, quæ prohibentur furiosis, & dementibus, illud, est præcipuum, quod interdicit illis testamenti factio. tex. in l. furiosum. C. quæ testamenta facere possunt, c. vltimo de successionibus ab intestato. l. par. 6. ibi [Otro si el que fuessé salido de virginaria, y el desmemoriado, no puede hazer testamento:] tenet Iason in l. dictis de officio præsidis. Joan. Faber. in. §. præterea in statu, quibus non est permissum facere testamentum. Couarr. d. Clementina si furiosus de homicidio. Angelus in l. 2. C. nefiscus vel priuatus allegat pro hac sententia. tex. quem singulariter dicit. in l. ob quæ vltia de adiutorio edicto, ibi: sed h. vitium corporis usque ad animum penetrat, forte si propter febrem loquantur aliena, &c. Quæ ratione fit ut talis furiosus etiam attenta. l. humana non possit habilitari ad testandum, quia cum talis defectus procedat à natura nihil humana leges in hoc statuere possunt, tenet Barto. l. si queramus de testamentis. Immola. c. 2. de testamentis. Quæ sententia in tantum vera est, quod etiam ad pias causas, talis furiosus, vel mente captus, tenet freneticus testari non potest, tenet plures relati per Detritum in l. furiosum. C. qui testamenta facere possunt. vbi dicit communem, & esse verissimam tenet. Menchaca de successionum creatione. §. 22. num. 5. Quod ex ratione fundatur, nam legata pia licet, regulariter non regulentur iure positivo, regulantur tamen iure naturali & gentium, casum esse. c. relatum de testamentis, sed testamentum factum à furioso peccat in iure naturali, quia in eo deficit voluntas, testamentum enim est nostræ voluntatis iusta sententia. l. 1. de testamentis, si ergo de ficit voluntas & sic substantiale, deficit causatum, producendum ab ista substantia, iuxta tex. in cap. cum esses de testamentis. ibi: Quæ in extrema fecerint voluntate, præsupponit igitur tex. testamentum ad pias causas, assumere fundamentum à voluntate, quæ deficit in furioso. Ex quo dicebat Joan. Andreas in capitulo fin. de successo. ab intestato, & illum sequitur Bald. in c. in tit. per quos fiat inuestitura, quod si furiosus tempore furoris recte testetur testamentū eius est validum, allegat pro sua senten-

sententia Valerium afferentem, quod p[ro]f[essione] senatores fuit confirmatum quoddam testamentum furiosi ex quo apparuit recte fuisse ordinatum. Et potuit esse ratio, nam cum sic status est, presumitur quod tunc temporis fuerit sanx mentis, quia fatuus est, qui fatua loquitur. l. his qui de tut. & curato, datis ab his. Pro qua sententia adduci potest illud dictum Hostiensis in c. ad nostrā de consuetudine, vbi refert, quendam Parisiensem fatuū: cuius sententia fuit valida, quia Gratianus nō posset rectius illā profere. Vnde deducitor secundū illorum opinionē, quod si furiosus fecit testamentū ad pias causas ordinate, & recte, tanquam ab eo, qui sanx mentis est, quod tale testamentum valeret, sic Barto. & reliqui in l. furiosum. C. qui testamenta facere possunt. Sed certe predicta opinio, nulla ratione potest sustineri: nā testamentum, ut perfectum sit, debet à voluntate procedere, sed in predicto casu deficit voluntas & iudicium propter furor: ergo testamentū factum à furioso, quantumcunq; ad pias causas factū, nō valeret: nam ut dicit beatus Thos. in principio, quod fatui & furiosi reguntur impulsu corporum superiorum, & selenumento vaticinatur futura: facit etiam tex. in d. t. si. de successio. ab intestato, vbi tanquam freneticus dedicauit quis se & sua monasterio, & hac ratione dedicatio non valuerit. Bene tamen verum est, quod fieri potest, quod tempore testamenti iste talis nō sit infurore, nam furiosi quidam sunt in continua menti alienatione, & quidam habent dilucida interualla, ut testatur Doct. d. l. diuus de officio præsidis. Couarr. d. Clemētina, si furiosus. Vnde cum habet dilucida illa interualla, præsumptio est, q; si recte fuit testator & cordine consueto, & q; quilibet sanx mentis faceret, quod illo tempore erat absq; furore, & freneli, & sic quod recte testatus est.

Hinc sit, quod ille, qui est in articulo moris constitutus, si sit halbutiens non potest facere testamentum. l. iubemus. C. de testamentis, & ibi Barto. & Barba. cap. 1. col. 6. de testamentis. Furor autem multis modis probari potest, videlicet, quando per vicos, more in sanctorum deridendo loquitur. l. ob quæ virtus de adiutorio edicto. & vltia, quando sub aucta custodia retinetur, Baldus. l. diuus de officio præsidis, vel, quando lapides publice projecti. l. 2. de iudicijs glossa, si cum dotem.

Hinc deducitur, quod cum ebrius & furiosus æquiparent in iure, tex. vbi Doct. riotant, in c. v. et. 35. d. Et sic videatur quod ebrius, quemadmodum furiosus, nō possit facere testamentum, illud verum in illo, qui continuo est ebrius & excessive potat, qui semper est absq; intellectu & ratione, & facit ea, quæ furiosus facit, tunc cum furioso æquiparatur, & nō potest testamentū facere. Quod verum nisi esse, inocita ebrietas, quæ aliquando sit i continente soleat plus in isto bibendo, & se alienando alkoholulorum

Glossæ Rubricæ

à mente, non tamen hoc semper, & sic quando non se tradit illi, loquitur, tanquam, quilibet, sicut mentis, & in omnibus actibus procedit, recta ratione ductus, tunc iste non prohibetur testamentum facere, cum potius eo tempore in sana mente presumatur constitutus: nā, tunc demū ebitus furio so æquiparatur, quād ita est ebrietati, deditus, quidē eius vitiū, ita est perpetuū, & il lū habet iam alienatū à mente, sicut fūrōsum, secus in eo, ut dictū est, qui nō ita est deditus vino, quin aliquād sit in suo iudicio & sensu naturali: nā hic recte & testis esse potest, & testamentum facere non tant Doct. in. l. humanitatis. C. de impube rū. Quād sit, vt taliter ebrius quod semper à mente alienus sit ad pias causas testari nō potest, cum à mente & consensu alienus, sit arguit, in. c. inebriauerūt. c. sane. 15. q. 1. c. à crapula, devita, & honestate clero, facit tex. l. omne delictum, §. qui se, de remilitari, & quā notātur perte, ibi in. l. r. vē bo tumultu. C. si quis imperatori maledixerit, Hinc deducitur, quod prodigus nō potest facere testamentum, quia nō habet consensum: & sic neq; naturaliter obli gatur. l. Marcellus dē fidelissimo. l. is cui. de verbo, obliga. Quod vētūm, quād agitur de dāmino ipsius prodigi, at vero si agitur de lucro, tunc prodigus dicitur habere consensum, & potestāti disponendi. l. mūl tum, dē adquirēda hāreditate. Quād sit, vt cum ille qui prō anima distribuit, lucrari dicatur, cum magnum sit lucrum animae, quāc cunctis rebus prāfertur. l. sancitus. C. de factofancis ecclēsijs. c. prācipimus. 12. q. 1. c. cum insitimitas, dē p̄niten̄tij & remissionib. c. fin. in fine de consuetudine, Ioan. Andréas. c. 1. de sepult. glo. in. l. si quis Titio de legatis. 2. glo. c. requisiſisti de testā mentis, hac ratione testāmentum prodigi ad pias causas valet, cum ille qui p̄e agit, lucrari dicatur, vt in authēntico, de hāredi bus & falcidia in principio, & hanc sententiam tenet Barbatia. cap. 2. de testamētis colam. 40.

Quod intelligēt antē quam, à iudice iste prodigus interdictus sit, poterit testāmentum facere, post quam vero est interdictus restari etiā ad pias causas minime poterit: tēnēt plures relati per Mēchaca, quos ipse sequitur, de succession. creatione. §. 13. n. 58. facit tex. §. item prodigus, instituta, quibus modis nō est permīssum facere testāmentū. l. 3. tit. 1. p. 6. ibi: [Ni el gaſta dor de lo suyo, a quien huiesſe defendido el juez q̄ nō enagenasse lo suyo. Pero si lo huiesſe fecho antes de la prohibition valdicia.] Accedit, & p̄dictis ali⁹ casus in quo varie ſcribentium fluctuant opinions, de prohibitione testādi circa excommunicatū.

GLOSSÆ R V B R I C A E
Vndecima pars, de excom mūnicati testamenti.

S V M M A R I V M.

- 1 Iura & Doctores, quibus & per quos hac materia tractatur, latissime expenduntur.
- 2 De multiplici acceptione excommunicationis.
- 3 Definitio excommunicationis.
- 4 Excommunicationis dicitur censura quia est robur ecclesiastica discipline.
- 5 Scriptura, an in omnibus sententijs necessaria sit.
- 6 In excommunicationis sententijs scriptura necessaria non est de substantia ipsius.
- 7 Scriptura, q̄ introducta a lege positūa, & sic con fuerit in tolli potest.
- 8 Licet in alijs causis non sit necesse vt in sententiā causa exprimatur in sententiā vero excommunicationis exprimēda sit causa, nihilominus vētor est sententia, quod & si omittit, valet sententia, cū communitate alterā communem.
- 9 Quād ratione excommunicationis sententia dicatur.
- 10 Excommunicationis est duplex.
- 11 Excommunicationis & anathema an idem sit.
- 12 Minor excommunicatione ligatus non dicitur anathema.
- 13 Excommunicationis sententia quā iure fuerit introducta expeditur.
- 14 Quatuor requiriuntur excommunicationis legitima dicatur.
- 15 Pro qualibet causa nō est excommunicationis purēda.
- 16 Si clericus inuictus in alium & alias leviter illius percussit excommunicationis non est.
- 17 An p̄futuris talpis valeat p̄ferri excommunicationis.
- 18 Expenditur x. Romana. §. caueant, de sententiis excommunicationis lib. 6.
- 19 Intellectus ad. c. p̄. aterea el. 2. de appellatio.
- 20 Excommunicationis sub hac forma, nisi satisficeris intra viginti dies excommunicatione vērum valet.
- 21 Propria excommunicationis materia est cōmunitas.
- 22 Contumacia excommunicationis est duplex.
- 23 Maior est contumacia in re leali quam ea, q̄ prouenit ex causa gravi.
- 24 Expenditur caput episcopi. rr. q. 3.
- 25 Qualiter quod pro re leui non sit excommunicationis pro-

- 26 proferenda, intelligatur.
- 26 Quis propriū contemptus dicatur, ut ferri possit excommunicatio.
- 27 Quando excommunicatio pro re minima liget.
- 28 Excommunicatio etiam iniusta qualiter sit obedie da & timenda.
- 29 Quando sententia excommunicationis est nulla nec est tenenda, nec timenda.
- 30 Vtrū excommunicatus secundū allegata & probata per falsas probationes sit in foro conscientia exco.
- 31 Expenditur caput, si quis non recte iudic. rr. q. 3.
- 32 Intellectus, scitū est illata. rr. q. 3.
- 33 Excommunicatus iniusta si senior scandalo celebret non est irregularis.
- 34 Licer absolūcio seu excom. ex falsa causa nō valeat, si tamē superior, intēdit ligare, valet excom.
- 35 Expenditur l. demonstratio falsa de conditionibus & demonstrationibus.
- 36 Expenditur caput cū pro causa c. officij de sententia excommunicationis & c. si de prabendis.
- 37 Tunc intelligitur superiorē voluntate ligare, vel absoluere, quando causa cognitio, interuenit.
- 38 Vtrū excom. liget ignorates, cōmuniis cōtra cōmu.
- 39 Vtrū excom. nō premissa monitione latet valeat.
- 40 Expenduntur plurima iura quo de monitione ad validitatem excommunicationis loquuntur.
- 41 Excom. quād dicatur medicina & quād pena
- 42 Quād excom. ipso facto, vel ipso iure incurritur.
- 43 Si ante finū terminū datum a iudice prorogetur à parte valet prorogatio, vt interim exco. nō liget.
- 44 Clericus celebrat post appellationē, si bona fide credebat suam appellationem iustam penam non incurrit, secus si notorie appellatione fuit iniusta.
- 45 De potestate excommunicandi.
- 46 Excommunicationis interposita per archiepiscopum solū ligat subditos sua iurisdictionis & non ad subditos suffraganeorum extenditur.
- 47 Potestas excom. solū ad ecclēsias, iudices pertinent.
- 48 Hac potestas excommunicandi pertinet ad iurisdictionem contentiosam.
- 49 Licet cura parochialis habeat iurisdictionē spiri tualis in suis parochos, nō tamē potest illos exco. ab Alexan. lib. 3. dierum genialium. c. 5. Abulensi. sup. Matth. cap. 16. q. 3. Loazes de cōuerſione paganorum Regni Valentia. nu. 14. Joā. Gerom. lectio. 4. devita spiritualis. §. 7. n. 6. Alfon. de Castro de iusta hāre, punitione. c. 20. Naua. in. c. interverba. rr. q. 3. Corollario. 2. n. 479. Petrus Dueñas regu.
- 51 Vbi agitur an excommunicationis imposta per subditū ab ordinario liget subditū delinquente ex tra territorio, cōmuniis contra communem.
- 52 Clericus absens, si excommunicationem ignoreret, & celebret non efficietur irregula latit.
- 53 Subiectū excommunicationis est homo baptizatus.
- 54 Pēnīs maximis, cum nulli sit subditus excommunicati non potest.
- 55 Prelatis suerit ab inferiorē excomm. nō potest.

D 2 Lopez.

Primo, quidē hāc expēdūt ma teria quasi ducēta sanctorū pa trū, & cōciliorū decretū, & p̄ō tificū respōsa, q̄ā stant in decreto. rr. q. 3. & 2. 4. q. 1. 2. & 3. in decretalib. sexaginta in sexto, viginti, & quatuor in cle mētinis, & quatuor in extraugārib. in qui bus etiā locis Doct. cā materia declarat, & summissa omnes verb. excom. S. Tho. in. 4. d. 8. q. 1. vbi Paluda, & ceteri. Theolo giidem. S. Tho. 3. p. q. 21. art. 1. Adria. titul. declauibus. q. 4. Sot. in. 4. d. 22. q. 1. Nauar. in Manuali. c. 27. in. 1. August. ver. c. si quis prebiterorū de rebus ecclēsias, alie, Alex. ab Alexan. lib. 3. dierum genialium. c. 5. Abulensi. sup. Matth. cap. 16. q. 3. Loazes de cōuerſione paganorum Regni Valentia. nu. 14. Joā. Gerom. lectio. 4. devita spiritualis. §. 7. n. 6. Alfon. de Castro de iusta hāre, punitione. c. 20. Naua. in. c. interverba. rr. q. 3. Corollario. 2. n. 479. Petrus Dueñas regu.

135 frater Alfonso à V. acutice inspeculo coniugiorū. 3. p. art. 1. fol. 474. Ioā. EKius aduersus Lutheri. q. 21. Ioā. Rojas de hāre ti. n. 249. fol. 25. Thaq. devtroq; retrastu. §. 1. glo. 9. adfinē. Brissonius de iuris civilis an tiquitate. c. 5. Joā. Arborens in Theosophia li. 5. c. 20. Robertus Zenalis tomo. 2. de vtro que gladio theoremate. c. 7. Palacius Rub. c. p̄vestras in provincialib. §. 18. n. 19. Gre-

Glossæ Rubricæ

Lopez. l.33. titu. 9. par. 2. Nicolaus Sande-
rus. lib. 7. de monarchia Ecclesiæ in princ.
Menochius de arbitrijs. libr. 1. quæst. 43.
Sarmienti lib. 3. selectarum. capit. 16. Na-
uarr. cap. 1. §. labore et nu. 10. de pœnitentia.
d. 6. Castro. lib. 2. de lege. poenali. ca. 15. Gâ-
bara. lib. 8. de potestate legati. nu. 127. Ro-
sarium Busti. 2. par. sermone. 37. Ioan. Bige-
rius de catholicis institutionibus. de sacra.
ordinis. c. 16. versi. 15. Didacus Perez. l. 1. tit.
3. lib. 3. ordinamenti Couarr. lib. 2. resolutio
num. c. 10. Simancas de institutio. catho-
licis. c. 27. n. 4. Rofensis. aduersus Lutherū
artic. 27. Osius in confessione Apollonica
cap. 31. Quintil. Mandonius de commissio
nibus. 2. forma ver. Ecclesiasticis. Rofinias
cū de re Pontificia. lib. 2. Alfonius Guer-
rero in thesauro Christianæ religio. cap. 39.
Ledesma in. 2. 4. quæst. 23. art. 4. Couarr.
cap. alma mater de sententia excommu-
lib. 6. Doct. in. c. 1. de iudicijs & c. intellexi
mus eod. tit. in. c. cum inter. c. exceptionē
de exceptionibus. Afinius in praxi. ca. 23.
§. 6. Iulius Clarus receptarum sententiarū
lib. 2. q. 14. Roland. à Valle. confi. 29. n. 12.

Secundo constituendum est, quōd excō-
municatio est nomen latissimum, quōd plu-
ra significat. Nā apud antiquos illud erat
receptū, vt cū aliquis graui poena erat ple-
ctendus, illa adiūciebatur, vt ab hominum
cōsortio expelleretur, & priuaretur, qua
nulla maior reperiebatur, vt autor est Ale-
xan. ab Alexan. lib. 3. dierū genialiū. ca. 5.
& sic ille, qui Regi non obtēperabat ea poe-
na afficiebatur, eratq; lex sancta, videlicet
cōsensu publico, rerū omniū, inter dicitur
ei facultas, & colloquij potestas punito ne-
gatur. Sic & apud alias nationes & gentes,
quibus Dei veri cognitio non erat, homici-
di, reus ab omni cōmercio exterminab-
tur, & apud Romanos morte dignis, aqua,
& ignis int erdicebatur: quæ grauissima a-
pud eos erat cēsura. Quæ poena nihil aliud
præferebat quā excōmunicatio quan-
dā, vt author est Budæus. l. 2. de poenis &
qui maxima poena erant afficiendi a cō-
mectio hominū, arcebātur, vt docet Vlpia-
nus in. l. moris de poenis ibi. Sūt autē & aliq
poenæ, scilicet, sine negotiatione, quis in-
beatur abstinere. Abstentos autē elegantissi-
mo verbo appellatur sententia, quia nō
est diffinitiua, cū in eius progressu litis,
multoties absolutio ab ea concedatur ad
prosequendam causam. capit. per tuas
de sententia excōmu. c. ex parte de verbo
signifi.

hominū positus, vt in. l. 1. & 3. ff. pro socio.
l. 1. ff. rerū amotarum, quibus etiā censuris,
& prohibitionibus lex vetus, abundabat,
vt habetur Deuteronomij. 27. c. vbi leprosi
extra castra, hoc est, extra ciuitatē ponebā-
tur, ne mala vicini pecoris contagia lədāt,
vt in Maria forore Moyli, Nuruerorū. c. 12
& Deuteronomij. 2. 3. & 24. c. quæ fuit pe-
culiaris illius legis excommunicationis, vt con-
stat ex. c. viduas. 27. q. 1. Sic ead. lege vtebā-
tur Iudei, qui post Christi aduentū omnes
illos, qui confitebantur Dominum extra
Synagogam ejiciebant, vt habetur Ioan. c.
9. Quæ poena, & cēsura & si apud illos om-
nes, criminosis imponeretur, nūquam ta-
men gentium nomine excommunicationis
vñupabatur, neq; propria erat excōmu-
nicatio, cum nulla apud eos esset spiritua-
lis, vel cōmuniō, aut virtus clavium sed illa
hoc nouo nomine vñtitur ecclesia catholica,
cuius est peculiaris, ac propria cēsura. Et sic
dicitur robur ecclesiastice disciplina, ad cō-
tinēdos, in officio populos, valde necessaria.
Quæ quidē excōmunicatio, sic sumpta
varie ab se, ibētibus definitur: inter quas, il-
la est potissima. Excōmunicatio est cēsura
ecclesiastica, vel sacramētorū tantū per
ceptione, vel sacramētorum, & hominū cō-
munione fidelē separās. In quaddefinitione
includūtur omnes partes cōmunionis, &
excōmunicationis. Quā definitionē colli-
go ex traditis per scriptentes in Rubrica de
sententia excōmunicationis per Couarr. c.
alma mater in prin. per Nauar. in Manua-
li. c. 27. in princ. per Alfonsum Guerrero,
in thesauro Christianæ religionis. c. 39. per
Christophorū Rophiniacū de re Pontifi.
lib. 2. Sebaltianū de Medicis de definitioni-
bus. 2. par. c. 33. Quintil. Mandonius de cō-
missionibus. 2. forma verbo. ecclesiasticis.
Verrutium, de verbo signifi. lib. 5. versi. ex
cōmunicatio S. Thom. 3. pa. quæst. 21. at. 1.
Roffensis aduersus Lutherū. art. 27. Osius
in confessione Apollonica. c. 31. Ex qua ve-
rissima definitione, primo deducitur, q; ex
cōmunicatio, dicitur cēsura, quia est robur
ecclesiastica disciplina ad coercendos ho-
mīnes valde necessaria. c. nemo contēnat.
c. nemo epistolarū. l. 1. q. 3. conci. Trid. sess.
25. c. 3. Improprie appellatur sententia, quia
nō est diffinitiua, cū in eius progressu litis,
multoties absolutio ab ea concedatur ad
prosequendam causam. capit. per tuas
de sententia excōmu. c. ex parte de verbo
signifi.

Vndecima pars.

sign. Neq; dicitur interlocutoria, cum plē-
runque extra iudicium proferatur vt quo-
tiens à canone profertur. c. cū dilecto de sen-
tentia excommunicatio. lib. 6. Quo fit, vt
licet cōtroversum sit inter Doct. cū quæcū-
que sententia scripturam exigat, ex tex. in
Authentico de mādatis, principū. 5. Si tibi
collatione. 3. Authē, nisi breuiores. c. de sen-
tentij ex breuiculo recitand. clem. sāpe:
dē verbo. Quæ iura pro vtraq; l. inducuntur,
& sic hic articulus tribus opinionibus
involutus est. Quia opinio est, quod, scri-
ptura non sit necessaria: tenet gles. verbo il-
lustriū. c. vltimo de re iudi. 1. lib. 6. defendit
Carolus Ruijus confi. 13. n. 5. versi. 2. Altera
est opinio, necessariā esse scripturā glo. ver-
bo inscriptis in clementina. sāpe, deverb. sig.
1. defendit Vātius de nullitatibus sententia
rū tit. de nullitate sententia, ex defēctū pro-
cessus. nu. 70. Tertia opinio est adiudicisar
bitriū pertinet, vt tenuit glo. d. c. vltimo
verb. illustriū. 2. opin. de re iudicata li. 6. de-
fēctū dicens cōmunem Iaso. l. Imperiū. n.
32. de iūr. omniū iūdicū. Menochius de ar-
bitrijs. lib. 1. q. 6. Quæ opinio in excō-
municatione procedit: nā licet omittatur
scriptura adhuc valet excōmunicationis
sententia, cū nō sit actus cōtra. l. præce-
ptiuā habentēm decretū irritans arg. cā. si
diligenti de foro cōp. l. non dubium. C. de
lēgitib; ea ratione, quia cū excommunicatio
nis sententia nō sit pro substantia sed pro
ordine vel modo, scriptura cūm vere, & pro
pri sententia non dicatur, & si non rediga-
tur in scriptis, valet sententia & ligat glo.
ver. iudicauit. c. de manifesta. 2. q. 1. glo. c.
comperit. 2. 4. quæ. 3. cōmuniū secundū
Couarr. c. alma mater. 1. par. 5. tr. num. 7.
secundū Greg. Lopez. l. 26. tit. 9. part. 1.
Quo fit, vt cū forma scripturæ sit indu-
cta à legē positiua potest etiam consti-
tūre derogari. l. déquibus de legib; & sic
excommunicatio etiā absq; scriptura erit le-
gitima, tenet Ripa. n. 48. & n. 27. in Rab.
de constitut. quia excommunicatio cū nō
sit proprie sententia, vt dictum est, licet in
scriptis non redigatur, valet, quod securus est
in alijs sententij, quæ vñerisunt sententia, in
qib; scriptura adeo est necessaria, quod
si nō proferatur in scriptis est ipso inre nul-
la. l. 2. C. de sententij ex breuiculo. recitadis gl.
ca. si de re iudi. libr. 6. nisi in causis modicis
quanticatis, vt non sicut expensæ maiiores
quam ipsa causa. Autē, vt iudicēs sine quo

magis accedit ad interloquitoria/natura. Quo fit, vt licet verbum censura, plures habent significations. I. item. s. præter versi, pridie de p[re]tione h[er]editatis. I. i. s. ex duabus ad municipales. I. fi. de suis & legitimis h[er]edibus propriis tamen significat præcipere, vt in l. præceptum de verb. significacione & sic censura in nostro proposito dicitur præceptu, seu coertia ecclesiastica in rebelles & inobedientes mandatis superioris, &c.

10. H[ec] autem excommunicatio est duplex, licet S. Tho. in. 4. d. 18. q. 2. vnicam esse dixerit. Nam altera est maior, altera vero est minor, dicitur, minor non quo ad effectu, cum utraq; separat a sacramentorum participatio ne, sed ad differentiam excommunicationis maioris, quæ non tantu[m] separat a sacramentorum participatione, sed a communione fidei, & suffragijs ecclesie. Sic supra dicit Docto. & est communis secundu[m] Nauar. in. ca. quādo, notabilis. 9. decōscratione. d. 3. Similares d[omi]ni instituti. catholicis. c. 27. n. 4. Castro de iusta h[er]eti, punitio[n]e. c. 20. Neq; obstat si quis obijciat etiā dari terra excommunicacionis specie, videlicet, anathema, de qua in c. debet. c. cū aliquis. 11. q. 3. & ferre per totu[m] de sententiis excommunicationis & passim in concilio Trides. & si in hoc diuersis sint opiniones. Prima quod excommunicatio & anathema sunt diuersa. c. ad mēsim. c. debent. c. cū aliquis. 11. q. 3. c. Eng[el]trudamus. q. 4. c. cū non ab homine de iudi. & probatur Marci. 14. c. vbi Petrus cepit anathematizare, & tamē Petrus non se excommunicabat, ergo diuersa sunt, &c.

11. Secunda fuit opinio, quod anathema & excommunicatio idem significant. c. consipitatores. c. complices. c. nullus. 3. q. 4. c. de presbyteroru[m]. c. si quis suadente. 17. q. 4. c. Gili- fari. 13. q. 4. c. fin. 24. q. 3. c. fi. 24. quāli. 2. ca. ad apostolicę in princ. de re iudi. li. 6. Tertia fuit opinio, quod in effectu anathema & excommunicatio conueniunt, sed quod in forma differunt. ca. inter quartulas. 23. quāli. 4. c. fin. 24. q. 2. &c.

Quare reverissima est resolutio, quod anathema proprie significat quādam impreca tionem seu detestationem, vel maledicitionem, ita accipitur illud Pauli. r. ad Corinthios. 1. Nemo in spiritu in spiritu Sancto dicit anathema Iesu. Et illud Marci. 14. c. vbi Petrus detestabatur, imprecabatur, in se, hoc est, se maledicbat, si hominem no

nisset, sic explicat beatus Augustinus sup. Numeros. quāst. 41. & super Ioannem. c. 8. & illud Hieronymi super Paulu ad Galatas. c. 1. & Chrysostomus homilia. 16. super Paulum ad Romanos, & in hac acceptatione accipitur in sancto Concil. Trident.

Ex qua increpatione, seu maledictione fluxit in ecclesia consuetudo, quod quando aliquis excommunicatur est ita cōtumax quia non respicit, tunc aggrauatur censura, quæ fuit cum illis maledictionibus & execrationibus, & talis reaggrauatio dicitur, anathema, non quod sit diuersa & distincta excommunicatio ab excommunicacione maiori, sed ipsam excommunicacionem maiore auger, illis maledictionibus, & solennitatibus, quibus imponitur, aduersus rebelles. Sic glos. cap. cum ab ecclesiariu[m] de officio ordinarij. Differunt tamē informa, quia prius imponitur excommunicatio de inde succedit anathema, & sic diuersis formis proferuntur. Sic sunt interpretata omnia iura vltimæ opinionis: tenet Abb. nū. 13 & reliqui. d. ca. cum non ab homine. Si manta de institu. catholic. capit. 27. num. 4. Ex quo merito reprehenditur. glos. verbo excommunicare, d. cū non ab homine dum voluit, quod verbum excommunicare de quoin illo tex. sit referendum ad ex communicationem minorem, & verbum anathema ad excommunicationem maiorem quod quidam falsum est, cum appellatio[n]e excommunicationis utraq; comprehendatur, licet differant in forma, &c.

Ex quo deducitur, minor excommunicacione ligatum non dici anathema, quia excommunicatio minor non inducit detestationem illam, neque separat a participatione suffragijs ecclesie, neq; ab illa societate politica, sed solu[m] à participatione sacramentorum, quae iam priuat qui existit in peccato mortali. Quia comparatione fuit dece p[ro]bus Gabriel. 4. d. 18. q. 1. dum voluit idem esse excommunicationem minorem & peccatum mortale. Sed cōuincit ex ipsa excommunicationis definitione: quia cum excommunicatio minor dicatur censura in alijs absolutione, neque satis est sola constitutio ad susceptionem sacramenti, ante absolutionem. Vnde cum peccatum mortale, non sit censura, sed culpa per contritionem deleri potest. Ex quibus deducitur ad illa sententiadifficile, quo iure excommunicationis sententia fue

rig

rit introducta, sic quidem plurime in hoc tam sacra paginæ, & veteris testamenti, quæ post promulgationem euangelij diuerse authoritates & propter eaurum difficultate diuersas Doct. tradiderunt sententias. Sic quidem videmus, quod à primi quo orbis fundamento, quo nondū fontes aquarū eruperant, necq[ue] dū terra facta erat & ex communicatione erat prodita, & originem habuit, nam, vt inquit beatus Ioannes in Apocalypsi. cap. 10. quod nondum creato homine præliu[m] magnum factu[m] est in celo & draco ille magnus qui vocabatur diabolus, & satanas qui seduxit universum orbem, proiectus est in terram, & extra coeli communione exclusus. Quæ locu[m] interpretatur, ibi sanctus Thom. & Albertus Magnus, de excommunicatione & alijs plures relati, per Robertum Cenalem. 2. tomus de utroque gladio, theoremate. 7. Quæ etiam excommunicatio fuit adumbrata in paradiſo terrestri in executione priorum parentum, & in interdicto eus ligni ut testatur Beatus Augustini lib. iii. capi. 4. super Genesim. Fuit etiam in. 1. veteri figurata, vt constat Deuteronomij. 3. capi. Auferte malum de medio vestis, & loſue. capitul. 16. Vociſera mini tradit enim yobis dominus ciuitatem, si que ciuitas haec anathema. Et post Christi aduentum fuisse à Christo institutam constat Matthæi. 16. & 17. capitul. ibi. Quodcumque ligaueris & Ioan. capit. 2. Paulus ad Corinthis. 1. capitul. 6. & restatur Chrysostomus relatus. in. capitul. nemo contemnat. 11. quāst. 10. 3. & scilicet. Thom. 4. d. 18. quāst. 2. arti. 1. & articuli per Couartu, capit. alma matr. 1. part. 9. 1. Soto in. 4. d. 12. quāst. 2. arti. 1. Ledesma in. 2. 4. q. 20. artic. 1. Cardin. Oſius in confessione Apollonica. cap. 31. Sic etiam & alii iure positivo introductam esse excommunicationem restantur per tex. capi. statuimus. capitul. constitutionem de sententia excomm. lib. 6. &c.

Quare in hac varietate & difficultate verissima sit resolutio. Excommunicationem quatenus est poena ante Christi aduentum, sive designata, ceterum quatesus separat à sacramentis, & suffragijs ecclesie, à Christo fuit inventa & instituta, forma vero excommunicationis, ut monitiones præcedere debeat trahit originem à iure divino, iuxta illud Matthæi. capit. 18. At vero considerata forma ipsarum

monitionum p[re]scriptam, c. sacro, capi. statuimus. capitul. constitutionem de sententia excommunicationis lib. 6. & forma anathematizandi & procedendi, & ascendit excommunicatus ut in. cap. cuius non ab homine de iudicij. cap. quoniam multos; 11. quāst. 2. concil. Trident. sess. 23. cap. 3. fuit. 1. Pontificia præscripta tenet A[ugustinus] sup. Matthæum. cap. 16. quāst. 5. Soto in. 4. d. 22. quāst. 4. art. 1. Ledesma in. 2. 4. quāst. 25. art. 1. Guerrero in thesauto Christiane religionis. cap. 39. Mandatus de commissiōnibus secunda forma verb. ecclesiastici.

His sic constitutis considerandum est, quod ad hoc ut excommunicatio dicitur legitima, quatuor necessaria requiriunt materia, forma, subiectum, & causam efficiens. Nam materia, ex qua excommunicatio habetur, est peccatum mortale, quod excommunicationem præcedere debet, exp. nullus. in. quāst. 3. concil. Trident. sessio. 23. cap. 3. Obiunt capit. alma matr. 1. part. 3. 9. numer. &c.

Quo sit, ut non pro qualibet peccato debet ponni excommunicatio, sed program simb, & ubi adest inobedientia, sic testa capit. tam sacerdotes. 24. quāst. 3. poena enim debet committitur si delicto. 1. capi. c[on]fessione de peccatis crudeliter, & sicutus esset medicus, quod patrem, aliquam statim truncam dñam arbitrii, antequam putredinis indicium apparet, sic etiam iudex male ageret si statim pro qualibet peccato mortali excommunicaret. cap. ecce. 24. quāst. 3. Et in hunc sensu accipitrus est tex. cap. nemo epistol. 1. 11. q. 3. vbi dicit ad excommunicationem esse denoniendū quando non adest aliud remedium oppor tunius ad sanandum peccatorem, ad exēplum Apostoli ad Corinthios. 1. 5. qui excommunicauit eum, qui uxore patris abutebatur. Neq; obstat, quod pleriq[ue] iudices passim proferunt excommunicationes pro rebus minimis. Nā præter hoc, quod cōcil. Trident. id detestatur, & prohibet. d. sessi. 25. c. 3. dicendū est, quod si fecerit excommunicatio, si vir prudens perpendit ex causa propter, quia excommunicatur, nō peccasse mortali, nō incurrat excommunicatione, teneri Paulin. 4. d. 18. q. 2. colla. 3. & ibi Gabri. Adria. 4. tit. de clauibus. 6. 7. Soto in. 4. d. 22. q. 1. art. 2. 3. col. Couartu. capit. alma matr. 1. p. 1. gen. 1.

Quo sit, vt ille, qui leuiti, clericum perficuit, seu impellat, quia clericus in eum in

uabis

D 4.

uas sit, licet talis pereclusus, vel impulsus clericum repercutiat, statim in illo conflictu licet animo se vindicandi faciat, dum leuis sit repercussio non incidit in excommunicationem. c. si quis suadente. 17. q. 4. sic explicat Nauarr. c. inter verba. 11. q. 3. Corollario. 2. nu. 479. Pari ratipne si rem quis minimam fute subtraxit licet pro rebus furto sublatis proferatur excommunicatione, quia venialis culpa est ut tenet S. Thom. 2. 2. q. 66. art. 6. ad. 3. non incurrit excommunicationem, licet res illa non reddantur, tenet Sylvest. verbo excommunicatione. col. 7. Nauar. in Manuali. c. 27. nu. 3. & in. e. fin. 24. quæ. 6. nu. 9. Quando autem dicatur res minima relinquitur arbitrio iudicis, & diforei confessoris, ut tenet Couarnuas. & Nauar. vbi supra quanuus Palæ. Rublos in repetitione c. per vestras. 6. 18. numero. 22. dubitauerit, quando in casibus incurrit excommunicatione ea ratione motus, quia intentio iudicis excommunicantis incognita sit, & qua robur accipit excommunicatione. glo. in. c. apostolice. de clero excommunicato, & bonorum mentium sit timere culpam, vbi non est, c. consilium. de observatione ieiuniorum. Nam suz obiectio, si respondetur, quod intentio iudicis excommunicantis semper debet presumi iuri condonari, ex quo est hec de re iud. l. a. Sessioem per se presumendum esse iudicis, excommunicare pro re leui, ex qua nulla sequitur culpa, vel scelus louissima, pro qua secundum ius excommunicatione profunda non est. Sed videtur, quod excommunicatione pro culpis futuris valeat, quod probare videtur. tex. in. c. præterea cl. 2. de apostolice. vbi valet excommunicatione, nisi intra viginti dies satisficeris, & in. c. a nobis. 6. 1. de sententia excommunicationis, vbi valet tamen prograta excommunicatione, si quis furtu fecerit excommunicatus sit. c. vt anathematis constit. lib. 6. In contrarium tam en. videtur tex. c. Römiana. 5. caueant de sententia excommunicationis. lib. 6. vbi tales sententiae non possunt proferi, nisi post moram & contumaciam & sic subsistente materia. c. constituit tex. rationem quia tractus futuri temporis non possitat adiudicem, quæ declarat Pinelius. l. 17. p. num. 78. C. de bonis. in materiali. Qua difficultate oppressa glo. d. 4. caueant verb. futuris. dicit illud intelligendū in excommunicatione prolerata a catene, vel

constitutione, secus in excommunicatione prolerata ab homine. Illa gl. esse communiter approbatam tenet Couar. c. alma mater. 1. p. 9. 10. sed hæc interpretatione concordatur, ex supra dictis iuribus, scilicet extext. in. d. c. præterea ibi. Si quis index. & ex tex. in. d. c. a nobis ibi. Si quis ita pronuntiauerit: que iura loquuntur de excommunicatione judicis, quæ profertur pro futuris culpis, & tamen valet, & tenet, licet ab homine proferatur. Quare verus intellectus est, quod licet olim attentis illis iuribus iudicibus licet pro futuris culpis excommunicatione, iudicis non licet, nisi constituta mors, vel subficiente iusta causa, in eadem excommunicatione expressa quia propria excommunicationis materia est ipsa consummatio, ut ibi videtur. Vnde de deducitur verus sensus ad tex. in. d. c. præterea, scilicet quod in illo casu, non agebat, tur, viru sententia prolerata sub illa forma valeat, vel non absq. eo, quod præcesserit moratio: sed quæstio erat, an excommunicatione sub hac forma lata, nisi satisfeceris intra viginti dies excommunicatione suspedatur, per applicationem in tempore interposita, quæ res difficultatem habebat, quia effectus excommunicationis, non suspenditur per applicationem, medio tempore interposita. c. pastoralis. 9. vera de appellatio. At vero in. d. c. præterea, suspenditur, quia cu excommunicatione fuerit prolerata sub conditione valuit applicatio pendente conditione, quia cu quæstio non fuisset super formam excommunicationis presupponit, omnes terminos suffisse habiles. Ex qua resolutione deducitur, quod quædo ius de futuro dependet a iure de præterito. c. auctiis, de procuratoribus, vbi cōdēratur quis ad exp̄etas futuras propter delictum præteritum, tunc in futurum præsentis iudicatur. l. 1. 3. 6. scilicet de minorib. c. literis, de rescriptis, docet Pihelius de bonis. mate. l. 1. 3. p. nu. 73. Secundò deducitur, quod quādū est causa rationabilis sententia excommunicationis, potest pro futuris ferri culpis, tex. in. c. Romana. 5. caueant de sententia excom. lib. 6. ibi, vel alia rationabili causa, quā ibi sequitur. Fractus. nu. 4. causa vero rationabilis erit veluti si delictum sit si è quæstissimum in virbe, vel provincia. Quia aq. in odū, si scholasticus Salmantinus dicat, q. quicunq; numerā receperit pro præstādo suffragio sit excommunicatus, quod quia in hac vniuersitate frequetissimum est ut scholares pretio seyerent, & non solū scipios, sed plures alios. Et

alij

ali sunt proxeneti, qui pretio alios videntur, & securitatem faciunt, se præstaturos quinquecentum vel centum suffragatores pro certum aureis, quod in quadam cathedra misere, obtenta contigit, in hac vniuersitate vi centum, & tres cuiusdam nationis sua suffragia, vel animas, ut melius dicam, in inferno cum da monib. sepelierunt, quod & in plurimis alijs cathedralibus factum est, ut illi proxeneti sic videntur suffragia multorum, quod quidem miserandum est, iustitia auctoritatis auctoritatis negotiaciones, & pecunias profertur, præmia tollunt, & quasi quid venale in hac vniuersitate. Salmantensis cathedralis facta sunt, &c. Vnde factum est, vt iā nonliterē mēta valet, sed negotiaciones, & pecunia impremit, neque censuras timent neque superioris mandata, neque constitutiones curant quia, qui talia perpetrant cum viles, & abjecti sint miseri, & pauperes, quī neque cōciones neque rem diuinam audiunt, sed de perditi, qui in facultate iuris catholicī sunt plusquam ducenti renales, sperant ad præstandum suffragia in fine, ut dies festi, intermitatur, & inquirant, & ipsi suos numeros intinunt, cui plus offerat, & præstant securitatem, & illi depositum pecunias, vt consti libido illorum suffragij, ille, apud quem sunt, deposita, eas præheat. Et sic quam plures cathedralē sunt emptæ in hac vniuersitate: Quis eorum non miseretur. Sed quare misericordium cum & si auditores non habeant, quod in his contingit, quia taliter eas obtinent, maxima cum latitudine, & referto subtracta quasi secura conscientia & tranquilla fruuntur. Quos in die ultima & nouissima, quam excusationem, vel satisfactionem esse reddituros prorsus ignoro, siquidem neque Deum timuerunt neque ministros suos qui excommunicationes, circa hoc protulerunt. Sed hoc prætermisso, redeundo ad articulum, vnde digressi sumus videndum est, vtrum excommunicationis sit materia, est triplex prīna quando in ius vocatus non compauit, et per totum, si quis in ius vocatus non ieit. l. si quis ex aliena de iudi. cap. cum dilecti de dolo, & contumacia. Secunda est, quando comparuit, sed ante finem causæ sine licentia recessit, cap. certum. ii. quæst. 3. verbo, de iudicio glo. it. l. creditor. 9. insulæ, de appellatio. vbi ponit & aliam, tertia speciem consummatio, scilicet, in non parere, scilicet, in eo, qui comparuit, sed non parere, manifestis iudicis. Sed videtur est, atque libet consummatio, etiam in re leui sit excommunicatione digna. Et Abb. num. 10. Décies. l. lectura. num. 13. Ripa. nu. 32. cap. 1. de iudicio, & Dueñas regula. 153. Præpositus, & omnes in. c. certum. est. i. quæst.

3. tenet quod non qualibet contumacia sit sufficiens ad proferendam excommunicationis sententiam, sed illa, quæ est in non comparendo, quasi minus delinquit contumax in non parendo, quia is, neque patet, neque comparet, sic glo. in cl. 1. de dole & contumacia, arg. text. iuncta glo. verbo appellationis in l. creditor. 5. iustus de appellatio. vbi contumax in non parendo auditur, appellans secus in non comparendo. Sed nullo iure hæc distinctio probatur, vt contendit A reitus in dict. c. 1. num. 34. Conat. in c. alma mater. 1. p. 9. n. 3. immo dicendum est, quod contumacia in omnibus his casibus sit excommunicatione digna. Et sic resolute, quod quando iudicis preceptum incipit ab excommunicatione, tunc causa leuis noti est sufficiens, ad excommunicationem, at vero si iudex incipiat à precepto faciendi, vel non faciendi in obedientia, seu contumacia succedens est materia excommunicationis, etiam super re leui: nam maior est contumacia, quæ ex minori causa insurgit, quam quæ ex gravi causa, quia tunc non ex cupiditate rei, de qua agitur, cum parua sit, sed potius ex contemptu insurgit; at vero quando res est magna momenti, tunc potius ex cupiditate rei, quam ex contemptu iudicis id facere est credendum. Sic intelligitur text. in. c. 1. de iudicis. c. 1. q. 1. g. itur. de postulatione praetoriorum. c. præterea, de officio de legati. verbo, in fin. c. tuæ, secundo responso. vt lite non contestata. c. veritatis de dolo, & contumacia. c. expresse. c. 1. de verborum sig. c. schismatici. 23. quest. 8. c. de excommunicationis. 24. q. 3. tenet Mandosius, in praxi commissionum tit. de monitorijs. quest. 3. Palatius Rubios. in repetitione. c. per verstras. 6. 48. num. 23. Sot. in. 4. dist. 22. quest. 2. art. 2.
24. Neque prædictæ resolutioni obstat tex. in. c. ep. 11. quest. 3. vbi pro re leui non fertur excommunicatione: nam reiecta re sponsione Augustini Beroi. in. c. 1. num. 203. de iudicis. & quam tradit Palatius Rubios. d. 5. 18. num. 23. qui dicunt procedere de consilio verius tamen dicendum est, quod ibi, iudex incepit ex re leui excommunicare, quia tunc talis excommunicatione non valet, cū non præcesserit contumacia, quia si index dicat. Excommunicatore protali re, vel pro tali iniuria, tunc cum contemptus, vel contumacia non præcesserit, quæ est materia
25. iudex exordiatur preceptum simpliciter super satisfactione culpi, licet leuis sit, si non obtemperet iudici, tunc licet superre leui procedatur ad excommunicationem, valet excommunicatione, cum grauior, ut prædicti sit contumacia, super re leui, est materia excommunicationis, quando cadit sive per contemptum. text. ad idem. in. cap. si quis sunt presbyteri. 8. 1. d.
26. Contemptum aut in hoc casu non accipimus, pro simpliciter transgressione precepti, prout accipitur Leui. 26. cap. ibi. Si præcepta mea contempseritis, sed is propriè in contemptu peccare dicitur, qui transgreditur legem propter contemptum, non vero ex concupiscencia, vel ira, vel ex alia causa, sed propter ipsam inobedientiam, vt tenerit. S. Thom. 2. 2. q. 189. art. 2. ad. 3. Gerson. de via spirituali lectio. 4. 6. 7. num. 6. Castro de lege Poenali. lib. 1. c. 6.
- Hinc deducitur, quod ad iustitiam excommunicationis non semper in contumacia requiritur contemptus: nam, si super re gravi imponatur, veluti ob adulterium à quo non vult quis desistere iusta erit excommunicatione, secus si super re minima accebat contumacia, quia tunc non aliter potest excommunicatione interponi; quia si ex contemptu procedat, veluti, cum quis trasgreditur preceptum iudicis, & voluntate eius eludat non aduentus tempestis minima, sed solum, nolle illi subiicit: tunc & si res minima sit excommunicatione imposita ligat ratione contemptus. Necque obstat, quod passim videmus, quod pro gallina, & alijs rebus huiusmodi imponi excommunicationem: nam is error ex prætorum negligencia irrepsit, quod improbat concilium Trid. ses. 23. c. 3. Quanvis in hoc consideranda sit causa, quæ licet ex sua natura leuis sit, ex circumstantijs potest reddi grauis. Veluti si quis ingrediatur cenobia aliquis monasterij levitate quadam ductus, vt solent scholares efficere, & ramos, vel aliquid aliud in parua quantitate furatur, tali casu existimo eos non excusari ab excommunicationis vinculo: nam licet materia leuis sit, tamen quia ex circumstantijs redditur grauis, sufficiens est, vt excommunicatione proferat.
28. Sed quid erit dicendum quando ipsa excommunicatione profertur super causa iusta, an tali excommunicatione sit obediens

- dendum, vel ex hac inobedientia, efficiatur materia efficax, vt excommunicatione, licet iniusta sit excommunicatum. Et videtur talem excommunicationem non esse iustitiam, nam sententia iniusta non tenerit, neque valet. c. 1. de re iudica. c. quo ad consultationem eod. tit. c. 1. qui appellat. 2. q. 6. cl. 2. de re iudicatu. d. 1. 4. 6. considerandum eod. tit. 1. si expressum de appellata. 1. 1. C. quando provocare non est necesse. 1. 1. C. si à non competenti iudice. 1. 1. C. quæ sententia sine appellatione rescindatur. 1. 1. & 19. tit. 22. p. 3. 1. 1. tit. 6. lib. 3. ordinamen. ti. Portugalæ, ergo sententia iniusta timenda non est.
- Secundo pro hac parte facit: nam nemo excommunicatur, nisi propter inobedientiam. cap. nemio contemnat. 11. q. 3. obedire autem non tenetur quis præcepto iniusto c. si quis non recto. 24. q. 3. ergo excommunicatione iniusta non est timenda. Praterea facit, nam excommunicatione accipit robur ab intentione proferentis. glo. in. c. apostolica de officio delegati. glo. in. c. pertinet sententia excommunicationis. glo. in. cap. presenti. cod. tit. lib. 6. Et plures casus in quibus excommunicationis sententia dicitur nulla, ponit Speculator. tit. de sententia. 1. iusta. & quam plures ponit Rosarium Busti. 2. par. sermone. 37. sub litera. 1. inter quos præcipiens casus est, quando post appellationem quis excommunicatur, quia tunc licet facetus celebret, non efficitur, irregularis. c. ad præsentiam de appellationibus. dilectis eod. tit. lib. 6. glo. in. c. cap. de appellatione. glo. in. c. solet. in fine desententia excommunicationis lib. 6. Nauar. in. c. cum contingat de rescriptis.
30. Ex qua resolutione deducitur ad illam sententiam, videlicet, an si iudex secundum allegata, & probata excommunicet inobedientem, an iste talis sit in foro conscientie excommunicatus, & esse excommunicatum tenet Hostien. in summa de sententia excommunicationis. c. 6. & Sanct. Tho. in. 4. dist. 18. q. 2. art. 4. ibi Dicitur art. fin. facit tex. in. c. capitulum. de tescrptis, vbi probatur absolutionem excommunicationis iniusta esse proprie, absolutionem. idem tenet. Abba. in. c. apostolica de exceptionibus. Decius in. c. ad præsentiam de appellationibus Couar. in. cap. alma mater. 1. p. 9. num. 9. Fundantur etiam per text. in. c. pertinas de sententia excommunicationis. cap. cum contingat de officio delegati. in. c.

in c. v. eneabillis. §. porro. de sententia excommunicationis.lib. 6. vbi sententia iniustare requirit absolutionem. ergo valida fuit; nam priuatio presupponit habitum. cap. 32 ad dissoluendum. de desponsatione imputberum. Neque satis facit responsum illorum, qui teneant; illa iura procedere in absolutione fori exterioris, nam si hoc esset verum sequeretur, quod si in foro exteriori constaret de iniustitia excommunicationis, per probationes non esset necessaria absolutio, hec tamen est falsum ergo. Præterea pro hac opinione facit, quia sine culpa, dum tamen ad sit causa potest quis puniri: regula sine culpa de reg. iu. lib. 6. Nauar. in. c. si quando. pagin. 83. de re scriptis, sed in propria casu adest causa, quia interest ecclesie, ut excommunicatione timeatur, & ad est causa cognitio, mediante qua iudex protulit sententiam, qua non malo animo, sed secundum allegata illam protulit. Item etiam & taliter excommunicatus consitito de iniustitia, quam allegare potest, absoluhi debet, ergo si id non faciat, non caret culpa, & per consequens est materia iusta excommunicationis.

Contrariam tamen opinionem tenet Caietanus. 2. 2. q. 70. art. 4. Cardina. in. c. si epif. 11. q. 3. Sot. in. 4. dist. 22. q. 1. artic. 3. Ledesma. in. secundam. 4. q. 23. artic. 4. in d, quod iste talis non ligatur in foro conscientiae; ex sententia prolatâ in foro exteriori ex falsis probationibus, neque tenetur condemnationem in anima iudicio solvere, quia sententia nullum ius tribuit, maximè quando est iniusta, licet in foro exteriori teneatur iste ad tenendam, & obseruantur sententiæ, donec de iniustitia doceat.

Ex quo deducitur declaratio ad text. cap. si quis non recto iudicio prolatâ non est tenenda, neque timenda. Nam ille rex est Origenis homilia. 1. 4. in. c. 2. 4. super Leuiticum, ut constat ex codicibus emendatis. Th. quo loco Origenes, accepit ecclesiastim pro communione interna substantia li, quia Christo coniuncti sumus, per gratiam à qua iniusta excommunicatione non seipsum.

Deducitur præterea ad text. in. c. cui est illata. 1. q. 3. qui tex. debet intelligi de iniustitia sententia, qua nullam reddit excommunicationem, qua licet in foro interiori non priuet suffragijs, & sacrificijs spiritua-

libus, in foro tamen exteriori, vslq; dum error deponatur, timenda est & tenenda, tenet Alfonso à Veracruz in speculo conjugiorum. 3. p. art. 1. fol. 474. Hinc fit, quod iniuste excommunicatus, si semoto scandalo celebret, non incurrit poenas à iure impositas per text. in. c. si celebrat, de clericis excommunicato, tenet Caiet. sup. S. Thos. 2. 2. q. 70. art. 4. Soto in. 4. dist. 22. quest. 1. artic. 3. Quod autem difficultatem inducit maximam illud est, virum excommunicatio ex falsa causa valeat. Et valere tenet gl. in. c. 1. 1. q. 3. ea ratione, quia & si sit iniusta, non tamen est nulla, ac proinde valeat, c. per tuas de sententia excommunicationis. Nam etiam in alijs sententij sententia ex falsa causa non valeat, tenet Hostiensis & Abb. cap. 1. de testibus cogendis. Nauar. in. Manuali. e. 27. num. 36. ea ratione, quia continet intolerabilem errorem, & potestatem humanam excedit, excommunicare quem sine peccato mortali. Maxime, quia intentio iudicis excommunicantis deficit, propter demonstrationem falsam arg. c. falsa, de conditionibus, & demonstrationibus, ergo nulla est excommunicatione. Facit etiam pro hac opinione, nō absolutio, ex falsa causa non valeat, c. officij cap. cum pro causa de sententia excommunicationis, ergo à fortiori excommunicatione non valeat, cum promptiora sint iura ad dissoluendum, quam ad condemnandum cap. ex literis de probatio. Vnde glo. in. c. ex parte, verbo, redire, de officio ordinarij, existimari, excommunicationem ex falsa causa valere, absolutionem nō valere, similis glo. in. cap. quod super ijs. de fide in instrumentorum. In hac tamen difficultate verissima resolutio est absolutionem, & excommunicationem ex falsa causa valere, si superior intendat ligare, vel absolvere. Sic tenet Abb. in. dist. c. ex parte nu. 6, non tamen valebit, si superior id non intendat nam excommunicatione, licet sit iniusta valida est, si iudex id intendat, glo. in. c. apostolicæ de clero excommunicati. ergo idem in absolutione dicendum est. Et tenendo hanc resolutionem, non obstant ea, que superioris adducta sunt, fundamenta, per Hosien. & Nauar. scilicet, quod excommunicatione ex falsa causa continet errorem, id enim falsum est: nam falsa causa, non continet errorem. I. diuins de re iudicata, sed continet iniustiam, qua non reddit excommuni-

cationem nullam. Neq; obstat & aliud Doctorum fundamentum, deficere intentionem iudicis, ad excommunicandum ex d. l. demonstratio falsa, nam dicendum, quod si constaret de defectu intentionis, in iudice excommunicatio & absolutio non valeret: verum quia verba illa. Excommunico te, ob talem causam, sunt sufficientia, & propinquia ad excommunicationem inferendam, fateri oportet, non deficere intentionem excommunicantis eti causa impulsa deficiat. argum. cap. et si Christus. col. fin. iuncta glossa, verbo, cessante de iure.

33 38 Vnde non obstat d. l. demonstratio falsa, loquitur enim quando falsa causa adiuncta est in vim conditionis. Quo casu vitatur legatum, quia conditio habet vim cause finalis. Sic Tiraquel. decessante causa. 2. p. limitatione. 1. nu. 60. & 1. b. de retractu it. 2. §. 2. glo. vniqa. nu. 4.

Deniq; non obstat & aliud fundamentalum, quod absolutio ex falsa causa non vallet ex text. in. c. cum pro causa, & in cap. of facij de sententia excommunicationis. Id falsum est, quia absolutio semper valeat, dum tamen is, qui eam infert, habeat potestatem.

36 Vnde cum in illis iuribus, illi indices illam potestatem non haberent, hanc ratione fuit excommunicatione nulla, nam in illis iuribus literæ obreptitiae, & subrepitiae, gratiose, non contulerunt iurisdictionem ad absoluendum non habenti potestatem, arg. cap. super literis de re scriptis. Pro qua resolutione facit text. in. cap. fin. de præb. vbi excommunicatione lata à delegato in alia causa, quam sibi fuit commissa non valeat: tenet Præpositus cap. 1. 11. q. 3. num. 3. ergo quemadmodum ex defectu potestatis non valeat excommunicatione, pariter neque absolute valebit. Quod autem hanc resolutionem difficultem reddit, illud est, esse penale impossibile dignoscere iudicis intentionem, quod male explicant Cuar. & Nauar. vbi supra. Quare dicendum est, quod tunc intendit superior ligare, vel absolvere, quando excommunicatione, vel absolutio sit cum causa cognitione, etiam si sit causa falsa. Tunc vero constat, vel constare potest, de intentione iudicis, ligare nolentis quando sine cognitione causa, sed ad partis petitionem, excommunicatione proferatur. Veluti si quis impetrat excommunicationem pro rebus furto sublatis, vel dam-

nis illatis, qua solent dati sine causa cognitione: quia tunc, si falsa causa exprimatur, non valet excommunicatione, tanquam ex defectu intentionis iudicis, prolata, qui nō intendit, ex falsa causa petita aliquem excommunicare. Sic & in absolutione dicendum est. Vt si quis petat absolutionem dicendo se iam satisfecisse, vel non commisso delictum pro quo fuit excommunicatus, & sic impetrat, absolutionem non vallet absolutio, tanquam à iudice, secundum eius intentionem non data.

Deniq; non obstat & aliud fundamentalum, quod absoluhi ex falsa causa non valeat ex text. in. c. cum pro causa, & in cap. of facij de sententia excommunicationis. Id falsum est, quia absoluhi semper valeat, dum tamen is, qui eam infert, habeat potestatem. 36 Vnde cum in illis iuribus, illi indices illam potestatem non haberent, hanc ratione fuit excommunicatione nulla, nam in illis iuribus literæ obreptitiae, & subrepitiae, gratiose, non contulerunt iurisdictionem ad absoluendum non habenti potestatem, arg. cap. super literis de re scriptis. Pro qua resolutione facit text. in. cap. fin. de præb. vbi excommunicatione lata à delegato in alia causa, quam sibi fuit commissa non valeat: tenet Præpositus cap. 1. 11. q. 3. num. 3. ergo quemadmodum ex defectu potestatis non valeat excommunicatione, pariter neque absolute valebit. Quod autem hanc resolutionem difficultem reddit, illud est, esse penale impossibile dignoscere iudicis intentionem, quod male explicant Cuar. & Nauar. vbi supra. Quare dicendum est, quod tunc intendit superior ligare, vel absolvere, quando excommunicatione, vel absolutio sit cum causa cognitione, etiam si sit causa falsa. Tunc vero constat, vel constare potest, de intentione iudicis, ligare nolentis quando sine cognitione causa, sed ad partis petitionem, excommunicatione proferatur. Veluti si quis impetrat excommunicationem pro rebus furto sublatis, vel dam-

Contrariam tamen sententiam tenet glo. in. cap. à nobis el. 1. de sententia excommunicationis. dices, quod si super actum prohibito à lege diuina, vel humana imponatur à iure excommunicatione, talis transgressor legis eam incurrit, licet, si ignorans eam esse impositam. Pro qua sententia & opinione facit, nam & in alijs causis ignorantia quantumvis probabilis non excusat à peccata incurredi. scientia. §. 1. ad. 1. Aquiliam. l. vulgaris. §. si quis de furtis, ergo id in excommunicatione dicendum est. Secundò pro hac opinione, facit text. in. cap. cum illorum de sententia excommunicationis, vbi ignorans excommunicationem debet cum illo dispensari: ergo denotat text. ignorantem excommunicationem incuruisse. Sed licet hæc opinio videatur posselten-

tari, prima opinio veriore est. Cuiusrei ea ratio est, nam speciale est in excommunicatione requiritur contumacia, & inobedientia, vt ignorans illam non incurrat, ea ratio ne, quia in excommunicatione requiritur contumacia, & inobedientia. c. nemo contemnat. c. nemo episcoporum. 11. q. 3. quæ contumacia procul abest ab ignorantie, l. qui ignorans. ff. locati. Néq; etiam obstat tex. d. c. eu illorum de sententia excommunicationis, loquitur enim de ignorantia inuincibili, quæ non excusat. Quod probatur ex tex. quia indistincte loquitur, & tamen ignorantia facti, inuincibilis, excusat secundū Sot. vbi supra qui sic illū tex. intelligit. Utterius videndum est, an excommunicatione lata sine monitione valeat. Et refutue te nedium, quod excommunicatione lata sine monitione, & si sit iniusta, lata tamē tenet. Sic resoluit glo. in. c. Romana. verb. iniustas de sententia excommunicationis. lib. 6. Nam etiā excommunicatione ferri non debeat, nisi competeti monitione præmissa. tex. in. d. §. Romana. §. sed neq; tex. in. c. constitutionem. cod. tit. c. sacro sancta. de sententia excom. c. contingit. cl. 2. cod. tit. t. reprehensibilis. de appella. c. de presbyterorū. 17. q. 4. quia cū contumacia sit præcipuū fundamentū excommunicationis, vbi nulla est monitio, neq; contumacia, & per consequens, neq; excommunicatione tenet. Mandosius in tract. de monitorijs. q. 3. nu. 5. Nihilominus, & prædicti testantur, quod etiā iniusta sit talis excommunicatione, lata tamen absq; monitione tenet. Sic Nauar. c. cū contingat. de rescript. pag. 19. idem in Manu. c. 27. nu. 8. arg. c. cum sit. §. fi. de appella. & c. i. de iudiciis. & c. quidam maligni spiritus. 5. q. i. c. facio. de sententia excomuni. Ex quibus iuribus sine monitione excommunicatione fertur ergo 40 absolutione fuit necessaria, si absolutio necessaria, valuit excommunicatione. Facit tex. in. c. 3. & c. constitutionem de sententia excomuni. lib. 6. vbi specialiter requiritur citatione ergo. In contrariū est ius cōmune arg. l. nam quod liquide. de penū legata, quan uis contra irideat Sot. 2. 4. quæst. 23. arti. 3. cuius argumenta & fundamenta nō obstat. Et non obstat illud Matth. c. 18. Si ecclesiā non audiatur. Nam locus ille loquitur de correctione fraternali illius, qui obduratus est, in peccato. Et quamvis ex illis verbis ortū habuerit excommunicatione, non tamen, ibi præscribitur forma excommunicationis: alio

quon sequeretur excommunicatione em ferri non posse sine secreta fratri monitione, & correctione & coram duobus testibus, & quod si non acquiescerit, quod ecclesiā denuntietur, quam forinam in excommunicatione, nemo inquam audiuit.

Præterea non obstat text. quem ipsi ad ducunt. c. omnes decima. ibi. q. 7. nam si militer loquitur de correctione fraternali. 41 Tertium non obstat, scilicet, quod excommunicatione, quæ profertur sine monitione potius est poena, quam medicina, quod est cōtra ipius excommunicationis intentionē, quæ potius medelam, quam poenam inferre est eius finis. Nam dicendum, quod intentio ecclesiā est, quod excommunicatione, conferat, medicinam, at vero si iudex male illam proferat, non erit nulla, sed iniusta & per consequens est timenda, arg. c. 1. 11. q. 3. Forma vero excommunicationis, si solet in praxi decerni. Primo enim datur censura, quæ appellatur monitoria & in ead. charta solet accumulari excommunicatione. Sed videndum est, si postquam huiusmodi monitoriae date sunt, in quam excommunicatione inseritur, statim ipso facto in excommunicationem incurrat non ad implens iudicis præceptū. Et tene quod non statim incurritur excommunicatione, sed declarat illum dignum esse excommunicatione. Sic glo. in. c. 1. de sagitarijs. cōmunitate recepta secundū Nauar. in Manu. c. 27. nu. 12. Castro lib. 2. de l. pœnali. c. t. Gometius. in. c. 2. nu. 42. de cōslī. lib. 6. Tiraq. in. l. s. inquam, verbo, reuertatur. nu. 254. C. de reuocan. donatio. gl. similis verb. ana. hematis in. c. sicut tuis. de simonia glo. in. c. salomon. 63. dist. gl. in. c. cum esles. de testamentis, vbi Couarr. 42 nu. fi. per tex. in. c. relatū. in fin. de iure patronatus. Quia sententia vera intelligitur, nisi ex verbis prolatis à iure, vel ab homine declaretur voluntas statim excommunicatione veluti si dicatur ipso iure, vel ipso facto, tūc statim incurritur. text. in. c. non minus de immunitate ecclesiarum. c. clericos. nec clerici, vel monachi. Abb. in. c. præterea requiri sisti. col. penult. de appellationibus. Castro & Tiraq. vbi sup. Idem dicendum, quod iudex exorditur ab executione, veluti si iudex dicat. Excommunicatione in f. viginti dies nā lapsis viginti diebus erit excommunicatione. c. præterea de appellarie, quod intellige si causa cognitione præcessit, alias enim nō poterit iudex exordiā ab excommunicatione. Sic la. 50.

so. in. l. neq; quicquam. §. vbi decretum. nu. 6. de officio proconsulis, nisi fuerit apposita clausula. Si senseris te grauatum, compreas, quæ resoluuntur in citationem. gl. si. in cap. ex parte de verborum significati. Abb. in cap. 1. nu. 6. Ias. nu. 8. in. l. de populo. §. me minisse. de noui operis. Nauar. cap. cum contingat. in. 6. c. causa nullitatis, de rescriptis. Palatius Rüblos de beneficijs vacantiis in curia. §. fi. Hinc deducitur, quod si ex communicatione sit prolata contra debitorē, si 43 nō soluerit Titio intra certū terminū, si ante quam terminus datus finiatur, prorogetur à parte nos incutit excommunicationem, nisi lapsi termino prorogato, tenet. Abb. & Felin. & alij relati per Couarr. cap. quanvis pactum in principio nūmer. 6. de pactis libr. 6. Frater Pedraça in summa. 7. præcepto. §. 13. fol. 81. Nauar. in Manu. cap. 27. num. 14. Ioā. Gutierrez de iuramento confirmatorio. l. p. c. 49. nū. 11.

Sequitur præterea ex his, quod si clericus excommunicatus post appellationem credat bona fide suam appellationem téniere, & ea fiducia ductus celebret, non efficietur irregularis, licet postea appatuerit, & iudicatum fuerit appellationem non fulisse legitimam, sic glo. verb. in officijs. in. c. 2. de sententiā excommunicationis. lib. 6. Cardin. in. cl. 1. q. 78. de priuilegijs. Nauar. in. c. cum contingat. remedio tertio, de rescriptis, idem in. c. si quando. nu. 5. de pœnit. d. 7. per tex. in. c. ad pœnitiam. c. dilectus. in fine de appellatione. Cuius rei ratio est manifesta, non quod excommunicatione lata post appellationem, statim sit nulla, vt credunt Abb. Franc. & Decius. d. c. ad pœnitiam, idem Francus in. c. bona de appellatione. num. 35. & Decius in. c. pastoralis. nu. 6. cod. tit. & consilio. 214. nu. 5. hoc enim falsum est, quia excommunicatione firma est, nisi causa appellationis, sit probata, sed quāvis sit mēlit. error tamen ex causa probabili excusat a contemptu, sine quo in censuris non inducitur irregularitas tenet Bel lamera. c. ad pœnitiam. de appellatione. nu. 2. Immōnum. 9. Francus & pœnit. c. pastoralis. de appellationibus. arg. c. apostolicæ de clericis excommunicato. & in. c. is. cui. & is. vero. cod. tit. Quod sit, vt si appellanls nouit causam esse falsam, vel quam appellavit, vel nosse debuit esse falsam erit irregularis, quo ad Deum, licet per falsas probationes, vel in alia in seu iudicis imm

46 Hinc sit, quod licet Archiepiscopus imponat poenam excommunicationis, contra omnes, qui in sua prouincia commis- rint

Glossæ Rubrice

64

sint tale delictum, solum ligabit subditos suæ dioecesis, non tamen ligabit subditos, suffraganeorum existentes, in episcopatibus eorum. Quia licet Archiepiscopus habeat iurisdictionem in episcopum suffraganeum non tamen habet in subditos episcopi, nisi talis sententia excommunicationis proferatur per statutum promulgatum ab Archiepiscopo, in tota sua dioecesi, quod efficere potest, quia tunc ligabit etiam subditos suffraganeorum, tenet glo. in. c. Romana de sententia excommunicationis lib. 6. communiter recepta. secundum Couarr. c. alma mater. 1. p. 9. 10. verb. sententia.

47 Ex quo deducitur, quod hæc potestas excommunicandi, solum pertinet ad praëlatos ecclesiasticos circa subditos existentes in sua dioecesi, quod si aliquando seculares iudices hanc habuerunt facultatem, id enim ex delegatione Pontificis intelligitur, non verò ex propria potestate: nam illa, quæ iurisdictionis sunt, licet spirituallia sint, possunt per Pontificem laicis committi, text. in. c. bene quidem. 96. d. glo. verbo, presumant. cap. decernimus. de iudicijs vbi Doctores, & relati per Couarr. in prædictis questionibus. cap. 31. num. 4. per Rolandum consilio. 23. num. 18. vol. 2. per Ale-

48 xandrum de Neuco, consilio. 54. num. 3. Et sic cum excommunicandi potestas ad iurisdictionem pertineat. c. fin. de excessibus prælato, omnis habens iurisdictionem ecclesiasticam, sive à iure, sive priuilegio, vel consuetudine potest hanc potestatem excommunicandi habere, & illi competere, c. significavit, de sententia excommunicationis. c. 1. de iudicijs. c. de causis. 6. præterea. de officio delegatico. corripiantur. 24. q. 3. c. dilecto. de sententia excommunicationis. lib. 6. c. cum ab ecclesiis prælatis. de officio ordinarij. concilium Tridentinum sesz. c. 3. c. cum ap. ecclesijs. de maiestate, & obediencia. c. siue suis. de simonia. Armilla Aucta. verbo, excommunicatio. Nauar. in Manuali. c. 27. num. 5. Soto. in. 4. dist. 22. q. 1. Guerero. in thefauto. Christianæ religiosis. cap. 29. Menochius de arbitrijs. lib. 1. quest. 43.

Quo sit, ut quiunque prælatus habens ecclesiasticam iurisdictionem, potest hanc excommunicandi potestatem habere, nisi contra eum præscriptum sit. c. eum contineat. de foro competenti. c. duo simul, de officio ordinarij. c. cum ex officij de præscrip-

tionib. us ter. erit plures relati per Sarmatum. lib. 3. selec. arum interpretatio. c. 16. 49 Hinc & illud est verissimum, quod licet parochus habeat spiritualem iurisdictionem in subditos suæ parochia, tamen quia quantum ad iurisdictionem contentiosam generali ecclesia consuetudine est præscriptum contra ipsum per ordinarios in suis dioecesibus, non poterit parochianos excommunicare: tenet Soto vbi supra reprehendens Silue. & Armillam contrarium tenentes. Eadem ratione, deducitur, quod cù foemina habeat perpetuū characteris impedimentum, licet iurisdictionem habeat, que admodum sunt abbatis monialium, non poterit excommunicare, neq; hanc potestatem habere, c. dilecta de maiestate, & obedientia. cap. mulier. 13. dist. cap. mulierem. 33. quest. 5. In laicis ea praxis obseruat, ut possit ordinarius, vicarium efficer, laicum primæ tensuræ, & illistribuere excommunicandi potestatem, dūtamen excommunicatus non sicut tenet supra relati.

50 Ex quibus ad illam difficilem sententiam deducitur, an excommunicatio generaliter prolatæ ab aliquo prelato in sua dioecesi liget illum, qui subditus non est, si intra territorium excommunicantis delinquat. Et non ligare videatur probari ex tex. in. c. à nobis. El. 1. de sententia excommunicacionis. Ea ratione, quia iste subditus non est ratione domicilij, secundum gl. in cl. 1. verbo, subditorum de foro competenti, communis secundum Couarr. in prædictis, quæstio. c. 11. nu. 4. Nam quemadmodum statutæ excommunicatio, non ligat subditum delinquentem extra territorium, præterea quia locus non est iurisdictionis statuentis, sic excommunicatio non debet ligare non subditum existentem intra territorium excommunicantis, quia non est persona de iurisdictione, & valet argumentum de re ad personas, argumento. l. milésita. de militari testamento.

Sed contraria sententia verior est, imo quod si ille, qui lib. 1. h. 1. non est delinquat in territorio excommunicantis ligetur excommunicatio, tenet glo. in. c. à nobis. glo. in. c. Romana. 9. porro. ed. tit. Fundatur ea ratione, quia licet iste non sit subditus ratione domicilij, vel originis, tamen ratione delicti effectus est subditus. cap. si de foro competenti, authenticæ, qua in principio. C. vbi de criminibus agi oporteat.

Neq;

Neque obstat tēhendo hanc ultimam sententiam, text. in dict. cap. à nobis: loquitur enim quando excommunicationis generaliter profertur per viam sententia, quia illa non ligat non subditum, secus quando per viam statuti, vel ratione delicti, quia tunc ligat etiam non subditum delinquenti intra territorium.

51 Sed difficilior est illa sententia, vtrum excommunicationis imposta per statutum ab episcopo, vel ab alio habente potestatem excommunicandi liget subditum delinquentem extra territorium statuentis & text. in. l. fina: de iu. omnium iudicium, tenet, quando extra territorium ius dicuntis nemo paretur impunè, & quia statutum respicit litis contestationem, non verò locum originis, vel domicilij, sed vbi fit actus. l. vt fundus de suitionibus. Bart. in l. cunctos populos. C. de summa Trinitate numero. 13. idem in l. de quibus aumer. 17. de legibus.

Cui resolutioni non obstat tex. in. l. fin. C. de decretis ab ordine faciendis, vbi statutum municipale extenditur ad subditos excolentes, & delinquentes extra territorium statuentis.

Cui difficultati respondeat Bart. dist. l. cunctos populos. num. 45. illud procedere, quando constat de nescientia statuenti, velle comprehendendere subditos extra territorium delinquentis, quod & in excommunicatione episcopi procedere, extra eius dioecesum generaliter latam subditum delinquentem, extra territorium: cuius opinionem dixit communis Rochus de Curte in cap. fin. de consuetudine. q. 13. nu. 747.

Contra tamen sententia verior est, extex. in. d. 9. statuto. iuncta sua ratione, ibi cum extra territorium: quod magis respicit defectum potestatis in legislatore, quæ defectum voluntatis, nam statuere est quid iurisdictionis. l. omnes populi de Iustitia, & iure, sed iurisdictione non se extendit extra territorium etiam ex voluntate iudicis, seu legislatoris, ergo neq; eius pena extenda debet. Sic auctor Angel. & Paulus. d. l. fin. de decretis, ab ordine faciendis. Abbinus à nobis. el. 1. l. i. u. unde sententia excommunicatio, communis secundum. Couarr. c. alma. 2. materna. p. 9. id. nu. 2. Nauar. in Manuali. c. 27. nu. 272. Et ita tenendo non obstat. d. l. filiam dicendum, quod verba legis municipalis, quæ in prædicta. l. referuntur, non esse.

recte de Graco in Latinum sermonem fuerunt translatæ. Sed sic verti debuerunt, Si quis ex collegij iudicio experiri voluerit prohibeatur drachmas mille. Cetera autem verba, quæ sequuntur vsq; ad versiculum quæstū, addita fuerint ab eo, qui neque Graciam, neq; Latinam linguam intelligebat, ut aduertit Alciatus lib. 2. disputatio. cap. 18.

Ex quibus etiam deducitur quod si clericus sit absens, à loco episcopi, vel prælati iurisdictione & excommunicetur, neq; de excommunicatione conscientis factus est, si celebret nō efficit irregularis, neq; incurrit in poenam contra excommunicatos prælatas: tenet Rebus. in concordatis tit. de excommunicatione. Vnde sequitur, quod si quis ignorans se excommunicatum, quia absens est confiteatur tempore debito peccata, & absoluatur à peccatis, consequitur, sacramenti gratiam, & non tenetur reiterare confessionem. Sic. Cate. verbo, absolutionis impedimenta Naua. in Manuali. c. 9. nu. 3. Sot. in. 4. d. 22. q. 1. art. 2.

Cum hucusq; astum fit delicti efficieti, quæ respicit excommunicationis potestatem, & iurisdictionem, manc. videtur restat, de subiecto, super quem excommanicatio cadere debet, ut legitime sit & teneat, quod debet esse homo baptizatus excommunicanti subiectus; tenet Sot. vbi est. ver. excommunicatione. el. 1. Armilla cod. verbo. nu. 24. Naua. in Manuali. c. 27. num. 13. Sot. in. 4. dist. 22. q. 2. art. 2. Hinc deducitur prim. 6. quod cum Pontifex Maximus nulli subditus sit. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. cap. proposuit de concessione præbendæ, nō poterit ab aliquo prelato excommunicari, præterratione alius prælatus superior ab inferiori. arg. c. cum inferior, de maio. & obediencia. c. in inferior. 21. d. cap. à nobis. el. 1. de sententia excommunicationis, idem etiam dācendum est in Iudeo & infidelis, qui canis nunquam fuerint in ecclesiastam non possum ab ex. expelli, cum nō entis nulla sine qualitates, argum. l. nam id, quod, de Iustitia & iure. cap. quod autem de iure patronatus. Quia ratione si infidelis manus in ecclesicu iniiciat nō ligatur excommunicatio, sed pro dignitate coeret debet, ut docuit Innocentius Tertius in c. postulatio de Iudeis. Vnde valde falluntur existimantes locutam & alia animalia excommunicari posse, cù solus homo, baptizatus exco-

E muni-

municari possit, & sit excommunicatione subiectus tenuerit Navarr. in Manual. capit. 27. numer. 13. Contra datus titulus de superstitionibus in principio. quidquid inuoluat Cassanum consiliis suis. consilio. i. Parira. tione dicendum est; quod homo mortuus non potest excommunicari, cum non ad sit subiectum, in quo cadat excommunicationis vinculum licet bene possit absolutus præcedentibus signis contritionis cap. a. ho. bis el. 2. de sententia excommunicationis. Et licet huiusmodi. excommunicatus quantum ad alia excommunicationis priuatus sive suffragijs ecclæsæ, & alijs spiritualibus bonis; propter tantum criminis detestationem etiam & alijs spéciis temporalibus est astrictus, & subiectus nam excommunicatione heresi adhæret, sicut leproso, & homini vmbra, cap. pastoralis de ap. pellatio. Clex. in fine de hereticis. Ioana. Rojas de hereticis numero. 249. folio. 25. & sic excommunicatus dicitur infamis Bald. 57 in capit. r. 6. fina. per quos fiat investitura. idem in cap. intelleximus de iudiciis Romanaus singulari. 68 autem in cap. infames. 59 6. quæst. 1. Nicolaus Sanderus libro. 7. de monachia ecclæsæ Naturæ. cap. cun. contingat de rescriptis. & inter eas peccata, quæstura in excommunicatum constituerunt est, ut testamenti factione non habeat, quod quidem tenet glossa in cap. de ceteris. de sententia excommunicationis. lib. 6. verbo, testificando. Et tenet Archidæc. in cap. de ceteris. & Iacobinus in leg. fin. a. numero. tertio. C. de procuratoribus. Et hanc esse communium canonistarum tenet Albericus. l. 1. numero. 4. C. de heretibus multitudinis. Barbara. in capit. nos quidem de testamento in fine. qui nō leibus fundimur inueni potuerunt: sequendum excommunicato omnes illi qui sunt interdicti per eos adiutorias, & hominum consortium potest perueniri. cap. sicut apostoli capi. excommunicatos capaci in excommunicato. capi. quicunque incommunicauerit. capi. ad mentem. II. questione. 3. capit. nuper. capit. inter alia de sententia excommunicationis. capi. cum inconcipit exceptionem de exceptionibus capi. lat. & loc. in iudicio. leg. 21. & 34. aut. 9. part. 1. & tantum omnis actus, in quo excommunicatus possit se immisceri ad participandus cum alijs 58 prohibitus est, quod hæc prohibitione fure di

con-

uino fuit introducta: tenet Felinus in capit. nulli. numero. fina. de sententia excommunicationis. Jacobus Almain. in. 4. sententiæ distin. 18. & est communis secundum Sylvestrum in summa verbo, excommunicationis, el. nume. 10. secundum Adria. num in. 4. titul. de clauibus. vers. ex factis. Pro qua opinione facit illa autoritas Matthæi. 18. si Ecclesiam non audierit sit tibi, tanquam ethnicus, & publicanus, refertur in cap. nouit de iudicijs. facit illud Ioan. in sua canonica. r. capit. 2. ibi. Et hanc doctrinam non acceperit, nolite eum recipere in domum, neque aue, ci dixeritis. Et beatus Paulus. ad Corinthios. cap. 5. Si quis, inquit, inter vos est fornicator, cum huiusmodi cibum sumere non debetis. Et ad Thessalonicenses. 2. capit. 3. ibi, hunc notate, & non commisceamini cum illo. Facit textus in capit. nulli de sententia excommunicationis: quo probatur, excommunicatos usque adeo esse vitandos, ut nullo privilegio, possumus se ueni communione cum illis. Facit etiam textus in capit. tertio. 9. excommunicatis de privilegijs, ubi religiosi exempti, & priuilegiati non excusantur ab excommunicatione, cum excommunicatis se immiscendo. Sed verior est sententia tales prohibitionem iure positio institutam: tenet Soto in. 4. distinctione. 21. quæst. 10. 2. articulo secundo. Contra uicias capit. almain. part. 5. primo. numero primo. Et est verior hæc secunda opinio. Si ergo omnis astus, per quem potest cum excommunicato commercium haberi, prohibitus est excommunicato, & tam per testimenti factionem excommunicatus cum alijs communicat, sequitur enim iusta ratione: sibi interdictum est. Hæc præterea etiam si excommunicato prohibetur cum alijs communicatio, ex potissima ratione factum est; ut facilius resipiscat, & exeat a peccato, cum videns se aliorum consortium priuatum, quantisque sit peccatis inuolutus faciliter resipiscat, & ab excommunicatio detestetur, & exeat, capit. corripuntur. aut questione. 3. cum nulla maior poena sit, quam esse inter homines, & hominum casere consorio: & sic excommunicationis est vnguibus leonis, & gladio penitabilior, vñq' in innocens. in. c. requisisti de appella. Præterea fideliibus hæc poena

constituitur, vt veluti medicina quadam curati, eorum spiritus saluus fiat: nam qui freneticum ligat, & alteri letargium praebet, ambo amat. cap. omissis. 5. quæstio. 5: sed est illis molestus, quia praebet corpori amarum, quod anitè esse debet solarium. Sed dulce, qua ratione excommunicatione pena dicitur. cap. corripuntur. 24. quæst. 3. cap. per venerabilem in fine, quifili sint legitimi. capit. sacro. 5. cautele de sententia excommunicationis beatus Augustinus contra aduersarium legis: & prophetarum lib. r. capit. 17. dicit, Grauius est hominem excommunicare, quam si gladio feriatur, flattus exuratur, vñctu priuetur. Præterea facit, nam pœna est priuatio alicius boni, alicius rei utilis, vel passio inferens documentum: tenet Castro. lib. 1. de leg. pœnali. cap. 3. sed excommunicatione bono communionis, fidelium priuat, ut constat ex definitione excommunicationis, ergo est poena: tenet Decius in. l. semper in obscuris de regu. iur. Soto in. 4. distinct. 22. quæst. 1. articulo. Tiraquellus de tractatu titul. r. gloss. 9. numero. 276. Vnde merito Rosenli aduersus Lutherum, art. 23. impium, & detestandum illum hominem dicit qui assertur excommunicationem non priuare hominem bonis spiritus alibus. Et quod magis dolendum est, quod Abb. & Hostiæ. cap. penult. de sententia excommunicationis, tenuerint excommunicatio non esse pœnam, sed valde decipiuntur. Et sic verissima est resolutio, quod excommunicatione de se est gravissima pœna, cum hominum consortium, & suffragijs ecclesiæ priuet, tam quoad fine in quem prætendit ecclesia dicitur medicina iuxta illud Pauli, ad Corinth. capit. 5. Tradidit eos Sathanæ, vt discant non blasphemare. Dicitur etiam medicina, quia cum videat se aliorum casere consortium, facilius resipiscat, & redeat ad ecclesiæ gremium: tenet Dominicus per text. ibi. c. 1. de sententia excommunicationis libro. 6. & Joannes Ekius contra Lutherum. quæst. 21. Castro de heretibus, verbo, excommunicatione. Et sic eleganter dicebat Platolib. 1. de legibus rem publicam salutem, & pœnam continere. Nam licet excommunicationis sit medicina, semper habet rationem pœnæ, & si prudens debet, & cautus index esse, quod si videat excommunicationem non prodere, sed magis inducere

B. 2. Hinc

64. Hinc deducitur in felle cuius ad tex. in. c. cum excommunicatio in. c. præcipue ad. c. fin. i. q. 3. Quibus probatur communicantem cum excommunicato parem excommunicationem incurre: si ergo parem sequitur, quod excommunicationem maiorem incurrat, ergo qui tamen quam testis cum excommunicato participat, cum id sua voluntate faciat, maiorem excommunicationem incurrit. Sed excommunicatis excommunicatione majori eorum testimoniis non adhibetur fides. c. vthiens el. 2. in finalibus verbis. de testibus. l. 9. tit. 8. de los testimoniis. lib. 2. fori. tradit. latissime Portius lib. 4. regularum conclusio. 16. Antonius Gabriel. lib. 2. regularum. tit. de testibus. conclusione. 19. Sequitur igitur, quod testimonio. testium, qui in testamento excommunicati fuerunt, cum ex hoc eandem excommunicationem incurrent, quod tanquam serie testibus factum testamentum cum eis fides non adhibetur erit iudicandum, & per consequens nullum: & sic testamenti factio per excommunicatum inutilis erit.

Sed tene, quod licet communicans cum excommunicato excommunicationem incurrit intelligendum est: de minori excommunicatione, non verò de maiori. Neque obstant præd. iura: nam licet varios habent intellectus, verissimus sensus est, quod tunc demum similiter excommunicationem incurrit participans cum excommunicato, quando est prodata sententia ex communicationis aduersus participantem, tunc participans cum excommunicato, similem excommunicationem incurrit. Sic intellige text. in cap. si quis laicus. in cap. excellētissimus. c. Theugaldum. 11. q. 3. Pro cuius articuli cognitione considerandum est, quod antiquis diversa poena fuerunt statuta aduersus participantem cum excommunicatis, ita ut neque in domo, nec ex qua cunque necessitate licet communicare cum excommunicatis cap. sicut apostoli. cap. fin. 11. quest. 3. Quæ passa fuit temperata. in cap. quoniam multos. 11. quest. 3. Verum quia multi scrupuli, & inconvenientia quotidie obiebantur, fuit constituta extraagans ad exitanda scandala, Martini Quinti, de excommunicatis non vitandis, quam extraagantem referunt Decius, & Parisius in cap. 2. de exceptionibus, & Felinus in cap. Roi-

dulphus, de scriptis. numero. 10. gloss. in pragmatice sanctione titulo de excommunicatis non vitandis. §. extra. & Ioan. Driedotius, de libertate Christiana lib. 8. cap. 10. Coartr. in cap. alma mater. i. par. §. i. numero. 7. Soto. in. 4. dist. 22. quest. 1. Narr. in Manuali. cap. 27. quæ dispositum est, quod ante denuntiationem & publicationem excommunicati non incurant participantes excommunicationem, donec sit denuntiatus excommunicatus & publicatus, secundum formam dictæ extraagantis. Sic glos. in dict. pragmatica, & Cajetanus. 2. 2. quest. 70. artic. 3. idem in summa verbo, absolutionis, tenet Nauarr. in Manuali. cap. 27. & omnes supraretati.

Infero etiam intellectum ad text. in cap. præcipue. 11. quest. 3. ibi. pari mucrone, ubi constat quod participans cum excommunicato pari excommunicatione ligatur, & sic majori excommunicatione. Qui text. plures patitur intellectus, sed verior est, quod ex eo, ibi pari excommunicatione ligatur, participans cum excommunicato, quia participabat in eod. criminis, pro quo ille erat excommunicatus, & sic majori excommunicatione punitur. text. in cap. si concubinae. de sententia excommunicationis. glo. in cap. Anastasius. 19. dist. glos. in cap. Rogo. & in cap. excellētissimus. 11. quest. 3. & sic cum ille participans, sciendo illum ligatum pro illo criminis punitur, participando cum illo, excommunicatione majori, quæ dicitur (de participantibus.). Fortia autem procedendi contra participantem ponit tex. in cap. statuimus. cap. constitutionem, de sententia excommunicationis. lib. 6. Narr. in cap. cum contingat. de scriptis. pagina. 174.

Ex quibus omnibus manifeste constat propter periculum communicationis, quæ ex factione testamenti causatur, cum excommunicato, & testibus non posse excommunicatum, facere testamentum. Quod & fortissimo fundamento sua detur: nam testamentum est quasi contractus, sequitur contractus est duorum, plurium & in idem consensu: sic & testa mentum assimilatur contractui, cum sit voluntas testandi, eiusque consensus praestitus, & contractus celebratus cum heredibus, & legatariis, & testibus, ad validitatem testa-

testamenti adhibitis: sed excommunicatus non potest facere contractus, teneat Hostiensis in capit. veritatis. de dolo & contumacia, & plures idem tenentes refert, & sequitur Fortunius Garcia in. l. Gallus. §. & quid si tantum. de libe. & posthum. ex eo scilicet, propter periculum communicationis, quæ excommunicato, & participantibus cum eo interdicta est: sed impossibile est, quod celebretur contractus, absque eo, quod cum excommunicato communicetur, ergo se hoc periculum peccati excommunicationis incurruerit, contractus celebratio excommunicatis prohibita est, & per consequens testamenti factio cum eandem causam prohibitionis habeat:

67. Contrajam tamen sententiam his omnibus non obstantibus, tenuerunt plures Doctores, quæ verior est, & tenenda, scilicet, quod excommunicatus possit facere, & celebrare contractus, & ab eo factus, & celebratus valeat: probat tex. in cap. felicis. §. verum. de pœnis. lib. 6. cap. significavit. de eo, qui duxit in matrimonium. cap. quo niam multos. 11. questio. 3. ibi. Et emere & accipere ab excommunicato. text. formalis in cap. si verè de sententia excommunicationis, per quæ iura hanc opinionem tenet. Schola de beneficio. 3. par. quest. 4. cōclu. 2. Coartr. in cap. alma mater. i. p. §. 1. numero. 9. Fundantur, nam omnes contractus sunt de iure gentium introducti. l. hoc iure de lust. & iur. excommunicatio verò est introducta à iure positivo, sed prohibita fieri à iure positivo non consentur prohibita à iure gentium. l. quidam. de pœnis. ergo per prohibitionem factam excommunicatis, non ceaserit, prohibitum celebrare contractum: quam sententiam teget Sot. in. 4. dist. 22. art. 4. & supra relati.

Hinc deducitur, posse excommunicatum, facere permutationem etiam beneficij, tenent scribentes in Rubrica de rerum permutatione. Conanus libr. 3. Commentationum capit. primo. numero. 7. Gregorius Lopez. leg. prima. titul. sexto. part. 5. Et ita tenendum, licet contraria opiniione, immo quod non possit facere permutationem beneficij teneat Cosmas in pragmatice sancta. titul. de collationibus. §. insuper. Coartruvias in. capitul. alma mater. i. par. §. 7. in princip. Cuius rei earia est potissimum nam prohibere contra-

stus lex positiva non curat excommunicatis, cum sint commercia, quæ necessaria in Republica sunt: solum enim constituit medium, ut non siant, imponendo contrahentibus cum excommunicato peccatum. Quod si adhuc poena non obstante cum excommunicato illos exerceant, valet contractus, cum lex, quæ ad exitandum, ne cum excommunicato communi caretur, remedia adhibuit, & talis prohibito nullibi in iure reperiatur, & circa ipsum excommunicatum, satis iura prouiderunt. Si vero cum eo alij contrahant, poena propter participationem minoris excommunicationis habent, interim tamen, quod excommunicatus in excommunicatione persistit, ex tali contractu, cum eo celebrato, actio neque obligatio, oritur ipsi: contra cum tamen recte agi post iuxta capitul. intellectimus de iudicijs.

Vnde cum adesse in iudicio tanquam actor sit causa, ex qua vertexetur commodum ipsi excommunicato, omne illud, quod in eius utilitatem agendo potuit redundare, iura illis prohibent, ne ex sua malitia commodum reportare videantur. Id tamen, quod eo renuente facere debet, & si nolit, id omne in eius odium sit, nisi ea, quæ ius positivum tollere non potuit, qualis est defensio, quæ omnibus hominibus indistincte permissa est, cum id illis etiam excommunicatis, ius positivum negare non posset. textus, sic intelligendus. capit. cum inter. de exceptione, latissime prosequitur Menochius de arbitrijs. lib. primo. questio. 77. Bolognetas in leg. Gallus. §. & quid si tantum. numero. 17. deliberis & posthum. Mando. in praxi. de commissionibus. forma. 2. in ve. b. Ecclesiasticis.

Cum igitur homini nullum ultimum vitæ solarium, aliud remaneat, nullumque aliud velle habet, quam de bonis suis, pro libito voluntatis disponendi factum est, ut cum hæc quedam modo naturali iure sit constituta, quod non potuit lex positiva hanc testandi facultatem tollere excommunicato, illo modo. Maximè, quia edictum de testando, est permissionis leg. si queramus, de testamentis, sed excommunicatus non reperitur expresse prohibitus estari, ut per totum institutis, quibus non est permis-

E 3. sur

Glossæ Rubrice

69 sum facere testamentum, ergo excommunicatus testari non prohibetur, etiam si talis excommunicatus sit denuntiatus, licet contra teneat Didacus Perez. in. l. i. tit. 2. lib. 5. ordinamenti. pag. 6. Et hanc partem pluribus fundamentis defendit Dominicus & Francus in. c. decernimus. de sententia excommunicationis. lib. 6. Et facit, nam omnes personas prohibitas testari glos. in. 9. fin. institu. quibus non est p. missum facere testamentū. &. 18. personas, quibus testandi facultas prohibetur, enumerat Abb. in Rubrica de testamentis. nu. 3. & l. 13. cum sequentibus tit. 1. p. 6. inter quas nō reperitur, quod excommunicatus testari prohibeatur, ergo neque esse prohibut, sed licite posse testamentum facere tenendum est. Quam sententiam tenent præd. glo & Barto. in. d. l. si queramus, vbi eleganter Aretinus, & est communis sententia secundum Abb. in. d. Rubrica de testamentis. Francus num. 23. in Rubrica de testamentis. lib. 6. Iulius Clarus lib. 3. sententiarum, s. testamentum. q. 24. Antonius Gabriel. lib. 4. regularium tit. de testamentis. conclus. 1. Nauarr. in Manual. cap. 27. numer. 36. Ioannes Rojas, in singularibus suis de hæreticis. singulari. 61. &. 186. Dueñas, in regula. 27. Didacus Perez. in. l. i. titul. 2. lib. 5. Ordinamenti. & ita seruatur in præxi. hæc vltima sententia, & opinio, quam tenementi.

GLOSSÆ RUBRI.

cæ duodecima pars, de
testamento hæ-
retici.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores qui hanc tractant materiam expenduntur.
- 2 Crimen heresis omnium sceleratissimum.
- 3 Non est obtemperandum pontifici, si aliquid praepiat, quod heresim sapiat.
- 4 Si pontifex, quod ab iste, hereticus sit, potest accusari, vel denuntiari, & tanquam priuata persona iudicatur.
- 5 Hæresis dicitur electio.
- 6 Traditur heresist definitio.
- 7 Quinque sunt necessaria ad constituendum ali-
- quem ut hereticum!
- 8 Hæresis à quoconque dicatur heresist est.
- 9 Ut aliquis tanquam hereticus puniatur, debet esse homo baptizatus.
- 10 Ut quis dicatur hereticus requiritur, quod vera pro falso & falso pro vero affirmet.
- 11 Non omnis error est heresist!
- 12 Qui ignoranter, vel errore aliquid contrarium sibi dixit, si paratus est corrigit non puniatur, ut hereticus, licet extra ordinem puniatur.
- 13 Proferens aliquos errores contra testimonia sacra pagina si pertinaciter illos non teneat hereticus non dicitur.
- 14 Opiniones Gratiani, & Magistri Sententiarum erronea enumerantur.
- 15 Baptizatus ab heretico, vel infideли cum intentione faciendo, quod facit ecclesia est verè baptizatus & sic expenditur tex. in. c. si quis. 1. q. 1.
- 16 Maximum versatu discrimen inter propositionem hereticam & erroneous.
- 17 Ut quis dicatur hereticus debet errare in his quae sunt fidei.
- 18 Fides catholica est unica.
- 19 Ut hereticus quis dicatur debet pertinaciter id quod afferit credere, & tenere.
- 20 Qualiter credentes heretici, ut heretici puniuntur.
- 21 Qui sunt receptatores hereticorum.
- 22 Consanguineus, receptans hereticum puniatur.
- 23 Omnis consanguinitas non consideratur, ut quis non demonstrans hereticum sine punitione remaneat.
- 24 Defensores & factores hereticorum qui dicuntur, qui sunt excommunicati per bullam Canæ Domini.
- 25 Minor etas non consideratur in crimine heresist, sicuti in alijs delictis, neque ea ratione minuitur pena.
- 26 In crimine heresist hereticum compellitur quis accusare.
- 27 Quemadmodum pro defensione reipublicæ tenetur quis morte, maiori ratione pro defensione fidei.
- 28 Non denuncians hereticum est suspectus de heresi.
- 29 Licet quis iuraverit, non accusare hereticum, & crimen sit quantumcumq; occultum tenetur hereticum manifestare.
- 30 Expenditur c. innocens. 2. 2. q. 4.
- 31 Nihil tam contrarium consensui, quam error.
- 32 Verum sacerdos possit hereticum conscientem sacramentaliter reuelare.
- 33 Casus, in quibus confessio sacramentalis potest manifestari expenduntur.
- 34 Licet ad capturā heretici presumptiones sufficiant, tame ad cōdēnādū hereticū duo testes requirantur.

35 Mi.

Duodecima pars.

- 35 Minus idonei, periurus in alijs causis, & illi, qui ad testificandum sponte se offerunt, sunt sufficientes, si alijs non reperiuntur testes in causa heresist.
- 36 Privilegiati, ut testimoniis inniti non proferant, compelluntur testificari in causa heresist.
- 37 Qui si index competens in criminis heresist declaratur.
- 38 Index Ecclesiasticus, & sic inquisitores, possunt implorare auxilium brachij secularium ad apprehendendam hereticum, & est illi obedientiam.
- 39 Secularis per inquisitores requisitus, tenetur eorum exequi sententiam 3. nov. secularis tenetur processum petere, sed inquisitore, aut hereticis in iste sit cōdenuntur, vel non.
- 40 Explicantur pena, quibus heretici puniuntur.
- 41 Hereticus etiam post mortem potest excommunicari.
- 42 Corpus heretici potest exhumari ab ecclesia, & affectis eiusdem penitus quibus affecteretur, si esset virius.
- 43 Hereticus est interdicta administratio bonorum & die commissi criminis.
- 44 Hereticus non potest facere testamentum, neque codicillos.
- 45 Hæretico tam actiuia, quam passiva facultas testandi est interdicta.
- 46 Officio & beneficio publico est hereticus priuus.
- 47 Pena ignis est prescripta hereticis persistenti, quod si non respiccat, viuus concremeretur.
- 48 Verum hereticum appellare posuit.
- 49 Enumerantur plures casus, in quibus non admittitur appellatio.

R Principio quidem hanc sunt prosequuti materiam, Doct. in Rubrica de hæreticis & C. cod. tit. Doct. per tex. ibi. c. hæc est fides. 2. 4. q. 1. glo. c. nullitas est. 19. d. c. 1. 22. d. cap. violatores. 25. q. 1. glos. c. illi qui. 2. 4. q. 3. S. Thom. 2. 2. q. 11. ar. 2. Florenti. 2. p. titu. 12. c. 4. Sylvest. & Angel. in summa, verbo hæretis. Greg. Nazianzenus in oratione in Julianū, directorium inquisitorum in principio. Arelatanus, de hæreticis. Paulus Grillandus. codem tracta. Castro aduersus omnes hæretes, & de iusta punitione hæreticū. Bernardus Diaz. in præxi. c. 106. Matthæus de Afflitis, in constitutio. Neapolita. lib. 1. Rubrica. Catellianus Cota in memorabilibus iuris, pagina. 233. verbo, hæreticus, Sizancas, in institutionibus catholicis. Villadiego de hæreticis. Courru. lib. 2. resolutionum cap. 8. Cassianus in consuetudinibus Burgundie. Rubrie. 1. numer. 43. Calderinus in suis consilijs, Rubrica de hæ-

reticis. Nauarro in cap. ita quorundam, de Iudeis. Montalvi in suo repertorio, verbo, hæreticus. Nicolaus Almeriæ; in directorio inquisitorum, Egidius Bossius in praetexta. tit. de hæreticis. Brunus. lib. de hæreticis Corrasius lib. 3. miscellanearum. cap. 8. Rebus in præxi. beneficiis. 3. p. nu. 7. Boerius decisio. 1. 43. Grego. Ispiez. 1. 2. tit. 2. 6. part. 7. Didacus Perez. 1. 2. titu. 4. lib. 8. Ordinamenti. Iulius Clavis lib. 1. receptarum. s. hæreticus. Anton. Gomez. 1. 78. Tauropan. Rojas de hæreticis. Palacios Rubio. in allegatione hæresis. Franciscus Sarmiento. lib. 2. selectarum. cap. 14. numer. 3. Machardus de Iudeis. & infidelibus. Ioan. Nicolaus. Arelatanus de hæreticis. Albertinus codem tractat. Thomas Bliseus in clypeo piorum hominum. Franciscus Sonnus lib. de maledictionum religionis Christiana. tractatu. cap. 4. & tractatu. 2. cap. 1. Frater Gaspar Lusitanus in axioma. Chilianorum. Franciscus Poncinus, de hæreticis. Aluaro de conjecturata sententia teatatoris lib. 2. cap. 1. numer. 2. Nauarro. cap. nouit de iudiciis notabilis. 3. numer. 4. idem in cap. quando de consecratione. d. numer. 72. Hoc enim crimen est omnibus sceleratissimum, nam si ea ratione gravissimum reputatur in iure & detestabile delictum, ex eo, quod gloria & honor principis destruitur, vel quando in tempore publicam aliquid machinatur. l. 1. cum similibus, ad. 1. Iulianus maiestas. docet Ioan. de Anania. in Rubrica de hæreticis. numero. 2. Conradus. Brunus, de hæreticis lib. x. cap. 3. in principio, quanto maiori ratione detestabilissimum erit iudicandum crimen, quod ipsam diuinam maiestatem offendit, & ecclesias sacramenta sacrificia, ceterasq; ad gloriam & honorem Dei, pertinentes subvertere, & destruere conatur, & Christianæ religionis fundamenta, radicibus euellere desiderat. Unde talia inodore gressures, latrones, sacrilegi, lupi, rapaces, tales rabidi, vaſa iræ, organa diaboli, merito appellantur, siquidam diabolus per hæreticos (scilicet per sua membra) tollere & abolere satagit ea, quæ ad gloriam Dei cognitionem, nos incendere, & inflammatre debent, & ut Christi cultores apieantur, & vera religione & sanctorum memoria auertere, & per tales ministros, Sathanas omnia instrumenta, quibus per omnes sensus ad proprie-

muc

thūr (non satis ut par est) ad Dei nostri recordationem tollens interest. vt his adjumentis destituti, peccatis nostris depresso, & perpetuo somno sepulti hostium aucthorum vita obliuionis tradamus, & vt oculi nostri filii bohi audiant, nihil videant, quod ineffabilem gloriam quam ipse pessimi perdidit atque habet. Et sic imaginis lignitii crucis nostra redemptio, confessiones, & sacrificium summissum a summo creatore institutum. Haec a natura fideli omnino detinere & penitus euklele cohatur. Haec sunt veritatem, haec licet tictorum machinationes, vt quantum sit eorum etimelit facile possumus comprehendere. Vide inquit hos interepans beatus Paulus ad Galatas cap. i. infraest. Si possibile est, quod angelus de celo aliquid contra fidem dicit ergo aut sentiat anathema sit: haec beatum transilium priue in cap. cum ergo, 24; quæst. 3;

3. Hinc sit, quod non est obtemperandum pontifici, si aliquid precipiat, quod haeresim sapiat, vel si contra statum ecclesie Romane, vel in detrimentum fidei catholicae, aut fauorem haereticorum, tenet Hostiens. & Ioani. Andreas in cap. proposuit, de confessione proben. Carrerius de haereticis numero 95. Simancas, de institutionibus ca. cap. 44. huius 3. Nam, et si Romanus Pontifex causit eos iudicet, & a nemine iudicari possit, vestrum debetari, & nemini. 17. quest. 4. c. nemio. 19. quest. 2. cap. si papa. 40. dist. nihilominus si haereticus sit, poterit accusari & denuntiari, nec obediendum est ambo inter papam & Abbatem. 4. fidei fauorem, de haereticis. quest. 7. Guerreiro in thesauro Christianae religionis, tit. de haereticis. nu. 17.

4. 2. Nam in his, que sunt fidei iudicatur ut priuata persona, & non tanquam priuatus errat, & statim debeat esse Papa, cum non sit de corpore ecclesie. A Catilias 12. 4. q. 1. directorium inquisitorum. 3. p. q. 13. Alberic. in Rubrica de haereticis. quest. 7. Guerreiro in thesauro Christianae religionis. tit. de haereticis. nu. 21.

² His sic constitutis, Hæresis dicitur ele-
ctio, et restatur Diuus Hieronymus in c.
hæresi, q. quest. 3, à verbo Græco, quod
³ Latinè vertitur, eligo. Sic Plutarchus in
lib. quem de placitis seu sectis philosopho-
rum scripsit, & sic veteres, quantumque
opinionem hæresim appellabant, refert
Beatus Augustinus lib. i. de Ciuitate Dei.

c. 12. facit tex. in. l. si duas. §. est autem de excusationibus tutorum. Est autem numerus rectotū, inquit Modestinus, in unaqua quecunq[ue] iuritate, qui vacacionem numerum habent; & hæreses quædam propositæ leges. Cum enim Christianis non liceat opiniones eligere, nec sectam aliquam circa fidem cum ex humano arbitrio, sed in genio hominem pendeat, sed reuelante Deo, & inspirante sit hominibus manifestata, quam in sacro fonte baptismo seruare, amplecti, & custodire sumus professi; qui ab hac veritate & catholicâ fide ad suam particularē opinionē declinauerit, hic hæreticus dicitur. Hac opinione seu secta hæresis nuncupatur, sic tenet Sylvestter de pretio, de veritate Romanorum ecclesiæ in p[ri]m. Thomæ Eliseus in clypeo piorum hominum, aduersus veterum recensiones, præ uitatem, & relati per Couar. lib. 3. resolutionum. c. 1. hu. 2. Vnde hæreticus est homo baptizatus, errans per intellectum.

Etū in his, quæ sunt fidei Christianæ, mani-
festa vē fidei, delibera rē nō credens, perti-
naciterq; & voluntarie. terrori adhærens.
Hanc definitionem cōstituit. S. Tho. 2.2. q.
11. ar.2. Florent. 2. p. tit. 12. cap. 4. Angel. &
Sylvest. verb. hæreticus. Simanc. de instit.
catholicis. c. 33. nu. 1. Montal. in suo repet.
tio. verb. hæreticus Did. Perez in. 1.6. tit.
fi. lib. 8. ord. idem in. 1.2. tit. 4. cod. lib. 8. c.
hec est fides. 24. q. 1. Nauar. c. nouit de iudi
cijs notabili. 3. nu. 41. Cast. de iusta punicio
ne hæreticorū. c. 1. Naua. in Manua. c. 2. nu.
7. Idem in. c. quando de consecrāda. n. 72.
Hinc deducitur quinq; esse necessaria ad
cōstituendū aliquēm hæreticum. Primo
quod si fidem Christi professus. Secundo
quod sciat, vel si ire debeat, se illam fuisse
professum. Tertio, quod discedat per intel
lectū. Quarto, quod discedat pertinaciter.
Quinto, quod discedat in his, quæ sunt fidei
Christianæ, catholicæ, quam profiteatur
Romana ecclēsia, non autē alia illi nō obe
diens, quæ fide constat ex sacris literis ab
eadem ecclēsia approbaris, in sensu literali
secundum eccl. Triden. ses. 4. Quae requi
sita posuit Castro aduersus omnes hære
ses lib. 1. cap. 5. & c. 2. & 3. Caieranus. 2.2.
quest. 11. art. 2. Castro de iusta punitione
hæreticorū cap. 1. colum. 4. Somnius lib.
demonstrationum religionis Christianæ
tractatū. 1. cap. 4. & tractatū. 2. capit. 1. Fra
ter Gaspar Lusitanus in axioma Christis
norum.

Ex qua resolutione deducitur, quod licet heres sumpta per se, quatenus est alia propositio catholica, vel heretica, non refert, quod dicatur a Iudeo, Saraceno, & ab his, qui veram Dei cognitionem non habent, vel quod proferatur ab homine Christiano, quia eadem est falsitas, vel veritas propositionis a quoconque dicatur, & proferatur, veluti a Iudeo, Saraceno, vel Turca dicat Deum mundum venisse in mundum, hoc propositio per se sumpta est heretica, etiam si in pariete scripta reperiatur, cum sacra scripture testimonia sint notissima, ut Genesios. 49. cap. Non auferetur scepter de Iuda, & dux de fratre eius donet veniat, qui intendit est, & ipse erit expectatio gentium: quibus loquitur Paulus ad Romanos. cap. 11. Dedit inquit illis Deus spiritum compunctionis oculos, ut non videant, & aures, ut non audiant, vsque in presentem dictam obscurati sunt oculi eorum, itaque huiusmodi propositio vel similes a quoconque non baptizato, dicantur heretice sunt. At vero si accipias misericordiam proprio crimen, nichil nomine hereticos, quatenus infame est, & causa fecundis, & notariis infest, nefandum est crimen: & sic necessario requiri quod est apothecari Christianam fidem fuerit professus, & quod per timaciam animo & errore cuncte eius propositionem contraria manifeste fidem catholice pronuntiaverit, vel assuerit, ita quod ille talis sit baptizatus, & fidem Christi fuerit professus: sic glo in Clementina. 1. §. ultimo de vsu verb. hereticum Doct. in Rubrica de hereticis. S. Tho. 2. 2. q. 11. art. 1. Turretin. lib. 14. de ecclesia. 2. par. cap. 1. Couarr. lib. 13. resolutio. cap. 1. num. 2. Qua ratione verissimum est hereticos de terioris conditionis esse, quam Iudeos. ca. 3. de Iudeis. 1. 3. 1. die Sabbati. C. eod. Nam non potest esse diuisus ab unitate ecclesie qui in ea non fuit. Clementi. vniuersitate. S. Thom. vbi sup. Villadiego, de hereticis quae sunt. 2. in principio. Paulus Grillas. de hereticis. q. 1. num. 2. Nam ille hereticus verius iudicandus est, qui fidem Christi confitetur, & eius dogmata corumpit. cap. qui in ecclesiis. 24. q. 3. Franciscus Squilacensis, de fide catholica. cap. 15. in fine, Simacras, de institutionibus catholicis. ca. 13. in principio. Alfonso Guerero, in thesauro Christiano religionis cuiuslibet de hereticis in principio.

Secundo ex supra. dicta resolutione deducitur quod, ut aliquis hereticus dicatur, requiritur falsum pro vero approbet, vel vera pro falso, & falsa proveris assertat, aut incerta pro certis, & certa pro incertis affirmet: sic beatus Augustinus in encyclopedie. capit. 17. & Turretin. in summa ecclesiastica. lib. 4. 2. part. cap. 1. & cap. 11. F. Florentinus. 2. par. tituli. 12. cap. 5. Castro aduersus errores haereses. lib. 2. cap. 1. pag. 14. pro qua sententia est. ex. in. error. C. de iuris & facti ignorantia. error. C. de testamensis. Quod fit, ut non quicunque error faciat quem hereticum, veluti in his rebus, quem fidem catholicam non sunt contrarie, ut assertere elecenta, quod sol est minor terra, vel quod celum non mouetur, quod luna habet faciem & similia: nam licet hoc assertere sit, error non tamen est hereticum, licet illud assertar, & affirmet, cum non sit de his, quae sunt fidei, & sic non omnis error est heresis, bene tamen sequitur omnibus heresis est error. In libro de iuris & facti ignorantia. cap. 11. 12. 13. Hinc deducimus quoniam in aguevadore, acquisitoria iudicatur, vel iudicatio. 12. gaudi, vel ioyose, aliquid fidei concordia perferat, suorum non habeat, & in transverso se affutauerit, sed patet est censendat, quod dixit, non est iudicandus hereticas tenet Ioan. Andreas cap. 2. 19. 20. de hystoria. 6. Palacio. Rubio. in sua ad hystoriam de hereticis. q. 13. licet per inquisidores debet extra ordinem castigari, impeniendo illi aliquam peccatariam, Ioan. Nicolaus de hereticis notabili. 28. Squilacensis codem tractat. cap. 19. Et sic meminco dixit beatus Augustinus. lib. 1. de Trinitate, curare potero, sed hereticus non ero, quod dictum refert. Florentin. in. 2. par. summo. titulu. 12. cap. 1. Albertinus de hereticis. q. 21. licet per inquisidores debet extra ordinem castigari, impeniendo illi aliquam peccatariam, Ioan. Nicolaus de hereticis notabili. 28. Squilacensis codem tractat. cap. 19. Et sic meminco dixit beatus Augustinus. lib. 1. de Trinitate, curare potero, sed hereticus non ero, quod dictum refert. Florentin. in. 2. par. summo. titulu. 12. cap. 1. Albertinus de agnoscendo hereticos. q. 21. num. 11. Simacras de institutionibus catholicis. cap. 31. num. 2. Et si modis istis de stat Marcellionum Poticorem Maximum, qui tempore Didotieani fuit, coactus eorum adbrare idola, & illis sacrificium offerre, non fuit, ut hereticus iudicatus, cum litteret id compulus fuisse. Sic etiam tamen, catholicam semper in quiete & voluntate habuit, & non peruersum errorem in intellectu. Nam licet eius peccatum fuit grauissimum, potius debet mortem pati, quam idola, & fallos Deos adorare, & illis holocausta non offerre argu. cap. inquisitio-

nis de sententia excommuni. cap. facias de hisquæ vi. nihilominus non sicut peccatum hæresis, cum illud non voluntate, nec per errorē in intellectu, & voluntate id fecerit, vt docet glo. in. cap. potest fieri, de potestentia. d. 1.

¹³ Hinc fit, quod quoties aliquis in aduententer, aliquos errores protulit contra scripturæ testimonia, si pertinaciter illos errores non tenet, non est hæreticus iudicandus, quemadmodum Gratianus, cōpīator Decreti, qui plures habuit errores circa sanctorum patrum, & veteris testamenti testimonia, ut in. cap. 5. obijcuntur 27: quæst. 4. aliam opinionem erroneam Gratiani reprobat glo. in summa. 13. d. alia glo. in summa. 18. d. & aliam glo. in cap. script Christus 1. q. 1. & quadraginta errors Gratiani congescit Felinus in. cap. ex parte el. 1. num. 4. de script. Et si solum authoritas sacre scripturae & decretal pontificum, & Cœcilia vniuersalia, vel ab ipsis approbata, & authoritates sanctorum sunt decisiores & inducunt argu. necessarium, reliqua sunt opiniones, que non faciunt decisioinem. Flotenti. 4. p. t. 11. cap. 8. Ego. cap. ecclesia de consti. Menoebius de adiſcordia, remedio. 4. num. 8. d. Abeg ea cap. 1. de consti. Couarr. cap. Raymung de testamen. num. 20. Albertinus in Rubrica de hæreticis. lib. 6. q. 13. Sic etiam plures opiniones exoneq; repertuntur in Petro Lombardo, propter excellētiā magistro sententiā rūm. nūc upato, in suo lib. sententiā rūm. qui errores habent in libello de erroribus per uniuersitatem Parisien sem condēnatis, quorum plures refert Anto. de Butrio in. cap. debitum de bigamis, & Albertinus in Rubrica de hæreticis lib. 6. q. 13. num. 4. & tamen non ex hoc hæreticus est iudicatus, cum eorū pertinaciter afferuerit.

Hinc deducitur ad tex. in. cap. si quis inquit 13. q. 1. vbi constarbeat Cyprianum, qui errore lapsus tenuit quod baptizari ab hæreticis, essentie baptizati, non suisse condonatum vt hæreticū, quia statim quod fuit baptizatus ab beato August. in li. 5. de baptismo. c. 20. trāsumptiu habetur in. c. quomodo exaudiit, de consecratione. d. 4. depositus illū errorē, & sic vere creditur & tenet baptizatum ab hæretico secundum formam traditam a Christo, & cum intentione faciendo, quod facit ecclesia. Ro-

mā, esse vere baptizatus. cap. Romanus de consecratione. d. 4. & nouissimè habetur in concilio Trident. sessio. 7. de baptismo. cap. 4. Itaque resolutiū testudum est, quod tunc hæreticus iudicandus est, qui licet errore aliquid afferat, illud tamen pertinaciter tenet, & illi propositioni ad hæret in his, quæ manifesti fidei catholicae aduersantur. Ex quo patet maximum esse discordiam inter hæreticam propositionem & errorem propositionem: siquidem propositiō hæretica, vt modo prædixi, est illa, quæ est contradicēti manifestam pertinaciter intellectu & voluntate errori adhæredorat yero ppositio erronea illa dicitur, quæ contineat errorē contra veritatem aliquam, noscendum plenē ab ecclesia disfinitam, vel obscuram, & nō omnibus manifestam. Et licet propositio his nominibus vt tantum iuria, iuxta. cap. ad abolendam. cap. excommunicamus el. 2. §. fin. de hæreticis. cap. accusatus. §. ille quoque. eodem titu. lib. 6. ex traugans, vas electionis de hæreticis, inter communites. nihilominus propositione erronea minus significat, quæ in propositione hæretica. Præterea deducitur, quod vt aliquis sit hæreticus iudicandus, necesse est, vt eret in his, quæ sunt fidei Christianæ: nam fides catholicae religionis, est lumen animæ, ostium vitæ, & fundamentum salutis æternæ; & sic est confitenda, & firmiter in mente tenenda, & opere perficienda, cum fides sola sine operibus sit mortua, vt constat ex epistola divi Iacobi. c. 2. c. sicut Virgili. 1. q. 1. cap. non est mirum de poenitentia d. 2. nam iustus ex fide vivit. Paul. ad Hebreos. cap. 10. cap. vbi sana est fides. 24. q. 1. sine qua impossibile est placere Deo, vt. 1. Petri. cap. 2. Et sic fides est sperandarum rerum substantia, argumentum non apparetum, cap. in domino de poenitentia. d. 4. glo. in. Rubrica, de summa. Trinitate. 1. 3. titu. 4. par. 1. S. Thom. 2. 2. quæst. 4. art. 1. idem in. 4. d. 3. 4. art. 6. & in. 1. q. de veritate. quæst. 14. art. 2. Florentinus. 4. par. titu. 2. c. 2. §. 1. Alfonso de Castro lib. 7. de hæreticibus, verbō fides. Augustinus de Trinitate lib. 13. cap. 20. Magister in. 4. d. 23. art. 3. lo. Lupas in allegatione hæresis. §. 5. Carrerius in tractatu de hæreticis. num. 8. & Albertus Pighius. li. 1. de ecclesiastice hierarchia. ca. 1. beatus Cyprianus in tractatu de. simplicitate prælatorū. Et hec fides catholica est yoca, quia est quida habitus & habitus distinguuntur

guitur secundum diuēsa obiecta: ergo vbi vnicum tantum est obiectum, vnicus debet esse habitus: sed obiectum formale fidei est veritas prima, seu diuina, sub qua constituantur multi fidei catholicae articuli: ergo vnicus est fidēs, sicut vnicus Deus, vnum baptismus & sic vnicus ecclesia, iuxta illud Pauli ad Ephesios. capit. 4. & in symbolo Athanasij. Quod autem huic fidei aduersatur, infidelitas dicitur, & per consequens hærelis appellatur, quæ opponitur fidei: tenet S. Thom. 2. 2. quæst. 10. Cardi. à Turrecremata in summa ecclesiæ. lib. 4. 2. par. cap. 1. & cap. 6. Nam, non omnis infidelis est hæreticus, quia Saraceni & Iudei licet contra fidem catholicae aliquid profiteantur non sunt hæretici, cum sint extra ecclesiam iuxta illud Pauli ad Corinthios. cap. 5. cap. gaudemus de diuortijs. Oportet enim vt quis dicatur hæreticus, quod fidem Christi fuerit professus, & ab ea deuiauerit, aliam fidem sequendo: nam cum à vera fide, quæ vnicus est deuierit, in quascunque alias declinet hæreticus est iudicandus.

Vlterius, ex supra dicta resolutione deducitur, quod vt hæreticus aliquis iudicetur oportet quod pertinaciter id quod afferit & tenet credat, & illi adhæreat: & sic proprius hæreticus pertinax est ille qui persistit in errore, vel hæresi, qui in ecclesia. 24. q. 3. ibi: Qui sua pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt c. nec licuit alicui. 17. d. ibi: Qui obstinati, & contumaces extiterunt, vt doceri nolint. Clementina vnicus. §. porro de summa Trinitate ibi: defendere seu tenere pertinaciter presumperit. Itaq; proprius hæreticus pertinax est qui ecclesiæ iudicio non vult se subiungere. Contra quos minatur Deus, & exclamat, Exo. c. 7. qui mentis est dure corruet in malum, & cor durum male habebit in nouissimo die. Et Exod. c. 32. dicit Domini nūs ad Moysen. Cerno, quod iste populus dure cervicis sit, dimite me, vt irascatur sur meus super eos, & delcam eos deterra. Facit illud Psal. cap. filij hominum usque quo graui corde, vt quid diligitis vanitatē, & queritis mendacium. Pertinax enim hæreticus est ad instar aspidis surdē, & obturantis aures suas, vt non audiat voces. Ideo hæresis in quantum in se habet pertinaciam, est species peccati in spiritum sanctum: docet S. Thomas in. 4. distin. 13.

²⁰ art. 16. Cano, lib. 12. de locis Theologis cap. 8. Simancas in Enchiridione titul. 30. in principio Matthēus de Afflictis in constitutionibus Siciliæ. titul. de hæreticis. num. 43. Turrecremata in summa ecclesiæ lib. 4. 2. part. capit. 16. Et sic beatus Paul. inquit. 2. ad Timotheum. capi. 3. In nouissimis diebus instabunt temporapericulosa & erunt homines se ipsos amatantes, cupidi elati, superbi, blasphemati, protervi, in mundi, voluptatum amatores. Et sic aduersus illos idem beatus Paul. ad Romanos. capit. 12. consilium præbet, dicens, Id ipsum sentientes ad iauicem, non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Et beatus Isidorus libro. 10. etymologia, aduersus hereticos pertinaces, inquit, quod pertinax dicitur qui aliquid impudenter tenet, quasi per omnia tenax, & quod ea forma, qua perseverantia est in virtute pertinacia est in vito.

²¹ Hinc etiam subdeducitur, quod credentes hæreticis, & vt hæreticivenant condemnandi, illi dicuntur, qui licet in speciali, & particulariter aliquem errorem non teneant hæreticorum, profidentur, tamen se tenere implicite quidquid affirmant hæretici, & profitentur & testantur hæreticos esse bonos, & recte eos de fide tenire. Receptatores vero sunt, qui ex industria sive occulte, sive manifeste recipiunt hæreticos, & occultant eos, ne à iudicibus capiantur, vt sic receptati hæresim prædictent. capit. excommunicationis cum suis. §§. de hæreticis.

²² Ex quo deducitur, quod licet alias con sanguineus, vel affinis qui delinquentem receptauit, hac ratione coniunctionis sanguinis mitius puniatur pena statuta cōtra receptatores. l. 1. de receptatoribus. 1. 3. §. non tantum de incendio, ruina, & naufragio. l. 1. 8. titu. 14. part. 7. tenet Bald. l. 1. C. de ijs, qui latrones. Barto. l. fin. de receptato. facit text. in. 1. sicut dote. §. sin autem in sequissimo soluto matrimonio, vbi mulier receptans scienter virum suum delinquentem nullam poenam incurrat, & sic in alijs receptantibus consanguineum mitius pena imponatur, nihilominus tamē receptans consanguineū vel filium, vel maritum, vel patrem, aut matrem hæreticum, puniuntur grauissime, nec ratione sanguinis excusantur. ca. de filia. 27. quæst. 1. gloss. in. capit. excō. naunica-

municamus el. i. §. credentes de hæreticis. Paulus Grillandus de hæreticis, quæst. 9. num. 2. quia, per hoc crimine tollitur agnatio & cognatio. capit. si quis episcopus de hæreticis. Quod fit, ut licet isti receptatores puniantur, si de receptione constet; 23 & probetur id verū dum viuunt, post mortem tamen non punientur tales receptatores, tenet Villadiego de hæreticis. quæst. 22. num. 8.

Defensores vero hæreticorum illi dicuntur, qui opere, verbis, & potentia defensunt hæreticum, ne ob illud crimen castigetur, tenet plura referens in hoc articul. 24 Didacus Perez. l. 1. titul. 1. libro. 1. ordinamenti, fautores vero sunt, qui verbis fauent, & patrocinantur hæreticis, & qui omittuntur facere cōtra hæreticos id, quod iure tenebantur facere, hi omnes taliter auxilium praestantes hæreticis sunt ipso iure excommunicati per bullam coenæ Domini, relatam per Nauarro in Mahuali. c. 27. num. 36. idem in capitulo, ita quorundam de Iudeis, notabili. 11. num. 41.

Hinc deducitur, quod licet alias ignorantia excusat à poena delicti. item, apud Labeonem. §. si quis virgines de injurijs. 1. 1. C. de his qui latrones occul. 1. si adulterium cum incestu. C. de adultere. capit. nimium in fine. 23. quæst. 4. vbi probatur, quod nullum crimen maculat ignorantem nam qui ignorat non consentit. 1. si per errorē, de iurisdictione omnium iudicium: quia remoto consensu, per consequens remouetur delictum. 1. qui injuriae de falsis. capitul. cum voluntate de sententia excommunicationis. At vero in his, quæ fidei aduersantur, ignorantia à delicto nos excusat, nam in baptismō fidem professi sunt, & habent prædicatores & peritos, quos si aliquid ignoranti consulere possunt. Vnde in his, quæ quis scire tenetur, ignorantia est peccatum. cap. quia. 38. distin. tenet Joan. Maior in. 2. sententiā. distin. 22. Villadiego de hæreticis. quæst. 12. Franciscus Squilachis de fide catholica. capit. 18.

Ex quo deducitur, quod licet in delictis poena minatur propter ratatem. 1. excipiuntur ad Syllanianum. 1. fere in omnibus de regulur. capitul. fin. de sententia ex communicationis. 1. fin. titu. 7. part 7. 1. 17. titul. 14. ead. 7. partita. §. in summa instituta de obligat, quæ ex quasi delicto

25 nascuntur nam usque ad, 10. annum minor nulla poena punitur, à decimo usque ad decimum septimum poena est mitigata, ita quod extraordina poena punitur, arbitrio iudicis inspecta qualitate delicti, & personarum. 1. si adulterium. §. fractores de adulto. capitul. 1. vbi Doctor de delictis puerorum.

Quod fit, ut adversus suam confessionem talis minor dato sibi curatore restituatur. Angel. per text. ibi in l. certum. §. de pupillo de confessio. gloss. 1. 2. C. de integrum restitutione Bald. l. vnica. C. de confessio, nihilominus in crimine hæresis & in crimine læsa maiestatis humanae in ai hilo subuenitur minori propter defectum ratatis, sed ordinaria poena delicti punitur. 1. auxilium. §. in delictis de minori. gloss. in. 1. si ex causa. §. nunc videndum eodem titul. gloss. in. 1. fere in omnibus. de regul. iur. Gregor. Lopez. l. 17. titu. 14. parti. 7. & tenet Barto. in dict. 1. §. in delictis. num. 6. & hanc sententiam tenet Joan. Rojas in suis singularibus fauore si dei singulari. 131.

Cum enim hoc crimen tam grauiissimum & detestabile sit, & euangelica veritati adeo inimicum, quod ipsam religionem Christianam eiusque fundamenta euelle reconetur & osmania, quæ ad fidem Christi spectant, ruere pessimi hæretici intendant ut tanta perniciose à republica Christiana exterminetur, quo nullum crimen maius est, ut supra tetulimus, factum est, ut licet alias secundum veras iuris traditiones criminosis etiminosum accusare non possit, nec sit idoneus testis. cap. postulatus. c. qui sine. 3. q. 7. c. 1. de accusat. 1. criminis. C. qui accusare non possunt. 1. 3. cum sequenti. titu. 1. par. 7. iam iniquum est eum alium accusare, qui eodem crimen est irreitus. cap. qui crimen. 6. q. 1. cap. cum ecclesiastice de exceptio. Et sic dicebat Tullius in Thusculanis, Stultus proprium est aliorū vitia cernere, & suorum obliuisci. Pari ratione, & si alias quilibet prohibeatur suū inimicum accusare, nisi suam, vel suorum injuriam prosecutur. capitul. cum Manconela de accusatio. 1. qui accusare eodem titul. & licet accusare parentes filii non licet. 1. hi tamen, in principio de accusacioni. 1. si. C. qui accusare non possunt. 1. si. C. de in ius vocando. 1. 2. tit. 1. par. 7. glo. in Rubrica. C. de his, qui accusare non possint item

item etiam licet nemo iniucus alium accu sare compellatur, l. r. cum sequentibus. C. ut nemo iniucus agere seu accusare compellatur. 1. fin. C. de usuris pupillaribus, capit. si primatus. 5. quæst. 2. gloss. capit. 1. de libelli. oblatione. tradit. latissime Menchaca in lib. controversiarum, controversy. 16. Soto de iustitia. lib. 5. quæst. 5. articul. 1. & ratio est propter poenam talionis, & propter expensas, molestias, & vexationes, quæ ex accusationibus oriuntur, ut in l. properandum in principio. C. deiudi. & facit illud Proverbio. capit. 22. inquit, quæ viderint oculi cui neproferas in iudicio cito, ne forte emendare non possis, & etiam habetur proverbiorum. capit. 17. transumptive in. cap. qui ambulat. 5. quæst. 5. Qui ambulat inquit, fraudulen ter, celat amici commissum, ex quibus constat neminem cogendum esse alium accusare iniustum, nihilominus tamen in odiū hæreticorum, & ad extirpandā huiusmodi crimina, & delictum, non solum criminosi, vel inimici, non solum parentes filios, verum, & hi, qui de iure alios accusare non possunt, & illi, qui iniuiti accusare alios non compelluntur, nec cogi possunt, hi omnes, & quilibet de populo cuiuslibet eunquæ sit conditionis hæreticorum, accusare tenetur; nam quod in religione diuinam committitur in omnibus fertur in iuriam. 1. Artiani. 1. Manichæi. C. de hæreticis. 1. 2. C. de apostatis, capit. in non nullis de Iudeis. Vbi probatur, quod non debemus dimittere in ultum opprobrium illius qui peccata nostra deleuit. Et sic cū grauius sit diuinam, quam temporalem offendere maiestatem. capitul. vergentis de hæreticis, authenticō, ut non luxurientur homines, in principio, collatione. 6. Et quemadmodum pro defensione Reipublice unusquisque pugnare & mori deberet, eum, scilicet simul & alios defendat. 1. possilius in iusta. §. filius de captiuis & possilius in iusta. quantuā maior ratio ne pro defensione fidelis, cum & hoc crimen longa grauiissimum Christie haec Rei publice sit, ut restatur de his. Paul. 2. ad Timotheum, 1. 1. & 2. 1. & 3. 1. & 4. 1. & 5. 1. & 6. 1. & 7. 1. & 8. 1. & 9. 1. & 10. 1. & 11. 1. & 12. 1. & 13. 1. & 14. 1. & 15. 1. & 16. 1. & 17. 1. & 18. 1. & 19. 1. & 20. 1. & 21. 1. & 22. 1. & 23. 1. & 24. 1. & 25. 1. & 26. 1. & 27. 1. & 28. 1. & 29. 1. & 30. 1. & 31. 1. & 32. 1. & 33. 1. & 34. 1. & 35. 1. & 36. 1. & 37. 1. & 38. 1. & 39. 1. & 40. 1. & 41. 1. & 42. 1. & 43. 1. & 44. 1. & 45. 1. & 46. 1. & 47. 1. & 48. 1. & 49. 1. & 50. 1. & 51. 1. & 52. 1. & 53. 1. & 54. 1. & 55. 1. & 56. 1. & 57. 1. & 58. 1. & 59. 1. & 60. 1. & 61. 1. & 62. 1. & 63. 1. & 64. 1. & 65. 1. & 66. 1. & 67. 1. & 68. 1. & 69. 1. & 70. 1. & 71. 1. & 72. 1. & 73. 1. & 74. 1. & 75. 1. & 76. 1. & 77. 1. & 78. 1. & 79. 1. & 80. 1. & 81. 1. & 82. 1. & 83. 1. & 84. 1. & 85. 1. & 86. 1. & 87. 1. & 88. 1. & 89. 1. & 90. 1. & 91. 1. & 92. 1. & 93. 1. & 94. 1. & 95. 1. & 96. 1. & 97. 1. & 98. 1. & 99. 1. & 100. 1. & 101. 1. & 102. 1. & 103. 1. & 104. 1. & 105. 1. & 106. 1. & 107. 1. & 108. 1. & 109. 1. & 110. 1. & 111. 1. & 112. 1. & 113. 1. & 114. 1. & 115. 1. & 116. 1. & 117. 1. & 118. 1. & 119. 1. & 120. 1. & 121. 1. & 122. 1. & 123. 1. & 124. 1. & 125. 1. & 126. 1. & 127. 1. & 128. 1. & 129. 1. & 130. 1. & 131. 1. & 132. 1. & 133. 1. & 134. 1. & 135. 1. & 136. 1. & 137. 1. & 138. 1. & 139. 1. & 140. 1. & 141. 1. & 142. 1. & 143. 1. & 144. 1. & 145. 1. & 146. 1. & 147. 1. & 148. 1. & 149. 1. & 150. 1. & 151. 1. & 152. 1. & 153. 1. & 154. 1. & 155. 1. & 156. 1. & 157. 1. & 158. 1. & 159. 1. & 160. 1. & 161. 1. & 162. 1. & 163. 1. & 164. 1. & 165. 1. & 166. 1. & 167. 1. & 168. 1. & 169. 1. & 170. 1. & 171. 1. & 172. 1. & 173. 1. & 174. 1. & 175. 1. & 176. 1. & 177. 1. & 178. 1. & 179. 1. & 180. 1. & 181. 1. & 182. 1. & 183. 1. & 184. 1. & 185. 1. & 186. 1. & 187. 1. & 188. 1. & 189. 1. & 190. 1. & 191. 1. & 192. 1. & 193. 1. & 194. 1. & 195. 1. & 196. 1. & 197. 1. & 198. 1. & 199. 1. & 200. 1. & 201. 1. & 202. 1. & 203. 1. & 204. 1. & 205. 1. & 206. 1. & 207. 1. & 208. 1. & 209. 1. & 210. 1. & 211. 1. & 212. 1. & 213. 1. & 214. 1. & 215. 1. & 216. 1. & 217. 1. & 218. 1. & 219. 1. & 220. 1. & 221. 1. & 222. 1. & 223. 1. & 224. 1. & 225. 1. & 226. 1. & 227. 1. & 228. 1. & 229. 1. & 230. 1. & 231. 1. & 232. 1. & 233. 1. & 234. 1. & 235. 1. & 236. 1. & 237. 1. & 238. 1. & 239. 1. & 240. 1. & 241. 1. & 242. 1. & 243. 1. & 244. 1. & 245. 1. & 246. 1. & 247. 1. & 248. 1. & 249. 1. & 250. 1. & 251. 1. & 252. 1. & 253. 1. & 254. 1. & 255. 1. & 256. 1. & 257. 1. & 258. 1. & 259. 1. & 260. 1. & 261. 1. & 262. 1. & 263. 1. & 264. 1. & 265. 1. & 266. 1. & 267. 1. & 268. 1. & 269. 1. & 270. 1. & 271. 1. & 272. 1. & 273. 1. & 274. 1. & 275. 1. & 276. 1. & 277. 1. & 278. 1. & 279. 1. & 280. 1. & 281. 1. & 282. 1. & 283. 1. & 284. 1. & 285. 1. & 286. 1. & 287. 1. & 288. 1. & 289. 1. & 290. 1. & 291. 1. & 292. 1. & 293. 1. & 294. 1. & 295. 1. & 296. 1. & 297. 1. & 298. 1. & 299. 1. & 300. 1. & 301. 1. & 302. 1. & 303. 1. & 304. 1. & 305. 1. & 306. 1. & 307. 1. & 308. 1. & 309. 1. & 310. 1. & 311. 1. & 312. 1. & 313. 1. & 314. 1. & 315. 1. & 316. 1. & 317. 1. & 318. 1. & 319. 1. & 320. 1. & 321. 1. & 322. 1. & 323. 1. & 324. 1. & 325. 1. & 326. 1. & 327. 1. & 328. 1. & 329. 1. & 330. 1. & 331. 1. & 332. 1. & 333. 1. & 334. 1. & 335. 1. & 336. 1. & 337. 1. & 338. 1. & 339. 1. & 340. 1. & 341. 1. & 342. 1. & 343. 1. & 344. 1. & 345. 1. & 346. 1. & 347. 1. & 348. 1. & 349. 1. & 350. 1. & 351. 1. & 352. 1. & 353. 1. & 354. 1. & 355. 1. & 356. 1. & 357. 1. & 358. 1. & 359. 1. & 360. 1. & 361. 1. & 362. 1. & 363. 1. & 364. 1. & 365. 1. & 366. 1. & 367. 1. & 368. 1. & 369. 1. & 370. 1. & 371. 1. & 372. 1. & 373. 1. & 374. 1. & 375. 1. & 376. 1. & 377. 1. & 378. 1. & 379. 1. & 380. 1. & 381. 1. & 382. 1. & 383. 1. & 384. 1. & 385. 1. & 386. 1. & 387. 1. & 388. 1. & 389. 1. & 390. 1. & 391. 1. & 392. 1. & 393. 1. & 394. 1. & 395. 1. & 396. 1. & 397. 1. & 398. 1. & 399. 1. & 400. 1. & 401. 1. & 402. 1. & 403. 1. & 404. 1. & 405. 1. & 406. 1. & 407. 1. & 408. 1. & 409. 1. & 410. 1. & 411. 1. & 412. 1. & 413. 1. & 414. 1. & 415. 1. & 416. 1. & 417. 1. & 418. 1. & 419. 1. & 420. 1. & 421. 1. & 422. 1. & 423. 1. & 424. 1. & 425. 1. & 426. 1. & 427. 1. & 428. 1. & 429. 1. & 430. 1. & 431. 1. & 432. 1. & 433. 1. & 434. 1. & 435. 1. & 436. 1. & 437. 1. & 438. 1. & 439. 1. & 440. 1. & 441. 1. & 442. 1. & 443. 1. & 444. 1. & 445. 1. & 446. 1. & 447. 1. & 448. 1. & 449. 1. & 450. 1. & 451. 1. & 452. 1. & 453. 1. & 454. 1. & 455. 1. & 456. 1. & 457. 1. & 458. 1. & 459. 1. & 460. 1. & 461. 1. & 462. 1. & 463. 1. & 464. 1. & 465. 1. & 466. 1. & 467. 1. & 468. 1. & 469. 1. & 470. 1. & 471. 1. & 472. 1. & 473. 1. & 474. 1. & 475. 1. & 476. 1. & 477. 1. & 478. 1. & 479. 1. & 480. 1. & 481. 1. & 482. 1. & 483. 1. & 484. 1. & 485. 1. & 486. 1. & 487. 1. & 488. 1. & 489. 1. & 490. 1. & 491. 1. & 492. 1. & 493. 1. & 494. 1. & 495. 1. & 496. 1. & 497. 1. & 498. 1. & 499. 1. & 500. 1. & 501. 1. & 502. 1. & 503. 1. & 504. 1. & 505. 1. & 506. 1. & 507. 1. & 508. 1. & 509. 1. & 510. 1. & 511. 1. & 512. 1. & 513. 1. & 514. 1. & 515. 1. & 516. 1. & 517. 1. & 518. 1. & 519. 1. & 520. 1. & 521. 1. & 522. 1. & 523. 1. & 524. 1. & 525. 1. & 526. 1. & 527. 1. & 528. 1. & 529. 1. & 530. 1. & 531. 1. & 532. 1. & 533. 1. & 534. 1. & 535. 1. & 536. 1. & 537. 1. & 538

rum quando , iste talis , conuersatur cum heterico , eiusque maximam amicitiam contraria , habet , tunc si non denuntiet est maxima & violentia suspicio contra eum : tenent relati per Alfonsum Guerero , in thesauro , Christianæ religionis , tit. de hereticis , hum. 9. scetus si tanta , non es-
set familiaritas , sed certo sciebat illum ho-
minem hereticum esse , & aliquo respectu
non denuntiabat illum hereticum , tali ca-
su non punitur , ut hereticus , nec vt suspe-
ctus de heresi , sed mitius punitur , quia nō
reuelauit tener Simancas , de institutionib-
us catholicis . capitu. 28. In tatum quod
etiam si crimen sit quantumcumque ocul-
tum , & licet iste talis iurauerit de non de-
nuntiando , adhuc tenetur denuntiare ,
quia tale iuramentum est contra bonos
mores , & est iniquitatis vinculum ; quod
maxime est seruandum . capitu. quemad-
modum . §. fin. de iure iurando , capitu. ini-
mauit de testibus , capitu. quia propter . 2.
quæst. 7. gloss. capitu. illa prepositorum , de
accusatio. cap. Quintualis de iure iurana-
do . capitu. 2. 2. quæst. 4. 4. iuregentium . &
generaliter de pactis . Cui resolutioni mo-
do preslitæ non obstat , tex. in . capit. Ve-
nerabilem , in fine , de electione , capit. inter
cetera . capit. in noctis . 22. quæst. 4. de iura-
mento præstito à Gabaonitis , quod habe-
tur , in lib. Iosue . cap. 9. ibi , iurauimus eis , in
nomine Domini . ideo non possumus eos
attinere , vbi constat quod Dominus , præ
cepit filiis Israel , ut non inirent sædis , nec
amicitiam cum Gabaonitis , sed quod eos
occiderent & contra hoc præceptum , Do-
mini , & ceteris illis esse de partibus Iosue
linguis fuidus & concordia fuit iure iurando
inita , cognita postea fraude , quod erat
Gabaonites ; populi illis Iosue propter
iuramentum , tenorum . Israel . Videtur
enim multis de causis , quod hoc iuramen-
tam non erat seu iurandum . Primo , quia fuit
error in persona , eredendo , non esse Ga-
baonitas , nihil enim est tam contrarium
consensui , quam error . 1. nihil consensui .
non videtur de regu iur . Secundo præter
dolum , & scudem , quæ fuit causa iuramen-
ti . Tertio quia contra præceptum domini ta-
le iuramentum non est obligatorium , &
nihilominus valuit , & ad obseruantiam il-
lius tenentur . Nam responde , quod filii
Israel credebant eorum iuramentum lic-
tum esse , propter ignorantiam facti ,

credendo illos non esse Gabaonitas : nam
facti ignorantia prudentis in os etià fallit
l. 2. de iuri & facti ignoratio , & hac ratio-
ne , & propere à principio furarū , ex
vi & virtute iuramenti , quia erat scelus gra-
uissimum illud violare , & nihilominus
ad implendum Domini mandatum du-
biti fuerunt in seruicem ; qua mors ci-
uili est & naturali æquiparatur . l. seruitu-
te mortalitatiferè comparamus de condicione . & demonstratione .

Prædicta tamen sententia , videlicet ,
quod tenetur nulla facta distinctione pa-
ter , amicus , vxor , vel consanguineus ,
hereticum denuntiare , verissima est , pre-
ter quam , si iste qui sciebat illum hereti-
cum , iam certo sciat illum emendatum ;
quia tunc , cum resolutio , propter quam
illum tenebatur denuntiare , scilicet per-
tinacia in errore , non astringitur , nec te-
netur ad dehunctionem : tenet Soto lib.
5. de iustitia & iure . quæstio . 5. articu-
lo . S. Thomas . 2. 2. quæstio . 23. articulo . 7.
nam deficiente causa , quia erat efficax
ad aliquem astum ; deficit ipse actus . capitu-
cum cessante de appellatione . l. fin. de tes-
tamentaria tutela . Sed hæc declaratio
non caret scrupulo , siquidem difficile
probari potest , aliquem esse emendatum
de hereti , qua ratione crederem certius
& tuius esse illum denuntiare .

Hinc deducitur quod si sacerdos in actu
sacramentali confessionis cognovit , &
scit de ermine heresis commissio ab ali-
quo , non tenetur talis sacerdos , & si ex-
communicationes proferantur , aduersus
scientes aliquos hereticos esse , manife-
stare , nec denuntiare talē hereticum ,
capitu. si sacerdos de officio ordinarij , ca-
pitu. sacerdos de pœnitentia , distincte .
6. capitulo . dilectus de excessibus prala-
torum . sanctus Thomas . 2. 2. quæstio . 70.
articu. 2. Nauarro in dict. capitulu . sacer-
dos de pœnitentia distincte ea ratione , quia
maiis est vinculum sacramenti . qualiter
hominis præcepto .

Multa quidem in hoc articulo . Docto-
tradunt ad videlicet . vtrum possit he-
reticus hoc casu manifestari , cum ex sua
mala opinione , & errore possit , vel ha-
beat multos festatores , & qui eius opini-
onis assentientur , ex quib . & toti reipu-
blicæ Christianæ maximum derimem-
tum posset causari . Et quidem omnes
iusti

33 insistunt , esse maximum sigillum con-
fessionis , quod nullus est prodere , nec
manifestare , & si aliquos casus , in quibus
confessio sacramentalis manifestari pos-
sit ponant Docto. maximus Nauarro , vbi
sup. nume . 63. Soto lib. de ratione regen-
di & detegendi , secretum , membro . 3.
quæst. 4. Docto. in . 4. distincte . 21. & in
capitu. omnes viriisque sexus , de poenitentijis & remissionibus . Ripa de peste
lib. 3. nume . 103. Bernardus Diaz in pra-
xi . capitu. 102. Medina lib. de poenitentia
titu. de confessione celanda . Simancas
de institutionibus catho . capitu. 42. infi-
ne . Nihilominus in hoc art. existimare
sic esse dicendum . Aut iste , qui sacra-
mentaliter confitetur non intendit respici
ei nec poenitere de errore , quem confite-
tur , sed dicit esse verum , & se affirmat in
heresi , & aliud ad suam opinionem addu-
xit se confitetur , & similiter interdit non
tam confiteri , quam & ipsum sacerdo-
tem ad suam heresim adducere , & pro-
noscere , nec de absolutione curat , sed pro-
pter timorem poenæ , quæ imponitur non
confitentibus semel in anno , confitetur ,
tali casu nulli dubium , nisi quod ista noti
est confessio sacramentalis , cum deficient
illi omnia requista necessaria ad sacra-
mentalium confessionem : vnde cum illi
integrales partes deficient , non est con-
fessio , sequitur quod neque sigillum con-
fessionis habet : ergo pari ratione illum
posse saltim episcopo manifestare intel-
ligo , quando , ex suo errore , constat ,
alios corrumpere , & graue detrimentum
republicæ Christianæ pionerentur .
Aut enim iste hereticus confitetur , &
non iua perturbaciter enori adhæret , vt
illud persuadeat sacerdoti , nec alios ha-
bet ad suam opinionem pronocatos , sed
solum ipse secrete sentit , in aliquo articulo
male de fide , & dicit se illum erro-
rem pro certo credere , tali casu non te-
netur sacerdos , vt planissimum est , ab-
solutionem impartiri , nec illum mani-
festare , cum fuerit omnia sua peccata
confessi , quo casu licet contritio seu at-
trito descerit , quia secreta fuit con-
fessio ex alijs partibus , non tenetur il-
lum denuntiare , & in hoc casu sequen-
da erit opinio Hostiensis in capitulu . omni-
nis viriisque sexus , quod sacerdos audeat
episcopum & dicat illi , attende & vigila-

super grægem titum , quia lupus est in
grægi . Hodie tamen attento concilio
Tridentino statutum est , vt episcopo con-
stare possit & remedium præbere super
grægem , si aliquis sit hereticus ; vel alios
inficiat & corruptis suis moribus fecerit ,
quod nullus etiam si sit eius vicarius pos-
sit de crimine heresis aliquem absoluere ,
vt habetur in concilio Tridentino sessio .
24. capitu. 6.

Habito pro constanti , quid sit agendum
vt hereticus manifestari possit , videndum
est , quibus testibus vel probacionibus
probari possit , aliquem hereticum esse .
Et resolutuè tenendum est , non suffice-
re ad probandum huiusmodi criminis in
iudicio , præsumptiones , sed requiruntur
testes omni exceptione maiores , dum
tales sint , duo testes sufficiunt . Nam li-
cer ad capturam heretici sufficiant præ-
sumptiones , vt decretum est in prima
instructione concilij Hispanensis , capitu-
lo . nihilominus ad hoc , vt possit tan-
quam hereticus condemnari , requiriuntur
duo testes omni exceptione maiores ,
capit. in primis . 2. quæst. 1. tenet Effe-
rius in practica num. 176. Simancas dicens
communem de institutionibus catholicis
capitu. 50. num. 3. Guerero in thesauro
Christianæ religionis , titu. de hereticis
num. 26. Egidius Bossius in pra. criti. tit.
de hereticis . num. 4. Cui resolutioni non
obstat tex. in . l. 2. in fine . C. de hereticis ,
ibi , qui leui argumento à fide catholica de-
uiat , hereticus est censendus , nam intel-
lige ad presumendum aliquem hereticum
vt possit apprehendendi sola signa sufficien-
ter probata vel præsumptiones sunt effi-
caces : sic Innocentius in capitulu . sicut de
simonia , & sic intelligitur tex. in capitulu .
literas . de præsumptio , & tex. in capitulu .
communicamus . §. credentes de hereticis .
ibi , cum id certis indicijs apparuerit , & ca-
cum contumacia de hereticis lib. 6. capi-
accusatus eodem titu . quibus probatur
quod per indicia probatur crimen he-
retis , vt intelligatur ad hoc , vt possit compre-
hendi , non vero ut medianitibus illis pos-
site castigari , eum vix probatio requiratur
& legitima saltim , per duos testes omni
exceptione maiores , vt dictum est argu-
capitu. in omnine negotio de testibus . capi-
tulo . cum esses de testamentis . tenet Ioan. An-
dræas , & Docto. in . capitulu . vt officium .
§. verum

9. verum name. 3. de hæreticis lib. 6. Villadiego de hæreticis. quæst. 13. num. 9. Simancas de institutionibus catholicis. capitulo. 35. nūm. 3. Ex qua resolutione deducitur primo, quod licet alii testes adducantur quia idonei non reperiuntur, tunc admituntur minus idonei, & criminosi, & excommunicati, & socij criminis, si sit maior numerus testimoniū, quam duo, puta sex, vel octo testes, tunc numerus testimoniū licet in alijs criminibus non supplet illorum defectum, vt tenet Bald. capitulo licet causam de probatione. & sequitur Felin. in capitulo. testimonium de testimoniis. nūm. hilominus in crimine hæresis numerus testimoniū supplet illorum defectum. Sic intelligitur textus. in capitulo. in fidei fauorem, ibi. Ex numero testimoniū de hæreticis, & tenuit Egidius Bossius in practica criminali. titul. de hæreticis num. 4.

Hinc fit, quod licet in alijs causis testis perius non admittatur ad testimoniū, etiam si sit emendatus capitulo. cum oporteat, de accusationibus. capitulo. testimonium. capitulo. sicut nobis. de testimoniis. capitulo. quicunque. 6. quæst. 1. capitulo. parvuli. 2. quæst. 5. lib. 8. titu. 16. part. 3. sic etiam licet testis repudetur suspectus, quando sponte se offert ad testificandum. 1. post legatum. 6. hic vero de his, quibus ut indigenis, authentico de testimoniis. 6. si vero, versi festinales colum. 7. gradit Bald. in. 1. cum liberti. C. de testimoniis Felin. capitulo. 2. num. 23. de testimoniis Hippolytus in. 1. §. si quis vltro. num. 12. de questionibus. pari ratio ne licet testes infames tam in ciuili, quam in criminali causa non admittantur capitulo. licet versi. quidam vero de probatione. capitulo. 2. quæst. 7. Cuius verba sunt. Non potest erga homines esse fidelis, qui Deo exitit inuidens. Quod etiam in omnibus causis firmissimum est, quod socij criminis & participes criminis contra socium, vel participantem non admittantur ad testificandum capitulo. 1. de confessis. capitulo. regula. 3. quæst. 1. fin. C. de accusatio. 1. 1. diuus Antonius de quæstio. 1. 21. titu. 19. part. 3. Licet enim domesticus a testimonio repellatur. 1. etiam. C. de fe-

stibus, i. restes, quos. ff. eodem titulo. 1. 4. 6. ad questionem de quæstio. capitulo. in literis. de testimoniis. 1. 18. titu. 16. part. 3. Nec in criminalibus prioritatem com pelli ad testificandum iura permittunt quemadmodum sunt senes, valetudina ri, milites. 1. iniuiti de testimoniis. c. dilectorum vbi glo. & Docto. de testimoniis.

Hinc fit, quod quanpis inimicus a testimoniō ferendo repellatur, etiam si sit reconciliatus, quia semper remanent vestigia inimicitia. capitulo. accusatores. 3. quæst. 5. capitulo. repellantur. capitulo. cum oporteat capitulo. i. testes. 4. quæst. 3. 1. si quis te stibus, de testimoniis. 1. 22. titu. 16. part. 3. nūm. hilominus tamē testis perius in cau sa hæresis admittitur, & eius testimoniū facit fidem. capitulo. accusatus. 6. licet de hæreticis lib. 6. sic & in hoc criminis par ticipes socij criminis admittuntur capitulo. 1. de confessis glos. capitulo. fin. de testimoniis lib. 6. eadem ratione in fidei fauorem in fames, siue sint juris, siue facti testimoniū ferre possunt, & eorum testimoniū valent: hinc & infideles hæretici ad testificandum admittuntur, in hoc crimin e, capitulo. contra Christianos, vbi glossa & Docto. de hæreticis. lib. 6. Palacios Rub. in allegatione hæreticis. §. fin. Guer rero in thesauro Christianar. religionis titu. de hæreticis num. 21. Villadiego de hæ reticis quæst. 13. Simancas de institutio. catholicis. capitulo. 25. num. 18. Hæc omnia ut prædicti intelliguntur, quod tales minus idonei admittuntur in huiusmodi crimin e, quando numerus eorum supplet de fectum, ut quia sunt plures numero quam si essent omni exceptione maiores, quia tunc duo tantum ut prædictum est plenam probationem facient: tenet Franciscus Squilacensis, de fide catholica. capitulo. 34. Palacius Rubios in allegatione hæreticis. §. fin.

37. Constat iam ex his opinibus, qualis, & quanta debet esse probatio, ut aliquis, ut hæreticus veniat damnatus, videsum est, quis sit, index competens ad hanc probationem & denuntiationem admittendam, & intelligenda in personam pro huiusmodi criminе. Et tene, quod index ecclæsticus est iudex competens ad cognoscendum de hoc criminе: ita quod inquisitores sunt iudices deputati ad cognoscendum

dum de illo criminе: & sic sunt iudices delegati ad universitatē causarum ad fidei cognitionem pertinentium. c. vt officiū. de hæreticis. lib. 6. Doct. c. ne aliqui, eodē tit. & li. 6. Abb. &. Doct. in. c. causam matrimoniij. de officio delegati Simancas de institutio. catholicis. c. 34. nūm. 6. Villadiego de hæreticis. quæst. 23. Guerrero in thesauro Christianar. religionis. titu. de hæreticis. nūm. 7. directori inquisitorum. 3. p. q. 4. cōmunicis secundū Alciatū in Rubrica de officio ordinaria. n. 19. In tantū quod ad execu tionē suę sententię, vel ad alia necessaria ad eorū officiū possunt implorare auxiliū brachij secularis: itaq; secularis tenetur ob dire sub excommunicationis poena. c. vt officiū. §. deniq; versi. inuocato auxilio brachij secularis, de hæreticis. li. 6. c. vnic. §. quū, de statu regulariū. li. 6. c. 1. de officio ordina. ibi: Et cū opus fuerit. Couarr. in pra. q. i. c. 10. n. 1. Quod intelligitur quod aliter non potest ecclæsticus index suum officiū exercere, vel quia est inter seculares, & non parent suis mandatis, & censuris tūc iudex secularis tenetur impetrare officiū suū, & auxiliū. c. cū nō ab homine versi. post modū de iudicijs. c. 2. de clericis excommunicatione. Cardina. in Clemētina. 1. de officio delegati. Staphileus de literis gratijs. Rubrica de signatura literarū iustitie. n. 5. Redim episcopus. Tortosæ tractata, de maiestate principis. nūm. 14. fol. 32. Quo fit, vt index secularis requisitus ab inquisitoribus, super executione sententie latę cōtra hæreticū tenetur non solū exequi sententiā, & illi parere, vt non possit petere processum, vel inquirere, an iuste, vel iniuste fuerit sententiā per inquisitores prolatā, etiā si sciat hæreticū fuisse in iuste condēnatū tenet Baldus in authenti ca clericus. C. de episcopis. & clericis. Angel. in. 1. diuinis. p. 2. de custodia reorū. DD. c. 1. de officio ordina. cōmunicis secundū Ia so. in. 1. magistratibus, de iurisdictione omniū iudi. secundū Palacios Rubios in repetitione. c. per vestrās. 2. p. 1. n. 22. Villadiego, de hæreticis. q. 19. Egidius Bossius in praxi criminali. tit. de foro cōpetenti. nūm. 160. Simancas de institutioni. catholicis. c. 36. n. 3. Et sic inquisitores in omnes quoscū que poterūt hæc siue exequi iurisdictionē, siue laici, siue clerici in eorum bonis exequēdo, & eos carceribus cōprimēdo; & calia, ad tātī sceleris punitionē necessaria faciē-

F si episco-

Si episcopus, vbi Docto. de hæreticis. Et sic potest extrahe corpus hæretici ab ecclæsia, & sic poenam infligere, ac si viuis esset corpus: Abb. cap. sacris de sepultu. Villadiego de hæreticis. quæsti. 22. Alia etiam poena constituitur, contra hæreticum, scilicet, quod licet, regulariter omnibus, sit permisum facere testamentum, nisi expresse à iure prohibeantur. l. i. C. de sacro sanctis ecclesijs. 1. ab ea parte, de probatio: & in principio insti- 45 reticis, quæsti. 25. Brunus de hæreticis lib. 5. capi. 1. Carrerius de hæreti. 5. nunc de poenis, nume. 11. Grego. Lopez per text. in l. 4. in fine. titu. 26. par. 7. facit. l. 10. tit. 5. li. 3. fori. Aluarado de conjecturata mea te testatoris. li. 2. c. 1. nu. 21. Alijs etiam poenæ hæreticus punitur: nam ipso facto si beneficium habeant, vel aliquod officium publicum sunt priuati ipso iure illo, testatur iura, & scribentes supra relati, & Ioan. Rojas in singulari. 73. in fauorem fidei, ultima poena, qua hæretico imponitur est poena ignis ita ut si non resipiscat viuus cōcrematur: si vero poeniteat fauibus cōpressis occiditur, & concrematur, si antequam ad patibulum deducatur contritus & confessus resipiscat, & sacramentum eucharistia illi ministratur, tenet Alfonsus de Castro de iusta punitione hæretico. ca. 15. Joan. EKius contra Lutherum arti. 27. Villadiego de hæretibus. q. 15. Latissime Couarr. lib. 2. resolutionum. c. 10. pertotū.

Si autem hæreticus sit Clericus & evenit propter criminē hæresis perpetuò carceri tradendus, vel immurandus, vel seculari iudicii tradēdūs, tali casu, licet alias ad degradationē clerici debeant interuenire sex episcopi & alijs solēnitates, de quibus in c. de gradatio de poenis li. 6. nihilominus in degradationē clerici propter crimen hæresis damnati, solus episcopus loci interuenire debet, cum clericis loco episcoporum. c. 1. de hæret. li. 6. Abb. & Doct. c. nō potest de re iudicata. Simancas de institutio. cathol. c. 45. nu. 25. ea ratione ne diutius tam enorime crimen in sacerdotibus impune differatur, vt teneat Ioā. Rojas in suis singulari. in fidei fauore, singulari. 48. Nūc autē, quod in hac materia superest inuestigare, illud est, vtrū hæreticus, postquā de hæresi est cōdēnatus appellare possit, vel competat illi aliqua defensio. Et videtur posse, nā omnibus tam in ciuiilibus, quam in criminalibus est permisso appellatio. capit. omnis oppressus. 2. quæsti. 6. l. litigatoribus. 1. & in maioribus. C. de appellatio. l. 13. titu. 23. part. 3. in tantum, quod cuilibet de populo intra tempora data ad appellandum in causis criminalibus etiam inuitio condemnato, appellandi facultas conceditur. glo. in. cap. ei qui. 45. distin. Nam cum cuilibet intersit, ne alius iniuste damnetur & cum nemo sit dominus membrorum suorum, quod ersi condemnatus consentiat

GLOSSÆ RUBRI-
CA Decimatertia pars
De usurarij testa-
mento.

S V M M A R I P M.

- 1. non valebit eius consensus, si alius de populo velit pro eo appellare, & est admittendus. Romanus singulari. 124. Corfetus in singula. vbo, expensa. Catelianus Cotta in memorabi. iuriis incipienti, beneficium. Tiraquell: denobilitate. ca. 6. nume. 34. Couarr. capitalna mater. in principio num. 10.
- 2. Atvero in crimine hæresis, postquam aliquis est condemnatus, cum sit causa, qua cum maximo consilio, & delibera- ratione proferatur sententia, non admittitur appellatio: tenet Doctores. capi. ad abolendam. de hæreticis. Directorium inquisitorum. 3. part. capit. 117. Franciscus Squilacensis de fide catholi- cap. 45. Simancas de institutionibus ca- tholicis. capit. 6. in principio. Et hic est unus castus inter alios, quibus appellatio denegatur: quos enumerat. text. & ibi Doctores in. l. obseruare. C. quorum appellations non recipiantur, & libr. 16. & 17. titu. 23. part. 3. & plures per
- 3. Ludouicu[m] Carr. in practica criminis. 5. 1. & plures per Robertum Maran- ta in sua praxi. 6. part. nume. 255. &c. 30. casus vide per Soci. in regula. 40. &c. 36. casus per Hippolytum in. l. vniuers. nume. 238. C. de raptu virgi. & 121. casus, con- gessit Anto. Nicelus, in concordantij glossarum. concordantia. 6. nume. 15. cum sequentibus. Nihilominus cum in illis casibus appellatio denegatur iudicis officium potest implorari per viam quere- la coram superiore: tenet Bald. 1. fin. C. editio Diui Adriani tollendo. Iason. in. l. arbitrio. nume. 7. qui satisfare co- gantur. facit. l. 6. titu. 16. libr. 3. ordina &c. 1. fin. titu. 8. lib. 3. ordi. & ibi Dida- cus Perez, & l. 64. Tauri. Vnde dicen- dum est, quod cu[m] in Hispania inqui- sitor generalis sit legatus vniuersalis in causa hæresis, & inquisidores ab eo eligan- tur, tali casu ad eum & ad eius consilia-rios supremos appellatur, & ipsi termi- nant causam, & remittunt eius executionem ad eos inquisidores inferiores, qui primi de illa causa cognoverint. Et hæc est practica, qua in usu hodierna die, in his causis fidei servatur. Et hæc circa huius materiae aliqualem cognitionem sufficiat dixisse.
- 4. Si temporē, quo quis fecit testamentum non erat usurarius, sed constat tempore mortis, quod usuras exercebat non valer illud testamentum ante factum.
- 5. Etiam legata pia in testamento usurarij non valent.

- 27 Dominio de pecuniis & surarum non transt. in
 suratum.
 28 Ex contractu involuntarii non transfertur do-
 minium, sicut ex contractu pullo.
 29 Suratus tenetur ad restitucionem suratum
 non tamen earum rerum quae ex pecuniis sura-
 rius acquisivit.
 30 Heredes surarum tenentur ad restitucionem
 surarum defuncti.
 31 Cautione iuridicior non sufficit, sed pignora vel
 fideiussor, ut surarius possit facere testame-
 tum.
 32 Quamvis tempore confectionis testamenti sura-
 rius manifestus non praetet suras, sufficit ut
 postea illas prestat.
 33 Expenditur, le. filio pratorum, de iniuste su-
 pro.
 34 Declaratur, le. filius. §. si filius, de testamen-
 to.
 35 Qualiter intelligatur illud principium: Quia à
 principio non valent, tractu temporis non conu-
 luscunt.
 36 Qua forma sint immunes ab omni sura & cunctis
 qui census annos pro pecunia prassite recipi-
 ne.
 37 Ratione lucis cessantis possit aliquid ultra for-
 tem recipi.
 38 Mercatores, qui habent pecuniam exposicam ad
 negotiandum, possint vltro sortem mutuaram
 aliquid recipere.
 39 Non potest quis in uno loco pluris vendere merces,
 quam vltro esse venditum.
 40 Mutuans pecuniam ea lege, ut cum eadem mutua
 tione sibi fuerit necesse mutuerat, an sit sura.
 41 Societas contracta, ut panchi pecuniam solvula-
 crum sentiat, non vero ex datus aliquid patiat
 suraria est.
 42 Quid sit societas expenditur.
 43 Ratione affercationis, si aliquid vltro sortem de-
 tur est sura.
 44 Expenditur c. salubriter, de suris.
 45 Qui sua industria fundum sterilem fructiferum
 reddidit, vltro fructus ex eali fundo pignori datur
 in sortem tenetur computare.
 46 Pecunia sub pignore mutuata, ea conditione, ut
 fieri tamquam non solvatur pignus. penes mu-
 tuantem remaneat, an sit sura.
 47 Vltro vendere rem carius pecunia credita:
 quam pecunia soluta & ex sura.
 48 Qualiter accipient illa regula: Tantum valet,
 res quantum vendi potest.
 49 Expenditur c. cum dilecti. c. cum causam, de em-
 pigne & pinditione.
 50 Licitum esse contrabentibus ad inuicem se deci-
 pere declaratur articulus 2. l. in causa. §. idem
 Pomponius, de inscripsione eius art. 1. & 2.
 51 Decipiente proximum inter domidiati iusti pre-
 tij ansi in arbitrio iudicio securus.
 52 Qualiter intelligatur illa iusta, quibus permis-
 tur decipio, inter domidiati iusti pretij.
 53 Intellectus illius regule, quibz habet, tantum re-
 let res quantum vendi potest.
 54 Intellectus l. editio. 22. lib. 5. recopila, circa even-
 dentem triticum ultrataxam.
 55 An meritis, qua non possunt surari incorruptas
 usque ad tempus solutionis possint carius pec-
 unia credita, quam pecunia soluta vendi.
 56 Triticum venditum sub ea conditione, ut solue-
 tur cum carius valere potest, usque ad mensum
 Maij est sura.
 57 Vltro ex pecunia mutuata posit aliqua com-
 moditas expectari infertur ad plurima.
 58 Vltro ratione damni emergentiis licet ali-
 quid ultra sortem recipere.
 59 Interesse potest peri a tempore more.
 60 Quod dicatur, interesse ratione damni emer-
 gentis.
 61 Quando interesse sit considerabile, ut potest
 possit.
 62 Tempus damni emergentis, an veniat considera-
 dum a tempore mora.
 63 Purgatio more est beneficiaria & iare intro-
 ductam.
 64 Qualiter purgetur mora.
 65 Attento, si ex canonico licet dies & pena appo-
 natur, admittitur purgatio mora, sibi ad plurimam
 infernatur.
 66 Quis sit index competens ad cognitionem huius
 criminis, & utrum sit crimen miseri, commu-
 ni contra communem.
 67 Expenditur, l. 1. tit. 11. lib. 4. noua recopila-
 tionis.
 68 Expenditur, l. 4. tit. 2. lib. 8. ordine. & l. 36. tit.
 6. lib. 9. recopila.
 69 Expenditur, l. 5. tit. 2. lib. 8. ordine. & l. 4. titu-
 6. lib. 8. recopila.

Principio igitur hanc expen-
 ditur materiam! Doctores in
 Rubrica, & per totum titulum
 de suris Doctores capi. l. &
 per totum. 14. quest. 4. Doctores in Rubri-
 ca, & per totum. C. & ff. de suris. 86
 per totum, de nautico foenore. Silue: Ang.
 & Cae. in summa verb. sura. S. Thom.
 2. 2. quest. 78. arti. 1. Gabriel in. 4. dist.

Prinципio igitur Hanc expen-
ditur materiali! Doctores in
Rubrica, & per totum titulū
de usuris Doctores capi. i. &
per totum. i. 4. quēst. 4. Doctores in Rubri-
ca, & per totum. C. & ff de usuris. &
per totū, de nautico fœnore. Silue. Ang.
& Caie. in summa verb. vsura. S. Thom.
2. 2. quēst. 78. art. 1. Gabriel in. 4. dist.

2. Inquest. in Florenti. i. par. titu. i. ca. 7. §. 45. Conradus de contractibus. questi. 24. Beatus Ambro. lib. i. super Tobiam. cap. 14. Gueviro in thesauro Christiane reli- gionis. capi. 67. Sot. libr. 6. de iustitia. questi. x. artis. Nauarri in Manuuli. cap. 17. num. 277. & in princ. 14. questio. 4. Couarr. lib. 63. resolutionum. ca. 1. nume. 2. Albornoz de arte contractuum. lib. 2. tit. 6. vsura. Menochius de arbitrarijs. libr. 2. casu. 39. & Anto. Gomez. 2. tomo resolu- tio. capit. 6. Octavianus in decisione Pedamontana. 137. nume. 8. Velascus. de iure emphyteotico. questi. 19. nume. 20. & 23. Didacus Perez. l. 1. titu. 2. libr. 8. ordinationi. Auendaño de exequen- dis mandatis Regijs. 2. part. cap. 27. Iulius Clarus. libr. 5. interpretationum. 6. vsu- rapt. num. 8. &c. fin. quest. 37. Menchar- dus de Iudeis. i. part. c. 11. nu. 10. Negufan- tius tract. de pignori. in princ. & ibi Hu- go Doneldus. & Balduinus. capi. 1. & cap. 2. Hieronymus. Gabriel. consilio. 74. nume. 11. Alfonsus de Castro. aduersus omnes hereses. capi. vltimo. Medina. de cambijs. questi. 1. Anton. Gabriel. libr. 3. comitatum. conclusi. 10. de solutia tabulis. Menchaca. libr. 3. vsu frequen- tium. cap. 60. nume. 25. Rolandus à Valle consilio. 33. nume. 4. libr. 1. Burgos de Paz. consilio. 49. nume. 1. Benuenutus tract. de mercatura. titu. de spontionibus. Budeus. tract. de asse. Aleciatus. libr. 3. dī sputatio. cap. 3. Baldus. in l. 5. duodecim tabularium. Ottomanus. libr. 1. de vsuris. cap. 7. pagina. 7. Villalonga de cambijs. capit. 69. Brisenius. antiquarum lectio- num. libr. 3. cap. 1. Iacobus Curtius libr. 31. coniecturalium. capit. 139. Cuiatius ad Itium. Paulina libr. 2. titu. 14. de vsu- ris. libr. 2. &c. libr. 3. obseruationum. capi. 30. Alexan. ab Alexandro. libr. 1. dierum genialium. capit. 7. Gregorius Lopez. l. 4. titu. 6. part. 7. Menchaca. de successio- nis creatione. §. 26. nume. 107. &. §. 101. nume. 553. Ioan. Gutierrez de iuramento confirmatu. part. cap. 2. nume. 2. Sarmienta. libr. 7. selectiarum folio. 32. nume. 3. Adinado de coniunctu. mente testato. libr. 2. capi. 1. nume. 21. Ioann. Garcia de. expensis. & melioratio. capit. 19. nume. 16. & 17. Palacios Rubios. capit. per vestras. 6. notabili. nume. 6. Mexia de taxa panis. conclusione. 2. nume. 88.

Garcia in regula. 243. nume. 5. Et hoc de prima parte. &c.

2. In. 2. part. vt a nomine exordiamur. illud prænotandum est, quod nomen, vsura, apud eos, qui linguam Latinam, in suo splendore constituerunt pro vsu, accipitur, vt author est Plautus, qui di- cit vsuram, quæ eius corporis accep- tibi, in vsu, & Cicero in Verrem ora- tione. 7. dicit: Cur piratis lucis vsur- ram tam diuturnam dedisti? hoc est, hinc vsu, deinde tractum est nomen ad significandum id, quod ex vsuris tan- quam eius fructus accrescit. In qua accep- tione, dicit Cicero in libr. de senectute, quod terra sine vsuris, nunquam reddit, quod accipit, & nulla harum acceptio num in vitium vertitur hoc nomen vsura, quia accipitur in bonam partem, post modum tamet, auarum, & improbum hominum consilium in malum, & detestabilem conuertit vsu, vt ex peccatis, quam habent si alteri præstent, fructus ex ipso extorquent, & ultra pecunias, quas mutuant illis, accrescere curant; lucrum ultra id, quod principaliter mutuant, per tempora constituta soluendum pec- cunia principaliter mutuata. illæsa, & absque dimissione manente, sed potius ultra eius naturam, & condicio- nem, generante, & producente lu- crum in singulos mentes, vel ad tem- pus ad ipsò mutuante designato. text. in. le. vsura. C. de vsuris. Vsura, in- quid. Imperator, per tempora solutæ, non proficiunt, eo ad duplicum compu- tationem, tunc enim ultra fortis sum- matum vsure exiguntur quoties tempo- re solutionis summa vsuram excedit eam computationem, & sic hoc impro- bum foeneratorum scenus efficit, vt in singulas calendas vsuras stipularentur, hoc est, in menses singulos. l. lœta, si cer- tum petatur. Et sic isti foenatores diceban- tur antiquitus menstrui exactores, & de monibus similes, qui recurrente luna ho- mines afflstant, & recurrentibus ca- leadis expectant solutionem & extor- quent, & nitris modis cruciant, & vexant. Et ex hac improba hominum cu- piditate orta fuit illis antiquis tempo- ribus hac vsuram causa, quæ eti. à princ. in vsu erat destinata in vitium verba hominum auaritia estivt constat,

ex text. iij. le. si ex pluribus 4. vltimo de solutio. &c.

Quæratione merito & alio nomine, appellatur scimus, quasi sortitus rei mutuatus, vt habetur in. l. & per totū de nautico nomine, de quo elegatè disputat Aulus Gel lius & alii relati per Albornoz, de arte contractus libr. 2. titu. 6. 5. vsura, & apud Hispanos vsura dicitur logio, quasi lucrum ultra sortem princi patem. le. i. titu. 2. lib. 8. ordinamenti ibi. La codicia, que es rayz de todos los males, en tal manera cie ga el coraçon de los codicis, que no temiendo a Dios, ni aviendo verguença de los hombres desuergonçadamente, dan vsuras en muy gran peligro de sus animas le. i. titu. 6. lib. 8. noue recopilatione.

Vnde Aristoteles libr. 1. politicorum. capi. 6. dicit vsum pecunie commutationem esse, quod autem pecunia pecuniam pariat, modus acquirendi est preter naturam etiū partius pecunie esse non possit. Sic etiam, & Plutarchius in libello de virtutibus vsuris, loquendo de feneratoribus inquit. Naturalia quoq; deident, que asserunt ex nihilo nihil gigni posse, quam doquidem apud illos ex eo, quod non est, neque inquam fuit, vsura generatur. Nam hæc pecunia, queri possit & augeri, negotiacione valeat, & res, que ipsa emuntur, vendi majoris possint, tamē id magis opere, quam pecunie fructus est, & diligentia, & consumptio pecunie id fit, necque est omnino certum, sed contingens, cum possit dari casus & sepe evenit, vt non solum pecunia non augeatur, verum minuatur, & perdatur. Quod quidem ab hac naturali negotiacione diuersum est, quod effici solet inter homines, qui de vera animi salute non curant pecuniam sub certo lucro constituendo ab omni periculo liberam, & immunitam, vt ipsa pecunia non hominis industria negotietur, & que debet esse tam ad lucrum, quam ad damnum exposita, hec ad certum commodum & lucrum sit constituta & sine periculo, id preter quod natura ipsi repugnat & perniciosum Reipublice, & hominibus, & iniuria est plenum. Sic, vsura in hac acceptione semper importat nomen virtutis aut peccati, quod contra iustitiam committitur. Considero etiam, quod quantus hoc nomen, vsura, in iure aliquan-

do accipiatur pro ipsa actio de, scilicet, promutuatione facta cum pacto aliquid ultra sortem accipiendo, vt constat ex cap. vsura. 14. quest. 3. vbi dicitur quod vsura est vbi amplius requiritur, quam quod datur, & aliquando accipiatur pro pretio ipso, quod ex mutatione aliquis rei accrescit, vt constat ex cap. pterique, 13. quest. 3. Vbi inquit tex. quod quodcumque sorti accrescit, vsura est: proprietatem loquendo solum premium, quod pro mutatione datur, dicitur proprie de verē vsura. In qua significacione in nostro casu accipitur, que taliter definitur. Vsura est premium vsum rei mutuate. Quod definitio singularis est, si recte perpendatur, nam id, quod accipitur pro vsura rei mutuata debet dari ex pacto tacito, vel expresso: quo non interueniente, neque est premium & sic neque vsura.

Quod fit, vt si nullo pacto precedente, sed gratia honoris, vel benevolentie, detur aliquid ultra sortem illi, à quo pecuniam accepit mutuū, non committitur vsura, cum nulla ratione possit dici premium vsum rei mutuata, secundo confideto, quod dicitur in definitione, quod vsura est premium ad differentiam contractus, emptionis, & venditionis, in quo non pro vsum tantum, sed pro ipsoare premium datur, & dicitur rei mutuata, ad differentiam aliorum contractuum emphateosis, locationis, conductusionis. Sicut et Soto lib. de iustitia. quest. 1. art. x. Nauar. in. cap. 17. in princ. Menochius de arbitriis iudicium. libr. 2. casu. 598. Velascus de iure emphateo. q. 19. Anto, Gomez. 2. tomo, variarum. ca. 6. Grego. Lopez. le. 1. titu. x. part. 3. Hæc autem vsura sic definita, est duplex, altera exterior, que realis dicitur, altera verō interior, que dicitur mentalis. Exterior autem est illa, quandoquis dat mutuū alicui cum pacto tacito, vel ex presso, recipiendi, aliquid, ultra sortem: siue illud pactum fiat verbis vel signis vel alio quoquis modo. Eo hæc rursus dividitur in vsiram apertam & palliatam, aperta est, que verbis expressis exprimitur, palliata vero, que verbis fallacibus exercetur. Ut si quis diceret, mutuū tibi centum ducatos, viideas tamen quod vino ex eis, nihil aliud habeo, nisi quod ex eis acquiror, quod

quod eo animo & verbis profertur, vt alter intelligat, quod si mutuat ea conditio nē tacita est, vt si aliquid donet ultra pecuniam mutuata. &c.

Vsura vero mentalis est, dum aliquis mutat aliquid, vel dat absque pacto tacito, vel expresso recipiendi aliquid ultra sortem, sed sperat ex hac mutatione aliquod lignum reportare, tenent theologi maxime. Caietanus super Sanct. Thom. 2. 2. quest. 78. artic. 1. Couarr. libr. 3. resolution. cap. 1. Illud rapacem considerandum est, quod non quæcumque spes lacri, facit vstram meneadem, sed illa, quæ est causa principalis ipsius mutationis, ita quod ea non existere non mutuaret, sicut est. in summi verb. vsura, quest. 3. Nauar. in. cap. si feneraueris. 14. quest. 3. num. 13. Unde si ille, qui mutuat, sic mutuaret propter amicitiam, vel aliam causam, etiam si non speraret aliquid ex eo, cui mutuat pecunias, dicendum est, quod ut postea aliquid accipiat, non committit vsuram, &c.

Vterius & vsura legi veteri prohibita sunt iuxta illud Exodi. 25. capi. vbi inquit. Si pecuniam mutuū dederis pupillo tuo pauperi, non vrgebis eum, & Leuiti 6. cap. 25. si mutuatus fueris fratri tuo, non accipies ab eo vsuras. Et habetur in psalm. 14. vbi propheta sic alloquitur. Domine Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescat in monte sancto tuo, qui iurat proximis suo, & qui pecuniam non dedit ad vsuras & haunera super innocentem non accepit? Cui sententias & authoritatibus aduersatur authoritas alia, eius: veteris testamenti Deuteronomij. cap. 2. vbi ait Dominus: Ne feneraveris fratri tuo ad vsuras vel quid quam, vel aliam rem sed ab alienigena exigas vsuras. Ex qua autoritate constat licitam fuisse & permisam vsuram. Iudeis exercere cum alienigenis, & exteris. Quæ authoritas sicut trahitla per beatum Ambrosium. capi. fin. 14. quest. 4. vbi beatus Ambro. scripsit in hæc verba: Ab illo exige vsuras, cui merito nocere desideras, cui iure auferuntur arma, huic licet auferuntur vsuras. Mirantur quidem Doctores de illius text. intellectu, sic quidem, cura hoc lucrum vsuratum turpissimum sit, quare etiam ab iniunctis extorqueri possunt, & exigere vsuras, quandoquidem non potest quis vxorem hostis,

& inimicis adulterare, neq; filiam eius cor-
ruumperet. ille dicitur, si malier. 24. quæst.
3. ergo neque usurpab; iusticis exigere.
Quia difficultate oppressi: Doct. in. cœsum
tu; de usurp, & alibi sepe ut refert Contra-
dictus de contractibus. quæst. 24. coacti fui-
runt teneare, quod ille texi non erat beati
Ambrosij, sed cuiusdam hereticis nomine.
Ambrosius.

quæstio. 4. artic. 4. Sed in lege euangeli-
câ prohibetur sursum, rapina, & quæcun-
que alia iniusta, usurpatio, iuxta quintum
illud præceptum Decalogi; Non surabe-
ris: sed usurpa est usurpatio rei alienæ: er-
go usurpatione iure prohibita est, quod;
& comprobat. Alexand: 3. in. capi. super
eo de usurp; dum inquit. 4. Cum usurpa-
runt crimen utrisque testamenti pagi

Vnde ultra alios quam plures intellectus, quos Docto. varijs in locis assignantur, relati per Couarr. libr. 3. resolutio capi. i. n. 7. Soto lib. 6. de iustitia. quæst. 1. art. 1. dieendam est cum diuo Ambro. super Tebianas cap. 3. scilicet illam authoritatem agere in principio de vera usura cù fratribus non exercenda, neq; exigenda, in secunda vero, dñs similitudinaria, & quia Iudei propria bona ab alienigenis, videlicet ab Amalchitis, & ab Antiochenis iniuste retinente, cuperabant, iustis de causis Deus regione possum in vtraq; rpa Jordanis à regibus possessam populo suo electo, donauit & ei concessit, ut alij, quos non poterant, bello facile vincere, & quib; non erat crimen occidere, usuras exigere possent, hoc est, propriab; illa usura similitudinaria recipere rate: nam cum inimico bella gerere licet possimus. c. saepe malum. c. i. in m. 28. quæst. sed cum tò, cum quo bella gerere possimus cessat ratio charitatis, cum possimus, & illam occidere quamvis glorio. ibi negavit illum tecesse legem dum affirmat, si ergo illam approbet Turrecremata. ibi & Dominicus de Soto, lib. 6. de iustitia quæst. 1. art. 1. & Ioan. Baptista in repetitione le. 1. C. de summa Trinitate n. 39. & alijs plures relati per Couarr. libr. 3. resolutio. cap. 1. num. 7. &c.

10 Vnde & vterius vñura prohibita est. i.e.
euangelica. Probatur: nam vñura est contra
legem naturæ, ergo & contra legem euangeli-
cæ sunt: sed lex euangelica poffit legem na-
turali, necq; illam deſtruit. vt est notissi-
mum. & tenet Corras. de iuris authori-
tate, secunda parte. capit. 18. Cagodus in
Rubrica de origine iuris. Rebardus de au-
thoritate prudentium. capi. 16. Driedo-
nius de libertate Christiana. libr. 1. capi. 7.
colum. 7. Firmianus libidininarum insti-
tutionum. cap. 7. & 8. tenet Sanct. Thom.
1.2. queſt. 94. artus. Florent. 1. part. titu.
13. cap. 1. §. 2. Nauart. impri. de peniten-
tia dist. 5. num. 9. Soto de iustitia. libr. 1.

operationibus expectare non debent, sed
ſolum diuinam mercedem. Et ideo sub-
dit: Diligite inimicos vestros; benefaci-
te, mutuum dantes, nihil inde speran-
tes, non humanam gratiam, ſed diui-
nam mercedem: & ſic erit merces veftra
multa & eritis filij altissimi: ergo ex
pred. authoritate nō sufficiēter colligitur
vñuram in i.e. euangelica eſſe prohibitam.
Necq; huic resolutioni obstat testimonium
Vrbani Papæ. 3. c. consuluit de vñuris, vbi
ad probandum ex euangelio vñuræ prohi-
bitionem adducit illam autoritatem Luce-
scilicet, inutum dantes, &c. Nam dicendum
est, retentata pred. resolutione, quod etiā il-

placuerit. tam quidam. ff. eodem. l. 3; s. f.
de eo qui nemo loco. l. 3; de annuis legatis.
4. de natumco foenore. l. lecta. si certum p-
tatur. ut. ex. l. 3; l. 4; l. 5; l. 6; l. 7; l. 8;
l. 9; l. 10; l. 11; l. 12; l. 13; l. 14; l. 15;
l. 16; l. 17; l. 18; l. 19; l. 20; l. 21; l. 22;
l. 23; l. 24; l. 25; l. 26; l. 27; l. 28; l. 29;
l. 30; l. 31; l. 32; l. 33; l. 34; l. 35; l. 36;
l. 37; l. 38; l. 39; l. 40; l. 41; l. 42; l. 43;
l. 44; l. 45; l. 46; l. 47; l. 48; l. 49; l. 50;
l. 51; l. 52; l. 53; l. 54; l. 55; l. 56; l. 57;
l. 58; l. 59; l. 60; l. 61; l. 62; l. 63; l. 64;
l. 65; l. 66; l. 67; l. 68; l. 69; l. 70; l. 71;
l. 72; l. 73; l. 74; l. 75; l. 76; l. 77; l. 78;
l. 79; l. 80; l. 81; l. 82; l. 83; l. 84; l. 85;
l. 86; l. 87; l. 88; l. 89; l. 90; l. 91; l. 92;
l. 93; l. 94; l. 95; l. 96; l. 97; l. 98; l. 99;
l. 100; l. 101; l. 102; l. 103; l. 104; l. 105;
l. 106; l. 107; l. 108; l. 109; l. 110; l. 111;
l. 112; l. 113; l. 114; l. 115; l. 116; l. 117;
l. 118; l. 119; l. 120; l. 121; l. 122; l. 123;
l. 124; l. 125; l. 126; l. 127; l. 128; l. 129;
l. 130; l. 131; l. 132; l. 133; l. 134; l. 135;
l. 136; l. 137; l. 138; l. 139; l. 140; l. 141;
l. 142; l. 143; l. 144; l. 145; l. 146; l. 147;
l. 148; l. 149; l. 150; l. 151; l. 152; l. 153;
l. 154; l. 155; l. 156; l. 157; l. 158; l. 159;
l. 160; l. 161; l. 162; l. 163; l. 164; l. 165;
l. 166; l. 167; l. 168; l. 169; l. 170; l. 171;
l. 172; l. 173; l. 174; l. 175; l. 176; l. 177;
l. 178; l. 179; l. 180; l. 181; l. 182; l. 183;
l. 184; l. 185; l. 186; l. 187; l. 188; l. 189;
l. 190; l. 191; l. 192; l. 193; l. 194; l. 195;
l. 196; l. 197; l. 198; l. 199; l. 200; l. 201;
l. 202; l. 203; l. 204; l. 205; l. 206; l. 207;
l. 208; l. 209; l. 210; l. 211; l. 212; l. 213;
l. 214; l. 215; l. 216; l. 217; l. 218; l. 219;
l. 220; l. 221; l. 222; l. 223; l. 224; l. 225;
l. 226; l. 227; l. 228; l. 229; l. 230; l. 231;
l. 232; l. 233; l. 234; l. 235; l. 236; l. 237;
l. 238; l. 239; l. 240; l. 241; l. 242; l. 243;
l. 244; l. 245; l. 246; l. 247; l. 248; l. 249;
l. 250; l. 251; l. 252; l. 253; l. 254; l. 255;
l. 256; l. 257; l. 258; l. 259; l. 260; l. 261;
l. 262; l. 263; l. 264; l. 265; l. 266; l. 267;
l. 268; l. 269; l. 270; l. 271; l. 272; l. 273;
l. 274; l. 275; l. 276; l. 277; l. 278; l. 279;
l. 280; l. 281; l. 282; l. 283; l. 284; l. 285;
l. 286; l. 287; l. 288; l. 289; l. 290; l. 291;
l. 292; l. 293; l. 294; l. 295; l. 296; l. 297;
l. 298; l. 299; l. 300; l. 301; l. 302; l. 303;
l. 304; l. 305; l. 306; l. 307; l. 308; l. 309;
l. 310; l. 311; l. 312; l. 313; l. 314; l. 315;
l. 316; l. 317; l. 318; l. 319; l. 320; l. 321;
l. 322; l. 323; l. 324; l. 325; l. 326; l. 327;
l. 328; l. 329; l. 330; l. 331; l. 332; l. 333;
l. 334; l. 335; l. 336; l. 337; l. 338; l. 339;
l. 340; l. 341; l. 342; l. 343; l. 344; l. 345;
l. 346; l. 347; l. 348; l. 349; l. 350; l. 351;
l. 352; l. 353; l. 354; l. 355; l. 356; l. 357;
l. 358; l. 359; l. 360; l. 361; l. 362; l. 363;
l. 364; l. 365; l. 366; l. 367; l. 368; l. 369;
l. 370; l. 371; l. 372; l. 373; l. 374; l. 375;
l. 376; l. 377; l. 378; l. 379; l. 380; l. 381;
l. 382; l. 383; l. 384; l. 385; l. 386; l. 387;
l. 388; l. 389; l. 390; l. 391; l. 392; l. 393;
l. 394; l. 395; l. 396; l. 397; l. 398; l. 399;
l. 399; l. 400; l. 401; l. 402; l. 403; l. 404;
l. 405; l. 406; l. 407; l. 408; l. 409; l. 410;
l. 411; l. 412; l. 413; l. 414; l. 415; l. 416;
l. 417; l. 418; l. 419; l. 420; l. 421; l. 422;
l. 423; l. 424; l. 425; l. 426; l. 427; l. 428;
l. 429; l. 430; l. 431; l. 432; l. 433; l. 434;
l. 435; l. 436; l. 437; l. 438; l. 439; l. 440;
l. 441; l. 442; l. 443; l. 444; l. 445; l. 446;
l. 447; l. 448; l. 449; l. 450; l. 451; l. 452;
l. 453; l. 454; l. 455; l. 456; l. 457; l. 458;
l. 459; l. 460; l. 461; l. 462; l. 463; l. 464;
l. 465; l. 466; l. 467; l. 468; l. 469; l. 470;
l. 471; l. 472; l. 473; l. 474; l. 475; l. 476;
l. 477; l. 478; l. 479; l. 480; l. 481; l. 482;
l. 483; l. 484; l. 485; l. 486; l. 487; l. 488;
l. 489; l. 490; l. 491; l. 492; l. 493; l. 494;
l. 495; l. 496; l. 497; l. 498; l. 499; l. 500;
l. 501; l. 502; l. 503; l. 504; l. 505; l. 506;
l. 507; l. 508; l. 509; l. 510; l. 511; l. 512;
l. 513; l. 514; l. 515; l. 516; l. 517; l. 518;
l. 519; l. 520; l. 521; l. 522; l. 523; l. 524;
l. 525; l. 526; l. 527; l. 528; l. 529; l. 530;
l. 531; l. 532; l. 533; l. 534; l. 535; l. 536;
l. 537; l. 538; l. 539; l. 540; l. 541; l. 542;
l. 543; l. 544; l. 545; l. 546; l. 547; l. 548;
l. 549; l. 550; l. 551; l. 552; l. 553; l. 554;
l. 555; l. 556; l. 557; l. 558; l. 559; l. 559;

Necq; huic resolutioni obstat text. dicitur
cillimus in l. lecta. si certum petatur, ibi,
dies. 25. quintos denarios, &c. vbi constat
quod erat maior summa, quam centesima
vsura legitima, quatenus mensis diminui-
batur. Sed dicendum est, quod illa verba nu-
merum dierum sunt corrupte transcripta.
Legendum est etiam, triginta dies, &c. i.
conficitur in illo casu centesima vsura,
declarat Alciatus ibi & Anto. Augustinu-
. lib. 2. emendatio. c. 10. &c.
Necque item obstant verba eius d. l. lib. i.
tur finitur, id est mense, vbi constat perimi-
ti vsuram vsuras, contra omnem iuri-
tionem. Cui difficultati dicendum est, quod
verbū, pensionis, non referuntur ad vsuras
sed ad sortem in tres partes diuēsis termina-
tis soluendam, iuxta l. si necessitas, & si am-
nua de pignoratitia actione l. Seia, de vsu
ris. Sic interpretatur Britonius, & Veru-
tius, de verbo significacione verbo pensionis
libro. 14. His cognitis facilis est interpreta-
tio, finito primo mense vsuras currere pro-
rata illius primæ pensionis, vel primæ for-
tis familiariter, finito. & 3. mensis vsuras cu-
rrere pro rata non soluta sortis per quem libet
mensem. Sic explicanda sunt verba illa
la primæ pensionis, & deinde non soluta
pecunia, pensionis: & ita obseruandum
est d. l. vsuram ad centesimā referri. Necq;

item obseruat textus in l. i. C. de nautico fonte, vbi vñuræ p̄mittuntur ultra centenam sumam: illud enim speciale est in pecunijs tracitatis de quibus. l. tracitatis de aq̄io & obligatio per totum. C. & ss. de nautico fonte. Resolutio agitur tenet enim est, quod caratione illa centesima vñura permisla fuit iure digestorum propter cuitanda plurima, & maiora mala, in commercijs, & contractibus inter homines celebratis, qui suo arbitrio ex pecunijs mutuatis plures exactiones extorquebant ab ipsis mutuantibus. Vnde ipsi Romani ne commercia tollerentur statuerunt, vt licet etiam esset exigere ex pecunijs mutuatis certam pecuniariam, more Græcorum, qui vniuersalem sumam ad numerum centenarium reuocabant: quos imitati Romani, eadem computationem obseruarunt, quia apud Romanos antea moribus receptu erat vt solutiones, & præstationes calendis cuiuslibet mensis fieret, vt in d. l. lecta. cum si milibus probatur vñuras vnius per certum finito quolibet mense. Et sic, sicut sorte principalem ad centum renocabat portionem diuisibilem ad duodecim, trahebant: vnde appellabant assem, & assis partes. Et sic iure consulti dixerant assem vñurarium habita ratione duodecim, per centum per quenlibet annum. Vnde, quod nunc appellamus vnum per certum habita ratione ad assem, appellabatur vñura, vel fons vñuriarum, quia erat vna pars assis. Sic interpretanda est. l. duodecima tabularunt, ibi. Ne quis vñciario scenore amplius exercendo. Et sic de singulis assis partibus iuxta l. qui semissis cum alijs, de vñuris. Quia ratione habita prædicta computatione dicendum præd. vñuras permislas fuisse in præsumma ne hominum commercia, quæ maximè in Republica sunt necessaria, diminuerentur. Sic Cuiaciū ad Iulium Paulum, lib. 2. titulo 14. de vñuris, & lib. 3. obseruationum cap. 30. Brisonius lib. 3. antiquarum lectionum. c. 1. Iacobus. libro 3. conjecturalium, cap. 30.

Hic sic constitutis videndum est, quod quidē quid sit vñura, iam nobis est aperturn, restat ut ad articulum, qui in proposito nostro terminandus est, deueniamus, quis dicatur vñciarius manifestus, vt hoc cognito p̄ceat à iure imposito in ipsum, plecti possint, & sic ad testamenti factio sit etiā, & illi prohibita. Pro cuius articuli

cognitione, dicendum est, quod vñciarius manifestus dicitur, qui palam, & publicè sceneratitiam artem exercet, ita, vt ipsa patrati sceleris evidētia, nullam habeat executionem, c. evidētia, de accusatio. Quia qui dem evidētia ita interpretatur, quando crimen, in iudicio confessus est, cùnconfessus manifestum quemlibet in suo criminis faciat. c. vltima. c. vñstra. decohabitatione clericorum & mulierum. c. 1. versiculo manifestorum de vñuris. libro 6. vbi Doctores, &c.

Hinc fit, quod non solum, quando in iudicio verum extra iudicium confessus est coram sacerdote, & pluribus, id spectantibus confessus est crimen, quia tunc licet confessio extra judicialis manifestum quod non faciat, nihilominus taliter facta confessio publica iudicatur. Sic Doctores. c. quia in omnibus de vñuris. Felinus in c. auditis de præscriptio. Sic etiam quando per iudicem, pro illo criminis iam fuit damnatus, cum pronunciatione sententia dicitur manifestus vñciarius. Pari ratione, vt ille talis, qui manifeste coram iudice vel hominibus suum crimen confessus est, vt manifestus dicatur necesse est, vt iudicis sententia proferatur, & de hoc criminis sit damnatusque omnia manifestum illius faciunt vt index, illis probationibus & sua confessione mediantibus condemnare possit. Sic Doctores. c. tam in ecclesijs de vñuris. sic glo. d. c. 1. de vñuris. lib. 6. quam esse communiter approbatam testatur Iason. in l. licet Imperator. deleg. 1. &c.

Hinc deducitur, quod licet in alijs crimibus testes singulares non probent, tamē in huiusmodi criminis, licet testes non concurrent in depositione vnius, & eiusdem actus, sed in diuersis vñus testificando de vñico actu vñciario, alius de alio adhuc dicendum est, quod si simul aliae coniecturæ concurrent, est sufficiens probatio, vt mediante huiusmodi probatione per iudicem vñciarius manifestus declaretur. Neque id mirum est, cum testibus singularibus aliqui in quacumque re fides sit adhibenda, si id iudici vñsum fuerit, ex negotijs & personarum qualitatibus vt Paulus de Castro firmavit in l. ad monendi de iure iur. column. 7. idem in l. Lucius. de his, qui notantur in fama. Lanfrancus. c. quoniam cōtra. de probatio. testium num. 30. quod est singulare ad l. i. cum sequentibus, tit. 2. lib. 5. ordinamenti

20. festi ad primam tam sequentibus, tit. 10. 6. nouæ recopilatio. Quod vltimum in 24 tellige, quātum ad hoc, vt iste talis, vt vñciarius damnetur: at verò quantum ad hoc, vt manifestus dicatur, non sufficit, vt se mel, vel iterum dederit, & mutuauerit pecuniam sub vñuris: sed ita debet manifeste de eius criminis cōstare, vt nulla possit. regeneratione celari, & solitus, & paratus has vñuras exercere. Et sic hic vñciarius manifestus, si non præstet idoneam cautionem de restituendis vñuris, iuxta decisionem. c. quanquam de vñuris plurimis afficitur p̄ennis. Primo quidem non admittitur ad altaris communionem, & decedens in mortalicaret ecclesiastica sepultura, sic Abb. c. cum tu de vñuris. Soto lib. 6. de iust. quæst. 2. artic. 4. Doctores per text. ibi. c. 1. de vñuris. lib. 6. & sic clerici sepelientes tales vñciarium manifestum in loco sacro sunt ipso iure excommunicati, glo. verbo coemeris. cle. 1. de sepulturis. communiter approbata secundum Nauar. in Manua. c. 27. num. 137. facit glo. in c. quicunque clericus. 23. quæst. 8. & glo. in c. placuit. 23. q. 5. Sic etiam vñciarius manifestus est infamis ipso iure, siue clericus, siue laicus sit. inprobum fœnus. C. ex quibus causis infamia irogetur. c. infames, versiculo aliquando. 3. quæst. 7. c. inter dilectos. de excessisibus prælatorum. l. 4. titulo. 6. part. 7. ibi. Item dezimos, que son infamados los vñciarios. Bene tamen verum est, quod huiusmodi infames quando sunt infames infamia iuris testari valent. l. eius, qui in fine de testamentis. l. r. C. de secundis nuptijs. Bald. in l. vltima. C. si non competit in dico. Attento tamen iure veteri parvula cum testamentum facere potest manifestus vñciarius. l. eius, qui in princip. si certum petatur, vbi Albericus, Doctores cōmiserit notant. Iure tamen Pontificio vñciarius manifesti non possunt facere testamentum, quod si fecerint testamentum est ipso iure nullum. c. quanquam de vñris. lib. 6. Et sic Principes seculares non posse efficere leges, vt vñciari manifesti te stamentum facerent, nisi præmissa cautione cum iuramento de restituendis vñuris. Quod si reliquerit iste vñciarius manifestus hæredes ab intestato talia acquisita ex vñuris, & illicitis pactionibus non sunt inter hæredes diuidenda, sed dominis si recuperantur, vel illis non repedit pauperi-

bus. basta buendia sic Gregor. Lopez. l. 2. c. 15. part. 6. inquit lex illa part. Otro si fallare en los bienes de la heredad algunas cosas que fuesen mal ganadas así como aquellas que las gano, las ganasse de vñuras, no las deuenen partir entre si los herederos. Antes dezimos, que las deuenen tornar aquellas, cuyas fueron y fino supieron, cuyas fuerón deuenen las dar por Dios; &c.

Ex qua resolutione deducitur quod haec solum testamentum vñuris non valeat, a se que illud facere potest, sed neque codicilum facere poterit, & factum minime valeat; sic glo. & Doctores. d. cap. quanquam Couat. lib. 3. resolutio. t. 3. num. 9. idem in Rubrica de testamentis. g. p. q. 11. Nauar. in princip. de pœnitentia. d. 5. nu. ner. 92. cum sequentibus Felinus in c. translatio. de constitutio. Anno. de Burgos. ca. ad nostram column. 3. de emptione, & venditione, quod & ad ilocationem causa mortis, & ipse Couat. ostendit vbi supra ut minime ab vñciario fieri possit, &c.

Hinc fit, quod vñque adeo huiusmodi testamentum vñciarij non valeat, quod etiam si tempore testamenti vñciarij non exercecerit, nihilominus si cautionem de restituendo non prestiterit, tale testamentum inutile est, tenet Anania. c. quia hi dimitibus de vñuris, & est communis secundum Socinum consilio. 127. libro. 3. consil. &c. Sic etiam, licet prestiterit cautionem de restituendis vñuris, si tamen ad hunc effectum faciendo illam præstiterit, & constat per probationes post præstitam cautionem vñciarias exercuisse adhuc tale testamētum est ipso iure nullum: tenet Bald. in l. executores. C. de executione ei iudicat Doctores. d. capi. quanquam. Et non solum quando iste talis iam vñciarias exercebat, si etiam manifestus vñciarius non valet testamento, si post factum testamento est etius est vñciarius, testamētum illud ante factum non valet, ea ratio ne, quia non sufficit tempore, quo facit testamento illud posse facere, si tempore mortis sit incapax ad illud faciendum iuxta l. r. si filius de legat. 3. cuin testamētū effictum sicut nunquam sortiatur, vi que ad tempus mortis, vt iupta factis abude probatum in initio huius operis. Quam ienitiam tenet Francus in Rubrica de testamentis. lib. 6. nu. 37. Imola in Clem. 1. de sepulturis, &c.

Ex qua verissima, resolutio, dicitur: i
tum quod vsq; adeo testamentum, ysurarij,
est ipso aure nullum; quod, licet alias, relista
legata in minus solenni testamento valeat
ad pias causas. Docto. per tex. ibi. l. 1. C. de
sacrosan. ecclesijs Tiraq. de priuilegijs pia
causæ in prefatione. pag. 7. nihilominus
li gelinquantur in testamēto factō ab. ysu
rario talia legata non sunt præstanta, nisi
testator in testamento præstiterit, idoneā
cautionem de restituendis ysuris. et teneat
Barto. d. l. 1. C. de sacrosan. et ecclesijs licet
Coyar, alios referens ybi: suprad existimet
quod si iste testator deceperit cum cōtritio
nis signis, & penitendo de peccatis, quod
valentia legata, favore pia cause. Ego
men huic sententiæ nō assentior ea ratio
ne. Nam aut iste habet bona, quibus sati
facere possit creditoribus, & ijs, à quibus
extorsit ysuras, aut nō. Si habet, ut pro cō
stanti habemus in prædicto casu, quando
quidem celiquerit legata quæ contratio, que
penitentiadari potest, cū cautionem non
præstet de restituendis ysuris, & iubet le
gata præstari, cum peccatum nō dimittatur,
nisi restituatur ablatum. c. si res aliena. 14.
q. si regula peccatum, detegul. iur. lib. 6. sed
pro forma substatiali requiritur, quod iste
præstet cautionem de restituendis ysuris, & iubet le
gata præstari: cum non entis nullum
sit qualitate teste philosopho. l. qui fo
reas ad. A quiliamq; per singulas. 9. q. 3.
c. nihil de electio: ergo nullo istorum ca
ri potest casus, in quo talis ysurarius quan
tumcumq; signa contritionis ostenderit, si
non, præstiterit cautionem, legata pia ab
correlista, valeant, quod existimo, verissi
mū contra Coyar. & eos, quos ipsa citat.
Cum igitur ysurarij testamentum inven
tur, valeat, nisi duobus primò concurrent
ibus, vel restitucionem ysurarum facient
de, vel cautionem præstanto, videadum
si quæ restitutio debeat esse, & de quibus
bonis spaciis si restitucionem non fecit
quam teneatur cautionem præstare, ut va
leat, testamentum. Et quantum ad pri
num articulū dicendum est, quod cum in
hiusmodi contractu, ne supra ostendi
rus, sit fore erat illius & omniumque & lego
divina, & humana reprobatus, recuperetur.

qui in iuslutoria est donatio, sed quia cō-
tractus de per se est à iure improbat, &
ex contractu nullo dominium non trans-
fertur, vt docet Barto. & Doct. in d. lib.
dubium. n. 25. At in contractu metu facto
ex eo transfertur dominium, quia lex non
annullat ipsum contractum, licet postea
prætoris beneficio rescindatur, k. metum.
k. si mulier. §. si metu. quod metu causa. l.
de in integrum restitutio[n]e. l. in cause. la. 2
de minoribus. glo. verb. resignation. c. su-
per hoc de renuntiatione. Panor. c. Abbas
notabili. 2. de his, que vi. &c.
Hinc deducitur, quod, licet vſurarius ad
restitutionem teneatur earū rerū quas ac-
cepit sub vſuris nō tamē tenebitur ad re-
stitutionem earum rerū, quas acquisiuit
ex pecunia vſuraria & lucratus est; cum il-
la pecunia sub vſuris recepta, sed solum
ad illa, que accepit ab ipso donatōrē, cum
pecunia, vt dictum est, sit earum rerū, quae
vſu cōsumuntur, qua nullum fructum pa-
rit; neq[ue] fructificat, cum sit steriles nisi con-
iuncta industria mercatoris. Quod & ma-
nifeste constat ex lib. ex ea. C. de rei en-
dicatione. Q[uo]d probatur, rem emptam ma-
la fide emptoris, ex pecunia mea, no[n] est
mea, neq[ue] mihi debita, sed ementis. Et sic
verissime tenendum est, vſurarii non te-
neri restituere, lucrum ex pecunia vſur-
aria acquisitum, tandem pecuniam reddere
teneatur. Sic Sanct. Tho. 2. 2. q. 78. artic. 3.
Gabriel in. 4. d. 15. q. 2. vbi reliqui Doct. c.
quanquā de vſuris lib. 6. Ratio huius sente-
tiae est: nā sat[is] est, vt restituatur id, in quo
debitorem. l. s[ic]. hoc est, vſuras. vt. docet
Sylu. in summa verbo vſura. 6. q. 1. Deciū-
l. certi conditio[n]e. v. ultimo num. 3. si certum
petatur. Ex qua resolutione inferatur, quod
non solum ipse vſurarius, verū & eius
hæredes teneantur ad restitutionem vſura-
rii. Nam licet alii hæres nō teneantur
ex delicto defunctorum. l. l. C. ex delictis de-
functorū, nihilominus in prædicta tene-
tur hæredes ad restitutions bonorum acqui-
sitorū, per illā malā negotiationē ipsius de-
functi. Sic probat Tex. in c. tua p[ro]p[ri]e de vſu-
ris. c. in literis de captoribus, & glo. d. ca-
quanquā cōstitueretur recepta, secundū DD.
ibi. Nā effi ad poenā ob delictū defunctorū
hæres non teneantur, nihilominus quo ad
dāni illati per sequiturē teneantur hæ-
redes, vt eleganter resoluit Coutar. d. lib. 3.
resolutio. o. 3. nu. 7. in fine, &c.

lī satisdatio, p̄st̄ta & procuratore facit reconualeſcere teſtamenteum, & retrotrahitur ad tempus teſtamentei, &c.

Pro qua etiam ſententia facit teſt. in l. filio preterito de iniuſto rupto. vbi probatur quod, licet veriſimum fit, quod teſtamenteum, in quo filius p̄teritus eſt, fit ipſo iure nullum, ſi tamen poſt p̄tentio- nē ſe abſtineat ab h̄ereditate paterna, teſtamenteum prius nullum, reconualeſcit, & valet. Sic in proposito, licet à principio teſtamenteum ex defectu ſatisfactionis vñ rarij non valeret; ſi tamen ex poſt facto ipſe vel eius procurator ſatisfideſerint, reconualeſcit teſtamenteum, aſi à principio p̄ſtit̄a fuſſet cautio.

34 Necque p̄dicta resolutioni obſtarat teſt. in l. ſi filius. §. ſi filius de teſtam. &c. l. x. ſi filius de leg. 3. Quibus probatur; q̄ teſtamenteum factum ab impubere non fir- matur, licet ſuperueniat maior ætas, vel li- beretur à patria potestate. Quod eſt aſi di- ceretur, illud vulgare. Quæ à principio nō valeret traxi temporis non conualeſcunt, regula, non firmatur. de reg. iur. lib. 6. c. cū Vitonensis, de elecione gloſ. in l. ſi pater.

35 C. ne de ſtatu defunctorum. Illud enim proceſdit quando potestas teſtatoris vel fa- cientis actum eſt funditus nulla, tunc tem- poris, ſi à principio fuit nulla non reconualeſcit, vero quando potestas teſtatoris vel aucti- gerentis non eſt à principio fun- diſi nulla, ſed offiſicata, & ſuſpenſa, ex quoddam extrinſeco accidenti, videlicet, quia nondim ſatisfideſerat, inerat ei tamē auctus potentialiter ad teſtandum, tunc amo- ro talis obſtaculo & impedimento; & tūc ſequuta ſatisfactione conualeſcit teſtame- tu: & conſideratur, aſi à principio, eſſet fa- cta ſatisfactione. Cūm igitur de vſurario, cui p̄ter manifesti criminis labem, h̄ac fa- cultas, teſtandi prohibita eſt viſum, fuit- ne, vt aiunt, illotis manib⁹ transire vide- amus in hac materia alia, quæ practicabilis, & aſiduē tam in gymnaſijs, quam in aetu, p̄ praktico verſantur vt nihil, quod conſidera- tione dignum fit omittamus, ſiquidem in hoc ſpeculo omnia, quæ in iure dubitatio- nē afferre poſſunt, promiſimus allaturos.

36 Quare, p̄t nunc inquit in u. illud eſt, qua- liter, censuſ quibus homines vtuntur, hi noſtri teſponib⁹ ſuſtineri poſſint, & qui taliter pecunia ſuſt impendunt ſint liberi, ab huicmodi pecna, quandoquidem vſu-

37 paſtu, omnis conuentio, quæ subtractit ma- teria emptionis, & vēditionis, efficit, vt ce- ſus non ſit recte cōſtitutus: nā, vt vera fit venditio, & censuſ recte cōſtituatur debet continere necessaria cōtractus, ſcilicet, ma- teria, & formā, quæ verā, & reali faciant emptionē, ne, vt aiunt, ſuper falſo funda- mento, cōſtituatur aedificiū. Requiritur p̄q- tere, vt talis venditio ſit animo, cōtrahēdi & emendi & vendendi ipsam rem, & id principaliter attendatur, non verō id fiat eo colore requiſito, vt pecunia partū quærat, vt ferē omnes, qui censuſ mercantur, faciunt, neq; enim omnia bona ſunt ven- denda in tali censu, quia iam cōſtaret de- prauitate cōtractus vñrarij, quod noſi fit, niſi ad palliādā illā formā ſub illa fiſta ma- teria, ſed ſolū verē & realiter vendi debet. Tanta pars ex bonis immobilibus, quae ve- rē ſufficiat, & ſit cōueniens ad faciendam p̄dictā emptionē, & venditionē veram, ex qua ſoluuntur p̄dicti anni rediſti ut ex conſtitutione motuſ proprij. Pij. Quinti inter ſanctiones apostolicas con- ſtat, manifeſte. Qua rationē exiſtimo non eſſe vñtioſam illā cōditionē eorū, qui in huicmodi censuſ conſtitutione apponunt eam clauſulā, vt nō poſſit certa pars redi- mi, niſi totū redimatur, cum & id iure con- ſtitutum fit, licet id appoſitum non eſſet. Iuxta ex. in l. tutor. 6. Lucijs. de vſuris, de quo articulo vide ſingularia in materia cō- ſuſ per Franciſcū Sarmentū. lib. 7. ſeleſta rū. c. 1. per totū. & latiſiſimè eam diſputat ad vtrāq; partē. Cou. lib. 3. reſolutio. cap. 7. 38 per totū. Sed illud in mentē venit inquire, vtrū, ſi aliquis ſit rogaſus ab alio, vt ſibi mutuet pecunia, qui pecunia ad nego- tiandū habebat, poſſit vltra ſortē principia- le aliiquid recipere, vel exigere ratione lu- cri cefſantis. Pro cuius articuli intelligēta p̄mitto, quod potētia ex pecunia proueniens eſt duplex, vna, quæ naturaliter ſequitur ipsam pecuniam ſecūdum ſe, & ab ſolutē, alia potētia eſt, quæ ſequitur ipsam pecuniam, quæ ſubeft industria negotiationis, quæ non ſemper eſt eadem, ſed mai- or, aut minor, pro qualitate industrie. Hoc ſuppoſito, dicendum eſt; Ad lucra- dum poſteſt aliiquid vltra ſortem accipere; nam cum illa potētia ſit cōmuniſ omni- bus idem dicendum de illa potētia, quod de ipsa pecunia. Vnde ſicut non licet acci- pere aliiquid vltra ſortē, ratione illius pecu- niae mutuatā, ſic neq; ratione illius poten- tiae. Remanet ſecunda difficultas, vtrū ratione illius potētiae, quam habet pecunia ad lucrandū prout ſubeft industria negotia- tias poſſit mercator, qui illam, pecunia habet expositam ad lucrādum ex eo, quod illam mutuat, vltra ſortem ratione lucri cefſantis exigere centum, quæ erat cū pecunia ſua lucraturus, & poſſet illa centum exigere vltra ſortē principalē, quæ erat lu- craturus, ſi pecunia mutuatione à ſua indu- ſtria nō renocaret, & ſic illa centum in pa- ſtū deducere; tenet Cajetanus. 2. 2. q. 78. & ſequitur Sylie. in verbo vſura, el. 1. §. 19. Adrianus in. q. 4. de vſuris. qui fatetur hāc elle opinionē modernorū: & illam aliqui- bus fundamētis cōprobat & cōfirmat. Ex aduerſo tamē cōtrariam opinionē tenet Sā- Etus Thom. 2. 2. q. 78. & illum ſequitur So- to. lib. 6. de iuſtit. q. 1. art. 4. Et pro explica- tione articuli ſequētem conſtituo reſolu- tionem: Si negotiator amouet à ſe pecu- niam cum qua ſolitus eſt negotiari, nō po- teſt à mutuantे exigere aliquod lucrum ra- tione mutui, nam pecunia nō poſteſt plus aſtimari absolute, quām ipsa valet: ergo quando negotiator à ſe illam subtractit, vt illam mutuet, non poſteſt accipere pro illa pecunia, niſi quod res ipsa valet: nā ſi hoc licet quilibet subtracteret pecunia à ne- gotiatione ad euitanda pericula & labores qui ex negotiatione & fortuna ſequuntur. Hinc fit, quod non poſteſt negotiator ratio- ne mutui accipere à mutuantio omne lu- crum, quod per negotiationē erat confe- quuturus, ſi illam pecuniam ad negotian- dum haberet expositā: quia illud lucrum eſt in potētia, & poſteſt pluribus modis impediſi: ergo non valet tantum quātum quando eſt in actu, atq; ex conſequenti non poterit mutuantis ratione mutui totū lucrum exigere, quod eſt futurum. Quod ea ratione ſirmatur: nam ſiquis ſuretur illas pecunias dū erat in negotiatione poſi- tæ, nō tenetur reſtituere quātū mercator erat lucraturus, quia illud erat in potētia & non in actu; ergo par iratione, ſi pecunias mercator negotiationi expositas mutuo dedit nō tenetur exigere quātū lucraturus erat ex negotiatione. Ex qua ſententia de- duicitur fallā in elle opinionē illorū, qui afferūt, quod quilibet poſteſt tāti pretij vē- dere merces in hoc lēco, ſi ſit rogaſus, & precibus id faciat, quātū eis vēdiſſet, ſi ad alium

aliū locū illas transferret, deductis expēfis, & laboribus, ea ratione falso dicunt. Nam cūm res, quæ sunt in potentia nō valeant tantū, quantū quando sunt in actu nō poterit ille totū illud accipere, quod in potentia erat accepturus & lucraturus, &c.

Hinc etiam, & consequenter infertur, quod si negotiator habens pecunias expositas ad negotiandum rogatus illas alteri mutuet, poterit aliquid accipere ratione lucri cessantis, & de illo cūm mutuatario pacisci, habita ratione status, in quo erāt pecuniae, & deductis expensis, & laboribus. Quod sit, vt si quis non haberet pecunias expositas negotiationi, si aliquid petat vltra, fortei vñram committit. Et sic si aliquis habeat pecunias domi, & mutuat ex ijs, quas negotiationi expositas habet, si petat aliquid vltra fortem ratione lucri cessatis erit vñrarius, qui a tunc non cessat lucrū ratione mutui. Sic Cajetan. in summa, verbo vñra, quāvis aliqui oppositum verius existimet. Ceterum eius sententiæ rior est: nam aliud est palliare vñras sub ratione lucri cessantis. Secundo infertur, quod si mercator rogatus, vel spontaneus mutuerit prædictas pecunias, quas negotiationi expositas habet, non potest accipere aliquid vltra fortem, ratione lucri cessantis: nā nihil est accipiendū ratione mutui, nisi quādo debitor est in mora solutionis: tenet Ioan. Andreas, & Innoc. c. nauiganti de vñris. Anto. de Butrio. c. cōfūluit. cod. tit. Quod earatione probatur: nam non dicitur lucrū cessare, nisi quando inuoluntarius & quasi coactus subtrahit à sua negotiatione. Vnde quādo voluntarius extrahit à negotiatione, nō dicitur coactus à negotiatione cessare: & sic prædicto casu nihil poterit ratione lucri cessantis accipere ex pecunia negotiationi exposita sponte mutuata.

⁴¹ Sed videndum est, vtrum liceat alicui mutuare pecuniam sub obligatione, vt mutuarius iterum sibi pecuniam mutuet. Et non defuerunt scribentes, qui tenuerunt id licere, eo fundamento moti, nam licitum est pro mutuo petere opera liberalitatis, & amicitiae, sed mutuare est opus amicitiae, & liberalitatis: ergo licitum est propter amicitiam petere remutationem. Sed oppositum tenendum est, imo, quod non liceat mutuanti in pæco, vel obligatione dēducere remutatio-

nem, à mutuante, ea ratione: nam mutuare est opus charitatis, & amicitiae: sed in cōtractum dēducere eam remutationem est contra eam charitatem, & amicitiam vinculum naturale: ergo id minimē licere fatendum est, maximē, quia illa obligatio adre mutuandum est onerosa, & pretio estimabilis: ergo non potest vltra fortem accipere ratione mutui.

Ex qua verissima sententia dēducitur, primo quod non potest quis ratione mutui obligare mutuatarium ad fideiūbendum, cum illa sit pretio estimabilis. Nam fideiūffor potest aliquid pretium accipere pro facienda fideiūffione: quia illa obligatio, qua astringitur si alius principalis deficiat est pretio estimabilis: tenet Doctores in Rubrica de fideiūfforibus. Dueñas regula. 318. Anton. Geinez secundo tomo refolutio. ca. 13. Gregorius Lopez. 1. 1. titulo. 12. part. 5. Menchaca, controuer. illustri. capit. 138. Conanus lib. 6. commentariorum iuris ciuilis. c. 6. & 7. Julius Clarus. libro. 5. sententiarum. §. fin. quæst. 46. & 47. Palatius Rubios in c. per vestras. 6. notabili. §. 9. num. 10. ea ratione, quia se exponit ad soluendum pro principali, quod si principalis deficiat, vel non sit in loco celebrati contractus, vel non sit soluendo conuenit fideiūffor, non facta excusatione in principali. Doctores in. l. 3. C. de duobus reis. Bald. in Authen. hoc itaq. C. eodem. Grego Lopez. l. 9. tit. 12. p. 1. Palacios Rubios in repetitione. c. §. 18. nu. 10. facit. l. 10. titulo. 17. libro. 4. nouē recopilationis. Vide Rolandum à Valle. consilio. 9. numero. 20. volum. 4. Baeça de inope debitore. cap. 5. numero. 2. ergo cum subire paratus sit fideiūffor tantum detrimentum, poterit petere ratione fideiūffionis aliquod interesse.

Offert le & aliud dubium explicare, vtrum, si aliquis pecuniam, quam habet, det mercatori, vt cūn illa negotietur, & postea quod lucratus fuerit diuidatur inter mercatorem & dominum pecunia, salua principalis summa; sit licitus, an vñrarius contraets. Pro cuius articuli explicatione p̄mittendum est, quod duplex est genus societatis, vt quando plures mercatores suam pecuniam in vnum cūmulum coacerant, & habent ministros communes, ita, vt pecunia opera, & labores & expēfes sunt communes, &c.

- ⁴² Secunda species societatis est, in qua unus ponit pecuniam, alius operam, alius industriam de quo societatis genere agitur in. I. societatem ff. pro socio. Ioan. Andre. cap. 1. innotuit de electione. Bald. in. l. 1. C. pro socio. l. idem Pomponius. ff. pro socio. Hoc supposito, resolutive tenendum est, quod utrumque genus societatis licitum est, dum omnia, quæ in societate ponuntur, sive pecunia, sive opera, sive industria, si in principio, numerentur, & ex illis fiat exemplum, si fiat, vna summa pecunia mille aureorum, ab uno, alius industria requisita ponat, quæ in estimat, quingenis aureis, alius operas requisitas, quas estimat, eidem quingentis aureis tunc est stabilienda societas, quasi omnes tres possident duo millia aureorum. Secundo quod requiritur, est, quod hæ portiones sic constituta debent pari periculo subesse, & lucro, ita & si pereat pecunia, æqualiter pereat, si lucrum habeat, omnibus equaliter lucrum euenerat, tunc talis societas erit licita. tex. in. l. societas. §. fin. ff. pro socio, in principio Institut. de societate. Bald. & Doct. in. l. 1. C. pro socio. l. r. cum sequentibus, titu. 10. p. 5. & ibi Gregorii Lopez. Petrus Vualde in tract. de duobus frat. 3. p. in prin. Matienço in. l. 2. titu. 9. lib. 5. nouē recopilationis num. 16. Christophorus Portius in. §. manet autem. Instituta de societate. Ioan. Gutierrez. de iur. confirmatorio. 1. p. c. 48. nu. 2. in fine cūsequentibus, Palatius Rubios. c. per vestras notabili. 6. §. 11. num. 5. & 6.
- Hinc fit, quod contractus societatis, in quovis ponit pecuniā, salvo capitali, & quod socius teneatur participare lucrum, & pecunia illa, non obstante quocunque periculo, sit salua, & secura, est contractus vñrarius, probat tex. in. l. societatem. C. pro socio. & Docto. sup. relati. earatione, quia illa est negotiatio vitata, qua pecunia non ponitur negotiationis periculo: sed in proposito, casu huic periculo non expedit, ergo licita non est negotiatio.
- ⁴³ Alia tamen restat difficultas, vtrum ratione assecurationis licitum sit aliquid recipere. Et resolutive tenendum est, quod cōtractus assecurationis est licitus: supposito quod contractus assecurationis est, quando aliquis suscipit in se periculata rerum alterius pro certo aliquo pretio tenet. Docto. in. cap. fin. de vñris, & ibi Nauarr. An-

Quo fit, vt si pater alat filiam, & pro doli assurcatione det genere fundum, in pignus fructus, quos gener perceperit ex fundo tenetur in principalem sortem deducere, cu casset ratio sustinendi onera matrimonij tex. vbi. Docto. notant in. l. pater de doli mali exceptione. Ex quo verissimo 46 intellectu infertur, quod non solum potest gener fructus pignoris dati in dotem recipere, verum, & pensionem a scero petere interini, quod non soluit sibi dotem: tenet Abb. d. cap. salubriter. Secundo deducitur ex predicta sententia, quod etiam si gener libere concedat scero, vt per aliquod tempus non soluat dotem, si tamen dedit illi fundum fructiferum in pignus, fructus, quos gener perceperit non teneatur in sortem computare nisi de fructibus fiat remissio: quia tunc, si cūt potest desponsare mulierem indotatam, & eam alere tenetur, sic & remittere fructus, donec sibi dos solvatur. Tertio infertur, quod si maritus decedat, & haeredes non soluant yxo: ri dotem, quam secum attulit & illi in pignus denunt aliquis fundus, poterit expingo: nescipere fructus, non deductis expensis in sortem principalem.

Sed questio est, illa ventilanda, utrum licet alicui mutuare pecuniam sub ea obligacione, vt mutuatarius ducat filiam mutuatis in uxorem: & tene resolute, non posse ea ratione, quia obligatio illa est pre: tio estimabilis: & lic non valet talis obliga: tio ex sup. d. resolutione.

Quid autem dicendum, quando aliquis in pignus alicuius pecunie, accipitalique 47 fundum, qui in potestate domini erat in fructiferus, & nullam sibi commoditatem afferebat, post modum tamen ipse, qui in pignus illud accepit, sua industria fecit fundum fructiferum, dubium est, utrum fructus, quos sua industria fecit, teneatur in sortem pecunie datæ computare. Et videtur non esse fructus computandos in sortem principalem, ea ratione, quia fructus illi non cōsentur prouenire ex pignore, sed ex industria illius, qui fundum in pignus accepit. Quod pari ratione potest considerare: nam si aliquis sit depositarius, alicuius pecunie & ex illa pecunia, lucrum fecerit, nihil tenetur domino pecunie restituere, cum lucrum ibi corresponeat industria ipsius recipientis pignus. Quo fit, vt si ager non esset adeo sterilis, sed ex industria domini non

colebatur, si postea detur in pignus, & collitur ab eo, qui illum accepit, tenetur omnes fructus computare in sortem principalem, deductis expensis, & laboribus: quia tunc non cōsentur fructus correspondere indu: stis, sed potius pignori.

Ex quibus & alia explicanda est sententia, virum liceat accipere in pignus pro mutuo aliquam rem sub ea conditione, quod simutuatarius certa die non soluat debitum pignus, & eius dominium amittat. Pro cuius articuli explicatione, dicendum est, quod si mutuans eam conditionem ponat malo animo, vel quia ponit tempus, intra quod mutuatarius solvere non potest, talis contractus erit usurarius. Quod ea ratione probatur, nam mutuantis intentio est aliquid ultra sortem accipere iaticne mutuarij est usuraturalis, quamvis palliata. Quo fit, vt etiam si abit malus animus, pœna apposita immoderata, & non proportionata, ad rem, quæ mutuatatur adhuc contractus erit illicitus, quia in eo non sevatur qualitas iustitia.

Secundo deducitur, quod si mutuator bona fide pœnam imponat, moderatam, vt ex ea mutuatarius fidem seruare cogatur nulla erit iniustitia, neque contractus erit usurarius, ea ratione, quia licitum est cuicumq; pœnam adhibere, ad alterius negligentiā coercendam. Sic Sylvest. in summa verb. vsura, q. 1. Bene tamen verū est, quod mutuatarius non tenetur pœnam illam solvēre ante iudicis cōdemnationem, sicuti in alijs pœnis contingit.

Aliud suboritur dubium, utrum vendere rem carius expectata pecunia, hoc est, a fido, sit usura, tenenda est conclusio in hoc articulo, quod intra latitudinem iusti pretij, licet est emere rem minori pretio, numerata pecunia, quæ expectata, ea ratione quia pretij rei non consistit in puto indub: sibili, sed habet quandam latitudinem, ita ut aliud sit pretij iustum rigorosum, rigidum, & aliud medium. Pro qua explicatione cōstituendum est, quod illud dicunt iustum pretium, quod communiter in foro rerum venalium vendi solet, ita, quod illud non servantes sed carius vendentes mortaliter pec: cant, vt tenet Nauart. c. nouit de iudicis notabili. 6. num. 17. facit tex. in. l. 2. C. de ergatione militaris annon. l. speciebus. C. de coartaibus lib. 12. vbi loā. de Plat. Cuius l. qui Romæ, §. cohæredes. num. 25. de verb.

verb. obligatio, Pinelus. l. 2. C. de rescinden: venditione. 3. par. ca. vltimo. nu. 17. i. Tiraq. de retractu. titu. r. §. 1. glo. 18. nu. 1. Couarr. lib. 2. resolutio. cap. 13. nu. 4. quia pretij fori in dubio iustum cenfetur. Neque intel: ligendum est, quod est in potestate vendētiū pretium exceedere, sed ad communem estimationem iuxta. l. Falcidi. cū glo. fin. ad. l. Falcidiām. Coepola de simulatione contractus casu. 3. præsumptione. e. 2. nu. 32. Medina de restitutione. q. 32. Est enim duplex predium, vt cōstat ex Arist. 5. Ethico rū. c. 7. Alterum legitimū, quod vel à prin: cipe, vel à republica impositum est iuxta. l. 1. §. cura. de officio præsidis. l. fin. iuncta glo. verbo, venalis de muneribus & honori: bus. Alciatus. lib. 7. parergon. cap. 22. Matthēus de Afflictis, in præludijs, ad constituti: onē Neapolitanā. q. 3. Ripa de peste. ca. de remedij præseruatiu. nu. 195. Grego. Lope. l. 55. glo. 7. tit. 5. par. 5. & hoc pretij est indiuisibile, & eius excessus inducit peccatum mortale, quod si notabilis est, re: lituendum est illud, quod excedit.

Alterum pretium est, naturale, quod lege nō est statutū, sed secundū rerū natu: ram, & earū rerum vsum necessariū, & cō: munē prudentiam pensati, & considera: tis omnibus circumstantijs accommodatur, & in communī foro curit. Et hoc pretij est diuisibile, & habet latitudinem iustitiae: cuius alterum extremum dieitur rigidum pretium, alterum medium, quod vocatur moderatum: vt si res iuste vēdatur decem aureis iuste, etiam venditū yndecim & no: uem aureis, & per consequēs intra illos ex tremos limites habet vendere carius pecu: nia credita, quam numerata in iusto, quā amico, diuīti, quam pauperi. Sic Caje. 2. 2. q. 67. arti. 1. Soto. lib. 6. de iust. q. 2. arti. 2. Nauart. cap. 17. num. 218. & cap. 23. num. 78. Anton. de Burgos in. cap. cum causam co: lum. 4. de emptione & venditione. Medina de restitutione. q. 31. frater Thomas de Mercado in tract. de mercatoribus. c. 78.

Nec præd. resolutioni obstat illa regulā, quae habet, quod tantum valetres, quantum vendi potest. l. si seruus de conditione foriua. glo. in. cap. in ciuitate de vtris. l. item pretio. §. quemadmodum. ff. locati. l. in cause. §. idem Pomporius de mino: ribus. Nā reiectis varijs interpretationib: communis intellectus est, quod illa verba, licet naturaliter contrahentibus ad in:

nicem se decipere intelliguntur naturaliter, hot est secundum naturam legum con: tractus, & sic illud verba, naturaliter, nō re: fertur ad ius naturale, quo iure nulla dece: pto est licita, sed ad iura naturalia contra: ctus, vt scilicet, non egreditur deceptio: terminos naturales contractus. Et hunc in tellectum tenet Corras. in Rubrica de iure emphyteotico. Forcatulus in neciomantia iuris dialogo. 74. num. 2. Menesius. l. 2. G. de rescinden. vend. Nauart. capitu. qualitas de poenitentia. d. 5. num. 4. Correa in Rubrica. C. de iure emphyteotico. Connau: nus. lib. 7. commentarij. iuris ciuilis ca: pitulo. 10. num. 1. Pinelus. d. 1. 2. 1. part. cap. 1. num. 39. C. de rescinden. vend. Theophy: lus in. §. adeo institu. de emptione & vend. Cuiatius in notis ad illum tex. & Oroma. & Anto. Concius ibi. Sed ultra eos omnes verisimilis est intellectus, quod ideo secun: dū præd iura, licet naturaliter contrahentib: ad inuicem se decipere, quia hæc concessio: & promissio erat iuxta illam iuris natura: lis regulā & supremā societatem ciuile, quā esse feruandam tenet Cicero. lib. 3. de legi: bus, his verbis: Senatus populi Romanisu: premale lex esto. Vnde cum hæc suprema iuris naturalis lex inferior, pro vt est illa, ne: minā ē esse lādendum, neq; circumuenien: dum, & fidei in alteri dātam seruandam, ce: dere debet, alteri regula supremæ natura: li, scilicet, vt communis vita societas, qui omnium legum finis est, consecuare com: mercia, ne lites immodeis, contentionibus turbentur. Hæc lex suprema naturalis, est in primis obseruanda. Altera vero de non decipiendo proximum, neque illū lādēdo, relinquitur cuiuscunque voluntati religio: ni, & fidei, vt intelligat non quod lex de: ceptio intra dissidiam actionem tollat, lic: beratur in anima iudicio decipies, fuit tan: tum permisla hæc deceptio à consultis vt majori bono succurreretur, hoc est, societa: ti & hominum cōmercio, vt explicat Con: nanus. lib. 1. commentarij. c. 7. nu. 6. cū sequentibus. Et hoc appellat Con: fultus ius publicum, vt in. l. njhi. §. non caput de reg. iuris. vbi explicat Rebardus rationē, quare in d. in causa. §. idē Pēmpo: nius de mino: ribus, cū agatur de deceptio: ne iusti pretij ponitur sub titu. de mino: ribus. Nā reiectis varijs interpretationib: cū minori lāso, altero remedio futuratur. Hinc deducitur quod, ll. ciuiles, & iura can: ri, quæ per misericordia deceptio in cōtractu

emptionis, & venditionis erunt duo extrema, ydelicet parua deceptionis, & maximæ vt consuleretur, & obviaretur litibus, quæ quotidie suboruntur inter contrahentes, vt facile prospicere possent, quando competenter actio, vel denegaretur. Et sic constituit ius regulam, quod si quis sit deceptus intra dimidiam competitilli actio, vel ad petendam rescissionem contractus, vel ut suppleatur iustum pretium: tamen si intra dimidiam contingat deceiptio non datur actio dictorum iurum: nam propter pretij incertitudinem non potuit dari certa forma. Et hac ratione, deceiptis intra dimidiam non datur actio: non tamen ex hoc se quitur decipiētem esse secutum in animæ iudicio, sed iuxta deceptionis qualitatem reus erit in conscientia, secundum relatos per Nauar. cap. nouit. notabili. 56. de iudicijs & in Manu. c. 23. n. 80. Couari. lib. 3. resolutione. c. 1. n. 4. Pinelus. l. 2. 1. pa. c. 1. n. 35. vbi Antonius Menesius. n. 73. Menchaca. lib. 3. vsu frequentium. ca. 48. num. 1. Soto. lib. 6. de iusti. quæst. 3. art. 1.

53 Ex quibus manifeste constat, quod dū lex canonica permituit deceiptione in emptione & venditione, non tribuit occasionem peccandi, sed constituit, medium viæ & sic licet possit contingere deceiptio, potest etiā non contingere. Vnde si contingit contingit accidentaliter, & illa, quæ accidet taliter contingit, non sunt in consideratione. Quemadmodum, quando lex permitit, quod maritus occidere possit uxori, & per iudicis sententia illam tradit marito, non curat lex, quod possit peccare maritus, cui id fieri, & contingere possit, ex malitia, vel male animo matiti, vel non ex malitia, sed vt consulat honori suo, & fama, quæ cum non sint de necessitate agit, sed accidens, non sunt in consideratione.

54 Ex qua resolutione deducitur intellectus ad illam regulam, quæ habet, quod tantum valet res quantum vendi potest. I. si seruit de conditione furtiu. glo. in. cap. in ciuitate viuris. Nam illud principium, debet intelligi seclusa omni fraude, vi, & dolo. Sic interpretatur Alex. in. d. 1. pretia rerum & Nauar. in Manu. cap. 23. n. 79. Soto. lib. 6. de iusti. quæst. 3. in solutione ad primum.

Secundo deducitur, quod vendens triticum vel alias merces ultra taxam impossum a Rege, iuxta l. 1. tisu. 12. lib. 5. recipila, tenetur ad restitutionem pretij, quod vi-

tra taxam accepit in foro conscientię: etiā si illud vendentes clerici sint, cum lege iusta sit declaratum illud iustum pretium rei, & sit in diuisibile: nam quidquid ultra sortem accipitur inique accipitur, & sic restitutioni manet subiectum: tener Castro de lege penal. c. 12. Medina de restitutio- ne. q. 3. col. 9. Couari. lib. 3. resolutio . c. 14. num. 3. Soto. lib. 3. de iust. quæst. 2. art. 3. Na- uar. in Manu. ca. 23. num. 87. Ioan. Baptista in Rubrica de cōstitutionibus. n. 15. li- cet adsoluenda poenā impositā nō tenea tur vēdens ultra taxam in foro conscientię ante condēnationem, & iudicis ex actionē iuxta gl. cōmuniter receptā c. fraternitatis 12. q. 2. cōmuniter receptā secundū Coua. in 4. 2. par. §. 8. n. 10. Nauar. in piin. de po- nitent. d. 5. n. 23. Soto. lib. 3. de iust. quæst. 6. art. 6. &c.

Vlterius, prosequendo predictam vsu- rati materialm videndum est, an sit licitū accipere aliquid ultra iusti pretij latitudinem ratione expectationis solutionis. In quo arti, resolutiū ē est tenendum non lice te vendere rem ratione expectata pecu- nia ultra iusti pretij latitudinem. S. Tho. & Theologi, ibi illū sequitur. 2. 2. q. 78. ea ratione, quia nō licet vendere rē pluris quā ipsa valet: nā emptio & vēditio, sunt aet^o iustitiz, qui consistit in aequalitate rei ad rem. Si tamen est coniectura, quod tem- pore, quo merces sunt tradenda, plus mi- nius valebunt, verbi gratia, vt si quis te- pore hyemis emat triticum, quod in aestate, est accepturus, quamvis tempore con- tractus valeat decem, poterit, illud, emere pro octo, si credit, quod tempore, exstus plus vel minus valet. Sic Doct. per tex. ibi in. c. nauigā. 2. p. infine, de vsuris. Quod ea ratio ne iuuat, nam vna quæque res emitur proprie sum: ergo quod: nunc non euenit in vīa, non debet pretio presenti esti mari, sed illud, quod valet, quando emptio- re est tradenda: atque ex consequenti, si est coniectura, quod minus valebit poterit mi- nori pretio emi, quam nunc valet.

In quo articulo aduerte, quod bonitas hu- ius contractus non consideratur in antici- pata pecunia solutione, quia illud effet vī- ra, sed in cōjecturali estimatione ipsius rei. Tertio deducitur, q̄ ille, qui nō potest ser- uare merces incorruptas vīq; ad tēpus so- lutionis, nō potest carius illas vēdere, cre- dita pecunia, quam nunc valēt, ea ratione, quia

quia tunc, iā hū pretium supereret valorem ipsius rei iustum: siquidem tēpote illo met̄, tētes iam esset corrupta. Quarto deducitur, quod ille, qui etiā ser- uatur merces in tempus, quo carius ven- di solent, potest ea tē vendere. Et credita pē- tunia pro pretio, quotunc erant valiturgi, quāvis sit carius, quam nūc: estimatur, etiam secundum pētium rigorosum. Sic Doct. in cap. naviganti de usuris in. 3. pa. illius. Quod manifesta ratione proba- tur: nam vendor non petit plus, quam va- let, cum pētium sit æquale, cum valore ipsarum rerum, siquidem tēpote; quo fol- liantur merces, tantum valeat, quantum, sive tempore venderetur. Et sic in illō con- tractu nihil aliud agit vendor quam, ser- uare se indemnum, quod licitum est. Quæ sententia vera intelligitur, quando pretium non excedit iustum pretium etiam rigoroso sum, quod habiture, sunt merces tempore future solutionis: alias contractus effet in iusto. &c.

Quinto deducitur, probabile esse, quod ille, qui potest merces seruare in corrup- tas, usque ad tempus, quo carius vendi so- lente, siue illas effet seruatur, siue non, po- test eas vēdere credita pecunia, pro pretio, quod postea venderetur: ut si homagius, quā id, quod nūc estimatur. Sicut enī Cai- tanus super sanct. Thom. 2. quest. 78. que Doct. cōmuniter sequuntur sup. relati. Soto. lib. 6. de iust. quæst. 4. art. 2.

59 Hinc deducitur, utrum contractus vendi- tionis sub hac forma celebratus. Vnde docti- bi triticum soluerendum in mense Maij: ca- lege, vt illud soluas iuxta Maij pētium, vel quod tempore intermedio valget, vt quæ ad tempus solutionis talis contractus sit licitus. Ex resolutione tene, illicitum esse, ex usurarium, ea ratione, quia in contende- tor, ab emptore, potest, ut sibi faciat seruam, emptionem, secundum cōsuetudinem, quod est in istū, & in quācum, cum in vīa quæque negotiacione, vt contractus fiducia ostendat, esse aequalitat fortunæ, & tempore inter- ipsos contrahentes maxime quia, per se, etiā venditio, ex duobus partibus tantum, cō- sistit, scilicet, ex solutione rei, quae vē- ditur, & ex solutione pretij. Pretio partē effet respiciendu, vel ad tēpus traditionis, & vel ad tempus solutionis, & non ad tempus in- termedium, cum neq; particulariter, neque totaliter ipsam venditionem impaire: er-

get auctoritas, ut usurarius est iudicadus.

Sed dubitatur præterea, vtrū licet pro- peccaria, mutuaria, aliquam aliam cōmo- ditatē expētēre. Et resolutiū tene, quod quicunque ex pacto racto, vel expresso pro pecunia mutuaria aliquam aliam rem petat, cuius rei pītium est pecunia, etiā in- mabile, cōmititur vīra. Hinc sit, quod si mutuarius, accipiat aliquid, pretio estimabile, non quasi ex pacto racto, vel expresso, sed quasi donum, gratitum, nō peccat, neque usurarius dicitur. Sic etiam sit, quod recompensationem illam res- sum quæ pecunia a mensurari non possunt, vt benevolentia & amor mutuarii, sicut accipere pro mutuata pecunia. Cuicū rei ea regula tradi potest: nam tria requiri- tur, vt aliqui mutuatio sit usuraria. Prīmo quod pro vīi pecunia, & et alterius rei consumptibilis peritura, quid pē- tio estimabile. Secundo quod detur ratio- ne mutui, & non ex alia pātione, quia alias erat debitum. Tertio quod illa pātione iūtatione interueniat pātum tacitum, vel expressum. &c.

Ex quā resolutione deducitur, utrum si aliquis det in iusto contum, aut eos agri- col. ex pātio, ut mutuantis agri, excolab- priuū pātio, & cōvaliorum, segetes excol- bens oblietiar, sit contractus usurarius, q̄cū quibido, nācū quis iūtuat centum, aliquid exalge, vt vīiat ad suum in oblietio, ut vīrum talis contractus censendus sit vīrūs, & resolutiū ē est tenendum, quidam, ut pātūs pātūs, non est vīrūs, ut formis re- tenta, quod si pātūm, vel condicō, apōpīta, tūtūtario, excolendi agrum, seū vīendi ad molendinum, ita pātūs, pātūs sub obligatione, sed mutuantio obli- etio in sua voluntate, id ab eo pātūs, tamquam ab amito, nullum est pecca- tū, neque talis contractus est in vīra, nō ex ratione, quia nulla ipsa mutuatio nō efficitur iniuria.

Hinc sit, quod si talis condicō apponatur sub obligatione, ita q̄ ut mutuantio sit in oblietio, administrare & adimplere, talis contractus, ex cōvenientia, ex ratione, quia cō- cēderet, scilicet, ex traditione rei, quae vē- ditur, & ex solutione pretij. Pretio partē effet respiciendu, vel ad tēpus traditionis, & vel ad tempus solutionis, & non ad tempus in- termedium, cum neq; particulariter, neque totaliter ipsam venditionem impaire: er-

G 3 Viden-

Videndum tamen est si mutuus liceat dare pecuniam mutuatam episcopō vel Regi, vel alteri personæ, à quibus mutuans posset dignitatem expeditare. Et glossa capit. consulunt de usuris tenet; quod si amicus mutuantis principalius extenditur ad spes tantum, pro mutuo dignitatem erit usurarius; secus si principaliter ea intentione non mutuet, ea ratione quia iam intendit ultra sortem aliquid accipere. Sed pro explanatione huius articuli considerandum est, quod usuram mentalis, sicut realis, ex obiectu metienda est, non autem ex intentione principalis, sed accessoria, quam mutuans habet accipiendi aliquid ultra sortem, quod sit pretio estimabile: obiectum enim illius quod ultra sortem accipitur, ratione mutuus est, quod facit usuram, non auctoritate, principalis, seu accessoria, illud accipiendi. Ex quo sequitur, quod quod tunc que aliquid intendit pro mutuo accipere, quod pretio estimabile est, siue id principaliter, siue secundario intendat erit usurarius, alioquin minime. &c.

Secundo deducitur, quod cum utriusque usura sit idem obiectum ad cognoscendum, an aliqua sit usura mentalis, est respicienda, ad lucrum, quod ratione mutuus accipitur vel accipit speratur, & sic illud lucrum accipere in re est usuram exterior: illud autem incedere accipere, erit usura mentalis. Ad hanc in re accepta non est usuram exterior, neque in intentione sperante in re usuram mentalis. Hic ita suppositis verisimiliter soluto, si quis mutuat pecuniam episcopo, vel Regi, vel alteri personæ, et intentione principaliter, ut sibi eos faciat amicitia, ratione benevolentiae, aliquid libe postea feratur, vel aliquid officium, hoc est, spatha lae, cofasique, pueris, &c. debet, attingo que sunt principales, & pueri debent a favoreferre in mutuas costas, & iste talis mutuans non peccat peccatum usuræ, etiam si eius principalis intentione sit potius amicitia, liberaliter officium tributum, et ratione part, quando mutuat ut ei mutabat amicitiam, & benevolentiam, aliosque magnatis, & sequatur, non res capitur aliquod ultra sortem, quod sit pretio estimabile, & consequenter usuram contineatur. Ex quo deducitur, qd si quis alium inter se libens molester, vel pro debito iniusto debitorem vexet, & molestet, poterit debitorem mutuare illi pecuniam ut à lite iniusta distedat, vel iniuste debitum remittat ratione, quia tunc nihil accipitur ultra sortem, sed redimatur ex eo. &c.

Sed & aliud restat videre, utrum mutuans pecuniam multetur, ut sui corporis faciat copiam, sic usura, pro resolutione dicendum est, quod si quis mutuat multiter pecuniam, & domus ea amicitiam habeat, etiam si postea intelligat, quod

tio, siue principaliter intendat, erit usurarius, ea ratione, quia iam mutuans intendit accipere aliquid ultra sortem, quod est pretio estimabile, quod est obiectum usuræ. Ergo, siue id principaliter, siue secundario intendat, erit usurarius. Quod, & alio fundamento probatur. Nam, aut illud officium accipit principaliter, & tunc est usuram exterior: aut illud accipit secundario, iqtiasperat pro mutuo, & tunc erit usuram mentalis: ergo utroque casu erit usuram, &c.

Deductum & ex hoc, quod mutuans pecunias alicui Principi, sperans se habet ratione amicitiae aliquod officium, si non est dignus illo officio, peccat peccato presumptionis, & ambitionis: presumptionis enim sea ambitio illa dicitur, quando aliquis intendit illud exercere & consequi, quod suam excedit facultatem, vt docet. S. Thom. 2.2. quæst. 11. art. 2. & sic est ambitionis gravissimum peccatum omni iure reprobatum iuxta illud Pauli ad Corinthios. c. 13. ibi, Charitas non est ambitionis, tex. in c. fin. de refrip. li. 6. e. nullus. 8. q. v. cle. fin. de electione & extra vias execrabilis, de prebit. Ioan. 12. li. ad. 1. Iuliam de ambitu. Flor. ap. pat. tit. vi. cap. 3. 6. 1. & 2. Ioan. lupus, tit. de gubernatione Regni. li. 2. c. 12. & 13. Nau. nati. in. e. in hinc verba. ii. quæst. 3. num. 3. 4. & in Mahus. c. 25. num. 1. 4.

Dubitatum præterea, utrum mutuare alicui pecuniam, easlege, & conditione, ut debitum mutuatur, vel discedat à lite, an sit usura. Ex resolutione tenendum est, quod si re vel aliquid alteri debeam, vel ille iustus in litore vocat, nō licet mutuum dare ex lege, ut à lite discedat, vel debitum remittat, ea ratione, quia iam constat perterat aliquid ultra sortem, quod est pretio estimabile, & consequenter usura contineatur. Ex quo deducitur, qd si quis alium inter se libens molester, vel pro debito iniusto debitorem vexet, & molestet, poterit debitorem mutuare illi pecuniam ut à lite iniusta distedat, vel iniuste debitum remittat ratione, quia tunc nihil accipitur ultra sortem, sed redimatur ex eo. &c.

Sed & aliud restat videre, utrum mutuans pecuniam multetur, ut sui corporis faciat copiam, sic usura, pro resolutione dicendum est, quod mutuat multiter pecuniam, & domus ea amicitiam habeat, etiam si postea intelligat, quod

ex illa amicitia deueniet, vt ipsa sui corporis copiam faciat, non est usurarius, ea ratione quia tunc temporis tantum spe-⁵⁹rat accipere pro mutuo amicitiam, quæ pretio non est estimabilis. Quo sit, vt si quis mutuet mulieri sub pacto, vel ea intentione, vt pro mutuo, sui corporis, copiam faciat, erit usurarius, et ea ratione, quia accipit aliquid ultra sortem, quod est pretio estimabile, &c.

Quod autem, in dubiis ventur illud principium, off. videlicet, utrum liceat aliquid recipere ultra sortem ratione damni emergentis. Ad cuius difficultatis explicacionem adierto, quod, damnum emergens dicitur documentum illud, quod mutuans ratione mutationis patitur. Lucrum cessans dicitur, cum aliquis suis pecuniis erat lucraturus certum, & aliquis ab eo mutuatas petat. Et sic considerandum est, quod duplicitate potest quis induci ad mutuandum pecuniam, ex cuius mutatione, vel damnum emergat, vel lucrum cesseret. Primo modo inuitus, coactus, fraude, & dolo, vel vi, mutuat pecuniam, quam ad lucrum expositam habebat. Secundo quando quis rogatus, vel voluntarie mutuat pecuniam. Ad prius dicendum est quod tescuroque mutuatio in modo damnum emergit, vel lucrum cesseret, quod ab alio iniuste patitur, iuste petit, & iuste poterit illius recompensationem exigere, si Doctor. l. cum quidam de usuris. Hinc deducitur, quod licet attento utroque foro interesse peti potest à tempore moræ, vt teneat. Innocen. in. cap. sacro. de sententia ex 61 communication. Abb. capi. cum venerabilis. num. 15. de exceptionibus. Felinus. c. conquestus de usuris. Aretinus. l. duorum. h. ita si menses solute matrimonio. sanctus

⁶² Thom. 2.2. quæst. 62. art. 4. illud yenum intelligitur, interesse damni emergentis, non vero in interesse lucri cessantis. Nam in interesse damni emergentis summa, etiam excessiva permittenda est, in interesse vero lucri, nunquam est permittendum, ut exceedat quantitatem principalem, non enim est paratio, damnum pati, vel lucra non capere, ut etenit Barto. l. Paulus de solutionibus facit tex. in. l. sacerdotis. s. cū per venditorē, de actionib⁹ empti. l. Titius in fine de actionib⁹ empti. Conradus de contractibus. lib. 2. quæstio. 30. conclusione. 4. Antonius Gama. in deci-
G 4 Nam

bonibus Portugaliæ, 218. numero, 8. cum sequenti. &c.

Hinc est, quod quando interesse circa rem, quod dicitur proximum, seu propinquum, quodquodquodāmodo est in ipso fieri,

vt si quis probaverit dampnum esse, sibi datum vel damnum recipisse propter morā debitoris, aut, lucrum amissum, quod solitus erat lucrari, in tali casu est interesse considerabile, & venit à tempore moræ. Sed in-

telligitur. l. 3. §. fin. de eo quod coram do-
co. l. nunc. is deān item iturando. Quo sit,

vt omnia jura, quæ loquuntur de interessi post moram, intelligenda sunt, deinteresse esse proximo & propinquuo, quod est circa rem. At vero si interesse sit extra rem, hoc est, remotum, tali casu huismodi in-

teresse sive loquuntur in pecunia debita, sive alijs speciebus, non quam venit. Ut for-

te, si quis potuit cum pecunia lucrari, & non est solitus lucrari, in hoc casu non

est interesse lucri cessantis: & he non ve-
nit in consideratione, quia est interesse remotum. Sic intelligitur tunc, lucris
erilis. §. cum per venditorem de. 4. i. jo-
bus empti: & quod ille recte loquitur de
intresse remoto, quando quis cum pecu-
nia non est solitus negotiare, & quecumque
in illum tex. intellexit. Abb. & Apa-
nianus cap. conquestus de usuris. Gouani. lib.
3. resolutio. cap. 4. num. 21. tenet Fulgatus.
l. de actionibus empti. vbi resolutus, quod
quando interesse est propinquum, venit
à tempore moræ si vero est remotum, non
venit etiam post moram. &c.

Sic in hoc articulo videndum est, habi-
to pro constanti, quod interesse propinquum
venire refaretur, à tempore more,
qualiter hec mora erit purganda, vt ab hoc
interesse liberetur debitor. Et resolutio
tenendum est, quod mora debitorum pur-
gatur, per oblationem rei debitis congruo-
loco, & opportuno tempore facta, l. illud
de periculo, & cōmodo rei venditae, l. qui
debet de solvaciō, l. interdum. Et fin. de ver-
bo, obligatio, sed nulla est aquitas, quod
quis possit purgare moram, cum præju-
dicio, & derimento alterius, maxime
quia purgatio alterius est beneficium, iuris
debeat intelligi sine damno tertij. l. Im-
petus, de administratione tutorum. l. cum
filiis familiæ, de testamento, militis,
capitulo qua nuptiæ, de rescriptis. lib. 9. 62.

63 Nam non liberatur, microsus, & obligatus,
qui certo die tenebatur pecunia, vel aliud
sumile inuatum, vel venditum reddere,
rem reddendo, nisi interesse, damnii emer-
gentis, vel lucri cessantis restituat, gloss.
comunititer recepta. l. utique de recept.
arbitris tenet Bart. i. si inflam de verbo-
rum, prima oppositione & ibi Iaso, nume-
ro. 6. l. utique de recept. arbitris, l.
Hac autem de purgatione more dicta
sunt, sic vniuersit intelligenda, dum modo
tempore contrastus, in diu inponatur dies,
vel potius iuxta tex. ix. l. magnam de con-
tra hec, & committenda stipulatione. l.
trahendis, de illo de actio & obliga. l.
64 Celsus de recept. arbitris. Bart. dict. l. i. in-
sulata de verborum, tertia oppositione
num. 4. vbi Iaso, numeri 5. dicit eomissione.
Pro qua tentatio est tex. i. incip. longin-
quitate, s. 1. quia s. 2. cap. puerilla, 2. o. quia s.
2. esp. cum in cunctis s. cum vero de electio-
ne cap. sicut de supplenda negli. pralato-
rum caratione, quia quando dies n. ap-
ponitur, presenti die debetur. l. in omnibus
obligacionibus de regiur. ss. &c.

Quæ sententia non procedit attento à
re canonico. Nam cum ius canonici & qui-
tate reatetur, etiam si dies & poena appona-
tur, admittitur moræ purgatio, soluendo
partim interesse rex in cap. suam de poenis;
cap. propter sterilitatem de locato, cap. po-
nunt eod. tit. Idem de Imola, cap. dilecti de
attentis a rex in l. signis maior. C. de trans-
fusione obes. Decretus concilio, 10. Et sic cum
aliud non sit de iure Regio nisi contrarium
dispositum, hæc aequitas iuris canonici in
utroque foro est seruanda: & sic licet appo-
natur dies & poena. admittitur purgatio
moræ soluto interesse rex et Gregorius Lo-
pez, l. 2. tit. 14. par. 3.

Resolutio isti tenendum est, quod
interesse damni emergentis soluta cesan-
ti per potest licito abique usura & pecca-
ti periculo: tenet Soto de iust. lib. 6. de in-
fusia, quest. 1. art. 3; Mexia in l. Regia To-
ler. & fundamento. 2. partis num. 23; Sil-
vestre verbo usura. el. 1. num. 9; Mercado de
contrafictibus cap. 5. & 13; Anton. de Cor-
dova in uno tracta. de casos de conscientia
quest. 84. Burgos de Paz consilio. 49.
num. 1. &c. 66

Quo sit, ut sicutum sit, petere interesse
re venditare, neque ex hoc visura committi-
tur, si de usuris licuit. C. de actioni-

bus empti veluti quando res, quæ fructus
producit sit vendita, & emptor percepit
fructus nondum soluto principali, quod
in die in tenebatur soluere, tali casu potest
illud interesse peti post moram, & dilatio-
nem datam, & sic pretium conuentum
cum vlsoris, loco fructum perceptorum:
quod & iure canonico in hoc casu permis-
sum est, ea ratione vlsura, eodcasu loco inter-
esse præstat: sic gloss. in cap. conquestus
velbo si de fendo de vlsoris. Speculatot in
titu. de fructibus & interesse. §. sequitur
Docto. cap. cum venerabilis de exceptio.
Nam vlsura ratione inter esse, damni emer-
gentis peti potest quoties constat, &clare
probatur per creditorem interesse damni
emergentis quæ sententia communis est
tam Theologorum, quam nostratum; ut
restatur. Secundum lib. 3. resolutio. capitul. 4.
num. 1. &c. m. 3.

Hinc sit, quod si damnum, quod venditor rei causatum est, propter moram pretij, non soluti excedebat valorem fructuum, tenebitur: debitor non solum satisfacere quod ex fructibus perceperit, sed ad omne illud damnum, emergens, quod ipse creditor probauerit sibi causatum esse ex non solutione pretij, & ex morte dilatione: tener Menchaca lib. 3. controveneriarum vsu frequentium, capitulo. 30. numeri. 7. & capitulo. 30. numeri. 14. vol. 2. Hinc deducitur, quod talis venditor solitus erat negotiari & ex dilatione & mora, constans, & probatur, poterit petere interesse luci cessantis, secus si non esset solitus negotiari: quia tunc solum tenebitur ad pretij solutionem cum expensis. Sic Bart. l. vniuersitate numero. 25. C. de sententijs, quæ pro eo, quod inter est, proferuntur, numero. 25. & ibi Rebus us. &c.

Quod nunc autem restat, ut hæc vñtrarum matræ sine illis habeat ille sed est, quis sit iudex competens; ut de illa possit cognoscere, an secularis an vero ecclesiasticus. In quo articulo est distinctio constituta. Aut agitur de questione facta videlicet, an talia fuerit inter partes celebratus contractus, vel conuentum, tali casu secularis iudex competitens est. Aut enim agitur, de questione notaria, videlicet, an taliter celebratus contractus fuerit vñtrari, vel in tali pacto, vel contentione fuerit vñtraria commissa. Tunc coram ecclesiastico iudice terminati debet. Sic Docto. in l. Titia. soluto matrimonio maxime Alex. & plus res

resrefet Couat. 4.2. p. c. 8. §. 12. numer. 4.
Auiles in capitulis pretorum. c. 50. glo: ver-
bo, vſuras. & Auendanus in eisd. capitulis.
c. 28. p. totum. Menesius. l. t. 11. 1. 7. Cade-
iu. & facti igno. tenet Alciat. cap. n. nume.
77. de officio ordinarij. communis secun-
dum Nauar. c. nouit. notabili. & Matione.
7. num. 44. de iudicij. Et sic est intelligen-
da illa glossatum controverſia cuius glo. c.
cum sit generale. de foro competenti. que
habet crimen vſuratum esse mere ecclesia-
sticum. & glo. in Clem. dispensiſa. de iu-
dicij. & glo. in c. ex literis. de iur. iur. quas
esse communiiter approbatas tenet Alberti
euſ in Rubrica. num. 3. C. de vſuris. Ex ad-

beneamur. de appella. Quæ ſententia in-
telligitur etiam si tale instrumentum guaran-
tigium fuerit iuratum & ante aquitatem ad-
uenetur tempus solutionis fuit relaxatio
facta per ecclesiasticum tunc praedicta ſen-
tentia ſeruanda eſt. Si tamen non dum fuit
perita iuramenti relaxatio. ſed aduenit so-
lutionis dies. tali caſu. poterit ſecularis non
obſtante exceptione vſuraria in execu-
tione procedere contra debitorem. poſtea ta-
men facta ſolutione poterit debitor. qui ſic
ſoluit coram ecclesiastico. acuſare credito-
rem tanquam vſurarium. Sic tenet Couat.
Vbi ſupra. & resoluti loan. Gutierrez. de iu-
rificatione. p. c. 2. nn. 3. 4. in fine.

Ex quo deducitur, utrum postquam iā secularis iudex de facto usurario aduersus ipsum usurariū cognovit, posuit illum subiūcere torturæ, quando non vult confiteri delictum. Et Socinus consilio.2.num.19. coll. 1. vol.2. tenet quod bene potest usurarius, quando non vult confiteri delictum, subiūcere torturæ idem tenet Ananias cap. quia in omnibus de iuriis colig.

ad Ecclesiastium iij. iij. cem. eius cognitio pertineat. Ex qua resolutione deducitur, quod si contra instrumentum glutentigium apponatur testebio viaria, que in se exceptiones quas admissit habeat aduersus tale instrumentum numerat. I. i. titul. de las exceptiones, lib. 3; Ordinationem, quia habetur in i. i. titul. 2; lib. 4. Nouæ recopila. 7 Si agatur de questione iuris poterit index ecclesiasticus inhibere seculari, ut non pro

que contra ipsum usurarium.

edat, constitutis censuris, vtque dum seculi 68 lati super sedeat in negotio principali pro quo exercitio fair petita, si tamen quæstio super facta versetur, tunc intra illos decem dies ad probandum in via executiva probati debet de facto usurarij coram seculari. Sic Couar. in. 4.2 part. c. 8. §. 12. numer. 5. & Auleius in capitulis prætorum. c. 50. glo. verbo, usururas. Quod si ecclesiasticus cum agatur de quæstione iuris, pronuntiet exceptionem appositam non concludere, quia nulla usura inferuerit, & remittat causam 69 seculari, & ab illa sententia ecclesiastici iu-

**principio num. 19. quod est singulare ad l.
primam tit. lib. 8. Ordinament. ad l.
4. titul. 6. lib. 8. Noue recopil. Et
hic de usuris dixisse.**

nec coram superiore illa causa terminetur;
cum hoc tendat in faciliorem exitum ap-
pellantis. Doctores, per text. ibi. cap. cum
latis. G 5 GLOS.

GLOSSÆ RUBRICA
decima quartæ pars, de testa-
mento clericis ex bonis
intuitu Ecclesiæ quæ-
sitis.

- S. V. M. 4. R. I. P. M.
1. Expenduntur Doctores, qui hanc declarant materiam.
2. Primum fundamentum partis negativa, quid clericis de bonis intuitu ecclesia quesitus non possit testari, expedit.
3. Dominum bonorum ecclesie est panes Christum.
4. Qui bonis est interdictus non potest facere testamentum.
5. Clericus si dominus bonorum beneficij.
6. Clericus defensio bonorum beneficij non debet.
7. Secundum fundamentum, quod de bonis intuitu ecclesia quesitus non possit testari clericis.
8. Fundamenta contraria opinionis declarantur.
9. Clericus potest de fructibus beneficij dotare filiam.
10. De fructibus beneficij non potest clericis donatio, nem facere concubina.
11. Concubinatus de bonis profani concubine deinceps permititur.
12. De fructibus beneficij potest clericis salarym famulorum facere.
13. Confessio est intellagere de clericis de fructibus beneficij testari possit.
14. Clericus virum sit virarius, an ynfusuarium bo-
num beneficij.
15. Quod possit fieri per legem, vel privilegio possunt
fieri canonizidine.
16. Constitutio, nolenti de bonis beneficij testari
non aduersatur in canonico.
17. Sicut ius scriptum potest conseruari deroga-
tio consuetudo potest iuri scripto derogare.
18. Expenditur, & fin. de consuetudine.
19. Quando de iure canonico aliquia non est disposi-
tum lex regiam utroque foro servatur.
20. Omnes possunt facere testamentum, nisi expre-
sse prohibentur.
21. Qui non habet bona, neq; in actu neq; in potentia
testari non potest.
22. Episcopus de bonis episcopatu, & sec de redditibus
testari non potest.
23. Quando presumantur bona esse quesita intuitu
episcopatu, vel ex proprio patrimonio.

Pag. 199.

24. Consegunda legitime prescripta, qua inveniuntur
clericis obsequiis non extenditur ad episcopos.
Non est difficultatem faciliori sequens casus habet, videlicet, in clericis, an prohibita sit, si-
catis & alijs quos supra retulimus, haec testandi potestas. Et quidem articulus tot opinionibus est innolutus, quod
necessitate maxima distinctione illum ex-
plicare, nam & si tot authoribus ex profes-
so haec sit declarata materia, ita confusa &
intricata se habuerit in eius explicatione,
quod possumus dicere adhuc, sub iudice
eius veram interpretationem pendere. Qua-
re, ne videar in eorum laqueum incidere
hunc prosequor ordinem. Primum quidem
constitutam autem, quid sibi habeat lo-
quuntur. Secundo, distribuam articulum in duas
partes: nam partem negativam pluribus
fundamentis exhortantem, constitutam in se-
cunda affirmatiuam partem, quae favere viden-
tur proponam, & quae harum, & quae ratio-
ne seruent opinionis hinc tertio de episcopis,
an eadem fixatio id in que ius, vel diversa
prohibitionis causa.

- Principio quidem hanc expendunt ma-
teriam & articulum, Doct. in. c. 1. de pecu-
lioclericorum Doct. in. cap. relatum el. 2. de
testamentis, vbi Couar. latissimamente, &
cum sequentibus Alexand. in. l. 1. donato-
rem. C. de collat. Doct. in. c. cum in officijs
de testamentis. Archidiaconus in. c. statutum. & accessorem, descrip. lib. 6. Baiba,
de praestantia Cardina. 1. part. quest. 3. nu-
m. 46. Rochus de Curte, cap. fin. de consuetu-
dine. num. 437. & plures, quos refert Tira-
quel. 1. si vaquam verbo, donatione largi-
tus. num. 86. C. de revocand. donatio, Ias.
l. nemo numer. 5. C. qui testamenta face-
re possunt. Nicolaus de Waldus de succe-
sionib; ab intestato, & finit. nu. 10. & plures
relati pro viraq; parte per Mencha, de suc-
cessio. creatione. §. 12. num. 39. Palacios Ru-
bios. in repetitione. c. per vestras. 3. notabili.
li. §. 23. nu. 12. Rolandus à Valle consili. 99.
volum. 2. Didacus Perez in. 1. par. Ordina-
folio. 113. Gualdensis de arte testandi ti-
tulo. 1. cautela. 1. in fine: Matienzo in. l.
13. titulo. 8. lib. 5. Nouæ recopilation. Mar-
cus Antonius Colum. de redditibus Eccle-
siae. capitul. 26. & capitul. 34. Mandofius
designatura gratia in. 6. licentia testandi.
Chiedonius de libertate. Christianus.

- pag. 199. Caesar Costalibri. antiquitatum
iuris. q. 48. Sartimento de redditibus ecclesi-
asticis. 2. p. cap. 8. Naufragio in Manua. c.
25. nu. 129. idem de redditibus ecclesiasticis
q. 2. nu. 82. idem in apologia sua. q. 1. numi-
go. S. Thom. 2. 2. q. 385. ar. 7. Abulensis super
Math. quinta. c. 6. q. 74. Paluda in. 4. d. 15.
quest. 3. Ioan. Major. in. 1. diff. 1. p. quest.
16. conclusio. e. 2. L. edes in. 1. Rubrica. 4.
q. 8. art. 4. Soro lib. 1. o. de lusit. quest. 4. art.
1. Ioan. Rojas in. 1. epis. in. successio. c. 20.
num. 27. & c. 28. num. 74. & c. 29. quod in
ad se. Ad se. statum articulorum huius partis de
ueniendo, videtur quod clericis non possit
facere testamentum de bonis intuitu ecclie-
siae quæsitis. Quod ex eo probatur in am hu-
iustmodi bona non sunt propria clericis, nec
illorum aliquod illis seu dominium habet:
sed ille qui dominus non est, non potest dis-
ponere, cu bona non habeat: ergo clericus
non potest de redditibus benevolentia testari,
neq; disponere cu nullum ius in eis datur
habere. Quod autem clerici bonorum beneficij
dominium non habeat probatur nam in bo-
na ecclastica in hoc destinata sunt, vt ex
eis tam ecclastica adiistica, quam ornatissi-
ecclastri, conserventur, vt prolati & ministri
sustinentur. Super peritos habebatur, c.
cap. noui m. 1. canon. 1. c. 1. statutum. c. desed
dictibus. 1. q. 1. ergo non penes electos hu-
iustmodi dominium residet, sed penes ecclastri,
vt sic licet bona distribuantur quam in sen-
tentiam tenet glo. in. c. expedit. 1. 2. q. 2. vbi
Doct. illam sequuntur, & Doct. in. c. cum in offi-
cijs de testametis. vbi ex eo clerici prohibi-
tentur de bonis intuitu ecclastiae quæsitis
testari, quia illa bona, quæ super sunt, sunt
pauperum. c. gloria Episcopi. 1. 2. quest. 2. &
in summa. 2. 2. diff. 1. facit illud apostoli ad
Timoth. 6. cap. 6. vbi loquendo de sa-
cerdotibus inquit, Habentes autem alia me-
ta, & quibus teguntur, contenti sicutus ergo
quod ex hoc super est clericis proprium
non est, sed alienum. Facit etiam text. in
listinu in versiculo, de rebus suis. C. de testa-
mentis. vbi testamentum sit de rebus pro-
prietatis. 1. ff. codem. c. 1. de testamentis, vbi
testamentum est voluntatis nostre dis-
posicio, sed qui bona non habet non habet de
quo disponat, istud. Huius philosophi Eth-
icorum, dum inquirit, si ne bonis non con-
tingit quem esse liberum, ergo bona non ha-
benti testandi potestas impedit, cum
eius dispositio nullum operetur effectum.
Et sic dicebat glo. in authenticas. si qua
mu-

mulier. C. de factis ap. & i. ecclæsiæ, verbis dividete, quod non dominus non potest facere testamentum. Quod ea ratione est, nam hereditas in alio non consistit, cū per hæreditatem transferatur dominium, i. cū hæredes de acquir. poss. sed transferri non potest, quod defuncti non fuit. I. nemo p[ro]l[atus] iuris de reg. iur. c. gratia. q. i. c. De aber. tū. 2. q. 7. quod si clericus vt prædictus dominus non est bonorum ecclæsiæ, ergo testamentum ab eo factum inutile erit, cū effectus ex eo non sequatur: nam vbi deficit subiectum dispositionis, deficit ipsa dispositio. Inter stipulantem, sacram de verbo obliga. l. eius qui in prouincia si certum petatur, sed vbi aliquis bona non habet de ficit subiectum testamenti, ergo deficit ipsa dispositio. Sequitur igitur, quod non dominus minus vestari non potest. Quod autem clericus de redditibus sui beneficij dominus non sit probatur per argumentum à contrario sensu: nam clericis dantur distributiones quotidianæ, vt intersint personaliter, & resideant in horis canonicas, quarum si resident, dominii officiuntur. c. i. de clericis non residentibus lib. 6. concilium. Tridec. Sess. 2. cap. 3. ibi. Neque eius quoquo modo dominium acquirant: ergo de alijs bonis, que dantur & competit clericis ex redditibus beneficij, dominium non acquirunt, cum esse illa ratio distributionum.

Vterius & quod clericis de bonis intuitu ecclæsiæ quælibet testam. ac possint faciunam clausus est disponitio bonorum ecclæsiæ non dominus. In p[ro]p[ri]et. cap. ex ille risit probat idem in cap. notum genus de decimis glo. c. presenti de officio ordinarij. lib. 6. Hostiens. in cap. si quis sane de pecu ligie clericorum. Anto. de Burio. in cap. fin. de causa possessionis & proprietatis sed ad ministratio morte finitur, & nō translat. hæredes. l. s. cuius de curatore fuijeb. l. p[ro]p[ri]et. de tutelis & rationib[us] distrahendis, quia disponeret in tempore, quo iam ad ministrator non est argu. l. Stichus seruans de manumissis testamento. l. enm. qui de iurisdictione omnium indicum. l. quod ponit. C. de donationibus ante pupulas. gloss. in. c. A. apostolicz. 8. q. 1. ergo cum clericus administrator sit, de bonis beneficij sequitur de illis minime disponere posse, maxime, quia illa bona beneficiorum sunt pro utilitate communis, introducta, scilicet, præfustatione clericorum, pau-

perum, & fabricæ ecclæsiæ capi. Videntes 12. quæst. 2. vbi redditus, & scilicet superius est pauperibus & clericis: nam idem erit si ipse non consumit, sed eos referat; nulla in hoc constitutur differentia, an beneficium sit tenet, vel pingue, si ille qui pingue habet secundum eius conditionem eba ita necesse habet, quemadmodum qui tenet beneficium, si ita autem est, vt non dispendat etiam pro salute propria, cum secundum plus, vel minus non differantur substantia, siue pingue, siue exiguum, & tenet sic beneficium, arguit, si de fundo instructo, instrumentoque legato. Aristoteles lib. Ethicorum. Nam si omnes fatentur, qui contraria tenent opinionem, quod fructus beneficij tenius & exigui sunt in domino beneficiari nescio qua ratione & beneficij pinguis & maximus fructus non erit dominus. Quod sit ut licet verum sit ethicum expendenter in profanos vsus redditus beneficij mortaliter peccare, non tamen tenetur ad illorum restitutionem, tenet. S. Thom. 2. 2. q. 18. ar. 7. idem quodlibet. 6. ar. 2. Sylvestr[us] varbd. clericus. 4. nu[m] 8. mer. 2. o. & verbo, restitutio. el. 3. num. 5. Antonius Columna de redditibus ecclæsiæ. c. 27. & 3. o. Courte. c. cumq[ue]n officijs. tit. 3. de testamento. Soto. lib. 10. de iustitia. q. 4. ar. 3. ergo dominus dicitur, si p[ro]p[ri]um be[n]eficij: nam idem in mercato, qui rerum temporalium determinium habet, potest ad libertatem de bonis illis disponere. In re mazata. C. mandati. & nihilominus si in illis totius v[er]sus bona propria dispensat mortali- 9. ter peccat propter illiciti actus dispositio[n]em, vt p[re]dicti testantur. Et quo deducatur ea ratione posse clericum de bonis, & fructibus beneficij filiam suam, alimentare & dotare, sicut de bonis patrimonialibus, vt tenet glo. par. tex. ibi. in. cap. omni na. p[ro]p[ri]et. quia ex quo sunt geniti nō sunt perdendi, sed illis tanquam pauperibus subvenientibus. Et nō solum filiam veram, & quamcumq[ue] aliam consanguineam p[ar]t[er]e poterit, clericus dotare de redditibus beneficij, & iugitu ecclæsiæ quæstis, tenet. Palacios Rubicq. in repetitione capitulo p[re]vest. §. 23. nu. 1. Quo fit, vt non possit clericus de redditibus beneficij donare concubinæ, ne aliquid quod pretiosum sit v[er]o in consideratione possit haberi, alias tanquam ab indigo auferitur ab illa, p[er]fiscum: tenet. Menes in Rubr. C. de fiducijs suis. ap. 18. Did.

Did. Perez. l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. Rol. à Val le, confi. 98. nu. 1. lib. 1. Ioan. Gutierrez de iu[r]amento confirmatorio. 1. p. 6. nu. 5. Ea ratione, nam in sacerdotibus & clericis requiriatur maior castitas, quā in alijs: his ergo 32. d. c. sacerdotibus. c. si laicus. c. lex continētiæ. 31. d. & c. erubelcant. c. placuit. 32. d. & concubinatus est grauissimum crimen, cōci. Trid. Sel. 2. 4. c. 8. Doct. per tex. ibi in. c. i. in c. vestra. de cohabitatione clericorum, & mulierum. S. Tho. in. 4. d. 33. ar. 3. Vnde cū tam ex parte dantis, quām accipientis veretur turpitudo, licet potest repeti per fis- cum, qui est iniqui & iniusti lucri iustus ablator, tenet. Ant. Gomez. l. 53. in legibus Tauri, & Palacios Rub. in repet. Rub. §. 37. nu. 9. Nam, licet alias donatum concubinæ à concubinario non constituat peccatum, cum videatur donatum causa remuneratio[n]is, quia licet turpiter ipsa faciat, non tamē turpiter recipit. l. 6. de conditione ob turpe causam. tradit. Greg. Lopez. l. 53. tit. 14. p. 5. Couar. in regula peccatum. 2. p. 5. 2. Anto. Gomez. l. 2. in. ll. Tauri. Soto. lib. 4. de Iust. & iure. q. 7. cap. 1. Nauarro in Manua. c. 17. num. 5. 8. Menchac. lib. 1. quæstionum illus- t[er]ium. c. 48. id verum, quando tales concubinarij sunt soluti, quia potest aliquando moreri concubinarius ad contrahendum cum illa, & averti à malo talicatu, cum propter hanc & alias causas, lex ciuilis toleraverit talem concubinatum, vt in. l. 1. cum sequentibus, de concubin. l. vniuersal. C. eodem, donatum à concubinario concubinæ valet, & tenet. Palacios Rub. in repet. Rub. §. 37. num. 8. Vnde cum haec ratio esset in clericis, qui cum concubina non potest contrahere, & requiratur in eo tanta sanctitas & virtus splendor, vt aliorum sit exemplo, vt infra dicimus: ergo iusta ratione donatio facta à clericis concubinæ, etiam si de bonis intuitu ecclæsiæ quæstis non sit, tanquam turpis est & inualida omni iudicio. Deducitur etiam, ex sup. dictis, quod eadem ratione potest clericus non solum solvere salarium famulis, & illi seruientibus de fructibus be[n]eficij, tenet gl. & Doct. ibi. c. peruenit. de fidei sibi assignata. Couar. lib. 2. resolutioni. c. 1. num. 9. verum & in testamento legatum facere famulo, vel illi seruienti de redditibus beneficij, dum tale legatum non exceedat qualitatem personæ, c. relatum. el. 2. ver. sic, iuxta seruitij meritum de testam. te, tenet Alexan. in. l. si donatio. C. de collatio-

tamē si excedat aliquando personam ipsius famuli, cadit sub titulo remunerationis servitorum, resoluta. Tiraq. l. 6. vnquā. verbo, donatione largitus. C. de reuocan. don. nu. 86. & 123. & est communis secundum relatios per Nauar. de redditibus ecclæsiæ. q. 1. corollario. , nu. 91. Contraria tamen sententia est tenet quod clericus de bonis in tuitu ecclæsiæ quæstis possit facere testamentum, pro qua facit. tex. in extraagati. suscepti regimini, de electione, vbi probatur, quod valet consuetudo, vt fructus beneficiorū specent, & pertineant ad hæredes beneficiati, facit tex. in. c. cū tibi. de verbor. signifi & tenet Philippus Probus, plures referens. in. c. præsenti. de officio ordinarior. lib. 6. Ioā. Bernardus. in sua praxi. c. 124. Florent. in. 3. p. tit. 10. c. 3. §. 14. Palud. in. 4. d. 15. quæst. 3. ar. 6.

Et tenendo hanc partem, scilicet, clericū testari posse de redditibus beneficij & valere consuetudinem immemoriam, non obstant iura in contrarium adducta. Et primò illa iura, qua habent, quod bona clericorum sunt pauperum: nam illud verum de consilio, cū clericis, qui misericordia opera quotidie exercent, in pauperes eam teneantur facere, non vero id ex p[re]cepto, nec lege iustizie astringuntur: loquitur enim illa iura per quandam hyperbolam, & referuntur ad tempora ecclæsiæ primitivæ, quando siebat illa diu[er]sio, iam abrogata quæ diu[er]sio bonorum ecclæsiæ, licet fuerit necessaria tempore nascentis ecclæsiæ illa verò iam abiit in desuetudinem, & hospitalia fuerunt pauperibus assignata, & sic illa portio, quæ competit clericis ex fructibus beneficij, cū nullū sibi expresse opus fuerit iniunctum sed liberè fuerit assignata in stipendijs sui laboris nescio, quo iure teneatur, ex. i. iustizie ad p[re]stādū quod superest pauperibus cum fama p[ro]silio labore sibi fuerit applicatum tanquam proprium. Nec minus obstat dicere, quod bona ecclæsiastica dicuntur patrimoniu[m] Christi, & sic non posse per clericos in alios v[er]sus p[ro]p[ri]et. eorum sustentatiæ quod superest distribuere, nec disponere: nam dicendum, illud verum, quod apud Christum residet patrimonium bonorum ecclæsiæ, scilicet, vnuersaliter, quia est dominus vnuersalis ratione creationis, & redemptoris; particolare vero dominum residet penes eos, quibus ex diuersis causis & rationibus applica-

plicatum est: cū igitur clericis sit applicata illa portio pro suo labore & stipendio, it la dicitur propria clericis. Nec obstat & alia sententia contraria opinionis, scilicet, clericos esse vsuarios, non verò vsufructuarios, & sic testari non posse: nam pte illa parte, quod sint vsuarij, sunt triginta & quatuor iura, & septuaginta & tribus iuribus defensit & tenet veriorem sententiam esse vsufructuarios Anto. Colum. de redditibus ecclesiasticis. c.23. &c.34. Nauar. & Sarmiento vbi sup. Matiéco. l.13. tit.8. lib.5. recopil. Et sic ex consuetudine recepta iam hodie eorum testamenta valere multis rationibus confirmatur. Et primò quidem, nam hæc prohibitio, vt clericis de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis testari non possint, est à iure positivo introducta. c.1. cum seq. 13. q.2. c.1. c. cum in officijs. c. quia nos. de testamentis sed illa verissima est. iuris traditio, quod ea quæ sunt priuilegio, vel lege possunt fieri per consuetudinem. c. nouit. de iudicijs. c. cum contingat, de foro compet. c. cum ecclesia Sutrina, de causa possessionis, sed nullum dubium est, quin possit ex privilegio pontificis, clericus facere testamentum, vt tenet Hostien. in. c. si. de peculio clericis. Conuar. in. c. cum in officijs. de testamentis. nu. 9. & quam plures Theologos & iuris professores plus quam viginti refert Marcus Antonio. Col. de redditibus ecclesiæ ca. 36. sed hæc consuetudo ex tempore immemoriali est approbata, & recepta, non solum per principes seculares, vt constat ex pragmaticis Garoli V. & Philippi II. quæ legibus expressis iam sunt receptæ, vt constat ex l. 13. tit.8. lib.5. Nouæ recop. quod non solum apud Hispanos hanc obseruari consuetudinem restatur. Matien. d.1. 13. verum & apud Italos & Gallos, & Neapolitanos esse in usu restatur. Franciscus Burzatus consig. 78. nu. 4. volum. 2. Quod sit quod talis consuetudo non solù non aduersatur iuri canonico prohibenti clericis testari de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis, verum & illi est conformis, siquidem poruit ex aliquibus causis & rationibus illo tempore esse iustas sanctiones id præcipientes, & postmodum, tracta tē, posse, vt testentur. Et ita tenendum, licet contra tenent plures relati per Nauar. de redditibus ecclesiast. q.2. nu. 1. & licet tandem tenuerit Archidiacoonus in. c. statut. 9. a. fessore m. de rescriptis. lib.6. dicens ha- retici esse in iure canonico afferere, quod

14.

clericis potest testari de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis: sequitur Barba. de præstantia Cardin. 1. p. q.3. nu. 46. & Ioan. Major in. 4. Sentent. d.24. q.16. col.2. Pro cuius articuli cognitione & vera resolutione premitēdum est, quod in principio nascenti ecclesiæ, & sic tempore Apostolorum, omnes Christiani viuebant in cōmuni, & in sua cōvērsione omnia bona sua offerebant ecclesiæ, & ab ea omnes sustentabantur, vt habetur in A. t. Apostol. c.2. &c. 4. c. dilectissimis. c. scimus. c. videntes. 12. q.1. deinde ali qui laici, cooperant propriū possidere: unde, vt in clericis euitaretur hic error statutus fuit, vt clerici possent proprium possidere. c. certe. c. illi qui. 12. q.1. eo adiecto, vt clerici proprium possidentes non alimētarentur ab ecclesiæ bonis, quæ clericis in communī viuentibus & alijs pauperibus deputata erant. c. clericos. c. pastoralis. 1. q.2. sic resolutuit Abbin. c. episcopus. de p̄ebend. idem in. c. postulaſti. de reſcriptis, idem in disputatione incipiēti. Titius clericus. nu. 12. Couar. c.1. nu. 2. de testamē. Et secundum hoc tempus debet intelligi, text. in. c. 6. q. 1. cum alijs iuribus sup. relatis, quibus disponitur, quod quidquid habent clerici pauperum est, & per totum. 12. q.1. quia illo tempore bona ecclesiæ non dabantur clericis in titulum, sed in administrationem, vel dispensationem, quia tunc tituli beneficiorum nondum erant cogniti. Postremo cum numerus clericorum, & Christianorum augeretur, & non possent ex illa communitate sustentari, fuit quarta mutatio, ex qua ecclesia prælati mutato consilio clericis & patrimonium paternum, & aliunde quæsitu adquirere, & in particulari retinere permisunt. c. certe. ego. c. episcopi. c. manifesta. cum alijs. 12. q.1. c. 1. cum sequent. 12. q. 3. c. cum in officijs. c. telatum. cl.2. de testamē. Vnde cum bona bonis confunderentur inter clericos & prælatos succedit & alia quinta temporum mutatio, & sic à Dionysio P. pontifice Maximo diuisi fuerunt, & separati earum termini & cōstituti fines, & limites. c. 1. 13. q. 1. Conc. Trid. Ses. 14. c. 9. & Ses. 24. c. 13. Nauar. de redditibus Ecclesiæ. in principio. Sarmien. eodem tracta. 1. par. c. 1. Soto de Iustitia. lib. 10. q. 4. ar. 3. Rodoanus de rebus ecclesiæ. in principio. Hieronymus de Montebrigiano. de suis regundis. ca. 12. Rosiniacus de re pontifica. lib. 1. in principio. Postea tamen Gelasius Papa fecit diui-

15.

16.

diisionem bonorum ecclesiæ in quatuor partes, vt constat ex. 2. tomo consiliorum. c. 29. & in. c. de redditibus. c. quatuor. 12. q. 2. Nam prima pars fuit designata episcopo: secunda fabriæ ecclesiæ: tercia pauperibus. Quarta portio fuit assignata clericis pro sustentatione illorum, qui ministrabant ecclesiæ sacramenta, & in stipendium proprii laboris. c. si. de rescript. lib. 6. c. cum secundum apostolum. de p̄eben. c. clericis. 1. q. 2. ergo quemadmodum miles adquirit dominium ex suo stipendio. 1. stipendia. vbi glo. C. de exēcutione rei iudicatæ, & mercenarius adquirit in denario diurno. c. r. de sepultu. ita & clericis in fructibus beneficij dati propter proprium laborem, argu. c. super specula. in fine de magistris: nā hæc pars, quæ clericis est assignata, iam est diuersa ab ea, quæ pauperibus fuit constituta, ergo de illa parte, tāquam de bonis suo proprio labore adquisitis poterit disponere, & sic nullam obligationem præcisam ex iustitiae præcepto, sed solum ex misericordia habebit, nec ad subueniendum pauperibus, vt resoluit Soto lib. 10. de iustitia in fine. q. 4. ar. 1. quidquid in contrarium voluerit. Nauarro de redditibus ecclesiasticis. qn. num. 51. & q. 4. num. 3. Facit & pro hac parte expressa extraugās Iuli. 3. de fructibus beneficiorum, non exactis tempore obitus beneficiorum vers. nos attentes; ibi. Sed potius beneficiorum & alias adquisitis. Præterea confirmatur hæc pars ex tex. in cap. peruenit. de vide iussoribus, vbi si clericis sint ære alieno gravati, & oppressi poterint de fructibus beneficiorum satisfacere creditoribus: ergo manifeste constat ex illo tex. quod si clerici fructuum beneficiorum non essent domini, quod creditoribus tanquam de bonis proprijs non possent satisfacere. Quod ex eo suadetur: nam si ex illa diuisione bonorum Ecclesiæ certa portio fuit clericis designata pro illorum sustentatione, & in premium sui laboris, sequitur illius rei dominos esse: nam diuisioñis titulus dominij titulum constituit, & transfert dominium cum diuisione. l. 1. C. cōmunia vtriusq; iudicij. inquit tex. diuisionem prædiorum vicem emptionis obtinere placuit. Facit ad idem text. in. l. cum pater. 9. hereditatem. de lega. 2. quæ diuisioñ operatur, vt dominum, quod antea erat commune & non diuisum, facta diuisione possit quilibet can-

17.

diuisioñem bonorum ecclesiæ in quatuor partes, vt constat ex. 2. tomo consiliorum. c. 29. & in. c. de redditibus. c. quatuor. 12. q. 2. Nam quod prodiuſo, nostrū fit, id non partem, sed totum esse: sed clericis ex diuisione bonorum ecclesiæ sua pars designata contingit pro labore administrationis ad sustentationem suam: ego de illa parte diuisa sibi contingenti dominus est, & per consequēs disponere potest. Quæ sententia coadiuua tur. ex tex. in extrauganti. suscepit regimini: nē sede vacante, vbi constituitur, quod supportatis onerib⁹ diuino cultu exhibito, fructus beneficiorum sunt omnino libeti: ergo si liberi sunt, sequitur, & beneficiū posse de illis pro libito voluntatis dispone re posse & de illis testari. Maxime quia, si mercenarij & milites & alij operarij stipendiū sibi assignatum suum proprium faciunt, & si abundans sit suis vībūs reſeruār, paratione beneficiatus, cui assignata est legitima portio pro labore ministerij diuini ministrandi bī tanquam proprium reservare poterit, nec obstat, quod in re antiquo erat illi prohibitum, nam vtrāq; disposicio ratiō canonica antiqua, & que nū est sunt iustissima vnaqueq; in suo tempore, & statu. Nam cum id fuit prohibitum clericis, potuit ea fieri ratione, quia atari & parare misericordias in pauperes erant, vt clerici non cognatis illa erogarent, vel concubinae relinquere, ptohibitio illa his & alijs potuit iustis rationibus moueri & cōstitui. At vē, o cum iam hodie tot hospitalia tot eleemosynæ pauperibus reliqtae sint, vt tā cōmodē illis subveniatur, & cū clerici tractu temporis videntes, quod ipsi maxime laborē & vita sollicitudinem consumebār in administratione diuinorū, & nichil sibi ipsiis ex illis redditibus adquirere poterant, vt tra vītū & vestitū, & plures ex hīc scrupuli, & peccata insurgeat nō cessabant, in diesq; ignati, sacerdotes, & pīgī in sua officio inueniebār, cū id quod pro suo labore & stipendio erat assignatū aliorū erat subiectū dominio ipsa ecclesia, & pōtifices his & alijs rationibus ducti permissione iusta & tolerantia quadā, ex qua longissima fuit causata cōsuetudo, vt clerici possent de his bonis disponere & testamentū facere. Et non solù ex testamēto posse clericos disponere de suis bonis, verū, & ab intestato eō sanguineos in illis succedere & valere iure directo

directo huiusmodi consuetudinem, tenet Greg. Lopez. l. 53. titul. 6. p. 1. Perez in. r. p. Ordinament. col. 115. & Matienço. d. l. 13. & Marcus Anto. Colum. vbi sup. c. 25. & c. 36. Quod sit, ut in tantum potest clericus debonis intuitu beneficij adquisitis disponere & testari, quod etiam si habeat in gens patrimonium potest illud reservare, & de bonis & redditibus beneficij disponere & illos consumere, tenet plures relati per Redoanum de rebus ecclesiæ. q. 5. & alii plures quos refert & sequitur Anto. Colum. vbi supra. c. 36. Cum igitur haec prohibito testandi in clericis iure positivo fuerit introducta, ut supra resolutum est, poterit hoc ius positivum consuetudine derogari: nam ius positivum duobus consistit, scripto, & non scripto, hoc est, legi & consuetudine. I. ius etiæ de iustitia & iure, i. de quibus de legibus. §. constat. §. ex non scripto. de iure naturali. c. consuetudo. i. d. c. 1. cum sequentibus. 11. & 12. d. Cum igitur ius positivum ex iure scripto, & non scripto conficiatur, & utrumque ius positivum sit sicut ius scriptum iuri non scripto derogare potest. I. nam & posteriores de legibus. sic iuri scripto ius non scriptum derogat. i. de quibus de legibus. c. 1. de consuetudine. concilium Trident. Sel. 24. d. 20. & Sel. 25. c. 9. Sequitur igitur, quod cum consuetudo sit pars iuri positivi, posse ius positivum consuetudine derogari. sic De Et. c. 1. de consuetudine. Vnde cum haec testandi facultas consuetudine immemorali iustis ex causis fuit, ut clericis permittantur, si iure positivo posteriori, id permissente statutum est, quod quidem id habet consuetudo, quod & ipsa lex, positiva. Nam quia modum lex positiva per consuetudinem derogatur, sic & consuetudo per legem positivam, ut passim constat ex sancto Conc. Trid. maxime Sel. 23. c. 1. & Sel. 24. c. 20. & Sel. 25. c. 9. c. qui contra mores. c. mala. c. frusta. c. consuetudo. 8. d. c. consequens est. i. d. c. 1. de consuetudine. Haec autem consuetudo, ut sic deroget iure communis rationabilis debet esse, nec populis & regionibus tanta fuit tributa potestas, ut possent pro arbitrio illi tollere, quamunque consuetudine propria auctoritate, & sicut talis consuetudo possit legem vincere, & legi derogare debet esse rationabilis & præscriptione legitima munita. Quæ autem dicatur haec rationabilis consuetudo, magis receptione est iudicis arbitrii.

13. trius relinquunt, ut tenet glo. cap. 1. verbo rationabilia, de constitutio. lib. 6. vbi Gomelius. num. 220. Menochius de arbitra. casu. 88. in principio. l. 1. & Greg. Lopez. tit. 2. p. 1. Et hec est verissima interpretatio, ad tex. in. c. fi. de consuetudine, & ad. l. 2. C. quæ sit longa consuetudo, ut eleganter adiurit. Barto. & Doct. in. d. l. de quibus. & ihi, loa. Oros. num. 158. Fortculus dialogo primo. num. 75. Conanus lib. 1. commentariorum iuris civilis. cap. 10. Duarenus. lib. 2. disputationum. c. 32. Rebardus de auctoritate prudentialum. cap. fin. Rolandus consilio. 34. volumine. 3. nec obstat & illud fundamentum primæ opinionis videlicet, non posse secularis principes circa res ecclesiasticas, maxime inter clericos, leges statuere, & sic lex illa nouare copilationis, qua disponitur valere testamentum clericorum tanquam ab illo, qui potestatem legis condendæ circa res ecclesiasticas & clericorum non habet, non valere. Nam dicensum est, quod quando princeps secularis legem constituit generalem, & talis lex esset iusta & rationabilis, nec esset contraria iuri canonico scripto, vel non scripto, hoc est, consuetudinalis lex est seruanda de iure canonico, non tanquam lex secularis, sed tanquam approbata de iure canonico, cum sacri canones non dedignantur. II. imitari. c. 1. de noui operis emuntatione: & tunc si contrarium, ut prædicti, nos repertur de iure canonico decisum cause ecclesiastice secundum. II. seculares sunt terminandas prout in contratribusia ultimis voluntatibus inter ecclesiasticos & clericos. Sic resolut Feli. & carteri cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constitutio. Alciatus in Rubrica. C. de sacro sanctis ecclesijs. numer. 2. Fortunius Garcia de ultimo fine. illatione. 10. num. 118. Cum igitur iure positivo, non scripto hoc est, consuetudine canonica sit receptu & approbatum, ut clerici possint eis bonis intuitu beneficij, & sic de redditibus ecclesiasticis disponere, & testari, & hoc legi seculari sit firmatum talis lex secularis, etiam in ecclesiastico iudicio erit seruanda prout quotidie seruatur, & practicatur. Ultimo non obstat & aliud fundamentum prioris opinionis, quod ille, qui bona non haberet, testari non potest: sed cum clericus non habeat bona respectu fructuum reddituum beneficij sequitur, quod non possit de illis testari. Nam respodeo, quod testati facultas sicut est prohi-

Decimaquarta pars.

113

prohibitoria certum personarum est permissuam aliarum personarum. glossa in. l. si queramus de testamento, vbi dicit quem libet habere faciem testamenti, nō expresse prohibetur. habet ea parte de probationibus in principio. Instituta, quibus nō est permisum facere testamentum: sed inter personas prohibitas, reperitur ille, qui nō habet bona ergo clericus respectu redditus ecclesiasticorum nō habet bona: ergo de illis testari nō potest. Nā respodeo quod illa regula procedit quando quis non haberet bona nec in actu nec in potentia: sunt enim plures, qui bona non habent, nec sunt domini rerū, actu nec potētia, vnde nō sunt dominj, nec possunt esse diū rerū, ut sunt fratres minores, qui nec in omnibus, nec in particulari. c. 1. de religiosis domibus. lib. 6. Sunt etiæ & alii, qui nō possunt habere bona in particulari, bene tamē incōmuni, ut sunt monachi professi, qui se & sua dedicant deo & monasterio, & illa bona monasteriū, cōsequitur pro sustentatione cōmunitatis, & hi nō possunt facere testamentum cu in particulari illa bona sua nō sint, nec in actu nec potētia. Sic intelligitur a iure ecclesiastico in generali. C. de factis sanctis ecclesijs. Alii sunt, qui licet nō habeat bona actualiter, habent tamē potentialiter, quia possunt illa habere, ut sunt filii familias. Tūc isti cu possint esse domini bonorum patris possunt testari, ut supra resolutum est. Vnde, licet clerici attēto iure antiquo essent prohibiti potentialiter de bonis fructuum beneficij disponere, quia tamē attēta praedicta consuetudine, a iactu & potētia effecti sunt dñi, iunctu si possint tanquam de bonis proprijs de redditibus beneficij disponere. In episcopis tamē illud obseruatū est, quod licet omni iure sit illis prohibita testandi facultas de redditib⁹ episcopatus cu proprijs illa apud subueniēdū pauperibus sunt relicta, nihilominus pōtītex solet dispellere & cōcedere illis facultate testandi de certa quātitate honorū, & reddituum episcopatus, etiā talis episcopis religiosus sit: alias collector à pōtīfice deputatus illa bona vindicat, quæ intuitu episcopatus fuerūt adquisita, ad ipsius pōtīfice cāmerā, si episcop⁹ illē ab intestato decedat, ut latissimē resolut Marcus Anto. Colum. de redditibus ecclesiasticis. c. 36. In dubio tamē, quod ille habebat patrimonium, bona ex episcopatu adquisita presumuntur adquisita intuitu episcopatus, & nō esse pa-

H. con-

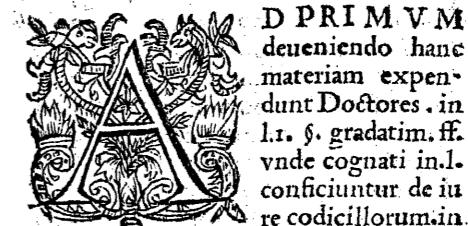
coniugis nissē appareat tali casu, est facienda diuīlio inter eccliam, & heredes ipsius episcopi, secundum quantum ageret sui patrimonii, & rerum ecclie, & alias coniecturas iuxta tex. sic intelligendum. in c. 24 fācēdōtes. 12. q. 4. & ibi glo. verbo compensationē glo. in summa ead. carta. & q. & in q. 2. de successio ab intestato. Abb. in c. 3. de pecūlio clericorum. cum alijs adductis per Cou. d. c. 1. n. ro. de testamētis. & Lamberti de iure patrohatus. fol. 69. vbi te net idem esse, si non haberet episcopus patrimonium sed haberet talem industriam in adquirēndis bonis, cum redditibus, episcopatus vt aequi valeret patrimonio; tunc omnia illa, quae adquisiuit ex sua industria reputantur eius patrimonium; tenet Præpositus in c. sicut manifeste. n. 4. in fine. 12.

GLOSSA PRIMA PRINCIPALIS, DE IIS, QUI SVCCE-DVNT AB INTESTATO.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1. Expeduntur Doct. qui hanc tractant materia.
2. Successio ab intestato habet locum quando successioni ex testamento locus non est.
3. Maximus honus est inter homines cum testamento dedere, & maximū dedecet decedere ab intestato.
4. Definitio successione ab intestato.
5. Enumerantur tres species consanguineorum, qui ab intestato succedunt.
6. Prima linea succedit ab intestato sunt descendentes.
7. Etiam post humum ab intestato succedunt.
8. Legitimitas illegitimi rūstica a principe vi succedit, non habet locum in praedictum legitimorum.
9. Suntibus legitimatis a principe non succedit ab intestato.
10. An in legitimatione, que sit de illegitimo illi, quorum interest, sint citandi, communis contra communem.
11. Expenditur. l. 12. Tauri.
12. Per subsequens matrimonium legitimū efficietur filius ut ab intestato partibus succedant.
13. Accento iure regio nouissimū arrogat non succedunt patris ab intestato.
14. Quod & de filiis adoptiis idem dicendum est.
15. Neque huiusmodi adoptiis gaudent privilegio legis, cum annis de condicione ex demonstrata.
16. Tales arrogati seu adoptiū stentibus legitimis solum in quanto ex testamento possunt parti succedere iure regio.
17. Monasterium sicut modo appellatur filius.
18. Qui dicitur filius spiritualis.
19. Filius purum, si non potest patrem spiritualis iure suis vocare sine venia.
20. Filius spiritualis non succedit patre ab intestato.
21. Naturalis filius & si attento iure ciuii, in una yncia succederet patri, hodie tamen neq. ex testamento, neq. ab intestato succedit patre stentibus legitimis.
22. Spuria tam ex testamento, quam ab intestato non succedit patre.
23. Ascendentas succedit descendibus ab intestato.
24. Expenditur. e. fin. de testamētis.
25. Vult etiam ut, vt mater & successione filii excludatur.
26. Vtrum princeps possit spuriū legitimare & affere in successione venientibus ab intestato.
27. Successio ab intestato deferratur illi, qui proximior est testatori.
28. Legitima magis est debita descendantibus, quam ascendantibus.
29. Ratio propter quam descendentes preferuntur ascendantibus ab intestato.
30. Pater iure peculiū occupat bona filii descendantibus.

- tis ab intestato iure communi, et si iure regio contrarium obseruerit.
31. Est si iure antiquo fratres virinque coniuncti succedent cum ascendantibus, iure tamen nouissimo solum parentes succedant filii.
  32. Nam hodie pater & mater equaliter filio succedunt.
  33. Si mater transiit ad secundas nuptias tenerit filii primi mariti hereditatem patris incolumē habere.
  34. Si possessory susfructus alienet proprietatem, potest successor proprietas extrahere illam in vita possessoris susfructus.
  35. Collaterales qualiter ab intestato succedant.
  36. Ad quos gradus proximitas extendatur in collateralibus in successione ab intestato.
  37. Si maritus superstes inops sit & virorū premore quidam succedit cum filiis communibus, in quarta parte bonorum.
  38. An deficientibus his, qui ab intestato succedere poterant succedat fiscus.
  39. Vtrum in successione ab intestato sit locus representationis.
  40. Ad esse hominis dono requiruntur, corpus, & anima.
  41. Peccatum originales ex Adamo, & non ex Euaco tractum est.
  42. Animam caput filius immediatè ab ipso Deo.
  43. Masculus post quadragesima dies, feminam post octoginta animam recipit.
  44. Expenditur cap. contradicimus. 35. quatio. 3. cap. iam itaque. 1. quatio. 4. l. fin. C. de agricola & censitis. libro. 10. l. fina. capit. de impuberum.
  45. Representatio procedit ex fictione à patre in filium.
  46. Filius est indiuerso & non in eodem gradu cum patre.
  47. Enumerantur casus, in quibus filius representat patris personam, & quid de iure regio sit descendunt attenta. l. 40. Tauri, & l. 2. titula. 15. partita secunda, & l. 5. titula. 7. libro. 5. recopilationis.
  48. Subrini cum patruis carnalibus, habent representationem in successione patruis.
  49. Verus sensus ad. l. 8. Tauri ad. l. 5. tit. 8. lib. 5. recopilat.
  50. In dispositione hominis ante locus representationis communis contra communem.
- Item dico, que por quanto es gran honor entre los hombres dexar hecho testamento, &c.

D. P. R. I. M. V. M. deueniendo hanc materiam expendunt Doctores. in l. 1. §. gradatim. ff. vnde cognati in l. conficiuntur de iure codicillorum. in l. pronuntiatio. §. 1. de verborum significacione. in Authen. de successione. C. desuis. & legitimis hæredibus in Authen. de hæredibus ab intestato venientibus. §. 1. collatione. 9. in Authen. ex causa. C. de libertis præteritis in Authen. cessante. C. de legitimis hæredibus. in l. fi. C. vnde legitimis in l. antequam. C. communia, de successione. in. §. si plures. institu. de legitima agnitorū successione, in princip. institu. de hæreditatibus, quæ ab intestato deferuntur. Iaso. in Rubrica. C. vnde liberis. Doctores in Rubrica, de successionibus ab intestato, Doctores, & ibi Cardi. Turrecrem. Belamera. c. 1. cum sequentibus. 11. q. 5. Matefi lanus, de successio. ab intestato, articulo. 1. membro. 1. Nicolaus de Vvaldis, eod. tractatu Decius in l. nepotibus. C. vnde legitimis Doctores maximè Fortunius, & Costa. in l. Gallus. §. idem credidit de libe. & posthumis. Berengarius Ferdinandus. l. in quartā ad. 1. Falcidiā. n. 173. Doct. in l. fratris. de inofficio. testa. Cassaneus in consuetudinibus Burgudie, Rubrica. 8. §. 3. n. 3. Roderic. Xuarez. l. 1. titulo de las herencias, libro. 3. fori. Paulus de Castro. in Authenti. defuncto. C. ad Tertullianū Guillermus Bene. in cap. Raymuntius verbo, & vxorem. numer. 659. de testamen. Rochus de Curte. de iure Patro. verbo, ipse vel iste Tiraquell. l. si vñquam. limitatione. 11. C. de reuocandis donatio. Couarr. de successio. ab intestato. per totum titulum. Costa. in c. si pater. 3. parte, in verbo priuare, numero. 40. de testamentis. libro. 6. Rojas in epithome successionum per totum Menchaca de successionum Creatione. §. 1. numero. 15. Anton. Gomez. 1. tomo, resolutionum. cap. 1. num. 2. Matienço. l. 8. tit. 8. libro. 5. recopilatio. Gregor. Lopez. l. 9. titulo. 13. p. 6. facit text. de iure Regio. l. 1. titulo. 8. lib. 5. recopilatio. l. 3. tit. 13. part. 6. 1. 8. in legibus Tauri & nouissime Hieronym⁹ Graffius de successionibus pertotū.

Ad secundum articulum accedendo, considerandum est, quod tunc demum habet

bet locum successio ab intestato, quādū 6
successioni ex testamento locus non est,
veluti quando nullum factum est testame-
tum, vel fecit quis, sed non iure fecit, vel
fecit, sed postea ruptum est: quia heres scri-
ptus noluit hæreditatem adire, vel post te-
stamentum natus est posthuncritus. Hac ra-
tione maximè curadū est, vt semper ho-
mines sic faciant, & disponant de suis bo-
nis, vt nullus præter eorum voluntatem in
eis ab intestato succedat, quod inter morta-
les dedecoritribuitur & testamenti factio
& dispositio pro voluntate maximo habe-
tur in pretio, & plurimum interest defun-
ctum hæredem ex testamento relinquere.
text. in. l. quia hoc defunctorum interest
de interrogatorijs actionibus. l. r. in princi-
pio de successorio edicto. 9. i. institut. qui-
bus ex causis manumittere non licet. Cū
enim sic ignarus, & negligens est defun-
ctus, vt non disponat de bonis, vel si dispo-
nit, non ita vti decet, & conuenit tunc ha-
bet locum ab intestato successio, &c.

7
3 Et omissis varijs definitionibus, illa est
verissima, quod successio ab intestato est
actus legitimis, quo quis proximorē cō-
sanguineum testamenti defectu ad suam
hæreditatem admittere credit. l. hæreditas.
9.2. de suis, & legitimis hæredibus. Authē.
de hæreditatibus ab intestato venientibus.
§. si vero neq; patres. l. r. §. gradatim. ff. vn-
de cognati. §. si plures instituta. de legitima-
gnatorum successione. l. conficiuntur de
iure codicitorum in principio, instituta. de
hæreditatibus, quæ ab intestato deferuntur.
l. r. tit. 13. par. 6. Verba legis, Ab intestato,
es palabra en latin, que quiere dezir tanto
en romance, como hoombie que muere sin
testamento, &c.

Ex qua definitione colligitur, quod hu-
iusmodi consanguineorū, qui ab intestato
defuncto succedere possunt, sunt tres spe-
cies, descendentiū, ascēdentiū collateraliū
seu transuersalium, Authent. de hæred. ab
intestato venientibus. §. omnis successio
collatio. 9. l. 2. tit. 13. par. 6. ibi, tres grados,
y linea son de parentesco. La vna es delos
descendientes así como los hijos de los nie-
tos, y de los que desciendē por la linea de
recha. La otra es de los ascendientes, así co-
mo el padre, el abuelo, y los otros q̄ suben
por ella. La otra es de los transversales, an-
si como de los hermanos, de los tíos, y los
que nacen dellos.

Ad primam igitur lineam descendētiū
deueniendo, dicendum est, quid legitimis
liberi & naturales sunt qui in primo loco
sunt constituti, vt suis parentibus ab inte-
stato succedant. §. intestatorum de hæred.
quæ ab intestato. l. pronūtiatio. 6. i. de ver-
borum significatione. Authenticā, de suc-
cessionē C. de suis, & legitimis hæredibus
Authē. de hæredibus ab intestato. §. 1. 3.
tit. 13. par. 6. Et vñq; adeò legitimis, & natu-
rales filij patribus ab intestato primo loco
succedant, & admittuntur, quod nulla est
consideratio, neq; distinctio sexus, sed tam
masculi, quam feminæ prontiscuè suc-
cident. l. maximum vivitum. C. de liberis pre-
teritis. §. fin. institut. de successio, quæ ab in-
testato. Neeque habita differentia, inter
suos, & emancipatos. glo. in l. illam. C. de
collationibus glo. in Authē. ex causa. C.
de liberis præteritis glo. in Authē. de suc-
cessionē. C. de legitimis hæredibus. Quod
etiam de filio posthumo intelligendū est.
§. posthumorū. institut. de successio. ab in-
testato. l. posthumio nato. de contra tabu-
las. Et nō solū hæc successio filiorum pro-
cedit in filiis prīmi gradus verum etiam in
nepotib⁹, & sic in filiis secūdi gradus. tex.
in Authē. de hæred. quæ ab intestato de-
feruntur. §. 1. 3. tit. 13. p. 6. l. 8. Tauri, vbi An-
to. Gomez, & Tellus Fernandez, &c.

Alij sunt filij illegitimis nati, quorū spe-
cies decem & sex ponit Angelus cōsī. 17.
Præpositus. in. cap. pér venerabilē, qui filij
sunt legitimis. Inter quas, illa est quæ in vñ
& praxi seruatur, quādo pér Principis re-
scriptū illegitimus legitimus efficitur: de
qua legitimatio est lex. 4. ti. 15. p. 4. que
fit restituēdo illis natales plenissime. l. r.
cū sequētibus de natalibus restituēdis, quæ
legitimatio fieri nō debet stantibus legiti-
mis & naturalibus cū sit in præiudiciū eo-
rū Authē. quibus modis naturales efficiantur
legitimis. §. si quis igitur legitimos Xua-
rez. l. quoniam in prioribus limitatio. 12. ad
l. fori. col. 2. Præter quā si princeps de ple-
nitidine potestatis dicat nō obstantibus le-
gitimis & naturalibus. Quia tūc bene po-
test facere, tenet Xarez vbi sup. Antonius
Menesius in. l. sed et si. §. patrono. de in ius
vocando. & in. l. pactū, quod dotale. C. de
collatio. Illud tamen est considerandum,
quod taliter legitimatus non succedit ab
intestato, necque ex testamento patri stā-
tibus legitimis, & naturalibus, etiam si sit
legiti-

legitimus, ante nativitatē filiorum le-
gitimorum. l. 12. Tauri, vbi notat Cifuen-
tes, & Anton. Gom. &c.

12 Legitimantur etiam filij quando Prin-
ceps facit capacem spuriū ad conseque-
dum officium nobile, vel nobilitatem Pa-
tris & ad succedendum in illo, quod pater
filii voluerit relinquere, quæ propriè dici-
tur dispensatio, non vero legitimatio secū-
dum Paulum de Castro, in. l. pactū, quod
dotale. C. de collationibus & Rodericum
Xuarez in. l. tit. de las ganancias. lib. 5. fo-
ri. folio. 12. regula. 1. Guillerius Benedi-
ctus in. c. Raynuntius verbo duas habens
filias. n. 24. de testamentis.

Sed videre oportet, vtrū ad haec legi-
timationem faciendam sint citādi illi, qui
bus interest, vt ille legitimus non effici-
atur. Et Iaso, & post eum reliqui Doctores
in. l. Gallus. & quid si tātum secunda le-
ctura. n. 11. de liberis & posthumis, quæ in
sequitur Sōcinus. in. l. false. §. 1. de conditio-
nibus & demonstrationibus tenent, quod
non sunt citandi, cōmunis secūdum Abb.
consilio. 88. volumine. 1. &c.

10 10. Contrariam tamen sentētiā tenet Bald.
in. l. nam ita diuus. de adoptionibus. & plu-
res relati per Alex. in. l. ex facto devulgari
per tex. in Authē. item sine. C. de natura
libus liberis, Ruinus. d. §. & quid si tantum
potest tamen assignari concordia, vt pri-
ma opinio procedat, quando tales filij ba-
stardi legitimantur ad succedendum simul,
cum legitimis tunc legitimis citandi sunt,
secus si legitimantur ad succedendum in
honoribus, & in dignitatibus patris, & ad
id quod patervoluerit illis relinquere, quia
tunc nō sunt citandi. &c.

11 11. Quæ concordia licet attento iure cōmu-
ni vera sittamen hodie attento iure Regio.
per. l. 12. Tauri non potest pater in præ-
iudiciū legitimorū, & eorū legitimæ aliū
legitimare, & sic illis stantibus non est ne-
cessaria citatio cum non possit in eorum
legitima præiudiciū fieri. Quod fit, quod
ad hoc, vt legitimatio bastardi effectum ha-
beat requiritur, quod in impetratiōne legi-
timationis, fiat expressa mentiō de filiis le-
gitimis, & naturalibus aliās effectum mil-
lum fortitur: tenet Iaso. dicto. 9. & quid si
tātum. Tiraquel. l. si vñquam. verbo, dona-
tione largitus. n. 254. C. de reuocandis do-
natio. tex. in Authē. quibus modis natu-
rales efficiantur legitimis, quæ legitimatio

14 siadūt legitimis nihil operatur quantum
ad eorū legitimas per dictam. l. 12. Tauri.
12. Alio etiā modo legitimantur filij sci-
licet per subsequens matrimonium, & talis
potest meliorari à patre in. 3. & 5. bono
rum in præiudiciū aliorum legitimorū
cum talis filius, nihil differat à legitimis:
tenet Alex. in. l. ex facto. 3. si quis rogatus
ad Trebellia. Ias. in. l. vñica. C. quando nō
potentium partes potentibus accrescant.
in. l. nuper. C. de naturalibus liberis. in. ca-
tanta, qui filij sint legitimi.

Alij sunt filij adoptiui, seu arrogati,
qui iure communicum filiis legitimis, &
naturalibus æquis portionibus patri arro-
ganti etiam extraneo succedunt. l. si te pa-
tre. C. de suis & legitimis. l. cum in adop-
tiui. §. sed ne articulum. C. de adoptioni-
bus. l. 1. §. suos hæredes, de suis, & legitimis
hæredibus. 9. ea omnia. Instit. quibus mo-
dis testamenta infirmentur: sed attento iu-
re Regio huiusmodi filij arrogati, seu adop-
tiui stantibus legitimis non succedunt pa-
triab intestato. l. 5. titulo. 6. lib. 3. fori. l. 1. ti-
tulo. 22. libro. 4. fori, quæ leges fori cū sint
in vñ, & obseruantia in Hispania maxi-
mē illæ, quæ non sunt abrogatae. iuxta. l. 4.
titulo. 4. libro. 1. ordinamenti; & iuxta. l. r.
Tauri & Rodericum Xuarez in procēdio
legum fori, & sic eas esse obseruandas, &
hodie practicari in nostro Regno firmat
Rojas, in epithome succel. cap. 18. num. 4.
per quas etiam cum iure communī hodie
est correcta. l. 8. & 9. tit. 16. part. 4. ibi (fue-
ras ende, si el profijador murielle sintesta-
mento. & d. l. 9. ibi, sigue se este prouecho
al profijado que heredaua los bienes de a-
quel que le profijo, si muriere sin testamē-
to. &c.

Ex qua legum obseruantia deducitur,
quod huiusmodi filij adoptiui non gaudēt
benificio legis. si vñquam. C. de reuocandis
donatio. l. 8. tit. 4. p. 5. quam sententiam te-
net Paulus de Castro. l. 2. C. de inofficio sis
donatio. & in. l. 2. C. si quid in fraude in pa-
tronī. latissimē Tiraquellus. l. si vñquam
verbo, suscepit liberos. num. 2. C. de reuoc-
and. donatio, &c.

Secundo ex eod. articulo infertur, quod
tales filij adoptiui non possunt petere ali-
mēta à patre adoptate neq; pater tenetur
illū alimētare, tenet Guillerius Beneditus. in
c. Raynūti⁹ verb. & vxore nomine. Adala-
dia. nu. 738. & si aliter senserit Speculator,

& Ioan. Andreas init. qui filii sunt legiti
mi. §. 1. versiculo, quid de adoptionibus.

Tertio deducitur, quod filius adoptivus
non gaudet priuilegio. l. cum autem. de co-
di. & demonstratio. & l. cū acutissim. C.
de fideicommiss. & l. generaliter. & cum au-
tem. C. de institutio. & substitutio. l. ro. tit. 4.
par. 6. nam illa conditio, si sine liberis de-
cesserit non verificatur in filio adoptivo.
Sic Doctor. in l. generaliter. §. cum autem.
C. de institutionibus & substitutio. vbi
Decius dixit communem, &c.

¹⁸ Alij sunt filii arrogati, qui succedunt
atrogantia ab intestato excludendo ascen-
dentes. l. si pater de adoptio. l. si adoptatus
ro. ff. de precario. l. nam ita diuus. §. eorum
de adoptionibus. l. sed si plures. §. in arro-
gato. de vulgari. l. 7. ti. 16. p. 4. ibi. Tal fuer-
ça ha el portfijamiento, que tambien los fi-
jos como el, con todos los bienes que han
en poder de aquél que porsija, así como
si fuese su hijo legítimo del. Hodié tamen
attento iure Regio, in praxi seruatur in
hoc casu, quod pater filio arrogato, nequē
ex testamēto, neq; ab intestato, potest ul-
tra quintum bonorum de quibus ad libi-
tum disporere potest, relinquere, & sic le-
ges iuris communis partitæ aliter disporē-
tes sunt correctæ: cum attenta. l. 18. Tauri
statib; legitimis, & naturalibus nihil pos-
sit pater disporere de bonis, nisi de quinto
quod extraneo relinquere potest, & sic ar-
roga. &c. Alij sunt filii legitimi facto mo-
do, vt est monasterium, quod habetur loco
filij. l. Deo nobis. C. de episcopis, & cleri-
cis. c. in præsentia de probationibus. glos.
in. l. si ita quis. de verborum. Authentico,
nisi rogati. C. ad Trebellianum. Authenti-
co de sanctissimis episcopis. §. sed & hoc
præsenti collatione. 9. cōmunis secundum
plures relatos per Menchaca de successio-
ni in creatione. §. 21. n. 166. qui & aliam cō-
muniem contrariam adducit, & Couar. lib.
1. resolutionem. c. 19. & Altuarado de con-
iecturata mēte testatoris. lib. 2. c. 3. n. 1. & 2.
Dicendum est, quod monasterium suc-
cedit, etiam patri ingredienti religionem ab
intestato, vt prædicti testantur, & Grego.
Lopez per tex, ibi in. l. 7. tit. 1. p. 6. vbi cō-
stituitur forma, qualiter monasterium in
bonis monachi succedit. Nam si ille habet
filios, tunc monasterium tanquam unus
ex filiis succedit pro sua legitima, si vero
nullum relinquere filium tunc monasterium

succedit patri monachi, tam ex testamēto,
quam ab intestato, &c.

Alij etiam sunt filii spirituales, de quibus
init. de cognitione spirituali. Dicitur fi-
lius spiritualis, qui in facto fonte leuat, &
vel qui mediante aliquo actu spirituali,
velut ex sacramentoru administratione.
c. 1. 30. q. 2. c. qui dormierit. 27. q. 2. l. 6. tit. 4.
p. 1. in quibus filii habet locum pena let-
galis constituta in. §. deinde lex. instituta
de publicis iudicijs. c. cum facta de poenitē-
tia. d. r. cōmunis pēr Hippolytu. l. diuus. co-
lum. si. de questionibus. Neq; potest filius
spiritualis patrem spiritualem in ius voca-
re, sine venia. Angelus in. l. adoptiuum de-
in ius vocando. cōmunis secūdum Iaso. in
§. poenales. n. 64. Institu. de actionibus Ti-
raquellus de poenis temperandis. causa. 25.
n. 4. Et est maximi effectus huiusmodi sp̄i:
ritualis cognitio, vt constat ex glo. in. d. c.
qui dormierit. 27. q. 2. in. c. ita diligēter. 30.
q. 3. Nihilominus filius spiritualis non suc-
cedit patri spirituali ab intestato, tenet
Bald. in. Authen. nisi rogati. C. ad Trebel-
lianū Doctores. c. tanta. n. 11. qui filii sunt le-
gitimi earatione, quia cum talis filatio, cō-
sillat solum in spiritualitate ad temporalia
& carnalia, extendi non debet. Quod fit, ve
neq; alimenta teneatur pater spiritualis fi-
lio spirituali præstare, vt resoluti Guille-
mus Benedi. in. cap. Raynuntius. verbo. &
vxoreni nomine. n. 767. de testamentis. &
Tiraque. in. l. si vñquam, verbo suscepit
liberos. n. 21. C. de reuocandis dona. qui &
fundamēti aliquorum aduersam partem
tenentum satisfacit. Alij sunt filii natura-
les, qui licet atento iure antiquo succede-
rent in vincavacia, quā cum matre, cōmu-
nicare teriebantur. l. mater. C. de naturali-
bus liberis. l. 8. tit. 13. p. 6. tamen attento iu-
re nouiori Regio, quo vñm ex istib; legiti-
mis, neq; ex testamento, neq; ab in-
testato succedit. l. 10. & 11. in legibus Tau-
ri, licet tali filio naturali debeatur alimēta.
l. 8. tit. 13. pa. 6. Quo fit, vt idem in nepote.
naturali dicendum sit, nepos enim natura-
lis, qui est filius filij legitimi vel filij natu-
ralis tantum non aliter, quam filius natu-
ralis succedit. Tenet Xarez. l. 1. tit. de las
herencias. libr. 3. fori. Anton. Gomez. in. l.
10. Tauri & ibi Tellus Fernandez.

Alij sunt filii spuri & qui dicātur, & qua-
liter succedant, vel quomodo non possint
patribus ex testamento, neq; ab intestato.
succē-

succedere, vide posita in glo. de spurijs.

²¹ Alia enim est successio ascendentū, qui
non stantibus descendantibus legitimis
succedunt filii tam ex testamento, quam
ab intestato. l. scripto. §. fin. ff. vnde liberi.
l. nam & si parentibus de inofficio testa-
mento. Berengarius Ferdinand. in. l. in quar-
tā, ad. l. Falcidiam Costa in. c. si pater verb.
priuari non posuit. n. 41. Ripa. lib. 1. respō-
forum. c. 7. Anto. Gomez. l. 6. Tauri. nu. 4.
Et sic ius ciuile hanc successionem in bo-
nis parentum constituit fundatam in ratio
ne iuris naturalis, tenet Bald. in. l. lege duo
decim tabularum. C. de suis, & legitimis
hæredibus. Xarez. in. l. quoniam in priori-
bus. C. de inofficio, secunda limitatione.
legis Regni. n. 30. sic interpretantes. tex. in
l. fin. C. quorū bonorū ibi lex ipsa natura-
rē.

Hinc fit, quod coniunctio sanguinis, &
charitatis affectio, de per se est de iure na-
turali. l. virūm de iustitia, & iure. Cuius cō
iunctiōnis ratione quædam sunt, quæ im-
mediatè proueniunt ab ipsa natura, & hæc
per ius ciuile non minuantur, vt educatio
filiorum. l. iura sanguinis. de reg. iu. l. ius
signationis. de pæctis. l. abdicatio. C. de pa-
tria potestate. Quædam vero sunt introdu-
cta, à iure ciuili fundata in ratione natura-
li. cum cōiunctiōne & affectione sørū qua-
lis est successio, tutela & similia: & hæc
bene possunt tolli per legem ciuilem. Sic
Bald. in. l. 1. §. ius naturale, de iustit. & iure.
Decius dicta. l. iura sanguinis. glo. in. §. p
autem. Institu. de capitib; diminutione. Et
sic hæc successio ascendentū dicitur quo
dammodo prouenire à lege naturali ratio
ne illius forenti; quod in hoc lex ciuilis
²² ab ipsa natura accepit, vt in. c. fin. de testa-
mentis. libro. 6. vbi per legem excluditur
mater à successione filij, prout illum intel-
lexit. Anto. Gomez. libro. 6. Tauri. nu. 4.
²³ intelligitur etiam text. in Authent. de hæ-
redibus & Falcidi. §. primum itaque. vt il-
lum intellexit Berengarius vbi supra nu-
mero. 172.

²⁴ Ex eadem resolutione deducitur valere
statutū, vt mater excludatur à legitima hæ-
reditate filij intestati stantibus agnatis: te-
net Angelus consilio. 105. Romanus con-
silio. 32. Decius consilio. 461. num. 1. Vnde
iustificatur lex. 10. Tauri, quæ habetur
l. 8. tit. 8. lib. 5. recopilatio. quibus cauetur
posse patrem instituere filium naturalem
in omnibus bonis deficientibus filiis legi

timis, etiam si habeat ascendentētes legitimos.

Subdeducitur etiam ad celebre dictum
Pauli de Castro. in. l. cum hæredes, de ac-
quiren, posse dum habet posse principem
spuriū legitimare, & sic venient ab in-
testato auferre ius succedendi sibi compe-
tentis ratione agnationis. Idem Castro. in
l. 3. de testamentis. Felin. in. c. quæ in eccl
iarum. n. 48. de constitutio. quod limitat
& declarat, quando consanguineus tem-
po re legitimatis spuriū nōdum adierat hæ-
reditatem ab intestato; alijs si adijsset, iam
erat illi ius quæsumum per aditionem, & do-
minium argumento. l. cum hæredes, ac per
consequens non posset eaper. Principem
priuari sine iustissima causa argumento. l.
venditor. §. si constat. ff. cōmunia prædio-
rum. Ex quibus apparet, quod successio ab
intestato illi defertur, qui proximior est de
functo. l. 2. §. hereditas. de ius & legitimis
hæredibus. l. 1. §. gradatim. ff. vnde cognati.
Sed in hac regula circa ascendentētes, & des-
cendentētes maxima perplexitas oritur in
certum successionē. Nam si ille succedit ab
intestato, qui proximior est ipsi defuncto
sequitur, quod filius defuncti, & eius pa-
ter pariter teneantur ab intestato succede-
re, cum vterque tam annus, quam nepos, sint
in primo gradu respēstu filij. l. 1. §. primo
gradu. ff. de gradibus, & sic, quod vterque
ab intestato simul admittatur. l. nam et si
parentibus de inofficio.

In qua difficultate dicendū est, quod le-
gitima magis est debita descendantibus,
quam ascendentibus. l. Pantonius. iuncta
glo. fin. Si quis à parente fuerit manumis-
sus. l. scripto. ff. vnde liberi, iunctis, quæ tra-
dit Costa. c. si pater. de testamentis. lib. 6. 3.
p. verbo priuare. n. 40. Ascendentibus, qui
dem nō iure naturæ, prout filiis debetur le-
gitima. l. cum ratio. de bonis dānatorū. Au-
then. de hæredibus & Falcidi. §. primū itaq;
c. Raynūtius de testamētis. Cū enim natu-
ra ipsa se inclinet in cōseruationē propriæ
speciei, & hæc magis per liberos & desce-
dentes cōseruetur. l. liberorū de verb. signif.
fit, vt per eandē naturā magis moueatuer
erga descendentes, quia erga ascēdentes: & sic
iura passim testātur liberorū procreationē
esse de iure naturæ. l. 1. §. ius naturale de iu-
stitia & iure. in princip. instit. de iure natu-
rali. c. ius naturale. l. d. Nullib; tamen iura
dixerūt, ascēdētibus deberi iure naturæ, vt
pote, quia non ita naturaliter erga eos
quemad

qui madmodū erga filios naturā inclinatur. Sic intelligitur ille locus, Pauli. 2. ad Corinθ. c. 12. inquit, nō debere filios, thesaurizare parētibus, sed parētes filij, habe tur trāsumptiuē in. c. cū. Apostol⁹. §. prohibemur. de censib⁹. Cū igitur filius dupli c ratione ciuili, & naturali, legitima suc cesso sit debita a sc̄endentibus, iure tantū ciuili, dicendū sequitur, q̄tōd̄ descendentes sunt necessario ascētētibus præferen di. Deficientibus verō descēdētibus vo cantur parentes, & alijs ascēdētibus, secundū gradus prærogatiā. l. fi. C. cōmuniā de successione. Authētico. defuncto. C. ad Trebellianum. l. 3. C. de bonis quę liberis. Authētico. de h̄red, ab intestato veniētibus. §. si igitur defuncto. Authen. in sue cōfessione. C. de suis, & legitimis h̄redibus. l. 4. tit. 13. p. 6. l. 1. tit. 8. libr. 5. recopilat. per quę iura iatātēt̄ correctum ius digestorū, quo iure mortuo filio familias ab intestato, occupabat pater cius bona, non quidē iure h̄xēditaro, neq; tanquā h̄eres, sed iu re peculij. l. 2. de Cast. peculio. declarat Ant. Go. l. 6. Tauri. n. 1. Quod intellige siue fint filij in potestate, siue emancipati, Au thē. de h̄red. ab intestato veniētib⁹. §. nul lū. licet de iure antiquo aliud esset disposi tū, vt explicat Ant. Go. vbi supra nu. 4. & Rojas in epithome successiōnū. c. 29. n. 18.

Sic etiam quamus de iure antiquo fra tres vtrinque coniuncti concurredent pro virili simul cum parentib⁹. in successione fratri. sed cū anteā institut. ad Tre bellianum. l. 4. titul. 13. part. 6. iure tamen nouiori solum parentes succēdunt exclusis fratrib⁹. l. 7. Tauri. l. 4. titulo. 8. libr. 5. recopilatio. Sic etiam, & olim mater non admittebatur ad filij successiōnem stante patre, & alijs certis personis. l. 2. C. ad Tre bellianum. §. 1. institut. eodem. Sed iure no uiori, æqualiter pater, & mater admittuntur, vt in Authent. defuncto. Authētico. post fratres. C. de legitimis h̄redibus. l. 4. titu. 13. part. 6. l. 1. Tauri per quas impro batur sententia Bartol. in authenti. itaque C. cōmuniā de successione. dum consti tuebat differentiam inter bona, quę proueniebant à patre, in quibus solus pater succēdebat, & inter bona, quę proueniebant à matre, in quibus sola mater succede bat. Quā distinctionem fuerunt plures assequuti relati per Couarru. ca. Raynun tius, & per Tiraquellum, de vtroque retr

etu. tit. 1. de retractu linagi. §. 14. numer o. 12. &c.
Contraritum tamen verius tenendum est, inō, quod æqualiter pater, & mater succe dant, nulla facta distinctione, tenet Bald. in authētico. defuncto. nu. 6. & tenet le ges relatg. & Gregorius Lopez. in. l. 4. ver bo igit. dñe. tit. 13. p. 6. & Rojas in epit homē successiōnū. c. 29. numer. 38. Ali quando tamen parentibus non in totum, queruntur bona filiorum ab intestato. Nā si mater, quę filio ab intestato succedit cō trahat secundas nuptias tenetur referuare, filij primi matrimonij proprietatem bonorum, quę ex successione filij defuncti quæsivit, & solum erit vſufructuaria in vi ta. l. sc̄minaz. Authētico. ex testamen to. C. de securidis nuptijs. l. mater. C. ad Trebellianum. l. 2. C. de iudicata viduitate tollēn.
Quod etiam in patre secundas nuptias cō trahente dicendū est. l. generaliter. §. si quis prioris. & §. fin. C. de secundis nuptijs. Au then. de non eligendo secundo nubentes. §. quiā vero idque expressius iure Regio fancitum est. l. 15. Tauri, quę habetur in. l. 4. tit. 1. libr. 5. recopilationis.
Quō fit, vt licet attento iure canonico fint sublatæ poenæ contra eos, qui contrahunt secundas nuptias, de quibus in. l. 1. C. de se cundis nuptijs. c. 1. & fin. eod. titu. nō tamē sunt sublatæ poenæ dictæ. l. sc̄minaz. & d. l. generaliter secundū Innocentium, & Doctores in. d. c. fin. cōmuniā secundū Deciū n. 35. in. c. ecclēsia sanctæ Mariæ. de constitutio. Cou. in. 4. 2. p. c. 3. §. 9. nu. 7. Si autem ex primo matrimonio nullus remansit filius, neq; superstes patri, vel matri, tūc ple no iure, ad ipsum patrem, seu matrem per tinebunt bona, & libere de illis disponere poterunt.

Quō fit, vt si pater, vel mater, quę ad se cundas nuptias transiuit cum ex primo matrimonio haberet alios filios, ea bona, quę ex successione filij, intestati habuit, alienauit de facto si erant mobilia, est facienda cōlūnatio arbitrio boni viri, & debet præsentare fideiūssorem. Si autem erant bona immobilia, tunc licet aliquibus visum sit, posse filios primi matrimonij extrahere illa à possesse ore, qui illa emit, quia per tales alienationem amittit pater seu mater vſumfru etum, qui consolidatur cum proprietate argu

arguientio. 1. si vſusfructū de iure dottiū, quam sententiam tenet Bald. in. l. genera liter. §. in his. C. q̄ securidis nuptijs. quem ceteri sequuntur, verius tamen est, quod eti pater, vel mater transiens ad secundas, nuptias alienauerit bona filij mortui ab intestato stantibus alijs filij primi matrimonij non poterunt tales fratres præmor tui in vita parentis vel matris extrahere ab emptore, nisi post mortem patris, vel matris, quia potest esse quod tales filij pri mi matrimonij præmoriāntur, & sic non habet actionem vñq; ad mortem patris, ni si prius pater, vel mater decedat. Quā sententiam prosequitur Tellus Ferdinand 34dez. l. 6. Tauri. nu. 68. & l. 12. vbi in propo sito singularem decidit questionē. Quod secus dicendum est in alijs vſufructuarijs, qui si alienauerint bottaillis relicta pos sunt per successorem etiam in vita possessoris vſusfructus extrahere ab emptore. Sic tenet Anto. Gom. l. 15. Tauri. num. 5. vbi dicit, quod idem sit dicendum, si pater, vel mater anteā quam transiret ad secundas nuptias alienauit bona illa filij in testati defuncti, & posteā transeat ad secudas nuptias. Quo casu poterunt filij primi matrimonij illa à possesso post mor tem patris vel matris extrahere text. vbi Doctores dicto Authētico. de non eli gendo, secundō nubentes. §. hoc autem collatione. 1.

Subsequitur &. 3. species eorum, quę nisi ab intestato defuncto succedunt, & 35 sunt illi, qui collaterales, vel transuersales appellantur, qui deficientibus descenden tibus & ascēdētibus legitimis admittū tur ab successione ab intestato, defuncto secundum gradus prærogatiā, Authē. post fratres. 2. C. de legitimis h̄redibus. & omnia iura supra relata. l. 1. tit. 13. part. 6. Couarr. de successionibus ab intestato. nu. 5. Ant. Gomez. l. 8. Tauri cuī sequen tibus. Rojas in epithome successiōnū. c. 32. per totum. &c.

Quō fit, vt si in successione fratri. con currat frater, vterimus, vtrinque coniunctus excluſo altero fratre, ex vno latere tantū propter duplē causam coniunctionis. Authētica cessante. C. de legitimis h̄redibus. Authenti. itaq; . C. cōmuniā de successione. l. 5. titu. 16. par. 6. l. 12. titu. 6. libr. 5. fori. &c.

Illud tamen in hoc aduentum est;

quod hoc duplex causa coniunctionis, so lūm attendit in fratrib⁹ & filijs fratrib⁹, authētica cessante, & in autētica, post fratres. l. 1. C. eod. tit. non vero attendit in patrib⁹ succēdētibus sobrino, illi enim æqualiter admittuntur, etiam si vñus eo rum fuerit solum coniunctus patri ipsius sobrini, cui succedit, vt aduertit Grego rius Lopez in. l. 5. tit. 13. par. 6. ibi O her mana Anto. Gomez. l. 8. nu. 8. Tauri. &c.

Hēc autem proximitas collateralium, quo ad successionem solum durat, vñq; ad decimum gradum in cognatis, nulla inter eos facta distinctione. glo. in. §. fin. Insti tut. de successionē agnatorum. Authen do hēred. ab intestato venientibus. §. si vero, ned; fratres, versiculo agnitorum. Authētico de successione. C. de legitimis h̄redib⁹. communis secundum Deciū. l. fin. C. vnde legitimis. Ant. Gomez. & Couarr. vbi supra. l. 1. titu. 13. part. 6. vbi Gregorius verbo, dezeno grado. Deficiente ve ro legitima successione vir, & vxor ad in uiē succedunt. l. 6. tit. 13. par. 6. l. 1. tit. 11. pa. 4. Et plures, vtilitates quas maritus, vel vxor ex hac successione consequitur, constituit Rojas in epithome successiōnum. capi. 33. Illud tamen in hoc articulo est consideratione dignū quod si matrimoniū fuit absq; dote contractum, & vxor præmoriens diues sit, vir superstes sit in opis, tunc vir succedet cum liberis commu nibus. in. 4. part. bonorum vxoris. Authētico. præterea. C. vnde vir & vxor. l. 7. titu. 13. par. 6. Doctores. in. l. 1. soluto matrimonio. Segura in. l. cohēredi. §. cū filij. nu. 210. de vulgari Castillo. in. l. 30. Tauri. Palacius Rubios, in Rubrica. §. 55. n. 5. Decius. confilio. 42. Gomez de Leon, in allegationibus suis, allegatione. 8. Ru beus in. l. Titia Seio. §. Imperator. num. 48. de leg. 2.

Deficientibus omnibus prædictis, qui ab intestato succedunt, succedit fiscus. l. 1. §. diuus, de iure fisci. l. 1. & 4. C. de bonis vacantiib⁹. lib. 10. l. 6. titu. 13. part. 6. Ex quo venit reprobanda. glo. in. l. que tute lain glo. 1. in fine, de reg. iu. dum voluit, quod deficientibus agnatis, vel cognatis succedit pupillo tutor testamentarius, vel datius excluso fisco, quod quidem fal sum est, neque iure probatur: ideo standū est regulē dict. l. 1. & 4. C. de bonis vacantiib⁹. lib. 10. sic resolutus Paulus & Alex. H. 5. l. 1:

1. C. vnde vir & vxor, vbi Decius hanc dixit communem.

Sed videre oportet, utrum in hac materia successoris ab intestato, sit locus representationis, scilicet, ut filius intrer locum patris defuncti representando eius personam, & gradum. Pro cuius articuli explicatione praemitto, quod licet Tiraquellus de iure primo genitorum.

39 quest. 40. num. 31. cum sequentibus, contendat probare representationem procedere secundum veritatem, non vero secundum iuris fictionem, per. l. fin. C. de impuberum, & alijs. versiculo, cum & natura. pater, & filius, ead. persona, pene esse intelligentur. Nam si secundum naturam, inquit ipse, una persona sunt, id vere, & non tunc intelligi debet. Idem Tiraquellus in. l. nū.

quam in princ. num. 15. C. de reuocandis donatio, nihilominus verius est, representationem non aliter, quam ex iuris fictione, procedere, cum vere alia sit persona patris, alia filii. cap. ia. n itaq. r. q. 4. Sic tenet.

Baldus in Authentica. cessante. C. de legitimis hereditibus. Angelus. in. §. cū filius. notabili. 2. de hereditatibus, quae ab intestato deferuntur. Rolandus à Valle consilio. 68. num. 6. Cui resolutioni non obstat dicta: l. finalis. versi. sed cum natura. Nam primò. considerandum est, quod lex illa loquitur perdictas, improprietas, ut constat ex verbo, petic. & verbo, intelligatur: ac proinde improprie loqui intelligenda est, ut aduertit Baldus in. l. si abdueta mancipia. nu. 5. C. de furtis, per. l. idem tēpus. §. r. de vsu capionibus. ibi. quodammodo, qua

40 si heres est. Secundo considerandum est, quod ad esse hominis duo requiruntur, corpus & anima. capi. in quadam de celebratione missarum. Corporis quidem substantiam capit filius a patre, tanquam a forma, & a matre tanquam a materia, secundum Philosophum teste Bald. in. l. fin. C. de seruis fugitiis. Et sic peccatum originale ex Adamo, & non ex Eva contraximus, ut docet sanctus Thos. 2. 2. q. 85. art. 1. Guillerius Benedictus. ca. Raynuntius, de testa. in prin. ipio. nu. 2. Animum vero non caput filius a patre, sed immediete ab ipso Deo, qui solus corpori iam formato, & organizato animam infundit, in masculo post quadraginta dies, in foemina post octoginta. glo. in principio. 5. distinctio. glo. verbo sicut. in clementina si furio-

sus. 2. part. §. 3. num. 1. Hoc si proposito, habito respectu ad corporalem substantiam, pater, & filius vere reputantur esse una, & eadem persona, & caro, quoniam, vere illa caput a patre. Sic intelligitur tex. in. c. contra dicimus. 35. q. 3. l. fin. C. de agricolis, & censitis. lib. 10. l. fin. C. de impuberum, & alijs. Ceterum quia anima non accipitur a patre, sed immediate a solo Deo, & anima filii non est anima patris: quia cum anima sit substantia individua non potest esse in duobus corporibus. Bald. in. c. 1. §. cum domino. nu. 3. de notis feudorum. fit, ut hoc respectu filius non sit eadem persona cum patre, sed diuersus homo. Sic intelligitur tex. in. cap. iam itaq. 1. q. 4.

43 Vnde cu. in. dict. le. fin. versiculo. Sed iam hoc natura. vt tatur verbis denotantibus veritatem, & verbis denotantibus fictionem, & improprietatem necessario intelligi debent diuersis respectibus referendo singula singulis, quia habito respectu ad corpus intelligi debent vere & realiter, habito vero respectu ad animam intelligitur facte, & impropriam iuxta supradictam resolutionem.

44 Ex qua verissima resolutione deducitur, quod cu representatio ex fictione procedat & fictio non nisi a legi induci possit, ut tenet Alciatus de presumptionibus. r. p. nu. 2 fit, ut representatio non nisi in casibus a iure expressis locum habere possit. Sic Angelus in. §. cum filius. Institu. de hereditate, quae ab intestato nu. 7 Costa de patre, & nepote, pagina. 34. Velascus de iure emphyteotico. 1. par. q. 50. num. 6

Vnde cum filius in diuerso gradu sit & non in eodem cum patre, ut in Authen. post frates. C. de suis. & legitimis hereditibus. §. si plures. institu. de legitima agnatione. l. libertus. §. prēterito, de bonis libertorum. l. tutela. §. si duo, de legitimis tutoribus. proinde dicendum est, quod vbi filius patris locum intrat per representationem, id non nisi speciale prius legium est juris, ut in Authen. de hereditate, ab intestato venientibus. §. fin autem prius legatos. in versiculo huiusmodi cuin his, quae tradit Tiraquellus de vtroq; retractu. titu. 1. §. 11. glo. 9. num. 4. & per consequētis non nisi in casibus a iure expressis. locum habere potest.

Casus autem in iure comunis expressi tres reperiuntur. Primus, quando agitur de successionis.

cessione aui, vt in. §. cum filius. institu. de hereditatibus, quae ab intestato, deferuntur cum ijs, quae tradit Couarr. in practicis 46 questionibus. c. 28. num. 2. Secundus casus est in successione patris carnalis, Authentica. cessante. C. de legitimis hereditibus. Tertius casus in successione feudi. c. 1. q. his vero, deficientibus, de gradibus successorum in feudo, cum his, quae tradit. Velascus de iure emphyteotico. q. 50. num. 6. Couarr. dict. versi. 28. num. 13. Iure vero Regio duo casus reperiuntur expressi, primus in successione Regni. l. 2. tit. 15. part. 2. vbi Gregorius, & Costa de patre, & nepote, pagina. 165.

Secundus casus est in successione maioricatus, vt in. l. 40. in. ll. Tauri, quae habetur in. l. 5. titu. 7. libr. 3. recopila, & tenet Socinus consilio. 252. volumine. 2. Tiraq. de iure primogenitorum. q. 40. per totam. Costa de patre, & nepote, in principio. Couarr. lib. 3. resolutio. c. 5. & plenius in practicis quest. c. 38. num. 6. & 7.

Quod fit, ut haec representatione etiam in

48 sobrinis cu patruis carnalibus fratribus patris consobrinorum, locum habet, ut admittantur sobrini cum patruis in stirpe, & non in capita, representando omnes patris personam in capite, ut conseat ex dicta Authentica. cessante. C. de suis. & legitimis hereditibus. & in. l. 5. titu. 13. part. 6. & 1. 8. Tauri, quae habetur in. l. 5. titu. 8. de las herencias. libr. 5. noue recopilationis. Cuim text. hic est verus sensus, ut expli-

49 cat Tellus Fernandez ibi. dict. 1. 8. & Couarr. de successio: ab intestato. num. 7. Rojas in epitome successionum. capi. 21. nu. 19. licet Palaetus Rubios & Anto. Gomez, ibi. nu. 10. aliter legem intellexerint. Ex quo dicebat glo. in. l. cum ita legatum deleg. 2. quod in fideicomisso relieto per testatorem familię, vel agnationi admittuntur filii fratris defuncti simul cum patre per representationem ad instar successionis ab intestato: de qua in dict. Authen. cessante. Hanc glossę opinionem sequitur Imola, in Rubrica. de successio. ab intestato, & dicit communem Socinus, in. l. si cognatis column. fin. de rebus dubijs. Iason consilio. 215. colu. 4. volume. 2. Tiraquellus, de iure primogenitorum. quest. 40. n. 191. & alijs relati per Couarr. in practicis quest. cap. 38. num. 4. &c.

50 Contrariam tamen sententiam, imo,

quod in dispositione liominis non sit locus representationis ac proinde non admittuntur ad fideicommissum filii patris predefuncti, simul cum patre, tenet Bald. Cumanus. & alij. dict. 5. in fideicomisso, vbi Peralta illam sequitur, dicens magis communem & Anto. Gomez. 1. 8. Tauri. num. 17. & Couarr. cum relatis ab eo. dicto. num. 4. Costa de patre, & ne pote. pagina. 87. Velascus de iure emphyteotico. q. 50. num. 6. Couarr. dict. versi. 28. num. 13. Iure vero Regio duo casus reperiuntur expressi, primus in successione Regni. l. 2. tit. 15. part. 2. vbi Gregorius, & Costa de patre, & nepote, pagina. 165. Et haec quantum ad materiam successionum ab intestato. dixisse sat sit.

G L O S S A S E C V N D A principalis. De electione sepulturae & Defuneris expensis.

S V M M A R I V M .

1. Doctores, qui expendunt hanc materiam. Constituntur.

2. Ad corporis quietem traditur corpus sepultura.

3. Anaxagora dictum.

4. Factum egregium filij, ut pater sepultura tradetur.

5. Etiam hostibus res publica Romana sepulturam prostat.

6. Testimonia testamenti veteris, circa sepulturam.

7. Euangelij testimonia enumerantur.

8. V obitum defuncti, ut corpus post certum tempus depositum in una ecclesia ad aliam transferatur, est adimplenda.

9. Qualiter accipiat regula que habet, quid illa que pendit a voluntate principis, reputantur impossibilia.

10. Testatore precipiente hereditibus sepulturam facere, omnibus tenentur in solidum.

11. Creditores non possunt impedire corpus defuncti ne sepeliantur, licet contra illum sint iniurianta, & debita sint liquidata.

12. Pena legis regni contra creditores impeditentes corpus defuncti ne sepeliantur.

13. Heredes neq; vxor defuncti possunt intra novem dies a die mortis debitoris molestari.

14. Afflito non est danda afflictio.

15. Expen-

- 25 Expenditur. l.fin. §.donoz. C.de iure deliberan.
qua pugnat ex diametro cum tex. in authentico,
vt cum de appellatione cognoscitur. §.sancimus.
versiculo post nouem dies.
- 26 interim, quod conficitur inventarium intra tem
pus à iure constitutum, non possunt heredes defun
cti molestari à creditoribus.
- 27 Enumerantur personæ, quibus ecclesiastica sepul
tura denegatur.
- 28 Vsurario publico sepultura prohibetur.
- 29 Qui se ipsum occidit non potest in ecclesia sa
peliri.
- 30 Repertus in flumine velpace mortuus suffoca
tus; in ecclesia sepelitur, quia non presumitur de
speratus.
- 31 Non soluenti decimas ecclesiastica sepultura pro
hibetur.
- 32 Expenditur. c. ad nostram el. 1. de iure iurando,
¶.l. fructus. soluto matrimonio. &. l. dominum.
C. de rei vendicatione.
- 33 Constituitur ratio, propter quam decima soluen
tur non deductis expensis.
- 34 Publicè ex communione denegatur sepultura
ecclesiastica.
- 35 Monachus, qui reperiatur tempore mortis propriū
vel pecunias habere in ecclesia non sepelitur.
- 36 Vtrum possit pontifex cum monacho professo di
spensare, vt contrahat matrimonium.
- 37 Decedentes in agitatione taurorum non sepeli
tur in ecclesia.
- 38 Traduntur rationes, propter quas agitatio tan
torum prohibita est.
- 39 Morus proprius Pij quinti, Gregorij decimiertij
cum noua declaratione Sixti quinti pontificis Ma
ximi circa taurorum agitationem perpenditur.
- 40 Lege duo decimi tabularum fuit sancitum, vt in
tra ciuitatem corpora defunctorum non sepe
liantur.
- 41 Expenditur. l. si mercedem. §. si fundum. de actio
nibus empti.
- 42 Cemeterium eadem habet privilegia, qua habet
ecclesia.
- 43 Post Christi aduentum sepulti sunt Christiani in
ecclesia.
- 44 Si testator reliquit legatum alicui ecclesia, vt in
tali loco illius sepeliretur, & culpa sua non fuit
in ex sepultus, consequitur ecclesia legatum.
- 45 Sepultura vendi non potest, cum communi con
tra quam plures.
- 46 Non eligens sepulturam in sepulchro maiorum
sepeliendus est.
- 47 Expenditur. l. in sepulchri. C. de religiosis &
sumptibus funerum.
- 48 Non habens sepulchrum maiorum sepelitur in
- parochiam, &c. 39 Eligens sepulturam extra parochiam tenetur sol
vere ecclesia parochiali quartam canonicas nisi
eligat sepulturam in monasterio ordinis medie
cium, quod habet privilegium non soluendi
quartam.
- 40 Commisso data alicui per testatorem ad eligen
dum sepulturam, et si testator decedat, potest com
missarius post eius mortem illam eligere.
- 41 Vxor sine licentia viri potest eligere sepulturam.
- 42 Qualiter constituitur pretium pro sepultura
absg. vicio simonie.
- 43 Expenditur. c. aurum habet ecclesia. 12. q. 2.
- 44 De declaratur. c. quest. 13. q. 2.
- 45 Valeat consuetudo, vt pauci lugubres, qui super
mortuum deferuntur ecclesia applicentur.
- 46 Agitur de expensis circa sepeliendum defunctum?
- 47 Unde traxit originem tumulus, qui pro defunctis
sepeliendis construitur.
- 48 Pragmatica redacta in noua recopilatione circa
expensis funeris. l. 13. tit. 3. lib. 5. recopila.
- 49 Expensis funeris de quinque honorum deducuntur
vbi expenditur. l. 30. can. 1.
- 50 De sumptibus necessariis infunere expendendis.
- 51 Funeris impensa sunt prius soluenda, quam lega
ta, licet sint legata pia, cum communi contra aliquos.
- 52 Illi dicuntur sumptus necessarii, qui ad deduc
endum corpus in sepulturam requiruntur.
- 53 Heredes tenentur facere sumptus funeris nisi alio
cui extraneo sit quintum relatum.
- 54 Heres extraneus, qui propria voluntate fecit sum
ptus funeris, non potest postea recuperare.
- 55 Heredes venientes ab intestato compelluntur quin
tum expendere infunere.
- 56 Successor in majoricatu, licet non teneatur ad de
bita predecessoris, tenetur tamen ad expensis
funeris.
- 57 Expenditur. l. in eum. de religiosis, & sumptibus
funerum.
- 58 Maritus tenetur suis expensis uxorem, licet nullā
dotem adduxerit, sepelire.
- 59 Funeris sumptus sequuntur illum, qui dotem lu
catur.
- 60 Si maritus reliquit heredes illi & non vxor, ten
etur virum sepelire.
- 61 Vestes lugubres quando non relinquuntur à teste
tore statut consuetudini.
- 62 Si heres extraneus est heres institutus, tunc, si
quintum non sit alteri relatum de omnibus bo
nis tenetur expensis funeris facere, atcenta qua
titate quinti, & qualitate defuncti & patria con
suetudine.
- 63 Heredes mariti, vel vxoris tenentur superestatis
vestes lugubres dare.

- 64 Legam quotidianum debet rxori praefari, &
de quo lecto intelligatur.
- 65 Licet testator de expensis funeris nihil disposue
rit sunt per melioratum in quinto expendenda.
- 66 Testator qui vni ecclesia legavit anniversarium
in qua dixit esse sepeliendum, & postea mutauit.
voluntatem, & in alia ecclesia se sepeliri man
dauit, an transcat in aliam ecclesiam anniver
sarium.
- 66 si testator ius sit simpliciter sepeliri in ecclesia san
cti Francisci, si sint dua ecclesia eiusdem nominis,
in qua sit sepeliendus.
- Primeramente mando, que mi cuer
po sea pultado &c.**
- S** Rimò itaq; constituendum est, quod hanc materiam sunt
variijs in locis prosequuti. Do
ctor maximè in l. 1. cum se
quib; de religiosis & sum
ptibus funerum. Doctor. l. 1. & per totum.
C. de sepulchro vio. Doctores in Rubrica
de sepulturis. in antiquis & in c. 1. eodem.
titu. lib. 6. Docto. c. Ebron, 13. quest. 2. Do
ctor. in authen. vt defuncti seu eorum fu
nera. 6. 1. collatione. 5. Doct. l. cum sit iniu
stum, C. de sepulchro violato. Petrus de
Vvaldis, de canonica episcopali & paro
chiali. c. 12. in. fin. Ripa. tracta. de peste. ca
de remedij præseruatiuis. num. 101. Gui
llermus Benedictus. ca. Raynuntius. verbo
mortuo. itaq; testatore. num. 56. Cassaneus
in catalogo gloriæ mundi. 2. parte, conside
ratione. 5. Rolandus à Valle. consil. 82. nu
44. lib. 2. Rebus tractatu de regestris ad
constitutiones regias arti. 54. Angelus. l.
hæreditas. §. 1. de petitione hæredit. Silua
verbo. sepulta. in princ. Guido Papæ. de
cisione vel questione. 544. Iulius Paulus.
li. receptaruin sententia. tit. de sepulturis
Ioan. Maior in. 4. distinctione. 45. que. 4.
Boerius decisione. 176. Baptista Alsinius
ad titulū de religiosis & sumptibus fine
rum. Segura in. l. si ex legati causa. de ver
bo. obliga. Ioan. Orosius in. l. 3. de in ius
vocando. Anto. Gomez. l. 30. Tauri & 2.
tomor resolutioni. ca. 11. nu. 65. Florenti. 3.
parte suę summæ. tit. 10. ca. 1. Couarr. li. 2.
resolutioni. c. 1. num. 11. Anto. Mene
fius. l. eam. quam. nu. 113. C. de fideicom
missis. Didacus Perez. l. 4. tit. 8. li. 3. ordina
mento. Ioan. Garcia. de expensis & meliora
tronibus. c. 8. Aluaro de coicefurata
te testatoris. l. 3. c. 2. nu. 16. Grego. Lopez.
per. text. ibi. l. 5. tit. 13. par. 1. & l. 13. ti. 9. par.
7. Ioan. Gutierrez de iuramento confirmatorio. 2. par. c. 4. Molina de primoge. His
pano. l. 1. c. 24. nu. 41. Ad secundum artic
ulum deueniendo dicendum est, quod
post consolacionem debet prouideri locus
suum corpori, vt eo reddatur, & collocetur,
vnde egressum est, ad sinum matris hoc
est terra, ne barbari cum Anaxagora se
pulchru contemnamus. Qui, cum Lam
paci moreretur, querentibus amicis vel
let ne in patriam, vbi maiores eius sepulti
erant, siquid ei accideret, afferi, nihil ne
cessere, inquit, vndiq; enim ad inferos tan
tundem vię est, facilemque dicebat iactu
ram sepulchri, quem, tanquam infelicem,
qui de sepultura & quiete corporis non
cogitauit, omnes posteritates appellauit,
nullusque in hac vita mortalib; ab
ea discendentibus bæficium aliud elar
giri posse existimantes, quā corporis se
pulturæ tradere. Cuius rei testimoniū
memorix sempiternæ nobis reliquit Si
mon ille Atheniensis, vt refert Valerius.
libr. 5. de somnijs. cap. 4. qui cum Melcia
des pater eius, in carcerem damnatus, ob
crimen grauissimum diem obiisset, ne
que licet, illum per leges sepeliri, nisi
præsta certæ pecunia quantitate, qui
cum non esset soluendo, translatis in se
vinculis paternis, ad sepulturam redeinit
illumin, haic ultimam erga patrem exerce
re volens pietate in.
- Sic etiam innumeris laudibus pluri
mos extollit viros antiqua illa Ro
manares publica, qui etiam hostes suos, se
pulturæ tradiderunt, & honorificè sepelie
runt, quos refert Cicero. libr. 2. de. legi
bus & Plinius. libr. 3. naturalis historiæ.
cap. 5. & Ioan. Stobeus sermone. 102. Plu
rima etiam huius extant monumenta vt
refert Cassaneus in catalogo gloriæ mundi.
2. parte consideratione. 5. Alexand. ab
Alexand. libr. 6. dierum genialium. capi
14. & plurimi. curiosi tradit Guillermus
Benedictus. ca. Raynuntius. verbo, itaque
mortuo. num. 56. de testamentis. quod
etiam patres illi legis veteris mira cum
veneratione & obseruantia custodierunt,
vt constat Geneceos. capit. 23. vbi legi
tur, quod Abraham petijt sepulturam
in terra aliena, & responsum fuit illi,

6 Audi nos domine princeps seculi apud nos in electis nostris sepulchris elige sepulturam. Et habetur Tobiae cap. 1. & 2. vbi Tobias laudatur, quia opus magnae pietatis exercebat, qui occultabat corpora defunctorum mediaque nocte sepeliebat. Et 2. Regum. cap. 2. inquit Daud: Vos be nedicti à domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro, sepe licentes eum. Habetur etiam Ecclesiastes. ca. 7. Mortuo ne prohibeas sepulturam. & eodem loco. c. 38. In mortuum produc lacrymas, & non despicias sepulturam illius. Quod etiam opus tam preclarum. & ab ipso summo authore laudatur, vt habetur Matthaei. 26. cap. inquit. Quid molesti estis huic mulieri, opus enim bonum operata est in me, mittens hanc vnguentum hoc, in corpus meum ad sepeliendum me fecit. & Matthaei. cap. 14. ibi: finite illam, quid illi molesti estis? bonum opus operata est in me: quod habuit hanc, fecit: praeuerit vngere corpus in sepulturam, cuius charitatis opus mirum in modum compleuit. Et ille nobilis Decurio Joseph in ipsum summum vitæ authorem, qui ad Pilatum accessit, & petiit corpus Iesu, & depositum inuoluit sindone & posuit illum in monumento exciso, vt habetur Lucæ. 22. ca. Ex quibus & alijs testimonij manifeste apparet, quanta cum ratione hoc opus exercere teneantur, executionique mandare illi, quibus hec sepeliendi causa commendata est. Ex qua sententia sic constituta infertur primo quod si testator in testamento præcepit, vt post quam corpus suum sepulturam traditum esset, à tempore illius 8 funeris usque ad unum annum corpus suum transferatur, & reportetur in aliam sepulturam, vel locum est parendum huic voluntati, alias heredes incurret pœna à testatore impositam, si id facere neglexerint, vel non curauerint: tenet Aretinus in. 1. apud Julianum. §. constat de legatis. r. Ioā. Crotus in. l. nemo potest. column. penultima eodem tit, licet contraria sententia te necat Paulus de Castro. l. i. C. de religiosis, & sumptibus funeris. dum voluit Corpus solum sepulturam traditum non esse à sepulchro exhumandum, sine principis licentia; sed illa quæ pendent à voluntate principis reputantur impossibilia text. in dic. 1. apud Julianum. §. constat. ibi: Nisi iussu principis non sit: ergo heredes non trans-

ferentes corpus defuncti ad locum ad quem transferri iussit pœnam impositam non incurront. Nam tenendo primam opinionem dicendum est, quod non obstat: illa regula tunc denuo procedit, & habet locum quando illa non esset solita à principe cōcedi: illa enim impossibilia iudicantur. At vero quando faciliter concedere solet, prout est hec testatoris voluntas, que iulta est, quia in illo loco solum depositum est corpus, vt ad aliū locum transferatur, mirum non est, si hec cū à principe concedi soleant si non adimpleantur per herede sepulturæ transferendo corpus suum, vbi præcepit, pœna in testamento impositam incurrat. Quā sententiā tenet Doct. in. l. cotinus. §. cū quis. de verborū obligationi. Rana. l. 2. in princ. col. fi. eodē. tit. & hanc esse veriorē tenet Menchaca. de succell. creatio. §. 7. n. 10.

Secundo infertur, quod si hoc mandatum transferēdi corpus ad alium locum vel facienda sepulchrum ipse testator omnibus heredibus præcepit, quilibet illorum ad hoc tenetur in solidū, & potest cogi per ecclesiasticū iudicem, neq; facias cit præstante suā partē estimationis pro rata, ex tot heredibus. DD. per tex. ibi. l. fideicomissa. §. 1. delegatis. 3. Angelus in. l. in executione. §. 1. de verbo. oblig. Romanus in. l. stipulatio nes non diuiduntur eodē. ti. licet bene verū sit, quod ipse heres poterit per actionē familię herciscundę recuperare partes ex bonis aliorum coherēdū argumento. l. in executione. §. 1. familię herciscundę. l. 2. titu. 15. part. 6

Tertio infertur quod etiam si defunctus sit debitibus onustus & oppressus, que per instrumēta guarentigia liquida & manifesta sunt, nō poterit eius corpus à creditoribus impediri, quominus sepulturam tradatur, si quidē naturalis ratio, diuina & humana iuria id detestatur, neq; patiuntur sepulturā cadaveribus defunctorum denegari. l. sunt persone. l. si quis sepulchrū. l. neq; corpora de religiosis & sumptibus funeris. l. vltima de appellationibus recipiendis. l. cum sit iustum. C. de sepulchro violato. Authētico. vt cum de appellatione cognoscitur. §. meminimus collatione. 8. Authen. vt de funerti seu funera eorum. §. 1. collatione. 5. tex. in. l. 13. tit. 9. par. 7. Verba sunt Muerto jaziendo alguno hombre o mujer, si fuese deudor no le deuen restar, ni embargar, que no sea enterrado, ni le deuen fazer deshon-

ra en otra manera ninguna, que pueda ser, si alguno contra esto fiziere por razó de deuda, o queriendo desonrar, faria muy gran tuerto a Dios, e a los hombres sus herederos seria tenido a hazer enmienda al buen visto del juzgador. Quā etiam fere verba habentur, in. l. fi. tit. 13. par. 1. inquit lex: Testado nin vedado son deue ser nin gun muerto, que non lo sotierre por deudas que deua &c. l. 5. titu. 18. libr. 4. fori. inquit. Ningun home non sea osado de testar, nin defender, que non sotieren al home muerto por deuda, o por obra, q̄ ouiesce de fazer, y el que lo fiziere peche cincuenta maravedis, el tercio a la yglegia, do se deue enterrar, el tercio al Rey, el tercio a los herederos del muerto, y la defension nō vala, sotiene le sin calunia &c. Et hāc sententiā tenuerunt Guillermus Benedictus. c. Raynanteus verbo. mortuo itaq; n. 56. de testamēti. Feli. c. sicut de Iudeis. Rodericus Xarez in. l. post rem iudicatam. limitacione. 9. de re iudicata. Petrus Dueñas regula. 277. Pro quā resolutione & sententia facit tex. singularis in. l. fin. titu. 13. par. 1. ibi: Nin puden empazar a sus herederos, nin home de su compaña fasta nueve dias, despues que fuere soterrado, & iure compaüni est tex. in. Authen. vt cum de appellatione cognoscitur. §. sanctimus. y versiculo post nouem dies.

Ex qua resolutione infero intellectum ad tex. difficultem in. l. fi. §. donec. C. de iure deliberandi, quo probatur, quod intra tempus ad cōficiendū inuentariū, trahant tres menses iuxta glo. per tex. ibi. l. fi. C. de iure deliberandi. tex. & ibi Grego. Lopez. l. 5. tit. 6. par. 6. si bona sunt in loco heredium, quod si sunt in loco absenti, intra annū nō posse credidores molestare heredes defuncti; qui tex. videtur ex diametro aduersari decisione text. in. dic. §. sanctinus. Per quem text. tenuerunt pluriui scribentes non posse heredes conueniri pro debitis defuncti à creditoribus intra tempora data ad conficiendum inuentarium: inter quos fuit Anto. Gomez, qui alios idem tenebant refert in. l. 64. in legib. Tauri & alij relati, quos ipse sequitur, Petrus Dueñas regula. 277. & Grego. Lopez. l. 7. tit. 6. par. 6. Aliter ille iura timens, eorum difficultatem recenset Didacus Perez dic. 1. 4. tit. 8. lib. 3. ordina. quod dic. l. fin. §. donec. corrigitur per dic. l. fin. titu. 13. par. 1. Sed in hac difficulti & ançipiiti Docto. varietate dicendum existimo, quod illa. l. fi. dic. §. donec, non loquitur in creditoribus ipsius defuncti, sed in legatariis, vel fideicomissariis, qui nō possunt heredes conuenire y que dū factū sit inuentariū: quod & manifeste

probatur. tex. in. 1. 7. tit. 6. par. 6. Verba sunt.
1. De mictra que dura el tiempo, q̄ otorga
el derecho al heredero para fazer inuenta
rio no puede mouer contra el pleito pa
ra demandarle ninguna cosa, aquél a quié
ouieſſe mandado algo en su testamento,
falta que aquel tiempo sea cumplido. Et
hacē eſt veriſima interpretatione huius arti
culi. Ex quibus manifeste conſtat: quanta
ſit pietas, que in ſepeliendis defunctorū
cadaveribus exercetur ut in ſuam quietē
colloquenur, & in terram quāli operinari
tur obdueātur. Hac abtem pietatis ratio
cessat in eos, qui propter crimina commiſſa
vita ſunt deſtitutiſi enim non ſolum, vt
alii ſint exemplo ſepultura denegatur, ve
rum & ſi ſepulti ſint ab ea exhumantur
inter quos hereticis, ludicis, pagani hec in
ter alias à iure conſtituitur poena, vt in ſe
pulti remaneant, & ſi ſepulti ſint à ſepul
chris extirhātur, cognita eorum macula,
& infidelitate. ca. 2. de hære. li. 6. c. ecclēſia
cl. 1. de conſecratio. diſtinzione. 1. ca. ſane.
24. q. 1. l. 8. tit. 13. par. 1. Paulus Grillandus
de hereticis q. 9. nu. 9. Villadiego de hære
tica prauitate. q. 22. Simancas de institu
tio. cap. 17. in princ. Rojas de hæreticis in
singularibus litera S. &c habetur in inſti
tutione Hispalensi. cap. 20.

Par ratione vſuratiſi manifestus ecclēſiaſtica ſepultura priuatur, dicitur autem
manifestus vſurarius uno de quinque mo
dis. Primo quando fatetur quis in iudicio
vſuras exercuisse. Secundo qui per ſentē
tiā iudicis vſurarius declaratur, & cōdēnat
ur. Tertiō qui per euidentiā rei cōſtat vſu
ras exercuisse, ita quod nulla tergiuersatio
ne celari potest. Quartō qui corā ſacerdote
prēcipitū vſuras reſtruere. Quintō quan
do corā notario & testibus diſpoſuit, vt
vſure reſtuerentur & cautio prēſtaretur.
Has species maniſti vſuratiſi declarant.
Doct. c. quia in omnibus de vſuris. & Co
uar. lib. 3. resolutio. ca. 1. n. 4. Iulius Clarus.
li. 4. recepta. §. vſura. nu. 15. Rolandus à Va
lle confi. 75. volu. 1. Menochius de Arbit
rarijs. lib. 2. casu. 235. Vbi in omnibus his
locis conſtituitur maximē poenæ aduer
ſus vſurarios, quas etiam proſequitur Al
bornoz de arte contractus. libr. 2. titu. 6.
§. vſura. Didacus Perez. l. 1. tit. 2. li. 8. ordi
Greg. Lopez per tex. ibi. l. 1. & 2. t. 1. par.
5. Nauarro in Manuali. c. 17. num. 177. Ve
lascus de iure emphyte. q. 19. n. 20. cum fe
ſolu

quentibus Antonius Gomez. 2. tom. 10
ſolutionum. ca. 6. cum ſequentibus & iā
teralias oēnas, quas ipſi enumerat illa eſt,
quod denegatur illi ecclēſiaſtica ſepultura
quando in testamento non mandauit re
ſtituere quidquid ex vſuris habet, vel prē
ſtit cautionem idoneam de reſtituendo.
c. quanquam vbi Doct. de vſuris. li. 6. Fede
ricus de Scis confi. 6. & 7. tenet Couar.
in Rubrica de testamento. 3. part. nu. 15. &
plures relati per Iulium Clarū vbi ſupra
Sic etiā & ille, qui ſe ipſum occidit ecclēſiaſtica
priuatur ſepultura. e. placuit. 23. q.
5. Romanus singulari. 26. Quod verū niſi
duetus poenitentia in extremis poenit
oſtendit contritionis ſigna, vel ſuore aut
dementia captiui id conſtat feciſſe: tum
enim cum præcedat hēc informatio ecclēſiaſtica
ſepultura conceditur illi per ecclēſiaſticum
iudicem: tenet Paludanus in. 4.
diſtinzione. 20. q. 1. colu. 1. Nauarr. c. 1. de
poenitentia diſtinzione. 7. Quō fit, vt ſi in
flumine, vel puto, vel alio loco mortuus
eſt homo, non denegatur ecclēſiaſtica ſe
pultura, quia non præſumitur ſe prēcipite
dediſſe, vt reſoluit Alciatus. li. 6. patr. 6.
ca. 27. Couar. li. 2. reſolu. c. 1. in fin.

Eadem ratione dicendum, quod illi
qui non ſoluit decimas, neque eas reſtitu
uit ecclēſie, denegatur ecclēſiaſtica ſe
pultura, tex. in. c. prohibemus. de decimis. Pe
trus de V. valdiſ. de canonica. episcopali. fi
nali part. ca. 14. nu. 2. c. ratione, nam deci
mę prēdiales, omni iure naturali diuino &
humano debentur vt reſoluit plures alle
gans Nauarrus in Manuali. c. 21. nu. 28. So
to de iuſtitia & iure. li. 9. q. 4. Rebus. tit.
de decimis. quēſt. 4. Petrus Paez. in. cap.
missas de conſecratio. diſtinzione. 1. num.
144. Couar. lib. 1. reſolutionu. cap. 17.
num. 3. cum ſequentibus Grego. Lopez. l.
3. titu. 10. par. 1. Quō fit vt vſque adeo deci
mę debeat ſolu, aliaſ non reſtituens prē
dictam penam incurrit, quod ſunt ſoluen
de integrē ex omni fructu, etiam non de
ductis expensis consumptis in fructuum
executio. c. pastoralis. c. non eſt in potesta
te. capi. cum homines. de decimis. Alvarus
Vazquez de iure emphyteotico. quēſt. 17.
num. 10. Baſeça de decima tutori prēſtan
da. cap. 29. in princ.

Ex qua resolutione infeſo intellectu
veriſimum ad. text. in. capi. ad noſtrā
in fine. de iure emphyte. q. 19. n. 20. cum fe
ſolu

ſoluto matrimonio. l. ſi à domino. ſ. fructus.
& ad l. domum. C. de rei vendicatione. vbi
probatur, quod fructus non dicuntur, niſi
deductis expensis in tantum, quod etiam
malæ fidei poffessor tenetur deducere ex
pensas ex fructibus glo. communiter recep
ta in c. grauis. verbo. fructus. de restitu
tione ſpoliato. Communis ſecundum Tira
quellum de retractu linagiel. §. 15. gloss. 1.
Ducnas regi. 387. Nauar. in Manuali. c. 17.
nu. 25. Couar. lib. 1. reſolutio. c. 3. nu. 3. ergo
pari ratione in decimaruſ ſructus restitu
tione erant deducenda expenſe ſeminis,
laboris, & opera in ſeminandiſ ſeruandiſ,
colediſ, & colligendiſ ſructibus. Quarera
ieta interpretatione, quam tradit Soto
lib. 9. de Iuſt. q. 4. art. 2. & quam tradit Ioā.
23. Garcia de expenſis & meliorationibus. c. 1.
num. 17. dicentes contractam eſſe societa
tem inter homines & Deum quod ex eo
non deducitur, expenſe, quia non reſtitu
tur omnes fructus, ſed diuſtaxat ex decem
partibus vna pars ipſi Deo, vnde non mi
rum, ſi quantum ad illam partem non de
ducantur expenſe cum reliquo nouē ma
neant pro labore & expēſis arg. l. cum duo
bus. §. li in colenda. ff. pro ſocio. veriſima
ratio eſt, quod ex eo ex huiusmodi ſructi
bus restitutio niſi decimaruſ non deducitur
expenſe, ſicut in alijs ſructibus. iuxta ſu
pra dicta iura, quia ille, qui ſeminat, & qui
arat, dat aliquid, ſed mortuo ſemine & de
perditio, Deus mirabiliter incrementum
dat: vnde in recognitionem huius omni po
tentia Dei ſoluenda eſt integrē decima,
nullis deductis expenſis. Cum igitur tot ac
tanta à Deo optimo maximo bona reci
piant homines in ſuis pradijs augendis il
le, qui tanto beneficio ingratus extiterit
mirum non eſt, ſi ecclēſiaſtica ſepultura
priuatur.

Eadem etiam ratione illi, quibus ecclēſiaſtica ſacramenta denegantur, prout eſt
publicè excommunicatus ſi in excommuni
catione decebat ecclēſiaſtica ſepultura
priuatur, iuxta illud Ioan. in A poca. c. 10.
prælium magnum factum eſt in coelo &
draco ille magnus, qui vocatur diabolus &
Sathanas, qui ſeducti vniuersum orbē pro
iectus eſt in terram, & extra ecclēſiaſ ſe
munionem exclusus. Quem locum expli
cans B. Tho. & Albertus Magus, ſic exco
municatos comparat, qui Sathanas tradun
tur, vt pote primogenito exco municatio
nis & B. Paul. ad Cori. c. 15. Tradidi eos Sa
thanæ, vt diſcerent hō male dicere, idem re
ad Timo. c. 1. & B. August. Super eius de ver
bis Apoſtoli ſerm. 68. idem August. lib. 31.
de Ciuit. Dei. c. 4. inquit, quod hæc poena
aduerſus excommunicatos ſuit obumbrata
in Paradiso deliciarū, vbi propter ſeuū li
gñi fuerunt Adam & Eva maledicti à Do
mino, & proiecti à paradise. Idem tenet
Ioan. Arborēus in Theophilalib. 5. c. 26.
& facit. l. 1. tit. 9. par. 1. Hac etiam figura le
ge veteri conſtat Sanctos patres viſos faſi
ſe, qui quibusdam maledictionibus extra
caſtra leproſos ponebant, & ejiciebant, vt
conſtat Deuteronomi. 23. & 24. & Numerorū
c. 12. Sic & post aduentum Christi omnes
illi, qui Christum Dominiū conſiteban
tur extra synagogā ejiciebantur, quæ fuſi
figura excommunicationis vt author eſt
Dominicus de Soto. in. 4. diſt. 22. q. 1. Cum
igitur ex his figuris conſter qualiter exco
municatus, dum viſit reſicitur ab ecclēſia,
pari ratione ſi excommunicatus decebat
in ecclēſia ſepeliri non debet. Quam ſen
tentiam tenet expreſſe Archidiaconus. c.
nullus. 13. q. 2. Par etiam ratione & mo
nachus vel religiosus, qui profitentur in re
ligione approbata illa tria vota, videlicet,
castitatis, paupertatis, & obedientiae iuxta
tex. in. c. cum ad monasterium de ſtatu mo
nachorum. Clem. exhib. §. cum igitur de
verborum ſignifi. Concil. Trident. Ses. 25.
c. 1. S. Thomas. 2. 2. q. 188. art. 1. Soto. lib. 7.
de iuſtitia. quēſt. 5. art. 1. Duarenus de fa
cias ecclēſiaſ ministerijs lib. 5. c. 26. l. 1. tit. 7.
p. 1. & ibi Grego. Dicendum eſt, quod ſi re
ligiosus in mortis articulo inuenitur cum
peculio & pecunia, & illam non resigna
uit in manibus superioris, de negatur illi ec
clēſiaſtica ſepultura, tex. in. c. 2. §. qui verō
de ſtatu monacho. c. ſuper quodam. c. cum
ad monasteriu. eodem. titu. Quod ea ra
tione fit, nam cum hic paupertatis votum
emiserit & contra votum emiſſum faciat,
hac poena pleſtit iusta ratione, & cauſa.
Quo fit, vt in tantum monachus huiusmo
di paupertatis votū ſeruare tenet, quod
non potest pontifex diſpensare cum mo
nacho ſuper voto proprietatis retinen
da, cum ſit ſubstantiale potiſſimum re
ligionis & professionis: tenet gloss. ca
pit. cum ad monasterium de ſtatu mo
nachorum. gloss. capitul. litteras. verbo.
diſpensare non potest. de reſtitutione
I. spo

spoliatorū glo. in. c. sunt quida. 25. q. 8.
Thom. 2. 2. q. 88. articulo. 11. Soto. lib. 7. de.
Institution. q. 4. art. 2. Idem Soto in. 4. dist. 38.
q. 2. art. 2.

²⁶ Quod verum intellige, nisi adsit aliqua iusta causa, veluti, quia factus est Episcopus, vel quia reipublica maxime conuenit Christianæ ad pacanda bella, & pacem inter Christianos constituendam, iusta ratio ne effici potest, & dispensare Pontifex cu monacho in predictis votis, & quod magis est ut monachus contrahat matrimonium: sic Doctores dicti, cum ad monasteriū de statu monachorum, & ex Theologis Ioan. Major in. 4. dist. 38. q. 14. Duranus. q. 2. Paludan. q. 4. Baldus. l. si pater, §. in arrogato. de adoptio. communis sententia per Felipum. c. si quando. nu. 5. de scriptis. Socinus consi. 13. num. 29. Iaso. l. si. num. 9. C. de transactio. Couati. in. c. 2. nu. 10. de testamentis fundantur ex eo, nam in quolibet voto tacite subintelligitur nisi aliud magis placeat Deo. c. i. c. scripture. de voto. c. peruenit de iure iur. Sed credendum est quod magis placet Deo vilitas communis: ergo in predicto casu poterit, data predicta causa, Pontifex cum monacho, vt possit habere proprium: in alijs vero, quando subditus est superiori & est intra religionem, si cum bonis proprijs decebat ecclesiastica sepultura priuatur, ut predictum est.

²⁷ Hinc etiam factum est, quod illi, qui dedunt & moriuntur in agitatione taurorum prohibiti sunt vt in ecclesia sepeliantur, & sic denegatur illis ecclesiastica sepultura: quod quidem, maxima cum ratione factum est, vt homines deterreantur & arceantur metu poena ab huiusmodi agitatione ferarum exponentes se tanto pericolo corporis, & animæ, vt tenet speculum conscientiae. tit. 1. cap. 74. Et sic sanctissimus Pontifex Maximus Pius V. proprium super hoc motum edidit, vt tauri non agitarentur in Hispania, ita quod morientes in huiusmodi agitatione ecclesiastica non gauderent sepultura subdens excommunicationis poenas ipso facto contra mandantes eos agitare & contra agitantes, & contra clericos his spectaculis interessentes. Et predictum motum confirmauit Gregorius decimus tertius Pontifex Maximus solum auferens predictam excommunicationem ipso facto, in reliquis sequens

vestigia. Pij. quinti quantum ad reliquias poenas.

²⁸ Quo fit, vt cum haec spectacula tot ac taurisationibus prohibiti sint, maior ratione clericis per summum Pontificem denegantur: & sic si in sacris sint constituti, vel beneficium ecclesiasticum obtineant sub poena peccati mortalis his spectaculis, quæ per alium motum Gregorij XII L permisum est secularibus agitare tauros, clerici non possunt interesse, quod & iure communis hoc illis erat prohibitum, & decisum, c. non oportet, de consecratione. d. 5. tenet S. Tho. 2. 2. q. 117. authenticā interdicimus. C. de episcopis & clericis. c. 1. 35. d. c. non ministros de consecratione. d. 5. verbo, spectaculis. c. presbyteri iuncta gl. 1. 34. d. c. his igitur. 23. d. ibi. A mundi voluntatibus, se abstineant non spectaculis, non pompis intersint. facit. l. 57. tit. 5. par. 1. ibi [No deuenit yr a ver los juegos, ansi como alancear, lidiar totos, o otras bestias fieras.] Quod & eleganter disputat Grego Lopez, ibi. Ex quo dicebat Cardina. in Clementina. i. §. Potro. numer. 4. de statu monachorum; quod nuda interessentia his spectaculis non facit clericos irregulares, peccant tamen mortaliter, idem tenet Bernardus Diaz in praxi. C. de publicis spectaculis. facit glos. singularis in. c. qui venatoribus. 86. distinct. ibi. Cum quis pugnat in arena cum bestia, & ad hoc locat operas suas, qui eam exercet mortaliter peccat, & qui eam aspicit.

²⁹ Quo fit, vitales clerici attento predicto motu proprio interessentes huiusmodi spectaculis peccant mortaliter non tamen sunt excommunicati, veniunt tamen excommunicandi per sententiam secundum nouam declarationem, quam Sixtus quintus Pontifex Maximus fecit ad predictum motum Pij Quinti & Gregorij decim tertii, ad petitionem Episcopi Salmantini, quod conforme est Concilio Toletano, vbi dicit tales clericos arbitrio Episcopi esse puniendos. Quod autem nosdum publice frequentissimo Scholasticorum gymnasio, tradidimus, id est, clericos, tali spectaculo interessentes mortaliter peccare, cum & hoc a Pontificibus prohibitum sit, cui precepto contravenientes mortale peccatum committunt, argu. c. qui resistit 11. quæst. 3. de qua materia agitationis taurorum plurima, & curiosa tradit Ioann. Garcia de expensis, & meliorationibus. c. 20. nu.

³⁰ num. 29. Quod autem restat in predicto casu taliter decedentes, & ab ipsis tauris interemptis ecclesiastica denegari sepulturam per supradictum motum statutum est: quod quidem hucusq; non vidi in praxi: cum huismodi non ita eo instanti decedant, quod si aliqua contritionis signa ostendant, ecclesia misericordia mater eos amplectitur, & ita sinum suum collocat, & sepultura tradit. Alios plures casus, in quibus ecclesiastica denegatur hominibus sepultura, consulto omitti, non enim tantum sunt momenti: quos vide per Petrum de Wald. vbi supra. Nunc autem de sepultura electione agendum est, scilicet, quis possit sepulturam eligere. Et pro articuli explicazione praemitte, quod antiquitus homines non poterant, intra ciuitatem sepeliri, sub grauissimis poenis, quod quidem lege duodecim tabularum sanctum fuit. Dicebat enim lex illa inter alia. In urbe non se pelito, neve vrto: quam refert Iulius Paulus lib. 1. receptarum sententiarum. tit. de sepulchris. §. 2. vbi inquit, Corpus in ciuitate in inferri non licet ne funestentur sacra ciuitatis, & qui contra fecerit extra ordinem puniatur. Quæ lex & multis temporibus fuit postmodum obseruata, vt constat ex l. prætor ait. §. Diuus Adrianus, de sepulchro violato: Diuus Adrianus, inquit Vlavianus, rescriptit, & poenam statuit, quadraginta aureorum in eos, qui in ciuitate sepulchrum faciunt, facit text. in. l. mortuorum. C. de religiosis & sumptibus funerali. Inquit Imperator Mortuorum reliquias ne sanctum municipiorum ius polluatur, intra ciuitatem condi iam pridem vetitum est. Ad quod & Sanctorum patrum plurima extant testimonia, qui extra ciuitatem sepeliebantur, vt constat Genesios. c. 50. vbi Jacob fuit in terra Chanaä sepultus, & Christus Dominus in horto, vbi Joseph ab Arimathea sibi sepulchrum fecerat, & construxerat. Quo fit, vt cum eo tempore sepulchra in quolibet cuiusq; fundo constituerentur, dicendum est, quod vendito fundo, in quo inerat sepulchrum, & ipsum sepulchrum dicitur venditum. text. in. l. si mercedem, §. si cum fundum. ss. de actio. empti. Verba sunt text. Cum fundum, venisti, in quo sepulchrum habuisti, neque nominatim tibi sepulchrum exceptisti, parum est eo nomine cautum, si modo in sepulchro iter publicum transit. Per quæ tex.

sicut tenet Bald. in. l. si. colu. penultima. C. de edicto Diuini Adriani toll. Ex quo apparet qualiter olim extra ciuitatem corpora sepeliebantur, post modum tamen cum de republica aliqui erant benereriti in foro ciuitatis sepeliebantur, vt refert Appianus Alexandrinus, de bello ciuili. c. 1. & curiose Joan. Garcia de expensis. c. 8. num. 11. Hinc post Christi adiutorium factum est, vt Christiani prope ecclesiam sepulti sint, & hanc ratione iura canonica constituerunt ecclesijs, vt intra triginta passus prope ecclesiā mortui sepelirentur, & haberet ille locus simile priuilegium, & immunitatem, quam habet ipsa ecclesia, c. sicut antiquitus. 17. q. 4. glo. c. consulusti. de consecratione ecclesiæ, vel altaris. & glos. in. c. cum ecclesia, de immunitate ecclesiarum, & sic ille locus, qui iuxta ecclesiam deputatus est sepulturis, appellatus est cœmeterium, & est bene dictus per episcopum: tenet Cardina. Cle, i. de sepulturis. Hoc autem nomine sic locus ille appellatus est, quasi cœmteriu. quia ibi cinis mortuorum teritur, scilicet, à verbo, tero & cinis, vel dicitur cœmterium à cino, quod est dulce, & tero quod est statio, quasi dulcis statio animalium & sic cœmteria sunt diuisa in qualibet parochia, quoad ius sepeliedi quia quilibet ecclesia, sepeliendi eos qui sunt in sua parochia habet facultatem: & sic dicitur cœmterium hoc est, ius cœmteriandi illos, qui sunt in suis parochiis: sic declarat Archidiaconus in. c. 1. 13. q. 1. Postmodum vero traxi temporis factum est, vt corpora defunctorum in ecclesijs sepelirentur, & sic primus, qui in ecclesia fuit sepultus reperitur fuisse Basilius Græcorū Imperatore, a quo ecclesia basiliaca nomine accepit. c. omnes basilicas. 16. q. 7. Rochus, de iure patro. verbo, pro eo, quod Mandosius reg. 7. cancella. q. 2. Archidia. c. non oportet. 42. d. glo. in. c. fin. ne prelati vi ces suas. Remigij de immunitate ecclesiarum ampliatio. 2. Siman. de institutionibus catholicis verb. ecclesia. Duare de sacris Ecclesiæ ministerijs lib. r. c. i. Turrecrem. in summa ecclesiæ lib. 1. ca. 2. & sic paulatim iura permiserunt mortuos in ecclesia sepeliri, quibus in vita permiserunt, vt possent eligere in ecclesia locu ad sepeliendū. text. in. c. 1. 2. & 3. cum sequentibus, de sepulturis. c. 1. cod. tit. lib. 6. Clem. dudum. de sepulturis l. 5. tit. 13. p. 1. Quæ quidem sepultræ electio potest quatuor testibus singularib⁹ probari

vt tēnet Guido Papa.q.344. A luarado de
cōlecturā tamētē testatoris.lib.3.c.2.nū.16.

34 Ex quo deducitur quod si testator reli-
quit alicui ecclesiā aliquod legātuim vt il-
lum sepelirent ī talī loco illius ecclēsiā; &
ille non potuit eo loco sepeliri, qui dēces-
sū ex eo mūnicatus, vel alia ratione fuit sibi
sepultura ecclēsiā denegata, dicēdū est
quod cōsequitūr ecclēsiā illud legatū cum
factō defuncti, & eius culpa illud acciderit:
tenet Bald.in.l. si quis ad declinādām coh-
fi.C.de episcopis, & clēricis.idem.l.1.C.de
institutio. & sublī. sub conditione factis:
Alex.l.vnica.c.de his, quā pōena nomine.
Palac.Rub.in Rub.6.4.nū.2.de dona.in-
ter vir. Cūm enīm aliquis elegit sepulturā,
in aliquo loco ecclēsiā, & hic locus ēst illi as-
signatus per superiorēm, ēst iam sibi illius
sepulturā v̄sus concessus, non verō domi-
nium nec possessionem habet, sed solum
illum v̄sum, quō mediante non potest aliis
inuīto eo, cui v̄sus sepulturā concessus ēst,
sepeliri in prēdicto loco: tenet Archidiaco.
c.praciipienti.2.q.2.Lambertiū de iure
patronatus.lib.3.q.3.ar.4.nū.2.Doct.c.ad
35 abolenda de hæreticis. Qui ratione aberrat
maxime illi, qui existimant sepulturas v̄en-
di posse pecunia numerata. sicut aliēres v̄-
nales, siquidem cum locus ille religiosus sit
pretio comparari non potest, absq; labē si-
monia, vt eleganter tenet Greg. Lopez. l.
1.tit.13.p.1.& Moli.de primogenijs.lib.1.c.
24.nū.39 qui merito reprehendunt Feli.in
c.quanto.de iudicijs.nū.4.& Ioh. Fabrum
in.g.religiosus. Instit. de rerum diuīsione.
tenentes posse sepulturā v̄dī. Aduersus
quos facit tex.in.c.questa.c.postquam.13.
q.2.&l.2.C.de religiosis.& l.1.tit.13.p.1.

Quo sit, vt cum iam aliquis huiusmodi
habet v̄sum sive ratione familiā, quia om-
nes de familia in eo sunt sepulti, sive ratione
hæreditatis omnes filii eius cuiuscunq; se-
xus sint, vel gradus sive sint hæredes, sive
non sint, possunt in sepulchro paterno, vel
maiōtū in sepeliri, etiam v̄sq; ad eū gradū,
quo defuncto vel illi, qui v̄sum habet in se-
pultura succedere possent tex.in.l. vel quā
pater, de religiosis & sumptibus funerum.
Ex qua sentētia infertur intellectus, ad tex.
in.l.ius sepulchri, & tex.in.l.ius familiarum.
36 C.de religiosis & sumptibus funerum.vbi
dicunt illa iura, quōd possunt sepeliri hære-
des in sepulchro eius, cui succedunt, vt intel-
ligantur etiam si sint hæredes extranei pos-

sunt in illo sepulchro sepeliri, secus verō
quando solum ad eos qui sunt de familia
fuit factū, vt solum si qui de familia sunt
sepeliantur, tunc omnes illi, qui in distinc-
tione sunt de familia sive sint hæredes fundatoris
sepulchri, sive se abstinerint, dum tamen
sunt de eius familia. At verō si ius sepulchri
non iure familie sed hæreditario prouenit,
tunc etiam si hæres non sit de familia insti-
tutoris, sed sit extraneus succedit in illud
ius sepulchri. Sic intelligo opinionem Lu-
douici de Molina de primogenijs Hispano-
rum lib.1.c.24.nū.41.

38 In sepulchro vero illius, qui sepulchrum
constituit, si nihil de hoc dispostūt nemo de-
bet sepeliri, nisi iste talis sit de familia, &
posteriorē instituentis sepulchrum, vel nō
si testator sepulchrum, quod construxit ali-
euīus inferendi in illo concessit, quod qui-
dem legare potest à text.in.1.monumen-
ta.C.delegatis.Paret itaq; quōd si quis nō
elegit sepulturam sepeliendū est in sepul-
chro maiorum: si autem non habet majorum
sepulturam, debet sepeliri in parochia.
Si verō in quoconq; alio loco sepulturam
eligit, etiam si sit in aliquo monasterio,
tenet soluere quartam canoniam paro-
chialem parochiæ, in qua recipiebat san-
cta sacramenta, text.in Clementina dudū,
de sepulturis, quod & per sanctum concilium
Tridentinum.Sel.25.c.13. fuit confir-
matum. Post modum tamen, quia plura
monasteria maxime ordinum mendicant-
ium habent hoc priuilegium percipiendū
quartam funeralēm sepelientium, Pius
quintus Pontifex maximus statuit anno
Dominī millesimo quingentesimo sexage-
simō, bullam confirmationis & neuā cōces-
sionis priuilegiorum omnium ordinū Mē-
dicatūm cū declarationibus decretis, inh-
ibitionibus & in.c.11.præd.bulla agitū de
huiusmodi quarta sepulchrōrū quē sic se ha-
bet. Quartam autē funeralium, de qua Sel.
25.c.13. nequaquam soluere teneantur mo-
nasteria, quē à quadraginta annis citra fun-
data existūt, &c. Et de hac quarta funerali
li agit latissimē Petrus de Vald.de.4.ca-
nonica p̄ totū. & vide. Geg. Lop.1.6.ti.13.
p.1. Ex quo deducitur, vtrū si aliquis cū re-
lit eligere sepulturā nō potuit, sed electio-
nē cōmisit alteri, & antequā alter eligeret,
mortuus est, an possit ille cui facta est cō-
missio post mortē illius eligere. Et quidē vi-
detur nō posse ea ratione, nā ex quo ille nō
eligit

39 tenet soluere quartam canoniam paro-
chialem parochiæ, in qua recipiebat san-
cta sacramenta, text.in Clementina dudū,
de sepulturis, quod & per sanctum concilium
Tridentinum.Sel.25.c.13. fuit confir-
matum. Post modum tamen, quia plura
monasteria maxime ordinum mendicant-
ium habent hoc priuilegium percipiendū
quartam funeralēm sepelientium, Pius
quintus Pontifex maximus statuit anno
Dominī millesimo quingentesimo sexage-
simō, bullam confirmationis & neuā cōces-
sionis priuilegiorum omnium ordinū Mē-
dicatūm cū declarationibus decretis, inh-
ibitionibus & in.c.11.præd.bulla agitū de
huiusmodi quarta sepulchrōrū quē sic se ha-
bet. Quartam autē funeralium, de qua Sel.
25.c.13. nequaquam soluere teneantur mo-
nasteria, quē à quadraginta annis citra fun-
data existūt, &c. Et de hac quarta funerali
li agit latissimē Petrus de Vald.de.4.ca-
nonica p̄ totū. & vide. Geg. Lop.1.6.ti.13.
p.1. Ex quo deducitur, vtrū si aliquis cū re-
lit eligere sepulturā nō potuit, sed electio-
nē cōmisit alteri, & antequā alter eligeret,
mortuus est, an possit ille cui facta est cō-
missio post mortē illius eligere. Et quidē vi-
detur nō posse ea ratione, nā ex quo ille nō
eligit

elegit viuente eo qui commissionem fecit
iam quāfuit ius ecclēsia parochialis acsi
41 absq; electione sepulturæ ille talis deceſſis
set: Sed reuera contra te nē, imō, quod talis
electio fieri potest post mortem commit-
tentis electionem: nam illa electio non fit
nisi in casu quo debet post mortem verifi-
carī: ergo per mortem mandantis non ex-
pirat, arg.c.fu.8.si.de testamētis.lib.6.&l.
38.in ll.Tauri.Et ita hanc sententiam, te-
net Ioh. Gutierrez de iuramento cōfirmā-
torio.2.p.c.4.vbi & alia in proposita mate-
ria adducit. Hinc sit, quōd vxor, absq; viri li-
centia potest eligere sepulturam tex.in.1.
de vxore.de sepulturis, si verō non elegit
sepulturam tenetur in sepulchro mariti se-
peliri, si autem habuit plures viros tenetur
42 sepeliri in sepultura vltimi mariti, c. qui
9.mulier.de sepulturis.lib.6.

Sed illud in hoc articulo dubium est dif-
ficile, vtrū pro sepultura premium consti-
tuendum sit, & vtrū vendi possit. Et qui-
dem videtur vendi nulla ratione posse
cum sepultura sit iam in ecclēsia designata
pro sepeliēdis defunctis, & sit locus ab epis-
copo deputatus, & confirmatus ad hoc mi-
nisterium dicitur religiosus, argu.c.ad hēc
de religiosis domibus, qua ratione vendi ne-
fas est, tenet Feli.c.quanto.de iudicijs.Mo-
lin.de primogenijs.c.24.nū.39.Docto.per
tex.ibi.c.abolendæ.de sepulturis.facit.l.1.

43 tit.13.p.1.ibi. [E delo q̄dizen en esta ley
de las sepulturas, que no se pueden vender
es por razon, por que qualquier quelas vē-
dieſſecaeria en pena de simonia, ca las co-
fast temporales, quando se ayuntan con las
spirituales no las puede ninguno vender,
sin peccado de simonia. Et si nihilominus vi-
demus, quōd frequētis in ē, testatores in
suo testamento dītunt. [Iren dico, que mi
cuerpo sea sepultado en tal Iglesia, y por
la sepultura se de tanto:] ergo patet quod
tamētē testator quam clerici incurrit simo-
nia vitium, & per consequens peccatum
mortale committant. Sic etiam videmus,
sanctos patres sepulturas ad sepeliendum
emisse, & comparasse pretio, vt constat Ge-
neſeos.23.c.vbi Abraham emisit sepul-
tura, ab Ephron pecunia numerata.

Sed pro explicatiōne huius articuli p̄
supponendum est, quōd coniuncta rebus
spiritualibus duplicitē dicuntur, alia quā
sunt coniuncta per modum inferioris, alia
quā sunt coniuncta per modum superio-

45 in quibus est receptum, ut panni illi lugubres, quibus mortui conteguntur clericis se velientibus vendicantur, & quodam pretio moderato redimuntur ab eo, cui imponsa funeris incumbit, vel quia est reliquum quintum bonorum, vel in tertio & quinto melioratus. Sic etiam & illa donatio, vel loco elemosyna censetur facta & oblationes, quæ clericis, vel monachis aliarum ecclesiastarum ratione comitatus, ad deferendum corpus ad ecclesiam, vbi sepeliri debet, quia adhuc omnia, quæ ad defunctorum corpus deferendum sunt necessaria, sic loco elemosyna tentetur prestatre ille cui incumbit & poterit ad hoc officio iudicis ecclesiastici compelli, tenet Panormitan. & Anania. c. suam de simonia. Florentinus. 2. par. 1. l. c. 5. §. 22. Sylvest. insimma verbo. sepultura. §. 2. Soto. lib. 9. de Iustitia. q. 7. ar. 1. column. 8. Sic intelligitur quod traditur in t. questa. c. postquam. c. præcipiendum. c. in ecclesiastico. 1. q. 2. c. ad abolendæ de sepulturis. & d. l. 1. tit. 13. par. 1.

46 Ultima iam accedit pars circa sumptus in funere erogandos. Et premitto, quod antiquitus ingentia, superba & magnifica se pulchra construebantur: quod Solonis tempore moderatum est, & temperatum, quod & alijs varijs nationibus fuit constitutum, ut hæc & alia refert Cicero. lib. 2. de legibus in fine unde ortum habuit. l. nec amplius. ad. l. Falcidiam. inquit text. Non amplius ad faciendum, & construendum, sepulchrum esse expendendum, quam quod necessarium est, si quidem & inter alios huic prohibitioni causam dedit. Diogenes Cynicus, qui vt refert Diogenes Laertius, cum Corinthij obisset exerunt illi & construxerunt sepulchrum ingens ad portam, quæ Sthimum dicitur, vbi in loco ex excelso constitutum insuper quandam columnam posuerunt, & sic ex illo loco vbi fuit sepulchrum factum. In Hispania, quādo alicui nobili erigitur & sit sepulchrum 47 cum maxima pompa, vt ita dicam, appellatur tumulus, ab illo nomine Sthimum, quod illa dicebatur porta, & illud concavum: quod ex tabulis constituitur, quod in super sepulchris apponitur, appellatur Tymbon, hoc est, tūba, ex prædicta portæ denominatione. Et sic nostris temporibus cum in his tumulis constituendis tota ferre substantia defuncti consumeretur eximisque excessus efficerentur, Philippus

l. edidit quandam pragmaticam [de los lutos y gastos de entieros,] qua dispositum fuit, ut cuiuscunque personæ cuiuscunque conditionis & qualitatis sit non fiant in eo funerando sumptus excessivus, sed solum ad funus & infunere, cum duodecim cereis, deducatur, & in ecclesia lugubres panni, non circumponantur, nec illi fiat tumulus, sed in humili loco desuper ponatur tymbō, vbi corpus defertur, sub poenis constitutis in dicta pragmatica, quæ hodie habetur in l. 13. titulo. 5. libri. 5. Recopilationis. Hinc deducitur, quod licet alias attento iure communis sumptus funeris de corpore hereditario deducebantur, & sic omniæ alieno anteponebantur. l. penultima. de religiosis & sumptibus funerum. l. u. §. de imponsa, ad legem Falcidiæ. l. final. §. in computatione. C. de iure deliberandi. §. 1. in scriptura de legi Falcidia, tamen iam hodie aliter est dispositum. per. l. 30. in legibus Tauri per. l. 13. titulo. 5. libro. 5. Recopilationis, quibus disponitur, quod funeris imponsa sunt deducenda de quinto bonorum. Ita que, si in quinto bonorum, de quo pater disponere potest legatum alicui reliquit, debet prius funeris imponsa solvi, quod si aliquid remanserit applicatur legatario.

Sed cum huiusmodi sumptus sint deducendi de quinto, videre oportet qui sumptus sint illi, qui necessario sunt faciendi, vel ad quos tenentur heredes, vel testamentarij ad hoc constituti per testatorem. Et quidem hoc multoties testator declarat, quid sit pro eius anima erogandum intra limites quinti, & illud est obseruandum, alias enim omne quod extra modum taxatum excedit imponsa & sumptus funeris non appellantur, sed potius quedam dissipatio, ad quod soluendum heredes si nolint, non tenentur, si executores testamenti ultra modum taxatum excessum fecerunt: nam actio funeraria ex bono & ex quo oritur cum congruentia iuxta statum, & qualitatem defuncti, & eius facultates. Quod sit, vt si ex dignitate personæ, & consuetudine patriæ aliquid consumptum est, & imponsum, quod naturalis necessitas id non requirebat, & ipsam quintū excedat, non tenetur heres, id persoluere, nisi quod quinto accedit. Quod si funeris imponsa non possint cōmodè fieri, & legata persolvi, tali casu prius persoluenda sunt funeris

fūrēs expensæ, quām omnia alia legata etiam si legata sint pia. l. Julianus. dereligiosis & sumptibus funerum. Cotar. c. Ray. 54 naldus. §. 3. de testamentis. Greg. Lopez. l. 1. tit. 11. p. 6. licet aliter senserit. Cifuentes. l. 30. nu. 4. in ll. Tauri. & Ant. Gomez. tit. de lega. nu. 34. nam imponsa funeris eam habeant conditionem, ut omni ære alieno preferantur. l. imponsa de religiosis & sumptibus funerum. l. 12. tit. 13. p. 1. si tamen facultas defuncti ad omne nouenale annale hoc est, [caho de año,] vel ad anniuersariū sufficiat ex quinto bonorum & ex alia via creditoribus si hæc persolvantur non satisfiat, melius erit anniuersarium annale, & nouenale omittere, quam impie æs alienū detinere: & non solvere illi, cui defunctus tenebatur. Quapropter solum illi sumptus sicut, qui omnino ad deferendum corpus ad sepulturam sunt necessarij: alij autem, qui non ita expediunt, omittendi sunt. Quod & significant verba. d. l. 12. tit. 13. p. 1. 55 ibi, [Deuē se las dar de los bienes del muerito antes que paguen ninguna cosa de las mandas, que se fizieren en el testamento ni aun de las deudas, que se denian en cualquier manera, y antes que partan alguna cosa de su hauer los herederos, solo que estas expensas sean fechas moderadamente catingando la persona de aquel por quien son fechas.] Quod fit, vt si alicui sit totum quantum legatum, tenetur ex huiusmodi quia ito prius expensas funeris persolvere interim tamen heredes possunt compelli officio iudicis sepelire defunctum, vt expendant quod necessarium fuerit ad defuncti funus, postea tamen habent actionem repetendi sumptus à legatario, arg. text. in. l. qui heres erat familia herciscundæ. l. & si quis. §. f. l. sed si modū, de religiosis & sumptibus funerum. In tantum, quod etiam si prædicti heredes sint filii cum ab illis & ex sua legitima huiusmodi legatum auferatur, & diminuatur etiam si à principio voluntarie expendant, in funus quod necessarium fuerit expendere, poterunt postea petere à legatario huiusmodi sumptus, ex ratione, quia quando aliquis possidens bona alicuius, qui expendere aliquid tenet, illud expendit semper videatur expendere pro eo, quod tenetur, & animo compensandi argum. text. l. Nensenius. de negotijs gestis. Barto. l. 1. §. neque castrense, de collatione bonorum. nu. 8. Si autem

heres non esset necessarius, sed alius extra etiam si legata sint pia. l. Julianus. dereligiosis & sumptibus funerum. Cotar. c. Ray. 54 naldus. §. 3. de testamentis. Greg. Lopez. l. 1. tit. 11. p. 6. licet aliter senserit. Cifuentes. l. 30. nu. 4. in ll. Tauri. & Ant. Gomez. tit. de lega. nu. 34. nam imponsa funeris eam habeant conditionem, ut omni ære alieno preferantur. l. imponsa de religiosis & sumptibus funerum. l. 12. tit. 13. p. 1. si tamen facultas defuncti ad omne nouenale annale hoc est, [caho de año,] vel ad anniuersariū sufficiat ex quinto bonorum & ex alia via creditoribus si hæc persolvantur non satisfiat, melius erit anniuersarium annale, & nouenale omittere, quam impie æs alienū detinere: & non solvere illi, cui defunctus tenebatur. Quapropter solum illi sumptus sicut, qui omnino ad deferendum corpus ad sepulturam sunt necessarij: alij autem, qui non ita expediunt, omittendi sunt. Quod & significant verba. d. l. 12. tit. 13. p. 1. 56 ibi, [Deuē se las dar de los bienes del muerito antes que paguen ninguna cosa de las mandas, que se fizieren en el testamento ni aun de las deudas, que se denian en cualquier manera, y antes que partan alguna cosa de su hauer los herederos, solo que estas expensas sean fechas moderadamente catingando la persona de aquel por quien son fechas.] Quod fit, vt si alicui sit totum quantum legatum, tenetur ex huiusmodi quia ito prius expensas funeris persolvere interim tamen heredes possunt compelli officio iudicis sepelire defunctum, vt expendant quod necessarium fuerit ad defuncti funus, postea tamen habent actionem repetendi sumptus à legatario, arg. text. in. l. qui heres erat familia herciscundæ. l. & si quis. §. f. l. sed si modū, de religiosis & sumptibus funerum. In eum, inquit Vlpianus, ad quem dotis nomine quid peruenit, dat prætor funerariā actionem: æquissum enim visu est veteribus mulieres quasi de patrimonij suis ita de dotibus funerarij tenet Bald. & alij Doctores, in. l. quod in vxorem. C. de negotijs gestis.

Quod fit, vt si mulier nullam dotem fecit attulit, nec patrem habet, quia si aliqui existunt parentes omnes in opia laborant, sicut maritus in quantum facere possit, tenetur funeris sumptus facere: esset enim iniuria mariti insepultam vxore, quia dotē non attulit, nec bona relinquere, arg. tex. in. l. quod si nulla ff. de religiosis & sumptibus funerū. Quod fit, vt etiā si ex dote, quā maritus cū vxore accepit, fructus perceperit, dicēdū est, q̄ si vxor alios heredes relinquat nō tenebit, maritus imponsa funeris facere.

cum viisfructus morte mulieris fuerit extintus, & ad supportanda onera matrimonij eo: constante est constitutus, arg. text. in l. cum in fundo. ff. de iure dotium. Ita q; hares doris tentabitur ad predictos sumptus, 59 ex ratione quia sumptus funeris sumptus sequitur, qui dote m. mulieris lacratur. Quod patri ratione in marito decedente dicendum est, quod tenetur vxor, si maritus non habet bona; neque aliqua lucra constante matrimonio nec filios heredes reliquit, quia tunc filii tenentur sepeliri si totam illis relinquit hereditatem: absq; deductione quinti, tunc ex quinto tenetur sumptus funeralis facere: alias enim si aliquem ex filiis in quinto meliorauit, ex illo quinto tenetur impensa fieri, nec filii heredes ad illam faciendam tenentur. Illa autem impensa, quae sunt necessariae ad corporis sepulturam veluti cerei, & clericorum coetus, & alia sic necessaria, pro persona & facultatibus defuncti sunt proprij funeralis sumptus. Reliqua vero, veluti sunt vestes lugubres, quae secundum patrie consuetudinem solent dari vxori vel vxori marito, & famulis, quia secundum qualitatem personarum non potest fatus testē duci ad sepulturam considerantur funeralis sumptus, ita ut legatarius ex quinto non vero heredes illa soluere teneantur. Quod petius consuetudini patrie relinquendum est, cum de his vestimentis decisio non sit expressa: solum enim inquit d. l. 30. Tauri. [La cera y los mas gastos del entierro han de sacar del quinto: & sicille, cui quantum est reliquum, tenetur. Sic Cifuentes. l. 36. Tauri. Greg. Lopez. l. 12. tit. 13. p. 1. & si Tellus Fernandez. d. l. 30. teneat huiusmodi vestes lugubres heredum oneri esse, & non illius, cui quantum est reliquum. Si autem testator nullos heredes descendentes reliquit, sed solum ascendentis cum inter illos de tertio honorum posuit testator disponere, ille, cui reliquum est tertium, tenetur soluere funeralis sumptus cum reliquum sit ascendentium legitima, de qua testator disponere non potest. Si vero extraneus sit haeres institutus, quia testator nullos habebat heredes necessarios, tunc non de quinto, sed de omni hereditate funeralis impense sunt persoluenda cum in voluntate testatoris esset illum instituere, vel non arg. l. extraneum. C. de heredibus instituendis, §. in. institu. eod. l. fratres. C. de ius officioso testamento. l. cum pater. §. eorum. delega. 2. 60. 61. 62. 63. 64.

Quod

1. ideo. C. de fideicomissis. l. 3. & 4. tit. 9. p. 6. Et si talis haeres extraneus, quando testator nihil disposuit circa sui funeralis statum, nec formam tenetur ex omni hereditate illos sumptus facere, attenta patris consuetudine pro dignitate, & qualitate defuncti & secundum eius facultates. Ad quod expendendum poterit illum compellere clerici patrochia defuncti cum, quantum ad huiusmodi heredem extraneum funeralis sumptus ex corpore hereditatis, tanquam ex aliis sum considerentur, & non de quinto, vel prælegato alteri relatio, cum vt predicti de omnibus bonis possit testator disponere tenentur de omni hereditate cuiusmodi soli sumptus. Sic explicat predictam. l. 30. Tauri. Ioan. Rojas in epitome successione. num. t. 9. num. 30. vbi increpat opinionem Didaci del Castillo, & Palacij Rubios in d. l. 30. contrarium rementium, immo quod de solo quinto sunt sumptus funeralis expendendi, licet extraneus sit haeres institutus: quorum opinio merito damnatur ex predictis fundamentis. Hinc fit, quod heredes mariti tenentur vxori videlicet prestare vestes lugubres, quae si sunt ordinariae & parvae existimationis, videntur illi donare, secus si sint magni valoris, quia tunc videntur traditae, vt seruant ad honorem mariti quandiu sit vidua, si talis mulier secundo nupserit possunt petere illas heredes mariti. Quod quidem intelligo, quando intra annum luctus nuberet, cum cesseret ratio propter quam sibi traditae sunt. Ita Bald. Angel. & Doct. in l. decreto. C. de his, qui notatur infamia, id est Ang. in l. dos legata. ad l. Falcidiā. Capetius tractatu de dote. 2. p. q. 56. Matthaeus de Afflictis, decisione. 315. Didacus Perez l. 7. tit. r. lib. 1. Ordinamen. Couarr. in. 42. p. c. 3. §. fi. nu. 1. Quod fit, vt si mulier proprijs expensis voluit se induere vestibus viduali bus consuetis dari secundum eius qualitatem & dignitatem, potest ab heredibus mariti petere pretium, quod consumpsit: tenet Imol. in l. penul. §. seruis. in fin. foliato matrim. & Marcus Mantua, in singulari. 584. Sic etiam lectus quotidianus debet vxori prestari, in quo continuo vxor & maritus simul cubabat, nam huiusmodi lectus quotidianus debetur coniugi superstite. l. 6. titul. 6. lib. 3. fori. Inquit lex: [Si el marido o la muger muriere, ellecho que auia quotidiano finque al vivo, y si se casare tornelo a particion con los herederos del muerto.]

Quod fit, vt si lectum erat pretiosum debet intelligi de lecto, quod convenit viduæ ita quod si era sericus, lectus, & coloris purpurei vel alterius coloris, tunc eius estimatio debet commutari in lecto, quod viduæ illius conditionis & qualitatis convenit: retinet Bald. in l. voluntas. C. de fideicomisis in l. plenum. §. Equitij de usu & habitatione Palacios Rubios in Rubrica. §. 11. nu. 10. Montalvus dicta. l. 6. fori. & aliquid in articulo per Ioan. Garcia de expensis. cap. 8. num. 4.

65. Hinc etiam deducitur quod si pater, vel mater fecit alicui filio donationem tertii & quinti bonorum, nihilque defunere cogitat, tales funeralis expensæ ex concurrenti quantitate quinti sunt persoluenda, & non ex corpore hereditatis. Sic expendenda est. d. l. 30. Tauri pro ut predict. Doct. sup. relati expendunt in hoc articulo.

Quid autem, si testator in suo testamento, dixit. Iubeo corpus meum sepeliri in talie ecclesia, & illi ecclesia relinquo tale anniversarium, postea mutavit sententiam, & sepulchrum in alia ecclesia iussit fieri, utrum transeat anniversarium, reliquum alteri ecclesiae, primæ. Et in hoc distingendum existimo. Aut testator dixit: Relinquo tale anniversarium ecclesiæ, vbi fuerit sepultus, vel. Volo, vt corpus meum sepeliatur in ecclesia sanctæ Matris, & relinquo illi ecclesiæ tale anniversarium. Primo casu, si mutetur sepultura, mutatur anniversarium in locum, vbi sepultus fuerit. Secundo vero casu, licet in alio loco sepeliatur & mutet sepulturam, dicendum est, quod remanet anniversarium prima ecclesiæ. Sic colligo ex decisione Boerij. 176. ex Doct. in l. 1. C. de sacrosanctis ecclesijs. Aluando, licet non ita resoluat, de coniecturata mente testatoris. lib. 3. cap. 2. num. 16.

Denique illud videndum, ansi illo loco & civitate vbi quis precipit sepeliri, sint duo monasteria eiusdem nominis, veluti sancti Francisci, vel sancti Dominici, & testator simpliciter dicat, Volo, vt corpus meum sepeliatur in monasterio sancti Francisci dubium est, quod illorum intelligatur electum à testatore. Et in hoc articulo resolutione, est tenendum, quod debemus considerare, quod monasterium ex his erat magis vicinum, & in quo magis assidue frequentabat, & vbi maiorem affectionem charitatis habebat, illud monasterium cen-

seruit in eius sepulturam elegisse, & de illo sensisse, iudicandum est: tenet Socius in l. quæ conditio. §. fin. de condition. & demonstration. Tiraquell. de privilegijs pietatis debet commutari in lecto, quod viduæ illius conditionis & qualitatis convenit: retinet Bald. in l. voluntas. C. de fideicomisis in l. plenum. §. Equitij de usu & habitatione Palacios Rubios in Rubrica. §. 11. nu. 10. Montalvus dicta. l. 6. fori. & aliquid in articulo per Ioan. Garcia de expensis. cap. 8. num. 4.

66. Tanti. num. 4. Si tamen relinquit alij pauperibus, scilicet pauperibus sancti Francisci, si non constet de eius affectione, sed data paritate debet præferri monasterium monialium, monasterio virorum, vt in pulchro exemplo determinat Socii. in l. cu multe. C. de dona. antenuptias Salicerij in l. viduæ. C. de secundis nuptijs. Peralta. in l. quis seruum. §. si interduos. nu. 8. de lega. 2. Costa in l. qui duos. §. cu in bello de rebus dubijs.

Data autem in omnibus paritate, paupertatis, loci & reliquæ rerum, ita quod non sit locus coniecturis, tunc erit locus gratificationis cui velit praestare episcopus. Sic Matthæus de Afflictis, decisione. 244. num. 5. & Menesius & Costa vbi sup. Quavis Cardinalis Batibatius. nu. 6. & Couarr. num. 2. cap. cum esses, existimat tali casu legatum esse dividendum in utramque ecclesiæ. Sed conuincitur eorum opinio per tex. in d. cap. cum esset, & per tex. in clementina quia contingit de religiosis dominibus.

GLOSSA TERTIA
principalis de capelanijs in
capela à testatore fundata
re relictis & illarum re
sidentia.

S V M M A R I V M.

Etiam si heredes sint laici possunt compelli per invicem ecclesiasticum adimplere voluntatem testatoris circa constructionem capelle.

Quilibet ex heredibus ad hoc epus, à testatore impositum tenetur.

Licet testator non perficerit testamentum, in quo

capelam

15

- capelam edificari mandabat, tenentur venientes ab intestato illam edificare.
- 4 si testator reliquit formam ad edificandam capelam & heredes minus in illa consumperint, quod superest acorescat illis vel capela.
- 5 Edificare templa, est opus pium.
- 6 Adducuntur testimonia antiqua eorum, qui templo dīs edificaverunt.
- 7 Quis fuerit qui primum altare construxit.
- 8 Constantinus imperator fecit ecclesias edificare primus.
- 9 Licentia episcopi in adificatione ecclesia vel capela est necessaria.
- 10 Expenditur l. legítima de pacis.
- 11 Adducuntur rationes, quare licentia episcopi in adificatione ecclesia sit necessaria.
- 12 Spiritualia sine temporalibus dīne non possunt.
- 13 Si perfundatorem ecclesia non dotetur congrua ministrorum sustentatione amittit ius patronatus.
- 14 Clericus celebrans in ecclesia non benedicta mortaliter peccat, & grauiter punitur.
- 15 Ex legato relatio pro adificanda ecclesia non deducitur Falcidia.
- 16 Etiam si propter incertitudinem alia videntur legata, non viciatur legatum ad edificandam ecclesiam relatum.
- 17 Ecclesiastica immaculata conceptionis virginis Maria omni deuotio Christianis celebranda hortatur.
- 18 In ecclesiasticis beneficiis non succeditur iure sanguinis.
- 19 Pontifex maximus non potest in vita eligere successorem.
- 20 Filius clericī non potest beneficium patris media te obtinere, etiam ea beneficia, qua pater habuit in commendam.
- 21 Neque pensionem super beneficio, quem pater obtinuit non potest filius clericī obtinere, nisi ante concilium id ēst obtinentum.
- 22 Fiduciaria successionē probibentur in beneficiis, & reciprocā resignationē.
- 23 Vtrum idem quod in filiis clericorum procedit, & in nepotibus clericorum locam habeat.
- 24 Appellatione sitorum in materia favorabilis ne potes continentur.
- 25 Resignatio, ut detur beneficium, consanguineo in manibus superioris facta, sit virtuosa.
- 26 Regressus, ingressus & accessus est prohibitus in beneficiis ecclesiasticis.
- 27 Qualiter fiat renuntiatio in manibus ordinary.
- 28 Beneficiū resignari ab infimo, si intra viginti dies decedat à die resignationis dicatur vacare per obitum.
- 29 Expenditur ratio, propter quam potest testator
- principere ut in capelanis a testatore fundatis pra feruantur eius consanguinei.
- 30 Ex presentatione nullum ius acquiritur presentato donec per episcopum instituatur.
- 31 Clausula in institutione capelana a testatore imposita ut consanguinei alijs preferantur, intelligitur sub illa tacita conditione, si ab episcopo fuerit instituta.
- 32 Alienige, & exteri non admittuntur ad beneficia.
- 33 Expenditur l. 18. cum sequentibus titulis 3. lib. 5. recopila.
- 34 Rescriptum impetratum non facta mentione originis non valeret.
- 35 Declaratur cap. ad decorum de constitutionibus.
- 36 Propter penitentiam clericorum aliquando minus idonei admittuntur.
- 37 Declaratur cap. venerabilis de prebendis.
- 38 Expenditur l. cum deputati, de iudicis,
- 39 Omnis macula per ingressum religionis purgatur.
- 40 Pontifex maximus habet plenissimam potestatē in beneficiis.
- 41 Conditiones, quas clericī obtinere debent, & tredecim qualitates, quae in sacerdotibus requirantur.
- 42 Sacerdos existens in peccato mortali ministrando sacramenta mortaliter peccat.
- 43 An sit audienda missa à sacerdote notorie formatio.
- 44 Sacramentum baptismi cum sit tanta necessitas à quolibet sacerdote etiam heretico recipi potest, quod secus est in sacramento paenitentia feci dum vetiore opinionem, contra quam plures.
- 45 Sacerdos in sanctitate & motu integritate omnibus precellere dober.
- 46 Aetas requisita in ordinibus, & utrum annus imceptus habeatur pro completo.
- 47 Promouendi ad ordines debent esse ex legitimo matrimonio inter Christianos contracte.
- 48 Illegitimi ad ordines non sunt idonei.
- 49 Ad episcopum pertinet de legitimitate, & alijs res quisit ordinandorum inquirere.
- 50 Quid sit missa.
- 51 Verum celebrare quotidie sit inconveniens.
- 52 Onus in capelanis circa missarum celebrationē moderandum.
- 53 Eliam sex parte sacramenti sacerdos quotidie celebrare possit, ex parte tamen sacerdotis potest esse defectus ut quotidie non licet celebrare.
- 54 Non licet plusquam semel in die celebrare: exceptum aliqui casus, in quibus plusquam semel licet in die celebrare.
- 55 Vtrum testator possit imponere ious, ut capellanus quotidie celebret.
- 56 Si testator præcepit peculiarē missā celebrare possit

- si sacerdos pro communis vel alterius festivitatis missam dicere.
- 57 Vtrum andiens missam de requie in diebus precepit satisfaciat cum precepto.
- 58 Expenditur c. non mediocriter de consecratione dist. 5.
- 59 Agitur de valore missae, quod est triplex.
- 60 Incepatur sacerdos, qui pro una missa recipit duas pitanas, quācumq; p. superfit, secundum vīorē opinionē, contra quam plures.
- 61 Nemo sine titulo sufficienti patrimonij est ordinandus.
- 62 Parochiani tenentur ex lege iusticie curam parochiale atere.
- 63 Vtrum sacerdos, qui nulli obligationi beneficij vel capelania subest, teneatur sub pena peccati aliquando celebrare.
- 64 Ministri deputati ad adiuvandum dicere missas possunt esse laici, & etiam tempore interdicti, si alijs non inueniantur adiuvare possunt.
- 65 Cantus in celebratione diuinorum multis testimonijs laudatur.
- 66 A quo tempore incepit cantus in ecclesia.
- 67 Expenditur c. cantantes. 92. diff.
- 68 Solennitas festivitatum a quo tempore dici incepit, & finiatur.
- 69 Ecclesiasticum interdictum, quibus diebus suspenderatur, persoluitur.
- 70 Ad consequendas indulgentias incepit dies à vespere vigilie usque ac vespere sequentis diei.
- 71 Expeditur c. de eucaristia de consecratione. d. 3.
- 72 præcepit testator, ut capelani tenentur residere in diebus ab eo constitutis in officiis diuinis est obserendum.
- 73 Quo iure in beneficiis requirantur residentia.
- 74 Pena aduersus non residentes in beneficiis.
- 75 Expenduntur tempora quibus prohibitum est clericis duo curata beneficia abstinere.
- 76 Qualiter duo beneficia curata abstinere possint, & utrum confuctudo in hoc aliquid operetur.
- 77 Qua forma clericī excusari possint à residentia in beneficiis.
- 78 Quidquid potest adquiri privilegia potest acquireti consuetudine.

Item mando que en el lugar y sitio de la dicha Iglesia, a donde deexo declarado que sea mi cuerpo sepultado, quiero yes mi voluntad que mis herederos hagan edificar una capilla. &c.

3

D primum igitur deueniendo dicendū est, quod visque adeo hāredes tenentur ad hanc testatoris voluntatem adimplēdam modis omnibus, vt non solum & si laici sint, per secularem iudicem poterunt cōpellī, verum & per ecclesiasticum, tanquam executorem ultimarum voluntatōrum. Et quia causa adificandi capelam, vel ecclesiā, vt ibi diuina ministrentur est causa pia, quae etiam inter mere laicos executio nī mandari potest per episcopum, Clemētina quia contingit de religiosis dominib; concilium Trident. sess. 22. cap. 8. l. nulli. C. de episcopis, & clericis authenticō, de ecclēstasticis titulis. §. si quis autem, &. §. si quis adificationem, tex. in authenticā, hoc amplius. C. de fidei cōmissis. l. hāreditas in fine, de petitione hāreditatis, Docto. maxime Couart. cap. si hāredes de testamentis. Ex quo dicebat. Abb. in cap. nos quidem. vbī Aretinus. num. 9. de testamentis. quod talis causa, in qua testator præcipit capelā constitui, vel aliud quidpiam, est mixti fōri eius executio, ac proinde erit locus præventioni. idem Abb. in capi. si quis contra clericū, de foro compe. Ancharrā. consilio. 196. in fine. Decius in cap. ecclesia sanctorum Mariæ. num. 38. de constitutio. Grego. Lopez. l. 8. tit. 10. part. 6. Quā sententia adeo vera est, quod si testator plures hāredes reliquit, quilibet illorū potest compelli in solidum ad faciendam prædictam capelam, secundum testatoris voluntatem, neque hāres conuenatus, vt illam faciat capelam, liberabitur, protestādo aslīmationem, pro sua parte, tanquam unus ex iot hāredibus, sed compelli poterit omnem construere capelam, & ipse ab alijs iudicio familię hērēscundā, quod plusquam suę portionē conueniebat, consumptū, vt illud persoluant, argu. tex. in l. fidei commissa. §. si in opere de lega. 3. Angelus. in l. in executione. §. i. de verborum obligationibus. Romanus in l. stipulationes non diuiduntur, eodem titu. Docto. in l. in executione, la prima. ff. familię, hērēscundā. Greg. Lopez per tex. ibi. l. 2. tit. 19. part. 5.

Quō sit, vt etiam si testator in testamento iussit vt sibi prædicta capela, construeretur & antequam perficeret testamentū decēdit, tenentur hāredes, venientes ab in testato, tale mandatum adimplere fauore pīcaus, tenet Bart. in l. in testamento de fidei-

de fideicommissariis libertatibus communis sententia secundum Menchaca desucessione creatione, §. 22. num. 7. licet ipse ab hac communi recedat nullo ductus fundamento. Sed versatur in hoc difficultas habito pro constanti, quod testator relinquit formam & modum qualiter praedicta capella erat costruenda, utrum heredes si minus expenderint & facta est capella quid de reliquo quod super est agendum sit, cum modum in capella erogandum reliquerit. In quo articulo diuersas opiniones scribentes machinantur: siquidem Angel. in. l. at si quis §. funeris causa de religiosis, & sumptibus funeralium, & in. l. i. §. si quis impensa ad. l. falcidi, idem in. l. si seruus, codem titu. tenet, quod si minus, quam testator erogandum reliquit, sicut impensum in constructione capelle, si testator aliquem legatarium reliquit in remanenti ex quinto sequetur illegatarium illud residuum: allegat pro se tex. in. l. Lucius Titius de legatis. i. ibi. Quod si non torum pretium militiae sed partem viuus testator legatario dedit, reliqui super esse exactiōem, nisi heres & ab hoc recessisse testatorem ostendere. Contraria tamē sententiam tenuit Baldus, in. l. si quis ad declinandam C. de episcopis & clericis, & alij antiquiores relati, per speculatorēm, titu. de instrumentorum editione, §. nunc vero, aliqua versi. 63. & relati per Alexand. d. §. impensa, num. 2. vbi in proposito casu tenent quod omne illud, quod minus erogatum est, non reveratur ad legatarium quinti, sed esse cōverteadū in vsus pios, in odiū legatarij, qui non expendit omne id, quod sibi expendēdū demandatum est. Quare in hac Docto. varietate verissima resolutio est, aut, testator expresse dixit, vole, vt mihi fiat capella, & quod in ea expendantur mille, tūc omne illud est expendēdū, quod si minus sicut expensum reliqua in operibus pījs arbitrio pralati erunt distribuenda. Si vero solū dixit, Volo, vt fiat quādam capella, secundum f. r. main, & modellum, à me traditum tali personā, tunc opere consummato, & perfecto, licet tot non expendantur sicut in quinto relictum est, legataio accrebit, vel nullo legatario relicto heredi bus: & sic praedictae opiniones veniunt concilianda. Ad secundum articulum deueniente, scilicet ad capelle seu ecclesiæ ædificatione considerandum est, quod ædificare

ecclesiæ, restaurare tēpla, in virginis hōrā, capelas cōstruere, est opus piūm, bonū atque religiosum, vt cōstat ex. c. fi. 96. d. Et hēc est potissima ratio, quare laici fuerūt admissi ad ius patronatus ecclesiārum, nō tantū in remunerationēm construent ecclesiā, vt tenet Abb. in. c. apostolicam de simonia, sed in fauore ecclesiārum, vt laici in uitentur ad hoc opus tam piūm, & religiosum, quale est, cōstruere ecclesiā, vt docet glo. in. c. nobis de iure patrota, verbo vel capella, & glo. penultima in. c. cum dilectus. eodem titu. quas esse communiter approbatas, tenet Abb. in. Rubrica. num. 61. de iudicij & Guido Papē decisione, 374. Decius consilio, 149. Lambertinus, de iure patronatus. lib. 1. q. 1. ar. 4. & est glo. singularis in extrauagāti, suscepiti regiminis, & electiōne Ioan. 22. in verbo, vel personis. Quod quidem bonū & quā religiosum sit ædificare ecclesiā, in Dei honorem, & illi, qui verū deum nō cognoverunt, fuerūt assequunti. Nam si antiquitatis memoria repeta mus, & mores veterum considere mus, intelligemus satis plurima illos construisse, & ædificare tempora. Nam dum Thebanū illam vibem conderent, & ædificarent, pri mū quod ipsi fecerunt, sicut templū in deorum cultum, & honorem, quod templū misericordiæ, appellabāt: vt author est Statius Florus. li. 12. Thebaidos. & beatus Paulus refert, Actuum apostolorum. cap. 17. Præteriens, inquit, vidi simulacra vestra & inueni aram, in qua erat scriptum. Ignoto Deo. Quem locum de templis constructis per antiquos illos intelligunt Nicolaus de Lira, super illum locum. Sic etiā & Ephesi templum Dianaæ construxerunt, vt author est Cicero, in Verrem, actione. 1. Par ratio ne Lacedæmones templum Palladi fecerunt, vt constat ex Dionysio Alcarnaseo lib. 2. antiquitatum Romanorum, ex Iuuenali. Satyra. 8. ex Strabone. lib. 1. ex Corrasio, lib. 1. miscellanea. cap. 23. qui omnes innumerabilia tempora demonstrante ab his antiquis hominibus in honorem suorū deorum constructa fuisse. Sic etiā legitur, quod Romulus, vt vibem conditam ciuibus replere, sacrū quendā locū in Capitoliō construxit, vt in eo loco diis cultus & reverētia haberetur: cuius rei author est Liuius lib. 1. ab vibē condita. Dionysius Alcarnaseus. d. lib. 2. antiquitatum Romanorum, & Plutarchus in Romulo, Ouidius. li. 4. fasto-

4. fastorum. Iama ergo omittamus eos qui vanis dijs & mendacijs plenis tot ac tam ampla construxerunt tempora, existimantes placabiles ex hoc insanos & fatiles deos suos reddituros, videbimus nūc, quo spiritu ducti qui veri Dei cognitionem primi sunt assequuti, quanta cura, & solitudine tempora Deo ædificare cōperunt. Primum altare fuit constructum & ædificatum à Noe, non vero à gentilibus, sicut multi, existimant, quod cōstat Geneseos. cap. 2. Vitruvius de architectura, li. 4. cap. 5. Gerardus de historia deorum, sintagmate. 17. Cōstat etiam quod Moyses fecit tabernaculū magnum & splendidum domino, vt habe 9 tur Exodi. 26. cap. Sic & Daud voluit ædificare templum domino, quod Salomon filius eius fecit, vt habetur. 1. Paralipomenon. cap. 22. & 28. vbi dixisse fertur volo ædificare templum quod tale esse volo, vt in cunctis regionibus, nominetur. Plurima etiam altaria, à Noe ætate, vsque ad Iudam Machabæum, antiqui illi patres, in Dei venerationem fecerunt, vt hēc & alia curiose, refert Anto. de Mocharis, de sacrificio missæ. lib. 1. cap. 15. Sic etiam & discipuli apostolorum, & alij eorū doctrinam audiētes plurima construxerunt, tempora, vt refert Eusebius Cesariensis, lib. 2. historiæ ecclesiasticæ. cap. 17. & lib. 3. cap. 23. & cōfirmatur, ex autoritate Pauli, qui de hac re plura commendat, vt habetur in lectio. 3. de dedicatione templi.

8 Hinc, constat, quod Constantinus Imperator, cum videret, quanta esset religiosus & pietatis plenum hoc opus, ecclesiæ ædificandi dedit omnibus licentiam, vt cōstat ex. cap. futura. 12. q. 1. de quo tradit Co uarr. in practicis questio. cap. 31. colum. 4. Et ipse Constantinus plures, ecclesiæ, ædificauit tam Romæ, quam per totum orbē, 10 vt in dicta lectione dedicationis templi habetur, & copiosius in primo tomo concilio rum sub Melchiade Papa. cap. de magnificencia Constantini. Nicephorus in historia ecclesiastica. lib. 7. cap. 49. & lib. 8. cap. 4. Ioan. Nicolaus in Enchiridione sacerdotiorum. titu. 4. cap. 1. num. 34. Ioan. Corrasius, lib. 4. miscellanea. cap. 23. Ex quibus constat qualiter homines intelligētes quā tum Deo obsequium præstetur in ædificādi templis, fuerūt, innumerātū hac impulsu deuotione ad tempora & ecclesiæ & capellas construendas, & ædificandas, vt refert

3. part.

hēc & alia curiose, & eruditæ Anto. de Mocharis de sacrificio missæ. lib. 3. capit. 28. & Alexander ab Alexandro, lib. 2. dierum genialium. cap. 6. Cum igitur ex his testimonijs, manifeste constet, quanta sit pietatis religio, ecclesiæ ædificare, sequitur heredes vel illos quibus hoc munus est iniunctum à testatore facere debere, cum primū possint, & ad id iusta ratione cōpellēdos fore.

Sed videndum est an ad hūiūmodi capelæ constructionem, vel ecclesiæ ædificationem tenientur licentia episcopi exigere necessario, & quidem videtur, necessaria non esse: nam vt modo prædictimus, ecclesiæ ædificatio, vel capella, est causa pia ea. r. de consecratione, dist. 1. ergo necessaria nō est episcopi licentia. Maximē, quia quando aliqua res est de perse approbata, quia iusta & bona, non indiget approbatione: at vero, opera licita, & quæ desuina tur, bonitatē & pietatem præseferunt possunt sine superioris autoritate, vel licentia fieri. l. i. C. de collegijs licitis. singularis ad hoc secundum Innocentium. capitū. cum dilecta. de excessib⁹ prælatorum. Præpositus in. cap. parsimoniā. 41. dist. ergo sequitur ad ædificandam ecclesiā, vel capelam necessariā non esse episcopi autoritatem, vel licentiam. Pro qua sententia fācit etiam in argumentum tex. in. cap. fin. de religiosis domibus. Inquit tex. quod noua religio non potest fieri sine licentia episcopi: sed vetus religio bene potest fieri: sic Federicus de Senis consilio. 31. & 32. Abb. consilio. 55. lib. 1. Cardinalis cō filio. 138. sequitur manifestē, quod ecclesiæ in honorem alicuius sancti canonizati bene potest ædificari sine licentia episcopi. Facit in similis tex. in. l. legitima, vbi gloss. ff. de pactis, vbi pactum nullum, si alias est approbatum, factum à minore sine tutoris autoritate valet: veluti si minor accipiat domum locatione sine curatore; quia locatio est approbata à iure, tenetur minor soluere locationem, tenet Romanus singulare. 322. Palacios Rubios in. cap. p. vestas §. 26. num. 3. Didacus Perez. l. 3. titulo. 11. lib. 4. ordinamenti. Sed licet hēc sententia in se vera videatur, tenendum est pro constanti, quod ad hoc, vt ecclesia vel capella possit construī, vel ædificari debet præcedere licentia & authoritas episcopi: tenet gloss. in. capitu. placuit. 1. quest. 2. verbo, dotens. l. 8. titu. 10. part. 1. Florentinus.

3. part. titul. 12. capitu. 1. §. 2. Durandus in rationali diuinorum, lib. 1. capitu. 1. Quod ea ratione fit: nam ecclesia debet in loco decenti ædificari, ergo ut locus competens, & decens assignetur, necessaria est ad hoc episcopi licentia, & authoritas, vt in propriis nostris terminis, tenet Calderinus cōsilio. 12. de iure patronatus. Quo fit, vt si aliquis de facto, & in loco indicenti, sine episcopi licentia ecclesiam ædificauerit, non confequitur ex tali ædificatione ius patronatus, concilium Tridentinum, sess. 25. capitu. 5. insine de reformatione.

11. Alia etiam ratione requiritur licentia, & authoritas episcopi, quia ecclesia debet ædificari ad orientem, & ostium ad occidentem, ergo ut ita fiat necessaria est Episcopi authoritas, cap. ecclesiasticarum. 11. dist. Durandus in rationali diuinorum officiis, 1. num. 14. Barto, titu de insula. §. quod si ex uno, num. 8. Cassaneus in catalogo glossar. mundi, consideratione, 19. in. 12. part. 13.

Conradus Brunus, de ceremoniis ecclesiarum, lib. 8 cap. 1. Est & alia ratio, propter quam in huiusmodi ædificatione debet prelati auctoritas interuenire, quia ecclesia debet cōstruiri in modum nauis. cap. non turbatur, 24. quest. 1. & sic ecclesia appellatur nauis Petri, tenet Torquemada in summa ecclesiarum, lib. 1. cap. 33. nam magister huius nauis est Christus, qua ratione in eiusdem ecclesiarum rebus laici nullam gubernationem habent nec possunt, se intromittere sine licentia episcopi, vt refert, Clemens papa, de constitutionibus catholicis lib. 2. ca. 61. Turrianus lib. 2. contra Madeburgenses. ca. 19. colu. 6. Alia etiam ratione, necessaria est episcopi licentia, vt ipse videat, an sit talis ecclesia, vel capela, ædificata in præiudicium alterius ecclesiarum, vel capelarum. capitu. ecclesiarum, de consecratione, distin. 1. Abb. in cap. ad audientiam, de ecclesiis, ædificatis. Postremo requiritur hæc licentia episcopi, vt ipse videat charitatem ædificantis, capi. pia mentis. 16. quest. 7. vbi dicit glos. quod ædificatio ecclesiarum non debet fieri de male adquisitis, quia non est bonum opus, singularis secundum Ioannem Andreæ & Doct. cap. nobis de iure patronatus, Imola. capitu. quanto de iudiciis. Lanbertinus de iure patronatus, libro. 1. quæsilio. 7. articu. 3. & vt episcopus præcipiat, vt talis qui ecclesiam vel capelam iubet ædificare illa dolet, ad perpetuitatem & conser-

uationem ipsius ecclesiarum, vel capelarum, cura spiritualia sine temporalibus, diu, esse non possint. capitu. si quis obiecerit, 1. quest. 3. & talis dotatio debet esse sufficiens, secundum Rockum de iure patro-natus, verbo, vtile. quest. 2. quo fit, vt si tempore ædificationis episcopus de dota-tione nō meminit, poterit post ædificationem ecclesiarum compellere ipsum ædificatorem, vel eius heredes ad illam dotandam. Nam quemadmodum, ille, qui perdidit scriptu-ram debiti, potest compellere creditorem, vt illi aliam faciat, tenet Barto. 1. si finita, s. eleganter de domino infecto. gloss. 1. chirographis de administratione turo-rum. Tiraquel, de virtute retractu. titu. 1. §. 29. gloss. s. sic ille, qui ecclesiam ædi-ficauit, si à principio illam non dotauit potest compelli, illam dotare, vel eius heredes, alias enim non dotando amittit ius patronatus.

Denique necessaria est licentia episcopi, vt post ædificatam, episcopus illam ecclasiam, vel capelam benedicat & altaria consecret, cum absque eo quod altare sit cōsecratum non potest missa celebrari, nec dñi uina ministrari officia alias clericus ante consecrationem altaris celebrans in tali ecclesia, vel capela mortaliter peccat, & punitur grauiter, tenet. Docto. in. capitu. si quis per superbiā. 30. d. Bernardus Diaz in praxi. capitu. 34. Grego Lopez per tex. ibi. 1. 4. titu. 10. part. 1. Anto. de Mocharis de sacrificio missæ. lib. 3. cap. 10. Turrianus contra Madebrigenses. 1. 2. capitu. 29. Al- fonsus de Castro de heresibus. verbo tem-plum. capitu. fin. de priuilegijs. lib. 6. con-ciliū Tridentinum. sess. 22. capitu. 1. Illud tamen aduentendum est, quod iam hodie ecclesie nō cōsecrātur, sed benedicuntur, vt in eis dñi uina celebrentur, vt peccatorum veniam petamus, quia Dei habitatio est, vt tenet S. Thomas. 3. part. quest. 83. art. 3. vbi Vval-densis, de sacramentalibus. lib. 1. capit. 117. titu. 18. Gandaio in compendio concer-tationum huius seculi, titu. 25. facit tex. in cap. odi & projeci. 24. quest. 1.

Felices, igitur appellandi sunt, qui tales sibi voluntatem habuerint, vt ecclesias cōfiarent, vel cōfiscare mādauerint, vt tenet glo. in authentica similiter. C. ad. 1. Falcid. Et sic ex legato relicto pro ecclesia ædifi-canda non deducitur Falcidia. cap. 3. de te-stamētis, vt colligitur ex originali illi⁹ tex. qui

qui est Divi Gregorij, libro. 2. epistolam epistola. 10. ibi. Res atque redditus, quibus relicti sunt parte loco ipsi venerabili, sine diminutione aliqua soluenetur. Hinc fit, quod licet alia legata propter incertitudinem loci sint caduca, vt latissime habes in glo. de lega. in certis, nihilominus tamen legitum pro ecclesia ædificanda licet in cer-tū sit. tenet, Romanus authētica similiter. C. ad. 1. Falcidiam, Tiraquelle de priuilegijs, pia cause. priuilegio. 55. In ea tamen incertitudine venit certitudo verificanda ministerio episcopi. vt in. l. id quod paupe-ribus, & in. l. nulli, & in. l. si quis ad declinā-dam. C. de episcopis & clericis tradit Soci-nus in. l. quidam relegatus, nu. 12. pertex. ibi, de rebus dubijs. facit. tex. in. l. cum post §. gener de iure dotium. l. filia patria de le-ga. 3. l. sicut de annuis legatis. tradit pluri-ma Isto. num. 13. Ripa. num. 19. in. l. inter stipulantes la magna de verborum obli-gationibus. Quod & ea ratione & funda-mento firmatur: nam legitum, quod im-pleri non potest in forma destinata perte-ritatem, habetur pro non scripto, & de-bet conuerti in aliud pium vium. tex. in. d. capitu. si heredes. de testamen. tex. in. authenticō, de ecclesiasticis titulis. §. si quis in nomine. & in. l. legitum de usufructu le-gato sic Barto. l. cum pater. s. Tusculanus de lega. 3. Tiraquelle de priuilegijs pia cau-sa. priuilegio. 38. Bertachinus, tractatu de episcopo. 4. part. 4. lib. num. 81. Couarr. d. cap. si heredes. de testamentis.

In eadem glo. ibi. [A las cuales capella-nias sean presentados clérigos presbiteros de mi linaje.] Hęc enim clausula nimiam obtinet difficultatem, siquidem datur ca-fus, in quo in beneficijs ecclesiasticis iure sanguinis & successionis succedatur quod quidem omni iure est improbatum: ergo testator id non potuit efficere, argumento tex. in. l. nemo potest. de legatis. i. Quod autem talis dispositio omni iuri aduersetur patet siquidem omnium sanctorum pa-trum decisionibus improbata est, iure lan-guinis, vel alia quavis forma successionis in beneficijs ecclesiasticis probat tex. in. cā-pitul. plerique. capitul. Moyses. capit. epi-scopo. capit. apostolica. 8. quest. 1. capit. 1. de præbendis. Assignant prædicta iura rationem: nam ea quæ Dei sunt ab homi-ne dari non possunt, quia sanctuarium Dei iure hereditario non potest possideri: sed beneficia Dei appellantur, cum dentur pro ministerijs & sacramentis ministrantijs. capit. cū secundum apostolum de præben. capit. perlectis. 25. dislinet. capi. fin. dere script. lib. 6. ergo cum beneficia ecclæ-

ecclasiastica Dei esse dicantur non legibus humanis, sed ipsius Dei legibus prouideti debent: sed leges Dei praecipiunt, cum de beneficijs ecclasiasticis loquuntur ut solum praetatorum institutione, conseruantur, nec aliter absque institutione obtineri possint. capitu. ex frequentibus de institutio. regal. beneficium de regul. iur. lib. 6. capitu. super de causa possessionis. Quia institutio merita exigit instituti. cum in cunctis. §. inferiora. cum. §§. sequentibus de electione. concilium Tridenti. sessi. 24. capitu. 12. cum sequentibus. sequitur igitur beneficia ecclasiastica consanguinitatis iure minime esse concedenda: quod & notat Gometius in regu. de infirmis refugientibus. part. quæst. 1. Rebus in praxi beneficiorum. titu. de dispensatione super defectu naturalium. num. 25. Duarenus de sacris ecclesiæ ministerijs. lib. 7. capit. 197. Mandosius de signatura gratie. §. dispensatio super defectu natalium. & §. dispensatio ad eccliam paternam. qui omnes concludunt hac eadem ratione non posse pontifice inibi successorem in vita eligere, ut etiam probat tex. in. capitu. episcopo. cum sequentibus. 8. quæst. 1. concilium Tridentinum sess. 25. capitu. 7. Quia etiam ratione prohibitum fuit, ut filii clericorum ab ecclesiæ ordinibus & beneficiorum obtentione essent omnino exclusi: vt in. capitu. 1. capitu. si gens Anglorum. 56. d. cap. cum in cunctis. capitu. innotuit, de electione. cap. consuluit de seruis non ordinari. capitu. per venerabilem, qui filii sint legitimi, ca. 1. cap. ex tua. capitu. dilectus. cap. fi. de filijs presbyterorum. & cap. 1. cum sequentibus codem titu. lib. 6. l. 12. titu. 6. part. 1. quod quidem ea ratione fit, vt in bonis ecclasiasticis, successiones extirpentur. capitu. ad extirpandas successiones, de filijs presbyterorum, ne iure hereditario ecclia Dei possidere presumant, capitu. quoniam de filijs presbyterorum, Rebus in praxi. titu. de dispensatione super defectu natalium. num. 25. Corrasius, in paraphrasi beneficio ritu. 3. part. cap. 1. Paulus Borgasius de irregularitate. 4. part. 2. de filijs presbyterorum. Quod adeo procedit, & est verum, vt neque mediata possit filius clericus ad beneficium quod pater aliquando habuit admitti, vt per Clementem septimum, anno millesimo quingentesimo trigesimo fuit ita dispositum in quadam extra

ut non possit clericus, filio alterius clerici & alius filio illius clericis ad inuicem sua beneficia concedere: tenet Rebuss. in concordatis titulo de collatione. §. item volumus Soto. lib. 7. de iustitia. quæstio. 7. arti. 1. Naun. in Manuali. cap. 25. num. 117. & sic inutilis est resignatio, quam facit presbyter ad inuicem infatiorem alterius filij clericis: tenet Borgasius de irregularitate. 4. part. rubrica, de filiis presbytero. & Gauara, de potestate legati. libr. 7. num. 308. Patet igitur, qualiter detestatur successio iure sanguinis in beneficijs ecclasiasticis. Ex quo deducitur ad illud dubium, videlicet, quandoquidem huiusmodi successio modis omnibus. & quaunque via est filiis clericorum interdicta, sic & nepotibus prohibita censeatur, & excludi, quemadmodum & ipsi filij, tenet glo. 1. capi. ad extirpandas, vbi Anto. de Butrio communem appellat. num. 7. & Iimola. capi. ex parte el. 1. name. fin. de officio delegati. & sic practicari tenet Rebuss. vbi supra fundatur ex eo, quia appellatione filiorum nepotes continentur. liberorum de verbo. significatione. §. suis instituta de heredum qualitate. Contraria tamen sententia verior est, ita quod tales nepotes non excludantur tenet glo. ca. 1. 5. 6. distin. glo. verbo. præbendas. in. c. apostolica. 8. quæst. 1. vbi dicit communem Bellamera. num. 3. Præpositus. num. 20. & sic præticari tenet Gauara. d. libr. 7. de potestate legati. num. 313.

Nec obstante, 1. opinonis fundamenta: quia illa lex est penalis & non extendenda extra casum, in quo loquitur, sed Rubrica de filiis presbyterorum, & omnia iura de illis loquuntur: ergo non extendenda ad nepotem, quisolum in favorabilibus filiorum appellatione venit, non vero in penalis: tenet Barto. 1. liberorum de verbis significatione latè persequitur Pinellus. 1. 3. num. 21. C. de bonis maternis. 24. Quod ex eo potest suaderi: nam filij presbyterorum omni lege non solum à beneficijs parentum, sed & ab hereditate sunt exclusi. cap. cum multe. 15. que. 8. authentica ex complexu. C. de incestis. nuptijs. l. 22. tit. 30. lib. r. ordinamenti. l. 9. & 10. Tau. ri. l. 6. & 7. titu. 8. lib. 5. recopilationis, sed hæc prohibitio non excludit nepotem: nam potest institui à clero auctor, vt latifissime resoluta. Couarr. in. 4. c. 8. §. 5. nu. 7. Di-

dacus Perez. l. 22. titu. 50. lib. 1. ordinamenti. v. I. o. Rojas in epithome successionum capitulo. Antonius Gomez dict. 1. 9. num. 17. vbi Tellus Fernandez. nu. 14. & 33. & Matienço. l. 6. titu. 8. lib. 5. recopilationis. Bursatus consilio. 13. volumine. 1. & ita tenendum. Quia omnia earatione fiunt, ut in beneficijs ecclasiasticis, successione sanguinis non succedatur. Quod adeò verum est, quod neque alia quæcumque successio admittatur: nam si alius velit dimittere, vel renuntiare beneficio libere & pure tenetur illi renuntiare, non verro in fauorem consanguinei, vel amici nec vila pactio modus, vel conditio interuenire debet. cap. 1. c. 2. cap. admonet de renuntiatione. capi. dilecto. el. 1. de præben. c. ordinationes. 1. quæst. 2. capit. quam pio. 1. quæst. 2. cap. cum pridem. ca. fin. de pactis. ca. tua. de simonia.

Quod fit, vt et si ydeamus huiusmodi renuntiationes, passim in manibus pontificis fieri, fauore certe personæ vel consanguineorum, ita vt in renuntiatione apponatur clausula, ut non aliter neque alio modo intelligatur renuntiare, nisi consanguineo, vel certe personæ voluntate conferatur, ita vt nisi licet praxis obseruat posse renuntiatem ad suum beneficium redire. capi. cum vniuersorum de rerum permutatione. capitu. vnicō. eodem. titulo. libr. 6. Clementina vnicō, eodem. titu. ex eo eorum pontifice fit talis renuntiatio ea forma: nam cum plenissimam pontifex in beneficijs habeat potestatem. c. exposuit de concessione præbendæ. ca. 2. de præbendis. libr. 6. Clementina. 1. insinie, vt lite pendente, sed quia & hec renuntiatio maximam in se suspicionem simoni continebat, & vitio contra iuris traditiones non carebat, vt per Rebuss. in. praxi tit. de regressibus, & Mandosius in regulis cancellarij. c. de regressu, & Gauara de potestate legati. lib. 6. n. 102, hæc ratione talis forma renuntiationis fuit sublata, & omnes regressus, ingressus, & accessus, in beneficijs ecclasiasticis per pontificem: maximū Paulū quartū quod postea fuit confirmatum in concilio Tridentino. sess. 25. c. 7. & renuntiationes in fauore etiam post conciliū fuerunt prohibitæ per Gregorij decimū tertium ut tenet Naun. in Manuali. ca. 23. nu. 107. Et sic iam hodie vt excusentur huiusmodi cōventiones necesse est, vt postquam fuerit nominata per K. sona,

sona, in qua sit renuntiatio sub. 31. vel. 41.
parte fructuum pro pensione, quod statim
se remittat ad beneplacitum sedis aposto-
lice, & sic admittantur tales renuntiatio-
nes in curia, propter summi pontificis in
beneficijs plenissimam potestatem. Co-
ram ordinariis vero renuntiatio beneficij
fieri debet simpliciter & pure, ita ut nec
27 verbo, nec signo declaretur successor. Ita
est terminatum in concilio Tridentino,
sessione. 5. relata, & motus proprius Pii
V. inter sanctiones, foli. 44. Nam usque
adeo huiusmodi successio in beneficis ecclesiasticis
detestatur, quod si infirmus
resignans intra viginti dies mortuus fit
rit dicitur beneficium vacare per mor-
tem & non per resignationem, ut in re-
gula cancellaria, de infirmis resignan-
ca ratione quia in beneficis successor nec
ius nec titulum habeat a predecessor, sed
a prelato institente; & sic non obliga-
tur successor ad debita predecessoris, nec
tenetur stare locationi factae a predecessoris
flore, nec illam adimplere quia in benefi-
ciis est omnino sublatum ius succedendi.
Sic expenditur textus in capi. 1. de solutio-
nibus. capi. fin. de peculio clericorum. ca-
fin. ne prelati vices suas tradit Couarru.
libr. 2. resolutionum. capi. 15. Rodoamus
de rebus ecclesiasticis. quæst. 5. in principio.
Menochius, consilio. 64. nume. 21. volu-
mine. 1. deciso Pedamontana. 82. &
139. Didacus Perez; l. n. titu. 2. libr. 5. or-
dinamenti. Cum igitur tot ac tantis affi-
caciissimisque testimonij, & fundamen-
tis successio in beneficis ecclesiasticis est
28 detestata, & prohibita, qualiter fieri
potest, ut testator seu fundator capelæ,
in capelanis in ea relictis constitueret
polvit, ut prius eius consanguinei, & de
sua familia admittantur, ad huiusmodi
successionem exclusis aliis qui poterant
& maiora merita obtinere, & tamen quo-
tidie in huiusmodi fundationibus, id
fieri videmus & toleratur, & permittitur.

Quare pro vera huius articuli & dif-
ficultatis cognitione considerandum est,
quod interest maxime ecclesijs ut laici in-
uitentur & inducantur ad dotandas ecclé-
sias, construendas capellas & aedificandas,
qua ratione ex gratia sicut illis concessum
a iure ius patronatus, ut qui eccliam
aedificaret, eccliam dotaret vel construe-
ret, vel capelam, efficeret capellanos do-
gitavit.

gitavit, sed potius de meritis cōfidendo si
honesti, & docti, & bonæ iadolis reperti
fuerint, quod quidem, ut prædicti, recta ra-
tione efficere potuit, cum in dispositione
prælati instituendus relinquatur & chari-
tas a bene merentibus consanguineis vñsit
perfectè ordinata, initium sumere debet,
argumento. c. qui vult ordinate de poen-
tentia distinctione. 1. ca. cum in officijs, de
testamentis vbi Doctor. expoundunt.

In eadem glo. ibi [Por manera que ha-
tiendo naturales ningun estranero sea
preferido.] Hæc clausula ex eo fuit ap-
posita & summa ratione fundata, in ca-
32 hortamur. 71. distin. scilicet, vt in ecclési-
as à vobis fundatis aliunde veniens pres-
byter non suscipiatur vbi text. maximam
vini facit in fundatione pro isto iure con-
feruando: sic Boerius decisionem Barba.
consilio. 23. lib. 1. Et merito quidem: nam
hæc prohibitio ne alienigenæ, & exteri
clericis admittantur ad beneficia. omni iu-
re est constituta, iure quidem diuino, con-
stat Deuteronomij. 28. cap. Hieremias. c.
5. vbi Dominus populo maledicens in-
quit, Adducam super vos gentes, quorum
tinguam ignorabitis, & sic iure diuino
finalisti erat habere sacerdotem alieni-
genam, & benedictio erat habere illum
originarium. Iure etiam canonico id est
obieratum, dict. ca. hortamur. 71. dict. ca.
bone. cl. 2. §. fi. de postulatione prælati. ca.
quum. de officio ordina. extraugans ex-
erabilis Ioannis. 22. in principio. Iure etiā
civili cautum est. l. in ecclesijs. C. de epis-
copis & clericis. Lucas de Pena, in. l. quis
quis. C. de agricolis, & censit. lib. 11. glo.
in pragmatica sanctione. §. nam eccle-
siarum verbo, exteriorum. l. 18. tit. 3. lib. 1.
ordinamenti. l. 14. 16. 17. 18. & 19. & 25. 28.
tit. 3. lib. 5. recopilationis. & in regno Ara-
gonie. lib. 1. Rubrica de rescript. & Bono-
nie seruari tenet Barba. consilio. 23. & in
alijs plurimis regionibus testatur Boerius,
decisione. 13. num. 19. & Venerij additio.
Abbatis. c. si proponente de rescript. Gome-
tius, regula de idiomate. q. 1. Rebuff. in pra-
xi beneficij. 3. par. c. de rescriptis, mixtis
glo. 1. Quò sit ut rescriptum impetratù à Pa-
panon facta in éditione originis est subrepti-
tiū. Hæc esse cōmune testatur plures relati
per Couarr. in practicis questionibus. c. 35.
n. 5. Rolandus à Valle consig. 47. n. 67. Re-
buffus, in concordatis rubrica de pacificis
possessoribus. n. 117. n. iuriis presumptio
est Papæ velle constitutere clericos in pro-
pria origine. c. bone. el. 2. §. fi. de postulatio-
ne prælati. Cui resolutioni nō obstat tex.
in. c. ad decorum de cōstitutionib. vbi nulla
habita distinctione omnes clericis ad bene-
ficia sunt admittēdi. Nā ibi agitur de ecclé-
sia Cōstantinopolitana, quæ erat recēter cō
uerfa ad fidē: vnde cū non inteniretur cle-
rici proprij & originarii, nō mirū si alieni
genæ ibi ea ratione admitteretur. Quod mi-
rū non est: nā multoties in defectu clero-
rum minus idonei sepius admittuntur ad or-
dines. c. 1. §. raritas hominū. 53. d. c. 1. 21. q. r.
Sic etiā in defectu legitimorū testium mi-
nus idonei admittuntur testes. c. venies. el.
zide testibus. c. fi. de testibus cogēdis. l. non
omnes. §. à barbaris de remilitari. glo. c. dile-
ctus verbo. & si tres. de electione. Bernar-
dus Diaz in regu. 75. 9. Sed licet hæc resolu-
tio in severa sit, tamē quantum ad illū tex.
nō potest sustineri: nā ille text. fuit editus
ab Innocētio. 3. qui regnabat anno Domī
ni millesimo ducentesimo quarto, & tamē
eclesia Cōstantinopolitana fuit conuer-
sa ad fidē tēpore Constantini Imperatoris,
qui imperabat anno tercentesimo decimo
quarto: & sic nō gentis anni sicut eclesia
Cōstantinopolitana catholica ante illū
texti. Vnde ille tex. intelligitur ut proce-
dat, quod indefectū clericorū, qui origina-
rij sunt, non mirū si alij exteri admittan-
tur, in quibus requisita necessaria concur-
runt, potius quam in originariis.

Nec obstat supra dictę resolutioni tex.
in. c. venerabilis. de. p̄b̄e. quod est finale
in ordine, vbi inquit tex. esse admittendos
omnes indistincte ad beneficia ecclasiasti-
ca. cōstituit tex. rationē, quia apud Deum
nō est acceptio personarū habenda. Nā di-
cendū est, quod ille tex. nō agit de exteris.
sue alienigenis, sed de quodā statuto in quo
terminabatur, quod nobiles tantū admittan-
tur, quod reprobat ille text. cum apud
Deū, inquit, acceptio personarū nō admit-
tatur: sic glo. in extraugati execrabilis, de
p̄b̄end. ibi Ad gentis splendorē singula-
ris secundum Bertrandum, consilio. 24.
num. 4. volu. 2. Gometium de expecta-
tione. nume. 102. Rebuff. in concordatis ti-
tulo de collationibus. §. cum vero. num.
203. Nam scientia supplet defectum nobis
litatis. glo. verbo. suppleat, in. l. societas.
ff. pro socio singularis secundum Guido.

Pape decisione. 88. Feli. c. cum adeo deterscript. Albertus Trocicus de vero, & perfecto clero. 2. par. cap. 1. num. 7.

38. Viterius deducitur, intellectus, ad tex. in. c. cū deputati, de iudiciis ibi. Qui vnde cunq; venerint gratia diuinae vocati, dū laudabiliter suum officiū exequantur cuius. tex. argum. dicebat Ancharranus, & Ananias in. ca. t. de infantibus expositis. infante m expositum idoneum esse ad sacros ordines vt possit i' proinoueri licet sua nationis & originis sit dubitatio, & per consequens ad beneficia ecclesiastica, quā sentētiā sequitur Feli. in. cum deputati, de iudiciis Villadiego, de irregularitate, fol. 33, col. 2. cōtinuis secundum Couarr. Clementina, si furiosus, in principio. nū. 11. Nam dicendum, quod ille tex. loquitur de exterris, & alienigenis in gredientibus religionem, quorū macula per ingressum religionis tollitur, vt tenet glo. fin. ibi, in. dict. 41. 39. c. fi. de p̄eben. quā. DD. cōmūniter sequuntur, siquidē certū est monachatu omnī tolli maculā & irregularitatem, authentico, de inonachis, in principio, collatione. 1. c. 1. 56. dist. & sic cessa re debet originis impedimentum. Denique constat hoc p̄ceptum, vt alienigenæ non admittantur ad beneficia esse à Romano pontifice confirmatum, ergo iustum & iuridicum est iudicandum, argu. c. in memoriam. 19. dist. maximē, in beneficialibus, in quibus pontifex habet plenissimam potestatem. capi. 2. de p̄eben. lib. 6. Clementina. 1. vt lite pendente. ca. cum nostris. c. proposuit de concessione p̄ebendę Bald. ca. cū super, de causa possessionis. latissimè Feli. c. nonnulli. n. 51. de rescript. Goimetus in regula, de iure quisito, non tollendo: que. 1. Rebuff. intra statu nominationum, q. 21. num. 54. Parisius consilio. 11. volu. 1. & consilio. 58. volu. 4. Cassaneus in catalogo glo. mundi. 1. par. consideratione. 27. Quibus sic constitutis dicendum est, huiusmodi testatore recta ratione p̄cipere, vt potius sui, quā exteri, & alienigenæ admittantur: nā de iure illi sunt p̄ferendi ad beneficia, quorum bonis sunt fundata, vel eorum parentum seu consanguineorum argum. c. hortamur. 71. dist. ibi. In ecclesijs à vobis fundatis. glo. in. c. neminē verbo, sine possessione. 70. dist. Rochus de iure patronatus. q. 18. n. 46. Lābertinus eodem tractatu libr. 2. 3. par. q. 5. art. 4. num. 9. Et sic merito valere

cap.

cap. 11. Episcopus Somnus libr. de sacramentis. titu. de sacramento ordinis. cap. 5. & ab ipsis apostolis ex illa potestate in praedicta vltima coena, à Domino tradita, fuit transfusum in episcopos, & presbyteros, qui loco apostolorum successerunt. capi. quorum vices. 68. distin. ca. in nouo. 21. distin. c. videntes. 12. quæst. 1. Sanctus Thom. 2. 2. quæ. 184. arti. 6. Augustinus de Ancona, de potestate Papæ. que. 104. Et sic Christus sacerdotium illud antiquum in nostro euangelio transluxit secundum Paulū ad Hebræos. c. 7. habetur in. c. trālato. de constitutione. concil. Trident. sess. 23. ca. 1. Quò fit, vt hoc sacerdotium nouū sit excellentius illo veteri, vt tenet Sanct. Thom. in. 4. distin. 24. quæst. 2. & in. 3. par. q. 2. 1. ar. 6. Quaratione. ille, qui ad tantum ac tā sublimē ministeriū est ordinandus, & eligendus, debet habere terdecim qualitates relatas per Beatum Paulum. 1. ad Timotheum. capi. 3. & ad Titum. capi. 1. quas enumerat glo. in. ca. vnum orarium. verbo, regulam. 25. dist. Albertus Trocicus de vero clero lib. 2. in principio. Floren. 3. part. titu. 13. cap. 3. & inter alia requisita sunt duo necessaria principaliter, vt presbyter sit. ornatū, cuius ornatū duplex est, interior, & exterior, nam quē ad modū homo est duplex interior & exterior secūdum Paulum. 2. ad Corinth. ca. 4. & ad Romanos. c. 7. S. Thom. 1. par. q. 75. Sic interior ornatū presbyteri consistit in virtutib; animi, vt tenet Gratianus in summa. 40. disti. Virtutes enim sacerdotis in sacra pagina appellātur ornatū sacerdotis. c. quomodo. c. sapiens. de poenitentia dist. 2. & habetur Iob. c. 29. Iustitia induitus sum, & Esaiæ. 61. c. Sacerdotes tui. induantur iustitia glo. in. c. si Paulus. verbo opprobria. 41. 32. quæst. 5. Et sic dicebat Beatus Hieronymus in epistola ad Oceanū, col. penultima, nō sufficere sacerdotē esse irreprehensibilē, & sine criminē, sed oportere vt abū det virtutibus: quia, non sat est declinare à malo, nisi faciamus bonum. c. quis aliquā do. §. his authoritatibus. de poenitētia. 1. c. de forma. 20. que. 5. S. Tho. 2. 2. q. 72. ar. 3. tradit Ioannes Fortesius in. libr. de verbis Domini. Hoc facite, sectione. 12. & Gensemius, in concordatis. glo. 131. verbo. Hoc facite. q. 2. nā opera & virtutes, quibus debet esse induitus sacerdos, faciunt sacerdote, & non sacerdotalis habitus. c. 1. 40. dist. K 3

sit denuo iatiatus: tenent plures relati per Couarr. cap. alma. 1. par. 9. 2. nume. 10. Quia non procedunt in Sacramento baptisimi, quia potest recipi a quolibet sacerdote heretico, excommunicato, vel pagano. c. subdiaconus. c. siquem. 24. quest. 1. c. a quodam de consecratione. dist. 4. c. si quis eadem dist. Quia cum sit sacramentum necessitatis & ianua omnium sacramotorum text. in. cap. veniens. de presbytero non baptizato. mirum non est, si a quolibet clero possit recipi, quod secus dicendum in sacramento eucharistie, cum non sit tantæ necessitatis. Sacramentum autem poenitentiae, cum sit tantæ necessitatis potest ab heretico, excommunicato, & a quolibet alio recipi glo. c. non est vobis. de spofa. Angel. verbo, confessio. el. 3. quest. 2. §. 2. Cano in relectione de poenitentia. 4. par. pagi. 83. Soto. in. 4. dist. 18. quest. 4. arti. 4. Sed contraria sententia receptionis est, immo quod sacramentum poenitentie, cum non sit tantæ necessitatis, sicut sacramentum baptismi non potest recipi ab heretico, excommunicato, vel pagano. glo. cap. præter hoc verbo; per manus. 32. distin. S. Thom. 3. par. quest. 82. art. 6. & est magis communis secundum Cano, vbi supra.

Ex quibus & illud deducitur, quod cum sacerdotis officium dirigatur principaliter ad altaris sacrificium, in quo unigenitus Dei filius eterno patri pro salute humani generis offeritur. cap. perfectis versiculis, ad presbyterum. 25. distin. capi. tribus. cap. panis de consecratione. distin. 2. cap. 1. §. una vero. de summa Trinitate. c. 45 cum decorem. de filiis presbyterorum: hac ratione sacerdotes dignitate splendore prestantes & virtute spectabiles esse debent & sicut ignem aurum & argentum purum & purgatum esse debet, ita virtute & doctrina purgatos esse desiderat sacerdotes. cap. de his. 28. distin. cap. expurgavit. 50. dist. ca. sacerdos. §. itaq; de poenitentia. distin. 6. Et sic sacerdotes, non solum scientia, sed & doctrina excellere debent. capi. quando. 24. d. c. quid est maius. 78. dist. c. il literatos. cap. fin. 36. distin. ca. ignorantia ead. dist. Quod constat ex illa autoritate Osea. c. 4. loquens. Dominus de sacerdotibus. Quia scientia repulisti, & ego te repel la, ne fungaris sacerdotio in eternu. ca. omnes salientes. 38. d. concilium Tridentinum sessi. 21. ca. 2. & sessione. 23. c. 4. & sess. 24.

ca. 18. Qua ratione merito etas perfecta in ijs, qui tanto sunt ministerio initiandi, requiritur, & a iure constituta est, vt scire possint, & præpondere, quantu atq; quale sit hoc munus, quod humeris suis impoñut. Pro cuius articuli cognitione est prænotandum quod etas in ordinatis fuit mutata multoties: nā à principio nascetis ecclesiæ, exigeatur ad subdiaconatum etas. 20. annorum, ad diaconatum. 25. annorum, ad presbyteratum. 30. annorum. ca. de his. 28. dist. cap. 1. cap. singulis. c. quicunq;. 77. dist. Deinde, quando necessitas postulabat, etate. 25. annorum, ad sacerdotium sufficere insituit Zacharias pontifex in. ca. fin. 78. dist. quod & concilium Lateranense est interpretatum, ad quemcunque habentem parochiam ecclesiam. c. cum incunctis. §. inferiora de electione. c. licet cano. eodē. tit. lib. 6. Sed postea haec tria tempora reformauit concilium Vienense statuens sufficerat subdiaconatum decem & octo annos, ad diaconatum viginti, ad sacerdotium. 25. Clementina. fin. de etate & qualitate. Nourissimè tamen concilium Tridentinum statuit sessione. 23. ca. 12. vt ad subdiaconatum etas viginti duorum annorum, ad diaconatum etas viginti trium annorum, ad sacerdotium etas viginti quinque annorum esset necessaria, & sic hodie obseriatur. In quo articulo illud est videndum, an necesse sit, quod sit perfectus annus unius cuiusque temporis, an vero sufficiat ultimjanni diem attigisse. Et quidem videtur, necesse esse ultimi anni perfectionem, cum concilium loquatur per accusatum, quod perfectionem actus requirit, secundum Bartoli doctrinam in. l. i. in principio. ff. de patetis. Sed contrariū est tenendum, immo sufficere attigisse primum diem ultimi anni nam licet accusatus denotet actus perfectionem, tamē si materia aliud suadet, sufficit attigisse, vt actus perfectus dicatur. Sic intelligitur tex. in. c. cum in cūctis, in principio de electione. capi. cum trigesimum. de officio delegati. c. ad nostram. de regula. l. siquidem de conditioni. & de mostra. Clementina fin. de etate & qualitate. l. si ita libertas, de manumissis testamento. l. ad rempublicam. de munieribus & honoribus. & sic expenditur concilium Tridentinum sessione. 7. cap. 3. & sessione. 24. cap. 12.

Pari

Domino, & tacente ordinibus initiatu liber erit, & recte ordinatur. capi si seruus. 54. distin. Sit tamen domino contradicente vel in scio domino ordinetur reducitur ad seruitutem. c. ex antiquis. 54. dist. Nihilominus in hoc arti. contrariū obseruatur, immo quod si seruus in scio domino ordinetur cum per ordinem fuerit illi character insignitum non debet ad seruitutem retinari sed prelatus, qui non fecit, vt debet, diligentiam, teneturalium, & quæ idoneum vel pretiū domino restituere glo. verbo, deponatur. lca. 2. de seruus non ordinandis. Sylvest. verbo, seruus. n. 6. Cuchus. II. 4. maiorum institutionum. titu. 12. n. 42. Cum igitur tantum atq; tā excellens sit hoc munus ad ecclesiæ ministeriu, iusta ratione testator requirit, vt presentatis per patronos has debeat qualitates obtinere. Que omnia licet testator precipiat relictis suis patronis, id etiam demandatum est episcopo instituenti, vel ordinanti aliquem, vt constat ex concilio Tridentino sessione. 23. c. 7. ibi. Episcopus autē sacerdotibus & alijs prudentibus viris, peritis diuinæ legis atq; in ecclesiasticis sanctionibus exercitatis sibi ascitis ordinandorum genus, personarum etatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inuestiget, & examinet.

Præterea inquit predict. clausula. Y que los dichos capellanes digan las dichas missas, por manera que cada dia la digan, y aya misla en la dicha capilla para siempre jamas. Videtur enim quod huius testatoris mandatum seruari non debeat. Nam si recte consideremus, misla est sacrificiū, quo nihil in sacrificijs maius. c. nihil. de consecratione. dist. 2. Antonius de Mocharis de sacrificio missæ. lib. 1. in principio. Guillermus Bernardus de nomine missæ Couarr. libr. 4. resolutionum. capit. 22. Innocentius. 3. de sacrificio missæ. libr. 6. cap. 12. On cala, de valore missæ artic. 1. Rosarium Busto. 2. part. sermon. 13. Soto in. 4. distin. 13. q. 2. arti. 1. concilium Colonense de Eu charistia. colum. 55. concilium Tride. sess. 22. ca. 1. Greg. Lopez. 1. 58. tit. 4. p. 1. sed præcipere vt clericus quotidie celebret, & accedat ad tā sublime sacramentū, plurima habet incōuenientia, nā nimia assiduitas in hoc sacramēto generat irreuerentiā: tenet Sanetus. Thom. 3. part. q. 80. art. 1. Soto in. 4. dist. 13. q. 1. art. 10. glo. in. c. quando. 86. d. ca. episcoporum. 54. dist. Vnde qui sciente

K 4 Ricar-

Ricardus. dict. 12. Felinus. capi. referentes de appellationibus vbi consultit presbytero, vt se abstineat ab assidua celebratio- ne, si ex hoc non cum tanta devotione, quanta opus est, accedat ad sacrificium. Et sic dicebat Abb. c. significatum, depreben- dis, quod onus dicendi missam in capela- nijs, per unum clericū, est moderandum, ne tam assidue celebret; idem. Abb. c. consu- liisti, de celebratione miss. Nauarr. in Ma- nuali. c. 25. nu. 140. Silvester verbo, missa. q. 7. Nihilominus, licet hęc ita sint non ex hoc increpandus est testator, qui iubet ob- tinentes capelania, vt celebrent in una se- ptimana sex, & alia septimana alij sex: quia cum iam detur temporis interuallum vnius septimanę non minuitur in eis de- uotio: & sic obseruat, quod saltim in- vnum diem pro quiete, habeat sacerdos: tenet Nauarr. in Manuali. c. 25. nu. 134. So- to de iustitia. lib. 9. q. 3. art. 1. Sūma Armil- la, verbo, missa. n. 28: Quo casu cū proprię conscientię relinquatur licite potest eo te- poris interuallo celebrari, nam fructus hu- ius sacramenti sunt efficaciſimi, & utili- tatis iudeſciens, & sic quicquidi sunt absti- neant se, vt tempore aliquo, maiori charita- te, & fidei reuerentia & augmento acce- danț ad sacramentum: quod si se sentiat in peccatis detentum, abstineat se, si deuotio- nem tantam, quantam cum contritione habere debet, non obtineat: nam licet ex parte sacramenti potest sacerdos frequen- ter celebrare, tamen ex parte celebrantis potest esse defectus, vel causa, quare non licet celebrare quotidie: tenet San- ctus Thom. 3. parte. quæſt. 8. art. 10. So- to. in. 4. dict. 12. quæſtio. 1. art. 10. Ledes- ma in. 3. part. 4. quæſtio. 23. artic. 10. Ga- briel in capione missa, lectione. 87. Et sic licet olim permisum esset laicis quoti- die communicare vt in actibus apostolo- rum. 2. ca. 6. Hodie tamen non communi- cat, sed in die resurrectionis iuxta. capit. omnis vtriusq; sexus. de poenitentijs & re- missionibus: fed loco cōmunionis datur il- lis pax in missa. ca. pacem. de consecratio- ne. dict. 2. concilium Tridentinum sessio. 22. capi. 7. vbi agitur, quando licet laicis communicare. Quaratione dicendum est, non licere sacerdoti plusquam ſemel, ce- lebrare in die, ea ratione potissima inter alias, quia ſemel Christus mortuus est. cuius paſſionis. commemoratio fit in ſacri-

ficio missæ: tenet Gabriel in canone miſſæ, lectione. 87. Alexan. de Ales in. 4. par. quæſt. 3. niembro. 3. Rationale diuinorum officiorum. lib. 4. cap. 1. num. 26. Bernar- dus Diaz in praxi. capi. 30. ſumma. Aſte- fana. 1. part. libr. 4. titu. 14. artic. 13. l. 49. titu. 4. par. 1. ibi. Cantar no pude ningun clero mas de una missa, ca bien auentu- rado es el que una puede dezir dignamente. Et probat tex. in. c. ſufficit. de conſecra- tionē. dict. 2. ponderando verbum, ſuffi- cit, quod denotat perfeſionē, & consum- mationem, vt refoluit Tiraquel. de vtroq; retractū. tit. 1. §. 7. glo. 1. quem adde. glo. in. ca. ſtatutum. verbo, canonicos. de reſcriptis. lib. 6. Et ſic vltius quam ſemel cele- brare in die non erit banum, & ita tenen- dum reprobata glo. in. cap. conſulisti, de celebrazione missarum, vbi conceditur ſemel in die celebrare, non tamen prohibet, neq; alio loco reperitur prohibitum. Sed quia ex reuerentia tanti ſacramenti, id iu- ſtum eft vt ſolum ſemel in die celebretur, contrarium ſuadere inuiftum eft. Tamē: caſus, in quibus licet in die plusquam ſe- mel celebrare ponit ſumma confeſſorum. libr. 3. titu. 24. quæſt. 156. Duraudus in rationali diuinorum officiorum. lib. 4. capi. 1. num. 3. Florentinus. 3. part. titu. 13. cap. 4. §. 5. ſpeculum conſcientiæ. 3. part. capi. 13. §. 6. Ange. in ſumma, verbo, miſſa. num. 45. Armilla aurea, eodem verbo. num. 25. ſeptem caſus ponit Hostiens. in ſumma. de conſecratione ecclesiæ vel al- taris. num. 14. & ſumma Aſtefana. libr. 4. titu. 14. arti. Nauarro in Manuali. capi. 25. num. 87. Ioan. Maior in. 4. dict. 12. quæſt. 5. columna. 5. Octo caſus posuit Soto in. 4. dict. 13. quæſt. 2. arti. 2. &. 11. caſus posuit Syluester, verbo missa. quæſt. 7. Inter quos duo præcipui caſus ſunt, qui quotidie versantur. Primus quando cle- ricus habet beneficium, cui habet an- nexum aliquem locum, vbi etiam eft ecclesiæ: nam tali caſu potest clericus bi- celebrare, vt refoluunt Soto, & reli- qui vbi. ſup. de Nauarrus in Manuali. ca. 25. num. 87. Secundus caſus eft in die natalis Domini, quod eft permisum post dimidiam noctem tres dicere miſſas, quia propter ministerium tanti bene- ficij, quia eo tempore nata eft lux mun- do. capit. nocte ſancta. de conſecratione. dict. 2. & in nocte resurrectionis, quia

Domi-

Dominus noster resurrexit, c. quod à pa- tribus. 75. distin. Et cum clericus iter facit potest post medium noctem dicere miſſam. gloſ. c. fin. de priuilegijs. libro. 6. Flo- rentinus. 3. part. tit. 13. c. 6. §. 4. Paltidanus, in. 4. dict. 13. art. 2. Contra quod tehet Na- uarro in Manuali. ca. 25. num. 86. vbi dicit quod ad communicaendum infirmum ca- ſu, quo timetur de eius ſalute potest cler- icus etiam sine licentia epifcopi post me- dium noctem dicere miſſam. Et dealijs per- ſonijs, quæ habent priuilegium dicendi miſſam post medium noctem, tradit So- to in. 4. dict. 13. quæſt. 2. art. 1. In quo ad- uerte, quod in omnibus praedictis caſibus non potest ſacerdos dicere niſi viuam miſſam de nocte, vt tenet ſupra relatiD octo- res. Ex quo deducitur ad illam ſententiam, vtrum testator poſſit in fundatione capel- ania apponere onus, vt quotidie celebre- tur miſſa pro defunctis vel de tali deuotio- ne priuata, & particulari. Et non poſſe te- net Romanius conſilio. 339. dicens cōmu- nem, & Abb. nu. 3. Decius num. 5. in. c. re- latum. de preben. Fundantur, nam miſſa publica & cōmunis prodeſt testatori vel inſtituenti tacitis nominibus. cap. viſum. c. de nominibus. de conſecratione. dict. 1. Contraria tamen ſententia tenenda eft, imò quod valet tale onus impositum à te ſtatore, vt miſſa pro defunctis quotidie celebretur. Primò fundatur prōpter fauorem vltimæ voluntatis quae eft attenden- da. 1. C. de ſacrosanctis ecclesijs. authenti- co, de nuptijs. §. disponat. c. vltima volun- tas. 13. quæſt. 2. Præterea, quia defuncto in iuria irrogatur, nā magis prodeſt ipſi miſſa priuata, quam communis: nam ſatisfac- tio procedit ex deuotione offerentis ſa- crificium miſſa, & illius pro quo offertar, & ſic valor miſſe in quantum eft ſatisfac- torius, eft limitatus, & finitus, & eft de- terminatus, quia deriuatur à potentia & deuotione limitata & determinata, nem- pe ab homine: nam finitum non po- tefit producere infinitum. Et ſic qui habet de- uotionē limitata prout eft testator, aut pro ſua anima, ex eius deuotione & eius ſatisfactione miſſa dicatur, pro pluribus & ſic pro communis, vel diei, ſequitur quod non eft tanti valoris quantum ſi pro ſola defuncti intentione diceretur. Quia ſi cē- tum ducati diuidantur inter quatuor, mi- nius recipit quilibet eorum quam ſi totum

vni prafaretur: nam ſacrificium meū non eft paſſio Christi, ſed illius memoria, vt inquit Beatus Paulus ad Romanos. c. 6. Iam Christus non moritur, nec mors illi ultra dominabitur. Et ſic Beatus Chryſoſtomas homilia. 19. ſuper epiftolam Paſſi ad Hebraeos dicit: Hoc tia, quæ nūc offer- tur eadēni eft, quæ in cruce fuit oblata, Christus oblatus in morte nūc vero in ſua recondatione. Quo fit, vt licet paſſio Christi ſecondum ſe, & ſecondum ſuam propria actionem, eſſet inſtituti valoris, & meriti ſit, tamen quia eius comiemo- tatio & paſſionis eius memoria deriuatur ab humana potentia, & potentia huma- na, eft finita, hac ratione limitatur valor huius memorie ſecondum deuotionem, & intentionem facientis offerre & offere- tis ſacrificium. Quare dicendum eft, quod cam intentio fundatori ea fuerit, vt pro defunctis miſſa quotidie celebretur, non eft mutanda eius intentio ſine magna & urgenti cauſa vt tenet Concilium Tiden- tium ſeffio. 22. c. 6. & ſeffio. 25. cap. 4. Et ita hanc partem tenuit Abb. conſilio. 99. num. 4. Lambert. de iure patronatus. libr. 3. 1. par. quæſt. 1. Nauarro in Manuali. ca. 25. num. 92. Oncala de valore miſſæ. artic. 8. Cucus lib. 5. maiorum institutionum. ti. 6. num. 24. Licet ex conſilio fieri po- tefit, vt in diebus ſolennibus clericus miſſam cele- bretur ſolennem cum commemoratione de funeris argumento. c. cum creatura de celebrazione miſſarū. Et ſic ſatisfacit quis audiendo miſſam priuata pro defunctis, & præcepto de audiendo miſſam etiam die ſolenni, Syluester verbo, miſſa. El. 2. nu- mero. 4. Nauarro in Manuali. num. 21. c. 7. Soto in. 4. d. 13. q. 2. artic. 1. Cucus libro. 5. maiorum institutionum. tit. 6. numer. 24. Et ita tenendum in predicta resolutione, licet contrariam opinionem, imò quod miſſa dicta pro pluribus eiusdem ſit valo- ris, aci pro uno diceretur & per conte- quens, quod ſatisfaciat clericus cum fun- datione, quæ pro defunctis eft constituta dicendo miſſam de die pro communis, teneat Syluester verbo, miſſa. §. 9. Funda- tur ex eo, nam baptismus ministratus pro pluribus eiusdem eft valoris, aci pro uno ministrareetur, ergo idem in miſſa dicendū eft. Hęc ratio longe à veritate diſtat: ſiqui dem bene verum eft quod baptiſmus mi- nistratus pro pluribus eiusdem eft valoris aci

aci pro vno ministraretur vt tenet Soto. in.4.d.13.q.2.ar.1.& lib 9.de iust.q.2.ar.2. dicens reprobando Sylvestrum: nam baptismus multiplicatur ex numero suscipientium, ita quod si vna aspersione quatuor vel plures baptizarentur tot essent sacramenta baptismi, at verò sacramentum Eucharistiae non multiplicatur ex numero neq; multititudine offerentium, nec recipie- 58 tum, quia est vnum, & idem sacramentum respectu rei contenta, & similiter respectu intentionis consecrantis: nam licet au- geatur eius valor respectu intentionis con- secrantis, non tamē augetur ex deuotio- ne offerentis: tenet Gabriel. in canone missæ. lectio.27.Frias de valore missæ. fol.102. Sed huic resolutioni obstat difficilis text. in.c. non mediocriter. de cōsecratione. d.5. Inquit tex. quod missa vel psalm⁹ pro ani- mabus purgatorij non minus prodest oīnibus quam singulis, ergo missa pro com- munī dista satis facit pro intentione insti- tuentis & fundantis, vt pro defunctis solū dicatur, cum tam viuis, quam defunctis, æqualiter proficit quilibet missa. Quod ex eo fundatur argumento in mathematicis. Nā lumen positiū in aliquo loco æqualiter illuminat omnibus, vt ita cuilibet illuminet, sicuti omnibus: sed missa habet effec- tum vt proficiat omnibus. sicuti lumen: ergo sequitur, quod tantum prodest omni- bus, acsi pro vno diceretur, & tantum pro- dest vni, acsi pro omnibus diceretur.

Nihilominus tamen tenenda est supra dicta sententia & resolutio cui nō obstat hæc argumenta. Pro cuius articuli expli- catione considerandum est quod inter alios valores missæ, est valor consolatorius, & valor satisfactorius. Valor consolatorius non consideratur inter cōmunicantes sed inter existentes in gratia, & tunc quilibet 59 istorum qui existunt in gratia recipit fru- etum consolatorium in qualibet missa, & qui maiorem & seruienter charitatem habet maiorem consequitur effectum. Fa- cit illud psalmi.128. Particeps sum ego om- nium timimenti te, & custodientium mā- data tua. Boetius libro 2. de consolatione. Et sic respectu fructus consolatorij intelli- gitur texti. in.d.cap. non mediocriter. Fru- etus autem & valor satisfactorius respe- ctu offerentis intentionem, missa dicta pro pluribus non prodest tantum pro pluri- bus, quantum si pro vno diceretur quia so-

lum habet intentionem satisfaciendi pro vno. Nec obstat argumentum de lumine: nam illuminatio & prædicatio sunt actio- nes, & in hoc agunt secundum dispositio- nem suscipientis, at verò oblatio missæ est loco solutionis & satisfactionis: & sic qui vult distribuere pro pluribus: nō soluit ne que distribuit tantum pro pluribus, quan- tum, si pro vno solueret & distribueret. Et sic verissime tenendum est quod obliga- tus distinctis obligationibus dicere mis- sam pro duobus non satis facit, si dicat vna pro ambobus: nam non soluit quod debet ergo non satis facit. Ex quo deducitur per- perm & male agere sacerdotem qui acci- piens eleemosy nam pro vna missa, po- nit collectas pro alijs personis: nam morta- liter peccat nisi applicauerit constituenti pitanciam, specialem valorem missæ Ga- briel. in canone missæ. lectio.26. litera.O. Nauarro in Manuali. c.25.nu.92.vbi com- munem dicit. Pro cuius articuli explica- tionē considerandum est, quod valor mis- sa est triplex, generalissimus, generalis, specialis. Scotus quodlibeto.20.art.3. Ge- neralissimus valor applicatur ecclesiæ, & reconditur in thesauro ecclesiæ, vt inde di- uidatur & distribuatur fidelibus Christia- nis. Generalis valor applicatur offerenti, si est in statu gratia, specialis vero applicatur illi, pro quo, vel cuius nomine dicitur mis- sa. Hinc fit, quod si anima existens in pur- gatorio ad sui liberationem indigeret valo- re vni missæ, si illa missa dicatur simul pro alia anima, non sufficeret ad liberatio- nem, nam intentio illius, qui missam iusit dicere, fuit vt totus valor illius missæ pro illa anima offerretur, & illi applicaretur. Sic Scotus quodlibeto.20.artic.3. Ex quo etiam deducitur, quod nō potest sacerdos pro vna missa recipere duas pitacias à duo- bus, quia non satis facit cum intentione il- lorum, qui voluerunt, vt cuilibet illorum applicaretur valor missæ, & sic non soluit clericus quantum debet.

Inquit tamen Soto in.4.dist.13.q.2.ar.1. & lib.9.de iustitia. quæstione.3. articul.1. quod si ille talis clericus fuerit pauper & indigent pro sustentatione illius diei duas pitacijs, quod poterit illas recipere & satis facit dicendo vnam missam, nisi expres- se se obligauerit ad dicendas duas missas, quia tunc tenebitur seruare fidem. Sed Na- uarro in Manuali. capit. 25. numero. 92. expreſſe

expreſſe reprehendit in hoc Dominicum de Soto diceit, quod loquitur sine tex. & sine ratione ex eo quia huiusmodi sacrificiū non fuit institutum pro remedio il- lius clerici, & vt diues efficeretur nam pau- per non est ordinandus, & in opptibrium ordinis clericalis, c. non licet. c. Episcopus, c. cum secundum apostolum. de p̄bend. Et sic nieminem sine sufficienti titulo, ex quo possit commode sustentari ordinan- dum esse probat tex. in.c.neminem. 70. di- stitione, alias Episcopum teneri illum alimenterare, tenet Nauarr. in Manuali. c.21. nuim.8. & c.25. numer.92. Castro aduersas omnes haereses, verbō, ecclēsia, & hodie est confirmatum in Concilio Tridentino. se- fione.21.cap.2. Quod si talis clericus sit cu- tra parochialis, nec habet vnde possit com- mode sustentari, sed egenus & pauper sit, nec sufficient bona illi assignata, non ex 62 hoc tenetur recipere pro missis dicendas duas pitacias, cum parochiani ex. I. iusti- tiae teneantur illi alimenta subministrare: tenet S.Thom.2.2. quæstio.86.articul.1. Imo adhuc compelli possumt, vt tenet In- nocentius Ioan. Andra. & reliqui in.ca.1. ne p̄lati vices suas. Abb.c. de rectoribus 64 nuim.6. de clericis ægotante. idem Abb. in Rubrica, de parochijs. idem. c. signifi- catione. de p̄bend. & resoluti eleganter Frā- ciscus Sarmiento, de redditibus ecclesiasti- cis.3. part. cap.4. num.12. Ex qua resolu- tione infertur ad illam quæstionem singula- rem, vtrum sacerdos simplex, qui nullam animarum curam habet vel beneficio seu oficio vel capelania est altrictus, teneatur celebrare sub poena peccati mortalis. Et quidem articulus difficilis est, propter dif- fices opiniones scribentium. Siquidem Bonaventura. in.4.dist.12. quæst.4. tenet 63 quod non peccat simplex sacerdos quan- tū nunquam missam celebret, idem tenet Caietanus super sanctum Thomam.3.par. quæstione.80.articul.10. speculum con- scientiæ titulo.3. cap.13. §.10. Florentin.3. part. titulo.13. §.12.ca.69. Contrariam vero opinionem tenet Archidiaconus in.c.luffi- cit. de consecratione. d.2. vbi dicit peccare mortaliter, & est opinio S.Thom.3. partes, quæstione.82.art.10. & 11. ibi rationabili- ter faciet. Concilium vero Tridentinum, sessione.23. cap.13. de reformatione id de- claravit, vt saltim diebus dominicis, & fe- stis solēibus celebrēt, nec in hoc aliquod de iure patro. folio.44.

In eadē clausula ibi. [Y que asistan a las horas diuinas y visperas los días solemnes de pascua y de nuestra Señora, y Apo- stoles en el coro cantando las horas canonicas de la tal festividad.] Hæc clausula miro

miro quā iudicio fuit à testatore apposita, vt in ecclēsia vel capela in cantu, & cū vocibus Deo laudes offerantur, qui avoces, & cantus in ecclesia multis testimonijs sunt laudatæ, vt babtetur. 1. Lucæ. capit. 2, ibi: Angelica voce proclamauit hymnūs & Actuum Apostolorum. c. 16. vbi dicitur Paulum incarcere cantasse: & habetur 4. Regum. cap. 17, & Paralipomenon. cap. 13. 15. & 16. ergo æquum est, vt in ecclesia cantu diuinæ mysteria celebrentur. Sic in prefatione missæ quotidie dicitur, qui nō cessant quodidic clamare dicentes, Sanctus, Sanctus.

66 Et considerandum est, quod cantus in ecclesia incepit à tempore sancti Ignatij, qui audiuit Angelos cantantes, vt refert Nicephorus in historia ecclesiastica & Anton, de Mocharis de sacrificio missæ, libro. 4. capit. 12. & 13. & extrauagans 1. de vita & honestate clericorum: inter communites. Castro de heretibus verbo, cantus, facit text. in. c. cleris. verbo, psalmista. 21. distinctione, Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 13. articulo. 2. Soto libro. 10. de justitia quæst. 5. artic. 2. Vbi dicunt, quod in resurrectione mortuorum sancti clamabunt cantantes, & laudantes Deum Brunus de ceremoniis ecclesiæ, libro. 5. cap. 2. Ioannes EKius in encyclione sacerdotiorum cap. 32. Gaddi o in compendio, titulo. 28. Gabriel in canone missæ, lectione. 12. Concilium Tridentinum, sessione. 22. capit. de obseruandis in missa, colum. 2. & scissione. 24. capit. 12. de reformatione. Nauarr. in. ca. quando. de rescriptis exceptione. 11. Innocentius. c. dolentes de celebratione missæ. gloss. in pragmatica functione. titulo qualiter horas sint dicenda. Nec prædictæ resolutioni obstat text. in. cap. cantantes. 92. distinctione 70 ibi. Cantantes potius corde, quam ore. gl. in. d. Clementina. 1. in gl. magna. 3. colum de reliquijs & veneratione sanctorum. ca. de hymnis. de consecratione. distinctione. 1. ibi. Cantantes in cordibus vestris: ergo nō voce cantandum est. Nam dic, quod cantantes non debent solo cantu esse contenti, sed in corde, & quid in cantu dicant, obseruare & custodire tenentur, ad salutem animæ. Non vero ex hoc cantus vocibus altis & sonoris reprobatur, sed potius laudatur. Et sic Rota noua. 18. de concessione prebenda post gl. in Clementina. 1. gloss. 1. eodem titulo dicit, quod inter alias, qualitates, quas clericus debet obtinere, est, q

sciat bene cantare. De qua materia qualiter cantus in ecclēsia & missarum celebritates fieri debeant vide Beatum Isidorum de divisionis officijs libro. 1. & libro. etymologia. 1. capit. 37. & Valderissem de sacramentalibus, titulo. 2. capit. 17. Soto. libro. 10. de iustitia quæstione. 5. articulo. 2. Brunus de ceremoniis ecclesiasticis, libro. 5. capite secundo. Albertum Pighium contra Erasmum libro. 6. capitul. fina. & Antonium Rubeum contra eundem, Erasinum assertione. 9.

Præterea subdit prædicta clausula ibi. [Assistan a vespas y missas los dias soleñes.] Considerandum est, quod quantum ad celebritatem diuinorum officiorum solemnitas sancti incepit à vespere diei vigilæ, & finitur ad vespertas diei sequentis, capit. 1. de reliquijs & veneratione sanctorum. libro. 6. capit. 1. de consecratione. distinctione. 3. gloss. in. ca. quod à patribus. 75. distinctione. Quo fit, vt in die Natalis Domini, in die Pentecostes, in die Ascensionis Domini, in die Corporis Christi, in quibus suspenditur ecclesiasticum interdictum à vespere vigilæ, & finitur solemnitas ad vesperas sequentes diei licet non esse dicendum completorium, tenet gloss. in. cap. alma mater de sententia excommunicationis, libro. 6. vbi Doctores. & sequitur Florentinus. 3. part. titulo. 26. capit. 4. & est magis communis secundum Armilla, verbo, interdictum. 9. 43. Contrariam tamen opinionem, in modo quoddie, illo solemni, quod dies quo ad eius solemnitatem finitur, dici possit. completorium tenet. Archidiaconus & Dominicus d. cap. alma mater. Federicus de Senis consilio. 11. Villadiego de irregularitate. cap. de interdicto. quæstione. 26. Contra d. cap. alma mater. 2. parte. §. 5. Nauarr. in. Manuali. capit. 27. numero. 86. Quod etiam quantum ad consequendas indulgentias dicendum est, quod incepit dies à vespere vigilæ usque ad vespertas sequentes diei. Doctores cap. 1. de reliquijs, & veneratione sanctorum. libro. 6. & in. d. cap. alma mater. licet quoad esum carnium & ieiumium aliter dies consideretur, quia incepit à media nocte, & finitur in media nocte sequenti. gloss. capit. 2. de consecratione. distinctione. 3. Nauarr. in. Manuali. capit. 21. numero. 10. Neque obstat text. in. cap. de esu carnium. de consecratione. distinctione. 3. vbi probatur, quod dies quoad ie- iunium

71 in iunium incepit post coenam, & sic quod durat duas noctes, & unum diem. Idem tenet gloss. in. cap. quoniam de ferijs. Sed illud procedit de consilio, non vero de præcepto, quia de consuetudine iam prima opinio verior est, & obseruatur. Ex quibus etiam deducitur, quod quantum ad recitationem horarum dies incepit à vespere usque ad dimidiam noctem sequentem, ita quod poterit usque ad illud tempus clericus de illa festiuitate sine peccato recitare horas canonicas Sanct. Thom. quodlibeto. 4. articulo. 26. Archidiaconus, capit. quod in die. 75. distinctione Caietanus verbo, horæ canonice. §. ad. 4. Nauarr. in. cap. quando. de consecratione distinctione prima, notabili. 3. numero. 59. Quæ omnia intellige quoad celebritatem horarum secus quoad alia, vti intelligitur dies sanctorum de die ciuii qui durat viginti quatuor horas. Et sic si aliquo statuto sit imposita pena occidenti hominem die Sancti Ioannis tunc si eum occidat intraviginti quatuor horas, licet noctu occidat dicitur in poenam illam incidisse: tenet Felin. cap. si perfodiens de homicidio idem in. cap. ecclesiarum sanctarum Maris de constitutionibus columna. 18. Alexander & Iaso. in. l. more Romano. de ferijs. Subdit etiam & clausula ibi: [Y los tales capellanes residan porsus personas asi en el dezir y cantar las dichas horas canonicas los dichos dias; como en el dezir las missas, y que no tenet 73 gan otra capellania ni beneficio. Hoc fuit iustum testatoris præceptum, ex quo resultat iustificatio huius clausulae ibi, dum requirit, quod præsentandi ad huiusmodi capellanias sint illius loci, & non alienigeni: nam præsumptio est iuris quod naturales & originarij melius resident in beneficijs, vel capelanijs, quam exteri & sic iusta ratione sunt præferendi alijs, vt tenet Abb. in. cap. ad decorum. de institutione. & Carolus de Grassalis libro. secundo, regalium, Francia. iure octavo. Cometus regula de idiomate, quæstione. 1. Vnde cum prædictum beneficium iuris patronatus vel capellania detur propter officium cap. cum secundum Apostolum. de præbendis. capit. fin. derescript. libro. 6. ratio naturalis suadet, ut vniquisque clericus officio cui intumbit. Et sic merito testator prohibet,

bilis.

bilis de prebendis. l. 3. tit. 16. part. i. glossa. verbo. intitulata. in cap. dudu. El. 2. de prebendis. Sanctus Thomas quodlibeto. 9. articulo. 5. Doctores. ca. adhuc de prebendis. Abb. c. extirpanda. §. quia vero aume. 28. de prebendis. Soto lib. 3. de iustitia. q. 6. articulo. 3. Rebuff. in praxi beneficiorum. c. de dispensatione ad plura. Duarenus de sacris ecclesiæ ministerijs. lib. 8. cap. 4. Corrasius in paraphr. i. p. cap. 10. Mandosius de signatura gratiæ. §. dispensationes ad plura. Bernardus Diaz in praxi. c. 4. Dueñas regula. 71. Ogeda de incompatibilitate cap. 189.

Quia ratione dicendum est, inter alias ea præcipua propter residentiam quæ desideratur, in beneficijs, quod pari ratione ius positum eam constituit, sicut & plura litatem, cum una ratio ex alia proficiatur, secundum supra relatos, & tenet. Cephalus. consilio. 81. Nauart. in Manuali. c. 25. numer. 1. 25. Castro de iusta punitione hę reticorum libro. i. cap. 4. Et sic autoritates illę sacrę paginę Ioannis. capit. 20. Pace oves meas. Matthi. 16. Luce. 10. capit. solum de pontifice, & Episcopis sunt intelligenda, & non de alijs clericis inferioribus, argumento. c. per venerabilem. qui filii sunt legitimi tenet Barbā. de præstantia Cardinalis. q. 4. Calderinus dicēs communem theologorum de residentia, in principio. Id enim pro constanti habendum est, iure pontificio residentiam necessariam esse, non solum in habitibus curam animarum iuxta text. in ca. quia nonnulli de clericis non residen. c. extirpanda. §. quia vero de prebendis. Concilium Tridentinum. sessio. 7. c. 2. & 3. etiam in simplicibus modici valoris. c. conquerente, de clericis non residen. Concilium Tridentinum. sessio. 24. cap. 17. in principio. Sed re sidentia non potest fieri ab eadem persona in diuersis partibus vel beneficijs: vnde di uersæ poenæ secundum temporum varietatem. fuerunt non residentibus in uno beneficij statutæ. Et sic sex tempora, in quibus huius pluralitatē ex non residentia fuit proutsum, reportantur. Nam in principio, cum huius malo subuenire pōtifices curarunt, licet erat alterum ex duobus retinere, & alterum dimittere iuxta. capit. can. te de astate & qualitate cap. præterea. c. referente de preben. Secundum tempus additum fuit; quod consequentes secur-

dum beneficium dimitterent primum, per sententiam, vt in Concilio Lateranensi, re lato in. c. quia non nulli de clericis non resi den. In tertio tēpore adiectū fuit, vt illa pri uatio nō per sententiā, sed ipso iure fieret in Cōcilio Lateranēsi generali sub Innocētio 3. relato in. c. de multa de præbē. Quartum tēpus fuit retinēdo duo, vel plura benefi cia, intra mensem vñ eligeret, & aliquid di mittet, alias priuaretur vtroq; ipso iure, vt in extrauganti, execrabilis. Ioān. 22. de præbea. Quintū tēpus fuit renouatū in. 3. tēpore iuxta. c. de multa de præbē. in prin cipio & in Concilio Tridentino. ses. 77. c. 4. sub Paulo tertio. In sexto tempore fuit in nouata constitutio dicta extraugantis in eodem Cōcilio Tridentino sub Pio. 4. ses. 24. c. 17. vbi additū fuit, vt nemo in poste rū possit duo beneficia obtinere, sed quod alterum dimittat, alterum retineat, si velit intra sex menses, ita quod nemo possit re tinere ecclesiastiam parochiale, & cathedra lem, vt intelligatur in Episcopo ex interpre tatione congregationis cardinalium, & declaratione summi Senatus Philippi in uitissimi. Ex quo veniūt reconcilianda duo loca sancti Cōciliaj Trident. vide licet, ses. 24. c. 17. vbi dispensatio circa pluralitatē beneficiorū est sublata, & in ses. 7. c. 5. com probādo dēcisionē. ca. ordinarij de officio ordi. lib. 6. admittūtur prēdictę dispensatio nes circa pluralitatē beneficiorū. Nā dicē dū est, quod in primo loco Sancti Cōciliaj solū prohibētur dispensationes circa plura litatis interdictū ad retinēdū plura curata, vel episcopatu, & curata. Alia vero bene ficia relinquitur iurius communis regulis prohibētibus, vel admittētibus pluralitatē. Itaq; solū prohibent dispensationes in pluribus curatis & in Episcopatu & curatis. Ex quo patet, quod conciliū solū iepellit dispensationes iniustas & absq; causa co cessas ad retinēdū plura curata vel Episco patu & curatu simul. Iustas vero dispensa tiones iure approbatas nō repellit conciliū, imo admittit in. d. sess. 7. c. 5. Et sic nō repugnat. ca. 17. vbi permititur duo beneficia posse obtineri, vt intelligatur, dū vtrūq; residen tia non requirat. Sic etiam beneficio te nui aliud adiungere dummodo ambo residen tiam non requirant, dispensatio Episco pi sufficit. In duobus tamen curatis pōtificis est necessaria, & id iusta causa interueniente; alias inutilis est dispensatio.

Nam

Nam licet alias, vt plures contendunt sola pontificis dispensatio pro iusta causa ha beatur, argumento capit. quid culpatur. c. 23. questio. i. versiculo sine aliquo im pērio glossa. ca. 2. de maioritate & obe dientia. Felinus. numero. 6. De cīus nu. 29. capit. quæ in ecclesiarum. de constitutio nibus. & est communis secundum Boerium, consilio. 16. numer. 16. nihilominus tenendum est, necessariam esse iustam cau sa, vt dispensatio iustificetur, alias non erit in conscientia securus sola dispensatione Papæ, sine iustificatione cause obti nendo duo beneficia curata, glossa, verbo, adimplere. cap. non est de voto. glos. capit. de multa de præbendis. communis secun dum Couarrrias in. 4. 2. part. capit. 6. §. 9. 78 numer. 8. Soto libro. 10. de iustitia. quæst. 3. artic. 1. Navarro in Manuali. cap. 12. numer. 76. Et sic causa, quæ talis dispensatio iu stificari potest, est vel generis nobilitas, vel literatum peritiae iuxta capit. de multa, de prebendis.

Quo fit, vt consuetudo. retinēdo duo beneficia curata sine dispensatione, est nulla, quanvis itumemorialis, tenet. Imola cap. quia in tantum. de prebendis. idem capit. fin. numer. 10. de clericis non residen tibus. Abb. capit. extirpanda. §. quia vero numer. 6. de prebendis. Selua de bene ficio. 4. part. cap. 8. numer. 2. Nam talis con suetudo omni iuri aduersatur, quo prohibetur hęc pluralitas. cap. adhuc de preben dis. capit. 1. 21. quæst. 1. Curtius de feidis 1. part. num. 7. Soto libro. 3. de iustitia quæstio. 6. artic. 3. Et quia residere in huiusmodi beneficij eodem iure preceptum est, tenet Couarr. libro. 3. resolutionum cap. 13. numer. 9. Anton. Paga. libro. 1. de ne cessaria prēlatorum residentia. sessione. 8. & 9. Carrança de residentia Episcoporum Torrensis eod. libro in principio. Castro. libro. 5. de iusta punitione heretico. cap. 4. Iacobus Mandelus, Leonardus Venetus, in libris de residentia. Sed habete duas dignitates, vel duo curata est efficere, vt in altera residere non possit ergo talis consue tudo, quātūtis immemorialis valere non debet. c. fin. de consuetudine, & ibi Staphileus. de literis gratiæ titul. de qualitate & statu beneficiorum. §. circa. numer. 10. Laurentius Sylvianus consilio. 10. numer. 39. Paulus Parisius con filio. 68. volumine. 4. Menochius de arbitrijs, centuria. i. capu. 89. numero. 7. libro secundo.

GLOSSA QVARTA
principalis. De patronis
nominatis à te-
statorc.

S V M M A R I V M

- sex menses.
 19 Non debet ecclesia dia vacare prelato, seu ministro.
 20 Transacto termino ad prasençandum, si non presentenerint patroni libere Episcopus absque aliqua präsentatione clericum instituere potest.
 21 Expendit articulus à quo die incipiat currere terminus patronis.
 22 Declaratur Clementina, vñica de concessione præbenda.
 23 Si patronus allegat ignoranciam, vel impedimentum, seu absentiam est audiendus.
 24 Quando est mota lis inter Episcopum & patronos, licet sit terminus ad prasençandum transactus, non instituit Episcopus, sed designatur vicarius ut seruiait ecclesia.
 25 Si lis sit super iure patronatus inter proprietarium & possessorem prefertur interim quod super proprietate terminatur qui est in possessione.
 26 Pendente iudicio super proprietate queritur possessor in sua possessione.
 27 Si patronus, qui possidebat, condemnatus sit in proprietate, clericus ab eo präsentatus remoari potest per nouum patronum, non tamen tenetur ad restitutionem fructuum, quos ipso clericus perceperit.
 28 Quibus modis ius patronatus adquiratur.
 29 Non requiriatur quod omnes cause, quibus ius patronatus queritur concurrant simul in una persona, contra Panormitanum, & eos qui illum sequuntur.
 30 Ut per donationem ius patronatus queratur debet, nos esse sufficiens.
 31 Pater non potest filiam granata in dote sed in augmento dotis.
 32 Si ecclesia adiuncta non fundetur interdicitur, patronus ius patronatus.
 33 Expendit capitulo mentis. 26. questione septima.
 34 Arma fundatori tolluntur de ecclesia vel capella, si illam indosatam relinquit vel eius heredes non dotaerint illam.
 35 Si plures concurrant ad petendum ius patronatus prefertur ceteris, qui illam dauerit.
 36 Ad validitatem iuriis patronatus an sit necessaria licentia episcopi.
 37 Capelania, si fundetur cum licentia Episcopi dicitur collatula, & haberet nomen beneficij, & tecum necur obtinens horas canonicas recitare.
 38 Präsentatus & institutus in beneficio, seu capella

Lanit

- presentario, sicuti in successione maioricatus non posse excludit posterum.
 38 Expendit l. 20. in II. Tauri, & l. 5. titu. 7. lib. 5. recopila.
 39 Ius patronatus, quid individuum.
 40 Non valet testatoris præceptum, quod episcopus in capelanis à testatore institutis non se intronizat.
 41 Si testator bona temporalia teliquit, ut illa obtinens teneat certis annis temporibus efficeret, verò missa dicantur perpetuo, non est capelania collativa, neque ad eius titulum potest quis promoveri, neque ad horas recitandas claricu illas missas dicens ratione illius oneris tenetur.
 42 Institutio capelania seu beneficij iuriis patronatus spectat ad ordinarium.
 43 Expendit ratio, propter quam ius patronatus compotis laicis ex gratia & privilegio, neque in hoc aliquod discrimen constituitur inter patronatus ius ecclesiasticum vel secularium aduersus Deum, & eos qui illum sequuntur.
 44 Reservatio beneficiorum facta per pontificem non comprehendit beneficia iuriis patronatus, etiam laicorum.
 45 Litera apostolica sunt präsentanda in supremo regis senatu, antequam illis rutur impetrans sub penitus concensu in legibus regni.
 46 Verum patroniure hereditario aut iure sanguinis in predicto iure succedant.
 47 Ius patronatus non solum ad masculos, verum & ad feminas transfertur.
 48 Masculi & feminae succidentes in iure patronatus preferuntur masculi feminis.
 49 Si femina non succedit in hereditate, in qua est ius patronatus licet patroni filia sit, neque in iure patronatus succedit.
 50 Si pater prius relinquit filios, & non omnes heredes instituit solum ad heredes transit ius patronatus.
 51 Expendit l. filij de iure patronatus.
 52 Si quis reservauit ius patronatus sibi & hereditibus non intelligitur de filiis hereditibus non institutis.
 53 Testator in fundatione iuriis patronatus potest efficeret, ut non solum ad heredes, qui iure hereditario succedant, verum & ad consanguineos transiret ius patronatus.
 54 Si filius sit melioratus in tertio & quinto bonorum & accepte talem meliorationem & repudier hereditatem non transit in eum ius patronatus.
 55 Expendit l. 25. Tauri & l. 5. titu. 6. lib. 5. recopila.
 56 In successione iuriis patronatus habet locum re-

L

72 Si

- 72 Si aliquis contraxit cum aliqua per verba de futuris & post modum cum alia per verba de praesentatione patrum competet Episcopo diocesis, quod si Episcopus in aliena diocesi ratione fundationis voluntatis habuit copulam carnalem cum illa, cum qua per verba de futuro fuerat sponsatus, nimirum illa copula ad inducendum matrimonium de presenti operatur.
- 73 Qualiter patroni variari possint.
- 74 Patroni laici usque ad finem presentationis variare possunt, communis contra alteram communem.
- 75 Si patronus variavit non variare, possit non obstante iuramento variare communis contra alteram communem.
- 76 Quando ius patronatus competit clero, sicut laico iure hereditario possit, tanquam patronus laicus variare.
- 77 Expenditur ratio, propter quam index ecclesiarum non potest variare, patroni vero seculares possunt.
- 78 Quando patronus laicus plures presentavit est locus gratificationi per Episcopum.
- 79 Non potest patronus se ipsum presentare.
- 80 Patronus clericus potest a compatrioto presentari.
- 81 Si sunt septem patrum, & tres presentent compatriorum clericum, alijs tres alium presentent, presentetur in presentatione copatronus clericus, quia eius consensus auget numerum patronorum in sua presentatione cum communis contra quam plueret.
- 82 Non potest suminus Pontifex se ipsum a petatis absoluere.
- 83 Executor testamenti obligatus distribuere aliquam bona inter pauperes, potest, si pauper sit sibi illa reservare, & applicare.
- 84 Virtus in presentatione dignior preferendus & quemadmodum in anima iudicio, sic & in foro exteriori procedat, an valeat presentatio de digno.
- 85 Si presentati a patronis sint aquales numero retinetur Episcopus dignorem instituere.
- 86 Expenditur Tridentini concilij dispositio sessione 24. cap. 18.
- 87 Patroni scienter presentantes indignum pratermissio digno sint pro illa vice priuati iure presentandi communis contra alteram communem.
- 88 Quis sit dignus, qui dignior, & qui indignus declaratur.
- 89 Qualiter pluralitas patronorum consideretur & quando competit ut singulis, & quando, ut unius facta presentatione per patronos, quae forma est seruanda in institutione per Episcopum.
- 90 Usque adeo institutio facta presentatione per patronos competit Episcopo diocesis, quod si Episcopus in aliena diocesi ratione fundationis voluntatis habuit copulam carnalem cum illa, vel capite habeat iurisdictionem non competit illi institutio, sed proprio diecessis Episcopo.
- 91 Declaratur discriminis ratio inter patronum laicum & ecclesiasticum, quo ad custodiam ecclesie.
- 92 Traditur parva intrusio in beneficium.
- 93 Facta presentatione per patronos, acquiritur plenum ius presentatio sequente Episcopi institutione.
- 94 Si Episcopus secundo loco presentatum instituit non valet appellatio interposita a primo presentato.
- 95 Episcopus habet duos menses ad institutionem factandam adie presentationis.
- 96 Si tempus presentandi non est, transactum non valet institutio facta ab Episcopo, absque presentatione.
- 97 Expenditur capitulo cernimus. 16. quest. 7.
- 98 Declaratur capitulo, cum Bertoldus de re iudicata.
- 99 An institutio facta ab Episcopo sit nulla ipso iure non facta presentatione, an veniat irritanda, communis contra communem.
- 100 Expenditur capitulo ex insinuatione de iure patrona.
- 101 Vtrum permutatio beneficii irrequisito patrino sit ipso iure nulla.
- 102 Vicente possessore capelania non potest patrinos in genere neque in specie alteri presentationem promittere.
- 103 Qualiter cum iura detestentur promissiones ad beneficia vacatura fieri possint, & quotidie sunt per pontificem.
- 104 Expenditur capitulo ne captanda, capitulo detestanda de concessione prebenda.
- 105 Expenditur l. quidem. C. de donationibus l. f. C. de paciis.
- 106 Pontifex maximus potest ut sua potestate clave non errante.
- 107 Et si iure communis posset pontifex concedere ius ad beneficium vacaturum in genere, hodie tamen attento sancto concilio Tridentino, nulla forma valet promissio ad vacatura beneficia.
- 108 Vtrum hereditate vendica, in qua inest ius patronatus vel alio quoquis titulo transferatur, transfat cum illa ius patronatus.
- 109 Ius patronatus non potest vendi, & constituitur pena contra videntes.

In con-

- 110 In conductore vel perpetuum transire rei conductae dominum.
- 111 Expenditur capitulo Bertoldus de re iudicata.
- 112 Qualiter ius patronatus transeat cum universitate bonorum.
- 113 Si ius patronatus assignetur in dotem cum bonis in quibus inest, an committatur simonia.
- 114 Mulier qua in dotem adduxit rem, in qua in erat ius patronatus simulcum marito presentat preservat tamen si diversos presentent presentatus a marito.
- 115 Vtrum confiscatis bonis, in quibus inest ius patronatus etiam censeatur confiscatum ius patronatus.
- 116 Si ille, qui emit rem, in qua inest ius patronatus, habuit principalis intentionem illam emendi propter ius patronatus, committit simoniam, communis contra alteram communem.
- 117 Quando actus est prohibitus simpliciter, & sit a cete inest, licet non exprimatur, operatur vicium.
- 118 Propter quod si exprimeretur illud, quod est prohibitum invalidaret actum.
- 119 Expenditur capitulo, cums Bertoldus de re iudicata.
- 120 Examinatur capitulo, ex literis de iure patrona.
- 121 In conductore ad midicum tempus non transire ius patronatus.
- 122 Quando lis est mota inter dominum proprietatis & conductorem, quis teneatur presentare discentitur.
- T nombre por patronos de la dicha Iglesia, que dexo fundada, y dotada y de las dichas capellanas que en ella dexo, &c.*
- P**rincipio quidem hanc materiam tractant Docto. in Rubrica, de iure patronatus in antiquis & in titulo eod. lib. 6. & clementinis. Rochus de Curte in tractatu de iure patronatus. Paulus de Citadi. eod. tract. 1. part. questio. 4. Selua de beneficio 3. part. quest. 1. Cassiodorus decisione. 6. num. 10. de iure patronatus. Otomanus de verbis iuris verbo patronus Rebus. de pacificis possesso. num. 287. Guido Papæ decisione. 187. Gomez de Azeuedo. in. 1. tit. 6. lib. 3. nouæ recopilationis. Iesu. Gutierrez de iuramento confirmatorio. 3. part. capitulo. 13. per totum Ioā. Rojas in epithome successionum cap. 23. num. 105. & c. 2. num. 94.
- Ad secundam huius materie partem constitutendum est, quod patronus varie in iure nostro

L 2

nostrō accipitur, vt cōstat ex l. adiūcati. C. 5
dē adiūcatis diuerſorum iudiciorū ex l.
tēm. non nouam. §. patrobius. C. dē iudi.
1. cum patronus de legatis. 2. & titu. sī
de iure patro. &c. C. bonis libertorū in
capitu. vñico. 15. quæſtio. 2. in . §. sed
nostra. institu. de ſucceſſione libertorū
gloss. in. capitu. de libertis. 12. quæſt. 2.
glos. in. si non forte. §. libertus verbo,
natura. de conditione indebiti, latifimē
Cassaneus de his ſpeciebus patronorum,
diſputat in catalogo gloriæ mundi con-
ſideratione. 27. in. 7. par. Titaquel. de re-
bilitate. capitu. 19. num. 19. Balduinus ad.
11. duodecim tabularum. capitu. 5. Otoma,
de verb. iuris. verbo adiūcatus.

3. Sed quod ad nos attinet, aliter accipitur
patronorum ius, cum de ecclesiastico pa-
tronō ſit noſtra diſceptatio & dicitur pa-
tronus, quaſi pater oneris, & quaſi pa-
ter filium de non eſſe adducit ad eſſe, &
consulit filio, & in omnibus, quaſe nea-
cessaria ſunt, prouidet, & curat, ſic & pa-
tronus consulere, & proſpicere debet ec-
clieſe vtilitati, tenet Rochus de Curte, de
iure. Patro. in principi & Lambertinus
cod. tract. 1. part. in princ. num. 8. fa-
cit tex. in. l. 1. titulo. 15. part. 1. Verba
tex. Patronus, [en latin tanto quiere de-
cir en romance como padre de carga. Ca-
ñan como el padre del home es encargado
de la fazenda del hijo, en tratarlo, y en
buscarle todo el bien que pudiere, anſi el
que fiziere la Iglesia, es tenido de ſuſir
la carga della, abonandola de todas las
cosas, que fueren menester.] Et ſic ius
4. patronatus illud propriè dicitur: Ius pa-
tronatus eſt ius honorificum, onerosum,
& vtile competens aliqui. in ecclesia, ex eo
quod de conſenſu dioceſani fundauit ec-
clieſam, altare, capelam, vel alium plu-
locum, vel eam dotauit ipſe, vel is a quo
cauſam habuit. tex. in capitu. decernimus.
cum ſequentibus. 16. quæſt. 7. cap.
piamentis. eadem cauſa & quæſt. capitu.
nobis. cum alijs, de iure patro. concilium
Trident. ſeffio. 25. capitu. 9. Incipit Si-
quis legitima patronatum, iura tenet Be-
roius dicens communem in Rubrica, de
iure patro. Lambertinus, de iure patro.
libro. 1. quæſtio. 1. artic. 1. Gregorius
Lopez. d. l. 1. titul. 15. part. 1. Sebas-
tianus de Medicis de diſtinzionebus. 2. par.
diſtinzione. 56. Didacus Perez. l. 1. titu.

patron

patrón de prouedad anſi que no ſuieſſe
de que viuiri deuenle dar los clerigos de las
rentas de la Iglesia onde es patrón, de
que vjua, ſi ſon tantas que puedan cum-
plir con todos miferadamente.] Tenuit
antea Felinus in. capitu. cum omnes de
conſtitutio. columnā. 18. Rochus de iu-
re patro. verbo vtile. Extra hunc tamen
caſum non poterit patronus bona ecclieſe
vſurpare, neque aliquid ex fructibus
beneficii percipere, ſed tenetur illos re-
gari ecclieſe, vel beneficiario, vel cape-
lanis designatis relinquare. capitu. 1. 16.
quæſtione. 7. capitu. fin. 16. quæſtio. 1. l. 4.
titul. 15. parti. 1. ibi. [Caſi en la vieja ley
ninguno del pueblo era oſado de tomar
nia de comer los panes, que ſe offrecieſſen
al templo; quanto menos deuen a
treuerte los Christianos, de tomar por ſu
poder, ni de comeras, nin datlaza otro.]
Concilio Triden. ſeffio. 25. capi. 9. veri
patroni & ſic patroni occupantes bona ecclieſiarum,
in quibſ habent hoc ius, &
fructus, quous modo quæſtio. colore,
ſunt excommunicati ipſo iure, & priuan-
per iure patronatus; concilium Trident.
ſeffio. 22. capi. 11.

8. Habent etiam ſimil eum huiusmodi ho-
nore, & vtilitate & illud eonus iniuriantur
quod tenentur ecclieſam defendere, &
maximam habere curam, ne ecclieſe, vel
capelar bona dilapidentur. capitulo. ſiliſ.
16. quæſtio. 7. gloss. in capitu. piamentis
ead. cauſa, & quæſtione. Lambertinus
de iure patro. 1. part. folio. 61. artic. 7.
num. 19. Non tamen poterit in hiſ, quaſe
ad visitationem ornamentoſ, neque de
9. bonis fabricar ecclieſe trahare, neque viſi-
tare, quaſi id ad episcopum pertinet talis
viſitatio, niſi ex fundatione, ſeu inſtitu-
tione illud ſibi ius fuerit conſeſſum. capi.
Eleuterius. 18. quæſtio. 2. capitu. præterea
et. 2. de iure patro. concilium. Trident. ſeff.
2. 4. capi. 3. ad finem. Lambertinus de iu-
re patro. 1. part. fol. 10. artic. 2. num. 5.

10. Hæc omnia, quaſe de patroni præmi-
nacia, & iure illi competunt, intellige
de ecclieſa parochiali, vel capela ſeu alta-
re; de his enim potest relinquare patronū,
vt prædictum eſt, ſecus autem de
ecclieſa cathedrali, vel collegiali; nam
hæc non per præſentationem patroni,
ſed per electionem conſtituuntur dignita-
tes, & præbenda, & de ministris idoneis
providet, vt per totum titulare de electio-
ne, capitu. congregatio. 21. quæſt. 1. capi.
nobis, de jure patro. Decius & Docto. ca.
2. de iudicij. Rochus verbo ecclesiarum.
9. Hodie tamen omnes ecclieſas non per
electionem, ſed per prouisionem Pontis
fix. prouidet, vt explicat Mandosius in
regulis cancellaria, regula. 7. quæſtione. 1.
Decius; capitu. 7. num. 6. de electione. Bau-
lus Parisiſ, confilio. 19. num. 5. libro. 4.
Et tamen in hoc articulo maxima diſſi-
cultas qualiter Reges Hispaniæ in ecclieſa
cathedralibus ad episcopalē dignitatē
præſentationem faciunt, & ad alias ſupre-
mas dignitates in eisdē ecclieſis. Et in col-
legiatis ecclieſis ad omnes. Abbatias & ad
principales dignitates præſentant, quod
quidem videtur, omni iuri ratione carere
nam licet plurimi contendant, quod hoc
ius competit Regibus ex dotatione, ſeu fun-
datione, quios refert, & ſequitur Palacios
Rubios de beneficiis vacantiibus incuria. §.
8. Confunditur ex teſt. in. capi. nobis de iu-
re patro. vbi ecclieſa conuentuales, colle-
giales, & cathedrales per electionem proui-
dunt, licet aliquis eas conſtruxerit, vel
dotauerit. Similiter, neque præſcriptione
hoc ius præſentandi in ecclieſis cathedrali-
bus competit Regibus. Prijam ſi oppoſitū
affirmet Palacio Rubios ybi ſup. & Conar
regula. poffessor. 2. par. §. 10. num. 5. Nam
cum hæc electio ad canonicos pertinet de
iure communi. cap. cum ecclieſa. Sutina
de cauſa poſſe, & pro. non ehim credendū
eſt, eos tanta fuſſe liberalitate vſos, vt in
gratiā ipſis Regibus condonauerint, ar-
gumento. capitulo. ſuper hoc de renuntia-
tione immo ſi ea veſtir. Princeps potius ex
plenitudine potestatis & coaſtione maxi-
ma id facere præsumendum eſt. Ac pro
inde huiusmodi præſcriptio veluti hæ-
bens ortu, & initium viriſam eſt iu-
dicanda.

Reges igitur non potuerunt ſi iuare
præſcriptione, maxime, quia ſecundum
iuris veras traditiones patronus laicus non
potest ius eligendi cum canoniciſ acqui-
rere ex præſcriptione, quantumcunque
in memoriali, gloss. in capitu. . nobis de
iure patro. communiter recepta ſecundum
Felinipi. capitu. cauſam quaſe de præſcrip-
tio. num. 2. Panormita. in. capitu. de hoc
de ſimonia, communis ſecundum Couar.
regul. poffessor. 2. part. §. 10. nr. 4. ergo neq;
L. 3. hæc

hac p̄scriptio immemorialis potuit iuuare Hispaniæ Reges; vt in solidum hoc ius illis competet & à canonis abdicaretur. Facit præterea, quia hoc ius præsentandi fuit subrogatum loco electionis; ergo eius debet natura sapere. l. si iudex. ff. de iudicij. l. mortuo. eod. titu. l. certi. ff. si certum peratur. l. vetus. §. fin. de usu fructu. capitu. i. de iure patro. lib. 6. cap. anteriorum 2. quest. 6. l. si cum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cantic. notatur in. c. ecclesia. el. 1. vt lite pendente, sed electio, quæ competit canonis est spirituale ius; ergo ius præsentandi spirituale esse debet, arg. d. cap. eccl. ecclesia. el. 1. vt lite pendente. §. fuerat institutio de actio. Sed illa, quæ sunt spiritualia in p̄scriptibilia sunt, vt resoluunt Doct. per tex. ibi. ca. cura. de iure Patro. docet Alex. consilio. 74. num. 17. etiam p̄scriptio nej quantumcunque immemoriali, hoc ius in cathedralibus Regibus Hispaniæ nō potest competere.

Facit etiam, nam Reges Hispaniæ, ab initio nūquam fuerunt in huiusmodi, quæ si possessione præsentandi, ergo præstite priore non possunt illud ius vendicare; cum tantum p̄scriptum, quantum posse solum vulgo dici soleat. cap. cum olim de p̄scriptio. l. 1. §. si de hoc de itinere, actuque priuato resoluit Iaso. l. imperium solutum. 10. de iurisdictione iudi. Palaços Rubios in repetitione. capi. fol. 105. columnna. 1.

Quare, tenendum est, Reges Hispaniæ habere ius patronatus in ecclesijs cathedralibus ex gratia concessa illis à summis Pontificibus, vt constat ex concilio Tolerano. num. 12. capi. 6. 2. tomo conciliorum, relatò in cap. cum longe. 63. distinet. declarat ele ganter Gregorius Lopez per tex. ibi. l. 18. titu. 5. part. 1. Couart. in regu. possessor. 2. par. §. 10. n. 5. De cuius concilij authoritate dubitandum non est, cum sit receperum, & antiquis, & nouis canonibus, vt patet ex. cap. lectis. 63. dist. cap. Adrianus el. 3. ead. d. cap. 3. de rebus ecclie. Tridenti. sess. 2. ca. 1. ibi iuxta Toletanicilij statutum.

Nec obstat si quispiam obijciat concilium illud Toletanum fuisse celebkatum tempore Ermij. i. Regis ex Gotorum gen te, vt refert Rodericus Archiepiscopus To letanus in. lib. 3. chronicorum. c. 1. & quod post illud tempus, multe post, non fuisse; vos Reges Hispaniæ illa gratia illis con-

cessa ab eod. concilio, vt constat ex dict. 18. & ibi Grego. Lopez gloss. & ex. 1. 3. titu. 3. lib. 1. ordinamenti & ibi, Didacus Perez, à Rege Alfonso edita pre. dict. l. anno Domini millesimo tercetimo, quæ dragesimo sexto. Nam dicendum est, quod non ex hoc, quod Hispaniæ Reges per aliquod tempus predicta gratia vñ non fuerint, fuit illis hoc priuilegium derogatum cum in mera voluntate Regum id fuerit positum præsentare cum vellet, in predictis ecclesijs, vt patet ex predicto. capitu. cum longe. 63. dist. in illis verbis. Quoscumque Regalis potestas elegit. Et ita reges Hispaniæ, post longa tempora potuerunt utihac facultate præsentandi, & sic sunt vñ multis retro temporibus, ita, vt consuetudo immemorialis sit introducta ratione & iure fundata, vt constat ex. l. 18. titu. 5. part. 1. ibi. [Antigua costumbre fue de España, que dura oy dia, que quando fina el Obispo de algun lugar lo hazen saber los canonigos, y el Dean al Rey por sus mensajeros. &c.] Et subdit. [Y despues, que la election huiieren hecho, presente el Rey elegido.] & dict. l. 3. titulo. 3. libro. 1. ordinamenti, inquit ibi. [Costumbre es antigua y fue siempre, y es guardada en España, que quando algun perlado, o Obispo muere, deuenlo fazer saber al Rey.] Et subdit ibi. Que no sean osados de fazer tales elecciones, sin que primeramente nos lo hagan saber, y nos sobre esto proueamos lo que cuple a nuestro servicio.] & l. 19. titu. 3. libro. 1. ordinamenti, non concordat. l. 14. l. 16. l. 19. l. 25. l. 18. titulu. 3. libro. 1. nouæ recopilationis, quod non absque ratione & causa, urgentissima Hispaniæ Regibus id est concessum ad evitandas simoniacas prauitates, & alia innumerabilia, in commoda solita evenire in huiusmodi electionibus capitularibus, vt patet ex toto titulo de electione. Cum igitur ex authoritate concilij Toletani ex connuentia capitularum, & ex tolerantia Pontificum, qui præsentatos à Regibus instituerunt, & quotidie instituunt in ecclesijs cathedralibus sine aliqua contradictione capitularum, hac tolerantia videtur indeuisse dispensationem effici si alias id iure esse prohibitum iuxta ea que resoluit Panormita, in cap. nisi essent. num. 9. de p̄scripto. receptus à Præposito in cap.

capit. quia circa. num. 7. de consanguinitate, & affinitate. Quo fit, vt prædictis omnibus concurrentibus ex hac consuetudine immemoriali insurgit p̄scriptio, quæ ex titu. legitimo causata tribuit iam hoc ius presentandi, in ecclesijs cathedralibus, Regibus Hispaniæ, argumento. l. hoc iure. §. duetus aquæ de aqua quotidiana, & cœlestina. capitu. super quibusdam. §. præterea, de verborum significatione adeò, vt hæc sit presumptio iustitiali iuris, & de iure, contra quam non admittitur probatio, in contrarium, vt ex multis comprobat Felinus in. ca. cum nobis. num. 6. de p̄script. Craueta de antiquitate temporum. 4. par. nu. 155. Et cum in hac consuetudine immemoriali intercesserit authoritas Papæ, excluditur presumptio metus illati, & omnis fraus argu. 4. 1. C. de p̄dictis decurionum lib. 10. & eorum, quæ docet Philippus Decius, in. l. p. etia nouissima. num. 6. C. de pacis. & quadrilater post modum hoc priuilegium, & gratia fuerit expressè per Pontifices ipsis Regibus Hispaniæ confirmata tradit latissime Gregorius Lopez. d. l. 18. & Didacus Perez. d. l. 3. Et utrum ius patronatus inferiorum ecclesiarum possit prescriptione acquiri propter in parochijs, in capelis, in altarijs resolut Felinus. capitu. querelam de electione Cardina. in clementina; 2. questione. §. de iure patro. Bal. de p̄scriptio. 1. part. 5. partis. Principalis. questione. 9. num. 3. Parisius in cap. causamque de p̄scriptio. num. 4. Lambertinus de iure Patro. lib. 1. 2. part. quest. 11. art. 2. Couarr. regula possessor. 2. par. §. 10. His sic constitutis quo ad ius patronatus, quod habent patróni in ecclesijs parochialibus, beneficijs capelis, & altarijs, dicendum est, quod huiusmodi patronatus est duplex, aliud laicale, aliud ecclesiasticum; itaque sunt duæ species patronorum laicorum scilicet, & ecclesiasticorum. capi. vnico. §. i. de iure patro. lib. 6. cap. cuim vos de officio ordinarij. cap. quod autem cap. præterea ea, si vero, capitu. cuia tamen cu alij de iure patro. Laicus patronus dicitur qui acquirit huiusmodi ius ex proprijs & patrimonialibus rebus facta, vel donata ecclesia vel capela, sive alaico sive à clericis, sit factum vel fundatum dicitur laicorum ius patrōnatus. Clericorum est illud, quod adquiritur quotiens ex bonis ecclesijs consti gitur, vel doratur ecclesia capela vel altare.

Dominicus confi. 17. nu. 11. ~~de iure patro~~ re L 4 gula

gula cancellariae de publicandis testigatio-
nibus. num. 137. Mandatis ead. regulas de
verisimili notitia. quæst. 3. Franciscus Tor-
rens in libello de commendatione perpe-
tua administrationis pagina. 112. Quo ca-
su potest episcopus absque presentatione
patronorum prouidere, & facere beneficij
institutionem, vel capelanizæ. Nec ex hoc
quod episcopus propter transitum tempo-
ris prouideat priuatur patronus iure am-
plius presentandi, sed solum pro illa vice,
dum taxat. Itaq; si ecclesia, vacauerit po-
test patronus, & habet ad presentandum ius,
sicuti antea habebat. tex. in. cap. cum pro-
pter de iure patro. c. 2. de supplenda negli-
gentia prela. glo. in pragmatica sanctione
tit. decollationibus. 9. inter cetera. Rota no-
na decisione. 6. de iure patro. Lambertus. eod.
tract. lib. 2. part. 2. quæst. 1. art. 14. Couar.
in practicis quæst. cap. 3. 6. num. 2.
21 Illud tamen est considerandum, quod
huiusmodi tempus datum patronis ad pre-
sentandum, siue laici, siue clerici sint currit
& computatur a tempore notitia vacatio-
nis beneficij, vel capelanizæ, argu. cap., licet
de supplen. negli. prælatorum. cap. quia di-
versitatem ad finem, de concessione pre-
ben. argumento. l. vltimæ quis ordino in bo-
norum possessione seruitur tenet glo. in. c.
cum vos de officio ordinarij. Federicus cō-
silio. 129. Rota antiqua. decisione. 13. de iu-
re patro. & Rota antiquior. decisio. 3. eod.
tit. & decisione. 3. de præben. Bertrandus
cōsilio. 129. volumine. 4. Rochus, verbo, ho-
norificum. num. 57. eti Rota. 1. eod. tit. de
iure patro. in antiquioribus, & Lamberti-
nus de iure patro. lib. 2. 2. part. quæst. 1. art. 25
8. num. 8 existiment, hoc tempus patronis
concessum currere. etiam ignorantibus à
tempore vacationis, quorum fundamen-
tis facile satisfacit Augustinus Beroius in.
cap. quoniam. nu. 4. de iure patro.

22 Cui resolutioni nō obstat, difficultis tex.
in clementina vnica de concessione pre-
bendæ, vbi ex eo currit à tempore vacationis
tempus, quia ille habebat notitiæ interpræ-
tiam vacationis. Quam notitia ex multis coniecturis. Papa colligit, & pre-
sumit, quæ notitia interprætia sicuti ve-
ra sufficit ad hoc ut expectans post men-
sem non possit acceptare beneficium va-
cans in dubio. tamen præsumitur notitia
ab eo tempore, quo de vacatione constat
in loco beneficij.

Quod fit, vt si patronus allegat ignoran-
tiam, absentiam impedimentum, ægritu-
dinem, vel aliam causam iustam, quæ potuit
esse impedimentum ut non posset prese-
ntare intra tempus illis autem concessum ta-
lis excusatio admittenda est. Nā licet pre-
sumptio ipsius aduersus eos nihilominus
si est, alia fortior pro eis est admittenda, &
per illa prior præsumptio nulli potest ar-
gumento corum, quæ tradit Felinus in. c.
a nobis de exceptionibus. & Parisius in. ca.
3. de præben. [Lambertus de iure patro.
lib. 2. 2. par. quæst. 1. art. 8. Hac omnia intel-
lige quando patroni haberent liberam po-
testatem ad presentandum, nam si eam
non habent, quia mota est lis inter episco-
pum, & patronos, tunc licet tempus, patro-
nis sit transactum non instituet episcopus
clericum, neque restorem, sed tenetur de-
putare oeconomum, qui ecclesiam admini-
stret, glo. 1. in. cap. 2. 16. quæst. 7. glo. in. ca.
eam te de iure patro Doct. in. ca. cum vos
de officio ordinarij. Lambertus d. tract.
2. par. 2. lib. art. 9. primæ partis prin. nu. 13.
Gregorius Lopez. l. 11. titu. 15. part. 1. per
tex. ibi. [Esi fasta este tiempo el pleyo
no se librassse de aquella contienda deue el
Obispo poner clero en la Iglesia.] Quæ
sententia tuc procedit & est verissima, quan-
do esset in dubio ius, cui competenter ex li-
tigantibus : alias enim si notorie constet
de non iure patronorum, & constet de iure
episcopi, & episcopus sit in quasi possessio-
ne, poterit statim episcopus restorem cōsti-
tuere, argu. cap. consultationibus de iure pa-
tro. cap. volumus. 16. q. 4.

Quo fit, quod quando lis veritutem inter
proprietarym iuris patronatus, & bonæ fidei
dei possessorem admitti debet presentatio
bonæ fidei possessoris. cap. consultationibus
de iure patro. cap. quærelam de electio-
ne. c. cum olim de causa posse. Neque mi-
rum hoc est, nam in causa iuris patronatus
possessio posset esse penes vnu, & propri-
tas penes alium. c. cum ecclesia Sutrina de
causa posse. & pro. capit. cum venissent
de institutio, tradit Couare. regula posses-
sor. in princ. 2. partis. num. 6. Vnde que-
admodum, i. rebus profanis pendente
iudicio petitorio tuedus est, quis in sua pos-
sessione. l. fin. C. de rei vindicatione 9. que-
admodum. Instituta de interficti. cap. 1.
& 2. vt lite pendente sic dicendum, quod
sili vertatur super iure patronatus proprie-
tate

tate tamen, sicut tempus ad præsentandum
transactu præfertur qui bona fidei in pos-
sessione est, & ille præsentat: si vero nullus
possidet, tali casu, ne ecclesia sit sine pa-
tore interim, quod lis pender constitutur
per episcopum oeconomus, qui admini-
stret in ecclesia, vel missas in capelania di-
cat ut resolutum est.

Secundū dēducit ex supra dicta resolu-
tione, quod quando est controvēsia in-
ter ipsos patronos, propter quam nemine
præsentarunt intra terminum iuris tali ca-
su si patroni sint laici episcopos eos expe-
ctare tenetur per quatuor menses, quibus
elapsis ordinabit ecclesiam, si vero sint cleri-
ci tenetur episcopus per sex menses eos ex-
pectare quibus elapsis episcopus efficeret,
& prouidebit ut dictū est, quia si interim,
quod clericus est institutus, lis inter patronos
finiatur institutus ab episcopo erit re-
præsentandus per patronum, qui vicit in
lite, & iam consequitus est ius patronatus
tex. in. c. si. verò de iure patro. c. ex literis.
in fin. eod. tit. Doct. sup. relati.

Tertiò infertur, quod si pendente lite
inter patronos alter eorum præsentauit nō
poterit episcopus aliquem in restorem in-
stituere, sed deputabit oeconomum, ut di-
ctum est, ea ratione, quia cum intra termi-
num iuris alter eorum præsentauerit non
poterit eius negligentia redargui, neque il-
li imputari, licet postea alijs differat. Ma-
xime quia ex tali præsentatione est quasi
iuris ius præsentato, & sic expectati debet
litis euentus, iuxta. d. c. cum vos. Lambertus
de iure patro. 2. par. 2. lib. ar. 12. 1. quæstio-
nis principalis. num. 7.

Illud tamen in hoc considerandum est,
quod si ille qui erat in possessione clericu
præsentauit & condemnatus est, in pro-
prietate iuris patro. fructus pendentes lite
pendente, etiam à bonæ fidei possessore,
sunt restituendi in alijs casibus gl. in. c. gra-
uis de restitutione spoliato. tamen si clericu
s ille, ex bonæ fidei possessore præsen-
tatus remoueat per patronum, cuip per sen-
tentiam est ius patronatus adiudicatum
non tenetur ille clericus restituere fructus
cum per episcopum designatus sit ad illud
beneficium, & institutus per patronū pos-
sidentem bona fide. Sic Rochus de. Curte.
tit. de iure patro. verbo, competens alicui.
q. 23. nu. 52. communis secundum Abb. in
c. ex literis, de iure patrona.

sonis, alias si unus dotauit, ex post facto, alius construxit, alius edificauit nulli queritur ius patro. & si illum sequutus fuerit Rochus, alios referens dict. tract. verbo, ecclesiam, sed senior est, & tenet prima opinio licet Gregorius Lopez. d. l. i. illum sequatur.

Sic etiam, & merito idem Abb. reprehenditur consilio. 59. num. 3. dum voluit, quod & si ille, qui dotauit ecclesiam acquirat ex hac causa ius patro, nihilominus si postea ecclesia consecratur, amittit ius patronatus, quod in illa habebat ne in re sacra servitus constituantur, quam Abb. opinionem antea tenuerat, gloss. quam ipse dicit communem in c. pia mentis. 16. q. 7. Sed contraria sententia senior est, immo, quod semper talis, qui dotauit ecclesiam, habet in ea ius patro, licet ecclesia post modum sit consecrata, tenet esse communem d. tract. verbo, dotauit. num. 2. communis secundum Grego. Lopez. d. l. i. & plures relati per Menochium consilio. 90. nu. 41. volumine. i.

Quod fit, quod haec dos, qua acquiritur ius patronatus, ad ecclesie ministros debet esse sufficiens ad eorum sustentationem, hoc est, secundum qualitatem oneris iniūtias, si non sit competens non consequetur dotans ius patronatus glo. in c. qui cunq. 16. q. 7. communiter recepta secundum Ias. in l. sciendum. in princ. ff. qui satisfidare cogantur.

Quod fit, vt quemadmodum pater non potest filiam grauare in dote, sed solum in augmento dotis Barto. per text. ibi, in l. fin. s. filia. deleg. 2. Rodericus Xarez in l. quoniam in prioribus ampliatione. 6. C. de in officio testamento. sic & patronus qui ecclesiam dotauit non potest illam grauare in dote, licet in augmēto dotis bene possit. Hæc est doctrina gloss. cap. si quis basilicam de consecratione dist. i. quam sequitur. Abb. in c. i. de censibus. & Rochus verbo, vtile. q. 1.

Hinc deducitur, quod ne ecclesia, post quam constructa est, inermis, & destituta ministris remaneat, qui non habent unde se sustentare possint, poterit ille, qui ecclesiam construxit compelli illam dotare,

gloss. in cap. nemo de consecratione dist. i. Quod fit, vt nolente illam dotare inter dicunt illi exercitum iuris patronatus interim, quod illam non dotauerit; tenet Abb.

in c. 3. de ecclesijs edificandis. numer. 47. 48. plures relati per Lambertinum, de iure patro. num. 45. Quemadmodum enim fundi assignatio ante constructionem ecclesia non constituit, neque praefata iuris patro. natus causam ea ratione, nam ante constructionem solenniter factam non dicitur ecclesia cap. ad hac de religiosis domibus, cap. nemo. de consecratione. distinctione. i. quia qualitas sine subiecto esse non potest. c. penultim. de ecclesijs edificandis. l. eius, qui in provincia. §. quas vero. si certum petatur.

Vnde facile expenditur. text. in c. pia mentis. cap. frigentius. & alia iura, eiusdem causæ, & questionis. 16. q. 7. quia de fundatione, & de dotatione loquuntur. Vnde subdeducitur, quod postquam ecclesia est constructa, cum iam dicatur producta, in esse acquisitur ius patronatus, licet nondū sit dota glō. & Doct. notant, in c. cum fit de consecratione ecclesijs, vel altaris Selua de beneficio. i. p. quest. 5. nu. 211. Nam licet dos conueniens sit pro sustentandis ministris ecclesijs, tamen ad acquirendum ius patronatus non ita est de essentia necessaria, licet, vt quotidie videmus, si ecclesia & vel capelam, quam quis construxit non rē liquit satis dotatam faciliter constituentis ecclesiam, vel capelam, seu altare memorem, perditur, & dilabitur, alterique si patrum non relinquat datur, qui eam doteat.

Quod adeò verū est, vt prædicti, quod monentur patroni, vt illam doteat, quod si noliat, & arma fundatoris raduntur, & se pulchra de loco constituto tolluntur. Que & si de iure non sit receptum, saltim defacto. Ut in monasterijs, in quibus antiquæ stant capelæ, videmus, quod nisi imminentia sint congruenti dotatione, id efficietur. Et sic episcopi non solent hanc licentia in ad acquirendum ius patronatus in ecclesijs concedere, nisi ille, qui eam construit simul & dote competenti illam constituit. agum. c. placuit. i. q. 2. communis resolutio, secundum Beroum in Rubric. d. iure patro. num. 88. secundum Gregor. alios referentem in l. tit. 15. par. 1. Ex quare solutio deducitor, quod si plures concurrant ad petendum tibi competece ius patro. non acquirit, illud, qui primo fundavit ecclesiam, vel construxit, donec ipse, vel alius illam doteat, quod ea ratione sit, nam ius patronatus est, quædam servitus gloss.

in c.

in c. significavit de testibus, gloss. in c. pia mentis. 16. q. 7. concilium Trident. Sessione 25. de reformatione. c. 19. tenet plures relati per Menochium consilio. 90. nu. 1. volumine. i. Nam in servitute acquirendā per plures socios, inspicitur ultimus actus. l. per fundum. l. si unus ex socijs, l. itinere, de servitutibus rusticorum prædiorum, receptum communia prædiorum, ergo & in iure patronatus, ultimus actus dantis attendi & considerari debet, vt illo mediante ille preteratur in iure patronatus acquisitione.

36. Sed in hac materia illud consequenter accedit, vtrum ad validitatem iuris patronatus sit necessaria licentia, & autoritas prælati, hoc est episcopi dioecesani. Et tene quod ut ius patronatus in ecclesia, vel beneficio, altari, vel capela effectum habeat autoritas prælati est necessaria, alias non dicetur ius patronatus, gloss. in Clem. 2. de decimis in fine. communiter recepta secundum Felinum in c. ex parte. el. 2. nu. 2. de rescriptis. Abb. in c. significatum. nu. 5. de prebend. Paulus de Castro. consl. 358. volumine. i. De eius consilio. 16. num. 4. Rebuffus de pacificis possessoribus. num. 287. Nam ex hoc, quod altare, vel capella est constructa in ecclesia a patrone, vel a testatore licentia, & autoritate episcopi iam factum est, ecclesiasticum beneficium, si cum redditibus, & dotatione, perpetua constituitur, & iam inter beneficia ecclesiastica personæ conferendam, & appellatur talis capelania collativa, tenet Felix in c. ex parte. el. 2. de rescriptis. & alij supra relati, ita quod ratione hanc capelaniæ, tenet illam obtinens recipere horas canonicas, tradit. Medina. c. de oratione. q. 7. col. penul. Nauar. in c. quando de consecratione. d. n. 28.

37. Quod fit, vt licet talis capelania sit beneficium ecclesiasticum dicatur, non astringi illi, cui collatio, vel institutio, post presentationem patronorum facta est intra annum, promovet sicuti tenerunt in alijs beneficiis ecclesiasticis, sed secundum formam traditam a testatore, qui de qualitate, & tempore disposuit. Et sic limitatur tex. in c. licet canon. de electione lib. 6. & cap. statutum. cod. tit. quæ iura declarat. Rebuffus in prædicti beneficiorum titul. de non promovendo in quolibet anno, vel in talis tempore efficeret, vt quemcumque peruererit tenetur in quolibet anno, vel in talis tempore efficeret, vt tot missæ dicantur in talis ecclesia capela, vel altari. Itaque non dicitur a principio huius anniuersarij, vel memoriæ

lib. 6. Sequitur, quod dispositio penalis huic prohibitioni adiecita, consequenter nulla est iudicanda, cum sit accessoria iuxta ea, quæ doteat gloss. in l. i. 5. hæc actione, verbo, in Fabiana, si quid in fraudem patroni. c. 2. de precarijs. Et hanc sententiam, licet post longam disputationem, tenet Menchaca de iure successionis in creatione. lib. 1. s. 7. num. 5. & ante illum Felin. in cap. cum venerabilit. num. 33. de exceptio. Couarti. in 4. 2. par. cap. 3. §. i. num. 28. I. o. p. Gutierrez in d. l. nemo potest. num. 44.

42. Quod secus licet in d. l. est si talis capelania sit fundata a testatore ad alendos pauperes clericos, telibet alio successore in aliquo vinculo, vel aliquo herede in institutione ex conditione, vt quemcumque illam possederit, vel ad quemcumque peruererit tenetur in quolibet anno, vel in talis tempore efficeret, vt tot missæ dicantur in talis ecclesia capela, vel altari. Itaque non dicitur a principio huius anniuersarij, vel memoriæ

riæ facta approbatio per episcopum, quia non fuit petita, neque expectata, hæc non dicuntur beneficia; quia cum non sint dotatae de redditibus ecclesiasticis, non efficiuntur bona ecclesiastica, neque auctoritas episcopi in tali casu necessaria est argumentum capi auctoritate de privilegijs. lib. 6. l. 1. tit. 10. part. 1. vbi Gregorius Lopez Calderinus consilio penultimo de religiosis dominibus, maximè, quia redditus predicti dantur à laicis, & non in perpetuum titulum, sed in modum elemosynæ pro tot missis dicendis, ad libitum concedentis, tenet Decius in cap. ex parte humer. 20. de rescriptis. Guido Papar. quæstione 287. Rabuffus de pacifici possessoribus numero. 287. Belaméra cap. super hoc qd. 15. de renuntiatione.

Quod sit, ut ratione huius capelaniæ non teneatur quis ad recitationem horarum canonicas: tenet Nanari. in Apologia monitorio. 24. p. 9. 558. Instruitorium conscientiar. 2. part. cap. 93. Neque ad titulum huius capelaniæ poterit quis promoueri ad ordines sacros. Ex quo deducitur posseditatorem, vel fundatorem huiusmodi capelaniæ apponere conditionem licitam, quam maluerit praesertim illam, quod si aliquo tempore episcopus, vel alias superioris introducat ad confirmandum, vel instituendum capelatum, vel ad visitandum iuritatem suam institutionem capelatum, ita ut redditus alteri operi pio appliqueatur, & quod institutio non sit effecta ecclesiastica valet huiusmodi mandarum & subiectur ordinacioni ipsius fundatoris, argumentum text. in l. in re mandata. C. mandat. cap. verum de conditionibus appositis. Si vero episcopi approbatione fuerit in instituta capelania, vel postea accessa confirmatione episcopi, cum iam debeant reputari beneficia ecclesiastica, ut dictum est, non poterit testator principere, ne episcopus in liquat capelatum cum repugnet naturæ beneficij, quod absque canonica institutione obtineri minime potest. Canonice autem institutio est illa, quæ sit ab episcopo dioecesano capit, omnes basilice. 26. quæstione 2. Cui non potest à fundatoribus repugnari argumentum dictum, nemo potest de leg. v. capit. requisisti de testamentis docet Rota antiqua decisione, vos de testamentis copijs explicata per Lambertin, de iure patrimonii patr. quæstione 2.

principali. numero. 40. soho: 80. Rochus:
cod. tract. verbo, pro eo, quod. quæstio. 12.
numero. 25. Deciu confilio. 35. num. 2. & con-
filio. 121. num. 2.

Quod fit, ut vsque adeo talis approbatio, fundationis capelaniae, & institutio ad eas, vt proprietate, & vere capelanis nomen habeant, pertinent ad episcopum, & sic ad diocesanum, quod non poterit ipse diccesanus alteri, inferiori illam concedere, in perpetuum; cum ex hoc fiat iniuria sue cessoribus, quibus de iure haec institutio in capelaniis, & beneficiis competit, ut tenet glossa, in capit. cum venerabilis de consuetudine, communiter recepta ab scriptoribus, ibi, maximè Cardinali, & Abba, & per Felicium, in capitul. significatur, columna, 2, de testamentis, communis secundum Decimum in capitul. significatum, de proband. numero, 8, & hoc est hodie confirmatum per sanctum Concilium Tridenti Sessione, 14, cap. 12, & cap. 13, de reformatione.

Deducitur etiam ex supradictis, ad illum articulum singulare, videlicet, quod cum ius patronatus sit res spiritualibus annexa, cap. de iure, de jure patronatus, cap. quando, de iudicij, & laici sint incapaces spiritualium lege diuina & humana, cap. bene quidem, in fine, 96, distinctione, cap. ita dominus, ead, causa, & questione, cap. Masana, capit. sacrosancta, de electione, cap. causam, quæ, de prescriptionibus, Doctores, in cap. in novo, 21, distinctione, Almain, de potestate ecclesiaz, cap. 3, Turrcemata, cod. lib. cap. 54, Sequitur, quod cum laici iuris patronatus essent incapaces propter hanc annexionem, quod ex gratia, & privilegio fuit, & laicis concessum, tenent plures relati per Lambertin, de iure patronatus, 1, p. q. 1, ar. 4, nu. 9, & Couart, regula professor, 2, p. 5, 10, nu. 7, Didacus Perez in l. 1, tit. 6, lib. 1, Ordinamenti, Sed hec ratio non est tuta, neque tenenda, quod ex eo ius patronatus competit laicis ex gratia, quia cum essent incapaces spiritualium talis gratia, ad obtinendum ius patronatus, non est spirituale, sed spiritualibus annorum, id, cap. quanto, de iudicij, stradi, loanus Andreas, in c. consulere, de simonia, Nam in Manuali, cap. 23, numero, 10, Soto, lib. 2, de iustitia & iure, questione, 5, art. 1, Vnde de laici earum rerum, quæ non sunt mere spirituales, sed aliqua ratione, vel causa

illis adhaerent, capaces sunt, tenet Sanctus Thom. 2. 2. quæstione 160. art. 4. at vero la rerum quarum functio iis, qui in potentia, & habitu sunt constituti, quæ soli competit iis, qui sacris ordinibus sunt insigniti, ut sacramenta ministriare, & similia iuxta notata in cap. in nouâ. de pertinentijs & remissionibus, sic & beneficiis obtinere ius decimandi, quod solum competit clericis cap. 2. de institutionibus. cap. causam quæ. de prescriptio. ius eligendu quod competit personæ ecclesiasticæ. c. satisfactione. cap. Masana. de electione, & protestas iudicandi. & tractandi negotiâ ecclesiastica. c. decernimus. de iudicij. inter quæ omnia ius patronatus non computatur. Quia consistit in dotatione constructione fundatione ecclesiæ, ergo nihil continet hoc ius spiritualitatis, & sic videbatur neque gratia, neque priuilegio opus esse.

Quare veritissima ratio ea est, si consideremus duo. Primum est, quod iure communij omnes ecclesiarum & dicitatrum in dioecesi aliquius episcopi, ad ipsum pleno iure spectabat. c. omnes basilicæ. 16. quæst. 7. c. nuerint. 10. quæst. 1. cap. de monachis. de religiosis dominibus Felini. cap. cum venerabilis. de exceptionibus. Mandosius, regula. 7. cancellaria. quæstio. 1. numero. 3.

Secundò constituo, quod de iure com-
muni fundantibus ecclesiis solum reserua
batur honor processionis, & prioritatis in
ecclesia. c. pia mentis. 16. quæst. 7. Qua ra-
tione, ut laici magis inducerentur ad dotan-
das ecclesiis, & ad eas ædificandas excita-
rentur, & ad eas conseruandas, & tuendas
fuit illis permitta præsentatio presbyteri
per concilium Toletanum. 9. cap. 2. rela-
tum in cap. decenimus. 16. quæstione. 7.
& sic hac ratione ex mera gratia proce-
fit, quod aperte probat text. in cap. si quis
episcopus. 16. quæst. 5. vbi episcopo fundan-
ti, & dotanti ecclesiam in dioecesi aliena di-
citur, ex gratia fuisse concessum ius præ-
sentandi in illa ecclesia, quamuis videa-
mus episcopum etiam quantumuis ius ali-
quod spirituale sit illius iuris capacissimus.
Sed quia de iure ad proprium ordinarium
dioecesis spectat ordinatio ecclesiarum suæ
dioecesis. cap. sic quidam. 10. quæstione. 1.
cap. ex frequentibus de institutio. c. cum
ex iniuncto de hereticis. hac ratione licet
episcopus sit ille, qui in aliena dioecesi ec-
clesiam ædificat vel dotat, seu constituit
quæ tradit Alciatus in Rubrica de iudicij.
num. 2. & Enricus cap. 2. de institutio. Ro-
man. & Alexand. cùm nouioribus. 1. Titia.
soluto matrimonio. Baldus de præscrip-
tio. 5. par. principali. quæstione. 7. numer.
18. Firmianus. libro. primo. de episcopa. 3.
par. quæst. 16.
Ex qua verissima resolutione infertur,
quod licet alias reservatio iuris commu-
nis de beneficijs vacantibus in curia, de
qua in capit. 2. de præbend. lib. 6. compre-
hendat beneficia iuris patronatus laico-
rum, ea ratione ex defectu voluntatis Pon-
tificis, qui non intendit derogare iuri pa-
tronatus laicorum ne alias retribuantur à
fundationibus & constructionibus eccle-
siarum gloss. in cap. cum dilectus. de iure
patro. glossa dict. cap. 2. de præbendis. lib.
6. quas Doctores communiter sequuntur,
ibi, & Palacios Rubios de beneficijs va-
cantibus in curia. §. 11. Quintillianus Man-
dofius regula. r. de reservationibus. quæ-
stione. 8.
Ex quo dèducitur, quod in reservatione,
quam fit Papa de beneficijs nunquā.

ius patronatus, quod mediante illa dotatione, vel constitutione, acquirit ex iure gratia illud acquirit, quemadmodum & laici ex gratia hōc illis acquirunt, & consequuntur.

Ex quo merito venit ieiencia sententia & opinio Philippi Decij, cap. decernimus num. 7. de iudicis & quatuor tradit Rethus de Curte de iure patro. verbo, ius. n. 7. dum voluerunt constituite discrimen in hoc videlicet, quod ius patronatus, quod competit clericis hoc iure communis proueniatur in presentatione clericorum ad ecclesias iuris patronatus, ius vero patronatus, quod competit laicis proueniat ex gratia, & speciali privilegio, nam verius tenendum, siue clericorum, siue laici hoc ius habeant, semper ex gratia competere. Neque obstat fundamentum, quod ipsi adducunt, videlicet, quod laici non possunt iudicare causas iuris patronatus clericorum bene possunt. Nam respondet non sequitur, non possunt iudicare, ergo neque possidere: nam & laicus non potest iudicare de causa matrimoniali cap. tuam de ordine cognitionum. c. lator, qui filii sunt legitimi, & tamen potest illud possidere, ut omnibus constat. Et ad hanc sunt reducenda, quae tradit Lambertinus de iure patro. r. part. quæst. ar. 4. & quæ tradit Alciatus in Rubriga de iudicis numer. 2. & Enricus cap. 2. de instituto. Roman. & Alexand. cum novioribus. I. Titia. soluto matrimonio. Baldus de prescriptio. 5. par. principal. quæstiones. 7. numer. 18. Firmianus libro primo, de episcopa. 3. par. quæst. 16.

Ex qua verissima resolutione inferitur, quod licet alias reseruationes iuris communis de beneficiis vacantibus in curia, de qua in capit. 2. de præbend. lib. 6. comprehendat beneficia iuris patronatus laicorum ea ratione ex defecitu voluntatis Pontificis, qui non intendit derogare iuri patronatus laicorum ne alias retrahantur a fundationibus & constructionibus ecclesiastiarum glossi, in cap. cum dilectus. de iure patro. glossa dict. cap. 2. de præbendis. lib. 6. quas Doctores communiter sequuntur, ibi, & Palacios Rubios de beneficiis vacantibus in curia. §. 1. Quintilianus Mansios regula. r. de reseruationibus. quæstione. 8.

Ex quo deducitur, quod in reseruatione, quam facit Papa de beneficiis nunquam intelligi

intelligitur velle reservare beneficia iuris patronatus laicorum etiam si clausula de rogationis priuilegijs circa prouisionem alijs pertinentem sit quantumcumque generalis: resoluit Felius in cap. nonnulli de rescriptis: prosequitur late Menochius in consilio.9.nu.49.

45 Vnde cum huiusmodi derogationes sint maximè perniciose Christianæ reipublicæ, si Papa eas aliquando faciat, non admittuntur in hoc Regno,imo supremi senatores illas auocant, & suspendunt illatum executionem, ita quod utentes huiusmodi literis Apostolicis, antequam in supremo Regis consilio præsententur & examinentur puniuntur poena grauissima, de qua in l.5.tit.6.libro.1. Ordinamenti,ndui per l.25.tit.3.lib.6.eiusd.recopilationis.)

Nunc autem videndum est, qualiter patrōni in huiusmodi iure patronatus succedant, an iure sanguinis, an solūm hæreditario iure transmittatur. Et resolutiū tenendum quod ins patronatus ad hæredes transmittitur, & acquiritur iure hæreditario: probat text. in capit. significativa de testibus.capit.1. de iure patronatus.

Clem.2. eodem titul.10.8.&.9.titul.1. p.1. Quod usq[ue] adeo procedit, quod siue huiusmodi hæredes sint sui, siue extranei, siue succedant ex testamento, siue ab intestato, transit in eos ius patronatus glo. in cap. cum seculum. de iure patrona. glo. in cap. considerandum. & in cap. p[re]mentis. 6. quæstione. 7. tenet Innocentius, numer. 4 in Rubrica de iure patronatus. communiter receptus secundum Lambertinum de iure patronat. 2. part. 1. libri arti. 15. secundum Decium in l. precibus. C. de impuberum, & alijs Couarruias, libro.2. resolutionum. cap.18. numero.6. Costa in cap. si pater. 2. part. verbo, Trebellianica. numero.4. Didacus Perez. 1. 1. titul. 6.lib. 1. Ordinamenti. Rolandus à Valle consilio.46.nu.6.volumine.1.

Quod fit, vt huiusmodi ius patronat. non solūm ad masculos, verum & ad foeminas transmittatur, argumen. cap. fina. de cessione præbend. & in cap. ex literis, vbi Panormit. numero. 4. de iure patronatus. glo. in cap. quoniam inuestituras. 16. quæstione. 7. Communis secundum Selua de beneficio. 2. part. quæstione. 5. numero. 4. secundum Gregorium Lopez. l.8.titul. 15.

partit. 1. gloss. 4. licet veritas non sit j. quod discordantibus seu dissentientibus masculis hæredibus, & foeminas, & habentibus quale ius in presentando se presentati sint æquales preferuntur presentati à masculis tanquam à dignotis: tenet Barto, in l.1.de senatoribus. Aretinus & Felinus in cap. quoniam. detestibus. Thomas Grammaticus consilio ciuili. 62. numero. 13. licet contraria sententiam teneat Rochus de Curte verbo, honorificum. quæstione. 59.

Secundo subdeducitur, quod utentes huiusmodi literis Apostolicis, antequam in 49 adeo ius patronat. transit in successorem iure hæreditario, quod si testator in suo testamento excludat foeminas à successione hæreditatis, sed quod solum ad masculos perueniant, ex talis successione videtur foemina exclusa à successione iuris patronat. quia solum transmittitur in quem transit hæreditas, cui inest ius patronatus: sic tenet Innocent. in Rubric. de iure patronatus. in fine. & est communis secundum Rochum de iure patronatus. verbo, ipse, vel is. quæstione. 6. Paulus de Citadinis. eodem traxta. 9. part. quæstione. 1. secundum Gregorium Lopez. l.8.titul. 15. part. 1. gloss. 4.

Tertio deducitur, quod etiam si alias patrones filios reliquerit non ex hoc transmittitur in eis ius patronatus, nisi sint hæredes, quia non consideratur qualitas sanguinis, sed hæreditatis, quando in hæreditate ipsa ius patronatus consistit. Sic intelligitur text. in cap. filijs. vel nepotibus. 16. quæstione. 7. cap. considerandum. ead. causa, & quæst. text. in cap. constitutum. 16. quæstione. 1. communis resolutio secundum Guillermum Benedictum in c. Raynuntius. verbo, eod. testamento, el. 1. num. 261. Bart. in l. vt iuris iuradi. 6. si liberis. numero. 4. de operis libertorum. expendit Moli. lib. 1. de primogenijs Hisp. c. 8. nu. 6.

Ex qua resolutione infertur interpretatio ad tex. in l. filij. de iure patro. vbi succeditur in iure patronatus libertorum iure sanguinis, vt explicant Doct. in l. eorum ad. l. Iuliam maiesta. tenet glo. in Clemen. plures, de iure patron. verbo, libere, & probat text. in l. si patronus, ad Trebellianum. Bald. in cap. significauit. de testamentis. Quod secus, vt prædictissimis in iure patronatus ecclesiastico dicendum est, quod sequitur ipsum hæredem, vt resolunt Doctores.

tores. cap. considerandum. 16. quæstio. 7. Cardina. Clementina. 2. de iure patro. De cius consilio. 149. colum. 1. Gregorius. l. 8. tit. 15. par. 1. glo. 4. & sic hocius patronatus ecclasticum non competit filio, vt filio, sed vt hæredi.

52 Vnde si quis reservauit ius patronatus sibi, & filiis suis intelligitur de filiis hæredibus. Tenent plures, quos refert, & sequitur Abb. in cap. Raynuntius. 9. numero. 12. & lib. 2. variarum resolutionum. c. 18. num. 7. Bene tamen vera est valere ordinatio neam factam à testatore, vel fundatore, vt ad hæredes sanguinis translat solummodo, hoc ius patronatus, & non ad extra nos, vt resoluit Bald. l. 2. numero. 1. C. de in ius vocando. Decius. in c. significatum. nu. 10. de præbendis. Selua de beneficio. 3. p. q. 11. num. 15. Parisius consilio. 48. num. 6. volume. 4. Lambertinus de iure patro. 2. p. folio. 131. artic. 2. Vnde fit, quod licet huiusmodi ius patronatus sit de bonis ecclesiæ, vt resoluit laissime Navarro in apolo gia de redditibus ecclesiasticis, monitorio. 24. num. 8. auctoritate tamen, & concessione ecclesiæ transit in hæredes, vt lai. i inuitetur ad fundationem, & donationem ecclesiistarum, vt sup. resolutum est, & tradit Cassaneus in catalogo gloria mundi consideratione. 8. Couarru. in præcis quæst. cap. 36. num. 6. Quemadmodum enim prædia ecclesiæ, vt cum utilitate eiusd. Ecclesiæ, ad culturam redigantur conceduntur, 57 authoritate ecclesiæ laicis, & eorum hæreditibus. c. ad aures. de rebus ecclesiæ, tenet Iaso. consilio. 24. num. 8. volume. 3. Ripa. in l. 1. num. 9. de priuilegiis creditorum. com munis secundum Anto. Gabriel. lib. 7. com munium opinionum concl. .num. 14. Sar miento. selectarum interpretationum. lib. 3. c. 7. num. 2. pater igitur huiusmodi, ius patronatus ad quem hæreditas transit, peruenire.

54 Hinc fit, quod si filius sit melioratus in 3. & 5. honorum, si accepter meliorationē, & repudiet hæreditatem non succedit in iure patronatus ea ratione, quia cum me lioratio illa non sit titulus hæreditatis, sed particularis prælegati, non capit illam filius tanquam heres argumento. l. ex facto. 9. vnde scio quod situm de hæreditibus ini tuendis que in text. explicat Iaso. in l. si quis infundi vocabulo. 9. 1. delega 1. Xarez in l. quoniam in prioribus. C. de in officio.

testamento. 7. quæst. legis Regni. Maxi mē, quia melioratio est quid distingue ab hæreditate, vt explicat Tellus Ferdinandez. l. 2. Tapti. nu. 12. Matienço. l. 5. tit. 6. lib. 5. recopil. Sequitur igitur, quod ius pa tronatus non pertinet ad huiusmodi fi liam. Cui resolutioni non refragatur text. in l. 2. Tauri. quæ lex habetur in l. 5. tit. 6. lib. 5. recopil. veris. [C]omo si fuisse, here dero.] Vbi melioratus loco hæreditis accipi tur. Nam intelligitur in illo casu speciali 56 videlicet, quo ad soluenda onera paterna prorata, non verò quoad alia. Vnde quo ad alia non habetur, neq[ue] iudicatur tāquā hæres melioratus, vt aduerit Matienço. d. 1. 5. glo. 4. Et sic merito reprehendit com muniper glo. in c. consitutum. in glo. fin. 16. q. & in c. considerandum. 16. q. 7. dice tes, quod eriam si filius se abslineat ab hæreditate, patris succedit in h[oc] iure patro natus, quod guidem, vt ex prædictis constat, est falsis inveniuntur. Et sic summa cum ratione eas reprehendit Cardi. in Clementina plures, de iure patro. q. 7. & alij plures, quos refert, & sequitur Couar. lib. 2. resolution. c. 8. nu. 7. Hinc fit, quod in huiusmodi successione hæreditaria iuris patronatus habet locum representatio, de qua in authen. cessante, & in authenticā post fra tres. la. 2. C. de legitimis hæreditibus, in. 9. cū filius. Instituta, de hæreditatibus, quæ ab intestato deferuntur, vt resoluit Couar. in practicis quæst. c. 38. nu. 13. Molina de pri mogenijs lib. 3. c. 8. nu. 9. Aluarus Velateus de iure emphyteotico. q. 50. nu. 10. r. p. vbi resolunt, quod in iure patro. quo primogenitus succedit, & vocatur tanquam in ma ricatu, nepos excludit patrum, nam in casibus, in quibus est locus representationi nepos excludit patrum, vt resoluit Costa de patro, & nepote, & facit lex. 40. Tauri, quæ habetur in l. 5. tit. 7. lib. 5. noua recop. & ita tenendum, licet aliter senserit Dida cus Perez. l. 1. tit. 6. lib. 1. Ordinamenti, qui voluit, quod in præd. casu non excluderet patrum, sed confunditur eius sententia ex s. prædictis.

Sed in hoc articulo sic resoluto maxima versatur difficultas. Nam si ius patronatus transit ad hæredes, qualiter dici. ut indiuiduum, vt Doctores omnes fatentur, ex co colligentes, quod ius patronatus, est seruitus gloss. communiter recepta in cap. p[re]mentis. 16. quæstione. 7. Seruitus autem in diuidu-

dinidua est, & transit in solidum. 1. via de seruitibus. l. i. si vñsfructus ad. l. Falcidiari. l. stipulationes non dividuntur. de verborum obligatio latissimè prosequitur Anton. Gomez. 2. tomo resolutionum. cap. ro. numer. 15.

Ex alia enim parte videmus, quod ius patronatus transit in heredes iure hereditatio. cap. 1. de iure patrona. capit. filiis. vel ne potibus. 16. quæstione. 7. sed iura hereditaria dividuntur inter heredes proportionibus hereditarijs. l. i. & 2. l. si adulterio. C. de hereditarijs actionibus. nam licet hereditas sit ius quoddam intellectuale. l. hereditas. de petitione hereditatis. text. in principio instituta de rebus corporalibus. dividitur tamen inter heredes. vt per totum familiæ hereditudinæ ergo sequitur ius patrona. individuum non esse.

Quare verissima in hoc articulo est resolutionis quod ius patronatus sua natura est individuum, quia est ius corporale. quod non potest tangi iuxta doctrinam Bartol. in. l. stipulationes non dividuntur. numer. 18. de verborum. Quod fit, vt licet quoad substantiam ius patronatus sit individuum, tamen quantum ad commoditatem, vñsum & exercitium dividuum est, quemadmodum videmus in seruitute prediali, quæ quoad seruitutem est individua; tamen quoad commoditatem, vñsum & exercitium est dividua iuxta. l. 5. versiculo, vñs. de seruitibus rusticorum predictorum. tradit Anton. Gomez. 2. tomo resolutionum. capit. 10. numero. 5. Et sic licet ius patronatus quoad alias effectus transeat in quemlibet in solidum, tamen quoad presentationem transit in omnes.

Vnde licet ius presentandi sit penes singulos heredes in solidum, presentatione vero ministris idonei ita est apud omnes, vt non sit penes singulos, atque ita nullus eorum in solidum potest presentare, sed omnes simul text. in capit. 3. de iure patrona. l. 12. titulo. 15. part. 1. communis resolutionis secundum Decum consilio. 149. Quemadmodum causa pluribus iudicibus delegata similiiter est apud singulos & in solidum iurisdictionis, vñs autem, & exercitium iurisdictionis est apud omnes simul, ita vt non sit penes singulos: & sic si alter illorum solus procedat sine altero in negotio, processus est ipso iure nullus. l. duo ex tribus, de re iudi. capit. causam matrimonij. cap.

vno delegatorum de officio delegati. Cata diha. in Clementina. 2. de iure patronatus. Ex qua resolutione plane colligitur posse patronos inter se conuenire de rectore alterius vicibus presentando: nam & si ius presentandi individuum sit, ipsa tamen presentatio dividua est, & possumus patroni pacisci inter se, vt alterius vicibus presentent, per text. in Clementina. 2. de iure patronatus. verb. ius. num. 11. Quo fit, vt quanvis omnes predicti ecclesiam fundauerint, construxerint, & dotauerint, & sic eorum heredes in solidum adquirant ius presentandi, & si inaequaliter contulerint atq; eodem modo sit patronus qui minus dedit, quemadmodum ille, qui plus dedit gloss. in summa. 63. distinct. approbata per. l. 12. tit. 15. part. 1. & communiter recepta secundum Ioannem Igneum in. l. necessarios §. non alias. numer. 336. ad Syllaniam nihilominus tamen, qui plus dedit preferendus est in honore, alimentis, & in gratificatione, vt explicat. d. l. 12. & ibi Gregorius Lopez.

Hinc deducitur, quod si duo sint patroni alicuius ecclesie, vel capelæ, & vñs illorum relinquat decem heredes, & alterum cū herede illi dece, vñs vox habet tantum in presentatione rectoris, & loco vñius reputantur. argumento. l. cui fundus. de cōdi. & demonstra. & sic in iure patronatus succeditur in sacerdos, & non in capita. Clement. 2. de iure patro. l. 12. tit. 15. part. 1. ibi. [E comoquier que algunos padrones de muchos herederos, que heredassen el padronazgo dellos, maguer sean los vnos nosotros, y los otros mas, por esto no han mejor derecho en el padronazgo el vno, q; el otros todos los han por igual.] Quod non solum procedit in descendantibus ab ipso fundatore, verum etiam & in collateralibus, vt testatur Innocent in. t. 1. de iure patro. & est communis resolutio, secundum Lambertum de iure patro. 2. part. folio. 127. articul. 25. num. 16.

Hinc etiam deducitur, quod ita huiusmodi ius patronatus sic trahit in omnes simul quoad presentationem, quod preualer presentatio maioris partis tenet glo. communiter recepta. d. c. 3. Nam licet vox omnium sit equalis in presentatione, nihilominus vox maioris partis prefertur glo. in Clem. plures. in glo. magna. de iure patro. communiter recepta secundum Rochum verb. dota-

dotauit. quæstione. 12. &c.

Quo fit, quod si ius patronatus si sit acquisitum, ex fundatione, dotatione, vel constructione inter virum, & vxorem constante matrimonio, quod communicatur inter eos, vt tenet Palacios Rubios in Rubrica. §. 61. num. 23. Couar. lib. 3. resolutio. num. c. 10. n. 16. Baeça de non meliorandis filiabus ratione dotis. c. 26. num. 2. & decima tutorum. c. 23. n. 17. & 21. Matienço. l. 5. tit. 9. libro. 5. recopilatio. Tamen dicendum est, quod soluto matrimonio, partem individuam & ius presentandi transmitti in heredem, cum lucra constante matrimonio sint communicanda, vt in. l. 1. titu. 3. fori & ibi Rodericus Xuarez. num. 1. cum sequentibus. Segura de bonis lucratibus constante matrimonio in principio, facit. l. 2. tit. 9. lib. 5. re. opilatio. & predictam sententiam tenet Couar. libro. 3. resolutio. cap. 19. nu. 8. & Matienço. vbi suprad. &c.

Cum igitur de patronorum qualitate, & qui patroni esse possint hucusque acti si, nunc autem videndum est, quas personas ad beneficia, vel capelaniae presentare teneantur. Et in hoc regula generalis est,

quod patroni tenentur presentare presbyterum ad beneficium iurius patronatus spectans capitulo. 2. de iure patronatus, & facit text. c. 1. eod. titulo. libro. 6. cap. cleris versiculo sacerdos. 21. distinct. capit. perfectis versiculis ad presbyterum. 25. distinct. ca. si quis sacerdoti. 8r. dist. Marcus Antonius in institutionibus canonicis libro. 2. titulo. 15. num. 43. Quod fit, quod licet alias ad beneficia curata obtinenda non requiratur, quod quis sit in sacris ordinibus constitutus, sed sufficiat quod intra annum promoueat capitulo. 2. de instituto. libr. 6. capit. licet can. capit. cum ex eo. de electione. libro. 6. cap. si pro clericis pauperibus. de praebend. libro. 6. gloss. in pragmatica sanctione rubrica. de electione. §. inde. verbo. ordin. undus. Abb. in. cap. cum in cunctis. §. inferiora. numero. 12. de electione. Ita, quod cui sit beneficij collatio sit sicut in minoribus ordinibus constitutus, quia alias esset omnino inhabilis ad beneficium gloss. in Clementina. plures, verbo, pœnas de iure patronatus, communiter recepta secundum Doctores ca. cum adeo de re scriptis. facit etiam text. in capi. ei, cui de praebend. lib. 6. vbi sufficit quod quis sit in ætate requisita ad obtinendum

67

beneficium sacerdotale, & quod intra annum promoueat: quæ actas est in curatis iam designata, in simplicibus, vt sit quatuordecim annorum, neque in minori ætate potest esse vt habetur in futura Conciolio Tridentino, sessione. 23. cap. 6. de reformatione. Mandonius. in regulis cancellarie tract. de ætate minori. cap. 4. numero. 15. Per quod corrigitur text. in cap. super inordinata. verbo, omnes de praebend. dum voluit, sufficere ad beneficium simplex obtinendum, vt quis sit in septenario. Similiter corrigitur gloss. quæ idem voluit, cap. si e tempore de re scriptis. libro. 6. & in cap. ex eo. verbo. in tua de electio. eod. lib. tradit Goletius tract. de expectationis n. 86. Mandonius regula. 8. cancellarie. q. 1. facit. l. 3. tit. 16. part. 1. Quæ omnia attentio sancto Concilio sunt correcta in beneficiis simplicibus, in curatis vero stat dispostum sufficere, q; ad beneficium electus, vel cui fuit facta collatio habeat ætate sufficientem, vt intra annum promoueat.

Quo fit, vt quando testator, vel fundator beneficij, vel capelaniae dixit se velle vt talis, qui debet illud obtinere, sit clericus videtur se conformare cum dispositio ne iuriis communis, vt intra annum promoueat iuxta doctrinam Bartol. communiter receptam in. l. heredes mei. §. cu ita num. 4. ad Trebellianum: & in. l. heredibus. §. 1. eodem titulo. communis secundum Iason. consilio. 215. columna. 6. volume. 7. Sed iura communia non requirunt, quod qualitas sacerdotij adsit tempore collationis. cap. 2. de institutionibus libro. 6. Prædicta enim intelliguntur in omnibus beneficiis tam simplicibus, quam curatis, in quibus qualitas sacerdotij est annexa beneficio per modum aptitudinis, & non actualiter & contemporanea ad ipsam collationem, institutionem vel presentationem, tali casu non oportet, quod tempore presentationis sit actu sacerdos, sed sufficit quod in termino iuriis faciat se promoueri, veluti si sit in fundatione capelaniae appositum, quod ad illam præsentādus sit presbyter satis est, quod intra annum presbyter efficiatur. Si tamen qualitas sacerdotij annexa est beneficio actualiter ad ipsam presentationem tali casu oportet, ut tempore presentationis sit sacerdos, veluti si infundatione capelanie dictu est, & ap posita est clausula, quod non prætentetur,

M. nisi

nisi presbyter, tali casu requiritur quod sit presbyter actualiter tempore presentationis: nam qualitas adiecta verbo debet intelligi secundum tenitus verbis. l. in dilectis. s. si extraneo de noxalibus, & hanc doctrinam tenet glo. in clementina, vt ii, qui, verbo, annexi, versic. neque intelligo Abb. in. c. cum in cunctis. §. inferiora. n. 10 de electione Ripa. l. ex facto nu. 21. de vulgari. Ferretus consilio. 305. nu. 4. Lamberti. nus de iure patro. r. p. secundi libri. art. 28. 7. questionis principalis.

In dubio tamen annexio sacerdotij ad beneficium intelligitur facta per modum aptitudinis, & non actualiter, nisi contrarium appareat, ex voluntate & verbis fundatoris. Quod fit, vt si in foundatione sit appositorum, quod ille qui obtinuerit talem capelaniam dicat tot missas in quolibet anno non ex hoc dicitur capelania sacerdotalis propter onus missarum iniunctum personae capelani, argumento. c. significatum. iuncta communis de præben. Ac proinde necesse non est, quod qui taliter fuerit presentatus sit sacerdos. Et ita tenendum, licet contrariam opinionem, imo, q. in tali casu, debeat esse sacerdos tempore presentationis, & quod aliter non valeat presentatione teneat Barto. consilio. 33. col. 3. nu. 2. & Rochus verbo honorificum. nu. 2. & Lambertinus, prima parte, secundi libri. art. 28. 7. questionis principalis. Quorum opinio licet aliquando fuerit obseruata vera non est. Nam licet per onus illud celebrationis, missarum capelania dicatur sacerdotalis intelligitur quidem non actualiter, nec contemporaneo, sed solu in aptitudine, argumento. c. ei, cui. de præb. lib. 6. & ideo non oportet, q. sit actu sacerdos, quod esse verio rem sententiam tener. Ferret. s. vbi supr.

Hinc deducitur, quod si adsit aliqua iusta causa, propter quam presentatus non sit presbyter actualiter presentationis tempore, si id fundatoris voluntas postulabat, nihilominus episcopus poterit dispensare pro illa vice duntaxat, vt licet eo tempore non sit sacerdos, efficiatur sacerdos intra annum dum & in hoc, & ipsi patroni confirmant, non aliás, & dum tamen alteri tertio, cui ius ad capelaniam est qua sit, non fiat prejudicium: tenet Felin. c. cum accessissent de constitutionibus. nu. 19. & est communis secundum Augustinum Beroium cons. 5. n. 34. & 42.

Nunc autem ex his deducitur ad questionē, an postquam semel patronus pre-

Secundo ex ead. resolutione deducitur, q. si fundator in sua foundatione capelanię apposuit clausulam, q. ille, qui fuerit presentatus ad illam capelanię, sit proximior ex sua cognatione & quod tempore presentationis sit actualiter sacerdos, aliás si sacerdos non sit eo tempore presentetur Cura parochia. S. Martini, q. etiā si ille consanguineus fundatoris postea efficiatur sacerdos, vel cum appellauit à presentatione facta de cura parochiali per patronos propterea quod non erat sacerdos interim pendente sacerdos effectus est, dicendum est in tali casu non sibi prodesse, sed cura parochialis dum vixerit obtinebit capelanię, ea ratione, nam quod actus factus est sub conditione non suspenditur actus si conditio verisicitur, ita quod non retrotrahitur in præjudicium tertij: & sic non impeditur collatio dicte capelanię: tenet Ancharr. in clem. cū ei, quē. col. 3. nu. 2. de concessione præbend. Nam ius semel quæstū ex superuenientia cōditionis non tollitur, de quo eleganter Didacus Perez. l. q. 9. glo. 1. tit. 6. lib. 1. ordinamenti, & faciūt notata in. c. si pro te de rescriptis. lib. 6. Patet igitur in proposito, quod capelania assignata alicui iuxta formam foundationis ob defectum agnati, licet postea appareat, cum qualitatibus requisitis, & de novo habitis non debet obtinere, sed ille tertius, cui facta est presentatione per totum tempus vitæ suæ. Quemadmodum in matrimonio carnali, quodad spirituale habet causam. iuxta text. in capit. inter corporalia. de translatione episcopi, videlicet, quod si aliquis contraxit cum aliqua per verba de futuro, & sic sub conditione, deinde, & contrahat cum alia per verba de presenti, quamvis postea cognoscat carnaliter priuam non retrotrahitur in præjudicium secundi matrimonii, in quo ante aduentum copule cum prima erat ius quæstū: quia illa spōfalia de futuro fuerunt extincta per spōfalia de presenti iuxta cap. cum inter. de spōfaliis. ergo copula illa non potuit referri ad titulum iam extinctum, maximè in præjudicium tertij, cui ante aduentum conditionis ius iam quæstū est, vt tenet Ancharr. c. veniens. in secudo notabilis. de spōfaliis. idem. & Philippus Francus in. ca. si pro te de rescriptis. libr. 6.

70. 71. 72.

73. 74. 75. 76.

sentauit clericum possit variare, & alium praesentare. Et posse patronum laicum variare probat text. in. c. quod autē. c. pastoralis. de iure patro. l. 6. tit. 15. p. 1. Nam licet aliás non possit quis in alterius detrimentum consilium mutare, regula mutare. de reg. iuris. lib. 6. l. nemo potest. ff. eodem. ti. & sic videbatur, quod patronus, post quā semel clericū praesentauit, nō possit variare, & alium praesentare, quod ex facto. proprio esset alteri ius quæstū, secus verō, si nullum ius esset quæstū alteri, quia tūc licitū est variare, & mutare consilium: teneat Docto. per tex. ibi. in. l. apud Aufidium. de optione legata. Abb. per tex. ibi. in. ca. bon. el. 2. n. 11. de postalatione prælatorum. Cū igitur per presentationē patroni laici non sit quæstū ius in re praesentato ante institutionē. c. cū dilectus. de iure patron. neq; etiā ius ad rē, durante quadrimestre, iuxta glo. in. c. cum Bertoldus. de sententiā & reiudicata. & in. c. dilectus. verbo plus, juris. de offic. legati: sequitur, posse huiusmodi patronū laicū vīq; ad finē quadrimestre, sibi cōcessum ad praesentandū variare.

Ex qua verissima resolutione infertur, primo, q. vīq; adeo patronus laicus potest variare in presentatione, vt nō solū semel, vērū plures poterit variare: quia ex sua presentatione nulli eorū est ius quæstū, glo. in Clem. plures, verbo, plures. de iure patro. Decius in. c. quanto. de iudicijs. n. 5. August. Beroius in. c. quod autē. num. 19. de iure patronatus.

Secundo probatur nam verba sunt intelligenda pro prima vice. l. boues. §. hoc sermone. de verbo. significa. & hanc tenet Ioan. Gutier. de iuram. cōfir. 3. p. c. 13. nu. 3. Nauar. in. c. placuit. de peccit. d. 6. n. 167.

Contrariam tamen opinionē, imo quod semel tantum licet patronovariare, tenet Felinus in. c. omnes leges. 1. distinctione Calderinus consilio. 16. de iure patro. Grego. Lopez. l. 6. tit. 15. p. r. coiununis secundū Decium. d. c. quanto secundū Gomeriū c. cum in multis. nu. 25. de rescriptis. lib. 6. secundū Lambertinū de iure patrona. 2. p. secudi libri. articul. 2. 3. septimē questionis. Quod ea ratione fit, vt infinitas evitetur, argumento. l. fideicōmissa. §. si quis. delega. 3.

Quæ opinio licet cōmuniō sit, tamē recipiō in pūcto iuris, & verior est prima opinio, imo quod poterit toties, quoties valuerit patronus laicus intra quadrimestre secundum matrimonium licet periurus

variare, & hīc quidē variatio permittitur patrono cumulatiue, videlicet, quod postquam praesentauit vnum possit etiam, & alios presentare. Nēq; ex hoc videtur à prima, vel à secunda, vel alijs per ultimā presentationem recessisse: sicut tenet Abb. in. r. notabili. in. c. cum autē de iure patro. Ioā. Andreas in regala. in re cōmu. de reg. iuris. lib. 6. communis secundū Lambertinū de iure patro. 2. par. 2. libri. art. 27. 7. quæstionis principalis. nu. 4. secundum Rochū de Curte. eod. tract. verbo, honorificum. q. 13. nu. 4. 4. & si aliter tenuerit glos. in. ca. cū autem in glo. 1. de iure patro. dum voluit laicum patronum variando recedere à prima presentatione, quæ opinio falsa est ex supra relatis, licet eam veriore existimet Beroius, in. c. quod autē, de iure patrona. numero. 8.

Deducitur ex ead. resolutione vīsq; adeo patronum laicum variare posse intra quadrimestre, quod etiam si iurauerit nō variare adhuc non obstante iuramento, poterit variare in presentatione: quam sententiam tenet Alexan. l. 16. volum. 3. Pro qua opinione facit primo: nam si aliquis iuruit non reuocare vicarium, si reuocauit, valet reuocatio, licet alium eligat vicariū manet tamen periurus. Secundo facit gloss. in cap. ultima voluntas. 13. quæstionis. 2. quæ probat, quod ille, qui iurauit, non reuocare testamentum potest iuramento non obstante illud reuocare, quam glos sam. extollit. Couarru. secunda parte, Rubricæ. de testamentis. num. 15. facit etiam gloss. doctrina. in cap. fin. verbo. reuocatus. de procuratoribus libro. 6. vbi qui iurauit non reuocare potest non obstante iuramento illud reuocare, quam glo. sequitur, & dicit communem Iaso. in. l. si ira quis. §. ea leg. de verbo obligat. nu. 24. Felinus in. c. ex parte. decani. num. 1. r. de rescriptis. Co uarriuias. in cap. quamvis paetum, secunda parte, §. 2. num. 2. de pactis. libro. 6. Anton. Gabriel libro. 2. communis opinio num conclusione prima, numero. 9. Menesius in. l. dari. numero. 6. C. de fideicommissis. facit pro eadem opinione text. in capitul. sicut ex literis. de sponsalibus. vbi probatur, quod si aliquis promisit, cum iuramento Franciscam ducturum, & non aliam, & postea contrahat per verba de presenti cum alia, valet tamen secundum matrimonium licet periurus

remaneat. Faciunt, & alia fundamenta ad ducta per Ioann. Gutier. de Iuramento cōfiratoriō. 3. par. c. 13. n. 13. Sic igitur in proposito dicendum est valere secundam nominationem, licet patronus remaneat, ex hoc per iurū, &c.

Cotrariam verò opinionem, immo quod huiusmodi patronus nō possit postquam iurauit, non variare alium präsentare, sed teneatur iuramentum seruare, tenet Paulus Castrensis consilio. 361. n. 4. volumi. 1. & alij plures relati per Couarr. c. quamuis pactum. 2. part. §. 2. nu. ne. 4. communis secundum Ripam. in Rubrica, de iudicijs, Gregorius Lopez in. l. 6. tit. 16. par. 1. Fundatur hæc opinio. ex. c. cum contingat. ca. debitores. de iure iurando. ca. quamuis pactum de pact. libr. 6. Quibus probatur, q̄ iuramentum quod potest seruari sine interitu salutis æternæ seruandum est: sed hoc ita seruari potest, igitur. Facit etiam doctrina gloss. communiter approbat. ia. ca. licet mulieres de iure iurando. lib. 6. quæ tenet, quod non valet alienatio rerum dotalium facta cum iuramento à muliere, quæ prius iurauit non alienare prædictam dotem, quam glo. sequuntur Doctores cōmuniter ibi & Corralius in præludijs. l. ad modum numeri. 3. de iure iuran. communis secundum Anton. Gom. l. 50. Tauri numero. 58. Couarr. & Mensius vbi supra, &c.

Quare in hac difficultate sic existimo dicendum, quod quando actus, cui iuramentum apponitur, est reuocabilis ex sua natura, vt mādatum procuratorum, quod sua natura est reuocabile. l. si quiscum procuratorio. §. fin. de procuratoribus, & testamento. c. ultima voluntas. 13. questio. 2. & alij similes actus tunc non obstante iuramento, reuocari potest: reuocans tamen manet per iurū: sic procedit prima sententia. Quod ea ratione fundatur: nam iuramentum recipit interpretationem secundum naturam, & conditionem actus, cui adjicitur. l. fin. secundum communem allegationem. C. de non numerata pecunia, declarat Pinelus. l. 2. C. de rescindenda venditione. 3. parte, numero. 3. Couarr. in rubrica de testamentis. 2. parte, numer. 9. At verò si actus sua natura reuocabilis nō est, tunc licet iuramentum interpositum sit, reuocari minime poterit, necque valebit actus in contrarium factus: sic gloss. in ca. licet mulieres de iure iuran. Neque præ-

dictæ resolutioni obstat si quispiam objicit, quod præsentatio patroni laici sua natura est reuocabilis: nam responde, quod in præsentatione patroni est diuersa. ratio quia in ea necessario est adestinus episcopus. Vnde quando patronus semel præsentauit, & adiecit iuramentum de non variando, si variauit non admittet episcopus illam præsentationem, per quam violatur iuramentum primum, ne detur occasio per iurū, cum additus iudicij necessarius non sit valet actus etiam contra iuramentum factus licet faciens per iurū sit. Sic resoluit Rainierius de Forliuio in. l. omnes populi, de iustitia & iure Couarr. in ca. quamvis pactum. 1. parte. §. 3. num. 10. &c.

Hinc deducitur, quod huiusmodi patronus, siue habeat hoc ius ex successione & hereditario iure siue ex præscriptione, acquisitum potest nihilominus variare nam huiusmodi variatio non datur patrono laico in vim alicuius priuilegij, sed secundum iuris regulas, vt postquam iam est patronus quocumque titulo licet sit illi variare, cum talis variatio in utilitatem ecclesiæ resulteret, vt beneficium digniori, & meliori prouideatur. Maximè quia hæc differentia quoad variationem à iure constitutam, non est; ergo neque nos illam constituere debemus, argumento text. in. l. illam. C. decollationibus. Et hæc verior est in paneto iuris, & seruatur, licet contraria sententiam constituendo discriminem inter patronum, qui hereditario iure quæsivit ab eo, cum præscriptione, quia videtur cessare ratio, qua hoc priuilegium concessum est, nempe, vt inuitentur addotas, & construendas ecclesiæ. Qua ratione variatio in tali patrono non sit admissa, tenuit Archidiacon. capit. studij. 61. distinctione. A bb. & Cardina. in capit. dilectus. de officio delegati, & est communis secundum Couarr. in practicis questionibus capit. 36. nu. 6. Mandosius regula. 1. de refutationibus, questione. 8. Menochius consilio. 90. nu. 49. 1. parte. Gambara. de potestate legati. nuin. 288. Sed hac communi opiniione non obstante verior est & tenenda prima opinio. Deducitur etiam, quod huiusmodi variatio potest etiā fieri à patrono clero dum tamen huiusmodi ius sibi proueniat ratione patrimonij, vel alterius iuris. secularis, & tempo-

ralis, ita quod est ius patronatus laicorum, etiam si clericus sit patronus. Secus si sit ius patronatus ecclesiasticū, hoc est annexū personæ ecclesiastice, quia non permititur variatio, sed ille, qui prius est præsentatus, ille est preferendus. glo. in. c. cum autem de iure patro. glo. in. c. pastoralis. verbo, robur eod. titulo. glo. in. c. v. nico. §. fin. eodem titulo, lib. 6. glo. in. c. cum vos. verbo, minus idoneę de officio ordinarij. facit

78 l. 7. tit. 15. part. 1. Ratio discriminis præter

plures alias illa receptione est: nam præsentatio patroni ecclesiastici habet vim electionis, vnde cum in electione non variatur, sic neque in præsentatione. Hanc rationem constituent communiter Doctores. d. ca. cum autem de iure patro & sequitur Felinus in. ca. cum Bertoldus de reuocata. numero. 7. & est communis ratio secundum Lambertinum de iure patronatus, secunda parte, secundi libri, articulo. 1. septima questionis. Sed hæc ratio, inefficax est: diuersa enim ratio est in electione ab ea, quæ est in præsentatione; nam per electionem queritur ius in reglo. in capitulo. 6. 3. distin. communis secundum Augustinum Beroium in. ca. 1. num. 22. de confirmatione utili vel inutili. Selua de beneficio. 3. p. quest. 1. num. 14. reiecta opinione Decisi in. l. more maiorum. num. 27. de iurisdictione omnia iudicum, dum voluit per electionem soluam tribui ius ad rem, licet dicat eius sententiam communem Nauar. in. ca. accepta. de restitutione spoliator. 6. oppositione. nume. 2. Et quod per præsentationem, quæ sit per ecclesiasticum non detur ius in re, quia totum pēdet ex institutione episcopi tenet. Lopus allegatione. 98. &c.

Vnde patet ex his hanc discriminis rationem veram, neque tam tam esse. Quare vera ratio est, quia cum patronus laicus ex sua ignorantia possit errare permittitur ei donec inueniat dignum, & competentem rectorem, quod possit variare, at vero cum in ecclesiastico præsumatur maior scientia, præsumitur, quem semel elegit esse dignū, & idēo, vt hoc rectius inspicere possit dantur illi sex menses, qui terminus maior est, quam quod laico conceditur, vt prouideat de idoneo ministro ad ecclesiæ, scienſ, quod postquam semel præsentauerit amplius sibi non datur locus: tenet Bald. capit. cum vos. de iure patrona

tus Didacus Perez. l. 2. titulo. 6. libro. 1. ordinamenti. argumento. ca. cum in cunctis. §. fina. de electione. Et sic hac variatione in patrono laico quadrimestre conceditur, in tra quod, vt prædictimus potest variare, ex post facto tamen non datur illi facultas.

Hinc fit, quod si patronus laicus plures præsentauerit variando diuersis temporibus est locus gratificationi episcopi. l. 6. titulo. 15. part. 1. quod idem dicendum si eodem tempore plures præsentauerit. Clementina plures. de iure patro. quodverum quando præsentati omnes sunt eiusdem qualitatis, & conditionis, secus si inter eos aliquis sit dignior, quia tunc illo est preferendus, vt infra subiiciam.

Secundo deducitur, quod si plures sint patroni laici, & omnes unum præsentauerint; licet postea major pars illorum alium presentando variauerit, non erit locus gratificationis episcopo, sed tenebitur episcopus, necessario priuum instituere caratione, quia in predi. casu non est paritas inter eos, cum prime presentatus habeat maiorem partem patronorum & idēo preferendus alteri secundo loco presentato. Sic resoluit Joan. Andreas in regula. in re cōmu ni. de reg. in. 6. Lopus allegatione. 78. artic. 7. Gregor. Lop. per text. ibi plures referens in. l. 7. tit. 15. part. 1. &c.

Deniq; in hoc articulo cōstituo. quod patronus nō potest seipsum præsentare sicuti nō potest seipsum eligere. c. inscriptus. 8. q. 1. l. si quēquam. C. de episcopis, & clericis. l. cōtra publicā. C. de re militari. l. 12. glo. in. l. planē. quod cuiusq; viuēstatis nomine. quēadmodū neq; potest quis seipsum instituere. c. fi. de institut. Quod quidem ratio ipsa postulat naturalis, quia actio, & passio nō possunt in eod. subiecto cōcurrere, cum sint naturaliter contraria teste philosopho. post prædicamenta facit. l. Vranius. vers. sed cum duo de fideiislorib. Quemadmodū inter baptizatū, & baptizātem, interdantem & accipiente, debet es se distinctione. c. debitum. de bapt. cap. fin. de institut. tradit. Iaso. in. l. cum filio. familiias. num. 17. delegatis. 1. &c.

80 Benē tamē verum est, quod poterit patronus præsentari à compatrongo. glo. fin. in cap. consuluit. de iure patronat. esse cōmunem tenet Abb. in. ca. cum imperitus. numer. 4. de electione Barbacia. consil. 33. nu. 18. volu. Gregor. Lopez. l. 2. tit. 15. pa. 1. M. 2. C. 2.

Quod fit, ut si iste patronus presentetur à tribus compatriotis, & alius presentetur ab alijs tribus. necessatio præferendus est compatriotus presentatus ab illis tribus ea ratione, quia consensus illius in sua presentatione auget numerum patronorum; tenet Abb. in. c. per nostras de iure patro. & est communis secundū Augustinū Beron. cons. s. n. 31. secundū Rochū de iure pa tro. verbo honorificū. n. 25. Nā licet, ut prædictū est, nemio possit seipsum præsentare potest tamē sux presentationi consentire argum. tex. in. l. aliud est capere, de verbo. signif. l. si pater in fine. de manumissis vindict. & sic per illū consensum perficitur, sua electio. vel præsentatio, & facit eā præponderare. Et hanc esse communem plures referens scribentes, tenet Peralta, in. l. viuum ex familia. §. rogo, n. 10. de legat. 2. & Molina de primogenijs Hispanoru. lib. 2. c. 4. n. 61. Et ita tenēdū, licet contraria opinione, imo, quod quando compatriotus presentatur à tribus cōpatronis, & alius extraneus præsentatur ab alijs tribus patronis sit locus gratificationi facienda per episcopū, quia cōsensus ipsius patroni præsentati non auget numerū in sue presentationis: tenet glo. in. d. c. per nostras de iure patro. & glo. in. d. c. cū in iure patronatus. inquam. in. d. c. cū in iure peritus, que glo. communiter reprobatur secundū Abb. ibi & secundū eundem cōsilio. 25. columnā penultima. volum. 2. &c.

82 Quod fit, ut cum elec̄tio de seipso vel præsentatio iuri humano solū aduersetur potest quis efficere, licet sit ex eligentibus, vel præsentantibus, vt alij ipsum elegant vel præsentēt: q̄ factū est tempore Potifcatus Pōtificis maximi. loan. 22. qui fecit, vt omnes Cardinales illum eligerent, vt reserf̄ Florentinus in summa historiali ti. 21. & 22. c. 14. Sic dicebat Decius cōsilio. 151. & Nauar. in. c. placuit, nu. 9. de poenitētia. d. 6. Papam posse seipsum absoluere à iuramento, seu voto, quia soli iuri humano aduersatur: non tamen poterit seipsum à peccatis absoluere quia aduersatur iuri diuino, quo disponitur, quod inter absoluente & absolutum sacramentaliter, debet esse differentia, & distinctio personarum. vt per Concilium Florentinum de sacramentis. versic. quartum. Corci. Triden tin. sessio. 14. ca. 7. explicat Nauar. di. et. ca. placuit. Soto. in. 4. d. 18. q. 4. art. 1. Sic exe-

cutor testamenti obligatus ex testatoris dispositione distribuere centum. inter pauperes poterit sibi ipsi applicare illa cētum si in paupertate magna sit constitutus: tenet Calderinus consil. 39. de testamentis. Astcharranus consil. 84. Nauar. in. c. quan do. de consecratione. d. 1. notabili. 7. nu. 33. Ea ratione, nam iste talis accipit, quod antea non habebat: & sic non facit contra rationem naturalem, vt explicat Panorm. c. 1. n. 4. de cohabitatione clericorum, &c.

Ex quibus fundamentis aperte constat posse patronum clericum à compatriotis præsentari, & cum æqualis sit numerus aliorum patronorum alij præsentatiū præferri in præsentatione compatriotum, quia auget numerū ex supra resolutis. Maximē, quia in hoc casu cessat ratio quæ posset virgere, quod videtur seipsum præsenta re, cū nullum effectum præsentatio operetur absque episcopi institutione, qui, si idoneus non sit, potest illum nou admittere. Cū igitur patroni teneantur clericum præsentare, & hac ratione laicus quadimestre, clericis verō semestre tempus conceditur. Videndum est, an huiusmodi patroni, si plures præsentauerint, quis eorum præferendus sit. Et digniorem videtur esse præferendum, vt in cap. x. vt ecclesiastica beneficia, ibi, Debuiti in persona in igit idonea dispensare, cap. si forte. c. Metropolitano. 63. distinctione. cap. Moy ses. capit. licet ergo. 8. questione. 1. capit. vilissimus. 1. questione. 1. Authenti. de monachis. §. ordinatione. in principio. Nihilo minus tamen videtur, quod in præsentatione iurius patronatus sufficit si dignus præsentetur, necq; tenetur patroni dignorem præsentare. c. monasterium. 16. q. 7. quod autē. c. cum autem. capit. pastoralis. cap. cum propter. ca. eam te. de iure patronatus, &c.

Quare in hac varietate verissima est, resolutione, quod aut agimus in foro conscientie, aut in foro exteriori. Primo casu, si agimus in foro conscientie tenetur patroni dignorem præsentare: nam cum sit obligatio iustitiae distributiæ equaliter obligat tam patronos quam alios ad dignorem præsentandum quemadmodum & electores ad eligendum: tenet Couarr. regula peccatum, secunda parte. §. 7. numero quinto, Mando. in additionibus ad Lāpum. allegatio. 22. Et sic ille, qui cū sit

canonicus habet mādatum ab alio, ut eius nomine etiā eligat, nō potest diuidere suffragiū pro duobus, cū in cōscientia teneatur digniorē eligere, tenet Doct. c. olim de reiudicata & Mādosius vbi sup. Molina de primogenijs. c. 2. n. 51. Quod etiā procedit in habente mādatū à patrono ad præsentādū, nam in cōscientia tenetur dignorem præsentare, ex supradictis, &c.

Secūdo verō casu, quādo sumus in foro exteriori valet præsentatio, & electio de dīgno etiā prætermisso digniori, vt iura supra allegata probant. Quod quidē ratione nō caret ne res publica varijs litibus turbetur, vt docet S. Tho. 2. 2. q. 63. ar. 2. Soto plures referēs li. 3. de iustit. & iure. q. 6. ar. 2. cōmunis secundū Deciū in. c. cōstitutis, el. 2. col. 2. de iustit. & iure. q. 6. ar. 2. secundū Menesij in. l. cum quidā. nu. 19. delega. 2. secundū Coua. d. regula peccatum secundū Didacū Perez. 1. 2. tit. 6. li. 1. ordin. n. 13. p. 253. Cuchus de instit. cano. lib. 4. tit. 1. nu. 133.

Ex qua resolutione deducitur, quod præsentatus à maiori parte patronorū, si idoneus est præferri debet præsentato à minori parte, etiā si dignior sit. gl. in. c. quoniā ver. qui maioribus, quā Doctor. sequuntur cōmuniter, & sequitur Decius consil. 129. n. 2. & supra relati: & facit. l. 10. tit. 15. p. 1. Quod fit, ut si præsentati æquales sint in numero patronorū, tenetur episcopus in anima iudicio digniorem præferre. In foro tamē exteriori, si dignū eligat prætermisso digniori, valet electio, vel collatio de illo facta. Sic Cou. & Didacus Perez vbi supra Grego. Lop. l. 5. tit. 15. p. 1. glo. 1. qui reprobant Doctor. contrarium tenentes.

Ex quo venit expendendus locus sancti Concilij Tridēt. ses. 24. c. 18. dereformacione iuncto motu proprio Pij quinti, super collatione parochialiū, quibus disponit ut collatio ecclesiæ parochialis facta digna, prætermisso digniori posse ab electori, vt per superiorē declaretur irrita præhabito nouo examine. Nam illud procedit, & intelligitur in ecclesijs parochialibus & beneficijs curatis liberis, quæ à solo episcopo, absq; patrono libere conseruntur, præcedente examine per concursum, quo casu oportet digniorē præferre: & aliter collatio erit nulla, & vt talis declara est per superiorē, vt cōstat, ex. d. decreto. versic. peracto. iuncto motu proprio. Quod si beneficium pertineat ad præsen-

tationem patronorū, & sit curatū sufficit vt præsentatus per patronos iudicetur dignus ab examinatorebus, vt constat ex. d. decreto. vers. quod si ius patronat. Quod si plures fuerint à patronis præsentati in numero æquali, tūc episcopus digniorē ex illis eligat, alias collatio, seu institutio erit nulla, iuxta dictū motū propriū. Vnde verba sancti Cōcilij, videlicet, præterdicta formā facta, sunt referenda ad edicta præponenda in examinatione per concursum facienda, vt constat ex finalibus verbis decreti, in versiculo, hac forma omissa. Non tamen requirit Concilium pro forma, quod dignior præsentetur, quia hoc non erit ne cellarium ad actus validitatem, vt supra resoluimus. Ex quo expēduntur verba motus proprij vbi pro forma videtur requirere, vt dignior præsentetur episcopo. Illud enim procedit, quoad ipsum episcopum, qui tenetur digniorē semper eligere: non verō agit ibi de patronis præsentantibus. Et sic circa præsentationem illorum, cū sit casus omissus remanet sub dispositione iuris cōmunis, argumēto. l. precipimus. C. de appellatio. cum similibus: Patroni verō eligentes indignum, & præsentantes scienter pro prima vice priuantur potestate eligendi, & præsentandi argumēto. c. cū in cūctis. §. fi. c. innotuit. de electio. c. perpetuo, eod. tit. lib. 6. t enet Innocen. c. proposuit. de cōcessione præbendę. Barba. cōsilio. 33. nu. 2. vol. 2. cōmunis secundū Menesij. l. cum quidā nu. 17. delega. 2. Gregor. Lopez. 1. 5. tit. 15. p. 1. Perez in. l. 1. tit. 6. lib. 1. ordin. menti. Pro qua sentētia facit tex. in authē. de sanctissimis episcopis. §. si quis oratorijs domū, & in authētico. de ecclesiasticis titulis. §. si quis edificationem. Quę iura etiā iuriis ciuilis sint standum est illorū decisioni cū in hoc nō reperiatur aliud de iure canonico decisum, arguēt. c. 1. & 2. de noui operis enuntiatione. Et hanc partem quod sit priuatus patronus laicus, sicuti, & patronus clericus ipso iure pro illa vice præsentandi, tenet Philippus Probus in cap. si tibi absenti. numero. 53. de præbend. libro. 5. &c.

Contrariam tamē opinionē imo, quod predicta poena priuationis ipso iure solū habeat locū in patronis ecclesiasticis, non verō in patronis secularibus, tenet Bald. in c. quoniā de iure patro. n. 6. Rochus de iure patro. verbo, honorificū. q. 4. Lāberti. lib. x

§.partis.q.10.art.4.n.15.Didacus Perez.l.2.tit.6.lib.1.ordinā facit tex. exp̄ressus in.15.ti.15.p.1.ibi. [Pero si el obispo no quisiere recibir el clero, q̄ presentassen los patronos para la iglesia, mostrando que no era digno, ni la merece ser, de lo prouar, y si lo prouare, no denie ser recibido aquél q̄ los patronos presentassen.] Vbi pro illa vice, ficit indignum patrōni laici p̄senta-uerint nō priuantur ipso iure p̄senta- di pro illa vice. Et facit pro hac parte: nam p̄cena p̄sentionis non est imponēda, nisi in casibus à iure expressis glo. penult.c. fi. de iure patro. quæ loquitur in proprio ca- su, cōmuniter recepta fecūdam Tiraq.l. si vñquā verb. reuertatur, n.206.C. de reuoc. donatio.Ripa,in.c.2.n.14.de rescript. Cas- siodorus decisio.2.de iure patro. Et hāc dif- ferentiam inter patronum laicum & ec- clesiasticum cōstituit Augustinus Beroius in.c. quod autem de iure patro. Fredericus de Senis cōsilio.102. & tenet Cardi. Bald. Imola, & Anton. de Butrio.d. c. quoniam de iure patronatus. Et tenendo hanc dif- ferentiam & tenendo hanc partem non ob- stant iura ciuilia pro prima opinione alle- gata. Nam p̄ter hoc, quod sunt iura Prin- cipis sacerdotalis, nō possunt disponere de rebus spiritualibus, & annexis ecclesiasti- cis.c. quæ in ecclesiarum. ca. ecclesia: san-cta Mariæ de constitutionibus.c. fi. de re- bus ecclesiæ. Maximè, quia dispositio. cap. cum incundis. §.fi. de electione, est p̄cena lis, & loquitur in electione, quæ extendē- da non est ad patronos laicos, argumento tex. in.c. p̄cena de poenitentia.d. t. c. statu- tum. de electione, lib.6.tex. in.1.lex inter- pretatione. ff. de p̄cenis, &c.

§.8 Sed, vt cognoscamus, quis sit dignus, qui dignior, & qui indignus ad p̄senta- tionem, vt in p̄dictis p̄cenis, vel in nulli- tate actus incurritur dicendum est, quod dignus ille dicitur, qui habet qualitates ad beneficium necessarias, etatem legitimam literarum scientiam, morum honestatem, & ordinarii necessarium.c. cum in cunctis in principio. §.in inferiora de electione. cap. eam te. cap. p̄terea de ætate, & qualitate. cap. Si pro clericis pauperibus. de p̄bēn. lib.6. Cōcilio Trident.d. sessio.7. capi.1. & seq.22. cap. 2. & cap. 4. Joan. Nicolaus, in encyclario sacerdotiorum. tit.1.c.7. Selua de beneficio.3.p. q.5. n.1. &c.

Dignior vero est ille, qui aptior, & ma-

gis dignus, & utilis est ad beneficium cui- p̄ficitur, vt explicat Palacios Rubios, in repetitione. ea. per vestras. 3. notabili. §. 26.n.12. Couar. regula peccatum. 2.pa.6.7 num.4.Greg. l.5.tit.15.p.1. Cuchus in in- stitutio. canonicis.lib.4.tit.1.nu.125.San. Tho.2.z.q.63.art.2.ad.3.Sot.lib.3.de iusti- tia, & iure. q.6.artic.2.&c.

Indignus vero est ille, qui non habet qualitates requisitas ad ministerium, cui p̄ficitur: tradit Sanctus Thomas, & Sot. vbi supra, & Rebuffus de pacificis posse- foribus, n.173 Ex quo expēndes differen- tiā maximā inter indignum, & minus idoneum. Nam licet aliquando pro eodem soleant accipi, vt per glo. in. c. cum vos verbo minus idoneas, de officio ordinarij nihilominus differunt: maximè quia indignus est, cuius incapacitas sonat delectum, minus idoneus dicitur, qui citradelectum non est omnino aptus, propter aliquem defectum scientiæ, vel similius, sic expli- cat in nostro proposito Lambertinus de iure patro. 1.p. secundū libri.art.4.10. qua- sitionis principalis. n.21.

Cū igitur ex superioribus cōstet, quod p̄sentialis à patronis quādo à maiori par- te p̄senteratur si dignus sit p̄ferri debet p̄senterat à minori parte tex. in.c. quoniam de iure patro. c. quia propter. c. auditio. de electio. l. quād maior. ff. ad municipales. c. prudentia in princip. de of. delegati, vidē- dum est, qualiter hęc pluralitas patronorū cōsideretur. Et p̄mittēdū est pro articuli explicatione, p̄senteratio patronorum potest cōpetere pluribus, vt singulis, & po- test cōpetere pluribus, vt vniuersis, & sic collegialiter. Primo casu, si cōpetit pluribus, vt singulis, tunc maioritas numeri est cōsideranda respectu minoris partis, vt illa maior pars efficiat maiorem numeram, & sic ab ea p̄sentialis p̄seratur.

Secūdo vero casu, quādo cōpetit pluri- bus, vt vniuersis & sic collegialiter, tuc ma- joritas est cōsideranda respectu totius Feli. in.c. cū omnes de cōstit. n.20. Boerius deci- sio. 121. Et hoc secūdo casu, oportet, q̄ ad- fint duas partes collegij, vel vniuersitatis. l. nulli. ff. quod cuiusq; vniuersitatis nom. l. nominatū. C. de decurio. li. 10. tenet Deci- in.c. licet. nu. 30. de electione. Hinc deduc- tur, q̄ si ius patronatus cōpetat parochia- nis alicuius ecclesiæ non competit colla- galiter, vt vniuersis, sed vt singulis: tenet

§.9 Calderinus cōsilio.9.de iure patro. Abb. cōsilio.76. vol.2. Patilus de monte Pico in.l. Titia cum testamento. §. Titia cum nuberet, quest.31. delega.2.

Secundo subdeducitur, quod quando- ius patronatus competit pluribus, vt singulis, nō oportet, quod omnes simul con-ueniant in eod. loco ad faciendam p̄sen- tationem, sed sufficit, quod separatim, suffragia p̄senterent, quod secus est, quando illis competit, vt vniuersis, quia teneantur in uno loco cōgregari ad electionem, vel p̄senterationem faciendam Decius in. ca- cum omnes, de constitutio. Lapis allega- tione. 78. & esse comitunem tenet Aymo Craueta cōsilio.63.nu.1.

Posteaquam resolutum est de officio ipsius patroni, quantum ad eius personam & p̄senteratum, restat nunc, vt expenda- nus, an aliquid aliud sibi restet peragen- dum, vt clericus deseruire debeat officio, 90 ad quod p̄sentialis est. Et resolutio est tenendum quod postquam iam est facta p̄senteratio per patronos clerici p̄senta- ti cū suis p̄senterationibus debent corā episcopo diocesano comparere vt eum, in quem requisita ad illud munus inuenientur instituat, & collationē beneficij seu cape- lanię faciat, quia ad ipsum pertinet huiusmodi institutio, & collatio. ca.3.de institu- tio. c.1.eod.titul.lib. 6. concilium Toleta- num quartum.ca.32. Nam cum Papa non possit in tempus requisitum prouidere, ar- gumento. c. cum longe. 63. dist. hoc munus episcopis demandauit in suis episcopati- bus. c. ita dominus. 19. dist. c.1. de translatio ne episcopi. c. mandata. de p̄sumptioni bus. Turrecremat. libr.2. de poteſtate ec- clesiæ. c.54. Caieta de autoritate Papæ. c.10. & sic inter alia, quæ in iurisdictione episcopi computantur, est institutio benefi- ciorum. c. conquerente, de officio ordina- riij. c. cum ex iniuncto. ad finem de hæreti- cis. glo. in.c. transmissa de electione Soto. lib.10. de iustitia. que.3.art.4. & in.4. dist. 25. q.2.art.2.conclu.2. Lambertinus de iu- re patronatus lib.2.3.par.q.1.principali. ar- ticu.3. licet iure, quo vtimur institutio, & collatio beneficiorum in certis mensibus anni Pontifici referuata est, vt constat ex regula cancellariæ Pij. V. de mensibus re- feruatis. folio. 21. inter sanctiones apo- stolicas. Gometius in commentarijs ad regulas cancellariæ. folio. 56.colu.1. Ripa lib.1.responsorum. c.25. Cassiodorus deci- sione. 3. de refuerationib. Didacus Pe- rez. l.1.titul.6.lib.1.ordina. colu. 264. Et sic in beneficij, quæ ad p̄senterationem patronorum nulla est, facta per Pontificem refueratio, neq; in generali refueratione ve- niunt beneficia ad iuris patronatus p̄fere- tationem pertinēta, vt supra tradidimus, dicendum est, quod patroni etiam ecclē- siastici ex poteſtate, quam habent p̄fesen- tatione possunt instituere, neque benefi- cium conferre. c. cuin. & plantare. §. in ec- clesijs. de priuilegijs. c. fin. de iure patro. l. 5.titul.15.par.1.glo. fin. c. cum laici. de iure patro. adeo, vt si episcopus, vel Archiepi- copus in aliena dioceſi fundauerit, con- ſtrixerit, vel dotauerit ecclesiam, quāvis ex hoc ius patronatus acquirat, non tamē habet institutionem, in beneficij, vel cap- pelanijs illius ecclesiæ. ca.1.16.q.3. Panor- mi. c. præterea. 5. notabili. supra eod. & in. c. cūm ecclesia. ntinie. 3. de electione. Felius. c. cum venerabilis. num.33. de excep- tionibus. Couarr. c. tua nos. nu. 8. de testa- mentis. Et sic quād defecutum institutio- nis nulla est differentia inter patronum lai- cum & patronum ecclesiasticum secundū communem relatā per Beroium in.c. præ- terea. el.1. de iure patro. nu. 4. Et si quo ad custodiam ecclesie vacantis differat: nam patronus ecclesiasticus interim, quod est vacans ecclesia, habet custodiam illius ec- clesiæ, & poteſtatem exigendi rationes de temporalibus: laicus vero patronus nō ha- bet nisi solam defensionem ecclesiæ. ca. fi- lijs. 16.q.7.c. præterea el.2. de iure patrona- tis. 1.3. & 4. titul. 15.par.1. & ibi Gregorius Lopez. Abb. & reliqui. in. c. de monachis. de p̄bēndis & Decius. c. bonæ. el.2. de ap- pella. nu. 2. tenent. hanc differentiam, seu diſcriben inter patronum ecclesiasticum, & secularē nullo iure probari, sed quod in diſtincte tam patronus laicus, quam pa- tronus clericus solum habent p̄senteratio- nem, neq; circa prouentū fructuum, seu reddituum beneficij, quidquā dispone- nere valent. Quid sententia Philiippi De ejus hodie est confirmata per. S. concilium Triden. ses.24.c.3. in fine. ibi Patroni vero in his, quæ ad sacramentorum administra- tionem spectant, nullatenus se p̄sumit ingerere, neq; visitationi ornamentorum ecclesiæ, aut bonorum seu fabricarum, prouentibus inimisceant, nisi quaterat id

eis ex institutione, aut fundatione competit. Loquitur indistincte tex. & in sif. 25. c. 9. inquit, Patroni beneficiorum cuiuscunque ordinis & dignitatis, etiam si communites, universitates, collegia, quecumque clericorum, vel laicorum existant, in perceptione fructuum, prouentuum, obuentionum, quorumcunq; beneficiorum etiam si vere iuris patronatus ipsorum ex fundatione & dotatione, essent, nullatenus, nulla causa, vel occasione se ingerant, sed illos libere, rectori, seu beneficiato, non obstante quacunq; consuetudine, distribuendos dimittant. Quorum iurium serie apparer qualiter patronatam clericis, quam laicus sola presentatio in beneficijs iuris patrona, & nihil aliud in ecclesijs competit. Quod fit, vt si clericus ex sola presentatione occupauit beneficium vel capelam dicitur intrusus, quia non habet titulum, cum non per ostium, hoc est, per canoniam institutionem, sed aliunde intrauerit. Est enim intrusus, qui scienter iniuste occupat beneficium. c. eum, qui, de praeben. lib. 6. glo. in pragmatica sanctione, titu. de pacificis possesso. q. quicunq; . ver. violentus. Felinus in. c. in nostra corollario. 2. de rescriptis. Decius consilio. 2. ad finem. Corrasius in paraphrasi sacerdo. q. 47. Rebuffles in praxi beneficiorum. 3. part. q. 11. Gaspar. in epithome, de intruso. num. 3. Mandosius. de signatura grati. titulo. absolutio ne, à mala fructu perceptione. Et ad hanc speciem sunt reducende quinque species in trusionis, quas refert Dominicus in. c. propter. 19. dist. Felinus in. c. veniens el. 2. nu. 2. de accusationibus à Gometio, regula de triennali possessore. q. 47. Igitur intrusus est, qui non habet titulum, sicut coloratum, vt sunt clerici, qui ex sola presentatione absq; institutione ordinarij se ingenerunt in beneficijs, vel capelanijs, vel accipiunt beneficia referuata auctoritate ordinarij, vel Pontificis, iuxta regulam cancellariae. 34. de triennali possessore, & regulam cancellariae de mensibus referuatis folio. 10. Inter regulas cancellariae apostolicas & inter constitutiones Pii. V. est illa, per quam datur facultas iudici ordinario discernendi, sequestrandi super beneficijs referuatis, folio. 54. inter sanctiones apostolicas. Poena autem intrusi huiusmodi est quod efficitur inhabilis ad beneficium obtinendum. c. cum iam dudum de praeben. c. eum,

qui eod. titulo. lib. 6. Felin. in. c. postulat. num. 14. de rescriptis. Selua de beneficio. 3. part. q. 2. num. 4. & tenetur ad restitucionem omnium fructuum perceptorum vt docet Perinus de referuatio. q. 3. principal. 9. effectu. Probus in. c. fin. nume. 6. de constitut. lib. 6. Et de alijs poenis contra intrusum statutis, vide Parisium consilio. 44. nu. 13. volum. 4. & consilio. 118. cod. volum. Rebus in praxi. beneficiali titulo de noua prouisione in princi. & titulo de rescripto. perinde valere. nume. 3. Domini cus consilio. 128. Cassiodorus decisione. 33. num. 6. super regulas cancellariae.

Hinc fit, quod vsq; adeo ad diocesanum pertinet institutio beneficiorum, quod si testator constitutat capelaniam in ecclesia cum redditibus perpetuis, clericis perpetuo conferibilem, cum habeat naturam beneficij ecclesiastici non poterit testator, efficere, quod in prouisione illius, neque in institutione se intromittat episcopus: quia cum ecclesiastica sit, non potest absq; episcopi institutione inferiri, neq; clericus ad eius gubernatione se intromittere: ita quod tale testatoris mandatum tamquam contra iuris regulas effectum non habet, neq; est seruandum, argumento tex. in. l. ne mo potest de leg. r. & sic tenent plures relati per Couarr. in. 4. 2. par. c. 3. §. r. nu. 20. Joan. Gutierrez. d. l. nemo potest. nu. 144. Menchaca lib. 1. de successionum creatio ne. §. 7. nu. 20.

Ex quibus omnibus & illud deducitur, quod per solam episcopi institutionem, facta per patronos prius presentatione acquiritur plenus ius ipsi presentato, & instituto absq; alia traditione possessionis. Sic Anto. Abb. & Beroius &c. Doctor. communiter in. c. quod autem de iure patronatus, & Doctor. in. c. cum dilectus eod. titulo. quod secus in profanis, in quibus ex solo. titulo. absq; traditione, non acquiritur ius in re sed necesse est, quod tradatur illi possessore. l. quoties. C. de rei vindicatione. vbi Corrasius in princ. §. per traditiones. institu. de rerum divisione. Per traditionem, inquit Imperator, naturali quoque iure res nobis acquiruntur. l. traditionibus. C. de pactis. l. 50. titu. 5. part. 5. copiose explicat per Couarr. lib. 2. resolut. c. 19. per Gozadimum in repetitione. l. 2. columna. 6. C. de pactis inter emptorem & venditorem, Conanus, lib. 7. commentatorum: ca-

6. num. 10. Nam in nostro casu longè diuer sum est, solam institutionem sufficere ad acquirendum ius in re, per quam excluditur primo loco præsentatus: tenet Abb. in. c. quod autem de iure patro. Nam in beneficibus & spiritualibus ex solo. titu. & in institutione superioris acquiritur ius, & dominium, sine villa traditione. c. si tibi absenti. de præb. lib. 6. reg. 1. de reg. in. libr. 6. docet Iason in. l. si tibi homo. §. cum seruus. de leg. r. idem in. l. quotiens. nume. 12. & Couarr. lib. 3. resolution. ca. 16. nu. 5. Cassiodorus decisione. 21. nu. 8. & decisione. 24. num. 3. super regulam cancellariae. Nā Dominia & iura in spiritualibus nō à possessione, sed, ab auctoritate & institutione ordinarij initium habent, & sic in illis possessione & traditio necessaria non est. At vero in profanis, & temporalibus vt predixi, ultratitulum requiritur regulariter traditio ad acquisitionem dominij, quia dominia rerum temporalium à possessione cœperunt, & habuerunt originem. Nam, licet à princ. quę in nullis bonis erant, efficerentur capientium, l. r. de acquirenda posse. l. 3. & ibi Capra, de acquirendo rerū dominio. §. fere. & ibi Otomanus, Instit. de rerum divisione non capientis propria auctoritate, sed qui mediante titulo. per possessionem traditam rem accipit. in temporalibus & profanis dominium acquirentur. Sic supra relati & Gregorius Lopez. d. l. 50. titu. 3. par. 5.

Ex quibus merito venit damnanda. gl. in. c. quanto. 63. dist. dum affirmat post electionem acquiri ius in beneficium, & per confirmationem solum exercitum tribui: quæ glo. falsa est cum aduersetur tex. in. c. fin. de translatione prælatorum quam meritò reprehēdit Felinus. c. cum Bertoldus, colum. 1. de re iudicata, & glo. in regula cancellariae. 33. Nauarr. in repetitione. c. accepta oppositione. 6. num. 2. de resolutione spoliatorum.

94. Hinc deducitur, quod licet alias non valeat appellatio proposita per primum presentatum, eo quod patronus alium. 2. loco præsentauit, cum talis appellatio sit contra ius, argu. c. cum appellacionibus liuolis. de appellatio. lib. 6. & c. licet possit appellare ab episcopo, qui eum non admisit, & valeat hæc appellatio vsq; ad præsentationem secundi, tamen, si episcopus secundo loco præsentatum instituit, expirat ius pri-

mi præsentati, & appellatio ab illo interpretata euaneat, & extinguitur. Sic glo. in. c. pastoralis. de iure patrona, communiter recepta secundum Abb. dict. nume. 5. Quod quidem non procedet quando episcopus differret malitiosa institutionem primi præsentati, & de eius malitia constaret, vt quia fortè. 1. præsentatus, erat doctor, vel licentiat in universitate approbata, & celeberrima, prout est Salmanticensis Academia & vita, & moribus simul, & alijs requisitis satis idoneus, & secreto facit, vt patruus præsentet familiarem, vel consanguineum episcopi, vel amicum, seu eius cancellarium, & statim episcopus fecit illi in institutione, hec & alię similes cause ad coniecurandam, & præsumendam malitiosam institutionem episcopi est sufficiens, vt ab eo appelletur ab episcopo illum secundum instituente. Neque ex hac institutione malitiosa facta extinguitur primi præsentati appellatio. Hanc sententiam tenet glo. d. c. pastoralis. quam communem esse, tenet Abb. ibi. num. 7. & Rochus de Curte vero, honorific. q. 17. & Gregorius Lopez. 1. 6. titu. 15. par. 1.

Hinc fit, quod, licet attēto iure communni non sit præscriptum tempus intra quod episcopus teneatur, præsentatum à patrino instituere, quemadmodum ad confendum beneficium est terminus præfixus, & statutus, iuxta. text. in. c. 2. de concessione præb. & tradit. L'abertinus de iure patr. lib. 2. 3. par. q. 2. art. 6. hodie tamen tempus duorum mensium à die præsentationis ad institutionem faciendam per episcopum præscriptum est à Pio. V. in suo proprio motu relato folio. 20. inter sanctiones apostolicas.

Sed in hoc articulo videndum est, utrum institutio, vel collatio facta ab episcopo absq; præsentatione patronorum sit ipso iure nulla, an vero veniat per sententiam irritanda. Et quidem videtur à princ. merito iure valere, licet veniat per sententiam irritanda. Probat tex. in. c. illud. de iure patr. in. c. irritanda, quod verbum est futuri temporis, quod non inducit nullitatē actus ipso iure, sed per sententiam iuxta doctrinam glo. verb. fiat &. verb. suspendatur in. c. quisquis de electione. communiter recepta secundum Tiraquellum, in. l. si vñquam verb. revertatur. nume. 39. C. de reuocandis donatio. Hanc partem tenet Rota

- 97 Rota antiqua, decisione, 21. de concessionē præben. Decius consilio. 126. column. fin. Cassiodorus decisione. 2. nu. 4. de locato. Gometius in regula de triennali. q. 61. In contrarium tamen virget tex. in. c. decerni mus. 16. q. 7 & text. in. ca. cum Bertoldus. de sententia & re iudicata, quibus probatur, institutionem episcopi absq; presenta tione præcedente patronorum, eis iritatem ipso iure. Quod constat, ex verbis tex. ibi, iritatem fore. Quæ verba cum sint presentis temporis inducunt nullitatem ipso iure iuxta doctrinam glo. in. l. in criminali. C. de iuris. omnium iud. & in. c. 2. de heretici. lib. 6. verbo, innodetur, communis secundum Felinum in. c. Rodulphus. nu. 25. de rescriptis. Iaso. in. l. posthumo nato nu. 25. C. de bonoru posse sio ne. Menesiu. l. 1. num. 28. C. de iuris & facti ignorantia. &
- 99 hanc opinionem tenet Abb. in. cap. illud. de iure patro. nume. 2. idem in. ca. ex insinuatione. num. 3. eod. tit. idem. in. ca. cum Bertoldus. num. 13. de re iudicata. num. 6: & 7. & ibi Felinus. num. 8. dixit communem idem in. c. in nostra. corollario. 38. de rescriptis. communis etiam secundum Rochum verb. honorificum. num. 2. secundum Fredericum de permutatione. ca. 3. & comprobatur hec opinio per tex. in. l. 5. titu. par. 1. vbi Gregorius Lopez. glo. 1.

Quare in hac varietate opinionū omisfa concordia, quam tradit Beroius. d. ca. il l. 1. num. 5. verissimè est dicendum collationem, vel institutionem factā ab episcopo spreta præsentatione, reputari à iure iritam, & nullam, sic Felinus in. ca. cum ex officij num. 37. de prescript. Cassiodorus decisione. 2. num. 4. de locato. Quod ex ea ratione fundatur, nam vbi actus annulatur in fauorem alicuius & in odium alterius subintelligitur tacita illa conditio, si voluerit ille, in cuius fauorem actus annulatur. l. filio præterito. cū glo. fin. de iniusto rupto. Rota antiqua decisione. 10. de iure patro. column. 2. quemadmodum videmus in emphyteota, qui si nō soluat per biennium canonem, cadit in commissum, si domino placuerit, & domino volente & de clarante. l. 2. C. de iure emphyteotico. tenet Bald. in. l. fin. nu. 4. C. de reuocan. do. natio. Cummanus consilio. 164. column. 3. De cius consilio. 146. & consilio. 206. num. 8. Cassiodorus decisione. 3. de locato. num. 5. Cum igitur institutio, seu collatio facta

ab episcopo annulletur in fauorem patro ni, & subintelligatur illa conditio si pa tronus voluerit, à princ. & interim, dum nō vult, & nō agit de contemptu & non præsentat auctus valet, & tenet, & sic insti tutio, seu collatio episcopi, quasi penden te conditione argumento. c. cum pro te, de rescriptis. lib. 6. At verò agentē patrono de contemptu & præsentante conditio ad impletur, & collatio resolutur, & iritatem cē setur à lege. Ex qua resolutione planè ex penditur intellectus, & reconciliatio ad tex. in. d. c. decernimus. 6. q. 7. cum text. d. c. illud de iure patro. scilicet, quod ex eo in casu. d. ca. decernimus, dicitur nulla in stitutio, & collatio facta ab episcopo, absq; patroni præsentatione, quia ipsi patroni agebant de contemptu, & præsentabant, vt ex verbis tex. eius litera manifeste con stat. At verò in. d. cap. illud. de iure patro. propterea præsupponitur validam esse collationē & institutionē episcopi. Quia patroni adhuc non agebant de contemptu, & cōditio pendebat pari ratione in. d. ca. cum Bertoldus. collatio, & institutio facta ab episcopo, ad præsentationē illius, qui nō erat patronus, necq; in quasi pos sessione præsentādi fuit nulla, quia ibi pa tronus egit de contemptu, & præsentauit intra tempus debitū, vt manifeste ex ver bis tex. colligitur.

Ex qua resolutione deducitur intellectus ad tex. in. c. ex insinuatione de iure patronatus. vbi in institutio, & collatio facta ab episcopo, absq; præsentatione patroni est ipso iure nulla, quia erat patronatus ecclasiasticus, & patronus ecclasiasticus agit statim de contemptu apud Papam, quara tione fuit instincta collatio, & institutio episcopi. Ex quibus manifeste appetet ve ra sententia ad illam questionem cōtrouer sam, an permittatio beneficii pationati faeta irrequiro patrono si nulla, an veniat annullanda. Et ex supra dicta resolutione deducitur, validā esse à princ. sed postea reclamante patrono intra tempus cōcessum ad præsentandum resoluī & rescindi. Sic Federicus de rerum permutatione. q. 3. Felinus. c. cum Bertoldus. de re iudicata. column. 5. idem in. c. cum accessi silent. num. 19. de constitutionibus. Decius consilio. 124. Felinus. in. tit. quando literę apostoli cæ. ampliatione. 9. Couarr. in practicis questionibus. c. 36. num. 9. & plures relati

per

per Didacum Perez, quos ipse sequitur. l. 1. titu. 6. lib. 1. ordina. colum. 19.

Sic etiam constat, manifestè ratio propterquam patrono non agente de contem ptu intra quatuor, vel. 6. menses concessos ad præsentandum reconualecit institutio facta ab episcopo vt ratio sit, quia cūm pre dicta collatio facta per episcopum, vel in stitutio potuissest annullari reclamante pa trono, & agentē de contemptu, si ipse pa tronus intra illud tempus tacuerit, perinde est, ac si expresse consentiret, iuxta regu lam tex. in. l. 1. de in integrum restitu tione. glo. in. l. si ego. de negotijs gestis. Bald. in authen. ad hēc. C. de usuris.

102 Denique in hoc articulo norādum est, quod patronus non poterit promittere viuētē possessorē beneficij, vel capelaniē il lūdaleri, ita quod non potest promittere presentationem ad beneficium vacaturū, neq; in genere, neq; in specie, quemadmodum neq; episcopus id facere potest, iuxta tex. in. c. ne captanda de concessio ne præben. Nam promittere beneficium viuentis est peccatum mortale, & contra bonos mores, neq; valet talis promissio, cū ipsi etiā Gentiles suis legibus similes prouisiones fuerint de testati. l. fin. C. depa rtis. l. ex eo. C. de inutilibus stipulatio. ca. 3. de concessione. præbendē. c. detestanda. eod. titu. lib. 6. Alciatus. l. fin. C. de pactis. vbi Iaso. nu. 15. Socinus consilio. 53. nu. 4. vers. 3. Rebus. 2. tomo constitutio. titulo. beneficia ecclesiastica. Cassiodorus decisione. 3. de præben. Vt enim hēc sententia perfectè maneat resoluta habet maximam difficultatem: nam videmus Pōtificē Maximum, qui tenetur iura vñq; ad sanguinē custodiē, maxime ea, quae respiciunt diuinam, & naturalem rationem iuxta tex. in. ca. sunt quidam. 25. q. 1. concedit sēp̄ si mē ius ad vacatura beneficia, & beneficia viuentis promittit, & literas ad illa. capi. 2. de præ. lib. 6. & sic concedit regressus, in gressus, accessus & coadiutoriam, cū futura successione: qui omnes modi includuntur sub literis expectatiis, de quibus per Cassiodorū decisione. 2. sub titulo de paclis, & decisione. 1. sub tit. de pensionibus. Go metius in regula de non tollēdo iure quæ sito. colu. penultima. Nauarr. c. si quādo in princ. exceptione. 13. col. penultima. de rescriptis. & tamen videmus, quod hujusmodi promissio ad beneficia vacatura per

plura cōcilia est detestata, & prohibita, vt cōstat per conciliū Lateranense in. c. ne cōstat detestanda de concessionē præbē dr. Neq; obstat, si quis dicat, aliud in Pōtificē Maximo aliud in inferioribus. Nam cum repugnet diuinæ, & naturali rationi etiam, & Pontificem prohibito comprehendit. Quod autē prohibitionis ratio diuinā sit manifeste constat ex regula de infir mis resignantibus. nu. 109. repugnat præce pto diuino de diligendo proximum, Deuteronomij. ca. 6. 26. c. sedille, qui habet pro missionem ad beneficium vacaturum, nō diligit proximum, cum eius morte appetat, & desideret, vt eius beneficio fruatur, ergo iam talis promissio diuino, & natura li iure aduersatur, sequitur neq; Pontificē illam facere posse. Quare promissio ita improbata est, vt etiam & Gentiles & qui Deum non nouerunt, eam fuerint detesta ti, vt constat ex. l. quidam, de donatio. l. 2. §. fi. de his, quibus vt indignis. l. fin. C. de pactis. ergo prohibitio illa beneficij viuentis etiam in Papa reprobatur, iuxta text. in. dict. cap. sunt quidam. 25. quest. 1. 9. sed naturalia. institut. de iure naturali. Quare in hac difficultate illud est dicendum, quod Papa, de potestate ordinaria, non potest concedere ius ad beneficia vacatura, neque illa promittere, ne inde oritur peccandi occasio, vnde iura nascuntur: l. meminerint. C. vnde vi. & quia faceret expresse contra prohibitionē concilij, quod quidem dicendum non est, argumen to. ca. iustum est. 9. distinet. le. digna vox. C. de legibus. de potestate tamen ab soluta, bene poterit Pontifex ius ad beneficium vacaturum concedere, iuxta illud Matthæi. cap. 16. cap. quodcumque ligaueris super terram. capi. quodcumque. 24. quest. 1. Sed hāc interpretatio non est vñque quaque vera. Nam tunc demum potest Pontifex vñ sua potestate, scilicet clave non errante. ca. à nobis. 5. distinc tio. Quare vere tenendum est, quod Papa non potest tribuere ius ad certum officium, vel beneficium vacaturum, ne detur votum captandē mortis. Nam licet Papa id non intendat, cum beneficiū concedit, in illo tamen, cui confertur rem improbabā & illicitam facit, cum non debeat esse soli citus de bonis viuentis. l. 2. §. interduca de vulgari. l. 2. §. si impuberi de collatione bōnorū. Vnde oritur contra illum sinistra

præ-

præsumptio, & iuris suspicio de captanda morte alterius. l. f. C. de pactis, ceterū bene potest Papa cōferre in genere ius ad beneficium incertū vacaturū, cū ex hoc non possit causari huiusmodi votū, neq; peccādi occasio, propter incertitudinē tribuatur, quia nō datur proxima peccādi occasio neq; capiāle mortis, sed remota & vaga, & incerta, quā nō cōsideratur in iure. l. s. de illo. ff. profocio. vbi valet pactum super hæreditate hominis incerti viuentis: quia non trahit proximā sed remotam, & incertā occasionē captādē mortis. Barto. &c. Doct. l. fin. C. de pactis. vbi. Purpuratus dicit cōmuniem, Anania. ca. 2. de concessione p̄t bendæ. num. 4. Curtius, & Iason. l. fin. C. de pactis. Sed licet haec resolutio vera videatur, habet tamen maximā difficultatē, & conuincitur ex eo, nam nō remanet exclusa via captandē mortis, cum licet incerta sit promissio & de homine incerto nihilominus datur desiderium ad captandā mortem alicuius beneficiati senis, infirmi, vel habentis pingue beneficium, iuxta. c. detestanda. de concessione p̄t. Qua ratione conciliū Tridem. ses. 24. c. 19. de reformatione. statuit, quod de cetero non cōcēdatur expectatiue, & alię gratię ad beneficium acatura, etiam ad incerta beneficia licet à Pontifice concedantur, vt seruat de dubio illud decretum, argumento. l. Laibeo. de Carboniano edicto. quod & antea erat dispositum in concilio Basiliensi. ses. 24. ca. 1. vt refert. Ioan. Nicolaus in enchiridione sacerdotiorum & beneficiorum. tit. 4. de gratijs & expectatiis.

Ex quibus manifestè cōcluditur, quod nō solū p̄dicta promissio beneficij vacaturi sit improbata, in patronis, vt non possint p̄mittere presentationē ad beneficium vacaturum viuentis, cum manifeste detur peccandi occasio, & captandē mortis alterius, cum beneficia ad presentationem patrōrum non possint esse tanta numero, quod de persona, cuius beneficium promittitur, cōstare nō possit. Verū, & hęc prohibito extēditur non solū ad inferiores p̄latos, verū, & ad ipsum Pontificē, vt nulla forma, neq; generaliter, neq; incertē beneficium viuentis promitti possit, tantibus diēs cōciliis id si adētibus, & prohibētibus.

Cum igitur, vt supra tradidimus hæreditario iure ius patronatus trāseat in hæredē videndū est, vtrū hæreditate vendita, loca-

ta, vel conducta, vel alio quouis titulo, translata in aliū, transferatur & cura ipsa ius patronatus: Et quidem videtur ius patronatus minime ex his causis cum ipsa hæreditate transire: nā in spiritualibus causis de per se venditio non cadit, aliās committitur simonię vitium, omni iure reprobatum. cap. t. cum alijs. de simonia. par. ratione in alijs contractibus non gratuitas venditio non cadit. ca. cum pridem. ca. fin. de pactis. capi. querelam de simonia. Sic etiam & in decimis, quia spirituales sunt, venditio non habet locum, etiam cum bonorū viuētate. Doct. in. d. c. querelam. de pactis. Bald. cōfili. r. nu. 4. vol. 3. Fabianus de Montetraet. de emptione & venditione. 4. par. principali. q. 15. ergo idē in iure patronatus, quod spiritualibus est annexum dicendum est, iuxta. c. de iure. cap. quia clerici. de iure patro. ca. p̄t. eod. tit. quibus maxime prohibetur, & detestatur iuris patronatus venditio. Idem probat tex. in. d. c. cōsulere. de simonia. c. salvator. 1. quæ. 3. Quod quidem in tantū verū est, quod si vendatur, pœnam excommunicationis incurrit patronus illud vēdens, & contractus est ipso iure nullus, & tam vēdens, quam emens est priuatus ipso iure patronatus: probat tex. in. d. c. quia clerici. cū supra relatis. de iure patronatus. conci. Trident. ses. 25. c. 9. Cuius prohibitionis est ratio propter vitium simoniae, quod sic committitur tam in annexis spiritualibus, quā in ipsis spiritualibus, glo. in summa. 1. q. t. Sanctus Tho. 2. 2. quæ. 100. art. 4. Sed ius patro. est annexū spiritualibus. ca. de iure. de iure patro. cap. quanto. de iudicijs. prohibetur eius venditio, in tantum, quod neque super illo transactio interuenire potest, ergo si ius patronatus vēdi nō potest sequitur, quod neq; hæreditas, cui ipsum ius patronatus adhēret, cum connexorum idem sit judicium. c. trāslalato. de constitutio. l. que religiosis. de religiosis & sumptibus funerū. Nā vulgaris est regula, & iure nostro receptissima, quod cū quid vna via prohibetur, alia concedi non debet, regula. cū quid vna via. de reg. in. li. 6. c. tuç. vbi notat glo. de procuratoribus. Sed ius patronatus prohibetur vēdi de perse, vt iura supra relata tenent ergo, & cū viuētate bonorū cēsetur esse prohibita eius vēditio.

P̄terere facit pro hac parte nā principiū iuris est, quod magis dignum attrahit ad

se mī

se minus dignū. c. quod indubij. de consecratione ecclesię vel alt. latissimē disputat Iason. in. l. Imperium. de iuris. omniū iudicium. num. 6. sed ius patronatus est dignus hereditate, cui est annexum, & inest propter annexionē, quā habet cū spiritualibus, quę preciosiores sunt, quibuscunq; rebus profanis, & temporalibus. c. inter corporalia. de trāslatione episcopi. l. sancimus. C. de sacrofancis ecclesijs. ergo cum bonorū viuētate, licet vendatur, non transit ius patronatus. Facit etiā: nam videmus, quod in conductorem perpetuum transit rei locatae vtile dominium, possessio, & commoditas, & omnis fructus possessio. nis. l. 2. &. i. si ager vestigialis. l. 1. §. 1. de superficiebus. 1. possessores. de fundis patrimonialibus. lib. 11. glo. in. l. fi. vt certo. §. si duobus. ff. commodi. communis secundum Anto. Gomeciū. l. 45. Tauri. nu. 100. & in. l. 62. nu. 2. Velascus. de iure. emphyteotico. q. 1. nu. 2. Paulus in authentica, in. gressi. nu. 9. C. de sacrofancis ecclesijs. Pinelus in. l. 1. C. de bonis maternis. 3. p. n. 11. Ioan. Orocis in. l. penulti. n. 19. de pactis. Molina. li. 1. de primogenijs. c. 24. nu. 2. Et nihilominus tamē creditor, cuivilla, vel hæreditas in pignus data est, in qua inerat ius patronatus, nō trāsit tale ius p̄sentādi in ipsum creditorē tex. in. c. cū Bertold. de sentētia, & re iudicata ergo sequitur manifestē ex omnibus suprarelatis vendita, vel data in pignus, vel locata viuētate bonorū, in qua inest ius patronatus, nō trāsire in huīusmodi locatione, vel vēditione, cum viuētate bonorū ius patronatus. Nihilominus tamē in hoc articulo tenēdū est, quod ius patro. transit cū bonorū viuētate: probat tex. in. c. cū seculū. c. ex literis. de iure patro. & est lex expressa. 8. ti. 15. par. 1. Inquit. l. [Passar puede el derecho del patronazgo de un hombre a otro en cuatro maneras: por heredamiento, por donadio, por cābio, o por vendida &c.] Quam sententiā tenet & explicat Couarr. lib. 2. resolutio. c. 18. nu. 6. Costa. c. si pater. 2. p. verb. Trebellianicē. nu. 7. de testamentis. lib. 6. Bernardus Diaz. regula. 401. Pambinus. tit. de potestate capituli sede vacante. 2. p. q. 5. colu. 2. Fabianus de Monte. de emptio. nne & venditione. 4. par. 15. questionis principalis. Ioan. Igneus in. l. necessarios. 9. nō alias. ad Syllanianum. Et tenendo hanc partē non obstant illa fundamenta, quę vide

bantur vrgere huic propositioni. Nā dicēdū est, quod, licet cōnexoru idē sit iudicij, & sic videbatur, quod cū non possit vendi ius patronatus, sic neq; hæreditas, qua illi inest, illa regula procedit, quādō est eadē ratio, secus h̄ diuersa militet. Vnde ius patronatus etiā dicitur quid annexū spiritualibus, illud dicitur antecedēter, qua ratione non mirum, si à laicis possidetur, & adeorū hæredes trāseat. Vnde quādō res vēditur, in qua inest ius patronatus, non ipsum ius patronatus. Facit etiā: nam videmus, quod in conductorem perpetuum transit rei locatae vtile dominium, possessio, & commoditas, & omnis fructus possessio. nis. l. 2. &. i. si ager vestigialis. l. 1. §. 1. de superficiebus. 1. possessores. de fundis patrimonialibus. lib. 11. glo. in. l. fi. vt certo. §. si duobus. ff. commodi. communis secundum Anto. Gomeciū. l. 45. Tauri. nu. 100. & in. l. 62. nu. 2. Velascus. de iure. emphyteotico. q. 1. nu. 2. Paulus in authentica, in. gressi. nu. 9. C. de sacrofancis ecclesijs. Pinelus in. l. 1. C. de bonis maternis. 3. p. n. 11. Ioan. Orocis in. l. penulti. n. 19. de pactis. Molina. li. 1. de primogenijs. c. 24. nu. 2. Et nihilominus tamē creditor, cuivilla, vel hæreditas in pignus data est, in qua inerat ius patronatus, nō trāsit tale ius p̄sentādi in ipsum creditorē tex. in. c. cū Bertold. de sentētia, & re iudicata ergo sequitur manifestē ex omnibus suprarelatis vendita, vel data in pignus, vel locata viuētate bonorū, in qua inest ius patronatus, nō trāsire in huīusmodi locatione, vel vēditione, cum viuētate bonorū ius patronatus. Nihilominus tamē in hoc articulo tenēdū est, quod ius patro. transit cū bonorū viuētate: probat tex. in. c. cū seculū. c. ex literis. de iure patro. & est lex expressa. 8. ti. 15. par. 1. Inquit. l. [Passar puede el derecho del patronazgo de un hombre a otro en cuatro maneras: por heredamiento, por donadio, por cābio, o por vendida &c.] Quam sententiā tenet & explicat Couarr. lib. 2. resolutio. c. 18. nu. 6. Costa. c. si pater. 2. p. verb. Trebellianicē. nu. 7. de testamentis. lib. 6. Bernardus Diaz. regula. 401. Pambinus. tit. de potestate capituli sede vacante. 2. p. q. 5. colu. 2. Fabianus de Monte. de emptio. nne & venditione. 4. par. 15. questionis principalis. Ioan. Igneus in. l. necessarios. 9. nō alias. ad Syllanianum. Et tenendo hanc partē non obstant illa fundamenta, quę vide

Rubios.

Rubios.dic. §. 42. nume.9.in princi.&c.
Ad rem igitur, unde digressi sumus, di-
cendū est, quod, licet hēres, qui adit hēre. 117
ditatē, postquam adit iam dicatur propriū
patrimoniū, & sic venditis bonis vniuersa-
liter trāseat cū vniuersitate honorū ius pa-
tro. non ex hoc ius patronatus dicitur ven-
di, sed illud, cui inest, cū quibus bonis in
115 cōsequētia trāsit. Ex qua resolutione de-
ducitur, quod si sint cōfiscata bona, in qui-
bus inest ius patronatus, veluti si in aliqua
villa, vel oppido, tūc si iudex, qui facit bo-
norū cōfiscationē, sit sacerdotalis, quia est in
capax iuris patronatus cognitionis iuxta
tex. in.c. quāto.de iudicijs. cōfiscatis bo-
nis etiā vniuersalibus nō cōfiscatur ius
patronatus, licet in eis inest propter defi-
ctum iuris dictiōnis illius. Si verò iudex,
qui ratione alicuius præventionis, qui in
ter laicos in criminibus mixtificiō sit iudex
ecclēsiaſticus, tunc cōfiscatis bonis perip-
sum iudicē, vel quia patronus possidēs bo-
na erat clericus, tali casu, censetur cōfisca-
tū ius patronatus, cum ecclēsiaſticus de il-
lius cognitione cōpētēs sit. Sic expēditur.
glo. in.c. filijs vel ne potibū. 16. q.7. & que-
tradit Decius.ca. quāto.de iudicijs. in.6. Si
mācas de institutionibus catholicis. ca.9.
n.49. Costa in.c. si pater. verb. Trebelliani
ca. num.7. de teſtamentis. libr.6.

Ex quibus deducitur, quod si quis dum
116 emerit villā, vel alia bona, in quibus erat
inſitum ius patronatus, si principaliter ha-
buit eius intentionem adiūs patron. pro-
pter quod emit illa bona, tali casu dubiū
non est, nisi quod committeret lūmoniā,
& haberet locū poena videntis ius patro.
cum id, quod principaliter agitur, sit in-
ſpicendū, & sit in consideratione. I. si
quis neq; causam. ff. si certum petatur, &
tenet Paluda. in.4. d.25. q. 5. arti.3. in fine.
Sot. de iust. & iure. lib.9. q.7. arti.1. Quō
fit, vt si in venditione ville, vel vniuerſita-
tis honorum fiat expressa mentio iuris pa-
tronatus per huiusmodi expressionē vide-
tur, quē principaliter vēdi ius patro. & per
119 cōsequēns erit nulla venditiō: tenet loan.
And. c.vnico. de iure patro. lib.6. & est cō-
munis secundū Lābertinū de iure patrona-
tus. 2. par. primi libri. art.2. 2. partis prin-
cipalis. n.7. Et est verior opinio licet contra
riā opinionē tencat Anania in.c. querelā.
de simonia. Fūdatur ex eo, quia expressio
eorū, quē tacite inſint nihil operatur, etiā

in spiritualibus, iuxta doctrinā glo. in.c. si
gnificasti. de electione. & in.ca. ad audiē-
tiam. 2. de reſcriptis. & in.ca. olim. el. 1. de
reſtitutione tpoliatorum. & in.c. relatum.
de p̄rē. ergo, licet in venditione bono-
rum exprimatur ius patronatus, quibus in-
est cum etsi non exprimeretur, jam est ma-
nifestum, quod cum illis bonis est cōiun-
ctū, sequitur quod nullū vitiū incurritur,
vt vēditio non valeat. Nam dicendū, quod
quando actus de perse simpliciter est pro-
hibitus, tunc etsi tacite inſit si exprima-
tur operatur vitium, propter quod ille, si
in eo exprimatur illud, quod de perse est
prohibitū inualidatur, & annullatur, argu-
men.tex. vbi, DD. notāt. in. 1. nōnunquā.
ff. de conditio & demōstra. Et itā teſtendū,
reiecta quadā dist, quē in hoc casu conſti-
tuit Rochus de iure. patro. verb. ipſe, vel is,
à quo. q. 25. nu. 49. Neq; predīctē ſolutio-
ni obſtat difficult̄ tex. in.d.c. cum Bertol-
dus, quē ſupra pro illa prima parte adduxi-
mus vbi probatur, quod in creditorē, cui
in pignus villa data eſt, vel vniuerſitas, nō
transit ius præſentandi. Nā omiſſa opinio-
ne, glo. fi. dic̄. c. cū Bertoldus. reprobatā à
Grego. Lopez. l. 9. tit. 15. pa. r. glo. 2. dicen-
dū eſt, ideo in casu illius tex. non potuisse
creditorē præſentare, quia cum præſentatio-
ſit fructus iuris patronatus, & creditor nō
faciat fructus pignoris, imo teneatur illos
reſtituere. l. r. C. de pigno. actione. c. cū cō-
tra. de pig. c. r. c. conquestus. de vſu. ſequi-
tur, quod nō poſſit præſentare: alias enim,
ſi ad præſentationē creditoris clericus inſti-
tueretur, iam creditor lucratetur huiusmo-
di fructus, quos nō poſſet reſtituere, neq;
in ſoitē principalē computare, cū præſenta-
tio nō ſit precio cōſtinabilis, ſicuti ſunt
alij fructus temporales. Ex quo deducitur
vera interpretatio ad tex. in.c. ex literis. de
iure patro. vbi miles poſtuit proptereā pre-
ſentare per illā conditionē factā, quia erat
in eum trāſlatum vtile dominium, & erat
in poſſessione iuris patro. cum ad longum
tempus conduxerit villam. Et ita verba il-
la, ad firmā, ſignificāt, vt docet glo. vbi Do-
ctor. cap. 2. de locato Barto. in.l. 1. nume. 8.
C. de iure emphycotico. Quando autem
dicatur locatio, vel cōductio facta ad lōgū
tēpus, explicat latissimē Cona. lib. 2. resolu-
tio. c. 16. n. 1. Pinelus. in.l. 1. 3. par. nu. 63. C.
de bonis maternis. Dueñas in regula. 40:
In conductorem verò ad modicum tēpus,
prout

120 prout ſit, d. cap. 3. Bertoldus, noſi tranſit
iuris patro. vt predīcti Doctores tēnent, &
Palacios in Rubrica, in quā in repetitio-
ne, c. per veſtras. §. 43. col. 3.

Sed circa illius text. deſcriptionem inuelti-
gare oportet, vt rūm lite moſa ſuper iure
præſentandi, poſſit conducedr, vel alijs poſ-
ſessori iuris patronatus præſentate, an verò
dominus. Et teneat, quod aut liſt eſt moſa ſu-
per poſſessione, aut ſuper proprietate iuris
præſentandi. Primo caſu diſcedū eſt, præ-
ſentationem factam lite pendente ſuper
121 quāli poſſessione iuris præſentandi non eſ-
ſe conſirmandam, neq; inſirmandam, ſed
ſuspendandam in euentum litis. arg. c. 2. de
in integrum reſtitutione, vbi Doct. & Au-
gusti. Berolius. in.c. quoniam. nu. 47. de iure
patro. & Rochus de Curte de iure patro.
verb. coſpetens. quāſt. 23.

122 Secundo verò caſu, ſi liſt ſuit moſa ſu-
per proprietate, quia auctor non negat reum eſ-
ſe in pacifica poſſessione præſentandi, ſed
dicit ipsum ius præſentādi ad ipſum perti-
nere, tali caſu poterit quāli poſſessor libe-
rē præſentare, neq; erit ab epifcopo inſtitu-
tio, vel conſirratio deneganda, vel diſ-
ferenda in euentum litis. l. 9. tit. 15. par. 1.
docent Doctores relati per Lambertinum
de iure patro. lib. 1. 2. par. quāſt. 3. art. 9. nu.
3. Dominicus. in.c. hi. qui. 3. q. 6. licet Pa-
nor. Imola. num. 8. in.d.c. ex literis. & Gre-
go. d. 1. 9. Affirment differendam eſſe inſi-
tutionem in euentum litis. Sed eorum opī-
nio iure non probatur: nam pacificus po-
ſſessor non eſt priuahdus cōmodo ſu-
per poſſessionis, lite pendente ſuper proprie-
tate. cap. 1. vt lite pendente, faciunt notata
per Doct. in.c. cum veniſſent, de inſtitu-
tio, ſed comodum iuris præſentandi eſt ipſa
præſentatio, & inſtitutio, vt tēnent Innocen-
tius. c. consultationibus. de iure patro. Quē
admodum eleſtio facta ab illis, qui ſunt in
quāli poſſessione eligendi non eſt priuahdus
poſſectionis, eligendi non eſt priuahdus
doceatur, ſecundum Innocent. c. 2. de in
integrum reſtitutionē, communiter receptū,
ſecundum Ripam. in.c. cum ecclēſia Sutri-
na. de cauſa poſſe. & proprietatis. nu. 41. &
Panorm. in.c. ſi diligenti. de præſcriptioni
bus, ſic etiā in. qui ſunt in quāli poſſessione
præſentandi tēnentur ostendere bonam fi-
dem, vt ſequatur inſtitutio, cum patronis
reſiſtat ius commune & ecclēſia regulari-
ter libera præſumitur, & præſentatio ex

gratia compēlt. cap. quoniam. de iure pa-
tro. c. omnes baſilice. 16. quāſt. 7. Hac au-
tem bona fides probatur, vel ex tit. vel ex
longo tempore præſentandi iuxta concil.
Trident. ſef. 25. c. 9. & tēnent plures relati
per Balbum diſcentem cōmutem in tract.
præſcrip. 2. p. in principio, & in.l. Gelsus. de
vſu capionibus. nu. 121.

GLOSSA QVINTA

principalis, de commissa- rio nominato ad fa- ciendum testa- mentum.

§ V M M A R I V M.

1 Expenduntur Doctores, qui hanc materiam tra-
dant & declarant.

2 Qualiter Doctores promiſtū rūm in ſer-
vū, quod voluntas defuncti fidei alterius commi-
tatur, vel in arbitriū alterius.

3 Adducuntur fundāmenta pro parte negativa;
ſcīlēt, quod non poſſit aliquis ſuam volunta-
rem alterius dispositioni committere.

4 Expendit. l. ſiquis Sempronium. de hereditibus
inſtituēt.

5 Secundum fundāmentum partis negativa.

6 Adducuntur & eiusdem partis fundāmentum
tertium.

7 Pro parte affirmativa, ino quod poſſit quis vlti-
mam eius voluntatem alterius dispositioni com-
mittere plurima & singularia fundāmenta ad-
ducuntur.

8 Donatio catua mortis, confeſſio codicilli, po-
tentias legandi ſub nomine testamenti conſi-
tetur.

9 Declaratur. l. in testamento: de legitimis tuto-
ribus.

10 Declaratur. c. cum tibi. de testamentis.

11 Quod commissarius ad faciendum testamen-
tum diſponit ſic eſt obſeruandum, ac ſi ipſe; qui po-
terat de ſuis bonis teſtrari diſpoſiſſe.

12 Commisſarius tēnentur de bonis defuncti, ſicuti fi-
delis dispensator diſponerez.

13 Secundum explicatur fundāmentum partis affir-
mativa.

14 Etsi matrimonium à voluntate animi proprii de-
pendeat, poſteſt alterius dispositioni committi ille
conſensu, & voluntas.

N

15 Eſt

- 15 Et si bene factū acceptatio à sole voluntate illius, cuius collatum seu prouisum est, potest nisi bilonius hac voluntas alteri tertio committit.
- 16 Juramentum caluniae, quod dependet ab animo iurare debentis in iudicio, potest alteri committit.
- 17 Agnoscere bonorum possessionem dependet à pro priō animo, & nihilominus potest alteri committit.
- 18 Expenditur. l. Theopompus de dote prelegata.
- 19 Tertium fundatum parsis affirmativa multis fundamento confirmatur.
- 20 Senator consulit Libonianus captatorias institutiones prohibuit.
- 21 Etiam si intentio non possit apponi, absoluo, vel condemno quem Titius voluerit, ipsa tamen intentio & eius dispositio potest alteri committi ordinanda.
- 22 Licit commissio electionis non possit fieri hoc modo, Eligo, quem tu elegis, potest tamen tibi committit, ut pro me facias electionem.
- 23 Quando aliquis habet liberam potestatem ad exercitium alicuius actus potest illum actum exercendum alteri committere.
- 24 Omnis iure est permisus commissio testandi pro alio.
- 25 Declaratur. e. cum tibi de testamento.
- 26 Expenditur. 31. Tauri, & l. 6. tit. 4. lib. 5. noua recopila.
- 27 Vtrum quilibet indistincte possit esse commissarius testamenti.
- 28 Declaratur. l. cum pater delegat. 2.
- 29 Deportatus astimulatur excommunicato.
- 30 Cui committitur testandi dispositio, debet esse talis quod nomine suo possit facere testamentum.
- 31 Ut canonicus, vel alius possit vices suas alteri committere debet eas committere, habent eandem qualitatem.
- 32 Ut pater possit nomine filii facere substitutionē exemplarem requiritur, quod pater suo nomine testari possit.
- 33 Quando in commissione datur forma hereditatis & legatorum iam ille non dicitur commissarius, sed nudus minister.
- 34 Excommunicatus non potest constitui procurator etiam ad substituendum.
- 35 Expenditur. l. cum pater. §. hereditatem delega. 2.
- 36 Declaratur. l. 7. cum sequentibus tit. 4. lib. 5. recopila.
- 37 Si commissarius efficiatur inimicus committentis eo ipso censetur renocata commissio.
- 38 Si maritus committit uxori factio nem testamenti & antefactum testamentum transiit ad secundum
- 39 das nuptias, eo ipso videtur renocasse, pradicata commissionem.
- 40 Commissio de testando solum intelligitur de legatio & circa debita & servitia, & fideicommissa, non vero circa hereditum instituionem, nam hac per committentem est declaranda.
- 41 Commissio ad testandum potest mutu fieri dampnam committens intellectum non amiserit.
- 42 Expenditur. l. 29. Tauri.
- 43 Vtrum ad probandam commissionem fuisset factum requiratur idem numerus testium, qui requiriuntur in factio ne testamenti.
- 44 Eadem solennitas requiratur in voluntate declaratoria, qua in voluntate dispositiva.
- 45 Etiam si commissarius habeat priuilegium testandi ab his solennitatibus iuri tenetur tamen cum alterius commissione testatur cum omnibus iuri solennitatibus testari.
- 46 Expenditur articulus singularis, videlicet, utrum si committens habebat facultatem facienda maius, ratiuncula in vita & illud non fecit, possit commissarius, cui factio testamenti commissa est, illud facere.
- 47 Omnia illa commissarius potest, que de iure committens poterat.
- 48 Vtrum quemadmodum post factum testamentum poterat quis facere codicilium, sic & commissarius possit.
- 49 Qui potest testari potest codicillari, & contra.
- 50 Commissio faciendi testamentum utrum intelligatur pro prima vice.
- 51 Voluntas testatoris est deambulatoria usq; ad mortem.
- 52 Expenditur. l. si puer desponsalibus.
- 53 Declaratur. l. quidquid astringenda de verbis obliga.
- 54 Si commissarius virtute commissionis fecit testatum.
- 55 Quod ex defectu solennitatis est nullum an possit aliud testamentum facere, an vero reddatur ad causam intestati.
- 56 In casibus, in quibus data est alicui potestas gerendi actum ea intentione, ut actus valeat, si gerat actum nullum non expirat mandatum, cum per illum actum non sit satis factum intentioni committentis.
- 57 Vtrum voluntas testatoris in arbitrium tertij relata valeat.
- 58 Legatum relictum sub conditione si heres noluerit, non valeat, & sic si legatum soluat heres, non dicitur legatum capere titulum legati, cum a principio fuerit nullum, sed titulus donationis.
- 59 Expenditur intellectus ad. l. fideicommissaria liber

- libertas. & ad l. secundam de fideicommissariis libertatis.
- 60 Declaratur text. m. 9. quod si ita dicta legi fideicommissaria libertas delegatis: 3.
- 61 Expenditur. §. si fideicommissum eiusdem legis.
- 62 Legati dato non potest pendere ex voluntate hereditis.
- 63 Condicio adiecta resolutioni non reddit contractum conditionalem, secus in ultima voluntate.
- 64 Etiam si non possit quis sine actione experiri in iudicio, si tamē ex ipso actu ex iudicio speratur has circum actionem bene experitur.
- 65 Quanvis non valeat legatum sub his verbis, si heres voluerit, valeat tamen sub conditione, si cum heres voluerit.
- 66 Expenditur. l. 30. tit. 9. p. 6. que corrigit ius commune.
- 67 Institutio hereditis non potest in alterius voluntate relinquiri.
- 68 Etiam si institutio hereditis in alterius voluntate collata non valeat, quia est contra bonos mores ciuilis, si tamen sit facta ad plus causas valeat cum non sit facta contra bonos mores naturales.
- 69 Expenditur. l. illa autem institutiones de hereditibus instituendis.
- 70 Declaratur discrimen inter ultimas voluntates contractus.
- 71 Declaratur. e. in. e. cum tibi de testamento.
- In glossa ibi, En Salamanca a onze dias del mes de Mayo, de mil y quinientos y ochenta y seis años, en presencia y por ante mi fulano, &c.*
- P**rincipio quidem hanc materiam tractant Doctores, in. l. 1. delegatis. 2. Bart. l. 1. C. de sacro sanct. ecclesie, numer. 64. Paulus de Castro in l. capitator. et delegatis. 1. Doctores. l. capitatorias de hereditibus institu. Bald. l. executio rem. numero. 47. de executione rei iudicata. Doctores. l. capitatorias. C. de testamen. militis. Cumanus. l. 1. numero. 5. delega. 2. ubi Peralta, & Franciscus Sarmiento, & Antonius Menesius, numero. 49. Carolus Ruijus consilio. 20. numero. 7. lib. 2. Socius consilio. 49. numero. 3. verific. 4. Ludouicus Texera in l. ultima. §. cum quida in columna. 13. derebus dubijs. Gualdensis de arte testandi, titul. 6. cautela. 8. numero. 11. Antonius August. lib. 4. emendatib. iuris scitulis. capit. 15. Costa. lib. 1. Selectarum. cap. 21. Peralta. l. si quis. Tit. lib. numero. 22. delegatis. 2. Tiraquel de priuilegijs pizcaute. priuilegio. 64. Alciatus lib. 2. parergon. capit. 21. Rodericus Xuatrez de captatoria voluntate. Iulius Clarus lib. 1. receptatum. §. testamentum. 3. verific. quartū interfertur. Menchaca de successione creatione. §. 17. numero. 82. Franciscus Sarmiento lib. 2. selectarum. capit. 11. Zafius lib. 2. de origine iuris. numero. 3. Antonius Gabriel lib. 6. communium opinionum. titulo de pia causa conclus. 6. Couartuicias & Doctores. capit. cum tibi de testamens. Robertus lib. 2. Sententiarum. capitul. 11. Gregorius Lopez lib. 2. titulo. 3. part. 6. Tellus Fernandez. l. 31. & ibi Antonius Gometius in. l. Tauri, & idem Antonius Gomez. l. 32. eisd. ll. Tauri, Joannes Gutierrez de iuramente confirmatorio. 1. part. cap. 64. num. 9.
2. Ad secundum articulum deueniendo aduerto primò, quod Doctores promiscue vtuntur his nominibus, & dispositiōibus, an fidei alicuius committatur defuncti voluntas, quos commissarios appellamus, an vero, quod in voluntatem alicuius, vel in eius arbitrium defunctivo voluntas relinquatur. Sed ut ab ipso principio rem ipsam aggrediamur, videlicet, an possit eius voluntatem aliquis alterius fiduci committere, videtur pro dubitandi ratione non posse facit text. expressus in al. si quis Sempronium. ff. de hereditibus institu. vbi dispositio in alterius voluntatem relictā, improbat, non quod captatoria sit, ut male Doctores tenuerunt, sed quia veteres decreuerunt testatorum iura per se ipsa firma esse debere, & non ex alieno arbitrio pendere. l. illa institutio de hereditibus insti. tudi. Nam ille, qui in alterius voluntatem suam sententiam confert non videtur satis firmi iudicij esse, & satius esfer, ut hic intestatus decederet, qui per se ipsum disponere nescit, & qui sui statutus est signatus testamenti factio nem non habere statuit ius. l. de statu de testamētis. Quod & aliud continet inconveniens, si quidem ille tertius, in quo fiduciam habebat, aliter disponeret, quā ipse existimat, & volebat, maximē cū videamus inter viuos hanc sustinēs formam, ut licet quis constitutus alicui mādatū quantū genetale

4. administrationis bonorum, cum libera non tamē cūfīcālī concessione poterit dobare. l. fūlīs familiās, de donatio, l. procurator, cui generaliter de procurator, ergo multō minus vltimā voluntātē. in alterius dispositionem potest relinqui, vel eiusfidei committī, cum facilius possint acta inter viūos emendarī, quam quod defunctus alterius dispositioni commisit, & reliquit, maxime quia ille dicitur decedere ab intestato, quin non fecit testamentum, vel non iure fecit. h. intestatus de verbis significatiōne in principio, de hæreditatibus, quæ ab intestato deservuntur. l. i. titul. 13. pārt. 6. Sed testamentum in quo testator non nominauit hæredem non valer, quia non iure factum est. l. iubemus. l. hac consultissima. C. de testamentis, sed in proposito nostro non fuit hæres nominatus; ergo talis commissarius nihil de bonis defuncti disponere potest, sed tanquam si intestatus decessisset iudicandus est. Facit etiam, nam ille, qui voluntatem defuncti capit, vt de ea ad suam voluntatem disponat dolum, & fraudem committit, cum per illam intendat commissarius alterius captare hæreditatem, & quia consertur in eius testamentum voluntas defuncti. l. captorias, de hæreditibus instituendis, vbi verbum ad secretum intelligitur, aliena voluntatis, hoc est, ad alium testamentum, quod appellatur secretum voluntatis testantis. l. 3. C. de codicillis. Et sic cum per huiusmodi commissionem potius fraudibus ac deceptionibus via appetriatur, quam ut voluntas defuncti adimplatur, constat non solum à iore improbari exquissimum est, sed tanquam peccati causam esse reiciendam argumento. capit. capite. 23. quæstione. 5. docet Barto. in. l. omnes populi de iustitia & iure. Et tanquam contrabonos mores, & peccati nutritiū non esse sustinendam tenet exp̄esse Cumanus. l. captorias numer. 2. de hæreditibus instituendis. & d. l. captoria delegatis. l.

Deinde facit: nam ad hoc, ut valeat hīc dispositio, & commissio, debet fieri ab eo, qui sanaz mentis est, & quod articulatē loquiscias, allās talis commissio tanquam facta ab eo, qui intellectum non habet inficax est, sed ille, qui ex iuri benignitate habet commissionis facienda potestatem, ut alter eius nomine faciat testamentū, ea

ratiōne, quia ipse efficere illud nō potest est, quia cogitatione mortis turbatus quid satiat agitor, vt experientia docet sequitur quod eadem ratiōne nec ad commissiōnem faciendam in periculo extremo constitutus cum omnibus de facilis applaudit omnibus de facilis respōdeat, ergo qui testamentum propter suam infirmitatem facere nequit, nec alteri faciendum committere potest. Denique facit: nam effectus testamenti ex iuri benigna interpretatione & dispositione, confertur in tempus, quo testator non est futurus dominus, ergo satis est, vt sibi permittatur id, q̄ posuit instituere hæredem, quem velit, non igitur debet extendere hanc prōmissionem, vt posuit eam dispositionem in alterius potestatem conserte: nam, vt supra in principio huius tractatus retulimus, testamentum est voluntatis nostræ iusta sententia, de eo, quod quis post suam mortem fieri vult, sed cum quis alterius fidei committit testamenti factio[n]em, iam neque ea est sua voluntas, cum ex alterius voluntate dependeat dispositio, neque id, quod vult, disponit, cum & aliis de suis bonis disponat, plane sequitur, huiusmodi commissionem faciendi testamentū in alterius fidem reliquam non valeat, quæ omnia & si difficilem, & anticipitem nostram sententiam, & glo reddere videantur, vetissimum est, posse quem dispositionem suam & bonorum suorum; alterius fidei committere. Proculus rei explicatione considero, quod licet de iure qui simpliciter dicatur intestatus, qui non fecit testamentum, vel non iure fecit, tamen respectu eorum, de quibusquis in ultima voluntate potest disponere ad libitum testatus dicetur, licet testamentum non faciat: quemadmodum si quis in ultimo vita spiritu fecit codicillum, in quo legata, vel fideicommissum reliquit, vel sub codicilli clausula alteri de bonis suis disponere commisit, quod de iure fieri potest. l. ab intestato. l. conficiuntur de iure codicillorum. tali casu præter directam hæredis institutionem omnia fieri possunt ab huiusmodi commissario, tam in codicillis, quam in alia quacunque dispositione. l. 2. C. de codicillis, & sic respectu illorum legatorum, & aliorum in codicillis relictis à testatore, possent disponi hæc omnia, eius commissarius effi-

efficere potest, & qui sic voluntatem suam dispositus intestatus non dicitur decessisse, cum donatio causa mortis, confectio codicillorum, potestas legandi sub nomine testamenti continetur: legatum hi status. 9. si donator de donati[n]ibus inter virum & uxorem. l. fideicommissum. delegatis tertio. leg. 1. 9. quod autem mortis. si quid in fraude patrōi. leg. Marcellus. 9. i. de donationibus causa mortis. Huiusrei potest exemplum sumi. Nam si quis accepit emphyteosim, vt transeat ad hæredes, vel vt de eo testari posuit poterit illam rem legare alicui, & quantum ad illam testatus diceretur, licet intestatus simpliciter decessisse verum sit: tenet Salicetus in. l. licet. C. familiæ hæriscumda. neq; ex hoc dicitur propria testatum; & pro parte intestatum decessisse contra textum in. l. ius nostrum, de regulis iuris, nam in his, quæ plenitudinem omnium non requirunt præter hæredis institutio[n]em pro testato habetur qui eius dispositionem in alterius voluntatem commisit.

Vnde hæres, qui à testatore præcipue fuit nominatus, vel declaratus vt cætera alterius dispositioni relicta valeant prout sunt legata fideicommissa donationes causa mortis, vel si hæredem non instituit defunctus, venientes ab intestato (prout in hoc calu) succedunt, tenentur illa legata, fidei commissa, donationes causa mortis, quæ omnia testator alterius fidei disponenda commisit persoluere. Pro qua resolutione considero text. in. l. in testamento, de legitimis tutoribus, qui text. dicit, Qui testamento liberis suis tutores non dedit, quia quarum ad tutelam pertinet intestatus, dicitur. Ad idem considero text. in capit. cum tibi de testamentis, vbi fuit concessum indulsum illi episcopo, quod ordinatio rerum decendentium ab intestato libere in sua potestate & voluntate, ac dispositione permaneret, dicendum est, quod licet aliquis non fecerit testamentum cum directa hæredis institutione, sed tantum fecit legata, vel fideicommissa codicillariter, quod id, quod illius tertij dispositione, & voluntate relinquit intestatus non dicitur, sed cum testamento decessisse, & quoad hoc, quod ille fideicommissarius dispositus, sic est adimplen-

dum, & obseruandum, acsi testator disposes eiusque defuncti voluntas appellatur. & dispositio; & sic ille tertius tanquam bonus administrator, cui commissaria est cura animæ à defuncto, & distributione honorum. Illa distribuet bona creatoribus debita personando, & alias quæ ad exonerationem animæ defuncti, & eius funeris Trebellianicam. & Falcidiam hæredi nominato à defuncto, vel venientibus ab intestato, tribuendo, & omnia illa, quæ quilibet vir bonus, & suus delis dispensator, & pater familiæ disponebat, & hoc est, quod verba illius textus denotant dum dicit, voluntatem in dispositione alterius committit, non significat, vt sibi retineat, sed vt ordinet, & disponat, vt fidelis dispensator arbitrio viri prudenter, argumento. l. si mandauerit tibi ff. mandati, quod autem sic defunctus eius voluntatem, & dispositionem possit committere ex multis singularibus fundamentis appareat, quæ non tam, vt hanc veritatem confirmet, quam, quod plurima singulalia declarentur adducant, & principium huius rei inter alia fundamentum est. Nam matrimoniani solo consensu perficitur, cum animæ declaratione. capit. 1. cum mille similibus, de sponsa, sed potestas contrahendi matrimonium potest alteri committere. capit. fina, de procuratoribus. in. 6. tradit plura Couartuias in. 4. capit. 4. numero. 8. sic etiam videmus in electionibus ecclesiasticis cum electio sit animi declaratio, hæc declaratio voluntatis illius, qui eligere tenetur potest alteri committi. capit. quia propter electione. capit. si quis iusta eodem titulo. in. 6. sic etiam in acceptatione beneficij, quæ à voluntate animi dependet potest, hæc declaratio animi alteri committi. capit. gratia, de rescriptis. in. 6. notant Doctores. capit. accedens de præbendis. capit. mulieres. 5. i. de sententia excommunicati, latissime Iason inferens ad plurima. l. si is, qui pro emptore, numero. 162. de usucapio. Decius. l. si quis id, quod de iurisdi. omnium iudicium & tenent Staphyleus de literis gratiae, & iustitiae, folio. 438. numero secundo. Item etiam in iuramento calumnia, quod debet pars iurare se non malitiose facere, neq; item malitiose insurgere authentico, vt litigantes iurent, collatio. 9. l. generaliter, C. de iure in. propter calum

16 caluminia dando. c. i. de iuramento calumniae. l. p. cum sequentibus titul. 7. lib. 4. noua recopil. l. 23. tit. ii. par. 3. tradit Anton. Gom. lib. 3. resolutionum. c. 11. num. 5. Corrasius in preludijs. l. quod admoneendi de iure iuramentorum. Menoch. de arbitrijs. casu. 190. & tamen potest hoc iuramentum per procuratorem cap. fin. de iuram. calumin. in. 6. l. si quis qui Stichus de procuratoribus, vbi stipulatus sicut a testiculum, aut Pamphilum, quem elegerim ex his dicitur, quod istam declarationem animi scilicet, eligere vnu ex his per procuratorem facere constitutum ad petendum facit etiam text. in. l. maritus. C. mandati, vbi procurator habet speciale mandatum agnoscere potest bonorum possessionem, & tamen certum est eam sine animo domini agnoscere non posse. l. 2. C. de acquirenda possessione. l. Thos pompus de dote prælegata inquit tex. Polineam filiam meam tradidi nuptui sciendi mentem meam, ecce igitur casum vbi declaratio voluntatis potest alteri committi etiam in ultima voluntate facit ad idem text. in. l. quem hæredi, de rebus dubijs, inquit text. quod quem hæredi mes. dixerit vellem liberum esse liber esto per quem text. inquit Bart. ibi, quod valet legatum hoc modo, lego tibi centum, & volo quod ea restituas ei, cui tibi dixi, ecce quod animi voluntas, & declaratio in ultimo extremo potest alteri committi, ex quo dicebat Bart. l. cum stipulatus sim. de verbo oblig. quod vbiunque ius eligendi competit aliui vigore contractus & non potest in vita illud eligendi ius exercere potest constitueretur procuratorem ad eligendum allegat tex. Icum debitore in ff. rem rata haberi.

17 Vltexius, & magi. principaliter extollit huius rei fundamentum, nam si omnia iura tam ciuilia, quam canonica & regia considerentur, non est cur dubitemus de hac re cum in illis non reperiatur prohibitiun. quod ex eo comprobatur: nam a conclusione juris naturalis recedere non debemus nisi quatenus iura ex causa recedere permittunt, vt patet in militibus qui quomodo bellentur possunt de suis bonis testari & disponere, & quod non ex alio fit. nisi quia est illis remissa solennitas iuris ciuilis. l. de testamen. militis. sed sententia consultus Libonianus institutiones capitatorias ut in. l. i. de ijs. qui pro non scriptis habentur, ideo eas reprobavit, quia testa-

18 mentum peccaret in materia & in subiecto, hoc est, in hæredie, in quo pendet tota substantia & vis testamenti, & peccaret in forma, quia institutio captatoria, non habet formam traditam a iure in nominacione hæredis. l. hæredes palam de testamens. l. iubemus. C. cod. ista autem ratio prohibitionis cessat in commissione predicta & in nostro casu, quia in ea non reperitur, predicta forma, sic ergo cum in commissione cesset commis. ratio per consequens cessare debet & ipsa prohibitio, argumento text. l. cum pater. s. duleissimis delegatis. 2. non enim sequitur, certa forma in exercitio actus, ergo & ead. requiritur, in commissione eiusdem. actus. nam aliud est actum facere, aliud faciendum committere, vt in l. alieno de officio proconsuli. l. fin. de officiis prefectoribus, vbi qui non potest per se facere potest factionem alteri committere. t. is. cui, de electione. in. 6. cap. fin. de ferijs, quod & similiter videmus in sententia, nā si aliquis dicat in prolatione sententia, absoluo, vel condemnno illud. quod Titius voluerit, clarum est, & competit omnibus, quod hæc sententia non valet, nam sententia per se debet esse certa, & non debet pendere ex declaratione tertij. l. item si vnu. s. Pöponius de arbitris. s. curare institu. de actio, communis secundum Berou. in. c. si pro debilitate, in principio de officio delegati. Doct. c. p. venerabilem, de electione Speculatorum, de exceptionibus. s. viso, ver sic. porro. Doct. maxime Bald. l. i. C. si aduersus libertatem. Anto. Gabriel lib. 2. commu. opinio. tit. de sententijs conclu. 1. Sarmientus lib. 1. selectarum. c. 17. num. 5. l. 2. titul. 13. lib. 2. fori. l. 4. tit. 22. p. 3. & tamen nemo est, qui ignoret, quod prolatione sententia possit committi alicui sapienti, & valebit per illum lata. c. pastoralis. s. fin. de officio delegati, & tamen valer argumentum de iudicijs ad ultimas voluntates. l. i. de testamentis. Doctores, in cap. Raynaldus de testamentis. Eucardus in locis legalibus loco. 21. & sic patet, quod ille, qui non potest esse testis in iudicio, neque in ultima voluntate text. vbi Doctores, notant. l. qui testamento. s. eum, qui de testamentis. sic ergo videmus istam differentiam inter sententia prohibitionem, & eius commissione nimurum si ead. differentia possit fieri inter testamentum, & eius commissione.

Item

20 & recursum ad equitatem, quod miserozum refugium est. Quod existimò dicendum, quod in ea sufficiens text. non est speciale favore causarum, sed generaliter in omnibus causibus illis text. procedat, quod valeat huiusmodi commissio facta a defuncto, nam ibi fidelemissarius, non propriam voluntatem in testamento constituit, sed voluntatem defuncti declarat, qui voluit, vt in prius vnu eius bona, & in alijs legatis distribuerentur, & fidelemissarius tunc tanquam prudens dispensator adhærendo voluntati defuncti, quod ex decreto littera aperte constat, quam suitor vnuuerit. Doctores, non considerasse, ex qua manifeste apparuit, quod quoniam modum quis potest testamentum condere ex suis bonis, sic potest eius ordinationem alteri committere, & testamentum commissarii habebit eundem effectum, quod habebret si confiditum esset ab ipso testatore, s. de bonis suis disponeret. Et hæc sententia iam hodie est recepta, & iure. Regio nouissimis cōprobata, vt constat ex l. 31. Taur. & q. 2. vbi Doctores omnes, quia habetur in. l. 6. tit. 4. lib. in noua recopilatio, sic disponens. s. Quando el testador da poder para que otro por el pueda hacer testamento sin declarar de la manera que lo una de hazer el tal comisario pueda descargar las cargas de la conciencia del testador, que el dia de poder pagando sus deudas y cargos de servicio y otras deudas semejantes, y mandar distribuir por el anima del testador la quinta parte de sus bienes, pagadas las deudas y el remanente se parta entre los pacientes, que vinieren a heredar aquellos bienes ab intestato, y pagada la mitad del defunto lo que segun las leyes del nuestros Reynos le pertenece, y fallando herederos y pagado lo susodicho son obligados los comisarios a disponer de todos los bienes del testador por causas pias, y protegolas al anima del que les dio poder, y no en otra cosa alguna. l. 2. tit. 1. art. 1. et 2. l. 3. tit. 1. Ex qua verissima resolutione deducitur primò an huiusmodi commissarius, quibus sic de bonis defuncti debet disponere possit indistincte, quolibet persona esse, & illi commissio testamenti fieri, & videtus, quod quilibet indistincte possit

possit esse commissarius; nam videamus, 30 quod clericus, religiosus & similes, qui contrahere matrimonium sunt prohibiti, possunt per alium illud contrahere, & valet, c. i. de procuratoribus in. 6. Ioannes And. regul. qui per alium, de reg. iu. in. 6. Hinc etiā dicebat Innoc. in. c. de cetero de sententia excommunicationis, quod licet sacerdos nō possit absoluere ab ex communicatione reserata potest tamen hanc absolutionem ei committere episcopus, vel cui reserata est absolutio, facit text. c. fin. de offic. ordina. Antonius. c. ab excommunicato de rescript. Sic etiam dicebat Card. c. placuit. 6. d. quod licet ad solum episcopum pertineat imponere publicam poenitentiam, vt. c. i. de pen. & remissio. g. & Doct. e. conquerente de offici. ordin. clericus tamen de mandato episcopi potest illam imponere, allegat tex. c. poenitentes. c. in capite. 5. o. d.

28 - Facit etiam pro hac parte. l. cum pater deleg. 2. qua probatur, quod vbiq; competit alicui facultas nomine alieno eligendi ex dispositione testatoris, quamvis talis deporteur nihilominus poterit eligere. Nō metat, quod deportatus nomine suu amitterit testamenti factiōnem. I eius, qui in provincia de testa. l. s. C. de hereditibus instituti, etiam quoad pias causas, vt notatur, in. l. i. C. de sacros. ecclēsias. glo. in. l. ex facto. s. si quis rogatus ad Trebellia, ex quo dicebat Barba. l. si quis arbitratur de verbo. oblig. supposito, quod excommunicatus deportato assimilantur, glo. c. decernimus de sententia excommunicationis in. 6. glo. c. pastoralis. s. verum. de appell. glo. s. minor instit. de capit. diminutione. Doct. maxi mē. Fortunius. l. Gallus. s. & quid si tantū delibera & posthū. inquit ipse Barb. quod licet sit dubium, an excommunicatus possit arbitrari, de quo per Doct. in. c. ad probandum, de sententia, & re iudica. & c. quin talis. de iure iur. non tamen ex hoc potestas data executori expirat per supradicta ergo manifeste ex dictis fundamentis constat huiusmodi testandi, commissione posse cuilibet personā indistincte fieri.

Sed licet hæc sententia toti fundamen- tis verissimis sit confirmata ipsa in se vera non est: sed dicendum arbitror, quod iste, cui factio testamenti, committenda est ne cessario debet esse talis, quod nomine suo testari possit, alias testamentum factum ab eo, & commissio illi facta non valet.

Quod his potissimum fundamentis confir- matur, pricipue ex text. c. sicut non lu. 46. distinctio. cap. his, quibus. 33. quastio. 8. l. de administratione rerum. ad ciuitatē pertinent. regula, quod alicui de reg. iu. in 6. quibus probatur, quod id, quod alicui nō licet nomine proprio facere nec licebit, no mine alieno. cap. post cessionem de proba- sic de tute, qui durante tutela non po- test conuenire pupillum nomine proprio eodem modo poterit nomine alieno, authent. de his, qui obligatas habent res mi- noris. s. si quis. collatione. 4. nam qualitas, & habilitas, quæ requiritur in aliquo prin- cipali requiritur in eius procuratore seu in vices eius gerente. cap. statutum. s. in nul- lo quoque. de rescript. in. 6. cap. fina. s. vi- ces suas de officio delegati eodem lib. vbi delegatus. Papa non potest delegare nisi ei, qui iure suo esse potest facit in simili text. in cap. aqua. de con. ecclesia, vel al- taris. cap. fin. de officio ordinarij, vbi non potest episcopus concedere simplici cleri- co ea, quæ sunt ordinis episcopal, sed de- bent per alium episcopum, expediri. c. fin. de supple. negli. præla. in. 6. & sic dicebat glo. cap. peruenit. 55. distinctio. quod etiam Papa non potest committere non sa- cerdoti, vt conficiat verum corpus Christi, sed his, qui habent sacram ordinem presbyteratus. dist. cap. aqua. & cap. quan- to de consue.

Facit etiam: nam, vt canonicus possit committere vices suas alteri ad electio- nem prælati, vel alterius requiritur, quod ille, cui committitur, sit etiam eiusdem capi- puli canonicus, alias commissio tā quam facta non habenti easde qualitates, non valet. cap. quia propter. cap. si quis iustor de electione in. 6. similiter etiam inquit gloss. per text. ibi. capit. omnis vtriusque. sexus de poenit. & remissio. qui notatur. in cap. significasti. de foro compet, quod sacerdos parochialis, qui concedit alicui subdito, quod alieno sacerdoti confiteatur, debet ille cui committitur esse sacerdos, qui habeat exercitium caræ animarum, actu, & habitu, & non aliter. Vnde si ille hoc non habet non poterit ex commissio ne proprii sacerdotis illum confiteri, nec à peccatis absoluere cum non habeat eas qualitates, quas ille, qui commisit: nam quando aliquis vult vices suas alteri committere in aliquo actu oportet, quod

quod is, cui committitur, sit habilis ad illū agendum seu exercitium. Hinc est, quod cū spiritualia non cadant in laicum, non po- test episcopus vel alius prælatus laico cau- sam spiritualem delegare: nam cum non sit ad hoc qualitas nomine proprio non potest illum exercere ex commissione alte- ri. probatur. cap. bene quidem. 86. d. cō- munis secundum Dominicum. capit. i. de clericis coniug. in. 6. Doct. c. Masana de ele- ctione. Ratio: nam laicus nō est habilis ad illud exercitium, ergo nec ex commissione po- terit illud exercere, quia v. ba sim, pli- citer prolata intelliguntur de habilibus: notatur in clementin. i. de summa Trini: Quod etiam ex eo fundamento apparet: nā lex dat potestatem parentibus testādi pro filiis furiosis. l. factō de vulgari. l. humanita- tis. C. de impuberum. pone quod pater est talis, quod nomine suo non potest testari poterit ne testari pro filio, dicēdum quod non tenet, Bald. d. l. humanitatis. Et tenen- do hāc partē non obstant p̄cipua illa fun- damēta primo. tex. in. ca. i. de procurato. in. 6. nam dicēdum est quod ille tex. pro- eedit quando procurator constitutus est tā quam nudus minister ad exercendum cer- tum, & determinatum actum: quia tunc; et si per se non possit poterit illud exerce- re nomine alieno. Ex quo infero quod li- cet alias in habilis ad testandum non pos- sit ex commissione alterius testamentum facere id verum, quando ex iudicio suo de- beret testari, secus si data sibi esset expressa forma, puta instituendi talem, & legandi talia, & talia Petro, & Martinō, tunc dici- tur; ille nudus minister, licet sit inhabilis ad testandum suo nomine poterit in alieno exerceere dispositionem defuncti. Et sic dicebat Collectarius. cap. quia propter de ele- ctione, quod licet verum sit, quod laicus nō potest constitui procurator ad eligēdum, 38 illud verum si suo iudicio velit eligere, secus si sibi esset data potestas & forma eligendi certo modo, & certam personam, quia tunc cum reputetur nudus minister poterit eligere. Vnde verum est, quod Abb. do- cuit in. capit. post cessionem colum. fin. de electione quod excommunicatus non po- test constitui procurator etiam ad substi- tuendum alium, notatur in clementina re ligiosus de procuratoribus, si tam ē esset da- tus ad substituēdam certam personam po- terit nihilominus hoc facere etiam si sit ex

communicatus, quia tunc nullam sit, seu potestas manet radicata ex commissione in ipsum, sed totum remanet apud consti- tuentem immediatē.

Nec obstat, & aliud fundamētum. 7. par- tis ex tex. in. l. cum pater. s. hæreditate de- leg. 2. nā reiectis varijs interpretationib; dicēdum, quod ibi deportatus non amisit ius eligendi, quia fuit collatum post mortē suam, & in dubio testator faciendo mentio nem de morte intelligitur de morte natura- li, secus si potestas eligendi esset similes- ter relista: quia tunc per de portationem amitteret ius eligendi. Sic illum tex. inter- pretatus est Barto. in loco satis remoto in. l. centesimis. s. fin. in fine de verb. oblig.

Ex qua verissima resolutione supra tra- dita, videlicet, posse committi fidei alterius testamenti factiōnem cum habilis stradte standum, vt resolutum est, in infero intellectū ad. l. 7. cum sequenti bus. titu. 4. lib. 5. ordin. quibus disponitur, quod commissarius ha- bet. 4. menses ad testamentum facēdum, secundum voluntatem, quam à defuncto intellexit, & constitut commissiōnē astanti bus, vt intelligatur, quod iste commissarius post mortem committit factiōnē intra illud te- stup sibi datum effectus est in habili ad re- standum eo ipso, expirat eius potestas & reditur ad causam intestati, & sic venientes ab intestato poterunt bona vendicare. Sic Bald. in. l. mandatum. C. mandati:

Secundo intelligitur, quod si talis com- missarius mediante illo tempore, quod ha- bet ad testamenti factiōnem mutauit eius mores in deterius faciēdo se inimicum seu Ribaldum ipsius committentis, eo ipso vi- detur tacite reuocata commissiōnē, vt in. l. sicut Cornelius, de solutionibus Bald. illus- lius. in fine. C. de furtis Bald. l. mandatum. C. mandati. Ex quo infertur, ad vñū singu- lare in praxi, quod si maritus in art. mor- tis commisit vxori suæ testamenti factiōnē & ipsa post eius mortem transit ad secunda vota, eo ipso videtur mandatū reuoca- tum, & non potest vñterius testamentum facere: nam vxor per talem contractū mutat mores prioris mariti, & afficitur quo- dammodo iniuria marito priori, propter transitum ad secundas nuptias. authen. de non eligendo, verbo nubentes. s. i. in fine collatione. i. notatur in authenti, quod lo- cum. C. si secundo nuperit mulier, & sic auferuntur illi filii prioris mariti, quia est

34 illi filii prioris mariti, & afficitur quo- dammodo iniuria marito priori, propter transitum ad secundas nuptias. authen. de non eligendo, verbo nubentes. s. i. in fine collatione. i. notatur in authenti, quod lo- cum. C. si secundo nuperit mulier, & sic auferuntur illi filii prioris mariti, quia est

202

Glossa quinta principis.

illis suspectis. l. i. C. vbi pupillus educari debet. & auferetur sibi tutela aucti matris. & cuius e. C. quando tutela officio mulier fungi possit, noratur in capitulo ex parte. el. 2. de applicata. ergo si nulla alia ratione hoc sit, nisi quia est proprijs filijs suspecta, quia fortius erat priori marito suspecta, per transitum ad secundas nuptias & sic cef. 42 sat iusta ratione commissio sibi facta a marito ad testandum.

39. Infero etiam singularem declarationem ad. l. 6. titu. 4. lib. 6. recopilationis ibi. [Pagando sus deudas, cargos, y servicios y mandando distribuir por el anima del testador. J. Vt intellectus sit, quod licet alias testamentum ab ipso testatore factum non possit fieri nutu, nec ad interrogationem alterius, i. heredes palam, de testamento. l. iubemus. C. eodem. titu. & sic institutio facta de filijs in tali testamento nutu non valet, Authen. de testamento, post principium, norat Bald. l. in episo. C. de fideicommissis. Tamen quia in commissione ad testandum si commissarius declarauit heredem, commissarius ad testandum solum potest circa die 40 hora. & seruitia, & legata & fidei commissaria, & pro anima quantum ad tertium disponere, secundum prædictum. l. & reliqua percipiunt venientes heredes ab intestato, di- pendum est, quod poterit talis commissio 43 faciendi testamentum fieri nutu tex. & ibi notant Docto. l. cum proponebatur de leg. 2. & in l. nutu, de leg. 3. dict. l. in epistola. C. de fideicommissis. Sed, licet verum sit, quod hæc commissio ad te- nendum possit fieri nutu, intelligitur, dum modo ille, qui commisit, nondum amiserit intellectum: nam si adeo sit in extremis, quod ad interrogata verum sensum. & intellectum non habet, nec at- tenuat, aliiquid responderet, non valet com- missio; cum non presumatur habere sa- namentum, nec memoriam ordinatum, cum infirmi in extremis positi facili annugnt omnibus, de quibus interro- gantur, etiam si illud non intelligant: tenet Barto. dict. l. iubemus. C. de te- stamento. In hoc tamen casu onus pro- bandi, quod fidei committens erat san- mentis tempore commissione, incum- bit illi, qui fundat se super legato; vel fideicommisso, licet alias quilibet presu- matur sanx. mentis, capitul. fina. de

successione ab intellectore. l. i. furiosus. C. qui testamentum facere possunt. Et sic dicebat mirabiliter Bald: in aliis in eo qui testamentum. ff. de testamentis. quod ille, qui propter infirmitatem perdit loque lam, si non potest testari potest fidei com- mittere, vel legata facere.

42 Insertur etiam, quod attenta l. regia Tauri. 29. est correcta glossa illa communi- niter ab omib[us] hucusque approbata, quam tenuit Barto. l. ex hac scriptura col- umna. 3. de donationibus, quod licet in testamento facto per propriuta, qui desuis bonis disponit requiratur numerus. 7. tes- tium, & quod videat testaritem vt l. haec consultissima. C. de testamentis. & l. si non speciali. l. si unus. C. eod. tit. at vero commissio facta per ipsum defunctum sufficit, quod probetur probatione ordi- naria, scilicet, per duos testes. Fundan- tur prædicti ea ratione: nam ista commis- sio non est testamentum, nec in ea neces- sario debet aliquis heres institui, sed solen- nitas. 7. testium, est requisita in iure in te- statore, qui vere testatur, istud autem non est testamentum: nam aliud est actum ge- rete, aliud agenti actum committere exer- cendum. capit. fin de feris: standum est igitur, reg. tex. l. vbi numerus de testibus & capitulo. in omni negotio, eod. titu. gloss. & ibi Barto. l. 2. C. de bonorum posses- sione secundum tabulas, quæ tenet, quod vbi- cunque dubium non obstat voluntati te- statoris, sed in facto tantum videlicet, an solenniter fuit testatus, vel non, duo testes sufficiunt, & per eos probatur, aliquem fuisse testatum: sic in proposito nostri thematis, cum agatur de probando fa- ctum, scilicet commissione fuisse fa- etam ad eam probandam sufficiunt du- testes. Pro qua sententia facit texnus in. l. in his de conditio. & demonstra. quæ probatur quod vbi agitur de probanda voluntate defuncti ex verbis testamen- ti, tunc requiritur numerus septem te- stium, si autem veniret ista voluntas probanda ex contentis in testamento, etiam si hoc dependeat ex substantia ipsius testamenti probatur per duos tes- tes. Cum igitur commissio sit quid ex- traneum a testamento, sequitur, quod in ea probanda non requiratur solennitas, quæ requiritur in testamentis. Quæ opinio sic compiobata, et si exequitatem

maximam preferat ne testatoris volun- tas infringatur, contraria tamē sententia de rigore iuris superior est, scilicet, quod in proba- da huiusmodi cōmissione tot testes requiri- rantur, quod in testamentis requiruntur, quod ex hoc manifeste probatur, nam vbi cunque est eadem ratio idem ius esse debet: cap. translato. de cōstitu. sed ratio, propter quam in testamentis requiritur. 7. tes- tes ea est potissima, propter evitandam falsitatem, quæ in testamentis committi solevel potest cōmitti post mortem alicui. l. si non speciali. C. de testamen. sed hec, ra- tio eod. modo viget in ipsa commissione, quia faciliter possent inuenire duos testes qui depoterent defunctum commississe po- testem testādi alicui, qui totam heredita- tem ad voluntatem suam distribueret, & sic de facili dispositio iuris illuderetur, & de- fraudaretur. Ne igitur hoc deretur, q[uia] maxi- mū est inconveniens iusta ratione fateri oportet eosdem testes requiri ad cōmissionis actu, qui ad testamentū faciendū, maxime quia eadem solennitas requiritur in vo- luntate declaratoria, quæ requiritur in vo- luntate dispositiva, sed commissio, quæ fit ad testamento faciendum est voluntas dispositiva ut tenet Barto. & Docto. l. 2. in principio in penultima columna de vul- gari & pu. substitutione, ergo sequitur, q[uia] idem in commissione dicendum est. Bene 44 tamen, vetum est, quod si petatur scriptu- ra commissaria, vel testamentum potest probari per duos testes: tenet glossa vbi Do- cto. l. testium. C. de testibus Alexan. l. 2. co- luma fin. de bonorum possessione secun- dum tabulas, speculat. in. titul. de instrumen- torum editione. §. compendiose column. 6. Oldraldus confilio 297. column. fin. Ho- 45 die tamen attenta. l. 39. est terminatum, quod eadem solennitas in commissione quæ in testamento requiritur, & sic atten- to iure Regio opinio Bart. & aliorum, iam hodie non servatur.

46. Inferat præterea, quod licet alias com- mittens habeat privilegium, vel facultate te- standi ad libitum & sine aliqua iuri solen- nitate, quod commissarius non gaudet hu- iusmodi privilegio, vel facultate, sed tene- tur secundum iuris solennitatem testamen- tum facere, ea ratione, quia privilegium personale personam non transgreditur re- gula privilegii. dereg. iur. in. 6. Ex qua resolutione deducitur ad illum articulum

singularem, videlicet aliquis impetravit, à Principe, ut possit testari iure privilegia- to, videlicet, ut possit facere majoricatum, & auferre reliquias filiis, legitimā juxta. l. si quā do. C. de officio testamento. euenit, quod priuilegiatus iste non facit majoricatum in vita, sed in extremitate positus cōmissit alteri factoriē testamenti: quod nunc queritur est, an illa commissarius possit constituere huiusmodi majoricatum. Et quidem dicendum est ex supra dictis, quod iste commissarius non poterit facere maio- ricatum. Nam cum in concessione facta à Principe non fuerit facta mentio de hu- iusmodi commissione tunc non extendi- tur talis concessio ad hoc, ut ille, cui sicut fa- cta concessio faciendi majoricatum, pos- sit & illud committere faciendum alteris nam in generali commissione non veniūt ista ardua, & maximè præjudicia argumen- to. cap. 2. de poenitentia & remissione. l. obligationi generali de pignoribus.

Facit etiam: nam licentia alicui concessa ad aliquid faciendum expirat per mor- tem illius, cui conceditur. l. apud Julianum §. si quis alicui de leg. 2. l. i. §. permitit de aqua pluvia arcenda. Ex quo dicebat Bal. capitu. 1. §. si quis de pace tenet, & iu- ramento firmanda, in vībus feudorum, quod vbi cunque conceditur alicui facultas iure contractus illa facultas transit in heredes, secus si competit iure privilegii: nā extinguitur morte illius, cui conceditur. Cum ergo hoc sit concessum favore insi- tuere debentis majoricatum, sequitur, quod cum eius persona extinguitur, neque trā- seat in fideicommissarium, maxime, quia illud, quod privilegio competit iure com- missonis, non potest subdelegari. capit. fin. §. ceterum de officio de leg. l. quia tale. l. alia causa, ff. mandati. Et sic dicebat sin- gulariter Dinus in. l. emancipata. C. qui admitti, quod si Princeps concessit priu- ilegium legitimandi, ista potestas non tran- sit in alium, nec ille, cui sicut commissa po- test alteri subdelegare, nam in istis reserua- tis Principi semper videtur electa industria personæ, & non sunt delegabilia. capitul. super questionem. §. si vero, de officio de leg. vbi probatur, quod licet de legatus à Principe possit subdelegare, ille tamen de legatus non poterit procedere appellatio ne remota, licet delegatus posset: quia cum sic

sit priuilegium concessum a Papa, non transit in commissionem causae. Ex qua resolutione deducitur intellectus ad l. 31. Tauri, quæ videris obtinere maxime omnibus dictis, quatenus illa lex habet, quod omnia illa, quæ potest testator potest & commissarius illud intelligitur in his, quæ iure communi testator poterat, secus si essent talia, quæ non possent delegari propter est illud, quod competit iure priuilegiū, quia tunc non potest commissarius facere, quod poterat testator facere. Et sic dicebat eleganter Bald. in repetitione. l. 1. 3. columnā de sacrosanctis ecclesijs, quod si pater testatur pro filio famili faciens illi substitutionem pupillarem, si filius habeat aliquod priuilegium in faciendo testamento concessum sua personæ, non poterit pater ut illo priuilegio substituendo: quia illud priuilegium est personale, & personam non transgreditur. Sic in prædicto casu dicendum est, quod licet principalis habeat priuilegium concessum sua personæ, illud tamen per commissarium explicari non potest, cum personam non egrediat: negari enim non potest, quod institutio majoricatus non sit maximi prædicti & effectus, & quod maximam industriam requirat in priuando filios sua legitima, & eligendo ex his personam, in qua velit constituere majoricatum: sed in istis causis arduis semper censetur electa industria persona, ut non possit sub delegare iuxta notata per Docto. capitulo. fin. §. in alijs de officio delegati.

Ex qua resolutione deducitur declaratio ad doctrinam gloss. capitulo. fin. de officio ordinarij: nam eius sententia intelligitur, quando priuilegium competit alii, ratione alicuius dignitatis, vel officij, & sic iure proprio, secus quando competit ex delegatione, seu priuilegio persona concessio, quia istud non potest alteri committi Docto. capitulo. fina. §. certum de officio de legati communis secundum Augusti. Bero. capit. sane de priuilegiis.

48 Denique infertur, quod usque adeo potest per aliquem non valentem testari committi testamenti factio, quod quemadmodum, & principalis, si faceret testamentum, posset in eo facere codicillos, scilicet dicendo, si non valet, ut testamen-

tum sicutim valeat in viro codicilli, aut modo, quo melius valere possit, hæc eadem potestas faciendo codicillos transit in commissarium. Pro qua sententia facit tex. l. 2. de leg. t. l. indigos. §. codicillos. de iure codicillorum. quæ habet, quod potestas condendi codicillos transit in formam testamentorum ut omnis, qui potest testari potest codicillari. Et sic dicebat Bart dicit. l. 2. quod statutum prohibet minori viginti quinque annis facere testamentum censetur etiam vetare ne faciat codicillos, sequitur Bald. in l. fin. C. de testamentis. Sed hæc sententia non levem continent difficultatem: nam iura sunt stricte interpretanda, sed aliud est codicillus, aliud testamentum: l. si idem. C. de testamentis, & in stricta significatione vocabuli appellatione unius non venit aliud, & ibi notant Docto. ergo potestas condendi testamentum non debebat extendi ad eius commissarium, ut possit facere codicillos, maxime quia si testator in suo testamento non apponat clausulam codicillarem nec illam exprimat, via delicti si non valuerit, ut testamentum, valeat sicutim, ut codicillus, à fortiori dicendum est in commissione testamenti non extendi ad potestatem codicillandi, si non fuerit expresse commissa. Pro qua sententia, & opinione facit elegans Bart. doctrina in. l. 1. de iure codicillorum, in qua tenet, quod clausula codicillaris ad hoc, ut possit operari suos effectus operari ut exprimatur ore proprio ipsius testatoris, vel illo sciente sit apposita. Ex quo appareat, quod ut commissarius possit, ut hac potestate requiritur, q[uod] expresse fuerit per committentem data, ut codicillū facere possit. Sed non obstantibus prædictis fundamentis constantes tenendum est, primam opinionem veriorem esse. Pro qua facit doctrina gloss. l. si fundum per fidem commissaria relictum. §. fin. de leg. l. quæ tenet, quod quemadmodum concessum est patri testare pro filio, & substituendi pupillariter eodem modo poterit abtestato facere codicillos. Ex quo appareat quod concessa potestate testandi censetur concessa codicillandi. Et tenendo hanc partem non obstat Bart. doctrina: nam non est simpliciter vera, & sic contrarium tenuit Ioannes de Imola. l. filio præterito columna. 4. de iniusto iure. dicens, quod

quod opus est contra Bart. communiter praedicatur.

Vltimo & finaliter infertur singulariter, quod licet verissimum sit, quod ipse principalis possit semel, & nullies testari cum habeat liberam testandi facultatem quotiens voluerit, usque ad mortem. Ex quo dicit solet, quod voluntas testatoris est de ambulatoria usque ad mortem. l. 4. de amendmentis leg. l. stipulatio hoc modo concepta, de verb. oblig. si mihi & tibi. §. nouissime de leg. l. capitu. cum Marthe. de celebrat. missarum. tamen ipse commissarius non potest, post quam semel fecit unum testamentum alterum facere, quia functus est officio suo, siue bene, siue male. Pro qua sententia facit tex. l. si puellæ de spôsa. vbi si puella concessit curatoribus suis, ut sponsalia contrahant pro ipsa, & ipsi miserunt nuntium, qui contraxit sponsalia, inquit tex. quod soli tutores non potuerunt prædicta sponsalia dissoluere sine consensu puellæ. Ex quo tex. notant Docto. quod cui est data potestas gerendæ actuum non potest illum reuocare postquam semel fecit. Facit etiam ad hoc tex. iuncta gloss. ibi in l. quid quid astringenda de verbo. obliga. qua probatur, quod quando alicui competit potestas declarandi, siue iure contractus, siue ultima voluntatis, siue propria, siue alterius commissione, non potest nisi semel declarare. Quem tex. tanquam unicum commendat Dominicus. capitu. si compromissarius. de electione. in. 6. Bald. in l. ferui electione de legatis. r. vbi licet testis ambi guum dictum suum possit declarare, iuxta tex. capitu. cum clavis de testibus non poterit: nisi semel declarare.

Exqua illatione deducitur ad questio-
nem. Ponamus, quod testamentum factum ab ipso commissario est nullum, ex defen-
stu solennitatis, vel alterius causæ, utrum
possit aliud facere testamentum, & dicen-
dum est non posse, ea ratione, nam hæc po-
testas actum exercendi iterum cessat per
unicum actum, ut in l. si ut proponis. C.
quomodo & quando iudex. Pro qua senten-
tia facit tex. in cap. si compromissarius. de
electione. in. 6. vbi, si alicui est data po-
testas eligendi nomine alterius. & ipse male
eligitur vel electus non consensit electio.
ni de se factæ, nihilominus expirat po-
testas promissarij. Ex quo sequitur, quod
hæres per testamentum factum ab ipso

comptomissario, repudiet hereditatem, vel decedat hereditate non adita, quod iste commissarius non potest iterum testari sed reddit ad causam intestati per suu pradieta. Quæ sententia licet multis placuerit, contrarium verius existimo de iure imo, quod hoc casu fuis testamentum sit nullum, siue vel hæres repudiet vel anteada quam adeat decedat potest dictis commissarius aliud facere testamentum. Pro qua sententia allego singularem determinacionem Inoc. quem alijs sequuntur. cap. in literis de officio de leg. vbi tenet, quod in actibus extrajudicialibus, vbiunque est data alicui potestas gerenti ea mente, ut omnino actus habeat effectum, si gerat actum nullum non expirat mandatum, quia per talem actum maledictum non est satisfactum intentioni concedentis, vel committentis. Et sic dicebat Rota noua, decisio-
ne. r. sub titul. de priuileg. quod si episcopo competat ex confutidine, vel priuilegio, quod possit nominare unum canonicum in ecclesia sua recipiendum, quod si ille, quem nominauit non acceptat poterit episcopus iterum nominare, sic in proposito nostro dicendum est, quod si commis-
sarius semel fecit testamentum, & fuit nullum ex aliqua causa vel ex solennitatis de-
fectu, poterit, & aliud facere testamentum ex supra dicta resolutione verissimum est. Et hoc casu sit quantum ad commissarium testamenti.

Supereft autem ut videamus de voluntate testatoris, relecta in arbitrium tertij an-
valeat. Et in hoc articulo distinctio consti-
tuenda est. Aut talis dispositio consentitur in
arbitrium tertij, aut in voluntatem tertij.
Primo casu dispositio in arbitrium tertij collata valet. l. si quis Sempronium. de ha-
redi. insitu. l. si sic de. leg. l. si fideicomis-
sa. §. quanquam. delegatis. 3. l. non nunquam
de condi. & demonst. circa quorum iurium
interpretationem agit latissime Fran. Sar-
mien. lib. 2. selectarum. cap. 6. per totum.
Costa lib. 1. selectatum. cap. 14.

Ex qua sententia infertur, habito pro co-
stanti, quod legatum relictum sub condi-
tione, si hæres voluerit non valet. l. fideicomis-
sa. §. quanquam. de leg. 3. l. vtrum. §. cu
quidam de iebus dubijs. in tantum, quod
etiam si hæres dicat se velle, non valet, quia
non est compeliendus legatum præstare. l.
centesimalis. §. fin. de verbo oblig. Quod si

hæres sua sponte soluat tale legatum non dicitur legatarium consequi illud, item legati, quia sicut à principio nullum, sed potius titu. donationis, vt aduertit Costa. lib. i. selectarum. capitulo. 22. Et sic intelligitur l. 29. titu. 9. par. 6. Hoc supposito infertur intellectus ad tex. difficultimum in l. fideicommissaria libertas. Ja. 2. de fideicommissariis libertatibus. quæ lex affirmat valere in voluntatem hæredis relictum legatum; habet enim ille tex. maximam difficultatem siquidem in principio, inquit valere libertatem relictam sub conditione, si hæres voluerit. At vero in verbi quod si ita ex diametro contrarium dicit. Et tandem Accursius difficultatem sentiens concludit libertatem, siue directam, siue fideicommissariam non posse conferri in liberam voluntatem hæredis: sequitur Bart. l. Lucius. l. 1. de fideicommissaria liberta, & esse communem tenet plures relati per Costa. lib. i. selectarum. capitu. 22. Couarr. in. capit. cum tibi de testamentis, afferentes, quod consultus se corrigit in verbi quod si ita ab eo, quod antea dixerat in principio. Sed mode- stius illum tex. intelligit Accursius ibi, sci licet quod in principio. l. ponit questionem quam decidit in verbi quod si ita. quem in intellectum sequitur Conanus. lib. io. com- men. capi. 6. dicens in principio. tex. esse le- 60 gendum interrogative, vsque ad versiculum planum. Et à verbi plane proponit duo argumen- ta Consultus ad probandum legativa- liditatem: & in versicul. quod si ita, determi- nat Consultus tale legatum non valere. Sed nec hic intellectus sustinendus est: nā verba principij sunt decisiva, & plane deci- dunt valere libertatem collatam in hæ- dis voluntatem ex verbis tex. ibi.

Alium intellectum assignarunt nonnulli antiqui, quos sequitur Couarr. d. capit. cum tibi. num. 12. & Greg. Lopez. l. 11. titi. 3. part. 6. verbo aluedio, quorum intellectu non recito, quia diuinatorius est. Aliū intellectum assignauit Rinaldus. l. captatorias de testamento militis, & sequitur Zasius lib. 2. de origine iu. num. 30. Sar- mien. d. lib. 2. selectarum. capit. 6. num. 8. & alijs relati per Peralta. l. 1. num. 32. de leg. 2. Sed probabilior intellectus est, quem as- signat Rafael Cuna. illa institutio. num. 12. de hæred. institutio. videlicet, quod princi- pium illius tex. loquatur in libertate fidei- commissaria, in versic: quod si ita in liberta-

te directa, & sic sensu sit. q. fideicommissaria possit relinquere sub conditione; si hæ- res voluerit, directa vero non. Quam inter- pretationem, sequitur Socinus. d. l. vtrum 63. cum quidam columnam. 2. d. rebus dubijs, vbi. Ludouicus Texera columnam. 3. Iaf. in. l. captatorias. num. 10. C. de testamentis. Et quod prima pars. tex. loquatur in liber- tate fideicommissaria, manifeste constat ex verbis eiusd. tex. Tota rāmen difficultas consistit, qualiter. tex. in. d. verbi. quod si ita, loquatur in directa libertate. Et tene- primo colligi ex verbi. antecedenti, vbi cōsultus loquitur de reliquo libertatis, per ea verba, liberum esse volo, in quibus terminis di- citur valere reliquo libertatis sub condi- tione, si tertius voluerit, & postea in verbi culo quod si ita, non valere sub conditione, si hæres voluerit. Nam licet verbum, volo, soleat denotare, fideicommissum. §. fin. in- institu. de singulis rebus per fideicommissum reliquo, illud est verum quando verba diriguntur ad hæredem. Sed huic resolu- ni obstat tex. in. d. §. quod si ita, vbi cōsultus plane loquitur in fideicommissaria li- bertate, & in ea distinguere inter verba libe- rae voluntatis, & arbitrij aperite sentiens etiam libertatem fideicommissariam non posse relinquere sub conditione, si hæres voluerit. Docto. animos continuuit, maxime Socino. d. §. vtrum & per transit Costa. d. capit. 22. Quare diceadum est quod cōsultus casus tres in. d. l. constituit. Primus, cū libertas, fideicommissaria relinquere seruo sub conditione, si hæres voluerit quo- casu libertas valet, sed non debet nec a seruo peti potest sed pendet ex voluntate hæredis: quod si hæres dixerit velle, tunc quasi impleta conditione, incipit li- bertas seruo deberi, vt aduertit Bald. d. l. captatorias. 3. oppositione.

Secundus casus, cum libertas directa re- linquitur seruo sub conditione, si hæres voluerit, hæc ab initio non valet, nec ex vo- luntate hæredis pendet vsque adeo quod etiam si seruo intelligat, quod hæres vult, vt valeat non consequitur libertatem, quia cum à principio, non valuerit non valet ex post facto. Terti⁹ casus quādo libertas siue directa, siue fideicommissaria confertur in arbitrium hæredis, tunc valet libertas ab initio, & ex post facto potest peti, etiam si hæres dicat se nolle, cogendus est, p̄fſtare libertatem, si id bonus vir arbitratur iuxta. l. Thais.

Thais. §. sororem de fideicommissaria li- bertate. Et ratio est verissima, quia fidei- commissaria causa favorabilior est quam legati. §. v̄que adeo, institu. de lega, quod intellige, quando legatum libertatis non est omnino tutum, neque expeditum: nam si omnia sunt solennia nulli fau- rabilior est directa libertas, quam fideicom- missaria, vt aduertit gloss. l. Julian. ver- bo datis de manumisso testamento. Et redditur ratio à Iasone. l. captatorias. C. de testamento militis, quia ex fideicom- missaria consequitur hæres ius patronatus l. hi, quibus. C. de fideicommiss. liberta- tib. at in libertate directa hæres nullum ius retinet in ipsa manumisso. §. pe- nultimo institu. de singulis rebus per fidei commiss. reliquo.

Vnde in libertate directa creditur, quod hæres semper dicet se nolle, cum nullum ex eo sit ius consequitur, at in fideicommissaria præsumitur aliquādō vel- le cum ex ea sequatur ius propter suc- cessionem. Infertur, & vtterius ex supra di- cta resolutione intellectus ad tex. difficultum, quem communis non assequitur in l. fideicommissum. §. fideicommissu de leg. 3. vbi est valida legati substantia in volunta- te hæredis reliqua, nā illa verba tex. nisi hæ- res meus noluerit, idem videntur signifi- care, quod si hæres voluerit. Cui difficultati responder communis, quod ideo ibi legatum valet, quia illa conditio non adiicitur legato substantiae, sed ipsius re- solutioni: nam legatum ipsum purum est, sed ademptio potest est in voluntate hæ- redis. Sic Bald. in. l. 1. 3. oppositione de leg. 2. dicens legatum posse relinquere sub voluntate hæredis extintiu, non autem sub voluntate substantia, quem reliqui sequuntur secundum Peralta. nu- mero. 37. Sed hic intellectus ex multis 62. coniunctur, maxime ex eo, quia sicut, legati datio non potest pendere ex volun- tate hæredis, ita neque ipsius legati adem- ptio. l. legata verbi. quibus ex causis de ademptis legatis, & relati per Gui- llermum Benedictum. capitul. Raynun- tius verbo condidit testamentum, numero. 4.

Secundo facit, nam legatum purum, si sub conditione adiatur videtur dari sub contraria conditione, si hæres voluerit: ergo valere non debet. Tertio ex eo, com-

muni opinio convincitur, quia licet in contractibus conditio adiecta resolutioni non reddat dictum contractum conditio- nalem. l. 2. de in diem adiectione, tamen in ultimis voluntatibus siue conditio adi- ciatur resolutioni siue dispositioni sem- per reddit dispositionem conditionalem. l. quibus diebus. §. quidam de conduo- & demonstra.

Vnde quanvis, in. dict. §. si fideicommissum conditio esset adiecta resolutioni ipsius legati, nihilominus legatum ipsum est conditionale. Quare pro vera resolu- tione illius. §. tenendum est, quod illa verba, si hæres noluerit, non æquipollent illis verbis, vel conditioni, si hæres vo- luerit, sed idem significat, quod nisi hæ- res contradixerit, vel hæres repugnauerit & ea ratione valet legatum. in. dict. §. Nam iura, quæ tenent legatum ponit non posse in voluntatem hæredis loquuntur eo casu, quo legatarius nullo modo potest consequi legatum: nisi hærede volente, & suam voluntatem declarante, in. dict. §. legatum & in dict. §. fideicommissaria, ac vero in especie, dict. §. legatarius potest consequi legatum nulla precedente volun- tate hæredis, & absque eius facto, dum in modo contradicit. Et sic si post aditam he-reditatem efficiatur hæres furiosus conse- quitur legatarius legatum, quia non con- tradicit. l. 2. §. voluntate soluto matrimo-

Sed certe non minor adest difficultas in explicandis verbis eiusd. §. fideicommissum, videlicet, ibi, primam volunta- tem exigit. Quæ verba explicantur per gloss. & Doct. ibi, scilicet, quod vbi hæres di- xit semel se velle, non poterit amplius à voluntate discedere. Quæ interpretatio est vera. & coadiuvatur ex. l. apud. Auti- diuum de optione legata. Que explicatio & si communis sit patitur maximes diffi- cultates: quare alij ibidem exponunt illa verba, primam voluntatem exigiri, hoc est, prima voluntas sufficit. Alter interpretata, illa verba Costa vbi supra. Qui omnes intellectus ex eo confunduntur, nam illa verba prima, nisi hæres noluerit, non astrin- gunt hæredem, vt quam primum declarer voluntatem suam, quia licet conditio con- cepta verbis affirmatiis debeat adimple- ri cum primum potest. l. conditio de con- ditio. & demonstra, tamen verbis negatimis concepta potest quocunque tempore im- pleri.

pleri; l. quidquid astringendæ. §. si. l. ita stipulatus versi. sed si ita de verb. oblig. Vnde verior interpretatio est, quod illa verba exponantur, quod legatarius possit conuenire, & requirere hæredem ut quatuor primū possit declareret suā voluntatē, quod propriè significat verbum exigere, iuxta. l. exigerē dotem de iudicij, quod & suaderi potest ex celebri doctrina Bart. l. ita stipulatus. in fine de verbo. obligatio, vbi potest quis alicui concedere, vt sit certus de actio ne sibi cōpetitura. Né huic intellectui obstat, quod sine actione nemo experitur. l. si pupilli. §. videam⁹ de negotijs gestis. sed 64 ex legato conditionali ante implementū conditionis non oritur actio. l. cedere diem de verb. signifi. Nam dicendum est, quod sine actione potest quis experiri, quando ex ipso iudicio expectatur actio nasci. l. si Titius est seruus de verb. obl.

Quare resolutio fit, quod quatuor non valeat legatum sub conditione, si hæres voluerit, valet tamen sub conditione, cū hæres voluerit, q̄ aperte probatur ex. l. vxorem. §. Scacuola. de leg. 3. Nec obstat prædictæ resolutioni, si subtiliter ex eod. §. fideicōmissum objiciatur, legatum non posse ponni in hæredis voluntate nam dicendum q̄ prædicto casu non imponitur substantia legati in voluntate hæredi, quia prius imponitur hæredi necessitas soluendi legatum, & tempus solutionis, tantum eius voluntatis subiectum, quod in iure permisum est, quemadmodū electio potest in hæredis voluntate cōmitti iuxta. l. vnum. §. cum quidā de rebus dubijs. Vnde tene, quod legatum ipsum necessario soluendum est, sed nondū venit eius dies, quia hæredis voluntas expectatur. Sic resolutus Peralta. d.l. fol. 69. & Couar. cap. cum tibi. num: 9. de testamētis. Sed non leuis se offert ex sup. dicta resolutione difficultas: nā videtur, quod hoc legatum sicut in voluntate hæredi sit dilatatum, quod nullū effectū habeat usque ad mortē hæredi. Quare rejectis interpretationibus Bart. & aliorum in. l. ita stipulatus. num. 11. de verb. & in. l. post dotem. 2. lectura. num. 5. soluto matri. dicendum est, quod impedita legandi forma testator imponendo hæredi necessitatē dandi librum arbitrium illi relinqnit eligendi tempus, quo velit dare, quod arbitriū durat toto tempore vita, sed deceidente hærede cū aliud velle non habeat, incipit habes-

re locū necessitas & consequēter incipit legatum de beri: sic Alex. cōsilio. 117. n. 4. versi. 3. facit elegās casus in. l. fin. C. qui sine manūmissione ad libertatē perueherūt. Et ea estratio, quia hæres creditur ante mortē nū quam voluit, propter legati interusū, quo ad eū mēdīo tempore pertinet. l. si ita reliquum. §. Pegas. de leg. 3. Quo fit, vt si legatarius decedat ante factā declarationē pēr hæredē nō transmititur huiusmodi legatum ad hæredem: quia cum censeatur legatum post mortem hæredis, & sic in die incertum, qui pro conditione habetur. l. dies incertus. de condi. & demonstra. in texim non potest transmittere.

Secundū deducitur, quod hodie attenta decisione Regia, si hæres in vita dicat nolle soluere, non debetur legatum. l. 30. titu. 9. par. 6. licet aliter iure cōmuni fuerit obseruatum, vt aduertit Angelus. & Alex. d. §. fin. Non obstat. l. centesimus. §. fin. de verb. vbi stipulatio illa cum promissor voluerit ita deum valēt si promissor in vita declarat se velle, nam si antea quāns declarat decesserit euanescit stipulatio: loquitur enim ille tex. in cōtractib⁹, in quibus hīc fauor præstatur. Sic Bart. l. in testamētis. de reg. iu. Doct. l. ita stipulatus. num. 1. de verb. ea ratione quia in contractib⁹ fit interpretatio pro debitor, cui magis consulere voluit, quam creditori. At vērō in ultimis voluntatibus fit interpretatio in fauore fideicommissarij, cui testator potius voluit consulere, quam hæredi, argu. l. 1. de donatio. causa mortis. Sedin hac materia viderē licet, an hæredis institutio possit in arbitriū alterius relinqui. Et Paulus in. l. captatorias. de legatis. 1. vbi tener posse hæredis institutionem in arbitriū alterius relinqui, cōmuni sententia secūdū Menes. l. 1. de leg. 2. Couar. ca. cum tibi. nu. 7. de testamētis. Xuarez de captatoria voluntate. 1. col. Iaso & Doct. l. is, qui hæres. n. 13. de hæredibus instituēd. Sed cōtraria sententia probabilior est, scilicet, quod nō possit in arbitriū alterius relinqui hæredi institutio: tenet Bald. lilla institutio. nu. 32. de hæredibus institutis. & plures relati à Peralta. d.l. 1. nu. 58. de leg. 2. & per Mēchaca de successio. creatio. §. 17. nu. 82. per tex. l. illa institutio. ibi firma esse oportere ergo sequitur, q̄ nō potest alterius, arbitrio relinqui, esset enim absurdū, q̄ institutio, in qua cōsistit, totū ius & caput testamēti, vt in. §. ante hæredis. instituta

institutionibus, quæ ex mutua affectione, proueniunt, non vērō de his, quæ conuentione & bonorum relatione efficiuntur, quia tales improbat ius. l. stipulatio, hoc modo concepta. de verbo. Sic in propoſito nostro cum institutio fit sub dispositione, Instituo talem ecclesiam, vel hospitale hæredem, si Titius voluerit, non est dispositio captatoria, vt mali prædicti Doctores existimarent, sed quēdam dispositio, quæ in alterius voluntatem confertur, quæ valet fauore piæ cause. Et hic est sensus. cap. cum tibi de testamētis. Nā in ecclesia, vel hospitale non potest dari voluntas captatoria, nā hospitale, & ecclesia, seu pauperes non possunt alium instituere. Non enim potest quis sic disponere, Ecclesiam instituo, vel hospitale, vt me hæredem instituat, id enim cogitari non potest, posse dici, ne quæ fieri: fecus si diceret, Instituo Ecclesiam, vel hospitale hæredem, si Titius me instituerit hæredem, in hac specie potest dari captio, & tunc neque fauore piæ cause est admittenda: cum turpi acquisitio ne, à qua pia causa abstinere se debet, capi. fin. 17. quēd. 4. Et sic tene contra supra dictos cum allegatis per Tiraque. de priuilegijs piæ cause. priuilegio. 64.

G L O S S A S E X T A

principalis De legato piæ causæ. reliquo: ybi de eleemosyna tractatur:

S V M M A R I P M.

- 1 Primo agitur quid sit eleemosyna.
- 2 Testimonia, quæ de eleemosyna loquuntur.
- 3 Quis sit effectus eleemosyna.
- 4 Errores multorum hereticorum.
- 5 Eleemosyna dupliciter consideratur.
- 6 Eleemosyna nō remittit peccata, sicuti sacramēta.
- 7 Quilibet, si commode potest, tenetur indigenti eleemosynam præstare.
- 8 Lege iustitiae tenetur habens bona indigenti præstare eleemosynam.
- 9 Vtrum requiratur, quod pauper sit in extremis positus, vt habens bona teneatur illi sub reatu pecati subvenire.

Glossa sexta princip.

10. si testator reliquit administratori centum, ut dividat inter pauperes, potest sibi applicare, si in extrema necessitate sit positus.
11. Et si quis sic dives non teneat subtrahere ex suis, ut pauperis subveniat.
12. Non debet dives expectare, ut pauper summe ingeat.
13. Expenditur, & pascit famam morientem. 86. dist. 1.
14. Quis dives vel pauper dicatur examinatur.
15. Quando dicatur quis positus in extrema necessitate.
16. Etiam si quis teneat indigentem eleemosynam praestare teneatur, tamen sicut subvenire prius.
17. Si cunctas agestate laborer, teneantur exteriores pauperes à cunctate expelli ut pauperes cunctatis sufficiantur.
18. Utrum extirpi lucro quaevis sit eleemosyna facienda.
19. Turpitudine pli. iter consideratur.
20. Quia ratione meretricie, restitutio excusat, & in alijs actibus, & contractibus turpitudinem habentibus non excusat, quis à restitutione.
21. Meretrix si ex lucro quaevis ex actu meretricio adsciat ecclesiam, ad quaevis ipsi patronatus.
22. Quando mulier, qua facit sui corporis copiam ad restitutionem ex illo actu quaevis teneatur.
23. Que persona non teneantur neq; possint eleemosynam facere, & quid de revere.
24. Filius de bonis castrenibus potest facere eleemosynam, sicut & de bonis sua industria quaevis.

Ten mando, que se den de lymosna cie mil maravedis a los pobres desta ciudad. &c.

Ira explanationē huius glossa sunt inuestiganda. Primo de eleemosyna, & testimonia sunt adducenda, quibus de illa agitur & tractatur. Secundo an per eleemosynā largitionē peccata remittantur. Tertio an sit sub precepto & quae personae astringantur, & quibus & qui eleemosynam praestare non teneantur.

Principio quidem eleemosyna est opus, quo datur aliquid indigentem ex compassione propter Deum, hoc est, de misericordia infusa, quae non potest esse sine charitate, quae est forma omnium virtutum, maximum misericordię, quę proprie appellatur eleemosyna. De qua habetur Esaię. 58. ca. Tobię. c. 4. Iob. 31. c. & 29. Prouerbiorum, 21. c. Qui obturat aurem suam ad clamor-

De legato causa pia. &c.

- nudus fui, & non cooperiūs me. Et Lucas. c. 11. Quod superest, date eleemosynā, hoc est, quod reliquū est ad misericordiā, ut eleemosynā faciat & Matthæi. c. 6. Thesaurizate vestros thesauros in cælis, vbi neq; ærugo, neq; tinea demolitur, & Lucæ. 12. c. inquit, Cauete ab omni auaritia, & statim constituit Dominus illā summa lititudinem de illo diuite, qui gloriabatur dices, Quid faciā anima mea requiesce, quia multa bona habes, ja annos plurimos. Et Matthæi. 28. c. inquit Dominus aduersum illū, qui proximū sumū in carcere recluserat propter debitū. Nonne ergo oportuit misereri fratri tuo? Et Luc. 6. Benefacite, & mutuū date. tex. vbi. DD. c. pascit famam morientem. c. fratrem. cum sequētibus. 86. dist. c. si cut hi. 47. d. c. episcopus. 82. d. c. aurum habet ecclesia. 12. q. 2. tenet S. Thom. 2. 2. q. 32. & quodlibeto. 8. q. 6. arti. 13. & 2. 2. que. 184. arti. 3. & in. 4. dist. 15. & 16. q. 2. & in. 4. dist. 45. Abulensis super Matthæum. c. 6. circa illud verbum, Qui facit eleemosynā, quæst. 19. vsq; ad quæst. 30. diuus Augustinus in enchoriōne ad Laurentium. capi. 9. & lib. de catechizandis rudibus. ca. 14. in. tomo. 4. diuus Cyprianus in sermonē. i. de eleemosyna, & lib. 3. contra Iudeos. cap. 1. diuus Chrysostomus in sermonib⁹ ad populum Antiochenum, diuus Basilius in homilia de diuine epulone, diuus Ambrosius lib. 1. officiorum. c. 30. & lib. 2. ca. 15. & in. li. Tobie. c. 1. beatus Augustinus de ciuitate Dei lib. 1. c. 12. & 13. diuus Cyrillus super Leuiticū lib. 2. circa finē, diuus Chrysostomus in epistola ad Hebræos, homilia. 6. & 9. & super epistolam. 1. ad Timotheum. diuus Antonius in. 2. par. suā summā. tit. 1. ca. 24. Nicolaus de Lira super epistolam primam. in. ca. 3. diuus Basilius in homilia contra diuites avaros, Beda super Lucā. c. 52. Theophylactus super illud verbum Domini, Difficilis est diuitē intrare in regnum cœlorum quam camelum per foramen acus. Diuus Hieronymus ad Edibim. 3. c. Beatus Gregorius Papa lib. 6. registri, epistola. 189. Turrecrenata in. ca. in singulis. 86. dist. Cardi. c. tria sunt. 45. dist. Abb. c. si vero de iure iurando. Prepositus. c. sicut hi. 47. dist. Antonius de Burgos. c. 1. de emptione & venditione. nu. 29. Castro de hæresibus, verbo eleemosyna Nauarr. in Manuali. c. 24. Soto lib. 1. de iustitia. quæst. 4. Sarmiento de redditibus ecclesiasticis. 4. par. cap. 5.
3. His sic constitutis ad secundum articulū deueniendo videndum est, de effectu eleemosynæ. Et videtur quod eleemosynā eundem effectum operetur, quē operatur sacramenta: nam sacramenta conferunt gratiam. ca. firmiter. s. vna vero. de summa Trinitate, glo. ca. veniens. de transactionibus, & plures relati per Soto in. 4. dist. 1. quæst. 2. arti. 1. per Couarr. lib. 1. resolutionem. cap. 10. nu. 5. Sanctus Tho. 3. p. q. 62. art. 1. Florentinus. 3. par. suā summā. tit. 14. ca. 11. q. 4. Cano de sacramentis. 3. p. Castro de hæresibus verbo, sacramenta concili. Tridenti. de sacramen. ses. 7. in principio. concilium. Florenti. de sacramentis in principio. Nauarr. in Manua. c. 22. Petrus Soto de institutione sacerdotum. titu. de sacramentis in genere. lectione. 9. catechismus ad parochos. folio. 152. Valdensis de sacramentis in principio. Frater Bartholomæus de Le deima de sacramentis in genere. in. 7. difficultate. facit illud Pauli ad Titū. c. 3. Saluos fecit per lauacrum regenerationis, non ex operibus iustitiae, quę fecimus nos & Apocalypsi. 1. ca. Laudavit nos à peccatis nostris in sanguine suo. & Paulus ad Ephesios. 5. Christus dilexit ecclesiā suā, & se ipsum tradidit pro illa, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquę in verbo vite, & ad Galatas. capi. 3. Quotquot baptizati estis Christū induitis. & ad Titū. 3. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & Ioan. c. 6. vbi de sacramento eucharistie dicit. Ego sum panis viuus, nam vere sumentibus confert vitam eternā, hoc est, gratia & remissio nem peccatorū. Et Ioan. 20. c. inquit, Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Ex quibus omnibus constat sacramenta gratia conferre & remissionem peccatorum, sed eleemosynā remittit peccata, ergo idem operatur, quod operatur sacramenta. Quod autem conferat gratiam & peccata remittat probatur. Ecclesiastes. c. 3. inquit, Sicut ignis ardens aqua extinguitur, sic & peccata eleemosyna extinguntur, & Tobie. 4. c. eleemosyna ab omni morte liberat, & non patitur animam ire in infernum, & Tobie. cap. 12. eleemosyna à morte liberat, & ipsa purgat peccata, & facit adiuuare vitam eternam. & Luce. cap. 11. Facite eleemosynam, & ecce munda omnia erunt vobis. & beatus Ambrosius, vbi supra in sermone. 31. & 32. dicit, Eleemosyna extinguit peccatum, sicut aqua baptismi extinguit Gehennam.

incendium, & beatus Cyprianus in lib. de eleemosyna. & diuus Cyrillus super illud Leuitici annumerat remedia, quae habent 4 Christiani ad remedium peccatorum, inter quae enumerat eleemosynam. Qua occa-
sione & per predicta fundamenta fuerunt plures errores & hereses illorum, qui te-
nuerunt quod homines efficiebantur saui
& liberi a peccatis per opera misericordie.
& quod solum illa erat sufficientissima,
quatenuscumque homo esset in peccatis inuo-
latus quos errores adducit beatus August.
lib. ix. de Ciuitate Dei. ca. 22. &c. 75. Sed
Alfonius de Castro de heresis verbis,
eleemosyna dicit, nunquam potuisse inue-
nire haereticos tales errores assertentes, prout
dicit beatus Augusti. Ex quibus apparet
quod eleemosyna eundem operatur effe-
ctum, quem sacramenta. Sed his non obsta-
tibus pro vera resolutione huius articuli il-
lud est adiungendum, quod eleemosyna di-
pliciter consideratur, secundum substantiam
suam, vel formaliter, & sic possimus intel-
ligere eleemosynam diuersis modis posse re-
mittere peccata. Primo modo instrumenta
liter sicut sacramenta. Secundo formaliter,
sicut dilectione Dei, quemadmodum lux expel-
lit tenebras, calor frigus, si eleemosyna non
patitur peccatum, vel potest intelligi, quod
eleemosyna remittit peccatum, hoc est, poenitentia
peccati, quod sit latissimatio pronostis
peccatis secundum illud Machabegorum, ibi,
vt a peccatis solutus. Vel potest intelligi
positiue, quod exponitur, date eleemosynam,
ad hoc ut peccata dimittantur. Et sic
suppositis predictis modis, quibus, & per
quos habet effectum eleemosyna remittendi
peccata, intellige, mediante poenitentia,
alias est haereticum asserere, sola eleemo-
syna esse sufficiet ad remittendam pecca-
tam, quod manifeste colligitur ex beato Pau-
lo, ad Galatas. cap. 5. Manifesta sunt opera
carnis, &c. & beat. Iacobus. c. 2. Si totum ser-
uauerit offendit autem in vno reus erit. & Lu-
ce. 13. c. Nisi penitentia egeritis. Secundum di-
cendum est, quod eleemosyna non remittit
peccata, sicuti sacramenta, quod est peculia-
re sacramentorum priuilegiu: nam licet in ar-
tyru remittat peccata est specialissimum,
quia est baptismus sanguinis: nam hoc vnu
habet eleemosyna, quod auget gratiam, co-
seruat ingratia, & remittit poenam peccato-
rum. S. Tho. vbi supra dicens, quod inter
alia opera satisfactoria est magis satisfactio-

ma eleemosyna. Sic & intelligitur locus il-
le. Danie. c. 2. Peccata tua eleemosyna redi-
me. Et beatus Augustinus super psalmum.
125. Qui seminat in lacrymis in benedictio-
ne & metet, inquit, quod eleemosyna sine
materialiter, sive formaliter accipiatur non
est infallibilis dispositio, vt qui eam facit
saluetur, sed est motiu: ad hoc, vt Deus in
fallibiliter illud adiuvet, si est in peccato ut
exeat ab illo iuxta illud Matthaei. c. 5. Bea-
ti misericordes, quoniam & ipsi misericor-
diam consequentur, & Prouerbiorum. 14. c.
7. His sic constitutis dicendum est, quod tene-
tur Christianus si comode potest existen-
ti in extrema necessitate subuenire, alias
mortaliter peccatum. c. pasche fame morientem.
86. d. c. immolans. 14. q. 5. l. si victum de re
iudicata. l. necare de liberis agnoscendis. l.
2. s. si publicanus. ff. vi bonorum raptorum. l.
de pecoribus. C. ad. l. aquilam. & facit il-
lud. Luc. c. 3. inquit, Facite fructus, vt fitis
filii patris vestri, qui est in celis. Et subdit
statim, Omnis arbor, quae non facit bonos
fructus in ignem mittetur. Tunc interro-
gauerunt eum publicani dicentes, Quid
ergo faciemus? Inquit Saluator, Qui habet
duas tunicas det vnam non habenti. Tunc
dixerunt publicani inter se, Quomodo dat
nobis documenta necessaria. Et diuus Hie-
namus in epistola, ad Edibiam 3. tomo di-
cit, Quid quid corpori nostro sufficere po-
test & humanæ succurrere necessitatibus, hoc
vna appellatur tunica. Est etiam & alia au-
thoritas beati Iacobi. cap. 5. Agite nunc
diuitiae eleemosynam, diuitiae vestrae pu-
trescant, & Lyc. ca. 11. Quod superest da
te pauperibus. Quem locum explicabis diuus
Gregorius lib. 6. registri in epistola. 189.
inquit, Quod superest, hoc est, quod restat
ad vitam æternam consequendam est dare
eleemosynam: & Luc. 12. ca. 12. Cautete ab
omni auaritia. Et statim subdit illam simi-
litudinem de diuite epulone, qui dicebat,
Anima mea requiesce, quia multa bona
habes in annos multis. Et subdit statim
euangelium, Stulte hac nocte anima repetet
a te. Quem locum explicans beatus Basilius,
inquit, istam parabolam contra eum
esse qui thesaurizavit sibi, & non habuit
curam pauperum.

Quo fit, vt vsq; adeo subueniendum est exi-
steti in necessitate extrema, quod cum lege
iustitia teneatur habens bona, ad illa prestat
da quod poterit pauper implorare officium
audi-

dicis, ita quod competit illi actio contra
diuitem, vt illi subueniat, & sua necessita-
ti prouideat glo. ca. sicut. i. que. 7. glo. ca.
domino sancto, verbo, necessitate: 50. dist.
glo. c. exigunt. i. q. 7. Abb. c. cu percussio:
nu. 8. de clero egrotante. idem in. c. si quis
propter de furtis. num. 7. Feli. ca. cum ac-
cessissent, de confi. Couar. libr. 3. resolu-
tionum. ca. 14. nu. 5. Albertus Trocias de
vero & perfecto clero. libr. 2. ca. 11. nu. 14.
Ripa tractatu de peste. ca. de remedis praे-
seruatiu: Auiles in capitulis prætorum.
ca. 17. Sanctus Thomas. 2. 2: quest. 71. arti.
1. Lara de alimentiis. s. & si impubes. num.
57. Caietanus. 2. tomo de præceptis ele-
mosynæ. cap. i. cum sequentibus. Medina
tractatu de eleemosyna. cap. an extrema in
digenti. tenet. Sarimento de redditibus ec-
clesiasticis. cap. 4. num. 5. vbi dicit errare
eos, qui teneant, lege solum misericordia
non iustitia teneri quem ad subuenientem
pauperi, existenti in extrema necessitate,
inter quos fuit Nauarro. in tractatu de
redditibus ecclesiasticis. quest. 2. num.
16. idem in Manuali. cap. 24. num. 5. & So-
to de iustitia libr. 5. quest. 3. arti. 4. & libr.
10. quest. 4. arti. 6. Quos ego intelligerem
quod necessitas non erat extrema, itaq; non
erat in extremis pauper positus necessitati-
bus quia tunc solum tenetur quis subue-
nire pauperi lege misericordia; non vero
lege iustitia. Quos fit, vt huius, cui lege misi-
cordingia subveniendum est, non copet actio
neq; dabatur officium iudicis; Couar. regu-
la peccatum. s. 1. nu. 4. Palacio Rubios in re
petitione. c. 3. notabilis. s. 12. n. 2. Sed videtur
dum est, vtrum ad hoc, vt ille, qui potest
subuenire pauperibus, teneatur sub præ-
cepto & reatu mortali, si non subueniat,
requiratur, quod pauper sit in extrema ne-
cessitate constitutus. Et necessario id re-
quiri tenet. Abb. c. si vero de iure iurando.
sequitur Præpositus & Cardi. ca. sicut. el.
2. 47. dist. Antonius de Burgos. cap. i. de
emptione & venditione. Alexander de
Ales. 4. par. sua theologia. que. 13. mem-
bro. 1. Durandus in. 4. dist. 1. q. 6. dicens,
quod vt quis sub præcepto obligetur, re-
quiritur, quod habeat superfluum, & quod
pauper sit in extrema necessitate constitu-
tus. Contrarium tamen tenendum est, immo,
quod non requiritur, vt sub præcepto tenea-
tur quis pauperi subuenire, vt sit in extre-
ma necessitate positus, sed satis est vt sit

talib; quod sit illi pudor inter homines sue
conditionis, propter egestatem non pos-
se esse, sine summo decore. Sanct. Tho.
quodlibeto. 8: q. 6. arti. 13. & c. 4. dist. 15.
que. 2. art. 1. & 2. 2: q. 66. art. 7. Ricardus in.
dist. dist. 15. & Nicolaus de Lira super pri-
mam epistolam Iohann. c. 3. super illud. Qui
viderit fratrem suum necessitatem haben-
tem Adrianus in. 4. dist. de restituitione in
principio, Abulensis super Mattheum. c.
6. Beatus Augustinus in sermone. 21. dicit,
quod excepto viatu superflua debent ero-
gari inter pauperes; & quod Deus super-
flua nobis dedidit, vt per nos donaretur pau-
peribus, & de illis simus ministri non enim
extrema necessitatem expectare debemus
qua est extrema quoad vitam, sed illa qua
est pudoris & humilitatis, que efficit vt
nullus ita vivere possit, sui status vel con-
ditionis forma licet ita ipse vivat.

Quo fit, vt testator relinquit aliquid ad
ministratori centrum, vt illa inter pauperes
dividat, & sit aliquis nobilis, qui secundum
suam qualitatem non potest illam qualita-
tem conseruare, licet quantum ad alios
minoris qualitatis egenus & in extrema
necessitate, non dicitur constitutus, quia
secundum eius qualitatem inter homines
sui status pudore patitur, potest tanquam
extremè indigenti illam pecuniam mini-
strare & distribuire sicuti inter alios pau-
peres extreme indigentes. Baldus. l. si quis
ad declinandum. C. de episcopis & clericis.
Palacios Rubios in rubri. 6. 11. nu. si. Extre-
ma itaq; necessitas, illa dicitur, non illa ex-
tremæ vitæ necessitas, sed satis est quod
summe egeat, ita quod non possit vitæ tueri
aliò modo officio vel exercicio honesto
sue qualitati vel statui sue personæ, tenet. Sil-
ua verbo eleemosyna. q. 1. & 2. Caet. post.
S. Tho. 2. 2. q. 100. art. 3. Couar. libr. 3. resolu-
tionum. c. 14. n. 5. Et probatur autoritate
beati Io. c. 5. Qui viderit fratrem suum nec-
essitatem habere, & clauserit viscera sua, quo
modo charitas Dei manet in illo & Prouer-
bio. 2. 1. Qui obturat aurum suum ad clamorē
pauperis, & ipse clamabit, & non ex audi-
tur. Quod etiam constat ex illa autoritate di-
uina de Lazaro mendico, de quo non legi-
mus, quod fuisse in extrema necessitate vi-
tae constitutus, & tam diues, quia non habuit
curam illius fuit in infernum projectus. Et sic
non solum extrema necessitas est in præ-
cepto & obligatione, vt constat ex illa autho-
ritate.

ritate Ezechielis.16.c.Ecce,inquit,hec fuit iniquitas Sodomei letoris tue, superbia & satiitas panis, & abundantia, & otium, & manu regno & pauperi non porrigebat. Et in concilio Aurelianensi, de quo in c. episcop. 32.d. & in c. fratrem eadem d. inquit beatus Grego. Aliena inopiam suam credat, quia si hoc non habet, vacuum episcopi nomine habet. Et S. Tho. 2.2.q.32.art.5.refert pulchra verba beati Basili. du inquit. Si fateris eam tibi diuinitus prouenisse, scilicet, temporalia bona, cur tu abudas ille vero medicat, nisi ut bone dispensationis merita consequaris, & paucem famelicis, quem tu tenes & nudo tunicae quam in coelau habes, discalciato caligas in digneti argentum, quod possides in humatum. ita quod tot iniurias, quot dare yates. Et beatus Chrysostomus super Lu. c. c. 16. Quicunq; sis noueris te esse dispensor alienorum transitorum vissus. Ide homilia. 78. Dispensator, inquit, tu etiam per euniarum tuarum, non minus, quam qui eccleras gubernant. Ex quibus authoritatibus constat, quod etiam non data extrema necessitate tenetur quis de suis bonis eleemosynam facere, ita ut si supersunt, si non facit peccati reatum committit. Tunc crepata. c. singulis. 86. dist. conclusione. 4.

Quo sit, vt si ille, egenus sit in extrema necessitate positus, licet non supersint bona diviti, adhuc de proprijs sub peccato mortali eleemosynam facere, nisi sibi & suis ita sit necessarium, quod constitueretur in discrimine necessitatis eiusdem, si necessaria quae sibi & suis habet, pauperi & extreme indigeti ministraret. Secundo deducitur, quod si divitiis quis abundet non debet expectare, vt quis sit in extrema necessitate ad subuenientium illi, sed tenetur hunc vel illi indigentibus subuenire, prout sibi magis expediens videatur. Sanctus Tho. quodlibetos. 12.8.que.6.art.13. Ne huic resolutioni obstat tex. in. ca. pasce fame morientem. 86. dist. ubi loquitur beatus Ambrosius de illo, qui in extrema necessitate est positus: nam illud intelligitur ad hoc, vt homicida sit, qui cum viderit proximum possum in extrema necessitate, non succurrat, tamen vt quis mortaliter peccet, sat est quod paupiri indigenti si commode potest, non succurrat, si superflua & bona abundantia habet. 13. Quod est singulare pro intellecetu illius, cap. pasce, & cap. 83. distin. Pro qua sententia est ratio singularis, quam constituit tex,

in c. quantitate de sententia excommunicatio, ibi, qui cu[m] possint, manifesto facinori defi- nunt obuiare. Quis enim pauper, vel dia- ues dicitur, non est in paucio indiuisibili, sed habet suam latitudinem, nec fines certos habet, & sic certa meta non potest adhiberi argu. tex. in. l. locus. §. fi. de verborum significacione. Vnde regula constituitur, quod illud dicitur superfluum, vt sit in precepto, quod nullaratione sit necessarium, tenet Tunc remata. c. clericus, versiculo ad secundum num. 5. 12. que. 2.

15. Par ratione quod dicatur, quod esse in extrema necessitate, & quod in gratia, vel secundum naturam, vel secundum conditionem suam, regula certa dari non potest. Nam, vt quis datur in extrema necessitate, non est exceptandum, vt eo misericordia proueniat, vt non frustra succurratur, argu. l. stipulationes non dividuntur. §. si averberculo plane de verbo obligacionibus. Plane, inquit Vlpianus, si insulam fulcire quis stipulatus est, non est exceptandum, vt insularuat, vt sic denique possit. l. si vero. §. praeiorum de his qui deiecerunt, vel effuderunt, ibi, neque expectamus, vt non ceat, sed omnino si nocere possit. Itaque ad preceptum eleemosynam non requiritur extrema necessitas, neque vt quis sit proximus extremitate necessitati, vt ex superfluis teneatur quis eleemosynam clargiri, sed sufficiat, quod sit in non leui necessitate secundum statutum suum. Et haec determinatio relinquitur humanae prudenter, cu[m] ad boni viri arbitriu sit reducendum, quod procerito habetur, argu. l. secundo responde de legatis. 2. Ex quibus deducitur, quod vsque adeo pauperi ex precepto debet de his, que superfluit subueniri, quod poterit ne fame pereat, male parta retinere, tenet Ricardus. in. 4. d. 15. q. 4. art. 5. Palacios Ru. in rubrica de donatio. §. 65. n. 14. Conarr. regula peccatum. i. p. in principio. n. 2. Lara de alimento, in. §. & si impunes. n. 37. Secundo infertur, quod licet ex superfluis teneatur quis eleemosynam clargiri, tenetur tamen prius suis consanguineis, quam extraneis, subuenire existentibus in eadem necessitate, & indigentia. Sic procedit tex. in. ca. non satis. 86. distin. Abb. ca. i. de emptione, & venditione. Peralta in. l. si quis Titio de lega. 2. Vbi si testator in suo testamento aliquod legatum facit, vt detur consanguineo pauperi similiciter, intelligitur de consanguineo proximiori, quamvis ex consanguineis reman-

tis sit alius pauperior, idem Peralta. in. l. 18. Sed pro vera resolutione considerandum est, quod turpitudo tripli citate consideratur. 1. ex parte dantis. 2. ex parte recipientis, tertio, ex parte vtriusque. Ex parte dantis in meretrice, ex parte recipientis in usurpa, ex parte vtriusque in simonia. Hæc diuisionem constituit glo. in. c. extra missa. de decimis. glo. in. sum. 14. q. 5. glo. in. c. non est putada. 1. q. 7. S. Tho. 2.2.q.32.art.7. Medina de restituione. q. 26. Soto. lib. 4. de iustitia. q. 7. art. 1. Nauarr. in Manuali. c. 17. n. 36. Palacios Rubios, in rubrica. §. 41. His sic constitutis dicendum est, quod si queritur an de lucro turpi possit fieri eleemosyna, distinguendū est, aut illud lucrum transit in dominium recipientis irreuocabiliter, vel non transit, irreuocabiliter. Primo casu potest de eo fieri eleemosyna vt contingit in meretrice, quæ quidem potest lucrum retinere, & tanquam de illo domina disponere. S. Tho. 2.2. q. 62. & in corpore questionis. q. 32. Couar. regula peccatum. 2. par. §. 1. non licet actus tunc pessimum sit, & omni iure reprobatus, ceterum quia mulier locat operas suas, ex tali locatione oritur quoddam venale pretium, & sic tanquam de re propria disponere potest. Ex quo resultat verissima ratio, propter quam meretrice excusat a restituzione, licet turpem actum exerceat, quod in alijs contractibus turpitudinem habentibus, non seruatur. Et reiecta ratione Adria ni in. 4. d. 15. q. 20. & Caietani. 2.2. q. 62. art. 5. & quam tradit Couarr. regula peccatum. 2. p. §. 2. nu. 3. & quæ constituit Medina de restituione. q. 26. licet illud pro viribus defensat Nauarr. in Manu. c. 17. n. 36. ea est verissima scilicet, quod id quod datur meretrice ratione conuentonis tacite vel expresse, in pretium sui laboris datur & iuste retinetur. S. Thom. 2.2. q. 32. art. 7. Soto. lib. 4. de iustitia. que. 4. art. 4. & Sarmiento de redditibus ecclesiasticis. 3. par. c. 1. Sed videndum est, an meretrice & alijs personæ, quæ ex lucrotur pi aliquid acquisierunt, teneantur de his facta eleemosyna. Et videtur, quod non iuxta illud Proverbiorum. c. 21. Hostiæ impiorum abominabiles sunt Deo, & Proverbiorum 3. Honora Deum de tuis iustis laboribus, & Deuteronomij. 23. ca. Mercede prostibuli non offeres in domo domini. c. 1. cu[m] sequenti bus. 14. q. 5. c. non est putada. 1. q. 1. latissime Rosarii Busti. 2. p. sermones. 3. tub. litera. C. Ex quibus videtur, quod mulier meretrice ex tali lucro non possit facere eleemosynam.

ad stipendium pro illo labore, quod probatur Gentescós. 38. cap. vbi promissa à Iuda Thamar ob fornicationē adimpleuit, vt re soluit Couarr. regula peccatum. 2. part. §. 2.

a.1 Hinc fit, quod si meretrix ex lucro me retritio edificat ecclesiam, vel illam dotat adquirit ius patronatus glo. ca. non est putanda. 1. q. 1. communis secundum Lambertin. de iure patronatus lib. 1. art. 10. 8. quæst. principalis. 2. partis. Rochus de Curte. de iure patronatus, verbo, competens. quæst. 2. Paulus de Citadinis eodē tractatu. 2. causa adquirendi. quæst. 23. & 24. Cum igitur id quod meretrix lucratur suum efficiatur eiusque domina sit dicendum posse, imo tenetur sub præcepto tanquam de proprio eleemosynam elargiri. Quid autem si non fit meretrix publica, sed occulte faciat copiam sui corporis, possit aliquid recipere & retinere, & de illo eleemosynā facere. Et videtur non posse: nā cessat in illa ratio cōsulti, de qua in. l. 4. §. sed quod meretrici: de cōditione ob turpem causam, maxime quia aliquid dare vel recipere ob maleficū est illicitū. l. iuris gētiū. §. sed ob maleficū de pæctis, vbi solū excipit Cōsultus publicam foemina, quę illud recipere potest, ergo alie foemine, quę publice nō sunt, turpi recipiunt. Sic in terminis tenet Cynus Angelus. l. 2. C. de cōditione obturpē causam. Palacios Ru. in rubri. §. 41. cōmunis secundū Adrian. in. 4. de restitutione in principio. Cōtraria tamē sentētia, imo quod quę libet foemina, siue occulte, siue publice sui copiā faciat, posse pretiū recipere & illud tanquā propriū retinere ea ratione, nā licet lex positiva puniat ipsa flagitia, tamē lege ipsa positiva receptio nō est prohibita, & retineri potest, & hoc casu stādū est iuri naturali, quo iure aētio & locatio operarū cōsistit in pretio estimabili. Hanc sententia tenet S. Tho. vbi supra & Euricus. c. peruenit. de adulter. Florēti. 2. pa. tit. 2. c. 2. Silua in summa. verbo, restitutio, el. 2. q. 3. Soto. l. 4. de iustitia & iure. q. 7. arti. 1. Nauarr. in Manua. c. 17. nu. 36: Couarr. regula peccatum. 2. par. §. 2. nu. 3. Hinc fit, quod ille qui promilit sceminaratione huius turpitudini tenetur in foro cōscientiæ adimplere. Secundo deducitur, quod foemina, quę cū fraude, & dolo exigit plus iusto, tenetur id quod plus accipit restituere in animē iudicio. Tertio deducitur, quod etiam si si-

ne fraude, vel dolo exigit plus iusto ab eo, qui non est sui iuris tenetur in animē iudicio ad restitutionē patri, tutori, vel illi, sub cuius est potestate vel dominio. l. 1. & 2. c. de authoritate prestanta. l. 1. C. de prædijs minor. vide Ant. Gomez. l. 50. Tauri. n. 68. Didacus Perez li. ordinamēti. pag. 58. colu. 2. Cū igitur de illo, quod mulier recipit, dū plus iusto nō sit, domina efficiatur, sequitur posse & teneri sub præcepto de illo lucro, et si in honesto eleemosynā facere.

Sed, vt rē ipsam omnē perficiamus in hoc articulo, videndū est, quis sit prohibitus facere eleemosynā. In quo articulo primo cōstituo, quod ille qui est sub alterius potestate in eo & de eo, quo subditus est, eleemosynā facere nō potest, absq; cōsensu illius, cui subest. Quō fit, vt de ea re, in qua nō est alteri subditus, potest eleemosynā facere: nā nullus potest rem donare, nisi sit verus dñs illius rei, vel ex cōsensu dñiveri, & per consequētē nec eleemosynā facere. Hinc fit, quod licet vxor habeat dominū suarū facultatū absolute, quia tamē vius & dispensatio pertinet ad maritū. l. si prædiū. l. doris. l. quoddotis. l. dote. C. de iuredotiū. l. Pōponius. §. in dote. de adqui. posse. l. doce ancillam. de rei vēdicatione. glo. l. in rebus C. de iure dottiū. Bart. & Doctores in. l. diuortio. soluto matrimonio. Baldus Nō uellus tractatu de dote. 8. par. priuilegio. 8. Dicendum igitur est, quod nō poterit mulier facere eleemosynā constatē matrimoniō, sine licentia viri: bene tamen verum est, quod si sit aliqua parua eleemosyna paruę quātitatis, & vir est nimis avarus poterit vxor aliquas moderatas eleemosynas facere: nā non ita vxor est subdita viro, sicuti monachus prelato. Sic Syluester verbo, eleemosyna, §. 5. Et sic docebat beatus Augustinus in epistola. 199. relatus in. ca. quod Deo. 33. quæst. 5. vbi inquit, Non licet mulieri dicere, facio de meo bonū, cū ipsa non sit sua sed viri. Eadē ratione, filius non potest de bonis patris eleemosynā facere, quia licet filius in vita patris quodammodo dicatur dominus, id tamē nō vere cū non habeat bonorū administrationē, vsq; mortē patris. l. in suis de libe. & postu. l. licet, §. paternos. de verboru significatione, Ioan. Corrasius in. l. fi. nu. 7. C. de impubērū & alijs. Paulus de Castro. l. cū heredes in principio. de adquirē. possessione. Emanuel costa in. l. Gallus. §. & quid si tantum.

pagina.

pagina. 76. de liber. & posthu. Menchaca defucelssio. creatione. §. 19. num. 18. At ve rō si filius habeat bona castrēnsia potest de illis disponere. Et vt hæc vera intelligantur considero, quod castrēnsis peculiū dicitur quod à filio. familias existente in castris, vel eunte ad castra adquirit ratione militie, quod nisi militasset adquisiturus. nō esset. l. castrē. de castrē. pecul. Pau. lib. 3. sentent. tit. 4. vers. filius familias. l. 12. ti. 2. par. 3. glo in. §. 1. institu. per quas personas nobis adquiritur. Mainerus in. l. filius familias. nu. 2. de regi. iuris. Brisonius. & Patreus in verbo. peculium. Ioann. Crotus, in repetitione. l. frater à fratre. numero. 1. Ioann. Corrasius in præludijs eiusdem. l. numer. 55. Nauarr. in Manuali. capit. 17. numero. 141. Cum igitur filius familias habeat hæc bona, in quibus pater nullum ius habet, poterit de illis bonis castrēnsibus eleemosynam facere, absq; que patris licentia, quō fit, vt cum ea, quę filius acquisiuit ex patrocinio cum esset aduocatus ex administratione publica, ex donatione principis, dicantur bona castrēnsia. l. fina. C. de inofficio testamento. l. penultima, & fin. C. qui testamenta facere possunt. l. cum multa. C. de bonis quę liberis. l. 2. titulo. 2. part. 3. poterit filius & de huiusmodi bonis facere eleemosynam. Parī ratione ex bonis aduentitijs, quę filius familias sua industria, vel labore vel prospera fortuna acquisiuit, cum aduentitia hæc dicantur. l. cum oporteat. C. de bonis quę libertis. §. 1. instituta per quas personas nobis adquiritur, dicendum est posse filium de his bonis eleemosynam facere sine patris licentia, cum propria dicantur filij. Hinc fit, quod cum fructus beneficiorum filij, non acquirantur patris sed ipsi filio imo si pater velit de illis disponere, tenetur ea restituere imo rationem illorum filio redde re Bartol. l. litis. §. final. de negotijs gestis Barba. in Rubrica de peculio clericorum. Bald. l. 3. §. si quid minori. de minoribus, quia beneficium habetur loco peculij castrēnsis, vel quasi castrēnsis, ex quo peculio nihil patri queritur: tenet Segura. l. imperator. numer. 93. ad Trebellian. Pinel. l. 1. C. de bon. mater. 2. parte. num. 29. & Gregor. Lopez. l. 5. titulo. 17. part. 4. & plures relati per Didacum Perez. in. l. 1. titulo. 8. libro. 3. ordinam. Villalobos tractatu cōmuniū sententia. versiculo, filius fa-

milias, numer. 130. Palacios Rubios in Rubrica. §. 42. numero. 9. dicendum est posse filium de bonis sui beneficij, imo tenetur sine licentia patris facere eleemosynam.

GLOSA SEPTIMA
principalis, De legato pro missis celebrandis relictō & utrum sit simoniacum
tale legatum.

SYMMA RIVM.

- 1 Expenduntur Doctores, qui hanc materiam simonia declarant.
- 2 Adducuntur fundamenta pro parte negativa ad probandum non posse huiusmodi legatum pro missis celebrandis ab q; vicio simonie à testatore relinquī, neq; ab ipmis sacerdotibus acceptari.
- 3 Simonie definitio declaratur.
- 4 Ut simonia committatur debet actu exteriori cognosci.
- 5 Simonia est duplex.
- 6 Si clericus non assisteret diuinis officijs, nisi dispensationes sibi darentur, verum committat simoniā mentalē.
- 7 Clericus dicens missam principaliter propter pīram alias non dictarus, committit simoniā mentalē.
- 8 Iugediens religionem vt sibi detur prelatura, alias non ingressurus, committit simoniā mentalē.
- 9 Renantians beneficio ea intentione, vt consanguineo detur, alias nō renūtiaturus an mortale peccatum committat.
- 10 Expenditur bulla Pij quinti renantiantis beneficio vti certa persona conferatur.
- 11 Actus interioris non comprehenduntur, sub pēnis à iure impositis ipso iure.
- 12 Declaratur c. qui studet. l. q. 1.
- 13 Qualiter simonia heresis dicitur.
- 14 Declaratur illud discriben inter Theologos, & nofrates scilicet, an hereticus sit ipso iure excommunicatus.
- 15 Qualiter accipiatur illa regula, quod ecclesia non iudicat de occultis.
- 16 Ecclesia potest de crimine heresis iudicare sine actibus exterioribus.
- 17 Declaratur quid sit simonia realis.
- 18 Simonia unde traxerit originem, expeditur.
- 19 Recipient pecuniam pro sacramentorum admini stratione

- stratione committit simoniā am realē & actualē.
 20 Qui pro rebus spiritualibus dat vel recipit pecuniam nō potest officium, in quo est ordinatus, exercere.
 21 Qui beneficium, vel aliud spirituale prego emis, ipso iure est priuatus illo, & omni emolumenō ecclēstīco in futurum.
 22 Male meritus oportet, vt perpetua egestate laboret.
 23 Testes alias inhabiles admittuntur ad testificandum in crimen simoniae.
 24 Simoniacus statim quod illam commisit, debet se abstinere ab administratione diuinorum.
 25 Simoniacus administrans ordinem, in quo est insignitus, efficitur irregularis.
 26 Expenditur c. veniens el. 1. De testibus.
 27 Defenditur plurimis fundamentis posse testatorē mandare, ut promissis dicentis certa pecunia quātitas perfolatur & administratibus recipi absq; vicio simoniae.
 28 Clericus administrans sacramenta potest pro suo labore, pecuniam accipere absq; labe simoniae.
 29 In matrimonio, quod est unum de septem sacramentis, pecunia interuenire licet potest.
 30 Expenditur cap. non satis. c. cum in ecclesia definiens.
 31 Reprehenditur Bartol. opinio, dum voluit, quod legatum monasterio relictum, ut aliqua in monasteriū recipiatur quod committitur simoniae.
 32 Nulla pāctio circa spirituales res debet interuenire.
 33 Declaratur cap. final. de pāctis, & cap. cum yniuersorum de rerum permutatione.
 34 Virū quemadmodum simonia, qua committitur in spiritualibus, est de iure diuino, sic & illa, qua committitur in beneficiis, sit etiam de iure diuino prohibita.
 35 Si non reperiatur qui baptizet adulterum, & clericus nolit illum baptizare absq; eo, quod sibi detur, pecunia non committit simoniā pecuniam illidans.
 36 Quānus sacerdos nolit paenitentem absoluere, nisi det illi pecuniam incurrit simoniā, qui pecuniam ex hoc illi prestat.
 37 Beneficiatus, qui pacificè possidet beneficium, & illi mouetur lis super illo, potest pro redimenda reparatione pecuniam absq; vicio simonia dare.

I mando que se me digan tantas missas,
 y se de por cada una de las lo
 acostumbrado, &c.

AEC glossa versatur, circa materia simoniā, cū videamus testatorem praeipere vt promissarum celebrationē, quod spirituale est pecunia detur, quod simonia est, vt ex infra dicendis apparet. In cuius glo. explicatione nonnulla erunt prae notanda. Primo de scribentibus, & autoribus, qui de hac simoniā materia verba fecerunt. Secundo quid sit simonia, & quotuplex, quibus pœnis simoniacus afficiatur, & quibus probetur testibus qualiter testator illā præcipiēs dari pecunia, & clericis eam recipientes ab huiusmodi vitio sunt liberi, & immunes erit pertractandum. Ad primum igitur articulum dicendum est, quod hanc materiam examinat Doct. Archidiaconus Bellamera, Turre, in cap. 1. cum sequentibus. 1. q. 1. Doctores omnes in rubrica, & capitulis de simonia. Imola, cap. significatum, de præbend. Innoc. ca. 3. ne prælati vices suas. Barba, in capit. cum pridem de pāctis. Abb. in capit. extirpand. s. quia vero numero. 5. 4. de præbend. Decius in c. ex parte de officio delegati. n. 26. Selua de beneficio. 1. par. q. 7. n. 62. Gi gas de pensionibus. q. 87. Craueta consil. 22. num. 12. volum. 1. Ripa tract. de peste, remedio. 3. membro ultimo. Tiraquellus de nobilitate. c. 29. nu. 3. Casiadorus, decisione secunda de simonia. Rebiffus in præxibeneficiorum titulo de simonia in resignatione. numero. 22. Capela Tolosana de cisione. 312. summa Armilla verbo simonia Guido Papæ decisione. 80. Couarr. in clementina si furiosus. 1. parte, s. 2. num. 7. Iulius Clarus, libro. 5. receptarum. §. de simonia. Redoanus titulus de simonia, quarta parte. cap. 5. num. 28. Gregorius Lopez, 1. 16. tit. 17. p. 1. Nauar. in Manua. cap. 23. num. 100. & cap. 25. n. 104. & ca. 27. n. 158. & cap. fin. de simonia. Menochius de arbitrijs. libr. 2. centuria. 5. casu. 401. numer. 20. Couarr. libro. 1. resolut. ca. 5. numero. 4. Gabriel Paleotus, libro. 17. de sc̄tis hæreticorum, capit. 35. Armacanus, libro. 10. de moribus armenorum, capit. 9. Borgasius de irregularitate. 1. par. quæstio. 5. num. 23. Maiolus eod. tract. de irregularitate libr. 4. quæstio. 15. numer. 2. Menchaca de fuc̄cessio. creatione. 6. 7. nu. 8. Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 100. articul. 1. Durand. & Palud. in 4. distin. 25. q. 3. Victoria in relectione de simonia, quæstione prima, in principio Soto.

Soto, libro. 9. de iustit. & iure, quæstione. 3. articulo. 2. Abulensis in libr. 1. Regum folio. 102. column. 2. &c. 3. Altisiodorensis in 3. part. quæstione penultima. Joan. Major. in 4. dist. 15. quæstio. 1. Castro aduersus omnes haereses, verbo, simonia. Theologi post Nicolaum de Lyrā, super illam locū Esaiæ. cap. 55. Sicutientes venient ad aquas emite absque argento, absque vīla, coniunctiōne. Adrianus quodlibet. 9. quæstio. 1. extraugans, execrabilis, de simonia. decisio Martiniquinti, relata inter acta Concilij Constantiensi, sessione. 24. Concilium Coloniensis in septimo præcepto Decalogi. Trident. sessione. 24. cap. 1. & sessione. 24. ca. 14. Motus proprius Pij quinti relatus inter sanctiones apostolicas. folio. 32. & c. 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100. & 101. & 102. & 103. & 104. & 105. & 106. & 107. & 108. & 109. & 110. & 111. & 112. & 113. & 114. & 115. & 116. & 117. & 118. & 119. & 120. & 121. & 122. & 123. & 124. & 125. & 126. & 127. & 128. & 129. & 130. & 131. & 132. & 133. & 134. & 135. & 136. & 137. & 138. & 139. & 140. & 141. & 142. & 143. & 144. & 145. & 146. & 147. & 148. & 149. & 150. & 151. & 152. & 153. & 154. & 155. & 156. & 157. & 158. & 159. & 160. & 161. & 162. & 163. & 164. & 165. & 166. & 167. & 168. & 169. & 170. & 171. & 172. & 173. & 174. & 175. & 176. & 177. & 178. & 179. & 180. & 181. & 182. & 183. & 184. & 185. & 186. & 187. & 188. & 189. & 190. & 191. & 192. & 193. & 194. & 195. & 196. & 197. & 198. & 199. & 200. & 201. & 202. & 203. & 204. & 205. & 206. & 207. & 208. & 209. & 210. & 211. & 212. & 213. & 214. & 215. & 216. & 217. & 218. & 219. & 220. & 221. & 222. & 223. & 224. & 225. & 226. & 227. & 228. & 229. & 230. & 231. & 232. & 233. & 234. & 235. & 236. & 237. & 238. & 239. & 240. & 241. & 242. & 243. & 244. & 245. & 246. & 247. & 248. & 249. & 250. & 251. & 252. & 253. & 254. & 255. & 256. & 257. & 258. & 259. & 260. & 261. & 262. & 263. & 264. & 265. & 266. & 267. & 268. & 269. & 270. & 271. & 272. & 273. & 274. & 275. & 276. & 277. & 278. & 279. & 280. & 281. & 282. & 283. & 284. & 285. & 286. & 287. & 288. & 289. & 290. & 291. & 292. & 293. & 294. & 295. & 296. & 297. & 298. & 299. & 300. & 301. & 302. & 303. & 304. & 305. & 306. & 307. & 308. & 309. & 310. & 311. & 312. & 313. & 314. & 315. & 316. & 317. & 318. & 319. & 320. & 321. & 322. & 323. & 324. & 325. & 326. & 327. & 328. & 329. & 330. & 331. & 332. & 333. & 334. & 335. & 336. & 337. & 338. & 339. & 340. & 341. & 342. & 343. & 344. & 345. & 346. & 347. & 348. & 349. & 350. & 351. & 352. & 353. & 354. & 355. & 356. & 357. & 358. & 359. & 360. & 361. & 362. & 363. & 364. & 365. & 366. & 367. & 368. & 369. & 370. & 371. & 372. & 373. & 374. & 375. & 376. & 377. & 378. & 379. & 380. & 381. & 382. & 383. & 384. & 385. & 386. & 387. & 388. & 389. & 390. & 391. & 392. & 393. & 394. & 395. & 396. & 397. & 398. & 399. & 400. & 401. & 402. & 403. & 404. & 405. & 406. & 407. & 408. & 409. & 410. & 411. & 412. & 413. & 414. & 415. & 416. & 417. & 418. & 419. & 420. & 421. & 422. & 423. & 424. & 425. & 426. & 427. & 428. & 429. & 430. & 431. & 432. & 433. & 434. & 435. & 436. & 437. & 438. & 439. & 440. & 441. & 442. & 443. & 444. & 445. & 446. & 447. & 448. & 449. & 450. & 451. & 452. & 453. & 454. & 455. & 456. & 457. & 458. & 459. & 460. & 461. & 462. & 463. & 464. & 465. & 466. & 467. & 468. & 469. & 470. & 471. & 472. & 473. & 474. & 475. & 476. & 477. & 478. & 479. & 480. & 481. & 482. & 483. & 484. & 485. & 486. & 487. & 488. & 489. & 490. & 491. & 492. & 493. & 494. & 495. & 496. & 497. & 498. & 499. & 500. & 501. & 502. & 503. & 504. & 505. & 506. & 507. & 508. & 509. & 510. & 511. & 512. & 513. & 514. & 515. & 516. & 517. & 518. & 519. & 520. & 521. & 522. & 523. & 524. & 525. & 526. & 527. & 528. & 529. & 530. & 531. & 532. & 533. & 534. & 535. & 536. & 537. & 538. & 539. & 540. & 541. & 542. & 543. & 544. & 545. & 546. & 547. & 548. & 549. & 550. & 551. & 552. & 553. & 554. & 555. & 556. & 557. & 558. & 559. & 560. & 561. & 562. & 563. & 564. & 565. & 566. & 567. & 568. & 569. & 570. & 571. & 572. & 573. & 574. & 575. & 576. & 577. & 578. & 579. & 580. & 581. & 582. & 583. & 584. & 585. & 586. & 587. & 588. & 589. & 590. & 591. & 592. & 593. & 594. & 595. & 596. & 597. & 598. & 599. & 600. & 601. & 602. & 603. & 604. & 605. & 606. & 607. & 608. & 609. & 610. & 611. & 612. & 613. & 614. & 615. & 616. & 617. & 618. & 619. & 620. & 621. & 622. & 623. & 624. & 625. & 626. & 627. & 628. & 629. & 630. & 631. & 632. & 633. & 634. & 635. & 636. & 637. & 638. & 639. & 640. & 641. & 642. & 643. & 644. & 645. & 646. & 647. & 648. & 649. & 650. & 651. & 652. & 653. & 654. & 655. & 656. & 657. & 658. & 659. & 660. & 661. & 662. & 663. & 664. & 665. & 666. & 667. & 668. & 669. & 670. & 671. & 672. & 673. & 674. & 675. & 676. & 677. & 678. & 679. & 680. & 681. & 682. & 683. & 684. & 685. & 686. & 687. & 688. & 689. & 690. & 691. & 692. & 693. & 694. & 695. & 696. & 697. & 698. & 699. & 700. & 701. & 702. & 703. & 704. & 705. & 706. & 707. & 708. & 709. & 710. & 711. & 712. & 713. & 714. & 715. & 716. & 717. & 718. & 719. & 720. & 721. & 722. & 723. & 724. & 725. & 726. & 727. & 728. & 729. & 730. & 731. & 732. & 733. & 734. & 735. & 736. & 737. & 738. & 739. & 740. & 741. & 742. & 743. & 744. & 745. & 746. & 747. & 748. & 749. & 750. & 751. & 752. & 753. & 754. & 755. & 756. & 757. & 758. & 759. & 760. & 761. & 762. & 763. & 764. & 765. & 766. & 767. & 768. & 769. & 770. & 771. & 772. & 773. & 774. & 775. & 776. & 777. & 778. & 779. & 780. & 781. & 782. & 783. & 784. & 785. & 786. & 787. & 788. & 789. & 790. & 791. & 792. & 793. & 794. & 795. & 796. & 797. & 798. & 799. & 800. & 801. & 802. & 803. & 804

Contra lib. r. refolutio cap. 5. n. 4. & test. 10. nendo hanc partem non obstat bulla Pap. Quinti pro prima parte adducta, procedit. & intelligitur, quando tacita voluntas, & intentio est causa finalis, quod episcopus non possit dare alteri beneficiū, sed quod præcise illi dare teneatur, secus vero quāda voluntas est causa impulsuā, quod ex eo renuntio, vt detur, beneficiū meo consanguineo præcise, sed potest dare cui voluerit, talis casu non committitur simonia mentalis, neq; peccatum: nam sola voluntas, & intentio dummodo sc̄t conferta, sub iherminis, non inducit simoniam veram. Quā ratione talis simonia mentalis non obligat ad restitutionem sicuti vſura mentalis. vt cap. cōfūluit de vſuris Diſcriminiā ratio ea est: nam vſura: omni iure est prohibita etiam de iure diuino, in quo nulla cadit dispensatio. cap. sunt quidam: 25. quæſtione. i. maximē quia vſurarius mētal is locupletatur cum iactura aliena: at vero simoniācū mentalis, eius prohibitiō maximē in beneficijs est de iure positivo, quia beneficium non est spirituale per effientiam, sed annexum spiritualibus ſequendum Sap. Et. Thom. & ibi Caietanus. 2. 2. q. 100. articulo. 4. A. c. proinde potest Papa in beneficijs dispensare, maximē quia simoniācū mentalis non locupletatur cum iactura aliena, cum beneficium sit omnino conferendum, & collatio in beneficijs ſe necessitas in dando, vt docet gloſ. communiter recipiā in. c. relatum de præben. verbo liberaliter. cū ex parte prælati nullam contineat gratiam, qui tenetur instituire idoneum ad beneficium, vt ecclesia non sit defituta pastore argumento, cap. decet nimis. 16. quæſtione. 7. Concil. Tridenti, ſessione. 24. capit. 18. tenet Abb. cap. cum olim. numero. i. de maio. & obedientia. idē in cap. authoritate. numero. 7. de institut. Dominicus. cap. i. numer. 7. de institut. nibus. libro. 6. Rebuffus in praxi beneficiorum titulo de collatio. num. i. Et ſic aduersus mentalem simoniām nulla ſtatuta est poena, cum actus internos, & mentales non comprehendant poenā pro criminibus, & ex celsibus à iure impositis cap. cogitationis de poenitentia, distinzione. 1 leg. diuus. ad. l. Corneliam. de. ſicarijs. l. 15. qui cum telo. C. eod. cap. i. de homicidio, libro. 6. cap. i. vbi Doctores de præsumptio nis. l. 2. titulo. 32. part. 7. Sanctus Thomas,

in. 4. dist. 35. articulo. i. idem h. 4. distin. 27 articulo. 21. Felin. tract. de cog nat. Ludos uicus Carterius in praxi criminali fol. 103 Anton. Gomez. 3. como resolutionum. c. 3 Anton. Capitius decisione. 15. Bernardus Diaz in praxi. c. 91. Nauar. in principio nu mero. 24. de penitentia, dist. 5. Contra re gula peccatum. 2. part. in principio. n. 6. licet huiusmodi simoniācū mentalis, quoad Deum, qui cordium est scrutator iuxta. c. erubescant. 32. distin. teneatur simonia illa facere poenitentiam, vt. resoluit Villa Mata in. l. diuus. num. 92. de ſicarijs. Cui re ſolutioni non obstat tex. in. c. qui ſtudet, 1. quæſtio. i. vbi vſurarius mentalis puni tur: nam illud procedit quando illa vſura mentalis est redacta ad actū, tunc ex mētal i in realem conuertitur iuxta gl. quam Doctores ſequuntur in. c. coaſulere in gloſ. fin. de simonia, &c.

Secundo nō obstat, ſi quis obijciat, quod simonia dicitur hæresis. cap. eos. i. quæſt. i gloſ. in. cap. ſiquis pecunia. 79. distin. & tamen hæreticus omnino occultus excommunicatus gloſ. in clement. i. §. verum. ver bo. eo ipſo. de hæreticis. quam ibi Doctores ſequuntur. Felin. cap. fin. de hæreticis. Felinus. cap. i. de præſumptio. & plures re lati per Nauar. in principio de poenit. dist. num. 22. Albertinus de agnoscendis aſſer tionibus. quæſtione. 33. num. 27. Adrianus quodlibeto. 8. litera. G. Ioan. Rojas de hæ reticis, & in clem. i. §. verum de hæreticis, & ibi excommunicationis poenam eo ip ſo hæretici incurrit, &c.

Secundo fundatur hæc ſententia, nam in poenis, quæ ipſo iure cōtrahūtur homini ſ ministerio opus nō est: tenent plures relati per Tiraq. l. ſi vñquam. verbo reuer tatur. n. 240. C. de reuocan. donatio. nam eo ipſo, quod, qui ex ſola volūtate incidit in hærefum, eo ipſo incidit in excommunicatiōnem, quia excommunicatio trahit ſe cum executionem paratam clem. i. in fine de hæreticis. Etsi contraria ſententiam teneat vniuersa Theologorū ſchola, inī hæreticos omnino occultos non esse excommunicatos, ſentit Sanctus Thomas 1. 2. quæſt. 91. art. 4. Caietanus. 2. 2. q. 1. art. 3. & eſſe cōmūne tenet Palud. 4. d. 3. & eſſe cōmūne teneat Ioa. Almain, in. 4. d. 17. art. 1. Silius. in ſumma verbo excommunicationis. Alfonſus à Castro. de lege. p. b. n. 1. l. 3. c. fin. & de iusta hæreticonū punitione. l. 3. cap. 12.

15 cap. 12. Siman. de institutio catholicis. c. 42 n. 3. Fundatur; nā ecclesia non iudicat de occultis, ſed de maniſtis. c. ſicut tuis. c. fi. c. tua nos. de simonia. ibi, nobis datū est tātummodo de maniſtis iudicare. c. à nobis de ſentētia excommunicationis. c. erubescat 17 32. d. quia cogitationis poenā nemo mere tur. l. cogitationis de poenit. c. cogitationis de pen. d. i. nam occulta & incognita ſunt ſolum referata illi, qui nouit corda homi num. c. ſi quādo. 15. q. 6. c. cōfūluit. i. q. 5. Sed tenendo noſtrorū Doctoruſ ſentētiam non obſtant, quæ ex Theologorū opinio ne deducuntur fundamēta quia ea omnia ceſſant in crimine hærefis, quod est deli cūm mētal, quod nihil requirit ab extra & ſola mentis cogitatione perficitur: ergo reſtē poterit ecclesia ſine exteriori iudicio iudicare de illo, & ſic de excommunicatione, quæ illi cohēret. Et ſic illa iuris regula, quæ habet, quod cogitationis poenā neinō meretur, intelligitur in alijis criminibus mēte constitutis, lecus in crimine hærefis, quæ ſolo interiori actū contrahitur, vt tenet glo. in. d. c. cogitationis.

16 Cum igitur, vt vnde digreſi ſumus noſtra cōuerterat oratio, ſi hæreticus occul tus est excommunicatus, ergo simoniācū mentalis puniendus etiā erit, nam resp. di uerum eſſe in his actibus, quæ ex ſuī natu radebent ad actū exteriorē reduci, quia tales non ſufficit mente eos committere, niſi ad actū reducantur, quale eſt crimē simonia. Sic reſoluit Panor. c. extirpandæ. §. quia verò. n. 11. de præben. Menochius de arbitriarijs. centuria. 5. caſu. 40. n. 20. Gabriel Palieto. lib. 17. de ſectis hæretico rum. cap. 35.

Hinc deducitur, quod recipiēs pro gra tia ſacramētorū vel illorū collatione pri cipaliter pecuniā cōmittit simoniā, ita vt nulla conſuetudine dans, & recipiēs ex eſufari potest ab huiusmodi simoniē labē, cap. Iacobus de simonia. l. 6. titulo. 17. p. 1. ibi. [Amparar no ſe pueden los clērigos por costumbre, que no caygan en simonia ſi tomarē algo por coſas ſpirituales.] Quod in tantum verum eſt, quod iſte clericus, qui pro rebus ſpiritualibus exercendis pe cuniā recipit, nō potest offiſium, in quo initiatuſ eſſet commiſſa simonia, quia tunc cum ad exteriōres actū reducatur, iam non menta lis, ſed realis iudicanda eſt, & per cōsequēs tanquā vſurarius venit punienduſ. Nā li cet in vſura ille, qui recipit, peccatū cōmitat, liſet dans vſuras nō peccet, quia forte ad ſuā vexationem redimenda faciat, iuxta. cap. de bitores. ff. de iure iurando. te netur qui recipit ad reſtitutionem, quia cū peccato legem, & ecclesiasticā prohi biatio, nē contemnendo fecit, tenet Auiles in ca pitulis prætorū. c. 1. num. 7. quod in ſimo 21 ſtentari

stentari possit illirelinquitur, cum male meritus equum sit, ut perpetua egestate laboret argumen. l. bona fidei. s. depositi. tradit in simili glo. c. studeat. 50. dist. communiter recepta secundum Decium in. c. pastoralis, verbo verum. n. 16. de appellat. Ex quo deducitur, quod usque adeo simoniacus, qui rem spiritualem pro temporali vendit, seu emit est deponendus per sententiā. c. nihil. c. sicut. 2. q. 1. c. inquisitionis. de accusatio. Menochius de arbitriis. lib. 2 centuria quinta casu. 401. nu. 26. Nauar. in Manua. latino. c. 23. nu. 11. quod intelligit

²⁵ 22 Gregor. Lopez. in. l. 11. tit. 17. p. 1. licet sunt qui teneant quod in beneficio simplici, quod potest à simoniaco renuntiari, & in alium transferri. iuxtaglo. c. 2. vt lite pēdē te cōmuniter recepta, secundū Armillam in summa verbo simonia. n. 53. Secus verō in beneficio curato, quo est ipso iure priuatus in detestationē tati criminis: sed hēc distinctio nō placet, sed indistincte omni beneficio est priuatus. Quod adeo verum est, quod quemadmodum in crimen hæresis infames criminosi, & alijs defectibus laborantes admittuntur ad testimonium. c. accusatus. §. licet. de hæreticis. Iason. l. cū. Etos populos. C. de summa trinitate. Ioannes Andre. c. fin. de testibus. Simancas de institu. catholicis. c. 62. num. 31. Franciscus Squilacensis de fide catholica. c. 34. quod so cijs & participes criminis admittuntur ad testimonium. c. in fidei fauorem. de hæreti. lib. 6. c. 1. de confessi. c. 1. de testibus. lib. 6 Guerrero in thesauro Christianæ religio ni titulo de hæreticis. n. 21. Villadiego de hæreticis. quæst. 13. num. 10. Joan. Rojas in singularibus iuris in fidei fauorem. singu lar. 192. Sic & in crimen simoniae criminosi infames, & socij, seu participes criminis admittuntur ad testimonium. ca. tantæ, de simonia, propter detestationem tan ti criminis argumento. cap. eos qui. 1. q. 1. & ne ob defectum probationis tam detestabile crimen maneat impunitum argumento. cap. 1. de testibus. lib. 6. capit. si quis Papa. §. propter occultas. 79. distin. Francis cus Curtius in repetitione. l. admonendi. numero. 104. de iure iurando. Menochius de arbitriis. libro. 2. centuria. 5. casu. 474.

²⁷ 24 Quod adeo detestabile est, quod licet alias grauiter delinquens non sit remouendus à sacramenti celebratione. cap. fina. de co habitatione cleri. & mulie. c. per Esaiam. l.

quæst. 1. simoniacus tamen debet se absti nere ab huiusmodi sacramentorum admini stratione. ca. reperiuntur. i. quæst. 1. Co uar. in clemen. si furiosus. 1. p. 5. 2. nume. 7. Hinc fit, quod licet existens in peccato mortalí celebret nullam poenam irregula ritatis incurrat, ut tenet Innocen. cap. fina. de temporibus ordinatio. Sylua. in summa verbo irregularitas. quæstione. 11. Nauar. in Manuali latino. c. 27. nume. 244. Sitamen simoniacus celebret efficitur irregula ris. tenet Couar. clement. si furiosus. 1. par. 5. 1. numer. 2. Nauar. in Manua. latino. c. 23. numer. 104. cum à participatione sacram entorum sit priuatus. c. reperiuntur. 1. quæst. prima, tradit Menochius de arbitriis. lib. 2. centuria. 5. casu. 401. num. 23. que priu atio est causa irregularitatis, ut tradit Anto. de Butrio. in. c. si celebrat. de clerico excō muni. ministrante &c.

²⁶ Ex qua resolutione infero intellectum ad tex. in. cap. veniens el. 1. detestibus, vbi socius criminis simoniae non admittitur contra simoniacum ad testificandum. Nam reiektis varijs interpretationib⁹, & quæ tra dit Niconitus in rubrica. C. de edendo, ve rissima est, quod vbi testis non solum erat socius criminis, sed fuit etiam socius mu neris, ac per consequens videbatur causa propria, qua ratione à testimonio remouetur. argumen. l. omnibus. C. de testibus.

Cum igitur ex his omnibus constet, quod recipere pro re spirituali pecuniam simoniae crimen committatur, sequitur, quod testator, qui precipit dare pecuniam pro missis celebrandis simoniām incurrat, & clericus pecuniam recipiens procelebra tione miss⁹ non solum simoniām, sed in præd. poenā supra relatas ergo tanquam iniquum & iniustum preceptum testato ris obseruandum non est. Neque obstat si quispiam dixerit huiusmodi pecuniam non pro missis dicendis, sed pro labore, & laboris ratione assignari adhuc stat maior difficultas: nam labores, qui sunt in aliqua operatione temporali non sunt materiae emptionis, & venditionis. Patet, nam qui conducit hominem ad aliquod opus facie dum non emit eius laborem, sed opus, siue maximum fit, siue minimum: ergo labor non potest estimari. Præterea si labor est aliquo pretio dignus illud habet ex actio ne, seu opere, cui talis labor adiungitur: sed illa actio nulla ratione, seu forma vedi potest,

test, quia si venderetur, venderetur sacra mentum, quod esset simoniacum ergo la bor, qui est in actione vendi non potest, neq; p̄ pretio. & estimati, & per consequens ta le mandatum testatoris est iniustum. Sed his omnibus non obstantibus verissimè te nendum est, quod testator possit pro mis sis celebrandis assignare certam pecunia quantitatatem, neque est illicitum, neq; com mititur vñræ vestigium, & sic viꝝ inueniatur testamētum, in quo simile quid à testatore non apponatur: nam illud mandatum non datus pro ipso ministerio miss⁹, neq; pro labore in actione ministerij, sed in vim eleemosynæ pro sustentatione ministri, secundū ordinationē & traditionē ecclesiar. & approbatā cōsuetudinē, & pro illa obligatione tacita, qua illi clerici astringuntur pro intentione mandantis ad dicendum missas. Nam quando nulla pa ctio, nullaque obligatio tam ex parte testatoris, quā ex parte clericorū interuenit pos terit testator illud onus rei suæ adiūcere, & transferre ius suum in ecclesiam, vel in sacerdotes, vt missam celebrent, & loco eleemosynæ talem assignare quātitatem, quod quidem absq; aliquo vitio simoniae fieri potest, imò est iustū p̄ceptū: tenet Adria nus in quæstionib⁹ Armeniorum. lib. 10. quæst. 9. Joan. Maior. in. 4. dist. 25. q. 1. Vi etoria in relectione de simonia: & est rece ptior sententia secundum Menchaca de suc cessionum creatione. 1. par. §. 7. nu. 8.

²⁷ 28 Quod fit posse licet dare, vel accipere ali quid temporale pro sustentatione illorū, qui sacramenta administrant, neq; ex hoc simoniae vitium cōmittitur. c. iudices. 1. q. 1. S. Tho. 2. 2. q. 100. art. 2. Silest. in summa verbo, simonia. q. 7. Nauar. in Manuali lati no. c. 23. nu. 100. quemadmodum enim pro sepulturæ pretio prohibitum est aliquid recipere. c. postquam. c. in ecclesiastico. c. p̄cipiēdum. 3. q. 2. Felin. c. ad audiētiam. el. 2. nu. 8. de rescrip. Decius cōsilio. 118. n. 1. tam en in vim eleemosynæ inste recipitur ex consuetudine iamdiu recepta, & appro bata, ut tenet Sot. lib. 9. de iustitia, & iure, quæstione. 6. artic. 2. per text. in. ca. ad apo stolicam de simonia: tenet Couar. lib. 1. re solutio. c. 17. num. 3.

²⁹ 29 Hinc deducitur, quod licet in matrimo nio quatenus sacramentum sit res spiritualis iuxtaglo. in. c. ad abolendā de hæreticis. Concilium Tridentinum sessio. 7. cano. 1.

sessio. 24. cap. 1. de reformatione. Conciliū Florent. titulo de sacramē. sessio. 7. nō pos sit interuenire pecunia, nihilo minus ad supportanda onera matrimonij potest abſ que peccati labore dari pecunia, & promitti pro contrahendo matrimonio. c. falubriter de vñris. Sot. 4. d. 26. q. 2. ar. 3. col. 6. & lib. 9. de iustitia, & iure. q. 6. art. 1.

Sie etiam interpretatur tex. in. c. nō sat is. c. cum in ecclesiā. de simonia. quibus probatur esse simoniae pro ingressu mo nastrij recipere pecuniam, vt illa jura in telligantur quando principaliter pro ipso ingressu pecunia recipiatur, secus vero si fiat, & recipiatur pro alimentis & sustentatione monialis, quia talis receptio caret vitio simoniae: tenet Barticus. in. c. tua nos num. 8. de simonia. Sylueſt. in summa ver bo simonia. q. 15. Alex. l. 2. n. 4. de inſtitu tio. & substitutio. Capela Tolosana decif. 312. n. 1. Greg. Lopez. l. 13. tit. 17. part. 1. &c.

Qua opinione retēta redditur falsa opi niō Bart. l. vxorem. §. haeredes. de leg. 3. dū voluit, quod si relinquuntur monasterio centum pro receptione monialis, valet legatum, & onus de recipiendo reicitur tan quam vitiosum. argum. l. cum ita de confid. & demonstra. tradit in simili Costa. §. si ar bitratu. vltima ampliatione. n. 43. reddit ra tionem, quia talis receptio pretio config nata non carerit vitio simoniae. Sed contra ria sententia est verior, & tenenda, imò, q̄ valet tale legatū, & receptio pecunia pro ingressu illius monialis & absq; vitio simo niae datur cum fiat ad effectum alimentorum monialis, & in vim eleemosynæ: te net Imola. l. Titio centum. §. Titio centum de cōd. & demōs. Greg. Lop. l. 22. tit. 7. p. 1. in gl. verb. [Por: q̄ la recibā, &c. Hinc etiā deducitur, q̄ visitatōres, vel episcopi, qui pro visitādis sacramētis, & alijs spiritualib⁹ ministrādis recipiūt procurations, hoc est pecunia certe stipendiū, nullā cōmittit simonia, cū nō ratione ministerij, sed ad eo rū iustificationē & pro alimētis id recipiat. Abb. in. c. procurations. n. 4. de cōf. Feli, c. cū ex offici de p̄scrip. n. 3. sequitur Me nochius de arbitrii. l. 2. cōf. 5. casu. 424. n. 4. Cū autē nulla pactio, nulla cōnēcio cir carē ipsam spiritualē interuenit tūc actus, & si promissio interueniat, rei tēporalis alio respectu nō ratione rei, de qua agitur principaliter, nulla committit simonia. Hinc fit q̄ licet prohibitum sit in iure ali quid

GLOSSA OCTAVA
de legato pure & fine aliqua
conditione vel graua
minere reliquo.

S V M M A R T Y M

- Eotamē casu nō cōmititur simonia, &
si pro sacramentō administrationē pec-
unia cōferatur, quādo presbyter in casu,
quo nulla alia persona reperiatur, ad bāpti-
zandū adulcū, & nolit illū baptizare absq;
eo, quod sibi pecunia detur cū tali casu ba-
ptismus flaminis nō sufficiat ad salutē ani-
mæ, quia in illo instanti est potestas reci-
piēdi baptistū aquæ iuxta tex. in. c. non
dubito versi. melior de cōsecratiōne. d. 4.
Vbal. r. tomo de sacramētis. c. 97. Ledes.
in. 4. i. p. q. 17. art. 11. Andreas à Vega, in cō-
cilio Trident. lib. 9. c. 42. dicendū est posse
dari tali clericō, vel baptizaturo pecunia
ad redimēdām vexationē baptizatū absq;
labe simonia. Sic Cardin. c. cū in ecclēsīe
de simonia. Cate. 2. 2. q. 100. art. 22.
36. Cui resolutioni nō obstat doctrina glo-
rifici, absolutionis, c. ad aures, de simonia;
Vbi. pro. absolutione in sacramēto poenitē-
tię si aliter sacerdos nolit absoluere poenitē-
tē, nō potest dari pecunia, absq; labē simo-
nia. Quod caratione fit: nā cū sacramētu
poenitētię nō sit ita necessariū simpliciter
sicuti sacramētu baptis̄m. c. quē pānitē
de poenitētię. d. 1. Panor. c. nō est vobis de-
spōsalibus. n. 9. nō potest recipi à simonia.
co sicuti baptis̄mu et tradit Coua. c. alma-
mater. i. p. 6. 6. 8. Armachanus, lib. de mo-
ribus Armeno. c. 8. Sot. lib. 9. de iu. q. 5. art. r.
Neq; huic resolutioni obstat authoritas il-
la Dani. 6. c. Peccata tua eleemosytiis redi-
gite: nam dicendū, quod ibi nō loquitur de
vera emptione, sed demētaphorica, hoc est
vt peccata redimātur fieri debet misericor-
dīa opera, & per contritionē, & alijs operi
bus iustis cōparatur gratia & remissio pec-
catorū mediātē cōtritionē eleemosytiis, ie-
junij, cū cōfessione adiūtē, tunc profunt
hac opera ad adiuuādū peccatorē, vt à pec-
catis excusat: tenet Naua. in Manua. c. 23. n.
10. r. Mag. Cano. in relectione de penitē-
ti. 4. par. pag. 83. quā addē ad tex. in. c. medi-
cina de penit. d. 1.
- Hinc fit, quod beneficiatus qui habet iā be-
nificiū, & illud quierē possidebat frībiliis
moueatū poterit pro redimēda vexationē
dare pecunia, secus in beneficio in quo nō
dum habet ius quē sitū, sed que tendū, quia
tunc nō poterit redimere pecunia vexatio-
nē absq; vitios simonia. c. dilectus el. 1. de si-
monia. c. 4. de penit. c. nullus episcopūs. 1.
q. 1. Nauar. in Man. c. 23. Soto. lib. 9. de iu.
quā. 7. art. 31.
- 1 Tradantur Docto: qui hanc explicant. materiam
2 Legati vera definitio
3 Legatum dicitur donatio, quia est in potestate tē-
satoris legatum praeferre cui voluerit
4 Ne dum in testamētis, sed in codicillis potest pra-
ferri legatum
5 Verum semel legatum relatum per testamētum pos-
sit ab illo resarciri
6 Ex per alienationem rei legata per testatorem re-
sceptetur legatum
7 Expendit. l. 7. Tex.
8 Si testator rem legatum validit non facta merito
ne de legato, tenetur legatario ad alienationem
9 Non potest legatarius propria autoritate capere le-
gatum, sed de manu hereditis tenetur capere
10 Expendit. l. 3. tit. 13. lib. 4. recopila.
11 Potest testator in suo testamēto precipere, ut lega-
tarium capiat legatum proprio autoritate
12 Verum legatarius posse legatum in minus solemp-
testamento relatum salva conscientia retinere
13 Et si legata posint in codicilliis relinqui, non tamē
hereditis institutio
14 A quo die vel tempore cedat legatum in legatariū
15 Expendit. l. Catoniana de regula Catoniana
16 Dubium resolutur, videlicet, a quo tempore domi-
nium rei legata transcat in legatariū
17 Declaratur. l. cum patr. 5. f. f. f. de lega. 2. & l.
magis puto. 5. fin. de rebus eorum. & l. vnicā. 5. in
nouissimo. C. de vaducis tollendis
18 Expendit. l. si tibi homo. 5. cum seruus & l. fi-
seruum filij. 5. i. & l. seruo legato de lega. 1. & l.
omnia. de leg. 2. & l. cum seruus, quando dies lega-
ti cedat. l. eleganter. 5. seruum de dolo. l. huic scri-
ptura. ad legem aquilam
19 Cum a die adiōnū posse peti legatum, cuius ex-
penſis debet dari
20 Resolutur illa repugnantia inter. l. cum seruus
legatus. de leg. 1. & l. cum res. cod. tit. 5. cum senten-
tia Africana lib. 2. epistolā apud Iulianus
21 Verum legataries in resili legata teneantur ad sol-
uenda debita testatoris pro rata, aut vero pricipiū
sive soluendum legatum
22 quemādū in fidē campanis, sicut transiunt om-
nes actiones actine & passio, sic in legatariū
quā. 7. art. 31.

Glossa septima princip.

quid cōtēnēre partes inter se circa permu-
tationes beneficiorū. c. cū olim. c. cū vni-
uersorū de rerū permutatione. c. præterea.
el. 2. de tractatio. c. cū pridē. vbi Doct. de pa-
ctis. nō tamē erit simonia illa pactio, ne-
q; permutation, cū partes inter se de permu-
tatione tractarū, ea intētione tacita vel ex
pressa, vtomnia fāt ad beneplacitū superio-
ris, alijs si in conuētione aliquid fāt quod
cū superiore nō cōsulatur, vel ei exprima-
tur prohibitū, & labē simonia nō excu-
sat, sic glo. verb. volētes in cle. 1. dererū per-
mutatione. Ioā. And. c. cū vniuersorū de re-
rū permutatione. Federic⁹ de permuatō-
ne beneficiorū. q. 38. cōmunis secūdū Ca-
marro. in repetit. i. n. 78. dererū permuatō-
ne. li. 6. Ioā. Major. in. 4. d. 25. q. 5. Adria.
quodl. 9. cōtral. in. d. c. cū vniuersorū. quā
sequitur ibi Hostiēsis. nā iure nō prohibe-
tur permutare volētes suā exprimere volū-
tate, & inter se cōuenire, si id. fāt cū bene-
placito sedis superioris alijs permutare, &
inter se cōuenire incōsulto episcopo circa
beneficia est prohibitū, & habet labē simo-
nia, quia lege Pontificia prohibita est in
spiritualibus, & sic in beneficiis omnis cō-
uētio, omissi pactio, vel promissio veluti
suspecta de simonia. c. f. de pactis. c. quā si
tū de rerū permutatione. Abb. in. c. dilecto
notabili. r. de præb. Felin. c. ad audientiam
el. 2. col. 4. de rescrip. glo. in. c. ordinationes
x. q. 1. glo. in. ca. ex parte. el. 1. de officio de
leg. cōmunis secūdū Paulū Parisiū cōs. 143
n. 15. vol. 4. Aymo Saulianus cōs. 112. Re-
buffus de pacificis posse. n. 196. Gometius
regula de trienalī posse. q. 12. & itā ser-
uari in praxi. & de stylo curiæ testatur.
Cassiodorus decisio. 3. de renūtiatione, &
decisione. 2. de simonia. Quia tilianus Mā-
do. in regula cācellariæ. 4. q. 2. & itā tenē-
dū, licet in hoc articulo quod valeat permu-
tatio seu renūtiatio facta corā episcopo in
gratiā alicuius, dūmodo sit idoneus, neque
vlla cōtinere simoniā tenuerit Staphi-
leus de literis gratiā. fol. 66. & Boerius in
tract. de legato de latere. q. vnica. n. 115. Co-
uar. lib. 1. resolutio. c. 5. n. 5. Sot. de iustit. &
iure. lib. 9. q. 7. art. 2. cōtra quos est tex. ex-
presius. in. c. ex parte. el. 1. de offic. delegat.
ibi, omnino dimittere, sine vlla pactione,
vel cōditione, vt glo. cōmuniter, ibi intel-
ligit cōmuniter recepta secūdū Felin. c. de
regularibus, de simonia. secūdū Tiraq. l. si
vnquam. verbo, reuertatur. n. 68. C. dērēuo
numero. 5. &c.

- terta partis hereditatis.
 23 Expenditur l. mulier. §. f. ad Trebellianum.
 24 Divisa dicitur cum legato certa partis hereditatis quoniam cum legatatio certa partis hereditatis nam legata non certa partis hereditatis fit soluta electione hereditatis, ut vero legatatio certa partis hereditatis sit solutio de bonis hereditarum.
 25 Quod sit electio ipsius hereditatis in solutione legati.
 26 Etiam si legitima filiorum ad electionem regis sit quoniam bona est soluenda de corpore hereditatis.
 27 Sodebita sine causa, quod extenuant hereditatem, etiam existentibus legata prostrata.
 28 Expenditur l. 21. Tauri.
 29 Vtrum legatus posse pro parte legatum repudiat & pro parte acceptare.
 30 Declaratur l. 60. Tauri. & l. 9. tit. 9. lib. 5. recopil.
 31 Verus filius qui est reliqua legitima, & prailegatus possit legitimam repudiare & acceptare pralegatus.
 32 Verus filius legato nominetur, plures res in diversis operationibus sint vobis legati, an vero plura legata.
 33 Verum legatum alternativum valeat.
 34 Explicatur ratio propter quam legatis alternativis est electio legatarum, & in contractibus alternativis est electio debitoris.
 35 Si una ex rebus alternativis ponatur ad obligacionem & altera ad securitatem nisi agendum actione reali, an res personali.
 36 Vtrum si res legata sit aucta, angatur etiam legata, & si legata area adificia facta in ea cedat legato.
 37 Expeditur l. si chorus. §. f. de leg. 3. cum l. seruum filij. & area de legato. & l. si area de legato.
 38 Legata area aliena, in qua testator fecit adificium debetur estimatio.
 39 Si testator reperat plures in testamento legatum, alii cuilibet dicitur unum legatum, & non plura.
 40 Expenditur l. plane. §. si adem res. de legato.
 41 Si res legata fuit estimata licet augetur res non augetur legatum.
 42 Expenditur l. sista de auro & argento legato.
 43 Vtrum legatum rei alienae valeat.
 44 Declaratur l. cum rem alienam. C. de legatis & l. 10. titu. 9. par. 6.
 45 Declaratur sex. in capitu. filius noster de testamentis.
 46 Vtrum legato adificio facta in alieno solo valeat & debeatur sicut quo ad estimationem.
 47 Expenditur l. vbi pure. §. i. versiculo qui industria ad Trebellianum.
 48 Declaratur l. servit electione. §. f. de legato. i.
 49 Nemo potest plus iuris in alium transferre, quam ipse habet.
 50 Declaratur l. apud Iulianum. §. cōstat. de legato. i.
 51 Explicatur l. ex duabus fratribus de negotiis gestis.
 52 Expenditur l. 46. Tauri.

ex-

- do dies legati cedat Causa li. 2 resolutionis & 5. n. i. cu sequentibus & in Rubrica de resolutionis 3. par. verbi. 19. Antiquis Mene. suis. & prædia. C. desideio misere. Pala: Ru. in Rubris. 69. n. 3. cu sequentibus. Mechata de successione. creatio. §. 2. n. 1. & cu sequentibus. Anto. Gomez. com. resolutionis. c. 17. & 12. Greg. Lopez. 2. tit. 9. par. 6. Joan. Garcia de exp. sc. 7. 11. 19. cu sequentibus. Tello. Fer. l. 17. Fau. Olantis. item de concordia iuriis communis & regi. verbo legatus. Sarri. lib. 8. selecta. rubri. de lega. 2. in principio. Altaria de cœlestiatura tamē testa. tollo. 2. c. 9. tit. Didacus Perez. l. 16. tit. 11. li. 4. ordi. Io. Gab. de lura. confit. 1. par. c. 64. m. Toledo. Rojas in epiph. successio. c. 9. n. 3. Costa. c. 6. patente de testa. lib. 6. 1. par. verbo in bonis. & lib. 5. selectarū. c. 22. n. 7. Vpi. in fragm. etiatis. 4. in principio. Cuius. in fin. de leg. 1. Robertus lib. 2. sent. etiatis. c. 11. 2. Ad secundū articulū deueniendo & si Vatis modis ab scriptis definitur, vera est definitio, videlicet. Legatum est donatio in testamento reliqua ab herede præstada rex. in legatu de leg. 2. rex. in principio insti. tutade leg. 1. 1. titu. 9. p. 6. ibi. 1. Mada es una manera de donatione que ex a et testador en su testamento, o en codicillo a alguno, &c. Ex qua definitione infertur, q. licet alias dona. tias in propria eius acceptione consistat in liberalitate, quā exercet ille qui donat. 1. do. nari. de regu. iur. l. relegata. de admēdis legatis. Qua ratione ille, qui legatum præstat non donare dicatur, cu ex necessitate, potius morte preueniente id faciat, quā ex merito lūtate cu id velit nolit debeat relinquerre so. lo. fortis. hagi. cōtentus, & sic quasi inuitus id dare videatur, unde ea, que post mortē etiā in pīs vībō distribuenda & si meritoria sunt nō tamē tātū habet. apud. Deū meritoria quā tu si à vīlis conferuntur cu. jā illa quib' nō sumus vīlii relinquamus. Nihilominusta mē, quā ille qui legatum dare iubet, post eius mortē potest vni. aut. alteri relinquere, q. est in sua potestate, dicitur liberalitate exercere respectu legataris; qua ratione dicitur legatum donatio, arg. l. extraneū. C. de hereditib. institut. Secundo infertur nō solū in testamento, verū & in codicillis legatum præsta. etiam in Codicili legatum. Præstare possent cu de testamento loquuntur & de codicillis, idē dicere debemus. l. diu. §. cōdīcīlos. de iure codicil. l. si quis cu testamē. §. fin. de iure codicil. l. 2. C. cōmuniā delega. Quod sit, vt nō solū possit hoc legatum relinquere in testa.

definitione legati

N presenti glo. agitur de materia legati pure reliqui, & sic in eius explicatione erit. ordo solitus seruandus. Primo describentur quibus qui hanc expendunt materiam erit agendum. Secundo quid sit legatum, qualiter, vel a quo debeat præstari. Tertio a quo tempore debeatur. Ultimo ad plures singulares questiones erit progressus.

Principio hanc materiam expendunt 3 Doct. in titulo de leg. 1. 2. & 3. Docto. C. de legatis. Doct. l. 1. ff. quorū legatorū. Docto. in principio instituta, de lega, & plures relatives per Petru Petalio in Rubris. de leg. 2. Guillermus Benedictus. c. Rainur. verbo eod. testamento relinquens de testamētis. Baldus, ad l. papia. fol. 160. Doct. l. 1. quā

N. solū in testamento sed etiam in Codicili legatum.

testamento à testator ut ab herede p[ro]p[ter]e
4. tur, et cum & ipse testator potest invita illud
legatum præstare. Sed dubium versatur an pos-
sit testator postquam somel præstitit legatum,
& in adiunctum legatario illud postea revocare &
quidem diuine sunt Docto. sententia, inter
quas illa est tenet, videlicet, quod aut tra-
ditio rei legati sit in ipsa actu testandi, aut
ex intervallo postea non habita mentione
de testamento. Si hanc in testamento tunc cum
ipsa traditio sit etiam actus testamenti eius sa-
pien natura, & sic si eum testamentum potest re-
vocari, sic & legatum si vero facta ex intervallo
lo talis traditio non facta in mentione ipsius
legati indicatur donatio inter viuos, qua ra-
tione revocari minime potest. Etiam per
aliud testamentum postea factum. L. 17. in illa
Tauri. Sic tradit. Covarr. in Rubri de testa-
mentis. 1. part. in fine & in Petrus Peralta.
in l. Lucius la primera, n. 2. deleg. 2. & Mol-
na de primogenijs Hispano. li. 4. c. 2. n. 18.
Ex qua resolutione facile exp[er]editur &
alia inter Docto. controversa sententia, utrum
per alienatione rei legati revocetur legatum.
Et tene quod si non fuit facta traditio modo
supradicto, sed solu. in testamento fuit fa-
ctu legatum, tali casu etiam distinctio constitue-
da est. Aut ipse testator ea rem, quam vni-
gauit postea alteri donavit, aut rem ea qua-
m vni legauit vedi didit alteri, aut ea pignori tra-
didit. Primo casu dicendum est, quod si re in
testamento legata alteri donavit, tali casu
revocatur legatum, quia videtur poenituisse
se fecisse legatum, & hac ratione ~~re~~ re
alteri legata. nam potest quis usq[ue] ad ulti-
mū vitæ sp[irit]um legatum, quod fecit in te-
stamento, revocare per l. 17. Tauri. Inquit
lex. [que el padre o la madre, q[ui] hiziere ma-
da o mejora a alguno de sus hijos entre vi-
uos en ultima voluntad, que la pueda fa-
sta la hora de la muerte revocar la dicha
m[an]da, salvo si fue fecha entre viuos y fue-
se traspasada la posesión, o dada la escri-
ptura fecha ante escriuano publico . &c.]
Secundo vero casu quando testator postea ve-
didit relegatam, vel eam pignori tradidit
non faciendo mentione de legato facto in
testamento potest legatarius perere estimula-
tionem legati, quam sententiam tenent
Palacios Rubi. in rubri. §. 69. de donatio, in
ter virū. n. 10. Roderic. Xuarez. l. cū in prio-
ribus. q. 9. luper leg[em] regia. C. de inofficio.
testamento. Petrus Peralta. l. Lucius Titius
n. 27. de leg. 2. Didacus Perez. l. 16 titu. 11.

lib. 4. ordi. Tellus Fernandez. l. 17. Tauri. n.
17. per sex. in l. 49. ut. c. part. 6. ibi. [Dona
ció faciendo el testador en su vida de algu-
na cosa que vnielle mādado en su testame-
to desatasse porēde la māda, porque se me-
ja que se arripintio pues la dio a otro, aun-
que muriese, mas si la vēdiele e oempernā-
se no se defataria ni reuocaría la māda: po-
rēde dezimos que a. quic. fue madada de-
uehauer el precio porque fue vendida, o la
estimaciō. &c.] Tertio ex supra dicta reso-
lutione infestur quod legatarius nō potest
propria authoritate sed de manu hāredis
capere legatum. nō dubiu. C. de lega. l. 1. C.
quorū legatorū Roderic. Xuar. l. cu in pio-
ribus q. 7. n. 9. C. de inofficio testamēto.
Anto. Gomez. l. 45. Tau. n. 132. Burgos de-
Paz. l. 3. Tauti conclusi. 7. n. 918. Peralta in
Iomnia. fundū. nu. 7. de lega. 2. Quod si
violēter & propria authoritate, legatarius
occupauerit legatum amictillud & legate
rei dominiū: vt tenet Olanus in ritu. de cō-
cordia iuriū cōmuniis & regij, verbo, legata
rius. Licet cōtrarium defendat Couar, lib.
3. resolutionū. c. 6. n. 7. cōtra quā facit. l. 3.
titu. 13. lib. 4. nouz recopilationis. quā præ-
dictā sententiam cōprobat. Posset tamen
opinio Couarr. saluari quando de volūta-
te testatoris illam rē legatam caperet: quia
11 potest testator facere in suo testamento, vt
legatarius possit impune apprehēdere pos-
sessionē rei legatae propria authoritate te-
net glo. in. l. Titia cu testamento. 5. Lucius
de lega. 2. Barto. & Doct. l. nēmo potest. n.
32. de leg. i. Baldus. l. 1. C. cōmunia de lega-
tis Bar. l. creditores. C. de pigno. q. 2. Rimi.
in principio. instituta de donatio. n. 534.
Anto. Gomez. 1. tomo resolutionū. c. 12. n.
10. Menochius de adipiscēda possessione.
remedio. 2. n. 31. & remedio. 5. n. 44. Men-
chaca de succel. crea. §. 9. nu. 16. Ex qua reso-
lutione deducitur, q̄ si alicui sit relictū lega-
tū, q̄ cōstat ex testatoris volūtate, voluisse
vt sibi præstaretur tale legatum, si iste legata-
rius propria authoritate accipit, vel furat,
12 quia forte erat in domo testatoris, & cōstat
testamentū esse min⁹ solēne, q̄a imperfe-
ctū est, vel alia sibi solēnitatis deficit, ex quo
subsistere nō posse, dīcēdū est tale legata-
riū nō posse tutā cōsciētia prædictū legatum +
hibere inere: tenet Coua. in. c. cu esles. de te-
stamētis. n. 10. & si aliter senserit Baldus. l.
1. colu. 2. de testamentis & Iason. in. l. cum
quis. C. de iuriis & facti igno. quorum ipse
+ V. de Gomez infy 3. tau. n. 120. et sen-
tencie n. 123 ubi defondit. q̄ hec in
9. 1. min⁹. 1. auini testamento. n

Sententia intelligere quod de voluntate testatoris sibi constaret, quod volebat quocumque modo illa re legata deuenire ad ipsum legatum non alias. Quia declarationem nec ipse Couar. vbi supra admittit. Nam & si alias plurimæ sententiae differentiae inter legata & institutionem hæreditis, cum hæreditis institutio in codicillo fieri non possit, legata autem possunt in codicillis relinquiri, ratione facilius legata in mittus solenniter testamento possunt deberi, quam in institutione tamen in proposito casu verius est tal legata quam hæreditis institutione in minus solenni testamento non deberi, & sic tenendum, licet aliter senserit Alex. in l. nemo potest nu. 23. de leg. 1. vbi Ripa. nu. 102.

Sed videndum est a quo tempore cedat dies legati, ut per legatarium peti possit. Deinde secundo erit inuestigandum, quo in loco peti debeat, & quibus sumptibus hæreditis, an ipsius legatarij sit tradendus legatus. Quatum ad primum pro perfecta articuli cognitione praemittendum est, quod post: l. Papiam, dies legatorum cedit ab apertura tabularum, nouo iure a morte testatoris. Unde intellige diem cedere, non ex illa die incipiat deberi, quemadmodum in eotactibus, sed quod ex illa die quasi debitum sit & in hæredem legatarij transmittatur, ut observuat plures relati per Cuiacum in notis ad Vlpianum ad titu. quādo dies legati. tit. 24. & Baldui. ad l. Papiam. fol. 150. Vnde cū regulam Catoniana non pertineat ad ea legata, quorū dies non cedit a morte testatoris. l. Catoniana. de regu. catoniana. ff. quā explicat Goueanus. lib. 2. Variarum lectio num. cap. 29. Cuiacins. lib. 4. obseruationū. c. 4. & sic post legē papiam regulæ Catonia næ locus non erat, quod significauit Vlpianus. l. f. ff. de regula Catoniana. regulā cato nianam ad leges nouas non pertinere: nouę enim leges intelliguntur Iulia & Papia, post quas Catoniana regula non procedit, ut per Cuiaciū vbi sup. & in notis ad Vlpianū. titu. 24. Vnde semper in parathesis. ad titu. de regula Catoniana. Vnde cū Iustinianus caduca sustulerit, & legē pa piā emendauerit, omisit Tribonius. tit. de caducis. ut cū restituto iure antiquo cepisset regula Catoniana locū habere merito dubitabat a quo tempore legatarius dominus rei legatē diceretur, & adiē mortis transire probat. l. cū pater. ff. surdo. delega. 2. l. magis putor. f. de rebus eorū. l. vnica. §. in nouissimo. C. de caducis tollēdis. Ex aduerso tamē imo quā die adiē hereditatis trāseat, probat tex. in l. si tibi homo. §. cū seruus. l. si ser uū filii. f. l. seruo legato. de leg. 1. l. omnia de leg. 2. l. cū seruus quādo dies legati cedat l. elegantē. §. si seruū. ff. de dolo. Hanc verē difficultate sic scribētēs cōponunt, ut dominū rei legatē fidē a morte testatoris in legatarium trāseat, vērē autē ab adīta hæreditate. Hac esse cōmūnē resolutionē tenet Ias. l. l. h. 95. de leg. 1. Socinus in reg. 274. Per alia in l. omnia. de le. 2. Cona. in. c. Ray nald. §. l. de testamēti. Dueñas in reg. 210. Grego. Lopez. l. 34. tit. 9. par. 6. Sed hāc opinionē reprehēdit Fulgosiū in l. si parte. ff. quād modū seruitutes amittan. existimā dñiū rei legatē a die mortis testatoris trāsire: adducit tex. in l. huic scripture ad l. aquilā. Sed neutra opinio placet: & sic teneat dñiū te i. legatē neq; fidē a tempore mortis neq; vērē a die adiē hereditatis in legatarium transire per tex. in l. huic scripture in l. si tibi homo. §. cū seruus de lega. l. qui aut. §. similq; modo. que in fraude ereditū. Quare vērē cōstituendū est dominū rei legatē a tempore agnitionis vērē in legatarium trāsire, agnitionē autē, aut repudiationē a tempore adīta hæreditatis retrotrahi & fungi ab adīta hæreditate fuisse quēstū: sic enim intelligēda sunt omnia iura quē probat dñiū ab adīta hæreditate adquiri, quod & sensisse videtur Paulū. lib. 3. senten. titu. 6. versi. per vendicationē. Neq; predictis obstat tex. difficilis in d. l. cū pater. ff. surdo. ibi quibus ignoratibus emolumētū queritur. Nā dic quod verbum emolumētū non refertur ad dominū rei legatē, sed ad adītionē ex testamēto. l. si furioso. de actio. & obligatio. Neq; obstat d. l. vnica. §. in nouissimo: nā tene, q; licet dies legati cedat, quo ad trāsmissionē a tempore mortis testatoris dominū tamē rei legatē non trāsit ante agnitionē, ut post sup. relativos tenet. Cepola cautela. 7. Sed in hoc articulo videre operet, habito pro cōstanti, quod de manu hæreditis est legatus accipiendū, & a die agnitionis peti potest, quo in loco, & quibus expēsi res legata prestāda ēst, & peti potest a legatario. Et resolutiū est tenēdū, q; aut legatur res in specie certa aut in quātitate. Dicēdū, q; si quātitas cōficit in pōdere, numero & mēsura, est prestāda, vbi hæres habet domiciliū, vel vbi est major pars rei hæreditariae, cū hæres videatur cū legatarij co

testamento à testatorē ut ab hæredē p̄fesse
4. ut, exū & ipse testator potest invita illud
legatū pr̄stare. Sed dubiū versatur an pos-
site testator potest quā formē pr̄stare legatū
& tradic̄ legatario illud postea reuocare &
quidē dñe cl̄ sunt Docto. sententia, inter
quas illa est remēda, videlicet, quod aut tra-
ditio rei legatā fit iñsp̄to & ut testādī, aut
ex intentio postea nō habita mentionis
de testamēto. Si fūt in testamēto tūc cum
ip̄a traditio sit etiā actus testamēti eius sa-
pat naturā, & sic sicut testamētu potest re-
uocari, sic & legatū, si vero sit ex intervallo
talis traditio non facta: mentione ipsius
legati indicatur donatio inter viuos, quara-
tione reuocari nūm̄ possit, etiam per
aliud testamētu postea factum. l. 17. lib. Tauri.
Sicut tradit Couarr. in Rubri de testa-
mentis. 2. part. in fine & in Petrus Peralta.
in l. Lucius. la prima, n. 2. de leg. 2. & Molá
na de primogeniis Hispano. li. 4. c. 2. n. 18.

Ex qua resolutione facile exp̄ditur &
alia inter Docto. cōtrouerſa sententia, virū
per alienationē rei legatā reuocetur legatū.
Et tene quod si nō fuit facta traditio modo
supradicto, sed solū in testamēto fuit fa-
ctū legatū, tali casu etiā distinctio cōſtitue-
da est. Aut ipse testator eā rem, quā vni-
gavit, postea alteri donauit, aut rem eā quā
vni legauit v̄dedit alteri, aut eā pignori tra-
didit. Primo casu dicendū est, quod si rē in
testamento legatā alteri donauit, tali casu
reuocatur legatū, quia videtur poenituisse
se fecisse legatū, & hac ratione rē
alteri legatā, nam potest quis v̄sq; ad ultimū
vitae spiritum legatū, quod fecit in te-
stamēto, reuocare per. l. 17. Tauri. Inquit
lex. [que el padre o la madre, q̄ hiziere mā-
da o mejora a alguno de sus hijos entre vi-
uoso en ultima voluntad, que la pueda fa-
sta la hora de la muerte reuocar la dicha
māda, salvo si fue fecha entre viuos y fue-
se traspasada la possession, o dada la escri-
ptura fecha ante escriuano publico. &c.] Secundo vero casu quādo testator postea v̄
dedit rē legatā, vel eam pignori tradidit
non faciendo mentionē de legato facto in
testamēto potest legatarius petere estimā-
tionem legati, quam sententiam tenent
Palacios Rubi. in rubri. §. 69. de donatio. in
ter virū. n. 10. Roderic. Xuarez. l. cū in prio-
ribus. q. 9. super legā regiā. C. de inofficio.
testamēto. Petrus Peralta. l. Lucius Titius
n. 27. de leg. 2. Didacus Perez. l. 16. titu. 11.

Mayrhalis
Selvanda duline
hio -

+
vaddidit

lib. 4. ordi. Tellus Fernandez. l. 17. Tauri. n.,
17. per tex. in l. 40. tit. 6. part. 6. ibi. [Dona-
ciō faciendo el testador en sayida de algu-
na cosa que quiesce mādado en su testamē-
to desfasasse porēde la māda, porque semē-
ja que se acripción puebla dio a otro, aun-
que quiesce mas si la vēdiele o empēna-
se no se desfaria ni reuocaría la māda: po-
rēde dezimos que a quiē fue mādada de-
ue hauer el precio porque fue vendida, o la
estimaciō. &c.] Tertio ex supra dicta reso-
lutione inferatur, quod legatarius nō potest
propria authoritate sed de manu hæredis
capere legatū, nō dubiu. C. de lega. l. 1. C.
quorū legatorū. Roderic. Xuar. l. cū in pri-
ribus. q. 7. n. 9. C. de inofficio testamēto.
Anto. Gomez. l. 45. Tauri. n. 13. Burgos de
Paz. l. 3. Tauri conclusi. z. n. 918. Peralta. in
l. omnia. fundū. nu. 7. de lega. 2. Quod si
violēter & propria authoritate, legatarius
occupauit legatū amittit illud & legate
rei donū: vt tener Olanus in titu. de cō-
cordia iuriis cōmuni & regi, verbo, legata-
rius. Licer cōtrarium defendat Couar. lib.
3. resolutionū. c. 16. n. 7. cōtra quē facit. l. 3.
titu. 13. lib. 4. nouæ recopilationis, quā pr̄-
dicta sententiam cōprobat. Posset tamen
opinio Couarr. saluari quando de volū-
te testatoris illam rē legatā caperet: quia
potest testator facere in suo testamēto, vt
legatarius possit impune apprehēdere pos-
sessionē rei legatā propria authoritate te-
net glo. in l. Titia cū testamento. §. Lucius
de lega. 2. Barto. & Doct. l. nō potest. n.
32. de leg. 1. Baldus. l. 1. C. cōmuni de lega-
tis Bar. l. creditores. C. de pigno. q. 2. Rim. in
principio, instituta de donatio. n. 534.
Anto. Gomez. l. 1. tomo resolutionū. c. 12. n.
10. Menochius de adipiscēda possessione.
remedio. 2. n. 3. & remedio. 5. n. 4. Men-
chaca de succēs. crea. §. 9. nu. 16. Ex qua reso-
lutione deducitur, q̄ si alicui sit relictū lega-
tū, & cōstat ex testatoris volūtate, volūtis
vt sibi pr̄staretur tale legatū, si iste legatā
rius propria authoritate accipit, vel furat,
quia forte erat in domo testatoris, & cōstat
testamentū esse min⁹ solēne, q̄a imperfe-
ctū est, vel alia sibi solēnitatis deficit, ex quo
subsistere nō possit. dicendū est tale legata-
riū posse tuta cōſciētia pr̄dictū legatū
sibi reineret: tenet Coua. in. c. cū effes. de te-
stamēto. n. 10. & si aliter senserit Baldus. l.
1. colu. 2. de testamēto & Iason. in. l. cum
quis. C. de iuriis & facti igno., quōrum ipse
+ Vide Gomez in l. 3. Tauri. n. 120. & sen-
tencia n. 123 ubi diffonat, q̄ heret in
lib. titu. in minu. 1. Aenigi testamēto. n.

sententia intelligere quādo de voluntate
testatoris sibi cōstaret, quod vōlebat quocū
que modo illā rē legatā deuenire ad ipsum
legatarium nō alias. Quā declarationem
17 nec ipse Couarr. vbi supra admittit. Nam
& si alias plurimā stent differentiae inter le-
gata & institutionē hæredis, cum hæredis
institutione in codicillo fieri nō possit, lega-
ta autē possunt in codicillis relinqui, qua-
ratione facilius legata in mitus solennite-
stamento possunt deberi, quā institutionis
tamen in proposito casu verius est tā lega-
tū. ^{hac opini} o. Gomez iñta quā hæredis institutionē in minus solen-
tate, que magis licet aliter senserit Alex. in. l. nō potest
verā et se-
nu. 23. de leg. 1. vbi Ripa. nu. 102.
Gouaneus. l. 2. Sed videndum est à quo tēpore cedat
dies legati, vt per legatariū peti possit. De
inde secundo erit inuestigādum, quo in lo-
co peti debeat, & quibus sumptibus hære-
dis, an ipsius legatā sit tradendū legatū.
14 Quādū ad primum pro perfecta articuli
cognitione p̄mitendū est, quod post:
l. Papiā, dies legatorū cedit ab apertura ta-
bularum, novo iure à morte testatoris. Vnde
intellige diem cedere, nō vt ex illa die in-
cipiat deberi, quēadmodū in cōtractibus,
sed quod ex illa die quasi debitum sit & in
hæredem legatarij transmittatur, vt obser-
uat plures relati per Cuiacium in notis ad
Vlpianum ad titu. quādo dies legati. tit.
24. & Baldus. ad. l. Papiam. folio. 60. Vnde
cū regulā Catonianā non pertineat ad ea
legata, quorū dies nō cedit à morte testato-
ris. l. Catonianā de regu. catonianā. ff. quā
explicat Gouaneus. lib. 2. Variarum lectio-
num. cap. 29. Cuiacius. lib. 4. observationū.
c. 4. & sic post legē papiā regulā Catonia
nā locus nō erat, quod significauit Vlpia-
nus. l. fi. ff. de regulā Catonianā, regulā cato-
nianam ad leges nouas nō pertinere: nouę
enim leges intelliguntur Iulia & Papia,
post quas Catonianā regula nō procedit,
vt per Cuiaciū vbi sup. & in notis ad VI-
pianū titu. 24. Vuesmebechius in parathī
tit. is. ad titu. de regula Catonianā. Vnde
cū Iustinianus caduca fūstulerit, & legē pa-
piā emendauerit, omisit Tribonia. tit. de
caducis. vt cū restituot iure antiquo cōfi-
ser regula Catonianā locū habere merito
dubitabat à quo tēpore legatarius dominus
rei legatē diceretur, & adiē mortis transire
probat. l. cū pater. §. furdo. de lega. 2. l. magis
puto. §. si de rebus eorū. l. vnicā. §. in nouissi-
mo. C. de caducis tollēdis. Ex aduersitate
imō. q̄a die adiē hereditatis trāseat, pro-
bar tex. in. l. si tibi homo. §. cū seruus. l. si ser-
uū filij. §. si seruō legato de leg. 1. l. omnia
de leg. 2. l. cū seruus quādo dies legati cedat
l. eleganter. §. si seruū. ff. de dolo. Hanc ve-
ro difficultate hic scribētēs cōponunt, vt do-
minū tē legate ficit à morte testatoris in
legatariū trāseat, vēre autē ab adita hæredi-
tate. Hac esse cōmūnē resolutionē tenet
Ias. l. 1. h. 95. de leg. 1. Socinus in reg. 274. Pe-
ralta in. l. omnia. de le. 2. Coua. in. c. Ray-
nald. §. 1. de testamēto. Dueñas in reg. 219.
Grego. Lopez. l. 134. tit. 9. par. 6. Sed hac op-
inionē reprehēdit Fulgosius in. l. si parte. ff.
quēadmodū sc̄ututes amittan. existimās
dñi rei legatē à die mortis testatoris trāsi-
re: adducit tex. in. l. huic scripture ad. l. aqui-
li. Sed neutra opinio placet: & sic teneo.
dñi tē legatē neq; ficit à tēpore mortis
neq; verā à die adiē hereditatis in legata-
tū transire per tex. in. l. huic scripture ad. l. aqui-
li. si tibi homo. §. cū seruus de lega. 1. l. qui aūt.
§. similiq; modo, quē in fraudē creditō. Quare
vere cōſtituendū est dominū rei le-
gata à tēpore agnitionis vēre in legatariū
trāsire, agnitionē autē, aut repudiationē ad
tēpū adiē hæreditatis retrotrahi & singi
ab adita hæreditate fuisse quēscū: sic enim
intelligēdā sunt omnia iura quē probat dñ
minū ab adita hæreditate adquiri, quod &
sensisse videtur Paulū. lib. 3. senten. titu. 6.
versi. per vēdicationē. Neq; pr̄dictis ob-
stat tex. difficilis in. l. cū pater. §. furdo. ibi
quibus ignorātibus emolumētū querit.
Nā dic quod verbum emolumētū nō re-
fertur ad dominū reilegatā, sed ad adiō-
nē ex testamēto. l. si furioso. de actio. & obli-
gatio. Neq; obstat d. l. vnicā. §. in nouissi-
mo: nā tene, q̄ licet dies legati cedat, quo
ad trāsinissiōnē à tēpore mortis testatoris
dominiū tamē rei legatā nō trāsit ante ag-
nitionē, vt post sup. relatōs tenet. Cepola
cautela. 7. 1. Sed in hoc articulo videret
habito pro cōstanti, quod de manu hæ-
redis est legatū acipiendū, & à die agnitionis
peti potest, quo in loco, & quibus expē-
sires legata p̄stāda est, & peti potest à
legatario. Et resolutiū est tenēdū, q̄ aut le-
gatur res in specie certa aut in quatitatē.
Dicendū, q̄ si quātitas cōſtitit in pōdere, nu-
mero & mēſura, est p̄stāda, vbi hæres ha-
bet domiciliū, vel vbi est maior pars rei hæ-
reditaria, cū hæres videatur cū legatarijs cō-
tra.

traxisse: at vero si sit legata certa species,
tūc vbi sit est peti potest. l.cū res.de leg. n.l.
nō amplius. ff. codē. Quo sit, vt res legata
sit exp̄s̄is h̄eredistradēda, ne alias si sit in
longinquis partibus inutile reddatur lega-
tū. l.cū seruus legatus. de leg. i. Inquit tex.
Cū seruus legatus in fuga est, vel lōginquo
absens exigitur opera p̄stare debeth̄res,
vt illū quārat, & p̄stet. Ita Iulia scribit.
Nū & sumptū in hāc rem facere h̄eres de
beat; & Africanus tib. 2. epistolarū apud
Julianū querit, putatq; sumptū p̄stādū,
q; ego arbitror sequēdū, qui tex. pugnat cū.
l.si fernus legatus de lega. i. & cū l.cū res eō
dē. tit. Inquit tex. si seruus legatus viuo te-
statore fugisset imp̄sa & p̄ticulo eius, cui
legatus est, debet reddi, quoniā rē legatā eo
loco p̄stare h̄eres debet in quo à testato-
re s̄titulic̄ta. Qua in re licet cōsultos inter
se diuersos esse plurimi existimantur, sic
hāc rē cōponendā iudico, scilicet, q; aut tē-
pore testamēti seruus erat in locore morto
vel quia aufugit, vel quia ius testatoris erat
in illo loco lōginquo; tali casu ille seruus in
quidēdū est sumptibus & exp̄s̄is legatarij
cū in illo loco legasse videatur, vbi situs est,
vel vbi possit inueniri. Sic intellige tex. in.
q; l.si seruus. & in. dict. l.cū res. Si vero post
mortē testatoris seruus aufugit, veleſt tran-
sportatus, tūc exp̄s̄is h̄eredis est inquiren-
dus, & tradēdus ipsi legatario: sic intellige.
d. l. si seruus legatus. de leg. i. Sed videndum
est, cū legatarii in re sibi legata dicatur h̄e-
res. l. in tēpus. §. i. de vſuca. l. quotiēs. C. de
h̄eredibus instituen. l. l. §. si ex fundo. ff. eo
dē. an huiusmodi legatarii teneatur ad one-
ra, vel an debeat p̄cipiū solui nō dedu-
cto āre alieno. Et tene q; legatū certa par-
tis h̄ereditatis nō debet solui donec ās alie-
nū deducatur de h̄ereditate: si autē est lega-
tarīus quotā bonorū tūc p̄cipiū est fo-
uendū, neq; ēs alienū cōsiderandū est. glo.
25. l. si quis seruū. in glo. fi. §. fi. de lega. 2. vbi Pe-
ralta in princ. Iason. in. l.cū ex filio.
de vulga. Anto. Gomez. l. 21. Tau. nu. 2. &
in. i. tomo resolutio. c. 12. n. 21. Quō fit, vt li-
cet on⁹ ēris alieni spectet ad h̄eredē. l. i. C.
si certum petatur. l. quotiēs. C. de h̄ereditib⁹
instituentis Bal. consi. 57. li. 3. id etiā habet
locū & intelligitur in legatario certa par-
tis h̄ereditatis, quia etiā ad ipsum spectat
onus xris alieni p̄ rata suā partis: tenet
Vvaldensis de arte testadi cautela. 42. n. 4.
Secundo deducitur quod quādmodū in fi-

attenta. l. 19. & l. 20. Tauri. Nam licet legiti-
mata filiorum sit quota bonorum. l. Papi-
zianus. §. quarta de inofficio. testamen-
to est soluenda de corpore hereditatis, ita-
que licet pater filio assignauerit suam legi-
timam in pecunia, potest illam refutare, &
perdere suam legitimam ex corpore heredi-
tatis: tenet Barn. l. suis quoque hereditibus
instituta. num. i. o. Xvares. l. qui in priori-
bus ampliatione. tit. num. 4. C. de inossi;
Anto. Gomez. r. tomo Resolutionum. ca-
p. 12. num. 2. ratione, quia legitima est
magis debita filio; quam legatum. l. cum
ratio de bonis damnatorum & de hoc articulo
de resolutionem per Costa in. cap.
si patet. verbo in re certa. num. 17. de te-
stamentis. lib. 6.
Illud tamen in hoc articulo considero,
quod si es alienum est tantum quod ex to-
ta hereditate; neque ex. 3. bonorum solu-
potest, quia testator plura reliquit debita,
dicendum est quod etiam legata pro rata
extenuabuntur, ut ex uno quoque pro sua
parte soluantur, debita cum adhuc bona
non dicantur testatoris, donec alienum ex
solutum sit, si tamen ex hereditate suffi-
cient bona, tunc legatarius quoniam bonum
non tenebitur ad debita creditorum, sed
principium est sibi legatum solutum: te-
net Costa in. cap. si pater. r. parte verbo. in
bonis. num. 2. Franciscus Marcus decisione
q. 22. communis secundum Couar. lib. 2. re-
solution. cap. 2. num. 3. Alcia. in. l. subfigura-
rum. §. bona, de verborum significatione
Grego. Lopez. l. 2. titu. 9. verbo, la manda
part. 6. Tulus Ferdi. l. 21. Tauri. num. 3.
Ex qua resolutione inferitur intellectus
ad tex. in. l. 2. in. ll. Tauri, vbi disponitur,
quod si melioratio fuit in re certa, tenetur
melioratus ad es alienum, cum videamus
quod de iure communi legatarius certe rei-
non teneatur ad es alienum, ut supra resolu-
tum est ex. l. si certum petatur. Quare
rejecto intellectu Peralta in. l. cum autem
de legatis. 2. & eiusdem in. l. 3. §. qui fideicō-
missariam. num. 1. 43. de hereditibus insti-
tuendis, dicendum est, quod prædicta. l.
21. Tauri specialiter procedit in filiis melio-
ratis, & ne legitime aliorum inferatur pre-
iudicium, & diminuatur, actum est, ut talis
melioratus teneatur ad es alienum. Quo-
fit, ut si ære alieno soluto res, in quibus fi-
lius est melioratus non excederent tertium
& quintum honorum non detraheretur ex

ipsius alienum sit Grego. Lopez. l. 2. titu-
9. verbo, la manda part. 6. Couar. lib. 2. Va-
ria. cap. 2. huius. 2. Molina de primoge. cap.
10. num. 3. & 21. Sed non alienum est à materia inquirere,
vtrum legatarius possit legatum pro parte
acceptare & pro parte repudiare. Et tene-
re non posse, ex latente nam legatarius non
potest testantis voluntatem dividere: re-
net Peralta alios referens in. l. & Proculo-
num. 8. d'legatis. 2.. Bart. communis inter re-
ceptus in. l. 2. de adquirenda hereditate, eo
in unis securidum Iaso ibi, num. 3. secundū
Alexani; cons. 26. libri. Cum annus in Au-
then. bona damnatorum. C. de bonis pro
scriptorum facit. l. 5. titu. 3. part. 7. vbi Gre-
go. verbo, señalados, Mol. de primoge.
niss. Hispa. lib. 2. cap. 10. num. 69. quod
exemplificari potest in. l. 6. Tauri &. l.
22. & 22. styl. & l. 9. titu. 9. lib. 5. nouare
copila, quibus disponitur, quod in illius re-
sumis lucis nō tenetur ad debita cōtracta
permari, ut intelligatur, si mulier tenet
trahit lucis in terrum; secus si. pro parte,
quia tunc tenebitur ac si tota lucis aquisi-
fuerit. Et sic quod prædictum legatum non
possit pro parte acceptari & pro parte re-
pudiari, teneri expresse: Cum annus in. l. si so-
luz. num. 1. de adquirenda hereditate declarans
prædictam sententiam, videlicet, nisi es-
sint plures res legatae a testatore, quia nullus
poterit unam acceptare & aliam repudiare.
Docto. l. legatarius de lega. r. Peralta. l.
reminem. de lega. 2. facit tex. & ibi Greg.
1. 36. titu. 9. par. 6.
Sed videre licet, si alij filio sit reliqua
hereditas ita, quod est heres institutus &
etiam est illi reliquum prælegatum, vtrum
possit acceptare prælegatum & repudiare ha-
reditatem & tene resolutum posse. l. q. fili ab
§. fi. cum. l. sequenti de lega. 2. Quod idem
in filio meliorato est dicendum, quod possit
repudiare hereditatem patris & acceptare
meliorationem. l. 2. tit. 9. pa. 6. l. 5. tit. 5. lib. 5. re-
copila. Couar. lib. 2. resolution. c. 2. nb. 2. Quod
secus dicendum est, quod solo unus filius
relicitus est: nā si fuit illi hereditas reliqua, &
delata in solidū non potest si parare illam
cū tota sit legitima filii, cū in unicō filio nō
cadat melioratio: tenet Doct. relati per Co-
uar. c. Rainutius. §. fi. in. fine Menchaea de
successio. creatio. §. 20. nu. 2. 12. & sic tene-
ret, contraria opinionē teneat plures relati
per Andreā de Angulo. l. 5. tit. 5. li. 5. recopi.

Quid autem dicendum erit, si in legato nominentur plures res nominatim in diversis orationibus, an plura, vel vnum tantum debeat legatum. Et tene, quod si plures res nominatim in diversis orationibus, sive in una nominetur, debetur plura legata: si tamen alternatiuē nominentur in unica tantum oratione, vel in diuersis, vnum tantum debeat legatum. l. 2. cum sequentibus de legatis. 2. Docto. in. l. sicut debemus de verborum obligatio. Peralta dicit. l. 2. de lega. 2. Anto Gomez. 2. tomo resolutionum. cap. 17. num. 6. Ea ratione, quia cum nominatio plurium rerum debeat fieri per propulam, vel per punctum & copula ponatur inter diuersa iuxta glossa communiter recepta in Rubrica de iuri & facti ignorantia talibus debentur plures res, ac si in diuersis orationibus vel dispositionib' effent legata. Secus vero si per alternatiuā plures res legentur quia tunc vnicum censetur legatum. l. cū illud quando dies legati cedat. Ea ratione, quia licet in alternatiua vnum que sit in obligatione, vnum tantum dum taxat est in solutione. l. illud de constituta pecunia. Docto. l. 2. 6. & harū de verbo obliga. Quod tamē verum intelligitur, nisi post legatum factum. in genere per nomen genericū, vel collectivum sequatur enumeratio specierum eiusdem generis: quia tunc est facienda distinctione, de qua in. l. legata, de supellectile legata.

Sed huic resolutioni obstat maxime, & videtur quod nullo casu legatum alternatiuum valeat: nam natura alternatiuum est ut vni tantū debeat dari: vnde cum sit incertum debeat viciari legatum propter incertitudinem. l. si quis seruum. 5. si inter duos de legatis. 2. l. item si seruus. 5. si de stipulacione seruorum. Nam illud procedit, quando non constat cui sit relictum: si vero dicatur. Relinquo Titio aut Seio, cum electio sit haredis cestat incertudo. l. Titio. delegatis. 2. Bart. l. 2. de duobus reis Iaso. l. si ex toto. de lega. 1. Quod si heres non eligat quam primum potest tunc alternatiua sortietur effectum, & legatarij incipiunt esse duorei credendi, vt in. l. cum quidam de lega. 2. Hodie vero si pluribus aliquid relinquitur per alternatiuam, valet legatum, & alternatiua reloluitur in coniunctam, & quilibet admittitur per virilem portionem. l. penultima de verborum significatione. Quod verum intelligitur quando alterna-

tia ponitur inter personas honoratas integratarios, secus quando datur electio haretis. Si vero alternatiua constituantur inter personas, anter quas datur inaequalitas affectionis, quia vna est dilectionis altera, inspicitur ortho scripturaz. l. cum pater. 5. ante petit delega. 2. Bart. l. 2. 5. prius de vulga. Quae alternatiua in majoritatebus non habet locum inter personas constitutas: nam licet plures vocetur ad primogenium, per alter natuā non resolutur, in copula, sed semper primogenitus preferitur, vt resolutum Molina. lib. 1. de primege. Hispa. cap. 6. n. 6.

Sed non extra rem erit inquirere, quae sit ratio, propter quam in legato alternatiuo electio est legatarij, & in contractibus alternatiuis electio est de bitoris. Et resolutionis fit quod si verba executiva dirigantur ad legatarium, electio est legatarij, si dirigatur ad heredem, erit electio haredis. l. si ita reliquit. 5. si delega. 2. In contractibus vero si verba executiva dirigantur ad debitorem est electio debitoris: si tamen sumus indubito in ultimis voluntatibus electio est legatarij, in contractibus debitoris. l. si is, cui delega. 2. plerique. 5. si de iure dotum regulare in alternatiis. Couar. in. capi. indicante de testamentis. nu. 33. Antonius Gomez. lib. 2. resolutioni. capi. 11. num. 3. 8. Ratio discernimis: est, quia in ultimis voluntatibus sit plenior interpretatio. l. in testamentis, deregul. iu. in contractibus vero sit interpretatio pro debitoro. l. quidquid astringendaz, de verborum, & veteribus de pactis. Neque obstat, si obiciatur, quod in alternatiis vnumque est in obligatione. l. illud aut illud, de constituta pecunia, & tamen non transferuntur in legatarium, ante electionem. l. apud Aufidiū. de optione legata. Et sic quod non possit agere legatarius actione reali, sed personali, pro actione & re alternative legata. Nam dicendum, quod licet dominium non transferatur, ante electionem, transferuntur tamē facta electione per legatarium, vt certam rem possit petere.

Ex qua resolutione deducitur, quod si vna ex rebus alternatiuis ponatur ad obligationem altera ad securitatem debiti, potest agi actione reali, vel personali. Vt si quis promittat, se solutum centum, veld dare fidei iuslores, seu pignora, erit in electione debitoris, dare fidei iuslores, vel pignora la son. l. 1. num. 6. qui satis dare cogatur. idem in. l. si ex conuentione. num. 6. vbi Ripa. n. 4. de

4. de re iudicata. Decius. c. inter ceteras, de rescriptis. Due nōas regul. 235. & si contraria renuerint plures relativi per Tiraquellum, dicentem communem, de retractu linagiell. l. 3. glo. 3. nu. 16.

Vterius & in hac materia illud videntur est, vtrum si aliqua res sit à testatore legata aucta re augeatur legatum. Et tene resolutiuē legatum augeri, ea ratione, nam ex quo testator fundo legato partem adiecit, & vtrumq. vno nomine possedit planè videtur voluisse, vt totum vnum esset legatum, quod probat text. in. l. quod in retum. 5. si quis post. de lega. 1. Docto. in. l. si ex facto delega. 1. facit regula generalis, scilicet,

36 quod idem iudicatur, de augmento, quod de re principali. l. inter socium. 5. cum inter de pactis. Docto. l. si conuenienter. 5. si inunda de pignoratitia actione. l. 5. titul. 13. p. 5. Ex cuius re fundamento deducitur, quod si aliquis status augeatur terra aucta debet regi per easdem leges, quibus status regebatur, de quo per Couarrui. in practicis quæ stionibus. cap. 2.

Prædictam sententiam intellige, nisi hæres probet rem illam adiectam legato suis se ad alium effectum, quam ad legatum ipsum augendum: quia tunc talis pars aucta non cedet legato: tenet plures relativi per Peralta. l. cum fundus. num. 8. delegat. 2. Secundo intellige, nisi augmentum sit pre-

40 tiosius re legata: quia tunc non cedit legato: tenet Peralta vbi sup. Sed verius in hoc tenendum est, immo quod cedat legato, secundum Bar. in. l. cum autem de auro & argento legato. Romanus singulari. 6. 28. Hippol. in Rub. de fidei usq. 50. Deci. c. præterea de officio delegati. Idem. c. quanto, de iudiciis. Tiraquellus de utroque retractu. 1. p. 5. 20. Sed in hoc articulo valde difficile est, an legata area ædificium postea in ea factum cedat area. Et quidem sunt iura repugnantia inter se: si quidem tex. in. l. si chorus. 5. si delega. 3. tenet non cedere legato text. verbo. in. l. seruum filij. 5. areæ. de lega. 1. & l. si areæ. de lega. 2. tenet ædificium cedere areæ legata. Sed quidem, licet Doctores

37 longè diuersas & separatas sententias referant verissima inter hæc iura concordia constituitur. Primo aut legatur ædificium, quod postea dirupum est: tunc area sola debetur. Secundò quando est legata area per testatorem, & fecit testator in ea ædificium, tali casu area & ædificium debetur, he procedit lex seruum filij cum similibus. Quo fit, videlicet. l. si chorus, non dicit, quod legata area ædificium peti non potest, sed quod factio ædificium area sola non potest peti. Tertio quidem est legata res aliena, veluti area aliena, in qua testator fecit ædificium: tunc sola area debetur. l. si chorus. supra. in. 5. fin.

Hinc sit, quod si testator eandem specie,

vel rem plures legavit, non dicitur legatum multiplicatum, sed semel debetur, & sic legatario petenti plures summas incumbit probatio testatorem voluisse multiplicare quantitatatem, ea ratione, nam nunquam presumitur testatorem velle grauare hæredem dupli onere, vel presentatione. l. Titia. 5. qui in vita. vbi Peralta nūme. 3. delega. 2. nam præsumptio transfert onus probandi in aduersarium. l. genera. de fideicomissa. liberta. Felius. c. cum venerabilis de exceptio. & prædictam sententiam tenent Doctores, per text. ibi in. l. planè. 5. si eadem res. delega. 1. Peralta. in. l. si quis. delega. 3. in. princip. Menchaca de successio. creatio. 5. 1. Cui resolutioni nō obstat text. in. l. quingenta, de probatio. vbi probatio in prædicta specie debet fieri ab hæredenā illud verum, quando in diuersis scripturis eadem quantitas sapientis legaretur, quia tunc hæres tenetur probare, & illi incumbit probatio de vna tantum specie voluisse testatorem, & de vna sola sensisse: tenet & declarat hunc articulum latissime Duaro. lib. 1. de iure accréscen. c. 7.

Hinc etiam deducitur, quod si res legata fuit per testatorem æstimata, vel loco fundi legati est assignata certa quantitas, tunc augmentum factum in re legata non cedit legato, quia æstimatione ea ratione facta à testatore restringit legatum: tenet Ripa in. l. si ex facto. num. 3. delega. 1. Cui sententia non obstat tex. difficilis. in. l. si ita. ff. de auro & argento legato. vbi legata veste nō continentur vestes postea quæ sitæ à testatore & auctæ post testamentum, ea ratione, quia in omni legato semper intelligitur tempus præsens & non futurum. De quo articulo vide Alexand. consil. 178. lib. 2. Socinum Juniorem consil. 99. libr. 3. Ex quorum resolutione colligitur, quod quan-

P. 5 do

et timentum venit accessoriā ad rem legatam; & cedit legato; scilicet vero, in rebus separatis, vt in c. 1. si tenet Coua, in praetextis quæst. c. 2. n. 5. Vbi constituit exemplum, quod si potculo legato addantur gemme, rursum gemmæ accedunt potculo; hæc est communis declaratio secundum Ferretum. L. si ex facto mutari de lege. i.

Sed illud dubium satis difficile inuestigare oportet, utrum legatum rei alienæ debatur, & sic ab herede presentandum. Et text. in l. cum rem alienam. C. de legatis & text. fin. 9. non solum instituit, eodem tenent tale legatum esse praestandum ab herede, & debet i. verba sunt text. Non solum autem testatoris, vel heredis res, sed aliena legari potest, ita ut heres cogatur irre dissimile & eam praestare, vel si eam non possit deducere estimationem ei dare. Idem probat text. in l. 1. ro. tit. 9. part. 6. ibi. [Otra] si delezmos, que in fazedor del testamento mandasse cosa agena a otro sabiendo que no era suya nin desuheredero, renudo es el heredero de la comprar; e de darla a quien le fue mandada. Ex aduersore refragatur difficultas text. in c. filius noster de testa mentis, verba text. sic se habet. Filius noster frater conquestus est, quod quondam parcer Petrus fuius nomine vestra sepultura sua gratia iuris alieni reliquit, & quidem leges seculi habent ut heres adsoluendum cogatur, si actionius rem legauerit alienam; sed quia lege Deinop autem lege huius seculi viuumus, valde inibi videtur iniustum, ut res tibi legata, quæ cuiusdam ecclesiæ esse perhibentur, a te tenentur qui aliena restituere debuisti. Hæc Greg. III. Pontifex maximus. Et sic defumptus fuit ille text. ex Epistola Dini Gregorij lib. 7. epistoliarum. epistola. 4. Quia textus adeo difficultis est, ut omnium scribentium mentes turbauerit, & sie varie ab scribentibus interpretetur, vt constat ex Barba. & Couar. ibi, & ex Iaso. & alios in d. l. cum rem alienam. lib. 11. Et inter alios intellectus gloss. fin. d. c. filius noster, sentiens difficultatem constituit discrimen inter ias canonicum. & ciuite, quod etiam & sensit glos. in dict. l. cum rem. vbi Alexander. & Ias. & idei tenuit glo. n. c. vna sola. 3. quæst. 5. & esse omnem interpretationem tenet Guillerminus Maynerius in d. capienda occasio, de regulis in ff. Sed hic intellectus ex multis conuincitur. Nam si verus esset, sequeretur quod leges illæ, quæ disponent valere, legatura rei alienæ essent iniustæ, vt constat ex dict. c. filius noster, ibi, valde mihi iniustæ videtur, & pèr consequens, neq; in foro cuiusli esse seruandas, vt pote iniustissimæ & peccatum continentis argumento. c. erit autem lex. 4. dist. iuncto. c. fin. de præscrip. quod quidem factum non est, in d. leges illas esse in suo casu iustas, nullamq; proorsus iniustitiam continere, & sic meritò pà prediacto intellectu recedit Barba, & Couar. n. 6. d. cap. filius noster, & relati per Fortunium Garciam, de ultimo fine, illatione. 12. Leges enim illæ interpretantes voluntatem testatoris fuisse, ut legatum sicutim quo ad estimationem deberetur, iustissimæ sunt, ut excluderetur præsumptio peccati, mendacij & simulationis in testatore iuxta l. merito. ff. prob. socii. c. estote. de regulis iur. Nâ si leges illæ contrarium in dicto casu constituerent efficerent, vt testator vnum diceret, & allud in mente retineret, quod est peccatum simulationis. c. beatas. 22. q. 2. ac proinde leges illæ ita benigne interpretantur testatoris voluntatem, ne dum iuste verum & equissimæ sunt iudicande. Quare aliam intellectum constituit glo. in. cap. si episcopus. 12. q. 5. scilicet, quod quando scienter legat rem alienam, videlicet, alius ecclesiæ, tali casu huiusmodi legatum nulla ratione valere posset, tenent Docto. maxime Innocent. Barba, dicens communem. col. 6. dist. c. filius noster. & Alexan. & Iaso. dist. l. cum rem alienam. quod comprobatur ex regula generali totius. tit. de rebus ecclesiæ & L. idem Julianus. s. constat, delegatis. r.

Sed licet hic intellectus communis sit, non conuenit illi decisioni. Nam ppter hoc, quod text. ille se fundat in restitutione rei alienæ, ut ex verbis finalibus text. constat, non est in se vera hæc propositio: nam etiam si res aliena alicuius ecclesiæ legata sit, valet legatum, probat text. in c. si episcopus. 12. q. 5. Nam licet res prohibeantur, absq; debita solennitate alienari, tamen solennitate adhibita, bene possunt alienari glo. in summa. 12. q. 2. c. 1. de rebus ecclesiæ. lib. 6. l. 1. tit. 14. p. 1. & per totum. 12. q. 2. Lambertin. de iure patrona. lib. 1. 1. par. quæst. 3. art. 13. Gigas de pensio. quæst. 23. Soto lib. 1. de iustitia. q. 3. art. 4. Rodoanus in Rub. de causis alienationum. Petrus Pechius in. de ecclesijs ædificandis. c. 8. Duar.

in Rubrica de rebus ecclesiæ. Meno-
hius de arbitra. casu. 5. Decisiō Pedamona-
na. 85. decisio. Perusina. 47. Nauarro. &
Barmien. de redditibus ecclesiasticis in prin-
cipi. l. 2. tit. 2. lib. 1. ordinament. l. 6. tit. 2. lib.
1. noux recopil. Ant. Colum. de redditibus
ecclesiæ. 1. p. c. 1. Cotiar. in practicis quæst.
1. Pinellus. l. 2. de rescindenda. 3. p. nu. 17.
Rebuffus in compendio alienationum re-
um ecclesiæ. verbo. donare. Dueñas regul.
100. Joann. Garcia ad quingentas regulas
eg. 158. Cum igitur præhabita solennitate
huiusmodi res alienari possint cum sole
debita, vt prædicti testatur, sequitur
alienari posse, ac proinde, si legetur æstimatio
earum debetur, quanvis aliquando
erto respectu in commercio non sit arg. l.
res alienas & in. l. si filius famil. §. si quid
licui. de legatis. 1. Maximè quia alienatio
erum ecclesiæ non reputatur impossibilis:
qua ratione, licet difficultis reputetur
legetur res ecclesiæ debetur eius æsti-
matio. Bar. in. Lapud Iulianum. §. constat.
de legatis. 1. communis secundum Aretinū
& Iaf. ibi, secundum Greg. Lopez. l. ro. tit.
. partit. 6.
Quare vetior intellectus est ad. d. c. si fi-
lius, videlicet, quod in illo casu nihil fuit du-
bitatum circa valorem legati, quo ad æsti-
mationem, sed hoc solum agebatur, quod
legatarius, qui virtute legatærem alienam
legatam sibi retinebat teneatur illam vero
domino restituere: & inquit tex. debere re-
stitui, cum omni legæ diuina & humana te-
neatur quis alienam rem restituere. c. si res
aliena. 14. q. 6. regu. peccatum, de reg. iuris
in. 6. l. iustitia. de lusti. & iure. c. 1. i. dist. non
amen ex hoc prohibetur legata ius æsti-
mationem petere iuxta leges ciuiles. Quæ
intellectum sensit glo. si. d. c. filius noster. te-
met Aretinus & I mola. in. d. §. constat. &
sicut text. in. d. cap. filius noster, non intendit
constituere delictum inter iura ciuilia, &
canonica, sed quia legatarius detinens rem
legatam alienam, defendebat suam deren-
tationem per leges ciuiles permittentes re-
alienam posse legari, quas recte non intel-
legebat, idèo Pontifex kanc suam allega-
tionem excludit statuens, quod quidquid
leges ciuiles dicant, non intendit Pontifex
discutere, sed quod in prædicto casu stan-
dum sit legi Dei, quæ restitutio rei aliena-
na præcipit fieri. Quem intellectum assig-
nauit Fortunius de ultimo fine, illatione.
12. Menchaca de successio. creatio. lib. 3. c.
21. nu. 5. Sed potest & aliis assignari intel-
lectus, videlicet, quod in. d. c. filius noster,
testator possidebat prædictas res alienas,
quas legauit, vt constat ex originali supra
relato ibi. In possessione eius posite, quo ca-
si. quanvis secundum generalitatem legū
ciuilium valeret legatum quoad estimationem,
vt constat ex text. d. l. cum alienam
rem. C. de legatis. resolutio. Ant. Gomez pri-
mo tomo resolutio. c. 12. num. 15. tamen se-
cundum ius canonicum declaratur, legatum
non valere, neque quoad ipsam rem, neq;
quoad estimationem, nam ratio excluden-
di præsumptionem peccati in testatore, in
qua leges ciuiles fundantur, cessat secundum
ius canonicum quando testator, qui sciebat
rem esse alienam, scienter illam detinebat
occupatam, & non iussit in suo testamen-
to illam vero domino restituere, vt teneba-
tur in conscientia, argum. c. si res aliena. 14.
q. 6. reg. peccatum, de regu. iu. lib. 6. Et cum
hoc non fecerit, sed potius illam alteri lega-
uerit præsumitur contra eum, quod voluit
eam usurpare omnino, & eius proprietate
legare, ac proinde legatum non valet quo
ad ipsam rem, quia est aliena, neq; quoad
æstimationem, quia repugnat voluntati
testatoris, qui non æstimationem, sed rem
ipsam legare voluit, & sic legatarius retine-
do, vel petendo legatum faceret contra le-
gem Dei, quæ prohibet aliena appetere,
& retinere. Exodi. 24. c. Sic Tiraque. de pri-
uile. pia causæ. priuilegio. 66.
Sed in hac resolutione sic terminata il-
lud videore oportet, vtrum si testator cum fa-
ceret ædificium in alieno solo, illud ædificium
alicui legauit, valeat huiusmodi legatum.
Et quidem si supradictam resolutionem
perpendamus dubium non est valere tale
legatum, saltim quoad æstimationem: na-
ædificium factum in alieno solo cedit solo
& sic efficit dominus ipsius soli, in quo ædi-
ficium fundatum est. l. adeo. §. cum in suo.
de adquirendo rerum dominio. l. si quis con-
tra quem. C. de ædificijs priuatis. §. ex diuen-
to. Inst. de rerum divisione. gl. l. 2. C. de rei
vendica. glo. c. apostolicos. 12. q. 2. Innocen-
tius. c. cum olim. de priuile. Roma. l. 1. §. nu.
videamus, de noui operis enuntia. Palaci.
Rub. in Rub. de dona. inter vir. §. 62. nu. 17.
Bal. in. l. i. de rerum diui. q. 7. Greg. Lop. pe-
tex. ibi in. l. 42. tit. 2. 8. p. 3. ergo tanquam lega-
tum factum de re aliena valebit, saltim que

ad estimationem per iura sup. relata. Unde dicebat Bal. in simili, quod si pater in solo filii, qui ex bonis aduentitijs illum acqui-
suit, fecit ædificium, tenetur pro rata alijs.
fratribus æstimatione soluere, sic Bal. in au-
thē. excipitur. C. de bonis qua liberis. Quæ
opinio fundatur ex text. eleganti in. l. vbi
pure. s. i. vers. qui industria. ad Trebel. Qui
industria hæredis, inquit Paulus, conseruan-
disque rebus hæreditarijs sumptus fecit im-
putari hæredi debet. Quæ verba licet glos-
47 & scribentes non fuerint asecuti eum. len-
sum habent, quod debet imputari hæredi,
vt tanto minus restituat quanto magis in
ædificij constructione, vel reparacione im-
pensum est. ita quod sumptus illi imputa-
tur hæredi, hoc est, in utilitate hæredis. Idē
probat tex. in. l. mulier. s. sed enim. eod. tit.
Cum igitur huiusmodi ædificiū in realien-
na factū sit licet enim quantū ad ipsū
fundū cum cedat solo, nihil posse testa-
tor, quia alienum est, nihilominus quo ad
æstimationem tanquam de re aliena fa-
ctum valebit legatum.

Ex qua verissima sententia infero. in-
tellectum ad difficultem tex. in. l. serui elec-
tione. s. fi. de lega. i. vbi testator legando
rem quā certō scit post eius mortem non
posse suam esse, neq; de illa disponere pos-
se, & tale legatum cum morte finiatur, non
valeat, cum nemo possit plus juris in alij
transferrere, quam sibi competere dignosci-
tur. I. nemo plus. de reg. iu. c. nemo potest.
eod. t. lib. 6. c. Daibertum. i. q. 7. c. nuper de
don. inter vir. c. cū contra. de pigno. c. quod
autem de iure pa. sed per mortem eius, qui
domum in alieno solo ædificauit, licet de li-
centia possessoris facta fuerit cum posses-
sor successori in re prohibita alienari noce-
re non possit finitur vsus domus, ac per cō-
sequens redditur inutile legatuin, arg. tex.
in. s. finitur. Institu. de usufructu. Nam in-
tellectus est, quod ex hoc, quod testator
certo scit post eius mortem rem, quam pos-
sedit, non posse illa vti, quia aliena est, aper-
te constat ex eius mente voluisse rem, in
qua nullum ius habet, in posterum, neque
potest habere illam rem legare, & sic tan-
quam legatum rei alienæ valere debet.

Infertur etiam intellectus ad tex. diffici-
lem in. l. apud Julianum. alias idem Julianus
scribit. s. constat. de legat. i. vbi legatū
rei alienæ, neq; eius æstimatione præstari de-
bet legatio. Nam reiectis varijs interpre-

tationibus, verissimus sensus est quod ille
tex. constituit regulam generalem, & illam
limitat, videlicet, vt regula sit, quod quan-
do res aliena faciliter potest comparari, va-
let legatum rei alienæ cum hæres possit ta-
lem rem redimere, & comparare, vel æsti-
mationem præstare. Si tamen res legata
sit adeo difficilis, quæ comparari non po-
tent, veluti ea quæ sunt de patrimonio prin-
cipis, quæ sine eius licentia comparari non
possunt, & sic impossibilia iudicantur, vel
si testator legavit loca publica vti publico
destinata, vel ecclesiam, preter hoc, quod
legatum arguit dementiam & insaniam in
testatore, & furore plenum iudicatur lega-
tum cum difficilis sit earū rerū comparatio
non mirum si tale legatum aliena rei etiā
quoad æstimationem non valeat.

51 Tertio infertur, intellectus ad text. in. l.
ex duobus fratribus. de negotijs gestis. ibi.
Herennius Modestinus responderet sumptus
nulla ratione urgente, sed voluntatis
causa factos eam, de qua queritur actionē
non habere. Ex quo tex. appareret ædificium
voluntatis causa factū non competere fa-
cienti actionem ad estimationem, vel me-
liorationes petendas. Nam dicendum est,
quod ex quo frater natu maior in re cum
alio fratre minori ètate communī vtriq; fe-
cit ædificium, potius pietatis causa, & vt res
fratris esset illi vtilior fecisse intelligitur, &
præsumitur: qua ratione etiā ad ætatem mī-
nor perfectam peruererit, non competit
fratri aduersus illum aetio ad petendā æsti-
mationem ædificij prorata, vel melioratio-
nes in re cōmuni propria voluntate factas.

Quod sit, vt licet alias secundum regulā
verissimam id pro constanti habeamus,
quod quando augmentum factū est in
aliqua re, à qua augmentum ipsum nō po-
test separari prout est ædificium in alieno
solo factū, quod de per se consistere non
potest, & industria & labore possidentis
eiusque opibus factū est debet illius
ædificij æstimatione, tenent Doct. maximē
Cuiacius, & Hotoma. c. i. s. si quis de man-
so. de controvēsia inuestiūt, in vñsibus fe-
dorū. Iuli. Cla. lib. 4. Sentent. s. feudū. q. 58.
Velascus de iure emphyteo. q. 16. Tiraq. de re
tractu linagiel. s. 32. gl. i. nu. 77. Ant. Gom.
i. tomo resolutionū. C. de legatis. nu. 416.
Molina. de primog. lib. i. c. 8. num. i. nihilo
minus si iure communi & pietatis causa
vnus frater vt vtriusq; proficit scilicet, alterū
fratru

frati minori factum est ædificium, neque
meliorationes, neq; æstimatione debetur. In-
fector intellectus ad. l. 46. Tauri, quæ abe-
tur in. l. 6. tit. 7. lib. 5. recopil. quæ probatur,
quod meliorationes seu ædificia facta in re
majoratus, neq; quoad meliorationes sol-
lvidandas, neq; quoad æstimationem succes-
sor in majoricatu regetur. Quod ex ratione
factum est, ne majoratus, qui matruo consi-
lio facti sunt, & fundati, & vt perpetuo per
maneat breui quodam tempore elabatur,
& eorūt, & si evolut lex ut omni debito
estet successores liberi, quod aperte signi-
ficat verba eiusdem legis ibi. [Seā an si del
mayorazgo como lo son o fueran las ciuda-
des, villas, lugares, y heredamientos y casas
dónde se labraren.]. Vult igitur lex, quod
tales meliorationes seu ædificia facta in bo-
nis majoricatus sint libera, licet sunt bo-
na ipsius majoricatus ab omni obligatio-
ne, vt intellectus sit, quod si ille, qui con-
struxit domum in solo majoricatus alium
præter successorem in eius proprijs bonis li-
beris hæredem instituit, quia fine filijs, vel
hæredibus necessarijs decebat. & prædicta
domum alicui tertio legavit enim successor
in majoricatu non sit hæres, nec ab eo ali-
quid respectu testatoris exigatur, cum nū
lam causam habeat cum prædicto testato-
re, cui nullo iure successit in bonis, tenebit
hæres scriptus prædictum legatum do-
mus præstare legatario, vel saltim æstima-
tionem ad similitudinem legati rei alienæ.

Infertur præterea, & alius intellectus ad
prædictam l. 46. Tauri, videlicet, quod cū
bona vinculata citra principis facultatem
& anniversaria ius patronatus capellaniæ
fideicommissa perpetua sint ad instar ma-
joricatus Hispaniæ, vt resoluit Menesius
in Rubr. nu. 10. C. de fideicommissis, & Co-
nar. lib. 3. resolutio. c. 5. nu. 3. Molina de pri-
mog. Hispano. lib. i. c. 1. nu. 27. Peralta. l. 3.
s. qui fideicommissum nu. 91. de hæredibus.
in. l. Mench. de successio. crea. s. 10. nu. 28.
Velazquez de iure emphyteo. q. 10. nu. 29.
licet non mediante plura discrimina inter
hæc constitui, ita, vt non per omnia fidei-
comissa exequentur, majoricatus, quæ
enumerat Simar. lib. disceptationū. c. 5. &
Ioan. Garcia de expensis & meliora. c. 16.
nu. 3. vt intellectus sit, quod si possessor in
prædictis bonis aliquod fecit ædificij non
tenebit, successor ad expensas, vel melio-
rationem, seu æstimationem prædicti ædi-
ficij. Si tamen prædicti ædificium restitu-
tionis subiectum ipse possessor in suo testa-
mento alteri tertio, non vero successor, le-
gaverit tanquam legatum de re aliena fa-
ctu valebit, & debetur quoad æstimatione
præstari ab hæredē scripto ipsius testatoris
duummodo ille successor, non sit in vinculo,
vel fideicommisso iure patro, quia tuh cle-
gatum etiam quoad æstimationem, nō de-
betur a successore per prædict. l. 46. Tauri.
Rursus infertur, quod licet atrent iure
comuni meliorationes ædificia & similia
in bonis majoricatus, vel alijs restitutio-
nibus, si fuerint factæ per matrem ob-
stante matrimonio veniant tanquam bo-
na lucrata diuidenda inter maritum & ux-
or, ita ut possit per superstites, vel hæredes
defuncti a succellore in majoricatu peti, sal-
tem quoad æstimationem. l. domus de lega-
tis. n. glo. in d. emptor de rei vendica. Pala.
Rub. in. Rub. s. 62. nu. 15. Iuli. Cla. lib. 4. re-
ceptatu. s. feudum. q. 88. nihilo minus tamē
attenta. d. l. 46. Taur. non poterunt yxor, seu
eius filii petere prædictas meliorationes, vel
æstimationem ædificij factam in bonis ma-
joricatus: tenet Pivel. l. i. C. de bonis mar. i.
p. Pelaez de majoricatu Hispan. i. p. q. 10. nu.
17. cum seq. Moli. de primog. lib. i. c. 28. nu.
14. quod iusta ratione ductos illius legis. co-
ditores motos id statuisse tenet loā. Gar. de
expensis & meliorationibus. c. 13. nu. 41. quā
uis Pala. Rub. in. d. Rub. iniusta mandat præ-
dictam legem dicens, quod quando prædi-
cta l. constituebatur, vocerabatur dicen-
do, quod expensæ & sumptus facti in bo-
nis majoricatus respectu æstimationis erat
communicandi inter coniuges. Sed inquit
ipse. Non potui tantum clamare, quin illa
lex efficeretur, quam semper putauit ini-
quam speransem. reprobandum, tanquam
iuri & æquitati contraria. Hac ille author.
Sed si recte consideretur. illa est iustissima.
Quod inter alia euidenter appetet, cū re-
copilata & inserta sit in nouissimis legibus,
quæ non leviter ratione constituta fuit, si qui-
dem expedit, vt majoricatus omni obliga-
tionē sint liberi & eorum successores debi-
tis prædecessorum non defatigentur: quæ
debita, ita contrahentur hac occasione,
quod per tales meliorationes in bonis ma-
joricatus, factis ab alieno ære liberari vix
possent, quod mirum in modum illa lex de-
testatur, vt resoluit Mench. de success. crea.
lib. i. s. 5. nu. 13. Quo fit, vt si mulier possesso-

ris vltimi majoricatus decebat sine filiis legitimiis, ita quod majoricatus ad alium pertinet, & de suis bonis aliis hæredem instituit, & predicta ultra aliquid legavit in testamento & expresse & affirmatione bonorum & meliorationum factis in bonis majoricatus tentabitur hæres scriptus illa affirmationem legati solvere ipsi legatario tamen de re aliena factum, quod summe nota.

54. Deinde infertur intellectus ad. l. interdum, qui potiores in pignore habeantur ad. l. quibus causis pignoris, vel hypotheca tacite contra hæretur, quibus probatur, quod si aliquis pecunia mutuauit ad domum, vel aliud edificium constitueret, quod tale edificium est tacite obligatum, & hypothecata in pro illa pecunia mutuata, quibus turbatis consonat. l. 26. tit. 15. p. 5. ibi. Edeciatis, que si algidus hombre recibiese de otro maravedis pressados para fazer alguma causa, o edificio, que qualquier destas causas en que fuesen expendidos los maravedis fizican calladamente en qualquiera q los presto. Ut sensus sit quod illæ leges non procedant in mutuante pecuniam ad construendam, vel edificandam domum, maioricatus nam tale edificium non remaneat obligatum pro pecunia mutuata possessori majoricatus: ita quod si mutuans pecuniam in suo testamento legavit illam pecuniam alicui, tale legatum non valeat cum a successore majoricatus peti non possit a tenta. d. l. 26. Tauri.

Infertur præterea, quod licet alias legatum ignoranter factum à testatore existimante rem alienam, quam legat, esse suam, vel aliqua ratione, seu causa ad illum pertinere tale legatum non valeat. l. vnum ex familia, si rem de legatis. 2. Si rem tuam, inquit Papinianus, quam existimabam meam, à te hærede in instituto Titio legem, non est Nerati prisci sententia, neq; constitutioni locus, qua cauetur, non esse cogendum præstare legatum hæredem, nam sicutur est hæredibus, ne cogantur redime re quod testator suum existimans, reliquit: ut intellectus sit, quod si talis res ignoranter à testatore reliqua alicui extraneo legetur, legatum non valeat, tamen si legetur alicui coniunctæ personæ valeat legatum de re aliena ignoranter reliquo; et si existimat testator suam esse, probat textum. l. cam alienam C. de legatis. l. 10. tit. 9. p. 6. ibi, [Masino

pudie prouar que el fazedor del testamento sabia, que aquella cosa que mandava era aghena etiõce non deute auer hñ guna cosa por razõ de la manda aquela, a qui se mandada, si fueras ende si fuesset fecha mandada de la tal cosa a tal persona, que ouiesse alleganza con el fazedor del testamento, ainsi como si la fiziera a tu mñger o alguno home que fuera pariente, ca ental cosa como este entendiesse q si el fazedor lo priesse que la cosa era aghena, &c.] Quod caratione singulari factum est intuitu & iure singulari illum, qui sunt testatoris coniuncti nati illud quod coniunctionis fauora factum est pliū judicatur, argumento legis, humanitatis. C. de impuberum & alijs tenet, hanc declarationem Belonus consili. 9. huic. 8. Mtho. consil. 189. nu. 124. & 126. Corol. Riuinus consil. 121. vol. 1. tenet Menchaca de successio. creatio. l. 23. nu. 4. 6.

Quod sit, vt si testator errauit in facto existimans legatam rem ad illum pertinere, quia in hereditate patris illum inuenit est plenior interpretatio facienda fauore testatoris, vt valeret legatum eo modo, quo in eius valere possit, regulariter facti ignoratia excusat, c. gratia, quam de rescript. lib. 6. c. se beneficiu de preben. eod. lib. c. si quis à sacerdotia, l. q. 1. milites, q. si. ff. locatil. domu de contrahenda emptione. l. si q. eod. tit. reg. ignorantia, de reg. iu. lib. 6. vnde cum talis ignorantia testatoris maximè in legato coniunctæ personæ reliquo in facto consistat, sustinetur legatum & debetur per hæredem.

In tantum predicta sententia vera est, quod licet alias error juris, vel juris ignorantia soleat nocere. l. 2. C. de iuriis & facti ignorantia. l. cum quis. C. eod. tit. l. 1. ff. eod. text. in princip. insti. de lege Falcidia. c. turbatur. q. notandum. l. q. 4. c. qui quis. de confra. d. 4. nihilominus tamen si testator ignoratia iuriis ductus, quia existimabat ex conscientia sibi concessa à possessore majoricatus domum in solo majoricatus ad illum pertinere, adhuc si fiat legatum coniunctæ personæ & hæres scriptus in testamento non sit successor majoricatus, sed alius qui cum majoricatu nullam causam habet tenebitur talis hæres scriptus legatario cōiuncto testatoris affirmacione domus legata præstare. Pro qua sententia pondero tex. singulari in. l. Sticho. de usufru. lega. vbi Stichus rem, in quav suffictum habebat, legavit nepotib. Inquit

quit rex, quod si post mortem eorum, quibus eadē res legata est à proprietario ipse Stichus eam legavit suis nepotibus, quod tunc id præsumitur fecisse iuri errore due. d. eo quod suam esse rem legatam putauit, ergo si ante mortem eorum illam legatam sectunc fahore eorum nepotum non tam quod rem suam esse crediderit, sed quod hæredes onerare voluit, legasse videunt, & sic propter cōiunctionem legationum videtur testator rem, in qua vnum fructu tantum habebat, legasse, non quod vt prædictum esse suam existimauerit, quia quod hæredes grauare voluit, nisi esset aliqua conjectura in oppositum. His quatum ad legatum de re aliena factum consideratis & resolutionis versatur, & in haec materia legatorum: & aliud virgens dubium; vtrum præfatus possit legatum ecclesiæ relictum repudiare. Et partem affirmatiuam, quod possit tenet glo. in. c. si episcopum. 6. q. 6. afferens, quod in adquirendis potest præfatus ecclesiæ prejudicare glos. similis. c. si. eadem causa & q. glo. c. 1. de dona. sequitur Abb. c. 1. de in integrum restituione. nu. 9. idem. c. 1. de dolo & contumacia. nu. 12. idem. c. 1. verum de conditio appio. Imola. c. xt super. de rebus ecclesiæ. Iaso. q. qui hæres. q. neq; filium, ad finem de adquirenda hereditate. Lamberti. de iure patro. lib. 3. ar. 1. q. 9. 3. p. principalis. Rochius de Curie de iure patro. in princip. & in. c. si. de consuetudine. Palacios. Rub. in Rubr. 6. 47. column. 2. Et hanc esse communem. Canonistatum tenet Aluarotus. c. 1. q. iterum. nu. 19. de capitulis Corrad. in vñibus feudorū. Præpositus in. c. sine exceptione. 12. q. 2. & plures relati per Rebus. in compendio alienationum rerum ecclesiæ. fol. 92. & est communis secundum Iaso. in. l. legatum. nu. 19. de legatis. 1. Nauar. c. si quarto pagi. 16. de rescriptis. Bernardum Diaz. regula. 2. 19. Menchaca de successio. creatio. libr. 3. q. 21. numer. 254. Fundatur haec communis per text. in. l. qui autem, in princip. ff. quæ in fraudem creditorum. Vbi inquit Vlpianus 61 quod repudiare non est alienare, sed verius est non acquirere. Quod manifeste constat ex illo text. nam omnis alienatio, quæ sit in fraudem creditorum est prohibita. l. 1. q. si. quæ in fraudem creditorum, & tamen non prohibetur repudiatio legati ex predicta lege, qui autem, ergo aperte constat posse prælatum legatum ecclesiæ reli-

ctum repudiare. Contrariam tamen opinionem, int̄ quod sine consensu capituli non possit prælatus legatum relictum ecclesiæ repudiare, tenet Bal. in. l. contra iuris scil. de pactis. Paulus de Cast. in. l. legatum. num. 4. de lega. 2. vbi Alexander dicit communem Barba. in. c. vt super de rebus ecclesiæ. Bero. c. 1. de iti integrum restitutio. Felix. in. c. contingit. 1. de sententia excommunicationis. communis secundum Anto. Gomez. 2. tomo resolutionum. tit. de contratribus. c. 14. num. 13. Pinellus. l. 1. C. de bonis maternis. 3. p. nu. 203. per text. in. l. magis puto. 5. fundum. de rebus eorum vbi. VI pianus sibi contrarius dicit repudiationem 62 alienationem esse, sed in alienatione rerū immobilium ecclesiæ requiritur ecclesiæ consensus, ita vt summius Pontifex non possit eas res alienare, c. non licet Papax. 12. 2. vbi etiam sub hac prohibitione comprehendit Cardinales & Patriarcham. Iubemus. C. de sacrosanct. ecclesiæ. & comprehendit Reges & Imperatorem. c. Cuicunque militum. 1. o. q. 1. c. nulli de rebus ecclesiæ. c. possessiones. eodem titu. Concilium Trident. Sel. 22. c. 1. comprehendit etiam Archiepiscopos. c. vt super. de rebus ecclesiæ. comprehendit episcopos. & rectores ecclesiastum. c. 1. c. consensu. c. episcopi. de rebus ecclesiæ. Comprehendit etiam canonicos. c. ad audientiam. de rebus ecclesiæ. comprehendit coenobios hospitium, & confraternitatum. c. ad hanc. de religiosis domibus. l. 1. cum sequent. tit. 14. p. 1. l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordinamenti. l. 6. cum sequent. tit. 2. lib. 1. Rccopil. Conci. Trid. Sel. 22. c. 1. Contra lib. 2. resolutionum. c. 16. num. 8. Rodoanus de immobilium ecclesiæ alienatione, in princip. Si ergo in alienatione rerum ecclesiæ immobilium solus prælati consensus non sufficit, ergo solus prælatus non potest repudiare legatum ecclesiæ relictum. Et tene do primā sententiam non obstat. tex. in. d. 5. fundum. ille enim textus patitur plures intellectus, vt per Abbi. in. c. tua. de his, quæ sunt aplice. Socinum in. l. legatum. l. 1. nu. 2. de lega. 2. per Corneum consil. 32. num. 11. lib. 1. per Augustinum Bero. c. 1. de in integrum Restitutio. nu. 107. per Præpositū d. c. sine exceptione. 12. q. 2. nu. 17. per Alciatūm in. l. alienationis verbū, de verb. signifi. per Lamberti. de iure patrona. lib. 3. quæstione. 3. principali arti. 9. numer. 18. Quare verus sensus est & interpretatio ad illa

illa iura, quod in dict. §. Fundum agitur, de edicto prætorio, quo revocantur gesta in fraudem creditorum, quo causa non comprehenditur legati repudatio, sed simpli- 64 citer, ibi non permittit fraudatio hem, que non intelligitur, interuenire in eo, qui repudiat, sicuti in eo, qui alienat, & sic in d. l. qui autem in illo edicto prætorio non fuit prohibita alienatio sed fraudatio. Vnde difficultas in eo consistit, quare in dict. §. fundum dicatur repudatio alienatio. Et ad articuli explicationem præmitto, quod Senerus Imperator prouidit de remedio pupillis aduersus calliditates & malitias curatorum, ne ab illis damno afficerentur, l. magis, §. in primis, de rebus eorum. Sed nulli dubium, quin minor damno afficiatur, si pars non tueatur, & similiter si lucra non capiat, l. non omnia, de minoribus. Qua ratione Imperator Senerus prædicto talia decrevit, ne in consilio prætore bona minorum alienarentur, non soli in ea, in quibus minor habet dominium irreuocabile, verum in his, in quibus revocabile habet intelligeretur edictum. Hoc supposito in dict. §. fundum, ex eo repudatio dici- tur alienatio, quia res erat pupilli, quod patet ex illo titulo, vbi de prohibenda alienatione rei quesita etiam revocabilitet agitur, & cum legatum à die aditæ hereditatis quæ situm sit legatario revocabiliter, l. cum pater, §. surdo, de legatis, l. hac ratio ne legati repudatio in illo casu dicitur alienatio. Quo sit, vt licet prælatus possit repudiare legatum ecclesie relictum tenebitur tamen prælatus ad id, quod interest ecclesie, sive ex eo quod legatum repudiauit, glos. verbo, neglectum, cap. fin. 12. quæst. 2. Abbas, cap. 1. de in integrum restitutione Pe- ralta, l. Titia, §. si ea, numero. 2. de legat. 2. quemadmodum tutor ex eo, quod non acquisierit pupillo cum acquirere potuisse, tenebitur ad interesse. l. quid quid. C. arbitriu tutelæ, cum de tute ad prælatum valeat simile. Competit etiam ecclesie re stitutio aduersus factum prælati repudian- tis legatum glos. verbo, restituimus, cap. auditio, de in integrum restitutione per. l. ait prætor, §. fin. & in. l. non omnia, de minoribus, quibus subvenitur minoribus, qui amiserunt emolumen- tum, quod potuerunt acquirere, quod simile de minore ad ecclesiam perulgatum est. Quam sententiam tenet Abbas in cap. constitutus,

de in integrum restitutione notabili. 6. Pa- jacio Rubi, in Rubrica de donationibus, §. 47. facit lex fin. titul. fin. part. 6. Grego- rius Lopézib, Itaq; verior est sententia, quod prælatus potest repudiare legatum ecclesiæ relictum.

Offert se & alia ventilanda sententia, utrum testator in testamento possit adi- cre peccnam in legato, quod præstare in- bet, quod si illud revocauerit testem peccnam incurrat. Et quidem articulus difficilis est, & parte in affirmatigam; videlicet, quod possit apponere talem peccnam de non revocando legatum plures testantes Doctores, in stipulatio hoc modo concep- ta, de verbis obligatio, vbi Zafius num- 17. & 18. Couatu, in Rubrica de testamen- ti, 2. part. numer. 17. Tellus Ferdinandez, l. 17. Tauri num. 95. Fundatur haec opinio, quia licet secundum juris regulam nullus pos- sit pacto efficeret, vt possit derogare potes- statilibet arbitrij, quin possit penitentia. l. stipulatio hoc modo concepta, de verbis obligatio, l. licet. C. de pactis, illud verum, vt prædicti testantur, in solaheredis institu- tionem, habet locum, secus in legato parti- culari, quod possit imponi poena, vt si res uocetur legatum, transeat in donationem inter viuos.

Secundum fundatur, nam iuramentum adiectum dispositioni facit, vt actus valeat eo modo, quo melius valere possit. Vnde cum iste actus non sit prohibitus à iure, quia potest a testatore fieri, haec est visiu- ramenti, vt operetur talem actum valere, neque revocari posse.

Contraria tamen sententiam, in §. quod legatum a testatore relictum, quan- tumcumque iuratum, & adiecta poena de non revocando, non transeat in donationem inter viuos, neque ex iuramento fiat revocabile tener Peralta in. l. si quis, in prin- cipio testamenti, numero. 134. de legat. 3. & hæc est verior prout resolutus Andreas de Angulo, l. 1. titul. 5. lib. 5. Recopilation, glos. 11. Fundatur haec opinio: nam legatum ex sui natura est revocabile, & deam- bulatorium usque ad mortem, neque ad- mittit pacta, neque iuramenta in contra- riuum, cum ex illis propria substantia cot- rumpatur, & natura legati, sed iuramen- tum est huiusmodi, vt non mutet naturam actus, super quo interponitur, cap. fi. de pro- cutoribus, lib. 6. iuncta glos. l. fin. de libe- rali

rali causa, l. sed & si possessori, item li iuu- rauero, de iure iurando, l. fin. qui satis dare cogantur, l. fin. C. de non numerata pecu- nia, resolutus Couaru, in Rubrica de testa- mentis, secunda, parte, numer. 6. Maxime quia si testator vellet, vt tale legatum tran- saret in donationem inter viuos, id expres- sisset in testamento, & efficeret, cum & co- tractus irreuocabiles in testamento facere pos- sit, vt latissimè resolutus Menchaca con- trouersiarum illustrium, capit. 1. Cum igit- tur illam non fecit, nimurum si quod potuit & noluit facere astringatur ad illud adimplendum, argumen. l. in ambiguo, de rebus dubijs, & sic secunda opinio tenen- da est.

Quid autem erit in ea difficulti senten- tia resoluendum, si testator legauit alicui aliquod legatum pro suis alimentis quoli- bet anno præstandū, utrum si hæres pluri- bus annis illud non præstidit adquirat ius non præstandi legatum, ita vt legatarius post longum tempus petendo repellere pos- sit? In qua questione dicendum est, aut le- gatum alimentorum fuit simpliciter reli- ctum, non distributis temporibus, aut fuit relictum distributis temporibus. Primo ca- su si distributis temporibus veluti, Lega- Tito centum pro suis alimentis in quoli- bet anno, tunc nullo tempore etiam longo, potest liberari hæres ab huiusmodi præ- statione, nam annua legata tot sunt quot anni. l. si Stichum, §. stipulatio, de verbis obligatio. l. cum in annos, de annuis le- gatis. l. 1. quando dies legati cedat, tenet glossa, hanc partem in. l. cum notissimi. §. in his. C. de praescriptio. 30. vel. 40. annorum quam esse communem tenet Ruinus con- filio. 34. numer. 6. lib. 2. Alciatus. l. 1. C. de sententijs, quæ sine certa quantitate, numer- o. 16. Cum autem simpliciter fuit factum legatum alimentorum censetur unicum legatum, & tunc præscriptio incipit à prin- cipio contra legatarium, non potenter le- gatum, tenet Bald. dict. l. 1. C. de sententijs idem. c. 1. 9. ex eadem lege. n. 1. de lege Cor- radi. Idem in. l. si Stichum. §. stipulatio, de verbis obligatio, Alex. l. 1. quando dies legati cedat, & ad præscribendum, hu- iusmodi tempus debet esse tringinta anno- rum, cum actio ad petendum legatum tâ- to tempore extinguitur argumento text. in. l. sicut omnes. C. de praescrip. 30. vel. 40. annorum, tradit Ruinus consil. 34. n. 5. per-

text, in. l. si tibi homo, §. cum seruitus dele- gatis. l. ibi. Ex diæ aditæ hereditatis eius intelligitur, quibus verbis apparet legatum non debet donec hæres agnoverit, ac præ- stari sibi petierit, ergo interim quod legatarius nō petit rem legatam bona fide pos- sidet hæres & tempore illam sibi querit. Vnde ius petendi legatum, prescriptione pergit: tenet Aneharanus regula sine pos- sessione oppositione, s. de regulis iuris lib. 6. Socinus consilio. 63. lib. 1. numer. 7. Bal- bus de præscrip. 2. par. 3. partis. q. 12. & plus relati per Couar. regula, possessor. 2. pa- §. 11. nu. 5. & est communior secundum Ca- gnolum. l. 2. C. de pactis inter emptorem. nu. 28. secundum Hippolytum Riminal- dum in principio, instituta per quas perso- nas nobis adquir. secundum Ripa. l. fin. C. de reuocan. donat.

Contrariam opinio, immo quod hæres nō possit præscribere legatum alteri relictum tenet Cumarus consilio. 147. Decius. ca. ec- clesiæ sanctæ Mariæ num. 26. de constitut. Menchaca, lib. 2. controveriarum, cap. 55. Alexan. consilio. 267. num. 6. Fundamen- tum hujus opinionis est, nam emolumen- tum, & ius legati queritur legatario etiam ignorati. §. nostra, instituta, de legatis. l. cū pater, §. surdo, delegat. 2. ergo non potenter hæres ex quoconq; temporis lapsu illud præscribere, cum sit in mala fide, cum sciat rem legatum iure legati ad alium pertine- re, quo fundamento & alijs hanc partem te- net glo. in dicta. l. si tibi homo, §. cum ser- uis, vbi Alex. nu. 4. dixit communè, maxime quia à iure non est tempus consti- tутum intra cuius terminos legatum petatur, vt falso fuit opinatus Menchaca de suc- cessionum crea. §. 30. n. 75. cum legati pe- tendi potestas non sit ius, sed facultas: nam quando quisdebet aliquid facere pre- ceptio legis, vt quæsum sit ius teneatur potes- tas hec faciendo non est ius, sed facultas: tenet Bart. l. vni. numero. 4. ff. de condi- tione, ex lege, sed legatarius ante quam le- gatum agnoscat ius habet in re legata, leg- cum pater, §. surdo, delegat. secundo, & ta- men ea, que sunt voluntatis potest qui dum voluerit facere, neque exclu- dit tempore lege. 2. de via publica. Cor- rafius. leg. seruitutes, §. seruitus. numero. 7, de seruitutibus. Igitur sequitur cum cer- tum tempus ad petendum legatum nō sit diffinitum, quod nullo transcursu temporis potest

nalem obligationem, ut in l. si legati de pignoribus. Sic deficiet reiudicatio, quæ alias solet competere legatario, ut in l. C. communia delegatis. maxime quia nullo adeunte herede non transit dominium rei legatae in legatarium à morte defuncti. vt tenet Aretinus. l. r. columna. 7. delegat. 1. sic talis translatio perfectione iuxta glossam communiter receptam in l. si tibi homo. 5. cum seruus. delegatis primo, quæ fictio requirit duo extrema habilia, nempe, extrellum à quo, quod est aditio hereditatis, & extrellum ad quod, scilicet, mortem testatoris, argumento. l. à Titio de furtis: ergo deficiente extremo à quo, quod est aditio hereditatis deficit fictio & eius effectus, ac per consequens non transfeatur in legatarium dominium, & non habebit reiudicacionem, quæ non nisi domino competit. l. in rem actio de reiudicacione.

78 Sed his non obstantibus verissimare solutio sit, quod cum attenta. l. r. titulo quanto de los testamentos, libro. 5. noue recopilatio, sicuti non requiritur aditio hereditatis per heredem scriptum, ut legatarius consequatur legatum, sic non requiritur aditio per venientes ab intestato: tenet Peralta. in dict. l. omnia. delegat. 2. numer. 17. Anton. Menesius. dict. l. eam quam. numero. 79. Tellus Ferdinandez. l. 7. Tauri. numero. 83. & ibi Burgos de Paz. numero. 877. licet contraria teneat Couarr. cap. Raynaldus. §. 3. numero. 8. & Ioann. Gutierrez. l. nemo potest. delegat. 1. numero. 313. Et sic attenta. dicta. l. regia omnes tres actiones competunt legatario, etiam nullo herede adcente, de quibus in l. l. C. communia delegatis. Nam licet nullus heres audeat, adest nihilominus hereditas iacens, quæ est personalia representativa. l. hereditas in multis, de adquirendo rerum dominio. l. mortue reo. de fideiussoribus. & in ea insunt omnes obligations tam actiue quam passiue. Doctores in Rubrica de acquirenda heredita. & per consequens in eam competit actio personalis ex testamento, sicuti & aliæ actiones. Ceterum, quia in hereditate iacente iudicium exerceri non potest, dabitur ei curator, contra quem actio ipsa utilis intentabitur argumento. l. secundæ. ff. de curatore bonis dando. resolutus Ripa. numero. 66. l. 1. delegat. 1. lequitur Tellus Ferdinandez in leg. 3. Tauri. 3. parte, numero.

8. & ibi Burgos de Paz. numero. 839. Si milititer etiam habebit legatarius actionem hypothecariam, nam licet hypothecaria presupponat actionem personalem, ut in leg. si legati, de pignoribus, tamen in propria specie ipsi hereditati iacenti & obligationi, quæ illi inest, accedere potest hypothecaria; sicuti & fideiussoria, vt in l. mortuo reo. de fideiussoribus, & tenet plures relati per Gregorium Lopez. l. 26. titulo. 13. part. 5. glossa. verbo, obligados. Antonius Gomez, & Menesius, vbi supra. Quò fit, vt & ipsi legatario competat in proposito casu reiudicatio dominij, quod habet ex lege à Titio. de furtis. Resoluit Antonius Gomez, libro. 1. Resolutionum, capitulo. 12. numero. 11. Nam & si attento iure communi dominium rei legatae transeat in legatarium à morte testatoris facte, & non verè. l. à Titio. functa. l. si tibi homo. 5. cum seruus, delegatis, primo, & licet attento eodem communi iure ante aditionem legata nullius essent effectus. l. eam quam. C. de fideicommissis, & quando heres adit ipsa, lex & ius commune fingebat retrocessisse à morte defuncti, iuxta legem. l. de adquirenda hered. & similiter fingit ius commune, quod ab eo die confirmatum est legatum, & dominium translatum in legatarium ex Bartol. in l. si is, qui pro emptore. numero. 45. de visu capione. & quia per aditionem confirmantur plene, & omnino ab eo die legata transit ab eo die dominium in legatarium, ut in dict. l. si tibi homo. 5. cum seruus.

Quæ licet attento iure communi verissima sint, tamen cum attenta dicta. l. 1. titulo quarto, de los testamentos, libro quinto, noue recopilationis confirmetur legata omnino statim à morte testatoris absque vlla editione sequitur, quod hodie à die mortis testatoris verè transit dominium in legatarium, & non facte, & per consequens habet reiudicacionem, quæ domino competit solet. 5. omnium. instituta. deactio. quidquid voluerit Aretinus. l. 1. columna. 7. in fine delegatis. 1. Ex quo resultat, quod licet attento iure communi, herede non adeunte deficiat extrellum à quo, sine quo non transfertur dominium in legatarium, ut non posset petere legatum, quia erat necessaria illa fictio retrotractua à morte testatoris

relictis, quæ perficiebat legatum, tanquam aliud extrellum ad quem, hodie tantum at tenta dic. regia fictio necessaria non est, quoniā lex ipsa confirmat legata, ac proinde statim verè absque vlla fictione ex legis dispositione transit dominium in legatarium, & ab illo die, scilicet, à morte testatoris lucratu legatarius fructus rei legatae sic Gregor. Lopez. l. 26. tit. 13. par. 5. & l. 37. titulo. 9. partita. 6. in glossa fructos. Peralta. Anton. Gomez, & Burgos de Paz num. 888. in locis supra relat. 83 Sed, vt huic legatorum materiae finem imponamus, nihilque in ea scitu dignum relinquamus, videlicet oportet, quæ fuit causa, quæ in legatis fuit introducta Falcidia. Et vt rem ipsam, à suis principijs exordiam considero, quod antequam lex Falcidia prædicta esset, centum uiri plures leges statuerunt ut testamento effectum haberet, qui circa omnes causas, ad testamentum pertinentes centum illiviri iudices effecti sunt, & sic constituerunt legem A. Eliam Sentiam, postea ex causis, legem Fusiam Caniniam, postea legem Furiam, ne quis legatarius ultra mille asses acciperet, quod si plures acciperet, quadruplum eius, quod accipit, reddetur: explicat Théophylus, Horomarus, Balduinus, Minsingerius in Rubrica, instituta ad l. Falcidiam. Alexander ab Alexandr. libro. 6. Génia. cap. 15. Goueanus in Rubrica ad l. Falcidiam Paulus Panutius de legibus Romanorum, folio. 28. Carolus Sagonius, lib. 1. de antiquo iure ciuium Romanorum. cap. 12. Sed quia hac legem testamentum destruebatur, cum legato rum numerum non definiret, & poterat euenerit ut eorum legatorum numero multiplicato nihil heredi relinquaretur, ut Iulianus scribit, in principio instituta ad l. Falcidiam, legem Fusiam insufficientem esse, & sic postea fuit constituta lex Vocationis, qua cauebatur, ne quis plus cuiquam legaret, quam ad heredem, heredes ve perueniret, quam legem refert Cicero, in Verrem actione. 3. & lib. 2. de finibus. B. Aug. lib. 3. de Ciuitate Dei. Aulus Gellius lib. 7. noctium Atticarum. c. 13. Brisonius de verbis iuris. verbo. Vocationis. Cuius legis sententiam non satis fuerunt assequuti Alciatus. libro. 5. Parergon. c. 24. Couar. c. Raynaldus in princip. numer. 23. de testamenis. Sed cum neque hec lex sufficeret, si quidem poterat euenerit pluribus legatariis

84 relictis unus duntaxat ad notitiam heredis perueniret, unde ne heredes propter minorem lucrum, recusarent hereditatem ad ipsa lata fuit lex Falcidia, quæ permissem est hereditibus quartam ex omnibus legatis detrahente. Sic interpretantur verbis in l. r. ad l. Falcidiam, ibi, liberam legandi, facultatem dedit, quam amba lex Fusa, & l. Vocationis sustulerant eisdem legibus abrogatis. Sic explicat Alciatus, lib. 5. Parergon. c. 23. Duare. lib. 2. disputatio. capit. 19. Qua ratione plerique existimantur Falcidiarii à Falcidiatam, quia refecarunt sicut Falcidia, secundum Accurium, in leg. l. ad leg. Falcidiarii, & in principio instituta eodem, quæ interpretationem sequutus fuit Bartoli, & alii dista. leg. prima, & plures relati per Constantium Armenopolum, libro. 5. Epithome iuris ciuilis, titulo. 9. Politian. in leg. filium, quem habentem numero. 36. C. familiæ hereditatem. Sed communiter reprehenditur, secundum Alciatum, libr. 5. Parergon cap. 24. Minsinge, in Rubrica, ad l. Falcidiam, numero. 2. Corrasus dicit. l. filium quem habentem. numero. 17. 85 Sed his & alijs rejectis verissime tenendum quod dictum fuit à Caio Falcidio Tribuno plebis, qui eam fecit temporibus Augusti, ut refert Eusebius in chronicis, & Isidorus libro. 5. Etymologiarum, cap. 15. idem in capit. quadam 2. distinctione. Alexander ab Alexandr. libro. 6. dierum Génia. capit. 15. Duarenus libro. 2. disputatio. cap. 10. Goueanus in Rubrica ad l. Falcidiam. Carolus Sagonius de antiquo iure ciuium Romanorum, libro. 1. cap. 1. Hotomanus in disputatione de quarta. Falcidia in principio Præterius de verbis iuris, verbo, Falcidia.

Neque obstat, si quispiam obijciat, quod si à Tribuno esset condita, non esset lex sed plebiscitum. 5. plebiscitum, instituta de iure naturali, nam dicendum est, quod post legem Hotomaniam plebiscitum legis habere cooperunt leg. 2. verificulo, mox, de origine iuris, veluti lex Aquilia, quæ ab Aquilio Tribuno plebis lata fuit leg. 2. ad leg. Aquiliam. l. Vocationis, l. Junia, Veleia, leg. Flaminia, quæ omnes, à Tribunis constitute fuerunt. Huius autem leg. Falcidia fuerunt quatuor capita, scilicet, liberam testandifacultatem, modus legatae constituendi, tertium translatum pertinens ad priorum confirmationem.

explicat Duarenus libro*o*: disputat capitulo. 38. *ad legem Falcidiām*. Plures autem existimant rationem introducendi legem Falcidiām eam esse neque relata ēdūrum corueret propter obſſam hæreditatis adiōneā & ut legata xō ſeruaretur. Sed si recte hēc omnia cōſiderentur, alia verior fuit ratio videlicet, ne reges Romani sine hæredē decederēt, quia obligi maxima honoris habebatur hæredēm instituti, vel ex testamento aliquid capere. *Vnde ad eum est Cicero*, in oratione pro Cecina, & Seneca libro. 3. de beneficij, vnde hec reges scripti honorati vocabātur. l. 3. §. hoc sententia de legatis preſtāndis. l. diuīus. §. ad 1. Cornelii, de fallis, familiſſimos de excusatione tutorum. Deinde legis Falcidiā ea ratio fuit hæredēm scriptum nullū cōmodū conſequi ex testamēto, in quo nō de cōmūndo qualitatē ſed de pecuniario trāctatum, vt aduerterit tex. in princip. tit. ii. part. 6. & ſic ratio legis Falcidiā non cefſat quām ſententiam, ſcilicet, quod non cefſet ſe hodie Falcidiā tenuerunt, & deſendunt multis fundamētis Burgos de Paz, ap. 3. Tami. nu. 962. Anton. Menelius. l. eam quām C. de fideicommissis. nu. 19. Parladovias. lib. singularium rerum, quotidiana- rum. cap. 11. l. mō quod Falcidiā neq; eius vñis hodie ſit ſublatus, ex eo fit quod licet fateatur hodie cefſare rationēm legis Falcidiā nō ex hoc ſequitur cefſare ipſam legem Falcidiā: nam cefſante rationē legis non cefſat ipſa lex, per tex. in. l. prospexit. ſi qui & à quibus. cuius tex. argumen- tō hanc ſententiam tenet glo. 2. vbi Bald. l. non dubium. C. de legibus. gl. 8. verbo cefſante in cap. post translationem de renun- tiatione Aretinus. l. 2. num. 8. de vulga So- to. lib. 1. de iuſti: quēst. 6. art. 8. Tiraquellus tractatu de cefſante cauſa. limitatione. 32. Cuius ſententia ea ratio eft, nam lex duo bus partibus conſtat ratione & authorita- te, vnde cefſante ratione ſuſtinetur ex au- thoritate, & ita tenendum, licet cōtrariam opinionem imō quod cefſante ratione le- gis cefſet legis diſpolitio, teneat Panorm. ex mente cōmuni in cap. quoniam contra. numer. 6. de probatio. & Cajetanus in opusculo de ſacramento matrimonij, quæ ſtione. 2. Menchaca. lib. 1. contouerſiarum illiſtrium. cap. 46. numero. 5. & innumeris relati per Tiraquellum; vbi ſupra num. 60 pro qua ſententia allegati ſolet text. in. l.

adigere. §. quāpud de iure patronatus. 1. quod dictum de pactis. tamen de admini- nistratione tutorum. l. Titia Seio. §. viſuras de legatis. & ſep. ſtatutum. 6. distin. Sed tenentes hanc partem respondent ad illa iura: ſunt enim interpretanda vbi ratio le- gis cefſat negatiue & contrarie, quia tunc etiam lex ipſa ſimiliter cefſat, tunc enim dicitur negatiue & contrarie cefſare, quād non ſolum ipſa cefſat, ſed & obſeruantur legis cefſit ratio, nam cum eo cauſa lex rationabilis eſſe definiat, cefſabit lex, quia le- gem rationabilem eſſe oportet, capit. erit autem lex. 4. diſtinctio. Hanc interpretationem obſeruat Sanctus Thomas. l. 2. quāſtione. 97. articulo. Soto libro. 1. de iuſti- tia, quāſtione. 6. articulo. 8. Cum igitur ratio legis Falcidiā non cefſet dicendum ſequitur, neque ipſam legem, qua Falcidiā introducta eſt cefſare debere.

Contrariam tamen opinionem, imo quod in eſte noſtro regio cefſet Falcidiā, tenet Anton. Gomez. primo tomo ſolutionum. capit. 15. numero. 11. & ita in ſuprēmo ſenatu fuſſe iudicatum tenet Mené- ſius. Leauquam. C. de fideicommissis, nu- mero. 190. Fundantur: nam cefſante ratio- ne legis cefſat ipſa lex per ſupradicta iura ſed ratio legis Falcidiā hodie cefſat, ergo, & ipſa lex. Quod autem cefſet. l. Falcidiā, conſtat: nam lex Falcidiā fuit introducta, vt legata conſeruarentur, & vt teſta- mentum propter omiſſam adiōnem non corueret, vt in principio. instituta. ad. l. Falcidiā, ſed hodie ex lege prima, titulo. 2. libro. 5. ordinamenti omilla adiōne teſta- menti ius ipſius teſtamenti conſer- tur, & legata debentur: ergo cefſat ratio le- gis Falcidiā. Secundo facit, nam lex Fal- cidiā ea etiam ratione fuit recepta, ne hæres ſine aliquo lucro onera hæreditatis ſuſtinetur, ſed hodie, licet hæres Falcidiā non detrahatur, non remanet ſine lucro, & commodo explendo pīe defuncti volun- tam, vt in Authentica de hæredibus, & Falcidiā. ſi vero collatione prima: ergo iam cefſat ratio legis Falcidiā. Corro- boratur & hæc opinio: nam in teſta- mento militis ex eo cefſat Falcidiā, quia ad eſſentiam teſtamenti ipſius non eſt ne- cefſaria adiōne. l. miles ita. §. fina. de militi- ri teſtamento. Ripa. l. 9. in filij. numer. 7. ad Trebellianum. Corrasius in. l. filium quem habentem. C. familiæ hercifundæ. Minſia

Minsing. In principio. institutis. ad legi Falcidiā. Si ergo in teſtamento militis non habet locum Falcidiā, quia adiōne necceſſaria non eſt, hæredis ſcripti: ergo idē hodie in quocūque teſtamento dicen- dum eſt. Et hanc hodie practicari ſen- tentiam tenent ſupra relati.

91 Ex qua reſolutione deducitur veriſi- ma diſcriminis ratio, quare iure antiquo non potuit prohiberi, ne ex legatis de- traheretur Falcidiā inxta. l. quod de bonis ſ. fina. l. ſervus ad. l. Falcidiā. l. nemo po- test, de legatis primo & tamen iure nouo potest teſtator in ſuo teſtamento prohibe- re, ne ex legatis detrahatur Falcidiā, vt in Authent. ſed cuja teſtator. C. ad legem Falcidiā, quæ iura declarat Alexand. ab Alexand. libro. 2. dicrum genia. capit. 23. Et communior fuit ratio: nam ex eo iu- re antiquo Falcidiā non potuit prohibe- ri, nam iuri publico priuatorum pacto derogari, non potest leg. ius publicum. ſi paciſcar. leg. iuri gentium. leg. in- ter debitorem. de pactis. Ius autem pu- blicum versatur in leg. Falcidiā, quia pu- blicē conueiat teſtamenta conſeruare. l. vel negare, quemadmodum teſtamenta aperiantur. Et ſic cum poſſet hæres pro- hibita Falcidiā ab adeunda hæreditate de- terreri. ſed quia. institutis. de fideicom- missa. hæredit. hac ratione iure antiquo non potuit per teſtatorem. detractio Falcidiā prohiberi. Ceterum nouo iure ex eo prohiberi potest, quia cautum eſt, vt ſi hæres hæreditatem adire noluerit le- gatarij poſſint, illam tanquam hæredes adire. vnde cefſante ratione legis Falcidiā, ſcilicet ne teſtatores in teſtati decederent inolentibus hæredibus adire receptum ſuit poſſe prohiberi Falcidiā. Hanc, ra- tionem tenuerunt Bartol. & Doctores. l. nemo poſteſt. delegat. l. vbi Ripa. num. 42. & ibi Ioann. Gutierrez. numero. 305. Al- ciatus. libro. 6. Paradoxorum. cap. 18. Men- chaca de ſuſceſſione. creatione. 9. 8. nu- mero. 2. Idem Alciatus. libro. 5. Parergon. ca- pitulo. 25.

92 Hinc fit, quod in his, quæ ad pias cauſas relinquentur, cefſat Falcidiā. Authen- de ecclieſiaſticis titulis. ſi autem hæredes. collatione. 9. Authent. ſimiliter. C. ad legi Falcidiā. l. 4. titulo. 11. par. 6.

Cui ſententia vrget diſſicilis. lex pri- ma. ſ. ad municipium ad. l. Falcidiā. In-

qnt leg. ad municipium legata, vel ad ea, quæ Deo relinquentur, Falcidiā pertine- re. Cui difficultati respondent Cuiacius, libro. 3. receptarum Pauli. titulo. 3. verſicu- lo. 4. Falcidiā. & libro. 10. obſeruatio. ca. 34. Franciſcus Balduinus ad titulum. institutis. ad. l. Falcidiā. Cuiacius lib. 3. obſerua- tio. cap. 22. Reuardus. libro. 3. Variatum. cap. 3. Robertus. libro. 2. recepta lectionis. iuriſ capit. 5. qui omnes tenent fauore re- ligionis & cauſe piæ. cefſare Falcidiā corrumptentes verba legi, ſcilicet, vt leg- gatur, non etiam ad ea quæ Deo relinquin- tur.

Sed hæc interpretatione tuta non eſt; & ſic tenendum, quod iure nouo cefſat Falcidiā in legatis pijs, tamen iure antiquo etiam in legatis pijs habebat locum: tenet Conanus merito reprehendens eos, qui aufi fuerunt corrumpere literam. Et hunc intellectum tenet Conanus, libro. 9. Cō- mentariorū capit. 8. & Ioann. Robertus libro. 1. recepta. leg. & iuriſ capit. 15. Costa in capit. ſi pater, ſecunda parte, verbo. Tre bellianicæ, numero. 20. pro qua ſententia facit text. in. l. fi quis ad declinandum. C. de episcopis & clericis. vbi perit littituit ei, qui ſubſtantiam ſuam in pias cauſas ero- ga re cupit veluti in captiuos, in pauperes, vt Falcidiā locus non eſt.

Hinc fit, quod quemadmodum iure comuni. receptum eſt, quod delegatis particularibus licet detrahatur Falcidiā, ſic & ex fideicommissis particularibus, ne- que locum eſſe ſenatus consulto. Pegafra- no: tenet Doctores in Rubrica ad Tre- bellian. Gouea in Rubrica ad legem Fal- cidiā. Duaren. libro. 2. disputatio. capit. 1. & ad titulum. ff. ad legem Falcidiā. ca. 7. Costa. capi. ſi pater. ſecunda parte, verſicu- lo Trebellianicæ, numero. 16. Berengarius Ferdinā d.l. in quartam. ad legem Falcidiā. capit. 1. numero. 205. quicquid tenuerit Menchacade ſuſceſſionum creatione. 9. 7 numer. 11. 9.

Hinc fit, vt licet contouerſum ſit, an ſolum ex legatis particularibus detraha- tur Falcidiā, an etiam de vniuersalibus, quod dubitarunt gloss. in Rubrica ad Tre- bellia. & in. ſ. ſed quia hæredes. Instituta. de fideicommissaria hæred. & in. l. mulier. ad Trebellian. Ripa. l. in quartam. ad legem Falcidiā. Politus in. l. filium quem habē- tem, numero. 44. C. familiæ hercifun- dæ.

- in hac materia, quod incertum est & cāmbo
guum, vnde originem duxerit accrescendi
ius, siquidem ad. l. 12. tabularum regulari
ter refertur, vt sensit glo. Bar. & plures ab aliis
in. l. Celsus. §. fi. de leg. 2. in. Rubri. C. quā
do nō petentium patres. scribentes secundū
dum Bolognetum. nū. 27. secundū. Cot.
in. l. testamento. C. de impuberum & alijs.
sed hīc sententia nulla ratione nititur, vt
constat ex adductis per Duare. lib. 1. de iure
accrescendi. ca. 1. siquidem testimoniu.
Celsi in. d. l. Celsus habet illa iure antiquo
esse intelligēda respectu legis Papia, quia
cum caduca omnia vendicaret fiscus. dict. 1.
l. Papia ius accrescendi reseruauit liberis
& parentibus, quod ius antiquum appella
tur in. d. §. nam ante nouam. l. Papiam vi
gebat, vt constat ex Vlpiano in suis insti
tutionibus, titulo qui habeat ius antiquū
in caducis. & Cuiatus idem sensit, adden
do Vlpiano. titulo. 24. nam ordinarie ius
antiquum appellatur respectu legis Papia
quæ lex noua dici solet. Et sic facile
perpendit. l. fin. de Reg. Catoniana, quā
non recte gloss. assequuta est, dum dubi
tat, quē sint illæ leges nouæ, ad quas Regu
la Catoniana negat pertinere iure confu
la. Quā sententia recte poterat perpendi, si
animaduertamus de lege Papia, siquidem
Regula Catoniana ad cālegata solum per
titet, quorum dies ex morte testatoris. et
dit, vt in. l. 3. eod. titu. Cūn. igitur ex. l. Pa
pia legata ab adita testamenti hereditate
cederent. l. vni. §. cum igitur. C. de caducis
tollendis. Vlpianus in fragmentis titulo.
24. Ideo Catonis Regula ad nouam legem
Pap. pertinere nō potest, vt interpretatur
Cuiā. ad Vlpianum titulo. 24. & lib. 4. ob
seruationum. c. 4. Otomanus lib. 2. obserua
tionum. ca. 3.
- Sic ex hoc etiā facilis sensus constat ad.
1. l. C. vnde vir & vxor. ibi pro antiquo iu
re) quæ verba non recte haētenus intelle
cta referenda sunt ad. l. Papiam: lex enim
Papia viro & vxori ultra decimam ex bo
nis alterius capere prohibebat. teste Vlpia
no institutionum. cap. 15. & cap. 16. Theo
dosius in. l. 7. C. de nauicularijs. & in. C.
Theodosiano. & in. l. fin. C. de legitimis.
Sic etiam perpendenda est. l. vlti. C. de his,
qui se deferunt. lib. 10. vnde in. d. l. 1. ma
ritum & vxorem ad iniucē succedere pos
se dicitur, nō in decimam partem secundū.
l. Papiam, sed insolidum pro iure antiquo,
vt. in.

- quod ante l. Papiam vigebat, tenet Cuiā
lib. 3. obseruationum. c. 12.
Vnde appetet errore fuisse lapsum glo
ster refertur, vt sensit glo. Bar. & plures ab aliis
in. l. Celsus. §. fi. de leg. 2. in. Rubri. C. quā
do nō petentium patres. scribentes secundū
dum Bolognetum. nū. 27. secundū. Cot.
in. l. testamento. C. de impuberum & alijs.
sed hīc sententia nulla ratione nititur, vt
constat ex adductis per Duare. lib. 1. de iure
accrescendi. ca. 1. siquidem testimoniu.
Celsi in. d. l. Celsus habet illa iure antiquo
esse intelligēda respectu legis Papia, quia
cum caduca omnia vendicaret fiscus. dict. 1.
l. Papia ius accrescendi reseruauit liberis
& parentibus, quod ius antiquum appella
tur in. d. §. nam ante nouam. l. Papiam vi
gebat, vt constat ex Vlpiano in suis insti
tutionibus, titulo qui habeat ius antiquū
in caducis. & Cuiatus idem sensit, adden
do Vlpiano. titulo. 24. nam ordinarie ius
antiquum appellatur respectu legis Papia
quæ lex noua dici solet. Et sic facile
perpendit. l. fin. de Reg. Catoniana, quā
non recte gloss. assequuta est, dum dubi
tat, quē sint illæ leges nouæ, ad quas Regu
la Catoniana negat pertinere iure confu
la. Quā sententia recte poterat perpendi, si
animaduertamus de lege Papia, siquidem
Regula Catoniana ad cālegata solum per
titet, quorum dies ex morte testatoris. et
dit, vt in. l. 3. eod. titu. Cūn. igitur ex. l. Pa
pia legata ab adita testamenti hereditate
cederent. l. vni. §. cum igitur. C. de caducis
tollendis. Vlpianus in fragmentis titulo.
24. Ideo Catonis Regula ad nouam legem
Pap. pertinere nō potest, vt interpretatur
Cuiā. ad Vlpianum titulo. 24. & lib. 4. ob
seruationum. c. 4. Otomanus lib. 2. obserua
tionum. ca. 3.
- Sic ex hoc etiā facilis sensus constat ad.
1. l. C. vnde vir & vxor. ibi pro antiquo iu
re) quæ verba non recte haētenus intelle
cta referenda sunt ad. l. Papiam: lex enim
Papia viro & vxori ultra decimam ex bo
nis alterius capere prohibebat. teste Vlpia
no institutionum. cap. 15. & cap. 16. Theo
dosius in. l. 7. C. de nauicularijs. & in. C.
Theodosiano. & in. l. fin. C. de legitimis.
Sic etiam perpendenda est. l. vlti. C. de his,
qui se deferunt. lib. 10. vnde in. d. l. 1. ma
ritum & vxorem ad iniucē succedere pos
se dicitur, nō in decimam partem secundū.
l. Papiam, sed insolidum pro iure antiquo,

- vt in. l. vnicā de caducis tollendis, vel quia
tempore testamenti incapax erat, ad lega
tum. vt in. l. fin. de his qui fibi adscribunt
in testamētis, vel, quia legatarij erat in re
rum natura tempore testamētis, sed viuo
testatore decessit, vt in. d. l. vnicā. & pro se
gundo, vel quia decessit, antequitam cede
ret dies, vel fidei commissi legatarij etiā
post mortē testatoris, quia erat legatum
relictum sub conditione, vel die certo, vt
in. d. l. vni. §. fin. autem. His omnibus casi
bus deficiente collegatario in. p̄dicto ca
su, eius portio illi relata accrescit alteri
tex. in. l. Mēvio deleg. 2. l. 17. titu. 3. part. 6.
Coniunctio verò realis illa dicitur quā
do duobus eadem res separati & in diuer
sis orationibus legatur, veluti si dicat testa
tor. Lēgo Tītio fundū, eundem fundū
Lēgo Sempronio. tunc inter istos altero
deficiente, ex p̄dictis casib⁹ est locus
iuri accrescendi in. l. plan. §. si eadem. &
§. si illorum coniuncti. de leg. 1. l. vni. §. si
vero non omnes. C. de caducis tollendis.
1. Titia & textores de leg. 1. vbi Titia & Plo
zia fuerunt re coniuncti, & faciunt sibi
partes per cōcurrsum in seruis tēxtoribus.
& vernis illis reliq̄is, &c.
10. Sed p̄dicta resolutione obstat difficultis
tex. in. l. cū singulis. de vſu fructu accresce
do. Cuius verba sunt, cū singulis legatarij
& singulis hēredibus eiusdem. rei fructus
legatur, legatarij separati videntur non mi
nis quā si quis portionibus duobus eius
de rei fructus legatus esset, ius accrescendi
non est inter eos. Ecce casum, vbi eadem
res diuersis orationibus & separatis lega
ta fuit, & sic interuenit realis coniunctio
& nihilominus inquit tex. quod non est
inter eos ius accrescendi. Ille tex. variè in
telligitur propter eius difficultatem: sed
omitto referre tot intellectus & eos quos
adducunt repente in. §. re coniuncti. cā
potius in causatione illorum, quam in ali
quam virilitatem tempus consumant. Et
sic camerario meo studio hunc exquisiui,
si p̄mittamus, quod quando vſu fructus
duobus in ead. re legatur cum æqualitate,
videlicet, & quis portionibus, tunc non est
inter eos ius accrescendi.
Hoc supposito dicendum est, quod li
cet in. d. l. cū singulis. ab eod. testatore in
ead re vſu fructus illius rei singulis lega
tarij diuersis orationibus fuisse relicitus,
tamē quia testator reliquit singulis hēredi
- bus ut separatis vſu fructus illius rei sin
gulis legatarij & quis portionibus presta
retur, constat voluisse eos disiungere ex
disiunctione & separatione hēredum ma
xime quia cum quis portionibus fuerit
relictum, clare constat testatorem voluisse
eos separare vnicuique sua portione assig
nata. Et sic sensus sit, quod quādi modū
assigatio equę portionis in legatis impe
dit ius accrescendi, sic legatum singulis re
lictum in diuersis hēredibus, sic denotat se
parationem in tēxtis legatarios, vt non detur
inter illos ius accrescendi, cum diuerso iu
re succedat, & inter succedētes diuerso iu
re non sit locus iuri accrescendi. sed & cū
patrono de bonorum possessione titu
gerali, quod aperte constat ex verbis legis
fin. eiusdem. tituli de vſu fructu accrescen
do. vbi constituit rationem dum dicit, cū
alius ab alio hērede, vſu fructum vendi
cat. Et hic meo iudicio verus est illius legis
sensus: fateor me ab alio non didicisse.
Ex qua resolutione deducitūt intellege
tus ad tex. in. l. 1. §. interdū ad. l. 2. versiū
lo non per concursum. ad. l. inde Neratius.
de vſu fructu accrescendo, quibus proba
tur, quod si vſu fructus alicuius rei duo
bus vel pluribus diuersis orationibus lege
tur non est locus iuri accrescendi, & tamē
ibi eraat re coniuncti per supradictam reso
lutionem. Nam dicendum est, quod ex eo
in p̄dicto casu quādo coniunctio est rea
lis tantum, non est locus iuri accrescendi;
sed iuri non decrescendi, quia cum eadem
res diuersa oratione legetur appellat eos
disiunctos ius, verū quia faciunt sibi par
tes per cōcurrsum dicitur inter eos esse ius
non decrescendi. & si eadem res. instituta
de legatis. l. vnicā. §. si autem disiuncti. C.
de caducis tollendis, neq; id iacōgruum,
est, cum multoties in iure promiscue his
terminis vtantur consulti. l. hac scriptura.
l. si separatis vbi gloss. de conditio. & de
monstra. l. si sub conditione de hēred. insti
tu. vbi Doctores exponunt, non decrescit
portio deficiens, id est, non aufertur à con
iuncto, maxime quia realis coniunctio nō
est multum considerabilis quantum ad
effectus iuris accrescendi, & sic in plerisq;
locis hac ratione diciūtio appellatur, vt
probant p̄dicta iura. Visa forma coniun
ctionis verbalis tantum, & coniunctionis
realis tantum videndum est, an si in le
gatis coniunctus realis concurrit cum
coniunctus.

coniuncto coniunctione verbali, quis præferatur, ad ius accrescendi. Et resolutio tene, quod verbis tantum coniunctus præfertur re tantum coniuncto text. in. d. l. re coniuncti, ubi Doctor, & repetentes com
muhiter hanc verissimam tenent senten
tiam. &c.

Sed prædictæ resolutioni communi ob
stat difficillimus tex. in. l. si ita quis hæredes de hæred. institu. ubi forma testamen
ti fuit, Titius heres esto, Caius & Mænius equis portionibus hæredes sunt. Respon
det consul, quod si vius deficiat non alter
ri solum pars accrescit, sed omnibus cohe
reditibus pro hæreditarijs portionibus: Cō
stitutio rationem, quia non tantum coniun
xit, quam celeriter dixisse videatur. Es
ce casum, ubi re tatum coniunctus succedit par
ter cum coniunctis verbis, nec præfertur
verbis coniunctus, ut supra resoluimus.

Cui difficultati plures assignantur in
tellectus: sed, quia breuitati consulendum
est cum maiora nos expectent, existimo
dicendum quod ille Titius. l. loco institu
tus non erat re coniunctus, & similiter Ca
ius & Mænius. 2. loco instituti non erant
verbis coniuncti, licet propter celeritatem
testatoris fuerint positi in una oratione tā
tu, quia testator volebat his facere duas
orationes, & sic eos separare: tamen ne ex
hoc testator videretur intestatus decedere
pro parte si portio deficientis alijs non ac
cresceret, cum ibi non appearat quis pro
priè alteri sit coniunctus, vt illi soli accres
cat portio deficientis argu. l. hæreditas si
ne partibus de hæredi. instituendis, portio
deficientis accrescit alijs, & sic in illo. tex.
13 nec re verbis erant coniuncti. Maxi
me quia illi duo postremo instituti Caius
& Mænius erat instituti sine parte, & insti
tuti sine parte non dicuntur re coniuncti,
quia non sunt vocati ad eandem rem ex
pressa testatoris voluntate argumento. l.
item quod Sabinus. de hæred. institu. In
quit text. Nam quantum ad ius accrescen
di non sunt coniuncti, qui sine parte insti
tuitur. Item si essent illi. 2. loco institu
ti verbis coniuncti portio deficientis ac
cresceret alteri solum, sed in dict. l. si ita
quis oīnnibus alijs accrescit, ergo nec ver
baliter coniuncti dicuntur: at ille Titius.
2. loco institutus simpliciter fuit institu
tus: ergo non fuit re coniunctus, nec alij
2. loco instituti verbis fuerunt coniuncti,

sed ex supra d. ratione portio inter eos de
ficientis accrescit:

Adhuc tamen obstat difficillimus tex.
in. l. Mænius deleg. 2. verba text. si habet;
Mænius fundi partem dimidiam Seio, par
tem dimidiata lego, eundem fundum. Ti
tio lego, si Seius decesserit pars eius utriq;
accrescit, quia cum separatis & partes sua
di & totus legatus sit, necesse est, vt ea pars,
quæ cessit pro portione legatarij cuique eo
rum quibus fundus legatus separatis est
accrescat. Ecce casum, ubi re tatum coniunc
tus admittitur simul cu verbis coniuncto.

Quare rejectis plurimis intellectibus
glo. & sc̄ribentium verissimis est meo iu
dicio, scilicet, quod Titius ille, omni separa
tum fuit fundus legatus sicut re coniunctus cu
Mænius & Seio & Seius & Mænius fuerūt
verbis disiuncti, quia fuit duplex oratio &
nomina no fuerūt copulata una oratione,
ita quod orantes intese fuerunt disiuncti.
Quo casu decedente Seio: admittitur Mæ
nius, qui nullo modo erat coniunctus. simul
cu Titio, qui re tantum erat coniunctus.
Et ratio constitutur ibi per Modestinum,
quia regula est, quod quotiescumq; partes
separatis & fundus legatus est ea pars, quæ
vacat, omnibus pro portionibus accrescit,
nam licet Seius & Mænius non sint omni
no re coniuncti, tamen non sunt omni modo
disiuncti, quod sufficit ad ius accrescendi
inducēdū, maxime, quia ille tex. loquitur
in fundo, & sic in hæreditate, in qua omni
modo separatio portionū no impediat ius
accrescēdū. Vnde est principiū iuris, quod
etiam inter omni modo disiunctos in hæ
reditate habet locum ius accrescendi. l. ius no
strum. ff. de regu.. in. g. hæred. instituta. de
hæred. institu. ea ratione, quia licet hæ
reditas in plures partes scindatur, semper
una tantum res est, eaque individua reputa
tur. l. i. de acquir. haer. l. si solus. eo. titulo.
nam partes in tali hæreditate non possunt
demonstrari ad oculum: quod sit, vt una
tantum res & non plures reputentur & cō
sequenter sit inter eos locus iuri accrescēdū.

Et hoc satis sit quantum ad coniunctio
nem realē, & verbalem. Est. 3. species
coniunctionis, videlicet, quæ sit verbis &
re simul, & est quando plures ad eandem
rem sub una ratione sunt vocati, velut si
testator dicat, Titio & Mænius fundum le
go, isti dicuntur re & verbis coniuncti,
propter unitatem sermonis, & cuilibet in
sol-

l. hæres eius. 9. quod si in fraude. l.
via. 9. Titio. de conditio. & demon. videli
et, quod si legetur sub conditione si alter
tertius no nupserit reij: iatū cōditio ergo
& in. d. l. mulieri & Titio. reij: debuit.

Præterea & fortius obstat: nam hæ
lier & Titius vt primò cōstitui, erant re
coniuncti, & verbis simul, vt pote ad eadē
re sub una conditione vocati, & sic portio
Titij, quæ defecit, quia Titius à conditione
defecit, mulieri debebat accrescere ex regu
la supra relata. l. plane. 9. si duobus. de lega
tis. 1. & tamē Papinianus disposuit contra
riū in. d. l. dū inquit, tantū mulieri cōcede
dū esse quantū si cōditioni paruisse, quia
tū tantam partē habet mulier, & sic pro
bat no admitti mulierem ad partē Titij de
fectā per ius accrescēdū, idq; affirmat ite
rū in. vñ. verbis, quod quidē est contra no
tissimas iuris regulas, potissimā cu ille
tex. loquatur de vñfructu. in quo per ac
quisitionē & inter coniunctos datur sem
per ius accrescēdū, vt in. d. l. de vñfructu
accrescendo, in. d. l. inter disiunctos, vt in. d.
9. illius l. & sic inter coniunctos sola con
iunctione reali quanto magis in. d. l. mu
lieri & Titio. id fieri debebat. &c.

Deinde & illius tex. difficultas vel ex
eo apparet, nā inquit ibi consuetus, quod
quandiu Titius vivit & in eodē statu erit,
partē vñfructus habebit mulier, quibus
verbis innuit, quod eo mortuo, vel muta
to statu habebit totū vñfructū mulier,
quæ sunt cōtra rationē, quā st. tim. subdit,
cu inquit tantū mulieri concedendū esse
quantum si paruisse conditioni, quæ ver
ba aperte denotat, quod mulier mortuo. Ti
tio, vel mutato statu, eius partē vñfructus
no habebit. Nā si mulier cōditioni paruisse
titius habuisse suā partē, & ad mulie
rē nulla ratione pertineret: & sic nec mor
tuo Titio, neq; mutato statu, cuius cōtrariū
apparet ex predictis verbis à cōtrario senti.

Vlterius & dē difficultate magis cōstat,
nam dicit repudiationē Titij nihil profu
turam mulieri ad consequendam Titij par
tem, ex quo coniunctur non esse verū, tan
tū concedendū esse mulieri, quantum si cōdi
tioni paruisse, quia si mulier cōditioni pa
ruiisset & Titius repudiasset, indubitatum
est quod mulier totum vñfructū habe
ret, no solū partē suā, verā & partē Titij per
ius accrescēdū: at vero consul, in dicto casu
habet quod neq; si Titius repudiet legatū

accrescit mulieri, sed quod tantummodo suā partem habebit: igitur verum non videatur, quod inquit tex. tantum concedendum mulieri, quantum si conditioni paruiisset. Maxime, quia si conditione defectus est Titius, ergo nullo modo potest repudiare secundum manifestas iuris regulas, cuius contrarium supponit ille tex. dū dicit quod neq; si Titius repudiet, qui conditione defectus est ea res mulieri proderit, ille enim potest repudiare, qui aliquid ius sibi delatum habet. l. is qui h̄ res. de acquir. h̄red. eius enim est nolle, qui potest & velle. l. is potest de acquirendā hereditate & deficiente conditione legatum redit ad substitutum, vel coniunctum. l. vnicā. §. sin autem. C. de caducis toll. & sic nihil remanet quod repudiari possit, ergo inutiliter queritur in illo casu, si Titius repudiet, qui conditione defectus est, ea res mulieri prodit. H̄e sunt, quas potui considerare difficultates, quae illius tex. decisionem difficillimam reddunt, quia Doctor, oppresi constituit ad illum tex. déclarations, dicentes illum tex. accepientur de iure non accrescendi, & per consequēns mulierem totum vsumfructū esse habituram, accipientes partem vsumfructū 20. h̄is habebit, scilicet de parte Titij, de qua dubitari potest, nō de parte mulieris, de qua non potest dubitari, vt tenet Bart. Ias. & Rip. nu. 55. intelligentes illū tex. secundum tex. in. d. §. Scio supra relato qui summe difficilis est, vbi vt nihil prætermittamus tantum de portione Marcellæ fuit dubitatum, quia altera portio defecta non fuit accrescere, quia in legatis damnationis non erat ius accrescendi. l. si Titio. de leg. 2. l. huiusmodi. §. si Titio. l. si duobus. l. plane. §. coniunctim de leg. i. quod diuersum est ab eo quod in litera tex. in. d. l. mulieri & Titio habetur.

Quare alia via querenda est, vt. d. legislati faciamus. Bar. & cōmuniter Docto. in. d. l. mulieri & Titio. voluntate Titij defectā nō accrescere mulieri etiā mortuo Titio, & eius statu mutato, quia mulier admittitur de iure speciali, & contra voluntatem testatoris volētis supersilit Titio eius partem, ad proprietatem, reuersurā & penes eū remansurā Titio mortuo, ex eoq; constituunt regula, quę apponitur pro summario, videlicet, quod quoties quis admittitur de iure speciali contra voluntatem testatoris cessat ius

accrescendi, quā regulam non esse verā tē net Alciatus lib. 6. paradoxorū. c. 18. Bolo. in Rubr. nu. 309. de leg. i. licet ipse in nu. 311. cum cōmuni assentiat et si ratione dissentiat, dicens, quod ex eo. d. l. mulieri nō datur ius accrescendi, quia licet respectu Titij legatū sit nullū tamē Titius facit ab initio partem, & quando ille, qui nō admittitur ad partē facit partē cessat ius accrescendi, vt in. d. §. si Titio & §. si coniunctim, vel quia taxatiū legatum fuit conseruatū pro parte mulieris tantum, quo casu cessat ius accrescendi & in. l. & si pater de militari testamento quae duo principia coniungens Bolog. vbi supra inquit. nu. 314. verū intellectū esse ad illum tex. quod non datur in eo ius accrescendi, quia conseruatū legatum taxatiū pro parte mulieris tantum, & quia facit Titius partem. &c.

Sed hic intellectus coniunctus ex eo, quia in. d. l. non taxatiū conseruatū, sed tantum mulieri conceditur, quantum si cōditioni partuisset.

Secundū coniunctus ex eo ille intellectus: nam licet sit tam consultorum, quam scribentium non vulgaris varietas in legato tantū dānationis, in eo coniunctū tantū habebat partes ab initio ob idq; inter eos nō dabatur ius accrescendi, sed quilibet parte faciebat, vt docet & resoluit Cuiatius in paratita codicis ad titu. C. de caducis toll. & sic in dictis iuribus coniunctus facit partem etiā si ad eā non admittatur, quia partes ab initio siebant, vt cōstat ex. d. §. si cōiunctim, cessatq; ius accrescendi, & sic illa iura loquuntur de cōiunctis quibus relictū erat, per dānationē tamē quantū ad tex. in. d. l. mulieri. non fuit legatum per damnationem, cūm queratur de iure accrescendo, & per consequēns concursu debebant fieri partes, vnde non potuit Titio pars ab initio deberi, & per cōsequēns facere partem.

Vnde Alci. vbi supra assentit cum cōmuni intellectu, suprarelatu, sed dicit rationē dicta communis aliam esse, quam aliquis vñquā tradidit, videlicet, quod h̄ec mulier fauore matrimonij admittitur etiam cōtra voluntatem testatoris, sed postquam iam nupta est cessat ille fauor: non enim illa quā iam nupta est aliud matrimonium sperare debet, quam obrem cessat priuilegium, neque debet plus acquirere, pro quo facit tex. ille ibi, si mulier nupserit. &c.

Vnde infert Alcia. contra Bart. & com-

minem, quod si non cesset fauor acquisitionis, dabitur ius accrescendi: inter succēdentes iure speciali contra voluntatem testatoris, Duarenus tamē lib. 2. de iure accrescendi. c. fi. nulla fere ex parte superioribus conueniēt tradit in. d. l. non tantū mulieri sed & Titium, quamvis cōditione defēctū propter mulierē ad partē admitti, & itā vñquenq; suā partem habere à Titio repudiante legatū, aut etiā decedente eius partē iure accrescendi ad mulierē non pertinere, & est contra propterea quod vterq; contra voluntatem testatoris ad legatū admittitur iure speciali. In contrarium tamē Cumanus. d. l. mulieri, tenet iure accrescendi locum suis in illa. l. vt mortuo Titio, vel capite minuto eius pars ad mulierem pertineat iure accrescendi. Quidigitur in tanta varietate dicendum sit dubito.

21. Quare ne videar ab inceptis discessisse videtur dicendum, quod in easū illius. l. fuit ius non-decrescendi, & sic in vsumfructu per ultimam voluntatē relictō & cante portionē quēstam, & post portionem ius non decrescendi quod ex eo tex. probatur: nā cum in solidum vnicūq; vsumfructus relictus fuerit per exclusionem alterius ex legatarijs, vel defectū nō vacat aliqua pars, & sic alter totum habet iure suo non diminiuendi, argumento legis vnicę. §. sin vero non omnes. C. de caducis toll. l. l. §. interdum. l. 2. verb. non per concursum. l. inde Neratius ver. in solidū. ff. de vsumfructu, accrescendo, & sic resolutio sit, quod qui per ius non decrescendi vocatus est, partem tantū habet, licet collegarius secum non concurrat, ea ratione, quia absurdum videatur plus iuris habere, qui contra voluntatē testatoris nititur, quā qui testatori paruisse: & sic est verissimum & contra communem, de qua in illa lege dum voluit teste Iasone. nu. 77. quod in. d. l. effet ius accrescendi, quod manifestissimis iuris principijs abhorret, quibus probatur, quod in vsumfructu relictō non datur ius accrescendi, sed ius non decrescendi. &c.

22. Ulterius repetitur in iure nostro alia species coniunctionis in materia iuris accrescendi in legatis & fidei commissis, vel coniunctio legalis, quę fit quandu per vnam personam ex eius acquisitione, vel agnatione, vel transmissione deuenitur ad plures personas, vel quando aequaliter & in pari causa alij vocantur filii, agna-

ti, & qui in eodem gradu finit, vel cum ne potes succedunt in locum patris: cum patruis, vt. in. §. cum ex filio, instituta de hereditatibus, quae ab intestato. l. cum cessante. C. de legitimis herred. l. 8. Tau. vbi Doctores, in his enī casib; in coniunctis coniunctione legali, habet locum ius accrescendi. l. & Proculo delegatis. 2. l. seruus communis ab extero, dē acquisit. h̄red. l. §. 1. de vsumfructu accrescendo. l. legatū de leg. 1. Nec prædicta resolutioni obstat difficilis tex. in. l. si duobus seruis. de leg. 1. vbi etiam in legatis in coniunctione legali est locus iuri accrescendi: nam responde quod in illo casu ultra coniunctionem legalem interuenit coniunctio verbalis à testatore facta, qua ratione, licet respectu coniunctionis legalis nō esset locus iuri accrescendi, tamen respectu coniunctio verbalis operatur illum effectum. &c.

Ex qua specie coniunctionis legalis infertur ad quæstionem singularem habito prius pro constanti, quod filius non potest in sua legitima recipere grauamen. l. quoniam in priorib; C. de inofficio testamento. l. 11. titulo. 4. par. 6. Rod. Xuanrez. dict. l. quoniam in prioribus ampliatione. 10. nume. 27. Anto. Gomez. de successione contra testamentum. nume. 31. Coua. in. ca. Raynaldus. §. 2. de testamien. Peral. in. l. cum Patronus. num. 8. deleg. 2. Mencha. de successione progressu. libr. 1. §. 4. num. 8. Meneius in. l. donationis. num. 3. & 4. C. de transactio. Hoc supposito pater cum haberet tres filios duos instiuit & vnum exhereditauit & grauauit filios, quos h̄redes fecit, vt restituuerent hereditatem cuidam extraneo, nunc filii grauati h̄reditate restituere, volunt detrahere legitimas suas, in quibus à patre grauari non possint. Dubium est vtrum illa legitima fratri exhereditati sit etiam legitima illorum, vt eam simul præcipuum habere possint, an vero sint de bonis quae tenentur restituere per fideicommissum. In quo articulo distinctio est constituta, scilicet, aut iste frater fuit legitimus & iuste exhereditatus, aut iniuste. Primo casu si iuste tunc eius legitima accrescit legitimæ fratrum, & iudicatur eadem cum legitima illorum, nec cum bonis restitutiōni subiectis considerat Areti. Imo. Dinus. & Alex. in. l. plane. §. si duobus de legatis. 2. Bald. & Salicetus in authentica noui-

illud ministerium ex rationibus traditis per glossam capit. fina. de rescriptis in. 6. & in capitulo primo. de clericis non residentibus eodem libri gloss. capit. de cetero. de clericis non residentibus gloss. capitulo fina. de magistris. gloss. verbo. integræ. capitulo secundo. de priuilegijs. in. 6. gloss. capitulo licet. de præbendis. Sylvest. verbo. residentia. numero. 7. Rebuff. in. præxi beneficiali. titulo de dispensatione. in non residentendo. numero. 36. dicendum est portionem deficiens horis canonis circa distributiones quotidianas interessentibus accrescere.

Ex qua resolutione infertur intellectus ad Eugenianam huius vniuersitatis. quam referit ad literam Didacus Perez. in. l. 8. titulo. 2. libro secundo Ordinationis. qua disponitur. quod studentes in hac vniuersitate percipiunt fructus beneficij in absentia. non vero distributiones. que dantur solum interessentibus. ut intellectus sit. quod si omnes fructus beneficij. vel præbendæ consistant in distributionibus quotidianis. tunc fructus illi non accrescantur interessentibus. sed ipse absenti in studio applicantur. ex quo per Eugenianam lucratur fructus insistendo. ac si præsens esset in studio. Sit sensit glossa penultima. versiculo sed quid dices. in capitulo. vñito. de clericis non residentibus. in. 6. sequitur Rebuff. vbi supra. & Didacus Perez in leg. 1. libro. 1. Ordinationis. & sic obtinuit in quodam casu simili cuiusdam Canonici de Caliz. qui sit debat in hac vniuersitate. & fecit relationem quod omnes fructus sua præbendæ consistebant in distributionibus quotidianis.

Secundo deditur. quod etiam clericus infirmus lucratur distributiones quotidianas. nec ex hoc. quod deficit eius portio accrescit alijs textus in capitulo vñito. de clericis non residentibus. in. 6. Concilium Tridentinum. Sessione. 23. de reformatione. capitulo primo. Sed haec sententia non levem difficultatem continet. nam distributiones quotidianæ ex eo constitutæ sunt. vt plures intersint diuinis officijs. & cultus diuinus multis clericis exercetur. & augeatur ut fidelium deuotio erescat. vt supra retulimus. sed clericus agrotans. vel infirmus hoc officium non potest adimplere. ergo distributiones.

qua interessentibus debentur non percipiet. sed alijs accrescent.

Præterea facit. nato priuatus officio. & beneficio censetur. capit. si quis sacerdotum. capitulo. eos. 8. distinctione. sed infirmus propter infirmitatem ab officio est remotus. quia illud exercere impeditus est. ergo & beneficio censetur priuatus. & sic distributionibus maior ratione. quia obligatio residenti omnium iure clericis in beneficj. & præbendis incerta est capitulo. quia nonnulli. de clericis non residentibus. Concilium Tridentinum. Sessione. 23. capitulo. 1. ergo nulla legge humana effici potest. quod personaliter non residens. licet infirmus sit lacretur distributiones quotidianas.

Sed tenendo supra dictam sententiam. scilicet. quod clericus infirmus lacretur distributiones quotidianas est intelligenda. quando cum erat in sanitate & salutis compos interesse solebat diuinis officijs. tunc licet infirmus reputatur præsens & juris artificio & fictione dicitur præsens. argumento textus in. 1. cum hæres. versiculo. sed si quibuidam. vbi glossa verbo. imputantur. ff. de statu liberis. sed tantum præstat sicut in casu ficto. quantum veritas in casu vero. 1. lex Cornelia. de vulgari. ergo cum iudicetur præsens. sequitur. quod propter infirmitatem recte percipit distributiones. & fructus beneficij. maxime. quia cu clericus est infirmus non stat per eum. quominus non inter sit diuinis. ergo iudicatur ac si verè inter sit. argumento regulæ cum non stat. de regulis iuris. in. 6. & afflictio non est danda afflito. capit. cum percussio. 7. questione. 1. neque dupli cädimo afficiendus est. argumento legis. si pecuniam. si accepit. de conditione causa data & causa non sequuta. ne possa in culpam revertatur argumento text. in capitulo. final. 5. distinctione. si tamen talis clericus non sit solitus residere. vel interesse diuinis tunc infirmitas eius non iudicatur præsentia. nec interessentia. unde eius portio licet infirmus sit deficiens interesse. accrescit reliquis interessentibus. tenet Abb. in cap. ad audienciam. de clericis non residentibus. Selua beneficiorum. 4. part. questione. 6. communis secundum Antonium Menesi. in. 1. numero. 448. deleg. 1. secundum Greg. Lop. in. 1. fi. titul. 16. p. 1. glo. fin.

Vite-

Viterius ad quæstionem deducitur. habito pro constanti. quod filia ihgressa est monasterium. & antequā sacerdot profectionem fecit testamentum. seu renuntiationem secundum formam Sancti concilij Tridentini Sessione. 23. capitulo. 16. Et sic dispositum de bonis dicendo. quod relinquens matrem suam dominam & vsufructuariam omnium boherum mobilium. & immobilium pro totò tempore vita ipsius matris. & quod Franciscus eius frater sit eius hæres vniuersalis. euicit. quod frater mortuus est. antequam mater. quæ superest remansit. dubium est. vitrum proprietas accrescat ipsi matre. & consolidetur cum vsufructu illi relicto. pro vita sua. Et videtur non accrescere matr. proprietatem. nam vbi agitur de interpretanda testatoris voluntate. recurrendum est. ad tenorem testamenti. gloss. 1. cum proponebatur. delegatis. 1. glos. vltima. quam sequitur Bart. & Doctores in. 1. 2. de vulgari. gloss. in. 1. quid ergo. versiculo. voluntatis. de legat. 1. Bald. in. 1. r. C. de impuberum. & alijs. Bart. in. 1. hæredes mei. §. cum itaque ad Trebellia latissim è Aluarado de conjecturata mente testatoris. libro. 2. capitulo. 3. §. numero. 3. sed ex tenore testamenti solum vsufructus fuit matti relictus. ergo de illo tantum voluisse testatorem sentire iudicandum est.

Præterea facit. nam frater testatricis fuit hæres institutus vniuersalis. ergo si matr. superest diceretur in illis bonis hæbere proprietatem. iam duo hæredes reperirentur insolidum eiusdem rei. & in eadem hæreditate. & sic duo domini insolidum. eiusdem rei ex eadem causa eodem iure & eodem titulo. quod in iure impossibile est. 1. 3. §. ex contrario. de adquirenda possessione. 1. si vir certo. §. duobus. ff. commodati. capit. licet causam. de probationibus. Velascus de iure emphyteo. quæstio. x8. num. 30.

Præterea facit. nam si mater in prædictis bonis haberet proprietatem. daretur quod cōcurreret vsufructus formalis & proprietas in eadem persona. quod esse non potest. quia vsufructus formalis est quædam seruitus debita à re persona. gloss. in princip. inst. de seruitutibus rusticorum. at vero res propria & proprietas non potest seruitutem debere ipsi domino. cum pro-

pria sit. l. vti. si vsufructus peratur. l. iure comuni. de seruitutibus rusticorum. ergo mulier vsufructuaria proprietatem. habere non potest.

His non obstantibus contraria sententia verior est. amodum quod illa debet habere proprietatem. & accrescit. cum vsufructu. nam si consideratur verba testamenti. quæ principaliter sunt attendenda. arguento textus. in authentic. de residuo. ne fideicommissi. §. nos igitur. sibi. vnde subtilius. testamentum. considerans. singularis secundum Baldum. in. 1. si cum dotem. §. si pater. in fine. solito. matrimonio. idem in. 1. liquidana in. principio. Ceden necessarij. sed. inst. l. s. in. 1. b. andic. la. nu. 4. de leg. a. sed in. testamento. fel. renuntiatione. dixit filia quod eius mater sit domina. & vsufructuaria. Verba autem dominus importat proprium dominium. l. 1. §. domini. ad Syllania. 1. dominus vsufructus. de vsufructu. l. r. §. quod in perpetuum. si ager estigialis. ergo mortuo fratre testatricis dominium & proprietas revertitur & accrescit illi mulieri. hoc est matre. tanquam deficiente illo. qui ad proprietatem ius habebat. Nam licet verissimum sit. quod vsufructus. & proprietas non possint in ead. re & persona concurrere. erit ramen in electione mattis. vel accipere vsufructum. vel proprietatem. & dominium. text. expressus in. 1. Titio fundus. de vsufructu legato.

Facit etiam pro hac parte. nam si solus vsufructus censetur relictus matre. iam es. sent superflua illa verba pro toto tempore vita sua. cum vsufructus ita adhæreat. persona. vt finita persona finiatur vsufructus. §. finitur. Instituta de vsufructu. l. sollet. §. morte. quemadmodum seruitutes amicantur. l. ambiguitatem. in. prin. C. de vsufructu.

Vnde dicebat Alexand. in. l. ext. fa. neum. C. de hæred. instituendis. quod si testator relinquit vxori vsufructum omnium bonorum. dicendo. quod facit illum dominum. & vsufructuariam. toto tempore vita sue. per ista verba. dicit vxor rem hæredem instituisse. & sic eius adiunctione testamentum confirmatur. quia idem est dicere. dominus. quod dicere hæres. l. his verbis. in principio. de hæred. inst. §. penultimo. de hæred. qual. & differ. rentia. l. 6. in fine. tit. 3. p. 6.

Facit

Facit præterea, nam ex verisimili mente testatoris constat, non esse verisimile voluisse præferre ejus matri extraneum, ita ut fratre mortuo mater excludatur; & succedant venientes ab intestato argumento textus, in Authentica, defuncto. C. ad Tertullia: Prudens itaque consilium fuit filiae, que matrem superstitem voluit alijs præferre, argumento. l. cum aius. de conditione, & demonstrationib. l. cum acutissimè de fidicione, quibus probatur, quod in dispositione ascendentium præsertim fauore descendentium ex illa sanguinis conjunctione, & pietatis conieclura, filius dictum fuisse à testatore, & minus à tabellione scriptum presumendum est, de qua re plura tradit Romanus in his verbis: de viro, soluto matrimonio, fallentia: 17. Doctores in l. cum quidam, C. de impuberum & alijs. Auctoratus de verborum interpretatione, libro primo, pagina. 33. Menesius dicta. l. cum acutissimè.

Vnde fit, quod plurima, quæ alias non sustinerentur de iure sustineantur tamen fauore personæ consanguinæ in posteriori gradu. l. cohæredi, §. ultimo, de vulgari. vbi, deficiente institutione, habet locum substitutio. & sustinetur fauore personæ dilecta à testatore, tratione consanguinitatis magis coniunctæ. Et sic dicebat Barto, communiter receput. teste Ripa ibi numero. 100. in leg. 1. de vulgari, quod licet substitutio sine institutione regulariter sustineri non possit, si testator dicat. Si legitimus heres nolit esse heres Titium consanguineum meum substituo, nihilominus ille erit legitimus heres testatoris institutus affirmatiuè sub illis verbis negativis: si legitimus heres esse nolit ex conjectura mente testatoris volentis consanguineum quem prædelegabat heredem esse.

Infero etiam, quod licet attenta. l. 6. Tauri sit permisum filio existenti sub patris potestate, ut disponere possit de tertia parte bonorum, quod si filius alii cui relinquit proprietatem illius tertiae partis nihilominus vsusfructus illius terciae partis accrescit patri pro toto tempore vita sua, nec commodum aliquod consequitur illi, cui proprietas fuit reli-

ta, dum pater testatoris vixerit, tenet Bald. in l. si queramus in fine de testamentis. Francus in Rubrica eodem titulo in. 6. Imola in capitulo, quia ingreditibus de testamentis numero. 28. Guillermus Benedictus in capitul. Rayninius verbo, (matrem insuper & claram) numero. 24. gloss. in l. si patris verbo, defuncto. C. de usufructu Doctores, in l. 2. C. de bonis maternis. Tellus Fernandez in l. 5. Tauri numero. 3. pro qua sententia facit textus in. l. si quando. C. de inofficio testamento: vbi, quando lex permettit aliquem testari, intelligitur ut secundum ius commune testetur: facit text. in authen. de monachis, illud secundum obi filius ingrediens religionem potest testari de proprietate, nos de usufructu patris, communis secundum Decimum in capit. in presentia de probatioibus numero. 62. Contra uias in capitul. quia nos in principio de testamentis maxime, quia filius de illo, quod sibi competit testari potest argumento. l. melius. §. penultimo, de legatis. 2. vnde cum filius non habeat usufructum in bonis, sed pater non poterit de illo testari: maxime, quia usufructus non finitur morte proprietarij, sed morte legatarij. §. finitur, instituta de usufructu. l. 2. vbi supra Doctores. C. de bonis maternis. Et hæc est veterior opinio, quam tenuit Rojas in epitome successionum, capitul. 29. numero. 24. & Antonius Gomez in l. 45. Tauri, licet contrariam opinionem, immo quod morte filij finitur usufructus patris, tenuerit idem Antonius Gomez in dict. l. 6. Tauri numero. 14. quoniam ex supra dictis merito reprehenditur, licet post longam disputationem existimet suam opinionem verissimam.

Quo fit, vt si ille, cui filius reliquit proprietatem, moriatur patre filij superstite, illa proprietas illi extraneo reliqua accrescit cum usufructu ipsi patri, ex supra dicta resolutione, quæ materia accrescendi fuit finita.

De legato incertis perl. rel. &c. 261

GLOSSA DECIMA principalis, De legato incertis personis relicto, vtrum propter incertitudinem vitietur.

S V M M A R I V M,

- 1 Enumerantur Doctores qui hanc declarant materiam.
- 2 Tres termini reperiuntur in iure nostro circa materiam incertitudinis, dubium, obscurum, ambiguum.
- 3 Adducuntur pro parte affirmativa argumenta quod incertitudo vitiet legatum.
- 4 Expenditur. l. si heres, de legat. 2. l. si Titio aut seio, eodem tit.
- 5 Declaratur. l. si seruum. §. si inter duos, de legat. 2.
- 6 Declaratur. l. quidam testamento, de legatis. 2.
- 7 Interpretatur text. in l. si heres damnatus, de legat. 2.
- 8 Expenditur. l. duo sunt Titij, de testamentaria tutela.
- 9 Declaratur. l. si fuerit de rebus dubijs.
- 10 Interpretatur. l. si quis de pluribus de rebus dubijs.
- 11 Verus sensus traditur ad dictam. leg. si Titio, aut Seio.
- 12 Expenditur. l. 3. §. si quis duobus de admendis legatis. &c. l. si ita fuerit de rebus dubijs.
- 13 Verus sensus ad. l. quidam in testamento: de legatis. 2.
- 14 Interpretatur. l. final. de pratorij stipulatio.
- 15 Declaratur. l. cum pater. §. gener. de iure dotium, cui repugnat. l. 1. C. de dotis promissione.
- 16 Declaratur. l. si mandavero tibi. §. stipendi centum. ff. mandatis.
- 17 Interpretatur. l. Paulus. l. a. 1. cam. l. Paulus. l. a. 2. de rebus dubijs.
- 18 Verum legatum reliquum mulieri sub condicione se non posse posse legatum petere, antequam implatur conditio.
- 19 Interpretatur lex. qui filiabus. §. l. de legatis. 1.

N hac glosagendum est, de alta, subtili, & difficultissima materia, videlicet, quando incertitudo vitiet dispositio nem, maxime in legatis, & institutionibus, de qua materia tradunt Doctores maxime Bart. in l. quidam, de rebus dubijs, & in leg. 1. soluto matrimonio. Doctores in l. priuilegia. C. de sacerdotiis ecclesijs, & in l. id quod pauperibus, C. de episcopis & clericis in l. cum post. §. gener. de iure dotium. Bart. post gloss. in l. si ita de verborum obligacionibus. in l. si cui de liberacione legata. in l. si cui de annuis legatis. & in l. quidam testamento de legatis. 2. Bart. in l. Stichus de legatis. 3. Alexand. in l. ita stipulatus la grande, de verborum obligacionibus. Cumianus in l. si ita fuerit de rebus dubijs. Ludouicus Texera in l. quidam telegatus. in principio columnæ fina, de rebus dubijs. Doctores in l. qui plures de usufructu legato. Doctores in l. si duo sunt Titij, de testamentaria tutela. Doctores in leg. 1. C. de dotis promissione. Peralta in l. cum quidam de legatis. 2. Sarmiento in l. si heres delegatis. 2. idem in l. si inter duos eiusdem tituli. Ioannes Gutierrez de iuramento confirmatio t. part. cap. 64.

Hinc & illud est aduertendum, quod in iure nostro reperiuntur tres termini inter se coniuncti, scilicet, dubium, ob-

R 3

scu-

scutum, ambiguum; seu incertum. Dubium dicitur quando quis non applicat suum magis ad unam quam ad aliam partem gloss. in Rúbrica de iuri & facti ignorantia. gloss. in. l. de statu de testamento. Bart. in. l. admonendi. de iure jurando. Ambiguum dicitur quando unum vocabulum habet diuersa significata, vel sunt iura varia, vel diversa opiniones gloss. in. l. ambiguo. de rebus dubijs. gloss. per textum ibi, verbo ambiguum in capit. primo de iudiciis. in. 6. gloss. in capit. literas. de restitutione spoliatorum. glos. cap. quia sanctitas. 50. distinctione. glos. cap. si. religiosus. de elezione. capit. fina. 14. distinctione. & huiusmodi. Ambiguitas incertitudo dicitur, quæ tripliciter contingere potest. Vel versatur incertitudo circa factum, vt in capit. graue fatis. 11. quæstione. 3. alia versatur circa ius capit. fina. 14. distinctione. capitaliueris de sponsali. alia versatur incertitudo circa personas, de qua textus in capitulo final. 33. distinctione. 1. duo sunt Titij. de testamentaria tutela. 1. si seruus. 5. si inter duos. de legat. 2. cum alijs. De qua incertitudine tradit Bart. in. l. veteribus. de pactis. & in. l. in ambiguous. de requi. & in. l. stipulatio ista. de verborum obligatione. & in. l. inter stipulantem. §. primo. eodem titulo. Alciat. in. l. nepos Proculo. de verborum significatione. & de hac ambiguitate agit nostra glo. & eius disputatio.

Circa cuius explicationem videtur dicendum, quod huiusmodi legatum propter incertitudinem non vicietur, facit textus in. l. si hæres. de legatis. 2. inquit textus. si hæres damnatus esset dare decem, præstare cogendus est. Secundo facit textus in. l. si Titio aut Seio. de legatis. 2. Inquit textus. Si Titio aut Seio hæres vellit legatum relictum esse, hæres alteri dando ab utroque liberatur. Ecce quod fuit sub alternatiua legatum relictum, & tamen legatum alternatiuum tanquam incertitudinem continens, non valet. leg. 1. §. si fructuarius. 4. de stipulatione seruorum, ibi, (inutilem esse stipulationem, quia utriusque aquiri petuisset) textus difficilior in. l. si seruus communis ita. de stipulatione seruorum. Inquit textus, loquendo de al-

nauia, vt non valeat, quia non potuit esse in pendente stipulatio, nec apparere posse, cui eorum sit acquisita. Et subdit in serius, Calenda Januarij Titio aut Mænius dominis, uter eorum vivet, dare spondes inutilem esse stipulationem, Julianus scribit. Ecce quod propter alternatiua redditur dispositio in certa & nihilominus inquit ille textus, in dicta. 1. Titio aut Seio. valere huiusmodi legatum incertum, igitur. Facit etiam pro hac parte textus in. l. Titius & Seius. de hæredibus instituendis. vbi, Celsus inquit. Si ita sit concepta institutio, Titius & Seius uter eorum vivet, hæres mihi esto, existimo, si uterque vivat, ambos hæredes esse, idemque in legato eodem modo relicto Senatus censuit.

Deinde & quod legatum incertum dispositionem non viciet; sed valeat legatum probat textus in. l. si quis seruum. §. si inter duos. de legatis. 2. Si inter duos inquit textus. dubitetur de eodem legato, cui potius dare oporteat, vt puta relictum fuit Titio, & duo sunt Titij amici testatoris, veniant & legatum petant & hæres solvere paratus sit, deinde ambo hæredem defendere parati sint eligere debere hæredem cui soluat, vt ab eo defendatur, textus, ad idem, scilicet quod incertitudo non viciet legatum probat text. in leg. 3. §. si quis duobus de admendis legatis. Si quis duobus Titij separatim legauerit, inquit Vlpianus, & vni ademerit, nec appareat cui ademerit utique legatum debetur. Facit textus in. l. quidam testamento, de legatis. 2. Inquit textus, quod quidam testamento ita scriptis, Reipublicæ Grauecanorum lego in tutelam via reficiendæ, quæ sunt in Colonia eorum usque ad viam Aurelianam. Quod est, an hoc legatum valeat. Celsus respondit, propemodum imperfecta est hæc scripture, sed legatum valet: ecce ergo ubi incertitudo legatum non viciat. Sic igitur in proposito nostro dicendum videbatur, quod cum testator Titio, vel Martino relinquunt cunctum, licet plures sint amici testatoris eiusdem nominis, debeat valere legatum non obstante incertitudine.

Sed

⁷ Sed contraria sententia tenenda est, Imò quod legatum taliter relictum propter incertitudinem vicietur: quam sententiam tenent supra telati Doctores communiter eam approbantes, cui non obstat textus in. l. si hæres damnatur de legato. 2. Nam responsio est, quod ex eo legatum relictum vni ex libertis, licet non constaret, cui dare omnibus debetur, quia quando testator dicit, vni ex libertis, vel vni ex Titij iam constat vnum ex his voluisse testatorum legatum habere, quia licet nobis incertum sit est tamen certum ex testatoris voluntate, qui voluit, vt vni ex his daretur: & hoc casu est electio hæredis, quem velit eligere quandoquidem omnes illis serui habent ius in habitu ex testatoris voluntate volentis, vt vni ex his præstaretur, quæ potentia eius debet necessario reduci ad actum per electionem hæredis vnum ex his eligendo, quod ex textu evidenter constat (si hæres damnatus) quæ verba denotant hæredem damnatum præcise vni ex libertis præstare quem elegerit tunc, cum incertus sit in electione cogitur omnibus dare cum omnes ius ex testatoris voluntate habeant in habitu, quod necessario hæres tenetur, & cogitur ad actum reducere legatum omnibus tribuendo. Nec prædictæ resolutioni obstat textus in. l. duo sunt Titij. de testamentaria tutela, quia ibi solum legatum fuit relictum Titio simpliciter, & apparuerunt plures Titij, cum neuter illorum habeat ius ex testatoris voluntate, quia de nullo constat sensisse: & sic non mirum si propter illam incertitudinem vicietur legatum, quod secus est quando legatum est tale, quod necessario vni ex pluribus est dandum, quia constat sic testatorem voluisse, quo casu cogitur hæres omnibus illis necessariò dare, cum nullus plus alio, sed omnes idem ius habeant ad legatum, quia cum verba legati ad hæredem dirigantur, vt in dicto. l. si hæres, iam constat ex verbis & nomine legati voluisse, vt omnibus hæres præstaret.

Nec prædictæ resolutioni obstat difficultas textus in. l. si fuerit in fine principiij de rebus dubijs. Inquit textus, si ex pluribus seruis eiusdem nominis, & qui-

busdam libertas reuocata sit, verius est in omnibus legata & libertatem impediti, vt intellectus sit, quod ibi, non constituit testator, vt vni ex pluribus dare ut libertas, sicut in dicta lege. Cum hæres inquit (cum hæres vna ex libertis,) sed sunt verba dubitativa, vel dispositiva legis, quod si vni ex pluribus legavit testator quos habebat seruos, quemadmodum in dicta lege: duo sunt Titij, quia tunc propter incertitudinem viciatur legatum.

Sic etiam intelliges text. difficultem in. l. si quis de pluribus, ff. de rebus dubijs, vbi si quis de pluribus vnum manuavit & tibi voluerit, nec appareat de quo sensit nulli fideicommissaria libertas competit, quia dic quod illa non sunt verba expressa dispositionis testatoris, quia si essent, idem dicendum eset, quod de textu in. l. si hæres damnatus. sed sunt verba narrativa, scilicet, quod testator in suo testamento de pluribus libertis quos habebat vni libertatem dare iussit non apparet, cui, vt in dicta lege, duo sunt Titij, ideo viciatur legatum propter incertitudinem, quia licet poster aliqui videri dura decisione, cum favore libertatis deberet esse speciale, quæ hæbet plurima, & à iure rigore multo tenuis receditur propter libertatis fauorem, leg. 4. §. si quis tutori de fideicommissariis libertatibus, leg. penal. §. finia in fine ad. l. Falcidiam. leg. si peculium §. his cui de statu liberis. leg. si ita scriptum, de manu missis testamento, notant Doctores, in. l. id quod pauperibus. C. de Episcopis, & clericis. & in. l. ita stipulatus. de verborum. Doctores in leg. quidam relegatus. de rebus dubijs. & in capitul. iudicante. de testamenis. Tiraquellus de privilegijs pietate causæ. privilegio. 56. nihilominus in casu illius textus. testator non ad libertatis causam habuit rationem, & respectum, sed ad personas, quando non constat, de quo senserit tunc dispositio viciatur propter incertitudinem personæ.

Secundo non obstat præallegata, l. si Titio aut Seio: nam reiectis varijs interpretationibus respond. quod ratio propter quam alternatiua iure Digestorum erat improbata ea fuit potissima dicendo, Titio aut Seio lego, vel stipulor, quia effervia ma-

ximā fraudis decipiētiā debitorē consti-
tuta, quia posset dicere, si Seius pateret non
tibi sed Titio, si Titius pateret non de te,
sed de alio sensit, & sic nulli vsquam solue-
ret, & hac ratione nimirum si alternatiua
dispositio viciaretur. l. 2. §. Scœuela, de eo
quod cetero loco, quod diuersum est, in dicta
l. Titio aut Seio, vbi hec via aperiendi frau-
dem sublata est, hæreditam licet testatoris
subalternatiua Titio, aut Seio, quia non
relinquitur in voluntate hæreditis dare, vel
non dare sed cùl ex his debeat dare, vnde
si non det vni ex his Titio aut Seio uterque
potest petere, ac si soli esset legatum illi,
& sic via fraudis evitatur. Et hæc quan-
tum ad hunc articulum, alibi de alternatiua
erit locus.

12. In glo. vbi satis abunde de illa differui-
mus, non enim omnia in uno loco sunt per
tractanda, &c.

Non obstat & tercia difficultas extext,
difficili in l. si quis seruum. §. si inter duos
de leg. 2. Primo enim respond. Cum gloss.
Bar. & Doctor, communiter, quod ille
text. dum loquitur, eligere debere hære-
dem, cui soluat vt interpretetur verbum,
debere, hoc est potest, vt sensus sit, quod
quando legatum est incertum ratione
personarum, quod licet vicietur propter
incertitudinem potest hæres, cui volue-
rit, dare, itaque si nolit non poterit cogi a
legatariis, vt illis praestet legatum. Hic in-
tellectus communis est secundum Imol.
ibi. Sed certè hæc communis interpretatio
omni iuri ratione destituta est, nam
verbum, debet præcisam necessitatem im-
portat. gloss. in cap. debet. 1. quæstione. 3.
glos. capitul. 1. de desponsatione impube-
rum. glos. in cap. proposui. de appella. glo.
Clementina, attentes. de statute regula-
rium. glo. cap. 1. 15. quæstione. 1. licet ali-
quando verbum, potest exponatur, idem
debet & contra vt in authenticā. sed peri-
culum. C. sine censu, vel reliquis glos. in l.
obseruare. ff. de officio proconsulis. glo.
in l. penult. de iud. glo. etiam in dict. l. si
quis seruum. §. si inter duos in capit. si cle-
ricus. de foro competen. & in capit. cum
contingat. in capit. postulasti eodem ti-
tulo. Fortunius in l. Gallus in principio.
columna. 16. de liberis & posthumis. Ta-
men ex natura huius verbi est importa-
re præcisam necessitatem, vt in l. penul-
tum. ff. de offic. Proconsulis. maximē in-

prædicto casu, in quo verbum, debetur, si-
cūt, in omnibus alijs debet accipi, cum
effectu argumento. l. eum, qui. §. mulier.
iuncta gloss. verbo (præstata). ff. de iniutijs.
fed l. in dict. §. si inter duos, verbum,
debetur, exponeretur, hoc est, potest nullum
operatur effectum, cum si posset hæ-
res dare etiam & non dare, legatum eius
arbitrio relinquebatur, & esset idem dice-
re absque mysterio aliquo, in alijs iuribus,
videlicet, quod incertitudo viciat lega-
tum, nisi hæres velit illud dare, quia po-
test, quod quidem text. ille non signifi-
cat, neque intendit, nam licet ibi hæres
soluat legatum, non est dicendum exer-
tuisse liberalitatem, sed fecisse solutio-
nem legati, quod tenebatur, & debebat
soluerē.

Quare aliter illum textum, & §. existi-
mo intelligendum, videlicet, quod ibi, du-
bitabatur & erat incertum, propter lega-
ti dispositionem, cui legatum esset præ-
standum, & legatarij illi eiusdem nomi-
nis ambo petebant legatum ab hæredi
dicendo de illo testatore sentisse, & hæ-
res erat paratus probanti legatum solue-
re, ambo etiam defendere, hæredem erant
parati, hoc est, probare de quo testator
senserit, tunc, inquit text. tenetur ex lega-
tariis eligere unum ex eis qui eum defen-
dat, vt defendendo illum soluat illi lega-
tum. Et hic est, verus sensus illius legis, no
vero, vt communis existimat, quod possit
eligere cui soluat legatum.

Sed iam adest difficilior repugnantia
intertext. in l. 3. §. si quis duobus. ff. de adi-
mendis legatis. & text. in l. si ita fuerit. in
13 principio de rebus dubijs. inquit. l. 3. Si duo
bus Titij separatim legatum sit, & vni
ademerit nec appareat cui legatum sit, v-
trique debetur: inquit text. in dict. l. si ita
fuerit legatum relictum vni ex cognatis
meis, &c. subdit, sed & si duobus eiusdem
nominis legatum sit relictum, mox Sem-
pronio ademptum sit, nec appareat cui sit
ademptum, inquit text. in his omnibus le-
gata & libertates impedit, ademptionēta
næ in vtr. nq; valere, illa enī iura eiusdem
sunt cōsulti, videlicet, Vlpiani, & sic in mul-
tis Codicibus nō discordant, sed potius con-
cordantia inducunt, & Docto. multis in
locis & in illis iuribus, vt verbum (vtrique)
possum in §. si quis duobus exponatur, hoc
est, neutri debetur legatum, & ademption.
nem

nem in vtrumque valere, & hoc est, secun-
dum ius, videlicet quod ex eisdem cau-
sis ex quibus datio legati inutilis est ex eis-
dem ademptione inefficax est. legata. §. qui
bus de admendis legatis, hoc est quibus ex
causis viciatur ademptione. Et hoc est quod
tex. in ratione assignare voluit in d. §. si
quis duobus, quemadmodum in dādo si non
apparet cui legatum sit, neutrī legatum de-
berur, & valeat ademptione, sic quidem nō ap-
pareat cui ademptione. Qui intellectus, &
placet p̄p̄. litera Francisco Savini in d. l.
liquis seruum. §. si inter duos & ita habetur
in Pandectis Florentinis predictus intelle-
ctus, & litera.

Sed gratia exercēdi ingenium video. §.
In multis codicibus prout in meo införce
to est verbum, vtrique legatum deberur, &
plares Docto. hanc literam tenent. in. d. l.
3. §. si duobus Titij de admendis legatis
secundum quam literā dicit Bar. ibi, quod
vera est hæc litera licet ipse neque ceteri,
qui post illam hæc iura in hac litera tan-
quam contraria constituerunt, verum sen-
sum illis huc usque adaptarunt. Nam secū-
dum hanc literam affirmatiū aduersa-
tur maxime tex. in dict. l. si fuerit & predi-
ctam literam affirmatiū in d. §. si quis
duobus tenuit Cumanus & Socius in d. l.
1. si fuerit & Ludouicus Texera in. l. quidā
relegatus in principio colūna fin. de rebus
dub. quibus omnibus hæc litera affirmati-
ua placet, non tamen verum intellectum
ad. p̄d. iu. constituunt.

Quare verus pro ut existimo est intelle-
ctus, quod in d. l. si duobus, non dubitatur
de datione legati, qui a duobus separatum
relictum, sed ademptione legati quæ fuit
incerta propter incertitudinem personarum
tu ne non valet ademptione propter in-
certitudinem, valuit tamen legatum & vtrique
debetur propter certitudinem. Et con-
stituit tex. rationem: nam quemadmodum,
si in dando non appareat cui datum sit dici-
mus neutrī legatum, sic in admendo, quā-
do non appareat cui ademptione sit viciatur
ademptione, sic intelleges tex. in l. legata. §.
quibus ex causis de admendis legatis. at ve-
ro in d. l. 3. §. si duobus, apparebat cui legatum
esset, si tamen nō appareat cui ademptione
vtique debetur legatum, ademptione autē
viciatur, quia diuersa ratio fuit in datione,
quæ in ademptione, cuius rei exemplum
potest esse. Legavit testator Titio albo &

titio nigro legatum: deinde dicit. Adimo
legatum, quod legatum Titio, non apparet
de quo senserit, ademptione non valet, quia
nō apparet cui ademerit. At in. l. si fuerit
tam in datione legati, quamvis ademptione
versatur incertitudo personarum: quo
casulegata & libertates in talib⁹ illustex.
propter incertitudinem impeditur, ade-
ptio tamē in eisdem casib⁹ valeret ea ra-
tione, quia licet alias legatum sit faubrabi-
le magis, & ideo quemadmodum propter
incertitudinem non viciatur a dampno sed
valeret sic & legata valere debuerant. Nam
dicendum est, quia in illo tex. non poterit
constare propter incertitudinem personarum
de datione legati, licet nec de adem-
ptione propter incertitudinem nō cōset,
sit interpretatio fauore hæreditis, tanquam
plus dilecti, & sic vt valeat ademptione. Et hic
meo iudicio est verus sensus illatum legum
quem proprio studio cameratio didici, nec
alicuius vigilias contra proprium, morem
sum usurpatus.

Viterius non obstat tex. in l. quidam in
testamento de leg. 2. Nam respōde, quod
licet Docto. illum tex. vel isti intelligere,
vt ex eo ibi sustineatur legatum incertum
specialitatis causa, videlicet & iure singula-
ri propter virilitatem publicā ad refectio-
nem vīz publicā, vt post glo. ibi tenuerit
Docto. ibi & in l. 1. soluto matrimonio vbi
Alex. dicit communem & laſo expresse di-
cens communem in l. ita stipulatus colū.
3. num. 94. de verborum & plures relati per
Tiraque de privilegijs pīz cause, priuile-
gio. 55. tamen, vt ego sentio nihil specialita-
tis ille tex. continet, sedius communis.

Quare dicendum est quod quandocun-
que ex alia causa forma, vel modo id quod
incertum est potest effici certum tunc in-
certitudo non viciat dispositionem, sic in
proposito. d. l. ibi, licet quantitas legati ad
refectionem via non fuisset à testatore ex-
pressa, si tamen potest certitudo quantita-
tis deduci ex patrimonio & substantia ip-
sius testatoris, quæ ad refectionem via suffi-
ciet, tunc omne id quod ad refectionem
via necessum est videtur testator legasse.

Ex quo deducitur ratio, propter quam
in l. fi. de prætorij. stipul. in. l. vbi autem
non appareat de verborum obligatio. in. l.
vni. C. de sententijs. vbi in stipulatione in-
certitudo actum non vitiat, quia si id
quod interest potest deduci, & certis de causis

fis verificari, tunc incertitudo stipulationis ipsam stipulationem non viciat, quod atque elegantia decisione Pauli consul, compreb. in l. certum est. ffs. si certum petatur. Certum est, inquit eosul, cuius species vel quantitas, quae in obligatione versatur, aut nomine suo aut demonstratione, quae nomine vice fungitur qualisunque ut ostendatur. Quo sit ut si incertitudo non sit tandem sed talis, quae ex affectu potest constare de certitudine tunc incertitudo legatum in omnibus viciat. 17. s. 1. in l. c. 1. p. 15. Ex qua resolutione deducitur intellectus ad tex. in l. cum pater. §. gener. de jure dotium: ubi sunt dona a socero stipulata genero non expressa quantitate donis, in quicq; tex. valere stipulationem ea ratione, nam cum ex viribus & facultatibus bonorum socii & pro dignitate & qualitate matris hoc est generi possit ad certitudinem redigi de promissione donis, hac ratione ibi incertitudo stipulationem non viciat.

Nec praed. resolutioni obstat difficultas tex. ex diametro contrarius in l. 1. C. de donatione promissione: ubi sit dictum fuisse pro missam certam dorem si de illa non constet non potest de doce agi, ubi ex illo tex. constat vitium stipulationis donis propter incertitudinem. Nam respondendum est, quod ibi agebatur de dote præterita, quae cœlebat in facto, unde cu non possit verificari qualis & quanta fuisset, hac ratione ibi non potest de dote agi. At in d. l. cum pater. §. gener. agebatur de promissione donis futuris, quae cu ut supra retulimus, verificari possit ex quantitate bonorum socii, quae constituit in iure, hac ratione stipulatio incertitudine donis quantitatis promissa non viciatur. Ex quo verificatur sententia tex. in l. refert. C. de falsa causa adiecta legato. Inquit tex. quod causa incerta non efficit legatum certum, illud enim procedit in causa, quae respicit præteritum non vero in causa, quae respicit futurum. Nam cum ex plurimis coniecturis possit ad certitudinem reduci hac ratione incerta causa futura respiciens non facit legatum incertum. &c.

16. Sed iam supra dictæ resolutioni obstat difficultas: tex. in l. si mandauero tibi. §. si tibi centum. ff. mandati. ubi si aliquis dicit centum alicui, & mandauit ut cui vellet daret, tenetur mandatactione. Ecce causa ubi ex tali contractu, seu stipulatione

incerta non viciatur dispositio, siquidem competit actio mandati contra illum, cui fuit mandatum vt daret, & tamen ibi suix nimia incertitudo, cum de persona, cuideberet datus non poterat apparere. Nā, si, vt videmus, præcepit de non alienando simpliciter factum, quando non apparet, cui interfit inutile est filius familiæ. 18. Diu. de lega. 1. quanto maiori ratione erit inutile mandatum de dando cui voluntur. Sed reiectis varijs interpretationibus Doctorum, nam omnes allucinantur valde, dicendum est, si præmitramus, quod ille tex. loquitur in modo, videlicet, si tibi centum dederimus, ut des cui velles, ecce modum vides.

Secundo præmitto q; quādo modus est impossibilis non producit aliquem effectū. 1. cum donationis C. de transactio. unde cu modus est impossibilis nō datur actio propter defecitum. 1. ex placito. C. de rerum permutatione.

Hoc supposito dicendum est, quod in causa illius. §. si tibi centum, ex eo cōpetit actio mandati contra illum, cui mandatum est vt centum daret, quia debemus præsupponere terminos habiles ut modus sit possibilis, ut ex eo oriatur mandati actio, videlicet ut cui voles ex duobus Titijs, quibus illa centum dari iussi, tunc potest ille dare cui voluerit, quod si vni ex his non dederit actio mandati tenetur. Nam, licet alias legatum in hæreditate voluntate relinqui nō possit id verum quādo simpliciter & generaliter relinquitur in eius voluntate. At vero si relinquitur certo generi personarum tunc cum vni ex his voluntas mandatis sit vt præcise detur, non relinquitur in mera voluntate debentis dare, vel non dare, cu præcise dare vni ex his teneatur, alias, si non dederit competit illis personis assignatis petitio aduersus hæredem, vel aduersus illum, qui dare iussus est, argumento tex. in l. Titio aut Scio. & in l. si quis Titio. in fine de lega. 2. Et sic intelliges tex. difficultem in l. vtrum. §. cum quidam de rebus dubijs ibi. Nec enim in arbitrio eius, qui rogatus est positum est, an omnino velit restituere, sed cui potius restituat. &c.

Ex qua resolutione infero intellectum ad duo iura difficillima, videlicet ad tex. in lege Paulus primam & ad l. Paulus secundam, de rebus dubiis, inquit. 1. Parag.

1. Paulus. i. id quod conditionis implenda causa datum est sine dubio certis & incertis dari debere, vt fideicommissi petitio possit competere. Statim subdit. 1. Paulus. 2. Paulus respondit, Cum nomen fideicommissariis in testamento scriptum non sit, nulli personæ nec certæ nec incerte datum fideicommissum. Vides indubiatum est. Vide igitur quanta sit illorum iurium contrarietas, sed exstimo dicendum quod dicit. 1. Paulus. i. procedit in legato sub conditione relicto, at vero dicit. 1. Paulus. 2. loquitur in legato, vel fideicommisso relicto sub modo: ita quod sensus sit, quod relatum sub conditione legatum certis & incertis debetur, at relatum sub modo incertis non valet. Ratio autem distinctionis est: nam cum conditio dependeat ab eius implemento, statim valet, nec potest irritari usque dum implementum veniat: itaque valet à principio, licet eius exercitio differatur ad implementum. Vnde cum de præsenti de ea necessario non debeat tractari usque ad tempus conditionis implendæ, valet & tenet à principio dispositio, vel legatum, licet incertum sit, vel incerta personæ usque dum per implementum de certitudine constet, vel incertitudine ex aliqua causa ut tunc vicietur. Vide glo. in l. n. C. de donationibus, quæ sub modo glo. capit, non ut ecclesiastica beneficia glo. in cap. verum de conditio. appo. At vero cum modus statim suum effectum debeat operari, si à principio est modus impossibilis, vel non appetet de persona propter incertitudinem, tunc requiritur quod sit eius causa valida, & certa à principio, alias viciat dispositionem. Et sic legatum vel fideicommissum ea ratione in. dicit. 1. Paulus. 2. non valuit, & sic dicimus, quod multa possunt ponи in conditione, quæ non possunt ponи in modo, argumen. tex. in l. vxorem. §. hæres. deleg. 3.

Ex quibus iuribus constat, quod relatum sub conditionis nomine incerta persona, valet per dict. 1. Paulus. 1. relatum autem sub modo incertæ personæ, si à testeatore non reducatur ad certam personam, etiam si casu fieret certa persona iure Digestorum nō valet. Sic intellige. 1. Paulus. 2. licet bene verum sit certis personis de incertis legatum valere relatum. 1. quidam relegatus, de rebus dubiis, vel quādo incerta persona, cui legatum relinquitur in testamen-

to ipso, vel codicillo ad certitudinem redigatur. Tunc autem intelliges quando aliquid sub modo, vel conditione relinquitur, vel disponitur. Vide latissime, & melius quam alibi per Bart. in l. quibus diebus. §. Termilius. de conditio. & demonstrationibus. facit tex. in l. Mænia. de manu missis testamento, quam ad propositum declarat Sarmi. lib. 2. selectarum. c. 3. num. 4.

Ex qua resolutione deducitur, quod si aliqui mulieris sit legatum reliquo sub conditione, si nupsert non poterit legatum petere antequam adimpleatur conditio, hoc est antequam nubat, & contrahat matrimonium per verba de præsenti. Doct. per tex. ibi in l. sancimus. C. de nuptijs. & in l. cum fuerit, de conditio. & demonstra. Si vero sit legatum reliquo sub modo, videlicet, Leo. Berti centum, ut contrahat matrimonium, si mulier est in statu nubendi potest statim legatum petere cautione præstita, ut si non nupsert restituat legatum, quia si ante matrimonium sequutum detedat reuocatur legatum, & reuertitur ad hæredes testatoris. Sic Doct. in l. quibus diebus. §. Hermilius. de conditio. & demonstra. Costa lib. 2. selectarum. c. 22. col. fi. & ante ipsum tenuit Bal. in l. generaliter. C. de episcopis & clericis, & est communis secundū Philipum Corneū consi. 2. 29. n. 4. lib. 6.

Contraria sententia imo quoddam huiusmodi legato relicto sub modo, si deficit, mulier antequam nubat transferat legatum ad eius hæredes, tenuit Bal. Nouellas tract. de dote. priuilegio. 76. Ulterius deducitur ex sup. d. resolutione intellectus ad tex. in l. qui filiabus. §. i. de leg. 1. vbi inquit tex. q; si testator dicat, Siqua mihi filia genita erit ei hæres meus centū dato, plures natæ fuerūt filii, omnibus & singulis tantundem legasse cōsultus cœsunt, q; videtur maxime. glo. huius articulis sup. proposita. Nam responde, quod est maxima differentia, an in legato apponatur relatiū. (Qui) in singulari, vel ponatur distributio. Quādo ponitur in singulari denotat unitatē, & de uno tantū sensit: quo casu si nō constet de quo senserit vitatur dispositio propter incertitudinem. At vero quando ponitur distributio, prout in d. l. videlicet, si qua ex filiabus, tunc de omnibus sensisse videtur & sic in dubio singulis debetur legatum. Et hic est verus sensus illius. l.

Infero etiam interpretationem ad tex. in l.

in.l.duo sunt Titij, de testamentaria tutela, ad.tex.in.l.2.de liberis & posth. Inquit tex.in.dict.1.duo sunt Titij, quod duo sunt 20 Titij pater & filius, datus est tutor Titius nec apparet, de quo sensit testator, inquit tex. neuter est tutor: inquit. l. 2. de liberis & posth. quod si testator in testamento dicat, Filius meus exhaeres eslo, nec non in eius expressit si plures sunt filii benigna interpretatione plenisque videtur nullum exhaeredatum esse. Ecce quod in.l. si quis Titio, non valuit datio tutelae propter incertitudinem, quia non poterat constare de quo Titio testator senserit, & in.d. l. 2. etiam versatur incertitudo, quia nullum filium nominavit, nec apparet de quo senserit, & nihilominus inquit Vl- pianus, dispositionem interpretandam, ut nullus sit exhaeredatus non obstante in certitudine: igitur.

In quo articulo sequens distinctio constituta est: si prius præmittamus illa iura loqui de indefinita, quæ regulariter æquivalet vniuersali, licet non sit tantæ potentia, sicut vniuersalis. l. nemo. de lega. 2. capitulo. qui dormierit. 27. quæst. 2. cap. vltimo de coniugio leprosorum. cap. quia circa de privilegijs.

Hoc supposito ratio, propter quam in. dict.l.2. indefinita de qua ibi non æquipollit vniuersali ea est, quia ita illi consulto humanius visum est ex benigna iuris interpretatione, non tamen sensit consultus propterea iuris rigorem esse in cōtrarium, sed potius legalem interpretationem, secundum quam regulariter indefinita æquipollit vniuersali, tamen in odium exhaerationis fit benigna interpretatio in illa. l. vt nō æquipolleat vniuersali, quo casu lex interpretatur illud testamentū, vt de uno duntaxat filio testator senserit: Quod si non apparet de quo senserit irrita reditut exhaeredatio, quæ cum nominatim facta non sit, nec constat de quo testator senserit, ratione incertitudinis irrita iudicatur exhaeredatio. Sic dicta. l. 2. interpretatur Decius in. l. 1. numero. 12. ff. de regul. iur. Gomecias in rubrica instituta de actionibus. numero. 2. Couarr. libro. 2. resolutionum. capitulo. 13. numero. 5. nec est nouum in iure, quod lex ex aequitate aliquid inducat, vt ex eadem aequitate in aliquo casu particulari contrarium statuat, vt colligitur ex. l. 1. de partis con-

uent. l. iurisgentium. §. prætor ait. & §. si paciscari de partis. l. 1. ff. de minoribus. Cum alijs relatis per Molinam lib. 2. de Hispanorum primogenijs, capitulo numer. 2.

Quod fit, vt licet haeres paratus sit probare, de quo filio senserit testator, non auditur, quia legis forma seruata non est.

Secundo deducitur, quod si testator tres aut plures filios haberet, diceret se filios ex haeredare, non valeret huiusmodi exhaeredatio, quia cū pluralis loquutio duorum numero sit cōtentia. libi numerus. de testibus: & in hac materia exhaeredationis indefinita vniuersali non æquipolleat, nullus filius censetur exhaeredatus.

Tertiō deducitur, quod cūm hodie causa ingratitudinis debeat inseri in exhaeratione, authenticā non licet. C. de liberis præteritis. & ex causa insertione possit de persona exhaeredati constare, licet expresse non nominetur, adhuc talis exhaeredatio per indefinitā prelata æquipolleat vniuersali, & valet. Sic tenet Cumanus & Iaso. in.d. l. 2. de liberis & posth.

Contraria tamen sententia verior est imo quod si pater, qui plures habet filios, dicit. Exhaedo filium, qui mi percussit, vel alii menta denegauit, quanvis haeres probet vnum ex filiis talēm ingratitudinem commississe, & de illo testatorem sensisse, adhuc indefinita non æquipolleat vniuersali, nec exhaeredatio valet, quia non fuit nominatim facta, nec secundum formam à legge præscriptam.

Quarto deducitur, quod vbiunque dispository est talis quæ verba requirunt exhaerationis fit benigna interpretatio in illa. l. vt nō æquipolleat vniuersali, quo casu lex interpretatur illud testamentū, vt de uno duntaxat filio testator senserit: Quod si

Licet enim haec omnia quantum addict. l. 2. verissima sint, tamen quantum ad eius verum sensum, & l. duo fuit Titij, non vsque adeo difficultas sublata est. Quare dicendum est, quod si in definita profertur in singulari si materia est omnibus vniiformis, æquipolleat vniuersali. Veluti si quis instituat filium simpliciter omnes instituisse videtur quia naturalis affectionis ratio omnibus filiis communis est, tex in. l. si quis ita, §. si quis filio, de testamentaria tutela. l. vtrum de rebus dub. quod secus dicendum in exhaeredata.

e latrone, in qua materia non est omnibus filiis vniiformis, sed ita debet constare exhaeredatio, vt omnibus certus sit, de quo testator senserit, ita vt nulla incertitudo causari possit, vel controversia, de quo testator senserit. Et sic in hoc constitutis beignitas. dict. l. 2. vt ita nominatim sit exhaeredatio, vt ex ipsa constare possit, nec conjecturæ aliquæ, vel probatores extra testamentum admittuntur, sed quod viciet talis exhaeredatio. At vero quādā materia in qua indefinita in singula riposita ad personas relata nō est omnibus communis, vel vniiformis, tunc indefinita non æquipolleat vniuersali, sed singulare censetur: ideo cūm non constet de quo testator senserit, viciatur dispositio. Sicut enim si testator dicat, Leggo Titio centum erant duo Titij testatoris amici, non potest constare de quo testator senserit, idēc indefinita in singulari non potest verificari in illis duobus Titij cūm sit materia, in qua ratio nō est cōmunitis omnibus illis Titij, quia possesse meritorū disparatio affectio. Sic intelligitur tex. in dicta. l. duo sunt Titij, de testamentaria tutela, vt nihil controversia pariat, in dicta. l. 2. de lib. & posth.

Ex quibus infero ad sententiam Bald. an vera sit in consilio. 146. libro. 1. relatus à Tiraquel. de primogenitura quæstione. 17. dum voluit, quod si pater haberet duos filios eiusdem nominis, puta, Titios, & impetravit facultatem à Rege instituendi majoricatum in filio suo Titio, nec appetet de quo Titio censuit, dicunt ipsi neurum illorum ob incertitudinem obtinere majoricatum, sed bona inter illos esse comunicanda pro æquis portionibus. Constituunt rationem, videlicet, quia incertitudinis ratio tunc habet locū, quando menestatoris vere vel præsumptive eligi non potest, quæ cum in dict. casu non constet efficit, vt propter incertitudinem vicietur facultas.

Sed ex supra dict. resolutione contraria sententia verior & tenēda est, imo quod in praedicto casu prædicta facultas constituendi majoricatum verificatur in filio majoritate, de quo tam pater, quam Princeps in sua facultate sensisse videtur, ea ratione, de qua sup. Quia cum materia ad personas relata ex ipsa natura rei majoriae & ordine ipso succedendi, facile ad majorem

natu soleat verificari, sic accipendum est de illo patrem sensisse, nec incertitudini locum esse reliatum, iuxta majorię natu ram, quæ semper de maiori natu verificatur, vt in.l.2.tit. 15.par.2.

Quo fit, vt si sumus in dubio, quis sit majoricatu succedit, quia in possessore finitur successio, verum, alijs, qui contendunt succedere, an filius possessoris, qui pro sua Republica & Principe debellando occisus fuit, debeat præferri, & in hac vaga & ambigua successione in dubio filius ultimi possessoris, qui ita vitam immortali nomine pro suo Principe posuit periculo pre ferendus est, cūm de illo præsumatur fundatorem & Principem sensisse.

Qua ratione majoriae sunt fundatæ, & institutæ, vt natu & primogenitu maiores suis opibus & diuitijs Principis causam & Rei publicue antea ac defendant. Sic tenet plures relativi per Tiraquel. de primogenitu quæst. 40. nu. 223. Peral. in Rubrica de haere. in situ. num. 103. versi. 2. aduertentia. Gregor. Lopez. pertex. ibi in.l. 3. tit. 25. par.2.

G L O S S A V N D E C I -
ma principalis, de legatore.
licto pro dote & filia
maritanda.

S V M M A R I V M .

1 Declarantur Docto. qui expendunt hanc dotis materiam.

2 Traditur dotis definitio.

3 Dos cum sit constituta ad sustinenda onera matris monij debet semper illaſa & conservata manere.

4 Explicatur. l. si qui. §. quod dicitur de iure dotis que repugnat cum il. quod dicitur de impensis in rebus dotalibus factis.

5 Dos coniunctim accepta comprehendit corpora dotalia.

6 Dos respectu viri dicitur titulus onerosus

7 Expeditur. l. 1. Et titulus. C. ne fidei insuffores dotum dentur.

8 Et si maritus non reneatur prestare fidei insuffores de restituenda dote, si tamen ad inopiam deneriat, vel sit suspicio de dilapidatione poterit mulier pro cōseruanda dote petere fiduci insufforem.

- 9 Expenditur ratio propter quam pater tenetur dotare filiam;
- 10 Leges ciuilis denegant alimento spatio absque obligari ratione loquuntur.
- 11 Alimento quo pater ex officio natura tenebatur prestare filie sunt conservata in doto nomen.
- 12 Etiam si filia sit diues vel emancipata, tenebit pater illam dotare. Expenditur communis contra companeum.
- 13 Pater etiam si filii sint diuitiae tenetur prestatre suam legitimam.
- 14 Etiam si filii extra patris potestatem & commode posse se dotare adhuc pater compelli pater est illam dotare.
- 15 Non tenetur pater alimento filii prestare si eodem modo unde se possint sustentare habeant.
- 16 Singulare est speciale est in dote, quod licet non debetur legitima in vita parentum, est dos filii prestante ab ipso patre.
- 17 Quanvis filii si nupta est dos filii prestante, nam licet cessat ratio, quod detae dos ad hoc ut possit inuenire maritum sibi similem, non cessat ratio ad sustinenda onera matrimonij. Expenditur communis contra aliam communem.
- 18 Quando in aliqua dispositione sunt plures causa eritam si cessa ruita causa, non propterea cessa dispositionis ipsa.
- 19 Si testator reliquit virginis centum pro illa maritanda etiam si tempore legati esset nupta sequitur legatum.
- 20 Si pater in testamento reliquit filie legatum pro illa maritanda, & ipse in vita illam maritauit, adhuc consequitur filia legatum.
- 21 Si testator reliquit centum numos distribuendos inter pauperes, poteris executor in maritandis virginibus illos centum distribuere.
- 22 Late discutitur, quod dos dicatur causa pia.
- 23 Quemadmodum mulier conjugata sine licentia viri potest de propriis bonis donationem facere causa pia, si & pro dotanda filia, sine licentia viri.
- 24 Si mulier, vt filia nobiliori viro contrahat, promisit filie aliquam quantitatem excusatione mariti, si probetur promissum potest ad illud prestatum compelli.
- 25 Illa, qua relinquuntur pro dotandis virginibus non possunt in aliis usum quantumcumque plium, etiam ut ingrediantur religionem, conuerti.
- 26 Si aliquis nobilis sit datus executor alicuius testamenti, ut distribuat certam summam inter pauperes, & habet filias ita pauperes, quod secundum eius qualitatem non potest illas dotare potest & ex illa summa salua conscientia illis subuenire pro sua dote.

- 27 Obligatus & astriclus restituere bona, quia male adquisuit per illicitam negotiationem, & non inveniuntur persone, quibus erat facienda restitutio, remanent illa bona pro maritandis virginibus.
- 28 Plurima ratione necessitatis, & inopie permittunt in iure qua alias non permetterentur.
- 29 Donatio omnium bonorum est prohibita in iure.
- 30 Expenditur, l. 64. Tauri &. 1.8. tit. 10. lib. 5. recipila.
- 31 Etiam si per predictas leges non valeat donatio omnium honorum, nisi fiat ecclesia vel causa pia, valet tamen ratione si fiat pro maritandis virginibus, qua cause pia assimilatur.
- 32 Qualiter posset pater compelli ad maritandam filiam, resolutur communis contra communem.
- 33 Heredes patris possunt compelli dotare filiem, declaratur communis contra alteram communem.
- 34 Etiam si filio contrahat cum indigno habet actionem ad compellendum patrem, ut illam dote.
- 35 Licentia concessa parentibus ex parte filias, si indigne & absque parentum voluntate contrahentes est legitibus nouioribus regni nostri sublata.
- 36 An quemadmodum pater tenetur ad filiam dotandam sic & mater ad hoc officium teneatur.
- 37 Mater est libera ab obligatione alendi filios.
- 38 Vtrum autem paternus compelli posset dotare nuptem, expenditur communis contra alteram communem.
- 39 si filia habet patrem & matrem & annus illam dotauit, verum illa dos sit conferenda in legitima filii.
- 40 Frater tenetur sororem utrinque coniunctam dotare.
- 41 Etiam si bona sint intuicione ecclesie questio tenetur frater clericus sororem dotare.
- 42 Est enim maxima differentia inter patrem & fratrem in dote prestante. Nam frater, qui semel sororem dotauit & ipsa dotem consumpsit non tenetur amplius illam dotare, si vero pater tenetur iterum filiam dotare, quando dos primo data fuit depedita.
- 43 Etiam si pater seu testator prohibeat, ne bona hereditatis alienentur potest frater pro dotanda filia bona illa alienari prohibita, alienare.
- 44 Et verum predicta sententia etiam in bonis vinculatis procedat, explicatur.
- 45 Vtrum aliqua lege effici posset, ut non teneatur pater dotare filiam.
- 46 Qualiter & in quanta quantitate filiam naturali vel spuriam pater dotare teneatur.
- 47 Expenditur, l. 10. Tauri & l. 7. tit. 6. lib. 5. recipila.

circa

- 72 Vtrum soluto matrimonio efficiatur mulier dominica rerum dotalium.
- 73 Expenditur, l. doce ancillam. C. de rei vindicatione.
- 74 An dominium rei dotalis residat penes maritum, an vero penes vxorem, & resolutur communis contra communem, ubi expeditur. l. in rebus C. de rei dotalium.
- 75 Declaratur, l. si constante soluto matrimonio.
- 76 Traditur intellectus ad l. a fiduciis, qui potiores in pignore habentur.
- 77 Maritus dicitur dominus rerum dotalium fictione quadam ad eos effectus ducatas in iure expressos.
- 78 Ex fructibus dotalibus potest maritus adlibitum disponere.
- 79 Dos in rebus immobilibus est statim restituenda vxori, in rebus mobilibus intra annum.
- 80 Mulier potest capere possessionem in bonis dotalibus immobilibus absque licentia iudicis.
- 81 Si maritus relinquat plures heredes, an ab omnibus mulier dotem petere tekeatur.
- 82 Si mulier pro tribus dotalibus habet litem cum heredibus maritis, & non habeat alia bona potest petere expensas ad prosequendam litem.
- 83 Quando causa dotes sit tractanda summarie.
- 84 Qualiter expense factae per maritum minuant dotem.
- 85 Quando dos non fuit estimata expense factae in rebus dotalibus minuant dotem.
- 86 Si res data in dotem non fuerint estimatae qualitercunque res illa restituantur satisfacit maritus.
- 87 An expensa factae in augmendo dotes sint deducenda ex ipsa dote declaratur communis contra alteram communem.
- 88 Vtrum maritus possit retinere dotem propter expensas factas in rebus dotalibus.
- 89 Si constante matrimonio predictum fait emptum ab uxore & marito diuiditur matrimonio soluto, inter eos vel eius heredes.
- 90 Expenditur, l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito.
- 91 Omnia lucra per maritum, soluto matrimonio communicantur interconinges.
- 92 Si dos fuit estimata potest maritus alienare omnia bona mobilia; & illa quae consistunt in ponderi, numeri, & mensura.
- 93 Vltra hoc, quod bona mariti sunt racite hypothecata pro dote vxoris habet vxor alta plurima remedium ad recuperandam dotem.
- 94 Littera a principio non possit vxor petere satisfactionem pro dote si tamen maritus perueniat ad inopiam vel dilapidationem bonorum poterit vxor petere

- petere satisfactionem pro conservanda dote & eius securitate.
- 95 Quando dicatur maritus vergere ad inopiam ut possit viror petere satisfactionem.
- 96 Vicini semper presumuntur facta vicini.
- 97 Quando mariti confessio de dote recepta valeat.
- 98 si non constat de vera dotis traditione confessio marisi etiam in testamento de dote recepta non probat.
- 99 Tunc iuramentum confirmat actum alias nullum, quando iuramentum est promissorum.
- 100 An facto diuortio inter coniuges, lucra quasi-
ta eo tempore diuorti communicentur inter eos.
- 101 Expenditur. l. 9. titu. 9. lib. 5. recopila.
- 102 Expenditur. l. 1. titu. 3. lib. 3. fori & l. 1. titu. 4.
lib. 5. ordina. & l. 2. titu. 9. lib. 5. recopil.
- 103 Si maritus ob aliquam causam se absentauit &
interim lucratus est, venient cum uxore illa bona
communicanda vel cum eius hereditibus.
- 104 Si maritus sine causa iusta expellit uxori à domo
communicatur bona interim lucrata per maritum.
- 105 Cum soluto matrimonio maritus habeat priuilegium ut non posse conueniri ultra quam facere posse si habeat praedictum posse compelli illud
venire ad soluendam dotem.
- 106 Cum lucra communicetur inter coniuges, tenetur uxori pro sua parte ad debita contracta per
maritum confrante matrimonio & numero. 107.
- 108 Mulier intra centum dies à die notificationis tenet
acceptare vel repudiare, an velit lucra, vel non.
- 109 Mulier non potest pro alio intercedere, nisi certior
etur beneficio velle iam, etiam si interueniat iu-
rementum.
- 110 Iuramentum non extenditur ad in cogitata.
- 111 Licet mulier dicat contractum, in quo intercessit, it
esse ad eius virtutatem conuersum, si id non probetur,
non valet intercessio uxoris non certiorate
Velleiana.
- 112 Si viror simul cum marito se obligauit pro dote filie
etiam si non sit Velleiana certiorata valet obli-
gatio.
- 113 Per superuenientiam aliorum filiorum non renun-
ciatur donatio unico filio facta, quantum ad tertium
& quintum bonorum.
- 114 Expenditur. l. 8. titu. 4. par. 5. & l. 29. Tauri. &
l. 3. titu. 8. lib. 5. recopila.
- 115 Si tempore, quo dos fuit filia per patrem assignata,
non habebant alij filij, & sic omnia bona dedit il-
li pater in dotem, si tamen postea alij nati sunt re-
manebit filie sua legitima pro dote, neque tertium
& quintum bonorum retinebit attento iure regio-
nonsimo.
- 116 Expenditur. l. 1. titu. 2. lib. 5. recopila.

Iten mando a fulana mi hija tres mil
ducados para su dote y casamiento.

N præsenti glo. est ventilanda & examinanda materia singula-
ris & quotidie in praxi agitata de dotibus filiarum: in cuius ex-
plicatione formæ solita constituta. Princi-
pio enumerabo eos authores, qui de hac do-
tis materia verba fecerunt. Secundo quid sit
dos generaliter definiti. Testio qua ratione
teneatur pater dotare filiam, & utrum ad hoc
cōpelli possit, & qua actione, & apud quæ
iudicē, & utrum lege possit tolli haec obliga-
tio dotali filias. Quarto quæ sit assignanda
dos, & in quæta quantitate, q̄ si sit in offi-
cio posse illud quod excedit peti, & quo
tempore & per quos, scilicet, soluto matrimo-
nio qualiter sit restituenda uxori, & utrum
soluto matrimonio in continentia efficia-
tur dominarerū dotaliū, absq; alia traditio-
ne. Ex quibus articulis & uno quoq; illorū
plurimæ & singulares questiones termina-
dæ deducentur.

Ad primū igitur articulū deueniendo, haec
materiā expendūt Doct. in l. 1. soluto
ma. vbi repetētes. Doc. l. qui liberos. derit
nuptiarū Doct. l. profectiā. 9. 1. de iure do-
tiū. Doct. l. dote quam. de collatione bono-
rū. Doct. in l. si filius familiæ. ad Macedonia-
nia. Doct. in l. & ideo. de iure. Doct. l. filiū
& in l. fin. C. de dotis promissione Cora-
rasius. dicit. l. qui liberos. Baldus Nouellus
tractatu de dote. 2. part. in principio. Gui-
llermus Benedictus. capitu. Raynūtius. ver-
bo in eodem testamento relinquens el. 1.
num. 4. de testamentis. Campetius tra-
ctatu de dote. quæstio. 4. Vulgarinus. &
Alciatus. l. 1. soluto matrimo. Ioan. Oros.
in l. omnes populi num. 14. de iustitia &
iure. Auendaño de exequendis mandatis
regijs. 1. part. cap. 14. Pinell. l. 1. C. de bon.
mater. 3. part. num. 87. Palacios Rub. in ru-
brica. 5. 14. num. 1. & in capitu. per vestras.
3. notabi. 9. fi. num. 1. Anto. Gomez. l. 29.
& l. 53. Tauri Tellus Fernandez. l. 17. Tauri.
num. 74. Didacus Perez. l. 1. tit. 2. lib. 3.
ordina. Couarr. in. 4. 2. patr. capi. 3. §. 8. nu.
8. Menochius de arbitrijs casu. 149. &
182. Anto. Gama in decisione Portugalicæ,
decisione. 34. Iosephus Ludouicus decisio.
Perufina. 2. nume. 26. decisio. Pedemonta-
na. 4. 4. Anto. Menesi. in anthetica. res que-
num.

- sus Barto. tenet Bald. Nouellus tractatu de
dote. 2. par. & Constantinus Rogelius tra-
ctatu de dote. 1. par. nu. 15. Ant. Gibertus.
eodē tractatu. c. 2. nu. 4. Fanutius tractatu
de lucro dotis, in verbo, de dote. nu. 7. Cor-
rasius. l. qui liberis. 1. p. n. 39. deritu. nuptia-
rum. Vaconius de Vacuna declarationum
iuris lib. 3. §. 93. pro qua sententia facit. text.
in l. quod dicitur, de impensis in rebus do-
talibus ibi, non in ipso iure corporis, sed
dotis diminutio fit, & deinde dicit fundum
ad cuius conseruationem impense fa-
ctæ sunt non desinere esse dotalē.
- Sed ex aduerso cōtrariatur Pauli respō-
sum, qui authōritate Scæuola contrarium
respondet in. d. l. si is qui. §. quod dicitur.
& sic Barto. d. l. quod dicitur. tener Paulum
& Scæuolam ab Vlpiano reprehendi
existinuit, & idem tenuerunt relati per
Iasonem in. §. fuerat. numero. 5. institutis
de actionibus. In. qua. difficultate tene,
quid fundus, ad cuius conseruationem
impensa sunt, semper est dotalis: cæ-
terum si impensa in estim factæ superant
iustum valorem fundi, licet simpliciter
non desinat esse dotalē, tamen si intra
annum mulier non soluerit, vel restitue-
rit illas expensas, definit esse dotalis, li-
cet durante anno non possit alienare: &
sic intellige in. prædictis casibus. prædi-
ctos Iuris Consultos. Vnde obscurandum
est dotem coniunctim acceptam corpora-
dotalia comprehendere. Sic intellige secū-
dam doctorum opinionem. Tamen si acci-
piatur separatim differt ab ipsis bonis do-
talibus; & sic intellige primam Bartoli
opinionem. Hinc deducitur, quod cū ma-
ritus debeat onera matrimonij sustentare di-
citur respectu viri titulus onerosus. l. si. §.
si à Socero. de his, quæ infraudem credito-
rum. Bart. in l. 1. de aetio. & obligatio. l. vi
ca. §. lucrativas. C. de imponenda lucrativ.
descrip. libr. 10. l. pro oneribus. de iure do-
tiūni. Segura in repetitione. l. cohæredi. §.
cum filiæ. folio. 16. colum. 3. de vulga. Pi-
nell. l. 1. 3. par. nu. 62. C. de bonis maternis.
Palacios Rubios in. c. per vestras. 3. notabi-
li. §. 22. num. 7. Ex quo dicebat gloss. cōmu-
niter recepta. in. l. si donaturis. §. fi. de cōdi-
tione ob causam, quod licet ex post facto
ex aliqua ratione mulier lucretur dotem
propter aliquod pactum, vel virtute ali-
cuius constitutionis, non dicetur titulus
lucrativus, cum præcesserit causa onerosa

ho c

hoc est titulus dotis, quo astringitur ad sustinenda onera matrimonij, illam esse communiter receptam tenet Angelus & alij, quos refert Iaso. in. §. item si quis infraudem. colum. 7. instituta. de actioni. & Castillo. l. 17. Tauri. nu. 105. Tiraquell. si vñquiam, verbo, donatione largitus. num. 117. & Fanutius de lucro dotis. gloss. 8.

Hinc deducit, quod licet secundum iuris dispositionem maritus non teneatur prestare fideiūssorem, de restituēda dote, vt habetur in rubrica, & in. l. C. ne fideiūssores dotum dentur, ad evitandam ratio nem perfidię, quia vxor petendo fideiūssorem à marito de dote sustinenda & conservanda videtur nō eōsidere, de marito vt tenet Alex. & Imola in. l. si constante. soluto matrimonio. Ioan. de Imola, c. cum contingat, de iure iurando, in repetitione. Nil hilominus tamen si superueniat inopiae suspicio, vel dilapidationis in ipso marito, poterit mulier pro conseruanda dote petere fideiūssorem à marito de restituēda dote tenet Capitius tractatu de dote. 3. par. q. 178. Ioan. Crotus in. l. si constante. nu. 35. soluto matrimonio. Ioan. Corrasius in. l. qui liberos. nu. 215. de ritu nuptiarum Couarr. c. quamvis pāctum. 2. p. 9. 2. ad finē Menchaca de successio. progressu. 1. part. lib. 3. §. 28. nu. 34. Anto. Gomez. l. 53. Tauri. nu. 26. Pro qua sententia est tex. de iure regio in. l. 29. titu. 11. pag. 4. quē dicit quod marito vergente ad inopiam potest ab eo vxor petere, vel quod p̄stet securitatē de conseruanda dote vel quod eam nō alienabit: sic resoluit Palacios Rubios in. capi. per vestras. §. notabili. nu. 4.

Ad secūdum articulūm deueniendo inuestigandum est, qua ratione teneatur pater dotem p̄stare filiæ, & ad hoc sit altr̄tus, & obligatus. Pro cuius articuli explicatione, vt rem à suo principio exordia mur considerandum est, quod natura ad procreationem filiorum, & eorum educationem parentes quodammodo impulsi naturali quodam instinetu. l. 1. §. ius naturale, de iustitia & iure. §. ius naturale. institutis. eod. capi. ius naturale. 1. distinctio. latissimè & curiose Ioan. Garcia de expensis & meliorationibus. capi. 3. num. 5. cum sequentibus. Quod vt comodius hæc fieret educatione filiorum, fuit institutum matrimonium indissoluble, vt habetur Genesios. 2. c. c. nuptias.

27. que. 1. & 27. que. 2. cap. 1. de voto lib. 6. vbi inter alias causas, propter quas fuit in statutū matrimonij in paradiſo fuit in officium nature ad prolem procreandam & filios educandos, ad quod necesse fuit certos & determinatos habere parentes. inter quos obligatio mutua aledi liberos esset constituta, & maximo amore & voluptate ad id naturaliter impellerentur, hac ratione fuit matrimonium institutum vt eleganter resoluit frater Bartholomeus de Ledesma tractatu de sacramentis. c. de sacramento matrimonij. 1. difficultate, qua ratione vniuerso iuregentium liberorum educatio instituta fuit, natura impellente, & amor & deliciæ filiorum. l. 1. l. alimenta. l. necare. de libe. agnos. etiam post parentum vietam. l. cum ratio, de bonis damnatorum, vñ de lex civilis fauens matrimonij alimenta denegauit spurijs, authentica. ex complexu. C. de secūdūs nuptijs. Sed cum lex canonica semper equitate nitatur, etiā spurijs & incestuosis alimenta dare ius sit, cum haberet. de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium, & apud nos obseruari iubet. l. 2. titulo 19. par. 4. & prædictas. II. Consultorum iniquas cessare iudicarunt, dum alimenta denegari spurijs statuerunt, vt constat ex. l. 1. C. de naturalibus liberis. authentico, quibus modis naturales efficiantur sui. §. fi. l. 2. C. de naturalibus liberis. libr. 4. in. C. Theodosiano. Cum igitur, qui matrimonio sunt copulati ardentiūs & maiore amore eos vinculum matrimonij compellat, & cum filia ad nubiles ætatis annos peruerenter ea alimenta, quē illipater, si eā in potestate haberet p̄stare tenebatur, conuersa est haec obligatio in dotis nomen, quā pro futuris alimētis p̄statur viro assignando filię certam rē ex bonis parentū, quē marito p̄stetur, quē dos appellatur, & sic paulatim fuerūt ortę dotis conuētiones. I. eas obligaciones. de capitib. diminutione. Et sic quod parētes ob iustam rationem naturę pro arbitrio filiis p̄stabant, officio iudicis p̄stare necessū fuit liberos matrimonio collocare, & dotare. l. qui liberos. de ritu nuptiarū. l. profectitia. l. si extraneus. §. promittendo de iure dotum. l. fi. C. de dotis promissio. Et sic in dote dīz conditiones existūt, altera quoad dotadū, altera quoad recuperandam dotem soluto matrimonio, vt in dictis iuribus, &c. l. soluto matrimonio

vbi latissime Socinus junior. num. 17. Bolonetus, nu. 94. Palacios Rub. in rubrica. §. 22. & in. c. per vestras. ; notabili. §. 9. Couarr. in. 4. 2. p. c. 8. §. 6. Anto. Mene. authentica, res quæ. C. cōmunia delega. nu. 58. Duarenus. titu. soluto matrimonio. &, titu. de dotibus. c. 3. Anto. Gilbertus. c. 2. Ex quarefōtione infertur, quod vñque adeo patet teneatur dotare filiā, quod etiā si filia sit diues, vel emancipata tenetur pater illam dotare glo. l. fi. §. vtranq;. C. de dotis promissione. cōmunis secundum Ripā. nu. 70. Parisiū. num. 100. Bolonetum. 94. in. l. soluto matrimonio. Meneſiū in authentica, res quæ. C. cōmunia de legatis. nu. 72. Josephus Lodusius. decisione Perusina. 21. num. 20. Pro qua opinione facit, nam obligatio parentum filias dotandi etiam ad filias diuites extenditur. l. qui liberos. de ritu nuptiarum. l. profectitia. de iure dotum. l. si pater eod. titulo. vbi emantipatio non conuertit naturam dotis promissæ. l. fin. §. vtranq;. C. de dotis promissione. vbi pater. 1. ternum officium est dotare filias. Secundo facit: nam quando dos succedit loco legitime tenetur pater etiam filiis diuitibus legitimā dare, ergo & dotare. l. cum nouella. C. de inofficio testamento. nam legitima omnibus liberis indistincte debetur. l. cum in prioribus. l. omni modo. C. de in officio testamento. ergo idem in dote est dicendum. Pro qua sententia est tex. de iure regio. l. 8. titu. 11. par. 4. & hanc esse 17 veriorem sententiam tenet Albornoz de arte contrac̄tuum. lib. 4. titu. 15. ca. 4. Contraria tamen opinionem, imò, quod pater non teneatur dotare filiam emancipatam, vel diuitem tenet Barto. l. si mulier. §. cum proponeretur. nu. 7. ad Trebellia. & in authentica, res quæ. C. cōmunia delegatis. cōmunis sententia secundum Vulgarinum. nu. 28. Alciatū. nu. 66. l. soluto matrimonio, secundum relatos per Couarr. in. 4. 2. part. cap. 3. §. 8. num. 8. secundum Corrasium. l. qui liberos. nume. 54. secundum Conanum libr. 8. commentario. c. 8. Durrenum de dotibus. ca. 3. Fundantur ex eo: nam dos succedit loco alimētorum, sed pater non tenetur filię diuiti alimenta p̄stare quando filius, vel filia habet vnde se alat. l. si quis à liberis. §. sed & si filius. de liberis agnos. l. 6. titulo. 19. 4. part. ibi. (Otro si quando el hijo houisse de lo suyo 15 en que pudieſſe viuir, entóces no es tenu-

do el padre de pēſar del,) tenet Couarr. in. 4. 2. part. cap. 8. §. 6. nu. 6. Meneſiū. dict. au thenticares quæ. num. 74. Grego. Lopez. l. 6. titul. 19. part. 6. Molina de primogenijs Hispanorum. libr. 2. capi. 15. numero. 46. Cum igitur filiam diuitem pater non teneatur alere, sic nec dotem p̄stare. Sed 1. sententia verior est contra Barto. quam tenendo non obstat argumentum de alimētis ad dotem: non enim sequitur. Non tenetur pater alimētare filiam diuitem, ergo nec dotare: nam major. est fauor dotis, qui hodie succedit loco legitimæ, quæ locupletioribus etiam datur, & debe tur. l. cum nouella. l. scimus. l. omni modo. C. de inofficio testamento.

Quo fit, vt licet legitima non debetur filiis in vita parentum. l. 1. §. si impuberi de collatione bonorū, hoc tamē est singulare in dote fauore matrimonij. Secudo ex eadē resolutione deducit, quod vñq; adeo pater tenetur filiā dotare, quod etiā si filia sit iam nupta alere illam tenetur, tenet. gloss. 1. obligamur. verbo lege. de actioni. & obligationi. sequitur Abb. ca. 1. de adulterijs. & plures relati per Couarr. in. 4. 2. part. cap. 3. §. 8. num. 7. & per Anto. Meneſiū in authentica, res quæ. C. cōmunia de legatis. nu. 72. Baeça de nō meliorandis filiabus ratione dotis. capi. 5. num. 4. maximē quia interest reipublicæ mulieres esse dotatas, vt poſint lobolem procreare. l. 1. solo luto matrimonio. Vnde cū ad sustinenda onera matrimonij, & liberorum procreationem, etiā nupta sit filia dos illi à patre est p̄standa, vt per huiusmodi dote vir commodius vxori & filiis subueniat, authentico, de nuptijs. §. si quis ita, versiculo, si quis enim, collatione. 4. authentico, quibus modis naturales efficiantur legitimi. §. quem autē tex. in. l. qui filiū, vbi pupillus educari debeat. Doct. in. l. alimēta. C. de nigo. gest. Nam pater semper remanet obligatus quanuis filia sit nupta ad illam dotādam, quia licet cesseret vna ratio, scilicet, vt inueniat maritum, quia iam nupta est, nō cessant aliz rationes, & ideo semper pater est in eadem obligatione ad illam dotandam; nam vbi alicuius dispositioñis plures sunt causæ, licet vna cesseret non propterea cessabit dispositioñ argum. tex. & quē ibi Doct. notat in. §. affinitatis. Institu. de nuptijs. & in. l. liberorū. §. notātur. de infami. l. si nō lex. de heredi. insti. authētico, vt de

Glossa decima princip.

terminatus sit numerus clericorum, in fine, collatione. i. Et predicta sententia ultra summa prarelata, tenet Palacios Rubi. in c. per vestras. 3. notabilis. §. 22. n. 4. & Mexia in pragmatica de Toledo. i. par. fundamento. 2. n. 34. & ita tenendum licet contraria sententia, immo, quod si filia fuerit iam rupta non teneatur 18 pater illam dotare tenet Bar. in l. obligamus. §. i. de actio. & obligatio. idem in l. mulier. §. cu proponeretur ad Trebellia. communis secundum Salicet. 1. fi. nu. 5. C. de dotis promissione. Corrasius in l. qui liberos. n. 52. de ritu nuptia. Guillermo Benedictus. ca. Raynuntius. verbo. dote quam ei dederat: nu. 24. de testamentis. & sequuntur plures relati per Baeza de non melioradis filiabus ratione dotis. c. 5. nu. 3. Fundatur haec opinio, nam pater non tenetur filio, qui sibi prouidere potest alimenta praestare. I. si quis a liberis. §. sed si filius. de liberis agnoscent declarat Greg. Lopez. l. 6. titulo. 19. par. 4. Menesius authentica, res quae. C. communia delegatis. & plures relati per Ioan. Garcia de expensis, & meliora. c. 4. nu. 22. Nam tenendo primam sententiam diuersa ratio constituitur in alimentis ab ea, que in dote constituitur: nam, vt predixi, dote datur ut mulier inueniat virum, qui possit onera matrimonij subire, & supportare que ratio non cessat in ea, quae iam nupta est, cum ad sustentanda onera matrimonij & proli educationem dote requiratur: ergo licet fit nupta non cessat dotis ratio.

Ex qua verissima resolutione deducitur, quod si testator relinquunt in testamento certum mulieri alicui pro ea maritanda, quae tamen tempore conditi testamenti erat maritata, quanvis causa relieti legati videatur cessare nihilominus, quia alie rationes non cessant, debetur illi legatum, argumento. l. si iam facta de conditio. & demonstratio. l. penultima. C. de institutione. & substitutione. sub conditione factis, & hanc sententiā tenet Bald. l. fi. C. de sententiis, quae fine certa quantitate proferuntur, & Palacios Rubios in c. per. vestras. §. 20. num. 6.

Hinc fit, quod si pater in testamento reliquit centum pro filia maritanda, & viuens ipsam maritauit, & dedit illi centum nomine dote potest filia residua centum petere ab heredibus patris eo mortuo, quod do testator dixit, Nomine dote, vel pro dote: nam tunc ea maritata causa legatum non est finita, cum constante matrimonio pos-

sideret aegeri, vt in l. penultima & in authenticā, sed iam necesse. C. de donationi ante nuptiū. Secus si testator dixisset in testamento, Legō centum Bertæ pro illa maritanda, quae cum iam sit maritata finitur causa legati, tenet Couarr. plura adducens. cap. officij. de testamento. n. 16. & Pealata in l. Lucius. num. fin. delega. 2. Baeza de dotibus. cap. 20. num. vltimo. Deducitur præterea ex predicta resolutione, quod si testator reliquit mille distribuenda inter pauperes & pijs operibus annuitatim; vel alia quacunque forma, quod poterit executor huius legati illa distribuere ad dotandas virginēs pauperes, & adimpler cuin conditione testatoris & eius voluntate, licet in testamento nulla mentio fuerit facta de virginibus maritandis ea ratione, quia dote est causa pia, & inter pietatis opera enumeratur. I. cum his. §. si mulier de conditione indebi. gloss. in. §. is quoque instituta quibus modis re contrahitur obligatio, verbo, accepisset. Bar. l. si constate. que. 9. soluto matrimonio, Peralta. l. 1. nu. 27. delega. 2. Didacus Perez ad Segurā in l. 3. 9. fi. nu. 75. de libe. & posthu. Pinell. de bonis mater. l. 1. 3. part. nu. 62. Gomez Arias. l. 29. Tauri. nu. 66. Palacios in rubrica. §. 48. in fine & Baeza de dotibus. c. 1. n. 23. Et in tantum dote causa est pia, quod quemadmodum potest vxor sine licentia mariti de bonis suis donare ecclesiam, vel causæ pia, & valet donatio Bald. l. generali. C. de sacrosanctis eccl. & si alias prohibita sit aliquid donare etiā de propriis bonis sine mariti licentia. l. 13. titu. fi. lib. 3. fori. l. fin. titu. 11. lib. 1. fori. l. 55. in. ll. Tauri. l. 1. tit. 3. lib. 5. recopilationis, nihilominus poterit talis mulier dote constituere etiā sine licentia viri, quia dicitur causæ pia donasse, vnde contingere solet, quod multoties quando maritus assignat dote filiæ, vt cum aliquo contrahat matrimonium mulier, vt fiat matrimonium folet secrete promittere genero, ultra promissa per maritum aliquam quantitatem inscio marito, & ignorante: tali casu si constet de promissione tenebitur mulier promissam pecuniam dare, licet sine viri licentia id fecerit, cum censeatur causæ pia donasse, quod efficere potuit per supra dicta: tenet Tauri quell. plura referens post. ll. cōnubia. glo. 8. q. 12. nu. 100. & prosequitur latissime Baeza de dotibus. c. 1. n. 40. quod ea ratione fa-

ctū est, quia dotis causa inter opera pietatis constituitur ita, vt dicatur quodammodo quod dotis causa relinquuntur ipsi Deo re lieta, & sic non possunt in aliud vsum quantumcumq; piū per executores testamenti conuerti etiā de licentia episcopi & si in monasteriū puellę intranti velint conuertere Bald. in l. post mortē. colu. penultima. C. de fideicomissis. Hinc fit, quod si aliquis nobilis, qui habet alimēta secundum suā dignitatē, & personē conditionē, & statu cōlērare nō potest & habet filias, quas fortē maritare non potest, vel secundū eorum nobilitatem & statum seu conditionē requirunt maiorem dotem, quam sit substantia sui patris poterit executor testame ti, vel ille, cui relicta est cura distribuendi bona inter pauperes & inter pia opera dare illi nobili aliquā quantitatē ex illo legato in subfidium vitę vel ad dotis iuuāmē, quia licet non sit omnino medicus tam quia attento eius statu eget maxime & inopia laborat, potest iusta ratione inter pauperes enumerari.

Hinc fit, quod si aliquis propter illicitos cōtractus tenetur ad restitutionē eorū que male cōtraxit, que bona si nō inueniātur ille, quibus usurpat, & sic in pijs suis arbitrio prelati, vel cōfessoris distribuere, quod si iste illa restituēdo cōstituatur in necessitate extrema, ita vt labore inopia, dicendū est posse illa bona, que alias erat restitutur, & pro dote filiis suis cōstituere, & assi gnare: tenet Rodericus in. 4. d. 15. art. 5. quae. 4. S. Tho. 2. 2. quest. 32. ar. 7. ea ratione, quia dotis cōstitutio est causa pia Ias. l. cu quis. §. si in ea de cōditione indebiti. Rodericus Xarez. l. quonia in prioribus. 9. q. princi pali ad. l. regiam. num. 3. folio. 223. C. de in officioso testamento. Dicendū quod quē admodum & ille, si bonis abundaret esset illa pijs locis restituturus, sic cum est in extremis cōstitutus potest illa bona in do tem suis filiis dare & sibi retinere cum ob necessitatem plurima in iure sustineantur & permittantur: tenet Couarr. regula pec ciatum. 1. par. nu. 2. Medina de restitutione quest. 5. Soto de iustitia & iure. lib. 4. que. 7. art. 4. multa enim operatur necessitas, propter quam licitum est transgredi, in ru bri, quae cōmemorat Feli. ca. que cum accessissent de constitutio. colum. 35. latissime Tiraquell. de retractu, nuncupa. §. 26. num. 18. Couarr. regula peccatum. 2. part.

§. 1. num. 3. Palacios Rubi. in procemiali bus. c. per vestras. §. 27.

Inferatur etiam, quod quemadmodum donatio omnium bonorum omni iure sit prohibita, quia est contra bonos mores, cum libertas testandi auferatur cōtra tex cap. in presentia de probatione, ibi vniuersa. cap. vltimo de succeſſione ab intestato facit tex. in. 1. stipulatio hoc modo concepta. de verborum obligatio. l. vltima. C. de pactis. l. hæreditas. C. de pactis conuentis. Boerius. decisione. 3 53. nume. 7. Ripa in responso. 145. nume. 1. Couarr. in rubrica, de testamento. 2. parte. nume. 4. 30 Anto. Gomez. l. 64. Tau. pertex. ibi reuata in l. 8. titu. ro. lib. 5. noue recopilatio. Cephalus confilio. 44. num. 15. & 32. volū mine. l. in tantum, quod neq; presentiū tātu valet donatio pertex. d. 1. 64. Tauri. & l. 8. tit. 10. lib. 5. recopila. Sitamen alicui ecclesiæ, vel loco pio fiat talis donatio omnium bonorum valet, & tenet Bart. d. l. vltima. C. de pactis. nu. 13. communis secundū Deciu. nu. 25. & Augu. Bero. d. c. in presen tia. Oldald. consi. 5. Anto. Gom. l. 53. Tau ri. num. 16. Molina. libr. 2. de primogenijs. His. c. 10. n. 12. Petrus Dueñas regula. 219. li mitatione. l. vt predicta sententia intelligatur, quod cū dotis constitutio sit causa pia, per supra dicta iura, & probat tex. in. ca. l. §. donare, qualiter olim feudum possit alie nari. in vīsiblēs feudorum, de quo per. Euerardum, locis legalibus. cap. 25. dicendum est, quod si aliquis omnia bona sua alicui virginī pauperi in dote dederit, quod valet talis donatio, ea ratione, nam quando dote pauperi relinquitur dicitur causa pia, tenet Rodericus Xarez. l. cum in prioribus in quae. 9. principali. legalis regu. in. num. 3. cum proprijs terminis tenet Ioā. Gutierrez de iuramento confirmatorio. l. par. c. 1. num. 10.

Subdeducitur etiam, quod si pater non prouidet filia, de dote potest iudex ex officio suo parte non petente decernere filiæ dote tex. in l. profectitia, post principium de iure dotium. tenet Bart. l. 1. colum. 3. so lutum matrimonio. Baldus. l. qui liberos. de ritu ruptiarū. ratione, quia dotis causa est pia vt resolutum est supra.

Quo sit, vt sint plures scribentes, qui affirmat posse patrem compelli actione ad filiam dotandam, inter quos est gloss. in le. obligamus. verbo, lege, de actioni. & obli-

& obligatio communis secundum Curtius. in authentica res que. C. communia delegatis. n. 25. & ibi Menesius. num. 75. sed contraria sententia verior est. vt praedixi patrem ad hoc officio iudicis compellendum esse. tenet Corrasius. l. qui liberos n. 54. deritu nuptia. vbi dixit communem. in tantum. quod heredes patris tenentur eodem iudicis officio ad dotandam filiam de functi. tenet Paulus de Castro. in. l. si sacer nu. 4. soluto matrimonio. & alij relati per Ripam. vbi dicit communem. in. l. t. n. 21. C. de edendo. & per Carolum Ruinum. n. 173. soluto matrimonio. licet contraria opinionem. immo quod heredes defuncti non teneantur ad dotandam filiam defuncti. tenet Bald. & Alex. in. d. l. si sacer. n. 4. Fuda batur ex eo. quia nulla est obligatio. que in eos transferatur. Sed valde praedicti deci piuntur. immo pro constanti tenendum est. heredes copelli posse officio iudicis ad dotandam filiam defuncti. quemadmodum & compelli posset ipse defunctus ea ratione. quia licet quando coperit officium iudicis non praebeat obligatio. praeedit tamen quasi obligatio. que transferitur in heredes. glo. l. si feriu. §. si. de verbo. obliga. & sic sufficit quasi debitum. vt onus dotandi transeat in heredes argumento. tex. in. l. non solu iuncta. l. quod si minor. §. si. de minoribus. 34. Hinc fit. quod etiam si filia cum indigno contrahat matrimonium habet ius compellendi patrem pro dote: nam matrimonia debent esse libera. cap. gema. de sponsa. ergo cum quocunq; filia contrahat. debetur sibi dote. Na licet iure antiquo esset data licentia parentibus exheredandi filia. & aduersus filios indigne contrahentes. l. 3. §. si emancipatus. de bonorum possessione contra tabulas. ea tamen licentia sublata est per Iustinianum in authentico. vt cum de appellatione cognoscitur. §. aliud quoque. collatione. 8. & licet non potest pater etiam si filia indigne contrahat dote illi denegare. tenet Linola. cap. accedens. num. 4. de procura. Alex. num. 32. l. 1. soluto matrimonio. vbi Ripa. n. 57. dicit virorem Palacios Rub. in. c. per vestras. 3. no tabili. Xarez in. l. fori. titulo. de los casamientos. num. 28. Et ita tenendu licet contraria sententiam. immo quod quando filia nupsit indigne non teneatur pater illa dotare. quia pater & vniuersa familia afficitur iniuria. tenet glo. c. de raptoribus. verbo. ex

35. cufata. 36. q. 1. Abb. c. 1. de adulterijs Bald. l. 1. hu. 6. soluto matrimonio. vbi Ripa. n. 59. dixit communem. Cotiarr. in. 4. 1. par. ca. 3. 6. 8. n. 5. Anto. Gibertus de dote. c. 3. n. 19. Fundatur per tex. in. c. honorantur. 32. q. 2. vbi ad patrem spectat non ad mulierem quere re viru. Na illud procedit de consilio & non de precepto. Nec diuus Ambro. negat posse filia sibi maritum querere. licet honestius sit illud ad patrem referre. Sed videndum est. an quando pater tenetur filia dotare. sic & mater ad hoc teneat. Et resolutio te tenet matrem non teneri ad filiam dotandam: nam hoc soluum est officium paternum ex. l. qui liberos. de ritu nuptiarum. l. profectitia. de iure dote. & sic mater libera est ab hac obligatione. l. nec mater. C. de iure dote. l. cognovimus. C. de heredi. insti. l. 2. tit. 11. p. 4. Quod veru intelligitur nisi magna & probabilis causa contraria postulet. veluti quando filia aliude non habet. quia pater mortuus est. & ipsa est pauper. & mater est diues. quia licet mater sit libera ab hac obligatione alibi liberos preter primu trieniu. l. si quis a liberis. de liberis agnoscet. glo. in. l. nec filium. C. de patria potestate. verbo. tit. glo. in. l. alimenta. C. de negotiis. glo. l. 1. versi. ex tempore. vbi pupillus educari debeat. Ripa. l. 1. soluto matrimonio. Greg. Lopez. l. 3. tit. 9. par. 4. Molina. l. 2. de primogenitis. c. 15. n. 2. Ioan. Garcia. de expensis. c. 3. n. 29. facit tex. in. l. 3. tit. 19. par. 4. Vnde dicendum. quod licet ad hoc solu mater teneatur. si tam diues est. & filia aliud de non habet poterit copelli. mater adhuc. Sed videndum est viru si inater diues sit. & filia habeat auum paternum. possit copelli aut ad dote danda nepte. Et in hoc tene quod diversae sunt sententiae. Prima est quod auus paternus tenetur dotare neptem. si filia non potest a patre dotari. vel quia mater non potest. Hac esse communem opinionem tenet La. lo. n. 27. Ripa. n. 76. l. 1. soluto matrimonio. C. contraria tamen sententia. immo quod auus paternus possit copelli ad dotandam neptem. licet eius pater sit diues. dixit communem. Socinus. d. l. 1. num. 49. Socinus iunior con filio. 29. n. 37. volumine. 3. Palacios Rub. in repetitione. c. 3. notabili. §. fin. n. 1. Menesius in authentica res que. C. communia delega. Quod veru intellige quando auus paternus habet nepte in potestate & pater vel mater non habent vnde illam dotare possint. tunc auus paternus tenetur neptem dotare.

dotare. & sic procedat. opinio. Et hoc casu est verissima vt restatur Carolus Ruinus. d. l. 1. n. 162. Corrasius in. l. qui liberos. n. 60. de ritu nuptiarum Albornoz de arte contractus. lib. 4. titulo. 15. Pro qua sententia est tex. in. l. 7. titu. n. par. 4. secundum quam intellige tex. in. l. & ideo de iure dote. §. si. & l. dedit. C. derei vxori actione. l. f. y. vtrinque. C. de dotis promissione. Secundo vero casu. quando pater vel mater est diues. & potest dotare filiam. tunc auus paternus non tenetur illam dotare. quia non procedent in auo materno. nam auus maternus illo casu teneret dotare neptem. l. non quemadmodum. de liberis agnoscendis. l. unica. §. extraneum. C. de rei vxoria actione ibi. virilis sexus ascendentes. Habito pro constanti. quod auus dotat filiam in praedicto casu. quia tenetur. videndum est si ipse auus nullo impellente. sed quia sibi placet dotat neptem. censeatur dos. data contemplatione filiae. vt sit conferenda in legitima filia. an vero contemplatione neptis. vt non conferatur. In quo articulo distinctione est. constituenda. Aut constat auctu contemplatione filii vel filie dotasse neptem & tunc tenetur filius. vel filia in sua legitima conference. arguento. l. profectitia. de iure dotum. l. sed si plures. §. in abrogato. iuncta. l. dedit dotem. de collatione. ne dote. Aut auus dotauit neptem amore. quo illa prosequebatur. & eius neptis contemplatione. tunc non tenetur filia computare vel filius in sua legitima arguento. l. auus de iure dotum. Aut sumus in dubio. tunc per conjecturas probabiles est videndum. cuius contemplatione neptem dotauerit. Si tamen probabiles conjecturæ non existant. contemplatione filie illam dotasse videtur. & sic esse conferendum. Sic colligitur ex. l. dedit dotem de collatione dotis. communis secundum Paulum de monte Pico in. l. in. 4. ad. l. Falcid. Alciatus regula. 1. presumptione. 17. Decius confi. 8. n. 5. Alex. confi. 31. lib. 4. Ant. Gomez. l. 29. Tauri colu. penultima. Ant. Gama. in decisionibus Portuga. decisione. 3. 4. Baçca de dotibus. c. 7. n. 15. Greg. Lopez lib. 8. titu. 11. par. 4. Palacios Rub. in. c. per vestras. 3. notabi. §. 27. num. 2. 40. Hinc fit. quod tenetur etiam frater sororem ex patre & matre sibi coniunctam dotare. si ipsa non habet vnde se dotare possit.

Hinc fit. quod vñq; adeo frater tenetur foro argumento. l. non omni. C. de administratione tutorum Bar. l. queſitum. vbi pupillus educari debeat. Bald. l. fin. colu. 2. C. de dotis promissione Bald. in authentica res que. C. communia de lega. Ioan. Crutus. n. 81. l. 1. soluto matrimonio. Baçca de dotibus. c. 12. n. 26. Molina de primogenitis Hispanorum. l. 2. c. 15. num. 58. Pelaez in tractatu maioricatum. 4. par. que. 27. & Anto. Go. l. 40. Tauri n. 75. Vnde subdeducitur. quod cum frater clericus etiam de bonis intuitu ecclesiæ quæfit teneatur soror in opere alere tenet. Abb. cap. peruenit. de arbitris. & potest abusu & mala distributione sublata tanquam de proprio patrimonio disponere. maxime in causas iustas. vt tenet Propositus. Alexander in. capi. 1. 44. dist. Sanctus Thomas. 2. 2. queſt. 185. art. 7. Soto. libr. 10. de iustitia & iure. queſt. 4. ar. 3. Sarmiento de redditibus ecclesiasticis. 2. par. in principio. Et cu dotis causa. vt prædiximus. sit causa pia. dicendum est teneri fratrem clericum. etiam ex redditibus intuitu ecclesiæ quæfit dotare sororem. tenet. Baldus Nouellus de dote. priuilegio. 16. 6. partis. Palacios Rubios. in. capi. per vestras. 3. notabi. §. 27. num. 4. Est tam in hoc ultimo casu maxima differentia inter patrem & fratrem mulieris. nam licet pater semel filia dotauerit. si dos fuit deperdita. & consumpta non culpa & do lo filie. tenetur pater illam it erum. dotare. l. etiam. §. licet. soluto matrimonio. authenticus. quod locum. C. de collatio. ibi. nisi filie possit imputari. tenet. Guillermus. Benedictus. cap. Raynuntius. versiculo. dote. n. 19. de testamentis. & plures relati per Villalobos communium sentiarum. verbo. dote. n. 185. Baçca de dotibus. c. 16. At vero frater postquam semel dotauit sororem. siue sua culpa vel dolo fuit. dotem consumpsit. vel fuit deperdita. non tenetur iterum illam dotare. argum. tex. in. l. si socius pro filia. §. filia. ff. pro socio. Alex. in. l. sicum dote. §. 1. soluto matrimonio. Tiraquellus in. l. boues. §. hoc sermone n. 125. de verborum significacione. Segura in. l. ex legati causa. n. 178. de verbo. Nicolaus Boerius decisione. 131. n. 8. Baçca de dotibus. cap. 12. num. 39. Molina de primogenitis Hispanorum. libr. 2. c. 16. num. 250. Hinc fit. quod vñq; adeo frater tenetur foro.

sororem dotare, si alii unde ipsa non habet, 43 quod etiam si testator prohibuerit ne bona reliqua filio & eius successoribus alienetur, ut sunt bonavinculata bona majoricatis, adhuc talis filius praedictam sororem dotare, & bona illa restitutioni subiecta alienare ad dotandam sororem. sic Docto. cap. licet de voto. Ioan. Andre. in regula sine culpa de regu iur. li. 6. Xuarez. l. cum in prioribus limitatione. 2. ad. 1. regni. C. de inofficio. Menesius in authentica res que. C. communia delegatis. nume. 52. Couarr. lib. 2. resolutionum. c. 6. num. 10.

In tantum, quod etiam si testator expresso dicat in testamento, vt sua bona non alienetur etiam ad dotandam filiam, adhuc alienari debent per fratrem, ea ratione, quia si instituens majoricatum, vel vinculum tenebatur filiam dotare, nihil obstat eius prohibitio, cu ex suo facto ab ista obligatione, minime liberare possit: tenet Grego. Lopez. l. 6. titu. 1. par. 4. & si contraria sententiam plures tenuerint relati per Tiraquellum de primogenitura. q. 61. num. 7.

Quod quidem supra resolutum est in bonis prohibitibus alienari, ita posse pro dote filiae alienari; quod etiam in omnes successores vinculi vel majoricatus transire, ut teneatur possessor majoricatus sororem vel filiam dotare, ad quod securius agendum faciliter ab ipso regi, impetratur facultas, vt ex bonis vinculatis daretur filia, quod quidem aequissimum & iuri consonum esse testatur Pinelus. l. 1. C. de bortis maternis. 3. par. nti. 102. Molina de primogenitis Hispanorum. lib. 4. ca. 6. vbi hanc rem singula 45 distinctione resoluta. Sed videndum est, vtrum possit aliqua lege effici, vt pater non teneatur filiam dotare, ita quod an id lex efficeret posse, & posse ad utramque partem disputat articulū Menchaca de successione creatione. 6. 20. nu. 312. per tex. in. l. 2. & l. 4. titu. 1. lib. 5. ordina. & facit. l. 1. titulo de los adulterios. lib. 8. ordi. per. 1. 49. Tauri. vbi constituantur cause propter quas filia perdit legitimam, & dote: ergo id fieri potest, vt pater non compellatur eam dotare.

Ex his etiam notaandum est, quod non solum filiam legitimam ex legitimo matrimonio habitam tenetur pater dotari, verum etiam filiam naturalem, vel spuriam. 46 Sed in hoc discrimen constituitur: nam fi-

lia legitima potest pater in tota legitima sua dotare, & si unica sit in omnibus bonis, at vero filiam naturalem, vel spuriam solum potest dotare in eo, quod pro alimētis illi poterat relinquere de quinto bonorum, ita ut si quintum excedat, in eo quod excedit non valet dos spurie vel filiae naturali concessa, nisi in eo tantum, quod continetur in ipso quinto bonorum patris. Bald. l. eam quam. C. defideicomissis. idem in. l. si maritus. soluto matrimonio. Couar. in. 4. 2. par. c. 8. 5. 6. num. 8. Perez. l. 22. titu. 3. lib. 1. ordi. Tellus Fernandez. l. 10. Tauri. n. 3. Duñas regula. 367. facit. l. 9. & 10. Tauri & l. 7. titu. 8. lib. 5. recopilatio. Et ratio huius sententiae est, nam cum alimenta, quae spuriis debentur miserationis causa debentur, non consideratur necessitas vel quantitas dotis in filia spuria, sed quod ad eius quantum attinet, & sic non debetur, sicut alimenta spuriis secundum dignitatem personae, sed secundum necessitatem eius, cui præstantur, quae alimenta in spuriis sunt taxata usq; ad quintam bonorum partem iuxta. l. 10. Tauri. & l. 7. & 8. titu. 6. libr. 5. recopilatio. In hac etiam materia illud considerandum est, quod licet iure communis non esset taxata quantitas in constituta tote filiae, sed secundum dignitatem personarum, & patrie consuetudinem & facultates dotantis, & numerum liberorum arbitrabatur. l. quero. l. cū post gener. de iure dotium: ita ut si qualitas personarū id postulabat excedebat dos ipsam legitimam, & totum dos appellabatur. Barto. l. filiae de leg. 3. Albertus Brunus de dispositionibus, & rebus dubijs. §. venio. Callaneus in consuetudi. Burgundia, rubri. 7. §. 12. Palacios Rub. in. c. per vestras. 3. notabilis. §. 22. & 23. num. 3. Baeza de non meliorandis filiabus ratione dotis. c. 1. num. 6. Menesius in authentica res, quam. C. communia de lega. Id tamē nouiori iure compositum, & emendatum est, vt legitima filiae ultra suam legitimam non excedat, vt infra probabimus. Nam & si quilibet de re sua pro voluntate possit disponere, & eam distribuere. l. in re mandata. C. mandati. l. nemō exterus. C. de Iudeis. l. sed si legē. §. consuluit. de petitione hereditatis. id verum seruato moderatione: natū immodefatus abusus nemini etiam de re sua permittitur, vbi qui in expēdendo bona sua modū non seruat, potius dilapidator dicitur, & iure optimo illi

illi interdicunt bona argumento. l. 1. de curatore furioso. l. 1. cui bonis de verbo obliga. Vnde cum multoties patentes promittebant maiores dotes, quam eorum facultates postulabant, vt honorabilius filias matrimonio copularēt, & alios filios absque substantia relinquebāt, vt vni genere satisfacerent, factum est, vt iure nostro regio statutum sit, vt non possit filiae maior dos assignari, quam eius sit legitima iuxta. leg. 1. ti. 2. libro. 5. recopilatio. Quod fit, vt licet alias attento iure regio non diceretur dos excessiva illa, quae non excedebat tertium & quintum bonorum patris, & legitimam filiae iuxta. l. 9. ti. 3. lib. 3. fori. & l. 7. ti. 12. lib. 3. fori. & l. 29. Tauri. hodie tamen ex dicta. l. recopilationis. nulla via seu forma potest ratione dotis à patre ultra legitimam aliud filiae assignari, licet in testamento recte possit assignari ratione dotis tertium, & quintum bonorum, quod in d. l. nō prohibetur, cum cesset ratio prohibitionis, scilicet, ne parentes in vita defraudentur bonis suis.

Quod quidem prohibitio de non meliorando filiam ultra suam legitimam, etiam in nepte locum habet, cum appellatione filiae neptis comprehendatur. l. liberorum §. sed papyrus. de verborum signif. Sed licet non desint qui hanc partem teneant, quos refert Baeza de non meliorandis filiabus. cap. 7. num. 16. tamen in hoc tene posse auum. neptem ratione dotis. meliorare, nam in correctorijs appellationibus filiarum nepotes non continentur. Barto. l. liberorum. de verbū significatiōne. Doctores. l. Gallus. §. & quid si tantum. & §. instituens. delibēris & posthumis. Sed prædicta. l. 1. recopilatio. est lex correctoria, & odiosa filiae, nimisrum si ad nepotem non extendatur, maxime quia nepti est diuersa ratio, cum auus non teneatur illam dotare nec illi debetur legitima sanctibus filiis, ergo non videtur pura & mera donatio, & liberalitas, quam liberē parentes facere possunt de tertio, & quinto: in quolibet descendente, vt in. l. 2. ti. 6. lib. 5. recopilatio. & in. l. 18. Tauri. quod aperte significant verba. d. l. 1. recopilationis ibi. [A. sus hijas legitimas.] Et hanc partem esse verissimā tenet Tellus Fernandez. l. 17. Tauri, & esse verissimā tenet Matienço. in. l. 1. tit. 2. libro. 5. recopilationis. & si plurima adducat Baeza de non meliorandis filiabus

ratione dotis. cap. 7. nume. 11. pro contraria opinione.

Sed videndum est, vt hæc dos, quæ assignatur à patre filiae dicatur iuxta eius legitimam assignata, vel excessiva quod tempus debeat attendi & considerari, an tempus mortis patris, an vero tempus assignata dotis. Et resolutiū tenēdū est, quod consideratur tempus dotis datæ, & promissæ & secundum qualitates, quas tunc pater habebat Doctores in Authentica. res quæ. C. communia delegatis. Gomez Arias. l. 27. Tauri Palacios Rubios, in cap. per vestras notabilis. 3. cap. 23. Bald. Nouell. de dote. 6. parte principali. priuilegio. 17. nu. 4. Baeza de non meliorandis filiabus. cap. 31. numero. 3.

Quod fit, vt si tempore dotis promissa, non erat in officiosa, licet pater postea perueniret ad inopiam, & paupertatem non detrahitur aliquid ex tali dote. tenet De cius consilio. 277. colum. 1. Boerius decisio ne. 62. nu. 11. Quæ sententia licet cōmuni iure obseruetur, iure vero regio ad tollendas difficultates constitutum est, quod sit in electione generi, cui promissa est dos vel inspicere tempus mortis promittentis, vel tempus promissionis dotis. tenet. l. 3. tit. 8. lib. 5. recopilatio.

Illud tamen considerandum est, quod quando doceat excessiva non reuocatur in totum sed in illo duntaxat, quod excedit legitimam. Doctores in Authentica. vnde si parentes. C. de inofficio. Baldus. l. si emcipati. C. decollatio. Palacios Rubios in. c. per vestras. 3. notabilis. §. 24. Bald. Nouellus tractat de dote. 6. par. priuilegio. 41. Bertrandus. in. l. hac edictali. numero. 66. C. de secundis nuptijs. Gregor. Lopez. l. 3. tit. 15. par. 4. Baeza de non meliorandis filiabus ratione dotis. capi. 33. numero. 14. Anton. Gomez. l. 29. Tauri Matienço. l. 3. tit. 6. lib. 5. recopilationis.

Cum igitur pro constanti habeamus, quod pater non potest dare filiae ultra suā legitimam in dotem, vtrum fratres possint si dos est excessiva illam reuocare in vita patris, an vero post mortem patris ari. in vita mariti, an illo mortuo, & diuersè sunt sententiae. Prima est, quod in vita patris non possunt fratres reuocare excessum dotis, quia viuo patre nullum ius habent filij ad legitimam petendam, sed solum spē, argumento. l. nec ei. de adopt. mortuō ta-

men patre bene possunt: tenet Segura, in 1. cohæredi. §. cum filiæ, num. 130. de vulgar. Palacios Rubios, in. c. per vestras nota bili, 3. §. 22. num. 4. per tex. in. l. 2. l. si totas 1. si mater. C. de inofficio donationi. te-
net Castillo, l. 19. Tauri Couarr. de spon-
fali, 1. part. cap. 8. §. 6. num. 12. Tiraquel, l. si
vnquam. verbo donatione largitus. numero.
2. 45. C. de reuocā. donatio. Baeça de do-
tibus. capit. 32. vbi tenent, quod constante
matrimonio non possunt fratres reuocare
dotem inofficiam, per tex. in. l. dotis qui
dem. C. decollat. tenent etiam plures rela-
ti per Campetum traſtatū de dote. 1. part.
quæſt. 48. Negusantius de pignor. 2. part.
membro. 4. num. 50.

Contrariam tamen opinionem, imò q̄
fratres possunt petere reuocationem dotis
post mortem patris constantē matrimonio
tenet Paulus de Castro, l. 1. C. de inofficio.
dotibus. Gomez Arias, l. 27. Tauri commu-
nis secundum Baeça vbi supra. numero. 3,
facit. l. 3. titul. 8. libr. 5. recopilationis. per
quam hæc secunda opinio est verior, & pra-
cticatur. Bene tamen vctum est, quod fru-
etus illius excessus non possunt peti ab
alijs fratribus simul cum ipso excessu, sed
solum illos fructus, quibus post mortem
patris soror & gener fuit potitus, non ve-
ro eos, quibus fuit vsus in vita patris, licet
per plures annos illis fueretur. Nam licet
possidens rem aliquam ex contractu nul-
lo. non faciat fructus suos, sed eos restitu-
re teſteatur, authentico. de incestis nuptijs
vbi glos. verbo imminere, id enim verum
est a tempore quo non valet contractus, ve-
luti est post mortem patris. Sic resolut
Baeça de non meliorandis. c. 33. & 34. nu. 1.
cum sequentibus. Hinc fit, quod vſq; adeo
fratres possunt post mortem patris petere
excessum dotis à sorore, quod licet alias at
tentō iure communia abstinentia se ab
hreditate possit retinere filia dotem promis-
sam, nec in collationem illam trahere cum
fructibus. gl. in. l. cx causa donationis. C.
familiae herciscundæ. Bald. l. si emancipa-
ti. C. decollatio, ex emplofilij cum aliquid
à patre reliquit est, quod si se abstineat
nou tenetur conferre, nisi quando vellet
esse hæres patris. l. ultima. decollatione do-
tis. Iure tamen regio aliter dispositum est,
imò quod etiam si filia se abstineat ab ha-
reditate patris, tenetur conferre dotem ad
petitionem fratrum, cum pater ultra legiti-

mari nō possit dotare filiam. l. 1. tit. 2. lib. 5.
recopilatio. Matienço, in. l. 3. titul. 8. eode
lib. 5. recopilatio.

Dos autem immensa dicitur quando
alijs fratribus præjudicatur in legitimacū
excepta quinta parte bonorum omnia
alia bona dicantur legitima filiorum iux-
ta. l. 9. tit. 5. lib. 3. fori.

Quod autem maiorem dubitationem
habet illud, est, vtrum si pater dedit filiæ
plus in dotem, quam suam legitimam vi-
deatur illam meliorare, & videtur illam fi-
liam meliorare in eo, quod excedit suam
legitimam per text. in. l. cum pater. de le-
gatis. 2. in. §. euicti. vbi inquit text. quod diui-
sio & inæqualitas inter fratres facta à pa-
tre habet vim prelegati. Facit text. in. l.
vxori delegat. 3. vbi quando ex verbis te-
statoris constat quod voluit filio legatum
prælegare habet vim prelegati. Facit etiam
pro hac sententia. l. 26. Tauri, cui consonat. l.
10. tit. 6. libro. 5. recopilationis, qua proba-
tur, quod donatio à patre facta filio censem-
tur fieri iure prælegati, vel meliorationis,
vt etiam si fiat ad dotem cum dotis causa
quædam donatio dicatur per. l. 29. Tauri,
cui consonat. l. 13. tit. 8. libro. 5. recopila-
tionis. Sed leges Tauri videntur inter se in
hoc articulo repugnantiam habere, si quidem
in quantum. l. 29. dicit, quod dos filiæ
sit conferenda, & l. 26. inquit, talem dona-
tionem non esse conferendam, omittit plu-
res intellectus, quos leges illæ habent,
& quæ tradit Palacios Rubios in repetitio-
ne. cap. 3. notabili. §. 22. de quo ipse gloriatur.
Vetus intellectus est, quod dicta. l. 26.
loquitur in simplici donatione, in qua cè-
setur filius tacite melioratus, quod secus
est in dote & donatione propter nuptias,
& alijs donationibus similibus doti, qua-
les sunt donationes ob causam. Hoc sup-
posito donationem simplicem factam à
patre filio non tenetur filius conferre, quia
cèsetur tacite melioratus in tertio & quin-
to. Sic procedit. d. l. 26. At vero dotem &
donationem propter nuptias & similes do-
nationes ob causam in eo quod legitimam
excedunt sunt conferenda, nec in cis cen-
setur filius melioratus. Sic intelligitur. d. l.
29. Tauri. Quem intellectum melius ex-
ebris sensit Cifuentes. d. l. 29. Tauri, & Tel-
lus Ferdinandez, Xuarez. leg. quoniam in
prioribus. quæſt. 5. C. de inofficio. Due-
nas in regula. 222. limitatione. 5. Couarr. c.
Rainaldus

Rainaldus. §. 2. num. fin. de testamentis. Se-
gura. l. vnum ex familia. §. sed si fundum
num. 57. delegat. 2. & Grégor. López. l. 3.
tit. 4. part. 5. & Vaez de dotibus. ca. 1. n. 29.
63 Hodie tamen cessat harum legum difficul-
tas, cū pater nullo casu ratione dotis pos-
sit filiam meliorare, & sic si pater dedit illi
dotem, quæ attenta qualitate, & quantita-
te bonorum excedit legitimam, est confe-
rendum. Sed in hoc offert se illa difficul-
tas, quid si pater pro maritanda filia lega-
uit illi centum, & posteā eam maritauit
cum quinquaginta, an possit mortuo pa-
tre illa quinquaginta petere, vt centum
adimplantur in legato reliquo. Et tene-
quod si legitima aliorum filiorum nō la-
datur potest illa quinquaginta petere. Sic
est intelligēdus Barto. in. l. Lucius Titius
testamento. de legat. 2. vbi Peralta dicit
communem. num. 38. & Couarr. cap. offi-
cij. de testamentis. num. 9. Aluárodo de cō-
iecturata mente testatoris. libro. 3. capi. 2.
numero. 31.

64 Ulterius in hac materia illud dubium
est terminandum, habito pro constanti,
quod mulier est alēnda à viro. l. si cum do-
tem. §. sin autem in sc̄uissimo. folio ma-
trimonio, vbi gloss. & Doctores communi-
niter. Angelus in. §. fuerat numer. 8. insti-
tuta. de actio. facit. l. si quis vxorem. in prin-
cipio. de donatio. interviro. videendum
est an hæc alimenta sint præstanda secun-
dum vires dotis, an vero ultra. Et quidem
articulus est difficillimus, de quo dici po-
test, quod de Oreste, Scriptus & in tergo
necdum finitus Orestes. Si quidem multi
tenuerunt, quod alimenta sunt præstanda
vxori secundum facultates dotis, & non
ultra, inter quos fuit Speculator titulo
de dote post diuortium restitucenda. for.
in matis. nu. 15. Abb. cap. ex literis. num. 3. de
diuortijs. Palacios Rubios. §. 11. num. 15.
Campetius de dote. 2. part. quæſtione. 53.
fundantur per text. in dicit. §. fin. autem in
sc̄uissimo ibi. Secundum dotis quantita-
tem, & per text. in. l. cum vnu. §. fin. de ali-
mentis & cibis. legat. ibi. Pro modo lega-
tæ dotis.

65 Contraria tamen sententia verior est,
imò quod maritus tenetur præstare alime-
ta vxori ultra quantitatē dotis, secundum
qualitatem & conditionem mariti & vxo-
ris glos. in. l. si cum dotem. §. in sc̄uissimo
verbo, secundum dotis communis. secun-

dum Angel. in. §. fuerat. instituta. de dote.
l. qui in vxore. C. de negotijs gestis. In-
nocentius. cap. per vestras. de dote. Ber-
trandus consilio. 143. vbi dicit, quod licet
mulier nullatenus adduxerit dotem tenetur
illam maritum alere, dicit comisus Al-
ciatus consilio. 241. num. 3. de quo articu-
lo vide Lara de aliamentis. in. §. si quis ex
his. num. 20. Quod fit ut veriorē existime-
mus sententiam, quam defendit Couarr. in
4. par. 2. capit. 6. in principio. quād ante
tenuerat Cardinalis in. c. per vestras. de do-
natio. interviro. oppositione. 4. & Bald.
Nouellus de dote. 6. part. priuilegio. 43. te-
nentes quod etiam si mulier, vel eius pa-
ter non soluat dotem, promissam genero
teneatur, eam alere, neque potest illam à
domo expellere, licet aliter tenuerit glos.
in authentico. de non eligendo secundo
nubentis. verbo, onera. collatione. 1. vbi te-
net, quod si non sit dos soluta gehero, po-
test expellere vxorem à domo. Fundatur;
quia alias non dicerebat eam vxorem, nisi
dos sibi solueretur. Vide cum dos consti-
tuatur ad onera matrimonij sustinenda, si
dos non detur cessat causa, ob quā vir
duxit, hanc partem tenet laſo. iii. §. fuerat;
numer. 98. instituta. de actio. Paulus in. l.
si cum dotem. §. sin autem. nu. 4. folio ma-
trimonio. Secundio facit, quia mulier de-
fructibus dotis est aleida. argumento. l.
pro oneribus. de iure dote. c. salubriter.
de vſuris. & multis comp̄bat. Palacios
Rubios. d. c. per vestras. 3. notabili. num. 2.
de donatio. interviro. & tenet Baeça de
dote. ca. 32. num. 2. cum sequentibus. Sed
licet hæc in puncto iuris communior sit
opinio, nihilominus ex æquitate verior
est opinio Couarr. nec aliud obseruari in
praxi hucusque vidi, sed quod vir agat &
vtatur sua actione aduersus sacerdotem, vel
dotem promittente. Nihilominus & si
ei non soluat, credo quod censuris per
prælatum compellebit, vt eam reuertatur
in dominum, si ex hoc illam expulit.

Sed in hoc articulo dubium est singula-
re, quid si maritus per plures annos non re-
cuperauit dote, vtrum posuit ex dote nō
soluta petere frumentus salua conscientia. Et
posse tenet Ioan. Maior. in. 4. dist. 15. q. 31.
columna. 3. Adrianus in. 4. de restituzione.
§. sed dubium. folio. 56. Neque refert an si
pecunia esset contractaturus, vel predia
empturus, cum iam subierit onera matri-
monij:

monij:tenet Caieta.2.2.quæst.78.artic.2.
& Palacios Rubios,in capit,per vestras.6.
notabili,nu.2. In tantum , quod licet per
decem annos nō recuperauerit dotem,po-
test dictos fructus petere, neq; ex hoc vi-
detur eos remissse:tenet Alexan.in.1.que
dotis,soluto matrimonio.Angel.in.9.fue-
rat.de actio.num.7.Carolus Ruinus con-
filio.224.num.15.Fundatur hæc sententia
pertext,in.ca.salubriter.de visuris.quem
eleganter & eius intellectum expendit
Medina de contractibus.cap.de adquisitis
per visuram.9.ad cap.salubriter.Castillo.1.
29.Tauri,num.36.Couarr.lib.3.resolutio-
num.capit.1.nu.3.Soto de iustitia & iure.
lib.6.questio.1.art.2.Nauarr.in Manuali.
cap.17.num.272.idem in repetitione. c.i.
14.questio.3.num.7.Baeça de dote. cap. 25.
num.7.&.8.Mexia de taxa panis.conclu-
sione.3.

Hinc fit, quod si mulier, cui fuit promissa dos, & non soluta, decedat, & relinquit heredes, tenentur heredes, & si filij sint, computare fructus in sortem principalem, si aliquam rem in pignus dotis ipsa mater recepit, per text.in.l.i.C. de pigno ratitia actione, tenet Innocetius communiter receptus in dict.c.salubriter.de vñris, Florentinus in summa.z.part.titulo.i., cap.7.¶.19.cum in predicto casu cesset ratio alimentandi vxorem, in quo principia liter consistunt onera matrimonij, de quo vide Anto.Gomez.l.53.n.48.in.ll.Tauri.

8. Ex quā resolutione infero intellectū,
& interpretationem ad text. in c. salubri-
ter de vñris. videlicet, quod ille text. non
habeat locum respectu vxoris, quod si re-
maneat vidua & dos illa à patre data rema-
neat penes h̄eredes mariti non potest ex
pignore pro dotis securitate recepta percī
per fructus, sed tenetur eos in sorte cōpu-
tare principalē, cum ipsa vxor non susti-
neat onera matrimonij. Tenet Barto. l. at-
qui natura, §. non tantum de negotijs ge-
stis. communis secundū Matthēu de Affli-
ctis decisione. 284. Conrādus de contracti
bus. q. 35. conclusione. 9. Ant. Gom. d. l. 53.
Tauri. Soto. lib. 6. de iustitia, & iure. q. 1. ar-
ticul. 2. ad finem, nihilominus tamen cum
dos debeatur ab h̄eredibus viri vxori vi-
duę immobilia statim cum fructibus, mo-
bilia verò intra annum glosil. vnica. §. ex
actio. versi. restituendis. C. de rei vxoriae
actione. Doctores. l. diuortio soluto matri-

monio. Cou. in. 4.2. p. 3.5. 9. n: 9. l. penultima titulo delas dotes. p. 4. Ioā. Garcia de expensis & melioratio. c. 8. num. 30. dicendum est quod si ipsi heredes soluerūt vxori immobilia cum fructibus cum pro immobilibus detur annus non poterit vxor aliquid exigere, neq; in vim pacti deducere de redditibus absq; vsuræ vitiis. Nam & si quando vxor est pauper, & heredes viri diuites alimenta intra annum si nō nubat præstare teneantur, si dos fuit in pecunia data viro & ipsi heredes habeant annum ad illam soluendam non poterit aliquod interesse illi dari, alias cōmitteretur usura, cum pro illo tempore ipsi cogi non possint, & ipsi vxori alimenta pro illo tempore & anno debeantur. Si vero neq; bona immobilia sunt sibi restituta nec ipsa habet vni-

anno debeat. Si vero neq; bona immo-
bilis fuit sibi restituta nec ipsa habet vn-
de se possit cōmode sustentare, tunc exi-
stimo ratione lucri cessantis & dāni emer-
gentis percipere fructus pignoris : & hoc
casu habebit locū dispositio.ca.salubriter,
vel pacisci vt interim dū soluitur dos cer-
ta annua quantitas ab hæredibus persolua-
tur: tenet Alexan.conf. 14. lib. 5. Lancelo-
tus Decius in l. diuortio soluto matrimo-
nio col. 3. Fano de pigno 5. mēbro 5. p. in
fine, Couar.lib. 3. resolutionū cap. 1. n. 3. in
medio.

Ex quare solutione oritur singularis dubitatio, an si maritus in testamento relinquit vxori centum interim quod mulier dote non petierit, si haeres non petita dote ab uxore ipse sponte illam offerat, & ipsa illam accipiat, perdat legatum. Et Bartol. in. l. amplius non peti. ff. rem ratam haberi, nume. 7. tenet dotem perdere, quia debuit mulier cauere se non petitur argumento. l. mulieri. in principio. de conditio. insti. l. Mutiana. de conditio. & demonstratio. Campetius de dote. 2. parte. q. 57. facit doctrina glos. in. l. initus. de regul. iur. quæ tenet, quod ille, qui accipere prohibetur, non potest accipere, quod sponte offertur, sequitur Barto. l. si quis pro eo, numero. ii. de fideiis flor. R. ipa tractatu de peste. titulo de remedij praeteriuatiis. numero. ii. 2. Rolandus. confilio. 66. Gregor. Lopez. l. 8. titu. 9. par. 2. & est communis secundum Lara de alimentis. §. si quis ex his nro. 213. & haec sententia est verior & teneenda. ex. l. non utiq. §. idem. Julianus. de eo, quod certo loco. Contraria sententia immo. quod mulier non perdat cuiusmodi legatum tenet

De legato incertis perf.reli.&c.

renat Baldus in l. t. C. delegatis numer. 11. 75 text. in. la. si duidis. C. qui potiores in pigno
earatione, nam haeres, qui sponte dat vxori
dotem, conditioni introducta renuntia
re videtur, quæ conditio habetur pro im
plete, cum facto haeredis fiat quo minus
adimpleatur, nec imputabitur mulieri,
quod dotem accepit, cum haeres sponte
dederit, arguento. l. fideicomissa. §. si
rem. versiculo maxime. delegat. 3. quæ sen
tentiam Baldi sequitur Iason. in. l. r. nume
ro. 8. C. delegatis. Et licet illam difficul
tatem componere velit Paulus de Castro.
dict. l. amplius non peti. ff. rem ratam ha
beri. nihilominus prima sententia est te
nenda. 76

Circa ultimam partem huius glossae quæ de restituenda dote soluto matrimonio tractat, videndum est, utrum matrimonio soluto, incontinenti efficiatur mulier domina rerum dotalium absque alia traditio.
72 ne noua ab vero requiratur noua traditio. Et partem affirmatiuam, scilicet, quod noua traditio sit necessaria tenet Alexan. in 1.3. num. 6. iii principio. soluto matrimonio. Baldus Nouellus tractatu de dote. 8.p. priuilegio. 8.num. i. fundatur per tex. in. l. doce ancillam. C. de reiudicatione. vbi non solum conceditur viro dominium rei dotalis, sed ius & facultas agendi exercitium actionis, facit text. in. l. si prædium.
73 C. de iure dotium. Ex quibus iuribus cōmuniter Doctores notant dominium rei dotalis esse penes maritum, quorum primus fuit Accursius in. l. in rebus. C. de iure dotium. vbi illum sequitur Baldus. in. l. diuinitio. 6. si fundum soluto matrimonio.

77 maritus non sit dominus dotis vxoris. Et hanc partem tenet Duarenus in Rubrica, soluto matrimonio. Balduinus in princip. institut. quibus alienare licet. idem. l. natu
taliter. v. nihil commune, de adquirenda possessione. num. 33. Corrasius libro. 5. mis
cella. cap. 14. Casius lib. 2. intellec
tum sin
gula. cap. 5. & relati per Pinell. vbi supra.
Et tenendo hanc partem non obstant fun
damenta primæ partis, scilicet, quod mari
tus sit dominus rerum dotalium: nam in
telligitur fictione quadam iuris ad eos ef
fectus, duntaxat in iure expressos, videli
et, ut maritus agat, & vt refruatur propter
ingentem sarcinam oneris matrimonij.
Sic intellige iura propria sententia ad
ducta. At vero ad effectus non expressos
in iure non extenditur illud dominium
fictioni mariti. Concludendum igitur est,
quod soluto matrimonio necessaria non
est noua traditio dotis.

Sicutur, ut praedicti Doctores tenent, dominium resedit penes maritum, sequitur, quod soluto matrimonio noua traditio necessaria est. Ex aduerso tamen, i. nō quod noua traditio non sit necessaria soluto matrimonio, sed cō ipso transeat dos in vxorem, tenet Pinel. l. r. C. de bonis. mater. 3. parte, numero. 13. &c. 14. Molina de primogenitis Hispanorum. lib. 1. capit. 23. Ioann. Garcia de expēs & melioratio. ca. 13. n. 7. Fudatur hæc opinio ex text. in. l. in rebus. C. de iure dotium, ibi cum eadem res sit talis & ab initio vxoris fuerint, & natura- liter in eius permanerint dominio.

Secundo fundatur ex*l. si* cōstante, soluto matrimonio, ibi. Sævitia quæ in proprijs culpanda est in alienis coercenda est, hoc est, in dotalibus. Tertio fundatur ex poëria pecuniaria, quia tunc non nocet in lucris circa medietatem vxoris, ea ratione quia libera administratio concessa alicui, vt alienet non extenditur ad alienationē,

quæ prouenit ex delicto arguento.l. 3. C.de bonis proscripto. Nam dolosa administratio non intelligitur concessa in generali & liberali concesione. administrationis, arguento.l. creditor. §. Lucius. ff. mandati Doctores. l. si. sic. de legat. l. Iaso. l. qui Romæ §. duos fratres. numer. 77. de verbo. obligatio. Sic resolut Molina de primogenijs. libro. 2. capitulo. 10. numero. 96.

Ex quo deducitur, quod cū soluto matrimonio dōs efficiatur vxoris, & sit illi restituenda per hæredes mariti in rebus immobilibus statim, mortuo marito & in rebus mobilibus intra annum. l. iure succursum. de iure dotum. l. i. soluto matrimonio. cap. 1. de donatio. intervirus. l. 23. titulo. l. part. 4. l. 17. Tauri. glos. & Doctores. l. 1. soluto matrimonio. Doctores. in Rubrica. de priuilegio dotis. Campetius de dote. in principio. Baldus Nouellus de priuilegijs dotis. Palacios Rubios, in Rubrica. §. 13. Doctores. l. vnicia. §. ex contrario. C. de rei vxoriae actione. Gregor. Lopez, per text. ibi. l. 31. tit. 11. part. 4. Dicendum est, quod poterit vxor propria auctoritate, dum sit possessio dotalis vacua capere illam absque iudicis mandato, Bald. l. penultima. C. de pignoratitia actione. idem in. l. cum tibi. qui potiores in pignore habentur. Iaso. in. 9. item Seruiana. numero. 72. institut. de actio. Baldus Nouellus tractatu de dote. priuilegio. 6. limitatio. nre. 13. Xuar. l. 8. titulo de las herencias, lib. 3. fori. Sed videndū est in hoc articulo, an si maritus relinquat plures hæredes teneatur vxor ab omnibus dote petere, an vero à quolibet polsit petere illam. Et quod teneatur ab omnibus petere, tenet glos. in. l. pro hæreditarijs. versiculo suo iure. C. de hæreditarijs actio. glos. l. vnicia. §. videamus. verbo. actiones. C. de rei vxoriae actione. communis secundum Iason. post Bartol. in. l. pro hæreditarijs. licet contraria opinionem, inā quod possit mulier petere in solidum à quolibet hærede mariti teneat Bartol. Paulus Albericus in. l. 85 cum ab uno. de legat. 2. sed prior opinio est verior. Quò fit, vt si vxor non habeat alia bona, nili bona dotalia, & traxat litē cum hæredibus mariti, poterit petere vt sibi concedantur expensæ ad prosequendam litem super dote, quemadmodum videmus in causa pauperis, qui ratione pau-

pertatis si litigat cum diuite potest petere, vt dentur sibi expensæ necessariæ : tenet Albericus. in. l. vbi adhuc. de iure dote. Aretinus. cap. si qui testium. de testibus. columaa penultima. Palacios Rubios in capit. per vestras. 1. parte. §. 39. Hinc fit, quod causa dotis, quia causa pia est, debet summarie tractari in iudicio, quando aliqui mulieri pauperi relictum fuit ad eam dotandam. Alias enim, si pater filiæ pro eo quod tenet filiam dotare, vel consanguineus, vel alias ratione amicitiae illam relinquit, quia tunc non summarie, sed quæ admodum & aliæ cause iudicio ordinario est tractanda. Barto. l. 2. de re iudicata. idem l. 1. soluto matrimonio. Palacios Rubios, in cap. vestras. §. 15. numer. 16. Baldus. leg. post mortem. in fine. C. de fideicommissis. Romanus. in Authentica. similiter. C. ad. l. Falcidiam. Guillermus cap. Raynuntius, verbo, & soboles. numer. 5. Nunc autem omnia, quæ in praxi & scholis designata sunt, vt considerentur, non omittam, videndum est, an sit aliqua causa, vel opus factum à marito, quod minuat vxoris dote, ita vt soluto matrimonio ab hæredibus viri connumeretur, tanquam bona, quæ ipsam dote extenuant, & minuant. In quo articulo resolutio est constituta. Aut tales expensæ sunt in magna quantitate, aut in parua. Quando sunt in parua quantitate, tali casu impensæ factæ in rebus dotalibus non minuant dote, nec hæredes mariti repeterere possunt l. i. versiculo nō sint de impensis factis in rebus dotalibus.

Si tamen ita sint necessariæ, quod tota, vel aliqua pars dotis collabatur, tunc tales expensæ minuant dote. l. vnicia. §. sed nec ob impensis. C. de rei vxoriae actione. l. quod dicitur. de impensis in rebus dotalibus. Iure tamen regio omnis impensa quæ auget dote, licet necessaria non sit minuit dote. l. fin. titulo. l. 1. parte. 4. ibi. [Mejorando el hombre la cosa, que le dio en dote su muger, no siendo apreciada, y así como si la refiziese porque fuese mejor, o rentasse mas, las expensas que fiziere, si mejoran la dote puede las contar. Et sic impensæ factæ in rebus dotalibus minuant dote, & illam extenuant. Quæ vera intellige omnia, quādō dos non fuit estimata, quia tunc reddendo rem, vt inuenitur licet deterior inueniatur, quando-

matito tradita fuit in dote, satisfacit. At vero si res datae in dote fuerint estimatae, tunc omne quod auctum est in re dotali expensis mariti est restituendum illi, vel suis hæredibus. Sic Doctores in. l. pl. runq; in. §. 1. de iure dotum. Palacios Rubios in repetitione. cap. per vestras. limit. 2. num. 11. Nam licet maritus percipiat frumentus de re dotali, & sic videbatur debere compensare expensas cum fructibus perceptis, quia dicendum est, quod quando fructus percipiuntur, non iure possessio- nis, sed iure dominij, qualis est maritus in rebus dotalibus iuxta text. in. l. doce an cillam, cum similibus supra relatis. cum maritus faciat fructus suos cessat compen satio. glos. l. empator de re iudicatione. Ia. l. insulam. §. fructus, soluto matrimonio. Abb. ca. grauis de restitutione spolia torum. Couar. lib. 1. resolutionum. capit. 8. num. 4. Gregor. Lopez. l. 41. tit. 38. part. 3. Tiraquell. de retraetu conuentio. §. 7. gl. 1. num. 14. Anton. Gomez. l. 46. nu. 3. in. ll. Tauri. Quam sententiam sensit Bartol. l. r. C. de bonis maternis. dum voluit, quod maritus potest exigere expensas ex dote, quas fecit in recuperandis, & liberandis bonis dotalibus à lite, siue executiōe facta in bonis dotalibus. Hanc Barto. opinionem esse communem tenet Corneus. d. l. 1. C. de bonis maternis.

Contrarium tamen opinionem tenet glo. in. l. 1. versiculo nō sint de impensis. in rebus dotalibus factis, vbi tenet, quod huius modi expensæ nō sunt deducendæ, de ipsa dote nec posse exigi ab vxore: quā glo. sequuntur plures relati per Pinellū, qui hāc dixit cōmūnem, in. d. l. 1. 2. p. n. 70. & Gregor. Lop. l. 15. tit. 11. p. 4. Qui intelligunt Bart. vbi supra, quando tales impensæ fuisse factæ in magna quantitate secus si in parua respectu dotis, quia parue expensæ nō sunt deducendæ ex dote, quæ cōcordia, licet iure cōmuni sustineri posset, tamen attenta. l. regia partitæ, de qua supra dicendum est, quod cum tales expensæ fuerint factæ super liberanda, & recuperanda dote ab executione & ex hoc sit dos aucta, & meliorata, omnes predictæ expensæ sunt deducendæ, & sic hæredes mariti posse actio ne mādati vel cōditione ex. l. petere predictas expensas, nō vero retētione bonorum dotaliū sed cū res dotales restituuntur debet diminui, quod in eis expensum fuit

per maritū. Sic intelligitur tex. in. l. vnicia. §. sed nec ob impensam. C. de rei vxoriae actione. & l. si. tit. 11. p. 4. Quæ omnia intelliguntur de expensis necessarijs, sine quibus tota dos alias periret vel maior eius pars, vel deterioraretur quod secundus dicendum, quando voluntariè maritus in solo dote vxoris erexit aliquā domū, vel fecit de novo ædificiū cōstante matrimonio, nā hēc omnia veniūt in diuīsione honorū soluto matrimonio soluta estimatione dimidiariū expensarū viro, remanētē q̄dificiō penes vxorē, vel eius hæredes: tenet Roderic. Xuar. l. 1. tit. de las ganācias, lib. 3. fori. facit l. adeo. §. cū in suo solo. de adquir. rerū domini. l. 9. tit. 4. de las labores libro. 3. fori.

Hinc fit quod si maritus cōstāte matrimonio emit p̄diū, tale p̄diū diuiditū soluto matrimonio inter hæredes mariti, & vxorē, tanquā lucra quæsita cōstante matrimonio. Nā cū inter maritū & vxorē fuerit, dū cōmūniter viuunt, diuinę & humānę societatis cōiunctiōē volūtas, & amor. l. 1. ff. rerum amotarum, l. aduersus. C. de criminē expilate hæredit. c. 2. despō salibus, & cū de essentia societatis sit, quod lucra cōmunicētur. l. non fuerit. ff. pro socio, dicendū est, quod lucra cōstāte matrimonio quæsita, sunt eo soluto. diuidēda in ter eos, vel eius hæredes. Et sic licet attento iure cōmuni omnia bona, quæ sunt in tra domum, p̄sumuntur mariti & non vxoris. l. ob maritorū. C. ne vxor pro marito. l. si ego. §. dotis. de iure dote. l. Quin tus Mutius. de donatio. intervirus. iure tamen regio omnia bona quæ sunt intra domum p̄sumuntur cōmūnia, nisi quilibet probet esse sua. l. 203. in. ll. styl. lucra tamē bonorum, quæ cōstante matrimonio, vir ad quisuit siue fundum emendo, vel alia alia augendo, diuiduntur inter maritū & vxorem soluto matrimonio, vel eius hæredes. cap. 2. de donatio. intervirus. l. 1. tit. 3. lib. 3. fori. l. 4. tit. 4. lib. 5. ordinament. l. 14. & 15. & 53. in. ll. Tauri. Quæ omnia intelliguntur nisi constet ex bonis dotalibus, vel si pecunia dotis fuisset fundus, domus vel quid aliud emptum, quia tunc omne illud lucrum quæritur vxori, nec diuiditū & si tempore emptionis nihil de hoc aetū sit. l. si ex pecunia. l. si intervirus. C. de iure dotum. l. vxor viro. de donatio. intervirus. Palacios Rubios in Rubrica. §. 62. num. 4. Baldus Nouellus de dote. 2. part.

priuilegio.15. Infero habito pro constante, quod maritus potest alienare bona mobilia data sibi in dotem, si fuerunt a estimata ea estimatione, quae facit emptionem, & etiam bona illa, quae pondere numero, 95 & mensura consistunt; & illa etiam, quae seruando non possunt seruari, vt in l. si ex lapicidinis de iure dotiū. l. in dote de iure dotiū. l. quotiēs. C. de iure dotiū. l. ple runq. ff. eod. l. estimatis. l. estimatę. soluto matrimonio. l. 16. cum sequentibus. tit. 11. part. 4. Couar. in practicis quæstionibus, cap. 28. Anton. Gomez. l. 53. Tauri. n. 42. Camperiis de dote. i. part. q. 40. nume. 2. Hoc supposito videndum est, cum maritus habeat hanc facultatem prædicta bona alienandi, quam securitatem habebit mulier pro conseruanda dote. Et tene quod ultra hoc, quod bona mariti sunt tacite hypothecata pro conseruanda dote vxoris, habet vxor plurima remedia. Nam si maritus vergat ad inopiam, & illa bona alienet & dilapidet, vel perdat est dos restituenda vxori, si maritus præstet idoneam cautionem, de saluanda dote. Quod si per hanc cautionem non est bene cautum mulieri, attenta qualitate personæ, dos est sequestranda, & penes mercatorem deponenda vt ex eius redditu sustentetur vir & vxor.

Quo fit, vt licet à principio vxor non possit à viro petere satisfactiōnem de dote conseruanda vel restituenda ratione perfidiæ, & quia videtur, quod mulier non confidit de meritis & persona viri, vt in l. 1. C. ne fideiūssores dotium dentur. Si tamen maritus ad inopiam vergat, vel, quia est suspicio, quod perueniat ad inopiam, vel dilapidationis constante matrimonio, poterit vxor ab eo petere satisfactiōnem de restituenda vel conseruanda dote. Sic Bartol. l. si constante, l. quotiēs. soluto matrimonio in principio. num. 35. Ioan. Corraius. l. qui liberos de ritu nuptiarum. numero. 215. Anton. Gomez. l. 53. Tauri. numero. 26. Palacios Rubios. in. c. per vestras 97

94. notabili. num. 4. Menchaca de successio num progressu. i. part. lib. 3. §. 28. num. 34. vbi omnes isti Doctores constituant remedia, quibus vxori subueniendum est, ne eius dos periclitetur, sed salua fiat, & inter alios sic tenuit Baptista de Sancto Blasio. de priuilegijs dotis. numero. 40. & 41. text. & ibi Gregor. Lopez. l. 29. titulo. 11. part. 4. vbi haec & alia plura remedia ad do-

tem petendam & conseruandam vxori conceduntur.
Sed qualiter dicetur maritum deuenire ad inopiam, vel quod est suspicio, quod deueniet ad inopiam, vt possit vxor vti prædictis remedijis? Et tene quod per confessiōnem extrajudiciale mariti hoc potest constare, etiam si sit extrajudicialis confessio, si confiteatur se inopem: est enim standum huic confessioni, quia non præsumitur simulata, cum in eiusdem mariti ignominiam vertatur. Tenet Doctores in l. si constante. soluto matrimonio, Alexā. consilio. 37. volumine. 7. Couarr. lib. 2. resolutionum. cap. 6. num. 3. cum sequentibus. Tiraquell. de retractu municipali. §. 32. glo. 1. numer. 94. Castillo. l. 10. Tauri. nu. 19. Didacus Perez. l. 1. tit. 1. lib. 3. ordin. poterit etiam mulier vti prædictis remedijis seu opinione vulgi, argumēto. l. cum delanionis. §. afinā. defundo instructo. l. de minor. ff. de quæstio. glo. authentica, quod locum. C. de collatio. & sic vicini, qui hanc vulgi opinionem constituunt, quia per actus habentes causam cōtinuam vel discontinuam appetit videntes paulatim crescere vel diminui facultates recte super huiusmodi viri inopia concludent, si deponant, se scire quia vicinus, & videt crescere facultates Petri vel in dies diminui, Baldus & Doctores. in. l. ab Anastasio. §. nuntiatores. ad Turpilianum. idein in. l. hæredes palam in principio. de testamentis. ea ratione, quia semper vicini præsumunt scire ea, quæ vicinos tangunt. l. dominus horreorum. ff. locati. l. 1. §. 1. de fluminibus. capit. quanto. capit. quosdam. de præsumptionibus. Et sic dicebat Bartol. in. l. de ætate. 2. quæstione. de minoribus. quod si testis in sua depositione dicat, Scio, quia vicinus sum, recte concludit, sequitur Baldus in authentica, quas actiones. C. de sacrosanctis ecclesijs, & in l. testium de testibus.

Hinc deducitur, quod licet confessio mariti de dote recepta, & eius quantitate nihil operetur, quando de ea non constat, & de vera numerarione vt tenet gloss. in leg. assiduis, verbo date. C. qui potiores in pignore habeantur, communiter recepta secundum. Couarruias libro primo. resolutionum. capitul. 7. numero quarto. & Menesium in Authentica, res quæ. C. communia de legis. nu-

mero. 120. Anton. Gomez. l. 53. Tauri. numero. 52. Antonius de Fano depigno, membro. 4. 2. partis. numero. 16. & Ioan. Baptista. in etario. communium. opinio. num. litera. D. quanvis Rolandus à Valle consilio. 17. numero. 10. libro. 1. citans alios. authores dicat communem opinionem esse, contra illam. glossam sed glossa opinio est verissima: quia si non constat de vera traditione doris potius præsumitur fraus, et si talis confessio fiat per maritū in testamento. dico. Declaro me recepisse cū uxore mea centū ad hoc non statutus confessioni mariti, si vere de traditione dotis nō constet: tene Mencha. l. 3. cōtrouersiarū vsu frequentium. cap. 46. nu. 1. Quod vsq; adeo verū est, quod etiā si maritus iurauerit prædictam confessionem, talis cōfessio iurata nihil operatur, si de vera traditione non constat. Nam licet alias iuramentū confirmet actum, alias inualidum, id procedit in iuramento promissorio. de quo in. c. quanvis pactum. de pastis. lib. 6. cum similibus, non vero quando iuramentum apponitur super re, quæ iam preterita est, quia tunc iuramenti nihil operatur: quam doctrinam eleganter exornat Ioan. Gutierrez de iuramento confirmatorio. i. part. cap. 15. Hoc supposito dicendum est, quod si maritus ultra hoc, quod facietur se tantā quantitatē dotis recepisse, 99. promittat soluere illam dotem, vel eam certe tempore soluere, si talem promissionē iuramento firmavit, eum confessio super iuramento promissorio constituatur, & sic super promissionē de futuro tenebitur maritus, ex tali confessione eiusq; hæredes aedam restituendā compellētur: quia tunc non procedit virtute confessionis, sed virtute promissionis. Sic tene Baldus Nouel lus de dote. 10. par. per totam. & alij relati perdidit. Ioan. Gutierrez, vbi sup.

Vlteriustamen in hac materia videndum est, an si constante matrimonio fiat diuortium inter ipsos coniuges, ita quod fiat restitutio dotis ipsi mulieri lucra quæ sita constante matrimonio, & diuortio facta communicentur inter virum & vxorem, ita quod sint communia. Et tene quod talia lucra non sunt communia nā ad hoc, vt lucra quæ sita communicentur inter coniuges, requiritur eorum simultanea coabitatio, vt tene Palacios Rubios. in rubrica. §. 64. numero. 1. Anton. Gomez.

1. 53. in. l. Tauri. Couarr. in. 4. 1. part. capitul. 7. l. 1. num. 6. Matienso. ip. l. 2. titu. 9. lib. 5. recopilationis. num. 4. ea ratione quia propter laborem communem. ip. reg. has adquirendis. quæcum est, ut quænam modum constante matrimonio. l. mul. tenet ad debita ex hinc cōfundiibus auxiliis. ta. l. 60. Tauri. quæ habetur in. l. 9. tit. 9. libro. 5. recopilationis. dicendum est, quod si fiat diuortium inter coniuges, quæcum ad torum, & mutuam cohabitationem quod lucra inter eam quæ sita non communicabitur inter illos, vt prædicti tenent. & tene Segura. in. l. vnū ex familia. 9. fed. fundū. col. 2. de lega. 2. Castillo. l. 16. l. Tauri. Cassaneus in consuetudinibus Burgundie. rubr. 4. §. 6. Boerius & alij plures relati per Anto. Gama in decisionibus Portugalie. 102. decisione. 356. Pro qua sententia facit. l. tit. 3. lib. 3. fori. ibi. De consuno. & l. 205. in. l. 11. styl. ibi. [Estado en uno. cō su muger.] & ibi. fizieren en uno junto. & l. titu. 4. lib. 5. ordinamenti. quæ est hodie. l. 2. titu. 9. lib. 5. recopilatio. ibi. [De consuno.] & ibi. [ca assi como es comun al de ambos lo que assignaren.] & ibi. [Toda cosa que el marido, y la muger compraren estando de consuno ayan lo ambos de por medio.]. Ex quibus constat, quod si fiat separatio inter coniuges, quod luera non sint cōmunicanda inter eos, sed quod efficiatur adquirentis reiecta restitutio, quæ cōstituit Palacios Rub. in rubrica de donationi. §. 64. in principio. an culpa vxoris fuit factum diuortium, vel propter luxuriam viri: nam teneendum est, quod quomodounque fiat separatio auctoritate ecclesiæ inter eos non cōmunicatur lucra. Hinc fit, quod si maritus causa negotiationis, vel maritus debitum oppressus se absenit, & forte fortuna in loco vbi se inuenit lucratus est maximam quantitatē, tum & si post longum tempus reuertatur, vel in illo loco decebat venient lucra illa communicanda cum vxori pro dimidia parte, vel cū hæredibus vxoris, quia illa non dicitur separatio auctoritate ecclesiæ, vt non cōmunicentur lucra, sed absentia corporū, & animorum coniunctio, argu. l. quæ situm. §. 1. de lega. 3. glo. l. 1. §. domum de liberis agnoscendis. tene Go mez Arias. l. 12. Tauri Palacios Rubios in rubr. §. 62. nu. 4. & plures relati per Matieno. l. 2. titu. 9. lib. 5. recopilationis. glo. l. nu. 42. cum sequentibus.

T Hinc

Hinc sit, quod si maritus sine iusta causa & propria auctoritate expellat vxorem à domo non lucratur fructus dotis, sed tenetur eos restituere natum cum non supponeret onera matrimonij, quia ratione fructus saturatur, tenetur eis praesupposi vxori vel eius hereditibus restituere, si interim vxor decedat, teneret. Fulgosius in. l. i. C. unde vir & vxor. Baldus in. l. quod in vxorem. C. de negotiis gestis Fanutius de lucro dotis. glossam. Baeza dedecima tuto, capitulo. 13. numero. 13. Couart. in. 4. 2. partita capitulo. 7. 9. 5. numero. 1. Viterbus videndum est in hac materia restitutio dotis, habito pro constanti, quod soluto matrimonio in restitutio dotis maritus haberet hoc priuilegium, ut non conueniat vita quam facere possit ab uxore, vel eius hereditibus. l. etiam. 5. lib. 1. maritus soluto matrimonio, ita quod sibi poterit pro dote incarcari: tenet Rodriguez Xarez. l. 2. titulo. de los gouvemos. l. 2. for. & expresse quod pro dote non soluta incarcari non potest: tenet Auendaño in suis responsis, responso. 8. numero. 8. Hoc supposito videndum est, an si maritus solum habeat fundum proprium, vel hereditatem; vel donum possit cogi illam vendere, & facti facere donum mulieris, & eius hereditibus. Et tene quod si predium, vel hereditas est talis, quae licet medici sit fructus, tamen si venditur potest solvi donum, & remanet vnde vir posse, talis casu cogitur illam vendere. Si tamen ira sit exigua, etiam si vendatur, quod vix sufficiens est ad ipsum maritum sustentandum, existimo verius non esse compellendum illam vendere, cum non teneatur ultra quam facere possit. Sic intelligo Bald. in. l. maritus soluto matrimonio, scilicet, quando utique, scilicet, marito & vxori non posset satis fieri, alias secus. Sic Gregorius Lopez. l. 15. titulo. 10. partita. 5. & Tellus Fernandez. l. 10. Tauri. numero. 14.

Illud tamen est considerandum, quod in huiusmodi lucris constante matrimonio, quod si maritus aliqua contraxit debita, tenebitur & vxor ad illa soluenda ex dimidietate lucrorum. l. 25. titulo. 13. partita. 5. l. 9. titulo. 9. libro. 5. ordinamenti. & l. 9. titulo. 3. codem. lib. Anton. Gomez. l. 63. Tauri. Didacus Perez ad Seguram, de bonis lucratis constante matrimonio. nume. 6. Couart. libro. 3. resolutionum. capitulo. 19. num.

3. Baeza de doce, capitulo. 17. numero. 43. Dicendum est, quod si maritus simul cum uxore taliquam duo debent, in solidum se obligarunt pro aliquo debito potest à sola uxore peritale debitum per creditores: nam ex hoc, quod lucrorum dimidietatem capit, & debitum solvere tenetur, argumento. l. si merces. 5. vis maior. ff. locati. l. cum duobus. 9. quidam. ff. pro socio. l. 2. titulo. 18. partita. 5. l. 9. titulo. 9. lib. 5. recopilationis. Quam sententiam veram intellige, nisi vxor, vel eius heredes renuntiauerint lucris, quia tunc non tenebitur mulier ad debita, licet se obligauerit simul cum marito. Sic tex. vbi Doct. l. 60. in. ll. Tauri. Sed neque creditores sint in suspicio, videntes uxorem ultra non acceptare, cuius acceptandi, vel repudiandi duret per triginta annos, l. cum antiquioribus l. licet. C. de iure de liberandi dicendum est, quod iure nominis, & quo hominem tenuit, quod mulier intra certi dies die notificationis iudicis ex mandato acceptet vel repudiet lucra, licet cum in eius favore sit introduxit huiusmodi temporis, potest mulier illud abbreviare, & amittit illos certi dies acceptare ut resoluti Bart. l. sicut de iure de liberandi. per. l. 3. si intra. de successorio editio. l. 2. de iure de liberandi. Didacus Perez ad Seguram. l. cohæredi. 5. cū filiis. nū. 102. de vulga. Tiraq. de retractu linagie. 5. 1. glo. 10. nū. 58. Greg. Lop. l. 2. titulo. 6. par. 6. 109. Hinc deducitur & ad aliud singulare, videlicet, quod licet alias mulier propter frumentum sexus non possit pro alio intercedere, etiam pro marito, ut constat. l. i. & per totum ad Velleia. l. 2. tit. 12. par. 5. si non fuit certiorata auxilio Velleiani, quod etiam si intercedat cum iuramento adhuc non valet eius intercessio: tenet I mola. l. sciendū de verbō obliga. Hippolytus in rubrica de fide iussor. num. 38. Iafon in authētica. sacramenta puberum. C. si aduersus vendito. cōmuni secundū Baldum consilio. 47. lib. 1. secundum relatos per Tiraquellū. l. si vñquam. num. 146. in principio. C. de reuocandis donationi. per Couart. in. cap. quanuis pactū. 2. par. 5. 3. nū. 5. dicentē hāc esse magis cōsonam iuri opinionem. Fūdantur: nam iuramentū non supplet defēctum certiorationis, cum non extendatur ad incogitata. ca. veniens. ca. Quintauallis de iure iurando. maximē in prædicto casu nostro vbi præsumitur ignorātia mulieris propter

nec Bartol. & Docto. in Authētica. sive multi iudicium. 5. & illud collatione. 9. Cap. filio. l. 61. Tauri. verbo. matrimonium. vbi Antonius Gomez num. 3.

Et sic ille, qui fundat intentionē suam in hoc, quod fuit conuersum in utilitatem mulieris, tenetur illud probare, alias absq; hac qualitate nō valebit intercessio, licet ipsa dicat in eius utilitatem conuersum, argu. l. prædiorum. C. de prædijs minorum.

Quo fit, vt si secluso dolo maritus tanquam fidei iussor, & uxor tanquam principalis se obliget, & constat in utilitatem viriusque conuersum, valebit obligatio, etiam pro parte mulieris argumentum. tex. in. l. 1. C. commodati. & hæc sententia est verior per tex. expressum in. l. 3. titul. 12. partita. 5. ibi. [Por la flaqueza y simplicidad que han naturalmente.] Per quem tex. hanc sententiam tenet Gregorius Lopez. Et ita tenendum, licet contraria sententiam & opinionem, immo quod si interueriat iuramentum in fidei iussione valeat, & si mulier non fuerit certiorata beneficio Velleiani tenet Barto. & Angel. & Paulus, authētica. sacramenta puberum. C. si aduersus vendito. idem Bartolus. l. si quis pro eo. numero. 11. defideiussu. Felinus. capitulo. ex rescripto. de iure iurando. communis secundum Anto. de Burgos de emptione & venditione. num. 36. secundum Alexand. consilio. 27. num. 18. lib. 1. resolutionum. Tiraquellū l. si vñquam. in principio. C. de reuocandis donationi. num. 131. & in. ll. connubiali. gl. 7. num. 252. secundum Anto. Go. lib. 2. resolutionum. titu. de contractibus. capitulo. 13. num. 17 secundum Marcum Anto. de virtibus & virtute iuramenti. num. 26. secundum Anto. Menesium in. l. neposim. au. 12. C. de iuris & facti ignorantia. secundum Menchaca de successionum creatione. si. 18. num. 156. secundum Relatos per Ioan. Gutierrez de iuramento confirmatio. 1. part. capitulo. 20. nr. 2. in fine. Secundum relatos, quos ipse sequitur per Matienço. l. 9. titulo. 3. lib. 5. recopila. in glossa. 1. Et viq; adeo contractus, in quo mulier tanquam obligata intercedere debet, non valet etiā si expresse in contractu dicat, in eius utilitatē fuisse conuersum, probat. l. 9. titu. 3. lib. 5. recopilationis, nisi in eo contractu, in quo uxor & maritus se obligauerunt, fuerit probatum apertissimis probationibus, fuisse in eius utilitatē conuersum, quia tunc tenebitur uxor pro sua parte. Te-

net Bartol. & Docto. in Authētica. sive multi iudicium. 5. & illud collatione. 9. Cap. filio. l. 61. Tauri. verbo. matrimonium. vbi Antonius Gomez num. 3. Et sic ille, qui fundat intentionē suam in hoc, quod fuit conuersum in utilitatem mulieris, tenetur illud probare, alias absq; hac qualitate nō valebit intercessio, licet ipsa dicat in eius utilitatem conuersum, argu. l. prædiorum. C. de prædijs minorum. Hoc supposito dicendum est, quod si uxor simulcum marito se obligauit ad dote pro filia, & intercedat pro dote filia, siue ad constituendam dote, siue ad illam restituendam non iuuabitur Velleiano: tenet Palacios Rubios in rubrica. 5. 61. nū. 11. 112. Ant. Gomez. l. 13. Tauri. Baeza de decimis tutoris. cap. 11. nū. 35. & cap. 4. nū. 58. Illud tamē omittendum non est examinare, an si pater cum vñca tantum haberer filiam, dedit illam genitē dote, post modum nati sunt illi alii filii, ar hæc dos veniat minuēda usque ad legitimam competentem, an vero remaneat sibi ultra legitimam tertium & quintum, vel tantum tertium, de quo. & si alii superuenient filii, potest pater suo arbitrio disponere. Et quidem videtur quod saltim quo ad legitimas aliorum filiorum possit dos reuocari, non vero quantum ad reliqua, scilicet, ad id, quod pater potest relinquere, & meliorare unum ex filiis, ultra legitimam in tertio & quinto bonorum: nam quantum ad hoc, quod non tollatur alii filii sua legitimam, dicendum viderur, quod quantum ad tertium & quintum non reuocatur donationi per superuenientiam filiorum aliorum, argumento. tex. in authētica, non uisim. C. de iusficii. l. si totas. C. de iusficiis donationibus. & tenet Tiraquellus. l. si vñquam. verbo. libertis. nū. 75. communis secundum Couart. lib. 1. resolutionum. cap. 19. nū. 1. Pro qua sententia est tex. in. l. 4. titu. 15. part. 6. ibi. [Pero si el padre fi-

T. ziesse

21. *Si esset tam gran donacion al uno de sus hijos que los otros hermanos no pudiesen auer sus legitimas en lo que fincasse, dezimos que en tunc deuse de mea quarta de la donacion, hasta que pueda ser entregados de sus legitimas los de mas hermanos.]*
Quæ lex adhuc pro hac parte est fortissima, cù loquatur in casu quo iuri essentati alijs filij adhuc quando donatio facta filio non excedit legitimam & tertium & quintum, de quo inter filios pater dispone re potest cum reliquis filiis legitimæ illis remaneant, sequitur quo ad tertium & quintum donationem nō reuocari. Ergo maiori ratione quando pater nondum alios habet filios fecit unico filio eam donationem, dicendum est quo ad tertium & quintum reuocandam non esse, nisi tantum quo ad legitimas aliorum filiorum, maximè si alios filios non habet, nec sperat habere, quia quantum ad huiusmodi meliorationem non reuocabitur doctio facta filio: tenet Menchaca lib. 1. controversiaru vsu frequentium, capitu. 10. numbe. 39. Iulius Clatus lib. 4. receptatum sententiarum q. 22. facit. l. 8. titu. 4. part. 5. ibi. [Porque no han hijos, ni han esperanza de los auer.] Cum igitur & donatio facta filio id lo cum habeat, pari ratione & in dote data filiæ vnicæ quando non aderant alijs filij, quatuor ad meliorationes, quas pater potest vni, cui voluerit filio facere non reuocet dos per superuenientiam aliorum filiorum, cum inofficio non dicatur dos, quæ tertium & quintum non excedit, cum aliorum filiorum legitimæ non leadantur, nec defraudentur. Quam sententiam tenuit expresse Grego. Lopez in dict. l. 8. titu. 4. 114. part. 5. Pro cuius intellectu & opinione considero. l. 29. Tauri, quæ habetur in. l. 3. titu. 8. lib. 5. nouæ recopila. ibi. [Salvo si la tal dote o donacion fueren inofficiosas, porque en tal caso mandamos que los que las rescribieren, ansi las hijas como sus padres, en lo que toca a las dotes, puesto que sea durante el matrimonio a los otros herederos del testador.] Cum igitur ill. l. in dote inofficio loquantur, & illa quæ non excedit legitimam tertium & quintum inofficio non dicatur, quia cū, vt se prius dictum est, possit pater tertium, cui vellet ex filijs, quantum vero etiam extra-neo concedere, lequitur, q. quo ad hæc nō reuocetur talis dos filiæ constitutæ per su-

peruenientiam aliorum filiorum. Quæ sententia licet attento iure communiverissima, & æquitate plena sit, tamen iam hoc ista omnes considerationes & alia quæ favore doris machinari possent abrogata sunt: & sic indubitanter est tenendum huiusmodi filiam non habituram, nisi solum suam legitimam in dote: in omnibus alijs bonis etiam, quæ circa meliorationem poterant conservari reuocatdos, & ad filios postea natos in suis legitimis conseruatur, & habent. Quod quidem, & si lege regia nouissima sanctum, sit, non defunt pro hac parte rationes, cum ex hoc, quod gener potuit sibi prouidere in eventu nativitatis aliorum filiorum, cū ignare nō debebat non solum leges communes, verum & l. regiam. 8. titu. 4. part. 3. nō dicitur sibi iniuria facta ex hoc, quod si alij filij nascentur repotest eos opulenta illi data, quantum ad legitimam aliorum filiorum: maximè quia, l. 1. titu. 2. lib. 5. nouæ recopilationis, est statutum, quod ratione dotes non possit filia meliorari in tertio, nec quinto bonorum patris, tacite nec expresse per contraquum inter viuos, nec alio modo. Et hanc sententiam tenuit olim Bernardus Diaz de Lugo in tractatu fallentiarum & regula. 213. & post eum Gaspar Baeza de non meliorandis filiabus ratione dotis, capitulo. 9. numero. 64. cum sequentibus, & Ioan. Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1. parte. capitulo. 9. numero. 19.

GLOSSA DVODECI ma principalis de legato mo nacho relicto, seu de hære ditate, vel maioricatu, illi prouenien te.

S P M M A R I V M.

1. *Quis propriæ monachus dicatur, & de voto sollemnem, quod fatere tenerur, & de estate necessaria ad proficendum, & quotuplex sit rotum.*
2. *An per professionem tacitam efficiatur qui vero professus.*

3. De

3. *De origine monachorum, & religionum.*
4. *Vt professio facta per monachum valeat fieri in manibꝫ superioris.*
5. *Explicatur ratio, proper quam, ad proficendum in religione fuit atas prescripta à iure.*
6. *Vtrum possit pontifex dispensare cum monacho professo circa tria vota substantialia.*
7. *An possit dari aliqua iusta causa, ut cum monacho professo dispensetur ad contrahendum matrimoniū.*
8. *In quolibet voto subintelligatur nisi aliud magis placeat Deo.*
9. *Monachus factus episcopus an liberetur à regule monachali.*
10. *An monacho professo possit anterior vita & regula imponi, quam illa, quam professus est.*
11. *Etiam si in aliqua religione moniales non promiserint in professione sua regula perpetuam clausuram possunt tamen per superiorē compelli ad illam obseruandam.*
12. *Professio facta à monacho sub conditione auer-santi substantialibus religionis non valet communis contra alteram communem.*
13. *Explicantur fundamenta principalis articuli pro parte negativa, scilicet, quod non valeat legatum relictum monacho.*
14. *Monachus dicitur mortuus quo ad seculum.*
15. *Monachus possidens proprium est excommuni-catus.*
16. *Monachus non potest habere proprium.*
17. *Pro parte affirmativa, quod valeat legatum monacho relictum explicantur plurima funda-menta.*
18. *Si hereditas fuit delata monacho & decessit ante aditam hereditatem transmititur hereditas ad monasterium, est communis canonistarum contra alteram communem ligistarum.*
19. *Probabilior est sententia, quod monachus aqui paratus filio familias, & non seruo.*
20. *Prelatus potest nomine ecclesie & monasterii re-pudiare hereditatem delatam monacho, est communis contra alteram communem.*
21. *Si monacho sit relictus & si fructus pro eius vita, & ille postea religionem ingrediatur consequitur monasterium durante vita religiosi vsum fructum.*
22. *Si pater habet vsumfructum in bonis filiis ad-nentis, & ingrediatur religionem an talis vsumfructus adquiratur monasterio, an revertatur ad filium & cum eius proprietate consolidetur, communis contra alteram communem.*
23. *Non solum bona delata monacho transiunt in monasterium, verum spes succedendi.*
24. *Si monachus existens in una religione se transfe-rat ad aliam in vita patris, & in ea professus est, bona & legitima, qua sibi à patre prouenerit queritur secundo & non primo monasterio, secu si pater erat mortuus.*
25. *Vsqne adeo per professionem queruntur mona-sterio monachi bona, unde cumque prouenerint illi, quid etiam si monachus crimen barefis com-miserit non fisico, sed monasterio bona illa qua-runtur.*
26. *Vona, que quacunque causa vel ratione prouenient monacho non dicuntur iam de patrimonio monachi, neque de eius familia.*
27. *Etiam si bona, qua prouenerunt monacho, ren-dantur per monasterium non possunt consanguinei rem illam retrahere iure consanguinitatis cù monacho, cum iam postquam delata sunt monasterio non sunt de familia monachi, & sic expen-ditur. l. 70. cum sequentibus in. l. Tauri & l. 13. titu. 10. lib. 3. fori. & l. 6. & 7. titu. 7. lib. 5. ordina. & l. 7. & 8. titu. 11. lib. 5. recopila. qua-de-retracta loquuntur.*
28. *Qualiter accipitur illa sententia communis cōtra alteram communem, quod monasterium habet loco filij.*
29. *Si testator grauat baredem de restitnenda bare-ditate si sine libertate decesserit, si grauatus ingrediatur religionem excludat substitutum.*
30. *Vtrum testator efficeri possit, ut bona non deueniant ad monasterium, si institutus ingrediatur religionem.*
31. *Si testator in suo testamento dicat, quod solum succedant filij ex suo corpore nati, excludatur omnis filius ex legis dispositione habitus, & per con-sequens monasterium, in quo filius ingressus est religionem, explicatur communis contra com-munem.*
32. *Si possessor maioricatus ingrediatur religionem, an fructus maiorie consequatur monasterium due-rante vita monachi, an successor in maioricatu singulis distinguitur.*
33. *Singulare distinctionis membrum explicatur.*
34. *Si successor in maioricatu ingrediatur monaste-rii incapax bonoru, an statim non expectata mor-tis naturali monachi successor ingrediatur posses-sionem maioricatus, & lucretur vsumfructum, co-munis contra alteram communem expenditur & ibi explicatur. l. si Titio, & ei, qui capere non pos-set de leg. 2.*
35. *Quando mors ciuilis operatur eundem effectum quem mors naturali.*
36. *Nisi in casibus à iure expressis mors ciuilis nō aquiri-paratur mortis naturali.*
37. *Si aliquis sit grauatus bona peccatis eius mortem refi-*

T 2

restituere, si damnatur in metallum, non tenetur ad restitutionem, quia non equiparatur illa mors morti naturali.

38 Si filius fuit melioratus à parte & ingressus est religionem bonorum incapacem, & post professio nem in ea factam aliam religionem ingressus est capacem honorum, vel ex dispensatione pontificis effectus est clericus, an illa melioratio pertinet ad secundum monasterium vel ad illum, qui factus fuit clericus, vel ad venientes abintestato.

39 Vtrum legatum relictum monasterio incapaci honorum succedant in eo venientes abintestato, an sit soluenda estimatione.

40 Quando alicui relinquitur aliquid, quod non potest absque sua culpa possidere, & factus est in capax debetur quo ad estimationem.

41 Si legatum sit relictum alicui monasterio sancti Francisci, & sunt duo monasteria eiusdem nominis, cui debeat.

42 Qualiter legatum in certū ad pias causas valeat.

43 si sunt duo monasteria, & non constet de quo restator senserit, episcopus gratificare & dare legatum potest cui voluerit.

44 Plurima favore religionis, vel pia causa conceduntur qua alias non concederentur.

45 Etiam si donatio omnium bonorum non valeat, tamen si quis religionem ingreditur & donet omnia bona sua monasterio, valeat donatio.

46 Ex hoc quod qui ingreditur religionem omnia bene illi donauit, non dicitur factum contra bonos mores.

47 Si minor, qui religionem ingreditur faciat bonorum suorum donationem monasterio, absque iutoris vel curatoris auctoritate seu licentia iudicis valet talis donatio.

48 Etiam si ille, qui ingreditur religionem nullam mentionem fecerit de bonis censetur monasterio illa donasse cum in consequentiam personae revertantur.

49 Qua spiritu Dei geruntur non subiacent humanae legibus.

50 Attento S. Conci. Trident. non valeat donatio facta per ingredientem religionem ante tempus & secundum formam ibi prescriptam.

51 Vtram si filia ante ingressum monasterii renunciavit bona paterna cum iuramento potest non obstante iuramento monasterium post mortem patrispetere illam legitimam.

52 Si pater habebat filios legitimos tempore, quo filia est ingressa religionem, & ipsa iuxta formam. S. Concilij renuntiavit hereditati in favorem patris, postea & decesserunt omnes filii legitimis superstiti testio naturali, cui pater omnia sua bona reliquit, an possit monasterium petere illa bona, cum

slante filia legitima moniali non posset pater filium naturalem hereditatem facere.

53 Si monachus iuxta formam S. Concilij renuntiationem fecit bonorum, & post modum fecit professionem secundum solennitatem sua religionis, post modum apparet quod fecerat professionem ante atatem legitimam ad profitem, & interim cum exerceret virtute professionis actus professorum decepit an illa bona ad monasterium, an illi in cuius favore fuit facta, an venientibus abintestato quarantur.

54 Expenditur S. concil. Tridentini locus sessione 25. cap. 15.

55 Ut bona adquirantur monasterio, vel illi, in quem fuit facta renuntiatio, requiritur, quod persona, qua religionē ingressa est sit plene translata.

56 Sacerdentes abintestato semper censentur succedere ex tacita voluntate defuncti.

57 Clericus secularis magis est astriculus sua ecclesie, quam monachus monasterio.

58 Aetas professionis est quidam quasi contractus inter profitem & prelatum.

59 Qui ante legitimā etatem fecit professionem non dicitur monachus.

60 Monachus, qui vere professus non est, non gaudet priuilegio fortis, seu canonis secundum aliquos Docto. sed verior est contraria sententia.

61 Expenditur doctrina Iohannis Andreae & Hosten sis. Et qualiter excusu temporis presumatur omnia solenniter acta.

62 Expenditur S. concil. Tridenti. sessio. 25. c. 19.

63 Etiam si omnis violētia & metus per professionē & delationem habitus professorum tollatur, si tamen ante legitimā etatem fecit professionem, habet quinqūenium ad reclamandum a die professionis, quod si intra illud tempus, non reclama uerit postea non audiatur.

64 Si ille, qui non habebat etatem legitimā ad profitendum fecit professionem, & in omnibus actibus professorum semper quod illos faciebat reclamauit, vel protestatus est potest reuocare donationem vel testamentum factum intra duos meses ante professionē iuxta formam. S. concil. vbi sup.

Iten mādo mil ducados a fulano fray le de sancto Domingo de la ciudad.

Non haec glossa agendum est de materia concernenti statutum, & conditionē monachatus & ipsius monasterij: circa quam primo videndum, an huiusmodi legatum monacho relictum valeat.

Secun-

sam etatem, quia impubes otium signorat argu. l. fin. ff. rem pupillis latus fore. l. fin. ff. de iu. & facti igno. capitu. ex parte de officio delegati.

Qua ratione furiosus vovere non potest. cap. sc. cut de regularibus. Neque obstat si aliquis obijciat, quod in matrimonio carna li doli capacitas sufficit etiam si etatem legitimam & requisitam quis non habeat cap. 2. cap. de illis. cap. continetur de desponsatione impuberum, ergo idem in matrimonio spirituali dicendum videbatur, & sic in professione, cum de uno ad aliud argumentum procedat, ut sunt iura vulgaria. Nam dicendum est, quod si primitus, quod votum est duplex, simplex, & solenne, glo. cap. rursus, qui clerici, vel voutes. cap. vno devoto. l. 6. sanct. Thom. 3. 2. quæst. 88. artic. 11. Caietanus in opusculo. 27. quæst. 24. Ioan. Maior in. 4. de 24. quæst. 2. Vvald. de sacramentalibus. cap. fin. Castro aduersus omnes haereses verbo votū. Votum autē simplex est illud, quo quis se obligat Deo per promissionem ex interiori mentis deliberatione procedet. tem. & sic si proximus pubertati habet usum rationis obligatur Deo quantum in se est, quando est dolis capax, quia tunc bene obligatur. gloss. 1. capitu. 2. de voto. gloss. in summa. 20. quæst. 1. Docto. in. cap. scripturæ de voto. sanctus Thom. & Caiet. 2. 2. quæst. 88. artic. 9. Silvester in summa verbo vobum el. 3. quæst. 5. Alciatus in. cap. cum contingat. de iure. nume. 147. Quod earatione fulcitur. Nam quemadmodum dolis capax ex delicto obligatur diabolo ad peccatum. capitu. 2. de delictis puerorum. l. impunitas. C. de peccatis. l. impuberi. ff. de furtis. 9. in summa. de obligationibus, que ex delicto nascuntur; sic obligatur Deo ex voto emisso, vt tenet Innocentius in rubrica. quiclerici vel voutes sic ex juramento obligatur pueri dolis capax. Bar. in autheti. sacra menta puberum. C. si aduersus ventionem, contra glo. ibi & est communis sententia secundum Decimum ibi nume. 4. secundum Cagnolū in. l. pupillū. de regu. iuris. secundum Cour. in. 4. 2. par. c. 5. §. l. Col. 32. vbi refert plures contrariā sententiā teñentes. & idem in. c. quāvis paſtū. 3. p. 5. 1. n. 2. de pactis. l. 6. Liceat bene verū sit, q. pater filiū, dñs seruū, tutor minorē possit transmōca re ab huiusmodi obligatione votis simplicis. c. puella. 20. q. 2. l. 5. tit. 7. p. 1. c. si seruū. 5. 4. de

T 4 Votum

Votum autem solenne est deliberata sponte voluntatis promissio facta Deo de his, quae Dei sunt, sancti Thomae 2.2. quest. 88. art. 1. Joan. Major in 4. d. 38. quest. 1. & ibi Ricardus, quest. 6. & relati per Soto. lib. 2. de iust. & iu. quest. 1. art. 3. Navarr. in Manua. cap. 12. huius 24. rex. & ibi Gregorius Lopez 1.1. titu. 8. par. 1. Hoc autem votum efficitur solenne primo per susceptionem sacri ordinis ad diaconatu, subdiaconatu usq; ad presbyteratu glo. in summa. 32. d. siquidem clerici in sacris saltim tacite vident castitate glo. in cap. coniugatus de conversione coniugatorum glo. in cap. cum olim de clericis coniugatis glo. in cap. Rursum qui clerici vel videntes. & per totum. 32. d. & 28. d. Et sic absq; magna & virginissima causa non solet Papa dispensare cu ordinato in subdiaconatu, ut matrimonium contrahat, quia non interueniente legitima causa non dispensari censeatur cum dispensatio non cadat, vbi non est iusta causa etiam in his, quae sunt de iure positivo. cap. & si illa. 1. quest. 7. Sic intellige quod tradit glo. cap. de illo. 32. d. & glo. in. capit. quae ad perpetuam. 25. quest. 1. Felinus. cap. quando de rescriptis. num. 5. Decius in. cap. quae in ecclesiis. de constitutionibus. num. 29.

Secundo efficitur votum solenne per professionem tacitam, vel expressam faciem in qualibet religione approbata per Papam. cap. vniuersitatem. lib. 6. neque sufficit, vt is, qui professionem facit existimat illam religionem esse approbatam secundum glossam in dict. capit. vniuersitatem. quae Dosto. sequuntur & Præpositus. capit. rursus. qui clerici, vel videntes. num. 1. Lupon allegatione. 47. sic etiam, vt valeat professio, debet fieri in manibus superioris, illo acceptante, alias non erit professio solennis glo. in. capit. porrectum. de regulari. Felinus. cap. fin. num. 1. de officio ordinarij. Cassaneus confilio. 26. num. 32. & non sufficit sola authoritas prælati, sed & approbatio, & presentia majoris partis religiosorum. glo. 1. cap. fin. der. reg. iuris inquam regularibus libro. 6. communis secundum Abb. c. ea noscitur. de his, quae sunt à prelato. Abb. in. cap. cum ecclisia. num. 9. de electione. Boerius decisione. 26. num. 29.

Vnde cum haec professio, quae sit à monacho per illa tria vota solennia reguletur ex ordinatione ecclisia, & quia ecclisia re-

spicit illud, quod magis conuenit, & hac ratione statuerit etatem legitimam ad hanc professionem faciendam, vt obligatoria vota, professio facta ante illam etatem legitimam effectum non habet. Sic sancti Thomae 2.2. quest. 189. art. 5. Soto de iust. & iu. quest. 3. art. 2.

Ex qua verissima resolutione deducitur non posse Papam circa tria vota substantialia cum monacho dispensare glo. in. capit. cum ad monasterium, de statu monachorum. glo. in. cap. literas. verbo dispenseare, de restitutione spoliatorum. glo. in. c. sunt quidam. 25. quest. 1. sanctus Thomae 2.2. quest. 88. art. 11. Soto in. 4. d. 38. quest. 2. art. 2. & lib. 7. de iust. & iu. quest. 4. artic. 2. Ea ratione, nam per professionem se totum monachus offert arque dedit Deo, eiusque obsequio traditur, & sic non potest in alios suis se transferre, veluti vas consecratum Deo dicatum, ad humanos usus converti non debet, regula quod seinel. de reg. iu. lib. 6. Quod verum intellige nisi ex iustissima causa, veluti in comitatem totius religionis Christianæ, quia rex mortuus est & regni successor monachus est professus, tunc potest hac causa dictante Pôtifex dispensare, vt contrahat matrimonium quod sicut videmus contigit cum Ramiro ex sanguine Regis Aragonie dispensasse Pontificem, qui erat monachus sancti Benedicti: tenet Antonius Gomez. 1.40. Tauri. num. 66. Gregorius Lopez. 1.4. verbo. castidad. titu. 8. part. 1. & l. 1. titu. 7. part. 1. Couarr. in. capit. 2. de testamentis. num. 11. tenet Holtien, & reliqui. d. cap. cum ad monasterium. Joan. Major. in. 4. d. 38. quest. 14. Durodus quest. 2. Palud. quest. 4. communis secundum Felinum. cap. si quando. num. 5. de rescriptis. Iaso. in. l. h. num. 2. C. de transactio. Fundantur ex eorum in qualibet voto tacite subintelligitur, nisi aliud magis placeat Deo. cap. 1. ca. scripturar. de voto. cap. peruenit. el. 2. de iure iurati sed nulli dubium est, nisi quod magis placeat Deo uilitas religionis Christianæ, vt tota conseruetur per contractum matrimonij legitimij Regis, vt relinquat successor legitimus, & interim pacatam. Rempublicam conseruet, quam eius clausura & obseruantia religionis, argum. cap. scias. 7. q. 1. c. licet, de renuntiatione, ergo causa est sufficiens, vt per Papam talis fiat dispensatio. Quod & confirmatur ex eo, siquidem vide-

mus religiosum propter uitilitatem comunem effici episcopum, & extrahi extra claustra monasterij, & obligatione obediens, vt probat text. in. c. quod Dei timorem, de statu monachorum. c. 1. 18. quest. 1. cap. ab iubate. cap. si religiosus. c. quorundam. de electione. lib. 6. Clemens. 1. de electione in fine. Couarr. cap. 1. num. 18. de testamens. Soto lib. 10. de Iusti. q. 5. artic. 7. vbi ponunt casus in quibus monachus factus epis copus, liberatur à regula monachali.

Ex qua verissima resolutione deducitur, an postquam monachus est professus aliquam religionem possit illi imponi asperior vita eo inuitio, quam illa, quam professi sunt. Et non posse tenet Oldaldus, consilio. 96. loquens in clausura, Decius ist. cap. ad nostram. num. 6. de iure furando. Sylvest. verbo. religio. 6. q. 6. Angelus verbo religiosus. 6. 29. Nam non debet quis compelli ad opus super erogationis. c. integratas. 32. quest. 1. Maxime quia annus probationis propterea datur nouitiis, vt experientur ea, quae obseruantur in regula. c. ad apostolicam. de regularibus. cap. 1. eod. 10. tit. lib. 6. igitur religiosus, qui asperiorum vitam professus non est, ad illam compelli non potest, nam religiosus non tenetur obediens superiori, nisi in his, quae sunt de regula, vel quae pertinent ad regulam, & ad obseruantiam regule. S. Thomas. 2. 2. q. 10. 4. art. 5. ad. 3. & quodlibeto. 10. art. 10. ergo vbi per perpetua clausura, vel asperior vita non est de regula, non tenetur religiosus ad eius obseruantiam.

Sed in hoc articulo verissima est resolutione: aut loquimur in asperiori vita, quae necessaria non est, ad obseruantiam regule, quam monachus est professus, sed est quid distinctum ab ea, aut talis asperioritas est necessaria ad obseruationem regule. Primo casu, dicendum est, quod monachus non tenetur, neque compelli potest, olie: ut in asperiori vita, quam professus est. Si vero loquimur in perpetua clausura, maxime in monasticis, hanc possunt per superiorem compelli, licet illam professio non sit. Ea ratione, quia cum monachis praecepit volum quodcumque professione profiteatur, & emituntur est continentia, c. tum ad monasterium, de statu monachorum. videtur, obligari ad obseruandum omnia illi, hinc quibus continentia commode seruat, potest. argumento tex. 1. 3. 5. qui ha-

bet de servitutibus rusticorum preditorum. & l. 1. 9. 1. si vfuscus petatur. 12. de iur. omnium iudicium. c. præterea, de officio delegati.

Vnde licet clausura perpetua in monachis non sit simpliciter necessaria ad obseruantiam castitatis, est tamē necessaria à comitum in accidentibus, argu. c. ne aliqua. 18. q. 2. c. indemittitibus. q. sed cum de electione. lib. 6. ideo non mirum si eis possit imponi, licet illam professio non sit. glos. in. c. periculoso, verb. præsentis. de statu monachorum. lib. 6. vbi tenet, quod clausura perpetua non facit asperiori vita, neq; quicquam addit ad regulam, sed potius taxatur secundum naturam regule, quam glo. sequitur Decius cap. ad nostram. num. 6. de appella. Neq; obstat decretum Sancti Concilij. Ses. 25. cap. 1. vbi solum videtur comprehendere illas moniales, quae videntur, non verò alias, quae clausuram non videntur, sed tene quod loquitur, de omnibus religiosis, quae sub una religione, & uno habitu, & communitate vivunt, vt constat ex tex. ibi, vt omnes regulariter tam viri quam mulieres. Hinc deducitur, quod professio facta à monacho sub conditione aduersanti substantialibus religionis, scilicet paupertati castitati, obedientiæ, non valet talis professio, argumento. c. cum ad monasterium, de statu monachorum. glos. verb. administratione. c. fin. eod. tit. glos. in auth. ingressi. C. de sacro sanctis ecclesijs. Doctores in cap. fi. de condì. appositis glo. in. l. per seruum. devit & habitatione. Rubeus in. l. non solum. §. morte. num. 191. de noui operis enuntiatione. Bernardus Diaz. regula. 25. communis secundum Menchaca de successionum creatione. §. 21. numer. 177. licet contrariam opinionem teneat Baldus. d. authent. in grexi. Doctores in. c. insinuante, qui clerici, vel videntes, & est communis secundum Panor. q. c. fin. de codicito. appositis. sed prior opinio est, verior & tenenda.

Hic sic constitutis quantum ad veram cognitionem religiosi, & quantum adea, quae astrictus est, patet ex ijs tale legatum relictum monacho non valere, neque aliquem effectum operari, ea ratione, nam legatum relictum illi, qui non est in rerum natura, non valet. l. 1. vbi Doctores. C. de falsa causa adiecta legato. Dosto. in. l. fin. de haedibus instituendis, sed monachus,

quantum ad seculum dicitur mortuus, c. non dicatis. 12. quæst. i. cap. si religiosus de electione. lib. 6. c. fin. de sepulturis. c. monachum. 20. quæst. i. ergo legatum illi relictu tanquam relictum mortuo non valer. Quæ difficultas augetur, nam monachus non potest habere proprium capit. 2. de statu monachorum. c. quanto de officio ordinatij. c. non dicatis. 12. q. i. In tantum, quod si in articulo mortis reperiatur proprium habere, non est pro illo orandum, & debet care 14. re ecclesiastica sepultura. c. cum ad monasterium, de statu monachorum, quod si sepultus fuerit in ecclesia est exhumandus, sic com mode fieri potest. c. super quodam eod. tit. qui monachus possidens propriu, 15. est excommunicatus. Doctores pertex. ibi in. c. cum ad monasterium, de statu monachorum. Felinus in. c. cum. M. de constitutio. num. 26. Genesius in tract. breuium. nu. 18. Ex quo dicebat Bart. in tract. minoricarum. 1. q. quod si fratres minores sint instituti heredes, & nullum habeant heredem, vel substitutum testamentum est nullum, tanquam in capacibus relictum, 16. & hereditas defertur, venientibus ab intestato. arg. text. in. l. si in metallum, de ijs, qui pronon scriptis habentur. Et quod per tales venientes ab intestato retinere illa bona salua conscientia exclusis religiosis, idem tenuit Bald. in authen. ingressi. C. de sacro sanctis ecclesijs. Fundatur ea ratione: nam. vbi lex, vel canon prouider sub certo, & non sub aliqua presumptione, id quod obtinet, & habet locum in foro judiciali, habet locum in foro conscientia; sed in foro judiciali tales venientes ab intestato possunt predictam hereditatem obtainere, tanquam eis delatam, quia monachi, quibus fuit relicta, sunt incapaces ad propria obtinendum, virtute voti paupertatis in professione emissi: ergo tanquam bona caduca licite ab eos perueniunt, arg. l. i. s. ijs ita. de caducis tollendis. Cd. 3. §. fin. de liberis, & posthumis. & hanc Bart. sententiam sequitur Iaf. in. l. nemo potest delega. i. Bald. l. si quis. post diuisionem. C. de iu. & facti igno. 17. Sed predictis non obstantibus obiecti- nibus. verissimè tenendum est, valere hu- iusmodi legatum monacho relictum, quia tale legatum non acquiritur monacho, sed monasterio: nam per professionem se, & omnia bona transiit in monasterium. c.

cum ad monasterium, de statu monachorum, c. non dicatis. 12. q. i. Quæ sententia in tantum vera est, quod si hereditas aliqua fuit delata monacho, & decepsit ante aditam hereditatem transmititur in monasterium ius adeundi: tenet Barto. in. l. i. nu. 20. vbi Socinus nu. 19. Iaf. nt. 42. Rip. nu. 15. ff. de vulgari. vbi Alexand. nu. 23. dicit communem canonistarum & Couarru. in cap. i. nu. 21. de testamentis. Guillelmus Benedict. c. Raynuntius. verbo, si absq; liberi. el. 2. num. 8. 0. de testamentis. Et si contraria opinionem dicat communem legistarum Imola in. l. si pater familias. de hereditibus. instituendis. Socinus in. l. i. nu. 20. de vulgari. Imola. c. Raynuntius. de testament. motu eo fundamento: nam monachus seruo & qui paratur, quoad aquisitio nem: tenet Innocentius. c. eum olim de pre uilegijs. Bar. in. l. i. de stipulatione seruorum. Barto. in. l. i. C. de bonis, quæ liberis. communis secundum Couarru. cap. i. num. 21. de testamentis. secundum Alciatum. l. i. num. 53. de vulgari. fed hereditas seruo de lata eo inuito non acquiritur, domino. l. i. 3. C. de hereditibus instituendis. ergo pari ratio ne, non acquiritur monasterio, si monachus decebat ante aditam hereditatem. Sed retenta prima opinione, contrarium verius est, imò quod monachus & qui paratur filio familiis, est magis communis opinio, secundum Iaso. in. l. i. s. per seruum. de adquitenda possessione. nu. 14. sed hereditas delata filio acquiritur parti etiam filio inuito, ergo & de lata monacho acquiritur monasterio illo mortuo, in tantum quod eriam viuente monacho potest compelli per superiorum, vt aeat hereditatem. c. nolo. c. non dicatis. 12. quæst. i. cap. si religiosus de electione. lib. 6. authent. de monachis. §. illud quoque. cap. statuimus. 18. quæst. i. capit. requiriisti. de testamentis. iuncta. l. cum aliquis. C. de iure delibe. vbi relictum monacho non censetur, relictum contemplatione monasterij, ea ratione, quia cum monachi voluntas nulla sit, & tenent predicta iura, ius adeundi videtur residere penes eius administratorem, & sic penes monasterium, sicut bonorum posses- sio delata furioso curator agoscere potest. l. i. in principio de bonorum posses- sione.

Hinc fit, quod poterit monasterium, vel prælatus nomine monasterij repudiare.

20. hereditatem delata monacho, Iaso. in. l. legatum. nu. 13. de leg. l. vbi Alexand. nu. 2. dicit communem, ea ratione, nam quem admodum monasterium potest nomine monachi adire hereditatem, sic & illam repudiare argumento. l. i. potest. de acqui. hereditate. Licit contraria opinionem, imò, quod monasterium non possit repudiare hereditatem delata monacho, te- neat. Iaso. dicens communem legistarum, d. i. legatum. Sed prior opinio veriore est: nā cum talis hereditas acquiratur ipso iure monacho, & per monachum monasterio, sequitur veluti in re acquisita monasterio, possit monasterium talem hereditatem, vel legatum agnosceret, vel repudiare, argu- mento. l. i. qui in aliena. s. interdum, de ac- quirienda hereditate. Et sic monacho repudiante adire hereditatem potest mona- sterium absque iphus monachi ministe- rio adire hereditatem, vel legatum mona- cho relictum, Bart. in. l. i. de vulga. commu- nis. secundum Iaso ibi. numer. 42. commu- nis secundum Felinum. c. in præsentia. nu. 58. de probationibus. secundum Bertran- dum consilio. 68. nu. 1. vol. 6. Hinc deduci- tur, quod si monacho sit relictus vñsfructus pro eius vita, antequam ingredere- tur monasterium, quod post ingressum monasterij non consolidatur vñsfructus cum proprietate, sed transit in mona- sterium durante vita ipsius monachi: sic glos. in authenti. ingressi. C. de sacro sanctis ec- clesijs. quam ibi sequitur Bart. num. 42. & Innocentius. d. i. in præsentia. nu. 5. & esse communem tenet Crotus in. l. Gallus. s. & quid si tantum. nu. 30. de liber. & posth. & est communis secundum Couarru. cap. 2. de testamentis. numer. 8. Quod verum est præterquam in patre habente vñsfructum in bonis filii, adueni: itis: nam in hoc est difficultas maxima, vtrum si in- greditur pater monasterium acquiratur vñsfructus monasterio, an vero reuertatur ad filium. Et quidem Bart. in authentic, idem est. C. de bonis quæ liberis. & ibi Angelus tenet, quod dimidia pars vñsfructus pertinebit ad monasterium, & altera di- midia remanebit penes filium, quam opini- onem sequitur Abba. capit. in præsen- tia. numero. 47. idem in cap. cum simus. de regula. Fundatur, quia quando filius li- beratur, à patria potestate, facto ipsius pa- tri remanet penes patrem dimidia pars

vñsfructus. l. cum oporteat. s. cum autem. C. de bonis quæ liberis, quando autem pa- ter ingreditur religionem filius eximitur ab eius potestate iuxta glos. in. l. si ex cau- sa. s. Papinianus. de minoribus. conmu- ter recepta secundum Iasonem in. l. qui se patris. numero. 18. C. vnde liberi. Couarru. in. c. quia nos. nu. 5. de testam. quæ li- beratio contingit facto ipsius patris: ergo sequitur, quod dimidia partem habebit monasterium, & dimidia remanet penes filium.

Contraria tamen opinione, imò quod patre ingrediente monasterium, totus vñsfructus remaneat penes filium, & consolidetur cum proprietate ipsius filii te- net Salicetus in authentic. idem est. C. de bo- nis, quæ liberis. & Couarru. in. c. 2. nume. 8. de testamentis. Sed alia est verior opinio & teneenda, scilicet, quod totus vñsfructus, & commoditas transeat in monasterium, quandiu pater naturaliter viviat: teneri gl. d. auth. idem est, quæ Doct. sequuntur. Neq; obstat, quod in per ingressum monasterij perditur patria potestas, & sic quod filius non tenet vñsumfructum patri dare: nā respond. quod cum à principio acquisitio- nis vñsfructus, fuerit filius in potestate pa- tris, non consideratur, quo ad retentionem postmodum patria potestas, quæ ex post facto necessaria non est, vt pater vñsumfructum retinere posset, argumento. l. i. 3. C. de vñsfructu. resolutus Anto. Gomez. in. l. ii. in legibus Tauri.

Ex qua resolutione inseritur, quod non solum bona iam delata monacho transfe- rentur eo ipso in monasterium, verum etiā spes succedendi cum pater moriatur: tenet Ioannes Faber in. l. Deo nobis. C. de episcopis & clericis. versiculo, quid si mona- chus præmoriatur. Speculator tituli de sta- tu monachorum. §. i. numer. 14. & ita re- nendum, licet glos. relata ad text. in. capit. statutum. 18. quæst. i. verbo, restituat. tex- nuerit, quod si monachus in vita patris trā- sfit à monasterio, in quo erat, ad aliam re- ligionem, spes illa succedendi patri post eius mortem, quæ sita primo monasterio transit in secundum. Nam illa glos. intelli- gitur, quando in vita patris transiit ad aliud monasterium, tunc cum achuc sit pa- ter viuus illa successio realis per mortem patris verificatur, & transit in secundum monasterium, in quo secundam fecit pro- fessio-

24 fassionem, quæ præualet potius, quam spes primi monasterij. Sic tenet Abb. in c. i. numero. 20. de testamentis. Quod secus est, quando patre mortuo post modum in secundo monasterio fecit professionem: quia tunc cum iam sit ius quesitum per prius nulli monasterium, non potuit per secundam professionem in alio monasterio factam abdicari hæreditas in præjudicium prius. Aluarado de coniecurata mente: lib. 2. c. 3. num. 7.

25 Quo fit, vt vñq; ad eò per professionem sunt bona iam quæsita: monasterio quod etiam si monachus committat hæresim, non amittit monasterium bona delata ipsi monachorū tenet. Felius. c. in præsentia. de probatio. num. 42. argum. tex. in. c. cum venerabilis, de exceptionibus, quemadmodum propter ingratitudinem clericorum non renunciat donatio facta ecclesiæ, secundum glo. in. c. de hoc. de simonia. Speculator. tit. de donatio. §. 1. num. 6. & est communis secundum Ripam in repetitione. l. fin. 9. 52. num. 174. C. de reuocandis donatio.

Secundo subdeducitur, quod vñq; ad eò legatum, vel hæreditas relista monacho, transfert statim in monasterium, quod iam illa bona non dicitur de patrimonio, vel familia monachi, sed ipsius monasterij, ita quod si post translatum legatum, vel hæreditatem in monasterium, vendat dominum, vel rem immobilem contentam in legato, vel hæreditate non poterunt consanguinei monachi illam rem, tanquam

26 de familia pro tanto retrahere, ex dispositione. l. 70. in legibus Tauri. & l. 13. titul. 10. libro. 3. fori. 1. 6. & 7. titul. 7. lib. 5. Ordinationi. l. 7. & 8. titul. 11. lib. 5. nouæ recopilationis. Par ratione, si aliquis consanguineus monachi vendat aliquam rem immobilem, non poterit monasterium illam retrahere pro tanto iuxta illas. l. prædictas. quia in monasterium per professionem monachi, non transit ius sanguinis, vel consanguinitatis, quod est personalissimum. Nam cum monasterium non sit persona vera, & sic deficiat subiectum, non potest habere qualitatem illam consanguinitatis. Sic Anton. Gomez dict. l. 70. Tauri Conar. in practi. questionibus. c. 16. num. 4. & lib. 3. resolutionum. capit. 11. Menchaca de successionum creatione. libr. 1. §. 3. numero. 2. Tiraquel. de vtroque retractu. de retractu linagiel. §. 1. glos. 8. numero. 19. &

Aluarado de coniecurata mente testatoris. lib. 2. c. 3. num. 4.

Sed in hac materia offert se illa sententia, habito pro constanti, quod monasterium ex ea ratione succedit in bonis ingredientis religionem, quia ex interpretatione, & fictione legis loco filij habetur. Doctores per tex. ibi in. c. in præsentia. de probationibus. & in authen. nisi rogati. C. ad Trebellianum, glo. in. l. si ita quis. verbo, interest. de verb. obligatio. & Doct. in authen. si qua mulier. & in authen. ingressi. C. de sacro sanctis ecclesijs. Tiraquel. l. si vñquam. verbo, suscepit liberos. num. 42. C. de reuocandis donatio. Couarru. cap. 2. de testamentis. num. 4. Menchaca de successionum creatione. §. 21. num. 166. vbi allegat tenentes contrariam, maxime Bald. in. l. filium cum diffinimus. de ijs, qui sunt sui, qui dicit fatios esse tenentes, quod monasterium habeatur loco filij, & Barto. in. d. authen. nisi rogati tenet non esse text. in iure id probantem. Quare dicendum est, vt vñque opinionem in concordiam redigamus, quod monasterium non habetur loco filij, scilicet, vere vt habeat omnes qualitates, & prærogativas filij, cum per ingressum omnia iura sanguinis extinguantur, & in his, quæ ad ius sanguinis pertinent monasterium loco filij non habeatur. At vero secunda opinio, quæ habet quod monasterium habetur loco filij intelligatur, scilicet, perfectionem, & legis, interpretationem, ita quod, qui ingreditur monasterium non dicatur. decidere sine hærede, vt constat ex tex. in. d. c. in præsentia. de proba.

Quo supposito dicendum est, quod sit testator grauet hæredem, vt si sine liberis decesserit restituat post mortem bona substituto, tunc si iste grauatus ingreditur monasterium excludit substitutum: est communis sententia rejecta Bart. dist. quem in crepat Cou. lib. 1. resolu. c. 19. Alciatus in l. Gallus. §. & quid si tantum. de libe. & posth. num. 7. Greg. in. l. 10. tit. 4. part. 6. Anto. Gabriel. lib. 2. communis sententiaru. verb. monasterium pag. 240. quia ex coniecurata mente testatoris colligitur, quod cū eti, quæ ecclesijs relinquuntur pro anima reliqua esse cententur, arg. c. iniusti. de reru. permutatione ius præsumit, ita testatorem dilexisse monasterium, in quo grauatus ingreditur sicuti ipsius filium grauatus. Ac proinde sicuti per filios excluderetur mona-

monasterium, ita & per monasterium excluditur substitutus, quia præsumendum, est, quod si testator de monasterio cogitasse, & se disposuisset. Sic obseruat Paulus de Castro in Authent. nisi rogati. C. ad Trebellianum, & plures relati per Couarru. ybi supra inferens ad plurima in proposito, & Octavianus. in decisione. Pedamontana. 126. num. 6. & Menchaca, & Grego. vbi sup.

Quo fit, vt si testator in suo testamento, quo grauat Petrum, vt restituat bona marito & expressè disponuit, vt non succedat in illis bonis monasterium, sed eius hæredes tunc succedit substitutus excluso monasterio: quod quidem iure optimo potest face re testator cum de re sua quilibet ad libitum disponere possit, argum. text. in. l. sed si lege. §. consuluit. de petitione hæreditatis, quam esse communem sententiam teget Ripa in. d. authen. nisi rogati. Quo fit posse testatorem in suo testamento clausulam vt in eius bonis non succedant alii, nisi qui ex suo corpore fuerint nati, quod si he res testatoris ingreditur monasterium sine liberis ex suo corpore natis, excluditur monasterium, quia per illam conditionem excluditur omnis filius legalis, seu interpretatiuus, vel adoptinus, prout est monasteriū: tenet Corneus in authen. nisi rogati. C. ad Trebellianum. Host. & Ioan. Andre. in c. Raynuntius. de testamentis. Bald. in. l. si quis posthumos. in princip. de liber. & post hum. communis secundum Ioan. de Imola in. l. Lucius. de hæreditibus instituendis. secundum Salicetum in. d. authen. nisi roga ti. secundum Decium. num. 57. in. c. in præsentia. de probatio. Et hæc est benignior opinio, quia adhæret magis voluntati testatoris. argum. l. in conditio. de conditio. & demonstratio. authen. de nuptijs. §. disponat. Et ita tenendum, licet contrariam opinionem, imò quod conditio, si sine liberis decesserit ex suo corpore natis, non excludat monasterium, sed quod monasterium habeatur loco filij, tenuit Felinus d. cens communem. d. c. in. præsentia. secundum Ripa in. l. ex fa. §. si quis rogatus. numero. 3. ad Trebellianum. secundum Alexan. confilio. 92. lib. 4. secundum Decium confilio. 426. secundum Fulgosum in. l. si ita quis. §. is. cui. de legat. 2. secundum Lupum allegatione. 129. Sed prima sententia, prout dixi, verior est, & tenenda.

Quid autem est dicendum in eo casu,

quando pater fecit testamentum, & in eo relinquit filio legitimam, utrum si pater monachus officiatur, possit filius quoniam ex parte mortis naturali patris, petere legitimam, & posse tenet Bald. Nonclus tractat de dote. l. part. col. 3. numero. 1. c. in manu canonistarum, secundum Iaso nem. in authen. si qua mulier. & glo. in. authen. de monachis, idem etiam sensit Iaso in authent. si qua mulier. C. de sacro sanctis ecclesijs. secundum Ananiam. c. 2. de delictis puerorum, per tex. in. c. cum simus. de regulisibus. & glo. in. authentic. nunc autem. C. de sacro sanctis ecclesijs.

Cotriam vero opinionem, imò quod debeat expectare mortem naturalem patris in inglese religionem: tenet Petrus Cinus. Bart. in. d. auth. si qua mulier vbi Salicetus dicit communem, & Bald. in. capit. si pater, de testamentis. lib. 6. col. fin. Alex. in. l. si cum dotem. solito matrimonio. Decius in. c. in præsentia. Couarru. c. quia in gradientibus de testamentis. Et tenendo hanc partem non obstat text. in. d. c. cum simus: nam ibi filius ingressus fuit religionem, & ante professionem depositum habuit dubitatum fuit, utrum admittatur filius ad successionem patris defuncti, inquit text. admitti, quod secus esset, si pater viueret. Et sic consideratur in casu: illius text. vt filius ad successionem patris admittatur, ac si nunquam religionem ingressus fuisset. Maior tamen difficultas se offert examinanda, videlicet, in eo qui possidet majoricatum, si ingreditur religionem bonorum capacem, utrum interim quod vivit habeat monasterium, velum fractum majoricatum, at vero statim in successore transeat. Et quidem articulus difficultis est, propter scribentium opiniones: aut enim majoricatus habet iurisdictionem seu regimen annexum, veluti ducatus, regnum & similes, qui iurisdictionem habent annexam, aut nullam habet iurisdictionem, vel huius est naturæ, & conditionis, quod iure successionis, non verò hæreditario iure succeedsit, in eo, & a fundatore fuit apposita clausula, vt successor illius statim, quod sie ret clericus, vel monachus amitteret dictum majoricatum, & transiret in sequentem in gradu.

Primo casu, quando consistit majoricatus in iurisdictione, & habet annexam iurisdictionem, & gubernationem, seu dignitatem

tatem, tunc si possessor ingrediatur religio-
nem statim transit in successorem. Secun-
do vero casu, si majoricatus nihil habet ex
his, neque aliquod oris; seu conditio est
imposita, & ingressus est possessor mona-
sterium bonorum capax, tali casu mo-
nastrum habebit omnem vsum fructum
pro vita ipsius monachi: sic intellige, glos-
sa cap. si qua mulier. 19. q. si gl. in authent.
idem est. C. de bonis qua liberis. gl. in au-
then. ingressi. C. de sacro sanctis ecclesijs. &
est magis communis secundum Crotum
in. l. Gallus. §. & quid si tantum. de libe. &
posthu. secundum Anto. Gomez. l. 48. in
legibus Tauri. secundum Pinelum. l. 1. C.
de bonis maternis. r. p. nu. 49. Ioann. Lice-
ri. de primogenitura. q. 4. nu. 15. Molina
latissime disputantem de primogen. His-
panorum. lib. i. c. 13. nu. 68.

In tertio vero casu, quando in majora-
tu non iure hæreditario, sed successivo suc-
ceditur, & testator apposuit clausulam, ut
clericus, neq; monachus succederet, tali ca-
su si possessor ingrediatur monasteriu, non
succedit monasteriu, etiam in usufructu,
sed valet, & tenet illa conditio, non vt à re-
ligione quis avertatur, sed in familiæ fau-
rem scriptam; quod in dubio est iudican-
dum; ne bona illa extra familiam alienen-
tur. Sic Couart. lib. i. resolutio. cap. 19. nu.
10. Meneius in. l. cum acutissimi. nu. 45.
C. de fideicommiss. Titaquel. l. si vñquam.
verbò, liberis; C. de reuocari. donatio. Pala-
cius Rubios in. Rub. §. 16. nu. 4. de dona. in-
ter vir. Quid autem dicendum erit cū pos-
sessor majoricatus ingrediatur religionem
bonorum incapaciem; veluti ordinem S.
Francisci, aut statim veniant ad successo-
rem majoricatus non expectata morte na-
turali monachi, an interim fructus lucen-
tur, qui ab intestato succedere poterant. Et
34 non esse expectandam mortem naturalem
ipsius monachit tenet Bald. post Bart. in. l.
cum pater. §. hæreditatem. el. i. delegat. l.
Bart. in tract. minoricarum. 4. p. versic. isti
etiam. Imol. & Alex. in. l. ex facto. §. si quis
rogatus. el. 2. ad Trebel. Bar. in. l. Statius Flo-
rus. §. Cornel. Felici. de iure fisci. Abb. & An-
to. in. c. in præsentia. de probatio. communis
secundum Soci. consi. 92. col. 1. lib. i. secun-
dum Alex. consi. 127. lib. 2. dicentes, quod
statim post ingressu m monasterij irreuoca-
bilem transit in fideicommissarium, vel in
successorem majoricatus. Fundantur, nam

monachi minores pro mortuis habentes
quoad mundum Clem. existit de verbis sig-
ergo frustra expectatur mortis euentus na-
turalis arg. l. ex facto. §. ex facto ad Trebel.

Contrariam vero opinionem, immo quod si
expectanda mors naturalis ipsius ingre-
dientis religionem tenet Vincen. de Hercu-
la. d. l. ex facto. §. ex facto. col. 1. Socii. in. l.
cum anüs. nu. 184. de cōdi. & demost. Em-
maan. Cost. in. l. Gallus. §. & quid si tantum.
2. p. nu. 12. de libe. & posthu. Cum. & Imol.
l. cum pater. §. hæreditatem. el. i. de leg. r. Fe-
li. in. c. in præsentia. de proba. nu. 56. Roma-
nus singulari. 234. Rode. Xuar. allegat. 26.
& est communis secundū Mench. de succe-
sion. crea. §. 21. nu. 171. Fundantur per text. in. l.
Statius. Florus. §. Corne. Felicis de iure fisci,
vbi iussus restituere post morte, si deporta-
tus sit non statim admittitur fideicomissa-
tus, sed demū post mortem naturalē illius
& interim fiscus gaudet vusufructu bonorum.
Secundo facit tex. in. l. si Titio. & ei, qui ca-
pere non poterat. deleg. 2. vbi si duabus le-
gatur ead. res, & alter propter delictum in
capacis est, non accrescit coniunctio pars in
capacis, sed remanet apud fiscum, licet con-
iunctus regulariter pro substituto habeatur.
l. Titio. & Mēlio. §. Julian. de leg. 2. l. nō in
stam. C. ad Trebel. ergo idem in monacho
dicendum erit, quod interim, quod venit
mors naturalis remanent illa bona penes
legitimos hæredes monachi, non vero statim
post ingressum monasterij transirent in
fideicommissarium, vel successorem ma-
joricatus, maximè quia in conditionibus
implendis mors civilis nō equiparatur mor-
ti naturali, nisi in casibus diure expressis, vt
35 resoluti Cost. l. Gall. §. & quid si tantum. in
princ. Facit lex. l. §. fi. verf. & si pater. de con-
tra tabulas. vbi filius deportatus nō admit-
titur nepos ad bonerū possessionē cōtra ta-
bulas avo, quia filius naturaliter mortuus
non erat. Facit etiam tex. in. l. ex ea parte.
§. insular. de verb. obli. l. cū pater. §. hæredi-
tatem el. 2. ad Trebel. l. sed & si mors. §. cum
igitur. de don. inter vi. auct. & de monachis
§. secundū. Et sicut tenet gl. in. c. suscep-
tū de recip. lib. 6. glo. c. placuit. 17. q. 1. sequitur.
Cost. vbi sup. communis secundū Boer. deci-
sio. 323. nu. 6. & ita tenendū licet contraria
opinionē, immo quod mors civilis eundē ef-
fectū ex necessitate operatur, quē opera-
tur mors naturalis, tenet Bart. in. d. l. ex ea
parte. §. in insulā, vbi dicit communem Aret.
& Abb.

& Abb. in. c. in præsentia. & Soci. consi. 92.
l. 1. col. 1. per tex. l. actione. §. publicatione.
ff. pro socio. & in. c. publicatione. insti. eod-
em. l. quotiens, in fiducia nouatio. l. si debitori
deportato. de fideicommissis, quibus causum
fuit, vt publicatione bonorum facta extin-
gueretur societas acsi mors sequuta esset.

Vnde non mirum si in casibus à iure ex
pressis mors civilis æquiparatur mortis na-
turali, quod lecur dicendum est, vbi id non
36 exprimit, vel lege expresse caueatur, mors civilis nō
æquiparatur naturali. Quod sit, vt si aliquis
sit iussus restituere post mortem talera re
& damnetur in metallum nostr. statim ad-
mittitur fideicommissarius, sed expectan-
da est mors naturalis ipsius deportanti, &
sic interim bona sunt apud fiscum, acsi ille
grauatus tatum esset deportatus. Quae sen-
tentia est communis secundum Costarbi
sup. Mench. de successione. crea. §. 21. nu. 173. licet
ab hac communii in meritore recesserit Aret.
Iacob. de Arenis. Alberi. Ange. Claudio.
Cuma. in. d. §. ex facto. vbi Ripa mias. di-
cit communem, & Socinus. d. §. & quid si ta-
tum. & Ias. consi. 92. lib. 2. nu. 2.

37 Patet igitur ex ijs, quod grauatus restitue-
re post mortem, si in greditatur religionem
incapacis bonorum, statim non expectata
morte naturali succedit fideicommissarius,
vel successor in majoricatu, quæ sententia
terior est per tex. in. l. 45. Tauri. tenet Gre-
go. Lopez. l. 2. tit. 15. p. 6. Hinc deducitur, &
ad aliud dubium, supposito, quod pater me-
lioravit filium in tertio, & quinto bonoru,
quis filius ingressus est ordinem Diui Fran-
cisci incapace bonoru, & professus est in
ea religionem, & interim pater decegit, po-
stea ex dispensatione Papa ad aliu ordine
bonoru capacem se translatis, vel clericus
factus est, vtrū ad monasteriu, an vero ad-
uenientes ab intestato illa melioratio simul
38 cū legitima proueniat, an vero ad mona-
sterium in quo secundo professus est, & reie-
ctis varijs opinonibus tenendū est, quod
ralia bona perueniet ad sequentes in gra-
du iphius monachū cū à tempore mortis de-
functi, cui in tempore professionis mona-
sterij incapaciis bonoru ius qualitū est, in illis
bonis, & delatū fuit illi, priori monasterio
tanquam in capace postposito, sic resoluti
postquā ad vtramq; partē disputauit arti.
Tiraq. de retractu linagiel. §. 1. gl. 9. nu. 103.
& sequitur hanc partē Rom. cōsi. 296. Gre.

39 Quid aut dicendum erit quando fuit reli-
ctū legatū à testatore monasterio incapaci-
ei bonoru vtrū eo casu tāquā incapaci re-
licium revertatur ad hæredes defuncti, & te-
nendū est valere huiusmodi legatum re-
liefū minoribus, & mendicatibus fratribus
quoad estimationē legati, quia in vita elec-
tio nō relista cēsetur estimationē nō vero
quoad proprietatē, cuius incapax est tale
monasteriu. Quo sit, vt si monasterio sit re-
ficta domus, villa, vel res immobilis cēsetur
relipta cōmoditas illius rei immobilis ad su-
stimationē illorū monachorū, & ecclesiæ re-
parationē cū inter ipsam ecclesiā, & ipsos
monachos sit quādā cōiunctio inseparabi-
lis iuxta notata in. c. ex eo de pactis. lib. 6.
& si hæres testatoris tenetur, si velit estimatio
nē illius rei præstare iphius monachis, vel
illa vendere, & capere estimationē, tenet
Doct. in. c. 2. de statu monachorū. Pro qua
sententia pōdero tex. in. l. fideicom. §. si ser-
uo. deleg. & in. l. si res. deleg. 1. Quid pba-
tur, q̄ quādā alicui legatū res, quā ipse pos-
sideret nō potest sine culpa sua, valet legatū
quoad estimationē, & sic si legatū fuit fa-
ctū à testatore fratribus minoribus, vel mē-
dicatibus censetur legatū sub modo, vt ve-
datur, & in necessitates monasterij cōverta-
tur. gl. c. 1. verb. domū de religiosis domib.
lib. 6. sequitur. Abb. cōsi. 27. nu. 4. vol. 2. Ias.
in. l. apud Julianū. §. cōstat. nu. 41. de leg. r.
communis secundū Dēcī. c. in præsentia. de
proba. vbi latissime Fel. Bal. in auth. ingle-
si. C. de sacro. eccl. facit tex. in. c. ex ijs qui
seminat. §. ad hæc. de verb. sig. Sed illud nō
leuē cōtingit difficultatē, quid dicēdū sit eo
casu, quo sunt duo monasteria eiusdem nomi-
nis, in illa ciuitate, vel loco, vbi testator le-
gatū præstare iusserit, cuī illorū debeatur. Et
quidē videbatur, quod nulli corū debereur
propter incertitudinē, & sic hac ratione vi-
tiaretur

tiaretur legatū arg. l. duo sunt Titij. de testa. 44. tur. l. si libertus. s. si quis plures. v. s. magis. men. aut. l. cum ex pluribus. de manu mis-
si testa. l. si quis ex pluribus. de reb. dub. l. si quis seruus. s. si plures. deleg. 2. l. itē Mela. s.
si plures. ad. laquiliā. l. 2. de his. quā pro nō
scriptis habetur. dic etiā videmus incertitu-
dinem ex parte debitoris. vitiare dispositio-
ne in cōtractibus. auth. si quādo. ver. s. n. aut.
C. de cōstituta pecunia. Sed ijs nō obstat. bus tenendū est talem incertitudinē. In pre-
dicto casu nō vitiare legatū: nā in vītū. mī-
voluntatibus personalitas. vel incertitudorū.
sue ambiguitas non vitiat dispositio-
nē. quia semper cēleste hātēs grauatus p̄fā-
re. l. si seruus legatus. s. nā cuīn. testamento
stā scribitur. de leg. 1. quem ad hoc notauit
Bal. d. authen. si quādo. & plures relati per
Ant. Gom. 1. to. resolu. 2. 2. nu. 45. maxime
fauore pīz cause. quod ppter incertitudi-
nē legatū nō vitiat: tenet Bal. in. l. id. quod
pauperibus. C. de episcopis. & cle. facit tex.
in. l. nulli. C. eod. tit. vbi nō obstante incer-
titudine. valet legatū ad pias causas. & di-
stributio pertinet ad executorē relictū a te-
statore. & illo deficiēt ad episcopū. Quod
intellige quādo ex cōjecturis verisimilib.
cōstare nō pōt de intētionē testatoris: at ve-
rō si possit cōstare veluti. quia testator assi-
duo frequētabat. potius vñ. quā aliud mo-
nasteriū. & illi plurima bona faciebat. in
vita sua. & ibi recipiebat sacramēta. & in-
tra suā parochiā erat constitutū. tūc facilis
est inuestigatio. & conjectura voluisse illi
monasterio relinquere legatū. arg. tex. in. l.
quā cōditio. s. si. de cōd. & demōt. per quē
tex. tenuit hāc sentētiā Soci. in. l. 1. C. de sa-
cro. eccl. Quod si de hac non constat coniē-
atura censetur priori nominato reliquisse
iuxta gl. in. c. indicante. de testa. Xuar. alle-
ga. 2. fol. 28. Quod si duo sunt monasteria
eiusdē nominis. & aliud monialū. aliud re-
ligiosorū. censetur relictū monialibustan-
quam pauperibus. quia est magis pīu lega-
tū secundū Bal. Sali. & Doct. in. l. cū multa.
C. de donationibus ante nuptias. Quod si
equalia sint monasteria in paupertate. tūc
episcopus gratificabit diuidendo inter illa
monasteria legatū. arg. c. 1. de parochijs. cō-
munis resolutio secundū Barba. c. indicante.
de testa. col. 95. quod quidē fauore pīz cau-
sa. & fauore religionis fieri potest. Et ex eo
cōfirmatur: nā licet alias donatio omnium
bonorū p̄fāsentium. & futurorum inutilis
sit. & à iure ex multis rationibus reprobe-
monas

monasterio. in quo ingreditur faciat illam
donationem. est malum secundi generis.
quod ex illa circūstantia. quia fauore mo-
nasterij fit donatio. redditur bona. & licita.
talis donatio. qua ratione valet. & non dici-
tur donatio contra bonos mores. sed secū-
dum bonos mores. Quam sententiam te-
net Abb. consil. 102. vol. 2. n. 2. Quo fit. vt
si talis donatio. quā fit monasterio. fit fa-
cta à minore fine licentia curātoris. vel iu-
dicis autoritate. valet talis donatio. quip-
pecum solennitas iuris. quoad causas pīas.
necessaria nō esse videatur argumento. ca-
relatum. de testamentis. Et sic dicebat ele-
ganter Felinus in. c. ecclēsia sanctā Marię
de cōstitutio. n. 82. quod in donatione ex
cedente quingentos solidos est necessari-
a in suatuō. l. sancim⁹. C. de donatio. Ta-
mē in donatione. quā fit ecclēsiae. vel mo-
nasterio. talis in suatuō necessaria nō est.
tenet Iaso. in authen. ingressi. C. de sacros.
ecclēsij. n. 6. Parisius in. c. in prēsentia. de
probatio. n. 37. Nihilominus cōtraria sen-
tentia tenenda est. imo quod in prēdicto
casu necessaria sit autoritas iudicis. vt talis
donatio facta à minore. vel ecclēsiae valeat
propter fragilitatem minoris. argumēto. l.
magis puto. ver. ne passim. de rebūs eorū.
quā sentētiā tenet Decius. n. 33. d. ca. in
prēsentia. vbi Augustinus Beroius. n. 160
dicit veriorem. & magis communē. & te-
net Tiraq. de priuilegijs pīz cause. priu-
ilegio. 100. pag. 135. Quod quidē & si ve-
ritissimum sit diuersum tamen est ia eo. qui
ingreditur monasterium: nam cum suam
offerat personam in consequētiā. & om-
nia bona sua donasse videtur. licet de bo-
nis mentionē non fecerit. & licet iura-
mentum. vel alia solennitas. quā in dona-
tionibus solet iateruenire. deficiat. vt ad-
uertit Albericus post alios. in. d. authent.
ingressi. Nam hāc donatio. quā per in-
gressum religionis fit. per viam vltimē vo-
luntatis facta esse censetur. quia quoad se-
cūlum ille tanquam mortuus iudicatur.
49. & tanquam disponens de bonis post mor-
tem. & quā spiritu Dei geruntur. nō sub-
iacent. legibus humanis. iuxta. cap. licet. de
regularibus. Quā omnia. licet in se vera
sint attento iure communi. nihilominus
attento iure nouiori Sancti Concilij Tri-
dentini. & fecit renuntiationē. in fauore pa-
tris. quo tēpore pater. habebat alios filios
legitimos. & vnum filium naturalē. vel
illum postea habuit. in hoc non est diffi-
cultas. & euēnit. quod mortui sunt omnes
filii legitimi. superfluite filio naturali.
quem pater. quia filios legitimos non ha-
bebait hāredem instituit in omnibus suis
bonis iuxta. l. 10. in. ll. Tauri. dubium est.
vtrū quia pater habebat filiam monialem.
V. & eius

& eius loco monasterium, ita quod attenta dispositione c. in praesentia, deprobationibus, poterat dicere se non decedere sine herede, poterit monasterium ab intestato succedere in illis bonis, tanquam relictis filio naturali, qui patri non poterat succedere stantibus legitimis filiis, prout erat filia monialis iuxta d. l. 10. Taur. In qua questione dicendum potuisse patrem filium naturalem heredem in omnibus bonis relinquere earatione, nam cum filia omni hereditati paternae renuntiaverit, dederitque illi liberam facultatem, quocumq; modo vellet de bonis suis disponere potuit, ac si nullum filium haberet legitimum, naturalem heredem instituere. Sic in expressis terminis tenet Romanus consilio. 43. quem sequitur Couar. in 4.2. par. c. 8. §. 4. num. 11. Iaso. consilio. 68. vol. 3. colum. 7. ad finem Gregor. Lop. 1.8. tit. 13. part. 6. vbi refert Guillermu. Benedictum idein teneat.

Pro qua facit sententiam filia, quae renuntiavit legitimam, ex eo, quod renuntiavit est perinde, ac si fuisset mortua: ergo quemadmodum si esset mortua posset pater instituere filium naturalem: ergo paratione facta per filiam praedicta renuntiatione, & ita tenendum videtur in hoc articulo: licet hanc questionem cogitandum reliquerit Tellus Fernandez. d. le. 10. Tauri. num. 20. in fine. quamvis in numero statim affirmet, quod erit tenendum monasterium excludere præd. filium naturalem institutum a patre secundum opinionem canonistarum, in c. in praesentia de probationibus tenentium, quod hereditas non defertur monacho, sed monasterio per monachum, nihilominus monacho renuntiante hereditati præiudicat monasterio, & sic non excludit institutum a patre, iuxta ea, quae tradit Couartu. in cap. quamvis pactum. 3. parte. §. 2. num. 3. Decius consilio. 37. Cagnolus. final. numero. 193. C. de pactis. in tantum quod, si filia renuntiavit hereditati paternae non expresso, quod in favorem fratrum renuntiat, si fratres omnes decelerint, non succedat filia, & per consequens, neque monasterium si pater alium heredem etiam extraneum instituit, quam sententia in tenet Menchaca de successione. creatione. 1. parte. §. 18. num. 116. licet & hoc cogitandum reliquerit Tellus Fernandez. m. l.

6. Tauri. nū. 46. contra quem expresse predictam sententiam teniunt Couarr. d. cap. quamvis pactum. 3. p. §. 3. n. 4. Neq; obstat si obiectatur, quod non potuit pater instituere filium naturalem heredem cum habuisse filium legitimum scilicet ipsam monialem; nam respondeo quod cum filia renuntiaverit paternam hereditati, est perinde ac si illam non habuisset, & quod inquit d. Iu. Tauri. ibi. [Si el padre no tuviere hijos o ascendientes,] ut intelligatur, si tales filii, vel ascendentibus habeant ius necessarium ad successendum in hereditatem paternam. iuxta text. in authentica. licet. C. de naturalibus liberis, ibi. Cui relinquere necesse est, & in authent. quibus modis naturales efficiantur sui. s. si vero filios non habuerit, ibi. Quibus necessitas est relinqui.

Sed adhuc maior restat difficultas, & dubitatio, quid si monachus, vel monialis ante duos menses proximos professioni iuxta formam Sancti Concilij Tridentini sessione. 25. cap. 16. fecit renuntiationem hereditatis paternae in fratribus, vel aliis in personam, & postmodum ipsa fecit professionem ante aetatem legitimam decem & sex annorum, requiritam ad profendum iuxta Concilij Tridentini, formam in dicta sessione. 25. capitulo. 15. ibi. In quacunque religione tam virorum, quam mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum: professio autem antea facta sit nulla nullaque inducat obligationem ad aliquis regulæ obseruantiam, vel quoad alios effectus, postmodum tamen hic monachus, seu monialis fecit actus professorum portando illorum habitum, & in omnibus officijs illorum se ingerendo, dubium est, an ex hoc si postea decedat, completa estate legitima, qua proficeri poterat per talis delationem habitus professorum, & quia faciebat omnes actus professorum, videatur approba esse professionem illegitimè factam, & si interim decedat valeat renuntiatio hereditatis paternae in favorem illius, cui renuntiavit, an vero tanquam non professus venientes ab intestato succedant in illis bonis iuxta formam Sancti Concilij sessione. 25. ibi. Ac non alias talis renuntiatio intelligatur effectum suum sortiri. nisi sequuta professione. Et quidē quod in his bonis

bonis tanquam non vere professus succedit. 57. venientes ab intestato, est expressa Marcelli Papæ decisio. in capit. illud. 20. quæst. 1. Inquit text. quod si minor quamdecim annorum religionem ingreditur, & in ea profiteatur, licet postea facta professione compleuerit tempus non dicitur professus: nisi per abbatem monasterij fuerit interrogatus an vellet permanere, &c.

Ex quo text. deducitur, quod si iste decedat sic monachus ante veram professionem, quod eius bona deferuntur venientibus ab intestato, non vero monasterio, & per consequens illis, in quos fuit facta renuntiatio, non sequitur vera & legitimam 55. professionem. Nam ad hoc, ut bona dicantur acquisita monasterio, vel illi, in quem facta fuit renuntiatio requiritur, quod persona sit plene translatæ text. in authenticis autem. C. de episcopis. & clericis cap. nunc autem. 19. quæst. 3. sed dum monachus legitime non profitetur, omne ius apud se retinet tanquam si in saeculo existaret. cap. beneficium. de regularibus. lib. 6. ergo cum persona monachi, quæ principiter respicitur, non sit plene translatæ, sequitur, quod neque eius bona quæ veniunt accessorie & in consequentiam, argumento. 1. 2. &. 3. C. si pendente appellatione: mors interuenerit, & sic tenet Ioannes de Imola. cap. 2. de testamentis. numero. 19. Pro qua sententia facit. nam intentione venientium ab intestato est expressè fundata in iure, quia succedentes ab intestato semper presumuntur succedere ex tacita voluntate defuncti. leg. conficiuntur de iure codicillorum. sed ex tacita voluntate defuncti colligitur, voluisse potius consanguineis, quam alijs, si filius non fecit professionem, contra hanc presumptionem nulla probatio in contrarium admittitur maximè. cum agatur de probatio intentionis, quæ solo Deo nota est, cap. confuluit. 14. quæst. 5. c. tua nos. de simonia. Cum igitur ex illegitima, & non vera professione nullum ius fuerit quæsumum monasterio, sequitur bona istius religiosidecetis sine veraprofessione, solù venientibus ab intestato acquirentur, cu ante factam professionem veram, religiosus non sit. c. religioso. §. quoniam autem de sententia excommunicat. licet verus esset professus, posset à tali excommunicatione absolui per abbatem: tenet Innocent. in cap. monachi: de sententia excommunicat. licet verus esset professus, posset à tali excommunicatione absolui per abbatem: tenet Ioan. Andreas. c. cū illorū. de sententia excom. idem in d. c. religioso. Speculator. titulus de sententia excom. §. 1. Hostie. in summa. eod. tit. Tiraquel. tract. de retractu linagli. §. 1. glos. 8. num. 31. &c.

Præterea & pro hac parte facit, nam actus professionis est quidam quasi contractus, & sic non solum, qui religionem ingreditur, sed etiam abbas debet cōsentire professioni. c. ad apostolicam. de regul. vbi expresse inquit text. quod propterea datur annus ad professionem, vt tā recipiēs, quā ingrediens experiat mores, & vitā alterius. Ex quo tex. dicebat Inno. c. porrectū eod. tit. nu. 4. quod non valer profesio, nisi fiat in manibus abbatis, vel alterius eius nomine, quia recipiēs dicitur in corporare monasterio professum: idem tenet Abb. in c. ad apostolicā. de regularib. sed per professionem ante aetatem legitimam non dicitur interuenire vera voluntas, & consensus professi, cum careat aetate legitima, ad discernendum quid sibi expediat ab ecclesia designatum: ergo tanquam ex defectu consensus huiusmodi actus non valet. Ex qua sententia deducitur, quod visque adeo iste talis, qui ante aetatem legitimam professionem fecit, non dicitur monachus, quod si ante ingressum monasterij percusit aliquem clericum, non protestabili per abbatem, cum vere monachus non dicatur: tenet Innocent. in cap. monachi: de sententia excommunicat. licet verus esset professus, posset à tali excommunicatione absolui per abbatem: tenet Ioan. Andreas. c. cū illorū. de sententia excom. idem in d. c. religioso. Speculator. titulus de sententia excom. §. 1. Hostie. in summa. eod. tit. Tiraquel. tract. de retractu linagli. §. 1. glos. 8. num. 31. &c.

V. 2. Quo fit,

Quo fit, vt neq; ipse monachus cum verè professus non sit, gaudet priuilegio fori, neque priuilegio canonis, si quis suadete.¹⁷ quest. 4. tenet. Innoc. & Abb. c. statuimus de reg. sed illorum opinio. in hoc vltimo casu est falsa, & non tenenda. Hæc sunt fundamenta. Ex aduerso tamen imò quod ille, qui fecit professionem ante ætatem legitimam, si postea stetit in monasterio, & fecit actus professorum completo tempore ad profitendum, & sic quod valeat renuntiatio per illum facta, vel si eam non fecit, succedat monasterium tamquam verè profitenti tenuit Iacobus de Rauena, Petrus de Bellapertica, Rainerius de Forliuio, Enicus, colum.¹ in leg.¹ C. de sacrosanct. ecclesijs. & plures relati per Tiraquellum de vtroque retractu. tit. de retractu linagiel. §. 1. gloss. 8. numero.²²

Pro qua opinione considero sequentia fundamenta. i. text. in capit. 1. §. qui verò de regularibus. libro. 6. Cuius verba sunt: Qui verò postquam quatuordecim annos habitum religionis assumperit, si per annum illud gestauerit, ex tunc religionem assumptam præsumitur veraciter profiteri. Quò text. probatur sufficere quod post professionem factam ante ætatem legitimam, perseveret post illam ætatem, in ætate legitimam monasterio, cum habitu professorum, vt verè professus dicitur, &c.

Ex quo dicebat Innocent. quem sequitur Ioan. Andr. ca. 2. de regularibus. quod si quis per vim ingressus est monasterium, seu religionem & per annum integrum habitum gestauerit etiam si exprefse professus non fuerit, præsumitur veraciter professionem fecisse, & seipsum obligasse, cum ex illa taciturnitate inducatur approbatio actus per vini facti, argumento. capit. 1. quod metus cautela, capit. constat. prima, questione. 1. Quam sententiam sequitur Hostien. in summa de regulari. §. vtrum. versiculo. item si inuitus. Innocentius. capit. 2. numero. 3. de regular. ea ratione, quia ex mora tanti temporis præsumitur consensisse, probat text. in. d. §. si verò. Cuius verba sunt, Si vero post legitimos annos per vim clericus factus est, & neq; ipse, neq; parentes eius intra annum ad memoratas personas non reclamauerit, in clericatu permaneat, sicut is, de

quo superiorius dictum est, &c.

Secundo infertur ad sententiam Hostiensis, & Ioan. Andr. in cap. vidua, de regulari. vbi tenent, quod si monialis sumat habitum religionis sine debita solennitate si tamen per annum illud gestet faciens omnia, quæ alia moniales facere solent, intelligitur actum fecisse solennem, & relaxasse omnes solennitates à iure requisitas, ea ratiōne, quia excursus temporis præsumitur solennitates præcessisse capit. illud de præsumpt. leg. sciendum, vbi Doctores de verbis. obligatio. Iason. in. leg. 1. C. qui admitti. Felinus, capit. Albericus, de testibus, idem in cap. sicuti de reiudicata. & sunt fundamenta & alia, que videntur hanc partem queri. Videlicet, quod si iste, qui ante ætatem fecit professionem, postea post ætatem legitimam permanuit in religione censetur vere, & legitimate professus, vt renuntiatio facta ante professionem, donatio, vel testamentum effectum habeat. Quæ sententia verior est, & tenenda, pro qua facit hodie, & illam declarat Sanctum Concilium Tridentinum, sessio ne.²³ cap. 19. Cuius verba sunt. Quicumque regularis pretendat se per vim, & meum ingressum esse religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professorum fuisse, aut quid simile velit, quod habitum dimittere quacunq; de causa, aut cū habitu discedere sine licentia superioris, non audiatur, nisi intra quinquennium tantum à die professionis, & tunc non aliter, nisi causa, quas prætenderit, deduxerit coram superiori suo, & ordinario, &c.

Ex qua decisione Sancti Concilij constat, quod si ille, qui ante ætatem professus est, si post professionem, vel à die professionis, intra quinquennium non reclamauerit, sed fecerit actus, quos cæteri professi faciunt, in omnibus assentiendo, & non protestando, neq; contradicendo, si quinquennium illud post professionem factam, hac formaliter trahactu, remanet verè professus, & non potest aliquid postea cōtra professionē reclamare. Quò fit, vt si iste secundū formam sancti Concilij ante duos menses circa professionem fecit renuntiacionem bonorum, donationem, vel testamentum, & ante ætatem legitimam professionē fecit, & per quinquenniū facta professionē nō reclamauit, sed fecit omnes actus professorū, trahacto quinquenio confir-

confirmatur donatio, seu testamētū, acsi vere professus esset, & in ætate legitima. Si autem fecit donationem, renuntiacionem, seu testamentum in illis duobus mensibus, ante professionem, protout ex dicta decisione Concilij constat, & professio, quam fecit, fuit ante ætatem legitimam, & postea antequam quaque annū esset completem reclamauit coram superiore, & protestatus est, & nonse intrinsecus in actibus professorum, & si alii quemactum fecerit, fuit cum protestatione, & reclamatione, & non sponte, neque pro prima voluntate, dicendū est, posse à monachatu exire, & talē donatiōnem, renuntiacionem, seu testamentum in favorem aliquius factum non valere ea ratione, quia licet fecerit talem renuntiacionem secundum formam. Sancti Concilij, tamen quia non fuit sequuta vera professio, talis renuntiatio, seu donatio, etiam iurata non valet. Quod constat ex verbis eiusdem Concilij. Et non alijs intelligatur effectum suum sortiri, nisi sequuta professione.

G L O S S A D E C I

materia principalis, De legato vsusfructus, & de materia vsusfructus, & vsufructuarij.

S V M M A R I F M.

- 1 Tractatur de divisione huius articuli de vsufructu & vsufructario.
- 2 Doctores qui hanc expendunt materiam enumerauntur.
- 3 Traditur definitio vsufructus.
- 4 Triplex constituitur vsufructus species.
- 5 Agitur de arguento ad probandum, quod non possit maritus uxorem vsufructuarium relinquare honorum.
- 6 Explicatur l. recte dicimus. de verborum significazione,
- 7 Seruitus seruitutis qualiter esse non possit.
- 8 Expenditur l. 2. tit. 4. lib. 3. fori.
- 9 Qualiter testamentum individuum dicatur.
- 10 Sacra missarum solennia sunt individua.
- 11 Vsusfructus est individuum.
- 12 Quid dicatur dividendum declaratur.
- 13 Etiam si plures reteantur in solidum non tamen individualiter reteantur, sed ut in solidum.
- 14 Aliud est plures cogi posse in solidum, aliud est plures reteantur in solidum.
- 15 Quid propriè dicatur individuum explicatur.
- 16 Omnia hæc quod in pars non recipit, sicut pars dicitur individuum.
- 17 Expenditur l. via de servitio usus.
- 18 Declaratur l. si tam angusti, de servitio usus.
- 19 Explicatur l. In obscuri. l. sequenti. de aqua quotidiana & l. arbor in fine communis dundido.
- 20 Ratio, propter quod vsusfructus dicatur dundus enim reliqua seruitutes individue sunt.
- 21 Si seruitus vsusfructus fuerit alii legata, & suis hereditibus cuiilibet heredi debetur vsusfructus quilibet necessaria percipere potest.
- 22 Quando quis stipulatur sibi & suis hereditibus in re individua, non transfruatur de testatore ad heredes, sed in eis incipit & nullis queritur in fiducium.
- 23 Vsusfructus qui certissim in comitiditate dicuntur dividens omni respectu. Et ibi de recte lectu. text. in l. recte dicimus. de verborum significazione. que pugnat ex diametro cum leg. q. de vsufructu circa illum articulum, vtrum vsufructus sit pars dominij.
- 24 Explicatur l. de vsufructu legato.
- 25 Vsusfructus potest de illis bonis legari, in quibus vsufructus constitui potest: qua ratione in seruitute constitui non potest, cum in seruitute vsufructus, constitui non valeat vsufructus.
- 26 Expenditur l. x. §. si vsufructus ad l. Excidiam, & l. vsufructus ab initio de vsufructu. & leg. si vsufructus legatus. eodem tit. & l. x. de vsufructu accrescendo.
- 27 Explicatur l. qui vsufructum. de verborum obligatione. & l. alij de vsufructu legato.
- 28 Declaratur l. Proculus de vsufructu.
- 29 Vetus sensus ad l. final. §. fructus. & §. non solum de his quæ in fraudem creditorum. & leg. fructus. de reiudicatione & l. 1. §. ex hoc restripto. de mente inspicio.
- 30 Si fructibus pendentibus decedat vsufructuarius, non ad eius heredes, sed ad proprietarism pertinet, cum communi contra alteram communem.
- 31 Fructus maturi dicuntur pars rei & agent ipsam hereditatem.
- 32 Explicatur l. 37. tit. 9. part. 6.

- 33 Expenditur. l. si tibi vni. de vsufructu, & earum rerum.
 34 Quando vsufructus non potest à proprietate sacerdotii legato vsufructu, & proprietas legitima censetur.
 35 Verus sensus ad. l. si gneq; enim de vsufructu, & earum rerum, & si constituitur. Inscripta de vsufructu.
 36 Declaratur. c. sua nobis de decimis.
 37 Si quis locauit agricultore fundum eo puto, ut ex eo sibi centum modios tritici daret, non sunt ex huic modi modo deducenda expensa.
 38 Constituitur vera ratio propter quam ex decimis, quae ministeria ecclesiasticae decimam non solvantur.
 39 Ratio decalaratur, propter quam decima Deo proficitur, & non auctoritate iuris, sed auctoritate ecclesie.
 40 Si aliqua pars fructuum fisco debeatur, an sine deducendo expense ex fructibus, verissimas contra quam plures terminata ratio.
 41 Ex omnibus fructibus, qui a quoconq; vel ex qua omnia causa prasuntur, delacantur expensa, praeterquam in decimis.
 42 Vtrum bone fidei possessor faciat fructus suos.
 43 Explicatur. l. bona fidei emptor de adquirendo rerum domino, & l. qui seit. s. porto de vsufructu, qua pugnat cum l. fructus, eodem titulo.
 44 Verus sensus ad dict. l. fructus.
 45 Intellectus verius ad dict. s. si quis à non dominio.
 46 Expenditur. l. cum autem s. cum redhiberetur de adiutorio editio.
 47 Etiam si postmodum bone fidei possessor sciat rem ad se non pertinere faciat fructus suos.
 48 Verus sensus ad. l. qui seit. s. final. de vsufructu.
 49 Indistincte quilibet bone fidei possessor facit fructus suos.
 50 Datur bona fidei possessor cum titulo & possessor bone fidei sine titulo.
 51 Possessor bona fidei sine titulo legitimamente facit fructus suos.
 52 Explicatur. l. 38. tit. 28. par. 3.
 53 Verus sensus ad. c. grants. de restitutione spoliorum.
 54 Quid de male fidei possesso cum titulo sit dicendum.
 55 Qualiter intelligantur illa verba, Relinquo vxorem meam Dominam masariam, & vsufructuam:
 56 Quando maritus reliquit uxori sua vsufructuam filiis legitimis intelligitur de quinto ho-
- norum solum modo secus quando non habet filios, seu heredes necessarios.
 57 Vtrum testator in testamento posse ut vsufructarius cautionem non praefet.
 58 Vtrum hares posse remittere vsufructuario cautionem.
 59 Vsufructarius non solum tenetur prestatre cautionem, utrum etiam & facere inventarium.
 60 An vsufructarius posse vendere vsufructum pro parte negativa constituentur funda menta.
 61 Explicatur. l. si vsufructum: de iure do-
cumentum, & l. vsufructu. la. segunda. c. de vsufructu. & l. idem titulus, que pugnat cum l. cuiusvsufructus. de vsufructu. l. Arboribus. & vsufructus. eodem titulo. l. non pugnat, eodem titulo, in venditione, de bonis auctoritate iudicis possidentur, & non auctoritate iuris.
 62 Semel haeres non potest amplius definire esse haeres.
 63 Ius illud primatum ipsius rei, ex qua con sequitur vsufructarius commoditatem non posse vendi, ius vero commoditatis & sic ipsa com moditas bene potest vendi.
 64 Et si vsufructarius commiserit delictum confiscatione dignum, non confiscatur vsufructus formalis, licet vsus & commoditas vsufructus confiscari possit, nisi eius conditionis sit delictum, quod omne ius alicui competenter tollat.
 65 Qui locauit rem, in qua inest ius patronatus, an transeat ius patronatus cum illo vsufructu, & commoditate.
 66 Maritus est dominus vsufructus rei dotalis uxoris.
 67 Quaestio singularis de dote in censa, quod vulgo appellantur, censa de por vita, assignata non solum principale sed & redditus perceptos tenentur, mulier haeres mariti soluto matrimonio restituere.
 68 An partus ancillarum in vsufructu omnium bonorum legato continentur.
 69 Expenditur. l. 203. in legibus styl. l. 1. titu. 3. libro. 3. fori. l. 4. titulu. 4. libro. 5 ordinam. l. 14. cu sequenti. in ll. Tauri circa bona lucrata constante matrimonio.
 70 Fructus datis lucratut maritus, quia sustinet onera matrimonij.
 71 Appellatione fructum non comprehenduntur prouentus, sed qui renascuntur in quolibet anno.
 72 Vtrum haeres rogatus restituere hereditatem post aliquod tempus partus ancillarum interim nati sim per heredem restituendi.

- 73 Expenditur. l. Paulus responder. s. idem respon det ad. l. Falcidam.
 74 Verus sensus. l. in pecudum de vsufructu.
 75 Declaratur. l. quod his verbis. in principio. de le gatis. 3.
 76 Explicatur. l. deducta. s. hereditatem ad. Tre bellian.
 77 Verbum, redditus magis comprehendit, quam verbum fructus; quia comprehendit omnes pro ventus.
 78 Verus sensus ad. l. deducta. s. hereditatem.
 79 Partus ancille an sequatur patrem, an vero sequatur matrem.
 80 Vsufructarius tenetur eam curam prestatre in vsufructu, quam quilibet in re sua prestatre debet.
 81 Quid tenetur vsufructarius expendere in vsufructus proprietate.
 82 Vsufructarius, utram ad solutionem legatorum, tenetur.
 83 Qualiter perpendatur ille articulus, quod in contractibus venient fructus à tempore mora.
 84 Expenditur. leg. mora. s. in bona fidei. l. vsufructu. lege. videamus, la. segunda. s. actionem de vsufructu.
 85 Explicatur. lex. fructus. c. de actionibus, empti.
 86 Si fructus reivendita equaliter se habent cum pretio & lucro ad nihilum tenetur mero sus.
 87 Incontractibus stricti iuris fructus venient à tempore litis contestationis.
 88 Qualiter tempus mora consideretur ad estimacionem fructuum:
 89 De iure canonico & eius equitate inspecta omnes contractus sunt bona fidei.
 90 Quia de iure canonico nihil super hoc articulo decisum reperiatur dicendum est, quod tam de iure canonico, quam de iure ciuili incontractibus bone fidei fructus venient à tempore mora in contractibus stricti iuris post litis contestationem.

*Dexo a mi muger por vsufructaria
detodos mis bienes.*

N hac glossa, est ventilanda difficultas, & ardua materia vsufructus in cuius prosecutione, & explicatione, utar consueta forma: primo quidem Doctores, qui præcipue & ex professio hanc sunt materiam prosequuti:

secundo quid sit vsufructus, deinde eam rationem dubitandi constituam, qua vide tur non posse testatem huiusmodi vsufructus legatum facere quod omnibus principiis iurisq; regulis aduersari videtur, exceptu vero decidendi ratione, qua circa labyrinthum diuidit & iadiuidit versabitur plurima iura que, hucusq; in trebris iacent suo plebore & nitore apparebunt. Hincque qualiter vsufructus pars de minimis, unde etiam deducetur an fructus pendentes pars reddicantur siquani vsufructus & vsufructus idem, vel diversa sint, & quando unum pro alio accipiatur erit in uestigandum & hoc de secunda parte, hinc & in tortia, qui proprius fructus dicantur, ut hi legati censemantur an omnes qui ex bonorum proprietate dedicuntur, an solum hi qui deductis expensis & debitibus remanent intelligentur, quo etiam loco qualiter vsufructarius cauerit, tenetur, & an admittatur ad vtendum. Vt si q; interim quod cautionem non possit fieri, vel faciat fructus suos, si quartal pars versabitur circa illud, an possit vsufructus & vsufructarius alienare, & quia poena plectatur illum vendens si parvitate, ut huc ptoventiantur, an affidatus sit facere, irrueratrum huic articulo contumens erit.

Denique qualiter vsufructarius possit capere commoditatem, ut proprietati non noceat extendendo vsufructu, & qualiter vsufructus finiatur, finalis vero versabitur an partus ancille fructus dicantur ut cedant legatario. Principio igitur hanc materiam expendugit. Doctores in Rubrica, & in lege, & petitorum de vsufructu legato & lege, l. de vsufructu. Doctores in lege, l. vsufructarius quemadmodum caueat. Doctores in lege, fructus, soluto matrimonio Doctores leg. fructus de rei vindicatione. Doctores in lege, l. si vsufructus petatur. Doctores leg. l. s. si vsufructus ad nostram de emptione & venditione. Docto. in Rubrica de vsufructu, & earum rerum quae vsu consumuntur. Docto. l. bona fidei emptor de adquirendo rerum domini. Doct. in rubrica de rerum diuisione Doct. in l. recte dicimus de verbo significatio. AEmilius Ferretus. n. 6. Anto. Rubeus. nu. 100. Hermanotus Decius. num. 16. in l. naturaliter §. nihil.

§. nihil commune de adquirenda possessione. A zon in summa ca. de vſu fructu. Baldus. lib. 9. si quis à non domino instituta de rerum diuīsione. Menochius de recuperan. remedio. 15. numero. 593. Carondas libro. 1. verisumilium. capit. 7. Goueanus antiquariorum lectionum. libro. 2. capit. 15. Iacobus Guitius. libro. 2. conjecturalium ad fratrem capit. 44. Curiatus libr. 11. obseruationum. capit. 11. & 12. idem in notis ad Africam. titulo. 7. part. 3. Octavian. decisione Pedamontana. 160. numer. 8. Conanus. libro. 7. commentario. capit. 12. & libr. 4. cap. 3. & cap. 26. Alciatus in. recte dicit in his de verbis significat. Pinell. 1. 1. 2. parte. numer. 2. C. de bonis mater. Couarru. varia. resolutio. libro. 1. capit. 8. column. 1. Peralta in. 1. 3. §. qui fideicommissam. numero. 11. de hereditibus institut. Tiraquelus de vtroque retraictur in principio. 9. 1. glossa. 4. Joannes Cortasius. 1. si pro parte. numer. 16. deseruitibus. Gregor. Lopez. 1. 24. titulo. 31. parte. 3. Toann. Orosius. 1. cum. h. 9. si in singulos. num. 4. de transactio. Anto. Lara in. 1. si quis à liberis. §. patres. numero. 60. de liberi agnoscit. Antonius Gomez de contractibus. cap. 15. numer. 15. cum sequentibus. Velascus de iure emphyteutico. questio. 29. Menchaca de successione creatione. §. 7. num. 40. cum sequent. Franciscus Sarmiento. lib. 3. selectarum. cap. 9. in principio Molina de primogeniis Hispani. lib. 1. cap. 20. num. 2. & lib. 1. cap. 21. num. 9. idem Sarmiento de redditibus ecclesiasticis. 1. par. cap. 1. num. 20. Baeza de decima tutor. c. 28. num. 2. Ioan. Garcia de expen. & melioratio. cap. 10. per totum. & cap. 11. Altarado de conjecturata mente testatoris. lib. 3. cap. 2. nu. 32. Pálicos Rubios in repetitione rubricæ. 9. 62. numero. 13.

3 Ad secundam huius gl. partem accedendo dicendum est quod vſu fructus est ius vſtendi & fruendi rebus alienis salua rerum substantia. 1. 1. de vſu fructu text. in principio instituta eod. & vtrobiq; Doctores. & omnes supra relati. Sed antequā ad explicationem huius definitionis conveniamus quia in eius verbis fere omnia quæ dicēda sunt cōtinētur præmittendum est quod fructus tripartitā habet speciem: nā alij dicūtur industriales alij naturales; alij ciuiles vt ex eorū distinctione cōtet quis vſu huius fructus sit, industriales ve-

to dicūtur, in quib⁹ necessaria est hominis industria, naturales qui ex ipſa refine hominis cura vel saltim modica producūtur, legales seu ciuiles qui sui natura fructus nō sunt sed legis interpretatione vt domorum pensiones, conductiones, vſuz, quæ omnia & similia vicem fructuum obtinet licet re vera fructus nō sint. L. vſu fructu de verbo. significatio. l. ex mercedis de petitione heredit. vſuz. l. prædiorum de vſuz Barto. l. ex diuīsione de vſuz. Diuīsionis in. l. fructus. §. sed & in pſione soluto matrimonio. Baldus. in. 9. si quis non domino de rerum diuīsione. Hinc dicitur vſu fructus quia vtitur quis fructu quod ex proprietate cōtingit haberi secundum naturam possessionis & secundum diuersitatem rei proprietatis genera, argumento. 1. 3. §. genera de acquirendi posselli. certum. l. si fundum. 1. dominū. C. de reuēdatione. Bart. l. Mæius. 9. fundo colti. l. de legat. 2. & sic appellatio ne vſu fructus vennit omnis commoditas rei. l. vſu fructus. l. item: si fundi de vſu fructu. Variè quidē vſu fructus accipitur in iure. nam aliquando est pars dominij, aliquando non aliquando reperitur cum proprietate coniunctus & est instar rei corporæ aliquando est separatus à proprietate aliquando cum proprietate, aliquando nō discernitur à proprietate, aliquando accipitur pro specie seruitutis, aliquando pro parte fundi vel pro commoditate: quæ omnia & vniuersæ huius distinctionis pars quia diffīllima sunt venient in præsentia pertractanda.

Sed videtur quod testator in nostraglo. non potuit huiusmodi legatum vſu fructus vxori sui legare quodquidem ex eo constat, & primo, nam principiū iuris est quod vſu fructus est species seruitutis. l. re. Etē dicimus, deverb. signif. Recte dicimus (inquit Paulus) cum fundum totum nostrum esse cuius vſu fructus alienus est, quia vſu fructus non dominij pars sed seruitutis vt via, iter, vbi quemadmodum via iter legari non possunt quia seruitus seruitus esse non potest sic & vſu fructus. l. 1. de vſu fructu. cōstat igitur ex illo tex. vſu fructum esse inseparabile & diuidi non posse ab ipſa proprietate nec pars dominij est, sed ipſi proprietati adhæret & indiuiduus est. Ex qua sententia deducitur intellectus ad. l. 2. tit. 4. de las labores, libro. 3. fori. quæ lex inquit furnum molens.

moleſdinum, torcular, feruuni, & similia esse indiuidua & diuīsionem non accipiūt inquit lex (Si algunos herederos vieren alguna cosa de cōsilio que no se puede diuidir como sieruo bestia forno moleſdino, o lugar) ea ratione quia éarum vſus in factō consistit & sic cum vſus sit indiuidus sic & illa indiuidua sunt ergo inquam; re, in qua vſus eiūs consistit in factō indiuiduus est & haec ratione legari nō potest. Pari etiam ratione testamentum est indiuiduum. l. si quis de testamentis, quia voluntas est res facti, l. bona fide de acquirendi rerum dominio & hec potest esse ratiō quare sacra missarū mysteria sunt in diuīdūa iuxta tex. in. ca. nihil. 7. q. constiuit tex. rationem quia nec perfecta vide ri poterunt, nisi perfectionis ordine compleantur. Constat etiam ratione propter quam vſus est indiuiduus. l. vſus pars de vſu & habitatione, quia vſus in factō consistit & nihil aliud in vſu quam factum poterit reperi. l. 1. de vſu & habitatione inquit ne quod in seruitute vſus tantum datur nudus vſus hoc est nudum factum. Vn de cum factum diuīsionem non recipiat conuenienter appetit nec vſum diuīsionem recipere ex quibus patet factum indiuiduum esse ex iuris dispositione, quia naturaliter & ciuiliter diuidi non potest & tamen vſu fructus ab vſu ideductur & est pars seruitutis vt dictum est & consistit in factō, ergo indiuiduū à proprietate erit, si ergo à proprietate secerni non potest sequitur indiuiduum esse, si indiuiduum ergo absque proprietate esse non potest: nam igitur deducitur vſum fructum à testatore à proprietate semotum nimine legari posse. Quare vt hec difficultas facilius valeat intelligi illud est præmittendum quod verbum diuīsio ambiguum est, nam verba à verbis & res à rebus distinguere est diuidere, & tota rem partiri quod vulgo diuīsio rei appellatur. Sic etiam cōsidero quod qualibet res diuidua vel diuiditur in partes discretas & separatas, vel per partes certas pro indiuidu, illa vero quasi per partes discretas nō est proprie diuīsio, nam quod pro diuīsio nostrum est non partis sed totius enim cōsiderit. l. magis puto. §. si de rebus eorum. l. si quis duas. §. si quis partem communia p̄edio. quibus probatur partē pro indiuidu non esse proprie partem sed totum, & sic huiusmodi diuīsio non erit

13 Ex quo deducitur, quod esto quod plures in solidum teneantur non sequitur, indiuidue tenentur, potest enim ea obligatio in solidum procedere, licet indiuiduatamē indiuidua, ex quo c. procedit, videlicet, aliud esse plures cogi in solidum, aliud plures teneri in solidum, vel indiuidue: nam aliud est obligationem in solidum committi aliud singulos in solidum teneri, illa omnes collectiū, hic singuli totum præstant. 1. 2. §. fin. de verbo. ibi, interdicimus, vtrum in solidum committatur stipulatio. Iuxta quarti diuīsionem dicendum est, quod quādo lex dicit rem aliquam diuidi non posse, verbum illud, diuidere, non tantum de notat actum, verum etiam potentiam: in iudicio igitur familiæ herciscundæ, communis diuidendo verbum, diuīsio, denotat actum, in obligationibus denotat potentiam, vt in titulo familiæ herciscundæ, cōmuni diuidendo.

14 Præmittendum est etiam, quod omnis res corporalis mobilis, seu immobilis potest dici diuidua, vel indiuidua dupliciter, vel secundum naturam, vel secundum legem. l. non amplius. §. fin. de lega. l. quale ge Pomponius ostendit, aliter rem esse ciui liter, aliter naturaliter. Illa appellatur in diuidua ciuiliter, quæ sine damno diuidi non potest: illa vero naturaliter, quæ secundum naturam nequaquam diuīsionem recipit: igitur secundum naturam omnes res

hæc hæc sunt, quæ per diuisionem corrum puntur, earum subiectum & substantia. Individua verò diuiduntur, si earum subiectum, & substantia per diuisionem non concurrit, diuiduntur secundum naturam. Individuum præterea quantum legis voluntatem respicit, quatuor modis consideratur; aut individuum naturale, aut voluntate, aut fortia, aut accessione: sic Bart. l. græc. de fidei instrum. eto. Alciat. fol. endo. de verbo. sig. Exemplum est. Seruitutes dicuntur natura individuæ, itē iudices compromissarij, dicuntur individua voluntate eius, qui in eos compromisit: nā si individuo compromissum est, unus sine alio procedere minime potest. Sic eriā fidei insufficitur individuabilis forma à principali obligatione depedens, quia nō finit in diuiniorem causam intercedentē obligari: patiatione originarij cum à fundo non separatur individuū dicuntur accessione.

15 His sic constitutis individuum proprius dicitur quod iuris dispositione sectionem non recipit in partes. l. heredit. §. cū ea, familiæ hercic. Eguinarius. in. titu. diuidui & individui. c. 1. infine. Quò fit, vt nō omnino, quod in partes non recipit sectionem

16 berit individuum; ciuiliter sumptum, sed ille ludum taxat, quod non conceditur divididi ex iuris dispositione, quod differt ab individuali secundū naturā. Hinc deducitur, quod cū seruitus vñus individuus sit, hac ratione seruitus seruitutis nō potest in aliquo actu, vel obligatione, & sic in legato deduci. l. vie. de seruitutibus. Inquit consultus, Vie itineris pars in obligatione deduci nō potest, quia vñus eorum individuus est. Cuius rei rationē cōstituit Bart. & reliqui in. l. stipulationes non dividuntur. de verbo. obligatione. sequitur Anto. Gom. 2. tom. resolutio. c. ro. nu. 15. Paradorus rerū quotidiana. c. 6. §. 1. nā in quaenq; seruitute rustica vel est dare prædium dominans, & prædiū seruiens & vtroq; casu & respectu vñus seruitus est individuus, vel quia huiusmodi vñus consistit in facto, & factū est individuū, vel quia respectu fundi seruētis, vel dominantis, quia ille, cui debetur seruitus, nō potest ire partē fundi pro individuo aut aquā ducere, nec ille qui debet, & tenetur præstare seruitutē potest concedere istum vñum seruitus pro parte individua, quin totū cōcedat, argu. tex. in. l. si cui simpliciter de seruitutibus, l. via constitui de serui-

tutibus rusticorū. nec respectu instrumenti, quo vñit seruitute, quale est ipse hominis impossibile est enim quod detur vñus pro parte, quia non potest ire una pars quin vadat alia. Sic etiam, licet ratione latitudinis seruitus realis sit tota infundo & tota inqualibet parte fundi. L. via constitui, si de seruitutibus rusticis tamen de qualitate eligitur certus locus & pars fundi, per quam partem vñit seruitute, & alijs partes remanent libere, iuxta text. in. l. certe, to geaero. & si totus de seruitutibus rusticis. Quia ratione fit, vt si latitudo loci dividatur per partes, corruptitur ipsa seruitus, & sic si loquimur in via itineris, quae subi: se non habet aliquam speciem seruitutis, cuius latitudo necessario debet esse talis, vt per eam possit quis ire pedestris, vel eques, tunc si modificatur latitudo eius vitiatur seruitus itineris. Si vero loquimur in seruitute actus, vel vie, cuius latitudo est ampla, pér quam potest quis ire pedestris, vel eques, seu duces iumentum, vel vehiculum, tunc si latitudo eius modificatur per partes nō corruptitur seruitus actus, vel vie, & valet tanquam seruitus itineris.

18 Sic intelligo. l. si tā angusti loci. l. via consti-
tui de seruitutibus rusticis. cuius refectionis exemplum potest adaptari, vt facilius res tam difficilis percipiatur. Nam anima nostra est tota in toto corpore, & tota in qualibet parte corporis, tenet Aristoteles. 2. de anima. Sanctus Thomas. l. 2. qua. 76. articulo. 8. beatus Augustinus lib. 6. de Trinitate, si tamē manus vel pescindatur, vel separetur à corpore hominis, non ex hoc dividitur ipsa anima, sed restringitur & coarctatur, quia desinit stare in illa parte hominis, scissa, & illa non poterit suas operationes & effectus exercere, & tota id erit in reliqua parte corporis. Sic & eodem modo seruitus, licet sit tota in toto & tota inqualibet parte fundi, tamen si in aliqua parte illius fundi seruētis, vel dominantis pro diviso cōstituantur, vel remittantur, non dividitur ipsa seruitus, sed tantū coarctatur, & restringitur, sicut ipsa seruitus comprehendebat totū fundum, & quaslibet eius partes nunc restituta est ad illam partem fundi, in qua reperitur constituta seruitus.

19 Ex qua resolutione deducitur intellectus ad. l. Lucio. cū sequenti. de aqua quotidianā ad. l. arbor. §. fin. coīmuni diuidendum. quibus probatur seruitutem aquę di-

etus

quis posse diuidi mensuris & temporibus, vt intelligantur non quod ipsa seruitus in sui substantia diuidatur, sed quod solum diuiditur commoditas eius per meas, & tempora scitu in alia specie dicimus operarum stipulationem esse diuidam non in partes, sed in numeros. Sic intelligitur text. in. l. stipulatio. bus. §. operarum de verbo. obligationi. Ex quibus omnibus manifeste apparet, quod cū vñusfructus sit seruitus, & seruitutes individuē sint, sic & vñusfructus à proprietate separari non potest, & sic neq; legari, vnde si legetur inutile legatum esse ex supra dictis apparuit. Quibus non obstantibus rendendum est, quod illa omnia procedunt & intelliguntur in seruitute reali, sive rustica, sive urbana. In seruitute autem mixta, qualis est vñusfructus, aliter dicendum est, quia dicitur dividuus omni respectu. l. 5. de vñusfructu: tam respectu promissionis inter hæredes, & respectu legati in testamento relieti, vt in. l. 1. §. 1. de vñusfructu. Sie etiam dicitur dividuus respectu solutionis, & liberationis. l. prout quisq; de solutioni. l. 1. §. si vñusfructus & l. sed vñusfructus. ad. l. Falcid. Quod verum intelligo ex parte hæredum promissoris, vel testatoris dicitur dividuus: nā ex parte eius, cui debetur, & eius hæredum, hoc est, legatariorum non potest vñusfructus dici dividuus, cum morte extinguatur & minime ad hæredes transeat.

20 Sed inquirenda est huius discriminatio, videlicet, quare vñusfructus sit dividuus cum tamen reliqua seruitutes non dividantur. tradit. Eguinarius Vario in. titulo diuidui & individui lib. 2. cap. 3. quæ colligitur ex ratione supra relata, scilicet, seruitutes esse dividuas, quia earum vñus individuus est: è contra vñusfructus dividuus est, quia eius commoditas & vñus dividuus est, cum pro parte vñi possit. l. vñus pars. de vñu & habitatione. Cum igitur vñusfructus frui possit pro parte, sequitur manifestè quod ipsa etiā seruitus vñusfructus sit dividua. Cui resolutioni non obstat si subtiliter obij: iatur, quod ex predicta ratione sequeretur, quod vñusfructus sit dividuus, potius dicendum, quia in vñusfructu inest vñus. l. si per seruum. §. fi. de vñu & habitatione: nam dicendum, quod vñus ille, qui est in vñusfructu, dicitur commodum, & sic vñus in vñusfructu

non est tanquam species alia seruitutis relitera distincta. Ex quo deducitur quod si seruitus vñusfructus alicui promissa, vel legata & suis hæredibus cuilibet hæredi debetur vñus in solidum, & quilibet in solidum potest necessaria percipere, mortuo testatore, quia huiusmodi seruitus vñus morte finitur. l. 3. §. fi. quibus modis vñusfructus amittatur. Nam cum talis seruitus vñus sit dividua non poterit illa acquirendi in solidum. Hec est continuatio interpretationis secundum Ias. & Alciat. in. l. 4. §. Catonum. 184. de verbo. obligationib. Nam quando quis stipulatur sibi & heredibus suis in re dividua non trasitor, ad hæredes talis obligatio non transfunditur de testatore ad hæredes, sed in eis incipit, & consequenter eis queritur ius in solidu tex. in. l. stipulatio. ifta. §. si quis ita de verbo. Quod & singulari simili probatur. Nā quando duo rei simpliciter stipulantur alii quam rē dividuam, quilibet pro virili ac quivit obligationem & actionem. l. reos. §. cum in tabulis de diobus reis, sed quando simpliciter stipulatur rem dividuam quilibet acquirit in solidum, ergo & in ea su proposito hæredes acquirunt obligatiōnem in solidum, quia pro parte non possunt. Stat igitur ex supra dictis ratione verissima discriminis, quare ratione seruitutes dividuē sint & earum vñus: at vero vñusfructus cum in commoditate consistat, & eius vñus dicitur dividuus omni respectu, & sic iustificatione potest legari, & merito testator vxorem suam in nostro casu vñusfructuarium reliquit. Sic intelligitur text. in. l. 4. de vñusfructu. Inquit Paulus, vñusfructus in multis pars est dominij; & exat, quod vel præsens, vel ex die dari potest. ea ratione, quia cum vñusfructus consistat in commodatis vñu & dividuus sit, dicitur pars dominij, & ideo recte legari, vel ex die dari potest. Ex aduerso tamen idem Paulus contrarium existimauit in. l. recte dicimus. de verbo. sig. Inquit, Recte dicimus, eum fundum nostrum totum esse, cuius vñusfructus alienus est, quia vñusfructus nō dominij pars est, sed seruitutis vñia & iterque iura maximam inter se videntur antinomiam continere cum alterum responsum vñusfructum partem dominij faciat, alterum vero neget partem dominij esse. Quam difficultatem sensit Accurbius in. d. l. 4. de vñusfructu. & ibi. Bal. Fulgo. &

Alcia

Alciatus, in d.l. recte dicimus. & Azon. in summa de vſu fructu. nū. 2. & post plures intellectus eundem constituit. Conatus lib. 4. commentariorum juris. c. 3. & c. 6. & Pinellus alios plures referens tandem assentitur cum intellectu prædictæ glossæ scilicet, quod tex. in. d.l. 4. sit exceptio dictæ, recte dicimus, videlicet, quod vſu fructus non sit pars dominij, sed dantur casus, in quibus vſu fructus pars dominij sit censendus, velut in patre habente vſumfructum in bonis filiis, qui cum sit dominus ratione vſu fructus, habet rei vendicationem earum rerum proprio nomine, in quibus habet vſu fructu. l. cum oportet, s. non autem, C. de bonis que liberis, ibi, plenissimam potestatē. l. i. C. eod. ibi, Atq; ita omnia agere tanquam solidū perfectum, dominū eorum eis acquisitum fuisset, & sic qualis pater habeat plenissimam potestatē & simili sit dominio, ad huc tamen vſu fructarius est, & formalē vſumfructum habet à proprietate, que est penes filium. Sic resolutum Palacios Rub. in rubrica. §. 42. nū. 13. Castillo. l. 48. Tauji. Pinell. d.l. 1. 3. par. nū. 25. Que sententia, licet in se vera sit rejectis varijs interpretationibus, & quæ satis prolixè tradit Pinell, vbi supra, quæ animaduersione nō caret, verissimus intellectus, & sensus ad prædicta iura sit, quod tex. in. d.l. 4. dum Paulus ait in multis casib; vſumfructum partem dominij esse, scilicet substantialē, non vero predicamentalem: Nam dominium, quod habet quis infundo cōstat ex proprietate, & ex vſu fructu, sicuti si fundus ipse sumatur, vt corpus habet partes corporeas, scilicet vineas, montes, & alia id genū: at vero in. d.l. recte dicimus, dū habet, vſumfructum non esse partem dominij, sic accipiens est secundum propriam & genuinam rationem, licet alius habet vſumfructum infundo meo, nihil minus fundus meus esse dicitur. Cōstituit tex. rationem, quia vſu fructus non est pars illius dominij mei, sed est pars seruitatis, hoc est, illius seruitatis, quæ in communitate fructus percipiendi consistit. Et sic sunt expendēda verba illa, in multis pars, nam in multis est pars predicalentalis, hoc est species seruitatis, tanquam suigerieris, videlicet, tanquam pars corporea se parata à iure, id est, à proprietate ut in. l. r. §. si vſu fructus. ad. l. Falcid. Et sic in mul-

tis non in omnibus est dominij pars vſu fructus, nam vſu fructus multiplex est ex multipli iuris acceptione. Aliquando est species seruitatis, aliquando est pars substantialis fundi & dominij, quod in eo quis habet, aliquando in corpus, quod cōmodati accedit, vt in. l. 4. si vſu fructus ad. l. Falcid. vbi non ius, sed cōmoditas, nō nomine vſu fructus diuiditur in partes tamquam corpus. Itaq; vſu fructus alibi corpus, alibi ius, alibi pars est dominij, ita proprieitate à iuris interpretibus, & cōsultis accipitur, & sic multipliciter consideratur pro specie seruitatis, pro parte fundi, pro cōmoditate. l. in vēditione honorū de bonis autoritate iudicis possid. Vnde vſu fructarius recte dominus dicitur, quia habet partem dominij, hoc est, vſumfructū, qui est pars dominij obseruata multipli iuris acceptione. Ex qua resolutione deducitur intellectus ad tex. in. l. i. de vſu fructu legato, qui propter eius difficultatē varie à doctoribus interpretatur, inter quos Petrus Loriotus in. l. non videtur de regu. iur. Lōgaualius. in. l. imperium de iurisdictione omnium iudicū. n. 232. Pinell. l. 1. 2. par. n. 6. C. de bonis maternis. qui omnes & innumeri alii cruciantur in explicatione & in reddendo vero sensu ad illum tex. quorum interpretationibus rejectis verus sensus est, videlicet, quarit Paulus in. d.l. i. an. 42, vel vſu fructus seruitatis legari possit; itaq; non querit an via legari possit infundo, sed vtrum vſus via, quæ debetur infundo, possit legari. Et in prima parte inquit, nec vſu fructus itineris, via, aquæ vē ductus legari potest. Constituit ad hoc cōsultus duas rationes, prima, quia si tale legatum valeret iam daretur seruitus seruitatis, quod fieri quidē nullo modo potest: nam cum via: sit seruitus, si vſu fructus legaretur, iam legaretur seruitus, quod fieri nequit, sequitur manifestatio, quare nec vſus, nec vſu fructus seruitatis potest legari. Secūdo subdit idem cōsultus, & aliam rationem in versiculo, nec erit vtile. rationem constituit, quare non sit vtile, neq; valeat prædictum legatum vſus, vel vſu fructus seruitatis, quod non leuem continebat difficultatem. Nam cū posse legari vſu fructus omnium bonorum, sic videbatur legari posse vſumfructū seruitatis, sed inquit ex eo non posse legari in predicto casu, quia seruitutes no-

finet

sunt in bonis, cum seruitutis nullus vſu fructus sit, qui legari possit: nam de illis bonis potest legari vſu fructus, in quibus vſu fructus constitui potest, cum autem in vſu seruitutis vſu fructus non possit cōstitui, hac ratione non est nec continetur in illis bonis, ex quibus vſu fructus potest legari: & sic cū in seruitute non possit vſu fructus constitui, non dicūtur ex bonis, de quibus potest vſu fructus legari. Et hoc est, quod Paulus sensit, dum dicit, Nō sunt ex bonis scilicet, in quibus potest cōstitui vſu fructus, seruitutes, & sic minimè legari earū vſus potest, nec sunt extra bona, quia non sunt extra dominium habentur vſu fructus ad vſumfructuarium pertinet, vt resolutum Anto. Gomez. 2. tomo resoluto. capit. 15. numer. 5. Patet igitur vſumfructum partem esse substantialē fundi, & dominij, qui cum proprietate totum fundum constituit. Ex his etiam inferno intellectum ad tex. difficultum in. l. Proculus. de vſu fructu. vbi legato fundo proprietas & vſu fructus cōficiuntur legata. Qui text. adeo difficultis est, vt vix eius sensus excogitari possit. Vnde reiectis omnibus interpretationibus ab scribentibus adductis in. dīt. l. & plures intellectus per Pinellum, & quem ipse cogitauit, de quo valde gloriat in. l. 1. 3. par. num. 41. C. de bonis maternis. ultra prædictos sensus verissimus intellectus est, quod in. d.l. inuestigatio iurisconsulti non est de legato vſu fructus solius, sed de legato insulae, quoad proprietatem: nam insula quemadmodum fundus constat ex suis partibus substantialibus, videlicet, ex proprietate & vſu fructu, & sic consultus pro constanti habet posse legari insulam, excogitabat formam qualiter insula quoad proprietatem, & vſu fructus insula posset legari. Et sic adiunxit formam Proculus, quam Pomponius laudat, dicendo Proculus exigitat, quod cum solus vſu fructus in legato sit, tamen verē proprietas & vſu fructus, hoc est, insula legata fuit. Et vt ita hoc verificari possit quod sub legato vſu fructus insulae & proprietas continetur, subdit formam, qua hoc fieri possit, vt illi insulae seruitus imponatur, quæ alteri insulae hæreditariae debetur, veluti si ille hæredi meo promiserit personam fore quo altius ea ædificat oportet, tunc ei eorum ædificiorum vſumfructus.

fructum do lego, vel si ædium illarum, quo altius quam nunc sunt edificatae non erunt; illi vsumfructum do lego. Hic est illius text. intellectus, itaque tota illius text. decisio versatur in inquirenda forma, qua legado vsumfructum tota insula & sic proprietas legata cœseatur, & sic pleno iure in legato continetur. Cuius decisionis, & formæ constituitur ratio: nam heres non poterat habere seruitutem in proprio fundo, cum haberet dominium & proprietatem. Ivti frui, si seruitus petatur, iure communni, de seruitutibus. Vnde cū apud heredem non posset consistere propter seruitutem impositam, que sibi deberetur necessario ex iuriis dispositione, proprietas vsumfructu sequuta est. Et hec fuit singularis forma ex cogitata à cōsulito in d. l. Procul, vt legato vsumfructu proprietas etia & legata sit. Que sententia consultorum adeo generalis est, vt tam ad ultimas voluntates, quam ad contractus adaptari possit in quoq; casu seruitus constituitur, cum res propria seruire ipsi domino non possit, & nihilominus imposita sit seruitus in propriare, vt proprietas cū vsumfructu necessario cōsiderari debeat; & sic cum insula contineat vsumfructu & proprietatem tanquam partes substantiales, quæ constituunt insulam & fundum legato vsumfructu. proprietas legata censetur ex supra dicta resolutione, quod & vsumfructus natura id habet præcipuum & varie accipiatur, varie quæ mutet iuris regulas nouas inducens formas, aliquando seruitutis, aliquando commoditatis, aliquando pars dominij dicatur, & sic patet fructus partem dominij esse. Ex qua resolutione inferitur ad text. in. l. fin. §. fructus, & §. non solum de his qui infraudem creditorum ad. l. fructus de rei vindicatione ad. l. §. ex hoc scripto. de ventre inspicio, quibus probatur, quod vsumfructus pendentes non dicuntur fructus, ita quod si testator legavit alicui vsumfructu fundi & infundo erant fructus pendentes, non censetur eos, qui protūc pendebant legasse, sed ad propriatum pertinere: quæ iura declarat Paulus de Castro in. l. Iuliatus. §. fructus de actio. empli. Doct. l. cū filio familias, de lega. i. Ex quo dicebat Angel. in. l. fructus de rei vindicatione, quod si alicui est soluendum aliquid ex substantia testatoris, potest solui ex fructibus pendentibus

maturis etiam, quia censentur substantia cum ipsa re:
 30 Quò fit, si decedat fructarius eius haeres non consequentur fructus pendentis, sed penes proprietarium remanent, quia pars rei principalis dicuntur. l. si vsumfructus quibus vsumfructus modis amittatur. l. in singulos, de annuis legatis. Hinc deducitur quod si alius fit grauatus restituere hereditatem lucretur interim fructus, quo illam restituit. l. infideicomissa riam ad Trebellia, id enim non procedit, quando fructus erant maturi tempore, quo heres adiit hereditatem, quia tūc non ad gravatū restituere hereditatem, sed ad ipsum heredem pertinent predicti fructus, quia non dicuntur fructus sed pars ipsius hereditatis. Sic Doct. notant in. l. si quis bonorū de lega. i. Alexander in. l. centurio de vulgari. n. 40 facit tex. in. l. Falcid. placuit. ad l. Falcidiā. l. in ratione. eodē titu. vbi probatur, quod fructus maturi censentur pars rei, & augent hereditatem. Et hec est verissima & tenenda sententia, quam tenet Bart. & Paulus, & Iason in l. si tibi. §. cum seruis. de lega. i. gloss. & Doctores. in. l. fin. C. de vsumfructu legato. communis sententia secundum Guildensem. de arte testandi. titulo. 6. cautela. 11. per tex. in. l. Herennius. lā prima, de vñris. & elle verior, & in praxi receptam tenet Mēchaca. de successio. creatione. §. 21. n. 126. & Baēga de decima tutor. c. 28. nume. 2. Pro qua sententia est tex. expressus in. l. 37. tit. 9. par. 6. ibi. otro si dezimos, que deue de hauer aquella quien es fecha la māda los fructos de aquella cosa, que le fue mandada si era de aquel, quie la mando, dende el dia que el heredero entra en la heredad.] Et ita tenendū est, licet contrariam sententiam imo quod tales fructus pendentes pertineant ad illum, cui legatus est vsumfructus & non ad heredem testatoris, tenuerunt Iason, dicens communiter in. l. seruo legato. in fine principij. de lega. i. & gloss. & Doctores communiter in. l. quod seruus de lega. primo:
 32 Ex his etiam deducitur ad text. in. l. si tibi vni. de vsumfructu; & earum rerum quæ vsumfructu consumuntur. quæ lex translata est in extrauaganti ad conditorem. de vero. signif. Inquit text. Si vñjolei frumenti, vsumfructus legatus fuerit proprietas ad legatarium debet transferri, vt intellectus

fit,

integre in legato, vel alia præmissione legatur. intelliguntur deductis expensis. tēt. Doct. maximē Bald. & Salicetus. l. 1. C. de fructibus & litium expensis. Alex. in. l. diuortio. soluto matrimonio. Alex. in. l. fructus. eodem. titu. & si contrariam sententiam tenuerit plures relati per Baēga de decima tutori. c. 29. nu. 5. infine.
 36 Sed predictæ resolutioni adteratur text. in. ca. tua nobis. de decimis. ibi. De terris, quas exhibet alijs colendas, non quidem deductis sumptibus, aut semine separato necessaria cum integratè perfoluuntur. Ex quo tex. apparet manifestè, quod expensis non deductis fructus sunt per soluendi, quo tex. forte ductus Bart. in. l. fructus, ad fine. soluto matrimonio. tenet quod si fundū rusticō locauit, vt fructus ex eo præstaret, in quolibet anno, talis fructu deditio, est facienda non deductis expensis, sed integre fructus sunt restituendi, quam esse continuum tenet Baldus. l. 1. C. de fructibus & litium expensis. Ioan. Andreas. ad sp̄culū titulo. de locato. §. post quā, versiculo, quid si tibi locauit fundū? Quare in hoc articulo verissima est reditio, quod quando fructus simpliciter debetur, vel ex promissione, vel ex legato à testatore de fructibus, tūc fructus intelliguntur deductis expensis: at vero quando fructus debentur considerata quota in decimis imposta, tunc fructus debentur quantum ad quotam, etiam non facta expensarum deductione. Cum igitur decimæ in cap. tua nobis. quoad quotam sunt omni iure debitæ, nullis deductis expensis sunt soluēdē tex. ad idē in. c. pastoralis. c. non est in potestate. de decimis. gloss. in. l. si à patre. §. fin. de petitione hereditatis tradit Petrus Rebuff. de decimis. q. 11. n. 3. Aluarus Vasquez. de iure emphyteotico. q. 17. nu. 10. Baēga de decima tutori præstā da. c. 29. Sotó de iustitia & iure. lib. 9. que. 38 4. artic. 2. Rationem rationis huius confituit concilium Triburensē sub Arnoldo imperatore anno octogentelimo nonagesimo quinto redemptionis nostræ. c. 13. de decimis. in hęc verba Decimæ, inquit, ex debito requirentur. Quod si diceret Deus, Meus es, o homo, mea est terra, quā colis, mea semina, quæ spargis, mea animalia, quæ fatigas, meus est solis ardor, & cum omnia mea sint, tu qui minus accōmodas, sola de cimā merebaris, sed seruo tibi nouē, da mihi de

hi decimam, si non dederis decimam ause
ram nouem. Si ergo aliquis querat, cur dā
39 tur decima, sciat quod ideo dandæ sunt, vt
hac deuotio Deus placatus largius præ
stet quæ necessaria sunt: fecit siquidem
Deus hanc societatem, non vt aiunt leoni
nam, sed diuinam & ineffabilem & bene
ficio plenam. Nam cum iure societatis
nouem sibi partes remittat equum fuit, vt
ex illa vna, quam sibi mittit in recogni
tionem beneficij præstati nullæ expēsē de
ducantur. Et hic est verus sensus ad tex. in.
40 d.c.tua nobis. Ex quo iā merito venit reij
cienda illa sententia, quæ habet, quod si
pars quota fructuū debeatur fisco sit prius
soluenda quā expensē deducatur. Que sen
tentia licet pluribus placuerit, nihilominus
est falsa, quia nō est ratio cōueniens, de qua
supra infisco, cui iura sunt inimica, & eius
causa est odiosa, & sic restringenda, vt ele
gāter tenet Ioan. Garcia de expensis. ca. i.
nu. 20. qui reprehendit Auenda. Tiraquel
lum Baeçam & alios fisci partes tuentes.
Maxime quia disparest ratio in tributis ab
ea, quæ est in decimis illa enim plena fau
re, hēc autem, quæ detributis agunt, nimis
odiosa, & sic non esse considerandæ equita
tem in his fructibus ex tributis deductis,
quoniam prius expēsē deducatur: nā si id fieri
videmus non quod iura id postulent, & si
quota ex fructibus perceptis per colonū
debeatur expēsē deducēdē non sunt, sed
quia ratione cōtractus, per quos multoties
receditur à regulis iuris cōmunis, soluūtūr
fructus nō deductis expensis, nō quidem
quod ratione quotē debite fructus debean
tur non solutis expensis, vt aduersus Bae
çā, & alios tenet Ioā. Garcia vbi supra qui
resoluit solū in fructibus decimaru, qui in
recognitionem diuinorum beneficiorum
præstantur in his illi fructus decimaru, &
illa quota soluitur nō deduētis expen
sis, in omnibus vērō alijs fructibus, tā à co
lono quā à tributarijs, quā à locatorē, vel
cōductore, vel quacūq; alia causa præstetur,
debēt solui fructus deductis pius expēsī.
42 Hinc etiā infertur ad illā sententiā, vtrū
bonē fidei possessor faciat fructus suos, &
quas expēsas deducere teneatur ex fructi
bus. Ad cuius articuli cognitionem, præ
mitto, quod bonē fidei possessor dicitur il
le, qui scit rē quā possidet ad se pertinere:
malē fidei autē possessor qui scit, vel credit
rē, quam possidet ad se nō pertinere. c. fin.

de prescriptio. l. bōne fidei emptor. de ver
bo. sig. c. si virgo. 34. q. 2. c. vigilanti. de præ
scriptio. Vnde ille qui dubitat rē ad se per
tinere nō est bone fidei, sed male fidei pos
sessor: nā in possesso requiritur bona fide
des positivæ quā non habet ille, qui dubi
tat, ex quo exponit se periculo retinendi
alienū, vt testatur Couarr. in regula pecca
tū. 2. par. 6. Sot. lib. 4. de iustitia. q. 5. art.
4. Nauar. in Manua. c. 7. n. 10. reiecta glo
opinione. in. 1. 3. 9. gener. de adqui. posse
sione à multis recepta, quos refert Meno
chius de recuperanda, remedio. 15. n. 593. &c
per Meneſiū. l. 1. C. de iuris & facti ignorā
n. 26. His sic cōstitutis videndū est an ille
qui bona fide possidet, faciat fructus suos.
Et quidē varie consulti de hac resunt lo
quitur quidē Paul. in. l. bonē fidei emptor.
de adqui. vērū dominio, tenet quod bonē fidei
emptor omnes fructus tāta naturales
quā industrielles facit suos. Idē probat tex.
in. l. qui scit. & porro. de vſuris & l. 4. po
litē. ff. fin. ſu regundorū. Ex aduerso tamen
Pōponius in. l. fructus. de vſuris, tenet bo
ne fidei possessor, ſolū industrielles fruct.
suos facere: idē tenet Iustinia. in. 6. si quis
ā non dominio. instituta. derērū diuisione:
quod & l. regia statutū est in hec verba. En
tal caſo como eſte dezimos, q. el ſenorio de
los fructos, q. luuieſſe reſcibido e despedi
do del heredamiento, q. deuenſer ſuyos por
la obra, y por el trabajo, q. llevó en ello fa
ſta que el pleyo fue comēgado por demā
da: In qua difficultate glo. & Docto. in di
ctis legibus, valde ſunt allucinati, & alij
plures relati per Pinell. in. l. 2. in. 2. par. c. 4.
n. 52. C. de reſcindēda vēditione. & Meno
chius de recuperada poſſeſſione, remedio.
15. n. 593. & per Baldwinū. d. 6. si quis nō
domino. Carondas lib. 1. verifimilium. c. 7.
Loriotus de fructibus. axiomate. 48. &
Goueanus antiquarum lectio. lib. 2. ca. 15.
& Iacobus Curtius lib. 2. coniecturalium.
cap. 44. & Cuiatius lib. 11. obſeruationū
ca. 11. & 12. & Couarr. lib. 1. varia. c. 3. nu. 6.
Quorum omnī relectis. interpretationi
bus veriſiſimus ſensus eſt, quod tex. in. l.
qui ſcit. & in. l. bonē fidei emptor. dum
habet, quod bonē fidei possessor facit &
lucratur omnes fructus suos, quod diuersa
rum prouinciarū vſu frequentiſimū eſt.
Et ſic tam naturales quam industrielles lu
cratur etiam in Hispania, attenta. d. l. par
tita, quæ ſic eſt accipienda viſque ad diem
litis

Etis contestationis, que lex facit pro prima
opinione & pro ſententia tex. in. l. bonē fidei
emptor. cum ſimilibus. At vērō text. in
46. fructus, quæ videbatur aduersari p̄dicti
ſiſi iuribus, nullam contineat cum illis con
trarietatem; loquitur enim in donatione
coniugis ſuam marito, qui rem donatam
a coniuge & pſſider eaq; potuit contra
iuris prohibitionem. l. 1. 8. 2. de dona inter
vitū. Quo caſu licet videretur marita nul
los fructus facere, cum contra legi prohibi
tionem pſſideret, stricta tamen iuris p̄pu
tatione, quoad industrielles reputatur bonē
fidei possessor, non vērō quoad naturales,
quod colligitur ex i. ex. i. l. de fructibus. de
donatio. ifter vir. Tunc enim eſt prohibi
ta donatio inter maritam & uxorem quā
do proficiſcitur ex eius patrimonio, vel di
minuitur vt alter fiat locupletior arg. l. si
ſponsus. ſ. 6. de dona. inter vir. & vxo. Vnde
cum in fructibus industrialibus nihil de
patrimonio vñoris proficiſcatur neciat in
eo aliqua diminutio, non mirum ſi quo ad
illos dicatur maritus bonē fidei possessor.
Nec p̄dicta resolutioni obſtar. d. l. fruct.
vbi vocatione maritum bona fidei posses
ſor: & ſic videtur, quod faciat fructus suos.
Nam dicendū, quod Pomponius ibi non
dicit maritum in p̄dicto caſu eſſe bonē
fidei possessor, ſed quod lucratur fructus
industrielles tanquam ſi eſſet bonē fidei pos
ſessor ex d. l. de fructibus. Vel dicendū eſt,
quod ibi non comparat illum generaliter
bonē fidei possessor, ſed iuxta ſpeciem, de
qua loquitur: id enim moſ eſt cōſultorū, vt
multoties ratione quantum cunq; genera
lē reducant ad ſpeciem, de qua loquitur,
niſi expreſſe aliud exprimatur, vt conſtat
ex. l. 4. qui potiores in pignore habeantur,
ibi, nihil interest ſoluere, vel cōpensare. Hēc
eſt ratio generalis non tamē cōpensatio
ſemper eſt ſolutio. c. ad noſtrā. de iur. iu. Sic
videmus in. c. qui ad agendū. & procurato
ribus. iuncta Cle. non poteſt eod. tit. c. quia
cīca. de electione. lib. 6. vbi mādatū quātū
cunq; generale ſemper reducitur ad ſimile
ſpecie, & ſic ratio generalis. d. l. fructus. de
vſuris. debet reduci ad fructus industrielles.
47 Cui resolutioni non obſtar. tex. in. d. 9. si
quis nō dño. Nā licet illa veſta, naturali
ratione, fructus quos cultura & cura magis
cōueniat industrialibus, nō tamē ex hoc ex
cluduntur naturales, in quibus etiā cura ne
ceſſaria eſt. Nec etiā obſtar. tex. in. l. eū aut.

so tac iste dicitur bonaz fidei possessor sine tit. saltem legitimio de quo in. §. si quis à hō domino. Insti de reram divisione. & si In ad. & Bal. c. pertuss. de testibus existimat impossibile esse dari possessorum bona si de fine sit. quos sequitur Pinc. in. l. 1. nu. 9. Nihilominus manifeste constat ex dictis si quis à non domino. quod potest dari possessor bona fidei sine tit. scilicet legitimio. & à iure approbat. haberet tamen titu. saltem coloratum putatum. & illegitimum. quia à iuri preeceptoribus qui principia calluerunt id notissimum est. non dici. neq; appellare titul. cū verius nec legitimus sit. ut si datur bona fidei possessor sine tit. His sic constitutis verissimam constituere sollecionem. Bonaz fidei possessor cum tit. legitimio & iure cognito facit omnes fructus suos. tā naturales. quam industrielas. & stantes. vñq; ad litis contestationem. nam id à iure sibi concessum est. & factum suu. tibi præstat. sic probant omnia iura supra relata. quia de bonaz fidei possessore. qui fructus omnes suos facit. loquuntur. vt intrelligantur de eo. qui possidet tit. legitimio & iure cognito restituit fructus naturales. tam consumptos. quam extantes. industrielas vero ante iudicium suscepimus facit suos. quos etiam à die litis contestationis restitueret deductis expensis. Possessor vero bona fidei sine tit. legitimio & à iure cognito restituit fructus naturales. tam consumptos. quam extantes. industrielas vero ante iudicium suscepimus facit suos. quos etiam à die litis contestationis restitueret deductis expensis. sive locupletior ex industrialibus fructibus sit. sive nō reiecta aduersa opinione. de qua per Co. uar. vbi supra eam adducemus.

In malefidei possessore & illa est verisimilis resolutio: aut est malefidei possessor cū tit. aut sine tit. Cū titulo ille dicitur. qui emit fundū. vel hereditatē ab eo. quā sciebat suā non esse. neq; ad eū pertinere. Malefidei possessor sine tit. est. qui re suratus est. vel alia forma à iure improbata re posseidet. Primo casu malefidei possessor cū tit. tenetur restituere omnes fructus perceptos. & percipiendos tā naturales. quam industrielas stantes & consumptos. deductis expensis necessarijs. Malafidei aut possessor sine tit. omnes pari ratione restituere tenet. nullis deductis expensis. tenet. sup. relati. Doct. elegāter Ioa. Gar. de expen. & melio. c. 23. nu. 42. cū seq. vbi in nu. 54. examinat & illa singularem questionē. vtrū si possessor malefidei in re possessa multos alias fructus meliorauit. ita vt res. quæ decē in fructibus consistebat. jā in viginti cōsistit vtrū in restituzione fructū & illa melioratio sit cōputanda. vel qualiter sit facienda hēc restitutio.

stitutionis fructuum & expensis deducenda. elegantē vt solet disputat articulū. Ne ergo in tam exacte tractatis immoremur plusquam par est. alienos honores detrahendo ad per eum explicata me remitto. Vtērius & in hac materia illud est vindendum. quid operentor illa verba. Resin. 55 quo vxorem meam dothiam Masariam vsufructuariam. de quibus in multis locis Doctores tractant. maximē Bart. in. l. si ita scriptum. de manumissio. idem in. l. Titia. §. si. de leg. 2. Bald. l. fin. C. de indieta vindictate tollenda. idem in. l. voluntatis. C. de fideicommiss. Albericus in authenticā quod locum. C. de secundis nuptijs. & alibi saep in omnibus ferē antiquorum doctorum voluminibus haec verba in legatis reperiuntur. In quo articulo illud est tenēdum. quod verbum masariam est verbum barbarum. & dictio barbara. quæ idem significat apud Latinos quod supellex. docet Bart. in. l. r. de supellestile legata. Abbas consilio. 88. numer. 2. lib. 2. Iaso. in. l. si quis infundi vocabulo. num. 27. de lega. 1. Hoc supposito dicendum est. quod in illis verbis voluit testator vxori relinquere vsumfructū si filios non haberet. quod si filios habeat solum alimenta. glo. in authenticā hoc locum. §. si secundo nupserit mulier. Batt. l. Titia. §. Titia. num. 3. de leg. 2. & ibi Peralta nu. 21. Corrasius. l. si pro parte. nu. 6. de seruitutibus. Tiraquet. lib. 10. nu. 6. Anto. Lara de alimen. §. si quis vxoris. nu. 168. Et illud verbum dominam non intellegitur. quod relinquit illi dominiam. sed honoraria & reverentiam. quam heredes debent vxori præstare. vt tenent plures relati per Ioa. Horoscium in. l. cum hi. §. si in singulos. nu. 4. de transactiō. per text. in. l. 1. §. si vir. ad Syllanian. Nam cum filii non possint in sua legitima grauari. vt resolutum habes in glo. de institutione heredum. si maritus relinquat vxori vsumfructū bonorum intelligitur scilicet alimenta quā tenus in vsumfructū quinti bonorum habuerint locum. de qua poterat pater disponere. non verē quantum ad reliqua bona. quæ sunt filij legitima. in quibus filii grauari non possunt. vt resolutum est. Et sic Palacios in Rubrica de donationi. §. 25. numer. 4. tenet. quod si testator. relinquat vxori suu vsumfructū bonorum stantibus filiis legitimis solum debetur vxori vsumfructus quintz partis bonorum. ne qua

quam facta compensatione legati v̄susfructus estimati in proprietate quinte partis. Quod tenuit ex antiquis Paulus de Castro in authenticā. nouissime in fine. C. de inofficio testamento. & Segura in. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. deleg. 2. numer. 214. Gomez Arias. l. 4. 8. Tauri. numero. 17. Cifuentes. l. 16. Tauri. numero. 19. Peralta. l. Titia cum testamento. §. Titia. numero. 214. de leg. 2. Anton. Gomez de successione contra testamentum nu. 26. Nos verē agimus quando non relinqueret filios legitimos maritus. sed extraneum non necessarium fecit heredem. obseruan dum est. quod huicmodi mulier relista à marito. quia tunc v̄sufructaria bonorum. & reliqui. qui à testatoribus v̄sufructuarī relinquuntur. tenentur cauere de vñendo & fruendo. salua rerum substantia. hoc est illa proprietate. & sine eius proprietatis præjudicio. l. 1. C. de v̄sufructu. l. 1. v̄sufructarius. quemadmodum caueat. Quod in tantum verum est. quod non potest hēc cautio remitti per testatorem. tenet Bald. l. 1. C. de v̄sufructu. idem in. l. si pro ea. C. mandari. Alexand. in. l. tribus. de v̄sufructu. & earam rerum. quæ v̄su consumuntur. Nam & si testator cum testamentū constitutus liberē possit de suis rebus disponere. l. vnum ex familia. §. si rem. de legat. 2. & sic legare v̄sumfructū omnium bonorum suorum. gloss. in Authenticā. nouissima. C. de inofficio. verbo. nec v̄sufructu. l. vxori inter. de v̄sufructu legato. illud. procedit inter viuos. & dum testator vita fungitur. quia tunc inter viuos de vñueris bonis disponere potest. l. non vñque. si quis à parente fuerit manusillus. nam id de iure communi competit cuiilibet. l. sed si lēge. §. consuluit. de petitione hereditatis. sed de bonis disponere. quo quis futurus dominus non est. & sic in ultima voluntate id iure speciali & particulari conceditur testatori. vñde sic debet disponere. vi. in iuribus relistikē sedi nocere non possit.

Sed si testator. post quam iam hereditatem reliquit. permitteret & iubēret. vt ipse v̄sufructarius canticē non præstaret. daretur occasio. vt bona relista heredi dissi parentur. & perderentur per v̄sufructuarū & sic nihil ipsi heredi relictum esset. & in annis hereditas esset. quod quidem maximum esset inconveniens.

Quæ sententia plane cessat in herede,
qui potest vsfructuario remittere cautio-
nem, ea ratione, quia cautio non est de sub-
stantia formalis vsfructus, vt cōmunis est
58 omnium Doct. sententia, sed est de forma
à lege introducta, vt ipius proprietarij res
salua & secura sit: ergo cum eius particula-
rem utilitatem respiciat poterit tales for-
mam à lege in eius comitnodum introdu-
ctam remittere, tenet Bar. l. i. §. sed & si fili-
lius de leg. 3. idem ita. l. i. C. de vsfructu. cō-
munis secundum Rip. in l. nemo potest de
leg. i. nu. 41. vbi ceteri repetentes. Et ita est
tenendum, licet contrariam opinionem,
imò quod heres non possit vsfructuario
hac remittere cautionem tenuerint plures
relati per Mencha. de succes. crea. §. 7. nu.
23. quos ipse optimis fundamentis incre-
pat, vbi qualiter vsfructuariorum teneatur
cauere dīputat eleganter.

59 Hinc etiam deducitur, quod ad hoc, ut
usufructarius faciat suos fructus, non sat
est quod præstet cautionem, ut prædixi-
mus, sed teatur inuentarium facere om-
nium rerum, ex quibus usufructum con-
sequitur, nec potest per testatorem huius-
modi inuentarii fieri remissio, tenet Alex.
d.l.nemo potest.nu.18. & plures, ques re-
fert Pinel.l.1.2.p.nu.76.C. de bon.mater.
& resoluit tanquam verissimam senten-
tiam Mencha.desuccessionum creatio. §.
10.nu.668.

Illud autem, quod non levē difficultatē
habet, videndū est, vtrū vsufructarius pos-
sit vendere vsumfructū sibi à testatore
relictum. Et quidem articulus difficultis est
prōpter varia iura consultorum inter se
mutuò dissidentia, & quæ variè circa eo-
rum interpretationem varijs in locis Doct.
committuntur, siquidem plures intelle-
ctus tradunt vltra antiquos, recentiores no-
stri, inter quos Franciscus Sarmiento lib. 3.
selecta c. 9. & Anto. Gomez lib. 2. resolu-
c. 15. de seruitutibus. nu. 15. Iuan. Garcia de
expensis & meliorationi. c. 10. nu. 28. cum
sequentibus. Anto. Lara. l. si quis à liberis. 62
9. parens. num. 60. cum sequentibus, de li-
ber. agnos. Pinell. l. 1. 3. p. nu. 38. C. de bon.
mater. Et partem negatiām, videlicet,
quod vsufructus non possit vendi neque
alienari probat text. in. l. si vsumfructū.
de iure dotium. in. l. vsufructu la. 2. C. devsu
fructu. in. l. si domina. C. eod. in. 9. finitur.
instituta. de vsufructu. Ex adueſo ramen

quod possit vendi, & alienari probat text.
in l. cui vsusfructus de vſufructu. Cui vſuſ-
fructus, inquit text. legatus est, etiam in-
uitio hæredē cum extraneo vendere potest
text. etiam in l. arboribus. §. vſuſfructua-
rius. de vſuſfructu. Vſuſfructuarius, inquit
Vlpianus, vel ipſeſfrui ea re, vel locare, vel
vendere, vel alij fruendam concedere po-
est. facit text. in l. non vitur. ff. eodem tit.
de vſuſfructu. in l. in venditione. de bonis
authoritatē iudicis possiden. l. si is qui bo-
na. §. vſuſfructus. de pigno. §. l. Instituta. de
vſu & habita-ione. l. necessario. §. vltimo.
de periculo, & commodo rei venditæ. text.
in cap. nuper. de donatio. inter virum. vbi
maritus, cui ab ecclesia vſuſfructus terræ
datus est, potuit transferre illum vſum-
fructum pro vxoris & mariti vita, & va-
luit translatio. Ecce igitur qualiter prædi-
cta iurā inter se pugnant, maximāq; ha-
beant repugnantiam. Quare in hoc arti-
culo ex his, quæ à iure consultorum & scri-
bentium potui selecta & veriora eligere,
hanc sic compono differentiam. Nam aut
loquimur de iure, quod vſuſfructario con-
cessum est à testatore, sine quo vt̄ frui non
poterat illo vſuſfructu, aut de commodita-
te, quam ratione illius iuris consequitur,
quæ commoditas mērē vſuſfructus appel-
latur. Primo casu ius illud primæcum,
quod ipſi legatario concessum est à testa-
tore, quod est illud vniuersum ius vſuſfruc-
tus, non potest vendi nec cedi illud ius
perpetuum, quod pro tempore vitæ illi le-
gatum est, quod ab illo nulla forma pro
tempore ſibi relicto ab illo amoueri po-
test: nā ea quæ iuris ſunt nō poſſunt amo-
ueri ab eo, cui ius relictu est, ſed perpetua
nt & perpetuo adhærent. Quod & in hæ-
rede planū est exēplū, qui licet hæredita-
tem ad eum pertinenteſ vendat, & ipſas
hæreditariaſ emptori tradiderit, tene-
tur tamen legatarijs & creditorib⁹ reſ-
pondere, argumento. l. 2. C. de hæredita-
te, vel actione vendita, cum & ſi hæredi-
atem vendat non definiat eſſe hæres. Pro
qua ſententia facit illud vulgare, ſemel hæ-
res non potest definiere eſſe hæres. l. & ſi ſi-
e. §. ſed quod Papinianus, de minoribus.
Patet igitur, quod vſuſfructus quate-
bus conſiliit in illo iure primæuo. à teſta-
tore legatario relicto, nec vendi nec alie-
nari, ſeu cedi potest: & ſic intelliguntur om-
nia iura quæ prohibet alienationē ſeu vedi-
tionem.

tionem vñsfructus. Secūdo vero easu illud
ius, quod ipse fructuarius habet ad com-
moditatem rei fructuam, & percepienti
fructus sub tempore se illo fructu vñsdi,
huc cōmoditus & ius ad istam portu p̄ceptio
potest licet vendit alienari locati & quam-
cōmodi p̄cedi, prout in pote quicquid p̄fusus
et uarius habet illud ius p̄sumere quodquid
testatore cōreligatur, & cō intelliguntur
aura, qua in hā cōceptum iuris vñsfructus,
venditionem & alienationem in Quād-
modum enī p̄fusus sit r̄videtur in ecclē-
siārū rectores, vñspē, būtē, & ualienat
ius illud p̄ceptiū dīcū, non vñsfructus
hoe videtur loquere sūt illē cōstitutū ius pri-
mū quo decimū ad ipsum rēdere p̄cepti
mē, sic & in majoricaribz, potest malorū
catus possessor alienari, vñderē seu locare
fructus, hoc est, ius illud p̄ceptiū dīcū
exhereditatibus & bonis majoricaribz, non
tamen potest vendere, sed cōspē alii nō
illud ius primū, quod tūs p̄adcesserū
būs & sibi & successoribz, cōperire ex p̄ri-
mo in stitorū in ipso iure primogeniture
consistens & illi adhērens. Et si articulus
hic & illa iura debent intelligi & ad cōcor-
diā reduci. Quād resolutionē Hispano sey
mōne expedīt, regal, icet nihil de hoc ar-
ticulo & eius difficultate tradidit. Sic. L.
pezin eadē l. 24. cit. in p. 3. Quād sententia ha-
bet. [Otros si deziniós, q̄ si aquel a quicq̄ fue
re otorgado el vñsfructo, o vñlo en la cosa
otorgasse después a otro aljunto. El dērecho
q̄ hauia en ella, q̄ se desfara por ende el vñs-
fructo o el vñlo, o tornasse porende al señor
de la propriedad de aljia adelantada de-
ue de hauer ni el otro por quicq̄ lo interroga, q̄
como quier q̄ este a tal q̄ ha el vñsfructo en
la cosa lo podesca arrendar a otro si quiselle
en todo esto, el dērecho q̄ en ello hauianolo
puede enagenar. Quād lex desumpta fuit
ex. I. si vñsfructus de iure doti ab. Quoniam
dicimus vñsumfructū ab vñsfructuatio cedi-
nō posse, nisi domino proprietatis, & sic ex
traneo cedatur, nihil ad eu transfe, sed ad
dominū proprietatis reuersurū, vt lex illa
part, & quæ nos tradidimus in recōuiliā-
dis p̄dictis iuribus, vt intelligatur de cō-
moditate fructuū, que locati & alienari po-
test, seuvēdi, nō vero de ipso iure vñsfructus
vt sup. resoluimus, quod expressius exteris
declarat Franc. Sarm. vbi sup. Quod si ille
qui habet vñsumfructū formalē illud ius for-
malē adhēres vñsfructu vñndat, vel alio-

१८

70 Sic etiam licet maritus, ut nuper tradidimus lucretur fructus omnes & quoscumque redditus. I. dōtis fructus: de iure dōtiū. I. pro oneribus. C. eod. tit. Non tamen lucrat partus ancille, quia fructus non sunt. I. in C. solu. matri. I. penult. §. mancipia. ff. eod. tit. I. si mancipia. ff. de iure dōtiū. Facit prēterea pro hac sententia tex. in. I. in ratione. la. 2. ad. I. Falcidiām per quem text. & Alexand. de I mol. in. I. deducta. §. hēreditatem. ad. Trebellia num. quod hēres gratiatus restituere fructus deductis redditibus, deducet etiam partus ancillarum cum fructus non sint, quia appellatione reddituum comprehenduntur omnes prouentus, non vero ap 71 pellatione fructuum prouentus continetur sed qui rēnascuntur in quolibet anno, natura, vel functione alimoniam prēstant, ut pecunia, qua prouenit ex annuo redditu, triticum, vinum, oleum, & cæteri naturales, & industriaes fructus, non vero partus ancillæ, qui diversa forma & ratione facta suum producit. Qua retenta sententia, & alia non inelegans in prædicto casu insurgit dubitatio, videlicet, utrum si aliquis sit relictus hēres à testatore bonorum & ancillarum, hoc pacto, ut post eius mortem illa bona restituat Petro, an si ancillæ durante vita hēredis fructus & partus præcœverint etiam & illi restituendi sint fideicommissario. Et quidem videbatur restitui debere nam cum ancillarum partus sit augmentum & redditus, non vero fructus etiam ad fideicommissarium pertinere ex supra dicta resolutione videbatur. Sed verius dicendum hēredem non debere restituere seu eius hēredes ancillarum partus sed ad ipsum, vel eius hēredes pertinere, per text. in. I. Paulus respondet. §. idem respondet. ad. I. Falcidiām, qui text, licet loquatur in legato particulari, habet tamen virgintiorem rationem, quia est potentior fideicommissario cum legatarius à die mortis testatoris consequatur legatum, & sic dominus rei legata. I. à Titio. ff. de furtis. gloss. in. I. si tibi homo. §. cum seruus. de legat. I. Barto. in. I. si is, qui pro emptore. de vsu capioni bus. numer. 55. & tamen videmus, quod in legato particulari pendente dilatione hēres lucratur partus ancillarum, ergo à fortiori & in restitutione fideicommissi post mortem & prædictos partus lucrabitur. Facit text. in. I. Paulus responder. §. si hēres de vsuris. Verba sunt text, ante diem fideicom- 72 missi cedentem partus ancillarum editis in fideicommisso non contineri. Et quod non continetur in restitutione fideicommissi fitenent Doctri prædictis locis, & esse cōmūnem tenet Alex. in. I. mulier. §. si hēres & in. I. vxores. §. sorori. de lega. 3. Vbi fructus ex inanticípio in vita hēre distributione venit in restitutione fideicommissi. Cuius rei & sententia ea estatio, nam quando perte statorem apponitur dilatio in restitutione gratia hēredis appositā censemur, & se nū quam emolumētū in interim productū in restitutione fideicommissi venit testi in. I. si ita scriptum fuerit. §. Pegasus de lega. 2. docet gloss. I. 1. verbo possunt de conditio & demonstratio. Docto. in. I. stipulatio ista. §. incertam de verborum obligationib. Alexand. in. I. in fideicommissariam. 74 num. 8. ad Trebellia. Quod & ex eo significatur, quia licet partus non veniat in appellatione fructuum, ut factum dictum est, & probat ex. in. I. in pecudum: de vsuris. nihil minus partus ancillarum dicuntur redditus & arguentium, tenet Paulus de Castro in. I. deducta. §. hēreditatem. ad Trebellia. ideo non mirum, si hos redditus hēres lucratur tanquam emolumētū et pertinentis: quod ex coniecturata in testatoris constat et in restitutione, tantum dilationem posuit, voluisse ut omne emolumētum lucratetur. Et tenendo hanc sententiam tanquam verissimam, non obstat text. difficilis in. I. quod his verbis in principio. de lega. 3. Inquit text. quod ex hēreditate mea ad te peruenierit cum moriaris restitues meo fideicommisso, vbi in restitutione, partus ancillarum continentur. Respondeo, quod illa verbata testatoris sunt geminatae & mysterium important, ut pluita de geminatione in fideicommissis tradunt Doctores in. I. legata inutiliter, de legat. I. in. I. Balista ad Trebellia.

Nec obstat etiam prædicta resolutioni text. in. I. deducta. §. hēreditatem. ad Trebellia, vbi grauatus de restituenda hēreditate post mortem restituit etiam partus ancillarum. Nam reiectis intellectibus gloss. & Doct. respondit Alexand. in. I. mulier. §. si hēres; ad Trebellia. quod in illo casu constabat de voluntate testatoris, dum voluit hēreditatem fideicommissario restituendā deducetis tantum redditibus: & si non mirum, si partus non deducatur; neq;

ad hanc pertineant, sed ad fideicōmis-
sarium. Quem intellectū sequitur, tan-
quam singularem Ant. Gama in decisioni
bus Portugaliæ, decisione. 135. Sed miror
de tanto viro contra iuris fricta principia, se-
quutus fuit Alex. d. dum voluit, quod cum
testator deduxerit redditus, hac ratione in
deductione non venit ancillatum partus,
quasi aperie significet in redditibus partus
ancillatum non contineri, sed in fructibus,
qui fideicōmissario restituuntur, quod est
contra notissima iuris principia, quibus dif-
ponit, quod appellatione fructum non
veniant partus ancillarū, sed appellatione
reddituim reæ veniunt, tener glo. in. d. 1.
deducta; verbo, non retinebit. ad Trebel. gl.
in. c. grandi. verbo, redditibus, defupplenda
negligentia prelato. lib. 6. glo. in. c. genera-
li. in glo. si. de electione. lib. 6. gl. in. l. frugē.
de verb. sig. Quod & ex eo conmunicit: nā
verbū redditus magis comprehendit, quā
77 verbum fructus, quia comprehendit om-
nes prouentus: tenet Cardinal. Clem. 2. in
princip. de excessib. prelato. Et sic teneo.
ad uetus prædictum intellectum quod hæ-
res grauatus restituere fructus deductis red-
ditibus, deducet etiam partus ancillarum,
quod secus si esset rogatus fructus deduce-
re, quia tunc non deducit partus ancillarū.
78. in ratione. la. 2. ad. l. Falci. Quam sententia
tenet Alexan. & Mol. l. mulier. §. hæres. ad
Trebel. & sic prædict. l. deducta. §. heredita-
tem in sua difficultate posita est. Quare
dicendum existimo, quod in. d. §. hæreditati
ideò cum testator iussit deducere red-
ditus, non potuerunt deduci partus ancilla-
rum, quia illi partus erant iam dari tempo-
re testatoris, qua ratione non continentur
appellatione redditum, sed in proprie-
ta hæreditatis considerantur, & hac ratio-
ne non deducuntur in redditibus, nec inter
fructus coiupitantur, nec continentur, sed
tanquam hæreditatis corpus iam nati cum
sint, restituantur fideicōmissario. Hunc
intellectum colligo ex text. in. l. vetus sicut
questio. ff. de vſufructu accrescendo.

Sed in hoc articulo illud non otiose vi-
dendum erit, an huiusmodi partus ancilla-
rum sequantur patrem, an vero sequantur
marem. Et tenendum est, quod quantum
79 ad naturalia partus ancillæ sequitur ma-
trem, & sicut mater est ancilla, & partus erit
seruus & contra. At vero quantum ad ea,
qua suntur ciuilis, partus sequitur pa-

trem, unde si pater est nobilis, partus erit
nobilis, & contra. §. r. institu. de ingenuis.
Sot. in. 4. 33. ar. 4. Quod & ratione conve-
nit naturali: nam in generatione mater est
tanquam materia, & pater sicut forma,
secundum Aristotelem. lib. 15. de genera-
tione animalium, sed actus compositus ex
duobus spectantibus diuersas potentias illi
attribuitur potentia, cuius est materia S.
Thomas. l. 2. quest. 13. ar. 1. Qua ratione
partus sequitur conditionem matri, quena
admodum videmus in cera quod si impri-
matur leo, leo est, sed nihilominus est cera
principalis pars, sic filius nobilis natus ex
ancilla seruus est, quia mater unde sumptus
materialis est seruus. Quod restat pro mate-
ria, & glo. expeditione videre illud est, ad
quid vſufructarius teneatur. Quia quidē
breui quodam compendio resoluam ad
eos, qui longio, i sermone de hoc articulo
pertractarunt, vos remittendo. Illud enim
principio constituo, quod tenetur vſufructuaris
eam curam & diligentiam in his
rebus exhibere, quam quilibet industrio-
sus in propria re imponeret, & desideri eius
custodia curaret iuxta. l. 1. §. si. cum. l. sequē-
ti. vſufructarius quemadmodum caueat:
nam habet mandatum generale, quemad-
modum procurator in te domini iuxta. l.
1. §. fin. de noui operis enuntiatione. Quo
fit, vt si vſufructarius videat rem, ex
qua vſufructum consequitur deteriora-
tam & necessitas urget, vt expendat in ea
magnam quantitatem, tunc non tenetur
denuntiare nec compellere proprietarij,
81 ut sibi subministret pecunias ad refectio-
nem rei, sed ipse eas expendere tenetur,
postea tamen eas repetet ab hæredē, iux-
ta formam. l. vſufructarius. la. 1. & l. vſu-
fructarius. la. 2. de vſufructu. Quod si po-
tius voluptatis, quam necessitatis causa,
fecit sumptus, tali casu nullam haberet
actionem ad repetendas expensas. l. ex
duobus de negotijs gestis: modicas autem
expensas petere non tenetur. Hæc & alia
respondit Pinellus in. l. 1. 2. parte. nume-
ro. 27. ad finem: C. de bonis maternis,
quietiam in excolandis his rebus, quæ
fructus procreast, veluti arbores vineæ,
id generis similia, & quid de alijs arbori-
bus, quæ non producunt fructus, sed ligna
vide. l. ex sylua. de vſufructu. l. æquif-
fissimum. §. fructuaris. de vſufructu, & Pi-
nellus vbi supra. Illud tamen aduerten-
dum

tendum, quod non potest vſufructarius
mutare fortiam rei vſufructus, veluti ex
prato facere vineam, & è contra nec ex syl-
la, hortum, & sic de similibus. l. æquifissimum
de vſufructu, ibi nec quicquā facere in per-
niciem proprietatis. Considerandum tamen
est, quod tenebitur prorata ad omnes ex-
ditiones, collectas, & tributa, & ad onera rea-
lia, quæ ratione vſufructus ab alijs ex vſu-
fructu rerum suarum solvere solent. Gigas
de pſionibus, quest. 38. Ioānes Orescius.
in. l. inter debitem. ff. de partis. Molina
de primogenijs Hisp. ne. lib. 1. capit. 27.
num. 20. cum sequentibus: Cassaneus in
consuetudi. Burgundiæ. rubrica. 4. 9. 6. Au-
daño de exequendis mandatis regijs. lib.
2. cap. 14.

82 Denique an teneatur vſufructarius
ad solutionem legatorum, diuersæ sunt sen-
tentiae. Et tandem Barto, & alij, qui illum
sequuntur distinctionem constituunt in-
ter vſufructuarium legitimum, qualis est
pater, in bonis filij, & vſufructuarium ille
legitimum, qualis est ille, qui à testatore con-
stitutus est, vt legitimus teneatur ad solutio-
nem legatorum, alter vero illegitimus mi-
nimus. Sed licet hac distinctione communis
sit, vera resolutio est, quod indistincte lega-
tarus nō tenetur ad solutionem legatorum,
nisi eocasu quando aliquis omnium bono-
rum vſufructarius relictus est, annua quā
titate alicui, relicta: quia tunc ad illam per-
soluendam tenebitur, ad cetera legata mi-
nime sed hæres vendita proprietate secun-
dum loan. Gracia & Pinellum, vbi supra.
Illud autem in hac materia videre re-
stat, qualiter vera sit illa sententia, quæ ha-
bet quod in cōtractibus bonæ fidei veniūt
fructus rei debitæ à tempore moræ, vt pro-
bat. tex. in. l. mora. §. in bonis fidei. ff. de vſu-
fructu. iuncta. l. vſufructu. ff. eodem & in. l. videa-
mus la. 2. §. si actionem. in versic. ex causa
actionis. ff. eodem titu. quæ iura declarat
Bald. in. l. fructus. C. de actionibus empij.
Docto. communiter in. l. Julianus. §. si fru-
ctibus. ff. de actionibus empij. Aretinus in
consilio. 60. versic. ad quintum. Nam præ-
dicta omnia intelliguntur, primo quoque
scunque emptor est constitutus in mora
per venditorem, vt quia rem venditam &
oblatam nolit recipere, tunc tenebitur em-
ptor ad id, quod interest venditori & impu-
tare fructus à tempore, quores vendita libi
offertur, sicut è contra si venditor fuit con-
stitutus in mora, quia pretium oblatum ab
emptore noluit recipere, tenebitur à tem-
pore oblati pretij restituere fructus empi-
to, in quibus debet emptor imputare id, q̄
luerat est ex pecunia. Sic intelligitur
tex. in. l. fructus. C. de actioni. empi. vbi
probatur, quod si datus spectant ad empo-
rem, vt intelligatur re tradita, vel habita si
de de pretio, vel quando venditor fuit con-
stitutus in mora. Sic illum tex. intellexit
Cagnolus. in. l. curauit de actioni. empi.

Si tamen æqualiter se habent fructus rei
emptæ cum priori & lucro, dicendum est
quod morosus ad nihilum tenet urea ratio-
ne: nam is, qui alium constituit in mora fa-
tis est, quod euīt dampnum & non oportet
recipiat lucrum: tenet Couart.
lib. 3. resolutio. cap. 4. num. 7.

Secundo vero prædicta sententia intel-
ligitur, vt non procedat in cōtractibus stri-
cti iuri, in quibus fructus veniunt à tem-
pore liuis contestationis. tex. in. l. cum fun-
dus. ff. si cert. petatur. in. l. si filius familias.
§. cum fundum. ff. de verborum obligatio-
ni. Quæ sententia procedit & intelligitur
regulariter: nam aliquando fructus in con-
tractibus stricti iuri veniunt à tempore
mora, videlicet, quando fructus naturaliter
cohaerent rei, vt sunt fructus pendentes iux-
ta tex. in. l. fructus de rei uenditione ac
proinde cum sint pars rei transeunt quo-
cunque res vadat tex. in. l. Julianus. §. si fru-
ctibus. ff. de actionibus empij. l. qui fundū.
§. cum fundum. de contrahen. emptione.
Vnde cum fructus transeantur ipsa re oc-
casione fructum redditur res pretiosior. l.
fin. §. fructus. ff. quæ infraudem creditorū.
l. Falciida placuit. ad. l. Falciida. Cum igi-
tur secundum veram iuri traditionem in-
spiciatur tempus moræ indistincte, quan-
do agitur ad maiorem estimationem rei,
consequens est, vt tunc debeant fructus
venire eo tempore, quo reddunt ipsam rei ex*st*
mabiliorē, non tanquam fructus, sed tan-
quam estimatione rei. Hanc sententiam te-
net Barto, & communiter scribentes in. l.
si filius familias. §. cum fundum. ff. de ver-
bo. obliga.

Quo fit, vt si fructus eius sint condi-
tio-
nis, quod naturaliter non cohaerent ipsi rei
ita quod non sunt pars rei cum rem ipsam
non reddat estimabiliorem, vt sunt pen-
siones domorum, seruitia seruorum, tali ca-
su venient fructus à tempore liuis contesta-

ditionis. Sic tenet Curnanus in. l. si filius; familias, s. cum fundum, de verbo obliga. Quemadmodum si quis emat seruam praegnantem & non dicat, Imo etiam quod habet in ventre, tunc si pariat non adquirit emptor fructum, quem peperit. tex. in. l. si pregnans. s. de euictionibus. tex. in. l. Falcidiam placuit. ad. l. Falcidiam.

89 Ex quibus omnibus subdeducitur, quod licet aeterno iure canonico, quo agitur de bono, & a quo iuxta. tex. in. c. cum haberet de eo qui duxit in matrimonio. omnes contra eum sint bona fidei ratione aequitatis canonice, tenet Bal. in. c. ad finem, de plus petitionibus. l. s. actioni. nu. 4. de actionibus idem in. s. quadrupli. co. titu. Guialaula in. l. 4. 3. Cato de verbo obliga. a. h. tamen dicendum est, quod cu de iure canonico non sit aliquid circa fructuum a estimationem, a quo tempore considerentur & eveniant, decisum, & de iure ciuii id deciduntur fernanda est opinio iuris ciuilis: & sic tamen de iure canonico, quam de iure ciuili cōtractibus bona fidei fructus veniunt a tem pore morte, & in cōtractibus sc̄i iuris fūctus veniunt a tempore litis contestatio nis, prēter quā in cassib⁹ supra relatis. Hac declarationem constituit Ias. in. l. quod te mihi. nu. 34. si certum petatur, idem in. l. cu postea. num. 3. C. de pactis.

G L O S S A D E C I M A quarta principalis, de legato sub conditione relichto.

S Y M M A R I V M.

- 1 Agitur de multiplicibus conditioniū sp̄ciebus & formis.
- 2 Qualiter inter omnes illas acceptioes accipiatur in hac materia.
- 3 Traduntur scribentes, quā materiam, legatorum conditionaliū exp̄dunt.
- 4 Conditionis definitio in p̄posita sententia declarat.
- 5 Legatum conditionale pendente, conditione non debetur, quod si legatorius ante diem decebat non transmittitur ad heredes.
- 6 Clavis solita apponi in instrumentis circa legatum, conditionali vel contrarium conditionalē, quod non sequitur conditione si nullū, est superflua.
- 7 Conditionis collata in tempus presens, vel preteritū
- 8 Contrahens cum aliquo per verba de futuro & cum alia per verba de presenti, etiam si postea cu prima habeat copulam causalem, non inducitur matrimonium de presenti.
- 9 Pendente conditione illius, qui int̄endebat beneficium non impedit, quin ordinarius possit alteri collationem facere.
- 10 In presenti materia duplex reperitur conditio, al tersa expressa, altera tacita.
- 11 Legatum, in quo inest tacita conditio non dictatur purum, sed conditionales.
- 12 Constituitur discriben inter conditionem casualem & mixtam.
- 13 Conditio poststatua debet impleri post mortem testatoris.
- 14 Expenditur. l. si iam facta, de conditionibus & demonst.
- 15 Qua pugnat ex diametro cum. l. que sub conditio ne. s. quotiens de conditio. institutio.
- 16 Explicatur. l. facta. demonstratio de conditio, & demonst.
- 17 Conditio poststatua, qua definit impleri per casum, aut sine culpa illius, qui implere tenebatur, habetur pro impleta.
- 18 Expenditur. l. idem Neratius. s. idem Julianus. ad. l. Falcidi.
- 19 Conditio mixta cum à casuali dependeat, quocūque tempore potest adimpleri.
- 20 Explicatur. vni. s. sin autē. C. de caducis tollēd.
- 21 Reprehenditur Bart. & qui illū cōmuniter sequitur, tenentes quod conditio, si nupserit est impleta intra annum.
- 22 Legatum sub conditione relictum cum morietur tamen incertum non valeret.
- 23 verbum, cum moriatur, verificatur in ultimo vite spiritus.
- 24 Legatum ad certum terminum constitutum pos test solui antequam dies veniat, etiam in iuncto eo, qui commodum si non soleretur consequebatur.
- 25 Expenditur. l. qui Rome, in principio de verborum oblig.
- 26 Legatum relictum à testatore presenti die dicitur purum.
- 27 Explicatur. l. i. de conditio & demonst.
- 28 Expenditur. l. talis scriptura de legat. 1.
- 29 Declaratur. l. Titio de legat. 2.
- 30 Intellectus ad. l. cum qui. versi. petunia. de verborum oblig. l. i. de conditio. & demonstra. l. cedere diem de verborum signis.
- 31 Legatum relictum in diem statim debetur exceptio non opposita.
- 32 Expenditur. l. si ita scriptum de legat. 2.
- 33 In cōtractibus conditionalibus aduenient conditio-

- conditione retrorahitur ad tempus celebrati con tractus. u. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79.
- onera que contingunt ad haerent, solum ipsi sc̄i.
- Præcepta naturalia, quadam sunt, quae ad singulatibus contractibus id obseruantur, in ultimis rationibus, quæ ad vincendos.
- luntatibus conditio non retrorahitur, sed consideratur a deo, maxime restat.
- Dupliciter singularis autoritas illud Paulicitera continetur, qui in vita sua, in aliis, in aliis.
- Si per testatorem solvatur legatum in via sequitur radij, tamen legato non defectur alia post eis.
- Mixtus defensionis probabilitate, etiam donationem patris mortuorum, utrumque, si nupserit legato vel institutioni addictum, non valeat in testatorum iuris.
- Et tale legatum in vita testatoris solutum ambiguitate in donatione, sive vero legatus eius esse.
- Explicitur. l. i. de iusti. & iure.
- Etus explicatur, ut in aliis, in aliis.
- Etiam in matrimonio est duplo.
- Si pendente conditione, legatum deficiat, quod de sequitur legatum, et si nupserit, sicut in eis, facit conditionem ex opposita, an ad legatum trā.
- Bona & utilitates, quae ex matrimonio prae sumuntur, sicut in aliis, in aliis.
- Illustratio, cura virilis, & pugna cum. l. i. in primo & s. g. profundo.
- Matrimonium, sicut institutum ante peccatum, reliqua, vero sacramenta proprie pecatum.
- Expenditur. l. Titio pecuniam, versiculo, nā si. de legari.
- Expenditur ratio proper quam ex latere.
- Ad potius quam ex alia corporis parte fuit deducta & formata. EN.
- Omnia sacramenta representant Christi passione.
- Legatum pro labore, an sit modale, an vero conditio.
- Quo tempore fuerit matrimonii sacramentum celebratum.
- Plurima commoda, ex buiusmodi sacramento evanescunt.
- Si diuerses res legentur altera pure, altera sub eo.
- Elii, non solum parentibus, sed & rei publica tis sunt.
- Expenditur. l. non solum, de heredibus instituendis.
- Etiam in anima iudicio potest percipi legatum ab eo, qui contra testatoris voluntatem contrahit matrimonium.
- Expenditur difficulter. in. l. mulier & Titio de conditio. & demonst.
- Designatus communis alius intellectus ad predictam. l.
- Quia fuerit lex prohibens mulieri intra annum luctus contrahere.
- Qualiter in predicta explicatione quam plures faciunt decepti.
- Explicatur. l. adigere. s. quānis. de iure patrōnatū.
- Declaratur. l. i. de manu missis testamento.
- Quam plurimā esse introducta contra expressum iuris rigorem, suauitate libertatis, ubi dicit. l. mulier. & Titio versus sensus explicatur.
- Declaratur. l. i. C. de indicta viduitate tollēd.
- Quod valeat talis conditio, si non nupserit institutioni vel legato adiecta pluribus fundamentis confirmatur.
- Patris consensus, vt filia contrahat matrimonium.

- 81 Laudatur honestatis pudicitia virginibusque
 patris vel proximioris assensu in sponsalibus.
 82 Expenditur. *Mutine de condicione de domo*
strato.
 83 *Causa Mutinis de legato sensu originem.* Et 8. 7. 10. Harditatem viri recuperant post legatum brevia
Rerum facientibus hoc viagrum nuptiam non
 84 Iureconsultis solum interpretari iuris factum
 85 Verus sensus ad dictum *Mutinis declaratus* no
 86 Ratio propter quam causa mutatione habeatur. Et 10. Etiam de modis rebus mariti secundum nubem: re
 cum in ultimis voluntatibus, non veteri apud
 87 Explicatur. *I. libertus. S. inde manus iste.* III Coniugatorum plurima onera, que solum coni
 uamentorum est, excepit mutatio nuptio. Et 8. 7. 10. quibus regisq; scilicet, etiam de modis rebus mariti secundum nubem: re
 88 Constituitur discrimen inter conditionem. Et 11. Procepta natura quae sunt, quae ad singulos
 demonstrationem illata sunt, mutatio nuptio. Et 8. 7. 10. pertinente quod a vero quae ad rurores. Et 8. 7. 10.
 89 Explicatur. *I. Quigut. Mutine. S. fin. de. ante* Et 11. Explicatur locus singularis dicitur Pauli circa co
 & argento lega.
 90 Declaratur. *I. nuper in fine delegat.* Et 12. 14. Omnia hucusque proposita conducunt ad par
 91 Expenditur. *I. falsa. Et. I. non nuptiata. Et. quibus. S. qui donalem. de condicio.* Et 12. 15. Contraria sententia, quod alicui codicis recipiat
 92 Quando false demonstratio viciet legatum, vel
 93 Explicatur. *I. si pater eius. de heredibus in* Et 12. 16. Expenditur. *I. t. de iustitia Et iure.*
 94 Si filius relinquit legatum matri, si honeste
 pixerit si transcat ad secundas nuptias, an conse
 quatur legatum.
 95 Honestum, est mulier in secundis nuptiis, se ab
 finiter. Et 12. 17. Finis matrimonij est triplo:
 96 Expenditur. *I. sed si hoc. S. ultimo. I. cum tale. Et. Matris. de condicio. Et. demonstratio.* Et 12. 18. Matrimonium fuit institutum ante peccatum,
 97 Si virgini conditio opponitur, in legato, si non na
 pserit, consequitur legatum etiam si nubat, secus
 in vidua.
 98 Si filius relinqueret matre legatum, si non nupse
 rit, & illa erat valde formosa, decuius continentia
 ximetur, licet nubat, consequitur legatum.
 99 Confunditur error hereticorum tenentium, quod
 non potest mulier secundo nubere.
 100 Mulier cui legatum relatum est a marito, si no
 nupserit, amitteret illud, si secundo nubat.
 101 Explicatur pena in mulieribus secundo nubetib.
 102 Mulier secundo nubens plurima amitteret pri
 dilecta.
 103 inter alias illud est, quod talis mulier amitteret si
 fieri tunc tam.
 104 Si legato adiiciatur conditio, si non nupserit, so
 lum iniuria verificatur.
 105 Si mulieri relinqueretur legatum, si commoretur,

cum filiis amitteret illud si secundo nubat.
 106 Hoc, qui dum dotem non restituit teneret vis
 duam solleteri, secundo probat. Aberrans a presta
 tione alimentacione.
 107 Si nubet praejudicata remittatur alimentatione ab
 heredibus mariti interim quoniam particeps, sed filii
 fortissimam munus iurabat, nubens. Et 8. 7. 10.
 duo concessis, si intra annos luctu contrahatur
 secundario. Et 12. 18. Secundario, ut nubet, et de
 cesso.
 108 *Bona* additis sunt racide, hypothecis, probis
 nisi filiorum primi mariti, si secundus tubatus.
 109 Etiam de modis rebus mariti secundum nubem: re
 tur summa reddere filio primi matricis, ad quae
 alieno nubatur;
 110 *Etiam* de modis rebus mariti secundum nubem: re
 tur summa reddere filio primi matricis, ad quae
 alieno nubatur;
 111 Coniugatorum plurima onera, que solum coni
 uamentorum est, excepit mutatio nuptio. Et 8. 7. 10.
 112 Procepta natura quae sunt, quae ad singulos
 pertinente quod a vero quae ad rurores. Et 8. 7. 10.
 113 Explicatur locus singularis dicitur Pauli circa co
 tinentes, atque in modis rebus mariti secundum nubem: re
 114 Omnia hucusque proposita conducunt ad par
 sens affirmatiuam praeediti articoli, seu valeat com
 ditio, si non nupserit.
 115 Contraria sententia, quod alicui codicis recipiat
 ita, quod si nupserit consequatur legatum, expli
 catur.
 116 Expenditur. *I. t. de iustitia Et iure.*
 117 Finis matrimonij est triplo:
 118 Mulier consequitur legatum, etiam si nubat
 cuicunq; conditione relatum est si non nupserit.
 119 De bonis & utilitatibus matrimonij.
 120 Omnis vita, praeter quam matrimonialis est illa
 citrus.
 121 Matrimonium fuit institutum ante peccatum,
 reliqua vero sacramenta propter peccatum.
 122 Expenditur ratio, propter quam Eua fuit
 de ducta ex costa Adae, quam ex alia corporis
 parte:
 123 Omnia sacramenta, repletas sentent Christi passio
 nem.
 124 Quo tempore ficerit matrimonij sacramentum
 declaratur.
 125 Enumeratur commoda, qua ex matrimonio ca
 santur.
 126 Filii non tantum parentibus, sed & rei publico
 nati sunt.
 127 Etiam in anima iudicio potest percipi legatum
 ab eo, qui contra voluntatem testatoris contraxit
 matrimonium.
 128 Explicatur difficilis tex. in I. mulieri & Titi
 de conditio. & demonstratio.
 129 A signatur secundus & communis intellectus
 ad dict. I. mulieri & Titi.

- 130 Expenditur articulus, que fuerit lex prohibens mulieri contrahere intra annum luctus.
 131 Qualiter fuerint in predicto casu, quam plures scribentes decepti.
 132 Explicatur. I. adigere. §. quanvis, de iure patro natus.
 133 Explicatur. I. fina. de statu liberis.
 134 Declaratur. I. 4. de manumissis testamento.
 135 Quam plurima sunt introducta contra iuris rigorem fauore libertatis & ibi de vero intellectu. I. mulier & Titio.
 136 Expenditur. I. t. de indicta viduitate tollen. que pugnat ex diametro cum. I. bares meus. §. quod si in fraudem est cum. I. auia. §. Titio de conditione. & demonstrat.
 137 Consensus patris, ut filia contrahere possit matrimonium non est de necessitate, sed solum de honestate.
 138 Laudatur consuetudo, que est in usu circa virginem cum desponsantur, ut non prius emittant consensus expresse quam patris vel propinquioris astitis accedat consensus.
 139 Expenditur intellectus. I. Mutiana de conditionibus & demonstrata.
 140 Unde nomen sumperit cautio mutiana, explicatur.
 141 Iure consultis solum fuit concessum interpretationi iura, non vero componeare.
 142 Verus sensus ad dict. I. Mutiana declaratur.
 143 Expenditur differentia ratio inter contractus & ultimus voluntates, quare cautio Mutiana habeat locum in ultimis voluntatibus, non vero in contractibus.
 144 Expenditur. I. libertus. §. t. de manumissis testamento.
 145 A signatur discrimin inter conditionem, & de monstrationem.
 146 Explicatur. I. Quintus Mutius. §. fin. de auro & argento. legato.
 147 Declaratur. I. nuper. in fine. de legato. 3.
 148 Explicatur. I. falsa & I. nominatum. §. I. quibus § qui dotalis. de conditione. & demonstrata.
 149 Quando falsa devonstratio legitur viciet vel non.
 150 Declaratur. I. si pater tuus. de hereditibus insti-tuer.
 151 si filius relinquat legatum matri, si caste vixerit. si mater transcat ad secundas nuptias, consequatur legatum.
 152 Honestus est mulier a secundi nuptiis abstinere.
 153 Expenditur. I. sed si hoc. §. ultimo. & I. cum tales §. mutia. de conditione. & demonstrata.
 154 Resolutur communis contra communem, vide-sic. quod in virgine, si in legato apponatur conditione, si non nuper sit, etiam si hubat legatum, con-

sequitur secus in eaque tam fuit nuptia.
 155 Si filius relinquas mariti legatum, si non nuper sit, & illa erat valde formosa ita quod eius honor posset alias periclitari, consequitur legatum, sicut nubat.
 156 Confunditur error hereticorum, qui tenuerunt non posse mulierem secundum nubere.
 157 Si maritus relinquat uxori usum fructuum, si non nuper sit amicitia legarum, si transcat ad secundas nuptias.
 158 Enumerantur pena mulieris secundo nubentis.
 159 Mulier secunda nubens plurime amicitie prailegia.
 160 Malior secundo nubent amicitie suelam filiorum.
 161 Si legato adiungatur coditio, si non nuper sit, arbitria Titii debet in vidua obseruari.
 162 si maritus relinquat uxori legatum, sub ea conditione, ut commoretur cum filiis suis, si coniunctio matrimonium amicitia legarum.
 Item mando a Martin las mis casas, heredades con tal condicion, &c.

L N hac glossa agitur de materia conditionis apposita per testem. Et antequa ad veram gloriam interpretationem, deueniam considerandum est, quod multipliciter nomina coditio, accipitur in iure. Nam alia dicitur conditione indebiti, quando aliquid solutum est per errorem, vel plus debito, & alijs modis de quibus in. I. & per totum de conditione indebiti. Alia dicitur conditio causa data, & causa non secura, qua sit, quando aliquid datur vel promittitur ob aliquam causam, utrum habeat locum repetitio causa non secura, de qua per totum titu, de conditione causa data. Alia dicitur coditio futuра, & sic quando seruus, vel filius familia aliquid est furatus, utrum competit contra dominum, vel patrem coditio futuра, de qua per totum titu, de conditione futuра. Alia dicitur coditio obturpem causam, apolit repeti datu obturpem causam, & vicecesser repetitio quando ex parte utriusque versatur turpitudine, de qua in. I. & per totum de conditione obturpem causam. Alia dicitur conditione ex lege, & causatur quando ex legis dispositione oritur ius & competit actio alicui, de qua per totum de conditione ex lege. Alia appellatur coditio criticaria, & haec competit pro qualibet re debita, siue consistat in pondere, siue in men-

sura, siue res certa, siue incerta sit, siue corporalis, siue incorporalis, siue ex cōtractu, siue ex quasi contrāctu. Omnibus his casis cōpetit actio triticaria, de qua totū ilt. de conditione triticaria. Quæ omnes supra relatae cōditiones nostræ glo. & eius dispositiōne non cōueniuntur: nā potius actiones, proprias dicuntur quā conditiones, scilicet, actio indebiti, actio ex legē, actio furtiva, actio triticaria, &c. Vnde propriè loquendo, illa appellatur conditio, quæ ex futuro depēdet eventu, ita quod suspēdit dispositiōne vñq; dū talis conditio suum effectum sortiatur, quod tā in contractibus, in matrimonij, in ultimis voluntatis bus haber locū. Sed cū in nostro casu solum de ea cōditiōne, quæ à testatore imponitur sit agendum cum testatoris voluntas in conditionib; bus sit attendenda, argu. tex. in. l. in conditionibus, de condit. & demonst. de hac cōditione erit tota nostra disputatio. In cuius explicatione agentiū erit de scribentib; qui hāc tractant materia. Secundo quid sit conditio à testatore apposita, quot hīt spēcies hūiis conditionis, & per quæ verba cōcipiatur, qualiter hāc conditionaria voluntas sit adimplēda, & quādo nō debeat adimpleri. Deinde de legatis sub conditione relictis erit agentiū.

3. Princípio quidē hanc materiā expēndunt Doct. in. l. sed per totū de condit. & demonst. in. l. & per totū de institutione. & substitut. sub cōditione factis. Doct. in. l. §. que sub cōditione quādo diēs leg. cedat. Doct. in. l. apud Iulia. §. cōstat. de leg. l. Pētrus Stella. in. l. qui Rom. §. Augerius. de verbō Doct. in. c. fin. de condition. ap. pos. Guiller. Benedictus. c. Raynū. verbo si absq; liberis. de testam. vbi cōstituit differētiā inter modū & conditionē. Pala Rub. in rubrica. §. 47. nu. 8. & in. c. per vestras. 3. no tab. §. 3. nu. 8. Greg. Lop. l. r. cū sequētibus. tit. 4. p. 6. Cassan. in cōsuetudinib; Burgū. reg. 4. §. 12. col. 4. Corsetus in suis singula. verbo, eō dicitio. Petrus Peral. l. i. n. 15. de leg. 2. Robert. lib. 1. recept. lexiō. c. 24. Eman. Costalib. 2. select. c. 11. & Anto. Gom. 1. tomo resolut. c. 11. nu. 68. Cuia. li. 7. cōserua. c. 20. & lib. 15. c. 19. & lib. 18. c. 2. Sarm. lib. 8. select. circa. l. in arbitriū. de leg. 2. Couar. in 4. 2. p. §. c. 3. n. 1. Meneha. de succēs. crea. §. 10. n. 186. & de succēs. progressu. §. 3. n. 45. Anto. Gom. lib. 2. resolut. c. 12. nn. 66. Ioz. Garcia de expēfis. c. 7. nu. 6. Aluat. de con-

iect. m. t. testatoris. li. 2. c. 2. §. 1. n. 180. cōfite. Joan. Gutier. de iura. confit. 1. p. c. 3. nu. 12. Sarmi. li. 2. select. c. 1. 2. & 3. vbi latissim. & cōpedit differētias inter modū & conditionē, q; est singulare ad materiā de cōditio- bus, quæ sub modo. Hāc autē cōditio sic. Doct. in dictis locis cōstituta, secundū Bar. reiecta gl. ibi definit in rub. de cond. & de monst. Est futurus enētus, in quæ dispositiō suspēditur. Hāc sequuntur Doct. ibi sequitur Bal. in. c. fi. de cond. appos. & est cōmuniis secundū Ant. Gom. li. 1. resolut. c. 12. n. 59. & cundū. Nauat. in man. c. 22. n. 6. 1. Ex qua definiōne plura deducit Segu. l. 3. §. fi. col. pe nūl. ff. de lib. & Posth. & Sar. lib. 2. select. c. 3. n. 1. Ex qua etiā vltra prædictos infertur primo, q; legatum cōditionale interim nō debetur pēdēte. l. legata. de cond. & dem. l. cedere diem. de verb. sig. Quād sit, quod cū interim nō debeatur nō trāsmittitur ad hēredes, si legatarius ante cōditionē deceperit. l. vnicā. §. fi. de cad. tollēd. Secundū inferatur, q; clausula assueta apponi in instrume- tis cōditionalibus, scilicet, q; cōditione nō secuta dispositiō sit nulla, superflua est & inutilis, cū ex natura cōditionis tacite insit. l. fi. §. fi. de manumiss. testam. arg. l. si cōue- nient. ff. pro socio. Te. tio deducitur, q; cōdi- tio collata in tempus præsens, vel præteri- cū non est propri cōditio cū ex definitiōne colligatur, quād est futurus enētus. l. cū ad præsens. si cert. petatur. l. cōditio. de verb. oblig. l. eas causas. de conditio. & demonst. §. cōditiones. de verb. oblig. l. 2. tit. 6. 4. p. 6. si cōntelliges. l. institutio talis. §. fi. de cōdit. institu. de quo per Cost. li. 1. select. c. 1. n. 2.

8. Infertur etiā, q; si aliquis cōtraxit pēr verba de futuro cū aliqua, & cū alia per verba de præsenti quāuis carnaliter postea primā cognouerit, non efficitur ex tali copula ex sponsalib; de futuro, matrimoniu de præ- senti. cōtta tex. in. c. veniens, secundū despōsalib; ea ratione, nā spōsalia illa de futuro cū mediāte cōditione essent in suspēso, si ille talis pēdētibus illis spōsalib; cōtraxit cū alia per verba de pēsenti iā deficit illa cōditio per illa spōsalia de pēsenti, vnde tāquā si nō esset si ad primā redeat, redit tanquā ad eā, cū quānūl habet promissum, cū illa promissio de futuro deferit per verba de pēsenti, & sic si carnaliter ad illā accedat, tāquā quā forniciatio iudicāda est ex ratione nā vbia actus per cōditionē potestatiā suspēdi- tur potest inmediāte illo tēpore aliud fieri in con-

cōtrariū nō qbstātē cōditione & sic copu- la illa nō potest referri ad titu. iā extinctū, maxime si tertio p̄tālū dicitū sequatur, cui ante aduentū cōditionis est iūz quās fū re- net Anchār. & Philip p. Franc. pertex. ibi in. c. si pro te de rescr. lib. 6. Quintū infer- tur q; pēdēte cōditione nō impeditur col- latio ordinarij, neq; habēs gratiā ad benefi- ciū certæ ecclesiæ cū aliqua cōditione, si pē- dēte cōditione ordinarius cōtulit beneficiū alteri nō poterit adueniēre cōditione im- pedire illē primus collatione factū ab ordi- nario tenet Ancatān clem. cū sī, quæ col. 3. de cōcessione p̄tābēd. ea ratione, quia ius semel quēsū ex superueniētia cōditionis nō tollitur. Quo sit si testator in suo te- stamēto instituit aliquā capellaniā dicen- do, q; veniat ad illā cōsanguineo. pximior dū tamē tēpore vacationis sit sacerdos ad dicēdas missas, alias si proximus nō inue- niatur sacerdos, prouideatur, vel fiat preſen- tatio ad illā de cura parochiali. e. clesia. S. Martini euénit, q; nō erat proximus cōsan- guineus clericus & sic fuit prēsentatus cura parochialis licet ex post facto cōsanguineo. sit factus clericus nō impedit, neq; debet obtinere, sed parochus habebit suū ius & ca- pellaniā per totū tēpus suā virē, ea ratione quia cū cōditio suspēdat dispositiōne inte- rim q; nō adimplētur factū medio tēpore in cōtrariūvalet, cū adhuc nullū effectū pē- dēte cōditione ille actus, ac si nō esset, iudicatur. Sic tener Philip. Deci. cōfi. 3. n. 5. li. 1. & latissime Did. Per. l. 1. tit. 6. li. 1. ordi. gl. 1. q. 9. Rurp; infertur, q; si alicui mulieri sint cētū legata ea cōditione si matrimoniu cō- traxerit nō potest legatū pēti ante contra- cū matrimoniu, ita q; mortua muliere ante cōtractū matrimoniu nō trāsmittitur le- gatū ad eius hāredes, arg. l. sancimus. C. de nuptijs. & l. cū fuerit de cond. & demonst. Doct. per tex. ibi. in. l. quibus diebus. §. Ter milius. de cōd. & dem. ost. Bal. de dote pri- uil. 76. Cost. li. 1. select. c. 22. col. fi. Bal. l. ge- neraliter. C. de episc. & cleri. cōmuniis secu- dū Philip. Corn. confi. 229. Huius aūt cōdi- tionscōf. definītā bimēbris est diuīsio, nā alia est tacita alia expressa. Tacita cōditio est, quæ inest legato & à iūe subintelligi- tur, licet nō exprimatur, veluti si fructū ar- cillæ, vel fundi legētur tacite subintelligi- tur, si nascātur, l. si debitor. de cōtrah. empt. l. si certū. de vino, tritico, oleoq; legato. l. in terdū de verb. oblig. Conditio autē expres- sio sa dicitur, quæ verbi testatoris imposta est

notis, quæ tacite habet conditionem si nuptiæ sequatur, statim nascitur obligatio. Inquit enim ex. Si ante nuptias dos percutitur male plerit, alias enim si actio non esset certa, non diceret consultus, male peti, sed potius dicebat, nihil agitur arg. l. s. f. quod dies legati. Vlterius deducitur esse maximam differentiam inter conditionem casualem & potestatuum: non conditionem casualem sufficit quocunq; tempore adimpleri, siue uno testatore, siue post mortem hæredem. s. f. cū l. seq. Publius Manius de conditione & demonstrat. At vero conditione potestatuum debet statim adimpletri post mortem testatoris. Ratio differentia est non testatorum casuali conditiones solù desiderant conditionis implementum. Doct. l. 2. de cond. & demonst. Anto. Gomez. i. tom. resolutio. c. 12. n. 68. Sed verius dic. ex eorum testatuum debet post mortem testatoris impleri, quia debet impleri animo parédi conditioni, unde cū scietia non posset haberi, nisi post mortem testatoris, id est hæc conditione post mortem testatoris morte impleri non potest. ex. i. l. si facta secundum verum in tel. leg. l. de cond. & demonst. que lex. pugnare videtur cū hærebus sub cōdī. s. quoties. de cond. in l. vbi probatur, q̄ cōdītio potestatua potest impleri viuo testatore. Quād. difficultate cōponit. Soci. l. 2. n. 7. de cond. & demonst. dices video valuisse institutionem in d. s. quoties. quia cū impossibile esset semel manumissum amplius manumittit. l. 2. C. de manu. vindicta tanquam impossibilis fuit rejecta, iuxta. l. 3. de cond. & demonst. sequitur Deci. in. l. si quis hæredem de institu. & substitutio. sub cōdī. factis. Anto. Gomez. i. tom. resolutio. c. 12. n. 68. Sed cōvincitur hic in relecto ex tex. in. l. tale. s. falsa. de. 5d. & de monst. vbi cōdītio impossibili quæ tempore testamenti erat possibilis non relictur de legato, sed vitiat dispositionem. Quare secundum dicendum est, q̄ in. d. s. quoties. cōdītio habetur pro impleta arg. l. turpia. s. sed & si. de leg. l. l. Titius. de cond. & dem. na quādo cōdītio potestatua de ficit per casum, aut sine culpa ipsius, quæ tenetur ad impleta cōdītione, habetur pro impleta. l. turpia. s. sed & si. de leg. l. l. Titius. de cōdītio. & dem. Huc in relecto tenet Bar. & plures relati per Iaso. in. d. l. turpia. per Soc. in. l. in testamento. l. 2. de cond. & demonst. per Sar. lib. 2. select. c. 2. Sed cōfunditur hic intellectus per tex. in. l. de Nera. s. id est Julian. ad. l. equili. ex. l. peccati. de cond. & dem. quo probatur, quod conditione potestatua, quanvis defi-

Glosa

cum moriatur est incertum. Nam licet mors sit certissima, quia tamen non verificatur usque ad ultimum vitæ spiritum, dicitur conditione incerta, & sic non transmittitur legatum ante diem. l. hæres. s. 1. de conditionibus & demonstrationibus. l. 4. quando dies legati cedat. l. si pecuniam. s. fin. de lega. 2. l. dies. de conditioni & demonstratio. quibus non obstat. l. hæres. in principio supra allegata, ubi legatum fuit relatum in die non omnino incertum, ut si dixisset, cum moriatur, & tamen est purum legatum, & transmittitur ad hæredes. 25 Nam dicendum est, quod ibi loquitur de die imposta incerta personæ legatarij, quo casu est purum legatum & transmittitur, secus de die incerta apposita certæ personæ, hoc est, personæ hæredis, quia tunc conditionis naturalis est, & non transmittitur. Ratio differentia, quia in primo casu dies legati nessario debet cedere in vita legatarij, quia illa verba, cum moriatur, verificatur in ultimo momento moriendo, ante quam eradicetur spiritus, vt in. l. qui duos. s. 1. de manumissis testamento, & ideo purum est, secundo casu incertum est an dies legati cedat viuo legatario, cum legatarius possit mori viuo hærede, & deficere legatum. Hac interpretatione ad illa iura tradunt Doctores in. l. vniuersitatis. s. cū igitur. C. de caducis toll. communis secundum Ias. fo. in. l. si cui legetur. s. hoc autem de legat. 2. Hinc deducitur, quod si legatum sit reliktum in certū die, potest solui ante diē, hoc est antequā dies adueniat. l. quod quis. de actio. & obligatio. l. stipulatio. de verborum. l. quod in diem. de solutioni. l. in diē. de conditione indebet. ea ratione, quia videtur tempus oppositum fauore hæredis vel debitoris. l. cum temporis. de regu. iur. & sic potest quis fauori suo renuntiare. argum. l. penultim. C. de pactis. in tantum quod etiam in iusto legatario solui potest; adeo vt si non fit recipere legatum, statim sit in mora & periculum rei legatae ad eum pertinet, Bart. l. acceptam. C. de usuris. n. 36. Ex qua verissima sententia subdeducitur, quod quanvis hæredes habeant annum ut possint restituere vxori dote in rerū mobilium. l. vniuersitatis. s. ex actio. C. de rei uxori actione, tamen recte poterunt statim in continentem restituere, quia ille annus fauore 24 hæredum fuit appositus, & sic euitabūt alii menta, quæ interim tenebantur uxori praesenti die relinquuntur. Nam dicendum est, quod illa differentia non colligitur ex verborum significatiōne, sed ex conjecturata voluntate testatoris, quia relinquendo alia legata pure, alia presenti die, aperte visus est voluisse testatorem facere differentiam in ter legata pura, & presentia inspecta voluntate testatoris, quia ipsa talia legata iudicabat tanquam habentia diem.

Y Cui

Cui resolutioni non obstat. I. si Titio de leg. & vbi legatum praesenti die relictum non comprehenditur sub illa vulgari clausula. Nam et si Costa liber. i. selectarum. cap. 7. nunc. 2. existimat grauem antinomiam: contrahi inter illa iura; & Cuiacius lib. 7. observationum. capi. 20. dicat non posse intelligi nisi addatur negotio, ut ita legatum praesenti die non deberi, & quoniam Robertus. libr. 1. receptarum lectionum. c. 24. communem intellectum glo. & Barto. defendere conetur; quem satis confitauit. I. d. d. talis. nunc. 27. & Cuiacius. lib. 15. observationum. 25. 9. tamen planissimus illius text. sensus est, quod testator ibi non prorogavit omnia legata, sed legata habentia diem, vt constat ex illo tex. ibi. Deinde protulit diem legatorum. Alias enim si legata non habuissent diem a principio non potuisset prorogari dies legatorum. Et sic non mirum si ibi legatum praesenti die datum censeatur prorogatum, quia censetur habere diem. Quam ratione sensit consultus ibi, Quia diem proprium habuerunt: quemadmodum sub clausula prorogante legatum purum non comprehenditur legatum praesenti die datum, quia censetur diem habere ex voluntate testatoris, vt in. dict. I. talis. ita sub clausula prorogante legata diem habentia debet comprehendendi legatum praesenti die relictum dict. I. Titio, quia censetur diem habere.

Ex quia resolutione infertur bellissima differentia ratio, videlicet, quare incontra eti conditionali adueniente conditione retro trahitur ad diem contractus, & legatum conditionalis interim quod venit dies & conditione est in dominio heredis, vt. I. non ideo minus de reiuatione. I. generaliter. ff. qui & a quibusque iura notat Peralta. I. statu liber. n. 2. de leg. 2. Pinellus. I. C. de bonis mater. 2. part. nu. 4. At in contractibus inspicitur tempus contractus, vt in. I. potior versic. cu semel. qui potiores in pignore habentur. I. qui Balneum eodem. titu. I. filius familias, de verbo. latissime Barto. & Ioan. Crotus in. I. si is, qui pro emptore. de usu capio. vbi Ferretus. num. 115. Tiraquellus de retractu linagi. & 9. 1. glo. 10. n. 45. Antonius Gomez lib. 2. varia. ca. 1. num. 30. vt differentia ratio sit, licet in ea inquirenda valde Doctores crucientur, scilicet, quod contractus habent spem considerabilem & ad heredes transmissibilem. Et sic haec spes adueniente conditione retro-

tra-

trahitur: nam contra factus habet firmius principium, cum a duorum voluntate dependeat, & sic non possint reuocari: & ideo licet sub conditione concipientur retrotrahitur ad tempus & diem contractus. I. sicut. C. de 34 actio, & obligatio. At vero ultima voluntas cum dependeat a voluntate testatoris, & vsq; ad ultimum vitae spiritum reuocari possit. I. 4. de adimen. legatis, habet infra minus principium, & hac ratione adueniente conditione non retrotrahitur, sed a tempore mortis consideratur. Et hic est verissimus huius difficultatis sensus.

Hinc fit, quod licet legatum ad diem certum ante diem debeatur, eius tamen executio differtur in aduentum diei. I. si ita scriptum. §. si sub conditione de lega. secundo, tenet Alciatus in. I. cedere diem. de verborum significatione. nunc. 20. I. §. fin. quando dies legati cedat. Ex quo sequitur, quod si legatarius cedat ante diem, legatum ad heredes transmittitur. I. I. §. cum igitur. de cadu. toll. & sic dominium non transfertur in legatarium ante aduentum diei. I. Sempronius. de usu legato.

Hinc etiam notabiliter infertur, quod licet legatum non debeatur ante diem cum sub conditione relictum est, vel in diem, si tamen testator in vita faciat traditionem rei legatae, non debetur aliud legatum, quod videtur preuenisse heredem prae statione legati Barto. & Docto. in. I. Proculo. de leg. 2. & in. I. filia legatorum. C. de lega. Corneus in. I. illud. C. de colla.

Sed dubitari potest in hoc, an huius modi legatum in vita testatoris datum, habeat vim donationis, an veroretineat non men legati. Et distinctio constituenda est; aut traditio fuit facta simpliciter a testatore, & tunc habet vim donationis: aut fuit facta cum commemoratione legati, & tali casu habet vim legati, & poterit a testatore reuocari: nam quando habet vim donationis reuocari non potest Barto. I. legatum. num. 3. de lega. 2. & est communis secundum plures relatos per Corneum & per Ioan. Crotum. in rubri. de lega. I. num. 167. secundum Antoniu Gomez. I. tomo resolutionum. cap. 12. num. 45. Ioan. Gutierrez de juramento confir. capi. 12. & si aliter senserit Peralta in. I. & Proculo. num. 5. de lega. 2.

Sed offert se non vulgaris dubitatio-

vrum si conditione pendente legatum deficiat, quia deficit conditio apposita rei legatae, an reuertatur ad legatarium, vel remaneat penes heredem. In quo articulo sunt iura difficultissima: nam. I. filio. §. matri. de adimen. lega. habet, quod remaneat penes heredem, idem probat tex. in. I. alumnus. §. Seia liberta. eodem. titu. Ex aduerso tamen, immo quod reuertatur ad legatarium, nam legata illa pro non scriptis, vel quasi caduca remanent apud eos, quibus relata fuerint. I. vestra. §. in priaci. & §. pro secundo. C. de cadu. toll. & similitus ratio ex tex. in. I. si quis eum de cōditio. & demonstrationi. Sed in hac difficultate & anticipiti consultantum opinione, quae sit sequienda via multi ignorarunt glossam enim in. d. §. matri. tenet quod quando legatum seu fideicommissum sub conditione reliatum deficit propter casum contingenter in persona fideicommissarii vel legatarii, remanet penes legatarium, si tam ex culpa vel ex facto testatoris, scilicet, per ipsius poenitentiam, & revocationem non reuertitur ad legatarium, sed remanet penes heredem. Illam glo. sequuntur communiter. Docto. ibi. & in dicto. §. pro secundo. Sed ve riore est resolutio Barto. in. I. Gallo. §. & quid si tantum. nu. 8. scilicet, quod legatum deficiens sine culpa legatarii non facit deficere legatum. Et sic non obstante iura contraria: illa enim intelliguntur quando legatum fuit relictum contemplatione fideicommissi, tunc sublatu vno merito tollitur & aliud.

Nec obstat tex. in. I. si Titio pecunia. ver. siculo, nam si mortuus. de leg. & vbi cōditio mixta in legato per casum deficiens facit deficere legatum. Nam illum tex. intelligunt Doct. in modo, secus in conditione. Ratio differentia est: nam in modo oritur actio ante implementum, secus in conditione, que nullum effectum operatur ante implementum, neq; aliquam actionem producit. Hunc esse communem intellectum tenet Riminaldus. d. I. si Titio. num. 4. Sed cōtraria sententia in hoc est tenenda, immo quod sicut cōditio facit deficere legatum per casum deficiens, sic & modus secundum plures relatos per Costa, qui haec dicit verissimam, & communem lib. 2. sele etarum. c. 22. nu. 7.

Vnde resoluendum est, quod in. I. Titio ibi illud legatum erat purum attenta forma

Y 2

forma verboū, licet in se intus habeat tacitam conditionem argum. l. i. in fine de cōditio. & demonstra. Videlicet tamen est

vtrū legatum pro dote sit modale, an vero cōditionale: quod quidem nō leuis est considerationis. Nam si modale transit ad hæredes, si conditionale non transit ante implementum conditionis, & gloss. in. l. Titio. §. Titio. de cōditio. & demonstratio ni. tenet esse modale: illam sequitur Angelus in. l. item quia. §. i. de pactis. A lex. in. l. in quartā. ad. l. Falci. Costa. lib. 2. selecta. c. 2. per totum Contrariati sententiā, inquit quidē tale legatum sit conditionale tenuit Barto. & Paulus in. d. 6. Titio & Baird. Nouellus, de dote. 6. part. priuilegio. 76. communis secundum relatos per Tiraquell. de

41 retract. conventional. §. 2. gloss. vñica. nu. 54. & per Couarr. c. 3. nu. 11. de testamētis. Fundantur ea ratione, nam ista prōmissio dotis habet in se tacitam conditionem, si nuptiæ sequantur.

Sed his & alijs fundamētis pro. 2. par. addit. & prima sententia verior est, quæ tamen limitatur, nisi ex verbis testatoris, vel alijs coniecturis possit constare & colligi voluisse esse purum, vel conditionale, quæ intentio & mens potest colligi ex pluribus coniecturis, de quibus per Crueta consilio. 101, per totum, & per Ménochium. l. par. consiliorum consilio. 60. nu. 37. cum sequentibus.

42 Ex his etiam oportet inquirere, an si vna res legetur purē & incontinenti sub cōditione, an per secundam dispositionem tollatur purum legatum primum, & natūram conditionalis fortiantur. Et Doctores existimant in prædicto casu esse dannam optionē legatario ex qua parte velit succedere, an ex dispositione conditionali, an ex pura dispositione per tex. in. l. nā ad ea. de cōditio. & de monstrationi. Maximè, quia non est præsumēdum, quidē in

43 continentivoluit se corrigere. In continēti intelligitur, hoc est, continuato sermone nullo interposito medio, secundum Bart. in. l. fin. de rebus dubijs. Alciatum de præsumptionibus, præsumptione. 28. regula. 2.

Si autem diuerſe res, altera pure altera sub conditione legatur, vnaquæq; debetur cum sua qualitate, neque qualitas apposita in vna censetur repetita in alia, argumē. l. qui fundum. iuncta gloss. verbo, triginta de contrahenda emptione. Bart. in. l. iure.

petendis. colu. 2. de leg. 3. Socinus iunior consilio. 3. nu. 31. lib. 1.

44 Cui resolutioni non obstat tex. difficilis in. l. si te solū de heredi insti. versiculō, sed si te hæredem. vbi ultima conditionalis dispositio non tollitur. 1. ex. l. si mihi & tibi. §. in legatis. de lega. 1. l. si tibi certam rē. de admendis legatis. Nam illud procedit in institutionibus, in quibus attēditur ultima dispositio; ne videatur testatorē ultimā dispositio periculō subiecisse: resolut Peralta rubrica de heredi. instituendis.

Quo fit, vt si conditionalis institutio sequatur post puram præualeat pura, alijs non esset differentia inter legata & institutions, cum etiam in legatis non præsumatur in continentiv reuocatio, tenet Iaso in. l. si filium. de libe. & posthu. & in. l. re. coniuncti. nume. 23. de lega. 3. communis secundum Vigilium in. §. penultimo. de hæred. instituen. Ex intervallo dicitur, quando in eodem testamento alijs interpositis dispositionibus sequitur cōditionalis: Ne que intelligas ex intervallo, prout intellexit Cumanus in. l. si plures. de cōditio. & demonstra. quidē scriptura diversa cū sit clarum & resolutum latissime est in gloss. de reuocatione testamenti primi, scilicet, quod conditionalis dispositio & institutio facta in diuersa scriptura reuocat primam præcedentem purē. l. pater filio. de hæred. instituen. §. posteriori. quibus modis testamento inſermentur. Peralta in. l. si quis in principio testamenti. nu. 7. de lega. 3.

Idē dicendum est ad. d. l. si te solū. Quod si secunda institutio sit pura, & i. cōditionalis, tunc posterior derogat priori. l. si ita scriptum de hære. insti. Peralta. l. 3. §. fi. nu. 40. de hæred. instituen. quod nō ex mente testatoris causatur, sed ex iuris dispositio- nē, quæ sicut nō patitur quæ pluribus dece- deret testamento. l. quærebatur. de testa- mento militis, ita neque cum pluribus in stitutionibus.

46 Ex quibus omnibus & illud dubiū dissoluendū est, vtrū legatum relictū sub conditio- ne, lego Titio centū si Fræciseus voluerit, valeat huiusmodi legatum. Et non valere no- tāt Doct. per tex. ibi, in. l. i. de legatis. 2. vbi tenet, quod legatum relictum in alienam vo- luntatē nō valet, exponit Doct. in alienā voluntatē, hoc est, in arbitrium, quā esse cō- munē interpretationē tenet ibi Peral. Sed aliter illa verba intellexit Couarr. in. c. cū tibi

47 tibi. nu. 8. de testamentis, & Conanus lib. 1. cōmetariorum. c. 6. & Robertus lib. 2. sen- tentiarū. c. 11. Quorū intellectus confundi- tur ex eo, quia nec legatum relictum sub cō- ditione, si hæres voluerit valet, cum certū sit talē cōditionē nūquam extiturā, quia semper dicit hæres se nolle relictum enim sub conditione, si Capitolium ascenderit, bene valet. Nam licet ea cōditione descendat à voluntate hæredis, tamen cum posse ascendere debetur tale legatum ab hærede, tē net Cumanus in. l. i. de leg. 1. Robertus. lib. 2. sententiarum. ca. 12. Conanus libr. 1. commentario. ca. 6. Alciatus libr. 4. parer- gon. cap. 18. Quare verius dicendum est, quod verbum illud, si voluerit, de quo in illa. l. debet intelligi, hoc est, si arbitra- tus fuerit, quia in arbitrio non est libera voluntas, sed ratione subiecta, & vinculo rationis astringitur; & sic cum non relinquatur legatum in nuda voluntate tertii, sed requiratur factum, quemadmodum legatum sub conditione si Titius Capitolium ascenderit, cum non sola voluntas ascendentis non sufficiat, sed factum requiratur utroque casu valet legatum. Sic Iaso. in. l. captatorias. num. 10. C. de militari testamento. & est communis se- cundum Sarmiento libr. 8. selectarum ad. 1. i. de leg. 2. num. 3. & lib. 2. capi. 6. Ex quo sequitur non valere legatum sub illa con- ditione si Titius voluerit: valet tamen sub ea, si arbitratus fuerit, ex supradicta re- solutione.

48 Sed obstat maximē text. difficilis in. l. fideicommissaria libertas, versiculo, sed si ita de fideicomissa libertate, vbi probatur valere legatum sub conditione, si Titius voluerit. Nam ille tex. est adeo diffi- cilis, vt plures patiatur intellectus, inter quos ille est communis, quod intelligatur fauore libertatis, vt resolut Menesius. l. i. nu. 46. de leg. 1. Xuarez de captatoria volūtate. folio. 99. Barto. l. i. nu. 46. C. de sacra- sanctis eccles. Sed ne semel dicta, amplius repetamus circa veram interpretationem. d. l. fideicommissaria libertas, vide posita in gloss. vbi verus illius. l. sensus assignatur: ad ibi dīta te lector curiose remitto.

Sed versatur dubium, vtrū si testator in suo testamento legavit centum Petro, si nupserit cum licentia testatoris, vel eius patris, si contrahat abfīq; alicuius ille- grum licentia consequatur legatum. Et con-

sequi ex eo probatur: nā matrimonij debet esse liberū. c. gema. de spō. secūdo quia illa conditio est matrimonij impeditiva: tertio quia licet secundum cōmūnem resolutio- nem, quam tradit Feli. c. i. nu. 13. de sponsa. differentia constitutatur inter amissionem lucri, & impositionē poenae, quam resolut Palacios Rubios in. c. per vestras. §. 21. nu. 1. Oldraldus consi. 16. Nam si relinquatur legatum ea conditione, vt non contrahat sine licentia patris, vel testatoris, est amissio lucri, & impeditiva matrimonij, & sic non valet argumento. l. turpia. §. 1. filiae suæ. de cōditio. & demonstrationi. l. cum tale. §. arbitratu. ff. eodem. Quod secus dicē dum est, si testator aliquem instituit ea cō- ditione vt non contrahat cū talibus hære- bus Titij, vel talis generis, vel familiæ; quia cū illa conditio nō sit impeditiva ma- trimonij valet & debet seruari. Sic intelli- go tex. in. l. Titio genero. §. Titio centū. de cōditio & demonstra. de quo arti. vide Molin. de primoge. Hispa. lib. 3. ca. 5. & 6. Sed maior ex omnibus versatur difficultas, vi- delicet, si testator dicat in suo testamento, quod relinquit Berte mille aureos sub cōdi- tione, si non nupserit, vtrum illa iubente amittat legatum. Et quidē in hac questione dicēdū videtur, quod si Berta matrimonio copuletur, quidē amittat legatum, caratione præcipua, nā vt in principio huius tracta- tis retulimus, quilibet testator de bonis suis potest ita disponere, vt in eis possit le- gē, quā voluerit impōnere, & tanquā lex cius volūtas est seruanda, authentico. denu- ptis. §. disponat. collatione. 4. ita, vt vti quisq; rei suę legasset, ita ius esto: quod. l. 12. tabularū sic testantiū fauore introduc- fuit, quæ & amplissimā illis facultatē de re- bus suis disponendi tribuerunt. l. verbis le- gis. de verbo. signi. Vnde pro constanti re- liquerunt dispositū à testatore ius esse, & sic iniuiabilitē obseruandum tex. in. l. cū autem. C. de vñfructu quæ quidē extre- ma volūtas licet in omnibus sit obseruāda, potissim tamen in conditionibus, in quibus, vt seruetur à verbis dispositionis, recedendū nō est, tenet cōsultus in. l. pater Seuerinā. de cōditio. & demonstra. l. hære des mei. §. cū ita ad Trebellianū. In cōditio- nibus enim primū locū obtinet volūtas te- statoris. l. in cōditionibus. de cōdi. & demō- stra. ergo in proposito casu quidē testator reliquit mille Berte, si nō nupserit, quod si

Y 3 nupse-

nupserit non consequi legatum, cum ea fuerit testatoris voluntas, quæ in conditio nibus seruari debet, certissimum est.

Secundo pro hac sententia facit: nam si aliqua ratione in prædicto casu mulier nubendo consequeretur legatum, ea est potissima propter sobolis propagationem: sed hæc ratio eundem effectum operatur ex qualibet coniunctione citra matrimonium, imo & magis ex qualibet coniunctione res publica augetur ergo iam cessat incommodum, quod ex non nubendo poterat reipublicæ causari. Vnde Socrates in sua republica vxores communes esse voluit, vt refert Aristotle. 2. politicorum. quod etiam voluit Plato teste Iouiniano Pontano lib.3, obedientia. Qui ex eo forsitan ad id aliebatur, videlicet, propter in numero incommoda, quæ ex nuptijs solent causari. Nam, vt inquit Ouidius, litigium perpetuum coniugatorum dos est vxoria litis & onera, quæ solum coniugati cognoscunt, vnde fertur illud celebre Phoronice regis dictum, qui cum fratri suo alloqueretur, Nihil mihi, inquit, ad summam felicitatem deesset, si mihi semper vxor defuerit. Qui interroganti Lionitio, Et quo modo vxor obstat? cui respondet, Mariti sciunt. Quam bene & hæc nouerat qui in sepulchro suo iussit inscribere, Heus viator miraculum, hic vir & vxor non litigat. Hinc & aliud non minus celebre, quam factum dictum ab Antonio Panormitano, vt refert Iouinianus Pontanus, nullas neque quietas neque felices nuptias esse præter quam, si vir surdus esset, vxor vero cæca, & muta. In quo & alia quæ plurima in proposto refert beatus Hieronymus in epistola, cuius nomen dicitur, Valerius, ne duas vxorem. Et curiosa plurima Silua nuptialis lib.1. in principio. Ex quibus manifeste constat, conditionem appositam à te statore, si non nupserit, ita obseruandam esse, vt si nupserit amittat legatum.

Tertio & hæc pars confirmatur; nam nullo precepto tam naturali, quam diuino reperitur, quod homines ad contrahendum sint astricti, quia præcepta naturalia quædam sunt quæ ad singulos in particuli pertinent, & spectant, vt sunt actus virtutis: quædam quæ ad multitudinem perfectionis spectant. Hæc autem præcepta naturalia secundo modo considerata, quamvis omnes incomuni obligent,

neminem tamen obligant determinate: nam esse agnitos, esse vxoratos ad perfectionem cōmunitatis pertinet indeterminate, quod autem iste, vel ille sit, nemo astringitur, sed unusquisque sua sponte potest sequi statum, vel artem, quam maluerit. Sic in proposito actus coniugalis ad individui bonum, non est necessarium, sed ad multitudinis bonorum, vt non deficit continuatio speciei ac politici status. Nemo igitur in particulari tenetur necessario ad matrimonium contrahendum, maxime quia semper natura ipsa inclinat ad aliquod bonum necessarium, quod quidem per matrimonium impeditur: nam ad bonum cōmunitatis pertinet viros sapientes habere, & viros vacantes Deo, & media tores inter Deum & populum. Ad hæc omnia per matrimonium impediuntur, non ergo est necessarium naturali obligatione: sequitur igitur, legatum hoc, si non nupserit, cum naturali iuri non repugnet validum esse, & obseruandum.

Quod & diuino iuri non contrarietur, facit, nam etiam in lege Mosaica fuerunt plures viri qui nunquam fuerunt vxorati, vt Elias, Hieremias, beatus Ioan. Baptista, vt refert beatus Hieronymus libr.1. ad Iouinianum. Et in.1. gratia maximis laudibus extollitur cœlibatus, & virginitatem vovere perfectissimum opus fuit semper Iudicatum diuinæ lege, vt constat ex illo Matthæi. ca.9. vbi inquit Dominus. Sunt enim eunuchi qui se castraverūt propter regnum cœlorū. Et facit illud Pauli.1. ad Corinthios. c.7. Volo, inquit, vos omnes esse sicuti me ipsum esse volo. Quæ locū explicat beatus Thom. in.4. d.26. q.12. art. 2. inquit. Quod Apostolus volebat quod omnes homines essent cōtinentes, scilicet, singulariter, & particulariter, quod unusquisque esset continens, & castus cœlibes & virginis collectiue, nam licet beatus Paulus sciebat non omnes virginitatē seruaturos, nihilominus desiderabat quantum in se erat, vt omnes illam seruarent. Cum igitur ex his omnibus manifeste appearat matrimonij contractus non esse sub precepto, & non nubere licitum sit, & laudabile, sequitur legatum relictum sub conditione, si non nupserit esse ad implendum, & obseruandum, itaq; si nupserit recte amittat legatum, ex supra dictis appetat.

Ex aduerso tamen, imo quod si mulier nupserit

pserit etiā si posita sit conditio in legato, si nō nupserit, legatum cōsequatur sequentibus fundamentis verissimū esse appetat. Nā & antiqui qui Deum nō nouerunt plurimū eurarunt nuptiarum solennitatem, & frequentiam, siquidem Licurgus, vt in sua vita refert Plutarchus publicè pueras cū viuis in locis publicis saltare & choros agere præcipiebat, vt inde inuicem occasione in contrahendi matrimonia acciperent, & ad nuptias allicerentur.

Primum enim hoc ciuitatis est vinculum, vt sit domestica coniunctio, ipsaq; cōsistat ex viro & vxore & liberis, quæ nā obsecro coniunctio esse poterit si sociā pignorū, quā multæ aues certam habent, si liberos progeniemque suam nō nouerit. Nam vt appetitus propria est procreatio, sicut ratio proprium problem nosse: malecū humano genere actum esset, si honesta & domestica coniunctio in falsis opinionibus esset constituta, quo amore filii educarentur, cū & ex matrimonio procreati vix certi sint, in hoc enim à belluis differimus, vt author est Aristoteles lib.1. oeconomicorum, & tradit elegáter Palegutus de nothis & spurijs. ca.1. nu.8.

Ex quo constat verus intellectus ad tex. in.1. i. ius naturale de iusti. & iure ad. c. ius naturale. 1. distin. quibus disponitur matrimonium esse de iure naturali commune cum omnibus animantibus: ergo patet nihil differre matrimonium, quod nos appellamus cum vterque consistat in illo naturali instinctu coniunctionis maris & feminæ ab illo iure naturali coniunctionis; quod est in brutis. Nā intellectus est, quod finis matrimonij est duplex, scilicet, matrimonij prolis, vitæ individuæ: consuetudo. Primus finis, qui ad procreationem tendit, cōmune est nobis cum brutis, quæ ad conservationem propriæ speciei naturaliter inclinantur, iuxta illud Genesios. 1. & 3. cap. Crescite & multiplicate. cap. omne. 27. que. 2. l. 4. titu. 2. par. 4. Secundus finis matrimonij est in dividuæ vitæ cōsuetudo: & hic nihil animalibus & brutis conuenit, cum cōmiseret & confuse hac coniunctio ne vuantur, neq; certam & determinatam ad vitæ individuæ consuetudinis finem habeant, quod nos matrimonium appella mus. Sic explicat Præpositus in rubri. de Spon. nu. 10. Fortunius. l.1. §. ius naturale. nume. 73. de iustitia. & iure. Sanctus Tho-

mas in.4. dist. 27. quæst. 1. vbi Soto art. r. Victoria in relectione de matrimonio. ca. 1. in principio. speculum coniugij. 1. par. in principio. Didacus Pérez. l.1. titu. 1. libr. 5. ordina. Sominus de sacrame. titulo. de matrimonio. cap. 1. Marcus Anto. Cuchus, maiorum institutionum libr. 5. titu. 10. de matrimonio. Nauarr. in Manuali. ca. 22. num. 70. Couarr. in. 4. 2. par. ca. 1. frater Bartholomeus de Ledesma de sacramento matrimonij. 2. difficultate. Patet igitur ex his quanta sit in matrimonio utilitas humanae naturæ, vt legatum relictum si non nupserit, ita sit inefficax, vt nubendo consequatur ipsa mulier legatum. Nam omnes alij coitus præter matrimoniale coitum illicitus est à natura, vt docet beatus Augustinus, de bono, & de bono coniugali. c. 16.

Vaconius à Vacuna lib. 1. declarationum. Antonius Gómez. 1. 80. num. 41. ll. Tauri. Vnde dicebat Iustinianus in authentico, de nuptijs in principio, Matrimonium sic honestum est, vt humano generi videatur immortalitatem artificiose introducens; nam ex filiorum procreatione renovata genera mantent, quod, vt sic fieret ad conservationem humanæ nature à summo Deo institutum fuit matrimonij. Quod & mirabiliter dicebat Vgo de Sancto. Viatore. 2. part. cap. 1. Cum omnia sacramenta post peccatum & quidem propter peccatum, solum matrimonium est institutum, ante peccatum in statu innocentie, quando datum est. Ade adiutorium simile sibi. Eduxit, namque Deus Euam de Ade costa, vt os ex ossibus, vt caro de carne, vt essent duo in carne, una. Et tunc dixit Dominus, Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & ad hæreditem uxori suæ. Quem locum exponunt. Doctores dicentes, ex latere eam duxit non de pedibus, nec de capite, vt nec esset serva mariti, nec domina, sed vt esset pars naturæ consors, vt intelligeret quanta inter eos non solum corporum, verum & animalium necessitudo esset habenda. Et super illum locum Genesios. c. 7. dicebat beatus Augustinus lib. 9. Matrimonij sanis erat officium naturæ, egrotis vero cœpit esse remedium. Quod antea beatus Paulus, ad Corinthios dixit, Propter fornicationemque unusquisque suam uxorem habeat, & unquamque iuum viru. Facit etiam & aliud huic articuli fundamentum; nam, representat matri-

matrimonium despōsationem Christi & ecclesie; & sicut cetera sacramenta sunt instrumenta passionis Christi, fuerunt noua lege instituta, sic & hoc matrimonij sacramentum fuit non legē institutum.

66 Quod quando fuērit institutum, & quo tempore, & quo loco, quia multi scholasti etā nō inquirerent quotidie, licuit paulisper explicare: nam in hoc sunt diuersae opiniones. Alij tenent quod in Chana Galilee in nuptijs in.c.2.vbi non solum corporali presentia, sed & miraculo illo magno nuptias coherestauit. Alij tentuerūt, quādō phariseis interrogantibus, an licet homini dimittere vxorē propter fornicationē, vt constat Matthæi.c.9.respōdit Dominus, quos Deus coniūxit homo nō separaret. Sed quodcūq; sit iam ex his autoritatibus constat Christū sacramētū hoc approbasse, & in illis nuptijs illud ex ornāsse, & vt de fide est constituisse in sacramētū, quod anteā erat in officiū ad conseruationē humānē naturæ.ca.pudor. 52.q.2. Sanctus.Thomas. & ibi.Soto in.4. d.26. quāst.1.arti. 1. Petrus Soto de sacramento matrimonij lectione.i. Catechismus ad parochos.de eodem sacramento.cap. 1.& secundo.Petrus Vigierius.libr.8. institutiōnum Christianarum, pagina.283. Vnde licet cælibatus & virginitas sit Deo pulchrior.cap.nuptiæ. 52. quāst.1. Concilium Tridenti. de reformatione matrimonij; fessione.2.4. nō tamen præcipitur properter imbecillitatem hominum: ergo eadē ratione præceptum de non nubendo inūctum à testatore non debet valere, ac per consequens nubendo mulier legatum cōsequitur.

Nam ex hoc præcepto omnis violatur natura, & reipublicæ utilitas, & sine eotā men ciuitates cōsistere non possunt;

68 quod & Cicero lib.3.de legibus tenet. Salūs populi suprema lex est, & vt inquit Catō Censorinus, Si absq; femina posset esse mundus non eslet sine dijs nostra conuertatio. Et sunt pulchra verba Quinti Mētelli relata à Duarenō lib.1. disputatione. 46. Si sine vxore possemus. Quintus esse dīp̄s ēt molestia cāterētū. Sed cū ita naturā radidit, vt neq; cū illis neque si ne illis esse possimus, salutē perpetuā potius, quam breui voluptati cōsulendū est. Et sic Aristoteles inter requisita necessaria, sine quib⁹ res publica cōsistere non

potest, matrimonium humoravit, vt rēfere. Vaconius à Vacuna lib.1. declarationē, de claratiōne.21. Quod recte sensit Paulus in reconsultis. d.2. de iure dotūm. dum inquit, Reipublicæ inter est mulieres saluas habere dōtes, propter quas nubere possint, ex eo, quia in nuptijs datur publica utilitas.l.in bello. §. in medio. de captiuis. 69 & postlimi reuersis. Paulus lib.2. sententiārum titulō. 19. §.1. maxima enim utilitas consistit in liberorum procreatione, quibus res publica impletur. l. soluto matrimonio. liberi quidem non tantum parentibus, sed & reipublicæ nati sunt. J.1. §. & generaliter. de ventre in possessiōnem mittendo. Cicero idem tenet libr. 1. de officijs. idem in oratione pro Cluentio, cuius meminit text. in. 1. Cicero. ff. de pænis. Quæ cum ita sint plane sequitur contra omnium legumlatorum receptas sententias & contra publicam utilitatem, esse nuptias impedire, ac per consequens conditionem à testatore impositam, Leggo mille. Bertæ, si non nupserit prorsus reiſciendam esse, ita vt si mulier nubat consequatur legatum. Præterea pro hac parte facit: nam conditions contra publicam utilitatem reiſcuntur. l.2. §. tractari ad Trebellia.Couarr.libr.1. resolutionum ca. 19. num.10. vbi tenet contra Iōan. de Mediā de restituitione. quēst.23. colum.8. Nam inquit ipse Couarr. contra eum etiam in animo ſudicio posse legatum percipi ab eo, qui refragante voluntate testatoris de non nubendo nuptias contraxit: nam & hoc. ll. voluerunt contra apertissimum testatoris iudicium.

Pro qua sententia, & fundamento facit text. celebris in.1. mulieri & Titio, de conditiō. & demonstratio. vbi legatū relictū mulieri, si non nupserit. ipsa consequitur nubēdo beneficio legis. Sed non leuem, difficultatem habet ille text. vtrum hoc beneficiū à lege concessum sit ex beneficio & lege; quæ dictat conditions, publice utilitatē repugnātes remitti, an vero ex aliqua spēciali. Quæ difficultas omnino latuit Emanueli Costæ in.1. cum tale. §. si arbitratu ampliatione. 51. nū.1. de conditioni. & demonstratio, vt ingenuè facetur eam legem Cumanum Eliasentiam, appellasse, qui nō oueri potuit ex.1. quāstū. ff. qui & à quibus, ibi, non videri contra legē Eliasentiam fecisset eum, quoniam perpetua-

etiam viduitatem libertate iniunxit, & ex.1.; §. si quis libertatem, de suis & legitimis hæreditib⁹. Ex quibus constat viduitatem inducere esse contra legem Eliasentiam, & sic potuit fraudari à legē Eliasentiam. reiectas fuisse conditions viduitatem inducentes, & sic l. illam, de qua in.d. 1. mulieri & Titio esse legem Eliasentiam.

72. Vnde Brisonius libro.3. sententiārum. cap.3. allegando prædictam l. mulieri & Titio inquit, Reticetur legis nomen, quia ego post accuratam cogitationem in uentum ignorari diutius non patiar, & inīca coniectura est legem Iuliam. Miscellānam significare. Sed certe decipitur maxime Brisonius: nam legē Iuliam. Miscella id cautum erat, vt si vir vxori aliquid reliquisset, sub conditione ne secundas nuptias contraheret intra annum poterat reliquum capere si modo iurasset liberorum procreandorum causa id facere, post annū vero præstata cautione Mutiana se nupturam non esse capiebat reliquum; alias non, vt constat ex.1. cum sequentibus. C. de indicta viduitate tollenda. Admittebat igitur lex Misella mulierem intra annum nubentem præstito dicto iuramento post annum vero nubente ne quaquam. At vero in.d.1. mulieri & Titio indistincte in mulierem nubentem admitti legis beneficio absque iuramento, & absquietamento: ergo neque id fit de legis Misella beneficio. Quare adhuc remanet sub nebulis & caligini, quæ fuerit hec lex hoc beneficium tribuens mulieribus. Et quidem pro articuli resolutione aduerto, quod duæ leges fuerunt condita gratia procreandæ sobolis, altera Iulia, altera Papia. Pompeia omnino diuersa, vt colligitur ex Vlpia non in fragmentis, capit.16. titulo.16. ibi. Si neutri legi paruerit, & in.1. sanctius. C. de nuptijs. Justinianus inquit. 1. Iulia, vel Papia: & sic nusquam lex Papia de maritandis ordinibus, sed Iulia appellata est: quæ legem Papiam sub Pompeio quinto, & Marco Papio metello Octavianus Augustus tulit, Iuliam vero latam iam fuisse tempore Augusti, vt explicat Antonius Augustinus. capit.1. Iulia de maritandis ordinibus. c. papia Pompeia emendans tex. in cap. quēdam. 3. distinet. & recte intelligēs. Iuuenalem, & aliōs plures & multas. ll. de his. ll. mentionem facientes de quibus. ll. inquit Suetonius in Augusto, aliquanto

seuerius, quam reliquas. ll. emendasse eas. Augustum. Et de eisdem loquens Florus. libro.59. inquit; Quintus Metellus censor statuit, vt omnes uxores ducre cogerentur liberorum creandorum causa, cuius orationem Augusti veluti eo tempore scriptam, in senatu recitauit, vt hęc & alia eruditate satisque diligenter tradit Antonius Augusti. de legibus. c. Iulia. de maritandis, & cap. de Papia Pompeia. Ex quo contineatur error Conani. lib. 8. commentar. cap. n. num. 5. cum sequentibus; & Couarr. in. 1. 2. part. cap. 8. in principio, licet ipse Couarr. in hoc verē senserit legem Pompeiam. Papiam latain fuisse à predictis consulibus. In quo lapsus fuit Alciatus contrariū docens. libro. 3. disputatio. cap. 2. & cap. 5. & Sarmiento. in. 1. Cells pater. num. 3. de legat. 2. Et sic melius cōtra Alciatum emēdat Couarr. vbi supra text. in. dict. ca. quēdam. 3. distinet. & Anton. Augusti. vbi su. pra. dict. cap. Papia Pompeia. qui dict. ca. Iulia. arbitratur prohiberi omnem viam obligandi mulieres ne nubant, & ob. id legata data sub conditione ne nubant. cap. potuisse, neglecta conditione. Ex quo intellexit verba text. in. 1. mulieri & Titio ibi beneficio legis scilicet Iulie, non vero Papie. Pro quo expendo quod tradit Cusatius in. notis ad Vlpianum. ex Tertulliano. dicente noue, Vanissinas. II. Papias, quæ ante suscipi liberos cogunt, quam Iulie matrimonium contrahi, cuius rei plurimi licet succincte congesit. l.2. de excusationibus tutorum, & Duarenus lib. 1. disputationum. cap. 46. Nam. 1. Iulia de matrimonio contrahendo iubebat, vt omnes uxores nuptias contraherent. liberorum creandorum gratia, & sic magis verisimile est huius. 1. beneficio admislas fuisse mulieres, quibus matrimonium impediabatur.

75 Quod & comprobatur ex. 1. adigere. §. quāuis de iure patronatus, vbi lege Iulia de maritandis docetur remitti iuramentū inpositum à patronib⁹ libertō, ea conditio ne ne nubetur, non vero facit illa lex mentionem de. 1. Papia, licet de ea perpetuā illud. §. acceperit Duare. vbi supra. Et qualiter illud iuramentum potuerit à legē civili remitti docet Couarr. in cap. quāuis pæcum. & sic manet definita omnile ge interpretatio Cumani supra relata. Si autem conditio supra posita à testatore, si non nupserit esset si liberos non suscep-

tit, tunc iuxta supradicta beneficio legis Papiae admittentur mulier, & sic supplex est Costa.dicit.1. ampliatione, & accipiens Paulus.libro.3 sententiarum.ca.4. afferens conditiones esse contra.ll. si non nupserit, si liberos non suscepit, hanc esse contra legem Papiam, illam verò contra legem Iuliam. Cum igitur in proposito calu testator apponendo conditionem in legato, si non nupserit, faciat contra legem Iuliam, quae viduitatem prohibuit, nimur si eius legis beneficio tantu mulieri concedatur ex legato, quantum si conditioni patuerit.

⁷⁶ Ex qua resolutione infertur interpretatio ad text. difficultatum in.l.fin.ss. de statu liber. vbi conditio apposita mulieri, si non nupserit, non remittitur à lege: ergo non parendo conditioni, si non nupserit, si nupserit amittit legatum. Nam dicendum est, quod ibi, favore libertatis non rejiciuntur conditioni, si non nupserit, quia in defensione conditionis erat data libertas, ut constat ex dic.9. ibi, si mulieri nupserit seruus liber. erit, & quia potius est legatum liberatis, & sic videtur potior legata libertas. Et hie est verus illius legis sensus, quem defendit eleganter Costa. d. §. limitation.

⁷⁷ Et quidem summa: ratione hic favor fuit concessus libertati per text. in.l.4. de maquinisis testamento. vbi in libertatis ita est favor, vt iuris solennitatem, & subtilitatem inspicere non debeamus. l. si seruus impositus, de seruitibus urbano rum prædio. iuncta doctrina Bartol. in.l. si pluribus delegat. 2. facit. l. 4. de manu missio. Multa enim contra iuris rigorem, pro libertate sunt introducta. l. 4. §. si quis tutorem, de fideicommissarijs libertati. l. penal. §. fin. in fine ad. l. Falcidam. l. si peculum. §. is cui. de statu liberis. l. si ita scriptum. de manumisis testamento. vnde dicit. l. Iulia reiecerit conditionem, si non nupserit, appositā in legato, quia erat impedimentū sibi procreandæ causa, vt ciuibus repleretur res publica, hoc tamen certius ex libertate potius quam ex nuptijs potest evenire, cum nuptiæ possint esse sine liberis. At verò per libertatem res publica iubus exornatur. l. 2. illo. C. de latina libertate toll. ergo mirum non est, si in prædictis casib. dicta. l. fin. & similibus non rejiciatur conditio, si non nupserit, propter libertatem, in testamento reli-

stat, ex qua colligitur finis dicta. l. Iulijs. Ext quia resolutione deducitur singulis intellectus ad tex. in.d.1. mulieri & Titio de conditio, & demon. videlicet, quod propterea in illa. l. legatum relictum mulieri & Titio si non nupserit quoad mulierem rejiciendam esse conditionem, & quo ad Titium non esse rejiciendam, quod qui dem videbatur aduersari planissimis iuris principijs, quibus disponitur quod vna & eadem res non debet diuerso iure censer. l. cum qui ædes. de vscapio. Vnde cum in.d.1. mulieri & Titio. fuisset legatum sub vna eademque conditione, sicut respectu mulieris rejicitur, sic & respectu Titij erat rejiciendum, & utriusque nihil nocere.

Neque satisfacit huic difficultati, quia communis adducit solutionem in.d.1.1. de indicta viduitate tollenda, quod conditio, si non nupserit non rejiciatur. Lego Titio centum, nam contrarium probat text. ex diametro in.l. hæres meus. §. quod si in fraudem. l. auia. §. Titio. de conditio. & demonstratio. Vide licet, quod si legetur subconditione si alter tertius non nupserit rejicienda est conditio. Nam respondendum est, quod propterea in.d.1. mulieri & Titio talis conditio valet, quoad Titium, quia illi tertio non fuit impeditum matrimonium: itaq; si voluerit nubere minime consideratur, quod deficiat conditio, ex cuius implemento nihil ipse consequitur us est, & sic non mirum si maneat ibi valida quoad Titium, cum nullæ nuptiæ impediantur: at cum mulieri in illa. l. expresse impediatur contrahere non mitum, si talis conditio, quoad mulierem rejiciatur. Quod secus est quando legatur aliquid sub conditione, si alter tertius non nupserit, quia tunc cum inducatur viduitas, quod evenit. in.d.1. hæres meus. §. quid si in fraudem, nam ibi fuit patri legatum, si filia sub patris constituta potestate non nupserit, nam si in illo casu valeret conditio, pater nunquam filie præstaret consensu ad nubendum, ne deficeret conditio, sine qua iustas nuptias non posset filia contrahere, iuxta text. in principio. instituta. de nuptijs. l. neque filium. C. eodem. l. 2. de ritu nuptiarum.

Nam licet in matrimonio filiæ, cōsensus patris necessarius non fuisset, vt tenet Costa vbi supra. d. §. arbitratu. ampliatione. 9. num. 5. sed solum talis consensus requiriatur

tur de honestate secundum Couarr. in. 4. 2. part. §. 8. cap. 3. num. 1. Paulus libro. 2. re ceptaru sententiarum. tit. 19. §. 1. inquit, Matrimonia ab his, qui sunt sub patris potestate non iure contrahi sine patris licentia, contracta tam non solui. Hinc ille Cirus memoræ commendandum reliquit quem refert Barbatius in suo libello de re vxoria. cap. 1. qui cum præstantissima aurum amplissimæ dote ad mulierem suscipiendam inuitaretur, non autem se velle dixit quam à parentibus collaudari certior esset. Et hinc existimo in Hispanian in olere consuetudinem, quod cum aliquafē minima ad desponsationem publice adducitur non aliter exprimit suum consensum, nisi prius à patre fuerit præstata licentia, quod laudabile est & verecundia plenum & pudoris signum, vt constat ex text. in cap. honorantur. 32. quæstio. 2. vbi inquit text. quod non est virginis pudoris que

⁸¹ rere maritum, sed curæ paternæ relinquendū est. ca. qualis. 30. quæst. 5. A quibus iuribus originem habuit lex. 49. Tauri. &. l. 1. tit. 1. lib. 5. ordinam. Vnde Cuiatus libr. 3. obseruationum inquit nuptias sine patris voluntate contractas iniustas esse, iniustosque liberos, licet eas iam factas lex non rescindat. Quare ad hunc articulum fatis est consulere Corrasum Duarenum Cassaneum, & Couarruias locis supra citatis.

Ad rem igitur deueniendo, vnde digressi sumus conuertamur, ne vt par est morā ⁸⁴ maiores faciamus, dicendum est, quod cū huiusmodi conditio contra matrimonij & prolis generationem, & alia plurima iam supra relata incommoda afferat talern conditionem rejiciendam esse, & mulierem nubentem legatum consequi. Ex his etiā in hac materia de dicitur habito pro constat, vt supra retulimus quod legata conditionalia neque debentur, nec possunt petiti ante diem conditionis eventum. l. legata. de conditio. & demonstratio. l. cedere diem de verbis significacione. & tamen

⁸² videimus quod in l. Mutianus de conditio. & demonstrationibus. legatum conditionale potest peti ante aduentum conditio nisi offeratur cautio quod deficiente conditione restituetur hereditas: nam huius sententia ea est ratio verissima. Nam cū conditions, quæ consistunt in non facient do non pollunt impleri, nisi per mortem in l.

legatariorum, videbatur talia legata negotiora esse parui momenti, quia hæredum institutiones irritabantur cum eo tempore conditio impleretur, quo hæreditas non posset adiri: vnde constitutum fuit, vt cautione seu fideiussione præstata statim posset peti, quod quidem introductum fuit auctoritate Mutij Scæuola Iuris Consulti, vnde cautio Mutiana est sic appellata. Tradit Justinianus in Authentico de nuptijs. §. qui vero collatione. 4.

Sed videtur quod Mutius Scæuola non potuit hanc cautionem introducere. Nam legata relicta sub conditione, non facie nudi, sunt nullius momenti, cum talis conditio non possit adimpleri, nisi morte legatarij. l. Titio fundus. de conditio. & demonstratio. l. seruo inuito. §. 1. ad Trebellianū. quod & maiorem difficultatem habet ex duobus principijs iuris, scilicet, quod hæc legata sub conditione negativa non possint valere. Primo quia conditio viuo legatario non potest existere, quo casu est nullius momenti legatum. l. vnicā. §. sin autē. de caduc. tollen. §. sed & si sub conditione. quando dies legati cedat. Secundo quia post mortem relicta non valebant. §. post mortem. Instituta. de legat. Cum ergo de iure huiusmodi legata non valerent, constat Mutium Scæuolam non potuisse illis autoritatem præstare, cum iuris consuls solum sit concessionem interpretari. §. responsa. de iure naturali. l. 2. §. penultimo. de origine iuris Doctores. præcipu Sarmiento. l. Gallus. de liber. & posthu. Hanc difficultatem considerans Albericus in. d. l. Mutius. respondet huiusmodi legata valida fuisse, quia non post mortem legatarij, impletur conditio, sed in morte legatarij, hoc est, in ultimo mortis articulo, qui quidem articulus vitæ potius quam mortis trahitur, argumento. l. si quis ita stipuletur, de verbis obligatio. quam sententiam Alberici sequuntur Doctores. dict. l. Mutianæ. & Costa. libro. 2. selectarum. capit. 6. numero. 10.

Sed licet hic intellectus subtilis sit, mihi tamen non potest placere, maximè, quia quamvis omnes conditions negotiatae in vita & sic in illo momento moriendi, adhuc non potuit Scæuola inducere, vt legata præstarentur oblatæ cautione, cum certum sit ante conditionem impletam legatum pertinere ad hæredem testatoris, vt in l.

34.8. Glossa decimaquarta princip.

in.l. si fundum de conditio. & demonstratio. l. 3. §. si autem sub ditione. C. communia de legat. l. non ideo minus de reiuerdicatione ergo nullo modo potuit Scæuola ab herredine inuito etia cautione oblatâ auferre legatum, argumento. l. id quod nostrum de reg. iur. l. si testamento. de testamentis. Quare vera in hoc articulo sententia constitutur, quod sit attendenda, & consideranda voluntas testatoris, quæ sola inconditionibus est attendenda. l. in conditionibus de conditio. & demonstratio. Etenim Mutius Scæuola perpendit voluntatem testatoris non posse aliter suum sortiri effectum, si illa verba, si Capitoliū non ascenderit, inducerent conditionem. Duo enim voluit testator, quod non ascenderet capitolium, & quod perciperet legatum: at verò legatum non poterat accipere nisi conditione impleta. l. legata de conditio. & demonstratio. conditio autem impeli non poterat, nisi morte legatarij, & sic constat voluntatem testatoris effectu sortiri non posse. Vnde recte interpretationis est Scæuola, vt illa verba in vim modi accipientur, vt potius valeactus, quæ vt pereat, argumento. l. quoties. de rebus dubijs. & sic legatum illud peti potest oblatâ cautione cum in hoc differat modus à conditione. l. quibus diebus. §. si. l. eas causas. de conditio. & demonstratio. Et hanc interpretationem assignauit Cumanus in dict. l. Mutianæ. & Cuiatius. lib. 14. observationum. cap. 32.

85 Ex quo deducitur text. in dicta. l. Mutianæ esse legendum, Mutianæ cautionis necessitas, prout in pandectis Florentinis non autem utilitas, prout in vulgatis codicibus, quod firmat Duarenus in additionibus ad pandectas Florenti. Maximè quia cum Scæuola interpretetur conditiones negatiuas accipiendas in vim modi, constat necessariam esse cautionem, quemadmodum in omnibus legatis modalibus. Ex qua interpretatione deducitur false fuisse loquutos Doctores in dict. l. Mutianæ, tenentes cautionem in illo text. habere locum implementi conditionis, cū constet Mutium Scæuolam non potuisse in prejudicium heredum introducere, vt cauio haberet locum implementi.

Secundo deducitur vera ratio differentie inter contractus & ultimas voluntates. Nam cum in contractibus non sit locus

cautioni Mutianæ, vt in. §. si quis ita stipulatur, de verborum vbi stipulatio, si non ascenderit capitolium, perinde est, ac si sit puletur, cum morietur, nō habet locū cau- tio Mutiana. l. heres meus. §. qualis de conditio. & demonstrationibus. in. l. ita stipulatus de verborum obligat. & notat glo. a. d. l. Mutiane. quam communiter Doctor sequuntur, & Costa. lib. 2. selectarum. c. 5. num. 4. Antonius Gomez. lib. 2. resolutionum. cap. ii. num. 37. Cuiatius. lib. 4. obseruationum. cap. 32.

Sed reiectis varijs interpretationibus per illos adductis, quod cautio Mutiana propterea duntaxat obtinuit in ultimis voluntatibus, quia conditio est sola quæ regit testatoris voluntatem: at verò in contraetibus id fieri non potest, quia in illis non solum attenditur voluntas vnius ex contrahentibus, sed vtriusque contrahētis. l. r. §. conventionis, de pactis. l. inter stipulatum. §. si Stichum de verborum. Quamuis enim creditor, emptor, stipulator, vel ita statim praestita cautione conditionem negatiuam in vim modi resolui, quia commodius illi est statim frui re deducta & empta, at verò venditor non id intendit, nec vult, cum commodius illi sit accipi invim conditionis, vt tardius resoluat. Vnde inspecta vtriusque contrahentis voluntate non potuit interpretari Scæuole sententiam locum habere in contractibus: nam cum verba conditionis negatiuæ sunt ambiguæ, vt pro modo & pro conditione accipi possint, obstatet Scæuole iuris principium, quo habetur, quod ambiguo sermone secundum promissorem fiat interpretatio, vt stipulanti imputetur, cur apertius non conceperit stipulationem. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. l. quidquid. l. ita stipulatus de verboru. l. cum queritur, de rebus dubijs.

Ex qua verissima resolutione deducitur veram esse Baldi sententiam in authetica. cui reliquum. C. de indicta viduitate tollenda. Inde deducitur etiam difficilem esse text. in. l. libertus. §. l. de manumis. in testamento, in quo text. due contrahuntur difficultates. Prima est, quare in illo casu non sit locus cautioni Mutianæ, cum eadem sit conditio, de qua in. l. Mutianæ cautionis. Altera difficultas est, quara ratione hec conditio, si non ascenderis Capitoliū, quæ ita solet exaudiri, hoc est signū, quam

quam ascenderis iuxta tex. in. l. quid quid §. fin. de verbo. obligatio. in hoc casu ita accipiatur, si cum primum potuerit, non ascenderit. Prioris enim difficultatis facilis est solutio, quod cautionem interponitur in conditione, quæ non potest adimpleri, nisi morte legatarij, vt in dict. l. Tito fundum de conditione. & demonstratione. At verò cum in dict. l. libertas. impleatur si cu primum Capitolium ascenderit, & sic in vita legatarij, merito non habet in illo causa locum Mutiana. Posterioris verò difficultatis non est ita facilis solutio: nam Bartol. num. 1. in dict. l. libertas dicit illud fauore libertatis, quod etiam sensit idē Bart. & alij Doctores in. l. ita stipulatus num. 17 vbi Ripa. num. 47. Iaso. num. 18. Curtius iunior. numer. 178. dicit communem. Sed ex multis hic intellectus conuincitur, unde aliter illum text. intelligebat antiquiores, quos refert Cumanus in. d. l. Mutianæ & Costa. lib. 2. selectarum. cap. 5. Cuiatius libr. 14. obseruationum. cap. 32. Videlicet, quod cum cautio Mutiana apponatur, vt id, quod restituatur, & libertas semel data reuocari non possit. §. semel. Instituta, quibus ex causis manumittere non licet. l. l. C. si aduersus libertatem, nō habet locum Mutiana, vt pote inutilis legato libertatis. Et hic est verus sensus. Vlterius & hac in materia differentia constituitur inter. coditionem, & demonstrationem: nam conditio vt supra resolutum est respicit futura, at verò demonstratio presentia & prærita. l. nominatim. in fine de conditione. &

88 §. demonstration. l. Stichum de legat. l. Sed obstat difficilis tex. in. l. Quintus Mutius §. fin. versiculo, quod si ita de auro & argento legato, vbi sunt verba futuri temporis, & inducitur demonstratio. in qua difficultate cruciantur Doctores. Glo. enim in. d. 1. l. si Stichum existimat, quod Consultus non negat induci demonstrationem, sed potius supponit induci conditionem, & demonstrationem: quam solutionem communem esse tenet Iaso. ibi, numero. 17. Sed expresse conuincitur ex. l. nuper. in fine. de lega. 3. eo quod existimauerit Labeo demonstrationem induci. Vnde Iaso. leg. commodissime de liber. & posthu. distinguunt, vtrum legetur res incerta, veluti, lego aurum, quod vxoris causa paratum erat tunc inducitur demonstratio, & sic procedat text. in. l. demonstratio falsa, quem in-

92 93 l. si Stichum existimat, quod Consultus non negat induci demonstrationem, sed potius supponit induci conditionem, & demonstrationem: quam solutionem communem esse tenet Iaso. ibi, numero. 17. Sed expresse conuincitur ex. l. nuper. in fine. de lega. 3. eo quod existimauerit Labeo demonstrationem induci. Vnde Iaso. leg. commodissime de liber. & posthu. distinguunt, vtrum legetur res incerta, veluti, lego aurum, quod vxoris causa paratum erat tunc inducitur demonstratio, & sic procedat text. in. l. demonstratio falsa, quem in-

tellecū sequitur. Costa. libro. 2. selectarum cap. 6. Sed hic intellectus conuincitur ex. l. nuper. ibi, Vestem que mea erit vbi res legata fuit incerta & nihilominus inducit conditionem. Quare verissima sit interpretatio, quod tex. in. d. §. fin. legitur admodum corrupte. vbi enim legitur, demonstrationem legati, & argumentum, debet legi diminutionem legati, & augmentum, vt aduterii Cuiatius. lib. 2. obseruat. cap. 39. vt sit sensus, quod illa formula legandi in futurum concepta diminutione, & augmentum continet, at verò in praesens cōcepta nō cōtineat diminutione, ne quæ augmētū. Qui intellectus ex eo placet, quia alijs non constaret verus sensus illius tex. & repugnat prima pars illius ultimæ parti.

His sic constitutis deducitur, quod demonstratio falsa, si de corpore legato constat, non viciat legatum. Idem docet consultus in. l. falsa. & in. l. nominatim. & in leg. quibus. §. qui dotalē. de conditio. & demonstratio. l. 2. & 3. C. de falsa causa adiecta legato. §. huic proxima. Institu. de leg. 1. 2. tit. 9. part. 6. Ratio est verissima, nam cum de re legata constat demonstratio ex tristeca necessaria non est, imo superflua. l. l. §. fin. de dote prælegata. quam ratione constitu it Iaso. in. l. vinum. sicer. peta. & ante eum glo. in. §. ferui. verbo. transiit. Instituta, de libert. Antonius Gomez. l. tomo. resolutionum. cap. 12. nume. 74. Quæ ratio ex multis conuincitur: nam sequetur ex ea, quod vbi demonstratio falsa cōtineret causam finalē & dedisset causam dispositioni, adhuc non viciaret legatum, quamvis falsa esset. Vnde verior ratio est, ex coniecturata mente, & voluntate testatoris, quod ideo demonstratio falsa non viciatur, quia etiam si ipse testator sciret falsam esse demonstrationem, in dubio præsumeretur, quod adhuc testator esset legatus cum causa legandi non nascatur ex demonstratione, vt in simili docet Consultus in. l. cum tale. §. falsam de conditione. & demonstratione. vnde si appareat quod testator alias non esset legatus tunc falsa demonstratio viciaret legatum. Ex glo. iam intelliges tex. difficilem. in. l. si pater tuus. C. de hereditib. instituen. vbi demonstratio falsa adiecta personæ hereditis viciat institutionem. Nam reiecto intellectu Bartol. in. l. demonstratio falsa, veris-

intel-

intellectus est, quod idem demonstratio falsa in casu illo viriat constitutionem; quia constabat, quod alias testator non esset in futurus si sciret demonstrationem falsam esse, quia credebat suum filium illum quem instituit: & verosimile est eum non institutum, si sciret filium non esse suum, maxime cum haberet filium naturalem. Ex quo deducitur intellectu falsam esse glossa in l. nemo in glossa fin. de hereditibus institutum, dum existimat, quod si legatum est relictum alicui appellatione fratris, vel consanguinitatis, & constat falsam esse demonstrationem, quia non erat frater, cu in dubio videtur testatorem esse in causa finali, vt legatum euaneat, nisi probet testatorem, alias legaturum etiam si sciret fratrem vel consanguineum non esse, quam glossa opinionem sequitur Bart. ibi, & Doctores in l. si pater & Balduinus in §. huic proxima. Instituta de lega Angel. in l. eam quam C. de fideicommissis Feli. cap. per tuas in fine de probatio & in c. si significante de rescrip. nu. 3. Sed conuincitur hanc communis ex tex. in d. l. si pater vbi ad hoc, vt hereditas auferatur ab herere de non solum requiritur, quod falsa sit demonstratio, sed quod probetur testatorem falsa opinione ductum, & quod non esset institutus, si crederet fratrem suum non esse. Facit tex. in l. falsa l. nominatim l. c. tale. §. falsam de cōditio. & demonstratio.

94 Hinc etiam dubitatur si filius reliquerit viduae matri legatum, ea conditione, si castè vixerit, an si mater transeat ad secundas nuptias amittat legatum, & non debere consequi legatum tenet Bart. l. i. §. præterea de tutelis. Alex. in l. à filia n. 8. ad Trebellia. vbi Ripa. n. 82. cōmuni seculū De ciū. in l. si certis annis. C. de paētis. Ioan. à Guarronibus in rubric. n. 83. de secundis nuptijs. Anto. Menes. in auth. res quæ. n. 67. C. cōmuni de lega. Corrasius in l. qui liberos. n. 13. de ritu nuptiarū. Tiraq. de iure primogenitorū. q. 69. n. 5. Baeçā de nō meliorandis filiabus ratione dotis. c. 12. n. 64. Palacios. Ru. in repet. c. 3. notab. §. 20. n. 6. Pellsus. Ferdin. l. o. Tauri. n. 25. Fundatur ea ictione: nā maxima iniuria afficitur filius. Mater secundo nubat, vidēs matrē cu viētrico corpus suum miscere, maximē si ipsa vel filius nobilis sit, est enim honestū mulieri à secundis nuptijs se abstiner. c. fi. 31. q. 1. hec cōditio de cōdit. & demōstr.

tenet Conqui præd. sequutus est opinio. in 4. 2. p. c. 3. §. 9. n. 11. & Plutarchus in problematis Romanorū. problemate. 105. Feedum esse inquit viduis multis praestibis nubere. Facit etiā & pro hac sententia: nā filius maxima iniuria patrē afficeret si matri dotem constitueret, vt secundas nuptias contraheret, anima enim defuncti contristaretur, authētico de nuptijs. §. nos 96. igitur collatione. 4.

Fundatur etiam hæc sententia: nam hic iure Digestorum conditio non nubendi tolleretur ipso iure in qualibet persona, ita vt superstes coniux possit reiecta conditione consequi legatum etiam si nupserit. l. sed si hoc. §. vltimo. l. cum tales. §. Meuiæ de conditio & demonstratione. l. quotiens. l. Tito. eod. tit. illud intellegitur in virginem vel in ea, quæ nunquam nupsit, in his enim reiçit hæc conditio tanquam impedimenta matrimonij: si tamen respectu certæ personæ ponatur veluti in ea, quæ vidua est, & habet filios, tunc valet conditio, & non consequitur legatum si nubat per tex. in Authēt. cui relictū. C. de secundis nuptijs. Anto. Gom. lib. 1. variarū. c. 12. de lega. & hanc partem tenet Ioan. Corrasius in repetitione. l. qui liberos. deritu nuptiarum. nu. 15. Lara in tractatu de alimentis. in §. vtrum. n. 89. Contraria tamen sententiam, imò quod talis mulier, cui sub cōditione à filio, si nō nupserit, fuit relictum legatum, consequatur illud, licet nupserit secundo tenuit Ripa. l. i. n. 82. soluto matrimonio. & plures relati per Tiraq. l. cōnubia. l. 2. nu. 9. vbi dicunt, quod si mater est formosa ne luxuriose vivat tenetur filius illam dotare, & valebit legatum illi relictum, & si nupserit ne maiorem iniuriam filium afficiat, cu ex duobus malis minus sit eligendum. c. duo mala. c. nerui testicularum. 13. dist. & hanc etiā opinionē tenet Bartolus à Bartolinis in repet. l. i. n. 139. soluto matrimonio. & Tellus Fernandez, in l. 10. in ll. Tauri. pro qua opinione, licet ea fundamenta ipsi non adducant, facit illa authoritas B. Pauli. 1. ad Corinthios. c. 7. Mulier, inquit, viro suo mortuo soluta est à lege viri, nubat in domino cui vult. Ex qua authoritate cōfunduntur multorū hæticorū hæreses & opiniones tenetes nō lice re mulieri secundo nubere: quos excretatur B. Hiero. in explicatione symboli ad Damasum & incōmentarij super epistolā B.

Pauli

67. 8. Tauri. n. 25. Pœnas autem mulier secundo nubens incurrit, & hodie obseruantur: nam licet alias durante viduitate gaudeat prioris mariti nobilitate. l. fin. C. de bonis mater. Alex. in l. cum quedā puella de iur. cōmuni iudi. l. foeminæ. C. de senatoribus. Tiraquell. de nobilitate. c. 12. numero. 9 si tamen talis mulier secundo, nubat amittit nobilitatem primi mariti, & sortitur formam nobilitatis, vel ignobilis secundi, itaq; si plebeius est, & ipsa plebeia iudicatur, cum mutatione perio-

Pauli ad Titum. cap. 1. & Beatus Augustinus in l. b. de hæreditibus lib. 1. nume. 26. & lib. de bono individuali. cap. 12. Alfonsus à Castro lib. de hæreditibus, verbo nuptiæ. ca. 2. Ioan. Arboreus lib. 4. theosophia. cap. 19. Cona. in 4. 2. par. cap. 3. §. 9. n. 4. Soto in 4. dist. 42. cap. 6. q. 3. art. 1. Joani. à Guarronibus in l. i. nu. 24. C. de secundis nuptijs. 99. qui omnes tenent licet mulieri, secundo & tertio nubere & sic deinceps: quod & hodie probat. l. 3. tit. 1. lib. 5. nouæ recopilationis. Sed prima sententia tenenda est, scilicet, quod legatum relictum à filio matræ conditione, vt non nubat, si nupserit amittat legatum. Et tenendo illam tanquam verissimam, non obstat authoritas Pauli, & supra relata pro secunda opinione: nam omnia illa intelliguntur de pœnis, quæ inferebantur viduis secundo nubentibus, de quibus in l. i. & 2. C. de secundis nuptijs. & l. penultima. titu. 12. part. 4. nam eis pœnas merito iura canonica, & nouiora derogarunt, vt constat ex. c. 1. & per totum de secundis nuptijs. & ex d. l. 3. titulo. l. lib. 5. nouæ recopilationis.

100 Secus vero in alijs pœnis fato filiorum cōstitutis, vel alia ratione adiecit in testamento patris, seu filii, in his enim incurrit mulier vidua si secundo nupserit. Ex qua vera resolutione deducitur quod si maritus relinquat vxori vsumfructum bonorum resertiata filiis vel hereditibus proprietate ea conditione si non nupserit quod si mulier transeat, ad secundas nuptias amittit talem vsumfructum, vel illud quod maritus ex testamento vel alio modo illi reliquit, & consequuntur illud legatum filii primi matrimonij: tenet A. bb. & Doctores. cap. vltimo de secundis nuptijs. Costa. c. si pater. 1. par. verbo. legavit numer. 24. de testamentis. lib. 6. Gregor. Lopez. l. vltima. tit. 12. par. 4. Anton. Gomez 101. l. 14. &. 15. Tauri num. 3. Pœnas autem mulier secundo nubens incurrit, & hodie obseruantur: nam licet alias durante viduitate gaudeat prioris mariti nobilitate. l. fin. C. de bonis mater. Alex. in l. cum quedā puella de iur. cōmuni iudi. l. foeminæ. C. de

102. fenatoribus. Tiraquell. de nobilitate. c. 12. numero. 9 si tamen talis mulier secundo, nubat amittit nobilitatem primi mariti, & sortitur formam nobilitatis, vel ignobilis secundi, itaq; si plebeius est, & ipsa plebeia iudicatur, cum mutatione perio-

ta mutetur priuilegium. Paulus. de ada quirens. hæredi tradit. Tiraquel. de cessante causa. 1. par. nu. 26. 3. Belinus. cap. ex parte de foto competentis.

Secunda pœna est, quod mulier secundum nubens amittit tutelam vel curatoriam filiorum primi mariti ob affectionem secundi viri, authenticæ matræ & autræ, quando mulier tutelæ officio. l. qui tutores. s. fine de administratione tutorum. l. i. C. vbi pū pillus educari debeat. l. 4. titu. 6. part. 6. & alias pœnas vide per Ioani. à Guarronibus 103. vbi supra per Anton. Gomez. l. 14. Tauti. Ex quareolutione in fertur, quod licet alias legatum relictum mulieri sub ea conditione, si arbitrio Seij nupserit rejiciatur à legato in ea, quæ Virgo est. l. turpia. 6. 1. de legato. tarten in vidua non rejicitur, in modo ad secundas nuptias transeat perdit legatum Doctores in authenticæ, cui relictum. C. de indic. viduitate tollenda. Antarran. in reg. nemo potest. 2. colu. de regu. iur. lib. 6.

104 Quo fit, vt si maritus relinquat vxori legatum, quandiu commorata fuerit cum filiis suis, quod si talis mulier transeat ad secundas nuptias perdit legatum, cum filiis habeant iustam causam non cominorandi cum illis, nec dicuntur per illos steriles, quanto minus cum illis habitaret Baldus. l. 2. vbi Pupillus educari debeat. Bart. & Doctores l. qui concubinam. §. vxori. de leg. 3. Ioan. à Guarronibus. in Rubri. C. de secund. nu. ptijs. tit. de pœnis secundo nubentibus.

105 Secundo deducitur, quod licethæredes mariti teneantur vxori viduae bona immobiles statim restituere, & bona mobilia intra annum. l. vni. c. sex actio. C. de rei vxoriæ actione. l. penultima. tit. 11. part. 4. Doctores. cap. 3. de donatio. inter virum, & interim tenentur si eo tempore non restituant hæredes mariti illam alere glo. l. di uortio. soluto matræ cōmuni secundū. Cœur. in 4. 2. part. cap. 3. §. vltimo. Anto. Gomez. l. 50. Tauri. nome. 48. Pinellus. l. vltima. nu. 6. C. de boni mater. Gregor. Lopez. l. penultima. tit. 11. part. 4. nam onus alendi vxorem est annexum ipsi doti. l. si cum dotem. §. sin autem. soluto matrimonio. Vide Mattengo. l. 3. tit. 1. libro. 5. recopilationis. glo. 2. Itaque si talis mulier vidua marieat prægnans est alenda ab hereditibus mariti, etiam si dos fuerit sibi restituta. l. i. 9. mulier de ventre in possessione mitte-

mittendo. l.curator. C.eod.tit.Anton.Gomez.l.50.Tauri.num.48. Hoc supposito disendum est, quod si talis mulier vidua transeat ad secundas nuptias intra annum laetus tenetur: hæredibus viri vestes vi-
duales & lugubres restituere: tenet Cam-
petius de dote. 2.p.q.56.Palacios.Rubios
de donatio inter virum. in rubrica. §.ii.nu-
mero. 8. nam illas vestes lucrabatur manē-
re in viduitate: tenet Angelus in. l.decreto
ex quibus causis infamia irrogetur.

108 Tertio deducitur, quod bona mulieris secundum nubentis sunt tacite hypothecata pro bonis filiorum mariti primi. l.hac edi-
ctali.versiculo omnibus.C.de secundis nu-
ptijs.1.2.C.quibus causis pignus, vel hy-
potheca tacite contrahatur.authetico.de nu-
ptijs.§.non autē.collatio.4.gl.ca.ex parte.
109 Quo fit, vt licet alias mater administras bona filiorum, non teneatur de modicis re-
bus rationem exhibere, si tamen secundo
nubat etiam de modicis rationem reddere tenetur: tenet Bald.l.cum oporteat. C.
de bonis quę liberis. Ex quibus aperi-
tissime constat, verissimam esse eam senten-
tiam, quod legatum relictum à filio ma-
tri, si non nupserit, quod si nupserit amittat, legatum.

110 Hinc etiam infertur ad illam questio-
nem, si testator reliquerit alicui mulieri le-
gatum centum aureorum, ea conditione,
si nupserit, & quinquaginta ei legauerit,
ea conditione, si ingressa fuerit monaste-
riu[m], si illa ingrediatur monasterium con-
sequatur legatum centum aureorum. Et
partem affirmatiuam, videlicet, quod con-
sequitur legatum centum aureorum, te-
nuere plures eo fundamento, nam matri-
monium spirituale est perfectius matri-
monio carnali.ca. commissum de sponsa.
cap.19.q.1.c.nuptie.32.q.1.Nam vita con-
templativa est perfectior vita actua Bar-
to.confilio.1.l.sunt personæ. de religi. &
sumptu.fune.Authetico.de sanctissimis
episcop.¶.sed & hoc præsenti.collation.9.
Authetica,nisi rogati. C.ad Trebellian.
vbi probatur, quod fideicommissum reli-
ctum alicui, si nupserit, illa ingrediente re-
ligionem habetur pro impleta cōditio. &
consequitur legatum.

111 Secundo fundatur hæc pars per text. in
l.Titiæ, si non nupserit. secundum veram
literam Florentinam, de conditio.&demō
stratio. prout aduertit Anton.Augusti. li-

bro.i.emendationum.ca.2.col.9.vbi pro-
batur, quod si testator reliquit filiæ ducen-
tos solidos, si non nupserit, & centum, si
nupserit, consequitur illa duecentos si nu-
pserit, ergo par i ratione, si inu lier ingre-
diatur religionem, consequitur illa cētūm
Quibus fundamentis hanc partem tenet
Ioan. Andre. in additio.ad Specul. tit. de
statu monachorum.Iniola.in.l.Lucius. la-
segunda colu.fin.de hæredinstitutu . cō-
munis secundum Iaso. in Authentica. si
qua mulier.nu.15.C.de sacro sanctis ecclæ
sij, secundum Decium consilio.674.nu.
4.secundum Felin.Anto.de Butrio.& Are-
tinum.in.c.in præsentia de probation. se
cūdū Costa.1.1.¶.si arbitra.Titiæ.de cōd.&c
demōst. Cōtrariā tamen opinionem, immo
quod ista mulier, cui legatum relictū est,
sub illa cōditione, si nupserit, relinquātur
cētū, & si ingrediatur religionē, quinqua-
ginta, quod solū cōsequatur illa quinqua-
ginta, si ingrediatur religionē tener Deci-
d.c.in præsentia.n.59.Ioā.Crotus.l.nemo
potest.delegat.1.communis secundū De-
cium consilio.4.19.Baldus & Paulus dicen-
tes, ita consuluisse in Authentica, nisi ro-
gati.C.ad Trebellia.& in.l.Deo nobis.C.
de episcop.& cleri.Ancarra.regula,nemo
potest,de regul,iur.libro.6.Couar.libr.x.
resoluti.cap.19.num.7.Et hæc opinio est
æquior & proximior voluntati testatoris
secundum Menchaca de succession. crea-
tione: §.21.num.176.argumento text.in.l.
in conditio.de conditio.& demonstratio.
Et tenendo hanc partem non obstat text.
difficilis.in.l.Titiæ si non nupserit, de cō-
ditio.& demonstratio. Litera sic se habet,
Titiæ si nupserit ducenta, si non nupserit
centum legauit, si nupserit mulier ducenta,
non etiam centum residua petit, resi-
duum est enim eandem & vt nupram &
vt viduam admitti. Hæc litera est vera il-
lius.l.prout habetur in pandectis Floren-
tinis.Sensus igitur est, vt non agat consul-
tus de illo articulo difficulti, an contra vo-
luntatem testatoris ea filia ducenta habitu-
rasit, sed illum articulum desiderare revolu-
it quod ultra ducenta nam & alia ducenta,
habebit, quia cum alterutrum tantum si-
bi sit relictum utramque sumnam petere
ridiculum est, neque ob hoc contra reli-
gionem aliquid testator cogitauit, sed pro-
uidus animaduertit opulentiore, plenio-
que dote ad contrahendum esse necesse,

quam

quam ad ingrediendum religionem. Et sic
licet conditio, qua aduersatur religioni
rei cōienda sit.d.l.Deo nobis.C.de Episco.
& cleri.tamen in.d.casū sunt duo legata
quorum alterum est adimplēdū, & in quo
libet de per se consistit diuersa promissio,
& diuersa dispositio, nec vnum alteri ad-
uersatur. Sed ita sunt accipienda ac si in
vno dixisset, Relinquo Mariæ centum, si
nupserit, & in alio diuero, & de per se di-
cat, Relinquo Mariæ quinquaginta, si reli-
gionem fuerit ingressa, tunc capiet illud
sub cōditione cuius relictum est legatum
illud adimplendo, & hic est verus sensus
huic articuli.

115 Præterea in hac materia dubium illud
est terminādum, scilicet, si testator in suo
testamento dicat, Relinquo centum Petro
si filius meus liberos non habuerit, utrum
hæc conditio verificetur eodem modo, ac
si dixisset, si sine liberis decesserit. In quo
articulo diuersæ sunt opiniones. Et pro
parte affirmativa quod idem est, & verifi-
cetur illa conditio, ac si dixisset, si sine libe-
ris decesserit, ea ratione, nam talis condi-
tio, si liberos non habuerit verificatur ad
tempus mortis, hoc est, si illos non habue-
rit, vel non superuixerint tempore mortis
tenet Bart.l.liberorum.de verbo.signific.
num.18.Bald.l.precibus.C.de impuberū.
Cumanus in.l.in substitutione.de vulga.
Alberic.l.ex facto.& ibi.Aret.in.¶.si quis
autem.ad Trebellia.Paulus de Castro.in.l.
cum vxori. C. quando dies legati cedat.
Nam licet hæc verba quantum ad signifi-
cationem aliud videantur significare, si li-
beros non habuerit, hoc est, si nūquam
filios habuerit, quia videtur aliquando il-
los habuisse, licet tempore mortis nō su-
peruixerint, tamē secundum mentem, &
coniecuratam testatoris voluntatē, quæ
præualere debet, argumēto.l.pater Seueri-
na.&l.in cōditionibus.de conditio. & de
monstratio.Significat & intelligitur, hoc
est, si tempore mortis non superuixerint, ac
si dixisset, si sine liberis decesserit. Quam
opinionē tenet Costa.in.c.si pater.verbo.
si absq; liberis.nu.19.de testamentis.lib.6.
Licet contrariam opinionē immo, quod hæc
clausula, si sine liberis decesserit, & illa
clausula, si liberos non habuerit, diuersum
sensum habeant, vt illa verificetur, dum ta-
men filios aliquando habuerit, licet non
sint superstites tempore mortis, tenet Bar-

tol.in.l.hæredibus.ad Trebell.Albericus
& Iacobus de Arenis in.l.ex facto. §.si
quis autem.ad Trebellia.idem Alberic.in
Rubrie vulga.num.87.Baldus in tracta-
tu substitutionum.c.de cōpēdia. in prin-
cipio.Salicetus in.d.l.precibus, & plures
relati per Tiraquel.in.l.si vñquam, verbo,
suscepit liberos.n.187.C.de reuocan-
do. Sed licet hæc sit cōmuniis opinio, ve-
rior est secunda sententia.

Ex qua sententia & resolutione infertur
an si testator dicat in suo testamēto, Relin-
quo bona mea Titio, vel substituo Titiū, si
filius meus sine hærede decesserit idē ope-
retur hæc conditio, ac si dixisset, si sine libe-
ris decesserit. Et quidem licet diuersæ sint
opiniones, verior tamē illa est diuersam es-
se cōditionē, & diuersa esse verba. Nā & si
extraneū instituat hæredē, verificabitur il-
la cōditionē, si sine hæredē decesserit, quod
secus est si diceret, sine liberis, quia tūc li-
cet liberi nō sint superstites tempore mortis
verba illa nō verificabūtur. Quę sententia
probatur ex tex.in.c.in præsentia.de pro-
batio.ibi.Non dicitur siue hæredē decede-
re qui monasteriū sibi hæredem instituit.
Et hanc opinionē tenuere Bart.Alexā,&
alij plures relati per Gáliaula.in.l.Gallus.
§.quidam recte.number.23.de liber. & po-
sthum.& est magis cōmuniis secundum
Socinum iuniorem.confilio.14.num.¶.
in.2.parte,& secundum Costa in.capit. si
pater.1.part.verbo, si absq; liberis.nu.20.
Et ita tenendum, licet contrariam opinio-
nem, immo quod illa verba operentur idē
quod verba, si absq; liberis decesserit te-
nuerit.Paulus & Ripā.9.in.l.ex facto.n.
9.¶.ad Treb.Ant.Rub.ii repet.l.pater
filiū.n.31.de inofficio. & Iaso.d.¶.qui-
dam recte.n.31.Craueta cōsil.38.n.1.com-
munis secundū Maria.Soci.iuniore,co-
fil.94.n.32.1.p. sed prima opinio est tenē-
da.Ex qua illud deducitur, quod si quis in
suo testamento reliquat Petro centum,
si eius filius decesserit sine liberis, si talis
filius decedat vxore, prægante verifi-
catur cum liberis decessisse, & deficit
conditio argumento.l.si quis prægnan-
tem.de regul.iur.Inquit text. Non vi-
detur sine liberis decessisse qui vxorem
prægnantem reliquit.

Quo fit, vt si vxor legitimo tempore pe-
perit posthumū iam verificatur conditio
& dicitur decessisse cum liberis, tenet Al-
ciatus.

Z ciatus.

ciatus. l. quod dicimus de verborum signis per text. in. l. iubemus. §. sin autem ad Trebellia. & in. l. fi. de ventre inspicio. Ex qua resolutione deducitur intellectus ad l. 13. Tauri. Nam non si efficit ut deficiat conditio illa, si sine liberis decesserit, quod mulier, quæ relicta fuit prægnans à mari- to legitimo tempore pariat, sed necesse est ut postquam peperit, posthuius viuat vi-

gintiquatuor horas alias iudicabitur abortivus, ut non deficiat illa conditio, si sine liberis, arg. l. v. x. oris abortum. cum. l. seqüenti. C. de posthuius hereditibus Insti faciūt quæ docet glossa. in. l. filius familias. §. cum. l. quis. deleg. 2. quam latè exornat Tiraquel. in. l. si vñquā. verbo, suscepere liberos. C. de reuoc. donation. nū. 121.

Deducitur etiā ex. d. resolutione quod hæc conditio, si sine liberis decesserit, verificatur, & deficit cōditio etiā vñico filio, vel filia relicta in. l. iusta. de verb. signif. l. Lucius. §. quæ situm. deleg. 3. l. cum in adoptiū. §. fin. C. de adoptioni. l. non est sine liberis. de verb. signif. l. r. C. de conditionibus incertis. l. sed si hac. §. liberos. de in ius vocando. l. generaliter. §. cum autem. C. de institutio. & substitut. Cou. c. Raynaldus. in principio. de testamentis. Pinellus. l. 3. C. de boni. mater. nū. 24. Costa. ca. si pater. 1. par. verbo absq; liberis. n. 21. cum sequentibus. Ex eadem resolutione infertur intellectus ad tex. in. l. cum. auus. de deconditionibus & demonstrationibus. ad text. in. l. cum. acutissimi. C. de fideicommissis. ad. l. generaliter. §. cum autem C. de institutionibus & substitutionibus. ad. l. si vñquam. C. de reuocandis donationibus. qui bus consonat. l. 10. titulo. 4. parte. 6. Quibus disponitur, quod filius rogatus, ut post certum tempus restituat hereditatem alteri, si iste qui tenetur restituere, decedat cum liberis, dicunt illa iura quod ex conjecturata mente testatoris fideicommissi conditionem defecisse, quod minus scriptum quam dictum fuerit inueniretur, ut intellectus sit, quod tacita conditio, de qua in illis iuribus, habet locum etiam relatio- nes effet facienda alteri filio, vel descendenti, quia tunc per naturitatem filiorum deficit illa conditio. Quem intellectum te-

nuit Sōcinus. d. l. cum. auus. n. 39. & est cō-

munis secundum Tiraquel. l. si vñquam.

verbo donatione largitus. nū. 294. & in tractatu. primogenitura. quæst. 40. nū. 91.

Couarr. in practicis questionibüs. cap. 38. nū. 11. Gregor. l. 10. tit. 4. par. 6. glof. verbo dexasse. Et ita es tenendum, licet contrariam opinionem, inquit quod si restitutio effet facienda alteri filio, vel descendenti, non verificetur tacita conditio, neq; deficiat fideicommissum ex illa tacita cōditione, si decesserit sine filiis, tenet Imola. l. in pupillari. nū. 4. de vulga. & plures alij relativer Tiraq. d. l. si vñquā. verbo, liberis. nū. 76. Nec obstat tex. in quo se consumdat hæc vltima opinio. in. d. l. cum. acutissimi, ibi. Ne videatur testator alienas successiones, &c. Nā dicendū est, quod ibi appellatur aliena successio respectu filii grauati, quæ testator prædictus prius nominando argumēto. l. Publius. §. fi. de cōdit. & de monit. Nec secundo obstat & aliud fundamen- tum, quod priuilegiatus nō vitur priuilegio contra pariter priuilegiatū. c. fi. de or- di. cogni. l. sed & militis. de excusatio. tutu- rū. Nam dicendū quod in terminis. d. l. cū acutissimi, filius primo vocatus est magis priuilegiatus, & ideo vitetur eodem priuilegio contra alium non pariter priuilegiatum. Nec obstat & aliud fundamētu secundæ opinionis scilicet, ex tex. in. authētica, nisi rogati. C. ad Trebl. & in authentico de sanctissimis Episcopis. §. sed & hoc presen- ti. collat. 9. Nam respondeo, quod in illis iuribus pia causa substituta præfertur potius quā monasteriū, quod grauatus ingreditur, quia testator nullā mentionē fecit de monasterio, & sic potius est admittēda causa pia vocata per testatorē, quā testator voluit, quam id, de quo non cogitauit. Se- cunda declaratio ad illa iura sit, quod illa tacita conditio, si sine liberis decesserit, in telligenda est, nō perfectionē aliquam, sed per interpretationē. Et hac ratione potest admitti probatio in cōtrariū. Sic interpre- tatur Paulus de Castro. in. l. cū acutissimi. Greg. Lop. l. 10. tit. 4. par. 6. In tantū, quod etiam restitutio effet facienda alicui pia causa post mortē ipsius grauati, adhuc si grauatus reliquerit filios deficit illa substi- tutione per tacitā cōditionē, si sine liberis decesserit: tenet supra relati. Vnde deducitur intellectus ad. c. in præsentia. de probatio. ad tex. in authēt. nisi rogati. C. ad Trebl. ad tex. in auth. de sanctissimis Episc. §. sed & hoc presenti coll. 9. videlicet, ut quēadmo- dū si pia causa effet substituta existit cōdi- tio, si sine liberis decesserit, quamvis graua-

tus

tus ingrediatur religionem, & monasteriū loco filij habeatur. Ita etiam si filius testatoris sit substitutus, quia in hoc casu mona- sterium non habetur loco filij. Quæ iura

126 sic declarat Socin. d. l. cum. auus. num. 42.

Ripa. in. lex factō. §. si quis rogatus. nū. 41.

ad Trebel. Iaso. consilio. 2. libro. 2. colu-

2. Boerius decisione. 354. num. 7. Alciatus

1. Gallus. §. & quid si tantum. 2. lectura. de

liber. & posthūm. Beroi. cap. in præsentia

num. 458. Sed his non obstantibus contra

ria sententia vtor est, videlicet, quod fa-

uor pia cause in dictis iuribus non debet

extendi ad filium substitutum testatoris,

ea ratione, nam in bonis vltra legitimam,

de quibus potest incidere questio fideicō-

misi magis fauetur pia cause, quam filio

iuxta communem, quam resolutuit Decius

consilio. 426. num. 3. & sic in. d. quæst. de

fideicommissis nō licet arguere de pia cau-

sa ad filium. Quan sententiam tenet Paul-

lus Parisius consil. 65. lib. 2. Menchaca de

successionum creatione. 3. p. §. 21. nū. 170.

Grego. Lop. d. l. 10. Et retenta hac cōmuni

opinione, non obstat tex. in. d. l. cum acutissimi, vbi contra piam causam substitu-

ta substitutum tacita conditio, si sine liberis, in decedente grauato post mortē.

Nam respōde, quod ibi testator expresse

127 voluit præferre grauatum pia cause. De-

ducitur etiam, quod si decedens grauatus

post mortem restituere, ingrediatur mona-

sterium, & decedat sine liberis non habet

locum tacita conditio, si sine liberis, nec ta-

lia causa potest succedere monasterium, sed

substitutus debet succedere. Nam text. in

cap. præsentia habet locum in expressa cō-

ditione, si sine liberis decesserit, non vero

in tacita, & subintellecta, quæ dūtaxat in

telligitur fāuore filiorū naturaliū nō vero

fāuore monasteriū, quod non habetur loco

filij, nisi in casibus à iure expressis. Hanc

esse communem declarationē ait Fortu-

nius Garcia. in. l. Gallus. §. & quid si tantū.

num. 75. de liber. & posthūm. vbi Lance-

lotus Galiau. numero. 19. & Gregorius

vbi supra glof. verbo, dexasse. Deducitur

præterea, quod si grauatus post mortem

restituere, hereditatem ingrediatur mona-

sterium bonorum incapax incomuni,

cum effet grauatus sub expressa conditio-

ne, vel tacita cōditione, si sine liberis dece-

serit, feruari debet distinctio. text. in. l. ex

facto. §. si quis rogatus. el. 1. ad Trebellian.

tur naturaliter, ac proinde si ante mortem

naturalē grauati prius decedat fideicōmis-

farius fideicōmissum extinguitur, & sit ca-

ducum, adeo quod etiam ad filios fideicōmis-

sarij non poterit transire, neque trans-

mitti argumento. l. vnicā. §. sin autem ali-

quid subcōditione. C. de. cād. tolle. iuncta

gl. in. l. 1. C. dehis, qui ante apertastabulas.

Quo fit, vt si tempore professionis grā-

uatus habebat filium naturalem superiti-

tem, si ante mortem naturalem in ipius gra-

uati professi iste filius naturalis deceſſit,

non potest iste filius naturalis facere, vt de-

ficiat fideicommissi conditio, quia tempo-

re restitutionis facienda fideicommissario

grauatus non reliquit filium supersti-

128 tem. Hanc déclaracionem tenet Cumā-

nus, & Imola in. l. cum pater. §. hæredita-

tem. el. primero. deleg. 2. facit tex. in. l. Sta-

tius Florus. §. Cornelio Felici. de iurefisci:

& in. d. authenticā. ingressi. quibus proba-

tur, quod indistincte est expectādūs dies

mortis naturalis: tenet Alex. in. l. ex facto

§. si ex facto. ad Trebel. h. 12. Felitus. c. in

præsentia. dep. robationibus. Ioan. Crotus

in repetitione. l. Gallus. §. & quid si tantū.

nu. 27. de libe. & posthu. & ibi Costa. 2. p.

nu. 12. Ex quibus constat hanc esse cō-

munē, quæ proculdubio est tenenda, & si

aliter tenuerit Bart. in. authētica. ingressi.

C. de saerosanct. ecclēs. & in. d. authētica. si

qua mulier. & in. d. l. Statius Florus. §. Cor-

nelio. Et licet hāc Bart. opinione dicat cō-

munē Ripa. in. d. §. ex facto. n. 2. & Coua-

in. c. 2. de testam. n. 2. & Parisius cōl. 65. n. 7

129 2. p. & Decius. c. in. præsentia. n. 92. & For-

tunius Gar. d. l. Gallus. §. & quid si tantū.

nu. 72. & ibi Carolus Ruinus. num. 18.

Hinc etiam deducitur, quod tūc demū

filius naturalis facit deficere cōditionē ta-

citā, seu expressam, si iste filius naturalis

pariter succedat cum legitimis ex mero iu-

ris rigore: tenet Bart. l. hære. §. 1. ad Trebel.

h. 3. Imola. d. §. si quis rogatus. El. primo

n. 10. Decius. c. in. præsentia. n. 43. de proba-

tio. quæ cōditionē, & casus habet locū in reg-

no Portugalie, in quo filius naturalis suc-

cedit pariter cum legitimis, ex lib. 4. tit. 71

ordinamenti Portugalie.

130 Quo fit, vt quando filius naturalis

non succedit pariter cum legitimis, tunc

in expressa cōditione, si sine liberis dece-

serit, feruari debet distinctio. text. in. l. ex

facto. §. si quis rogatus. el. 1. ad Trebellian.

Z 2 Cæterum

Cæterum si sub intellectu conditione dicitur acutissimi indistincte filius natura lis non potest facere deficere conditionem fideicommissi, sed solum filius legitimus. Sic probare evidetur glos. d. §. si quis roga tus & multis adhuc citatis authoribus, cā stat hanc esse cōmūnē ex Iaso. & Decio in. d. §. cum autem Decius. l. precibus. C. de impuberum. m. i. Tiraquel. l. si vñquam verbo, suscepit liberos. nu. 56. Greg. Lopez. d. l. to. Ioani. Crotus in. repetitione. l. non solum. §. morte. de noui operis enun tia. idem in. l. centurio. nu. 21. de vulga.

Contrariam verò opinionem tenet Bar to. in. d. §. si quis rogatus. & latissimē. qui hanc vltimam sequitur Tiraquel. d. l. si vñ quam, verbo, suscepit liberos. nu. 520. & Paulus Parisius. d. ca. in. præsentia. nu. 59. & Gregor. vbi supra qui. d. l. ro. partitæ in dicit pro ista opinione, videlicet, quod in terminis. d. l. cum acutissimi, & quod attinet. ad. d. sub intellectam conditionem; si sine liberis decesserit, non faciat filius na turalis deficere conditionem, si sine liberis decesserit. Et hæc posterior opinio est ve rior & tenenda in iudicando & consolendo: pro qua facit. text. dic. l. cum auus ibi: Quod minus scriptū, quam dictum intel ligetur.

Nec obstat text. in. d. §. cum autem. ibi: Iusta sobole. Nam responde, quod impera tor significat regulam generalem, que ha bet, quod filius non naturalis, sed legitimus facit deficere conditionem fideicom missi, si sine liberis decesserit, etiā expre sā conditionem, nisi suffragetur voluntas testatoris ex aliqua coniectura; quia tunc & in naturali verificatur, vt faciat deficere conditionem fideicommissi. Hinc fit, quod si filius naturalis legitimetur per subseq̄ens matrimonium iuxta. c. tanta, qui filii sint legiti. proculdubio & indi stincte facit deficere fideicommissi condi tionem. Pro quo faciunt multa, quæ adducit Couar. in. 4.2. part. cap. 8. §. 2. nume. 21. cum sequentibus. Cæterum si filius naturalis legitimetur per scriptum principis magna est controversia inter Doctores, vñrum iste filius faciat deficere tacitam condi tionem fideicommissi. Et pro parte af firmatiua, scilicet, quod iste filius faciat de ficere fideicommissi conditionem, facit text. in. authenticā. quibus modis natura les efficiantur sui. & in authenticō, qui-

bus modis naturales efficiantur legitimis? §. si igitur colu. 6. vbi iste filius legitima tus in omnibus æquiparatur legitimis. Et 133 in propria terminus hanc esse cōmūnem tenent philes relati per Tiraquell. d. l. si vñquam. verbo, suscepit liberos. nu. 84. Sed contraria sententia a prior est, imo quod iste filius legitimatus per scriptum prin cipis non faciat deficere fideicommissum subtrahita conditione, si sine liberis dece se ferit, tenet Iaso, dicens cōmūnem. in. l. 2. C. de iure Emphyteo. nu. 204. nam legit imatio principis nihil operatur in præaudi citum substituti, si de eo non fuit expressa facta mentio, argumento, c. quantu. de re script. libro. 6. cap. super eo. de officio. dele gati. l. quod si minor. §. Scæuola. de minorib⁹.

Hædenus visum est de conditionibus, quæ suspendunt testatoris voluntatem, cum in testamento constituuntur, nunc verò videre restat de conditione impossibili an hæc aliquem in vltimis voluntati bus effectum operetur.

Et præmitte, quod conditio impossibili, quæ natura impossibilis est, rejicitur ab vltimis voluntatibus, vt legatum & in 134 constitutio valeat. l. si Mævia de heredi. insti tuendis. l. 3. tit. 4. part. 6. Cui sententie dif ficultatem maximam facit text. in. l. im posibilis. de verbo. obliga. l. certi condi tio. §. quoniam si cert. petat. §. impossibilis de inutilibus stipulatio. quibus probatur stipulationem sub impossibili conditione conceptam nullius esse momenti, ea ra tione, quia qui posuit conditionem ima possibilem non habebat animum se obligandi, vt in. l. non solum de actionibus, & obligationibus. Vnde cum nulla possit oriri obligatio. iuxta. l. 1. §. adeo. de pactis. recte constitutum est tales stipulatio nem, inutili esse, cum in ea deficiat con sensus. l. sub impossibili. de fideiussoribus quod, & in legatis sic esse obseruandum vt 135 cōditio impossibilis viciet legatum cum videatur contra testatoris voluntatem, & tamē videmus rejici conditionem, & va lere legatum.

Quam difficultatem sic esse dissoluendam vniuersi testantur, videlicet, consti tuentes differentiam inter contractus, & vltimas voluntates, vt text. in. dict. l. obtinuit. de condition. & demonstrat, proce dat in vltimis voluntatibus, & dicta. l. im posibilis

possibilis. procedat in contractibus. Sed in quærenda ratione differentiæ omnes dissentunt. Et sic reiectatione, quæ tra dit Albericus. l. cum hæres. §. 1. & quæ tra dit Cumanus in. l. 1. de conditio. institut.

& alijs, quæ defendit Sarmiento. lib. 3. selectorum. c. 3. in fine, & ea quam tradit Sa licetus, & Corrasius in. d. l. impossibilis, & quæ tradit Costa lib. 2. selecta. ca. 8. n. 2. verissima ratio est deducenda ex conjectu rata mente testatoris & voluntate conie curata contrahentiū. Pro qua ratione confidero, quod quando quis ponit condi tionem impossibilem in contractibus, siue in testamento, non sat is explicat suam voluntatem, potest etenim velle quod actus valeat, & per errorem ponat condi tionem impossibilem, potest etiam nolle quod actus valeat, & itidem eandem ponat conditionem impossibilem: vnde ne cessaria fuit iurius civilis interpretatio quo ad conjecturandam voluntatem illius, qui talem conditionem impoluit. Et sic ius ci uile interpretatur, vt in contractibus se in uicem intelligent contrahentes & ponen tes conditionem impossibilem fuisse eorum intentionem non habuisse animum se obligandi: nam licet alter ex contrahen tibus eam conditionem impossibilem ap posuerit in contractu, non deberet alter ita esse supinus, vt illam conditionem nō aduerteret esse impossibilem. Cum igitur vterq; acquiescat in tali cōditione evidetur ex certa scientia eam apposuisse, vt nō valeret contractus.

Secundo ex supra dicta, resolutione in fero intellectu ad tex. difficilem in. l. quæ sub cōditione. §. & in mortis. de conditio. institutio. ex. quo text. DD. notant, quod qn̄āmodū cōditio iurius iurandi tollitur 139 de legatis & fideicommissis, & de donatiōne causa mortis, sic & ex cōtractibus rejiciatur impossibilis cōditio, cū donatio causa mortis, que à duorum voluntate depēdet cōtractibus æquiparetur. arg. l. intermor tuis, de donatio causa mortis, quia difficultate oppresſi DD. maximè Ias. & reliqui in. l. impossibilis. n. 2. de verb. obliga. Cu manus. l. 1. de conditio. institut. n. 7. Vigilius. §. impossibilis. de heredi. institut. Ripa. l. 2. num. 6. de legat. 2. Decus in. l. certi condi tio. §. eum. nu. 5. si cert. petat. Costa. d. §. si ar bitratu. ampliatio. 2. nu. 3. & lib. 2. selecta. cap. 3. nu. 3. Sarmiento. lib. 2. selectorum. c. 5. numero. 6. & aliter contra communem est interpretatus Alexand. l. impossibili lis. numero. 1. Socinus junior. l. 2. nu. 106. de legat. 1. Quare verius dicendum est vñtra omnes, si præmittamus quod aliquān do donatio causa mortis sit inter presen tes, aliquando inter absentes. glo. l. 1. C. de donatio. causa mortis, & cū donatio causa mortis æquiparetur legatis. l. 1. C. de don. causa mortis. l. Marcellus. l. illud. de dona. causa mortis. §. furdo. instituta. de legat. 2. poterit donatio mortis ablenti fieri; sic

in proposito quando donatio causa mortis sit absurda, conditio impossibilis rejicitur ab ea sicuti à legatis. Si tamen fiat inter presentes talis donatio, si continet conditionem impossibilem, erit inutilis & viat donationem, quemadmodum omnes contractus vitiantur per conditionem impossibilem. Et sic resolutur hęc difficultas.

141 Tertiō ex eadem resolutione infero intellectum ad text. difficultem in. l. cum hæres. §. i. de statu liberis. qui tex. habet duas difficultates. Prima qualiter conditio impossibilis nō rejicitur in illo tex. de legato libertatis, vt libertas habeat iuxta. l. obtinuit. de conditio & dispositione. Secunda difficultas dum ille tex. dicit non habuisse animum dandi libertatem testatorē, quia posuit conditionē impossibilem contra rationem tex. in. d. l. obtinuit.

Quare glos. in d. §. impossibilis. de hære di. institutio. & in. d. l. cum hæres. §. i. dicit illum tex. loqui de cōditione impossibili de facto, quæ non rejicitur, sed ea duntaxat, quæ est impossibilis de natura, quam sequitur Imitola. l. i. col. fin. de conditio. institutio. Grégor. López. l. 6. ti. 4. par. 6. Sed hæc interpretatio coniunctio ex. l. si quis ita de conditio. institutio. ex. l. si mihi. & tibi. §. i. de legat. i. vbi conditio impossibilis de facto rejicitur vt valeat institutio. & sic dicit. intellectum reprobavit Dinus & Baldus in. d. l. si quis ita & Vigilius. d. §. impossibilis. nu. 5. Costa. libri. seletiarum. cap. 8. nu. 10. vbi inuehit contradictem legum partitæ. in. d. l. 4. 4. tit. 4. pa. 6. eo quod approbauerit illam sententiam.

Vnde venit intellectus est quod in. d. l. cum hæres. §. i. conditio non rejicitur, vt impossibilis, sed quia erat pene impossibilis, vt cōstat ex tex. in. d. l. i. ibi. pene impossibilis. Vnde cum possit existere, quā uis cum difficultate expectatur eius euentus & implementum: nam poterit seruus implere conditionem dando decem, vel centum, & consequi libertatem, vt probatur in. l. Aretusa. §. fin. de statu hominum. l. si ita. §. quod si ita. de manumis. testamēt. quæ intellectū tradit Vigilius, & Misingius. d. §. impossibilis. quæ ex multis non posse procedere resoluit Costa. d. c. 8. n. 10.

142 Quare vltra omnes aduerto, quod statu liber ille dicitur, cui libertas sub conditione data est ita vt pēdente cōditione nemo potest libertatē dare. l. i. §. sed & si. C.

de latina libertate toll. & sic cum aliquis manumittitur cū morietur interim toto tempore ab alio libertatē accipere nō potest, cum statu liber sit, & sic talis cōditio libertatis nulla est, quia testator, qui legauit libertatem in tēpus mortis, potius videtur impedire ne seruus illam consequatur. l. cum hæres. §. libertas de manumissis testamento. Quæ cum ita sint, quæ situm est in. d. l. cum hæres. §. i. an libertas collata in longum tempus, hoc est, cū seruus fuerit octuaginta annorum, valeat: & respondet non valere, quia non valet libertas collata in tempus mortis. Præterea fuit dubitatum, an libertas collata sub cōditione, si centū dederit valeat: & respondet, quod non, qui ita difficultis est, vt nunquam seruus possit illam ille obtainere, cum licet illa liberetur nūquam possit sibi acquirere sed domino & nihil suum habere possit argum. §. item vobis, per quas personas nobis acquiritur. l. placet. de adquir. hære. & sic potius adim̄ libertatē, quam dare visus est testator, & nō habuisse animū dandi libertatē, qđ siudetur ex tex. in. d. §. i. ibi. cū morietur. vbi æquiparatur cōditio, si milite dederit, cōditione, cū morietur, & sic favore libertatis patet in illo casu, præsumitur testatorē potius impediendi, quam dandi libertatē apposuisse conditionem.

143 Vlterius deducitur interpretatio ad tex. difficultē in. l. hā mil. ite. §. edictū. de militari testamēto. vbi cōditio impossibilis rejicitur de iure, etiam in testamento militis, quod est cōtra tex. in. d. l. obtinuit de cōd. & demō. quod & difficultatē habet maximā, cū in milite volūtas magis debeat adimpleri. l. i. de militari testamēto. Nā dicēdū, quod loquitur ille tex. in cōditione iuriſurandi, & turpi, quæ rejicitur à testamēto cōtra volūtati testatoris, arg. l. turpia legata. §. i. quod secusest, quādo agitur de cōditione impossibili, quæ secundū volūtati testatoris rejicitur. Ratio differentiæ est, quia testator desiderauit implemētu cōditionis turpis, nō vero impossibilis, quam præsupponit errore lapsum posuisse. Sic etiā intelligitur tex. in. l. facta. §. si sub cōditione ad. T. reb. nā ille text. loquitur de conditione turpi.

145 Inter DD. valde cōtrouersum est, vtrū cōditio re ipsa impossibilis, quā existimabat testator possibilē esse, vitiet dispositionē. Et vitiare tenuerūt DD. in. l. seruo manu-

mīſo.

missō. de conditione indebiti. & in. l. i. de cōditio. institutio. & in. l. ab omnibus. §. i. de leg. i. cōmanis secūd. Socin. in. l. demō. falsa in princ. de cōdit. & demo'n. secundū Deciū in. l. reprehendenda. C. de instit. & substitut. Nā cum testator reliquerit legatum subconditione, si ad libertatem seruus ex testamento peruererit, & ignoras sit etiam liberum, & defecerit cōditio, quia erat impossibilis, quam testator possibilē credebat constat huīusmodi casu vitiari 146 dispositionem. Sed quam fallax sit com munis opinio, ex eo constat, si cum iudicio perpendatur, quod impossibiliū rerū duplex est differētia: nam aliquid est simpliciter impossibile: vel per suppositionē. Primo casu est exemplū, veluti si dīgito cōclum tetigeris, vel filium esse maiore patrē: hæc sunt impossibilia per naturam. De secunda specie est exemplū, vt si Titius captus ab hostibus & reuersus captus nō fuerit, vel quod ante captiuitatem sit mortuus, vel ille, qui in utero est, natus cēseatur.

147 Hoc supposito lex non potest fingere sub impossibili prime specie, & sic de hac prima specie nulla versatur cōtrouersia, ne quæ difficultas: nam si aliquādo apponatur rejicitur. Sed est valde difficile inquirere, an totum testamentum rejicitur. Et quidem quemadmodum furiosi testamētū rejicitur, sic etiam & qui talem conditionē ridiculosam apposuit argumento. l. 148 penultimæ. §. fi. de condit. institut. apud Julianum. §. constat. de leg. i. Nam ex verbis de ristorijs arguitur dementia. l. ob que vitia de adilitio. edictō. maxime quia in his casibus feriosis à testatore relictis sub conditione ridiculous voluntas non est se quenda. l. is cui bonis. de verbo. obligat. l. fin. §. fin. vbi glo. de auro & argento legato. lat. si quis. §. impēla. eod. tit. l. seruo alie no. §. ineptas. de leg. i. Doctor. l. Gallus. §. & quid si tantū. de libe. & posthu. vbi Costa verbo admittendi. n. 20. & Fortunius. n. 124. quibus nō officit. l. Mænius. de cōditio. & demō. vbi cōditio relicta à testatore de proiçīda pecunia, in mari est adimplēda. Nā dic, quod licet cōd. tiones impossibiles sint rejiciendæ, tamen conditiones 149 pleues, & quæ nullā afferūt vtilitatē rejiciendæ, si iam sit maritata præfenti die, debetur legatum, quia talis conditio nō est ex illis, quæ iterum fieri possunt, & quia id ignorabat testator, secus si sciret. Seimel factum esse, quia tūc non videtur satisfactum suæ voluntati tenerit Baldus. l. fi. C. de senten-

cum in cōditionibus nō requiratur causa sicuti in obligationibus, vt non possint sine causa sublistere. l. filius familiæ. §. diui. de legat. i. l. Titio centum. de conditio. & demonstratio. l. seruus. de conditio. fuitua. l. si ex conventione. C. de pactis. Feli nus. capit. ex parte. numero. 5. de testibus. 150 Tiraquel. de vtroque retractu. i. part. §. i. glo. 2. n. 5. & sic in conditionibus cōditio habetur pro sufficienti causa, & non consideratur in eis, an id appositū est in cōditione, intersit vel nō intersit argumento. l. a. Titio. de verbo. obliga.

Conditiones autem secundē speciei dubiliter cōsiderantur. Nā aliae sunt, quæ aduersantur testatoris voluntati, aliae quæ nō aduersantur voluntati, nec dispositione testatoris. Exemplū. Lego Titio centū, si nauis intra tres dies ex Asia venerit, & eo tempore, quo factū est. testamentū nauis submersa est, talis cōditio dicitur impossibilis quia est cōtraria volūtati testatoris, qui voluit, vt nauis veniret, vt adimpleretur testamētū, & deberetur legatū. Sic etiā si testator dicit in testamēto, Lego Titio centū, si Seiam ducat in vxore, & Seia tempore testamenti erat mortua, talis conditio dicitur impossibilis, quia est cōtraria volūtati & dispositioni testatoris. Illæ autem quæ non aduersantur dispositioni, neque voluntati testatoris, sunt in hunc modū. Lego Titio centū, si nauis intra tres dies venerit ex Asia, & nauis quando factū est. testamentum, iam venerat, eius rei ignarus testator, quia hæc conditio magis præuenisse factum testatoris, & eius voluntatem videtur, non vitiat talis conditio impossibilis dispositionem, cum nō defecerit conditio, argumento. l. hæc cōditio & in. l. si iā facta. de condit. & demonstrat. Nam licet iterū redeundo nauem ex Asia possit illa conditio, si nauis ex Asia veniret, adimplere testamētū, si testator ignorabat iam venisse illi præcedens aduētus sufficit, cum talis conditio nō sit cōtraria testatoris voluntati, text. in. l. solemus. de cōdit. & demōstr. Quemadmodū si testator dicit, Lego Titio cētū ad illam maritā dā, si iam sit maritata præfenti die, debetur legatum, quia talis conditio nō est ex illis, quæ iterum fieri possunt, & quia id ignorabat testator, secus si sciret. Seimel factum esse, quia tūc non videtur satisfactum suæ voluntati tenerit Baldus. l. fi. C. de senten-

Z 4 quæ

que sine certa quantitate proferuntur. Sarmiento. libro.2. selectarum. ca.1. nu.10. Aliæ autem sunt conditiones, quæ sunt necessariae ad actum, & haec quedam ad effectum actus quædam omnino voluntaria. Primo casu conditiones illæ, quæ sunt natura præordinantur ad dispositionem, & sunt præambulum necessariū possunt pér æquipoſſens adimpleri, si expedita via dispositioni id sufficiat, & patiatur, ut conditioni sit satisfactum, quia non respiquant ſeipſas, sed ſinē & effectum. Sic intellige text. in. l. ſeruo manumisſo de conditione indebiti. vbi adhoc, ut ille ſeruos fideicomisſum accipere poſſit, ſufficit quocunq; modo liber fit, quia capax reperitur, quod est id quod principaliter testator reſpicit, argumento. l. mater. C. de institutio. & ſubstitutione. & in. l. fideicomisſa. §. ſi cui ita de legat. 3. cuncta predicta conditio ad effectum legati necessaria fuerit; & natura dispositionis ad id præordinata ſufficit ad consequendum legatum, quicunq; modo liber fit. Vl. 154. in. in hac materia videndum eſt de conditione illa, quæ turpis eſt, vel contra ſubstantiam actus vitiet dispositionem, & ſic testamentum. Pro cuius articuli resolutione vera, conſidero, quod ex clauſula contraria, & reſiſtentia ſubstantiae actus vitiatur dispositio: ſicut clauſula, in qua eſt appoſita conditio, non reſiſtentia ſubstantiae, ſed reſiſtentia qualitatæ actus, testamentum, ſeu diſpositio conſiderantur, ac ſi talis conditio in diſpositione, vel in testamento appoſita non eſſet. l. l. in. l. ſubstitutione. de haerede. in. ſtituen. l. fideicomisſaria libertas. de fideicomisſariis liberta. l. diuinus Seuerus, & Antoninus. §. licet, de iure codicillorum. l. 1. titulo. 3. part. 6. tradit latissime Antonius Rubeus. l. non ſolum. §. morte. numero. 22. de noui operis enuntia. & in. l. obligationum fere. §. placet de actione. & obligatione. Hoc ſuppoſito conſtituentum eſt, quod ſi ad conſtituendam obligationem conſensus ex vtraque parte neceſſarius fit. l. conſensus de actione. & obligatione. l. an inutilis de acceptilatio. ſi in tali actu conditio turpis interueniat deficit conſensus & per conſequens dispositio vitiatur. l. reprehendenda. C. de institutione. & ſubstitutione. l. cum haeres, §. 1. de ſtatuto liberis. l. non ſolum de actione. & obligatione. At vero in ultimis voluntaria-

con-

constitutioni contrarii argumēto. l. eius qui in prouincia in. §. qui ſi stipulatus, hanc ratione legatum ſeruitur irritatur, & in utilē iudicatur. Cuius rei exemplum eſt potest in. ex hac redatione facta poſt mortem, quæ eſt nullius momenti, quia conſertur diſpositio in tempus, quod efficit ſubiectum cuiadhaereat.

Infertur etiam intellectus ad tex. in. l. ſilius, qui in potestate. de cōditio, institutio. vbi probatur, quod conditio turpis, vt Docto. afferunt, vel cōditio iuriſiurandi, ut veſor eſt ſententia, vitiat diſpositionem. Nā dicendū eſt ad illum tex. quod ille tex. loquitur in institutione filij, qui cū ex ſu- 159 tatis prerogatiua eſſet purē iſtituendus, vt declarat Cuiatius in. l. 3. §. purē de liber. & poſt. vel ſaltim ſub conditione potestatiua. l. ſuſ quoq; de haere. Costa. l. Gallus. §. & quid ſi tantum. 3. par. nu. 60. ex adiectio ne talis cōditionis, et ſi ex ea idem effectus resultet qui resultabat, ex pura, tamē, quia in eius forma peccatū & vitiū reperitur vi- titatur iſtitutio. Per quē tex. dicebat Xua- rez. l. quoniā in prioribus. 8. limitatione. C. de inofficio. teſta. quod predicta. l. ho- die non procedit cum nulla conditio vel grauamen noceat teſtanēto, ſed à legitima reiſciatur. Cui resolutioni non obſtat text. in. l. municipib; de conditio & demonſ. vbi conditio iuriſiurandi nō reiſciatur, ſed debet adimpleri. Nam dicendū eſt, quod quando voluntas teſtatoris nō ad faciendū aliquid ſub conditione, iuriſiurādi, ſed ſolū ad iurandū poſita eſt, non reiſciatur cōditio, ſed debet adimpleri: quē tex. explicat Cuiatius lib. 5. obſeruatio. c. i. Pro cuius rei ex plicatione aduerto, quod antiquitus muni- 160 cipes ex teſtamēto capere non poferant, tradit Vlpianus. in fragmentis. titu. 22. verſicu. neq; municipia. Plinius li. 5. epiftola. epift. 5. niſi illis fuſſet ſpecialiter cōfessū ex cōſtitutione principū, quorū meminit Cuiatius in notis ad Vlpianū. titu. 22. fine qua ſpeciali confeſſione, ſi eis aliiquid relinquebatur ad quirebatur fisco, vt poſt Vlpia. in fragmentis. titu. 17. tradit Duare nus lib. 1. diſputatio. c. 46. Ad excludendā hanc acquisitionem quē ex legato munici- pū fisco querebatur teſtatores. municipib; legabant, ſi iuraffent, hoc eſt ſi teſtati eſſent diuini numē ſe capere poſſe, quē ad modū ad excludendā. l. Iuliam & Papiam, quē etiā bona ad fiscū deferebat, vt poſt Vl-

pianū in fragmentis. tit. 13. & l. Celsus. de leg. 2. tradit Duare. l. 1. diſputatio. c. 4. Ba- dui. ad. l. Iuli. & Papā. fol. 91. teſtatores ha- redes iſtituebant, ſi capere poſſent & in. l. in tēpus, de haere. in. l. libertas de manumisſis teſtampē. & cum ex. d. iuriſiurā di formula haereſes ad nihilū obligareſtur. l. vt iuriſiurādi, de opere liberto. ceſſat ra- tio prohiſionis induc̄ta per edictū pretorioſis.

Infertur ulterius intellectus ad tex. diſſi- 161 lē in. l. ſeruo manumisſo, de conditione in debiti. vbi conditio que non eſt cōtra diſpositionē, vitiat diſpositionem, & ſic teſtamentū reddit inutile. Nā respōdendū eſt, quod ibi loquitur Papinianus de cōditio- ne impossibili, quam teſtator exiſtimabat poſſibile, cuius defectus ad ſimilitudinem poſſibilis conditionis, debet diſpositionē vitiare. Quod ſectus eſt in. cōditione attēta veritate, & conſiderata intentione appone- tis imposſibile, quiā tunc reiſciatur cōditio & manet firme diſpositio. Sic Grego. l. 6. titu. 4. p. 4. Costa dicēns. cōmuñ. c. ſi pa- ter. r. p. verbo. in re. certa. n. 8. Guiffre. Bene- diſt. c. Rainūtiuſ. verbo. reiſciatur. n. 16. Mēcha. de ſucces. creati. l. 1. 6. 10. n. 170. Tira quell. de priuile. p̄e cauſe. priuilegio. 75. Michael Grassis lib. 1. ſecpt. pta. 5. legatū. q. 50. Soto. in. 4. d. 29. q. 2. arti. 2. Adrianius de matrimonio. q. 16. dubio. 717. Sed licet hec interpretatio ſit cōmuñis confunditur ex. §. ſi ita legatū &. l. ab omnibus. §. in teſtame- to. de lega. r. vbi. ex conditionis imposſibi- lis defectu de dando tabulas, quas teſtator ſtarē credebat, & ſic exiſtimabat conditionē eſſe poſſibile, legatum nō vitiatur, imo reiſcieta cōditione remanet firmū: & ſic pre- dictum cōmuñe intellectū ex multis fun- damentis repreheſit Costa. l. r. ſelecta. c. 9. nu. 2. Sarmiēto lib. 2. ſelecta. c. l. n. 14. qui licet alios quos ipſe cōſtituit veros, exiſti- met mihi tamē placere non poſſunt.

Quare verius dicendū exiſtimino illū tex. loqui de conditione poſſibili, non vero de imposſibili cōditione. Nā teſtator cuiadā ſticho à ſe bona fide poſſeffo, qui ſe inge- nuū p̄etendebat, fideicomisſum reliquit ſi alite diſcessiſſet, & ſe elle ſeruū fateretur: Vnde cum ei legatum eſſet relīctum, vt in eius perſona honore teſtantis cōſertiaretur, & ex libertate ſententie pronuntiatione obtenta intentioni diſponentis non fit ob- tēperatū, obligatio legati extinguitur, & per conſequēs ab ipſo repetitur, quod cōſi-

Z 5 de-

derat datum esse quasi indebet solutum. Hunc intellectum assignauit Socin, in l. demonstratio falsa. num. 4. de conditio. & demonstratio. Qui intellectus ex eopote est exemplo facilis deprehendi. Nam si aliquis instituat primogenium, vt in eius persona honor & familia testatoris conferuetur, vt deferat armia, vel tali nomine nuncupetur, si hoc preceptum, seu conditio à successore in vinculo non seruetur excluditur ab illa successione, seu vinculo: declarat Grego Lopez. l. 4. titu. 4. par. 6. glos. 8. & tradunt. Docto. relati per Aluarado de coniecturamente testatoris. capi. 1. §. 1. num. 23. Burgos de Paz in procemio legū Tauri. num. 25. Et hæc quantum ad legata & dispositiones testantium iub conditio ne relictas dixisse sufficiat.

G L O S S A D E C I M A quinta principalis, de filijs legitimatis per subsequens matrimonium in articulo mortis contractum.

S V M M A R I V M .

- 1 Argumenta constituantur pro parte affirmativa quod valeat matrimonium absq; solennitatibus sancti Concilij Tridentini per constituta in articulo mortis.
- 2 Definitio matrimonij eruditur.
- 3 Cum matrimonium sit contractus, non gratuitus requiritur de eius essentia utriusq; contrahentium consensus.
- 4 Ad validatem matrimonij, an sint necessaria verba, communis contra communem explicatur.
- 5 Materia cuiuslibet rei est quidrude & informe, ex quo aliqua res formatur, & forma illa est, qua perficit materiam.
- 6 Secundum huius partis traditur fundamentum.
- 7 Mutuus consensus per verba, vel signa declaratus est materia & forma matrimonij.
- 8 Omnia sacramenta tribus perficiuntur:
- 9 In matrimonio sacramento non requiruntur materia & forma & minister distincti ad eius perfectionem, sicut requiriuntur in alijs sacramentis.
- 10 In omnibus sacramentis actus nostritionis si sunt de essentia sacramenti, non tamen sufficiunt ad induendum effectum sacramenti, sine ministro præterquam in sacramento matrimonij.

- 11 Verba quo proferuntur à parochio in matrimonio, scilicet, ego vos coniugio vel alia similia, nō sunt de essentia matrimonij.
- 12 Consensus mutuus utriusq; contrahentium est materia & forma huius sacramenti contra sacramentum Cano & aliorum.
- 13 Rejicitur opinio Paludani, dum voluit in sacramento matrimonij distinguere materiam & formam, ut materia sint contrahentes, forma vero sint verba.
- 14 Lex civilis proposita non tollit obligationem naturalis.
- 15 Matrimonium mutuo consensu contrahentium celebratum est sacramentum, & consensu gratiam.
- 16 Ea que sunt de substantia matrimonij non possunt tolli neq; mutari per ecclesiam.
- 17 Etiam si à quocunque infilieli conferatur sacramentum baptismi, si faciat ea intentione faciendi, quod facit ecclesia, est verē baptismus.
- 18 Constituitur vera propositio, quod matrimonium absq; solennitatibus sancti Concilij celebratum per testatorem etiam in mortis articulo constitutum sit ipso iure nullum.
- 19 Quod dicatur matrimonium clandestinum, explicatur.
- 20 Secunda forma matrimonij clandestini traditur.
- 21 Tertius expenditur modus clandestini matrimonij.
- 22 Quarta clandestini matrimonij forma declaratur.
- 23 Nam ex his omnibus clandestinum matrimonium dicitur quod absque denuntiationibus sancti Concilij sit.
- 24 Expenditur. l. 10. ad finem, titu. 1. & l. 1. titu. 3. par. 4. & l. 49. Tauri & l. 1. titu. 1. lib. 5. ordinat. l. 1. tit. 1. lib. 5. recopila.
- 25 Matrimonium cum testibus, & sine parocco vel cum parocco, & sine testibus est clandestinum.
- 26 His personis interessentibus actus matrimonialis, si ex iusta causa omittantur denuntiationes, seu nominationes non dicitur clandestinū enī ex iusta causa illa monitiones omitti possint.
- 27 Constituitur pena adversus contrahentes matrimonium absq; predictis monitionibus sine iusta causa.
- 28 Que sit causa iusta omittendi has monitiones.
- 29 Vicarius episcopi in causis specialiter commissis representat episcopi personam.
- 30 Etiam si ex aliqua causa iusta omittantur monitiones in matrimonio non possunt contrahentes carnisler commisceri vñq; dum sicut predicta monitiones, alias mortaliter peccant.
- 31 Non potest parochus sine expressa prælati vel eius vicarii licentia remittere predictas monitiones sub pena contentis in presenti.

- 32 Si virgo in portu curatoris sit ab eo oppressa ut contrahat cum aliquo, qui non est sua qualitas, & conditionis potest ipsa cum eo qui sua qualitas est contrahere, etiam non prætermisso monitionibus, quia est iusta causa.
- 33 Actus factus contra legem prohibentem substantiam actus, est ipso iure nullus.
- 34 Ex contractu legi resistente nulla oritur obligatio etiam naturalis.
- 35 Et si lex canonica, vel ciuilis non possit tollere obligationem naturali tam ortam bene tamen potest illam declarare, & non dicitur ortha, nisi talis actus per legem declarato mediante.
- 36 Licet lex inhabilitas personas, qui aliter, quam à sancto Concilio est dispositum contrahere intendunt, non ex hoc inhabilitas materiam sacramenti, quod fieri minimè potest.
- 37 Bene potest alius sacerdos delicensia parochi & pro illo interesse cum testibus.
- 38 Ut talis contrahentium consensu legitimus dicatur debet coram proprio, & non coram alieno explicari.
- 39 Ordinarius in sua die cest potest esse praesens tanquam parochus universali.
- 40 Quamvis archiepiscopus sit superior suffraganeorum, non potest interesse tanquam parochus in matrimonio inter subditos suffraganeorum, neq; dare licentiam clericis suffraganeorum.
- 41 Expenditur. c. 1. 1. qui fidem. de sponsalibus.
- 42 Ex sponsalibus de futuro, etiam subsequenda copula non efficitur iam hodie matrimonium de praesenti.
- 43 Pœna. l. eum qui duas. C. de adulterijs & l. 8. titu. 20. lib. 8. recopil. iam hodie non incurrit per contrahentem sponsalia de futuro, etiam sequenda copula viuente prima.
- 44 Expenditur. c. 1. 1. id quod de sponsalibus.
- 45 Verus traditur sensus. c. insuper, qui matrimonium accusare possunt. & c. 2. de eo, qui duxit in matrimonium.
- 46 Qualis attentio iure cōmuni matrimonium metu contractum conualidetur sequuta copula hodie tamen nisi adsint solennitates sancti Concilij non covalidatur per copulam.
- 47 Explicatur. c. ad id quod de sponsalibus.
- 48 Si per superiore tollatur impreedium, quod efficiebat matrimonium contractum nullum, sit necessarius nouus consensus inter contrahentes.
- 49 Explicatur tex. in o. per tuas de conditionibus appositis.
- 50 Licet matrimonium sub conditione contractum per copulam subsequuntur efficiatur purum, tamen hodie attentio Concilio Tridentino requiritur presentia parochi & testium, neq; copula aliquid operatur.
- 51 Nam hodie opinio Abb. & Hostiensis in predicto causa est correcta.
- 52 Sola traductio ad domum non operatur aliquid esse attin matrimonio attento Concilio Tridentino.
- 53 Discretio inter nostrates & Theologos, an aduenire conditionis implemento in matrimonio antea contracto sit nouus consensus necessarius.
- 54 Matrimonium absq; solennitatibus sancti Concilij neq; in exteriori foro, neq; in interiori effectum habet.
- 55 Matrimonium, quod de sui natura nullum operatur effectum neq; in exteriori foro, neq; in interiori discretio.
- 56 Si parochus fraude vel dolo, vel innitus adducatur, vi sit praefens alterius matrimonii, illi simul etiā testibus, qui fuerunt praesentes, valit matrimonium, neq; dicitur clandestinum.
- 57 Actus factus contra legem prohibentem substan-

- me, quoad validitatem matrimonij obligatio causatur, quando ob aliquam causam annullatur tale matrimonium a iure.
- 70 Quamvis quoad substantia matrimonij nihil possit mutare neq; statuere ecclesia, tamen circa preambula ipsius matrimonij, bene potest ecclesia disponere, ut alter contractum matrimonium effectum non habeat.
- 71 Licit de substantia sacramenti penitentia sit oris confessio coram sacerdote legitime facta, potest tamen ecclesia statuere, ut nisi coram proprio parochio talis confessio fiat, effectum non habeat.
- 72 Sanctum Concilium nos collit eam obligationem, ad quam tenerur quis ex promissione vel ex deputatione mulieri facta.
- 73 Qui vult adimplere promissionem mulieri, quam spes promissionis viciavit teneret secundum formam sancti Concilij cum illa contrahere.
- 74 Expenditur l. 49. Tauri & l. 1. titu. 1. lib. 5. re-copila.
- 75 Virum matrimonium, quod non potuit valere, ut matrimonium de presenti ob defectum solennitatis sancti Concilij valeat, ut sponsalia de futuro.
- 76 Quando constat partes voluntate facere, aliquem ab aliis obligatorum si non valeret, ut agitur, non resolutar, praeter partium intentionem in aliis obligacionem.
- 77 Actus agentium non debent ultra eorum intentionem aliquid operari.
- 78 Expeditur tex. c. 1. de desponsatione impuberum li. 6
- 79 Si actus est a iure prohibitus, non potest sustineri, ut valeat eo modo, quo melius valere potest.
- 80 Sanctum Concilium Tridentinum nihil innovauit circa sponsalia de futuro.
- 81 Ex separatis non fit illatio.
- 82 Quando est diversa pro hibitionis ratio in matrimonio de presenti, que est in sponsalibus de futuro dispositum in matrimonio non censetur dispositum in sponsalibus de futuro.
- 83 Explicatur vera ratio propter quam matrimonia clandestina fuerant prohibita.
- 84 Lex, que puniri contrahentes matrimonium de presenti non puniri contrahentes sponsalia de futuro.
- 85 Expenditur causa iusta, propter quam possunt absq; denuntiationibus, & alijs solennitatibus contrahendi sponsalia.
- 86 Et si nullus praeponit pontificis maximi possit, ingratus est anguitatis dispensare, an potest dari causa, in qua inferiores dispensare possint.
- 87 Expenditur articulus, verum in mortis articulo possit contrahiri matrimonium.
- 88 Pars negativa huius articuli explicatur.
- 89 Mulier, qua partui appropinquat, dicitur esse in articulo mortis constituta.
- 90 Indulgentia, que constitutis in articulo mortis ceduntur non operantur effectum, licet aliquis sit in extremis constitutus, si ex illa infirmitate non decedat.
- 91 Expenditur l. si mortis causa de mortis causa donationibus.
- 92 Quis dicatur mortis articulus.
- 93 Illa, qua in causam venient, a qua incipere non possunt habentur pro non scripta.
- 94 Aliud fundamentum est, quod cum matrimonio sic constitutum prolixi spe, & hac deficiat in constituto in articulo mortis quod tale matrimonium non valeat. & sic neq; in articulo mortis quis potest esse testis.
- 95 Vetus sententia, quod in articulo mortis potest contrahiri matrimonium.
- 96 Si aliquis vendat vsumfructum quod morte finitur licet statim facta venditione decebat, fuit validata venditio.
- 97 Castratus non potest posthumum instituere.
- 98 Quis fuerit qui primus prohibuit, ne pueri castrarentur.
- 99 Castratus non potest contrahere matrimonium.
- 100 Quando impotentia generandi est temporalis, quia potest sanari vel mederi valet matrimonium.
- 101 Vetus enismus in articulo mortis sequuta conualefcentia debet adimpleri.
- 102 Filius cocepis ex soluto & soluta, legitimantur per matrimonium contractum in articulo mortis.
- 103 Filius legitimatus per subsequens matrimonium includit substitutum datum, si filios legitimos non habuerit.
- 104 Actus factus eo tempore, quo aliquis erae prohibitus illud facere suspicione non caret, & expeditur c. 1. de renuntiat. lib. 6. l. c. mulier, ff. rerum amotorum, l. cum ratio. 9. fraudis autem de iure fisci.
- 105 Substitutus datus si sine liberis decesserit, excluditur per legitimatum matrimonio.
- 106 Si institutus ea conditione, si sine liberis decesserit, causa excludendi substitutum comminetur ei, quod debet legitimare filios naturales, contrahendo matrimonium cum eius matre vel ingrediendo re ligione id efficeri potest.
- 107 Qui contrahit matrimonium cum concubina & facit eius filios legitimos, prius presumitur id facere, ut consultat anima, quam in odium succedere debentis, si filios non legitimaret.
- 108 Qui facit actum utilem sibi, licet probetur fecisse animo nocendi alteri valet talis actus.
- 109 Filius legitimatus per subsequens matrimonium excludit successorem in maioratu, etiam fratrem patris possessoris.
- 110 Expenditur l. si vnuquid. C. de revocadis donatio.
- 111 Donatio facta alicui in magna quantitate renatur per legitimationem filiorum matrimonio sequente, communis contra communem.

112 Ante-

- 112 Antiquo iure Romanorum concubinatus erat permisus.
- 113 Propter hominum incontinentiam, & vt maiora mala evitetur mulieres publica permituntur.
- 114 Fili naturales, qui propriè de iure communis ducentur.
- 115 Omni iure humano & diuino concubinatus est prohibitus, & accessus carnalis preterquam matrimonij. Quod primum ex eo probatur: nā si absq; solennitatibus contrahatur matrimonium, & quod ecclesia iudicat clandestinū validū est, attenta iuriis dispositione, quod manifeste constat ex tex. in. cap. 2. &c. 3. de clandestina desponsatione, concilio Coloniense de matrimonio. c. de ritibus. c. neq; illud, 30. q. 5. text. vbi Grego. Lopez. l. 2. titu. 3. par. 4. S. Thomas in. 4. d. 28. q. 1. arti. 3. vbi d'oto arti. 1. &c. 2. V valdensis de sacramentis. c. 133. & relati per Couar. in. 4. 2. pa. c. 6. nu. 7. Et comprobatur ex eodem concilio Tridentino in. d. c. 1. ibi, Vera & rata esse matrimonia: sicut si clandestina matrimonia valida sunt, sequitur quod licet in praedicto casu non interuenient. requisita sancti concilij validum sit matrimonium illud à testatore cum concubina contractum. Maxime, quia essentia & substantia matrimonij est mutuus consensus contrahentium. c. tua. desponsalibus. c. fini de sponsa duorum. c. 1. cum sequentibus. 27. q. 2. concilium Florentinum. c. de matrimonio. in principio & concilium Tridentinum. sessio. 24. c. 1. de reformatione. 2. l. nuptias. de regu. iur. S. Thom. in. 4. dist. 1. q. 1. arti. 3. & d. 26. q. 2. art. 1. Vgo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis. 11. par. c. 9. Idq; manifeste constat; quia in matrimonio contrahitur obligatio perpetua, ut constat ex eius definitione relata in. c. illud. de presumptio. ex. q. 1. instituta. de nuptijs in summa. 27. q. 2. quod est maris & feminæ coniunctio &c. Couar. in. 4. 2. par. c. 1. in principio. sed nullus potest se alteri obligari nisi per mutualum consensum. l. 1. de verbis obligatio. Nam vt inquit: consensus in. l. consensus. de actio. & obliga. regula, quod nostrum. de regu. iur. & ibi Rebardus, quod consensu partium sunt obligations, sed obligatio est mutua complectens utrumque conjugem. Paulusa. ad Corinthios. c. 7. c. non debet. de consanguinitate & affinitate: ergo consensu solus, quo contrahitur ad matrimonij validitatem sufficit absque alia solennitate. Quod vel ex eo comprobatur:
- Item digo, que por quanto yo vine a fulano y fulano en loana siendo solteros.
-
- X qua glossa sunt examinata. Principio vtrum huiusmodi matrimonium si contrahatur, sine denuntiationibus sancti Concilij validum sit. secundo vtrum in-

7. nam matrimonium non est donatio, sed contractus non gratuitus, do, ut des, accipio te in meam, si tu me in tuum virum accepis; sed in contractibus non gratuitis requiritur mutuus consensus, videlicet, vendo, si emeris, &c. contra, ergo de natura matrimonij sicuti requiritur mutuus consensus, sic & solus ille absque alia solennitate ad eius validitatem sufficiens est. Quod autem mutuus consensus sit quod faciat matrimonium, tenet Vgo in summa sententiarum tractatu, 7. cap. 6. & est communis secundum Martinum Ledeins in Secundam partem, 4. quest. 27. art. 2. Soto in 4. d. 27. quest. 1. ar. 3. speculum coniugiorum. 1. part. articu. 2. & 3. qui consensus, vt matrimonium efficiat ex utraque parte significatum esse debet, & factis est ad constitutendum matrimonium. c. auct. ca. inter desponsa. cap. fin. desponsa duorum. capi. fin. in principio, de conditione, appos. & hoc per signa exteriora. Huc consensum mutuum dum constet, sufficientem esse & si verba expressa non interueniant, tenent Doctor. ca. tu & desponsa. gloss. c. sufficit. 27. quest. 2. Florentinus. 3. par. titu. r. c. 19. §. 1. Silua. verbo, matrimonium. 2. §. 7. Couarr. in 4. c. 4. in principio communis secundum Areti. Consilio 13. colum. 2. & Galiau. l. 2. in principio. colum. penul. de verbo. obliga. Grego. Lopez. l. 5. titu. 2. par. 4. Etsi contrariam sententiam, imo quodad essentiam, & validitatem matrimonij sint necessaria verba exteriora ex primentia illum mutuum consensum tenuerit Enricus colum. 1. in capi. si rector. verbo. opera. 43. distin. & est communis secundum Præpositum per. tex. ibi. in capi. tu & desponsa. colum. 2. & plures relatos per Tiraquell. in legibus connubialibus, glos. 1. nu. 7. ergo dicendum sequitur alias solennitates præter consensum contrahentium necessarias non esse ad validitatem matrimonij fortificatur & prædicta sententia: nam materia cuiuslibet rei est quid rude & informe, ex quo aliqua res formatur & in esse producitur. l. si conuenerit. §. si quis: de pignoratitia actione. l. lana. de lega. 3. forma vero est, quæ materiam perficit, & dat esse rei. l. lulanus. §. si quis rem. f. ad exhibendum. Sed in sacramento matrimonij mutuus consensus per verba, vel signa declaratus est materia & forma, quæ perficit ipsum matrimonium, vt tenet San-

ctus Thomas in 4. distin. 1. quest. 1. at su- præ relati & Concilium Florentinum de sacramento matrimonij. versiculo, septimum est, dum dicitur causam efficientem sacramentum matrimonij esse consen- sum contrahentium per verba, vel signa expressum, quod est materia & forma illius sacramenti, quo perficitur, nam cum non reperiatur alia forma neque materia tradita in hoc sacramento præter consen- sum utriusque, sicuti reperitur expressa, & tradita in reliquis sacramentis, dicen- dum est, consensum mutuum hanc effi- cere & esse formam, & materiam matrimo- nij, tenet Soto in 4. distin. 26. questio. 2. Nam consensus mutuus est causa efficientes matrimonij, nam causæ efficientes, qui- bus sacramenta perficiuntur habent ratio- nem materia & formæ, quæ est in cæ- teris sacramentis: at vero quia sacramentum matrimonij non habebat illam imaginem extrinsecam materia & formæ, quæ est in cæteris sacramentis appellat ecclesia illum mutuum consensum materiam & formam, tanquam causam efficientem, qua perficitur hoc sacramentum matrimo- nij.

8. Nec prædictæ sententiae obstat si ob- jicias, quod omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tanquam mate- ria, verbis tanquam forma, & persona mi- nistri con ferentis sacramentum cum in- tentione faciendi quod facit ecclesia, con- cilium Florentinum de sacramentis, in principio. versiculo, hæc omnia: sed in hoc matrimonij sacramento hæc non re- periuntur ergo consensus mutuus utriusque contrahentium non est materia & forma huius matrimonij & eius perfe- ctionis.

9. Cui obiectioni satisfacere poteris, quod prædictum Concilium, dum in reliquis sa- cramentis explicavit formam sic & in ma- trimonij sacramento, dum dixit mutuum consensus utriusque perficere matrimonium, & cum ipsi per consensum sibi ipsi applicent ipsam formam & materiam, non opus est alio ministro præter ipso contrahentes. In cæteris vero sacramentis actus nostri licet sint de essentia sacramen- ti non tamen sufficiunt ad inducendum effectum sacramenti sine ministro, prout est in sacramento poenitentiae, in sacra- mento baptismi, & in reliquis sacramen- tis.

tis. At vero in sacramento matrimonij actus nostri sunt sufficientes causæ effi- ciens obligationis, & coniunctionis, in qua consistit substantia matrimonij: & sic opus non est alio ministro de essentia matrimonij præter ipso contrahentes, vt constat ex perpetua ecclesæ tradicio ne, & vñli, de quo agit diuus Paulus. 1. ad Timotheum. capitu. 5. diuus Clemens in epistola. 1. ad Iacobum. Tertullianus libr. ad vxorem. text. in. capitu. 1. cum se quentibus. 30. quest. 5. cap. consanguineo- rum. 3. quest. 4.

11. Ex quibus deducitur primo verba il- la à presbytero prolatæ, videlicet, Ego vos coniungo, vel alia similia secundum vniuersusque prouinciarum ritum non es- se de essentia & substantia matrimonij, sed solum de solennitate sacramenti, & de præcepto ecclesiaz, docet Sanctus Tho mas. in 4. distin. 28. questio. 2. articu. 3. & ibi Soto colum. 8. post Bonauentu- ra. Ricardum, & Scotum, Paludanum ibi & Durandum & Ferrariensem. libr. 4. con- tra gentes. capi. 78. Victoria de matrimo- nio. 1. part. & constat, ex Tridentino, ses- sione, 24. capi. 1. de reformatione ibi, vel alijs verbis iuxta receptum vnius cuiusque prouinciarum ritum. Et sic apparet, quod nulla verba sacerdotis sunt necessaria ad essentiam matrimonij, præter ipso ritum contrahentium mutuum consensum. Vnde colligitur aberrasse magistrum Ca- no de locis Theologicis. libr. 8. capi. 5. ad. 3. argumentum, asserentem verba fa- cerdotis esse formam essentiale matrimonij, quod etiam sensit Alfonsus à Vera cruce in appendice. folio. 13. & 26. cum sequentibus, dum affirmat post Conci- lium Tridentinum de necessitate matrimo- nij & sacramenti esse ministrum pro- prium presbyterum. Nam si hoc esset ve- run sequeretur necessariam esse illam for- mam, Ego vos coniungo, quod quidem. ex supra dictis constat falso esse, cum forma sit consensus mutuus utriusque contrahentis, quod licet presbyter taceat, & nihil dicat solum signa vel verba con- trahentium mutuum consensum significan- tia sunt, quæ matrimonium perficiunt, tanquam materia & forma, vt resolu- tum est.

12. Secundo deducitur, quod consensus mutuus perfectus ex utroque contrahen-

tium est materia & forma; non quod pri- mi consensus sit materia & statim cum alterius adhibetur consensus sit forma, vt existimat Ricardo in 4. distin. 26. questio. 2. articu. 4. Victoria in summa de sacramento matrimonij. numero. 245. Nam perfectio vñitis consensus ab alio dependet, vnde usque dum utriusque consensus accedit neque materia est nec forma, vt resolut Soto in 4. distin. 1. que- st. 1. articu. 6. distin. 26. quest. 2. quod vo- luit gloss. licet inuolutè & obscure in cap- tua nos, verbo, neq; formadē sponsa.

Tertio deducitur veram non esse nec tenendam sententiam Paludani in 4. distin. 1. quest. 4. dum ait materiam huius sacra- menti esse ipsas personas contrahentium, verba autem quibus consensus exprimi- tur esse formam: quam etiam opinionem tenuit Capreolus in 4. distin. 26. articulo. 7. & sequitur Couarr. in 4. 2. par. cap. 1. vñico. nume. 8. nam cum materia debeat esse pars sacramenti fit, vt contrahentes ne- queant esse materia, cum ipsis non pars sacramenti sed substantia sacramenti sint, vt tenet Dominicus de Soto in 4. distin. 1. quest. 1. articu. 6.

Nam vere tenendum, quod materia & forma huius sacramenti nihil aliud est, quam utriusque contrahentium consensus per verba vel signa declaratus. Si igitur consensus contrahentium matrimonij perficit, sequitur alias solennitates à sancto Concilio statutas, ad validitatem prædicti matrimonij testatoris necessarias non esse. Corrobatur & prædicta senten- tia nam si solus consensus contrahentium attento fine matrimonij sufficit, vt expli- cat speculum coniugiorum. 1. part. articu. 2. ex consensu vero oritur obligatio naturalis. l. cum amplius. §. his natura dat. ff. de re- gu. iur. sed lex ciuilis positiva obligatio- nem naturalem non tollit. l. eas obligatio- nes. de capitibz dimissione. §. fin. de legiti- mity agnitorum tutela. l. si pœnæ causa. de condicione indebiti. §. sed naturalia insti- tuta. de iure natura. ergo decretum sancti Concilij obligationem ex mutuo contra- hentium causatam consensi non potuit irritare. Augetur præterea & dicta pars nam matrimonium mutuo contrahen- tum consensi celebratum, est sacramen- tum: confert enim gratiam, sicuti & re- liqua sacramenta ex institutione Chri- sti

sti statim cum mutuus consensus inter contrahentes profertur, Sanctus Thomas in.4. distinctio. 26. quest. 2. articu. 3. vbi Soto column. 10. idem Thomas. 2. 2. 17 15 questio. 100. articu. 2. Rophensis contra Lutherum in articu. matrimonij. Castro aduersus omnes hereses verbo, nuptie, h̄ resi. 3. & esse de fide tenet Ledesina. 2. part. 4. questio. 4. articu. 3. Couarr. in. 4. 2. part. ca. 1. §. 1. nume. 2. Concilium Coloniense 18 de matrimonio. 6. verbum. Conciliuna Florenti. de sacramentis. in principio. Conciliū Tridenti. sessione. 24. cano. 1. reprobata glo. ca. quid quid. 1. quest. 1. glo. ca alma mater. verbo, sacramentis. de sententia excomunici. lib. 6. gloss. ca. cum in eadem. de simonia. reprobato Preposito in. ca. 3. de conditioni. apposit. colum. 1. reprobato magistro sententiarum in. 4. dist. 26. in principio. Hoc supposito, videlicet, quod matrimonium sit sacramentum sic

16 argumentor: Ea, quæ sunt de necessitate essentialis sacramenti non possunt ab ecclesia, sed à solo Deo institui. Sanctus Thomas in. 3. par. quest. 64. arti. 2. Soto in. 4. distinctio. 1. questio. 5. articu. 2. Nauarr. in principio, de penitentia, distinct. 5. num. 31. Concili. Tridenti. sessione. 21. cap. 2. de reformatione cum omnia sacramenta à 10 Christo instituta sint, vt contra Lutherum & alios tenet Soto. dist. artic. 2. idem distin. 13. quest. 1. articu. 1. Castro aduersus omnes heres, verbo, vñctionis extremæ sacramentum. colum. 2. Concilium Tridenti. sessione. 7. cano. 1. sequitur quod ad solum Deum pertineant ea, quæ de sola essentia sacramenti necessaria sunt, ac proinde videtur, ecclesiam non potuisse efficere, vt ultra mutuum vtriusque partis consensum, quo perficitur matrimonium alia essent necessariæ ad essentiam eiusdem sacramenti matrimonij.

Quod ex eo patet: nam ea, quæ sunt iuris diuini, ecclesia non potest mutare. cap. sunt quidam. 25. q. 1. nam videmus, quod licet ecclesia prohibeat clero celebrare, si tamen vtatur debita materia & forma cum intentione faciendi quod facit ecclesia, cōficit verè sacramentum gloss. 1. c. 2. de clero excomuni. ministrante gloss. in summa. 9. q. 1. communis secundum Abb. d. ca. 2. secundum Ferdinandum de Loazes de matrimonio regum Angliæ, dubitatione. 7. num. 36. Nauarr. ca. quando de consecra-

tione. d. 1. pag. 149. reprobata gloss. fin. ca. de gradatio. de pœnis. lib. 6.

Sic etiam videmus, quod licet ecclesia prohibeat, ne alius quam sacerdos sacramētū baptismi conferat, nisi in casu necessitatis. c. constat. de consecratione. d. 4. c. diacones. 93. d. tamē si ab alio etiā laico & infide li coferatur sub debita materia & forma, & cum ecclesiæ intentione conficit sacramētū, licet ipse peccet propter inobedientiā. c. quod quidam. 1. q. 1. S. Thom. 3. par. q. 67. arti. 3. 4. & 5. Alexan. de Ales. in. 4. par. quest. 16. membro. 1. ergo idem in matrimonio dicendum est, quod cum cōfensus vtriusque sit forma & materia, & ea intentione facie di, quod facit ecclesia sit verum & perfectum matrimonium absque alijs solennitatibus dicti concilii.

Comprobatur etiam & dicta sententia: nam nulla potestate creata fieri potest, vt causa sufficienter applicata non producat suum effectum. Sanctus Thomas. 3. part. quest. 64. articu. 2. sed consensus mutuus legitimarum personarum est materia & forma sufficienter applicata ad matrimonij sacramentum, Concil. Florenti. de sacrament. 7. §. ergo nulla potestate humana poterit impediri effectus sacramenti matrimonij mutuo consensu celebrati.

Denique hēc pars ex eo suadetur. Matrimonium est duorum consensus & voluntas, scilicet, maris & foemini, sed in iure dependente à voluntate, duorum si non valet actus, vt fit, valet tamen eo modo quo melius valere potest. capi. 1. §. si quis ita, de desponsatione in puberum, libr. 6. vbi matrimonia à minoribus quatuordecim annis contracta resoluuntur in sponsalia de futuro. Doctores qui prædictam regulam tenent, contra Barto. in. l. 1. 9. si quis ita. nume. 5. de verbo, obligacioni, ergo sic in proposita questione, dicendum esse videtur, quod licet matrimonium contractum ab isto testatore in mortis articulo constituto, sine solennitatibus sancti Concilij, alias non valeret, valeat tamen & sustineatur propter periculum imminens, & si omnia à sacro Concilio statuta deficiant in predicto casu. Hēc sunt argumenta, quæ videntur hanc priam partem pro testatoris matrimonio si ne solennitatibus & requisitis sancti Concilij, vt matrimonium teneat:

Sed his non obstantibus contraria sententia

tentia tenenda est, imò quod matrimonium taliter contractum à testatore etiam in ultimo vite spiritu cōstituto, sine requisitiis à sancto concilio sit irritum & ipso iure nullum, tanquam clandestinum: quod sanctum concilium detestatur. Pro cuius rei cognitione præmittendum est & considerandum, quod dicatur matrimonium clandes- tinum, & præmitte, quod sex modis dicitur matrimonium clandestinum. Primo quando consummatur matrimonium ante benedictiones nuptiales. capitu. 1. cum sequentibus. 10. quest. 5. Sed hoc non dicitur verè clandestinum, cum copula non sit de essentia, nec de validitate matrimonij, reg. nuptias. ff. de regu. iur. cap. beata Maria. 27. quest. 2. Vbi inquit beatus Augustinus quod virgo Maria proposuit seruacrum votum virginitatis in corde, & tamē vt inquit tex. fuit verè matrimonium: tenet Caetan. 2. tom. quest. 3. devsu matrimonij. Sotoin. 4. dist. 27. quest. 1. art. 2. Couarr. in. 4. 21 2. part. capitu. 1. §. 1. immo quod plus est non peccat, qui vtitur & consummat matrimonium ante benedictiones nuptiales, cum vtatur suo iure, & non sit præceptum in contrarium. capitu. nostrates. 30. quest. 5. Nauarro. in Manual. cap. 22. numer. 71. & cap. 28. folio. 49.

Secundo dicitur matrimonium clandestinum quando ante legitimam etatem contrahitur, vel tempore quo nuptiae sunt prohibitæ. capitu. non oportet. capit. non licet. 23. quest. 4. capitu. capellanus de fe- rijs Tridentinum less. 24. capitu. 10. Sed neque prædicto casu dicetur verè matrimonium clandestinum, nam & si verum sit omnium iure teneri illum, qui contraxit sponsalia de futuro cum aliqua contrahere cum illa matrimonium. 1. 1. de pastis. capitu. 1. eodem titu. capitu. 1. de sponsa duorum. capitu. ex literis. 1. 2. de sponsa. 1. 7. titu. 1. part. 4. nisi casta iusta superueniat. capitu. literas de coniugio leprosorum. capitu. quemadmodum. de iure curando. gloss. capitu. raptor. 27. quest. 2. Couarr. in. 4. 1. part. capitu. 4. num. 3. Duareus in tractatu de soluto matrimonio. desponsalibus. capitu. 4. & licet peccet mortali- ter cum alia contrahendo. S. Thom. in. 4. distinctio. 27. questio. 2. colum. vbi Soto. art. 5. Nauarr. vbi supra. capi. 22. num. 23. speculum coniugio. 1. par. num. 16. non tamen inde sequitur illud clandestine contraxisse. Quare dicendum est duas tantum esse matrimonij clandestini species, altera est, qui contrahit sine testibus, vt in. cap. nullus. 30. q. 5. cap. 1. & 2. de clandestina despōsatione, altera vero est eorum, qui contra- hunt eorum testibus, omisis tantum denūtiationibus & solennitatibus à iure requisi- tis. cap. fi. de clandestina despōsat. Vval- densi. de sacramentis. num. 33. Cassianus, in catalogo gloriæ mundi. consideratione. 49. Corrasius lib. 1. miscellane. cap. 7. Cate- lianus

A a

lianus Cota in memorialibus suis verbis nro 27 tiationes vitra peccatum mortale tragis. ieiunis puniuntur contrahentes pena pecuniaria & excommunicationis, & cura parochialis, quā alius qui prædictis matrimonijis interfuerit suspenditur ab officio per trienium, ut latissime teneret Didacus Perez. l. 1. tit. 1. lib. 3. ordinamenti, & constitutio synodalis. Salmatina cōstitutione. 24. Quod fit ut licet per S. concilium concessa prælatis facultas remittendi cū causa prædictas denuntiationes, ut tenet Nauar. in manuali. cap. 22. n. 86. Alfonsus à Veracruz in appendice fol. 4. quas iustas causas enumerat Paluda. & Soto in. 4. d. 28. q. 2. art. 3. Enricus de votis tractatu de synodo. 3. par. 4. tamen si ordinarius sine iusta causa concedat facultatem contrahendi sine monitionibus peccat mortaliter, quia haec licentia debet oocedi summa cū deliberatione, maturo cōsilio, ut in cōcilio Tridentino. sess. 14. c. 7. de reformatione & sess. 15. c. 18. Quod idē dicendum est in officiali episcopi, hoc est, eius prouisoris, qui eius representat personam ut in. c. 2. de cōfuetudine. lib. 6. Couar. lib. 2. resolutionē. c. 5. n. 9. & lib. 3. c. vltimo. n. 4. Quid secus in vicariis foraneis qui nō possunt hanc licentia præbere, de quibus loquitur tex. in Clementina. 2. de rescripto cōmuniter recepta secundū Couar. in practicis questionibus. c. 4. Hæc vero potestas, ut vicarius possit dare licentia ad contrahendum sine denuntiationibus debet ei' cōcedi specifice ab episcopo, quia non cōprehenditur sub generali cōmissione prouisoris facta, iuxta c. trālationē de officio de lega. glo. c. quæ de causa. 2. q. 4. Rebuffus in praxi benefi. tit. de forma vicarit. n. 44. & 179. Nauar. in Manu. ca. 27. nu. 255. arg. c. fin. de officio vicar. lib. 6. Couar. lib. 2. resolutionē. c. 5. n. 9. Ex quo deducitur, qd si aliqua sit iusta propter quā concedatur licentia contrahendi coram parocho, & testibus omissionis denuntiationibus non debent contrahentes matrimonium consummare antequam siant denuntiationes, quāvis enim alias coniux habeat posttestem petendi debitum à coniuge, statim quod matrimonium contractum est. ca. 1. 3. q. 5. c. tua nos. el. 2. de iure iuran. facit Paulus. 1. ad Corinthios. cap. 7. ibi. Vir debitum reddat. S. Thom. & Theolog. in. 4. dist. 32. Couar. in. 4. 2. part. capit. 7. §. 2. Nauar. in Manua. capit. 16. nu. 24. tamen ex causa potest interdicere. capit. 1. & fin. de matrimonio contracto contra interdic-
tum

etum ecclesiæ, & sic est iusta causa interdicendi debituna quando monitiones non sunt publicatae, quia potest esse, quod sit aliquod impedimentum inter eos, quod ante ipsius usum detegatur, si hoc casu carna-tiliter commisceantur committere peccatum mortale, cum possit sequi periculum fornicationis, si vero vir & uxoris non posset, propter aliquod impedimentum, vel periculum incestus, si essent consanguinei inuenienti, & alia scandala, tali casu, si sine denuntiationibus contrahant ad euitāda haec pericula, separantur contrahentes, ne in una domo & sub eodem testo vivant, usq; dictæ tres denuntiationes in diebus festiuis & cōtinuis & publicè in ecclesia denuntiantur. Hodie tamen à conciliis provincialibus, ut prædictis periculis & scandalis occurritur, dene-
gata est parochis potestas, & authoritas remittendi has denuntiationes ante matrimonium contrahendum sub pena suspensionis ab officio & beneficio, quibus precipitur, ut occurrant ad ordinarios, vel eorum officiales, id quod expedire & ordinare visum fuerit, ut constat ex concilio provinciali Valentino sess. 2. ca. 25. & concilio Bracarense in actione. 4. cap. 34. Ex his & aliud deducitur, quod si aliqua puella sit sub potestate curatoris, qui vult eam, vel alia persona ut contrahat cum persona non sue qualitatibus, sed inferioris conditionis, & ipsa, quia alias non posset, hoc evitare eoram parocho, & testibus contrahat, cum persona sue qualitatibus, & conditionis, si sine monitionibus & denuntiationibus contrahat, libe-
ratur hac occasione à peccato, licet sine dist. solennitatibus contrahat, sic S. Thom. in. 4. dist. 28. quæst. 1. glo. ordinamenti, scilicet Didacus Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. ordi. Couar. in. 4. 2. par. cap. 6. nu. 8.
Summa igitur resolutio est, videlicet, quod matrimonium contractum non presente parocho, & duobus, vel tribus testibus est nullum: nam licet olim de iure antiquo matrimonium, quantumcunque clandestinum, & prorsus absque testibus validum esset, propterea quod ecclesia nondum prohibuerat clandestina matrimonija, in substantia, sed in modo, hodie tamē sanctū concilium ea matrimonia non solū in modo, verū & in substantia quoque prohibet: quando absque parocho & testibus contrahatur, quod aliter contracta sunt omnino nulla.
His constitutis iam redditur responsio ad primam difficultatem, videlicet, matrimonium solo consensu, celebratum perficitur inter contrahentes: ergo & si non interueniat parochus & testes perfectum est & validam. Nam responde, quod præsen-
tia parocho & testium est hodie necessaria ut consensus contrahentium sit legitimus: quia licet alias interuenire non iudicatur legitimus consensus, ut validum sit matrimonium: nam licet ecclesia non possit efficiere quod sit de substantia, quod antea non erat, & de essentia matrimonij quod antea non erat, quia ante conciliū solus consensus, absque præsentia parochi perficiebat matrimonium. capitu. neque illud ad finem. 30. quæst. 5. cap. 2. & 3. de clandestini despons. capit. fin. de raptoribus. potest tamē ecclesia explicare & declarare qui sit verus consensus & legitimus ad contrahendum, & ut mediante tali consensu & non alio dicatur perfectum, & legitimum matrimonium. Cum igitur ad legitimum consensum contrahentium ecclæsia declaret præsentiam parochi, & duorum, vel trium testium esse necessariam, ut legitimus consensus & perfectum matrimonium dicatur, sequitur substantiam matrimonij, & eius perfectio-
nem, quæ in legitimo consensu consistit, hanc per sanctum concilium requiri & necessariam esse, sed ut legitimus dicatur id reliquit concilium verificandum cum parochi præsentia & testibus, quod denotant verba eiusdem concilij ibi. Qui aliter, quam præsente parocho, vel alio sacerdote de eius licentia & duobus, vel tribus testibus, ut videant & constet illis quod contrahentes impedimentum non habent consanguinitatis, religionis, vel ordinis sacri, ut eorum consensus legitimus non sit, sed potius efficiant, & cognoscant legitimum esse argumento tex. in. capitulo. non debet. de consanguinitate, & affini. clementina. 1. eodem. tit. cap. si quis. capit. erubescant. 34. dist. 1. capit. 1. & 2. qui clerici, vel videntes. matrimonium contrahere non possunt. Sic explicat Soto in. 4. dist. 38. quæst. 1. Couar. in. 4. 2. par. cap. 6. §. 3. Nauar. in Manu. cap. 22. num. 52.
Quod sit, ut legitimus hic cōsensus verificetur non à quolibet sacerdote, neque cuiuslibet clerici præsentia sufficiens est, sed

sed proprii parochi, vel ab alio de eius licentia speciali. Dicitur proprius parochus ille, qui ex potestate ordinaria potest contrahentibus sacramenta ministrare, ut in capitulo, omnis utriusque de penitentia & remissio. concil. Florenti. de sacramentis. §. 4. concil. Tridentinum sessione. 24. capitulo. 3.

38 Vnde cum ordinarius in sua diecesi habeat potestatem suis subditis sacramenta ministrare poterit non solum praesesse predicto matrimonio, ut parochus, verum & alii sacerdoti & si parochus proprius non sit, hanc facultatem concedere. Soto. in. 4. distin. 1. 8. quest. 4. articul. 2. Hostien. in summa. de officio ordi. nume. 4. Mandosius in regu. cancella. 46. nu. 12.

Hinc deducitur, quod licet archiepiscopus de iure communis sit superior suffraganeorum suorum, cum tamen non sit superior subditorum suffraganeorum, neque in illis habeat iurisdictionem, nisi in causis appellationis, & in alijs casibus particularibus iuxta tex. in cap. pastoralis in principio. vbi Docto. de officio ordinarij. capi. 1. §. neque etiam. & §. fin. de foro competenti. lib. 6. capi. venerabilis. de sententia excō. lib. 6. capi. 1. de censibus. Decius capi. dilecti. de appellatio. nu. 5. Panuinus de visita. 1. par. q. 10. nu. 51. dicendum est, quod non poterit archiepiscopus subditis suffraganei, vel sacerdotibus suffraganeorum hāc licentiam contrahendi præstare præter quā si ordinarius sine iulta causa illam deneget suis subditis, quia tunc per viam appellationis potest recurriri ad metropolitanum, hoc est, ad archiepiscopum & ipse cognita veritate potest præstare licentia clericis suffraganeorum, ad illud matrimonium celebrandum, secundum formam sancti concilij glo. In summa. 9. quest. 3. glo. verbo, culpis. cap. 1. de supplenda negligencia prælatorum. lib. 6. communis secundum Alb. c. si quis cōtra cle. i. c. de foro compe. & in. cap. licet. de supplenda negligencia prælator.

Hinc deducitur, quod licet parochus proprius dicatur qui est illius parochia, vbi ipsa spōsa haberet domiciliū, ut ipse interfit ad illos copulandos, quod ex visu & consuetudine ordinaria fit, tamē de necessitate id non requiritur, sed siue sit parochus sponsi, siue sponsa dicitur ad eos contrahēdos legitimus parochus arg. tex. in. c. 1. cū sequenti bus. §. q. 2. c. 1. de paroch. c. 15. qui. de sepul-

turis. cōciliij. Trident. sess. 24. c. 13. ad si. Nauar. c. placuit. de penitentia. d. 6. n. 75. & 80. Abb. c. extirpandæ. §. quia vero, de preben. Vnde considerandū est, quod quando sponsi transiunt in alienā parochiam anni more revertendi nec mutatur domiciliū, sed coram parochia parochia, vbi domicilium habent, tenentur contrahere argu. l. 2. & l. cuius. C. de incolis. lib. 16. Abb. c. fin. de parochis. nu. 8. Vnde ipse parochus proprius, si in aliena parochia velint contrahere teneat eos coniungere, & ipse necessario inter esse, etiā absq; licetia proprii parochi illius parochia, vbi contrahere volunt. Nam cū hoc sit voluntaria iurisdictionis, & non contentiose, poterit exerceri & fieri extra parochiam propriam arg. l. 2. iuncta glo. 1. de officio proconsulis & l. 3. de officio præfidis & c. nouit. de officio legati. communis secundū Iaf. 1. cūctos populos. C. de summa. Trinitate. lectio. 2. n. 8. secundum Couar. lib. 2. resolutionū. c. 20. n. 8. Quod ex eo fundatur: nā certū est, posse parochū extra suam parochiā audire confessionē subditi sui secundum Hostiens. in summa. de pænitentijs & remission. Nauar. c. placuit. de pænitentia. d. 6. nu. 84. Anto. Capitius decisio. 203. nu. 16. sic & suos subditos extra suam parochiam in matrimonium copulare. Peregrini vero quia propriū domiciliū nō habent & qui vagantur per loca diversa, cū etiā nō habeant parochum certum, si velint contrahere matrimonium, quia solum in Compostellana ciuitate habent confessorem deputatum, ipse poterit eos in matrimonium coniungere, secundum Nauar. dict. capit. placuit. nu. 79. Et id videtur sanctum concil. denotare sess. 24. c. 7. Hinc sit quod vsq; adeo proprius sacerdos his matrimonij interesse debet, vel alius de eius licentia speciali, ut dictū est, quod nō poterit alius virtute bullæ Cruciatæ, vel jubilei, vel alia causa eos contrahentes in matrimonio coniungere, ita ut tale matrimonium tāquam sine legitimo cōsensu celebratur erit nullū, cū celiſt ratio, quę in alijs cōcessionibus jubilei & bullæ Cruciatæ dātur sacerdotibus nō proprijs. Nā in matrimonio necesse est propria parochi licentia & pæsentia & videat si quę sunt impedimenta, vel cause, ut contrahere non possint, quod melius inquiet ipse quam alius cuius industria & persona electa est specialiter in dict. casu matrimonij, nec ad alios exten-

extendī potest, arg. c. P. & G. de officio de testamentis, quæcumque nō sicut de testamentis. Felin. c. venientia de testibus.

Quo sit vt etiā illi, quorum interest,

& de quorū utilitate agitur possunt in matrimonio esse legitiſtiſtes. arg. illi, quia testamento in principio de testamento, tra-

dit Menchaca. lib. controverſiarum ysu ſc-

quentium. c. 23. nu. 22. Illud tamen eonſide-

randum est, quod parochus & testes debet

more humano interesse ad illud quod sit tā

quaro testes oculati, alias nō dicentur pæ-

sentes, arg. tex. in. l. cora. Titio. C. de verbo,

significatiſtestiū. C. de testibus vbi. Bal. nu. 8.

gloss. verbo pæſente. c. in. primis. 2. q. 1. gl.

verbo, interrogatoria. c. pæſentiū. detesti-

bus. Nātenētus testes & parochus depone-

re legitiſtiū fuiſe fit ex contrahentes cōſen-

ſum, & quod erant habiliſ cōtrahentes ad

predicū matrimonij. Quo sit, vt si aliquis

fuerit pæſens, led dormiens, ebrius, vel mē-

receptus, vel furiosus, nec alij sint testes, qui

numérū illius ſupplet, nō dicitur matrimoniū, nec legitiſtiū interueniſſe cōſen-

ſum. Par ratione si aliquis ex cōtrahētibus

fit farociſus, ebrius, vel mēreceptus nō dice-

tur legitiſtiū matrimonij, sed pœnitus ſa-

cilegiū in fraude legis factū. Sic etiā ſi

mile erit si testes pæſentes ſint & vigiles, &

absq; aliqua macula ebrietatis vel furoris,

ſed nihil aduertunt ad factū, nullū erit ma-

trimoniū, cū talis pæſentia quasi nō eſſet

eſſi iudicanda. Quo sit, vt si parochus ſit pæ-

fens & metu ſeu coactione adducatur ad

assistiſsum in matrimonio, vel fraude non

dicēdo illi ad quod adducitur ſi tamē aduer-

tat ad illud, quod fit, & ad aētū contrahē-

tiū, eit validū matrimonij, cū iam detue-

pæſentia requiſita ipſius parochi: nā me-

tuſ & coactio ſolū irritat matrimonij inter

ipſos contrahētos, quod liberi & absq; alij

quo metu eſſe debet. c. cum locū delponſa

lib. c. veniēs. el. 2. eo. tit. & v trohig. C. oua.

Non obstatā ſecundāratio dubitādi, vide

licet, quod ex muto cōſensu contrahē-

tiū oritur obligatio naturalis: ergo perfici-

tur matrimonij abſq; alij requiſitis. Nam

respondeo, quod id iam ab ecclesia determi-

natum eſt, vide licet, quod non interueniē-

te parochio & testibus non ſit, neque dicā-

tiū legitimiſ cōſensus: vnde cum nō ſit cō

ſensus legitimus, ſequitur quod nulla ori-

tur obligatio, neq; naturalis, nec ciniſſis, nec

ita contrahētos tenentur postea ſolemniter

contrahere, iuxta formam cōciliij: nā cum

actus à principio sit nullus nullus prodicit effectum. l. sicut de operibus libertorum. l. non putauit. s. que vis. de bonorum posses frone contra tabulas. h. 4. s. condemnatū. dē re iudicata. et ad presentiam. de appellatione. Zensus in. l. cum quarebatur. nu. 3. de re iudicata. Nauar. c. cum contingat de re script. re iudicio. 3. Sed in casu proposito cōtractus matrimonij est nullus propter defec tū legimi consensus. qui non causatur. nisi presentia parochi & cōsensū interueniat ergo nullam obligationem producit. nam actus gelitus contra legem prohibente substantiam. actus est nullus. & nullam producit obligationem. non dubium. C. de legibus. l. Hac cōsultissima. s. ex imperfecto. C. de testamentis. cap. statutum. s. fin. de rescript. lib. 6. cap. si diligenti. de foro com petenti. Sed in supposito casu annullatur substantia actus matrimonialis. hoc est. vt cōsensus non dicatur legitimus. qui est substantia matrimonij. sine presentia parochi & testibus irrgo nullam obligationē producit. Maximē & hoc comprobatur. nam ex contractu legi resistenti. vi in predicta specie non oritur obligatio etiam naturalis. l. si quis pro eo de fidei usso. l. si non sortem. de conditione indebiti. authentica. siuā mīc. C. ad Velleia. c. debitorēs de iure iurando. explicat Fortunius in. l. velet. nu. 11. de iustitia & iure. Duare. in. l. bonis. s. fi de iussori. de verborum obligationi. sed in proposito casu. lex resistit cōtractuimati monij. ergo ex eo nulla oritur obligatio.

51 Nam & si cōsensus sit de praeſenti. si tamen legitimus non est. nullam producit obligationem. c. 2. de frigidis & maleficiis. sed vbi sine parochio. & testibus contrahitur matrimonium non est legitimus cōsensus. ergo ex eo non oritur obligatio. ad contrahendum. Nec obstat. si obijicias. quod ex cōsensu oritur obligatio. & quod lex ciuilis obligationem naturalem non tollit. Nam responde legem ciuilem & canonica non tollere obligationem naturalem iam ortam. potest tamen lex ciuilis & canonica refistere à principio contrahenti bus iustis de causis. & in bonum communē. ita ut ex matrimonio aliter contracto nulla oritur obligatio. vt resoluit Iacobus Rebardus in. l. cum amplius. s. his natura dat. ff. de regul. iur.

52 Non obstat & alia difficultas supra posita. videlicet. quod cum hoc sit ex mutuo

cōsentī celebratum matrimonium. non potuit tolli eius substantia per leges humānas. Nam respondeo. quod cōsensū leges humānas habeant à Deo potestatem circa gubernationem & circa ea. quae ad tranquil lum statum cōpūblicā spectant. iuxta illud Proverbiorum. cap. 8. Per me reges regnānt. & legū in conditore. iusta de cernūt epistola inter claras. cap. 1. de summa Trinitate. trādit Nauar. capitu. nouit. de iudicij. 3. notabilis. cōfollar. 20. & sic obediēt legib⁹ est de iure naturali. l. veluti. de iustitia & iure. cap. 2. de majorita. & obediēt. Vnde quando lex iuste resistit cōtractui non solum est nullus cōtractus iure ciuili verum & iure naturali. quo legib⁹ obediēt enim ac proinde eo ipso obligatio naturalis non oritur. Nā si cōsideretur matrimonium quatenus est cōtractus ciuili. iuste potuit concilium illud annullare ei res isto ab initio. si absq; parochio & testibus contrahatur propter damna & incommoda. quæ possent suboriri. Ex quo sequitur sanctum concilium Tridentinum potuisse efficere. vt huiusmodi matrimonium sine parochio & testibus irritum foret iudicandum. Non obstat & alia difficultas supra proposta. scilicet. quod illa que sunt de necessitate essentiali sacramenti. non possit ecclēsia tollere. sed de essentiali necessitate sacramenti matrimonij est solus contrahectum cōsensus. legitur non potuit ecclēsia efficere. vt absq; parochio & testibus non diceretur verus cōsensus. Nam responde. quod licet ecclēsia non possit circa factamenta. nec circa eius partes substantiales aliquid in stiture. aliquando tamen potest personas recipientium inhabilitate. vt matrimonium cōtractum non valeat. sicut videmus quod interdicit consanguineos & affines visq; ad quartum gradum. c. non debet. de consanguine & affinitate. cap. 1. de cognatione legali. & de cognatione spirituali.

Nec ex hoc sequitur. quod inhabilitando personas ad contrahendum. subinde inhabilitat materiam sacramenti. qui est cōsensus vitiusque. cum neque in reliquis sacramentis ecclēsia illam inhabilitare possit. Nam responde. quod in alijs sacramentis materia eorum sunt res inanimatae. quæ non subiiciuntur iurisdictioni ecclēsiae. non enim potest ecclēsia facere quod aqua naturalis non sit aqua.

54 aqua. & panis triticeus non sit panis. & lic eas materias non potest ecclēsia mutare. nec inhabilitare. at vero materia sacramēti matrimonij est mutuus cōsensus contrahentium. qui iurisdictioni ecclēsiae subiecti sunt. cap. omnis anima de cēlibib⁹. c. magnū. l. q. 1. Vnde nō mirum si ecclēsia habeat hanc potestatem ipsam cōsensū inhabilitandi. & efficiendi vt ex eo nulla oriatur obligatio. nisi præsente patrocho. & testibus efficiatur vt legitimus cōsensus sit. quia cum ei resistat. si aliter præstetur lex ipsa faciūt nulla obligatio. ex eo producatur. Hinc deducitur. quod licet ad legitimū cōsensus perfectionem parochi. & testium presentia requiratur. non enīt requiritur principaliter tanquam pars substantialis sacramenti. sed requiritur principaliter. tanquam necessarium præambūlum ad legitimāndū cōsensū contraher volētū. vt hoc modo & hac forma & non aliter ex eo obligatio oriatur. Cuius rei exemplum est. nam in iure & iuramento videmus quod eorum obligatio est de iure diuino. iuxta illud psalmo. 7. Vou te & reddite Domino Deo. vobis. Et in psalmo. Notus in Iudea Deus & in Israel magnum nomen eius. tamen quia illa obligatio procedit ex cōsensu humilio. quilegiō positivus subiectur. potest ecclēsia aliquādo declarare cōsensū vōrentis non esse congruum materiam voti. Sic resoluit S. Thom. 2. 2. quest. 88. art. 1. Soto. lib. 7. de iustitia & iure. q. 4. art. 1. ad. 2. Hoc supposito. id est. quod ecclēsia in materia sacramenti matrimonij effectū. scilicet. declarare non esse legitimū cōsensū contrahentium. iudicādū quia absq; parochio & testibus fuerit præstitus. ex hac resolutione deducitur dispositionē in tex. in. c. is. qui fidem. desponsa. quo probatur sponsalia de futuro transire. per copulam carnalem in matrimonium de praesenti esse sublatam & correctam. & tex. in. c. ye niens. c. 1. 2. & cap. consultatione. eod. tit. & c. cap. à nobis. de desponsatione impuberum quia cōsensus ille absq; solenitate conciliij præstitus non est sufficiens. ad matrimonium. maximē quia huiusmodi matrimonium reputatur præsumptum. quando copula fuit subsequuta post sponsalia & iudicatur clandestinum. quantum ad penas iuris & constitutionum Synodalium. vt tēnet Adrianus in. 4. tit. 1. de matrimonio. q. 55 ad. 3. Enricus. c. 5. de Clandestina despo fatione. Couar. in. 4. 2. pār. cap. 6. in principio. nu. 9. glo. in clementina vñica. verbo contrahere. de consanguinitate & affinitate. Deducitur erat in. quod licet attento iure communi consanguinitas contrahens sponsalia de fututo cum consanguinea sequauta inter eos copula incurrerent ex communicationis pena in ipso labore. Clementina. vñica. de consanguinitate & affinitate. Prepositus. c. is qui hōde in. desponsa. num. 4. Nauar. dicens cōmānē in. Manuali. c. 22. num. 43. tamen hodie & si copula inter eos interueniat. post sponsalia de futuro non incurret prædictam penam. nisi sequatur matrimonii inter eos. secundum formā sancti cōcilij. nā pena illa hōde nō verificabitur. nisi quando consanguinei contraherent sub tali formā. quæ ab ecclēsia est approbata. Nam cūtate in matrimonio quod inter eos sit. per solā copulā iam hōdie. nā forma præscripta. non valeat. non incurrit in dictam penam. licet attento iure cōmuni coniugatus contrahens sponsalia de futuro cum illa viuere propria vxōre. si ex illis sponsalibus de futuro sequitur copula incurrat in penā. l. cum qui duas. C. de adult. & l. 8. tit. 20. lib. 8. nouē re copilationis. At vēlo cū hodie copula subsequita erit effectū. nō habeat matrimonialis coniunctionis. non incurrit in penas illarū legūtenet Anto. Gomez. l. 80. Tau ri. nu. 27. Couar. in. 4. 2. par. ca. 7. s. 3. nu. 6. Secundo deducitur interpretatio ad. tex. in. c. consultationi. desponsa. iuncta. glo. verbo. an recatnīc copula. vbi probatur. quod licet matrimonij metu contra etū sit nullū ipso līne. c. Vñies. c. 1. 4. cū locum. eod. tit. l. 5. tit. 2. p. 4. tradit spēculū coniugio. 1. p. 3. art. 48. Soto. in. 4. d. 29. q. 1. art. 3. Couar. in. 4. 2. p. c. 3. s. 5. Inquit ille tex. in. d. c. cōsultatio ni. quod si postea inter ipsos sponsos subiecte copula carnalis purgatur. metu p̄cedens. & manet validū matrimonium. nēc poterit deinceps propter metu reclamare. idē probat tex. in. c. in super. qui matrimonij accusare possunt. & in. c. 2. de eo. qui duxit in matrimonio. hōdiē tamen. si matrimonij sit contrahēt per metu nō p̄fente tamē parochio. & duobus testibus copula carnalis ex p̄facto inter eos habita. etiā spōtē non cōualidabit matrimonium. quod à principio nullū fuit. nisi adhīt nouus cōsensus coram patrocho & testibus.

ea ratione, quia licet à principio formantur: si Concilij fuerit sequata, tamen consensus praestitus in eo fuit illegitimus, propter impedimentum metus, & sic non potest ab eo actus incipere, ac proinde nec poterit ad eum fieri retrotranslatio, cum extrema non sint habilia arguemento. I. si is qui pro empriore, cum materia de viuacapioni. Quia nouus consensus postea habitus ex copula operatur ut matrimonium incipiatur valere, pro ut ex hiunc & non pro ut ex tunc glossa in regula non firmatur de reguli lib. 6. glossa capituli per tuas verbo, presumendum de conditione appositi. At vero hodie tale matrimonium valere non potest pro ut ex-nunc, ex quo deficit forma sancti Concilij, nec pro ut ex tunc propter impedimentum metus: ergo necessario requiritur nouus consensus, & quod fiat secundum formam dicti concilij: tenet Nauar. in Manu. ca. 22. nu. 69. Soto in. 4. d. 28. q. 1. att. 2. Couar. in. 4. 2. part. cap. 6. in principio nu. 8. Ex qua resolutio ne subdeducitur cessare etiam tex. decisione in. cap. ad id quod de sposa, qua erat dispositum, quod matrimoniu à principio metu contractum conualescet per mutuam cohabitationem spontaneam, quia mutua cohabitatio contulidabat matrimonium, quod antea nullum erat, propter aliquod impedimentum, ipso impedimento cessa te, vt in. c. 1. de eo, quiduxit in matrimoniu cap. si de coniugio seruo. Praepositus per tex. ibi d. c. ad id quod. Couar. in. 4. 2. par. cap. 3. q. 6. Fundabantur ex eo, quod ex illa mutua cohabitatione indicebatur quidam nouus presumptus consensus ex quo matrimonium contulidabatur. Hodie tamen cum presumptus consensus ex mutua co habitatione, non sufficiat, nisi denouo post sublatum impedimentum ratificetur coram parochio & testibus, dicendum illorum iuriu dispositione per d. conci. cessare. Inferatur etiam quod licet attento iure comuni matrimonium per verba de praesenti inter inhabiles ztate contrahatur, si postea accedente ztate legitima sequatur inter eos copula, vel alius actus, qui matrimonium inducat, veluti mutera, amplexus, oscula & similia, tunc illa sponsalia de futuro transibant in matrimonium de praesenti. ca. fi. de sponsa. ca. 1. de matrimonio contracto contra interdictum ecclesie: sed attento Concilio Tridentino, etiam si sponsalia à prin-

cipio sint contra dicta inter impuberis verba de praesenti praesente parochio, & testibus postea accederent ztate legitima non efficiatur matrimonium de praesenti ex sola copula osculis & amplexis, nisi de nouo ratificetur consensus, coram parochio & testibus, valebunt tamen ut sponsalia de futuro ex supra dicta resolutione.

⁶² Quo fit, ut licet alias contrahentes in gradu prohibite, si postea sublatu impedimento per superiorem permaneat simul coabitando scientes impedimentum sublatu conualescat matrimonium, quod anteanulum erat, secundum glo. in. c. non debet de consanguine & affinitate communis secundum Couar. in. 4. 2. part. c. 4. in principio. n. 5. & tunc consequente dispensatione, effet necessarius nouus consensus inter illos secundum Innocen. c. super eo, de conditione appo. Soto in. 4. d. q. 29. q. 2. art. 1. Couar. in. 4. 2. p. c. 3. in principio. nu. 7. tamen si sequatur mutua cohabitatio inter illos post impretrata dispensationem causatur nouus consensus ut conualescat illud matrimonium. At vero iam illud cessat attento d. concilio, cum solus consensus etiam expressus ad validitatem matrimonij non sufficiat, nisi praesentia parochi, & testium interueniat, quae legitimum faciat illum consensus: & sic post impretrata dispensationem impedimenti erit predicta praesentia cum novo consensus necessaria.

Deducitur etiam quod licet attenta de cisione tex. in. cap. 1. per tuas de conditione appositis, statutum effet, quod sponsus de futuro, si sub aliqua conditione contraxisset & cognouisset sponsam carnaliter effet viuis recedere à conditione, & matrimonium manebat purum & validum de praesenti, quod etiam probat tex. in. cap. de illis cap. super eo, eod. titu. tamen cum attento concilio Tridentino requiratur parochio & testium praesentia non sufficiet copula sub sequita, ut efficiatur matrimoniu de praesenti: tenet Areti. in simili casu consilio. 82. num. 4. & Boerius consilio. 40. nu. 129. Quae vera intelligas quando illa conditio effet honesta & iusta, at vero si talis conditio effet iniusta, vel turpis, veluti si dicat, si cum te cognouero carnaliter, vel fueris iusta virgo talis conditio tanquam turpis & inhonestata, quia continet fornicationem, quod est peccatum mortale. cap. meretrices. 32. quast. 4. Castro aduersus omnes heres, verbo

verbis, coitus. Fortunius García. l. 1. s. ius naturali. nu. 79. de iustitia & iure. Couar. in 4. 1. partic. 4. in principio. num. 7. dicendum est, quod iudicatur tanquam non posita. c. si de conditio appositi, ac proinde tali conditione reiecta, manent sponsalia tanquam de futuro purificata, sic glo. magna. c. per tuas. de conditione appositi, communis secundum Couar. in. 4. 2. p. c. 3. s. 2. nu. 12. Soto in. 4. dist. 29. quast. 2. art. 3. Nauar. in Manu. c. 2. nu. 66.

⁶⁶ Hinc etiam deducitur, quod & si hucusque vera & recepta fuerit opinio Hostien. Abb. nu. 7. c. ex literis. el. 2. de sponsalibus. vbi contra glo. ibi tenent, quod si quis iurasset se ducatur vnam ex tribus filiabus Titij, deinde vnam illarum carnaliter cognouisset verificari sponsalia, que antea erant incerta, & simul transire in matrimonium de praesenti, quam etiam opinionem tenuit idem Hostien. in summa, de sponsa. s. qualiter contrahatur. col. fin. & sequitur Couar. dicens communem in. 4. 1. p. s. 1. num. 17. Grego. Lopez. l. 9. titu. 1. p. 4. licet aliter, immo quod non est matrimonium teneret glo. in. d. c. ex literis, quam sequuntur loan. Andre. nu. 6. & Anto. & Cardinalis ibi, & Enricus & Bonifacius in Clement. 1. num. 3. de religiosis domibus, sed

⁶⁷ superior erat. 1. opinio attento iure communis: hodie tamen per illam copulam non transeunt illa sponsalia in matrimonium de praesenti, sed solum in vim sponsaliorum de future, propter defectum formae requisiuta in sancto concilio, licet cum sint redacta in sponsalia de futuro poterit compellere ille talis contrahere cum illa, secundum dispositionem sancti concilij, arg. d. c. ex literis. de conditione appositi.

Sic etiam dicendum, quod licet olim traductio ad domum sponsa de futuro cu notabili retardatione in domus sponsi, praesamebatur matrimonium de praesenti, secundum Alciatum de presumptione. 1. eg. 3. presumptione. 38. Salicetus in. l. cum in te. C. de donationi, ante nuptias. Decius cōsilio. 377. num. 5. Anton. de Butrio. in. c. ex parte. num. 31. de restitutione spoliatorum. Palacios Rubios in repetitione rubricæ. s. 57. nu. 4. at vero attento concilio Tridentino, cum copula post sponsalia non operatur effectum matrimonij nisi præcedente forma sancti concilij, talis traductio sponsa ad domum sponsi non inducit matrimonium de praesenti, nisi id fieret ea forma, videlicet traducendo illam ad dominum cum pontia nuptiali, & coram presbytero & testibus ex proposto contrahendi matrimonium, & hoc tam parochio, quam testibus id sit notum, quod ipsi habent animum contrahendi, & illud per plurima signa exteriora coram omnibus ostendunt, tali casu non dubito, quin esset verum matrimonium, etiam attento concilio Tridentino. Nam quando aliquis sponsa se ingerit in actibus nuptialibus & matrimonialibus, videtur evidenter illos in unum consentire, & velle matrimonium contrahere, argum. c. vidua de regularibus. Abb. in. d. c. ex parte de restitutione spolia. Palacios Rub. dicta rubrica. s. 57. & plures relati per Ioan. Brunetum, in tractatu de sponsalibus conclusi. 124.

Vterius derivatur ex supra resolutis veteriorem esse iam hodie opinionem. Theologorum assentientium, quod matrimonium, si sit contractum sub honesta conditione, secundum formam sancti Concilij existente conditione requiratur nouus consensus, & nova forma sancti Concilij, scilicet praesentia parochi & testium, alias non esse matrimonium, tenent S. Thom. & reliqui in 4. dist. 29. q. 3. vbi Soto. q. 2. & eam sequitur Couar. in. 4. 2. p. c. 3. in principio. num. 5. & si contrariam opinionem, immo quod existente conditione, non requiratur nouus consensus tenuerat Hostiens. Abb. & reliqui. c. super eo, de conditione appositi. Ex eo fundantur, nam quemadmodum in alijs contractibus sub conditione factis, existente conditione, statim manet firmus. licet venditio, de contrahenda emptio. l. si post diem, si sub conditione quaque dies legati cedat, sic & in contractu matrimonij existente conditione manet firmus absque novo consensu, quod tenuit Abb. c. de illis. num. 7. de conditione appo. Nauar. in Manuali. c. 22. nu. 63. & dicit communem Couar. vbi sup. sed veteri est prima sententia, immo etiam existente conditione, nouum consensus simul cum forma tradita à sancto Concilio necessarium esse, ut sit validum matrimonium, tenendum est: quia à principio illud matrimonium factum sub conditione, & coram parochio & testibus sub illa conditione nullum habet effectum, quo usq; adimpleatur conditio, à cuius implemento dependet. c. vnioco. s. fin. de sponsa. lib. 6.

sa.lib.5.1.cedere diem. de verborum significacione. Vnde cum consensus tunc perficiatur cum conditio existit oportet, ut eo tempore praestetur coram parocho & testibus, & forma concilii verisificetur:

68 Ex quibus deducitur, quod si tale matrimonium absq; forma sancti Concilij est trahatur, neq; in exteriori foro nec in foro conscientiae effectum habet, cum deficiat legitimus consensus; quod non perficitur nisi presente parocho, & testibus, & restat illi lex canonica, qui aliter quam eis presentibus contraxerit. Quia licet matrimoniūm quod de sui natura nullum est, quoad vinculum coniugale nullum est discribitur inter forum conscientiae & forum exterioris. Docto. t.tua nos, de sponsa. Cuar. in. 4.2.p.c.2.in princip.

Ex quibus omnibus iam non obstat vultima difficultas supra proposta, videlicet quod cum matrimonij sacramentum ruituō consensu contrahentium celebretur, non potuit ecclesia perficere nec circa sacramenta aliquid disponere. Nam omnis va-rijs sententijs ea est verissima resolutio, quod in sacramentis aliquid est prauium & praembulum, & aliquid substantiale. Nunc his sic constitutis dicendum est, quod circa substantialia nulla potest esse neque dati mutatio in sacramentis, quia in iure diuino forma est inimitabilis. c. sunt quidam 25;q.1.c. literas de restitutione sposiato. At vero circa prauia & praembula fieri potest ab ecclesia iugatio, ut sit in omnibus impedimentis impedientibus matrimonium. Sic declarat Decanus Louaniensis de sacramentis 2.tom.ar.20. folio: 34. Quae res ut facilius intelligatur potest exemplum constitui in sacramento poenitentiae. Supponitur talquam praeiuimi subiectum pœnitentiae, quod poenitens habeat peccatum, quod si posita fiat legitima confessio, & subsequatur absolutio, erit sacramentum. Hoc si posito si clericus per ecclesias icam potestatem subtrahatur a cura parochialis, si ab eo aliquis absoluatur, licet pœnitens peccata confiteatur, sciat enim non erit. Concilium Tridentinum, Sessio.14; cap.7. Diuus Cypriani s lib.3.epistolarium: epistola.16.c.viti. Valdensis de sacramentis libus. c. 49: & tamen mutationis sit circa substantialiam, sed circa id, quod erat praembulum. Sic igitur in matrimonio dicendum est, quod licet in-

tuus consensus contrahentium sit anatri monium, & efficiat sacramentum, tamen eccliesia declarare potest, quod ad hoc, ut sit legitimus consensus presentia parochi & testium interueniat, nec ex hoc inveniatur substantia sacramenti. Et sic necessarium fuit, quod in perpetua traditione facienda a Christo relinquenter eccliesiae potestas quantum ad duo in predicto casu: primo ad discerendum, quae persona essent habiles & idoneae ad eam perpetuam traditionem: Secundum ad declarandum quae esset futura & legitima traditio. Quod ex eo patet: nam in matrimonio & in voto solenni est quedam traditio & perpetua obligatio iuxta illud Pauli.1.ad Corinth. c.17: c.non debet de consanguinitate & affinitate. c.2.de coniugio.coniuga. Vvaldensis de sacramentis. c.132.nu:4. Soto lib.7.de Iustitia. q.4.ar.2.& in.4.dist.27.q.1.ar.4.col.5. Vnde eccliesia peculiariter potuit discernere, & explicare quae sint habiles personae, & quae sit forma debita tradendi se, ita ut si aliter contraheretur, vel aliter fieret professio solennis non valerer matrimonium, nec professio ex.c.1.de voto.lib.6.& constat ex.d.Sancto concilie ibi. Qui aliter, &c. Concil. Tridenti. Sessio.25. c.15. docet S.Thomas quodlibeto.11.ar.11.ad.1. argumentum. Soto in.4.dist.38 quaestio.2. colum.10.Cuar.2. part. de sponsalibus. c.7.5.4.ar.7. Petrus Soto de impedimentis matrimonij. folio.446. Fortunatus Garcia c.1.nu.15.de paectis Dominicus de Soto in 4.diz.7.quaest.1.ar.4.Caterinus lib.6. contra Caieranum. c.3: Et sic fuit a Christo eccliesia & Pontificibus concessa potestas circa huiusmodi dominij translationem, & impediendi, ne aliter contrahentes alter in alterum transferat dominium, ut constat ex omnibus impedimentis detrimentibus matrimonij. Qod non mirum est si quidem res publica & seculares principes habeant eandem potestatem circa testem porales, & aliquando circa personas, ut constat ex tit. de rerum diuinen. de adquirere possesi. de adquir. rerum dominio. de prescriptio. de usucaciōn. de confargi. & a fini. de gradibus affinitatis. ee nuptijs, ut eleganter haec & alia in proposito explicit. Conan.lib.3.commentario.iuris ciuilis.c.1. cum sequentibus. Otomanus de gradibus cognationis, in principio. Michael. à Medina lib.3. de continentia:c.78. & lib.10. c.51.

cap.51. Victoria in relectione de matrimonio.2.part. ad finem. Decanus Louaniensis de impedimentis matrimonij. fol.344. Joan. de Medina de restitutione. q.1. Nauar. in Manu. c.17.nu.180. Soto de Iustitia. lib.4.q.5.ar.1.

72 Ex quibus deducitur, quod licet alias attenta dispositione sancti Concilij matrimonium contractum absq; parocho & testibus, sit nullum & obligatio, quae ex matrimonio taliter contracto oriebatur, non tantum sanctum Concilium tollit, neq; auferre potuit eam obligationem, qua in naturali & diuino tenetur quis ex promissione, & deceptione, atq; restitutio danni illati, ut resolutus Joan. de Medina. c. de restitutione. quae est. 3.casu.ii. Cuar. regul. peccatum. 3.part. in principio. nu:3. Sot. in. 4. d.21.q.2.ar.4.

Quod sit, ut si quis ratione adimplenda libidinis cum feminina ignorat, vel non ignorat preceptum sancti Concilij Tridentini, & promisit contrahere cum illa, & hac promissione confusa, permisit se vitiare, & cognosci carnaliter ab illo, & ipse implendo promissa contraxit cum illa, sine parocho & testibus, dicendum est, quod quando

alias illa in eopula non consentiret, nisi cu ea contraheret matrimonium, tenetur ipse vir in foro conscientiae cum illa contrahere, iuxta formam sancti concilij Tridentini, non est absoluendas in foro poenitentiali: nam tenetur omni iure naturali, diuino, & positivo tantudem restituere, quantum per iniuriam abstulit. Exodi.21. & c. si res aliena. 14.q.6. regula, peccatum de regu. iur. lib.6. vbi Cuar. 1. & 2. part. sed abstulit ille suo dole & malitia aequalem virum, ergo non satisfacit, nisi contrahendo cum illa. Si vero effent disparis conditionis satis facit ipse dando illi dotem secundum quam possit cum aequali sua qualitat contrahere, quia cum esset ipsa dispositio conditionis, & status impuret sibi, quia non debebat credere illi, nec eius promissionibus, sed quod id faciebat causa libidinis adimplenda, & non intentione contra hendi cum illa. Sic tenet S.Tho. in.4.d.28. quaest. vii. ar.2.vbi Maior. & Paludanus quaest. 1. Florentinus. 3.p.tit. 1.cap. 9.9. 29. Sylue. verbo, luxuria quaest. 5. Ledesma in 2. quarti. q. 48. ar. 2. Frater Anto. de Cordova in questionario Theologico. lib.1. q. 13. Nauar. in Manu. c. 16.nu.18. Ex quibus

77

76

75

74

73

72

71

70

69

68

67

66

65

64

63

62

61

60

59

58

57

56

55

54

53

52

51

50

49

48

47

46

45

44

43

42

41

40

39

38

37

36

35

34

33

32

31

30

29

28

27

26

25

24

23

22

21

20

19

18

17

16

15

14

13

12

11

10

9

8

7

6

5

4

3

2

1

0

ut sponsalia futuro præter contractum intentio obstat. Cui sententia ratione obstat c. i. de sponsatione impuberum lib. p. 1. vbi sponsalia de futuro de qua libet includitur sub matrimonio de presentia loquiur in sponsalibus extraordinariis propter defectum etatis quia sum non posse ut matrimonium idem neminem sibi puberes sic contrahendo per verbale presenti videatur se obligare non ad contrahendum sed ad expectandum. Et ita tenendum est. Et si contraria opinione in d. q. id predicto casu valeat illud matrimonium ut sponsalia de futuro tenuerit Couart. in 41. prima p. cap. 3. in fine. Fundatur quia actus qui non valeret ut agitur valere debet e modo quo melius valere possit. I. si tamen aegroti de seruitutibus Nam responde illud verum quando actus & omnia quae possent ex sequi non visantur propter legis prohibitionem. Sed maior est difficultas utrum sponsalia de futuro contracta 79 absq; parochio & testibus valeant an vero annullentur quemadmodum & matrimonio nihilo absq; dicta forma non valeret. Et resoluimus tenendum sanctum Concilium habili nouasse circa sponsalia de futuro sed sicut antiquo iure valebant & quis coelestebatur ad contrahendum iuxta textus ex literis el. 2. de sponsa c. de illis el. 1. ver 80 sic mulier de dispensatione impuberum glo. c. requisiuit de sponsali sic & atento sancto Concilio cum nihil indicis sponsalibus sit dispositum valent absq; parochio & testibus & compelli possunt ad contrahendum matrimonium. Nam cum sponsalia diversa sint ab matrimonio ut supra retulimus annullato matrimonio ob defectum formæ substantialis non annullantur sponsalia de futuro & ex separatis non sit illatio. I. Papinianus de minoribus. In naturaliter. s. nihil communie de adquisi posse. Maximè quia dispositio sancti concilij est correctioria quæ non debet ultra casum expressum extendi. præcipimus. C. de ap. peccatio. l. si vero. s. de viro soluto matrimonio. 81 Nec predictæ resolutioni obstat quod prohibito matrimonio censentur prohibita sponsalia de futuro. I. oratio de sponsa illud procedit quando militat eadem ratio secus. h. diversa. Sed ratio finalis quæ mo-

Couart.

Couart. in 4. 2. par. c. 6. §. 10. nu. 11. Nauar. in Manu. c. 22. num. 86. tamen si impedimentum sit occultum & ex separatione scandalum imminet, & non posset faciliter ad Pontificem maximum adiri, vel propter paupertatem, vel aliam iustam causam, poterit episcopuscum eis dispensare, quod etiam tenuit Sylue. in verbo, dispensatio. quæst. 9. & summa Tabiena eodem verbo. q. 14. & Nauar. vbi supra ergo quando ad est causa iusta eadem ratione videtur posse Episcopum dispensare, ut absque parochio & testibus possit contrahi matrimonium & valeat. Sed in hoc articulo existimo attento cōcilio Tridenti nos posse episcopum absque forma tradita in dicto Concilio efficer ex quacunque causa, ut valeat matrimonium. Pro qua sententia considero, quod concilium requirit in matrimonio præsentiam parochi, & testium, tanquam totum continens, & substantiale, & preambulum necessarium ad habilitandam huius sacramenti materiam, ut non aliter contrahentium consensu habilis in materia sit ad matrimonium; quod expresse denotat verba eiusdem concilij ibi. Qui aliter, quam presenti parochio, vel alio sacerdote de eius parochi seu ordinarii licentia, & duebus testibus, vel tribus matrimonium contrahere attauerint eos sancta Synodus ad sic contrahendum inhabiles reddit, & huiusmodi contractum irriter reddit, ut supra resoluimus & in proposito articulo tenet Ioannes Rojas in epitome successiōnum. c. 2. num. 23.

Ad secundum articulum prædictæ glo. nostræ. videlicet utrum in articulo mortis possit aliquis matrimonium contrahere, videtur dicendum non posse. Et primo considero, quod dicitur quis in articulo mortis constitutus, quando est in graui infirmitate positus, in extremis, de cuius salute dubitatur, & desperatur, ut tenet glo. & Doct. c. pastoralis. s. præterea, verbo, præter quam de officio ordinarij, & Doctores in c. quod de his de sententia ex omni Barto & Doctores in l. i. C. de sacrosanctis ecclesijs. Vbi tradunt Doctores, quod idem de muliere, quæ partu appropinquat, dicendum quod cum sit in periculo imminenti dicitur esse in articulo mortis constituta, & videtur de Doctores per tex. ibi. l. 3. cum l. sequenti de donationibus causa mortis. Et sic di-

cebat Feli. in tractatu de indulgentia plenaria. num. 16. quod si Papa concedat ali cui indulgentias, ut à quolibet sacerdote in articulo mortis possit absolvi à quocunq; crimen & excessu, quod tunc dicitur esse in articulo mortis positus, ut absolvi possit quando communis estimatione iudicatur moriturus: quod si evadat ab illo periculo illas indulgentias non consequetur, sed referuantur indulgentiae ad verum mortis articulum, arg. tex. quem ipse non citat in l. si mortis causa ff. de mortis causa donationibus. vbi donatum causa mortis, si mors non sequatur reuocatur donatio. Et inter alias significaciones, quas hoc nomen articulus habet, ea est, quod articulus mortis dicitur quasi tempus mortis, punctus mortis, dies mortis, quasi in tempore in punto in die mortis iam constitutus. Sic intelliges tex. in c. in quadam de celebratione missarum ibi, quod in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritum: & notat Ioan. Calderinus. c. cum in cunctis de electione. A chidaconus in c. præsentius, de testibus. lib. 6. & idem. c. 1. de foro competenti. lib. 6. Baldus in l. nō possunt ff. de legibus. Hoc supposito, si igitur ille, qui est in articulo mortis positus, est in extremo vita puncto constitutus & in tempore quod nihil potest efficere, quod validum sit, sequitur quod matrimonium eo tempore contrahendum inefficax est, arg. tex. in l. si in missalium de his qui pro non scriptis habentur vbi prebatur quod ea, quæ in causam veniunt, à qua incipere non possunt, habentur pro non scriptis. Nam constitutus in articulo mortis non dicitur habere voluntatem, & sic non potest facere actum, qui effectum habeat glo. l. fin. quando dies legatus cedat, tenet Angelus. Per usum tractatu de suitate num. 29. Et facit pro hac parte nam actus est inefficax quando fit & celebratur ab eo tempore, quod incipere debet. l. Titio cum morietur ff. de usufructu l. hec res meus. s. quanvis. l. si pater mulieris de iure dotium. l. cum pater. ff. de pactis. l. usufructum cum moriar. de usufructu legato: sed morte omnia soluuntur, authentico de nuptijs. s. deinceps. collatione. 4. 6. nos autem instituta de perpetuis & temporalibus aetio. l. maritum. de solutionibus. l. si filio. soluto matrimonio. l. defuncto. de publicis iudi. l. i. c. si reus, vel accusatus. c. quorundam. 32. dist. c. charitas. de posnitentia

nitentia dist. 2. Ioā. And. in. c. Raynuntius. verbo, domū, de testa; idē, licet, el. t. de si monia. in. c. cum apostolica. de his quē sūt à prælato. Archidiae. c. placuit. 2. q. 5. & idē in. c. præcipue. 11. q. 3. sed matrimonium si cūtī cāterā omnia morte finitur Paul. 1. ad Corin. c. 7. gl. in authent. de non eligendo. 2. nubentes. §. illud. glo. c. licet. 32. q. 5. Tira. de legibus connubialibus glo. 6. nu. 19. ergo non potest incipere, nec celebrari eo tem-93 pore, quo finiri solet, & per consequens ta- liter celebratum non valet. Deinde facit: nam matrimonium inter alia substantia-lia, qua ratione contrahitur, est proli spes. c. omne itaq. 27. q. 2. l. 1. tit. de los matri- monios. lib. 5. Ordina. & l. 1. eod. tit. & lib. nouz recopila. sed in constituto in. mortis articulo deficit huiusmodi spes, cum omnia ad hominis substantiam deficiat, cum incipiat corpus, & anima separari, vt in. d. c. charitas. n. otatur in. l. r. & 2. C. de posthu- mis hæredibus instituendis, ergo cum defi- ciat vnum ex substantiaibus requisitis, di- citur matrimonium nullum. Maxime, quia ille, qui est proximus morti non habet vel le nec noile. glo. in. l. fin. ff. quando dies le- gati cedat. Marius Salomonius. l. Gallus. §. quid si. num. 48. de liber. & posth. & in- tal. extremo constitutus magis mortuus, quam viuus esse dicitur. glo. l. 1. §. si eman- cipato, de collatione honorum. & in. l. qui diu. §. 1. de manumissione testamento. Tira- que. de iure constituti. 3. p. limitatione. 2. 94 num. 12. Et sic constitutus in articulo mor- tis non producitur in testem, nec eius testi- monio & dicto statur, quia perfec̄tam me- moriam nos præsumitur habere. l. quidā de furtis. Cephalus consilio. 27. 6. Facit etiā nam cum mors sit omnium rerum terribilissima, vt latissime per Tiraquell. in tra- Etatu denobilitate, cap. 31. num. 58. eius co- gitatio turbat sensus adeo, vt ea turbari ho- mines, nihil consonum ad ea, de quibus in terrogātur respondet; tenet Rip. l. 1. §. si quis ita. nu. 10. de verb. obli. Cū igitur huiusmo- di matrimonii tempore, quo valere non po- test, incipiat, sequitur nullum esse. Et hanc opinionē, quod huiusmodi matrimonium in articulo mortis constitutum non valeat, & per consequens filii naturales per tale ma- trimoniū non legitimantur, tenet Bal. l. eam. quām. C. de fideiō mil. nu. 27. & in. l. nuper. C. de naturalibus liberis. Sed contra. Ha. iententia tenera est, in modo quod huius-

modi matrimonium contratum in articu- lo mortis, si verē matrimonium contra- tum cum concubina, & quod filii natura- les legitimi efficiantur. Nam licet mors sit quae dissoluit matrimonium, consensus tamē matrimonium perficit, licet statim moriatur contrahens, arg. tex. in. l. necessa- rio. §. fi. de periculo, & commodo rei vendi- ta, vbi si aliquis vendat vsum fructum, qui morte finiatur, & si statim facta venditio+ ne decebat valida fuit venditio. Maxime, quia etiam si quis in articulo mortis potest esse & est possibile quod conualecat, & tunc ille habitus, qui est per infirmitatem potest reduci ad exercitium, & actum & potentia- vt id, quod propter infirmitatem non va- let facere possit mediante conualecentia, vt eleganter explicat Alberic. in. l. cū quis. C. de naturalibus liberis, & sic non potest matrimonium contrahi ab impotente, quia licet verisimum sit, quod quando quis est frigidus à natura ex naturali defectu, & ex propria vi naturali, quia impotentia natu- rali & intrinseca coenit perpeta sua pte natura impedit matrimonium contrahen- dū & dirimt contratum, non quod dirimat matrimonium, quod legitimū fuit, sed quod declarat non fuisse legitimū. c. accepisti. de frigidis & maleficiatis. tenet S. Tho. in. 4. d. 3. 4. quē ceteri Theologi sequuntur; & sic dicebat gl. in. c. 2. de frigidis & malefici. per tex. in. l. ferna. §. si spadonē, ff. de iure dotiū, & castratus, nō potest instituire posthū, quia cū sit naturaliter impeditus, potentia- generādū, est hāc institutio inefficax; tenet Teophi. §. sed & illud. inst. de adopt. Ant. August. lib. 3. emēdatio. c. 5. Alci. l. si is, qui pro emptore. nu. 25. de vsu cap. & lib. 1. prætermis, verb. castrati. tenet Cuia. lib. 6. de li- be. & posth. & lib. 7. obseruat. c. 2. 4. Plaça de delict. c. 27. Briso. lib. 2. select. c. 2. Et sic licet antiquitus eunuchi & castrati magno prelio essent habiti, vt qui custodiēdīs regi- narū cubiculis essent prepositi, T crēt. in cu- nucio scena. 2. actu. 1. l. 1. C. de prepositis sa- cri cubi. lib. 11. iamē quia ex hoc nō leuis in- iuria fiebat sexui focmineo & virili. Domi- tianus prim⁹ vetuit castrare pueros, & dein de senatus consultus Neratio Prisco, & An- nio Vero cōsulibus penas. l. Cornelij delic. contra negotiatores castrantes pueros ad vendendū constituerunt, vt cōstat ex. l. 3. §. qui hominem. & l. 4. §. item diuus. ad. l. Cornelij. de līca. Et de Domitiano, qui hoc

antea

verum si iste, qui in articulo mortis est con-stitutus, non habeat filios legitimos, sed na- turales possit in praetidicium substituti illos, per tale matrimonium legitimos face- re, vt excludatur substitutus. Et videtur, quod cum talis actus non careat, suspicio- ne fraudis, quod clare praetervenit, argumē- to. l. cum mulier. ff. acutum amotarum, l. cū ratio. §. fraudis autem de iure fisci. l. qui pe- nz. §. 1. de manumissionib⁹. c. 1. de reha- bilitatione. lib. 6. vbi ex actibus factis in ali- quo tempore ab eo, qui alias erat prohibi- tus, apparet fraudis suspicio, vt factum ab eo non valeat, quae iura in proposito de- clarat Baldus in authentica, nisi rogati. C. ad Trebellia, & in pulchro casu Sarmiento de redditibus ecclesiasticis. 4. p. c. 4. nu. 6. Cum igitur iste ad tempus mortis expre- stauerit ad contrahendum cum concubi- na, vt naturales filios legitimos faceret, ja- videtur, & constat de suspicioneis fraude ad- excludendum substitutum, vt legitimos suc-cessores, non stantibus legitimis filijs, quod non debet illi prōdesse, vt excludant substitutum, quam sententiam tenet. Dea- 105 cius. c. in præsentia. de probationib⁹. num. 56. & Paulus Patisius consilio. 13. nu- 56. & 57. volumine. n. Angelas & Socinus in. l. sed est quāstum. de libe. & posthū. & plures relati per Anton. Gabrie. l. b. 6. comitūnū sententiam. tit. de legitimi- natione. conclusione. 1. numer. 5. cūm se- quentibus. Sed vētius tenet ex tali matri- monio prædictos filios naturales effici le- gitimos, & excludere substitutum. Quod ea ratione fulciuntur, nam permāsum est huic constituto in articulo mortis, contra- here, cum concubina; ergo non dicendum est facere dolo, qui vitatur iure suo. l. nullus. de regul. iur. ff. vt eleganter Anton. Ga- briel. vbi supra tenet, & prosequitur. Pra- dictam tamen sententiam, videlecer, quod legitimatus in articulo mortis excludat substitutum, intellige. præterquam si pa- ter esset communatus substituto eius odio, & indignatione; quod debebat ad excludendum illum contrahere matrimonium, & in eius fraudem matrimonium contra- hit ad solam eius exclusionem, quia tunc, & si contrahat matrimonium cum concu- bina non excludit per filios quos anteā ex ea habebat naturales substitutum. Sic tenet Angelus in. l. sed & est quāstum, quem sequitur Ripa in. l. ex facto. §. si quis roga-

rogatus ad Trebellia. numer. 48. C. Carolus Roratus consili. 62. lib. 3. & Alex. in l. si quis posthumo. nu. 4. de lib. & posthumis. & esse communem tenet plures relati per Molina. lib. 2. de priuogenitus Hispano. cap. 52. numero. 27. & Burgos de Paz cor. silio. 6. numero. 11. & Gregor. Lopez. l. 1. titulo. 13. part. 4. gloss. verbo. casarse. Fundatur haec sententia ex doctrina Ioann. Andreas in cap. in presentia. de probationibus. vbi tenet, quod licet alias monasterium excludat substitutum, authentica, nisi rogati. C. ad Trebellian. Doctores in authenticis, si qua mulier. C. de sacrosanctis ecclesiis. Guillelmus Benedictus. cap. Raynunius. de testamentis. verbo. & vxorem. numero. 22. 4. Paleotus, de nothis & spurijs. cap. 24. numero. 4. Fanutius de lucro doctis. gloss. 5. numero. 23. Gregor. Lopez. l. 10. titulo. 4. part. 6. Anton. Gomez. 1. tomo resolutionum. cap. 5. numero. 34. si tamen ille talis ingrediatur monasterium mala intentione, & voluntate excludendi substitutum, & sic illi cōminatus fuit, ante ingressum quod tenebatur ingredi religionē ad effectum eum excludendi, quod tali causa non excluditur substitutus, quam sententiam esse communem dicit Abb. c. in presentia. nu. 46. vbi Feli. nu. 36. de probationibus. Sed licet haec sententia communis fieri potest sustineri aliqua ratione, & sicutem quod licet quis cum haberet filios naturales ex concubina fuisse comminatus substitutum, quod debebat eum excludere, & matrimonium contrahere, adhuc si contrahat eum concubina excludit substitutum per legitimationem filiorum naturalium, per subsequens matrimonium, ea ratione, quia pater qui voluit facere suā concubinam vxorem, & ex ea filios suscepitos legitimos, principaliter videtur voluisse consulere animas suā, & non decidere in peccato mortali, argumento textus in capitulo. 1. de filiis natis de matre admoga. in vībus feudorum. ibi, nolens in peccato, vivere eam despōnsauit, ea ratione, quia constitutus in mortis articulo non praesumitur nec est credendum aliquid iniustum, seu animo nocendi facere, nec dolum seu fraudem machinari. l. si quis in graui. §. si quis moriens. ad Syllania num, dicendum est huiusmodi contractus, & si aliquando id pertulerit & comminatus fuerit, nos contrahere ea occasione, sed

omnem fraudis suspicionem excludenda esse. Et sic dicebat eleganter Bald. in c. cum ecclēsia Viterana. de electione, quod quādo quis facit vtilem agere sibi licet probatur illum fecisse animo nocēdi alteri, astus ille non debet carere suo effectu. Et hanc partem, videlicet, quod licet fuerit comminatus substitutum, dicendo quod tenetur contrahere matrimonium cum concubina, adhuc potest contrahere & excludit substitutum per legitimationem filiorum naturalium, tenet Iaso. & alij relati per Franciscum Sarmiento in dict. l. sed & si quae situm de leg. 2. & Couarru. in. 4. 2. p. cap. 8. §. 2. numero. 10. & est communis secundum Anto. Gomez. l. 9. Tauri. numero. 56. & secundum Menchaca. libro. 5. quæst. usus frequentium. cap. 41. numero. 5. Quæ sententia non solum procedit, & intelligitur vera in bonis patris relictis per fideicommissum, si sine liberis detedat, verum etiā in bonis majoricatus, quod talis filius legitimatus per matrimonium contra eum à patre cum concubina in articulo mortis excludat patrum fratrem possessoris majoricatus, & succedit ipse filius legitimatus, etiam si pater possessor majoricatus fuerit comminatus eius fratrem, quod tenetur cum concubina contrahere ad excludendum illum, adhuc talis filius legitimatus succedit in majoratu excluso patruo, ex supra dicta resolutione, quicquid in contrarium nonnulli attenterint.

Ex qua resolutione reuocatur in dubium, vtrum si pater cum non haberet filios naturales fecit alii donationem in magna quantitate suorum bonorum, & iste donatarius postea contraxit matrimonium cum concubina, ex qua filios naturales habebat: quod nunc inquirimus est, an quemadmodum per superuenientiam filiorum legitimorum reuocatur donatione, ex. l. si vñquam. C. de reuocandis donationibus, sic per legitimationem filiorum naturalium per subsequens matrimonium, cum concubina. Et non reuocari tali donationem, tenet Bald. l. 1. C. de inofficiois donationib. numer. 17. & est communis. secundum Alciat. in Rubrica. de. liber. & posthum. numero. 43. & plures relati per Tiraquell. dicta. l. si vñquam verbo, suscepit liberos. numero. 64. Nam talis donatio subintelligitur reuo-

reocari ex. l. dispositione si filios habuerit, intelligenda est de legitimis argumento. l. generaliter. §. cum autem, ibi, Sine iusta fibole, C. de institutio. ergo per legitimationem naturalium, non reuocatur praedicta donatio. Ex aduerso tamen imo, quod talis donatio reuocetur per legitimationem filij naturalis, tenet Socinus in rubri. de libe. & posthu. & relati per Tiraquell. vbi supra. Quorum fundamentum est, nam si aliquis sit grauatus, vt restituat bona, si sine filijs legitimis decesserit, si habeat filios legitimatos ex matrimonio, cum concubina sequitur, talis legitimatus excludit substitutum, & facit deficere conditionem fideicommissi: tenet Iaso. in. 1. generaliter. §. cum autem. num. 7. C. de institutio. & relati per Costa in. cap. si pater. 1. par. verbo, si absque liberis. num. 50. de testamentis. lib. 6. Sed licet hęc vltima opinio tot Doctor. confirmetur, verior in puto iuris videtur. 1. opinio, supra relata, videlicet quod talis filius naturalis legitimatus non excludat neque irritam faciat donationem factam à patre, ea ratione. Quia aut legitimatus erat iam natus ante donationem, & tunc repugnat menti ex verbis tex. in. l. sivnquam. Aut fuit natus post donationem & tunc per eius natuitatem, cum tunc temporis non sit legitimus non reuocatur donatio: ergo nec post quam legitimus factus est cum in omnibus his casib⁹ repugnet verbis & dispositioni. d. l. si vñquam, quæ per natuitatem filij legitimis inquit solum reuocari donationem antea factam: sic tenet Decius illa. l. intelligendo. in. l. posthumo nato. colu. fin. C. de contra tabulas Anton. Rubeus consilio. l. num. 8.

Sed cum in prædicto nostro articulo actum sit, de matrimonio contracto, per quod filius naturalis legitimus efficitur, videndum est, quis proprius filius naturalis dicatur, vt per matrimonium subsequens efficiatur vere legitimus. Pro cuius articuli cognitione illud est prænotandum, quod antiquo iure Romanorum erat concubinatus permisus, vt posset quis retinere vxorem, ad quam haberet affectionem, tanquam ad vxorem propriam, & legitimam, quod inter solutos id erat permisum, & existimabatur tanquam matrimonium, & ipsa debebat esse vñica domi retenta, vt con-

stat per totum titulum de concubinis. item legati. §. pari refert. de lega. 3. l. eum qui duas. C. ad. l. Iuliam. de adulterijs. gloss. fin. in principio. instituta. de patria potest. consonat. l. 2. titu. 14. part. 4. nec illis temporibus hoc vitium permettebatur, siquidem vt maiora mala euitarentur & excusarentur propter incontinentiam, & difficilem concupiscentiæ naturam argumento. cap. quia sanctitas. 50. dist. inquit text. quod pauci sunt, qui ab huiusmodi stimulo carnis & concupiscentiæ liberentur. cap. quid sit. 33. quest. 5. C. de his. 28. dist. Quæ ratio non dissimilis erat ab ea, quæ nostris temporibus viget, vt euitentur grauiora pericula loca publica, & lupanaria; & scorta per ciuitates commorari permituntur, vt tenet gloss. cap. inter opera de sponsalibus communis, & plurima in proposito adducit Ioan. Corras. libr. 1. miscellanea. cap. 3. num. 32. cum ad maiora mala euitanda minora permituntur in republica. cap. duo mala. ca. nerui. 13. distinctione.

Quod etiam possumus considerare alia ratione, quia huiusmodi concubinatus in. l. veteri permittebantur, vt habebatur Geneeos. capit. 16. capit. 21. 37. vbi Abraham duos filios habuit, alterum de ancilla &c. & de Iacob, & de Lamec, id etiam legitur. Vt enim ex tali concubinatu filij eo tempore naturales dicerentur & vere essent, debebat esse inter solutum & solutam, & ex vñica & in domo retenta, vt maior certitudo filiorum haberetur, & quod à principio cum eam recipiebat vir protestaret, se eam in concubinam recipere. Sic per totum titu. C. de naturalibus liberis. authentico, quibus modis naturales efficiantur legitimis. §. sancitum, authentico quibus modis naturales efficiantur sui. §. si quis autem. l. si quis officium. de ritu nuptiarum. cap. innotuit. de electione. ibi. Ab eo ex quadam ingenua & non conjugata iusce ptum. glo. cap. tanta, qui filij sint legitimis. gloss. ver. manceres. cap. nisi cum pridem. de renuntiatione. Barto. l. ex facto. §. si quis rogatus. ad Trebellia. Bald. l. cum acutissimi. C. de fideicommissi. & relati per Emanuel Costa. l. Gallus. §. & quid si tantum. vltima part. numero. 60. ff. de liber. & posthu. Xuarez. l. 1. titulo. 6. lib. 3. fori. R. b. Rojas

morta vxore contrahat matrimonium cum concubina, talis filius legitimatus per subsequens matrimonium non excludit à primogenitura nec majoricatu filium. 2. genitum ex vxore legitima cum illa bona non sint de successione patris, iure hereditario, & sic filius legitimus statim quod natus est habuit ius considerabili ad illa bona, etiam in vita patris, cui nō intendit ius canonicum per legitimationem naturalis in iure iam quæsto preiudicium inferre. Quam sententiam esse verissimam & magis communem tenent plures relati per Ioan. Rojas in epithome successio. cap. 11. num. 16. & testet Molina & ab eo relati libr. 3. de primogenijs. cap. 5. Et ita tenendum est, licet contraria sententiam imo quod talis filius excludat filium legitimum. 2. genitum ex legitimo matrimonio etiam si postea naturalis primogenitus sit legitimatus, teneat Bartolini. l. Gallus. 9. & quid si tantum de libe. & posthumis. nume. 24. & licet hanc defendat Couarr. in. 4. 2. par. cap. 8. 6. 2. num. 28. Sed prior sententia tenenda est. Quæ sententia usque adeo vera est, quod etiata si filius legitimus ex legitimo matrimonio non sit maior natu ex antecedenti matrimonio, sed sit secundus, vel tertius vel in ulteriori gradu constitutus, adhuc nō excludit à primogenitura per filium naturali primo natum & postea per subsequens matrimonium legitimatum: nam qualitas filiorum legitimorum in quoque gradu sint, videlicet, primi. 2. 3. & reliquis est de presenti considerabilis, vt nō possit illi derogare, per sequentem legitimationem & fictionem: nam primogenitus in majoricatu transmisit ius primogeniturae, in suos legitimos descendentes ordine successive, argumento. capi. quam periculosem. 7. quæst. 1. & cap. licet. devo. &. l. 40. Tauri. & l. 2. titu. 15. par. 2. vt resoluti Tiraquell. de primogenitura, quæ. 127. 40. & Couarr. in practicis quæst. cap. 38. nume. 6. & nume. 12. Emanuel Coltade successionem regni Portugalie. pagi. 8. 9. &. 185. & Molina de primogenijs. Hi. pa. l. b. 3. capit. 6. pertotum. Cum igitur filij nati ex legitimo matrimonio per transmissiōnem constituentis majoricatum, habeat ius quæsumum in vita possessoris, & sit hoc ius considerable in omnes filios legitimos possessori, non excluduntur, & si minor res sint, per filium naturalem maiorem natu. Quod ex collaudetur, nam cum receptum sit, & verissimum, quod descendentes legitimi ex primogenito indistincte præferentur in majoricatu omniaibus alijs consanguineis proximi oribus ultimi possessoris ea ratione, quia cum ex primo institutore vocati sint legitimi, illi qui legitimo iure descendunt ab institutore habent ius considerabile, statim cum nati sunt ad primogenitum, & non à possessori. Vnde & si possessor habeat filium naturalem natu maiorem, non consequitur aliquid ius ex institutore, cum legitime natus non sit, sed à possessori, cuius ius non est considerabile in huiusmodi majoricibus. Bene tamen verum est, quod iste ultimus possessor si sit legitimus descendens ex institutore, legitimi ex eo procedentes succedunt, habito respectu ad illum exclusis his, qui proximiores sunt institutori. Nam regula est verissima in materia successionis majoricatus, quod linea succendi semel occupata semper est continuanda & perpetuanda in omnes descendentes, & sic semel exclusus semper manet exclusus, vt in. cap. 1. de natura successionis feudi. Et hæc est communis quam resoluti Couarr. in practicis quæstioni. cap. 38. num. 6. & 2. & Molina lib. 3. de primogenijs. ca. 4. num. 13. & capi. 6. num. 29. vt probat lex. 12. titu. 15. par. 2. ibi. [Que viniisse por linea derecha.]

Quo fit, vt si præmoriatur qui erat possessor majoricatus, non relistik filii legitimis & concurrent duo transuersales patruus frater minor & Ultimi possessoris, & non pos eiusdem Ultimi possessoris quanuis in specta utriusque persona patruus sit proximior, & prima facie videretur prærendus iuxta dict. l. partitæ, tamen re vera nepos erit præferendus, quia eius auus occupavit locum & lineam succendi sibi, & posteris suis descendentiibus, & sic excludit patruum. Et est ratio, quia etiam in materia non admittente representatione, qualitas linea facit locum representationi, ad excludendum eum, qui est extra lineam, vt tenet gloss. in. l. cum ita. in fideicomisso, delegatis 2. singularis secundū Costa in tractatu de successione regni. pagi. 103. vt supra resoluimus.

S V M-

GLOSSA DECIMA sexta principalis de filio spurio vel illegitimo & de legato illi relicto a patre.

S V M M A R I V M.

- 1 Explicant doctores, qui hanc declarat materiam.
- 2 Spurius est nomen generale comprehensens omnes filios natos ex coniunctione vagae, sine lege, sine honestate.
- 3 Spurius propriè dicitur qui est natus ex coitu à in reprobato.
- 4 Ius naturale nihil quod turpe sit appetit.
- 5 Nulla coniunctio carnalis admittitur, nisi illa, quæ ius naturale docet ex legitimis nuptijs.
- 6 In re etiā rego spurius sunt detestabiles.
- 7 Spurius ignobiles Deo abominabiles, neq; fortis in bello, neq; stabiles in fide.
- 8 Spurius infames infamia iuris, & sic non dicuntur de domo neq; de familia patris.
- 9 Non est erubet, condūnatur ex parentibus abiectis, & ignobilibus si propria decorarentur virtute.
- 10 Ad coercendos incontinentes statutus ius, vt spurius patribus non succederent.
- 11 Spurius sunt inhabiles ad beneficia ecclesiastica.
- 12 Omnis dispensatio est odiosa & non extendenda ultra casum, de quo loquitur.
- 13 Spurius omnibus bonis patris qualitercumq; & quomodo curq; ad illum pronenant sunt incapaces ex motu proprio. P. q. quinti.
- 14 Potest clericus etiā de bonis intuitu ecclesie quæ stis filiam spuriam dotare, dum quintū quod pro alimentis poterat illi dare non excedat.
- 15 Expenditur. l. 10. Tauri, & l. 8. titu. 8. libr. 5. recopila.
- 16 Si spurius diues sit, vel habet unde se alii nō sunt a patre prestant, illi alimenta.
- 17 Natus ex damnabili, & punibili coitu non succedit matri.
- 18 Expenditur. l. 9. in legibus Tauri.
- 19 Filius clericis indistincte prohibitus est succedere matri, vt expenditur. l. 8. titu. 8. libr. 5. recopila.
- 20 Spurius clericis etiam consanguineis matris succedere non potest.
- 21 Clerici in honestate & continentia omnibus præcellere debent.
- 22 Clericus non solum debet esse sine crimine, sed debet virtutibus abundare.
- 23 Filius legitimi honore parentū & dignitate gaudet.
- 24 Filius naturalis gaudet nobilitate patris, licet

mater sit ignobilis.

25 Etiam si spurius à principe legitimetur non gaudeat patris nobilitate ubi expenditur. l. 20. titu. de los alcaldes, de hijos dalgo, lib. 2. recopila. & l. 6. titu. de los hidalgos, lib. 6. recopila.

26 Spurius parentum arma portare non possunt.

27 Spurius ut ab alijs legitimis distinguantur portant in armis & scuto linea migrans, hoc est, syna bandada arruebata.

28 Spurius non sepeluntur in sepulchro maiorū solum deputatum legitimis descendencibus.

29 Expenditur. l. 13. titu. 10. libr. 3. fori. l. 6. & 7. titu. 7. libr. 5. ordina. & l. 7. & 8. titu. 11. libr. recopila.

30 Leges retractus, ut consanguineus possit rem retrahere pro tanto non haber locum in spurio.

31 Spurius non sunt de cognatione.

32 Respectu matris spurius dicuntur de linea & consanguinitate matris, & quantum ad illam habet locum, tractus.

33 Tutor vel curator ex linea patris non datur spurius in uitis patris consanguineis, sed officio indiciis illi assignatur.

34 Cum spurius non admittantur ad successionem parentum, non admittuntur ad uicias consanguineorum patris.

35 Spurius non succedunt in iure patronatus parentum.

36 Tam ex testamento quam alia forma non potest pater spurius substituere.

37 An pater posuit filio legitimio substituere filium spurius, habitum in sacerdotio.

38 Expenditur. l. 15. cut bonis de vulgari.

39 Quānis pupillaris expressa continet in se tacita vulgarē, hoc tamen deficit in filio spurius.

40 Propter incapacem substitutus permitetur quæ de cedere pro parte testatum, & pro parte intestatum.

41 Ante dispositionem l. 1. quoniam in prioribus. C. de in officio testamento valebat onus inunctum legi timi filii.

42 Reprehenditur opinio Emanuelis Costa.

43 Respectu legitimorum melioratio tertij consideratur legitima.

44 Expenditur. l. 6. titu. 8. libr. 5. recopila.

45 Si spurius instituatur a patre non potest illa bannaretinere, sed tanquam aliena restituere.

46 Restituatio per talium spuriis est facienda ventibus ab intestato, & illis negligentibus potere intra duos menses deferuntur si co.

47 Explicatur. l. 1. C. de naturalibus literis.

48 Si legitimo heredi aliquid relictum est a patre ve spario restitutus, priuat, vt indignus & succedentes venientes ab intestato; si vero extraneo relinquatur vt spurius restitutus, fisco tenetur restituere, non statim, sed sequuta condicione etiam in anima iudicio.

390: Glossa decimafesta princip.

- 49 Expenditur. l.ex facto. §. Julianus de vulgari.
 50 Lex penalia non habet locum in foro conscientia.
 51 Expenditur. l. Titio, & ei qui capere non patet.
 52 si detur locus iuri accrescendi requiratur, quod
 portio continenti quamq[ue] deficit.
 53 Qui accommodauit fidem de restituendo incap-
 ac, q[uo]d tenet statim ante condemnationem refe-
 tuere, communis contra alteram communem.
 54 Explicatur. l. predonis locq[ue] de petit. de, habe-
 ditatis.
 55 Cui fisco seculari an ecclesiastico predicta bona
 sint restituenda.
 56 Etiam causa conditionis implenda non sunt spu-
 riora aliqua bona relinquenda.
 57 Quamvis pater faciat in testamento spuriū
 centum sibi inuicisse non sicut eius confessionis
 nisi aliter id probetur.
 58 Cum fraus & dolus non presumantur in iure
 qualiter presumatur potius ignorancia, quād aliis.
 59 Et si pater nomine filij spuriū emerit aliqua bona
 cum id fiat in fraudem legis non vales respectu
 spuriū.
 60 Spurius qualiter matrē succedit explicatur.
 61 Explicatur. l. heredibus. §. Titius ad Trebellium.
 62 Spurius si non stans legitimus, neq[ue] est ex damnabili
 coitu est legitimus heres matris.
 63 Mater grauata hereditatem restituere, si sine li-
 beris decesserit, si habeat filium spuriū non ex
 coitu damnato an excludat substitutum fidei-
 commissarium, communis contra alteram com-
 munem.
 64 Si mater, que non poterat ex coita aliqua pena
 damnata, si spurius filium exhibet et competit
 illi querela.
 65 Expenditur ratio propter quam praeferit matris
 habetur pro exheredatione.
 66 Attento iure nouiori praeferit matris non habe-
 tur pro exheredatione, nisi causa ingratitudinis
 inferatur, communis contra communem.
 67 Plurima conceduntur spuriis ex parte matris,
 quando ex coitu damnato non sunt vel legiti-
 ni stant filii.
 68 Quemadmodum legitimus consequitur male
 alienata per patrem, sic spurius male alienata per
 matrem.
 69 Spurius consequitur suam legitimam ex parte
 matris, licet inuentarium non faciat, sicuti legiti-
 mis ex patre.
 70 Spurius excludit ascendentis, & agnatos ex par-
 te matris.
 71 Expenditur. l. titu. 13. p. 6. & l. 9. Tauri:
 72 Assignatur ratio propter quam natus ex matre
 illasit non succedit matri.

100 Cfr

De filio spurio. &c.

- 100 Circa filiorum eductionē nullū discrimen consti-
 tuitur inter illegitimos & naturales seu legitimos.
 101 Legatum pro alimentis dicitur pium, cum com-
 munis contra quamplures.
 102 Vtrum alimenta bac sint prodignitate spurijs
 prestanda vel illa, qua tantum corpori necessaria
 sint, communis contra communem.
 103 Attento iure regio quantum honorū potest pater
 pro alimentis filio spuriō relinquare.
 104 An si hoc quantum, quod relinquitur filio spuriō,
 sit excessuum pro alimentis posse minui, com-
 munis contra communem.
 105 Expenditur. l. 9. & l. 10. Tauri que inter se vi-
 dentur disidere.
 106 Fundum relictum spuriō pro alimentis, utrum
 possit ab illo vendi seu alienari.
 107 si pater filio spuriō non assignavit alimentorum
 quantitatē compelli possunt heredes vel venientes
 ab intestato illa prestare.
 108 Alimenta sunt ab heredibus prestanda spuriō
 secundum facultatem partis.
 109 Coram quo iudice sint petenda alimenta.
 110 Causa alimentorum est summaria.
 111 Quod dicantur dies festi, & qualiter apud anti-
 gnos accipiebantur.
 112 Etiam spuria filia compellitur pater dotem pre-
 stare.
 113 Causa alimentorum, an possit diebus feriatis peti-
 & tractari, communis contra communem.
 114 Alimenta praeferita non summarie, neq[ue] in die-
 bus festiis, sed via ordinaria peti debent, ubi ex-
 penditur. l. 35. titu. 2. par. 3.
 115 An personis alimenta, quia se filiū testatoris dicit,
 generat prastare cautionē, quod si condemnetur
 restitues illi prastita, communis contra communem.
 116 Interim quod penderit super matrimonio, sunt
 prestanda alimenta uxori.
 117 Si spurius habet unde seculat, non sunt illi presta-
 da alimenta.
 118 Mater tenetur per triennium infantem atere.
 119 Alimenta, que prestantur spuriō extenuant, filio
 rum legitimorum legitimam.
 120 Etiam de bonis inuita ecclesia quesitis pater co-
 pellitur filiam spuriam dotare.
 121 Licet spurius alimenta concessa consumperit po-
 test iterum illa petere.
 122 Verum transactio super futuris alimentis valeat
 si iuramentum interueniat communis contra
 communem.
 123 Quemadmodum & pater tenetur spuriō alimen-
 ta prestare, sic & spurius patris.
 124 Vtrum pater possit spuriū heredem inservire,
 vel aliqua bona propter quintum relinquere, sub ea
 conditione, si consequatur legitimacionem à prin-

391

- cipe, communis contra communem.
 125 Vtrum hereditate adita pervenientes ab intestato posse principis in eorum praividicium spuriū
 legitimare, communis contra communem.
 126 Quamvis dominū adquisitio sit eius modus, de in-
 tenui introductus ipsum tamen dominium, cum
 sit de iure gentium non potest sine iusta causa tol-
 li per principem.
 127 Clausula in legitimacione spuriū, & illegitimi-
 orū solita apponit per principem, scilicet, sine praividicione
 venientium ab intestato sit alicuius effectus cō-
 munis contra communem.
 128 An predicta clausula intelligatur, etiam de tradi-
 versalibus.
 129 Verba, legitimis heredes comprehendunt omnes
 venientes ab intestato.
 130 Legitimatio spuriū facta per principem non exclu-
 dit eos, quis virtute fiduciamis succedit vel eos,
 quos testator à successione excludere non potest.
 131 Quando princeps ex certa scientia possit praividicare
 iuri alicuius.
 132 Pater in legitimacione spuriū tenetur exprimere
 an habeat filios legitimos.
 133 spurius legitimatus vt succedat patris non cense-
 tur legitimatus ad succedendum in vinculo, seu
 maioratus in quo pater est, cum non à patre, sed
 ab alio proueniatur.
 134 Quod, adeo procedit triam si in tali legitimatio-
 ne sit apposita clausula ex certa scientia, & de
 plenitudine potestatis.
 135 In supplicationibus semper sunt illa exprimen-
 da, que possent mouere principem ad denegandum
 petum.
 136 Si pater non habet filios legitimos non tenetur
 in legitimacione filij spuriū citare eos, qui sibi pos-
 sunt succedere ab intestato.
 137 spurius in praividicium substituti dati legitima-
 ri non potest.
 138 Si spurius bona relinquit a patre, si à principe
 legitimetur, non tenetur eos, qui ab intestato suc-
 cederet possunt, citare.
 139 si spurius legitimetur, vt patri succedit, & pa-
 tri illi relinquit minus legitima non potest agere
 spurius ad supplementum.
 140 Si filius spurius in vita patris legitimetur, & sic
 à patre praeferitus, an rumpat testameū patris.
 141 An per superuenientiam filij spuriū legitimata
 reuocetur donatio alicuius facta, communis contra
 communem.
 142 Expenditur. l. 6. vñquam C. de renocandis dona.
 143 Explicatur. l. 8. titu. 4. par. 5.
 144 Constituirur discrimen inter legitimatos per res-
 criptum principis, & legitimatos per subsequentes
 matrimonium.

B64

145 Vtrum

- 145 Vtrum legitimatio spuriij iam facta tollatur.
per sapientiam legitorum filiorum.
146 Cessante causa non cessat dispositio post effectum
consummatum.
147 Habet facultatem legitimandi spurios, & adul-
terinos, ex positis legitimare veroque morbo labora-
entes.
148 Singularis examinatur quasi de filio incer-
tus.
149 Filius ad tempus de iure prohibitum, non retro-
habitur.

*Declaro que por quanto despues de casa-
da o clero, huue un hijo en una mu-
ger soltera o casada.*

IN hac clausula agitur de filiis. Circa quam videtur est pri-
mo, qui sint scribentes qui de-
hac materia tractant. Secundo
quis proprius spurius dicitur, & quibus bo-
nis, vel actibus seu rebus propter eius de-
flectum succedere non posse. Tertio quid
possit illi pater pro alimentis relinque-
re, & utrum sint illi necessario alimenta
praestanda. Quarto an spurius possit per
principium legitimari, ut succedat in bonis
patris, vel alterius.

Principio quidem hanc materiam tra-
ctant Doctores in authenticis, quibus mo-
dis naturales efficiantur sui. §. fin. authenti-
ca, ex complexu. C. de incestis nuptijs. au-
thentica licet. C. de naturalibus libe. glos.
in. §. nonissime. Instituta ad Orificium.
Barto. & Doctores. I. f. de his quibus, vt in
dig. in. l. si spurius. ff. vnde cognati. Vigilius
in. §. vulgo quæstos. de successione agnato-
rum. Cinus in authenticis, itaq;. C. comuni-
nia de successionibus. Mattheus de Affili-
etis decisione. 96. Guillermus Benedictus.
c. Ray nuntius, verbo relinquit. nu. 5. Ioan-
Baptista. l. si qua illustris. C. ad Orifica. Ga-
briel Paleotus, de nothis & spurijs. ca. 43.
Pinellus. l. 3. num. 21. ca. de bonis materni.
Iulius Clarus lib. 3. sententiarum. §. testa-
mentum, quest. 31. Palacios Rub. in repeti-
tione. c. per vestras. §. 3. nu. 13. Coutar. de
successionibus ab intestato. nu. 13. & in. 4.
2. part. 8. §. 5. num. 3. Anto. Gom. l. 9. Tau-
ri. Dueñas. regula. 66. Rójas in epithome
successionum. c. 20. Gregorius Lopez. l. 11.
titu. 13. par. 6. Sarmiento lib. 1. selecta. ca. 1.
num. 11. Costa. c. si pater. 2. par. verbo, bona

omnia. num. 13. Rodericus Ximenes. l. 1. tio-
de las herencias. lib. 3. fori. num. 17. Tellus
Fernandez. l. 9. Tauri. nu. 13. Molina. libr. 1.
de primogenitis Hispa. c. 4. num. 44. & 46.
Ioanites Garcia de expensis. c. 3. nu. 21. Di-
dacus Perez. l. 22. titu. 3. libr. 1. ordinamen-
ti. Aluarado de coniecturata mēte testato.
lib. 2. c. 3. num. 55. cum sequentibus. Anto-
nius Lara. l. 1. §. idem rescript. num. 7. cum
sequentibus. de liberis agnoscendis. Peralta.
l. hæredem. num. 72. de lega. 2. Segura. l.
colliari. 6. cum filiæ. num. 134. de vulga.
Anto. Menesius in rubri. de fidei commis-
sis. num. 19. Anto. Gama. in decisionibus
Portuga. decisione. 11. Menchaca. de suc-
cessio. creatione. lib. 1. §. 7. num. 35. Ad pri-
mant quæstionem igitur dicendum est,
quod spurius nomen est generale compre-
hendens omnes filios natos ex coniunctio-
ne yaga, & ex libera procreatione, sine le-
ge, sine honestate, & absq; matrimonio: te-
net Sanctus Thom. 2. 2. quest. 154. arti. 4.
idem in 4. sententia. distin. 33. q. 4. arti. 3. Al-
fonsus de Castro. lib. 1. de heresis. ver-
bo, coitus, secundum quam acceptanceum
continetur qui ex meretrice, & alijs, qui
vulgo quæsti dicuntur. l. vulgo. concepti
desatu hominum. l. si spurius. ff. vnde cog-
nati. sic & nati ex adulterio spurius dicun-
tur, authenticos, quibus modis naturales
efficiantur sui. §. fi. collatione. 7. gloss. ver-
bo, coniugata. cap. innotuit. de electione.
Doctor. per tex. ibi in. c. tanta. qui filij sint
legitimi. Eadem ratione filius natus ex co-
cubina, ex consanguinea, vel affine, vel sa-
cerdote, vel ex moniali, vel ex nefario
coitu genitus, dicitur spurius. c. ad abolen-
dam, de filijs presbyterorum. Barto. l. fin.
de his, quibus, vt indig. Prepositus. ca. per
venerabilem. qui filij sint legitimi. Vbi te-
net, quod etiam filius natus ex seruo & li-
bera dicitur spurius. Proprietatem & se-
cundum veram acceptanceum spurius dici-
tur, qui est natus & procreatus ex coi-
tu à iure reprobato. Nam licet naturales
sint iure canonico reprobati, iure tan-
tum ciuii fuerunt permitti, & sic spurius
omni iure sunt reprobati, vt in authenticis
quibus modis naturales efficiantur sui.
§. fin. authenticas, ex complexu. C. de in-
cestis nuptijs. gloss. in. principio. instituta
de adoptio. & sic cum in coitu à iure re-
probato nulla sint vineula naturalia in
procreatione, sed libera, sordida, & effrena-

ta

ta libido, sine lege, sine honestate, absque
matrimonio, tali coniunctione, nati pro-
prii spuriij appellantur, quia contra legem
naturalem, diuinam, imperiale, & cano-
nicam, nati sunt. Nam naturale ius nihil
quod turpitudinem secum praeserat, sed
semper quod bonum est amat. Vnde li-
cet maris & foeminae coniunctio, libero-
rum procreatio communè sit. hominibus
cum brutis multo nobilis in hominē re-
peritur: nam illa promiscue coniunguntur
at verò homines nullam coniunctionem
admittere debent, nisi illam, quam natura-
le ius docet ex iustis nuptijs procedens.
Iure etiam diuino, vt habetur Genes. 21. cap.
non erit hæres filius ancilla cum
filio libera, & filii legitimi Galaad dixer-
unt fratri suo spuriu Lephte, Hæres in do-
mo patris nostri esse non poteris, quia de-
meretrice natus es. Habetur in. c. dicat ali-
quis. 32. q. 4. & in cap. non omnis. 32. q. 2.
& Sapientia. c. 3. adulterorum filii abomi-
natio sunt Deo. Habetur in cap. penulti-
mo. 56. dist. & Deuteronomij legitur ca. 3.
Non ingredatur Manzer in. ecclesia, &
Paulus. r. ad Corinth. Filij vestri illegitimai
immundi sunt. Iure etiam canonico sunt
reprobati, vt habetur. c. per venerabilem.
c. tanta. c. lator. qui filij sint legitimi. ca. vi-
duam. 34. distinct. ca. quid est. 35. quest. 7.
cap. cum haberet. de eo qui duxit in matri-
monium. Iure etiam ciuii haec fuit dete-
stata coniunctio iuxta tex. in. l. si spurius.
ff. vnde cognati. l. si suspecta. de inofficio so-
testamento. y. vulgo quæstos. Instituta, de
successione agnatorum, authenticas ex co-
plexu. C. de incestis nuptijs. authenticas
quibus modis naturales efficiantur sui. §.
fin. Iure etiam regio sunt detestabiles. 1. 8.
cum sequentibus. tit. 13. part. 6. l. 22. titu. 3.
libro. 1. ordinam. l. 2. tit. 3. libro. 5. ordinam.
1. 6. titu. 8. libro. 5. recopilationis. l. 9. in. ll.
Tauri. Cum igitur a dicitur legitima pro-
les, qua omni iure permitta est, qualisque
in matrimonio reperitur & ex eo nati fili-
ji legitimis appellantur, sic & econue: so-
qua ab huiusmodi forma declinat & auer-
titur, yaga, absque honestate, & absque le-
ge fit, de testabilis coitus iudicatur &
ex eo nati filij spuriij appellantur. Ex
quo dicebat Cardina. in capit. si gens An-
glorum. 56. dist. quod spurij sunt geniti in
offensam Dei, & in contemptum matri-
monij: facit cap. penultimū. 56. distin. in-

10

ve causa succederent, ut ex supra relatis iuribus constat, & sessione. 25. Concilij Tridentini, cap. 13. incipit. Ut paternz incon-
tinentia. Ex quo tex. apparet ita esse abominabiles Deo spurious, ut in ecclesijs, in quibus patres beneficia habent, vel habuerint succedere non possint: Quod ex eo fit, ut vitium paternu & libido refrenaretur. Et hanc rationem in ecclesiasticis beneficijs, & dignitatibus pontifices consti-
tuerunt. ca. præsentium. c. extramissa. c. Michael. cap. dilectus de filiis presbyterorum. cap. apostolica. 8. quest. 1. glos. verbo, volumus. c. statutum. de hereticis, libro. 6.
Quo fit ut si filius sacerdotis sit dispensatus a pontifice, ut possit obtinere quam-
cunque dignitatem, non obstante defectu natalium, propter hæc dispensationem non poterit habere beneficium ecclesiasticum nisi in dispensatione fiat mentio de tali beneficio obtentione, tenet Innocentius. cap. dilectus. cl. 3. de præbend. Felin. cap. veniens. cl. 1. de accusatio. Hippolytus singula. 293. Ea ratione, nam cum omnes dis-
pensationes sint odiose. cap. non potest. de pub. lib. 6. cap. 1. §. fin. de filiis presbyterorum, eodem lib. sunt restringendæ ut non extendantur ultra casum, de quo loquuntur. Quæ sententia non solum in filiis clericorum obseruanda est, verum & in eorum nepotibus ut non possint in beneficijs parentum succedere. Sic docet glo. ca. ad extirpandas. vbi glos. & Doctores. nu-
mero. 8. de filiis presbyterorum. ne beneficia ecclesiastica iure hæreditario possideantur, quod iura detestantur & prohibent, ut in cap. 1. de filiis presbyterorum. ca. ad decorem. ca. extramissa. codex titulo, cap. 1. de præbend. cap. ad decorem. de institu. ca. consuluit. de iure patronatus, tra-
dit Petrus Rebiffus in præxi beneficia. c. de dispensatione super defectu natalium. in principio. & Nauarro. ca. si quando de rescript. Quæ sententia ita demum versatur in filiis clericorum, ut sint ab omnibus dignitatibus, beneficijs, honoribus, & etiam bonis patrimonialibus, vel alijs qui buscunque qualiter cunque quæstis alie-
ni & desituti, siue intuitu paupertatis, do-
tis, aut alterius cuiuscunque p[ro]i operis, vel alio quocunque titulo, ut constat ex mo-
tu proprio P[ro]i Quinti, cuius titulus est, Re-
uocatio facultatum testandi & disponen-
di de rebus ecclesiasticis, ut constat ex eo

dem motu proprio, versiculo. De hinc ve-
ro. Bene tamen verum est, quod si clericus habeat filiam, licet ex dicto motu proprio prohibeat illis, ut neque intuitu dotis illis relinquere possit aliquid pater, tam si filia est ita pauper, ut vnde se possit do-
tare non habeat, poterit clericus, id quod per viam alimentorum tenebatur illi dare, quod omni iure debetur eti filiis quo-
cunque vitio sint geniti, poterit, inquam, pater illa alimenta, quæ necessario illipre-
stare tenebatur in viam dotis assignare, &
dare filiæ usque ad quantitatem alimento-
rum, neque illam quantitatem in animæ
iudicio, neque in exteriori foro potest ex-
cedere, parentibus, vel alijs donando, ut fi-
liæ postea donent, quia onus pro rorsus
fraudem ut ad filium, vel filiæ proueniant
excludit. Ex quo merito rejicienda venit
opinio Couarr. in. 4. 2. part. c. 8. §. 6. nu. 10.
dum habet posse patrem iure regio relin-
quere filio spuriu quantum bonorum,
etiam si filius sit ditissimus, quod etiam
tenuit Gregor. Lopez. l. 10. tit. 13. part. 6. q[ui] quidem verum non est, ut constat ex. l. 10.
Tauri. & ex. l. 10. Tauri, & ex. l. 8. tit. 8. li-
bro. 5. recopilationis, quæ solam permit-
tunt parentibus donare, spuriis quintam
partem bonorum eo casu, quo alimenta
illis præstare tenentur. At vero quando si
ius spurius diues est, & habet vnde se ale-
re possit, non tenetur pater aliquid illi re-
linquere. l. si quis à liberis. §. sed si filius, de
liberis noscē. l. f. §. ipsum autē filiū. C. de
bonis quæ liber, & sic tenet plures relat[er] per Bald. Nonellum de dote. 1. par. priuilegio. 16. colu. 2. Tellus Fernandez. d. l. 10.
Tauri. & tenet Menelius in authentic. res
quæ. C. communia de legatis. nu. 74. Mo-
lina de primogen. Hispa. c. 15. nu. 47. Joan.
Garcia de expensis & incleratio. capit. 4.
nu. 22. Quod intelligo quando officium
seu artificiu, quo filius potest se alere, sit
honestu ipsi & honori parētu, secus si igno-
miniosum est, & in dedecus honoris par-
tis, quia tūc tenetur illi pater alimēta præ-
stare, & si possit aliter se alimētare, sic pro-
cedit opinio Cou. & Gregorij. Redēudo ig-
tur ad institutū, vnde digressi sumus, vlg:
adeo clericoru filii sunt omnino detestabi-
les, ut non solū patri, verū neq[ue] matri succe-
dere possunt. Pro qua sententia aduerte,
quod atēto iure cōmuni natus ex dānato
& prohibito coitu non succedat matri. antb.
quibus

quibus modis naturales efficiantur sui. l. f.
gl. in. §. n[on]quisime. Insti. ad Officiū. Bar.
17. fin. num. 4. ff. de his quibus, ut indignis.
Decius confilio. 31. Ioan. Baptista, dict. l.
siqua illustris, numer. 75. Paleotus de no-
this & spurijs. capit. 43. Et licet hodie at-
tentat. 1. 9. Tauri, solum ad filios spurius
natatos ex coitu, pro quo mater incurre-
re possit in poenam mortis extendatur, &
verificetur, itaque omnes alij spurijs atten-
ta. d. l. 9. possint matri succedere, licet ex
dānato, & punibili coitu sint natū, ut te-
nus Tellus Fernandez in. d. l. 9. numer. 13,
vbi enumerat coitus, pro quibus mater pe-
nam mortis incurrit, tamen si talis spurius
sit filius clerici, semper & indistincte pro-
hibetur succedere matri ex testamento,
& ab intestato, etiamsi pro coitu, ex quo
procreati sunt, mater poenam mortis nō
incurrit, quod aperte constat ex. d. l. 9. &
1. supra proxima. Nam dum dicit, Manda-
mos que se guarda lo contenido en la ley,
&c. videtur velle extenderet & ampliare,
dict. l. 8. recopilationis, dum prohibet suc-
cessionem spurijs clericorum, in bonis pa-
tris, videtur etiam eisdem prohibere suc-
cessionem in bonis matris. Et sic prædi-
cam. l. 9. intelligunt Cifuentes numer. 5.
Tellus Fernandez numer. 34. & Antonius
Gometius, dicta. l. 9. & Rojas in Epitho-
ma successio. cap. 27. num. 3. Et si Gregor.
Lopez. l. 1. titu. 21. part. 4. in glos. magna.
intelligat quando talis filius clerici sit ha-
bitus ex publica concubina ipsius clerici.
Ex quibus deducitur quod atēta. d. l. quæ
solum loquitur de successione matris, ut
non possit filius clerici matri succedere,
cum nihil de parentibus dixerit, voluisse
in hoc relinquere sub dispositione iuris
communis, ut possit alijs agriatis ex parte
matris talis spurius succedere, argumento.
l. si vero. §. de viro. soluto matrimonio, iun-
cta. l. præcipimus. C. de appo. quod per-
pendit Grego. Lopez. in. l. 15. tit. 13. par. 6.
glos. magna. ad finem cuius opinio appro-
bari videtur in. l. 6. tit. 8. libro. 5. recopila-
tionis. ibi. Ni de otros parientes de parte
de padre, quasi aperte velit significare se-
cūs esse & diuersum in cognatis ex parte
matris. Et sic inerito rejicitur opinio con-
traria Antonij Gometij. d. l. 9. Tauri. & Co-
sta. in capit. si pater. 2. parte, glos. verbo,
bona omnia numer. 13. Et hoc est expres-
se determinatum in regno Lusitanæ li-
qui

bro. 4. titulo. 81. Sed iam hodie ex dict. mo-
tu proprio P[ro]i. Quinti. dispositum est,
quod si humilimodi consanguinei ex parte
matris sunt clerici non poterit illis succede-
re spurius clerici n[on]c ex testamento,
ne ab intestato. Quia omnia licet prop-
ter clericorum honestate, qui exteris oculis
prælucescere tenentur iuxta illud
Matthæi. 5. cap. sic lucent lux vestra cora
hominibus, ut videant opera vestra bona.
& Leuitici. cap. 52. Mundi estote, & misera-
damini, qui fertis vas a Domini. cap. tales.
23. distinct. capit. omnia sacramenta. capit.
per Esalam. cap. omnia sacramenta. quæ
stion. i. Roffensis contra Lutherum. arti-
culo. 25. Domini. titulo. 6. de sacramento
ordinis. cap. 9. Et sic dicebat Beatus Hi-
ronymus in epistola ad Oceanum colimi-
na penultima non sufficere sacerdotes es-
se sine criminie, & irreprehensibiles, sed
oportere ut abundent virtutibus, quia nō
sat est declinare a malo nisi faciat bonū,
& sic vestimenta animæ sacerdotis virtu-
tes dicuntur, ut ait Gratianus in. summa.
40. distinct. & habetur. cap. quomodo. cap.
sapiens de poenitentia. distinct. 2. Cum
igitur in spurijs clericorum sic iura statue-
rint idem & in alijs spurijs dicendum est,
videlicet, ut omnia auxilio sint destituti,
& si laicorum, vel secularium personarum
filii sint, cum in omni genere status, vel co-
ditionis hominum quo geniti sint eos iu-
ra detestentur. Quod manifeste ex eo con-
stat: nam & si alias filius legitimus gaudeat
honore dignitate, & nobilitate patris,
ut pote, quia majorum conditionem pro-
sequitur. l. cum legitimè, vbi glos. & Do-
ctores de statu hominum. l. filium. §. libe-
ros, de senatoribus. l. fin. titulo. 13. part. 4.
Bald. l. cum antiquioribus. C. de iure deli-
beran. Lucas de Pena. l. paulicias. colum. 2.
cap. de senatoribus. Abb. & Doctores. ca-
licit. de censibus. Tiraquellus. de nobilita-
te. cap. 15. in principio. num. 2. Laudensis
tractatu de dignitat. versiculo. 44. quæ in
Hispania appellatur hidalgia, ut in. l. 2.
titulo. 2. part. 2. ibi. La hidalgua y noble-
za, que viene de los padres. pulchre. Ota-
lora de nobilitate. 2. part. cap. 3. numer. 15.
Cassaneus in catalogo gloria mundi. 8. p.
consideratione. 8. Quod usque adeo pro-
cedit, quod & si filius sit naturalis gaudeat
privilegio, dignitate, & nobilitate patris,
licet pater sit illustris, mater vero abjecta,

dum tantum tempore concessionis posset inter parentes contrahi matrimonium. l.

²⁴ i. tit. ii. part. 7. l. 9. tit. 8. libro. 5. recopilatio-

nis tenet Couarru. in. 4. 2. par. c. 8. §. 4. nu-

mero. 2. cum sequentibus. Fortunius de

vltimo fine illatione. 8. Auendaño in suo

repertorio verbo, hijo natural, Antonius

Gomez. l. 79. Tauri, numero. 6. Otalora

de nobilitate. 2. part. tertia partis. capit. 3.

numero. 3. At verò filius spurius etiam si

per rescriptum. principis sit legitimatus

non potitur priuilegijs Hispaniae nobili-

tati concessis, nec liberatur à tributorum

contributionibus, vt dispositum fuit in

pragmatica Pincia facta anno. 1542. que

hodie habetur in. l. 20. titulo de los alcal-

des, de los hijos dalgo. libro. 2. nouæ reco-

pilatio. & in. l. vltima. tit. de los hidalgos.

libro. 6. recopilationis. Matienço in. l. 10.

titulo. 8. de successionibus. libro. 5. recopi-

lationis. gloss. 8. numero. 2. & 3. & facit. l. 3.

titulo. 15. part. 4. ibi. [Gran daño viene a

los hijos por no ser legitimos: primeramen-

te que no han las honras de los padres, &c.

Quo fit, vt tales spurij non sint de domo,

sive agnatione, nec de familia parentium,

vt resolutus Tiraquellus, de nobilitate. ca-

pit. 15. num. 25. facit. l. si spurius. hac par-

te. C. vnde cognati. Rochas de Curte, de iu-

re patronatus, verbo, ipse, vel is. numer. 13.

Didacus Perez. l. 1. titulo. 1. libro. 1. ordina-

ment. versiculo. 2. conclusio. Dicendum

est quod non poterunt portare insignia

parentum, nec arma familiæ patris: tenet

Bartol. in tractatu, de insignibus, & armis,

numero. 10. Tiraquellus, de nobilitate. cap.

15. numero. 13. Et sic in pluribus regnis, &

provincijs huiusmodi spurij incuto po-

nunt lineam nigrum transuersam in alijs

armis, quod est signum sive illegitimatis

& bastardia, vt ita loquar. Sic tenet Francis-

cus Marcus decisione. 1140. incipienti:

Quæritur an arma. 1. part. & Otalora de no-

bilitate. 2. p. 3. partis. c. 3. n. 1. Ex quo etiam

deducitur, quod si pater habet sepulchra

majorum, in quo solum qui ex ea familia

descenderint, sive heredes sint sive non,

dum tantum possunt in illa capella, vel se-

pulchro sepeliri. l. ius sepulchri. l. ius fami-

liarum. C. de religiosis & sumptibus fune-

rū. l. vel quæ pater. ff. eod. tradit Molina de

primoge. libro. 1. c. 24. n. 41. Joan. Garc. de

expensis. cap. 8. n. 4. Iuan. Gutierrez, de iu-

ramento confirmat. 2. par. ca. 41. in princi-

piæ matræ diguntur spurij & degene-

re & cognatione sua, vt in dict. l. si spurius.

& tradit Tiraquellus hanc sententiam ex

prele in dict. retractu à matre linea pro-

32ueniente. de. vtroq. retractu. §. 6. in prin-

cipio Rursus infertur, quod etiam alias

filijs in potestate patris constitutis sit dà-

dus tutor testamentarius l. i. de testamen-

tariatutela. §. permisum. instituta de tute

lis. l. 3. titu. 16. part. 6. Guillermus Benedi-

ctus in cap. Raynuntius verbo, tutores. 3.

parte de testamente. Pinellus in rubrica.

2. part. numer. 9. C. de bonis mater. Ioann.

Gutierrez in. §. su. instituta de hæredum

qualitate & differentia Baegatitulo de de-

cima tutori præstanda cap. 6. num. 1. cum

sequentibus. Auendaño de exequendis

mandatis regijs. cap. 4. num. 11. in tantu,

quod etiam filio naturali quibus potest

pater in testamento tutorem constituere

Jicet per medium veniat talis tutela con-

firmanda. l. naturalibus. C. de confirman-

do tute. l. 2. tit. 16. part. 6. nihilominus ta-

men, siue pater decedat ex testamento, si-

33 ue ab intellecto, non poterit ex testamen-

to dare tutorem filio spurio, nec ab intesta-

to consanguinei patris sunt vocandi de iu-

readhoc manus tutelæ, sed iudex alios te-

netur vocare, vt illis decernat tutelam tau-

quam indefensi spurij, non vero compel-

lere poterit consanguineos, & affines pa-

tris, vt possint tutelam illius habere, ne-

que decernere tanquam consanguineis,

vel affinibus, cum non sit spurius de eorū

consanguinitate, neque ipsi eo respectu

possint spurius succedere. l. qui sotoris. C.

qui dare tutores possint. text. in principio

institutionis. de Atiliano tute. Franciscus

Marcus decisione. 15. incipienti. Quæri-

tur. Gabriel Paleotus de nothis & spurijs.

cap. 52. Quo fit, vt cum solum illi ad legitimā

consanguineorum tutelam admittantur,

qui ad eorum successionem de iure vo-

cantur. l. i. l. tutela, legitima. ff. de legitimino

tute. §. 1. Instituta. de legitima paren-

tum tutela, quod cum spurijs ad hæreditatem

consanguineorum patius non sint vo-

cati, neque succedere possint, sequitur,

quod non admittuntur ad tutelas consan-

guineorum vel agnitorum, vel his qui

sunt patri affines, etiam in testamento

paterno relieti filii, legitimi, non potest

talis spurius illius in tute per ipsum

patrem dari text. vbi gloss. & Doctores.

in. l. testamento tutores. de testamentaria

tutela. tenet Ruynus consilio. 9. numero.

4. volume. 4. Alexand. confilio. 4. volu-

mi. 4. Infertur præterea, quod cuius patre

natus sit ius honorificum, utile, competet

aliqui in ecclesia ex consensu diecclani,

eo quod construxit, fundavit, vel dotauit,

ecclesiam, ipse, vel is, a quo causam habuit

vt tenent Doctores in tributa, de iure pa-

tronatus. in principio. Gregorius Lopez.

l. tit. 15. part. 1. Didacus Perez. l. titu-

lo. 6. libro. 1. ordinament. Joan. Gutierrez.

de Iuramento Confirmatorio. 1. part. capi-

culo. 16. Couarr. resolutio. capit. 16. nuite-

ro. 2. Pinellus. l. 13. part. C. de bonis ma-

terni. Molina de primogenijs. libro. 1. cap.

24. numero. 2. dicendum est, quod cum ius

patronatus sit annexum rebus spirituali-

bus. capit. quanto de iudicijs. & cap. quanto

de iure patronatus. Nauarro in. A polo-

gia moratoria. 24. numero. 8. sed patientes

defectum natalium tertum spiritualiū

sunt incapaces, vel illis annexis Felinus.

cap. cum venerabilis. de exceptio. Mando-

sus regula chancellarie. regula. 7. questio-

ne. l. cū superioribus, nā cū manifesto ap-

pareat quibus iuribus, honoribus, & pre-

minentij, sint spurijs propter natalium de-

fectum priuati, sequitur non solum iura

fecisse, vt incontinentia parentum subtra-

heretur, verum & successione illorum eos

incapaces reddidit, ita quod non solum

per viam institutionis, cum ad succeeden-

dum non possint admitti, quia neque de

genere neque de cognatione, seu familia

dicuntur, vt supra resolutum est, verum

neque per viam institutionis, quia iura

agnationis non cōpetunt spurijs. l. si spu-

rius. si. vnde cognati, & iura. supra relata,

& Doctores tenent, vt ita verum sit, vt ne-

que per viam substitutionis directe, etiam

si talis spurius inslitutus sit, grauetur per

fideicommissum hæreditatem capaci restitu-

re, adhuc spurius non potest hæres a

patre institui. glof. in. l. ea quam. C. de fi-

deicommissis. & in. l. cogit. §. hi qui soli-

dom. ad Trebellian. communis secundum

Rodericum Xuarez allegatione. 37.

numero. 22. In tantum, quod neque per

substitutionem vulgarem potest vulgar-

iter substitui cum per eam succedat testa-

tori, vt constat, in principio. Instituta

de vulgar. Sed quod maiorem habet du-

bitatio-

bitationem, illud est, utrum possit pupillariter substitui per patrem filius spurius fratri suo, quando illum sibi legitimum habuit pater, ante sacerdotium: postmodum vero cum pater sacerdos factus est, habuit praedictum filium spurius, utrum possit filio legitimo filium spurius pupillariter substituere, ex tex. in. l. si is, cui ex bonis de vulgar tenet filium incapacem posse substitui pupillariter fratri suo pupillo, valebitq; substitutio quantum ad bona pupilli, non vero quantum ad bona, quae fuerunt patris. Illum text. ad hoc notat Bald. in. l. eam quam. numero. 50. C. de fideicommissis. & est communis secundum Pinellum. l. 3. C. de bonis mater. numero. 21. Ex quo text. apparet fieri separationem bonorum patris & pupilli, propter incapacitatem spuri substituti. Quod fit ut licet alias per dationem pupillaris substitutionis desinat bona esse patris & efficiantur bona pupilli mutatione personae, argumento. l. Paulus. alias per procuratorem. de adquir. haeredi. & sic ex persona pupilli videatur substitutus ea bona capere tanquam proprium pupilli patrimonium, potius quam ex persona patris argumento. l. sed & si plures. §. filio. de vulgar. tamen quia substitutus venit ex iudicio patris, cuius respectu incapax est illorum bonorum, ac proinde fit separatio de qua in illa. l. quemadmodum enim propter eandem incapacitatem in propria specie illius. l. pupillaris expressa non continet in se tacitam vulgarem, contraregulam legis. iam hoc iure. de vulgar. & leg. quanuis. C. de impuberum, & alijs explicat Iason. & Cumanus. numero. 8. in dict. l. si is qui ex bonis. & in dicta. l. sed si plures. §. filio. vbi Alexand. numero. 3. codem etiam themate infertur propter eandem incapacitatem, quam patitur spurius in defectu natalium si pupillaris in eum fiat substitutio, permittitur in praedicta lege pupillum decedere pro parte testatum, & pro parte intestatum contra iuris regulas in. l. ius nostrum. ff. deregul. iur. quod 42 specialiter in dict. casu permittitur propter incapacitatem substituti. Sic glossa in leg. 1. ultima solutione. verbo, testamento. C. de secundis nuptijs, quam esse commune in tenet Aretinus dicta. l. si is qui ex bonis. numero. 3. Nam in dict. l. iure digestorum inspecto substitutus soluta

testorum

pit bona, quae erant propria pupilli; non vero capit quartam portionem, sive legitimam, quam pupillus ex bonis patris esset habiturus, ut significat Confutus in illis verbis, Quae testatoris fuerant, iuri. & tis illis verbis. Quod si pupillus aliquid &c. Supposito quod iure illo digestorum legitima portio, quam filius legitimus & naturalis habiturus ex bonis patris erat non connumerabatur inter proprias facultates filij, quia ante. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. valebat onus, vel grauamen iniunctum filio, in legitima, ut constat ex ead. l. cum in prioribus in fine. vbi hoc notarunt Paulus & Salicetus, numero. 1. & plures alij, quos sequitur Costa, dicens communem in cap. si pater. 2. parte, in verbo, absque deductione. numero. 6. dicens aliud, esse in legitima filij arrogati, ut in. l. si arrogator versiculo, penultimo. de adoptionib. & in. l. Papinianus. §. si quis impubes. de inofficio. Ac proinde non poterat substitutus incapax eam portionem legitimam debitam pupillo ex bonis patris capere, quia videretur fraus legi fieri, quae fraus cessaret, si inter bona filij connumeraretur, argumento. l. ita fidei. §. patronus. de iure fisci. Hodie vero post dicta. l. quoniam in prioribus. potio connumeratur inter proprias facultates ipsius, ac proinde quemadmodum in legitima patroni ne videretur patronus fraudem facere etiam incapaci restituendo, ut in dicta. §. patronus sic & in portione filij hodie cessare debet fraus, & per consequens in proposta specie substitutus spurius eam capere substitutionis pupillaris, vt resolutus Costa. in. capit. si pater secunda parte, in gloss. bona omnia, numero. 11. Vbi infert quod attento iure nostro regio, quo permititur patri posse meliorare unum ex suis filiis in tertio, & quinto bonorum, & frater incapax meliorati in tertio, sit pupillariter substitutus ipsi meliorato, consequitur substitutus bona propria pupilli, & legitimam portionem sibi competentem in bonis patris, & tertium bonorum, in quo filius præ ceteris sicut melioratus, ex ratione, quia tertium bonorum respectu filiorum legitima reputatur. l. 17. Tauri. l. 1. titulo. 6. libro. 1. ordinamen. Sed haec opinio Costa ad meliorationem tertij vera non est. Præsupponit ipse in praedicto casu patrem testatorum

torem plures habere filios, quæ casu non potuit in tertio bonorum substituere spurius, neque cognatos pupilli stantibus legitimis filijs, & descendantibus restatoris iuxta. l. 26. Tauti. quæ habetur in. l. 11. titulo. 6. libro. 5. recopilationis. Maximè, quia licet in proposta specie dicta. l. si is, qui ex bonis. post dicta. l. quoniam in prioribus. substitutus spurius capiat legitimam portionem, quam pupillus habiturus esset ex bonis patris, ut dictum est, præterea quod eam capit potius ex legis prouidentia, quam ex iudicio patris iuxta. l. si arragator versiculo, ceterum de adoptionibus, iuncta. l. vnum ex familia. 43. §. si de Falcidia de legat. 2. tamen in tertio bonorum diuersum est. Nam, licet respectu filiorum reputetur legitima, tamen quia pater non compellitur præcise eam meliorationem facere inuitus, ut constat ex. l. 9. titulo de las mardas. libro. 3. fori, ibi, [Pueda si quisieret,] non dicitur eam meliorationem capere mediate, neque immediate ex necessitate legis dispositione, sed potius ex mera gratia & liberalitate patris, ut resolutus in. l. cum autem numero. 14. de legat. 2. Et sic cessat consideratio Costa, vbi supra nam meliorando pater unum ex filiis in tertio bonorum dicitur in eum gratiam exercere, & liberalitatem præ ceteris eum eligendo, ut tenet Menesius in. l. vnum ex familia. §. si de Falcidia. numero. 21. delegat. 2. & ita eam meliorationem immedie ab ipso patre caput, ac proinde substitutus spurius eam capere non poterit propter fraudem, quæ fieret legi. 44. Ex quibus planè deducitur omnia superius relata circa dictam. l. si is qui ex bonis procedere etiam de iure regio in alijs spurijs etiam ex damnato coitu, & punibili habitis, non vero procedent in spurio clerici substituto pupillariter suo fratri pupillo legitimo habito ante clericatum, cum attenta. l. regia. 6. titulo. 8. libro. 5. recopilationis. talis spurius clerici prohibetur non solum succedere patri, verum & alijs agnatis, ex parte patris, & per consequens neque fratri suo pupillo ex pupillari: substitutione vnde quoad alios filios spurius incorrecta inanet decisio. text. in. l. si is qui ex bonis. vt resolutus Em manuel Costa. in. cap. si pater verbo, bona omnia de testamentis. libro. 6. numero. 17.

Ex qua resolutione deducitur maxima

Ex quibus deducitur, quod cuim talis spurius clericis sit omnino incapax bonorum patris, si à patre heres institutur ultra hoc, quod institutio est ipso iure nulla, & non possit propter eius incapacitatem habere aliquod dominium in praedictis bonis, quia ius resistit talis acquisitioni & dicendum est, non posse ea bona retinere, sed tenetur illa restituere tanquam aliena argumento. c. si res aliena. 4. questio. 6. regula peccatum de regula iur. libro. 6. tenet Caletanus. 2. 2. quæst. 62. artic. 3. Couariu. in. 4. 2. part. cap. 8. §. 5. numero. 8. Rojas in epithome successio. cap. 20. numero. 139. Cum enim in proposta specie omnes. ll. quæ de spurijs loquuntur resistant huic actui ab initio, non oritur ex eo etiam naturalis obligatio, argumento. l. cum lege de fidei usoribus. l. si minor de seitis exportandis.

Quo fit, ut hæc restitutio, quam tenetur facere spurius, non est facienda fisco, sed legitimis filijs, vel parentibus, vel fratribus, quibus ea bona de iure deferintur, & illis negligenteribus capere irrita duos menses, deferuntur fisco. l. i. C. de naturalibus liberis. Quæ lex licet loquatur in spurijs natis ex concubina vilissima, & patre nobilissimo, vel indignitate posito, idem tamen est dicendum in alijs spurijs. Sic teneant plures relati per Couariu. dicto. §. 5. numero. 3. vbi haec dicit communem. & Diueñas regula. 366. numero. 3. & Rojas in epithome successio. cap. 20. numero. 19. & facit expressa lex. 10. tit. 13. part. 6. Et quan uis Azón. in summa. C. de naturalibus liberis. dixerit ea bona in praedicta specie esse restituenda & deferri personis enumeratis in d. l. & non hæredi scripto, neque alijs venientibus ab intestato, contraria sententia superior est, nempe, prædicta bona deferi hæredi scripto, & deinde venientibus ab intestato ordine successivo. Sic Bartol. l. fi. n. 8. de his quibus vt indignis, continuis secundum Alexan. 3. Ia. 10. n. 8. in. l. hæreditas. C. eod. tit. Xnarez allegatione. 27. columnæ penult. Iulius Clar. lib. 3. sententia. §. testamentū. q. 31. Ant. Gom. l. 9. Tauri. numero. 21. Vnde dicta. l. 10. titulo. 13. part. 6. quæ concordat cum dicta. l. i. C. de naturalibus liberis, debet intelligi notwithstanding hæredi scripto, vt aduerit Gregorius Lopez, ibi glos. penult.

Ex qua resolutione deducitur maxima

400   **Glossa decimasexta princip.**
 munum discriberet inter ipsum spurium incapacem substitutum, & inter filium legitimum a patre institutum si accommodauit tacitam fidem de restituendis bonis spurio incapaci, quod cum talis filius institutus indignus non sit non applicantur il labona fisco, sed vel haeredi scripto a patre, vel venientibus ab intestato, ut supra 48 dicti tenent. Si vero aliis sit institutus cum accommodatione tacita fidei de restituendo spurio, tunc cum iste talis institutus efficiatur indignus ea haereditate in eius pecuniam ea priuatur & applicatur filio. I. haeres qui tacitam de his quibus ut in dignis. l. i. in principio. l. non intelligitur, de iure fisco. l. in tacitis de legat. 1. Secundo ex eadem resolutione & aliud discriberet colligitur, quod cum spurius ab initio sit incapax statim in foro conscientiae tenetur, praedicta bona restituere personis, de quibus supra quia nullum prouersus titulum legitimum habet. At vero qui propter accommodationem tacita fidei indignus efficitur haereditate priuatur, & applicatur fisco, non tenetur in foro conscientiae ea bona statim fisco neque alteri restituere, antequam sit condemnatus. Sic Couarru. in 4. 2. parte. cap. 8. §. 5. numero. 9. sequitur additionator Bernardi Diaz in pract. crimin. cap. 58. Cuius rei verissima ratio est: nam hic haeres qui tacitam fidem accomodauit adeundo haereditatem vere est haeres, & verius dominium habet interim, 49 quod non priuatur, textus in l. ex facto. §. Julianus de vulgari versiculo, qui cum fraude legum fidem accomodauit adeudo, haeres efficitur gl. in l. predonis loco. de petitione heredi. l. Lucci. §. f. de leg. 1. In poenam autem accommodationis tacite fidei ea haereditate priuatur. leg. haeres, qui tacitam de his, quibus ut indignis, cum alijs supra relatis. At vero poena locum non habet in foro conscientiae usque 50 quod sententia condemnatoria sequitur sit. glossa in capit. Fraternitas. 12. questione. 2. communis secundum Couarruias. in 4. 2. part. 16. §. 8. numero. 10. Soto libro. 1. de Iustitia, questione. 6. articulo. 6. ergo iste haeres, qui tacitam fidem accomodauit de restituendo incapaciantem sententiā nō tenetur in foro conscientiae restituere fisco.

Pro qua sententia considero textū, in 1. si Titio, & ei, qui capere non potest, de legat. 2. secundum Bartol. intellectum, &

communem, videlicet, quod loquitur nō in incapaci, sed in indigno, qui in effectu sibi nō capit, sed fisco. Quem intellectum dicit communem Peralta. ibi, & Iason, & Cumanus. numero. 10. in l. huiusmodi. §. si Titio, de legat. 1. secundum quem intellectum habet ille textus portionem relatam indigno non accrescere alteri coniuncto, earatione, nam, ut sit locus iuri accrescendi oportet, quod portio omnino deficiat, glos. communiter recepta in l. si duo patroni de iure iuran. At vero licet portio reliqua incapaci omnino deficit & hac ratione accrescit alteri, ut in l. vnicā. §. in primo. C. de caducis tollendis. l. si duobus. §. fin. de legat. 1. tamen portio reliqua indigno non defertur omnino, cum indignus vere sit haeres quamvis in poenā illis bonis prohibetur, non cogitur in conscientia interim bona restituere glossa in dicto. cap. Fraternitatis. Et sic est tenendum, licet in contrarium, immo quod huiusmodi haeres, qui tacitam fidem accomodauit de restituendo spurio, & sic incapaci statim in anima iudicio teneatur illa bona fisco restituere non expectata sententia, te net Bartol. 1. fin. numero. 9. de his, quibus, ut indignis. Gregorius Lopez. Antonius Gomez, & alij relati per Menechum, in rubrica numero. 13. de fideicommissis. Soto, libro. 4. de Iustitia, questione. 5. articulo. 2. columnā finalē dicens hanc restitucionem esse faciendam venientibus ab intestato in foro conscientiae, sequitur Rojas. in epithome successionis. capit. 20. numero. 152. Sed verius est non teneri ad faciendam hanc restitucionem ante condemnationem. Et tenendo prae dictam sententiam tanquam veriorem non obstat textus in l. predonis loco, in quo se fundat secunda opinio de petitione heredi. Nam iure consilii in eo casu non dicit cum esse predonem, sed haberet loco predonis, scilicet, in effectu: quoniam sicut predonem compellitur restituere rem cum fructu, ibi capit. si res aliena. 14. questione. 6. sic & ille haeres cu omni emolumēto cogitare restituere bona arg. l. cu quidā. §. in tacito. de usuris. nō tamē negat tex. quin vero haeres sit, ut optimādūt glossa. ibi. Nec etiam obstat, si subtiliter obiectatur, quod cum hic haeres, qui tacitam fidem accomodauit non habeat tacitam defuncti voluntatem, neque possideat ea bona cum titulo,

lo.

magis illa quā māda de acqui. seruū do 57. Titia. delegat. & si contra feruerit glossa. om̄ia. quā testamētū de probationib⁹, quām vñca. Alex. ibi, dicit communis de probatā in Guadensis. de arte testa. ticular. cātitatē. l. titulo. 3. Guillēm. Bartol. 1. cap. 1. in p̄f. nō. 1. vñca. vñco. tñm. in p̄f. 1. de testamētū. 1. titulo. 3. Dic. Nas. reg. 16. nō. n̄. sp̄. puris probabilitib⁹ & apud. im̄is probabilitib⁹ dicas de iustitiae, ut exhibe patris confessionis. Se- tur, ut aduerit Thomas Ferrara. cap. 1. §. 4. Nām licet alia. frās. & dolus regulari- tētē non presumatur in iure. l. questionis. §. quā dolo de probatio. n̄. meritor. si p̄f. sociol. eleganter. §. qui reprobos. de pignor. iactia actione. cap. 1. vñca. l. Doctoris. de renuntiatione libri. 6. sed potius error & ig- norantia presumatur, quām frās. & dolus. l. penultima. C. de his qui sibi ascibunt in testamento. At vero si ergatur inter perso- nas, int̄ er quās à iure est prohibita donatio, vel haeredis iustitio, confessio mutui, vel venditionis est suspecta de fraude, & si frās in ea presumitur. sc. Bartol. per textū. ibidem. dict. l. quā testamētū, & in dict. l. tam quis. decedens. §. Titia. de legat. 3. idem in l. si forte. de constituta pecunia. idem in l. non solum. de ritu nuptiarum. Ne- 58. igitur si. frās. legi. iuxta. l. contralegēti. & delegib⁹. l. non dubium. C. eodem. iure. l. si quā de iuri. omnium iudicium. factum est. y. in illo tit. nulla causa nulla occasione. vel colore possit spurius filius. patri suc- cēdere.

Quō sit, ut si pater emit nomine filij aliqua bona cum in fraudem legis id fecis- se presumatur possunt talia bona repeti a filiis, vel consanguineis, seu venientibus ab intestato. l. C. de naturalib⁹ liber. l. 10. ti. 13. p. 6. C. copola de simulatione contractus præsumptione. 9. Palacios Rubi. in c. per vestras. §. 27. in fine. Paleotus de nothis & spuris. c. 4.

Cum igitur, ut dictum est, filius spurius patri minime succedere potest: quia id in iura detestantur, utrum matrī possit aliquā ratione, vel causa succedere, vel etiam & hāc prohibitiō ad matrem extendatur, cum videatur eādem ratione pro-hibitionis circa ipsam versari, & in eius poenā. Et quādē resolutiō tenēdū est hu- iusmodi spurii respectu matris, quādōcēpo re conceptionis non fuit ex dānabili & pu- nibili coitu, ex testamento & ab intestato

Cc matrī

matri succedere legitimā prole non sufficiēt. & dummodo ex huiusmodi coitu non sit talis propter quem in matre pcam mortis mercantur textū in lege duodecim tabularum. C. de legitimis hæredi. l. maximum vitiū. C. de liberis præter authentica in successione. C. de suis & legitimis hæredi. authenticis defuncto. C. ad Tertullia. authenticis de hæredibus ab intestato venientibus. §. nullam collatione. 9. 1. tit. 13. part. 6.

61 Quod sit, vt si mater huiusmodi spurius sit grauata hæreditatem restituere si sine libe-ris deceperit talis spurius excludit substitutum. tex. secundum verum sensum. in l. hæredibus. §. Titius ad Trebellia. Bart. ex fa-cto. §. si quis rogatus ad Trebelli. Palcorus de nothis & spurijs. cap. 27. nu. 9. Pro qua sententia est tex. in l. hac parte. ff. vnde cognati. l. 9. Tauri. Quod ea ratione fundatur: nam spurius & naturalis respectu matris dicitur de genere & cognitione sua. l. s. pe-
vbi glo. verbo. gentilium, de verborum lig-
nificatione. glo. l. de probatio.

Secundo facit: nā attenta. d. l. 9. Tauri. & l. si putius. ff. vnde legitimis spurijs non sta-
tibus legitimis sunt matri legitimis hæ-
redes. & attenta & considerata. l. naturali, nō
est differentia inter spurijs & legitimos. l.
hos accusare. §. omnibus. ff. de accusatio. ibi
natura omnibus filiis communis est.

66 62 Contraria tamen sententiam, imo quod grauata mater restituere hæreditatem, si si ne libetis deceperit, spurius non excludat substitutum tenuit Barto. in l. hæredibus. in. §. Titius ad Trebellia. communis secun-
dum Alex. in l. generaliter. §. cum au-
tem. nu. 5. C. de iustitia & substitutio. &
secundum Decium. c. in praesentia. nu. 41.
de probatio. Fundantur ea ratione: nam
cum spurijs sint soboles ignominiosa, non
est credendum de eatestatorem sensisse.

Sed prima sententia tenenda est, videli-
cet, in muliere extranea hærede instituta:
quia tunc nihil impedit, quod filij spurijs
sint cum testator, cui nihil in eo casu hono-
ris diminuitur cum sua non sit vxor de ea
aliquid in contrarium disposerit.

64 Quod sit, quod cum in nostro casu filius
natus est ex ea, quæ nō tenetur poena mor-
tis propter huiusmodi coitum ipsi matri suc-
cedat ex testamento & ab intestato, quod
si iniuste sit ex hæredatus potest querela
in officiosi impugnare testamentum ma-

tris. l. si suspecta. §. de inofficio testamen-
to. gloss. l. 1. C. vnde vñ & vxor. Cuius stat-
ratio ea esse potest: nam præteritio matris
habetur pro ex hæredatione. l. filiam pre-
teritam. C. de inofficio testamen-§. in l. 1.
stituta. de ex hæredatione liberorum. et
net Alexand. numer. 10. Iaso. numero. 34.
Alciatus numero. 48. in l. in suis. de liberis
& posthum. Anto. Gomez. l. tomo resolu-
tionum. cap. 11. numero. 1. Anton. Rubens
in l. pater filium. numero. 18. de inofficio
testamen- Corras. l. fin. numero. 20. C. de li-
beris & posthum. Costy. l. Gallus. 3. part. 6.
& quid sit tantum in numero. 4.

65 Ratio autem rationis propriei quam pre-
teritio matris habetur pro ex hæredatione,
ea est: nam filii respectu in matris non habet
eam suitatem, quam habent respectu pa-
tris, nec dominium bonorum, quod habet
in bonis patris, tenet consultus. l. illud. §. te-
stamenta de contra tabulas. & c. emancipa-
tos. instituta. de ex hæredatione liberorum
tenet Conanus lib. 1. commentariorum. c.
2. in principio. Que ratio & differentia iā
hodie cessat, & sic præteritio matris non
habetur pro ex hæredatione, nisi causa in-
gratiudinis in ea fuisset inserta: Nam pre-
teritio matris, seu ex hæredatio sine causa,
nulla est, quasi forma legis seruata non sit;
& sic filio à matre præterito non dabitur
querela, sed ius dicendi nullum, sicut filio
præterito à patre, authen. non licet. C. de li-
beris præteritis, authenticis. vt cum de ap-
pellatione cognoscitur. 6. aliud quoque. &
§. siue igitur. collatione. 8. gl. in authenticis.
de hæredibus & Falcidia. §. ex hæredatos.
verbo. nolit. collatione. & communis secun-
dum Curtium. nu. 14. Alex. nu. 11. d. authē.
non licet. secundum Guillerum Benedi-
c. Raynuntius. verbo, in eod. testamento:
el. 1. nu. 252. de testamentis. Anto. Gomez.
l. tomo resolutionum. c. 11. nu. 4. & Grego-
rius. l. 1. tit. 7. par. 6. glo. 1. Et ita tenendum
licet contrariam opinionem, imo valere
præteritionem, seu ex hæredationem ma-
tris sine causa expressione tenuit Mol. in
l. 1. post gl. ibi. de testam. & Ioan. Igneus in
authen. ex causa. nu. 38. & 231. C. de liber.
præteritis. Alciat. in l. si filius, qui in pote-
state. num. 12. de liber. & posthum. Vigilius
in Rubric. numero. 4. Instituta de inoffi-
cios. & dict. §. mater. Instituta. de ex hæ-
redatione liberorum. Sed prior opinio venor
est, habent enim huiusmodi spurijs pluri-
ma

ma in iure, quæ legitimis conceduntur, quā
67 do legitimis non stant filii, vel ex coitu pu-
nibili nati non sunt. Nam quemadmodū
filius legitimus instituendus est titulo ho-
norabili institutionis, vt in glo. de institu-
tione filiorum, sic & spurijs debent à matre
titulo honorabili instituti ad instar legitimi-
morum. Sie docet Barto. l. Papiniannus. §.
si conditioni de inofficio testamen- Roderi-
cus Xuarez plures referens in l. quoniam
in prioribus limitatione. §. C. de inofficio
testamento. Similiter etiam quemadmo-
dum filius legitimus potest alienata à ma-
tre seu patre in eius fraudem, vt docet Barto.
in l. non usqne si quis à parente fuerit ma-
nu missus. Iaso. in l. si quis in fraudem. In-
stituta. de actio. & Gregor. Lopez per tex-
in l. 4. in fine. titulo. 15. partit. 6. pari ratio-
68 ne spurijs respectu matris potest non stan-
tibus legitimis revocare alienata per ma-
tre in eius fraudem. Sic ultra suprà rela-
tos tenet esse communem Alexand. confi-
lio. 47. volu. 1.

Item etiā, quemadmodū legitimis etiā
non facto inuentario consequuntur suam
legitimam. glo. verbo, intra annum. in au-
thenticis. hoc amplius. C. de fideicōmis.
glos. verbo, sacramentis in l. fin. §. si autem.
C. de iure deliberandi. sic spurijs respectu
matris licet inuentarium non fecerint ad-
mittuntur ad eorum legitimam, non stan-
tibus legitimis. Hæc est communis opinio
secundum Baldum. in l. filiam, quem ha-
bentem. C. familiæ herciscundæ. Segura
l. 3. §. fina. numero. 112. de liber. & posthu-
m. Quinimo, quod fortius est, & si alias mater
70 habeat ascēdentes, seu agnatos maternos,
adhuc filius spurius eos excludit & admit-
titur ad bona matris. l. hac parte. l. Mode-
stius. ff. vnde cognati. l. 1. §. sed & vulgo
quæstio. ff. ad Orficiandum. l. 11. titulo. 13.
partit. 6. ibi. [Las madres siempre son cier-
tas de los hijos, que nacen de ellas, y por
esta razon todo hijo debe de heredar en los
bienes de su madre, quier Sean legitimos,
quier no, fueras ende si fuese incestuoso,
o depunible y dañable ayuntamiento, o hijo
de muger de noble lineage, porque en
tal caso no heredaria los bienes de su ma-
dre.] Ad idem est. l. 9. Tauri. ibi. [Aunque
tenga padre y madre.] Quæ omnia vera
sunt, præterquam si talis mater sit perso-
na illustris, quia tunc, & si de iure dige-
lo

71 quæ maiores. Et sic dicit confutus. in l.
omne delictu. §. 1. de re militari. quod quæ-
to gradus altior est, tanto lapsus gravior est,
aut facta. §. persona de poenis. c. cum non
ab homine de sententia excommunicata. Fe-
linus. capit. pastoralis de officio delegati.
Non me latet esse quam plurima iura, in
quibus pena minor imponitur in digni-
tate & nobilitate constituto quam plebes
et ignobilis, vt probat. l. 1. ad finem.
ff. de sacerdis. l. 2. capitul. vt ne mo priua-
tus. l. Pedius & l. final. ff. de incendio. l. 1.
Cc. 2. & l.

&c. I. finide sepulchro violato. Nam responde, quod illa iura loquuntur in pena corporali in qua imponeenda mitius agendum est cum nobili, quam cum ignobilis, cum constituto indignitate, quam cum alio non constituto in nobilitate, vel excuso, tener glos. in cap. qui contra. 24. quæst. 1. glo. c. 1. de clericis venato. & latissime. Tiraquellus de nobilitate. cap. 20. numero. 108. & de penis temperandis casu. 31. Quod secus est quantum ad peccatum & offensam Dei & afflictionem & ignominiam, quia maior ignominia causatur & scandalum ex delicto commissio seu peccato facto per nobilem, quam quod fit per plebeium. & magis republica scandalizature ex delicto constituti in toto excuso & præmineti, quam quod ab homine infinita conditionis perpetrat. Beatus Hieronymus supra Matthæu 76 cap. 15. §. Thom. 2. 2. quæst. 43. ar. 1. Adiarius quodlibet. 1. in principio. Alfons de Castro lib. 2. de iusta punitione hereticorum. cap. 28. Soto lib. 4. de lust. quæst. 5. ar. 1. Nam in Manual. cap. 14. numero. 28. cum sequenti. Felini. & Decii. cap. considerauimus. de electione. Cardina. in Clemenciana. de immunitate ecclesie. Præpositus in cap. de his. 30. disinct. numero. 5. Ferdinandus de Loazes. de noua conuerione paganorum. §. 7. Nauarr. cap. consideret. §. anni maduerere. numero. 4. de penitentia distinctione 5. pagina. 79. Cum igitur maius dedecus, ex illustri muliere causetur eius agnationi ex eius incontinentia & magna ignominia suo generi causetur, vt constat ex dicti. si qua illustris. l. singularis. C. de senatoribus. l. 2. in fine. titul. 15. lib. 8. Ordinament. Ioan. Neuizanis in silua nuptiali. folio. 120. sequitur dicendum maxima cum ratione filium spurium matris illustris excludi ab eius successione.

77 Secundo ex dicti. resolutione deducitur, quod cum crimen adulterij sit grauissimum, & deterstabile omnibus criminibus, sequitur quod mulieri, quæ ex adulterio concepit filium, nec ab intestato, nec ex testamento filius possit succedere. Quod autem sit grauissimum, probatur, nam ex gravitate poenæ consideratur magnitudo delicti. c. non auferamus. 24. quæst. 1. ibi. Quis iam dubitat hoc esse grauissimum, quod est grauissimum iudicatum, sed crimen adulterij grauiori poena punitur, quandoquidem pena mortis punitur, vt habetur Deus

teronomij. c. 22. Exodi. 21. l. quæstionis. 1a. 2. de adulterijs. §. n. lex Iulia. instituta de publi. iudi. 1. 15. tit. 17. p. 7. ergo adulterij omni criminum grauissimum est, quod probatur ex tex. in. c. quid in omnibus. 32. q. 7. Quod & ex eo probatur: nam si aliquod crimen omnibus reperitur grauissimum est homicidium, cum maiori poena quam alia crimina puniatur, vt habetur Genesios. 1. c. Maledictus inquit eris, quia effudisti sanguinem fratris tui, & Luca. 24. c. Qui hominem occidit morte moriatur pessima capit. 1. de homicidio. sed adulterium grauissimum punitur, vt resolutum est, ergo grauissimum est homicidio.

Quod autem sit grauissimum probatur ex tex. difficulti. l. codicilli. 5. matre. de legat. 2. ibi. Scis fratrem tuum filium nostrum occidisse & alia mihi deteriora fecit, quod interpretantur Doct. alia deteriora, hoc est, commisit adulterium. Bald. in. l. atleras. 5. calumniator. de his, qui notatur infamia. Palaclio. Rubi. in Rubr. §. 7. 8. au. 3. sequitur ergo quod adulterium grauissimum crimen omnibus in omnibus est. Sed in hoc articulo tenet ea propositio, quod adulterium est omnibus criminibus grauissimum respectu: nam quædam peccata dicuntur alia grauiora secundum eius essentiam, siquidem heresis & simonia grauiora sunt peccata omnibus peccatis, quia diriguntur principiter contra ipsum Deum: tenet Bald. in. l. 1. numero. 31. C. de his qui ad ecclesiis configiunt. Anania in Rubric. de hereticis. numer. 2. Brunus lib. 1. de hereticis. cap. 3. Ioann. Rojas de hereticis. 1. part. numero 574. At verò inter omnia crimina, quæ contra proximum diriguntur grauissimum est adulterium, quia nullo alio homo magis leditur, neque offenditur: tenet Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 73. ar. 3. Soto lib. 5. de lusti. quæst. 10. ar. 3. Et sic quod secundum suam sententiam sit grauissimum ceteris, quæ in hominem committuntur, & perpetrantur, tenet Bernardus Diaz in praxi. crimin. cap. 79. Iulius Clarus libro. 5. receptarum. §. adulterium. Menochius de arbitriis causa. 290. Contraunias in. 4. 2. part. capit. 7. §. 7. numero. 16. Tiraquellus de nobilitate. l. 23. numero. 10. vxoris enim adulterium grauissimum est in mente viri quam occiso filij. Antonius Menesius in. l. transigere. numero. 72. C. de transactioni. Mencha ca lib. 1. quæstionum frequentium. cap. 8. RUMI.

numer. 10. Antonius Gomez. l. 8. t. Tauri. Contraunias in. 4. 2. part. capit. 7. §. 7. Ex quo dicebat Aegidius de regimine principum. Neque est dolor sicut ille, quod corpus suum quis videat aliena libido polli: quod & ex eo constat quia dei est stabili. 81 lefit: nam in alijs criminibus quantumcumque grauissimum licita est transactio: at in adulterio est maxima infamia propter criminis grauitatem. l. miles in præcipio. de adulteri. ibi. miles, qui cum adulterio vxoris sua pactus est solu sacramen: to deportari debet: tenet Bald. in. l. pactum curatoris: C. de pactis.

Nec enim est subterfugiendus intellectus ad tex. in. l. codicilli. qui solet abscon: bentibus adiungi, prout in criminis adulteri. 82 illum intellexit Gomelius in. §. fuerat. numero. 24. de actioni. Decius. capit. at si clerici. §. de adulteri. de iudici. numero. 5. Palacio. Rubius in Rubrica. §. 78. numero. 3. Nam ille text. non loquitur de adulterio, ut prædicti existimant, siquidem constat ex tex. quod maritus uxorem hereditatis concederet, si eam adulteriam es: se cognouislet. Maximè quia ille erat fra: ter vxoris, contra quem maritus, quia occidit filium indignatus est: quod credibile non est, cum sorore contra limites natu: tales profilire, iuxta text. in capit. com. in juuentute de præsumpt. & in. l. eum quia C. de Episcopis & clericis. quod & ex eo constat: quia homicidium grauissimum est adulterio in cap. inquisitionis. de accusatio. capit. fin. de temporibus ordinatio. capit. sicut. de simonia, vbi gloss. loquendo de adulterio, inquit horribilis est homicidium. Et hoc ex eo suadetur ex Concili. Tridentino Sessione. 24. capit. 6. de refor: matione, vbi Episcopus dispensare pos: test in omnibus criminibus grauissimis, præterquam in homicidio: tenet Sanctus Thomas. 2. 2. quæstion. 69. 67. ar. 3. Soto lib. 5. de iure. quæstion. 10. ar. 3. Aegidius Bossius in praxi. titulo de homicidio, ergo cuin text. in. dict. §. codicilli dicat. Filium nostrum occidit, & alia mihi deteriora fe: cit, neque ille text. vt verissimum est, de adulterio loquitur qualiter illa verba sunt intelligenda, videndum est. Et resolute quod illud deterius est comparativum.

Ex adulterio enim non tantum iniuria: trius maritus, sed & consanguinei & res: publica. l. 1. §. vsque adeo. l. Stichum de iniurijs. Cum igitur tota actanta ex adulterio prosequantur, incommoda merito iure statutum est, filium ex adulterio na: tum matri non posse nec ex testamento, neque ab intestato succedere etiam legitima prole non sante. Nam cum lege permittente impune maritus, ob huius modi scelus possit occidere uxorem vt re: soluit Medina de restituzione. c. de duodeci: cauca. quæst. 3. causa. 4. Tellus Fer: Cc 3 nam-

napdez. l.9. Tauri. num. 14. & per leges regias poena adulterij ex parte vxoris si poena mortis. d.1. i. tit. 7. lib. 4. fori. l.21. in ha-
tri. l.5. lib. 8. ordinamenti. l. 80. cum seq.
in leg. Tauri. & nati ex damnato coitu, per
88. quem matri poena mortis plecteretur ma-
tri non succedant, tam ex testamento, quā
ab intestate. etiā prole legitima deficiente
et supra resolutum est, dicendum sequitur
huiusmodi filium ex adulterio natum, mi-
nime matri succedere, vt nullius de cau-
sis iura statuerunt.

Sed videndum est, utrum filius clericī,
qui ex mātre adultera seu illustri natus nō
est, succedat matri. Et quidem videtur matrī
succedere, nam excludere filium à suc-
cessione est poenalis materia, & odiosa er-
go restringenda, vt non extendatur ultra
casum expressum argumento legis. cum
hi. ff. de transactio. l. cum quidam. delib.
& posthum. C. de regul. iur. lib. 6. Sed leges
92. que excludunt spuriū filium clericī à suc-
cessione solum de patre mentionem fac-
ciunt: ergo ad matrem non sunt extenden-
dæ, prout est. l. fin. tit. 3. lib. 5. Ordinamenti.
ibi. [No hereden los tales los bienes de los
clerigos sus padres.] Et l. 12. tit. 3. lib. 1. Or-
dinament. Inquit. [De sus padres clerigos no
hereden:] ergo cum nihil de mātre in di-
ctis legibus agatur, sequitur tales leges ni-
hil de matris successione cogitasse. cum in-
clusio vnius sit exclusio alterius, argu. l. cū
prætor. de iudicijs. Facit etiam, nam filius
natus ex coniugato & soluta succedit ma-
tri: tam ex testamento, quam ab intestato
90. l. C. de adulterijs. Angelus in. §. noli. Insti-
tuta, ad Officianum. Pálacios Rubios in. l.
9. Tauri. numero. 27. ergo sequitur, quod ta-
lis filius cum non reperiatur expresse ex-
clusus. à successionē matris, quod non cen-
serat exclusus.

Sed his non obstantibus, tenendum est
huiusmodi filium clericī, quemadmodum
patri non succedit, sic & matris redditur in
capax successionis, quod maxima cum ra-
tione in odium clericī statutum est, & sic
nasci ex patre presbytero non est culpa il-
līus, qui nascitur, sed illius qui generat. cap.
nasci. §. 6. distinctione. Vnde cum maior
91. perfectio requiratur in clericō, quam in
alijs personis capit, omnium sacerdotum.

distinctione. 32. facit illud Pauli. 1. ad Ti-
motheum. capit. 3. Sic ministrant vt nul-
lum crimen habeant, quod quidem adeo

verum est, vt huiusmodi filii clericorum
ita adeo infecti sunt in iure, quod si ante
presbyteratum clericī filios habuerunt, &
constat de illis non sunt promouendi ad
maiores ordines, sed vt inquit motus pro-
prius Pij. Quinti, quod in statu gradu, & di-
gnitate, in qua sunt permaneant. Quod au-
tem huiusmodi clericorum filii, tam suc-
cessione patris, quam matris incapaces
sunt, tenet Abb. cap. per venerabilem, qui
filii sunt legitimi. Doctores. cap. cum habe-
ret. de eo qui duxit in matrimonium. Ro-
dericus Xarez. l.1. numero. 59. titu. 3. lib. 3.
fori. & est. l. expressa. l.9. Tauri. dum inquis,
[Salvo si fueren los hijos de clérigos, en cu-
ya sucesión mandamos se guarde lo con-
tenido en la ley, que hizo el señor Rey don
luan, quā est. l. 22. titul. 3. lib. 1. & l. 2. titul. 3.
lib. 5. Ordinamenti. Inquit dict. l. 22. [Por
no dar ocasión a que las mujeres sean
baráganas de los clérigos, si sus hijos here-
dasen sus bienes, e de sus padres ordena-
mos y mandamos, que los tales hijos de los
clérigos no ayan ni hereden, ni puedan ha-
uerni heredar los bienes de sus padres cleri-
go, ni de otros parientes.] Et idem eisdem
verbis disponit dict. l. 2. titul. 3. lib. 5. Ordi-
nament. ibi. [No ayan ni hereden los bie-
nes de los dichos sus padres, ni de otros pa-
rientes, algunos.] Quā leges secundum
omnes interpretes non solum ad patres,
verum & ad matres extenduntur, vt talis
filius non possit matri succedere. Pro qua
sententia faciunt verba dict. l. 22. ibi. [Si
sus hijos heredassen sus bienes, y de los dichos
sus padres,] vbi lex vtroque latere
parentes, scilicet, patrem & matrem am-
plicetur. Et illas leges ultra Antonium
Gomezium, & alios, ibi intellexit Tellus
Fernandez. numero. 34. Quod apertius
probatur ex eadem. l.9. dum dicit, quod
tal filius clericī non succedit parentib-
us. Subdit etiam, si coitus clericorum
quoad matrem non dicatur damnatus,
& punibilis, vt sensus legis sit, quod quem
admodum nati ex damnato & punibili
coitu matri non succedunt, sic filii clericorum,
licet quantum ad matrem non sint
ex damnato & punibili coitu nati, non suc-
cedent matri.

Quo fit, vt cū supra resoluimus si spurius
dicatur, cum tempore conceptionis pater
eius non poterat cū illa muliere contrahere,
quia erat vxoratus dicendū est, & si aliquis

fit

bus. 2. part. capit. 3. facit. l. 1. titulo. 4. lib.
1. nouē recompilationis. Et sic patet ex supra
dictis, quod vt clericī filius, nec patrī nec
matrī succedit at, debet eius pater esse in fa-
tis ordinib⁹ constitutus, alias enim si fit
in minorib⁹ ordinib⁹ constitutus, licet
habeat beneficium ecclesiasticum, fit
di matri ex testamento, & ab hīrē statu.
Eicet enim tot at tantis ordinib⁹ & pro
cellis filii spuriū sint vallati & circumspecti, vt
omni auxilio eos lex ipsa fecerit destitutos
in parentum odium, non tamen adeo im-
moralis & ferocius esse poterit, vt & quā illis
natura dedit posset tollere, quā postquam
iam nati sunt, & tam inscriberet lucem pro-
ducunt omnino, nolunt eos destitutus pa-
rentibus ipsa natura impetrante & inapet
lente, vt filios alienent. Nam in omnī pre-
ficio, omni remedio, destituti nascantur,
alieno egēt auxilio, aliena ope, ne quos na-
tura produxit misereperant. Vnde matrī
ipsa omnium parentalē erga parentes
affectionem in filiis prodidit, constituit &
assignasit, vt eis alimenta & corpora sub-
stantiam maxima hilaritate praestarent,
vt inquit Clero lib. 3. de finib⁹ à natura
ipsa in pellimur, vt eos quos genuimus nu-
triamus, & animemus: quod si aliter fieret mā-
trī ipso possit hominib⁹ natura conser-
vare. Nam animalia carica statim, cum
nascuntur maxima praefidia plurima or-
namenta, quibus cooperientur natura trid
buit vixit sibi ipsi non alieno auxilio
statim querentes. At homines his omni-
bus nudi in evan prodeunt, ita vt nisi aliē
no praeficio fruatur vitam seruare non
possent. Quod Plinius verbis elegantis
si mis̄t hūnquam à memoriā delendis scri-
ptum reliquit in libro. 7. Historiæ natu-
ralis. Vnum animalium inquit cuncto-
rum alienis natura bellat opibus. Cate-
ris rīvaria tegumenta tribuit, testas, corti-
ces, coria, spinas, pilos, plumam, penas,
scammas, vellera, truncos, etiam arbori,
qua cortice interdum gemitō à frigorie-
bus & calore tuta est, natus facet homo
mīrib⁹ pedibusque denūstus, flens.
Quod tanquam celeberrimum transtū-
lit lex regia. 7. titulo. 1. partit. 2. in hac
verba, &c. [Todas las cosas que son vi-
sta en consigō todo lo que naturalmen-
te han menester, que no conviene que
otro se lo acarree de otra parte. Porque
si son de vestir ellas son vestidas de suyo las
vñas

vñas de pendolas; las otras de cabelllos, otras de cueros, otras de cañas, otras de conchas, cada vna de las segun su natura, porque no han menester que tengan para hazer vestidos. Otros para defenderse las vnas, traépicos, otras dientes, otras cuernos o agujones, o espinas. Otros lo que comen y beuen cada vna lo falla, segun que le es menester, deguisa que no ande a bulcas, quie se lo adobe, ni lo han de comprar, ni yr ala brac por ello. Mas el hombre de todo esto no ha nada para si, mas ha menester ayuda de muchos, que le busquen y le alleguen aquellas cosas que le convienen en su servicio. *Sic etiam Seneca lib. 4 de beneficijs. cap. 18. inquit. Illud igitur naturam mouit post creationem educationem instituit et ne humana proles alieno auxilio, quo maxime eger destinata periret, id quod, ut est sic acius fieret a more in indidit, quo animatum genus omnino fœtus suos proteguntur. Vnde fit ipse amor, quo nos ipsos tuerimur liberos quoque aostros tuat, quorum namque conseruatione conseruamur, & quorum propagatione propagamur. Quod & transcripti. l. 1. tit. 19. part. 4. ibi. Esta criança ha muy gran fuerça señalada mente la que faz el padre a su hijo: ca comoquier que le ama naturalmente, porque le engendro, mucho mas le haze el amor por razon de la criança, que sale en el.] Cum igitur hec sit hominis infirmitas, hec indigentia, hec misera conditio naturam impellit, ut suo iure parentes ad educationem compelleret. Et sic omnium receptissima sententia est, scribentium ius alendi filios ex natura: ali iure descendere id natura imperante: inter quos Barto. in. 1. si quis a liberis s. parens de libe. agnoscem. Bald. l. fin. C. de bonis quæ libe. Iaso. in authentica. quod locum. C. de colla. & alios plures antiquos referendo tenet Couarr. de spoufa. 3. p. 9. 8. c. 6. nu. 8. Palacios Rubi. in cap. per vestras. 3. notabi. 9. 23. num. 12. Gregor. Lopez. l. 8. titul. 13. part. 6. Xuarez. l. 1. tit. 6. lib. 3. fori. Molina de primogenijs. lib. 2. c. 15. num. 5. 2. Pro qua sententia est text. in 1. scripto. hærede. ff. vnde liberi. l. eas obligaciones. de capitibz diminutione. l. 1. 9. ius naturale. de Iustitia & iure. in principio. insti tuta de iure naturali. l. 2. titul. 7. partit. 2. & esse communem sententiam tenet Joan. Garcia de expensis. c. 3. num. 6. Joan. Rojas in epithome successione. c. 21. num.*

4. Vnde cum hec educatio. vtrex prædictis apparet, a iure naturali proficiatur omnibus filiis communem est. l. hoc accusare. s. in omnibus de accusatio ibi. Natura omnis est communis, l. uelas. de capitis diminutione. nullam que jus inter legitimos, & illegitimos differentiam constituit, at in eorum medicinae aem, authenticis, quibus modis naturales efficiantur sui s. natura se quidem colligatione, & merito, siue filii, sint legitimi, sive illegitimi de eo benitur alimenta. Nam si catena bonis, quibus spuriis illegitimi sunt, & iure sunt priuatis, id ob parentum culpam factum est, m. se cordia digni esse debent qui alieno viito laborant. Anasbas. C. de natura libris libetis, edicte de parage et canonica. c. nasci. 56. d. ne. v. ille inquiet poeta. Quidquid delirant reges pleitantur. Achitui, cum iam ex his fatis aperte constet, filii spuriis esse a parentibus alimenta praestanda. Quod in tantum verum est, quod licet ille qui legatum reliqui pro alimento alicui praestans, non expessetur. Relinquo pro opere pio, adhuc cum relinquantur egenti, & inopia laboranti, dicitur legatum pium, qua ratione coram ecclesia stico, judice peti potest huiusmodi legatum, tenet Couarr. in. 4. 2. p. cap. 8. 9. 6. num. 10. 6. Rebuffus. ad constitutiones regias. titulo de sententijs. ar. 1. gloss. 2. numero. 30. Et si contraria sententiam, imo quod cum legatum almentorum sit quedam naturalis compassio, & non religio erga Deum, quod non dicatur legatum pium, tenet Baldus. l. 1. C. de sacrosanctis ecclesijs. Alexand. in. 1. Diuys Seuerus. nu. 4. ad legem Falcidiam.

Sed non leuis inter Doctores, difficultas versatur, habito pro constanti, quod necessario sunt alimenta spuriis praestanda, qualiter praestanda sint. Et multi Doctores, hanc materiam tractantes tenuere esse praestanda illa, sine quibus ali corpus non posset, & non pro dignitate eius, cui præstantur: tenet Baldus. l. si maritus soluto matrimonio. Crotus. l. 1. s. sed si mihi. numero. 6. de verborum Fundantur ea ratione, nam spuriis sunt deterioris conditionis quam legitimi, authenticis, licet. C. de naturalibus liberis. capit. si gens Anglorum. 56. d. & sic longe tenui ora sunt praestanda alimenta spuriis, quam legitimis: tenet Petrus Vchitendis decisione.

sione. 22. num. 8. Contrariam tamē sententiam, imo quod spurius sit pro dignitate alendus, tenent plures relati per Couar. in. 4. 2. part. capitulo. 8. 5. 6. num. 8. Molina de primogenijs. Hispano. lib. 2. cap. 15. num. 5. Veram in hoc articulo, & difficultate glo. in authentico de triente & semisse. 3. consideremus. tenet esse praestanda arbitrio honesti, sequitur Joan. Ignetus. in repetitione. l. necessarios. s. non alias. num. 146. ad Syllanianum. Boni viri arbitrio intelliguntur, hoc est, in dictis mandatum, pro ut intellexit glo. verbo, quas in. l. sed invitus. s. praetor. ait de iuris. & glo. in. l. omnis. in glo. penultima de procuratoribus. glo. cap. post. de locato. verbo. clericis. sequitur Tira. quid illus de retrahitu. l. 9. 30. glo. s. nu. 1. Sed licet haec exppositio in severa sit, tamē quod ad nos attinet arbitrio boni viri. Intellegitur de eo, quod diligens pater familiis, cui nihil in ea te inserbit, possit declarare, argumento. l. quod inter est de operis liberto. l. quod nisi. l. cum vnu. s. sibi de v. sufficit. Attento tamen iure regio alimenta possunt praestari filio spuriis, ut quinta pars bonorum illi assignetur de bonis patris: & si opere illam quintam partem pro suis alimentis potest illi assignare, ut in. l. 8. titu. 13. par. 6. & l. 1. Tauri. & l. 8. titu. 8. lib. 5. recopilationis.

Sed in hoc articulo versatur difficultas, utrum si hec quinta pars, quam pater potest assignare filio spurius excedat quod pro aleno filio conueit, quia est tamen ampla ex eo, quod diuinijs & opibus abundant, ut excedat almentorum modum, an illud, quod excedit debeat extrahi ab illa quinta parte bonorum, quam pater assignauit filio, & solum illi relinquiri quod honestum est pro eius alimentis. Et partem affirmativa sicut licet posse illam quintam partem minui, si almentorum modum excedat tenet Castillo. l. 10. Tauri. vbi Tellus Fernandez. num. 9. & sequitur Molina de primogenijs. capit. 15. num. 54. Fundatur per d. l. 10. Tauri. quæ negative disponit, scilicet. [No le pueda dexar mas de la quinta parte de sus bienes. Et facit elegans doctrina Baldi. l. eam quam. C. defidei commissis. vbi dicit, quod si pater fecerit legatum filio reuocabitur id, quod excedit istum modum, sequitur Socinus consil. 16. lib. 1. & Tellus vbi supra. Facit etiam doctrina Matthæi de Afflictis decisione. 99. dicetis, quod si ali

fit cum rebus ipisis paternis, in quoscumq; hæredes tenet Alex. c. 4. l. 49. lib. 2. Cotian. vbi supra. 2. part. cap. 8. §. 6. num. 14. & plures relati per Dueñas regula. 1. 67. amplia. 107. tione. 4. Anto. Gomez. l. 9. Tauri. Rolandus consilio. 54. num. 64. lib. 1. facit. l. 8. tit. 13. part. 6. Et ita tenendum, licet contraria sententiam imo quod necessitas aledi spuriis in hæredes non transeat patris, tenet Salicetus, in authentica, ex complexu. C. de incestis nuptijs. & plures relati per Mochaca de succession, creatione. lib. 2. §. 10. n. 315. Sed prima opinio vñior est, imo quod etiam si patr. in suo testamento præcipiat expresse, vt hæredes non præstent alimenta filio spurio, poterit filius hæredes cöpeler ad illa præstanta Bald. Id quod pauperibus. num. 37. C. de episcopis & clericis. Dinus consilio. 9. Anto. Gomez. l. 10. Tauri. Rojas in epithome successionum. capit. 2. num. 56. quod ad successores majoricas. 108 tuu. extēdi vt compelli possint præstare filiis vltimi possessoris spurijs alimenta, tenet Molina de primogenijs. lib. 2. capit. 15. num. 43.

Quo fit, vt hæredes nihil reliquo filio pro alimentis tenetur præstare alimenta spurio secundum facultates patris, & non secundum indigentiam naturæ, itaque usque ad quintū bonorum poterit ab hæredibus extrahere per dicta. l. 8. tit. 8. de las herencias, lib. 5. ordina. noui.

Hinc est, quod si hæredes illa nolint soluere, vel circa alimenta sit aliquod litigium, tali casu sunt petenda coram iudice ecclesiastico, etiam contra laicum. capit. cum habetur, de eo qui daxit in matrimonio Bart. l. solent. de officio præsti. Ioan. Baptista. l. 109 frater à fratre. num. 87. de condicione in debiti. id verū si petens alimenta velit illa petere coram ecclesiastico, alias si coram seculari & inter seculares cogendus non est coram ecclesiastico illa petere.

Deducitur etiam, quod alimentorum causa est summaria, & sic summarie in ea procedendum est. l. si quis à liberis. §. si vel parentes. de liber. agnoscen. vbi probatur, quod proceditur summarie & ex officio. rex. & ibi. Barto. in. libertis. §. 1. de alimētis & cibarijs legatis. qua ratione citatio necessaria non est de quo art. vide Anto. Menesius. l. de alimentis. C. de transactioni. nu. 12.

Quod usque adeo verum est, quod etiam in diebus festi possint huiusmodi alimē-

ta peti tex. & ibi Docto. l. 2. 4. de ferijs. Iason. l. 1. §. sed excipiuntur, eodem tit. & plures relati per Couarr. in. 4. 2. par. cap. 8. §. 6. num. 6. & Tiraquellus. de privilegijs pia cauſæ, priuilegio. 156. Quod non solum in ferijs inducitis pro temporum & agrorum & mesium collectione, iuxta. d. l. 2. de ferijs. qua ratione antiquitus dicebantur dies fasti, & dies non fasti: nam dies fasti dicebantur, in quibus iudices, & si festi essent dies, ius dicebant, & solum dicebat tria: vñba, scilicet. Dico, abdico, elo. Dies nefastus dicebatur, in quo prætor ius non dicebat, vñb author est Ouidius. lib. 1. Fastorum de quare plurima tradit Conanus. lib. 1. commenta. juris ciuili, cap. 12. nu. 3. & Corrasius. l. 1. §. si quis simpliciter. num. 7. de verbo. obligatio. & lib. 3. miscellanearum. cap. 18. n. 11. In Christiano vero religione hæc omnia mutata sunt: nam in diebus feriatis in honorem Dei & sanctorum non tractantur negotia, neque actus iudiciales excentur, vt docet Matuanus. lib. 1. festorum, in principio, quod maxima cum ratione factum est, cum ex præcepto Dei dies in eius honorem introductos sanctificare & custodiare teneamus. cap. 1. de ferijs. l. 1. C. eod. & de consecratione. d. 3. per totam. S. Thom. t. 2. quæst. 122. art. 4. Florenti. l. 2. part. tit. 7. cap. 8. Vvaldensis. de sacramentalibus. tit. 16. cap. 13. Nauar. in Manu. capit. 13. au. 36. festiuitates enim celebrantur ad recolenda beneficia à Deo nobis collata, maxime dies dominica, que præcepsit debet obseruari. capit. qui. capi. ieunio. de consecratione. dist. 3. Duradus in rationali diuinorum officiorum lib. 7. ea. 1. num. 4. Nauar. cap. quændo. num. 40. de consecratione. d. 1. Cassaneus in catalogo gloria mundi. 12. par. consideratione. 4. Et sic dies dominica appellatur dies solis, quia illa die creavit Deus Angelos & mundus summis exordiū & resurrectio Dominicæ celebratur, & missio Spiritus sancti, & ideo appellatur dies dominicus, hoc est, dies Domini, quæ successit festiuitati sabbathi, de qua in. 3. præcepto Decalogi. De qua materia & qualiter festiuitates sanctorum, & alia in honore Dei introductæ sunt observandæ, tradit Soto lib. 2. de iust. & iure. quæst. 4. arti. 4. Couar. lib. 4. resolutionum. cap. 19. & frater Cordoua. in quæstionario. lib. 1. quæst. 5. Qua ratione tenet Baldus etiam alimentorum causas non posse his diebus tractari, tenet Baldus

Baldus, consilio. 7. lib. 4. & esse communem firmat Alex. in. 1. milites nom. 5. C. de testamento militis, & plures relati per Tiraquellum. de privilegijs pia cauſæ, priuilegio. 156. Contraria tamē opinionē vñiorē esse ianti supra resoluti. Ethnū pro gredior, imo quod cauſa alimentorum possit tractari diebus festis, & circa illamius di 113 ē, tenet Barto. l. 1. filius familiæ. nu. 5. de donatione. & in. 1. mella. num. 6. de alimentis & ciba. lega. & in. 1. 1. de testamento militis. num. 1. idem in. 1. prouinciarum. C. de ferijs. Ancharranus. clementina. saepe de verborum. Alciatus. l. de alimentis. C. de transactionibus. communis, secundum Felinū. in. capit. quæ in ecclesiaturum. de constitutio. num. 2. Et hæc opinio est comprobata per. l. 35. titul. 2. par. 3. & ibi. Grego. Lopez. & iure canonico confirmatur ex tex. in. c. fin. de ferijs ibi. Si necessita virgeat, vel pieatis causa: sed fauore pia cauſæ introductū est, vt alimenta præstentur, tenet supra reglati, ergo poterit huiusmodi alimentorum causa diebus festiuis tractari, & hanc partem tenet plures relati per Ioan. Orosiū. h. 2. num. 2. ff. de ferijs. Quod verum intelligas quando petuntur alimenta futura, vel præsentia: nam cum super illis dependeat hominis vita, iusta ratione possunt peti diebus feriatis, tanquam miserationis gratia, secus vero si alimenta præterita petantur, quia cum iam cesseret illud periculum, cessat ratio, tenet Ancharr. Clementina. 1. de iure patrona, vbi tenet idem dicendum si petatur à paupere, secus si à dñe, quia cum cesseret ratio nō possunt peti diebus feriatis, sequitur Ioan. Orosiū. l. cum hi. §. eam transactionem. de transactio. Barto. l. libertis. §. manumissis. de alimentis & cibis. legat. & facit. l. 35. tit. 2. pa. 3. ibi. [Otro si puede el juzgador oyr pleytos que fuesen mouidos en razon de gouierno que demandasse el huérano.] Sed vidēdum est, quid si aliquis spurius, vel alius filius petat in iudicio alimenta, vtrum teneatur præstare satisfactionem, quod restituet alimenta, si fuerit condemnatus. Et quod talam cautionem præstare teneatur si alimenta illi non decernantur, tenet Baldus. & alii plures relati per Couarr. in. practicis quæstioni. cap. 6. num. 7. Doctores in. l. si instituta. ff. de inofficio testamento. & relati per Molina de primogenijs. lib. 2. capit. 16. num. 41. Fundantur ea ratione, ne pauper est emere

Quo fit, vt cum ex supra dicti. resolutio

et non debita alimenta sibi spurijs, quod quemadmodum ex altera debita extenuant legitimam filiorum. Papinianus. §. quarta de inofficio testamenti. subsignatum, & bona de verbis signis alimēta, quae debentur spurijs eum respectu illorum sit creditor patris, & sic p̄fserit, debet alij creditoribus patris, tenent supra relati, maxima. Couar. & tenet Baçga de non meliora dis filiabus ratione dotis. cap. 8. nu. 28.

119. Hinc deducitur, quod si pater habuit filiam spuriam poterat illam dare, immo ad id tenetur, dum tamen non excedat quantum bonorum patrem. & alimētū quātitatem tenet Barto. i. ex complexu. C. de incestis nuptijs. Tellus Fernandez. l. 10. Tauri num. 11. Quod etiam in patre clero procedere quod etiam de bonis intuitu eccl̄ie & quālitatis posse filium vsq; in illam quantitatē dare tenet Anto. Gom. dicta. l. 10. nu. 94. Dueñas regu. 366. & 367. 3. am pliatione Joan. Rojas in ep̄ithome successione. cap. 21. nu. 39. glo. in pragmatica sanctione, rubri. de concubinarijs. §. ipsum autem verbo, cohabitare colu. penultima.

Sed videndum est utrum, si filius, qui in vita patris eius legitimam recepit & filius, iurauit non petere alimēta, non obstante iuramento possit illa petere, & tunc posse ex ratione iusta reiata, quia alimēta debetur à patre filio secundū naturam, nam quo iure apparet, quod verisimiliter filius est deperditus, & fame periturus est, cum iuramentum hoc de non petendis postea alimētis sit contra ius naturale, & per consequens non valeret, tenet Alciatus. cap. cū contingat. num. 107. verum in hoc casu tuis esse ut petat relaxationem iuramenti, quam ecclesiasticus iudex cognita paupertate summaria quadā informatione præhabita illic concedet faciliter, vt tenet Rojas in ep̄ithome successio. ca. 21. nu. 43. cum sequentibus.

120. Hinc fit, quod licet alias transactio super alimētis futuris fieri non possit, & a iure sit improbata. I. cum hi. de transactio. tenet Menchaca. de succession. creat. §. 20. nu. 310. Menelius in l. alimenta. C. de transactio. tamen si filius, vel ille, cui debentur prædictam transactioem iurauerit non poterit propter iuramentum illa petere, tenet plures relati per Joan. Orosium. d. l. cum hi. in principio. dicens communem; & Couar. in capi. quānis pastum. de pactis.

lib. 6. 1. p. §. 6. in fin. & Menchaca de successione. dicit verbor. §. 29. in 9. & esse com munē tenet. loah. Rojas in ep̄ithome successione. t. 21. n. 42. & esse communem test net Joan. Gutierrez de iuramento confiri. 3. p. c. 3. Et ita tenendum licei contraria sententia, immo quod non obstante iuramento non valeat transactio super futuris alimētis teneat Barto. in d. l. cum hi. nu. 6. sequuntur alij relati. Feli. cap. si diligenti. de fa ro competenti. nu. 5. & Baldi. in l. Pastum. nu. 17. C. de collationibus. Sed in hac alimētū māteria illud est inquirēndū, an quemadmodum pater tenetur, alere filium spuriū, sic & filius spurius teneatur patrē alere, cum patris & filii pars sit cōdītio, per tex. in cap. cum haberet de eo, qui duxit matrimonio. Et teneat filium eadē ratio ne patrem suum alimētare, tenet Baldus, in authentica. lieer. C. de naturalibus libe ritis Fortunius in l. i. ius naturale. nu. 105. de iustitia & iure, & plures relati per Couar. in 4. 2. par. c. 8. §. 6. nu. 5. Greg. Lopez. l. 5. titu. 19. par. 4. Bald. Nouellus tractat. dō dote fol. 13. Fundantur ea ratione, quia licet filius spurius in bonis patris non succedit, tamen sicut pater tenetur filium spuriū alere, sic & spurius patrem. Et ita tenendum est, licet contraria opinione, immo quod filius spurius non debet, præstat repatri aliimenta tenet Azon in summa. n. fi. C. de legitimis heredibus. Lucouicus de Sardis tractatu. de legitimatione. §. 5. de obligatione inter patrem & filium. nu. 4. Anto. Gom. l. 10. Tauri. n. 45. vbi Tellus Fernandez. n. 25. Fundabantur ex eo, quia spurius id est quod, etymus, hoc est, quasi sine patre, ergo qui patrē non habet cognitū illū alere non tenetur. Sed his & alijs fundamentis tā quam sine efficacia reiectis, vērior est & tenēda prima opinio, q̄ filius spurius teneatur patrē alimētare, quēad modū patet tenetur filio spuriō alimēta præstare, si fili⁹, vñ de se alimētēt non habeat, vt sup. tracidim⁹.

Nunc autem ad ultimam huius gl. s̄. f. partem deueniamus, & vidēdum est, utrum spurius possit à patre h̄res institui, vel in testamento bona illi telinqueret sub conditione, si à principe legitime tur, vel cum legitimabitur. Et posse tenet Alex. & Socius. num. 1. l. Gallus. §. & quid si tantum. vbi Iason. num. 5. dicit communem. & Decius illam ad filium incestuosum extēdēs consilio. 176. num. 5. Grego. Lopez. l. 19. verbo,

verbo, herederos. titul. 3. par. 6. Couar. in 4. 2. part. capitu. 8. §. 5. num. 12. Anto. Gom. l. 9. Tauri. num. 18. facit. l. i. tempus, de h̄dib. instituer. l. h̄ereditas, de manutissis testamento.

¶ Contraria tamen sententia, immo quod non possit pater filio spurio relinquere sua bona sub hac conditione, si legitimationē à principe in petrauerint, tenuit Baldus. l. eam quam. C. de fideicommissis. Paulus in l. i. filius familias, in fine de testamentis. & est communis secundum Aretinū ibi post principiū. Guillermum Benedict. capit. Raynuntius, verbo, reliquit. num. 5. de testamentis. Sed prima sententia tanquam vērior est tenerida, quam plurimis fundamētis exornat Petrus Peralta, in l. h̄ereditate. num. 72. de lega. 2.

Hoc supposito videndum est, si pater in testamento nihil disposuit circa legitimationem filij, & filius post mortem patris petiat legitimationē à principe utrum in hac legitimatione debeant citari agnati, ad quos bona patris erant ab intestato per ventura. Et citandos esset tenet Iason dices communem. l. Gallus. §. & quid si tantum. num. 139. licet de plenitudine potestatis teneat Barto. ibi, quod poterit princeps non citatis agnatis neque ab intestato venientibus legitimare spuriū, vt in bonis patris succedat, quen intellige quando per agnatos, vel ab intestato venientes nōdūm erat adita h̄ereditas, quia si adita & apprehensa esset per illos, possessio rerum h̄ereditariū non posset. princeps illū spuriū non citatis venientibus ab intestato, legitimare, vt in illis bonis patris succedat, cum per aditionem h̄ereditatis sit quāstū dominium ipsis agnatis. l. 1. de acqui. posse, quod per principem tolli non potest. §. per multimo. de iure naturali. instituta. glo. l. fi. cap. si contra ius, vel utilitatem publicam.

125. Sed controversum est, quid si sit adita h̄ereditas per agnatos patris testatoris, spurius non tamen est apprehensa possessio, an teneat hoc casu legitimatio. Eton non tenet, tenet Paulus. d. §. & quid si tantum. n. 19. Alex. num. 26. Aretinus. colum. penulti ma. Socinus. num. 24. ibi communis secundum Carolum Ruinum, ibi colum. fin. secundum Molina de primogenijs. lib. 2. capi. 1. num. 28. Fundantur nam licet modus que rendi dominium per aditionem sit iure ciuij introductus glo. verbo, ciuitatis. l. 1. de

acquiren. rerum domi. tamen ipsum dominiū est de iure gentium. Barto. com muniter receptus. l. ex hoc iure. num. 5. de iustitia & iure, quod dominium nō potest tolli per principem, nisi ex iusta causa. l. venditor. §. si constat, cognititia prediorū. l. item si verberatum. de reiūendicatione. l. 2. titu. i. par. 2. l. 31. titu. 18. par. 3. Pinelus. l. 2. i. par. num. 5. C. de rescin. venditione. Et hēc opinio vērior est, quā hūis contraria opīionem, immo quod talis legitimatio valet, si nondū sit peragnatos apprehensa possessio, licet fuerit adita h̄ereditas, tenuit 126. rit Paulus de Castro. in l. cum h̄eredes. in principiō. de adquirent posses. & in l. 3. de testamentis. quem plures sequntur relati per Costa. d. §. 12. Quid si tamen. 2. par. colum. fin. & sequitur Menelius. l. 2. in fine. C. de iuris & fact. ignorā. Sed prima sententia est tenenda.

Sed non leuior in hoc articulo versatur difficultas, idelicet, si filius legitimetur à principe absque prejudicio venientium ab intestato, quz clausula principaliter apponi solet in legitimatione, quam pontifex concedit, vt constat ex regula cancellaria. 4. 8. videret quod talis legitimatio sit si ne effecta, argumento. glossa in l. ex facto. §. fig. glo. fi. ad Trebellia. quz dicit rārō accidere, vt quis decebat sine h̄erede ab intestato, & legiūmarus sub ea clausula in 127. p̄iūdiciū ab intestato venientium nō potest succedere, & sic videtur talis legitimatio vana & inutilis, & sic Alex. cōsi. 187. tenet vt intelligatur de venientibus ab intestato, quibus necessario non debetur por̄tio legitimā, pro vt debetur ascendentibus & delcendentibus non vero venientibus ab intestato, quā declarationē sequitur Felinus. capitu. cui olim colum. penulti ma. de re iudicata. & testatur communem plures referens. Sarmiento. lib. 1. Selectarum capitu. 8. num. 8. Contraria tamen sententia vērior est, immo quod illa clausula, sine p̄iūdicio venientium ab intestato in legitimatione principis apposita, sit intelligenda de transuersalibus iuxta verborum proprietatem, resoluta Couar. in 4. 2. par. capitu. 8. §. 10. Decius consilio. 610. num. 1. & consilio. 338. num. 46. Fundantur, nam cum pontifex habuit respectum ad cognationem, videret sensisse de illa, quz versatur intra quartum gradum, argumento. l. petitionem versi. ad quartum gradum. C. de ad-

de aduocatis diversorum iudiciorum. Sed contraria sententia veterior est, immo quod verba legitimis heredibus omnes venientes ab ipsius statu comprehendantur. 1.3. §. de illo. ff. pro socio. 1.1. C. vnde liberis & ita nullam esse differentiam inter has clausulas tenet. Gratius consilio. 63. num. 27. volumine. 1. quod est singulare ad rubri. C. de naturalibus liberis. & ad rubri. quibus modis efficiantur legitimi. & ad. l. 12. Tauri.

229. Ex quibus deducitur, quod si filius sit legitimatus in vita patris per rescriptum, praecepis, cum clausula ex certa scientia & de plenitudine potestatis, licet videatur ex hoc citandos non esse legitimos heredes, qui a princeps de plenitudine potestatis faciendo praeditam legitimacionem, praedicaret legitimis & naturalibus, ut tenet Ludouicus de Sardis dicens communem, tria statu de legitimacione, quæst. 6. num. 7. quæ videtur necessitate citationis excludere, tenet Innocentius, capitu. n. si cum pridem de renuntiatione. Abb. capitu. cù olim de re iudica. latissime Costa. 1. Gallicus. 9. & quid si tantum de liberis & posthumis. 2. par. num. 1. 8. & licet plurimi tenuerint prædictam clausulam in legitimacionib; solidam apponi, sine præjudicio venientium ab intestato, siue heredum legitimorum excludat transuersales & admittat legitimatum, & ante illas descendentes legitimos, vt tenet Ancharræ consilio. 13. Alex. consilio. 51. volumine. 2. idem consilio. 187. volumine. 5. Lancelotus Galiau fandi. 6. & quid si tantum. num. 90. Anton. Capitus decisione. 22. Hieronymus Gratius consilio. 63. volumine. 1. Joan. Crotus. d. 5. & quid si tantum. Felin. cap. cum olim de re iudica. vbi hanc dixit magis communem, licet contraria alii plures tenuerint, quos refert Anto. Gama, in decisionibus Portugaliæ decisione. 278. nihilominus in hoc tenendum est, quod non obstantibus prædictis clausulis, non excluduntur illi, qui virtute fideicommissi, vel quibus pater non potest prædicare, seu testator, & in bonis in quibus plene disponere non potest, vt in majoricatu, in fideicommissione in capellania, & alijs, de quibus testator non potest libere disponere, nam etiam virtute illarum clausularum non videtur principem velle prædicare iuri alteri testio quæsto. Nam tunc dicimus voluisse principem prædicare iuri alteri iam de lato,

A. 6. 5.

131 quando hoc expresse in legitimacione primæret, alias enim neminem in iure suo credere vult. 1. 1. 9. marito, nequid in loco publico. cap. quanvis de rescript. lib. 6. Et sic pater legitimando spurium tenetur in legitimacione exprimere quod habet filios legitos. A lex. consilio. 25. volumine. 1. & consilio. 67. num. 10. Carolus Ruinus. d. 132 9. & quid si tantum. Nam clausula de plenitudine potestatis, vel ex certa scientia ut admittat legitimatum, debet expresse mentionem facere, & specialiter de derogatione fidei commissi, vel de iure alteri quæsto, alias non videtur ex dicta clausula velle prædicare alteri. Ita Læcletus Gualiaula. d. 6. & quid si tantum. num. 86. Nam legitimatio, licet latissima sit, & ex virtute illi, possit quis succedere in bonis ea paternis, quam maternis tanquam legitimus. & de legitimato matrimonio, non tamen potest talis legitimatus venire ad feundum, vel maioricatum ab ascendentibus, sui patris, vel in matris præuenientis excluso legitimo successore, ultimi descendensis, cum illa bona non sint de successione patris, vel matris iure hereditario ex ratione supra relata quia princeps non videtur velle prædicare legitimo, & in eius prædictiu, & illegitimum legitimum facere. In ratiuum, quod non solù in legitimis & habentibus ius, que situm hoc procedit, verum & in omnibus alijs habentibus probabilem spem & considerabilem in successione, adhuc non censetur in præjudicium illorum voluisse principem illegitimum legitimare, tenet Alciatus lib. 5. paradoxorum. capitu. 12. Tiraquellus de primogeniis. qualit. 34. num. 7. Nam stantibus legitimis & naturalibus, non potest princeps de plenitudine potestatis, & sic de potestate ordinaria illegitimum legitimare, vnde legitimatus per rescriptum principis viuente parte non excludit proximiorē consanguineū in bonis, de quibus testator ad libitum non potest disponere, ex ratione, quia legitimatio non potest prædicare his, quibus testator testando prædicare non potest. Et sic in majoricabus, & fideicommissis, licet apponatur clausula 134 ex plenitudine potestatis, vel ex certa scientia, non videtur velle prædicare futuri substitutis, & successoribus majoricatus: nam semper in his imputationibus sunt exprimenta, quæ regem mouerent ad de negandum petitum, vel quæ illum adduxerent ad diffi-

ad difficultius concedendum. cap. postulati. de rescript. cap. ad audientiam eod. tit. Baldus in. 1. eam quam. C. de fideicommissis. Quo fit, vt in huiusmodi legitimacione spurij, vt clausula ex certa scientia, vel de plenitudine potestatis, aliquid operetur in fauorem legitimati debet expromi ius considerabile, quod legitimati successores habent in re, quod si non fiat illorum mensio legitimatio non valet, tenet Socinus consilio. 25. Alex. consilio. 216. num. 8. Bart. 1. s. potest. de adquirenda hereditate. Galiaula. Joan. Crotus. Carolus Ruinus. d. 9. & quid si tantum. Hinc deducitur, quod si filius in vita patris legitimetur, & pater non habeat legitimos, & necessarios successores, sed alios ab intestate venientes non tenetur in huic modo di citatione, quando bona sunt libera & pater potest libere de illis disponere citari illi, qui ab intestate poterant patri succederet, nam sicut pater poterat agnatis præjudicare extraneum instituerendo, ita potest eisdem prædicare spurij legitimando, tenet Doct. sup. relati. d. 9. & quid si tantum. Vñ de iam hodie ex. 1. g. & 1. 12. Tauri dispositum est, quod filius legitimatus per rescriptum principis stantibus legitimis, non succedat patri, nec potest illi ultra quintum relinquare. Quo fit, vt idem dicendum sit, si alicui sit datus substitutus, vt eo deficiente aliqua ratione, vel causa bona ad alium perveniant, quia tunc non valet legitimatio in prædictiu illius substituti, Iaso. 1. 2. num. 204. de iure emphyteo. Molina. li. 3. de primogeniis Hispa. cap. 3. nu. 10. Nam credendum non est, principem concedere voluisse legitimacionem in prædictiu substituti, eo non citato argu. ca. super eo, de officio delegati. 1. nam ita diuus. ff. de adoptioni. Quæ sententia verissima est, licet ex multis rationibus illam euertere connectur Franciscus Sarmiento. lib. 1. selecta, cap. 8. num. 3.

Bene tamen verum est, quod si pater in suo testamento iubeat, vt filius impetreret legitimacionem, vt eius bona confequatur, poterit filius post mortem patris impetrare dictam legitimacionem, etiam non catis agnatis, ad quos bona patris ab intestate erant peruentura tex. vbi Docto. in authenticâ. ita sine. C. de naturalibus liberis. Baldus. 1. rescripta. C. de precibus imperatorum offerendis. 1. 6. titu. 15. par. 4.

138. Hinc etiam deducitur, quod si filius spurius legitimetur, vt succedat patri, si pater voluerit, vel in certa quantitate, quod si fuerit sibi relicturnum a patre minus legitimus, non poterit tagere ad supplementum. 1. omni modo. vbi doctores potant. C. de in officio, cum enim hil possit petere contra patris voluntatem, tenet Decus consilio. 25. volu. p. multi. & consilio. 102. folio. fin. Et sic talis legitimatus poterit a patre grauare in eo quod sibi fuerit reliquum: nam cum pater nihil tenetur illi relinquere poterit majoritatem in eo, quod sibi reliquerit illum grauare, vt contra Decum aduerterit Tellus Fernandez. l. 10. Tauri. num. 27.

139. Deducitur etiam, quod si filius in vita patris sit legitimatus, & in testamento patris præteritus sit, rumpit testamentum. Bal. 1. certum. de iniusto rupro. communis secundum Iaso. in rubri. num. 5. de libe. & posth. facit glo. l. 1. verbis. prætentibus, ad municipal. vbi æquiparatur filius adoptivus & legitimatus, quam glo. exornat Tiraquell. l. si vñquam. verbo, s'aspergit libero. sc. tum. 13. C. de reuocati. donat. Anto. Gomez. l. 9. Tauri. num. 62. sed arrogatione filij rumpit testamentum, ob præteritionem: 1. certum. de iniusto rupro. ergo & legitimatio, facit tex. in authenticâ, quibus inordinatales efficiantur sui. §. qui collatione. 7. authenticâ, quibus modis naturales efficiantur legitimi. §. si igitur licentia. collatione. 6. 1. sed si hac. verbi. aliud. de in ius vocando. l. quæris. l. fin. de naturalibus restituer. Quod intellige, quando legitimatio esset plena, & simplex, secus si fuerit limitata, vel fuerit dispensatio, vt quia principes filio naturali, vel spuriu concederet, vt posset patris succedere ex testamento, vel ab intestate, quia non posset succedere contra voluntatem patris. Est enim longe diuersum a successione ex testamento, vel ab intestate. l. cum in adoptiis. 6. sed neq; C. de adoptio. glo. in. l. 1. verbo, naturales de contra tabulas. Legitimus enim non rumpit testamentum patris Alex. in rubri. de liberis. & posthumis. num. 3. communis secundum Iaso. num. 13. ibi, secundum Costa. d. 5. & quid si tantum. 2. par. num. 15. 4. Couar. lib. 4. resolutionum. cap. 21.

Sed in hac legitimacionis materia est valde inter Doctores controvrum, an quemadmodum per superuenientiam filiorum legitimorum revocatur donatio. l. si vñ-

1. si vñquam. C. de reuocandis donationi. sic per filios legitimatos donatio antea facta reuocetur. Et Bal. l. 1. C. de inofficiois donationibus. num. 17. tenet nō reuocari. cuius sententiam esse communem tenet Alcia tus in rubri. de libe. & posthu. n. 43. & relati per Tiraquellum. d. hsi vñquam. verbo; suscepere liberos. n. 64. Fundatur: nam cū in rali donatione subintelligatur tacta cō dicio. si donator liber os suscepere intelligē da est. de legitimis & natura libos. arg. l. ge neraliter. s. cum auerbiāb. sine iusta subo. 14. l. e. C. de institutio. Contrariam. tamē sen tentiā. imo quod pīc filium legitimatum reuocetur. donatio facta extraneo. tenet So ciūs col. penul. in rubri. de liber. & posth. & cōf. cōmūnem. tenent plures relati per Tiraquell. vñ sup. num. 73. Fundantur: nā si quis granetur hereditatem restituere; si decēderit sine filiis legitimis legitimatus excludit substitutū. & facit deficitē conditiōne fideicōmis. vt resoluit Iason. d. l. ge neraliter. s. cū autem. n. 7. C. de institutio. & relati per Emanuel Costa. in. c. si pater. 1. par. verbo. si absq; liberis. n. 50. ergo sequitur. quod per talē legitimatiōnē factā 14.2 de filio. spuriō excludetur & reuocabilitū donatiō ante facta. Sed nihilominus contraria sententia est veior. imo quod nō re uocetur donatio: nā si legitimatus fuit natu s ante donationē iam. repugnat menti. l. si vñquam. vt tenuit Décius. in. l. posthu monato. col. fin. de contra tabulas. Anto. Rubeus consil. m. nu. 8. Quemadmodum enī si ille. qui fecit donationē cogitasset de liberis idque considerat, quia vxor eius erat prægnas. & adhuc donationem fecerit. per nativitatē filij non reuocatur do natio. & cessat dispositio. l. si vñquam. te net esse cōmūnem. Sōciūs consilio. 147. nu. 17. volumine. 2. Iaso consilio. 230. colla tione. & etiā esse cōmūnem tenent plures relati per Bernardum Diaz reg. 21. Fal leatia. 8. & Menchaca. lib. 1. controuerſiarū vsu frequentium. c. 10. n. 30. Julius Claras. lib. 4. receptarum. quāst. 22. & Ioa. Gutier rez de iuramento confirmato. 1. par. cap. 9. nu. 3. facit. l. 8. titu. 4. par. 5. ibi. [Porque no han hijos, ni les esperá de tener.] & ibi Gre gorius. l. 2. dicit cōmūnem: ergo quemadmodum si est spes filiorum. non reuocatur 143 donatio pari ratione quando tempore do nationis esset iam natus filius spurius. quia licet postea legitimetur. non reuocatur de

causa limitacione. 12.
Sed ut nihil , quod controversum sit
omittamus, vide te oportet habens faculta-
tem legitimandi spurious & adulterinos,
possit legitimare vtroq; defectu laboran-
tes. Et posse tenet Barto. vbi. Iason. n. 4. l.
2. de verborum obligat. vbi Alciatus. dicit.
communem Felinus. c. at si clerici. de iudi-
cij. in. 9. de adulteris. nu. 7. Angelus. in. l.
Clemens de hereditibus instit. Antonius
de Rosellis de legitimatione. 2. part. Abba-
c. fin. defimonia. Felinus. c. postulasti. de
script. Praepositus. iii. ca. per venerabilem.
qui filii sunt legitimi. Cotraria famen opini-
onem, immo quod iste talis non possit le-
gitimate. vtroq; morbo laborantes, tenet
Decius. d. 9. de adulte. n. 14. Archidiacon.
in. c. virginem. 27. q. 1. & esse communem te-
net Zazius. d. l. 2. de verborum. Sed prima
opinio est verior per tex. in. l. si ita scrip-
ta. de liber. & posth. Subueniendū est cum
princeps facit beneficiū spurio, qui est ex
tra culpam patris, argumento. l. si quis in
suo. 9. legis. C. de inofficio testamento.
48. Finaliter illud est memoria dignum,
vtrum si pater ex consanguinitate intra quartum
graduum habuit filium, & postea ad
contrahendum cum illa Papa super con-
sanguinitatis impedimento dispensauit,
& nati sunt filii legitimi post dispensa-
tionem, & matrimonium celebratum,
vtrum ille filius incestuosus natus ante
dispensationem succedat cum alijs legitimi
ex legitimo matrimonio, vel si pater
habeat maioriam, filii post dispensa-
tionem nati praeferantur. Et tene non
posse praeiudicium illis causare in succe-
fione post dispensationem natis, nam si
etio ad tempus de iure prohibitum non re-
tro trahitur. 9. ex contrario. instituta. de in-
genuis. l. 2. 9. 1. ad Tertulianum. Et sic ex
eo fit, quia incestuosus filius non effici-
tur legitimus per subsequens matrimonium
49 dispensatum, quando ipse ante matrimo-
nium dispensatum natus fuit: tenet Gre-
gorius Lopez. 1. 1. titulo. 13. part. 4. gloss.
penultima. columna 2. idem. l. 2. titul. 15.
part. 4. idem. l. 2. titulo. 15. part. 2. Hincfit,
quod si aliquis de facto contraxit cum co-
sanguinea, & dum misit per dispensa-
tionem fecit testamentum, in quo manda-
uit, quod si nascatur posthumus masculus;
vocat illum ad vinculum, seu maioriam
ab ipso institutam, & eueniāt quod, ante-

quam nascatur posthumus dispensatio
facta est, & concessa licet ex legitima uxo
re antea habebat filia, tunc talis filius conse-
quitur maioriam, quia legitimus natus est
per text. in. l. si quis posthumus, in fine
de liberis & posthumis. Quod intellige da
ta scientia ex parte vtriusque contingis, de
consanguinitate, ea que probata, & inatri-
monio publice contracto, ante nativitatem
posthumum, non alias, vt tenet Gregorius
Lopez. dict. l. 1. verbo, casasse. titulo. 13. pa-
4. Aluarado de conjecturata mente testa-
toris. libro. 2. cap. 3. numer. 66.

G L O S S A D E G I-

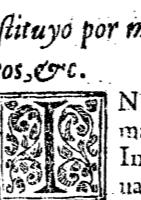
ma leptima principals de in-
stitutione heredum.

S V M M A R I V M.

1 Expeditur Doctores qui hęs materię declarant.
2 Vnde institutio dicatur.
3 Explicatur. l. in suis delib eris & posthuiis.
4 Filius in vita patris est quodammodo heres sui ipsius & representat personam defuncti.
5 Heres non potest contra factum defuncti venire.
6 Vtrum heres possit regia venditam a defuncto re-
trahere, communis contra alteram communem.
7 Institutionis definitio & effectus principalis, quae
ex institutione heredis resultat.
8 Per institutionem factam filio non transferuntur na-
ua hereditas, sed continuatur dominium patris.
9 Titulus, pro herede, est titulus petitioris her-
editatis.
10 Expenditur. l. nibil. C. de rufacione, pro ha-
rede.
11 Licet per institutionem factam filio continuetur
patris dominium, non tamen continuatur posse-
sio, nisi apprehendatur.
12 quis potest heredem instituere.
13 Attento iure communi heredis institutio diceba-
tur caput testamenti.
14 Et sic testamentum, in quo heredis institutio non
est, non valet.
15 Vtrum legitima sit relinquenda filio, titulo in-
stitutionis, an sufficiat alio quoconq; titulo, vide
licet, legati, relinquere.
16 Effectus maximus causatur ex hoc, nam si filio ti-
tulo institutionis relinquatur legitima, potest pro
pria auctoritate illam capere.
17 Explicatur. l. quotiens. C. de heredibus insti-
tuendis.

418 Glotta decimaléptima princip.

16. Sicutur. si quis in suo de inofficio testamen
to.
19. A sigillatur opinione communes contrarie, quo
iure debetur filio legitima.
20. Explicatur an iure etiam dinino illis debetur.
21. Utrum possit princeps tollere filii parentum le
gitimam.
22. Subsistente causa legitima potest filii legitima
tollis.
23. Ex iusta causa potest quis proprijs bonis priuari.
24. Causa erigendi maioricatum à patre est iusta
causa ut filii legitima priuentur.
25. Legitima iure digestorum erat relinquenda filio
titulo honorabili institutionis.
26. Iure codicis quoquo titulo legitimam sufficie
bat relinquere.
27. Authenticorum iure non sufficiebat quocunq; ti
tulo relinquere legitimam communis contra alte
ram communem.
28. Pradii articuli assignatur declaratio.
29. Expenditur. l. Papinianus. §. si quis mortis, de in
officio testamento.
30. Filius institutus in sua legitima consequitus per
ius accrescendi portionem alterius hereditatis va
cante.
31. Omnia iura antiqua & nouissima in eo conve
niunt, ut legitima sit relinquenda filio titulo ho
norabili institutionis.
32. Expenditur. l. omni modo. C. de inofficio testa
mento.
33. Utrum filius institutus in re certa dato sibi co
herede vniuersali possit querelare testamentum
patris.
34. Expenditur. l. in suis de liberis & posthumis.
35. Qualiter per dationem substituti vulgaris tolla
tur fuitas.
36. Utrum sufficiat patrem in sola dote filiam insi
tuere, communis contra communem.
37. Explicantur effectus, qui ex institutione heredi
causantur.
38. Verbum, reliquo si referatur ad filium, licet sit
adiectum certare an inducat heredis institu
tionem.
39. Explicatur capit. Raynaldus. de testamentis.
40. Verbum, lego, adiectum vniuersati bonorum
verum inducit heredis institutionem, communis
contra communem.
41. Si testator dicat, Melioro filium meum in sua le
gitima, ex hoc non inducitur heredis institutio.
42. Expenditur capit. Raynuntius. de testamentis.
43. Qualiter ordo successionis attendatur.
44. Utrum heres institutus in plurimis partibus,
possit unam adire, & aliam repudiare.
45. Successor maioricatus institutus heres à posse

N præsenti agendum est de
materia institutionis hereditatis.
In cuius explicatione obser
vandum est, id, quod in reli
quis glottarum cōmentariis auctū est. Prin
cipio de authoritatibus, scribentium, qui
hanc sunt prosecuti materiam. Secundo
quid sit institutio. Tertio quæ personæ in
stitui & instituere possint, & quo titulo
sint instituendæ, denique quid iure regio
seruetur.

Principio quidem hanc expendunt
materiam scribebentes in Rubrica. C. & ff.
de

De institutione hæredum. &c. 419

- de hæredibus instituendis. in principio in
stitutionis. eodem titulo. Doctores. in. l. inter
cetera. de liberis, & posthumis. Bartol. in. l.
Papinianus. §. si quis mortis causa. de in
officio testamento. idem in. l. cum ex
filio, devulgari vbi Raphael Cumanus,
numero. 4. Bartolus, & Doctores. in. l.
quoties. C. de hæredibus instituendis.
Alexand. consilio. 7. numero. 5. volumi
ne. 2. Ripa. in Rubrica. numero. 44. soluto
matrimonio. Corrasius in. l. filium, quem
habentem. numero. 192. C. familie herc
undæ. V. visembrius in Rubrica. de hæ
redibus instituendis. Balduinus, Viglius,
Misingerius in principio de hæredibus in
stituendis. Paulus à Montepico, Berenga
rius Fernandez. in. l. in quartam. ad. l. Fal
cidiæ. Riminaldus in principio, quibus
alienare licet, vel non, Loriotus de exha
redatione, axiomate. 3. & 4. Viglius in. §.
ex eo autem. Institutis, quibus modis te
stamenta infirmantur Paulus. libro. 3. sen
tentiarum, titulo, de institutione hæ
redum. Vlpianus, in fragmentis. titulo. 22.
Conanus. libro. 1. commentariorum, cap.
5. numero. 7. Peralta. in Rubrica de hæ
redibus instituendis. numero. 153. &c. 164.
Oroscius in. l. numero. 29. de officio præ
fecti verbis. Antonius Gomez. libro. 1. re
solutionum. capit. II. & capit. 12. Guillermus
Benedictus. in capit. Raynuntius. ver
bo, in eodem testamento. 1. numero. 15.
vbi Couarruicias. in. §. 1. Emmanuel Co
sta. in. l. Gallus. §. & quid si tantum, num
ero. 162. de liberis, & posthumis. idem in
cap. si pater verbo. instituit. numero. 12.
de tētamentis. in. 6. Menchaca de suc
cessionum creatione. §. 15. numero. 54. §. 20.
numero. 41. & de successionum progres
su. §. 18. numero. 12. Gregorius Lopez. in
l. 2. titulo. 3. part. 6. & l. 14. titulo. 3. part. 6.
Pinellus in. l. 1. 3. parte. numero. 75. C. de
bonis maternis. Dueñas Regula. 356. Go
mez Arias. in. l. 17. Tauri. Castillo. in. 13.
Tauri. Burgos de Paz. in. l. 3. Tauri.
conclusionem. 6. primæ partis. numero. 88. Me
niesius in. l. eam quam. numero. 76. C. de
fideicommissis. Didacus Perez. in. l. 1. titu
lo. 2. libro quinto. ordinamenti. Mol
ina. de primogeniis Hispanorum prima
parte. 2. 3. & 38. Rojas, in epithome suc
cessionum. capitulo. 8. numero. 18. Man
tica de comitatu. libro. 5. ordinamen
ti. ad. l. 7. & 8. titulo. 7. libro. 5. ordinamen
ti. quibus disponitur, quod con
sanguineus potest retrahere rem vendi
tam à consanguineo alicui extraneo pro
capitulo secundo, numero. 7. Ioann. Gu
tierrez, de Iuramento Confirmatorio. 2.
part. capit. 3. per totum. Quos omnes li
buit, sic ex professo allegare, quia complu
res eorum alios non citant, sed proprio la
bore exquisiui, &c.
- Secundo in hac materia aduerto quod
institutione dicitur ab in & statio, & qua
si insistere & in eadem re, iure, & do
minio stare, quæ per institutionem testa
toris dispositione mediante causatur, stan
te loco defuncti eius dominium conti
nuante, & persistendo iuxta textus in. l.
in suis de liberis & posthumis. In suis, in
quit Paulus, hæredibus euidentius ap
paret continuationem dominij. proce
dere eorum, ut nulla videatur heredi
tas fuisse, quasi olim. Et domini fu
sent, qui etiam viuo patre quodammodo
domini existimantur. Et sic dicebat
Curtius iunior. in. l. qui se patris. C. vnu
deliberi. numero. 2. quod filius in vita pa
tris est suus heres, & videtur quodammodo
heres sui ipsius. Idem tenet Vi
glus. in. §. sui. Instituta. de hæredum
qualitate, & differentia. Corrasius, libro
Miscellaneous. capit. 16. Alciatus, li
bro. 3. de verborum significatione, pa
gina vltima. & hoc est. quod vulgo
dicitur: nam heres institutus repre
sentat ipsius defuncti personam. authenti
co. de iure iurando, à moriente prestito.
in principio. authenticus. de hereditatibus,
que ab intestato. deferuntur. l. 2. titulo. 9.
partita. 2. & tradit Molina de primoge
nijs. libro. 3. capitulo. 6. numero. 40. Ex
quo dicebat Ancharranus, in capit. con
stitutus. columnæ vltima. de in integrum
restitutione, quod cum heres rei, & eius
dominio infusat per institutionem de
functi: & veniendo contra factum de
functi eset quodammodo contra pro
prium factum venire, iuxta text. in. l.
heredem. de regulis iuris. ff. quod si de
functus vendididit alicui extraneo rem
non poterit heres rem illam retrahere,
quia eset contra proprium factum ve
nire, quod facit ad legem. 7. 0. Tauri.
ad. l. 13. titulo. 10. libro. 3. fori. ad
l. 6. & 7. titulo. 7. libro. 5. ordinamen
ti. ad. l. 7. & 8. titulo. 11. libro. 5. recopi
lationis. quibus disponitur, quod con
sanguineus potest retrahere rem vendi
tam à consanguineo alicui extraneo pro
capitulo secundo, numero. 7. Ioann. Gu
tierrez, de Iuramento Confirmatorio. 2.
part. capit. 3. per totum. Quos omnes li
buit, sic ex professo allegare, quia complu
res eorum alios non citant, sed proprio la
bore exquisiui, &c.

D d 2 codem

codem preceo intra novem dies ; & secundum pred. doctrinam intelligatur, nisi talis consanguineus sit filius ; vel heres institutus à venditore, quia tunc non poterit rem illam à venditore defuncto extrahere pro eodem pretio, quia esset contra proprium factum ipsius venire, maxime quia predictæ. II. Regias sunt exorbitantes loquentes in consanguineis, ergo non sunt extendenda extra castum, in quo loquuntur, & trahendæ ad filium, vel heredem venditoris argumento. I. Five ro. §. de viro soluto matrimonio, & sic dicit sententiam tenuit Anchær. in dict. constitutus, &c.

Sed contraria sententia verior est, imo quod heres possit rem à testate re venditam extraneo extrahere iuxta, pred. II. Regias tenet plures relati per Tiraquellum de refractu Linagiel. §. i. glossa. 9. numero. §. Antonius Gomez. in. l. 70. Tauri. numero. 10. Fundatur ea ratione, quia licet heres institutus non possit contra factum definiti, quia esset contra factum sui ipsius venire, potest tamen alio iure vti, scilicet consanguinitatis argumento. I. vendor. ad Trebellianum. Sic resolutuit Antonius Gomez, & Cifuentes. dicta. l. 70. & Couarruias. libro. 3. resolutionum. capit. ir. & in practicis quæstionibus. capit. 26. numero. 4. Dueñas Regula. 30. Menchaca de successionum creatione. lib. i. §. 3. nu. 2.

Tertio aduerto institutionis definitionem, scilicet institutio est futuri dominij in testamento facta nominatio, tenet Vvesenbechius in Rubrica de heredibus instituend. & Doctores in principio supra relati. maximè Peralta, qui omnes in hanc consentiunt definitionem.

Ex qua definitione primo deducitur, quod primus effectus, qui causatur ex institutione heredis, nam institutio heredis est honorabilior, & efficiëns ceteris titulis à defuncto relictis: nam instituto aliquo herede cui datus est cohæres, si talis cohæres hereditatem repudiet, vel ex alia causa deficiat portio eius accrescit alteri cohæredi instituto. I. i. §. si ex fundo. de heredib. instituend. I. re coniuncti. de legat. 3. quod secus in succendentibus. titulo le-

gati, vel fideicommissis. iuxta. 1. etiam quam. C. de fideicommissis. II. si nemo. §. i. de testamentaria futela. I. sed, & si plures, de vulgar. ea ratione, quia legitarij & heredes succedunt differit iure, & in succendentibus diverso iure non est locus iuri accrescendi. I. sed cum patrino, in principio de bonorum possessione. I. vñica. C. quando non pertinentium partes. Iason. ih. I. re coniuncti. numero. 211. Menchaca de successionum creatione. libro. i. §. 10. numero. 194. communis secundum Couarruias. in. capit. Raynuntius. §. i. numero. 9. Corrasius. in. l. filium, quem habentem. numero. 192. C. familia herciscunde.

Secundo ex eadem definitione inferitur, quod vsque adeo per institutionem factam à testatore efficitur Dominus heres, quod filius institutus heres non potest uscapiere pro herede rem à patre possessam sine titulo, quia in ipsum non transfertur noua hereditas, sed continuat dominium patris: tenet Bartolus. in. l. in suis. de liberis, & posthum. quam esse communem tenet Angelus, ibi. numero. 117. & Alciatus. numero. 4. & plures relati per Pinellū, in Rubrica de bonis maternis. 2. parte. numero. 39. à Gomecio, libro. 1. resolutionum. capit. 9. numero. 18. Pro qua sententia allegant text. in. l. nihil. C. de uscapiione pro herede. Sed licet hæc sit communis opinio, contraria sententia verior est, quia non debent esse deterioris conditionis filii, quam extranei, neque filii sua suitas debet esse damnosæ. I. filius qui patri. de vulgar. l. i. §. si emancipatus de contra tabulas. I. falsa. §. i. de conditione indebiti. facit etiam, & contra communem, nam si suo heredi denegaretur uscapiere pro herede deberet eidem denegari hereditatis petilio, quia titulus pro herede est titulus petitionis hereditatis. I. pro herede. de petitione hereditatis, & tamen hoc est falsum, quia etiam sitio heredi competit hereditatis petilio. I. 3. & uscapiere ab intestato. de petitione hereditatis: ergo, & eidem debet concedi uscapiere pro herede.

Et tenendo aduersus communem. Non obstat dicta. l. nihil. C. de uscapiere. pro herede. nam rejectis varijs interpretationibus, verissima est, quod licet existentia

existentia sui heredis antequam filius se immisceat, vel abstineat soleat multos effectus operari, non tamen operatur illum uscapiendi pro herede, sed requiritur actualis immixtio, ex qua causatur contractus, qui uscapiendi conditionem præbet.

Quo fit, vt mortuopatre licet continetur dominium in filium non tamen continuatur possessio, nec in hoc filius habet maius priuilegium, quam extraneus, inquit non transit possessio absque actuali apprehensione. lege. cum heredes, de acquirenda possessione, est communis sensus secundum Tiraquellum in titulo de morte: in præfatione tertia declaratione. numero. 4. reprobata glossa, quæ contrarium tenet in lege. cum miles. verbo, coniuncti. quibus ex causis maior. Nam, vt tenet Baldus, in authenticâ ingressi. C. de Sacrosanctis ecclesijs, quod possessio patris post eius mortem interumpitur, quia licet lex. singat dominium non tamen singit circa possessionem, quæ facti est, & fictionem excludit, argumento leg. denique ex quibus causis maior. Bart. in. l. si quis pro emptore. 3. oppositione. devolu capionibus, &c.

Tertio constituo in præsenti materia regulam generalem, videlicet, quod omnes possunt instituere & institui, qui non reperiuntur expresse prohibiti, quod procedit ex Regula generali, 12. tabulari de qua in lege. verbis. de verborum significatione. & sic causa institutionis est de genere permisorum. vt in principio. Institutus. de heredibus. instituend. refert Vlpianus in fragmentis. titulo. 22. glossa. in. §. legari. Instituta. de lega. & Viglius in dict. principio. Conanus. libro. 1. commentariorum. capit. 5. numero. 7. text. & ibi, Gregorius Lopez, in 1. 4. titulo. 3. par. 6.

Quo fit, vt heredis institutio adeò est efficax, vt predixi, vt caput ipsius testamenti, & eius principium appellatur. lege. I. de heredibus. instituend. lege. inter cetera. de liber. & posthum. Inter cetera, inquit Caius, quæ ad ordinanda testamenta necessario desiderantur principale ius est de liberis. & heredibus. instituend. §. ante heredis. Instituta. delegatis. Doctores in Rubrica. In-

stituta. de testamentis. Bonifacius in. §. superest. numero. 248. Instituta. de actionibus.

Ex quo deducitur, quod testamentum in quo non est heredis institutio non valet. I. final. de iure codicillorum. §. in primis. Instituta. de fideicommissariis hereditatibus. §. i. de hered. instituend. §. ante heredis. instituta. de legat. Quia ratione institutio heredis est constituenda in principio testamenti: tenent plures relativi per Emmanuel Costa. in cap. si pater. 2. parte. numero. 4. de testamentis. in. 6. qui idem esse dicit respectu ex hereditationis. Quæ sententia attento iure communni vera est, hodie tamen iam est in usu quod apponatur in fine testamenti, vt dicit Baldus, in. l. consultissima. C. qui testamenta facere possunt. Paulus, & Imela. in leg. r. de heredibus. institut. qui etiam tenent institutionem heredis quibuscumque verbis fieri posse, dummodo de institutione heredis, & voluntate testatoris constet. leg. qui indignum. de testamentis. Peralta in Rubrica. de heredibus. instituend. numero. 153. & 169. vbi refert varias species institutionis proprias, & impræprias, tacitas, & expressas, &c.

His sic constitutis videndum est, vtrum filio sit relinquenda legitima titulus institutionis, an vero titulus legati, vel fideicommissi eam relinquere sufficiat. Et quidem articulus est innotatus, & inter Doctores non satis declaratus. Quare pro intelligentia duo constituo. Primo quæ utilitas sequatur, quod relinquatur filio legitima titulus institutionis, vel quod relinquatur titulus legati vel fideicommissi, &c.

Secundo hæc legitima, quæ filio relinquitur quo iure debeatur illi, vel præcise sit relinquenda titulus institutionis, &c.

Ad primum dicendum est esse maximi effectus inuestigare, quod titulus institutionis sit relinquenda filio legitima: nam filius institutus in sua legitima, potest sine alterius autoritate, vel iudicis mandato propria autoritate hereditatem capere: tenet Bartolus. in lege. ex facto, secunda de heredibus. instit. Alexand. in lege. nemo potest de legat. I. Iason. in. l. non est dubium. C. de legatis. Castillo. in. leg. 24. Tauri. Rodericus Xuan-

rez, in. 1.8. título de las ganancias. libro. 3. fori. ea ratione, quia testator hæredi instituto hanc facultatem dedit occupandi propria auctoritate bona sibi reliqua legi fistulas. §. 1. de contrahenda emptio. Dotores in. leg. 1. 9. fuit quæstum ad Trebelianum. Et ita tenendum, licet contraria opinionem, imo quod filius in sua legitima institutus non possit propria auctoritate occupare bona sibi reliqua, tenet Baldus. dicta. leg. ex facto. §. fuit quæstum de hæredib. instituerit. Barto. in. leg. 2. numero. 3. C. quibus, & quando quarta pars debeatur libro. 10. licet hanc dicat communem Alexand. sibi contrarius in consilio. 134. volumine. 4. Decius consilio. 136. numero. 2. Quæ opinio fundabatur per text. in dicta. leg. quoties. 20 C. de hæred. institut. qua probatur quod institutus in re certa dato sibi cohære de vniuersali hæreditatem adeuntem loco legatarij non habetur. lege. 14. titulo. 13. partita. 6. sed legatarius non potest rem sibi legatam propria auctoritate capere, alias perdit legatum. lege. non dubium. C. de leg. tradit Palacios Rubios in Rubrica. §. 59. nam illa lex procedit quoad actiones actiwas & passiwas, quod constat ex textu. ibi. In omnibus acti- nibus hæreditariis vti, vel conueniri de- 18 cernimus.

Nec obstat & aliud fundamentum huius opinionis, scilicet, de textu. in lege. si quis in suo. C. de inofficio te- stamento. ibi. Filius in iudicio suam hæreditatem petat: nam intelligitur quan- do hæres vniuersalis erat in posse- sione totius hæreditatis, non vero quando hæreditas erat iacens vel in certa re institutus, qui atunc ille hæres institutus in re certa, qui loco legatarij habetur, tenetur illam petere coram iudice, secus vero in hærede vniuersali, vel in sua legitima insti- tutus, quia hæres in sua legitima institutus potest propria auctoritate capere hæreditatem. Et hoc quantum ad pri- mum præsuppositum prædictæ quæ- stionis, &c.

19. Quo ad secundum videlicet, quo iure relinquatur, seu debeatur filio legitima Abb. in. capit. Raynuntius, numero. 12. de testamentis. tenet, quod legi- tima debetur filiis iure naturali; licet 22

quitur Corrales, in lege filium quem- habentem. numero. 143. C. familiæ her- ciscundæ, vbi tenent quod legitima de- betur filiis iure naturæ: quia parentes quodam instictu naturæ mouentur ad relinquentum filiis sua bona, sequi- tur Berengarius. Fra. in lege. in quartam, ad legem. Falcidiam. præfatione secun- da. numero. 14. vbi dicit communem Paulus de Montepico. numero. 17. 2. quinimo iure diuino deberi legitimam filiis, tenet Socinus. consilio. 30. colum- na prima, libro primo. Antonius Ru- beus. in. leg. pater filium, num. 40. de inofficio testamento. qua ratione non posse tolli. in totum legitimam iu- re ciuili tenet. Cursetus ad Abb. verbo, legitima, & relati per Ferdinandum de Loazes, in additione Galiaule, ad legem. Centuria. de vulgari, numero. 86. & plures, quos refert Couarruias, in quar- to, secunda parte. capit. 7. §. 6. numero. 4. & Oroscius, in lege. de quibus. numero. 107. de legibus. Menchaca de suc- cessionum creatione. libro secundo. §. 20. numero. 296. Fundatur hac opinio per textum. in lege. Cum ratio. de bonis dan- natorum. in lege. scripto. ff. vnde liberi. authentica. de hæredibus. & Falcidiam. §. 1. & ex lege final. C. quorum bonorum, quibus probatur, quod quia legitima est iure naturæ, non potest tolli in to- tum filiis. Contrariam tamen senten- tiam imo quod necessitas relinquendi fi- liis legitimam proueniat à iure ciuili, & sic quod possit per Principem tolli, tenet Barto. in. leg. Titio centum. §. Titio. genero. numero. 6. de condition. & dem- onstration. & plures relati per Menchacam, de successionum creatione. libro. 2. §. 20. numero. 296. & est communis secundum Albertum Brunum tractatu. de statutis excludentibus feminas. numero. 6. Ay- mon. consilio. 236. Fundatur per textum. in. leg. 2. tabularum. C. de legi mis hæ- redib. authentica de triente, & semisse. §. 1. collatione. §. Et tenentes hanc partem re- spondent fundamentis. primæ opinionis, videlicet, quod iura, quæ habent deberi legitimam filiis iure naturæ, intelligantur, quod debeatur filiis legitima, scilicet, impellente ipsa natura.

Quare in tam ancipihi difficultate exi- stimo dicendum esse, quod licet legitima filiorum

filiorum non possit in totum tolli, quia est illis omni- iure quasi debita, tamen si subsist aliquid causa iusta potest filius sua le- tima priuari, quod & fieri potest tenet Ioann. Oroscius. in dicta. leg. de quibus nu- mero. 107. de legibus. Bernardus Diaz in Regula. i. 43. Expositio, nam iusta sub- sistente causa potest quis proprijs bonis priuari. tenet Barto. in proposito digestorum numero. 5. Dueñas regula. 45. limitatione. 1. Pinellus in Rubrica. C. de rescit denda. 1. part. capit. 2. numero. 6. si ergo re propria a fortiori legitima cum sit qua- si debita. argumento. l. vltimæ. C. de his, quæ ante apertas tabulas. ibi. Tanquam de bitam vendicare glossa. in. l. 3. C. de iuris. & facti ignorantia. Communis secundum Menelium ibi. numero. 32. secundum Al- ciatum. de præsumptio. Regula. 1. præsumptione. 8. Segura in. l. cum patronus. nu- mero. 44. de legat. 2. Tiraquellus de iure. Primogenitorum, quæstione. 54. numero. 4. Couarruias in capit. si hæredes. numero. 9. de testamentis. glossa. in. l. fina. ver- culodebita. C. de codicillis. glossa. in. l. si quis legatum, verb. onon posse. ad legem. Falcidiam.

Vnde fit, quod tunc dicitur legitima deberi filio post mortem patris, filio deli- berante, interim tamen cum viuo patre sit in suspenso, intelligitur quasi debita. Sic Bald. in. l. 3. C. de iuris & facti ignorantia. Ex quo apparet inaduerterenter loquuntur suis glossa. in authenticō de hæred. & Fal- cidia. §. si quis autem. verbo. auferri. collatione. 1. Cui similis in authenticō de triente & semisse. in principio verbo, debi- tum. collatione. §. dum voluerunt legitima viuo patre esse debitam filiis, sed ex supra dictis communiter reprobatur, vt testatur Menchus supra, numero. 32. & Oroscius, in. l. si arrogator. numero. 120. de adoptione Segura. in. l. Imperator. ad Trebel. Reg. 356.

Qua ratione fieri potest vt haec natu- talis æquitas relinquendi filiis bona abru- patur utilitatibus publicæ causa, videlicet, vt erigantur primogenia, & nobilium res publica tuta, & salua sit, & familiæ con- seruantur, argumento. l. primæ. §. quanvis. 24 de ventre inspicio. Qua ratione me- diante & iusta causa subsistente filii legi- tima priuantur, & erigantur primoge- nia, & loco legitime reliquis filiis alim-

ta assignantur, vt in lege. 2. titulo. 1. parte. 2. resolut Rodericus Xuarez. in lege. quo- niam in prioribus in declaratione. leg. fe- gni. limitatione. 2. & Palacios Rubios, in capit. per vestras. notabili. 3. 9. 24. nume- ro. 7.

His sic prehabitis ad institutionem, vnde digressi sumus reuertendo. Videndum est, quo titulo legitima filio sit re- linquenda, an titulo honorabilis institu- tionis sit relinquenda, an titulo legati, vel alio titulo particulari relinquenda pos- fit. Et licet plures scribentes de hac re- tractauerint, inter quos Alexand. & Ia- son. in lege. 1. de hæredib. instituen. & om- nes suprarelati in principio. constituens inter iura antiqua, & notiora diuer- fas formas, quibus filiis relinquuntur le- gitima: nam attento iure digestorum titulo institutionis, & non legati, seu fi- deicommissi, vel donationis causa inor- tis esse relinquendam legitimam, alias testam- entum esset ipso iure nullum. le- ge. ita tamen. §. Marcellus. verificulo, qui rogatus ad Trebellianum. lege. non pu- tavit in principio, de botiorum posses- sione. contra tabulas. §. sunt tamen. In- stituta. eodem titulo. leg. posthumo- ram. de iniusto iupto, ibi. Necesse est milii hæredem institueri, vel ex hæreda- re. lege. inter egeras. de liberis & posthu- mis. l. Gallus. §. in omnibus. eodem titu- lo. filium. §. in omnibus de legati. præstan- dis, & quod iure codicis sufficiebat relin- quere filiis legitimam quoquo titulo. le- ge. omnimodo. C. de inofficio testam. ibi. Aliquam eis quantitate in hæredi- tate, vel legato, vel fideicommisso ra- liquerint, lege, scimus. §. cum autem co- dein, ibi. Fideicommissi causa permit- tit legitimam relinquere, authentica de triente. & semisse. §. primo. collatione. 3. authentica. de monachis. §. illud quoque decernimus; collatione. 1. authentica. no- uissima. C. de inofficio testamento. ibi. Semis. debeatur eis, quoquo reliqui ti- tulo.

Sed iure nouissimo. authenticorum, est relinquenda legitima titulo. institu- tionis, vt in authenticō, vt cura de ap- pellatione cognoscitur. §. illud quoque collatione octaua. & consonat. lex. 5. titu- lo octauo. parte. 6. Et hanc etiam senten- tiam tenet glossa. in. leg. nam & is, verbo,

plenior de inofficio testamento, glossa in lege, §. sed, & si portio de legatis prestandis glossa, in verbo, testamento, in §. sed hec. Instit. de inofficio quod etiam de iure canonico procedere, ut sit relinqua dicta legitima filio titulo institutionis, tenet glossa, verbo relinqiens, in capitul. Raynuntius, de testamentis, communiter approbata secundum Alexand. consilio, 70. numero, 5. volumine, 2. secundum Ripa, in Rubrica, soluto matrimonio, numero, 4. 4. secundum Corri, in l. filium quem habentem, numero, 192. C. familiæ hereditate. Et si contraria opinionem dicat communem Alexand. Imo, consilio, 168. numero, 5. volumine, 4. Omnes itaque Doctores qui hucusque de hac re scripserunt, in eo conuenient omnia iure præter Codicis relinquentiam filio legitimam titulo institutionis. Et sic cum iure Codicis inter cetera iura discrimen constitutum per iura supra relata, vt resolutum Guillerius Benedictus d. cap. Raynuntius, versicu lo. Eodem testamento relinquentiam, numero, 28. Rodericus Xarez, in l. quoniam in prioribus limitatione, 15. C. de inofficio, Menchaca, lib. 2. de successionum creatione, §. 2. num. 232. & Rojas, in epithome successionum, c. 8. per totum, Ioann. Gutiérrez de Juramento confirmatorio, 2. pars, c. 3. in principio, qui alios plures huius sententiae authores refert.

Vero, licet hæc ita sint, & yisque in hominum diuinum siem obseruatum, verissime tendam, est omni iure etiam Codicis necessarium esse filium in institu titulo honorablem institutionis in sua, legitima: nam nulla repertur decisio. C. que formant iuri antiqui immutauerit, immo si recte Justinianus consideretur, in omnibus iuribus, in quibus de hac re disponit colligitur, eadem formam esse necessariam in institutione filij, que iure antiquo digestorum obseruabatur, ut constat ex l. fin. C. de liberis præteritis, & in principio, & in §. emancipatos & in §. sed hæc quidem. Instituta, de exheredatione liberorum, & in §. eadem. Instituta de hereditatibus, quæ ab intèstato deseruntur. Vnde non in institutione, quæ filio facienda erat in sua legitima iura antiqua, & Codicis discrimen constituerunt in eius forma, quia in hoc ut prædicti omnia iura conuenient, & si aliter Doctores omnes existimant,

28 & hucusque tenerunt, sed in diversis casibus constituit discrimen, videlicet, nam iure antiquo filius fuisse præteritus, & relinqueretur legitima titulo particulari dicebatur testamentum patris nullum leg. inter cetera de liberis, & posthum. & alia iura digestorum id probant supra relata, que pro iure digestorum Doctores supra constitutus & referunt, &c.

Si vero filius esset exheredatus, & illi esset relata legitima portio titulo particulari, legati, vel alio titulo, tunc iure antiquo validum, & securum erat testamentum lege Papinianus, §. si quis mortis de inofficio testamento. Ea ratione, nam cum pater exheredando filium iam satis facit, forme, de qua in legi inter ceteras, & sic non poterat dici nullum testamentum, nec competitebat filio querela, sic procedunt iura. C. maxime, l. Cum queritur, & text. in authenticâ nouissima, & in §. igitur quartam, de inofficio testamento. Iure vero authentorum diuersum fuit statutum, nam si filius exheredatus sit expressa iusta causa, & pater relinquit filio legitimam, titulo particulari, testamentum mero iure valeret, quemadmodum & olim valebat: ceterum si postea causa illa, ingratitudinis per heredem non probetur competit illi querela inofficio testam. textus in authenticâ, ut cum de appellatione cognoscitur. §. aliud quoque quem sic perpendit Costa, in capit. si pater, in glossa, versiculo instituit, numero, 13. de testamentis, in 6. &c. Nec huic intellectui obstat, si obiciatur, quod cum filius in proposita specie quartam habeat, debet cesare querela prout olim cessabat, ut in dicto, §. igitur quartam. Nam respondit, quod Justinianus considerauit, titulum institutionis, non solum quantum ad eius honorem, quia filius non institutus videbatur maxima iniuria affectus, lege, 4. §. Papinianus, de inofficio testamento, verum & est utile ipsi filio propter ius accrescendi in portione vacante, quia loco legatarij habetur iuxta glossam communiter receptam in leg. si quis prior ad Trebel. &c.

At vero filius titulo institutionis institutus in sua legitima consequitur per ius accrescendi portionem alterius cohereditis.

heredis vacante, l. 1. §. si ex fundo de hered. instituendis, l. vlt. C. quando non petentium partes, Bar. & Docto. in d. quoties de hereditate. Couart. in c. Raynuntius, §. 1. num. 9. Costain. ca. si pater, l. par. glo. verb. in re certa, num. 13. Men. libri 2. de successionum creatione, §. 20. nu. 235. & hæc est ratio potissima, propter quam Institutianus in prædicto casu voluit ut haberet locum querela &c. Itaq; resolutio est verissima, quod omnia iura tā antiqua Digestorum quā iurā Codicis & Authenticonū & etiā Pontificia in eo conuenient, quod legitima sit relinquenda filio titulo institutionis: si vero sit filius præteritus, vel ex heredatus, & alio titu, particulari relinquatur legitima illi, tunc diuersa in hoc casu constituunt iura antiqua à iure codicis & diuersa à iure authenticonū, ut subveniantur filio. Et in hoc constitutur differentia, non vero, ut Doctores existimarent, quando legitima relinquuntur filio &c.

Ex qua verissima resolutione deducitur intellectus ad l. omni modo C. de inofficio testamento, ut procedat quod ibi Imperator solum intendit subvenire testamentis, que impugnabantur ex eo, quod minus legitima portione relinquatur, non vero testamento, que impugnabantur, ex vicio præteritionis, vel ex heredationis, ut ex prædicto colligitur, & ex l. quoniam in prioribus ibi, Occasione insinuaris portionis. Vnde quod de nono in ea, l. statuit respectu filij est, quod quamvis iure antiquo, si filius institutus efficeretur certa minus sua legitima portione, testamētū mero iure valeret, ut norat Bal. Ardinus, Costain. §. & quid si tantu, r. parte, num. 4. hodie tamē in prædicta specie filius non habet querelam, sed solum agit ad supplementum. Sic intellige, l. omni modo, l. nuper, l. scimus, §. cum autem dicunt nouella, C. de inofficio testamento, authentico, ut cum de appellatione cognoscitur, facit l. 1. titu. 6. pars, &c.

33 Sed in hoc articulo videtur oportet, an si filius sit institutus in re certa dato libello coherede vniuersali, possit querelare testamentum patris. Et ex supra, d. resolutione videbatur dicendum, posse. Nam cum institutus in re certa loco legatarij habeatur, & legitima non sit relinquenda filio titu, particuli, ratione id efficere posse, & id competit, remedium sibi. Sed in hoc teneat quod

institutus in re certa, dato libello coherede vniuersali, nec est omnino heres, nec omnino legatus, sed est, species, & vocatur institutus in re certa, qui participat ab utroq; ut resolutum Bartam, l. quoties, vbi, l. Ias. dicit, communem, C. de hered. instituendis, idem Bar. in l. rex facto, 2. mū, 1. &c. 2. de hered. instituendis. T. ira quodlibet initiali de merte, 2. pars, 4. declaratione, num. 2. Costain. c. si pater, verbo, in re certa, p. 122.

Ex qua resolutione inferitur intellectus ad tex. in d. in suis deliberis, & postea. Nam dum illa habet, quod filius post mortem patris non videtur particeps re hereditatem sed libera administracionem bonorum consequitur, quasi olim dicitur minus esset, ut intelligatur, quando filius esset institutus in sua legitima, alias tamē se sit institutus in re certa, dato libello coherede vniuersali, non transit in illum dominium ipso iure sine additione & acceptione Bald. in l. apud hostes, C. de stris & legiti- mis hered. idem in l. quoties, C. de hered. instituendis, l. in l. si filius qui patris de vñigari, & hanc esse veriore, tenet Costain. ca. si pater in glo. subsequenter & filius, l. num. 4. contra Bar. consilii, 2. nu. 4. Alexai. p. 1. consilii, 3. num. 2. & l. 1. Alcina. l. si filius qui patris inimic. §. de vulg. Quia sententia prob. in p. datione substituti vulgaris tollitur, sicutas, l. si filius heres de liberis & posth. secundum communem intellectum, citius materialem explicantur. Bal & alij, d. l. si filius, & similiter per dationem heredis extranei tollitur, sicutas, l. apud Julianum, §. idem Julianus, ad. Trebel. ergo codem in modo per institutionem in re certa dato libello coherede vniuersali, quia per hoc videtur patrem ei tollere, nec substituti, vi in d. l. quoties, que est annexa suitate, §. l. in l. Institutay, dicitur in qualitate & diff. r. in d. apud hostes, vñigari, & ollizis.

Deduxit etiam ex supra, d. quod pater non potest instituere filium maritatum in solidote, quamvis dederit, sed debet eam in alia re instituere, alia tanquam præterit, sapienter dicere, testamentum patris a filii, sic glo. in l. q. §. sed vñigari, verbos patrimoniū, & minoribus, tenet quod hec opinio ex Couart. in c. Raynuntius, voluit hanc opinionem approbare, & sic quod eius decisione in vñigare, foris seruat. Sed vere hic textus, hanc sententiam non probat, quia so-

426. Glossa decima septima princip.

lū factū in d. c. narratur; & sic nullū iudicatur, iuris mysterium ex doctrina glo. in d. i. C. quando non pēnitentia partes. & licet d. gloss. fuerint sequenti Fulgosius ibi & Barb. in d. c. si pater colū. 6.

Sed contraria sententia a priori, & cōmuniō est, nē pē sufficere, si pater instituat filiā in sola dote, quam ei dederat, tenet Speculator titulō de instrumentorū editione. §. cōpendiosa. nu. 38. Guillermus Bened. in d. cap. Raynuntius, verbo Alterocha filiae ultra dotem. nume. 11. Fundatur ea ratione: nam filia potest institui in sola legitima, vel eius parte. le. cum queritur. C. de inofficio, & in authenticō vt cum de appellatione cognoscitur. §. aliud quoque capitulum: at vero dos est pars legitimē filiae, quia tenetur eam in legitimā cōputare. cū nouella. C. de inofficio, & in authenticō, vt cū de appellatione cognoscitur. §. aliud quoq; & in l. vni. §. quo à nobis. C. de rei vxorū actione, igitur sufficit quod in sola dote filia instituatur, & pro refidio aget ad supplementum iuxta l. omni modo. C. de inofficio testamento.

36. Nec obstat si obiectatur, quod dos est propriū patrimonium filiae, vt in d. §. sed xtrum. in fine. & in l. Pomponius, familię herciscundę, ac proinde non debet sufficer illam in sola dote institui, cū necessatio in bonis patris debeat institui. l. scimus. §. refidionem. C. de inofficio testamento. Nam dicendum est, dotem filiae dici patrimonium proprię, non simpliciter quoad omnia, & ita proprius dicitur quasi patrimonium eius quo ad quid, & in l. vti. §. sed & hoc. C. de rei vxorū actione, quo ad aliquid tamen bene reputatur esse de bonis patris: nam solitudo matrimonio dos reuertitur ad parentē, vt in authenticā sed quamvis. C. cod. titulo & patre decedente dicitur filiam consequi dotem ex bonis patris, ac proinde imputatur in legitimā, vt in. dicta. l. cum nouella, & sic sufficit, vt filia in sola dote instituatur. &c.

37. Ex qua resolutione infertur effectus maximus, qui ex institutione resultat. Nam licet testator non verbis expressis, sed per alia verba hēreditatem relinquit, veluti, per verbum, Relinquo, adiectū vniuersitati bonorum inducit hēreditis institutionem, sed fideicommissum vniuersale, tenet Bar. in l. centurio. numer. 19. de vulgari, vbi Galiaula. numer. 326. dicitur.

Alex. in l. nam quod. §. non omnes. nu. 6. ad Trebell. Iaso. in authētica nouissima. nu. 33. C. de inofficio, Doctor. per tex. ibi expressum. capi. Raynuntius, de testamento. Quo fit, vt si verbum, Relinquo, adiectū certe rei, vel quantitati, non inducit hēreditis institutionem per text. in authenticō, vt cum de appellatione cognoscitur. §. aliud quoq; capitulum, iuncto. §. ceterum.

38. Ex quo deducitur non recte sensisse Abbatem dum habet, quod si verbum Relinquo referatur ad filium, qui necessario est instituendus; licet sit adiectum certe rei quod inducit hēreditis institutionem: quam esse communem tenet Alexan. con filio. 50. nu. 12. volumine. 7. Dec. in l. humanitatis. C. de impuberum. nume. 3. Sed quam falsa sit hēc communis opinio facile conuincitur ex tex. in d. authenticō. vt eum de appellatione cognoscitur. §. aliud quoq; capitalum. vbi etiam in filio nō sat est, si cīaliquid relinquitur titu. particula ri, vt inducatur hēreditis institutione, nisi verbum, Relinquo, vniuersitati bonorum adiectū. Quam sententiam tenet esse veriorē Imo. nu. 3. d. ca. Raynuntius vbi Guill. Bened. verbo, In codem testamento relin quens, l. num. 57. vbi. Coua. §. l. num. 5. dī cens communem. & Costa in. ca. si pater de testamento. lib. 6. verbo. Bonis suis. nu. 14. Xarez in. l. quoniam in prioribus. 25. limitatione. C. de inofficio.

39. Ex qua resolutione inferno intellectum ad tex. in. c. Raynaldus, in versiculo porro de testamento, vbi Raynaldus in suo testamento legauit cuidam patruo suo & eius filiis medietatem quorūdam bonoru& cāterabona sua, & tamen appellat eos. tex. hēredes. Ex quo tex. nota ibi Cardi quod verbum, Relinquo, adiectū vniuersitati bonorum inducit hēreditis institutionem, quemadmodum verbum, Relinquo. Eandē sententiam tenet Bal. in. l. fi. C. familię herciscundę, & esse cōmūnem tenet Guill. Bened. in. cap. Raynuntius. verbo reliquit. nu. 2. & Lancelotus Politus. in. titu. substitutum. titulo de cōpendiosa.

Contraria tamen sententia a priori est, imo quod verbum, Relinquo, adiectū vniuersitati bonorum non inducat hēreditis institutionem, sed fideicommissum vniuersale, tenet Bar. in l. centurio. numer. 19. de vulgari, vbi Galiaula. numer. 326. dicitur.

De institutione hēredū. &c. 427

dieit, cōmūnem, & Couarr. in. capit. Raynūtius. §. l. nume. 5. pro qua sententia allegat Bart. aliqua iūra, quae nō faciunt ad propositum, veritis fundamen tum est quod verbum, Relinquo, suā natura est verbum particulare, & obliquū, & importat legatum cōpiandum de manu hēreditis iuxta. l. 2. in. fin. C. cōmūnū de legatis iuncto principio. Instituta deleg. 40. Ne pēdicta resolutioni obicit text. in. cap. Raynaldus, de testamento vbi fuit appositum verbum, Relinquo, adiectū vniuersitati bonorum, quod tamen inducit in illo casu hēreditis institutionem. Nam resolutio est verissima, quod tunc demum verbum, Relinquo, adiectū vniuersitati bonorum inducit institutionem hēreditis, quando testamentum aliter valere non potest, videlicet, quia alius non est hēres institutus, tunc, ne cortiat testatoris volūtas interpretari eam esse institutionem, quia non refert quibus verbis testator vta tur, si modo de eius voluntate apparet. l. quoniam indiguum. C. de testamento. At vero si aliter valere potest testamentum, quia alius effet hēres institutus, tunc verbum, Relinquo, adiectū vniuersitati bonoru& non institutionem, sed fideicommissum denotat, vt in. l. mulier. §. fin. ad Trebell. sic tenuit glo. verbo, legauit. d. ca. Raynaldus, & ibi Couart. §. l. num. 5.

41. Quo fit, vt si testator dicat, Meliorum filium meum in sua legitima, ex hoc non cēsetur filius institutus hēres: nam verbum, meliorum, est verbum particulare & obliquū, sicut verbum lego, ac proinde non potest importare hēreditis institutionem, vt resolut Peral. in repetitione rubricę de hēredibus insti. nu. 154.

Vterius considero in hac materia institutionis, quod si sint plures dispare gradus, inter quos est ordo affectionis, & non necessitatis, & sic instituti vocantur ad successionem coniuncti per copulam, admittuntur & que simul & quis portionibus, & non ordine successivo.

Quā sententia prob. ex tex. quent ibi Doctores communiter notant in. capi. Raynuntius. de testamento, vbi Alterocha & eius filius futerint admissi simul ad petitionem fideicommissi, & sic constat quod simul competebat ius utriusque. Sic

42. Doctores ibi expendunt illum textum & Soci. & For. Garcia in. l. Gallus. §. qui-

dam recte. Iuli. Clar. libr. 3. receptarum. §. testamentum. quest. 80. Ex quo dicebat Bald. in rubrica in. fin. C. de successorio edicto, quod remotus à iure succedendi non admittitur in iudicio presenti, ident. Bald. in. l. nam ita Diutius. de adoptio. & in. l. si curatore. C. de iure de liberandi. Et sic dicta sententia est cōmūnū & receptissima, licet, contrariam opinionem teneat Bart. dicto. §. quidam recte numero. quarto, quem ibi sequitur Socinus, nūtīr. 3. Barb. in. capit. Raynuntius. nūtīr. 16. de testamento. Quorum sententia procederet quando plures essent vocati in institutionē copulatiū, nomine collectivo, pista, Relinquo Titio, & familię, vel descendētib⁹ eius, quia tunc cēsentur vocati ordine successivo. l. peto. §. fratre. l. cum pater. §. à te peto. iuri eti. glo. ver. ordine, de leg. 2. l. cum itale gatur. §. in fideicommisso. cod. titul. 9. l. fin. C. de verbis significativa. Quām esse cōmūnem tenet Socinus & Aretius. in. d. §. quidam recte. Couarr. in. practicis quest. c. 8. nu. 4. Qui omnes resoluti⁹, quod quando inter copulatiū institutos, & vocatos à testatore concurreret non solum ordo affectionis, verum & necessitatis, tunc cēsentur ordine successivo vocati.

Quā omnia vera intellige, nisi taliter fiat institutio, vt testator vēlit quod eius bona remaneant pēpetuo in. familię: tunc attendit successio, & spectatur ordo successionis, alias vero, si fiat institutio dicendo, Petru& familię eius, tunc omnes simul succedunt, nec spectatur ordo. l. si cognatis, de rebus dub. l. cum ita. §. in fideicommisso de lega. 2. sic eleganter prosequitur Frātēcū Sarmiento in. d. §. quidam recte. num. 17. & 18. cum sequentibus.

Sed videre oportet, an hēres insti tutus in plurimis partibus possit vnam partem repudiare, & aliam acceptare. Et Barto. in. l. 4. de lega. 2. tenet posse: quia plures sunt portiones, & videtur testatorem fundum in pluribus divisi se: sequitur Aretius in. l. si solus. columna. 2. de acquirend. hēred. cōmūnis secundum. Consecut. lib. 1. resolutionum. capit. 12. nūtīr. 33. Quā sententia vt vera sit duobus modis est intellegenda. Primo quod si elegant illi plures fūdi, tunc potest vnuū eligere & alium

alium repudiare , cum diuersæ sint dispositions , secus si vñus tantum legetur , quia tunc licet in plures partes testamenti legentur non poterit vnam acceptare & aliam repudiare : tenet Bart. in l. stipulationes non dividuntur . n. m. 20. de verbis obligatio &c.

Secundo intellige quando testator haberet priuilegium faciendi plures hæreditates , vt est miles . l. i. C. de testamento militis , tunc institutus in plurimis partibus poterit vnam acceptare & aliam re- 48 pudiare , Bart. in l. fin. de aquirenda hæredi . &c.

45 Quo fit , vt successor maioratus institutus hæres ab ultimo possessore poterit acceptare bona maioratus , & repudiare hæreditatem , in qua est institutus , cum huiusmodi hæritas sit diuersa & ex diuersis causis procedat : tenet Peralta in l. 3. §. qui fideicommissis . numero . 129. de hæred. instituen. Moli. libr. 1. de Hispanorum primogenijs . cap. 10. numne . 28. quod est singularē ad l. quidam elogio . C. de iure liberandi .

46 Sed non leuis est difficultas , habito pro constanti , vt supra retulimus , quod legitima est relinquenda filio titulo in stitutionis , an etiam sit relinquenda à filio patre eodem titulo institutionis . Et videtur quod sic , ea ratione , nam sic debetur parentibus legitima filiorum quemadmodum & parentes filiis præstare te- 49 nentur , vt in authenticā de triente & semisse in principio . versiculo . hæc obseruando . l. si quis à liberis . §. parens . de liberis agnoscendis , ibi . Parens , inquit Vipianus , quanvis alia filio ratione naturali debeatur & alienum , non est filius cogendus soluere . Ex quo textu apparet alimenta iure naturæ debita filiis , quod & tenuit Castro de iusta punitione hæreticorum . capi . vlti . Quæ quidem tatio naturalis in naturale ius est conuersa , cum & id nobis & animalia omnia ostendant . Videmus quidem ciconiæ pietatem erga parentes , & genitores senecta confessos , eos educantes & aletes , & sive eos iam etate defessos alit ut au-

47 thor est Plinius libr. 1. naturalis historiæ capi . 23. Ex qua insigni iconi pie- 50 tate existimandum est pietatem illam erga parentes naturalem esse , vt iure naturæ nobis cum animantibus communī a-

liū parentes . l. 6. titulo . 15. part . 4. lib . 1. Esso mismo dezimos , que el hijo deve hazer con su padre . Ex quo impietate ple na est iudicanda sententia illa , quam ut receptam refert Ripa libr. 1. responsorum . capi . 7. scilicet , quod legitima debita parentibus tolli omnino posse . Quæ sententia est ab omni pietate aliena & non tenenda siquidem filij parentes , veluti rem sacram colere debent , & venerari sunt enim filii veluti Deus alter , ve hoc virtutur verbo Cicero pro Placio : Nam meo iudicio pietas est omnium virtutum fundamentum , quam veterut , vt Deum .

Quo fit eod . iure naturali quod brutis est cognitum & sunt experta natura alieni parentes eodem nobis infectantibus parentes alendi natura indicat , & legitimam deberi nam & si iure sit receptum matrem per pupillarem substitutionem excludi posse ab hereditate filij impuberis , non ex hoc postulunt illis alimenta tolli . l. si quis à liberis . §. idem rescriptum de libr. agnoscendis ibi . Hæredes filij ad ea præstanta , quæ viuis filius ex officio pietatis prestat , inuitos cogi non posse , nisi in sua egestate pater coniectus , quod ex naturali ratione prouenit , vt parentes egentes filios alant . &c.

Vide quidem in matre id non seruari & sic nostram resolutionem non leui pericolo esse inuolutam , siquidem & legitima filij per expressam pupillarem substitutionem excludit quod omni iure rece ptum est . capi . si pater de testamentis libr. 6. l. Papinianus . §. i. de inofficio . l. 7. titu lo . 5. par . 6. Ex quibus corruit supra . d. sententia vt legitima debeatur parentibus , si cuti & parentes filiis , quod quidem impietate plenum esse inuenio . Nam si filij ad debitam parentum successionem iure quodam naturæ vocantur , & sui hæredes , à parentibus nuncupantur . l. cum ratio de bonis damnatorum ita vt pater filios instituendo dulce sibi videatur officio fun etum esse . l. 1. de his qui sibi in testamento ascribuntur , quia natura ipsa indidit vniuersis parentibus filios sibi fieri successores . l. nam eti parentibus de inofficio . l. scripto . ff. vnde liberi , si ergo ma ter veller nolletque filium suum habitura est hæredem , & bonorum successorem . l. nihil intereat de bonis libertorum . quæ est ratio , propter quam & ipsa man-

ter à filij legitima excludatur & quæ tot dum generat filium passa est in eius educatione labores , quibus & alijs rationibus p̄dē de filiis impias plurimis vias fecisse . Doctoribus precipue Dominico Archidiaco . capitulo si pater . & alijs quos refert Ioann . Garcia de expensis & me litigationibus . capitu . 3. in . fin . Sed quod minime sentio est , iam ita esse sanctum , & sic non contra legem scriptam maxime à Pontifice editam , totumq; vigilijs elaboratam , & à Christianissimo Rege approbatam indicta . l. 7. pat. iudicandum est , sed secundum ipsam iustam appellandan esse .

Vnde licet ipse Ioann . Garcia noua decisione Pontificis egere dicat , vt hec difficultas tollatur , dicendum quod in p̄dē decisionibus nihil impietatis filius in matrem commisit : nam illud testamen tuum non testamentum filij , sed patris dicitur , à quo matri pupilli nulla legitima portio debetur : & sic non à legitima filij , sed à bonis patris excluditur .

51 Ultra hunc tamē casum dicendum est quod cum legitima sic parentibus quemadmodum & filiis sit debita , maxime attento iure regio , quo dispositum est omnia bona filij excepto tertio bonorum esse legitimam parentum , attenta . l. 6. Tauri . dicendum videtur , quod ista legitima debeat relinquere parentibus titulo institutionis , vt probatur in authenticā , vt cum , de appellatiōne cognoscitur . §. siue igitur . verbo . san cimus iuncto . §. hec autem in principio & in versiculo , sola , per quæ iurā sic resolut Salicetus & communiter Dōctores excepto Barto . & Iaso . numero . 37. in authentica , nouissima . C. de inofficio testamento , contra quos resoluta esse communem Costa in . capitulo . si pater . 3. parte ver . priuare . numero . 36. Et comprobatur hec sententia ex . l. i. titulo . 8. part . 6. ibi . E lo que dezimos en esta ley de los descendientes , dezimos tambien de los ascendientes , que fuessen desheredados a tuerto , y sin razon , o no fuese fecha ninguna mencion dellos en el testame to de los descendientes .

Ex qua resolutione pro articuli expeditione , videndum est , supposito quod legitima non debetur filiis ante mor- 52 tem patris . l. fin . de liberis agnoscendis .

l. 6. si impietati versiculo . presentia . rā . de collatione bohorum Reginarum in principio , quibus alienate licet vel non . Claudio titulo legitimarum à . p. Pine lus in . l. 1. 3. parte . numero . 75. C. de bonis materis . Dueñ . Regu . 356. Men- clia de successio sum creatione . si ab omni mero . 284. & 285. Vnum si pater ipso te tradat legitimam filiis in vita valeat talis donatio ; an vero sit retrocessibilis Angelus in . l. si non mortis , de inofficio tenet donationem preter legitimam valere , sequitur Xuarez in . l. quoniam in prioribus in principio . numero . 5. C. de inofficio . Peralta in . l. cum pater . §. à filia . numero . 71. de lega . 2. Contraria tamen opinionem tenet Areto in . l. placet , de acquirend . hæred . Segura in . l. Imperator . numero . 84. ad Treb . An ton . Gomez in . l. 17. Tauri . numero . 5. Dueñ . Regu . 223. limitatione . §. qui hanc veriorē esse fatetur .

Nec obstat dicta . l. si non mortis , quæ decepit Angelum , nam potius contra ipsum retorquetur . Probat enim quædam cessare , non quæ valuerit donationem , vt colligit falso Ang . sed quia filius habebat , & retinbat donationem post mortem patris , ideo non potest impinguare iudicium , ex quo ipse communidum retinet . Et ob id addit iureconsultus , aut certe donationem conferri oportet , scilicet , si filius nollet retinere donationem , sed agere querela , quia donation non valuit : quæ explicatio à nemine satis traxita est . Sed hodie attenta . l. 17. Tau . valeat donatione patris in filium , siue fiat pro legitima , siue nō , si modo pater tradiderit possessionem . &c.

Hinc etiā in hac materia deditur , quod cum iam hodie explosa decisione authent . c. nouissima . C. de inofficio . legitima filiorum sit aucta per dictā . l. 17. Tau . qua disponitur . Siue vñis sit filius , siue plures , legitima continet omnia bonapatrīs , excepto . 5. & in legitima filij excepto tertio per ordinationē quam resolut Molina . libr. 2. de Primogenijs . cap . nu . 14. & 15.

Quo fit , vt quantitas legitimæ ; inqua filius est instituendus licet sit quasi debita filiis in vita patris , non consideratur , nec computatur secundum tempus , quo pater viuebat , sed tempore mortis patris

vit diare naturali secundario respectu quote à iure ciuii.

5 Leges nostra meliorationem inter filios constituerunt.

6 Expenditur l. 9. titulo. 5. lib. 3. fori. l. 17. Tauri. l. 1. titu. 6. lib. 5. recopila.

7 Meliorare filium quem pater voluerit, est in eius potestate, licet melioratus sit indignus respectu aliorum filiorum.

8 In regno Valentia, Aragonia ex alijs exteris regnis, quanta sit filiorum legitima.

9 Expenditur authenticus de non alienandis. §. ordine nationes, collatione. l. 1. c. licet ergo. 8. quæst. l. 4. metropolitan. 6. 3. distinctione.

10 Licet pater inter filios, quem voluerit etiam in dignum posse meliorare, tamen in beneficiis dignior est eligendus, & presentandas.

11 Quamvis electio facta de digno omisso digniori valeat, non ex hoc p. iuste faciam lex approbat, sed permitit illam ad euitandas litas: p. e. cat tamen eligens scienter dignum prætermisso digniori, sed ad restitutionem minime tenetur ubi expenditur sanctum Concilium Trident. sessione. 24. c. 8. de reformatione.

12 Attento motu proprio Py quints talis electio de voluntate per appellationem ad superiorem, & ibi qualiter de remedio prouideat.

13 Licet indignum pater melioraret respectu aliorum fratum, qui patr. in iusta exhibuerant servititia, non ex hoc pater mortaliter peccat contra Molina.

14 Quintum bonorum cuiuslibet extraneo potest pater relinquerre.

15 An melioratio posse cadere in unico filio, ex penditur communis contra communem.

16 Verba denotantia prælationem cadunt etiam in unica persona.

17 Illa qua ratione frequentioris vsus dicuntur etiam in dispositione legis non sunt ex eis verbis arguta sumenda.

18 Etiam si attento iure communii non posset pater facere filio donationem, attento iure regio vallet, etiam si filius sit extra potestatem patris, & sic iura antiqua corrigit. l. 17. Tauri & l. 5. titu. lo. 6. lib. 5. recopila.

19 Expenditur l. si quis posthumos. §. si filiam, de libe. & posth. que corrigitur per l. 18. Tauri.

20 Quamvis attento iure communii non posset statibus filii, pater nepotem meliorare, attento iure regio recte potest.

21 Expenditur l. dotem, quam dedit de collatione bonorum.

22 In melioratione potest cadere grauamen, non vero in legitimam.

430 Glossa decima septima princip.

tris textus, in l. cum queritur, &c. in auct. 55 benticas nouissima. C. de inofficio. l. 3. §. vlti. &c. l. si patronum, versiculo. si ex bancis, de bonis libertorum, singulariter Bald. & Salice. in. l. scimus. §. repletionem. C. de inofficio. Alexan. in. l. serui, qui ad l. Falcidiam Iaso. in. l. si mihi, & tibi, de lega. l. Fundatur hæc sententia nam validum est argumentum de legitima patro- niad legitimam filij. l. vltima, versiculo, si enim. C. de inofficio. quem ad hoc notat Segura. numero. 13. Peralta. numero. 17. in. l. cum patronus, de lega. 2. Iaso. in. l. 2. C. de contra tabulas. Ripa. in. l. 1. numero. 187. de vulgari, qui tenet legiti- miam patroni esse computandum à

59 tempore mortis: ergo idem in legitima filij, vt à tempore mortis sit computanda tenet supra dicta communis Docto- rum sententia, & ita fuisse iudicatum in senatu. Neapolitano refert Matthæus de Afflictis dicta authenticæ, nouissima. numero. 381. licet Otomanus in tract. de quarta legitima, folio. 4. contendat con- 56 tra communem, scilicet, legitimam filij computandam esse tempore, quo pluris valuerant bona patris, sed nihil dignum afferat pro sua opinione: magis enim vrget textus in. l. serui qui, ad. l. Falcidiam vbi serui post mortem defuncti redeun- tes augent hæreditatem, super quo text. laborant cuncti ibi & alibi relati à Iaso. dicta authenticæ, nouissima. Sed dicen- dum est, illum textū loqui in casu specia- li, nempe, quantum ad rationem, legis Falcidæ, non vero quo ad alia, vt explicat Corrasius tradens duas rationes diffe- rentias in. l. filium quem. nu. 81. C. familiae herciscundæ.

Ex quibus deducitur, quod pater te- netur legitimam in substantia bonorum & in corporibus hæreditariis, non vero in pecunia numerata relinquere filiis tex- in. l. scimus, versiculo, repletionem. C. de inofficio testamento. l. 2. versi- culo. hæres autem. C. quando & qui- bus quarta, & hec est communis secun- duim Iaso. & alios dicta. l. scimus Bald. & alij in. l. non amplius. §. vltimo, de le- ga. l. repentes in. l. in quartam ad. l. Fal- cidiæ Xuarez in. l. quoniam in prioribus, ampliatione. 11. Couarr. in. capit. Ray- naldus. §. 2. numero. 5. de testamentis, & si contraria opinionem tentauerint plu-

res Doctores, inter quos Fabianus in re- petitione authenticæ nouissima. & contra communem defendit Corra. in. l. filium, quem habentem numero. 156. C. fami- liae herciscundæ. tenentes posse patrem, relinquere filio legitimam in pecunia nu- merata per. l. si quis, versiculo, nisi cer- ta quantitas. C. de inofficio. Ex quo constat, quod quantitas signif icat pecu- niæ non corpora hæreditaria. l. cogi. ver- siculo, re vel quantitate, ad Treb. Et hanc opinionem contra communem ut sui moris est conatur defendere Mencha. de succeſſionum progressu. §. 4. numero. 10. & 11.

Sed verior & receptior sententia est, quod quamvis aliquando substantia signi- facit hæreditatem, tamen Justinianus in- dicta authenticæ nouissima; & in dicto. §. repletionem cum mysterio adiecit in re- bus substantiæ soluendum legitimam, alias superfluè addiderat illa verba, vt in- telligeret de corporibus hæreditariis. Et tenendo hanc sententiam, non obstat. d. l. si quis ibi. Nisi certa quantitas: nam ibi non significat pecuniam numeratam, sed partem bonorum, vt colligitur ex ver- bis sequentibus, ibi parte legitima, & ex. l. omni modo ibi. Quantitatem in hæredi- tate. Ad quam, l. se refert Justinianus in di- cto versiculo, nisi certa quantitas: & hodie communis opinio expresse confirmatur per. l. 20. Tau. quæ disponit, vt non solum legitima, sed etiam tertium bonorum in corporibus hæreditariis relinquatur, licet tertium non proprie sit legitima respectu aliorum filiorum. Sic resoluta Anto. Gomez. l. tomo resolutionum. capitulo. 12. numero. 21.

Posset tamen predicta opinio contra communem saluari, videlicet quod, si pater relinquat filio legitimam in corporibus hæreditariis, & etiam in pecunia re- stè satisfacit: si vero relinquat totam legi- timam in pecunia id facere non potest. Quam concordiam tentauit Costa in. ca- pitu. si pater. verb. in re certa. numero. 18. in. l. par. cuius opinio probatur pertex. in. l. 4. de inofficio. in. libr. 2. codicis Theodo- sianii, vbi disponitur, quod si filio pater relinquat legitimam in bonis & cavit, vt siquid decesserit repleretur in pecunia debet filius consentire.

Ex quibus omnibus illa manet resolu- tio

23. *Bz. si viros tantum sibi filius, potest nepos meliorari per annum.*
 24. *Vtrum mater possit filium meliorare in praedictum mariti.*
 25. *Dicitur rem aliquam tenui videtur donare ius, quod habet in ea.*
 26. *In bonis parafornalibus mulieris nullum ius habere maritus.*
 27. *Quamvis mulier de arris possit filium meliorare, si tamen transcas ad secundas nuptias non potest de illis disyongere.*
 28. *Potest pater assignare meliorationem filio in certa parte bonorum scitis in legitima.*
 29. *Si bona commode dicidi non possunt potest melioratio solui in pecunia numerata, etiam meliorato inuitio, vbi expeditur. l. 20. Tauri.*
 30. *Et si secundum scripturam & legum ordinem prius de bonis defuncti esset tertium deducendum, tamen, quia ex quinto sumptus funeralis deducantur, prius deduci debet.*
 31. *Ordo scripture & literae constituit argumentum.*
 32. *Vbi est dubia mens testatoris attenditur ordo scripture, at vero si aliter saltim presumptionibus de illa constare potest ordo scripture non attenditur.*
 33. *Melioratio consideratur secundum valorum bonorum tempore mortis testatoris. Expenditur. l. 23. Tauri & l. 7. titu. 5. lib. 5. recopila.*
 34. *Vtrum quemadmodum testamentum minus perfectum valeat inter liberos, sic & melioratio facta in testamento imperfecto communis contra communem resoluirur.*
 35. *Expenditur. l. 7. titulo. 1. part. 6. l. 7. titu. 5. lib. 5. recopila.*
 36. *Filius melioratus vtrum possit, acceptare meliorationem & repudiare legitimam.*
 37. *Vtrum iste talis filius acceptando meliorationem & hereditatem repudiando teneatur ad onera & debita hereditaria.*
 38. *Prælegatio seu melioratio non dicitur institutio.*
 39. *Expenditur. l. 21. Tauri.*
 40. *Melioratus pro rata portionis tenetur ad debita defuncti: & sic expenditur. l. 5. titulo. 6. lib. 5. recopila.*
 41. *Sine filio sit melioratus in testamento, siue per viam donationis tenetur ad debita defuncti proportionata.*
 42. *Explicatur. l. 1. titu. 2. lib. 5. recopila.*
 43. *Filia, cui dos ultra legitimam est assignata, non conferatur in illo excessu meliorata.*
 44. *Eliam si per contractum inter viuos non possit fieri melioratio ut filia contrahat matrimonium, ne tamen potest in testamento meliorari a patre,*
- ut melius & commodius contrahere posse.
 45. *Si pater invito fecit filio donationem, & alterum in testamento meliorauit, vtrum per scudam meliorationem renocetur prima donatio.*
 46. *Expenditur. l. rem legatam, de admendis legatis. l. 45. titu. 9. par. 5.*
 47. *Si testator faciat filio meliorationem, & dicat, quod post eius decesum restituat illa proximiiori, & iste melioratus decadat relatio filio, & etiam si alius secundus testatoris filius vtrum nepos ex filio meliorato, an vero filius secundas preferatur.*
 48. *Nepos personam patris representat.*
 49. *Vbi tractatur de successione aut in bonis diuisibilibus, nepos inter se personam patris viuo auctoritate inuitio, sed de iure antiquo duodecim tabularum, communis contra alij tam communem.*
 50. *Tuta suitas remanent in nepote, in potestate aut retento, quis intrat locum patris, & succedit in omnibus, ac si pater si viuus esset succedere posset, non ex transmissionis vi, sed ex vi representationis, & sic non ficte sed vere.*
 51. *Expenditur. l. 2. titu. 15. par. 2. & l. 4. Tauri.*
 52. *Verba in quibus sit mentio alicuius persona cum aliqua qualitate, intelliguntur de eo, qui vere habet illam qualitatem.*
 53. *Si pater & mater in eadem charta meliorarent filia posse superstes renocare meliorationem.*
 54. *Maritus & vxor possunt simul in eadem charta facere testamentum.*
 55. *Quae forma dari posse, ut superstes, ex viro & vxore non possit suum testamentum renocare.*
 56. *Si pater fecit meliorationem terci vni ex filiis, deinde alium filium meliorauit in tertio, qua ex his meliorationibus prægaleat.*
 57. *Expenditur. l. 22. Tauri & l. 6. & 7. tit. de las. mejoras. lib. 5. recopilatio.*
 58. *Semper de iure presumitur quem disponere de eo, quod potest & habet facultatem.*
 59. *Quilibet dispositio debet intelligi secundum qualitatem & conditionem personæ.*
 60. *Expenditur. l. 25. Tauri. quia habetur in. l. 9. titu. de las. mejoras lib. 5. recopila. quatenus habet quod melioratio non detrahatur de dote, neq; de donatione proper nuptias, neque de alijs donationibus filiorum.*
 61. *Vtrum donatio facta filio a patre vel matre, ut eius titulo filius ordinetur sit conferenda in legitima filii an vero valeat iure prælegari, & meliorationis.*
 62. *Quid sit collatio & doctores, qui de ea materia tractant expendantur.*
 63. *Hodie quounque modo succedatur defuncto, habet locum collatio & bonorum diuisio, quod secuerat de iure communii.*

433. id quod expendit in eius legitimam comparare.
 85. *Si filius legitimus cum posse patrem ab hostibus redimere & hoc redire, & filius illegitimus illa redemit efficitur heres patris excluso legitimus tanquam signo.*
 86. *Vt cum furata per filium in vita patris celebatur, comparare in legitimam, quod si nolit, & probari non potest, quo remedio alij utantur fratres.*
 87. *Cum legitimam consideretur tempore mortis patris, si pater in vita dedit filio legitimam & post mortem sunt alii facultates patris possit ab alijs fratribus aumentum petere mortuo patre.*
 88. *Regulae constitutiar generalis ad plures casus quod non tenetur quis potest id; quod si contrarie eveniret, non est periturus.*
 89. *Habito pro constanti, quod officium paternum est dotare filias, si semel pater filia dedit dorem, & peccatum illam denaturus iheredem eam datur.*
 90. *Etiam si pater tenetur datur filiam, quia semel datur a perdidit dorem, non sic in filio diceretur est cui semel in vita fuit data legitima.*
 91. *Vtrum sumptus factos per filium, vel filiarum esse bonis patris in huius teneantur filiales sumptus in suam legitimam computare.*
 92. *Expenditur. l. si de alimentis & cibaris legitima pugnat cum. l. 6. tit. 9. qui transfigit de transactio.*
 93. *Expenditur. l. 8. tit. 13. par. 6.*
 94. *Arra promissa sponsa quas pater dedit filio, atque computentur in legitimam, & si maritus promisit arras uxori & decessit, ex qua parte bonorum mariti sunt deducenda.*
 95. *Arra non debent excedere decimam partem bonorum sponsi & sic promissio arrarum est ex iurba nata non vero ex obligatione, vbi expeditur. l. 2. titu. 2. lib. 5. recopila.*
 96. *Si maritus legavit uxori arras, & in testamento aliquod legatum, ex qua parte bonorum solvendum sit.*
 97. *Partus ancille an veniant in restitutione fiduciocommissi, quando testator post vitam heredis iussisse bona & ancillas restituire.*
 98. *Expenditur. l. Paulus respondet, versiculo idem responder ad l. Falci.*
 99. *Expenditur. l. Paulus respondet. s. si heres de viis.*
 100. *Quando testatore apponitur dilatio restituens fiduciocommissum gratia heredis nunquam fructus vel alia emolumenta percepta medio tempore venient in restitutione fiduciocommissi.*
 101. *Expeditur. l. quod his verbis in principio leg. 3.*
 102. *Explicatur. l. deducta ad Trebelia. iv. 5. heredi.*
 103. *Si filius in bonis patris operatus est negotiatus possit mortuo patre patere & ab alijs fratribus salaria suis laboris pro tempore impenso in administrandas bonis patris.*
 Et Expon

Ad secundū dicendū est, quod hoc verbū, meliorare filium, sumptum est ex virtute sermonis: nā generaliter in quoq; cā su meliorare est augmentum quādūcūque quod rebus accedit quā rationē tēs mēlior est effecta, quod in omni genere rērum contingit; vt constat ex. 1. exquisitum. §. inde quāsūtūn. ff. de vslfructu ibi. Siquidem ei permittitur meliorare pē proprietatem: idem tenet aliquā iūta, quā ad hoc adducit Aluāus Velazquēz de iure emphētō: quāst. 2. num. 8.

Vnde sumpta metaphora dicitur filius melioratus cum factum est augmentum ultra legitimam, & sic plus debito sīc exponit Ioannes Garcia de expensis, & melioratio. capitu. 1. nume. 8. Palacios Rub. & Baeza, quos ad hoc refert Ioann. Gutier. rez de iuramento confirmatorio. 1. parte. capitu. 59. nume. 18. Hacē meliorationis causa, vt ad aliam huius glo. partē deueniamus traxit originem ex eo, si p̄mittamus, quod de iure communī legitima filiorum non excedebat semissem hereditatis, licet pater plures filios haberet quod si quatuor, vel pauciores haberet legitima illorum tantum erat triens, authenti. de tñente & fēmis. §. i. authenti. nouissima: C. de inofficio. quod etiam iure partitarum procedebat. 1. 17. 6 titulu. i. part. 6. & sic reliquum bonorum poterat pater in quem voluisse distribuere, neque filii aliquid ius habebant aduersus hoc. Cum igitur caritas huiusmodi legitime, quā debetur filiis dependent a dispositione. 1. positiv. potuit lex illam minuere, vel augere. 1. cum quāritur. C. de inofficio. 1. Papinianus. §. cum autem. ff. codem. Nec obstat, si obijciatur, quod legitima iure naturali est filii debita, vt fatis abunde habes in gloss. super institutionē hēreditis. Nam non est intelligendum de illo iure naturali, quod brutis, cum hominibus communē est, de quo in. 1. i. §. ius gentium. iustitia & iure, sed de iure naturali secundario, hoc est, de iure gentium; quod naturalis ratio inter omnes constituit, vt in. 1. i. §. ius gentium. de iustitia & iure. capitul. ius gentium. i. distinctio. 1. 2. titulu. 1. part. 1. & si legitima respectu quod patres filiis desiderant, est & prouenit ex quodam instinctu naturali, respectu quod, vt id quod na-

turali ratione filiis debetur, angeatur vel diminuatur, prouenit. à. 1. ciuili. &c. sic quod quāntitas legitimā debita possit per. i. vel statutū minuere cum eius taxatione à iure ciuili proueniat, tenet Couart. in. 4. 2. parte. capitulo. 8. §. 6. Menthaca de successiōnū creatione. §. 20. nume. ro. 296. Antonius Gomez. 1. 40. Tauri versi cūlo. 57 Molina de primogenijs Hispanorum. lib. 2. capitulo. 1. nume. 14. Gregorius Lopez. 1. 32. titu. 9. part. 6. Vnde cum lex id efficere possit, hanc medium viam elegit, vt legitimam augeret cum hac qualitate, vt tertium bonorum, patris esset legitimā inter filios, & quod pater hāberet facultatem vni ex liberis, cui vellē, hanc meliorationē ultra legitimam aequalibus portionibus inter reliquos fratres dividendo; talēm meliorationē facere. 1. 1. titulo. 6. 1. 9. titulo. 12. libro. 3. fori. 1. 9. titulu. 5. libro. 3. 1. 17. Tauri. 1. 1. titulo. 6. libro. 5. recopila. quod summa ratione. 1. hanc meliorationem fecit, vt filio de se beneficiō posset gratificare, & eius seruitia remunerare; vt tradit Molina. lib. 1. de primo genijs. cap. 18.

Ex qua resolutione infertur intellectus ad 1. 9. titulo. 5. libro. 3. fori. quālex habetur; 1. 17. &. 18. Tauri. &. 1. 1. titulo. 6. lib. 5. recopila. quibus probatur posse patrem meliorare vnum ex filiis; quem voluerit in tertio & quinto bonorum, vt intelligantur, quod etiam si talis filius sit indignus respectu aliorum filiorum, quia maiora seruitia patri p̄ficiuntur; adhuc talis melioratio facta de indigno valida est, nec pater ex hoc alio quem peccati reatum comittit. Quā sententia ex eo probatur: nam quando aliquis habet facultatem eligendi per verba importantia liberam, & meram protestat, vt ex p̄dictis legibus constat, & vt in regno Nauarre, in quo potest pater vni filio totam hēreditatem relinqueret, & alijs filiis vnum digitā dām taxat terrā loco legitimā; vt constat ex. 1. 1. titulo. 20. in foro Cantabriæ & in regno Valentiae legitima filiorum sunt quinque solidi, singulis eōrum p̄stanti, qui sunt decem & octo morapeini, & sic potest pater, cui voluerit ex filiis omnia bona sua relinqueret, vt cōstat ex foro incipiēti. Tōtes aquellos persones. tit. de testa. dicendum est.

Ecce 2. talis

Glossa decima octaua princ.

104. Expendit. l. nullum. de obsequijs à liberis & libertis parentibus & patrono prestans.
105. Quāsī a constante matrimonio qualiter diuidantur inter coniuges, vel eorum heredes.
106. An confessio testatoris afferens, talem hereditatem emisse ex pecunia filiū, nocet alijs fratribus.
107. An confessioni mariti in testamento vel in contratu afferens centum in datem cum uxore recipiſſe ſetur.
108. Si uxor non probet dotis memoracionem interuenisse confessio mariti afferens in dotem recipiſſe milles, non nocet heredibus mariti, etiam si iuramentum interueniat in testamento vel contractu.
109. Quotiens frātē presumitur in aliquo attū, non confirmarunt attus instrumenta.
110. Venditio bonorum facta à patre ad effectum defraudandi filias suas legitimā non valēt. Et qualiter filii illa bona recuperare possint.
111. Diuīſio fructuum maioricatus qualiter fiat in ter filios ultimi p̄fessoris.
112. Si uxor fit separata a viro consequatur dimidie satēm luctorum quāeo tempore fuerant quāsī per maritum, singularis distinctio.
113. Etiam inter coniuges putatiōs diuidantur lucra constante matrimonio.
114. Verum bona lucrata constante matrimonio p̄ficit maritus viente uxore alienare, communis contra communem.
115. An vestes preciosas concessas à marito uxori soluto matrimonio, debet restituere heredibus mariti.
116. Expendit. l. 1. versi. fina. titu. 2. lib. 5. recopila. lacissime declarata.
117. In donationē iocālum, quam facit maritus, si nulli sequatur preiudicium, quia non habet filios ex alio matrimonio, potest promittere uxori octauam partem bonorum, secus si habeat ex alio uxore filios, quia tunc solum quintum potest promittere, de quo etiam inter extraneos potest disponere.
118. Si mater vel pater transeat ad secundas nuptias & ex filiis primi matrimonij vnu decedat, consequatur bona filiū, an perueniant, ad alios fratres, reseruaro patris & a fructu illorum bonorum filiū.

Mejoro a mi hijo fulano en el tercio y en el remanente del quinto de mis bienes. &c.

Nhac gloss, agendum est de melioratione filiorum, in bonis patris. In cuius declaratione id faciam. Principio scribentes, qui hanc materiam sunt prosequuti referam. Secundo quid sit melioratio, & qua ratione sic appelletur. Tertio quo iure fuerit introducta, utrīmo quibus personis & per quā fieri possit, ex quibus plura singularia in progressu erunt examinanda. Principio quidem tractant hanc materiam plures. Doctores relati per. Guillermum Benedi. capitulo. Rainuntius ver. testamentum. el segundo numero. 5. de testamentis. Ripa. 1. 1. ff. quorū legatorum. numer. 13. Bertrandus consilio. 58. numero. 10. ver. 2. Segura. 1. vnum. ex. familia. §. sed si fundum. numero. 74. de lega. 2. & ibi Peralta. 1. cum quidam. la segunda. numero. 18. de lega. secundo, & 1. cum autem. codem. titul. Simancas de institutio. catholicis. capitulo. 9. numero. 128. Costa in capitulo. si pater. 2. parte verbo, absque deductio. numero. 7. Couart. libro. 3. resolutionum. capitulo. 16. & libro. 1. capitulo. 9. & in regul. peccatum. 2. parte. §. 7. numero. 7. Lara. 1. si quis à liberis. §. parens. numero. 24. de liberis agnoscendis. & in. §. item. scriptum. eiusd. 1. numero. 21. Menchaca de successionū creatione. §. 1. numero. 5. & .45. & §. 10. numer. 4. 88. & libro. 1. controvēsiarum illustrium. capitulo. 19. numero. 9. Rodericus Xuarez. 1. quoniam in prioribus, limitatione. 1. quāstione. 5. in declaratione. 1. Regni. Molina de primogenijs Hispano. libro. 1. capitulo. 12. numero. 18. libro. 4. capitulo. 2. in principio. Ioannes Rojas in epithome successio. capitulo. 17. numero. 17. cuso sequentibus. Aluārado de conjecturata mente testatoris. lib. 2. capitulo. 3. §. 1. & libro. 3. capitulo. 2. & libro. 2. capitulo. 2. §. 23. Ioannes Gutierrez de iuramento confirmatorio. 1. parte. capitulo. 59. numero. 18. Ioannes Garcia de expensis. & melioratio. capitulo. 1. numero. 8. Andreas de Angulo. in. l. 1. titulo. 5. libro. 5. recopila. Pelaez. in tracta. de maioricatu. 1. parte quāstione. 28. numero. 11. & quāstione. 30. nume. 15. Baeza de non meliorandis filiabus ratione dotis. capitulo. 3. Doct. omnes in. l. 17. Tauri.

Ad

tali casu posse patrem eligere filium, quæ voluerit, & relinquere illi bona, quæ ex legi potestate sua libertati relinquuntur, licet res ipsa aliorum filiorum ille, cui relinquitur melioratio, vel illa quantitas à 1. ppter missa, indignus. Nidicet argumento tex. 1. seruos de manumissione testamento. l. pater. §. rogo, delega, 2. l. fideicomissa. §. quæ quam de leg. glo. capit. constitutis. ver. magis vniuersitate appella. glo. capit. gra. ue de præb. gloss. per. tex. ibi. capit. monasterium. 16. quæst. 7. Vnde cum patri sit concessa facultas à lege, ut possit de propriis bonis vnum, quem voluerit filii meliorare poterit etiam non ita bene meritum meliorare, & exit tutus in conscientia, cura nemini iniuriam faciat, neque ius aliquod alteri fratri sit quæsumum, cum penes patrem lex constituerit liberam inter filios illorum bonorum administrationem. Et hanc sententiam tenet Couart. regula peccatum 2. part. 9. 7. num. 7. Molina de primogeniis. lib. 2. capit. 5. num. 6. Nauarr. in additio. ad Manual. capit. 26. num. 23. licet contrariam sententiam teneat Pala. Rubios, in repetitione. capit. notabili. 3. §. 26. num. 1. quem sequitur Menesius. l. cum quidam. de leg. 2. Neque prædicta resolutioni obstat tex. in authen. de monachis. §. ordinaciones collatione. l. capit. licet ergo. 8. q. 1. capit. metropolitano. capit. ultimo. 63. d. quæ iura tenent dignorem eligendum esse, illud enim procedit in electione, ad quam tanquam administrator ad illud officium quis est constitutus: tunc enim cum id sibi sit commissum, si eligat dignum prætermislo digniore scienter, valida est electio, non quod lex illa approbet, sed permitat illam ad evitandas lites; peccat quidem mortaliter eligens, non tamen tenetur ad restitutionem: sic Abb. capit. 10. tu. constitutus. de appella. Gometius. capitul. 2. de constitutio. in. 6. num. 22. Lambertinus de iure patro. folio. 157. Soto de iustitia. lib. 3. quæst. 2. artic. 2. Couart. regula peccatum. 2. par. 9. 7. num. 3. procedit stante concilio Tridenti. sessione. 24. capi. 8. de reformatione. Sed hodie iam aliter statutum est per proprium motum Pij quinti editum super collatione ecclesiastrii parochialium, ubi statuitur, quod collatio beneficij facta digno, prætermisso digniori retrahitur per appellationem ad superiorum, qui de idoneitate electi,

& appellantis cognoscat. Ex quo apparet diuersum esse in nostro propofito & themate, cum pater inter filios ratione affectionis cum hanc liberalam inter eos lex Regia tribuerit distributionem potest cui voluerit meliorationem facere, non intelligi quod ita sit indignus, quod iure indignus appellari possit: quia tunc pater illam meliorando potius temerari & insipientem esset tribuendum, quam militare, sed quod respectu aliorum filiorum qui patri bona sunt operari, & servitja plurima illi ministrari indignus dicetur, non quod simPLICITER, & de per se sit indignus, tunc, licet de imprudentia patris sit dolendum, non tamen ex hoc criminis reatum in anime iudicio incidit, cum paterna affectio id efficerit, cui parendum est.

Vnde cauendum est ab eod. Molina, vbi supra. num. 7. qui terquit posse patrem relinquere quintum, quilibet extraneo, etiam indigno, tertium vero digno, in conscientia: sed verior est prædicta resolutio. Secundo ex supra dicta resolutione, videlicet, quod melioratus dicitur filius cui est factum augmentum ultra legitimam, dividendum est, quod si sit vnicus filius non potest fieri melioratio, quia in vnicum filium melioratio non cadit, cum melioratio illud denotet, quod præter eeteris filiis sibi & equalibus gratia fiat, quod si vnicus sit tantum nulla gratia illi fieri potest, cum omnia bona patris illi debeantur, & totum eius patrimonium excepto quinto. Pro qua sententia facit elegans decisio. text. in. l. 2. de assignandis libertis. §. datum: institut. de assignatione libertorum, qua probatur, quod licet pater posset libertum suum vni ex liberis cui voluerit assignare, illud procedit, quando sunt plures filii inter quos potest cadere electio: si vero vnicus sit filius non potest fieri talis assignatio cù melioratio in vnicū filiū nō cadat: quæ sententiam tenet Pala. Rubios in. d. l. 17. Tauri. Perez in additio. ad Segura in Lynum ex familia. 9. sed si fundum. num. 88. de leg. Couart. lib. 1. resolutio. cap. 16. n. 3. Greg. Lopez. l. 8. tit. 4. par. 5. Peralta in. l. Titia. §. Lucius. n. 16. de leg. 2. Baeza de nō melioratis filiabus ratione dotis. c. 9. n. 6. Menesius. l. cū virū. n. 2. C. de fideicomissis. Molina. lib. 2. de primogeniis. c. 11. n. 3. Iohannes Gutier. de iuramento confir. 1. par. c. 9. n. 15. Aluara. de cōiecturata mēte testa. 1. p. lib. 2.

16. 2. capitulum. num. 23. nam vnicus filius respectu sui ipsius non potest dici melioratus ut in. l. 6. Tauri. quæ habetur. l. 10. titu. 6. lib. 3. recopilat. Sed licet illa sententia tota autoritatem Docto. sit comprobata, contraria opiniōnem, imo quod in vnico filio possit cadere melioratio, tenetur plures Docto. relati per Tellum Ferdinandi. l. 2. Tauri. & Parladorus. lib. rerum quotidianarum. capitul. 7. Fundantur ea ratione nam ratio, quæ militat in plurimis filiis, militat in vnico filio, ergo ead: debet esse dispositio, argumento. l. illud ad. l. Aquiliani. Quod ex eo probatur nam ius meliorandi, & grauandi filium fuit introductum fauore parentum, & pro conseruanda eorum memoria, familia, & nomine, quod minime conservari posset, si vnicus filius nō possit meliorari, maximè quia potius videtur inter plures non ita æque, sicut in uno cadere melioratio: siquidem pater habens plures filios, si vnum meliorat iam contentiones, rixæ, inuidia ex hoc ointur inter fratres, ergo iustior est ratio, ut in vno cadat melioratio: nam verba prælationem de notantia, pro ut est melioratio, cadit in unica persona. l. illa verba, de verbis significat. inter vulgari. ff. eod. l. qui duos. §. qui vnicum de rebus dubijs. l. 1. §. proximus. ff. vnde cognati. & sic, qui filius & vnicus est dicitur primogenitus. capitul. 10. sepius de verbis significat, maxime quia voluntas testatoris non est coarctanda, nec quantum restringenda, sed plenus interpretanda. l. in testamentis. de regu. iu. sed si patri vni cum filium habenti denegaretur facultas meliorandi, & grauandi nimis restringetur eius voluntas, facit etiam, quia quantum plures sunt filii, non ita potest pater eos grauare, sicut quando habet vnum filium.

Deinde facit, quia tertium non est filiorum legitima, & sic in eos filias grauari potest. l. 27. Tauri. quod maxime fieret si esset legitima. l. quoniam. l. si quando. C. de inoff. & cum pater necessario debeat filiis relinquere legitimam nulla est in eo liberalitas, argumento. l. vnum ex familia. §. si de Falcidio. de lega. 2. Quod autem tertium bonorum non sit legitima ex eo probatur, nam legitima est quota hereditatis. l. parentibus. C. de inoff. sed melioratio tertii est quota bonorum. l. si quis servit fin. de legatis. l. 27. titu. l. par. 6. vbi. Gre

go. & sic hæc opinio procul dubio vera est. Nec obstante sopraddicta fundamenta, quia licet omnes. l. loquentes de melioratione loquuntur in pluralitate in liberorum appellatio, veritatem in vno filio. l. 1. C. de conditionibus infertilis. l. Galius. §. & quid sibi. de lib. & posth. & vrbobiq. Docto. Maxime, quia. l. Regia, quæ de melioratione loquuntur, non disponendo, sed narrando substantiam questionis vsus, ex quo casu non restat sumitut argumentum iuxta ea, quæ docet. l. 1. C. de sacrosanctis ecclesiis. n. 15. 2. glo. cap. 1. neque clerici vel monachi. lib. 6. Itaque de vtroque retractu. §. 1. glo. 21. n. 8. & l. si vñquam ver. suscepit liberos. n. 2. 15. quod etiam appetet ex. l. 5. & 12. titu. 6. lib. 3. recopilatio. illa enim lex intelligitur posse vnum filium grauari in tertio, scilicet, ut post eius mortem alteri fratri restitut, vel quod illi præstet in quollibet anno annuam pensionem, vel quantitatem vni vnum ex familia. §. rogo. de leg. 1. Peraltai. ibi. num. 11.

Infertur etiam, quod attento iure communis non poterat pater relinquere filio tertium & quintum bonorum suorum donationis, siue a potestate esset filius, siue emaciatus. l. 2. C. de inofficiis donationis declarat Pinelus. l. 1. C. de bonis maternis. l. part. num. 3. 15. cum de bonis. C. de dotha. l. donationes, quas parentes. C. de dona. inter virum, quæ iura declarat Costa. l. qui duos. §. cum in bello. folio. 34. num. 16. Menchaca de successionum progressu. in præfatione. num. 112. quorum iurium ea ratio erat propter patriam potestatem iuxta. l. placet. de acquirenda hereditate. Et si hæc ratione nō valebat donationis, quia videbatur patrēsibi met donare, & seipsum obligare contra iuris nota principia, in tantum, quod ex tali obligatione neque ciulis neque naturalis obligatio producitur. l. si quis pro eod. de fidei off. in. §. 1. supposito ad inductionem illius tex. quod fidei off. cuiusque obligationi accedere potest, siue ciuilis, siue naturalis sit. §. 1. de fidei off. cuiusque. At vero hodie ex dict. l. 17. Tauri. & ex. l. 5. titu. 6. lib. 3. recopila. ius commune correctum manet, si quidem illa. l. disponit, quod siue filius sit in potestate patris constitutus, siue emancipatus sit potest illi in tertio & quinto bonorum fieri donatio.

Ee 3. Quarto

19. Quartum ex ead. resolutione deducitur, q. sicut secundum iuris communis regulas viuentem filio non possit pater nepotem meliorare, nisi quis posthumus. 6. si filium ex hac redaueret de libe. & posthu. sita demū de heredib; atibus quæ ab intestato deferuntur. l. Gallius. s. nunc. del. Velleia. de liberis. & posthu. quibus probatur, quod nepos viuo patre non succedit anno, neque auctoretur illi aliquid relinquere: at vero de iure Regio attenta. l. 18. Tauri, potest etiam pater viuento filio meliorare nepotem, in tertio & quinto bonorum, quæ lex potuit habere fundamentum ex. l. dotem quam dedit de collatione bonorum, vbi pater viuento filio potest dotare nepotem, quæ dōs nō impuratur in portione patris. Sed illa iuria si cum iudicio considerentur, non corrigitur per dict. l. regiam, si quidem loquuntur in legitima, quæ & necessario, & precise debetur filiis, secus in re voluntaria, pro vt est melioratio, quæ legitima non est, in qua melioratione cadit grauamen vt in. l. 27. Tauri, quod in legitima cadere non potest. l. quoniam in prioribus vbi latissime Rodericus Xuaréz in declaratione l. reg. 2. quest. 5. Grego. Lopez. l. 4. titul. 15. par. 2. Aluaredo de coniecturata mente testat. libro. 2. capitu. 2. nu. 26. cum sequentibus.

20. Unde non mirum est si pater viuo filio possit nepoti reliquere meliorationem in tertio & quinto cum ex facultate Regia sit illi concessum, vt possit illam assignare filio, vel alteri descendenti. Sic tenet Peralta. l. 1. cum patronus, de lega. 2. Menchaca de successio, creatione in prefatione. num. 46. & 5. t. num. 5. & 6. 27. num. 4. Couar. lib. 1. resolutio, capitu. 19. In tantum, quod si unicus sit filius, potest pater ne potem ex illo natum meliorare: tenet Antonius Lara. l. si quis. s. parens. num. 43. de liberis agnoscendis, vbi. num. 44. refert Couar. Tellum Festin. & alios tenentes. Sed prædictæ resolutioni illud accedit, ut viuus mater constante matrimonio possit in prejudicium mariti relinque re filio tertium, & quintum bonorum. Et posse probatur ex. l. si constante de donatione inter virum. Nam si pater hoc potest facere, sequitur quod & id mariti licet, cu viro non possit in his casibus licere, quod mulieri non licet. capitu. fin. de adulterijs. maxime quia. l. 18. Tauri. Indistincte loqui

tur tam in parte, quæ in matre, vt possint filio meliorationem facere. Sed verius tene non possit mulierem id facere, nisi sit vidua vel matrimonio soluta, vel in tempus, quo disolvi potest per mortem matrimonii ex. l. dōtis fructus de iure dōtum. l. plerisque. eod. titul. si maritus. familiæ herciscundæ. l. pro oneribus. C. de iure dōtum, quibus probatur, q. dōs datur viro, vt ex eius fructu possit onera matrimonij supportare: sed si meliorando, vel faciendo mater donationem filio priuat maritus remedio. a. l. concessio: ergo dicendum est, solū id uxori permitti in tempus soluti matrimonij non vero constante matrimonio, sic Co- uarr. lib. 5. resolution. cap. 1. num. 2. Sarmiento. lib. 1. selectarum. capitu. 19. facit. l. 25. titul. 1. par. 4. Quæ sententia ex eo paternam mulier mari: o. inuitu non potest aliquid donare de bonis suis: probatur. l. 55. Tauri, in tantum, quod nō que eleemosyna in marito contradicente. ca. quod Deo. 33. quest. 5. & vide, quæ habes latissime in glo. de elemosyna pauperibus elargienda. Quod ex eo confirmatur: nam constante matrimonio maritus rerum dotalium dominus est. l. doce ancillam. C. de rei vēd. in principio. quibus alienare licet, sed nō potest rem alienam donare: ergo mulier tanquam alienum donare non potest, vt in rubrica. C. de rebus alienis non alienari. Pro qua sententia facit. l. 14. Tauri, qua disponitur, quod mulier potest disponere de bonis lucratibus matrimonio solo: ergo antea non potest. In hac tamen difficultate sic existimо distinguendum. Aut bona sunt dotalia, aut paraphernalia. Prima conclusio. Dotalia bona ob causam necessitatis dōtis, vel donationis propriæ nuptias, vel alia simili causa inuitu marito mulier donare potest: quæ tamen donatio valebit quo ad proprietatem, nō tamē quo ad usum fructū prejudicare poterit marito: nam secundum iuri regulas donas rē aliquam tantum videtur donare ius, quod habet in ea. l. si domus. s. si fundus. de leg. l. Sarmiento. lib. 1. selectarum. capitu. 2. num. 15. Couar. in. cap. filius noster. de testamentis. num. 3. Unde cum fructus rei dotalis sint mariti mulier donando solum proprietatem donare videtur.

Quo sit, vt si mater ob causam necessitatem dōtis donavit fili, & fecit officium, quod pater erat facturus iuxta. l. fin. C. de dōtis

dotis promissionē & de bonis proprijs id fecit, non requiritur in pred. casu licentia mariti. Secunda conclusio. Si bona sunt parafernalia sive mulier faciat donationē, debito necessitatis, vel libito voluntatis, indistincte valet, quia in his bonis nullum ius habet maritus. Bald. l. si unica matre. G. de bonis maternis, & quia hæc bona non sunt in potestate vii, vt docet Gregor. Lopez. l. 17. titu. 11. par. 4. vbi ipse glossator elegans istyle declarat que dicantur bona parafernalia, & Xuaréz. l. 1. tit. de las ganancias lib. 3. fori. Ex quo deducitur, quod licet mulier possit de arris sibi donatis per maritū libere disponere, vt in. l. 5. Tauri. & l. 3. tit. 2. lib. 5. recopilatio. Tellus Ferdinandez. l. 18. Tauri. nu. 12. & sic videbatur, posse filiū in arris sibi donatis meliorare, tamen sita. l. 18. l. 1. s. mulier transcat ad secundas nuptias, vt in authen. de nuptijs. s. veniūt, talicau nō solū de arris, verum neque de alijs bonis quoconque modo quæsit in vita prioris mariti, potest facere meliorationem; quia in illis habet vnum fructum. l. fæminæ. C. de secundis nuptijs. Authen. ex testamento. C. cod. titu. quia ex dispositione. l. 1. quæ in odiū mulieris secundo nubentis disposuit lex aequaliter omnibus filiis, debeāt illa bona iuxta. l. 4. titu. de las arras. nu. 68. l. 1. fori Palacius Rub. in rubrica. de dona. s. 27. nu. 1. Molina de primogenijs. lib. 2. cap. 10. nu. 62. quod intelligas procedere in bonis lucratibus constante matrimonio. q. pro x. qualibus portionibus omnibus filiis ex legi dispositione applicantur. l. 1. titu. 12. par. 4. abi. [De perder las arras y la donación, q. le hizo el marido finado y las otras cosas, que el huviessa dexado en su testamento deuen las auer los hijos, que fincaré del.] Vide per Andraeā de Angulo. l. 2. tit. 5. lib. 5. nouæ recopila.

Vltius & ad difficilem articulatum deueniendo, habito pro cōstanti, quod cum circa ipsos filios in tertiu bonorum reputatur legitima & legitima nō de re certa, sed de omnibus bonis debeatur. l. 2. C. quando, & quibus quartu pars debeatur. lib. 10. l. scimus. s. repletionem. C. de inoffi. nichilominus tenendum, attentio iurē regio posse patrem assignare meliorationem, quam facit filio, incerta partē bonorum, vt ex illis 28 illam accipiat: nam licet in rebus necellarijs pro vt est legitima id facere non possit, tamen in rebus voluntarijs, pro vt est me-

stum est, ut hoc ius prælationis habeat iuxta notata per Tiraquel de præbilegijs pte
causæ in principio, & in propoſitâ specie
ſic tenet Ant. Gomez. l. 17. Tauri. per. l.
2. 4. in legibus. Ita.

³³ Deducitur etiam ad aliud nō minus ele
gans, quam singulare habito pro conſtan
ti, quod huiusmodi melioratio conſideran
da est ſecundum valorem bonorum teſta
toris tempore mortis non vero ſecundum
valorem tempore factæ donationis, vel
meliorationis, vt in l. 13. Tauri & l. 7. titu
s lib. 5. recopila.

Hoc ſuppoſito ſi talis melioratio fit fa
cita in teſtamento minus perfecto, quod qui
dem ſecundum iuriſ regulas valet, inter li
beros. l. hac cotiuitatissima. §. ex imperfe
cto. C. de teſtamentis. Utrum talis melio
ratio in teſtamento imperfecto valeat. &
Couser. cap. Raynuncius. §. t. num. 3. vide
tur tenere non valere talem meliorationem.
Fundatur ea ratione: nam lex approbans
teſtamentum minus perfectum inter libe
ros intelligitur quando æqualiter fit diu
ſio, non vero quando fit melioratio, quam
etiam partem tenet Tiraquel. de primogeniis.
quæſt. 4. num. 4. & eſt communis ſecundum Socinum consilio. 27. num. 19.
cum ſequentibus ver. 1. & confi. 189. nu
m. 44. ver. 2. & facit. l. 7. titu. 1. par. 6. ibi. [Pe
ro si el padre hiziese teſtamento, en que
estableciese por herederos a sus hijos, ya
los nietos, que descendiesen del o partici
felo suyo entre ellos, maguer en el tal teſ
tamento no fuesen scriptos mas de doce
ſtigos, vadirie bien asil como ſi fuese fe
cho acabadamente ante ſieterſtigos.]

Contraria tamen ſententia veſor est
ſecundum Paul. de C. aſt. d. §. ex in perfe
cto. & eſt communis & veſor ex traditis
per Tellum Fernan. l. 3. Tauri. 1. par. num.
21. per Andræam de Angulo. l. 7. titu. 5. li
s. recopilationis. glo. 1. nu. 2. per Mencha.
de ſucessio. crea. §. 2. 1. nu. 67. pro qua ſen
tentia facit tex. in l. 2. tit. 4. de los teſta
mentos. lib. 5. recopila. Et ſic tene, quod non
ſolum quantum ad imperfectionem teſta
menti ſuppleatur teſtamentum factum
inter liberos, verum etiam quo ad omnes
alias qualitates, & ſic quo ad meliorationem
vt valeat etiam ex teſtamento minus per
fecto facta inter liberos, & ſic reſoluit Gre
go. Lopez. l. 7. tit. 1. par. 6. in glo. ver. a los
hijos.

38

Vnde cum vere hæres non fit, videtur,
quod non teneatur ſubire onera hæreditati
ria, ſeu debita defuncti, maximè cum debi
ta integre ex hæreditate deducantur, non
ex prælegato iuxta. l. 1. C. ſicut in petat.

Quare

Quare in hac difficultate, Doctores va
rie interpretantur eam, cum videatur, repu
gnare decisioni. l. 21. Tauri, qua diſpositū
eſt teneri filium melioratum ſoluere debita
pro ſua parte, ac ſi hæres eſſet, & ſic Do
ctores ſup. illa, iſcribentes tenet hanc ſen
tentiam. Alij dicunt illam, l. eſſe correc
tiam iuriſ communis, alij quod concordat
cum iure communis, quod ultimum Greg.
Lopez ubi ſupra ſirmat, & Peralta. l. 3. §.
qui fideicommissum. num. 134. de hæredi
bus inſtit. & Molina de primogeniis. lib. 1. c.
8. num. 13. & c. 10. num. 13. cum ſeq. tenet,
quod omnes, qui de illa lege loquuntur,
equiuocē eam interpretantur. A litera illam
l. intelligit Ioañ. Garcia de expenſis, & me
lioratio. cap. 11. num. 63. & c. 16. num. 8. qui
gloriatur huic veritatis ſe fuſſe priuum
inuentorem, & interpretem, quod non ſi
bi attribuere debebat, cum priueam ſic in
tellexerit Peralta. l. ſi quis ſeruum. §. ſina
num. 9. cum. l. ſequenti. de legatis. 2. & Pe
laez tit. maioriſatuum. q. 17. nt. 4. fol. 82.

Quare veſor eſt in interpretatione, quam
tradic Couser. lib. 2. resolution. c. 2. ſcilicet,
quod attento iure communis, quod quando
ſilius, cui prælegatum fuit relictum non ex
redit quintum & tertium bonorum, non te
netur creditoribus ad debita à patre relicta,
& ſic creditores non à prælegatario, ſed ab
hærede petunt debita, ipſe aut hæres à præ
legatario id, quod ſuperest, ultra tertium &
quintum.

Vnde in hoc lex. 21. Tauri, adiecit decla
rando ſupra dicta, ſcilicet, quod cum melio
ratus ex quiparetur hæribus teneri propor
tione meliorationis assignata, ſive in re
certa, ſive in re incerta relicta ſit ſoluere cre
ditoribus patris debita, & poterit pro illa
parte quæ meliorationi competit, conueni
ri à creditoribus. Et in hoc eſt illa lex ſin
gularis, qua corrigit ius commune, quo
non à meliorato, ſed ab hærede debita per
credidores petebantur, & ſolus hæres à cre
ditoribus conueniebatur. Nam iam atten
ta diſt. l. 21. melioratus pro rata ſuę poſto
niſi tenet, licet hæredatatem patris repu
diaret, ſoluere debita creditoribus, &

40 pro illis conueniri, quod & hodie. l. 5. tit. 6.
lib. 5. recopila. tenet in his verbis. [El hijo
o otro qualquier descendiente legitimo,
mejorado en tercio y quinto de los bienes
de su padre, o madre, o abuelos, quæ pue
dan ſi quisieren repudiar la herencia de su

padre, madre, o abuelos y aceptar la dicha
mejora, con tanto que ſean primero pagadas
las deudas del defunto pro rata de la
dicha mejora, las que al tiempo de la parti
ja particien, y por las otras que después
parecieren ſean obligados los tales mejorados
a las pagar prorata de la dicha mejora,
como ſi fueren herederos en la dicha
mejoria del tercio y quinto.]

Et ſic dicendum eſt, quod ſive talis me
lioratio fiat in teſtamento, ſive in contra
cta per viam donationis, quoconque mo
difiat teneri melioratus, & ſi reliqua hæ
reditatem repudiet prorata ſoluere credito
ribus patris, quod expreſſe conſtar apud
nos per. l. 10. tit. 6. lib. 5. recop. ibi. [Si el pa
dre o la madre en teſtamento, o en otra
qualquier vltima voluntad, o en contrato
entre viuos fizieren alguna donación a al
guno de sus hijos, o descendientes, aunque
no digan que lo mejoran en el tercio, o en el
quinto de sus bienes entiendase que lo me
joran en el tercio, y quinto de sus bienes en
lo que cupiere.] Quod non ſolum in filiis,
qui meliorantur à patre, vel quibus dona
tio fit inter viues tenetur ex donatione il
la ſoluere pro rata creditoribus, venum etiā
ſi ſi facta donatio aliqui extraneo talis do
natio non ira præcipua quaeritur donata
rio, quin teneatur etiam creditoribus de
functi donatoris pro rata ſoluere debita de
functi, qui illis donationem fecit, quod no
ta quia eſt singulare, & in praxi neceſſarium.

Hinc etiam deducitur, quod cum atten
ta. l. 1. tit. 2. lib. 5. recopil. non poſſit: promi
ti in dotem ſiliæ ultra ſuam legitimam pro
pter præiudicia, quod cauatur ex dote
in officiosa, & ex doibus excessiuis, quod
ſi pater, vel mater assignet filia dotem ex
cessiuiam, quæ eius legitimam excedat, nō
intelligitur in illo excesſu meliorata in ter
cio & remanente quinti, licet expreſſe à pa
tre melioretur; tenet expreſſe Baeg. de nō
meliorandis filiabus ratione dois. cap. 29.
num. 4. cum ſeq. quod & d. l. 1. ſic declarat.

[Mandamos que ninguno pueda dar ni
prometer por via de dote, ni casamiento
de hija tercio ni quinto de sus bienes, ni ſe
entienda ſer mejorada tacita ni expreſſa
mente por ninguna manera de contrato
entre viuos, &c.]

Vt declaratio ſit ad. d. l. quod licet, per
contractum ratione matrimonij, talis me
liora-

Ee 5 liora-

442. Glossa decima octaua princip.

443. Ioratio non possit fieri, poterit tamen ex testamento fieri ad hoc, ut possit matrimonium continueretur melius, & secundum eius qualitatem. Si tamen nec in paucum deductum est, neque de matrimonio tractatum, neque ea ratione, vel causa sit melioratio filii, sed attenta legum facultate meliorandi talem filiam, prout & filium posset meliorare ratione affectionis, & alijus iustis causis pronenientibus illam meliorat, tunc licet in testamento dicat quod illam meliorat, ut commodius secundum eius statum, & conditionem matrimonium contraheretur possit, valet huiusmodi melioratio. Sic resolutum. Bacc. de non meliorandis filiabus ratione dotis, cap. 20. & Ioannes Rojas in epithome successio, cap. 3. nu. 40. & Ioannes Gutierrez de iuram. corffir. ma. cap. 59. nu. 55. Fundatur haec sententia ex verbis eiusd. l. l. ibi. [Por via de dots o casamiento de hija, y por ningun contrario de entre viudos.]

Nam illa facultas meliorandi in tertio, vel quinto bonorum patris concessa est, ut ultra legitimam id tempore mortis possit efficere: sed si pater filii dotem, ultra quam legitimam permitteret dari, ut eam marito nobili aciungere et excessuam dotem ultra tertium, & quintum illi assignaret, post modum cum illi esset permisum eam in mortis articulo meliorare, vel ex contractu inter viudos donationem facere, & reliqui fratres absque aliqua substantia remanentes egentes & necessitatibus subditi. Qua ratione egregie factum est, ne patres vana hominum instantia, genero imprudenter bona relinquant, ut nullo pacto, neque in contraditu ratione dotis talis melioratio fieri possit. At enim iam in mortis articulo, vel testamento, id cesset, quia neq; de doce actum est, neq; tractatum, potest pater, quod lege permittente efficere, potest filia meliorare in tertio, & quinto bonorum.

Sed videndum est, si pater fecit alicui filio donationem inter viudos per viam meliorationis, & sic dicendo, quod meliorat filiam suum, & quod facit illi talem donationem, ut valeat inter meliorationis, & potest in testamento in favorem alterius filii melioret alterum filium in tertio, & quinto bonorum, an per huiusmodi testamentum prima donatio renocetur. Et tenet resolutio, quod talis donatio non re-

uocatur per meliorationem factam alteri filio de tertio, vel quinto bonorum, si prima melioratio fuit facta de eodem tertio, & quinto, text. in. l. rem legatam, de admensis legatis, si testator viuus rem legatam alteri donavit omnino legatum expirat, vel extinguitur, quod & probat. l. 40. tit. 9. part. 6. & l. 17. eodem titul. vbi id quid text. quod si testator legat rem prime legatam in testamento, ex hoc videtur reuocasse legatum in testamento factum. Inquit lex, [Donacion faziendo, el testador en su vida a algun home de alguna cosa, que huiesse mandado, en su testamento a otro desata se la manda.]

De quo articulo vide Couarr. in Rubri. de testamentis. num. 19. Peralt. l. si quis in principio testamenti de leg. 3. numer. 137. Aluarado de conjectura mente testatoris. lib. 3. cap. 2. num. 42. cum sequentibus.

Vlterius in hac materia scire oportet illam difficultatem, neque satis ab scribentibus determinatam sententiam, si pater meliorat filiam in tertio, & quinto bonorum eadie eto grauamine, quod post eius mortem talis melioratio deueniat ad proximorum consanguineum ipsius testatoris, & est nepos ex filio maiori natu, & alius filius secundus ipsius testatoris, quod nunca in dubium vertitur, est an iste filius secundus testatoris an nepos ex filio melioratus pateretur, & quis eorum huiusmodi meliorationem consequatur. Quae sententia, & difficultas adeo grauis est, & obscuritate plena, quod Bald. l. cum antiquioribus. C. de iure delibrandi. column. fin. dicat. Soluat Apollo, & consilio. 27. column. 1. volum. 2. dixit, quod assere aliiquid in ea, quod potius superstitionem est, quam discretum. De cuius articuli difficultate refert plurima Couar. in practicis questionibus. q. 3. nu. 5. vbi post multa concludit veriorem esse opinionem pro nepote, & Ant. Gomez & Tellus Fernandez. l. 40. pertex. ibi in. l. Tauri Grego. Lopez. l. 2. tit. 15. part. 2. & Tiraquellus de primogeni. quast. 40. Molina de primogeniis Hispa. lib. 3. cap. 6. Emma nuel Costa de successione Regni Portu galiz. vide Barto. l. is potest. de adquirere hereditat. & in authenticis post fratres. C. de suis, & legitimis heredibus. Bald. l. liberti. C. de operis liberto. Oldaldus consilio. 94. Anton. Gam. in decisionibus Portugalia.

Secunda

De melioratione. &c.

443

Secunda & ultima opinio fuit Iacobi à Saa in tractatu de partio, & nepote, pro qua sententia & opinione, videlicet, quod nepos succedat aucto excluso secundo filio ipsius testatoris in melioratione facta filio maiori, qui viuo patre decepsit facit. tex. in. l. l. §. si filius de suis, & legitimis heredibus. s. cum filius, institut. de hereditatibus, que ab intes. deferuntur. & l. Gallus. §. nunc de lege Velleia. de libe. & posthum. l. posthum. de injusto rupto. ca. licet, de voto. vbi Abb. dicit, quod nepos representat personam patris sui, facit lex. 1. 6. si sit filius de coniungendis cum emancipatis liberis. Bald. in. l. si emancipati. C. de collatio. Iohannes Andreas in additio. ad Speculum Rubricæ. de feudis, & sic dicunt, quod nepos in successione, & portione patri suo adsequatur, maxime, quia huiusmodi melioratio fuit concessa filio maiori cum clausula excludendi alium, ergo eod. iure fungitur nepos sicut pater argum. l. via constituti. s. quicunque de seruitutibus rusticorum. l. qui in ius. de regu. iur. in. 6. cap. maiores. de baptismo.

Facit etiam pro hac parte: nam ubi tractatur desucessendo aucto in bonis diuisibilibus nepos intrat per personam patris viue aucto non solum de equitate praetoria, sed iuriis antiqui. 12. tabularum. l. 2. & 3. C. de suis & legitimis heredibus. §. eadem virtus, de hereditati. ab intesta. Si ergo in re indivisiibili nepos representat per sonam 49aui, ergo a fortiori in re indivisiibili, prout fuit melioratio facta filio cum clausula, & deinde indivisiibili permaneret: nam iuria ex eo loco, patris admiserant nepotem ob unitatem, & representationem ex persona patris: nam vbi est filius, ibi est corpus patris. l. cum scimus. C. de agricosis, & censitis. & caro filii est vna cum carne patris. §. hoc autem. 30. q. 3. & pater, & filius vna persona iudicatur. l. fin. C. de impuberrum & alijs. nam omnia iura suitas remanent in nepote in potestate retento: quia subintrat locum patris in successione. l. 52. posthumum. de injusto rupto. Et sic nepos per omnia succedit aucto, ac si pater succederet si viuus existeret, non ex via transmissionis, quia cum hereditas non sit delata non potest transmitti, sed ex via representationis, & sic non facta, sed vere cum in eo sit substantia patris primogeniti: tenet Abb. consil. 87. lib. 1. col. 1.

Fundatur ea ratione: nam quando attenditur proximitas cum ultimo possessore prefertur filius secundo natus, quia proximiore est in gradu patris suo. Sicut tenet plures relati per Socinum consilio. 252. num. 3. vol. 1. per text. in. l. si libertus præterito, §. 1. de bonis libertorum. vbi quando vocatur filius ad successionem, filius nepoti ex alio filio prefertur.

Secundo facit, nam quando maior vocatur ad successionem non habet locum representationis, tenet Pala. Rub. in Rubri. §. 69. Capitius decisio. 21. nu. 8.

Tertio facit, nam nepos habetur pro

filiore representatione, filius tamen vere, & naturaliter est filius, ergo fictio non debet veritati prævalere, sed veritati cedere, argumento. l. filio præterito, de liber. & posthu. l. si ancilla, de contrahenda emptione.

Quarto facit, nam verba, in quibus fit mentio alicuius personæ, cum aliqua qualitate intelliguntur de eo, qui vere habet illam qualitatem, non autem facta sed per representationem, vel priuilegiati. l. fina. C. de his, qui veniam eiatis impletant, Dorinicus. cap. suscepitum derescriptis. in. 6. quod quando fit mentio de filio intelligi

tur

sur de vero, & naturali non autem deficit, aut privilegiato, pari igitur ratione cum sit mentio de filie maiori tempore mortis testatoris de eo, qui tempore mortis maior est, & vere, & naturaliter filius est maior, & non sicut, aut representatiue, prout est ne-
pos. Quae sententia tot ac tam validissimis fundementis est munita, quod nisi praed. lex partitæ esset in hoc regno profecto no
auderem contra eam iudicare, sed cum sit lex tam aperta pro nepote illi standū est.

Vltierius & illud videre oportet, an si pa-
ter & mater in eodem testamento, filium suum meliorarunt, si alter ex eis viuis, &
superstes remaneat, possit illam meliora-
tionem reuocare. In quo articulo confide-
rare oportet, quod potest pater, & mater,
in ead. charta, & scriptura facere testame-
53 tum si mul. & eod. contextu, tenet & probat
texti. in. l. licet. C. de pactis. Oldaldus cor-
filo. 174. Rodericus Xarez. l. quoniam in
prioribus. limitatione. 5. Tiraquellus de
primogeni. qua. st. 68. Ant. Gama decisio-
ne Portugaliæ. 186. Burgos de Paz. l. 3. Tau-
ri. nu. 14. vbi tenet; quod alter superstes
54 potest reuocare suum testamentum s'qua
reputantur acsi in diuersis scripturis estet;
facta melioratio: tenet Bald. l. cum anti-
quit. C. de testamentis. & bona vnus cu-
iusque illorum sunt à bonis alterius sepa-
ra. Ex quibus cōstare potest, quae sint vnius
& quae sint alterius respectu meliorationis
iuxta. l. 7. tit. de las mejoras. lib. 5. Recopila.
qua lex erat. 25. Tauri. & ad extraendas ex
pensis funerales, quae debent deduci de
quinto bonorum iuxta. l. 30. Tauri. Et sic
ex his constat manifestè, quod poterit su-
perstes ex his reuocare prædictam melio-
rationem factam filio quantum ad sua bo-
na, acsi vnuquisq; separatim, & in diuersis
testamentis illam facerent, & potest vsq;
ad mortem superstis quotiens voluerit re-
uocari, si non interuenit traditio vera, vel
ficta rei in melioratione iuxta. l. 7. titul. de
los mayorazgos. lib. 5. recopi. & l. 4. eiusd.
tit. qua. erat lex. 44. Tauri. solet tamen. ad
hiberi capela, vt non possit talis disposi-
tio facta à marito, vel vxore reuocari, etiam
per superstitem remanētem, scilicet, quod
maritus, vel vxor faciat ex suis bonis, &
alterius testamentum, & meliorationem pre-
dictam, cum consensu alterius coniugis cū
solennitate præstito rati consensu, tunc no
poterit superstes prædicta reuocationem face-

te, arguimil. neque fratris. C. de dona. car.
sa mortis. l. sicut. §. venditionis quibus mo-
dis pignus solvit, singularis sententia se-
cundum. Couart. in Rubri. de testamentis.
2. p. num. 7. Xarez. d. l. quoniam in priori-
bus. 5. limitatione. ad. l. fori. quae est lingua-
laris, videlicet, quando vxor simul cum ma-
rito cōstituit. capellaniā, quod vnu ex eis
illam faciat, & instituatur ex bonis alterius
alterio consentiente, quo casu superstes no
poterit illam reuocare. Nam licet alias do-
natio inter virum, & vxorem, reprobat
à iure, tamen si donatio fit tali modo, vt sit
penes maritum parum duratura, valeret &
tenetur. l. profecit. §. si quis certam de iure
dotum, quia in tali casu cum fit testamen-
tum non consideratur illud tempus intra
quod res donata est penes maritum, argu-
mento. l. qui sic. de solutio. l. fin. in fine. Ca-
debonis que liberis. l. sed & si pater. §. l. ibi.
protinus, ad Macedonianum. Doctores in
l. frater à fratre, de conditione indebiti, &
sic, vt praed. melioratio effectum habeat de-
bet fieri à mariton nomine proprio, & no
mine mulieris expresse contentientis, & in
serto eō sensu in principio testamenti, alias
potest per superstitem reuocari, ex doctrina
Doctorum per text. ibi. l. cum vxor, de
iure dotum, & in. l. adib. §. quod si filii
de dorio.

56 Sed non est facilioris dubitationis vide
re, quid si pater fecerat vni ex filiis melio-
rationem in tertio bonorum, & deinde al-
terum filium, vel nepote in melioravit in
tertio bonorum, utrum talis melioratio se-
cunda operetur aliquem effeetum. Et vide
barat secunda in valece, cum duo tertii be-
norum non possint dari in bonis vnius iux-
ta. l. 28. Tauri. Quare resolutiae dic, quod
illa secunda melioratio valebit in tertia pag-
te bonorum, ita vt primæ meliorationi af-
signetur totum tertium bonorum. Nam
quando pater fecit primam meliorationem,
& postea secundam non est præsumendum
fuisse immemorem primæ, cum in facto
proprio non præsumatur ignorantia seu
oblivio. l. plurimum de iuri, & facti igno-
rantia. l. fin. ff. pro suo. regula ignorantia.
de reg. in. 6. Alexan. l. peregre. de acqui-
hære. Vnde quando pater facit secundam
meliorationem de tertio bonorum, si fuit
memor esse illam antea, ergo censetur
illam facere de illis bonis, de quibus dispo-
nere potest, hoc est, de quinto cum alia bo-

na non habeat, cum iam de tercio dispo-
suerit, & reliquum sit legitima filiorum, in
qua dispositionem non habet; & tertium
sit filii meliorati primo cui actio competit
post mortem patris iuxta. l. 7. de las me-
joras. lib. 5. recopil. Et sic quando pater se-
cundum meliorationem fecit, non est indu-
candum ac si primum tertium non esset
in suis bonis cum talis prima melioratio sit
valida, & perfecta iuxta. l. 6. titu. de las me-
joras. lib. 5. recopil. qua erat lex. 22. Tauri.

Vnde sequitur, quod cum pater. d. me-
liorationem non possit facere, nisi de sola
quinto bonorum præsumendum est de illo
illam facere voluisse, & non de tertio, de
58 quo iam non potest disponere, propter pri-
mam meliorationem, cum de iure semper
censeatur quis disponere de eo, quod po-
test, & habet facultatem disponendi, arg.
l. serui electione. §. fin. deleg. & l. si domus.
§. fin. eod. tit. In tantum quod etiam si me-
lioratio primi tertij extinguitur per mor-
tem prioris filij meliorati in vita patris, ita
quod tempore mortis patris, tertium bono-
rum reperitur, liberum ab omni meliora-
tione, nihilominus secunda melioratio ve-
rificatur in quinto honorū, ex eo, quia ver-
ba illa ratione meliorationis solum compre-
hendunt illa bona, quae tempore dispositio-
nis reperiuntur, quia solum dicit. [Mejo-
ro a mi hijo enel tertio de mis bienes.] vbi
solum comprehendit rem illam, de qua ple-
ne est dominus disponens tempore dis-
positionis. l. serui electione. §. fin. de legat. l.
Quod ego intelligerem, quando secunda
melioratio fit inter filios, secus si inter ex-
traneos, quia tunc solum verificatur in quin-
to bonorum, nam extraneus non sit capax
59 tertij bonorum, sed quinti, & sic solum in
d. quinto verificatur, quando institutus,
vel melioratus in tertio filius decepsit viuo
testatore, nam quilibet dispositio debet in-
telligi secundum qualitatem, & condicio-
nem personæ, in quam talis dispositio con-
fertur, arg. l. plenum. §. æquitatis de vnu, &
habitatione notat Bart. l. centurio, de vul-
gati. & l. si quis. in princ. de leg. 3. Et sic re-
solue, quod si filius primo melioratus in-
tertio decedat in vita patris eius filii, & sic
nepotes succedent in melioratione illius:
tertij non iure meliorationis, sed tanquam
in bonis patris, neque alius frater secundo
melioratus in illo tertio succederet, sed solū
in quinto per supra dicta. Si tamen filius

primo melioratus, qui decepsit tempore te-
statoris, dum viveret non habuit descendē-
tes, tunc filius, secundo melioratus succe-
dit in. d. tertio cum in eum possit de illo pa-
ter disponere.

Si autem non sit filius, sed alius extra-
neus sit secundo melioratus, licet decedat
primo melioratus in tertio testatore super
siste, neq; habeat, qui melioratus sit des-
cendenties solum in quinto bonorum cen-
serur extraneus melioratus, cum egris in-
capax sit tempore dispositionis, & melio-
rationis.

Sed restat, & alia sententia explicanda,
qua non parum scribentium animos tor-
sit. Inquit lex. 25. Tauri. quæ hodie habetur
in. l. 9. tit. de las mejoras. lib. 5. recopila. in-
quit lex. [La mejoria del tertio y quinto
hecha por el testador no se saque de la do-
te, ni donaciones propter nuptias, ni de
las otras donaciones, que los hijos truxeré
a collacion, o particion.] Ex qua comiunt
omnes meliorationes tertij & quinti: si qui-
dem si pater alias donationes fecerat, & de
legitima filiorum nihil detrahi potest, & il-
læ donationes factæ consumunt reliqua
bona quibus tertium & quintum habebat
locum sequitur frustra tales meliorationes
tertij & quinti fuisse factam.

Quare licet Doctores in. d. sententia va-
rij & confusi inueniantur, verissima resolu-
tio est, quod praed. ll. habent locum, quan-
do talis melioratio fuit facta in testamen-
to, & consequenter reuocabilis iuxta illa
verba, hecha por el testador, quæ verba re-
stringunt meliorationem in testamento
factam. Et sic lensus sit, quod quotiescunq;
fuit facta per testatorem in testamento ter-
tij, & quinti, si postea alteri filio, vel desce-
denti dederit dorem, vel donationem, pro-
pter nuptias, vel alia donationem, conse-
rendam, siue tales donationem ante tes-
tamentum fecisset, tali casu fit præjudi-
cium meliorationi tertij, & quinti: quia cū
illæ donationes, vel donatio ob causam sint
irrenocabiles de sua natura non tolluntur,
imò minuant praed. meliorationem tertij,
& quinti, secus autem esset dicendum, quā
do melioratio tertij, & quinti, esset irreno-
cabilis, quia facta fuit traditio rerum in melio-
ratione contentarum, tunc iure optimo de-
ducetur talis melioratio ex donatione pro-
pter nuptias, vel causa dotis, vel ex alia qua
cumque donatione, vel causa posse factis.

Et sic tenendum est quidquid Doctores circa illius. i. intellectum trepidantur.

Sed in hac meliorationis materia illa questione est examinanda; utrum donatio facta filio in titulum patrimonij ad sufficiendos ordinés sit conferenda in legitimam filii, an vero valeat iure meliorationis, licet expresso non sit dictum. Circa hū ius materiæ, & articuli explicationem cum in particulari sit agendum de bonis; quibus filii melioratur, an sine ad collationē adducenda videndum est, quid sit collatio;

& qua ratione inuenta, & qui ad collationem tenetur. Principio hanc materiam tractant Doctores. i. in quartam, ad. l. Falcidiam; maxime Ioannes Corrasius, Paulus de Montepico, Carolus Ruinus ibi, & Doctores. l. i. §; neque castrense, de collatione bonorum. Doctores in: l. si emāncipati. C. de collatio, & in authenti. ex testamento. C. eodem tit. Doctores in. l. i. familiæ hereditate. Doctores in. l. 26. Tauri. Grégor, Lopez. l. i. tit. 15. par. 6. Ioan. Rojas in epipheme successionum. c. 9. num. 15. & c. 3. numer. 11. Ioan. Garcia de expensis, & meliorationibus. num. 2. Menchaca de successione creatione. §. 10. nū. 382. cum pluribus sequentibus. Aluarado de conjecturamente testatoris. lib. 2. c. 4. num. 5. & lib. 4. c. 3. nū. 31. Cottar. c. Raynaldus. §. 2. num. 7. de testamentis. Auend. responso. 57. Anton. Gomez. l. 2. 9. Tauri. Dueñas regn. 87. facit lex. 3. tit. 4. partita. §. l. 5. tit. 5. part. 6.

Ex quorum omnium autoritate colligitur, quod collatio est bonorum suorum communicatio, vt in. l. filii licet, de collatio. Et quia bona aliena non communican tur, neque conferuntur. l. prator. §. si emancipati. de collatione bonorum fuit introducta collatio per edictum prætoris inter eos qui succedebant, ab intestato secus si succeedebant diuerso iure.

Hodie tamen quoque modo succeditur, habet locum collatio, & bona inter hæredes veniunt conferenda, & communicanda, vt predicti Doctores restantur. Qua ratione fuit iusta ex causa hac collatio bonorum introducta inter cohæredes; nam per filiam scandalum evitantur, & filiorum bonorum, quæ in communi erant inter succedentes, partitio, & diaolio. Nā cum id principaliter ius intendat æquitatem inter fratres, & cohæredes seruare. l. cū pater. §. eritis deleg. & si lex semper defi-

derat, vt pater æqualiter intet filios testetur. illud. §. fin. C. de collatio. l. quæsumus. §. sed & ipse, de fundo instructo. l. si post mortem. §. fina, de bonorum posses. contratabulas. Vnde dicebat Angelus in authenti de nuptijs. §. illud quoque collatione. 4. & Decius consilio. 384. quod oritur inter fratres nimia discordia & intuicia; quando æqualiter intet eos hæreditas suorum parentum non est d. i. i. s. qua ratione diuisio inter hæredes, & bonorum collatio meritò fuit introducta, testatur Alexander consilio. 175. nū. 6. ver. 6.

Cum igitur hoc experientia, & iure manifestè apparet ad evitanda huiusmodi inconvenientia, quæ inter fratres possent etiam in collatione, & diuisione bonorum, oriri, & causari, si vñus in aliqua hæreditatis parte præcepteris fuisse melioratus, vel facta esset donatio, vel aliquid aliud ex multis causis ad eum pertueriat an illud teneatur dividere eum alijs fratribus, vel coheredibus posset dubitari, haec ratione opportune mibi visum fuit in hac glossa huiusmodi collationis materia in peirtractare, qua videamus faciliiter, quæ sint in collatione cum alijs fratribus deducenda, quæ vero non tenentur in collatione deuenire. Et sic vnde digressum fuit redicendo, vt delicit, utrum donatio facta filio in titulum patrimonij ad sufficiendos ordinés facros, sit imputanda in legitima, an vero valeat iure meliorationis, licet non fuerit expresse dictum, & plures Doctores, qui hunc sunt prosequuti articulum tenuerunt non esse imputandum in legitima, eo quod talia bona non possunt alienari, vt habetur in Concil. Trident. Sessione. 25. de reformatione. capit. 2. Qua ratione non esse imputanda argumento. l. omnimodo. §. imputanda de inofficio, & fieri hæc opinionem, protidixi testantur. plurimæ relata per Tellum Ferdinand. l. 26. Tauri. Quod ex eo confirmatur: nam huiusmodi donatio est simplex, & non ob causam necessariam, cum pater non possit cogi ad faciendam tam donationem, secundum Doctores. in liberis. maxime Decimus columna fina. C. de collatio, sed omnis donationis simplex factis filio statim est valida non expectato temporis mortis patris, non est conferenda neque imputanda in legitimam filii. illud. §. fin. C. de collatio. communis secundum Ripa. in quartam. nu-

144. ad.

De melioratione. &c. 447

predictum fundamentum: nam in dicto casu procedit, quando pater, [per via de casamiento,] vt filius, melius contrahat promisit facere illius donationem, que cum sit donatio ex causa onerosa, hac ratione cum non sit donatio simplex, neque ob causam necessariam proueniens recte impatur. Sic intelligis. l. 22. Tauri, quæ hodie est. l. 6. titulus de las mejoras. libro. §. re. copilatio. 175. l. 22. Tauri. 176. l. 22. Tauri. 177. l. 22. Tauri. 178. l. 22. Tauri. 179. l. 22. Tauri. 180. l. 22. Tauri. 181. l. 22. Tauri. 182. l. 22. Tauri. 183. l. 22. Tauri. 184. l. 22. Tauri. 185. l. 22. Tauri. 186. l. 22. Tauri. 187. l. 22. Tauri. 188. l. 22. Tauri. 189. l. 22. Tauri. 190. l. 22. Tauri. 191. l. 22. Tauri. 192. l. 22. Tauri. 193. l. 22. Tauri. 194. l. 22. Tauri. 195. l. 22. Tauri. 196. l. 22. Tauri. 197. l. 22. Tauri. 198. l. 22. Tauri. 199. l. 22. Tauri. 200. l. 22. Tauri. 201. l. 22. Tauri. 202. l. 22. Tauri. 203. l. 22. Tauri. 204. l. 22. Tauri. 205. l. 22. Tauri. 206. l. 22. Tauri. 207. l. 22. Tauri. 208. l. 22. Tauri. 209. l. 22. Tauri. 210. l. 22. Tauri. 211. l. 22. Tauri. 212. l. 22. Tauri. 213. l. 22. Tauri. 214. l. 22. Tauri. 215. l. 22. Tauri. 216. l. 22. Tauri. 217. l. 22. Tauri. 218. l. 22. Tauri. 219. l. 22. Tauri. 220. l. 22. Tauri. 221. l. 22. Tauri. 222. l. 22. Tauri. 223. l. 22. Tauri. 224. l. 22. Tauri. 225. l. 22. Tauri. 226. l. 22. Tauri. 227. l. 22. Tauri. 228. l. 22. Tauri. 229. l. 22. Tauri. 230. l. 22. Tauri. 231. l. 22. Tauri. 232. l. 22. Tauri. 233. l. 22. Tauri. 234. l. 22. Tauri. 235. l. 22. Tauri. 236. l. 22. Tauri. 237. l. 22. Tauri. 238. l. 22. Tauri. 239. l. 22. Tauri. 240. l. 22. Tauri. 241. l. 22. Tauri. 242. l. 22. Tauri. 243. l. 22. Tauri. 244. l. 22. Tauri. 245. l. 22. Tauri. 246. l. 22. Tauri. 247. l. 22. Tauri. 248. l. 22. Tauri. 249. l. 22. Tauri. 250. l. 22. Tauri. 251. l. 22. Tauri. 252. l. 22. Tauri. 253. l. 22. Tauri. 254. l. 22. Tauri. 255. l. 22. Tauri. 256. l. 22. Tauri. 257. l. 22. Tauri. 258. l. 22. Tauri. 259. l. 22. Tauri. 260. l. 22. Tauri. 261. l. 22. Tauri. 262. l. 22. Tauri. 263. l. 22. Tauri. 264. l. 22. Tauri. 265. l. 22. Tauri. 266. l. 22. Tauri. 267. l. 22. Tauri. 268. l. 22. Tauri. 269. l. 22. Tauri. 270. l. 22. Tauri. 271. l. 22. Tauri. 272. l. 22. Tauri. 273. l. 22. Tauri. 274. l. 22. Tauri. 275. l. 22. Tauri. 276. l. 22. Tauri. 277. l. 22. Tauri. 278. l. 22. Tauri. 279. l. 22. Tauri. 280. l. 22. Tauri. 281. l. 22. Tauri. 282. l. 22. Tauri. 283. l. 22. Tauri. 284. l. 22. Tauri. 285. l. 22. Tauri. 286. l. 22. Tauri. 287. l. 22. Tauri. 288. l. 22. Tauri. 289. l. 22. Tauri. 290. l. 22. Tauri. 291. l. 22. Tauri. 292. l. 22. Tauri. 293. l. 22. Tauri. 294. l. 22. Tauri. 295. l. 22. Tauri. 296. l. 22. Tauri. 297. l. 22. Tauri. 298. l. 22. Tauri. 299. l. 22. Tauri. 300. l. 22. Tauri. 301. l. 22. Tauri. 302. l. 22. Tauri. 303. l. 22. Tauri. 304. l. 22. Tauri. 305. l. 22. Tauri. 306. l. 22. Tauri. 307. l. 22. Tauri. 308. l. 22. Tauri. 309. l. 22. Tauri. 310. l. 22. Tauri. 311. l. 22. Tauri. 312. l. 22. Tauri. 313. l. 22. Tauri. 314. l. 22. Tauri. 315. l. 22. Tauri. 316. l. 22. Tauri. 317. l. 22. Tauri. 318. l. 22. Tauri. 319. l. 22. Tauri. 320. l. 22. Tauri. 321. l. 22. Tauri. 322. l. 22. Tauri. 323. l. 22. Tauri. 324. l. 22. Tauri. 325. l. 22. Tauri. 326. l. 22. Tauri. 327. l. 22. Tauri. 328. l. 22. Tauri. 329. l. 22. Tauri. 330. l. 22. Tauri. 331. l. 22. Tauri. 332. l. 22. Tauri. 333. l. 22. Tauri. 334. l. 22. Tauri. 335. l. 22. Tauri. 336. l. 22. Tauri. 337. l. 22. Tauri. 338. l. 22. Tauri. 339. l. 22. Tauri. 340. l. 22. Tauri. 341. l. 22. Tauri. 342. l. 22. Tauri. 343. l. 22. Tauri. 344. l. 22. Tauri. 345. l. 22. Tauri. 346. l. 22. Tauri. 347. l. 22. Tauri. 348. l. 22. Tauri. 349. l. 22. Tauri. 350. l. 22. Tauri. 351. l. 22. Tauri. 352. l. 22. Tauri. 353. l. 22. Tauri. 354. l. 22. Tauri. 355. l. 22. Tauri. 356. l. 22. Tauri. 357. l. 22. Tauri. 358. l. 22. Tauri. 359. l. 22. Tauri. 360. l. 22. Tauri. 361. l. 22. Tauri. 362. l. 22. Tauri. 363. l. 22. Tauri. 364. l. 22. Tauri. 365. l. 22. Tauri. 366. l. 22. Tauri. 367. l. 22. Tauri. 368. l. 22. Tauri. 369. l. 22. Tauri. 370. l. 22. Tauri. 371. l. 22. Tauri. 372. l. 22. Tauri. 373. l. 22. Tauri. 374. l. 22. Tauri. 375. l. 22. Tauri. 376. l. 22. Tauri. 377. l. 22. Tauri. 378. l. 22. Tauri. 379. l. 22. Tauri. 380. l. 22. Tauri. 381. l. 22. Tauri. 382. l. 22. Tauri. 383. l. 22. Tauri. 384. l. 22. Tauri. 385. l. 22. Tauri. 386. l. 22. Tauri. 387. l. 22. Tauri. 388. l. 22. Tauri. 389. l. 22. Tauri. 390. l. 22. Tauri. 391. l. 22. Tauri. 392. l. 22. Tauri. 393. l. 22. Tauri. 394. l. 22. Tauri. 395. l. 22. Tauri. 396. l. 22. Tauri. 397. l. 22. Tauri. 398. l. 22. Tauri. 399. l. 22. Tauri. 400. l. 22. Tauri. 401. l. 22. Tauri. 402. l. 22. Tauri. 403. l. 22. Tauri. 404. l. 22. Tauri. 405. l. 22. Tauri. 406. l. 22. Tauri. 407. l. 22. Tauri. 408. l. 22. Tauri. 409. l. 22. Tauri. 410. l. 22. Tauri. 411. l. 22. Tauri. 412. l. 22. Tauri. 413. l. 22. Tauri. 414. l. 22. Tauri. 415. l. 22. Tauri. 416. l. 22. Tauri. 417. l. 22. Tauri. 418. l. 22. Tauri. 419. l. 22. Tauri. 420. l. 22. Tauri. 421. l. 22. Tauri. 422. l. 22. Tauri. 423. l. 22. Tauri. 424. l. 22. Tauri. 425. l. 22. Tauri. 426. l. 22. Tauri. 427. l. 22. Tauri. 428. l. 22. Tauri. 429. l. 22. Tauri. 430. l. 22. Tauri. 431. l. 22. Tauri. 432. l. 22. Tauri. 433. l. 22. Tauri. 434. l. 22. Tauri. 435. l. 22. Tauri. 436. l. 22. Tauri. 437. l. 22. Tauri. 438. l. 22. Tauri. 439. l. 22. Tauri. 440. l. 22. Tauri. 441. l. 22. Tauri. 442. l. 22. Tauri. 443. l. 22. Tauri. 444. l. 22. Tauri. 445. l. 22. Tauri. 446. l. 22. Tauri. 447. l. 22. Tauri. 448. l. 22. Tauri. 449. l. 22. Tauri. 450. l. 22. Tauri. 451. l. 22. Tauri. 452. l. 22. Tauri. 453. l. 22. Tauri. 454. l. 22. Tauri. 455. l. 22. Tauri. 456. l. 22. Tauri. 457. l. 22. Tauri. 458. l. 22. Tauri. 459. l. 22. Tauri. 460. l. 22. Tauri. 461. l. 22. Tauri. 462. l. 22. Tauri. 463. l. 22. Tauri. 464. l. 22. Tauri. 465. l. 22. Tauri. 466. l. 22. Tauri. 467. l. 22. Tauri. 468. l. 22. Tauri. 469. l. 22. Tauri. 470. l. 22. Tauri. 471. l. 22. Tauri. 472. l. 22. Tauri. 473. l. 22. Tauri. 474. l. 22. Tauri. 475. l. 22. Tauri. 476. l. 22. Tauri. 477. l. 22. Tauri. 478. l. 22. Tauri. 479. l. 22. Tauri. 480. l. 22. Tauri. 481. l. 22. Tauri. 482. l. 22. Tauri. 483. l. 22. Tauri. 484. l. 22. Tauri. 485. l. 22. Tauri. 486. l. 22. Tauri. 487. l. 22. Tauri. 488. l. 22. Tauri. 489. l. 22. Tauri. 490. l. 22. Tauri. 491. l. 22. Tauri. 492. l. 22. Tauri. 493. l. 22. Tauri. 494. l. 22. Tauri. 495. l. 22. Tauri. 496. l. 22. Tauri. 497. l. 22. Tauri. 498. l. 22. Tauri. 499. l. 22. Tauri. 500. l. 22. Tauri. 501. l. 22. Tauri. 502. l. 22. Tauri. 503. l. 22. Tauri. 504. l. 22. Tauri. 505. l. 22. Tauri. 506. l. 22. Tauri. 507. l. 22. Tauri. 508. l. 22. Tauri. 509. l. 22. Tauri. 510. l. 22. Tauri. 511. l. 22. Tauri. 512. l. 22. Tauri. 513. l. 22. Tauri. 514. l. 22. Tauri. 515. l. 22. Tauri. 516. l. 22. Tauri. 517. l. 22. Tauri. 518. l. 22. Tauri. 519. l. 22. Tauri. 520. l. 22. Tauri. 521. l. 22. Tauri. 522. l. 22. Tauri. 523. l. 22. Tauri. 524. l. 22. Tauri. 525. l. 22. Tauri. 526. l. 22. Tauri. 527. l. 22. Tauri. 528. l. 22. Tauri. 529. l. 22. Tauri. 530. l. 22. Tauri. 531. l. 22. Tauri. 532. l. 22. Tauri. 533. l. 22. Tauri. 534. l. 22. Tauri. 535. l. 22. Tauri. 536. l. 22. Tauri. 537. l. 22. Tauri. 538. l. 22. Tauri. 539. l. 22. Tauri. 540. l. 22. Tauri. 541. l. 22. Tauri. 542. l. 22. Tauri. 543. l. 22. Tauri. 544. l. 22. Tauri. 545. l. 22. Tauri. 546. l. 22. Tauri. 547. l. 22. Tauri. 548. l. 22. Tauri. 549. l. 22. Tauri. 550. l. 22. Tauri. 551. l. 22. Tauri. 552. l. 22. Tauri. 553. l. 22. Tauri. 554. l. 22. Tauri. 555. l. 22. Tauri. 556. l. 22. Tauri. 557. l. 22. Tauri. 558. l. 22. Tauri. 559. l. 22. Tauri. 560. l. 22. Tauri. 561. l. 22. Tauri. 562. l. 22. Tauri. 563. l. 22. Tauri. 564. l. 22. Tauri. 565. l. 22. Tauri. 566. l. 22. Tauri. 567. l. 22. Tauri. 568. l. 22. Tauri. 569. l. 22. Tauri. 570. l. 22. Tauri. 571. l. 22. Tauri. 572. l. 22. Tauri. 573. l. 22. Tauri. 574. l. 22. Tauri. 575. l. 22. Tauri. 576. l. 22. Tauri. 577. l. 22. Tauri. 578. l. 22. Tauri. 579. l. 22. Tauri. 580. l. 22. Tauri. 581. l. 22. Tauri. 582. l. 22. Tauri. 583. l. 22. Tauri. 584. l. 22. Tauri. 585. l. 22. Tauri. 586. l. 22. Tauri. 587. l. 22. Tauri. 588. l. 22. Tauri. 589. l. 22. Tauri. 590. l. 22. Tauri. 591. l. 22. Tauri. 592. l. 22. Tauri. 593. l. 22. Tauri. 594. l. 22. Tauri. 595. l. 22. Tauri. 596. l. 22. Tauri. 597. l. 22. Tauri. 598. l. 22. Tauri. 599. l. 22. Tauri. 600. l. 22. Tauri. 601. l. 22. Tauri. 602. l. 22. Tauri. 603. l. 22. Tauri. 604. l. 22. Tauri. 605. l. 22. Tauri. 606. l. 22. Tauri. 607. l. 22. Tauri. 608. l. 22. Tauri. 609. l. 22. Tauri. 610. l. 22.

Maiolus de irregularitate lib.4. cap.15. nro. 2. Sot. lib.1. de Iustitia. quæstione 17. ar. 2. Et si contrariam sententiam, in dñi 74 quod posuit clericus illa bona, quorum titulo est ordinatus alienare, teneat Auen-dan. responso. 17. Matienço. l. 1. titulo. 25. hb. 5. nouæ recopilationis gloss. 1. numero. 4. Quò sit, vt tam episcopus, qui ordinat clericum sine titulo, quam ipse clericus mortaliter peccat, quia uterque legem præceptuauit in re tam gravi aperte vio-lant. cap. neminem. 70. distinctione. Ne-minem (inquit) absolute ordinare tubemus. capit. sanctorum. in ead. dist. vbi Archidiae. Præpo. & Tauri. communis secun-dum Nauar. in Manual. cap. 1. numer. 8. & cap. 25. numer. 91. Castro aduersus omnes heres. verb. ecclæsia. quod & apertius probatur ex Concil. Trident. Seßione. 21. cap. 2. Et vbi inquit ordinatum debere docere de titulo sui patrimonij, & ad ordinari tem spectat de illo, quod sit verus titulus citra omnem fraudem, & candido peccore illum verum esse declarando, in san-tum, quod si clericus cum titulo ficto, & non vero ordinetur, ipso iure est suspensus, vt constat ex Concil. Chalcedonensi. cap. 4. cap. 6. cap. neminem. c. sanctarum. 70. 75 distinctione. Trident. dist. Seßione. 21. c. 2. quo disponitur, talem clericum esse suspen-sum, quod si exerceat, & ministret prædicta ordinem manere irregulari, tenet Borgalius de irregularitatibus. 1. part. quæstione 5. numero. 24. Maiolus de ir-regularitate. lib. 4. cap. 15. numero. 20. Na-uar. in Manual. cap. 27. numero. 158. & sic explicauit Pius Quintus Pontifex Ma-ximus felicis recordationis inter ecclesiæ-sicas sanctiones fol. 3.

Cum igitur tot, ac tantis nexib[us], & qualitatibus clerici patrimonium sit obli-gatum, & astricatum, sequitur post quam pater filio illud donauit, quod non poter-it illam donationem reuocare, cum iam effecta sit clerici, & clericali priuilegio potiatur. Sed licet prædicta omnia verissima sint, dicendum existimo, quod si pater cu-ficit donationem filio, vt ordinaretur, ad titulum patrimonij non fecit illi tradi-tionem veram, vel fictam, tradendo scri-putram, vel ipsam rem donatam, & eius possefionem iuxta. l. 1. titulo de las mejo-ras libro. 5. recopilationis. Vbi probatur, quod siue donatio facta filio de tertio, vel

76 quinto fiat ex relatiamento, siue in contra-etu inter viuos, siue filio emancipato, siue existenti sub potestate patris posse reuoca-ti per patrem, nisi scriptura coram tabe-lione tradatur, vel ipsa res, vel fiat ex causa onerosa; quia solum his tantum casibus donatio est irreuocabilis. Tali casu crede-re, quod licet pater fuerit in culpa summa-kanus talem donationem reuocabilem ad effectum defraudandi episcopum, & dolus patris vincat culpam episcopi. argumen-to. item obstetrix. ad. l. A qualia m. & que rotat glof. c. idem in int. restituzione. in. 6. tenebitur tamen pater actione de dolo, ex teuocatione, quam facere potest, quia pos-sessionem rei donatz, vel ipsam rem non tradidit filio, episcopus vero contra patre poterit, qui ipsam fraudauit, vt omne inter esse, & da innu[m] quod causatum est, cum ipse, qui sibi recte non consuluit in inqui-rendo titulo, an verus esset, vel fictus tenet ipsum ordinatum usque dum illi con-ferat congruum beneficium, unde possit co-mode sustentari teneatur.

Deducitur etiam ad illam sententiam ante[n]eatur filius in legitimam suam con-ferre expensas, quas pater fecit cum eo in studio. Et non esse conferendas tenet Ias. dicens, veriorem, & communior em. l. 1. numero. 153. soluto matrim. Alexand. l. in quartam ad. l. Falcidiæ. & plures relati per Dueñas regula. 87. Pro qua sententia facit lex. 3. titulo. 4. partit. 5. ibi. [Fueras ende si el padre le fiziesse deprender alguna scientia, o le dieisse libros en que la de-prendiesse; ca el tal donadio valdria y no seria tenido de lo aduzir en la particion entre los otros hermanos.] Idem pro-batur. l. quæ pater. vbi Bartol. & Docto-res familiae herciscundæ. facit lex. 5. titu-lo. 5. partita. 6. ibi. [Otros si dezimos, que los libros, y las despensas, que el padre diesse a alguno de sus hijos para apren-der alguna sciencia en escuelas no gelas puedan contar los otros hermanos en su parte en la particion.] Nam libri cedunt in pecuhum filij ad instar castrensis pecu-hij. gloss. dist. l. quæ pater. gloss. l. filiz, cuius. C. eodem titul. (Gregorius. per text. ibi. l. 5. titulo. 15. partita. 6. verb. los libros. Palacius Rubios. in repetitione. Rubri-ca. §. 42. quam sententiam ipse intelli-gerem in libris necessarijs ad studendum, interim, quod est in scholis ad literas di-scendas

descendas, secus in alijs libris posteâ con-celsis magnæ summæ: quia si pater illa non donauit per meliorationis formam cōputabuntur illi: & sic intelliges dicta. ll. Regias, quidquid aliter senserit Auen-dan. in responso. 17. & in reportorio legum regni verb. castrense, & Anton. Gomez. l. 26. Tauri. & Dueñas regula. 222. limitatione. 371. qui tenebant indi-stinctè, quod omnes libri cuiuscumque sum-mæ dati filio irreuocabiliter tanquam bo-na castrensa, vel quasi debeantur filio, neque sint computandi. Nam verior est supra dicta resolutio, scilicet, quod libri necessarij pro tempore sui studij in scho-lis publicis, non sunt computandi, reli-quí vero cum sint magnæ quantitatis com-putantur.

Quò sit, vt si talis filius non, vt conve-nit, sed in malos, vsus expendat tempus quod in studio, & virtute tenebatur ex-pendere si præd. sumptus in studio cum eo factos perdat male, erit locus repetitio-ni & computantur in eius legitima: tenet Barto & Decius. numero. 8. dicens communem in authentica, quod locum. C. de collatio. Platea. l. licet. C. de decu-tionibus. lib. 10. Greg. l. 5. titu. 15. par. 6.

78 Secundo deducitur, quod si pater in li-bro suarum rationum apponat omnes ex-pensas, quas fecit cum filio, & filius etiam habebat aliquod beneficium vel quid aliud, quod pater administrabat, & in li-bro rationum h[ec] omnia, que cum filio consumpsit, sint apposita tali casu vide-tur voluisse patrem vt in collationem illa bona venirent, quia constat de animo pa-tris, quod noluit illa bona donare. tenet Corrasius. l. filium, quem habentem. nu-mero. 226. idem Corra. & Ripa. dicta. l. in quartam. numero. 175. Anton. Gomez. l. 29. Tauri. numero. 16. Palacius Rub. in re petitione. cap. per vestras. §. 14. numero. 4. Grego. Lopez. l. 5. titulo. 15. par. 6. Ioan-nes Crotus in repetitione. l. frater à fratre de conditione indebiti. nume. 124. quod intellige de his expensis, que superant, & excedunt illas expensas, quas pater ne-cessario erat facturus cum eius filio, si do-mi retineret. Nam cum pater teneatur, ali-menta necessaria filio præstare, pro modo facultatum, & dignitate personæ patris, tali casu illas expensas non tenetur con-ferre, sed illas solum, quas filius fecit, ultra-

80 eas, quas domi esset facturus. Quod si pa-ter in libro rationum eas habeat sunt com-putandæ preter libros pro tempore, quod in scholis versatur, sunt necessarij, vt modo prædictimus. Sic resoluit Portius in. 9. 1. in stitu. per quas personas nobis acquisitur latissime Ioannes Garcia & expensis, & melioratio. ea. 4. nume. 5. Lara. in. l. si quis à liberis. §. sed eti filius de liberis agno-cendis. Gregor. Lopez. l. 2. titu. 19. par. 4. &c.

Sed videridum est, habito pro constan-ti, quod tenetur filius computare in legi timam cum alijs fratribus donationem, quam pater illi fecit. l. si pater. C. de inoffi-ciosis donatio. Bald. l. cum op̄oreat. C. de bonis que liberis. l. 3. titulo. 4. par. 5. in fine. ibi. [Mas si el padre diesse algo de lo suyo a alguno de sus hijos no valdria, ca elijo a quien lo diesse si huviesse otros her-manos, tenido teria despues de la muerte de su padre de aduzirla y meterla a particio-con ellos o de recibir la en su parte entre gandose cada uno de los otros hermanos de otro tanto como valiese la donacion, que le dio el padre.

Hoc supposito videndum est, vtrum do-nationem, quam facit pater filio ad stu-dij expensas, vt quotidie fiunt, & vide-mus in audience scholastica quod median-tibus prædictis donationibus filij petunt à debitoribus per iudicem scholasticum præd. donationes, vtrum teneatur, filius hanc donationem post mortem p. tris cum alijs filijs computare. Et ad diui-nionem irreuocabile esse neque fore com-putandam in legitimam, quando fuit fa-cta filio scholari existenti actualiter in-studio, tenet Gomez Arias. l. 17. Tauri. numero. 34. & ibi Cifuentes limita-tione. 3. & Palacius Rubios. Segura. l. vnum ex familia. §. sed & si fundum. de-lega. 2. Iaso. & Crotus in. l. frater à fra-tre. numer. 47. de conditione indebiti. Dueñas regu. 87. Anton. Gomez. l. 29. Tauri. numero. 16. Pro qua sententia facit prædicta lex. 3. titu. 4. part. 5. sup-posito, quod text. loquitur in donatio-ne, quam pater facit filio; inquit, [Fue-ras ende, si el padre le fiziesse deprender alguna sciencia, o le dieisse libros, en que la de-prendiesse, ca el donadio, que le fue-sse hecho con alguna de las maneras sobre dichas valdria, e no seria tenido de aduzir

lo apariacion entre los otros hermanos.] Et ita est tenendum, licet contraria sententiam lenitissimis fundamentis tenuerit Tellus Ferdinandus. l. 17. Tauri. numero. 113. Quid autem dicemus, si filius in iusto patre velit literis incumbere & studere vtrum teneatur pater illi subvenire. In quo articulo distinctio est constituta. Aut filius vult addiscere literas humaniores, aut maiores scientias, & litteras in maioribus studiis. Primo casu etiam iusto patre & reluctantate teneatur filio subvenire ad humanas litteras ad discendas cum pater ad id de officio teneatur. tenet Bald. l. Macedonia. C. ad Macedonia num. Felin. capitulo. 2. de magistris. Rebus de priuilegijs scholasticis, priuilegio. 46. Bald. Nouellus. tractatu de dote. 6. par. priuilegio. 46.

Secundo vero casu, quando pater semel incepit expensas facere cum filio ad maiora studia, licet a principio iuitus ad hoc non posset cogi a filio, vt cum eo expensas in studiis maioribus faciet tamen, postquam semel ex voluntate eas fecit tenebitur perfettere & illas facere, quousque studia illa perficiat. Sitamen mortuus sit pater in hoc medio tempore, & alij remaneant filii, qui bona communia habent, tunc compellentur ex ea parte, quae ad praedictum filium est peruentura, vt illi in studio necessaria subministrent: si vero non habeant aliqua bona illius filii, sed datus sit illi curator compelletur ad id eius curator, vsq; dum studium perficiat. &c.

Quod fit, vt si filius habeat bona materna, quae bona sunt penes patrem, & pater nolit illi ministrare necessaria ad studium perficiendum, si pater locuples sit ex proprijs bonis compelletur illi ministrare necessaria ad studium, neque ex bonis maternis eos sumptus deducere tenetur: sed salua substantia bonorum matris tenetur ex suo filio illas expensas ministrare, & ad hoc compelli poterit. Sic colligitur ex doctrina gloss. l. Macedonia. C. ad Macedonia num. Benetamen verum est, quod predictas expensas ultra necessarias, vt supra retulimus teneatur filius computare in sua legitima, & ultra libri tibi, eo tempore quo est in studiis necessarios, de quo articulo vide Ioannem Garcia de ex-

pensis, & melioratio. capitulo. 3. numero. 52. Que omnia intellige in expensis necessariae filio actualiter studenti in studio ad discendum literas, non vero in libris & expensis postquam ab studio est separatus, & eius cursus, vt ita loquuntur, adiunquuntur, vt constat ex l. 3. titulo. 4. par. 5. ibi [O le diesse libros en que la apprendie, o le fiziese deprender alguna scientia, & l. 5. titulo. 5. par. 6. ibi. Los libros, que el padre le diesse, poraprender scientias en las escuelas. &c.

Quid autem erit dicendum, quando filius haberet aliquod beneficium ecclesiasticum, vel praebendam, & pater administrat bona illa & fructus perceperit, habito pro consanti, quod in illis bonis pater non habet usumfructum, quia habentur loco peculij castrensis ipsius filij, vt in l. facrofan. &c. C. de episcopis & clericis, si pater postquam multos annos consumpsit praedictos fructus ad eius voluntatem posset filius ab alijs fratribus petere praedictos fructus, vt ex suis legitimis illis sibi persoluant, & tene quod usque adeo praedictos fructus pertinentes filio teneantur illi restituere quod mortuo patre eius heredes tenentur ex bonis patris illis praedicto suo fratri restituere. Nam in praed. bonis tenetur pater tanquam si esset extraneus administrator, & eius heredes ratione illorum fructuum reddere. Sic Salicetus in l. filia cuius. C. familia herciscundae. numero. 24. Palacius Rubi. in rubri. §. 42. numero. 9. Gregor. Lopez. l. 5. titulo. 17. par. 4. Rodericus Xua. in quest. sua majoricatus in fine. numero. 38. Segural. imperator. numero. 94. ad. Trebellia. Pinellus in l. 1. C. de bonis maternis. 2. par. numero. 92. Didacus Perez. l. 1. titulo. 8. lib. 3. ordinamenti. Roland. a Valle Consilio. 49. libr. 1. Villalobos in tract. communium opinionum versiculo filius familias. numero. 130. Ex quibus constat, quod cum pater in praedictis bonis sit ad ministrator & non lucretur fructus, quod tenetur ille, vel eius heres reddere rationem & filio ex bonis patris relictis satisfacere, & supplere.

Quod fit, vt si ipse pater non ex sua propria autoritate, sed filio permittente, vt etiam ipse filius ex dictis fructibus omnia necessaria expendebat in domo patris, cum patre, seu matre, &c. alijs fratribus cen-

censetur donasse & presumitur ratione affectionis personarum, neque mortuo patre alijs filij tenentur ex eorum legitimis supplere illos fructus in domo patris consumptos. &c.

Hinc deducitur, quod licet attenta l. 48. Tauri quae habetur in l. 9. titulo. 1. libr. 8. 5. noua recopila. filius acquirat sibi usumfructum bonorum aduentiorum, post quam talis filius matrimonium in facie ecclesiae contraxerit etiam si eius pater sit viuus, vt verba praed. l. denotant, dum dicit, [Que el hijo o hija casandose, y velando ayán paraí el usufructu de todos sus bienes aduentorios, presupuesto que sea viuio su padre, el qual sea obligado a se lo restituyr.] Dicendum est, quod si expresse dederit licentiam filius patri percipiendi fructus, vel si permisit ipse filius patri, & fratribus ministrare pro eorum sustentatione, quia tunc presumitur & inducitur donatio propter affectionem & coniunctionem personarum, quo casu mortuo patre non poterit iste filius petere ab alijs fratribus huiusmodi fructus a patrem perceptos. Sic intelligo sententiam Pauli de Castro. l. cum oportet. §. fin autem. numero. 3. C. de bonis quae liberis. & Castillo in l. 46. in ll. Tauri. numero. 11. &c.

Quod fit, vt si iste filius, qui sic est vxoratus, & habet bona aduentitia, & ea pater possideat, & fructus percipiat potius ex permissione filij propter reverentiam paternalem, & verecundiam, quam quod ex sua voluntate illum usumfructum patre possideat, & fruatur, dicendum est, quod poterit iste frater mortuo patre petere ab alijs fratribus, quia non presumuntur illi donationem fecisse. Quam sententiam sic expendit, licet longiori sermone Ioannes Gutie. de iuramento confirmata. par. ca. 4. nu. 15.

Videndum tamen est, si pater soluit condemnationem factam filio pro delicto commissio, an mortuo patre debeat illa condonatio in legitima filii computari. 82. Et quidem videtur computandam esse: nam pater pro maleficio commissio per filium non tenetur soluere condemnationem, neque potest fieri in bonis patris executio. l. 1. §. si impuberi, ubi notat Bart. de collatione bonorum. Baldus. l. omni modo. 9. imputari. numero. 5. C. de inof-

ficio. Iaso. l. lex Cornelia: de vulgaris facit lex. si filius. C. de bonis damnatorum. Gregorius Lopez. l. 9. titulo. 5. alias gloss. verb. por el hijo. l. 9. titulo. 5. libr. 4. fori. Maximè, quia bona patris in terim quod vivit, non debent aliquid ex delicto filij, sed solum illa, que tempore confisicationis propter delictum revertuntur a filio possideri, vt eleganter tenet in causa ad deliberandum de Iudæis. Et sic videtur cum non debeat filio, usque ad patris mortem, quod si pater perfoliat debet condemnatio illa imputari in legitimis filiis.

Sed in hoc articulo ea est constituta distinctio. Aut pater soluit ex necessitate, vt quia volens fideiussit pro filio, vel fuit compulsus a indice soluere pro ut quotidie videmus in his iudicibus quibus de aliquo crimine fit per supremos senatores commissio, quos, perquisidores, vulgus appellat: Qui cum filius alicuius dinitis condemnatur in salariis, vel in pecunia alijs quae fisco applicantur, & non habet bona, tunc index ille compellit patrem ad soluendam condemnationem extrahendo bona, & vendendo, & pater soluit condemnationem, his casibus tenebitur filius illam condemnationem cum alijs fratribus computare. At vero si patermotus paterna pietate soluat, ne forte pecunia non soluta a patre filius verberetur, vel detrimentum in honore, & persona patiatur, tali casu potius ex paterna pietate fecisse iudicandum est, & sic non imputatur. Sic Bart. in 1. Stichus, de peculio legato. numero. 2. sequitur Bald. authenti. nisi rogatus. C. ad Trebellianum. Anton. Gomez. l. 29. Tauri. numero. 20. Rojas in epithome successio. capitulo. 6. numero. 58. Nihilominus tamen in dubio existimarem semper teneri filium ad imputandum in sua legitima, quod pater pro maleficio ab eo commissio pro sua condemnatione soluit, ex regula singulari in hac materia collatum, videlicet, quod quidquid a patre filio inter viuos datum est, quanto magis respicit utilitatem filij tanto magis in eius legitimam debet computari, argumento. l. scimus. in principio. l. qui nouella. l. si non mortis. de inofficio testamento. sed quid aliud potest esse utilius filio, quam, ut ne crucietur verberibus vel alia infamia, ut Ff. 2 pro

pro eo condemnatio poenae soluatur, & redimatur sua vexatione, cum quilibet corporalis poena major sit quamcumq[ue] poena pecuniaria: argumēto. I. seruorum de poenis. vbi notant gloss. & Doctores. Maxime, quia & aliud, in hac materia principiū accedit: omnia enim illud, quod quisque pro exoluenda condemnatione alterius dedit, id ab ipso condonato intelligitur debitū. I. Stichus de peculio legato, sed omne illud, quod filius patri debet tenetur in legitimam computare. I. filium, quem. C. familiæ herciscund, sequitur, quod in præcasu teneatur prædictam cōdemnationem imputare in sua legitima: & ita existimo seruari in praxi reiecta Barto. dist.

84. Quid autem aliter dicendum est in filio in captiuitate oppresso: nam cum hoc excedat: omne opus charitatis, si pater ab hostibus filiū redimat captiuum, tali casu non tenebitur computare in legitimam suam, neq[ue] inter reliquos fratres teneatur conferre illud. Bald. in authenti. ex testamento. C. de collatio. idem per text. ibi in authen. si captiu. C. de episcopis, & clericis. Anto. Gomez. l. 29. Tauri. numero. 29. Menesius in authenti. res quæ. C. communia de legatis. nume. 95. citri sequentibus. Ioannes Garcia de expensis & melioratio. capi. 4. numero. 12. Et hoc in tantum, quod si filius legitimus qui potuit redime patrem ab hostibus & captiuitate & non redemit efficitur successione patris iridignus, & præfertur illi filius illegitimus patris, trem redimens etiam ex muliere infidei habitus tenet Gregorius Lopez pertex. ibi. l. 7. titulo. 29. part. 2. Aluarado de conjecturata mente testa. libr. 2. capi. 3. num. 35.

Sed videndum est, quid si filius in vita patris surripuit pecuniam à patre, vel alia bona patris, veluti triticum, vel bona mobilia donis, & in malis usus illa bona consumpsit, teneatur illa mortuo patre imputare in suam legitimam. Et quidem videtur non teniri, neque alij fratres habent aliquid contra ipsum: ex eo, quidem quia cum eo tempore esset in patris patestate, non fuit nata actio, seu obligatio, & ita solet consilium adhiberi, quod alij fratres ex fructibus bonorum patris tantumdem accipiunt, vel ex alijs bonis ipsius patris. Quo casu, si ille, qui pecuniam sur-

ripuit patri viuo, petat ab alijs illud, quod de fructibus, vel de alijs bonis patris surripuerat, ipsi opponēt compensatio nem illi: & tunc poterunt se tueri per viam exceptionis, alias non dabitur illis actio. Bald. in. l. filiæ, cuius. C. familiæ herciscundæ. nume. 9. Petrus de Vvaldis. in tract. r. de societate. 8. part. question. 24. Alexand. l. si cum dotem. §. si post solutum. nume. 9. solu. matr. Iaso. in authen: quod locum. C. de collatio. Anton. Gomez. l. 29. Tauri. numero. 25. licet Bald. in authenti. ex testamento. C. de collatio. te neat, quod debet imputari in legitima filii, quod perdidit in ludo, & mētricando, quod intellige suprad. resolutio ne. &c.

Deducitur etiam ex supra dictis habito pro constanti, quod legitima filii semper attendenda est secundum tempus mortis patris, ut in. l. conqueritur. C. de inofficio mortis tempore. tex. in. l. si quando. §. illud. C. de inofficio. vtrum si pater assignauit filio legitimam in vita, scilicet, quia pater voluit iuxta illud. Lucæ. capitu. 15. vbi filio prodigo pater suam legitimam dedit, quia voluit ex propria voluntate & postea fuerunt bona patris aucta, itaq[ue] tempore mortis patris habebat plurima alia bona, possit iste filius agere ad supplementum, ut cum alijs fratribus veniat ad æqualitatem in legitima. Et quidem videtur id non posse, ea ratione: nam non tenetur quis petere id, quod alias, si contrarium eteniret non peteret. text. in. l. si ea lege. C. de usuris. l. penultima. C. de solutionibus, & est communis, ut tenet Rodericus Xarez in. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. Couarr. in. capi. Raynuntius. §. 1. nu. 8. de testam. Sed si filius, cui assignata fuit in vita patris legitima, si tempore mortis sint diminuta facultates, fuisset interrogatus, an vellet reddere, quod plus in legitima accepit, & ad collationem reducere, certissimum est, quod diceret id nolle, nec intentare: ergo paratione, & si auctæ sint facultates paternæ, non teneatur supplementum petere. Quā sententiam tenet Bald. in auth. res, que. C. comititia de legatis. Angelus. l. si proponas. ff. de inofficio. Iacobus Butricarius in. l. paetum quod dotale. C. de collatio. Maxime, quia licet legitima in vita patris sit filio quasi debita, tenet gloss. l. si eman-

emancipata: C. de iuris & facti ignorantia. communis secundum Rodericum Xarez, quoniam in prioribus. in principio tamen propriè non debetur usque ad mortem patris, cum viuentis nulla sit successio, neque hæreditas. l. 1. §. si impuberi. de collatione bonorum. l. neminem, de acquirenda hæred. l. 1. de hæreditate, vel actione vendita. Et sic pater si nolit non astingitur dare legitimam filio in vita iuxta illud ecclæstæ. 23. capitolo. Filio, mulieri, & amico non desposestatem super te in vita tua, neque de deris possessione tuâ, ne forte penitentia temelius est enim, quod filii te rogat, quam te respicere manus filiorum tuorum. Ex quibus manifestè constat, quod & si bona patris sint aucta non poterit filius suplementum petere legitimæ, quam in vita accepit à patre.

Sed contraria sententia verior est, & renenda, immo: quod poterit talis filius petere mortuo patre supplementum legitimæ, si bona patris fuerunt aucta, ea ratione. eod. fundamento in contrarium revertendò. Nam si filius, qui in vita accepit legitimam si plus accepit eo tempore, & postea tempore mortis patris reperiantur bona patris diminuta, sequitur posse illum compelli ab alijs fratribus, ut in collatione bonorum restituat omne id, quod superat eius legitimam, quod nemo est, qui dubitet: nam cum pater assignat filio legitimam idex necessitate facit, quia cum sit debita filio, siue in vita siue in morte est concedenda. Sed in necessitatibus nemo presumitur liberalis. l. rem legatam. de admendis legatis. &c.

Item etiam, quia quando aliquid inter viuos à patre donatum est, neque expressè donatur imputatur in legitimam: tenet Barto. l. 1. §. si parent. ff. si quis à parente fuerit manumissus. communis secundum Corrafi. l. filium, quem habente. C. familiæ herciscundæ. Bertrandus consilio. 82. Par. igitur ratione est dicendum, quod si pater dedit filio legitimam in vita, si legitima aucta est tempore mortis patris, sequitur, quod quemadmodum si esset diminuta posset filius ille agere ad supplementum, sic & eod modo, quando plus constat recipisse, tenetur conferre, & reliquis fratribus restituere, cum tam ex tempore, quo pater dedit necessario-

debit, & cum nihil constet de eius voluntate aliud, quam quod apparet nihil dohæsse videtur ex excessu, quod apparet tempore mortis patris. Et hæc est verior, & communior sententia secundum Menchacam de successionu creatione. libr. 3. §. 30. numero. 255. tenet Barto. in. l. 2. C. si quid infraudem patro. Ludouicus Roma. l. 2. §. quod si in patris soluto matr. Segura. l. si imperator. numero. 7. vbi Didacus Perez ad Trebellianum. Menchaca quæstionum illustrum. capitolo. 37. Couarru. capi. Raynuntius. §. 10. numero. 6. de testamentis. Baeca de decimatomis. capitulu. 4. numero. 8. & capitulu. 13. numero. 8. Pinelus. l. 1. 3. part. numero. 76. C. de bonis maternis. Molina de primogenijs Hispaniæ. lib. 1. cap. 16. numero. 1.

Quid vero tenendum erit eo casis, quo pater filiæ dedit suam dotem & ipsa, vel maritus amisit illam, & consumpsit, an teneatur pater illi aliam dotem constituer, & vtrum teneatur in collatione cum fratribus illam conferre, & imputare, tam primam, quam secundam. Et in hoc sit distinctio constitenda, habito pro constanti, quod officium patris est filiam dotare. l. qui liberos, de ritu nuptiarum, authen. sed quannius. C. de rei vxoriae actione. l. 8. titulo. 1. part. 4. l. dotem dedit. vbi Barto. de collatione bonorum. l. sed Iulianus. §. sed eti filius vbi. gloss. ad senatus consultum Macedo. l. fin. §. vtranque igitur. C. de doto. promissione. Barto. l. 1. numero. 15. soluto matrimo. Ioannes Corrius in. l. filium, quem habente. numero. 190. C. familiæ hercisc. Rojas in epithome successionum. capitolo. 5. numero. 5. Hoc igitur pro constanti habito distinguendum est, quod aut filia, seu maritus propria culpa illam perdidit, & consumpsit, aut sine sua culpa. Primo casu non teneatur pater illam dotare, quia sua culpa consumpsit: secundo vero casu teneatur pater illam dotare.

Sic Doctores per text. ibi in authenti. quod locum. C. de collatio. ibi, Nisi filiæ posuit imputari. Doctores in. l. pater filiū de euictionibus. Bald. Nouelus de dote. 6. par. priuilegio. 5. & 15. Guillermus Bene. c. Raynuntius versiculo dotem. nu. 16. de testam. vbi omnes tenent, quod primâ & secundam dotem receptam teneatur. ipsa filia computare in suam legitimam, quod si

excedat utraq; dotem, tenetur in collatione & divisione, quod plus accepit restituere si habet unde solvere possit: quod etiam est dicendum in filio, qui, ut resolutum est, in vita legitimam, quam a patre accepit, perdidit, quia pater prout filium tenetur dotare non sic filio, nisi semel legitimam praestare: quod si filius eā receperit, & perdidit non tenetur illi, pater aliam assignare, neque dare aliam legitimam: tenet Bald. l. omni modo. §. imputari. C. de inofficio, testamento. Doctores. l. si cum dotem. & si post solutum. soluto matri. Nam cum pater non teneatur filie legitimam in vita concederesi nolit, ut supra resolutum est, si in vita dederit, non tenetur si eam perdidit aliam praestare, quod secus in filia, quam tenetur pater dotare, etiam si filia iam sit nupta, adhuc tenetur illam dotare. gloss. verbo, lege. in. l. obligatur. de actio. & obligatio. Romanus. & Imla vbi. Doctores. l. i. soluto matrimonio, communis, secundum Paulum. l. si sacer soluto matrimonio, licet contra, imo, quod quando filia est vxorata non teneatur pater illam dotare teneat Barto. in authenti. res. quae. C. communia de lega. vbi dicit communem. Sed prima veterior est, quam Salicetus ibi dicit communem, & ibi dicit, quod si non sua culpa dotem perdidit filia teneatur iterum dotare, ipsa tamen utrunque dotem ad collationem, debere, conferre. Quibus & aliud suboritur dubium, utram sumptus factos per patrem in nuptiis filii, & vestes, quas illi, & suæ sponsæ dedit, debeat filius omne illud computare in sua legitima post mortem patris.

Et de sumptibus factis nulli dubium: circa vestes illa est distinctio constituta. Aut vestes fuerunt preciosæ, & in magna quantitate: tunc tenetur filia, aut filius, cui a patre conceduntur, in suam legitimam conferre, argumento. l. peculium. & l. id vestimentum. de peculio, te net Ripl. l. in quartam. ad. l. Falcidiam, numero. 152. Anton. Gomez. l. 29. Tauri. Si autem vestimenta sunt quotidiana, quæ pater necessaria tenebatur filie vel filiodare, hæc non conferuntur, ea ratione, quia pater tenetur alimenta necessaria præstat filiis. l. si quis a liberis, de liberis agnoscendis. l. fin. C. de alendis liberis. sed:

inter alimenta necessaria, quæ filij debent vestitus, & vestes necessaria seundum modum & qualitatem & diuitias parentum, præstare tenetur pater textus in. l. si de almentis. leg. ibi. Alimentorum legatum, & vestimenta & habitationem continere. Neque huic decisioni habeonis aliquid aduersatur Vlpiani responsum. l. cum hi. §. qui transigit. de transactio. vbi. loquens de almentis, inquit. Neque de habitatione, neque de vestiariis transgisse. Cum ex quo textu apparet almentorum nomine vestimenta non contine ri. Nam tenendo supra dictam resolutio nem, dicendum est, quod aut agitur de præstatione almentorum, aut de ablatio ne illorum. Quando agitur de præstans almentis fauore almentorum fit la tor interpretatio, ut continetur non solum ea, quæ propriè alunt, prout est cibis, verum & illa, quæ sunt utilia ad alendum, scilicet, vestitus. At vero quando agitur de auferendis almentis solum intelligitur illud, quod reuera alit, & non cætera, quæ ad almentandum sunt utilia, ut est vestimentorum usus, sic compono. dict. l. Et hanc sententiam tenuit Barto. traet. de almentis. numero. 1. capitulo. 2. facit lex. 8. titulo. 13. part. 6. ibi. Entonces los herederos son tenudos de ledar loq; fuere menester, para su gouierno y para su vestir. - Et sic vera est resolutio, quod necessaria vestimenta, quæ pater dedidit filio, vel filiae ad nubendum non computantur in eius legitima, cum alimenta necessaria filij iudicentur.

Inseruit etiam ad aliud singulare, utrum artas, quas maritus vxori prouisit si pater eas dedit filio veniant ad collationem bonorum, & vxori, vel eius heredes illas petant, ex qua parte bonorum sint deducenda. Et tene, quod si tempore promissiois arratum maritus poterat de bonis suis disponere, quia erat liber, ita quod non habebat filios ex alia vxore, sed illa erat prima vxor, tunc illæ arræ sunt æ alienum, cum a lege sit permisum, ut possit usque ad decimam partem bonorum promittere sponse. l. 2. tit. 2. lib. 5. nouæ recopi. Et tunc temporis arræ ex omnibus bonis deducuntur. Si tamen maritus habebat filios ex prima vxore non poterit in prædictum illorum illas prouidere, quod si secundæ vxoris eas promittit non deducuntur.

de cumulo bonorum, cum non sint es alie 98 tus, & factus ad heredes heredis testato- nū sed solū de quinto bonorum respectu quod quintum valet, funeralibus & alijs legatis, pijs, persolutis deducuntur illæ arræ. &c.

Nam licet alias arræ successerint loco donationis propter nuptias ut notatur in. cap. & si necesse de donatio. inter virū, & talis donatio esset necessaria inter coniuges, authenti. dos data. C. de donatio. anta nup. authenti. sed quæ nihil. C. de pactis conuentis, tamen hec necessitas iam est consuetudine abrogata, & sic promissio arrarum est voluntaria & procedit ex urbanitate, & non ex obligatione secundum Couarru. officij. numero. 4. de te 99 stamentis. Tellus Fernandez. l. 16. Tauri. numero. 8. Si tamen filios non habuit maritus ex prima uxore, sed ascendentes, cum possit in præjudicium ascendentium disponere tertio bonorum, ut in. l. i. titulo. 8. libro. 5. recopila, tali casu arræ sunt computandæ in. 3. bonorum mariti, sic Tellus Fernandez. l. 16. Tauri. 67. Deducitur etiam quod si maritus habet filios, & legat uxori ali 100 quod legatum, si arræ, & legatum capiant quintum, omne illud tam arræ, quam legatum soluenda sunt de quinto. Si vero arras, & legatum non capiat arræ preci piæ sunt deducendæ de quinto, & legatum pro rata usque ad summam quinti cum alijs legatis, cum non possit pater in præiu diciuin filiorum ultra quintum excede re. Sic Couarru. in. capitulo. officij. numero. 4. de testametis. Tellus Fernandez. l. 16. Tauri. numero. 7. sic intelliges text. in. l. creditorem de lega. 2. & l. i. §. sciendum. C. de rei uxoriæ actione. vbi legatum reliquum alicui non censemur legatum animo compensandi cum legato voluntario.

97. Hinc etiam deducitur, si testator in suo testamento aliquem instituit heredem omnium bonorum & ancillarum, hoc adiecto, quod post eius mortem restiteret bona, & ancillas Petro, si medio illo tempore ancille partus produxerunt, partus illi simul cum bonis teneantur heredes heridis restituere, & ad cumulum cum alijs bonis restituere & conferre, an vero ipsi heredes partus illos & factus sibi ipsis acquirant, & lucrentur. In qua sententia tenendum est, par

tus, & factus ad heredes heridis testato- ris pertinere, non vero teneri eius fidei- commissario restituere: probat textus vbi notant Docto. in. l. Paulus respondet, yesculo, idem respondet, ad. l. Falcidiam, qui textus licet loquatur in legato particu lar, habet virginio rem rationem cum legatarius à die mortis testatoris conse quatur legatum, & sit dominus rei legate. l. à Titio. ff. de furtis. gloss. in. l. si tibi homo. §. cum seruus delegatis. l. Barto. l. si is, qui pro emptore. in numero. 55. de vsucapio, fideicommissarius vero non à die mortis testatoris consequitur fidei commissum, sed de manu heredis illi restituendo. l. restituta, ad Trebellianum. Doctores. l. i. de lega. i. sed in legato particu lar pendente dilatatione heres luera tur partus ancillarum, ergo à fortiori in fideicommisso viuerfali, facit textus. l. Paulus respondet. §. si heres, de vsuris, inquit textus ante diem fideicommissi cedentes partus ancillarum editos fidei commissio non contineri.

Et hæc est communis sententia secundum Alexan. 4. mulier. §. si heres. & l. uxorem. §. forori. de lega. 3. per textum ibi vbi factus ex mancipio natus in vita heridis non veniant in restitutio ne fideicommissi. Quod ex eo fundatur: nam quando per testatorem apponitur dilatio restituendi fideicommissum gratia heredis, nunquam fructus, vel alia emolumenta percepta medio tempore veniunt in restitutio ne fideicommissi. l. si ita scriptum fuerit. §. Pegasus. de lega. 2. gloss. l. i. verb. possunt de conditio. & de mon stratio. Doctores in. l. stipulatio ista. §. certam. de verborum. Alexan. in. l. infra fideicommissariam. numero. 8. ad Trebel lia. Nam licet partus non veniant appellatione fructuum. l. in pecudum, de vsuris, tamen largo modo partus ancillarum dicuntur redditus, & augmentum. Paulus. in. l. deducta. §. hereditatem. ad Trebellian. ideo non mirum si hos fructus lucretur heres. Nec huic resolutioni obstat textus qui maximè virge re videtur. l. quod his verbis. in principio. de lega. 3. Inquit textus, Quid quid ex hereditate mea ad te peruenient cum moriaris restitutas in fideicommisso non ve nire fructus, neque ea, quæ vice fructuum percipiuntur, & sic quod partus ancil larum

Iaum cum vice fructus sint non venire in eo casu; Nam responde, quod ibi illa verba, Quidquid sunt verba geminata, que important, & denotant mysterium, & notatur, in l. legata inutiliter, de lega, l. Balista, ad Trebellia. & sic non mirum, si in restitutione hereditatis etiam fructus veniant restituendi.

Nec obstat tex. difficilis in l. deductio, hereditatem, ad Trebellia, vbi grauitas restituere hereditatem post mortem, restituit etiam partus ancillarum. Nam rejectis intellectibus, glossa & Doctori ibi, responde cum Alexan. in l. mulier, s. si heres, ad Trebellia, quod ex eo ibi constat de voluntate testatoris, dum dixit, hereditatem fideicommissario restituendam, deductis tantum redditibus, cum partus non veniant appellatione redditum, non mirum si non dedicantur; & ad heredes non pertineant, sed ad fideicommissarium. Sic resolut plurima in hoc articulo tradens, Anton. Gama in decisionibus Portugalie, decisione, 135.

Vlterius circa hanc materiam inuestigare oportet, vtrum si filius cum pater plura negotia haberet, & propter patris etatē iuri defessam omnia filius exercebat, & ministrabat post mortem patris, possit a fratribus in collatione bonorum, omne illud seruatum, quod in administratione bonorum patris propter quod bona in augmentum venerunt ultra suam legitimam petere.

In quo articulo diuersas Doctor. opiniones adducunt: quare sequentem distinctio nē existimo verissimam. Nam, aut filius iste est sub patris potestate constitutus, aut filius est emancipatus. Primo casu dividunt est, quod quando filius est sub patris potestate, licet eius bona administraverit, & ea eius industria, vberiora, & meliora reddiderit, non potest petere salariū, neq; ultra suam legitimam post patris mortem aliquid consequetur, quia presumitur illas operas impendisse amore filiali: tenet Angelus. l. Nefennius de negotijs gestis, Salicetus in l. certum. C. f. milie herciscund. Nauarr. in Ma. ca. 17. nume. 44. cum sequentibus Baeça de decima tutori prestantia. ca. 2. nume. 3. cum sequentibus Grego. Lopez. l. 3. titu. 20. par. 2. pertex. ibi. Cuius verba sunt [Y] es cosa muy sin razon, que quando el home no se sabe seruir de lo

suyo, y mas de los hijos que son tuyos para seruirse de los a su voluntad.] Quæ lex loquitur aperte in filio existente sub patris potestate, qui non solum operas obscurales, & reverentiales, verum & operas industrielas patri tenet ut prestat.

Secundus vero casus est, quando filius est emancipatus, & ex sua opera, & industria liberabat patrem a servitio famulorum, & extraneorum, tūc poterit mortuo patre petere ultra legitimam salariū, quod aliis extraneis si filius ea bona non admisstraret, esset consequitur. Neq; curandum est in hoc casu, an illa bona vberiora reddiderit, vel non, satis est quod sit emancipatus, & suam impenderit industriā in administratione vt possit petere satisfactionem sui laboris, pro tempore, quo pater alii illud officium rependere tenebat. Sic intellige tex. alias difficilē. In nullum, de obsequijs a liberis, & libertis parentibus & patrono prestandis, ibi, pietatem liberis parentibus non operas debent. Et sic intellige opinionem Fulgosij, in l. l. l. jud. num. 3. C. de collatio. & alios qui illud sequuntur, quos refert, & sequitur Didaeus Perez. l. 1. titulo. 2. lib. 1. ordinamenti.

Offert se, & alia sententia, quæ huic materia accedit, vtrum si maritus & vxor plures annos fuerint in maritali conformatio copulati, bona illa, quæ medio illo tempore fuerint aucta mortuo uno illorum, sint superstitis, an vero aliquid inter defuncti heredes, & superstitem veniat communicandū & diuidendum. Et quidem, si re à suo principio exordianur, constituendum est, quod inter maritum, & vxorem est quædam societas coniunctissima, vocantur enim socij diuinæ, & humanæ societatis. l. 1. ff. rerum amotarum. l. aduersus. C. de crimine expilate heredita. capi. 2. de sponsalibus.

Vnde cū de essentia societatis sit, quod lucra communicentur. l. 1. l. communicari. l. si non fuerit. ff. pro socio, dicendum est, quod lucra, quæ sita constare matrimonio, diuiduntur inter maritum, & vxorem, & sic altero mortuo inter superstitem & heredes præmortui, siquidem, & tatum operatur vxor custodiendo, quantum maritus acquirendo, non enim est maior virtus quærere, quam parta tueri. Sic constat. l. Regum. capitulo. 30. vbi David diuisit prædam hostium æqualiter reman-

nen-

Li consitetur deberi restator, talis confessio debitum non probat, neq; effectum habet nisi per illum, cui interest sibi esse verè debitum probet: nam vbi regula iuris est prohibita non statur confessioni contrahētis, vel testantis, resoluti elegatē Pinelus. l. 1. C. de bonis mater. 3. par. n. 23. Partitur ratione quando maritus, vt filiis prioritatis mulieris faciat iniuriam in testamento, dicat se cum vxore sua recepisse quingentos solidos, vt filii secundæ plus vel ipsa vxor habeat, vel in contractu, quod quotidie videmus fieri, post multum temporis quo inter ipsos contrahentes est factū matrimonium, solet maritus efficere contractū dotis, & sic liberationis scripturā dotis, hoc est, cōfirēdo se quingentos solidos recepisse vt ex hoc si aliqua debita contrahat, vel aliquid aliud machinetur, eus vxor sua dote se tueatur, hoc est, le ampare con la carta de pago, y dote, &c.

Quod quidē effectū non habebit tā in testamento, quā in cōtractu, nisi vere vxor probet, se omnia contenta in tali instrumento ad mariti potestate adduxisse, vel dicta summam in testamento contentā marito fuisse traditā, & solutā arg. tex. in d. l. qui testamentū ff. de probatio. In tantū, q̄ li- cet in tali cōtractu vel testamento inferuentur iuramentū, nihil operatur: nā quoties fraus præsumitur in aliquo actu nō cōfir- matur actus iuramento, docet glossa. l. 3. C. plus valere, q̄ agitur, quā quod simulate concipitur, quā cōmendat Ioan. Gutierrez. in l. nemo potest. n. 38. delegatis. 1. dicens cōmumem. Quā sententia intelligitur, si fiat in principio anni matrimonij aliásverō si post annum valeat donatio inter virum & vxorē, quia cessat ratio, scilicet, ne mutuō se spoliat, & sic in cōtractu factō à marito afferent se recepisse centū in dotē cū vxore, licet nō cōstet de dote præsumitur illi ea donasse, quod post annum, quo cōtra xerunt efficere potest. Sic. l. 3. tit. 12. lib. 3. fori, q̄itæ corrigit in hoc & declarat ius cōmune, quo erat prohibitū valere donatio nē inter virū, & vxorē, vt intelligatur intra annum contractus matrimonij, secus post annum, quia valet cum cesset ratio, nē mutuo amore se spoliat. Sic dicit illum text. singul. Anton. Gomez. l. 55. Tauri. n. 66. Dueñas regula. 221. &c.

Ex qua refolutione deducitur, quod si pater ad effectum priuandi filios sua legitima

F. F. ma

ma faciat aliquam venditionem simulata, & in contractu vel testamento dicat quod fatetur se receperisse omnem sumam sibi debitam ex illa hereditate, & quod iam est solutum pretium illius, non nocet filiis, quando non apparet de reali solutione, non presumuntur simulata venditio tenet glossa singularis dicitur. qui testamentum sequitur Barto. l. cum quis deceperit. s. codicillis. n. 4. de legatis. 3. Bald. in l. per diuersas. C. mandati. Abb. & Anto. c. penult. de iudicij. Segura. in l. 3. s. fi. n. 132. de liber. & posthu. vbi dicit, quod etiam si pater iuramento firmaverit tale solutionem, non nocet filio in sua legitima, quod tenuit Abb. in ca. ad nostram de emptione, & ven. c. cu contingat. n. 20. de iure iurani. arg. tex. in l. si quis in graui. s. si quis moriens. ad Syllanianu. l. 3. s. si quis filius. de Carboniano edicto. c. sicut de testibus, nam non omnis moriens, & si in illo sit extremo vita constitutus vera fatetur, neque presumuntur semper verum fateri, vt inquit Ias. l. 1. n. 16. de eo, per quem factum erit.

Quod fit, vt si pater in vita, quia odio haberet filium dissipet bona, poterit filius in sua re apud iudicem, vt interdicat patri administrationem, vel assignet ipsi filio suam legitimam in aliquibus bonis, ex quibus illa consequatur. Palac. Rub. in rubrica §. 62. n. 4. Bald. Nouellus de dote. 7. par. priuileg. 15. Quid si maritus habeat aliquid fundum patrimoniale, vel domum, vel aliquid aliud, & constante matrimonio vendidit, tunc illud, quod ex illa venditione emptum est, & acquiritur non communicatur, sed subrogatur loco rei venditae, secus vero si non ex re notoriis mariti vel vxoris, sed constante matrimonio habuerit pecunias acquisitas, licet maritus nomine suo aliquid ex illa pecunia emat, vel vxor nomine suo, sunt illa bona empta communia, & inter se perfrustae, & inter heredes præmortui comunicatur tamen lucra constante matrimonio quæsta, sic. l. 1. tit. 4. lib. 3. fori. limitatio. 2. Gregor. Lop. per tex. ibi. l. 49. tit. 5. part. 5. Tiraq. de retractu. lib. 1. §. 1. glo. 9. n. 63. Castillo. l. 70. Tauri. Segura. l. vnum ex familia. s. sed & si. de leg. 2. & facit lex. 15. Tauri. & lex. 4. tit. 1. lib. 5. ordinamentum.

Et vñq; adeo bona lucrata, & aucta constante matrimonio dividitur inter maritum & vxorem & qualiter, vel eius heredes, quod fructus bonorum etiam eo tempore dividuntur & qualiter, licet alter eorum multo plura

bona haberet: quia alius. arg. l. societas. s. 50 cietas. ff. profocio. l. 1. C. eod. tit. lib. 3. tit. 2. lib. 3. fori. l. fi. tit. 3. lib. 3. Quo fit, vt cum fructus maioricatus non iudicetur bona maioricatus. l. in cedibus. s. ex rebus. de donatio. & sic potest prodebitis possessoris fieri in illis executio, vt tenet Gregor. Lop. l. 2. tit. 8. p. 3. Anto. Gom. l. 40. Tauri. n. 74. Pelaez. trac. maioricatu. 3. p. q. 9. n. 24. Pe ralta. in l. 3. s. quifideicommissam. n. 128. de hereditibus institutis. & qualiter haec divisione inter heredes præmortui & possessorem maioricatus fieri debeat, tradit Anto. Gomez. l. 40. n. 74. n. 1. Ex quo obiter adnotata quod si possessor relinquat transsuccessorum maioricatus, alios filios omnes fructus pendentes etiam illi, qui sunt a solo separati, vel quia erant in agro hoc est, en las parvas, dum tamen non essent per successorem reconditi in horrea temporis mortis præcessoris maioricatus, dividuntur inter successorem, & eius fratres, tamen fructus præcessoris. arg. tex. in l. defuncta. de vñfructu, & quemadmodum quis vñatur. l. vñfructuarius messe, quibus modis vñfructus amittatur tradit. Cona. lib. 1. resolutio. cap. 15. n. 14. pulchre. Auendaño dicto respondio. s. &c.

Ex quibus proximè adductis infertur, quod si vxor sit separata a consilio & simultanea cohabitatione viri, vel propter viri separati, vel alia ratione, & medio tempore lucretur plura bona maritus, an heredes præmortui cum superfluite, vel eius hereditibus veniat ad divisionem. Et licet Doct. varie de hac sententia tractauerint, existimo dicendum, quod aut vir, & vxor fuerint separati propter culpam mulieris, & ipsa fuit causa separationis, aut culpa & occasione viri, qui propter eius separati, velut accidere solet, quia habebat concubinam, vel quia bona perdidit, & se absentauit, & illo medio tempore plurima bona acquisiuit. Quo ad primum dicendum est, quod si fuit mulier in culpa, vel quia commisit adulterium, vel maritus se absentauit, tali casu dicendum est, quod probataculum maritum bona medio tempore lucrata per maritum non adquiritur medietas illorum vxori neque sunt dividenda inter heredes præmortui, & superfluitis, sed omnia sunt mariti, vel eo mortuo eius heredes illa vñdicant. Nam ad prædicti lucri acquisitio-

rem requiritur simultanea cohabitatio te pone, quo res acquiritur, vel quod vxor non fuerit in culpa, vt fieret separatio. Sic Cassaneus in consuetudinibus Burgundiae rubrica. 4. §. 6. Segura sic intelligendus. l. vñfructu ex familia. s. sed & si fundū col. 1. de legatis. l. Castillo. l. 16. Tauri. Cou. de sponsalibus. 2. par. c. 7. §. 1. num. 5.

Secundo vero casu, si mulier non fuit in culpa, vt maritus ab ea recederet, sed propter viri separati, quia forte habebat concubinam, & male tractabat vxorem, vel alia causa, quæ non erat in culpa mulieris, tali casu, nulli dubium: nisi quod licet maritus se absenteret, vel ab uxore fuerit separatus lucra illa in tempore quæstæ dieviduntur inter superstitem, & alterius præmortui heredes: tenet Palacios Rubios in rubrica. §. 64. num. 10. Hinc fit, quod si vxor commisit crimen heresis, & postea condemnatur in perpetuis carceribus, si maritus medio tempore lucratus est bona non tenetur communicare cum hereditibus mulieris, sed sunt propria viri, vel eius hereditum, neque præstare illi alimenta tenetur. Sic Alexan. l. que in uxorem. C. de negotijs gestis. Boerius. decisione. 22. Simancas de hereticis. cap. 16. num. 8.

113. Deducitur etiam ex dicta resolutione, quod si inter maritum, & vxorem fuit matrimonium putatum, licet copula inter eos non interuenierit, si tamen communis fama erat eos esse coniuges, & tractus erat matrimonialis communicantur bona que sita inter illos per superstitem, & heredes præmortui. Sic Doctores. cap. 2. de donatione. inter virum. Alexan. l. si cum dotem. s. fin. soluto matrimonio. Rodericus Xarez l. 1. titulo de las ganancias. libr. 3. fori Tiraquellus. in l. connubialibus circa finem. Anto. Gomez. l. 50. Tauri. n. 57.

Sed vt nihil in articulo, quod dignum sit notatum omittamus, videndum est aut maritus possit bona lucrata constante matrimonio, interim, quod in eodem sunt consilio vxor, & maritus, alienare, vendere, dilapidare, vel donare. Et posse illa bona constante matrimonio alijenare tenet Cassaneus in consuetudinibus Burgundiae, rubrica. 4. in. §. 3. vbi dicit hanc esse summam hereditatem in iudicando, & consulendo, & Boerius in consuetudinibus. Bituricensibus titulo de costumes concernentes les mariages. §. 2. & quod valde

miter hanc partem fecerit. Anto. Gom. 1. Tauri. num. 74. s. q. 1. v. 7. et 1. 1. 1. 1.

114. Sed contraria sententia est venientia, quod licet maritus possit lucra quæstæ constante matrimonio alienare, citra dolum, & fraudem. l. 4. tit. 1. 4. libro. 5. ordinari etiibi. Salvo si se provare que lo hizo ciertamente, non tamen poterit facere donationem, quoad medietatem bonorum, que pertinent ad uxorem. Quia donare non est administrare patrimonium, sed illud perdere & dilapidare. l. imperator ad Trebellia. l. creditor. v. Lucius. ff. mandati. Xarez. l. 1. tit. de las ganancias. n. 52. lib. 3. fori. Segura. de bonis lucratibus constante matrimonio. n. 4. 4. Cou. lib. 3. resolutionum. c. 19. n. 2. Palac. Rub. in rub. §. 66. n. 29. Telius Fernandez. l. 19. Tauri. n. 3.

115. Solet tamen dubitari, an vestes preciosæ, seu festivales concessæ à marito uxori soluto matrimonio, possint repeti ab hereditibus præmortui. Et licet in hoc articulo diuerse Doctores fuerint prosequuntur siquidem constitutum diuisione inter bona, & vestes preciosas, & quotidianas, ut preciosæ restituantur hereditibus mariti, quotidiana, & vñfructu quotidiano assignatae, doceantur censeantur, arguentio. l. mortis. us. causa. l. ex anno de donatio. inter virum. l. penit. soluto matrimonio. Doctores. in l. si vñfructus. §. 1. ad l. Falcidæ. Bart. l. 1. s. neque Castrense. n. 9. de collatione bonorum Doctores. in l. si vt certo. §. interdum. ff. commodati. Palacius in rubrica. §. 6. n. 11. Auedano. de exequendis mandatis. c. 15. Greg. Lopez. l. 23. tit. 11. part. 4. Castillo. l. 25. in libris Tauri, & ibi Anto. Gomez. numer. 4. Nihilominus distinctio constituta est, q; aut interuenit osculum, aut copula carnalis. Primo casu si interuenit osculum, solummodo tali casu lucratur vxor dimidietate vestium sue preciosæ, sue quotidianæ sint, & dimidietatem jocalium, hoc est, de las vistas. Si tamen interuenit copula carnalis lucratur omnes vestes tam preciosas quam quotidianas, & jocalia, dnt tamen non excedant octauam partem bonorum mariti, de quo vide plenissimè in glo. de artis. & tenet Anto. Go. l. 52. Tauri. vbi Gomez Arias. & Castillo. n. 16. licet diuersum in vestibus quod in jocalibus senserit. Gregor. Lopez. l. 33. in fine. tit. 11. par. 4. Et que dicantur vestes preciosæ, relinquuntur arbitrio iudicis considerata qualitate personarum,

Glossa Decima nona princ.

reterimola. l. p. mult. soluto matris. §. i. & Gregor. Lopez, ybi supra. &c. ¶

116. Infero declaratione ad. l. r. vers. si. tit. 2. lib. 5. recopila quae sicut tenet. Y porque los que se desposan o casan suelen dar al tiempo que se desposan o casan a sus esposas, y mugeres joyas, y vestidos excesivos mandamos que de aqui adelante ninguno ni algunos destos Reynos, que se desposaren, o casaren no pueda dar, ni de a su esposas, y mugeres en los dichos vestidos y joyas, ni en otra cosa alguna mas de lo que montare la octaua parte de la dote, q conella recibiere, &c.

117. Ut intelligatur quod si ex huiusmodi donatione loculum, & vestimentorum nulli sequatur præiudicium, quia spous erat libera persona, tunc si iuramento confirmaverit haec donationem, licet excedat. d. octaua parte valebit argu. c. quanuis partum de pactis. lib. 6. ibi. Cum non vergat in alterius detrimentum. Et sic patet, quod licet lex improbet contra factum, seu pactum, si tamen cum iuramento firmetur, neque in præiudicium alterius cottingat, de iur. iur.

Secundo deducitur intellectus ad prædictam. l. videlicet, quod si maritus habeat filios ex alia uxore non poterit donare illam octauam partem: nam cum solum possit de quinto bonorum disponere, quia reliquum est legitima filiorum, non poterit de octaua parte disponere, & donare, nisi quando non haberet filios, quibus præiudicium causaretur ex tali donatione: quia tunc etiam cum iuramento non posset, cum iuramentum in actu prohibito à lege nihil operetur in tertij præiudiciis, ut supra resolutum est, vt adiunxit, licet non ita expediat. Auenda. in capitulis prætorum. lib. 1. c. 15. & Ioan. Gutier. de iuramento confirm. 2. par. c. 14. n. 6. c. tum sequentibus.

118. Ultimo deducitur, an mulier, quae transiuit ad secundas nuptias, & ex filiis prioris mariti unus decepit, in cuius legitimam ex patre prouenientem ipsa mater succedit, possit prohibito voluntatis de illa legitima filii disponere, etiam inter extraneos, diuidendo. Et tene, quod non potest illa legitimam, nisi inter fratres, & sic inter filios prioris mariti, diuidere, & in ea vnu ex eis, quem velit meliorare, per tex. in. l. generaliter. §. diuidendi. C. de secundis nuptiis. & ita esse tenet fatetur Franc. Sarri. lib. 5. selectarū c. 21. neq; obstat tex. in auth. de nuptiis. §.

veniente. collatio. 4. & in authen. lucrum. C. de secundis nuptiis. & in authen. de non eligendo, secundo nubentes. §. perspectimus collatio. i. in quibus fuit sublata electione matrimonij: nam loquuntur de lucris nuptialibus constante matrimonio quæstis, quod per ius nostrum Regium iam sublatum est. Sed potest mater etiam de bonis lucratibus facere mentionem inter filios, cui voluerit ex illis, de quo per Rodericu Xuarez. in. l. quoniam in prioribus limitatio. 10. legis Regni. C. de inofficio, & Molina. libr. 2. de primogeniis Hispanorū. c. 10. n. 60. &c.

GLOSSA DECIMA
nona, de maioricatu & eius fundatione.

SYMMAKIVM.

1. Doctores, qui materiam hanc maioricatus expendant.
2. Constituantur argumenta, quibus nititur probari nullo iure hanc erectionem maioricatus fieri posse.
3. Princeps iniustum precipiens mortaliter peccat.
4. Lex debet esse iusta, & rationabilis alias non revertetur nomen legis.
5. Inconvenientia, qua causantur ex nimia diligenzia eorum, qui maioricatus erigere intendunt.
6. Quam inanis sit hac fiducia conservandi nomen constituentis maioricatus.
7. Aliud non minus consideratione dignum inconveniens contra maioricatus fundatorem.
8. Accedit & aliud fundamentum, quo probatur omnes filios naturali ratione equaliter parceribus succedere.
9. Nulla lex humana potest tollere, quae à iure naturali sunt instituta.
10. Iura ciuilia statuerunt, vt filii equalibus portionibus succederent iustis de causis.
11. Qualiter accipiant illa regula, quod non peccat qui auctoritate legis peccat.
12. Quando aliquid est ex sua natura malum, & permittitur à lege, vt maiora male euentur talis permissione legis non est approbativa, sed permisiva; qua permissione non facit licitum quod ex sua natura est illicitum.
13. Esti lex permittat meretrices in republice, vt majora mala euentur, non excusat ipse meretrices à peccato mortali propter legis permissionem.
14. Lex, qua permittit marito occidere uxori in adulterio deprehensam non facit eius permissionem; vt & peccato sit immunis maritus.

15. Pars affirmativa est verissima, qua ostenditur iustitia de causis posse quem fundare maioricatum, & si plures habeat filios.
16. Authoritates, quibus probatur maioricatum foundationes licitas esse.
17. Interest res publica, vt sint in ea maioricatus, & primogenita.
18. Quando aliquis actus est de per se licitus, licet contingat aliquid illicitum prater spem actum facie tis non imputatur illis.
19. Lex qua statuit, vt deceptis ultra dimidiam iusti precij actio denegetur est propter bonum communne introducta.
20. Quando lex aliquid statuit in bonum communne non considerat quod particulares male ea vivantur ut definat esse iusta.
21. Quando duo leges concurrunt, & ambo sunt naturales, altera maior que respicit bonum publicum altera minor, que respicit bonum particulare, minor qua agit de bono particulari cedit maiori & secundatur solum illa lex maior.
22. Qua ratione lex usurpationem & prescriptionem permittens sit iusta, & si videatur tribuere occasionem, vt quis cum aliena iactura locupletetur, quod est peccatum mortale.
23. Legitima, qua iure filii debeat explicatur.
24. Causa iusta subsistente potest quis propriis bonis priuari.
25. Summa est potestas quam habet princeps in bonum communne, & in publicam utilitatem conservandam & augendam.
26. Et si causa erigendi maioricatum legitima alijs filiis auferatur præstantur illis alimenta pro tempore vita sua secundū facultates maioricatus, & illorum dignitatem:
27. Successor in maioricatu, quibus astringatur præstare alimenta.
28. An successor maioricatus, qui certis personis tenuit alimenta præstare debeat ex fructibus maioricatus ea præstare, an vero certa bona immobilia assignare, ex quibus & eius redditibus ea percipiā communis contra communem expendit.
29. Expenditur. l. 8. tit. 8. lib. 5. recopila.
30. Successor in maioricatu non potest illi imponere ali quod onus, seruitum vel obligacionem nouam.
31. Possessor maioricatus est fructarius, & non dñs.
32. Successor in maioricatu non potest per possessorem successione priuari, & si aduersus illum ingratitudinem commiserit.
33. Expenditur. c. licet. de voto.
34. Ex simplici promissione oritur actio in foro exteriori, vt ad eam teneatur.
35. Explicatur. l. 3. tit. 8. lib. 3. or. l. 2. tit. 10. lib. 3. recopila.
36. Successor in maioricatu, virū teneatur soluere de bita prædecessoris, vide resolutionē per conclusionē.
37. Licet per predecessorē sint facta meliorationes maioratus non tenetur successor ad illarū solutionē.
38. Successor in maioricatu tenetur expensas factas in favore prædecessoris soluere.
39. Defenditur Ludouici Melina sententia circa est pessas factas infunere ultimi possessoris maioricatus.
40. Si debita contracta per prædecessorem erant ex qua tenetur successor ad exonerandā eius conscientiam illa soluere.
41. Successor in maioricatu an tenetur stare locationē prædecessoris.
42. Conductores si nolint, non tenentur stare locationē facta per prædecessorem maioricatus.
43. Plures casus enumerantur, in quibus propter delictum bona confiscantur.
44. Utrum maioricatus, propter delictum possessoris confiscari posse.
45. Qua non transirent ad heredes extantes non confiscantur.
46. Fructus maioratus possunt pro vita possessoris consumari propter eius delictum.
47. Estiam si infundatione maioricatus non sit apposita clausula, quod si commiserit crimen lesa maiestatis amicitat illum censetur apposita.
48. Princeps tardat aut nunquam concedit facultatem faciendo maioricatum sine predicta clausula.
49. Si maioratus possessor committat crimen sodomitiae priuatur illo & transit in successorem.
50. Committens crimen sodomitiae est irregularis, si ante dispensationē celebret, seu ministret in ordinatione suscepto.
51. An furiosus possit in maioricatu succedere per conclusiones declaratur.
52. Si testator infundatione maioricatus dicat, qd illa bona sic vincularia deueniant ad proximiorē consanguineum, an nepos ex filio maiori an filius secundus institutoris maioricatus preferatur, communis contra communem explicatur.
53. Filius qualiter dicatur eadem persona cum patre & patrem representet.
54. Nepos succedit suo, mortuo patre non ex vi transmissionis sed ex vi representationis, non ficta, sed vera.
55. Expeditur. l. 2. si nepotes de testamētaria tutela.
56. Explicatur. l. 2. tit. 11. par. 2.
57. Si testator infundatione maioricatus dicat, quod bona illa vinculata semper deueniant ad proximiorē consanguineū & oīc id deceserint non reliquo filio an ad consanguineum proximiorē ultimi possessoris, an ad descendētē ex institutore, vel ad quem illa bona deuenient.
58. Utrum proximior restatori, qd ultimo possessori proximior quando his possessorū non reliquit sit præferendus

- ferendus in maioricatu.
 59 Expenditur. l. Cūm aius de conditio. & demons.
 60 In maioricatu semper attenditur proximitas ultimi possessoris.
 61 Explicatur. l. 9. tit. 1. par. 2. l. 2. tit. 11. part. 2.
 62 Vtrum successor in maioricatu posuit illi renuntiare in vita vt que eius loco intrat, eo potiatur.
 63 Explicatur. c. quam periculorum. 7. q. 1.
 64 In maioricatu regula verissima traditur, qd line, succedens semel occupata, semper est continua, & perpetuanda, in omnes descendentes.
 65 In maioricatu representatio qualitas conservacionis linea, facit locum representationi ad excludendum eos, qui sunt extra lineam.
 66 An super iure succedendi in maioricatu possit quis litigate viuente posse, communis contraire contra alteram communem explicatur.
 67 In maioricatu non prefertur filius primogenitus legitimus per subsequens matrimonium filio secundo nato, ex legitimo matrimonio ante legitimacione prioris.
 68 Declaratur. c. licet vniuersis. de voto.
 69 Successio iure hereditario non excedit decimum gradum.
 70 In successione regni, cum succedatur iure sanguinis, succedit alijs deficientibus proximior transversalis, sine aliqua distinctione gradus, etiā si sit in centesimo gradu cum non succedatur ultimo possessori iure hereditario.
 71 Vetus sensus, ad. c. licet vniuersis. de voto.
 72 Votum personale obligat vouentem, & contra eū actio oritur etiam in exterioris, sicuti contra promittentem nuda promissione oritur actio, & obligatio.
 73 Qualiter olim in Hispania creabantur reges.
 74 Institutor maioricatus potest in eo apponere conditiones, quas voluerit ad eius conservationem, & perpetuatem.
 75 Cuilibet est licitum in concessione rei sue apponere conditionem, quam voluerit.
 76 Alienatio bonorum, quae proprie dicatur, & que comprehendantur sub eius prohibitione.
 77 Expenditur. l. alienatum de verborum significat. & l. vnic. c. de vocatione transformanda.
 78 Explicatur. l. statu liberis. §. quintus. de statu liberis.
 79 Explicatur latissime. l. filius familias. §. diuis. de legatis primo.
 80 Expenditur. l. pater filium. §. Julianus. de leg. 3.
 81 Quando alienationis prohibitio bonorum ad nepotes non extendatur.
 82 Declaratur. l. pater filium. §. quindecim. de leg. 3.
 83 Perpetua prohibitio alienationis bonorum quando dicatur.

C. de

- 84 In maioricatu ea est natura, vt filios minor praferatur filie etiam maiori natu: latissime ad ritus, que parem disputatur articulus.
 85 In successionibus favorabilibus masculinum concipit femininum, nisi aliud expresse constet.
 86 Foemina quando excludatur à successione maioricatu.
 87 Expenditur. l. 40. Tauri.
 88 Bona maioricatus licet non possint alienari, vtrum prescribi possint: & vtrum procedat longiter prescriptio, communis contra communem explicatur.
 89 Contra impedimentum non curvit prescriptio.
 90 Explicatur. l. qui heredi. §. pars. de conditio. & demonstrat.
 91 Qualiter in vita institutoris maioricatus possint prescribi eiusdem maioricatus in successore bona.
 92 Quae prescriptio sit necessaria, vt bona maioricatus possint prescribi, communis contra communem expeditur.
 93 An prescriptio immemorialis sufficiat.
 94 Si princeps concedat aliquam rem Petro & eius successoribus, vtrum si illa concessio perueniat ad foemina extinguitur concessio.
 95 Cessat familia in foemina contrahente matrimonii.
 96 Agitur de secretaria huins vniuersitatis, & quae littera eam obtinuit in contraditorio iudicio agitata causa.

Tpor quanto yo alcance facultad, &c:

- P**rinципio quidē hāc materiā expendunt Bart. & Doct. in l. cūctos populos. C. de summa Trinit. Doct. in l. vnum ex familia. deleg. 2. Doc. in l. filius familias. §. diui. de leg. 1. Docto. in l. peto. §. prædiū. & in l. cū pater. §. quindecim. de legat. 2. Præpo. in c. ius naturale. 1. d. col. 3. Thomas Græmaticus. decision. 93. n. 3. Doct. in l. pater. §. Julianus. & in l. Lucci. de leg. 3. Alciatus in respōso. 605. n. 2. & respōso. 777. n. 4. Cuiacius. in l. qui Roma. §. cohæredes. de verb. obli. Ioā. Liceri. de primog. per totū. & plures vltra hic relatōs per Tiraq. de iure primog. q. 4. nu. 13. cū seq. Roland. à valle cōsi. 68. 1. p. Cassan. in catalogo gloriae mūdi. 5. p. cōsidera. 433. Guiller. Benedict. in c. Raynūt. verbo. cōdē testamē. el. 1. n. 187. Andrēas de Isernia. c. 1. de eo, qui sibi & suis heredi. in vñibus feudorū. Abb. in c. licet. de voto. Mōtin. Laudēsis de primogenitura. q. 12. Roderic. Xuarez in quest. maioricatus. Idē in l. quoniam in prioribus. limitat. 2. ad. l. regiam.

- C. de inofficio testamento. Couar. lib. 3. re. olutio. c. 5. n. 5. Palac. B. lib. in repe. c. per vestras. §. 26. Petrus Peralta. in l. 3. 9. qui fideicomissum. n. 121. de hereditib. instituē. Simancas de hereticis. cap. 9. numero. 125. Antonius Menesius in rubric. C. de fidei cōmis. n. 4. cū seq. Ant. Gom. in l. 40. Tauri. 46. Tellus Ferdi. l. 27. Tauri. Pinellus l. 1. 3. p. n. 62. C. de bon. mater. Ant. Gama. in decisionibus. Portugaliz. 222. & 218. Molina de Hispano. primo lib. r. c. 18. cū sequēt. Joan. Rojas in epithome successio. c. 3. n. 43. Greg. Lop. l. 2. tit. 15. p. 2. Didacus Perez ad Segurā in repetitio. l. filius dum in ciuitate. n. 108. de verb. oblig. Ioā. Garc. de expensis & meliorationibus. c. 6. n. 3. Iulius Clarus. lib. 4. receptarū. §. feudū. q. 88. Franc. Sarm. lib. 8. selectarū. ad. l. fidei cōmiflo. n. 17. de legat. 2. Pelaez tracta. maioricatu Hispan. 1. p. q. 12. cū seq. Mēcha. de successio. c. 22. n. 307. & 1. p. §. 10. 2. 4. Aluaro de cōjecturata mente testat. lib. 2. ca. 2. n. 7. cum sequent.

Sed licet materia hāc tot ac fātis scribētiū voluminibus sit relecta, ita vt inanis, & vagus hic noster labor aliquibus videatur, breuiter autē, quoad nostrū institutū illud erit accipiendū, quod ob multorum scribentū opiniones nebulis & caligine est plenū, vt triū & difficultatū veritas apparet, neq; nouas, vt aiūt. Tragēdias excitate intēdūmus, sed quē dispersa sunt, breui compendio colligere, vt necessaria sint in promptu & obscurā plana reddantur.

Ad institutū igitur deueniēdo, videtur quidē quod huiusmodi maioratū eretio & cōstitutio nō possit absq; périculo aniā fieri. Quod quidē singularibus fundementis proprio marte congestis probabimus. Nā aut hēc facultas est cōcessa à principe illi, qui ex omnibus bonis suis cū filios haberet, vult maioratū facere facultas quē ad hoc necessaria est, aut ex tertio, & quinto bonorū, quod lege permittētē absque principis facultate sibi conceditur, neutro tamē casu id fieri potest salua conscientia, ergo talis maioricatus constitutio minime fieri potest rēcta ratione cōfici. i. ia mediāte. Quod vel eo p̄batur, Lex vel p̄ceptū principis facultas, seu permīsio inducēs occationē peccādi nō valet: hāc autē facultas, cōstituēdi majoricatu inducit peccādi occationē: ergo vtentēs tali facultate, vel permīsione à peccati labē immu-

- nes nō sunt. Probatur antēcedens, nā princeps tenetur iusta p̄cipere, alias si fātūta mortaliter peccat. Proverbi. 8. Deinceps regnāt, & legū cōditors fūlta dēcēnat cōcūnior. 23. q. 8. c. Achab. de pōnitētā. d. 3. facit tex. in clēta. pastoralis, dērejudicata. Cou. in. 4. 2. p. 6. §. 9. n. 9. Soto de iust. libr. 1. q. 7. art. 3. S. Tho. 1. 2. q. 97. art. 4. Decius. c. quā in ecclēstārū. dē cōfīt. Antonius Gabriel. lib. 3. cōmunitū opīnīo. titul. de iure quēsito. cōclu. 3. Driedōnius de libertate Christiana. lib. 1. pag. 21. Oroscus. l. princeps legibus. ff. de legibus. Anto. Go. lib. 1. resolutio. c. 1. n. 1. Melitta. lib. 2. controveriarū illustri. c. 55. n. 29. Redin de maiestate p̄cipis. in princi. Pinell. in Rubri. C. de rescl. 3. 1. p. c. 2. n. 10. facit tex. in. 1. 2. tit. 1. p. 2.

Itē & p̄batur antēcedens, nā lex debet es se iusta & rationabilis, alias nō meretur nō mē legis neq; lex appellatur & illa vtētes mortaliter peccāt, arg. ea. erit autē lex. 4. d. c. ad hāc. dē postulationē p̄glato. l. sacratissimā. C. de legibus. c. fi. de cōfīt. c. fin. de prescript. S. Tho. 1. 2. q. 93. art. 3. Soto. lib. 1. de iust. q. 1. art. 1. Castro. lib. 1. de lege pōnali. c. 1. & 2. Cona. lib. 1. commentario. iūris ciuil. c. 8. Sed ex permissionē faciēndi maioricatu, seu vñculū datur peccādi occasio, ergo tā facultate p̄incipis vtentes, quā permissionē legis, & sic maioratū cōstituētē manifestē probatur. Nā ille, qui in vita sua intēdit maioratū cōstituēre, & efficere, nūtia diligentia & cura & multō ardētius ad opes & pecunias cōgregandas impellit omnē suā operā & industriā his rebus cōstituēndo, o bone Deus quātas proximo machinatur fraudes, quāta voluptate animi alium decipit, quibus pauperibus substantiā omnē vili p̄cīo propter eorū necessitatē cōparat, quot pōfessiones p̄opter exigū debītū possidet, & inuidit, quā omnia & alia eo tēdūt, vt cōgret & cōmītēt dūltias ad tālē maioricatu erigendū perpetuas successiones, vt ipsi infensati existimāt extollendo suū nomē eiusq; familiā & suos in posterū, & inēternū duraturū credētes oblit. Dei, absorti sua inani caduca & peritura spe, nō atrēdentes neq; retro inspīcētes. Quoi ex celsa cōfītia, quot familiarū antiquarū nō mina, quot ingētes maioratū affētūs familiis sunt suppressa, quam cito hāc memoria.

moria, quam ipsi aeternam vocant in suo testamento perijt sicut somniū, neque vltra tintinnabuli sonitū durat, & vt vmbra fugit. Qualiter hæc omnia quæ impius congregat thesaurizat ad hanc memoriam, & familiam erigendam faciliter vno instanti demoluntur. Quot fortunæ casibus, & successorum ingratæ recordationi subiiciuntur. Nam si ex humili genere testator, & erector fuit, iam intra tertium gradum successor alium querit nomē, vel cū aliqua nobili muliere matrimonium contrahit, vt ex ea nōmē in posterum sit illius familiæ, vt testatoris nomen perpetuo oblitio intradatur. Hinc etiam sit, vt qui alias si bona inter ceteros fratres, vel consanguineos diuidentur, honestè parcè & quiete vitam agebat, iam cum maioricatum cōsequitus est, superbe dishonestè viuat suis & luxui omnem eius substantiam tradidit, & prodigaliter non sine pauperum, & proximorum iniuria bona consumendo. Si hæc & alia maiora damna & inconvenientia quam plurima maioricatus constitutio secum præfert, sequitur non esse immunes à peccato illum facientes.

Quod autem hæc & alia peccata sequuntur, ex hoc manifestissime appetit: nam alii fratres ex quo vident fratrem suū primogenitum omnem substantiam patris possidere quantain fratrem machinantur quot dies eius mortem appetunt quod turpius est, & alia ipsi peccata ob necessitatem vel delicta committunt in progenitoris, eiusque nominis detestatione, quia eos inopes alium opulentum reliquit. Quæ omnia cessarent si lex non permetteret, vel princeps non concederet facultem, vt bona quæ iure legitimo inter eos erant diuidenda ad vnum ex illis perueniant: ergo talis lex seu facultas occasionē peccandi tribuens obseruanda non est, ac per consequens illa videntes peccato sunt obnoxii iuxta glo. cōmuniter receptam in c. deniq. 3. d. c. quanto de confuse. Et sic dicebat Bal. p. tex. ibi. in l. 3. in f. c. de in dicta viduitate tollenda. quod l. quæ appetit viam malitijs, nō est lex: sed in prædicto casu, quo talis fit constitutio maioricatus tot dāna inter fratres causantur: ergo non est vt lex obseruanda. Quod vel ex eo patet: nam quemadmodum quando bona æqualiter inter fratres diuiduntur, est talis diuisio confirmatiua & nutritiua

pacis & tranquillitatis, è contra inæquitas efficit vt discordia, inuidia, ira & seditiones nascantur inter eos, argumento. l. cum oporteat. C. de bonis quæ liberis, quod & tenuit Angelus in Authentico. de nuptijs. §. illud quoq; quem sequitur Decius consilio. 388. nu. 2. vbi tenet, quod nascitur inter fratres maxima inuidia, quando æqualiter inter eos hereditas, & bona parentum æqualiter non diuiditur: ergo aliter testator disponens, tanquam tribuens occasionem peccandi mortaliter peccat:

Facit etiam & in confirmationem huius sententiae: nam iure naturali omnes filii æqualiter succedunt cum natura omnes sexus vel èatis discretione non habita in parentum substantia faciat équales successores. l. scripto. ff. vnde liberi. l. cum ratio de bonis damnatorum. Quod & naturalis ratio dicit, siquidem omnes filii æqualiter sunt pars patris ergo eadem naturali ratione pariter succedere debet. iuxta illud Apostoli. Filius ergo heres. Authentico. de iudicibus. §. omnes collatio. 6. Si ergo iure naturali omnes filii æqualiter succedunt patri, ergo per legem positivam minime hec. l. naturalis, quæ rationi legis diuinæ inititur, vt amor & charitas sit inter fratres tolli aut derogari potest, nulla ne lege humana, nullo que pacto tolli capit. nulli fas sit diuinæ constitutiones tollere. 25. quæstione. r. capitul. fina. de cōsuetudine. §. sed naturalia. Instituta de iure naturali. Abbas. in capit. quæ in ecclesiastum. de constitut. Turrecrema. in summa. de ecclesia. libr. 2. capit. 107. Couaru. lib. 1. resolut. cap. 17. & in. 4. de sponsa. fol. 78. Vaconius. libro. 1. declarationum iuris cap. 1. Ioann. Corras de iuris autoritate. 1. part. cap. 12. Quæ ratione leges antique constituerunt, vt filiis parentes bona sua æqualiter relinquenter, & pro virili portione diuidenter. l. inter liberos. C. familiæ herciscundæ. l. final. C. communia vtriusque iudicij. Authentico. de nuptijs. §. final. collatione quarta. quia lex vult équitatem seruari inter fratres l. cum pater. §. editis. de legatis secundo, quod & leges patribus suadent, vt æqualitatem seruent inter filios. l. illud §. final. C. de collatione. l. quæstum. §. sed & ipse. de fundo instructo. l. post mortem. §. final. de bonorum possessione contra tabulas. Et sic iure illo

committit, quod sua ratione omnia dirige bantur, hæc primogenia, & maioricatus cognita non erant, sed est propria & peculiaris Hispaniæ successio, vt testatur Franciscus Sarttiento. libro. 8. selectarum ad l. fidécommissio. de lega. 2. Et qualiter huiusmodi maioratus Hispaniæ à fidécommissis differant latissime examinat Ioan. Garcia. de expensis & melioratio. c. 16. nume. 3. Si ergo legibus iustissimis de causis ad evitanda tot pericula & damna erat statutum vt æqualiter bona inter filios pater diuideret, sequitur leges Tauri 40. cum sequentibus confirmatus per l. 4. cum sequentibus tit. 6. lib. 5. recopilatio. p̄mittentes patrem posse huiusmodi facere maioricatum, & filio cui voluerit relinquere, cum ex eis tota damna sequatur, esse iniustas, ac per consequens patres permissione earum legum maioricatum facientes peccatum mortale committere. Neque ex hoc excusari quod lege permittente id faciat argumento. cap. qui peccat. 12. quæst. 4. Nam dicendum est, quod quandocunq; aliquid est ex sua natura malum, & à lege permittitur, vt majora mala evitentur talis permisso non est ap̄ probatua, sed toleratiua, quæ permisso nō facit licitum quod sūi natura est illicitum, tenet glossa communiter approbata. cap. omnis. 3. distinctione. communis secundū Gomecium. cap. 2. de constitut. lib. 6. quem ad modum l. quæ permittit esse in republi ca meretrices ad evitanda maiora mala, non tamen ex hoc sunt ipsæ meretrices statim permissione legis videntes immunes à peccato, vt tenet Sanct. Thom. & ibi Caletan. 2. 2. quæst. 10. art. 11. Diuus August. lib. de ordine. Nauar. in Manual. cap. 17. num. 195. Driedonius de libertate Chri stiana. lib. 1. cap. 12. facit text. in cap. mētrices. 32. quæst. 4. Clementina ad nostram de hæreticis. Castro contra hæretes. verbo. luxuria. Florenti. in summa. lib. 3. titul. 1. cap. 25. Nauar. in cap. consideret. de pœnitent. distinctione. 5. numero. 119. Similiter lex permittit marito vxorem in adulterio deprehensam occidere. l. Græthus. C. ad l. Iuliam de adulterijs. l. quænā Alexandri. C. de adulterijs. l. castitati. Authentic. sed hodie. C. eodem. cap. hæc imago. 33. quæst. 5. cap. si qua. 22. quæst. 2. lib. 3. titul. 17. partit. 7. l. 2. titul. 15. libr. 8. Ordinamen. l. 8. & 82. Tauri. latissime Tauri. quæ sequentibus. Medina. cap. de restitu tione. capit. de duodecim causis. quæst. 3. causa. 4. Tellus Fernandez. l. 9. Tauri. numer. 14. in fī. & tamen maritus occidens uxorem taliter in adulterio deprehensam, licet immunit sit à poena propter legis per missionem, non tamen a peccato. cap. ad monere. cap. inter hæc. 3. quæst. 2. Abbas. cap. cum esses. de testamentis. Couaruuias in. 4. 2. parte. cap. 7. §. 7. numero. 6. Cum igitur l. permittit, vt pater possit facere maioricatum non ex hoc sequitur, cū ex ea institutione tot sequantur iuscommoda, talem patrem esse à peccato illum facientem immunem. Hæc sunt, quæ præter ordinarios & eos, quos supra retulimus pro hac. r. parte faciunt.

Nihilominus tamen contraria sententia est tenenda, nempe facientem maioricatum in aliquo ex filiis suis ex tota bono rum substantia de licentia principis quæ ad hoc est necessaria, quam ex permissione legis de tertio, & quinto bonorum inter filios, quæ citra principis facultatem fieri potest, tali casu posse patrem cui voluntaria ex filiis salua conscientia illud relinquere, cum grauamine, vt perpetuū maneat in familia, dicendam est conscientia secura, & absque peccato liceat per patrem fieri posse. Quam sententiam tenet Tauri. quæ sequentibus. cap. 4. numero. 13. Couaruuias. 2. parte. cap. 8. §. 6. numero. 5. & lib. 3. resolutioni. capit. 5. numero. 6. Palacios Rubios in cap. per vestras. 3. nota bili. §. 26. Pelaez de maioricatu Hispanor. 1. part. quæst. 15. isto lib. de iure. quæst. 6. art. 2. Ludouicus Molina de primogenijs lib. 1. cap. 18. nu. 1. cum sequentibus.

Et comprobatur hæc sententia ex illa authoritate diuina Genefes. cap. 48. vbi Jacob filium suum Joseph meliorauit dicens. Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorphae in gladio & arcu meo. Et facit authoritas Beati Bernardi, quam refert Abbas in cap. li. cœt. de voto. columna. 3. in hæc verba. Quan doque est melior filiorum dispersio, quam hæreditatis diuisio: si autem sint labores faciant, vt vident, si meriteores tui diuisio, quam communio. Ex quo dicit Abbas vbi supra, tolerandam esse talem consuetudinem, vt vni ex filiis bona vinculata relinquantur.

17 Præterea facit in confirmationem huius sententiae: nam ratio, propter quam lex permittit, & reges concedunt facultatem constituendi majoricatus est propter auctoritatem publicam & in publicum fauorem est introductum, ut res publica redditibus ditata nobilibus & militibus & majori caribus abundet. I. super statu. C. de quæstio. l. i. §. quam sit manifestum, de ventre inspiciendo, ibi. Publice interest, ut ordinu dignitas familiariumque salua sit & conservetur agnatio & familia & nomen testatoris, & antecessorum memoria recolitur, & descendentes majorum factis prouocati & paria & majora aggreduntur argumento: I. more majorum. de iurisdictione omnium iudi. Cum igitur id propter publicam utilitatem in factum sit merito, licet alia particularia sequantur, incommoda quod publicam respiciunt utilitatem est considerandum & attendendum. Nam quandolex aliquid statuit in bonum communem, licet ex hoc subditum sumant ex sua malitia occasionem peccandi, talis lex est iusta & obseruanda. Nam quemadmodum in eo, qui dat operam rei licita & iuste vivimus, quod si quid contingat propter spem illicitum, non imputantur ei ea, quæ praeter spem euenerit, & propter suam intentio nem, cap. dilecta. cap. Ioannes. de homicidio. tenet Couarru. Clementina. I. de homicidio. 2. p. §. 1. numer. 4. par. ratione lex, quæ super iusto & conueniens reipublice statuitur, & fundatur, non debet imputari subditorum malitia, & fraus, sic videmus per. l. 2. C. de rescindenda vendi, est statutum, ut deceptis intra dimidiā iusti preti, actio denegetur, quæ. I. ob communem bonum fuit statuta, ut hominum commercia conservarentur, cap. cum dilecti. de emptione & venditione. Doctores in cap. no lit. de iudi. Medina de restitutione, quæst. 33. l. 56. tit. 5. part. 5. l. 4. tit. 7. lib. 5. Ordinamenti. Pinellus dicta. l. 2. 1. part. c. 1. Couarru. lib. 2. resolutio. cap. 1. & 4. & in practicis quæstionibus. cap. 3. & Menochius de arbitriis. c. 14. 4. Forcatulus dialogo. 100. Cuius lib. 6. obserua. cap. 18. Cum igitur, id lege iusta factum sit, videlicet, ut actio denegetur, intra dimidiā se decipientibus non ex hoc, quod ea lege homines abutantur, & minori pretio cum peccato comparantes ex hoc definit lex esse iusta, ut resoluit Menesius dict. l. 2. Gregor. Lopez. l. 16. tit.

videlicet, p. 4. Tiraquellus de vñ. que tractu. lib. 1. §. 1. glo. 18. nume. 14. Conanus lib. 2. commentario. cap. 9. numer. 10. Anton. Gom. lib. 2. varia. tit. de emptio, & venditione. numero. 22. Sotolib. 6. de Iustitia. quæst. 3. art. 1. Medina. c. restituzione. q. 32. Alciatus lib. 7. parergon iuris. cap. 22. Mencha. lib. 3. vsufrequen. quæstio. cap. 48. nu. 1. Nauar. in. c. nouit. notabilis. 6. nu. 56. de iudi. & in Manua. c. 23. nu. 80.

Pari ratione. I. statuit, ut in causa capitare semplene probata iuramentum imbet deferi reo, & tamen licet ex ea leges mat occasionem reus se perirandi, & peccandi est iusta, ea ratione, quia lex intendit veritatem eruere, & crimina punire. Vnde licet ex hæc aliquis occasionem peccandi sumat, non dicitur lex iniusta: tenet Bar. in. l. inter orationes. 6. quidam recte. de furtis. facit text. in. c. cum inter. dere iudica. expedit Nauar. in cap. inter. verba. 11. quæst. 3. numer. 73. Quod ex eo fit: nam cum. l. ali quid statuit in bonum commune non considerat, quod particulares ea lege male tractantur, ut definat. l. esse iusta. Quod & ex eo magis appetit, nam lex inducit usucapionem, & prescriptionem in bonis alienis, ut illam tem certò tempore possidens suā propriā efficiat. c. 1. c. de quarta. cap. vigilanti de prescriptio. Balbus de prescriptio. in princip. Menoch. de recuperanda posse. reme. 15. numer. 18. Couar. regul. professor. 2. par. 6. 9. numer. 1. Mencha. lib. 1. controvēsia. illustri. c. 73. numero. 7. Tiraquellus de prescriptio. glo. 2. & tamen illa lex videtur iniqua & irrationabilis, cum tribuat peccādi occasionem, & ut quis locupletetur cum aliena iactura contra text. in cap. suam. de poenis. l. nam hoc natura. de conditione in debiti. & per consequens tales leges & iuria id permittentes tanquam iniusta non debent obseruari. Nam dicendum est, quod usucapiones & prescriptio fuerunt ob utilitatem publicam introductæ, qua ratione licet ex hac legum constitutione particulariter alicui prejudicium causetur, non ex hoc talis lex respiciens bonum publicū, & publicam utilitatem, ut iniusta erit censenda & iudicanda. Pro qua resolutione facit: nam quando concurrunt duas leges, etiā si ambae sint naturales, altera maior, quæ respicit bonum publicū, altera minor, quæ agit de bone particulari, & priuato, ut in l. in casæ. §. idem Pomponius. de minoribus:

bus. l. item si pretio. ff. locati. l. bonæ fr̄ dei. ff. depositi. capit. sacris. de his quæ vi metus ve. causa. hanc. capit. eos de consecratione. distinctione. 4. lex minor, quæ agit de bono particulari, & priuato, cest. dit majori, itaque solum seruatur illa lex major, neque minor lex, quæ de particulari bono agit, quæ legi majori, quæ de bono publico agit contraria. particulari legi consideratur. Sic fit, quod cum in usucapione hæc leges concurrant, altera maior & suprema, quæ de bono publico, & de societate humana colenda, & conservanda tractat & curat, & altera minor, quæ de non tollendo iure priuato agit, meritò inferior accipit interpretationem à majori & superiori lege, quæ de bono publico conservando intendit. Vnde licet ex prescriptione videatur, quod quis cum aliena iactura locupletatur, & ex eius permissione datur occasio peccandi, cum homines multoties aliena iniuste detineant, non ex hoc lex illa, quæ ob publicam utilitatem est introducta, ne dominia rerum sint sub incerto efficitur iniusta, licet malitia alicuius priuati abutatur ea sine iusta possessione illam rem prescribendo, & detinendendo. Sic resoluit Duarenus. l. 1. in principio. & c. in. l. iuris gentium, de pactis. Oldendorpius de usucaption. numero. 4. Conanus. libro. 1. commentariorum. capit. 7. numero. 6. & lib. 7. c. 11. numer. 2. Rebar dus in. l. nihil. §. non capit. de regulis iuris. Baldinus ad titulum de emptione & venditione.

Hinc deducitur, quod licet anceps sit sententia, & difficilis, quo iure debeatur, legitima filii, & senioris à iure ciuilis hæc necessitas relinquendi filii prouocat, impellente quadam naturali ratione Bart. l. Ticio centum. 9. Ticio genero. numer. 6. de cōditionibus & demonstra, & est communis secundum Menchacam de successio. creatio. lib. 2. 9. 20. num. 296. secundum tractatum de statutis excludentibus foeminas numer. 6. ut sic & altera cōmuni, quæ in contrarium nititur, videlicet, quod sit de iure naturali debita intelligatur, scilicet, de iure positivo, impellente ipsa natura, tenet Ioannes. Cerrasi. in. l. librum, quem habentem. C. familiæ herciscundæ numero. 143. & plures relati per Couarruias in 4. 2. part. capitulo. 7. §. 6. numero. 4. per Ioann. Orosium. l. at quibus. de legibus,

num. 107. & latissime habes in glo. de me lioratione. 3. & 5. Cum igitur haec legitima sit filii iure positivo debita natura impelli gente porerit camen princeps per legem, vel concedendo aliqui facultatem, ut filios sua legitima causa iusta interueniente priuet, tenet Bertrandus in. l. hac editio. num. 14. C. de nuptijs. Bernar. Diaz de Lugo. regul. 143. Ioan. Orosius. d. b. de quibus. nu. 107. de legibus.

Pro quæ sententia facit, nam sicuti videmus, quod iusta causa subsidente potest quis proprijs bonis priuatis tenet Bart. in procemio Digestorum. num. 5. Dueñas regula. 45. limitatione. 1. Pinellus in Rubric: C. de rescindenda venditione. 1. part. cap. 2. numer. 6. & legitima in vita patris, est filii quasi debita, & non absolute debita prout sunt: propria bona triusque neque debetur, vsque ad mortem patris, gloss. in. l. si emancipata. C. de iuris & facti ignorantia expedit Xuarez. l. quoniam in prioribus. in principio. C. de inofficio testamento. sequitur, quod facilius iusta causa interueniente poterit filius priuatis legitima arguimento. l. ultimæ. C. de his, qui ante apertas tabulas, ibi tanquam debitum vindicare. Vnde ad hoc, ut debeatur filio legitima post mortem patris, tenetur filius delibera re, interim tamen viuente patre, est in suspeso, tenet Menesius. l. 2. C. de iuris & facti ignoran. nu. 32. Alciat. de presumptio. regu. 1. presumptione. 8. Segura. l. cum patronus. numer. 44. de lega. 2. Tiraquellus de iure primogenitorum. quæstione. 54. Couarruias. capit. si. hæredes, de testament. numero. 9. Ex quo apparet inaduertenter fuisse loquutum Accursum in Authentic. de hære. & Falcid. §. si quis autem, verbo, debitu collatione. 5. dum voleat legitimam viuo patre esse debitam, sed ex supra dictis constat contrarium versus esse, ut supradicti resolunt & Ioan. Orosius in. l. si arrogator. numero. 120. de adoption. Segura. & ibi eius additionator. Didacus Perez in. l. Imperator ad Trebelian. Dueñas in reg. 356.

Cum igitur id, quod est iuri publici possit fieri constitui & ordinari per principem in commune bonum, in quo summa potestatem habet princeps, ut aduerit Satmiento libro. 1. selectarum capit. 8. numero. 23. cum sequentibus, & sic utilitati publicæ interficit, ut maiora-

25. tūs erigantur, vt familiæ consenserunt, vt res publica nobilibus & diuitiis, & principaliibus hominibus abudans tutas sit, & quae ta ab inimicorum bellis, & insidiis, vt supra resolutum est, & haec sit causa iusta, & necessaria, sequitur ea mediata posse iusta ratione principem ad etiendos majoricatus effere, vt legitima, que alijs filijs debetur, in unum coacerentur, & vinculo sint obnoxie, vt ille, qui illa sic bona obtinuerit in pace & bello reipublica sua subueniat, quod non impie cum alijs filijs, qui bus legitima hac ratione tollitur, factum est vt pro sua legitima necessaria alimenta pto tempore vita sua sint ministranda: attentis majoricatus redditibus & eorum dignitate. Ex quibus iam resolutum manet iusta conscientia, & absque peccato posse per patrem fieri majoricatum, in vno filio etiam alijs legitimas subtrahendo.

Ex qua resolutione deducitur, quod licet ille, qui successit in majoricatu cogatur iure sanguinis fratribus alimenta praestare, non tam patrui, & amitis tenetur, alimenta exhibere: nam bona majoricatus, in quibus succedit, non sunt astricta onere alendi posteros, sed solum filios eius, qui primogenium reliquit, quibus ipse legitiman relinquere tenebatur, tenet Lambertus de iure patronatus, lib. 3. quæst. 3. principali art. 6. Molina de primogeniis Hispanorum, lib. 2. capit. 15. numero. 56. Nam cum bona primogenij sint restituenda successori mortuo possesso, non possunt astringi vinculo aliquo, sed libere sunt restituenda, quia quod ex. l. datum est, non potest per priuatum auferri. Unde cum ex legis dispositione ad successorem veniat majoricatus, & non ex possesso ultimo, hac ratione ex bonis primogenij non sunt consanguinei alendi: sic tenet Tiraquellus de iure primogen. quæst. 5. Quæ sententia vera intelligitur, præterquam, si ille, qui fundauit majoricatum onus hoc imposuerit, quod efficere potest, vt possessor majoricatus alat eius fratres, quia tuncad quemcunque majoricatus peruererit tenetur illis, quibus de iure naturali debentur, alimenta illa praestare: tenet Abbas cap. licet de voto. Xuarrez. l. quoniam in prioribus limitatione. i. t. legis regni. dubio. 2. numero. 21. Quod cum in Hispania majoricatus iure sanguini-

nis proueniant, & vocentur ad eos, non vero iure hereditario, vt resolutum Antonius. 1. 40. Tauri. numero. 72. Peralta. l. vnum ex familia. s. si de falcidia. numero. 6. de legatis. 2. dicendum est teneri possessorum eos alere & praestare illis alimenta, quibus iure sanguinis naturaliter tenebatur. Sic Molina de primogen. lib. 2. c. 15. numer. 6.

Quod sit, vt non solum si ex majoricatus institutione sit hoc orus: iunctum, verum etiam si ex longa consuetudine primogenium habeat alendi fratres omnes in posterum successores astringuntur; eo onere: tenet Gregorius Lopez. l. 2. titulus 28. 15. partita. 2. Sed videndum est, si in concessione facta à principe ad constitendum majoricatum sit apposita clausula, quod successor in majoricatu teneatur, alere fratres seu filios ipsius constituentis majoricatum, an teneatur in prædiis assignare illa alimenta, an vero in solo usufructu, & esse assignanda in prædiis, vt ex illis pleno iure alimenta percipiант, tenet Rode. Xuarrez vbi supra limitatione. 2. numero. 12. Gregorius Lopez. l. 13. titulus. 4. partita. 6. Couarruajas in. 4. 2. parte. cap. 8. §. 6. Molina de primogeniis Hispano. lib. 2. cap. 15. numero. 10. Nam cum legitima sit filii debita post patris mortem, vt supra resolutum est, non potest sine causa auferri. Vnde si per principem auferatur ex causa iusta, siue propter bonum communis si concedatur hoc beneficium per principem constituendi majoricatum, semper conceditur, vt reliquis filiis praestentur alimenta, quæ loco legitima illorum succeedunt, ergo legitima naturam sequi debet, argumento textus in. l. Publius. §. si Titia. de conditione & demonstratio. sed legitima si sint bona immobilia debet in immobilibus praestari, & sic in prædiis, ergo paratione alimenta cum loco legitima successint, vt dictum est.

Contrariam tamen opinionem, immo, quod prædicta alimenta possint constitui in usufructu, per ipsum majoricatus possessorum alijs fratribus, vel quibus ex institutione majoricatus tenetur illa praestare: tenet Menchaca de successionum creatione. libro. 1. §. 10. numero. 396. vbi alios idem tenentes refert. Sed prima sententia verior est, per l. 8. titul. 8. lib. 5. recipi. quæ lex habet, alimeta, quæ spuriu relinquuntur

quantur in proprietate, esse relinquenda: quod ego verum existimarem, quando illa proprietas est separata a vinculo, & majoricatu: at vero si possidens majoricatum non habeat alia bona, nisi solum prædia, & proprietates majoricatus; credem verius esse satisfacere successorem & possessorum praestando illis, quibus debentur alimenta, usum fructu, assignando in aliqua parte majoricatus, vt ex eo percipiант tot annos redditus, vel fructus, vt ex illis possint secundum eorum qualitatem, & dignitatem, & fructus & redditus majoricatus sustentari.

Hinc deducitur, quod successor in majoricatu, qui ad illum suo ordine successit non potest in vita sua dum illum possidet, imponere aliquod onus, seruitum, vel obligationem aliquam, in dicto majoricatu, quia id solum competit primo institutori, qui poterat quodlibet granum in vita sua imponere successoribus, & possessoribus majoricatus: at vero ipsi possessorum tenentur semper integrum absque aliqua diminutione, vel onere relinquere successori: nam sola fruendi facultas illis est permitta & concessa, quem admodum & ad instar fructuarium, qui non potest rei, quia fruatur, onus, vel seruitum imponere, vt docet latissime Antonius Menesius. l. 3. C. de seruitutibus & aqua. numero. 5. Maxime quia dominium est libera facultas circa dispositionem rei, sed possessor majoricatus nullum habet in illis bonis dominium præter fruendi modum, ergo possessor majoricatus est fructarius & non dominus sic resolutum Antonius Gomezi. 1. 40. Tauri. numero. 85. licet aliter tenuerit Pinellus. l. 1. C. de honestis mernis. 3. parte. numero. 70. & Anto. Menesius dict. l. 3.

Quod sit, vt cum iste possessor solum illud possit efficere, quod in institutione majoricatus contingit, neque aliud sibi permittitur, quod & si vocatus post mortem possessoris eummittat contra ipsum possessorum aliquam ingratitudinem, propter quam secundum iuris dispositionem poterat alii bonis exliaredati, adhuc non poterit priuari per ipsum possessorum à successione majoricatus, ea ratione, de qua supra, quia successor non capit ab ipso possessor, sed à primo institutore, arguimento. l. si arrogator de adoptio. tenet Pe-

ralta in. l. 3. & qui fideicommissariam numero. 86. de legatis. 3. & tenent plures regati per Molinam de primogeniis Hispanorum lib. cap. 9. licet Contrarium sententiam tenuerit Oloradus conf. 84. & Albericus in proposito. n. voto. §. dict. cap. numero. 5. Fundatur per textum. in. l. cap. licet variè per scribentes interpretari, verus sententia eius sensus est, quod ibi filius non primitur successione regni, quia id patre efficeret, sed quia propria promissione se astrinxit & obligauit ad execendum, votum paternum: quem intellectum assignavit Molina lib. 1. de primogeniis Hispano. cap. 9. Couarru. cap. si hæredes numero. 10. de testamentis. Menesius in Authent. hoc amplius. C. de fideicommissis. Gregorius Lopez. l. fin. titul. 10. partita. 6. curius intellectus ratio est, quia ex nulla promissione erit actione in foro exteriori, contra promittentem, vt ad id possit compelli, & precise teneatur. capit. 1. de partis. l. 3. titul. 8. & lib. 3. Ordinamenti. lege. 2. titul. 10. lib. 3. noua recopilationis. Sanctus Thom. in 4. distinctione. 38. quæst. 1. art. 1. & 2. 2. quæst. 88. art. 5. Soto lib. 7. de iustitia. quæst. 2. art. 1. Ledesma. 2. 4. quæst. 56. Sylvestre, verbo, votum. el. 4. 6. 7. Couarr. lib. 1. resolutionum. capit. 14. numero. 13. Navarro. in Maqual. cap. 12. numero. 78. & in apologia de redditibus ecclesiæ, monitorio. 71. Borgasius de irregularitate. 6. parte. cap. de voto. numero. 103. Cum igitur ibi ille filius successor se obligauerit sponte subire onus iunctum, & votum paternum adimplere, non ex alia ratione, si non adimpleat poterat priuari regno, nisi quia ex sua promissione, ex qua fuit orta actio contra illum, mansit obligatus, alias enim & si quamcunque in patrem ingratitudinem perpetrasset, non poterat regni successione priuari, cum non à patre, sed à primo institutore in regno succederet, & eam haberet.

Sed proficiuntur ex his illa singularis dubitatio, vtrum successor in majoricatu teneatur soluere debita prædecessoris. Et quia articulus est involitus variisque opinionibus abstrusus ad tres conclusiones illum reducere libuit.

Prima conclusio. Successor majoricatu tenet soluere debita & subire onera per ipsum.

primum institutorem facta; & contra-
cta ex testibus seu bonis ipsius majoricatus,
argumento: l. cum fidel de fideicom-
missariis libertatibus, in l. filius familiæ,
f. omni p. legat. l. Quo probatur, quod
bona per testatorem alienari prohibita & restitutio*n*i subiecta, possunt pro-
prietate alienum contractum a testatore
alienari, pater fænum de legat. l. pete. s.
prædia de lega. 2. ea ratione, quia sicut in-
stitutori liebat d*is*solere majoricatum, ita
tenebit debita contracta ministrare majorica-
tum argumento. l. iuris gentium s. adeo de
partit. Quod verum intelligo, quando non
lanti alla bona liberta vel fructus majora-
tus non sufficiunt, quia tunc illis non suffi-
cientibus debet de bonis majoricatus, &
vinculatis suppleri.

Secundo intelligo, nisi majoricatus suis
est constitutus per contractum inter viros,
sequitur traditione, ita ut sit irrenocabilis,
vt si fuerit constitutus ex causa onerosa
iuxta. l. 17. Tauri, quia tunc successor non
tenetur solvere debita predecessoris, etiam
institutentis majoricatum.

Secunda conclusio. Successor in majori-
cato non tenetur solvere debita contra qua
per ultimum possessorem ex rebus ma-
joricatus, sed ex bonis liberis, si in illis suc-
cessit, vel ex fructibus majoricatus iam colle-
ctis per ultimum possessorem: quod si in
omnibus bonis successit & concessit ihuen-
tarium & repudiauit hereditatem ad huius
iuris tenebitur: ea ratione, nam cum iste
successor non ab ultimo possessor sed ab
instituente illum accepit merito ad de-
bita ultimi possessoris non tenebitur, argu-
mento text. in c. i. an agnatus, vel filius in
vibus feudorum. l. proutendum. C. de de-
curionibus lib. 10.

Tertia conclusio. Successor majoricatus
tenetur ad soluenda debita per ultimum
possessore*n* contracta contemplatione & ad
veritatem ipsius majoricatus, vel ad con-
suetudinem, vel necessitatem ipsius. c. i. s.
si vassallus hic finitur. l. Coradi. l. qui excep-
tionem. s. si pars, de conditione indebiti.
Sic intelligitur. l. 4. titulo. 15. partit. s. vbi
probatur. quod successor in regno tenetur
solvere debita contracta per ultimum pos-
sessor. Hanc resolutionem habui ex
Antonio Gomez. l. 4. Tauri ex Molina
de primogeni, lib. 1. capit. 10. Peralta. l. 3. s.
qui fideicommissariam num. 106. de here-
sus.

dibus instituendis. Pelaez titulo de ma-
joricatu. 4. part. quæstion. 26. Ioan. Garcia
de expensis & melioratio. cap. 46. num. 15.
Grego. l. 4. tit. 15. p. 2.

Quod fit, vt licet domus ipsius majorica-
tus sit redificata, ex qua cuidens utilitas
& permanens facta est in ipsa construenda,
non tenebitur ad debitam taliter contra-
cta successor, quia talis primogenitus suc-
cedit etiam in omnibus meliorationibus
factis in rebus majoricatus, sine eo quod
teneatur vxori defuncti, vel heredibus de-
functi ex hac melioratione aliquid ratio-
ne adfici p*re*stare, neque estimationem
sumptus in ea facit. Resoluit Antonius
Menesius. l. vnum ex familia. s. si de Fal-
cidia, numero. 9. de legati. 2. Peralta dist.
l. 3. s. qui fideicommissam. numero. 130. de
heredibus instituendis. Benetamen tal-
lem successorem ad soluendum expensas
factas in funere predecessoris teneri, non
enim a quitati congruit, vt successor, qui
de proprio genere, est predecessoris, & si-
bi coniunctione & charitatis affectione,
propinquus permittat inhumatum iace-
re argumento textus in l. quod si nulla, de
religiosis; & sumptibus funerum, esset
enim maxima iuria, si insepultus maner-
et ultimus possessor, vel cum dedecore se-
peliretur, ex eo quod bona non relinqu-
ret, ex quibus, sepeliretur. Et sic ultra Me-
nesium hanc partem, tentit Matthæus de
Afflictis in capit. i. an agnatus, vel fi-
lius numero. 15. in vibus feudorum; & si
aliter senserit Molina dist. capit. 10. nu-
mero. 33. vbi tenet quod successor non te-
netur solvere debita ex expensis funeris
predecessoris causata, quem ipse intelli-
go quando talis ultimus possessor habe-
ret bona libera, ex quibus possent fieri
sumptus funeris, non compellitur tunc
successor soluere aliquid ex funere pre-
decessoris. At vero si defunctus nulla bo-
na reliquit, ita quod nihil in bonis reli-
quit, hoc ex ratione supra relata tene-
bitur successor illa debita ex funere facta
solvere, & sic poteris predictas opiniones
conciliare.

Hincfit, quod si defunctus, vt predixi
nulla bona reliquit, & reliquit aliqua de-
bita exigua, quæ ad exonerationem ani-
mæ defuncti pertinent, & eius conscientia
tenebitur successor illa soluere: tenet Greg.
Lopez. l. 4. titul. 13. partit. 2. in gloss. verbo,
sus.

sus. dendas & Anton. Menesius vbi sepa-
& in præcio obseruandum tenet Ioan. Gar-
cia de expensis & melioratio. cap. 46. nu-
mero. 35. Ex his & aliis deducitur videne-
44 tur stare locationi predecessoris. Et tene-
non tenetur, ea ratione, nam cum successor
in majoricatu non habeat ius immediatè
a predecessor, sed non ius in eius per-
sonam constituatur, ex constitutione pri-
mi institutoris, haec ratione non tenetur
stare locationi predecessoris, sed potest ra-
tem locatione factam per predecessorum
reuocare. Sic tenet Greg. Lopez. l. 2. tit. 8.
partit. s. Ant. Gomez. l. 4. Tauri. 84. An-
tonius Menesius. l. vnum ex familia. s. si de Fal-
cidia. de lega. 2. Molina de primoge-
niss. lib. 10. cap. 21. Pelaez titu. majorica-
tum. 4. part. quæst. 25. per tex. in l. si quis
domum. ff. locati. quæ lex intelligitur in
eo, qui habet causam & ius a predecessor-
re: nam & licet tenetur stare locationi facta
per predecessorum.

Quod fit, vt si ipsi conductores nolint sta-
re relocationi facta per ultimum possessore*n*
majoricatus, non possunt compelli per suc-
cessorem, vt adimplant tempus locatio-
nis constituti per predecessorum. Nam
quemadmodum successor non potest com-
pellere per conductores, vt illis adimplatio-
nationem per predecessorum illis factam,
sic neque ipsi conductores poterint com-
pellere per successorem, vt adimplant loca-
tionem seu conductionem factam cu*m* prede-
cessore, vt æqualitas in hoc seruerit, vt su-
pra relati tenet. Ex qua resolutione, dedu-
cit, quod cum possessor & successor in
majoricatu non sit dominus quia disponen-
di facultatem non habet arg. c. intellesto.
de iure iur. sed solum consequatur summa-
tum vt sup. resolutum est, quod si posses-
sor majoricatus com misi aliquod, delictu-
dignum confiscacione bonorum, vt in l. 5.
de bonis dominorum. c. vergentis de her-
editicis. lib. 6. c. cu*m* secundum leges. de hereti-
cis. Et 73. casus, in quibus propter delictum
bona confiscantur congregat. Castaneus in
consuetudinibus Burgundia Rubrica. 2. s.
r. numero. 20. & Torquemada trastatu de
confiscatione. in principio facit. l. Pap-
ianus. s. meminisse de inofficio*n* testa-
mento, l. cum pater. s. hereditatem. de le-
git. 2. l. Statius Florus. s. Cornelio Felici.
de iure fisci. Et alios casus in quibus Confis-

45
46
47
48

caritur bona propter delictum, vide per
l. 8. lib. 1. pragmat. per l. titulo fina. lib.
8. Ordinamenti. Et alios casus vide per
Sanctum Concilium. Tridentinum. Se-
cione. 25. cap. 19. de reformatione. Ex hoc
non confiscatur majoricatus, ea ratione,
quia illa, quæ non transiunt ad heredes ex
traneos, non confiscantur, neq*ue* transiunt
in fiscum. Iura libertorum, de jure patro-
nat. eorum. ad. l. Julianus maior, sed ma-
joricatus est huiusmodi ergo non transit ad
fiscum propter delictum possessoris. Quod
probature ex cap. 1. de capitulis Conradi, in
vibus feudorum. cap. felicis. s. si qua bo-
na de poenis. lib. 6. l. fina. s. fin autem. C.
comunia delegat. Authentic. de aliena-
tione & emphyteusi. Et haec est commu-
nior sententia secundum Bart. & Docto-
res, in l. filius familiæ. s. debito*n*. de ligati-
s. 1. Alexand. consil. 23. volumine. 1. Pa-
laceos Rubios in repetitione Rubrica cap.
per vestras. s. 8. numero. s. Antonius Go-
mez. l. 4. Tauri. numero. 18. Tellus Fer-
nandez. l. 27. Tauri. Simancas de insti-
tutio. catholic. cap. 9. numero. 12. 4. Licit, quæ
tum ad vsum fructum: quandiu possessor
vixerit possint illi fructus majoratus, con-
fiscari, vt tradit Gigas de criminis laicæ mai-
statis. lib. 2. titul. de pœnis committentium
crimen, quæ st. 3. Didacus Perez. l. 1. titul. 2.
lib. 5. Ordinam.

At vero aliter disendum est in criminis
laicæ maiestatis humanæ & diuinæ, quia
tunc, licet in fundatione majoricatus non
sit apposita clausula, vt ab illo die amittat
majoratum & transiatur in successorem, cen-
setur apposita ita, vt si committat crimen
laicæ maiestatis humanæ, vel diuinæ statim
in successorem transit. Et sic iam ho-
die omnes majoratus habent hanc clau-
sulam, quia princeps raro aut nunquam
concedit facultatem majoratu constitu-
di absque huiusmodi clausula, quod ex
multis comprobatur Simancas dist. capit. 9.
numero. 21. 9. Etsi aliter senserit Sarmien-
to. libr. 3. selectarum. capit. 4. numero. 4. &
Molina de primogeniis. lib. 4. capit. vlti-
mo. sed suam opinionem defendit elegan-
ter Simancas novissime in novo titulo di-
ceptionum de publicatione majoricatu-
s. capitul. 1. usque ad finem. & Pelaez
de majoricatibus. 4. part. quæstion. 23. nu-
mero. 21. Qui Doctores, in criminis solo-
mix, id est tenent, esse possessor*n* majoricatu-

Ilo privatum, & statim probato crimen in successore transit: quia est sceleratissimum crimen: c. sicut enim. 32. quest. 7. e. offendebatur. cap. flagitia. cap. vñus natura-
lis. eadem causa & questione, & punitur
49 grauissime iuxta. l. i. 9. remouetur de postu-
lando. l. cum vir. C. de adulterio, & est infamis. c. in famis. 3. questione. 7. Authent. vt
non luxurientur, contra naturam, collatio-
ne. 6. §. 2. Institut. de publicis iudicij. cap.
in Archiepiscopatu. de rapto. c. vt clericorum
de vita & honestate clericor. l. 2. titul.
21. partit. 7. l. 2. titulo. 9. lib. 4. foris. l. 1. titul.
fina. lib. 8. Ordinamenti pragmatima Re-
gum Catholicorum. 25. Läbertin. de jure
patronat. l. part. 2. lib. questione. 9. ar. 18.
num. 4. Couartu. in. 4. 2. part. capit. 7. 6.
5. Lucas de Pen. l. 2. C. de exactoribus lib.
12. idem Couartu. Clementina. si furio-
sus. 1. parte. §. 2. numero. 6. Quod & in ec-
clesiatico foro est adeò detestabile crime
quod talis criminofus est irregularis, si ante
absolutionem & dispensationem cele-
brebat, quia est suspensus ab executione
ordinum, neque potest eligi ad beneficiū,
neque est valida collatio illi facta, vt per
Rebuffum de pacificis posses. numer. 268.
Bettachinus tractatu. de episcopo, prima
parte. 2. libri. numero. 3. Bernardus Diaz
in praxi. capit. 86. Iulius Clarus libr. 3. re-
ceptarum. §. Sodomita. Boscius in praxi.
titulo de sodomia. Menochius de arbitra-
rijs. casu. 286. Paulus Borgasius de irregu-
laritate. 6. parte. C. de homicidio, numero
16. Simon Malolas de irregularitate lib. 3. c.
de sodomia. Hodie raimen est editus mo-
tus proprius Pij Quinti, vt sodomitae cle-
ticus statim degradetur, & tradatur curia
seculari.

50 Secunda conclusio. Furiosus, qui in furo-
rem incidit, non naturaliter, sed casualiter, vel
accidentaliter consequitur suo iure succe-
dendi majoricatum, quod & si gubernationem
seu jurisdictionem habeat, datur
administrator ad hoc assignato, glossa in
capit. grandi. de supplenda negligentia pre-
lato. lib. 6. & Tiraquellus, de primogenit.
quest. 23. num. 5.

Tertia conclusio. Furiosus, qui in furo-
rem incidit, & ad sanos mores non redi-
ctio non succedit in Regno, Ducatu, Comita-
tu, feudo, & majoricatu. Baldus in Authen-
tica hoc amplius. C. de fideicommissis.
Socinus consilio. 47. numero. 1. libro. 3.
Ioannes Licerier, de primogenitura. lib.
3. questione. 3. Palacios Rubios. in. l. 40.
Tauri. numero. 1. 6. Et sic si primogenitus
sit inhabilis secundo natus, consequitur
majoricatum. Baldus. l. humanitatis. C. de
impuberum.

Vterius, & illud dubium, quo omnia
Doctorum ingenia, & animi torquentur
est resolutione dignum, videlicet, l. in in-
stitutione majoricatu, vel alia dispositio-
ne perpetua, prout in bonis prohibitis alie-
nari vinculatis fundator constituat clau-
solana, quod predicta bona veniant ad
filium maiorem, qui tempore mortis fun-
datoris fuerit viuus: evenit quod filius
natus maior mortuus est in vita funda-
toris, reliquo filio nepote institutoris ma-
joricatus: quod nunc queritur, est, an filius
secundo natus, qui tempore mortis te-
statoris viuit, præseratur nepoti, ex filio
maiori præmortuo in vita fundatoris.
Quæ difficultas adeò grauis est & diffi-
cilis, ut dicat Baldus in. l. cum antiquiori
bus. C. de iure delib. columna. final. Sol-
nat

nem bonorum curator dari, sicut datur pu-
pillo.

Sed quia articulus hic est incolitus, &
habet plures difficultates, tribus conclu-
sionibus illud perstringo. Prima conclu-
sio. Furiosus succedit in hereditate, & in
omnibus bonis liberis furor non obstan-
te. §. sic autem. Institut. de hereditatibus,
qui ab intestato deferuntur. l. c. hæres. de
adquirenda hereditate. cap. grandi. de sup-
plenda negligentia prelato. lib. 6. Carolus
Molineus in consuetudinibus Parisiensi-
bus. titul. 1. §. 6. glossa. 1. questione. 2. nume-
ro. 25. Socinus consilio. 47. dubitatione.
¶ lib. 3.

Secunda conclusio. Ille qui in furorem
incidit, non naturaliter, sed casualiter, vel
accidentaliter consequitur suo iure succe-
dendi majoricatum, quod & si gubernationem
seu jurisdictionem habeat, datur
administrator ad hoc assignato, glossa in
capit. grandi. de supplenda negligentia pre-
lato. lib. 6. & Tiraquellus, de primogenit.
quest. 23. num. 5.

51 Tercia conclusio. Furiosus, qui in furo-
rem incidit, & ad sanos mores non redi-
ctio non succedit in Regno, Ducatu, Comita-
tu, feudo, & majoricatu. Baldus in Authen-
tica hoc amplius. C. de fideicommissis.
Socinus consilio. 47. numero. 1. libro. 3.
Ioannes Licerier, de primogenitura. lib.
3. questione. 3. Palacios Rubios. in. l. 40.
Tauri. numero. 1. 6. Et sic si primogenitus
sit inhabilis secundo natus, consequitur
majoricatum. Baldus. l. humanitatis. C. de
impuberum.

Vterius, & illud dubium, quo omnia
Doctorum ingenia, & animi torquentur
est resolutione dignum, videlicet, l. in in-
stitutione majoricatu, vel alia dispositio-
ne perpetua, prout in bonis prohibitis alie-
nari vinculatis fundator constituat clau-
solana, quod predicta bona veniant ad
filium maiorem, qui tempore mortis fun-
datoris fuerit viuus: evenit quod filius
natus maior mortuus est in vita funda-
toris, reliquo filio nepote institutoris ma-
joricatus: quod nunc queritur, est, an filius
secundo natus, qui tempore mortis te-
statoris viuit, præseratur nepoti, ex filio
maiori præmortuo in vita fundatoris.
Quæ difficultas adeò grauis est & diffi-
cilis, ut dicat Baldus in. l. cum antiquiori
bus. C. de iure delib. columna. final. Sol-
nat

ut Apollo. & consi. 275. dicit, quod
asserere aliquid in ea questione potius su-
perstitiosum quam discretum est. Sed in
hac re constituto præferendum esse nepotem
ex filio majorinato filio secundo testatoris 54
& sic secundo fratri partiu. ipsius nepotis
testatoris: Quod ex eo fundatas, quia ne-
potis representat patris personam, & sic in-
trat eius locum argumento. l. i. si filius de
fatis & legitimis hereditibus. §. cum filius in
stitu. de hereditatibus que ab intestato defecit. l.
Gallus. §. nunc de lege de liberis & posthu-
morum. de iniusto rup. capitul. li-
cer. de voro. vbi. Abbas dicit, quod nepos
representat personam patris. l. i. §. si sit fi-
lius, de coniungendis cum emancipatis li-
be. Bal. in. l. si emancipati. C. de colla. Ios.
Andreas ad speculum titu. de feudis. Et sic
dicebat Guillermus Benedictus in. capitul.
Raynuatius. Verbo, & vxorem. num. 621.
de testamentis per tex. in. Autem. de ha-
reditatibus, que ab intestato defecit. in prin-
cipio. quod licet de iure antiquo esset pro-
hibita representatio, immo erat statutum in
nullo casu posse succedere nepotem cum
patruo, vt in. §. cù autem filius. in. institu. de
hereditatibus, que ab intestato defecit. §. si plu-
res de legitima agnato successione. l. con-
sanguinitatis. C. de legitimis hereditibus. l.
2. C. de successorio edicto. l. auunculo. C.
communia de successione. tamen de jure
antiquorum fuit representatio introducta
per priuilegium ex quadam æquitate, quod
dictum est singulare. Quod fit, vt cum ius in
succedendo cedatur ex institutione ma-
joricatus filio maior cum priuilegio exclu-
sionis alterius fratris, sequitur quod per re-
presentacionem fungitur eodem priu-
legio nepos ex predicto filio maior natus,
argumento. l. via constitui. §. quicumque
de seruitibus rusticis. l. qui in ius. de regu-
iuris. capitul. maiores de bapt. smo. Maxi-
mè quia vbi tractatur de successione ani
in bonis diuilibus, nepos intrat locum
patris viuo at non solum de æquitate, sed
iurius antiqui duodecim tabularum. l. 2. & 3.
C. de suis & legitimis. §. item vetustas, insti-
tu. de hereditatibus, que ab intestato, si ergo in
re diuilibus nepos representat personam
patris & intrat eius locum à fortiori iure in
diuilibus: nam ex eo iura ad misericordia nepo-
tem loco patris ob vnitatem, & representa-
tionem à patris: nam vbi est filius ibi est
pars corporis patris. l. cuius simus. C. de agri-

colis. & carafili est eadem cum carne pa-
tris: hoc autem. §. questione. & pater & fi-
lius una persona consentur, h. fin. C. de im-
puberatu & alijs. Et facit quia omnia iura
sunt transmiserantur in nepote in potestate
retento, quia subintact locum sui patris. l.
posthumorum. de iniusto rup. & lic nepos
per omnia succedit aucto, ac si filius succede-
ret non ex vi transmissionis, quia cum ha-
reditas non sit de fata filii, non potest tra-
mitti, sed ex vi representationis non ficta,
sed vera & propria, cum ipso sit substantia
patris primogeniti, vt tener Abba. con-
filio. 87. lib. 1. Neq; obstat si obiectatur huic
fundamento, quod in ultimis voluntatibus
appellatione filiorum nepotes non conti-
nentur per tex. in. l. quod si nepotes, de te-
stamentaria tutela, nam ille tex. loquitur
in tutela, secus quando agitur de successio-
ne aucti, vel de hereditate patris, in quibus
nepos sub rogatur in locum patris. Itē pro-
hac sententia facit tex. expressus in. l. 2. tit.
15. part. 2. ibi. [E aucti mandaron, que si el
fijo mayor muriese antes que heredasse, si
dexasse hijo o sija, que quedasse de su mu-
ger legitima, que aquello aquella lo viesse
y no otro ninguno: pero si estos fallecies-
sen heredara el primogenito el pariente
mas proximo.] Et hanc partem, videli-
cer, quod nepos in. majoricatu præferatur
filio secundo & si pater maior natus
sit in vita aucti tenet Barto. in. l. ipotesi de
adquendendo hereditate. Bal. in. l. liberi. C. de ope-
ris liberto. idem. l. 3. C. de suis & legitimis
hereditate. Archidia. capitul. fin. 24. quest. 5. Do-
minicus in. capitul. Grandi. de supplenda ne-
gligentia prelato. Communis secundum
Martinum Lauden. tractatu. de primoge.
quest. 38. Masuerius in sua practica titu. de
successione. versi. item pluribus. Cosmas in
pragmatica sanctio. titu. de numero &
qualitate cardinalium. versi. fructus. §. non
fiat, & plures relati per Tiraquellu de pri-
moge. quest. 40. num. 12. Et est magis com-
munis secundum Anto. Rubeum consi. 37.
Couart. in practicis questio. capitul. 38. nu.
5. & esse veriorem Anto. Gomez & Tellus
Ferdinan. l. 40. Tau. pertex. ibi Grego. Lo-
pez. l. 2. titu. 15. parti. 2. Molina de primo-
ge. Hispano. lib. 3. cap. 6. Costa in tractatu. de
successione regni Portugalie. 2. & ultima
parte. Iacobus à Saa in tractatu de patruo
& nepote.

Contraria tamen opinionem immo
G. 5 patruus

patraus ad suetum; ad successione maiori catus; quando filius in maior decessit vno fundato; licet reliquerit filium & sic nepo tem testatoris dixit communem & magis communem Alexander consilio. 4.lib. 41 Decius consili 425. Mattheus de Afflictis in rubrica desucessione feudi. num. 88. & relati per Antonium Gom. l. 40. Tauri & telati per Oldatidum consilio. 94. & plures quos referuntur sequitur Antonius Gama decisionibus Portugaliae decisione 1. 306. fundatur communis haec opinio: nam quādo attenditur proximitas: cū ultimo posseffori preferetur filius secundō nat⁹, qui proximior est in gradu patris suo, & sic fundatori per te: in dī libertus præterito. 5. i. de bonis libertatib⁹. Vbi probatur quod quādo filius vocatur ad successionem præferatur filius nepot⁹ ex alio filio.

Securilo pro hac sententia facit: nam quando vocatur maior ad successionē non habet locum representatio: tenet Palacio Rub. in rubrica. 5. 69. in fin. Capitius decisione. 21. num. 8.

Tertio fundatur hæc pars: nam nepos habetur loco filii representativus; filius vere & proprie & natura sicut est filius: ergo tali casu fictio: debet cedere veritati. filio præterito. de liberis & posthumis. l. si ancillam de contrahenda emptione. Præterea facit: nam verba: quibus sit mentio alicuius personæ cum aliqua qualitate intelliguntur de eo: qui habet illam: qualitatē nō autem sitē seu representativē aut priuilegiata. l. fin. C. de his: qui veniam etatis impetraverunt: tenet Dominicus in. cap. suscepit. de rescrip. lib. 6. Paulus de Castro consil. 209. lib. 2. vbi dicit: quod, quādo sit mentio de ciue intelligitur de vere ciue: & non de ficto: aut priuilegiato: pari igitur ratione: quando in institutione majoricatu sit mentio de filio maior: qui ad successionem vocatur intelligendum est de filio maior: qui tempore mortis testatoris erat viuus: & non de nepote nato ex filio maior ipso mortuo in vita testatoris: qui vere & proprie filius non est. Quæ opinio. 2. certe cum tot ac tantis nitatur fundamētis & Authorum opinione: proculdubio est versusima: nisi illi predicta. l. regia resisteret: propter quam prima opinio est seruanda: & sic in Hispania hodierna die seruatur.

Offert se & alia singularis dubitatio: utrum si in institutione stratiotatus vincu-

li: vel capelle velutiis patronatus fuerit ap posita clausula per testatorē. vt semper veniat ad proximiorem consanguineum. sive timus possessor nullum reliquit suis efforet neque consanguineum: an illa bona debeatur: venientibus ab intestato ultimo possessori: an vero officiis illa vendicare possit. vel cui defenantur. Et de iure communis: stante aliquo hærede: qui succedit ultimo possessori: licet non descendat ex familia institutoris: sille & non fiscus consequitur maioratum. glo. & ibi Bart. lvnica. C. de bonis vacantiis. lib. 1. i. 9. Julius Agrippa de lega. 3. qua probatur: quod prohibitus alienare rem extra familiā: non prohibetur: relinquere illi: qui ab intestato ei successoris est: si alii non stent consanguinei: ne que descendentes ex familia: licet iste penitus sit extraneus familiae institutoris: nec clausa. consil. 3. nu. 3. Alexan. consil. 55. volum. 3. Tiraquellus de retrauctus. 5. 26. nu. 4. facit tex. lib. 1. qui solidum: s. predium. de lega. 3. licet aliter senserit Anto. Gama. de cilione Portugaliae. 193.

Ex qua resolutione deducitur: & ad alia non minus difficultem: quam singularē sententiam inter consanguineum ultimo possessoris: & inter propinquiores testatoris: quis illorum preferendus sit in majoricatu. In quo articulo est resolutio: quod si proximior ultimo possessoris non sit de familia testatoris: non est admittendus: tenet Bart. in. l. si cognatis. colum. 2. de rebus dubijs. nam testator legando cognatis: semper intelligitur legare cognatis suis. Et in pulchro casu tradit Ripa in. l. si filius familiæ. 5. diui. de lega. 1. Vnde: vt proximior ultimo possessor admittatur: oportet quod sit de familia testatoris: & in institutoris maioratum. Resoluit Peralta in. l. cum ita. num. 24. de lega. 2. Socinus Junior consil. 126. lib. 5. Quod sit: vt si testator grauauit ultimum possessorē: vt restituat cognatis testatoris: & habet filios ille: qui tenetur restituere præféruntur eius filii: alii cognatis testatoris: tenet Barto. in. l. cum itus: de conditione. & demonstra. l. i. c. titu. 4. part. 6. Quæ sententia extollitur: per Tiraquellum. l. si vñquam. verbo: suscepit liberos. C. de reuocandis donatio. num. 240. Coua. in practicis. questionibus. capitulo. 38. num. 12.

Sed tota difficultas versatur in eo: vide. licet: quando ultimo possessor majoricatus non erat de familia testatoris: sed trāuersa-

ueris: sām. l. cū itus: de conditionibus & demonst. soluti agit: quando descendēs granatur per ascendētēm: non vero quādo trāuersalis: & glo. in. l. i. C. de dotatio causa mortis. verbo: actio: tenet attenden- dam esse proximitatem ultimi possesso- 63 ris: & illum esse in majoricatu præfēndū: qui ultimo possessori proximior est: sequitur. Costa. cap. si patet. verbo si absque li- beris. num. 7. ea ratione: nam in successione majoricatus eodem ordine succeditur: quo in successione ab intestato. l. fi. C. de verbo. significat: sed in successione ab inte- stato semper attreditur persona ultimi pos- seffori: vt constat ex. cap. 1. de successione feudi. in vñb⁹ feudo & sic est regula in ma- teria feudi: quod vñb⁹ feudum alij acqui- 64 situm est pertinet ad omnes eius descendētes: & qui ex eius familia sunt: exclusis qui buscunque alij proximiioribus ipsi acqui- renti primo. Sicut notat Antchara. consil. 8: in fin. Cornelius consil. 22. num. 17. libr. 2. & plures relati per Molina. de primogeniis. capit. 4. num. 14. per Couar. in practicis questionibus. capit. 38. num. 6: quod idem dicendum in majoricatus vt attendatur proximitas ultimo possessoris: non habito respectu ad propinquorem primi institutoris: cum feudo ad majoricatum idem sit iudicium: vt tenet Bart. in. l. cū antiquioribus. C. de iure deliberađi. & relati per Antonium Menesium in rubrica. num. 7. C. de fideicommissis. per Couar. lib. 3. resolu- 65 tio. ca. 5. n. 5. Quod ex eo suadetur: nam cū pleraque primogenia antiquissima sint: esset difficillimum inspicere proximitatē fundatoris: & institutoris maioratus. Et hanc resolutionem comprobavit hodie. l. 9. ti- tulo. 1. part. 2. & l. 2. titu. 15. par. 2. Resoluit Molina de primogeniis Hispano. lib. 3. ca. 9. per totum: & Pelaez titu. majoricatu. 2. par. quæst. 8. Anto. Gomez. l. 40. Tauri. num. 43.

Illiū tamēn in hac materia difficultatem mouet: vñ successor in majoricatu pos- 66 sit illi renuntiare: & efficere vt ad alij suc- cessorem deueniat in vita ultimo possesso- ris. Et gloss. in. capit. quam pecculosum. 7. quæst. 1. tenet valere: & gloss. in. capi. li- cit de voto Iason in. l. paetum: quod dota- le. C. de colla. & relati per Molina. de pri- 64 mogen. lib. 1. cap. 6. num. 44.

Cui sententia non obstat: & illa diffi- cultas: videlicet: quod pactum de hæreditate

& in-

& institutori, ex regula singulari in materia maioratus, quod linea succedendi semel occupata semper est continuanda, & perpetuanda in omnes descendentes, ita ut semel exclusus, semper debet manere exclusus. s. i. de natura successionis seu Couarr. vbi sup. num. 6. & 12. Molina de primogen. lib. 3. cap. 4. num. 3. & cap. 6. num. 3. & 29. l. 2. tit. 15. par. 2. Quemadmodum videre est in casu superiorius resolutio, quod si mortuo ultimo possessori concurredit duo transuersales patruus ultimi possessoris filius, & nepos ex filio majori possessoris ultimi, quavis patruus sit proximior transuersalis possessoris inspesta veriusque persona, & si videatur praeferendas reuera nepos ex fratre praeferendus est, quando procedit a pro uno patre majoricatus, qui occupauit lineam, succedendi sibi & posteris suis, & exclusus predictum fratrem filium ultimi possessoris. Nam etiam in hac materia representationis, qualitas conservationis linea facit locum representationis ad excludendos qui sunt extra lineam, quemadmodum 67 qualitas primogeniturae dat locum representationi etiam si alias non sit locus representationis.

Atvero predicta sententia vera intelligitur, pro yresoluta est prater quam, sille successor in maioricatu habeat filios, quia tunc non poterit in praejudicium illorum fieritalis renuntiatio majoricatus. Argumento, tex. in. l. si mulier, & ex asse, de iure dotium, l. filius familias. s. diui. de legatis. i. & Authen. vsque. C. communia de legatis, cum alijs plurimis cōgestis per Molina de primogen. lib. 1. cap. 6. num. 45. & c. 16. num. 32.

Hinc ex predicta resolutione deducitur, quod licet non possit quis super iure de futura successione litigare. In quo mad modum de iudi. tamē futurus successor in majoricatu potest in vita ultimi possessoris litigare super primogenitura, & futura successione, quo litigat super praeferenti dignitate primogenitura, quae dignitas competrere sibi de praeferenti & est considerabilis. Quod ego intelligere in successore, & illo, qui pretedit successor esse in regno propter iuramentum fidelitatis sibi de hoc prestandum: in reliquis autem verius existimo non posse viuente possessori majoricatus super successione litigari. Et licet in reliquis primogenijs & majoricatibus id etiam

procedere teneant Couarr. Simancas. Grego Lopez & plures alij relati per Molina de primogenijs. lib. 3. ca. 4. Menehuis. l. 1. C. de fideicommissis. num. 31. per tex. in. l. Aquilam si delectu ad. l. Aquilam, capitulo cum super, vbi Docto. de concessione praebende. & capitulo relatum de praebedis. vbi ratione canoniciatus, quem quis habet de praeferenti potest litigare super futura praebenda debita sibi.

Contatia tamen opinionem, mo quod superfutura successione majoricatus non posset viuente possessori litigari, tenet Antonius Gomez Menchaca. In eis relatis per Molina vbi supra quia profecto servatur in praxi.

Ex quibus etiam deducitur, quod si pater habuit filium ex aliqua muliere solita, & efficiatur legitimus per subsequens matrimonium ex capi. tanta, qui filii sint legitimi, nihilominus per huiusmodi legitimationem non potest praejudicare in majoricatu filio minori nato ex legitimo matrimonio. Quia sententia est communis secundum Couarr. in. 4. 2. part. cap. 8. §. 2. num. 28. Molina de primogenijs. lib. 3. cap. 6. num. 19. ea ratione, nam talis filius legitimus & si secundo natus sit loco, habet spem succendi, non solum de futuro verius de praeferenti, cui non potest persequentem legitimationem & fictionem derogari, etiam si iste filius legitimus sit tertius, vel quartus, quia qualitas secundi vel tertii legitimus est de praeferenti considerabilis, vt non possit illi derogari per subsequentem legitimationem vel fictionem, filii naturalis facti legitimis ex matrimonio cum eius matre cōtracto.

Hinc & singulariter infertur ratio ad tex. difficultem in capitulo, licet de voto, quod in casu illius tex. ille filius secundus non priuatur regno, sed iure primogeniturae hoc est iure, quod sibi competere poterat ordine geniture ad succedendum in regno in quo non succeditur iure hereditario, vel successionis, sed iure sanguinis. Nam superfutura hereditate non potest cadere cōdemnatione. l. qui superstis, de acquirenda hereditate. l. precia rerum. ad. l. Falcidiam. l. si filius. C. de bonis praeferenti. Nam cum in regno iure sanguinis succedatur, ita quod, si ultimus possessor decebat sine prole legitima, debet illi succedere proximior transuersalis, eius successio est praeferita, & necessaria. Nam licet successio iure hereditatio non excedat

excedat decimum gradum iuxta gloss. com. muniter receptam. in. s. fin. institu. de successione cognatorum. communis secundum Costa de successione regni Portugalie pag. 192. tamen in successione regni cultu iure, sanguinis succedatur, debet succedere alijs deficientibus proximior transuersalis, sine aliqua distinctione gradus, etiam si sit in centesimo gradu, qui non succeditur, ultimo possessori iure hereditario, sed iure sanguinis proueniens a primo institutore, tenet. Bal. capi. 1. cum sequentibus de pactis. l. 2. titu. 8. lib. 3. ordinamen. l. 2. titu. 16. lib. 3. recopila. tenet supra relati, & nouissime Nauarro in Apologia de redditibus ecclesiæ, quest. 1. monitorio. 71. Borgasius de irregularitate. 6. parte. capit. de voto. num. 103. Vnde quantum ad votum personale filius licet hereditatem patris capiat ad illud non tenetur, cum solum personam sequatur, ad reale vero tenetur filius: nam heres, qui solvit debita tenetur & vota realia adimplere. Cum igitur in capitulo licet de voto, illud votum esset personale, videlicet, votum peregrinationis, non poterat predictus filius regis et si in regno successisset compellit illud votum adimplere, cu obligatio illa personalis non admittit qualitatem hereditis. Et licet fateamur filium regis Vngarie heredem fuisse in regno patris, non potuit compelli ex sola hereditaria actione, qua propter necessaria fuit propria filii obligatio, quia se astrinxit votum patris adimplere, & sic transtulit in suam personam & obligationem in id ad quod non tenebat si nolle: vnde cum iam promiserit manet obligatus & ex sua persona compellitur, non ex persona patris, neque ex iure hereditario. Ex quibus liquido constat Vngarie regnum fuisse hereditarium, & de latu fuisse iure hereditario, & coactum fuisse filium ex particulari promissione, ad quam voluntariè astrinxit, quia alias, vt praedixi compelli non poterat. Pater igitur, qualiter regnum sit hereditarium & deferatur iure hereditario, licet sit individuum, quia nobilioribus legibus est diffinita, quam sint reliqua hereditates, vt constat ex l. 2. titu. 15. part. 2. Bene tamen verum est, quod aliquā de non solum in alijs regnis, verum etiam & in Hispania deferebatur regnum per electionem episcoporum in viba Romana, vel in loco, vbi rex ultimus possessor mortuus erat, & defunctus, quod & in Hispania tempore Gothorū fuit in usu per multos annos, & secula usque ad tempora Pelagij,

Pelagij, qui hæreditatio iure succedendum in regno statuit, deinde multis formis & modis succedebatur: post modum per plus res reges Hispanie iure hæreditatio relinquebatur filiis regnum, & inter filios Rex distidebat. Hodie tamen est individuum & succeditur in eo iure hæreditario, ut satis ornate hunc articulum terminauit Palacio Rubi, de retentione regni Nauarræ, & latissimè Molina de primoge. Hispano, lib. 1. cap. 2. num. 15. & curiose omnia ad lo- gium recensens Ioan. Garcia de expensis & meliorationi, ca. 16. num. 17. cum sequē.

74. Ulterius deducitur in hac materia, quod ille, qui instituit majoricatum, potest in eius fundatione imponere conditiones, quas si bi placuerit ad corroborationem & perpetuitatem ipsius majoricatus. Vnde si testator dicat, quod eo ipso, quod possessor illa bona alienauerit amittat majoricatum, vel si quid tale fecerit, vel commiserit statim illud amittat, non ex hoc fisco applicatur, sed successor statim in gradu occupat illud & in eum transit: tenet Albericus. l. 4. §. si ab ignoto, de manu missis. Peralta. l. 3. §. qui fideicommissario, num. 127. de hæredibus instituēdis. Anto. Gomez. l. 40. Tauri. num. 91. Tellus Ferdinandez. l. 27. Tauri. num. 18. Molina de primoge. lib. 4. cap. 11. num. 16. Quod ex eo fundatur nam euili- ber est licitum in cōcessione suæ rei impo- nere quam velit conditionem. l. traditionibus. C. de p̄ctis vbi Orofius. num. 3. facit Bart. doctrina in l. qui absenti. §. 1. num. 3. de adquiren. possessione. communis sente- tia secundū Rolan. à Valle consi. §. 6. nu. 11. vbi quā plurima circa dictā clausulā prohi- bitionis facta à cōstituēte majoricatu cōge- rit. Circa quam clausulam cōsideratidum est, quod licet alienatio proprie dicatur, quotiens dominium transfertur in alium. l. 1. C. de fundo dotali. l. alienatum. de verbo signifi. tamen sub prohibitione alienationis non solum dominij translationem, sed & hypothecam pignus, & seruitutem 79 prohiberi tex. in principio. l. fi. C. de rebus alienis. l. si pupillorū. §. si prator. de rebus eorum. cap. nulli. de rebus ecclesiæ. cōmu- nis secundū relatōs per Pinelū. l. 1. 3. part. num. 18. C. de bonis maternis. Couarr. lib. 2. resolutionum. ca. 16. nu. 7. Tiraquellus. 76 lib. 1. ne retractu. §. 1. glo. 14. & post leges cō- nubiales glo. 5. nu. 109. Menchaca de succe- sion. creatio. lib. 1. §. 10. nu. 72. Hippolytus Ri-

minal. in principio quibus alienare licet, vel nō. Greg. Lopez. l. 43. tit. 5. par. 5. Bal- duinus ad leges Iustinianæ. lib. 4. pag. 407. Meno. de arbitra. casu. 5. decisio. Pedamota na. 8. 5. decisio. Petrusina. 47. Duarenus in rub. de rebus ecclesiæ. Anto. Augustinus in princ. collectionū. collectione. l. Rodoanus de rebus ecclesiæ in princ. & rubr. de feudi alienatione. q. 2. Idē tractatu de immobi- liū alienatione in princ. Anto. Colunae redditibus ecclesiæ. l. p. c. 7. Quo sit, ut alienationis vetus verbū propriè sit Cuiuum Romanorū, quo cuiusq; rei alienatio perse- gta significabatur. Et sic duebus modis pro- hibebatur fieri alienatio, scilicet, per cesso- nē seu nexū, quibus modis & formis domi- niū trāserebatur perfectè, ut notat Boeri ad topica Ciceronis, & Budeus in annota- tionibus ad l. 2. de origine iuris. Hotoman de verbis iuris. verbo alienare. Sigonius. li. 1. de iure Romanorū. c. 11. Hotom, ad leges. 12. tabularū. C. de emptione & vēditione & de veteribus formulis. verbo nexus. Et de hac alienatione, quā nexus siebat loquuntur Iustinianus. l. vñica. C. de vſu capione trāsformādo: & de hac alienatione intelligitur. l. alienatū. de verbo signifi. dū loquitur de vēditione. nā in huiusmodi alienationi- bus semper imaginari vēditiones interce- debat. l. statu liberis. §. Quintus. de statu li- beris. Sic interpretatur Alciatus illā. l. in. l. alienationis de verb. signifi. Cenanus, qui sibi illū intellectū tribuit. l. 7. cōmentario rū. c. 6. nu. 1. & l. 9. c. 1. nu. 6. Ioā. Oroscius. l. iudicentū. nu. 6. de p̄ctis. Sic etiā intelli- gitur. l. fi. C. de rebus alienis. vbi sub prohi- bitione alienationis hypotheca, vel pignus cōtinetur, nō tā ex proprietate verbī, quā ex mēte prohibēti alienationē, arg. l. cum auus. de cōditio. & demōstra. Nā huiusmo- di prohibitions semper respiciunt interces- vel vtilitatē alicuius: vnde cū eius vtilitatē repugnet, non solū translatio dominij, sed & hypotheca & pignus, ideo ex mēte pro- hibētiis huiusmodi quoq; phibita cōfentur. Hinc fit, q̄ hæc alienatio, quā respicit vti- litatē alicuius, nē fiat, aliquād fit prohibi- tio à lege, vt in l. Julia. de fundo dotali. ali- quādō à iudice, vt in pdigo, licet hæc poti personalis, quā realis dicitur, is, cui bonis. de verborū oblig. Quādoq; sit per cōtractū inter viuos. l. si ita quis. §. ea lege. de verbo rū oblig. quādoq; in vltima voluntate, vti. l. filiusfamilias. §. diui. de lega. 1.

Ex qua

Ex quā resolutione deducitur, quod, vt valeat hæc prohibito alienationis à testa- tor, videlicet, ne p̄dicta bona alienetur requiritur, quod interueniat expressio cau- se & respectu alicuius personæ, veteris ve- luti, familiæ conseruandæ, quia tunc valet talis prohibito, & est seruāda dict. l. filius familias. §. diui. de leg. l. pater. §. Julianus de legatis. 3. l. Lucius. eodem. titu. l. 44. tit. 5. part. 5. Quod ea ratione fit, nam quando p̄ceptum testatoris est nudum, resolu- tur in consilium & ab inicio quo ad respe- ctum obligandi est nullum, argumento. l. 2. ff. Mandatiqua disponitur, quod consilij nulla est obligatio. Hanc rationem consti- tuit Bart. dict. l. filiusfamilias. idem. l. p̄to. §. 1. num. 5. de legatis. 2. communis secundū Alciatum responso. 65. num. 2. & 777. nu. 4. Cuiacius. l. qui Romæ. §. cohāredes. de verborum. Menchaca de successionū crea- tione. lib. 1. §. 10. num. 18. Anto. Gomez. l. 40. Tauri. num. 37. Cum igitur in prohibi- tione alienationis honorū testator non constituit causam, propter quam p̄dictam alienationem prohibet, illud fauore prohibiti videtur factum, quod nullam il- lii obligationem inducit.

Ex qua sententia infero intellectum ad tex. in l. pater filium. §. Julianus de legatis 3. inquit tex. quod testator phibuit fundū alienare, si in eo exterus fuerit hæres in li- tutus, & fuit facta hæreditis in situatio extra neo, ex quo videbatur contra testatoris vo- luntatem fuisse factam, & per consequens non valuit, tanquam prohibita alienari. Nihilominus respondet cōsultus, nihil proponi contra voluntatem defuncti qui fun- dum alienare prohibuit, si in eo exterus he- res institutus fuerit. Ad idem est tex. in l. Lucius. eod. tit. nam responde, quod in casu illius tex. fuit nudū p̄ceptū propositū, & si iudicatur prohibito alienationis facta fauore prohibiti ex voluntate testatoris, qui suo fauori reunitando, quod efficere potest & hæredem extraneum instituat, nī hil videtur fecisse contra voluntatem te- statoris.

Sed hæc resolutio maximā patitur dif- ficultate. Nam, aut prohibito fuit iusta, aut sine causa. Si fuit iusta, iam constat te- statorem voluisse valere e prohibitionem. Si sine causa, habetur pro non causa, ac si scri- pta non esset, argumento. capit. venerabili bus. §. penultimo, de sententia excomuni-

catio. lib. 6. ergo si non est causa sequitur nī hil in fauorem prohibiti auctum esse, neque tanquam cōfilium accipiendū est. Quā difficultatem mouet Loazes dict. ep̄petitio ne. l. filiusfamilias. §. diui. de legatis. 2. & Gregorius Lopez. l. 44. titu. 5. part. 5.

Quare in hoc articulo dicendum existi- mo, quod cum tam coniuncta sit & adha- reat dominio facultas & libera dispositio alienandi, & disponendi reputatur maxi- mum odium ipsis dominis liberam returni suarum dispositionem impeditre. l. 2. si quis à parente fuerit manusmissus. l. dudum. C. de contrahenda. Vnde pactum ne quis re- propriam alienare posset, non valere pro- bat tex. in l. penulti. de pactis. singulatis se- cundū Riminaldū singulari. 94. Et sic si persona adsit, cuius interessit posset pro- hibito fieri, valere non potest, argumento tex. in l. ea lege. C. de cōditione obcausam. Cum igitur legatarius dominus sit liberā alienandi facultatem restator arcere non potest sine alicuius interesse, vel causa ju- sta. Pro quo intellectu p̄dero tex. in. dict. §. diui. l. filiusfamilias. ibi. Nisi inueniat personam.

Quo sit errore lapsos fuisse Albericum & Cuma. & Bal. ibi & Alciatum responso. 50. dum existimat ad validitatem pro- hibitionis de non alienando bona per te- statorem relicta duolesse copulatiū neces- saria scilicet, vt ad sit persona, cuius respe- cti fieri prohibito, & iusta causa expresa, quia verius est vñum ex his sufficerē ad va- liditatem p̄dictæ alienationis, prohibi- tio, vel quod ad sit iusta causa alienationis prohibitionis. Sic Paulus de Castro Ias. 1. lectu. num. 8. Loazes. num. 91. dict. §. diui. Tiraquellus de vtroque retractu. l. 1. num. 30. Anto. Gomez. l. 40. Tauri. num. 38.

Ex qua resolutione deducitur ad senten- tiā glo. in l. quotiens. C. de fideicommissis. dum habet, quod si testator prohibeat tur- rim alienare, valeat alienatio, etiam si ex- triñsecus causa non appareat, sola enim qualitas rei prohibitorum prohibitionem ip- sum valere constat, & facit, quam gloss. es- se communiter approbatam tenet Anto. Menesius dict. l. quotiens, & Petrus Peralta. l. 3. §. qui fideicommissariam. num. 3. de hæredibus institu. quam glo. sic esse intelli- gendam existimo quando locus alienari prohibitus esset, ea ratione factum, vt pro- tectio familie, vel dignitas familie conser- uaretur,

uaretur, ut fuit, quos vulgo solares appella-
mus, vel solariegas casas, quia tunc cum ap-
pareat causa prohibitionis iusta, licet ex-
trinsecus non exprimatur, valida est talis
prohibitione, quae inducit tacitum fideicom-
missum inter omnes de familia. Et sic intel-
liges. l. 44. titu. 5. part. 5. ibi. [En su testa-
mento defendiendo algun home, que su ca-
stillo, o torre o casa, o viña, o otra cosa de su
heredad no lo pudiesse vender, o enagenar
mostrando alguna razon guisada porque
lo defendia nombrandola señaladamente
dixesse, no quiero quetal cosa sea enage-
nada en ninguna manera, mas q finique
siempre a mi hijo, o a mis herederos, para
que sea siempre mas honrado.] Quo fit, ve-
ti testator si impliciter dicat, quod bona illa
qua reliquerit, non alienetur, dicendo, Me-
lior filium meum, & præcipio, ut bona il-
la non alienet, talis prohibitione non exten-
dit ad nepotes, sed poterunt libere illa bo-
na nepotes alienare Bart. in. l. Lucius. §.
Sempronio. de lega. 3. idem in. l. filius fami-
lias. §. diui. de legatis. 1. vbi Alcia. num.
44. dicit communem. At vero si prohibi-
tio sit realis, & addatur causa, quia vult
testator illa bona in familia manere, tunc
non solum filii, verum etiam alij descendentes,
ad quos pertinenter hæreditas censem-
tur prohibiti: tenet Ioan. Crotus in dict. §.
diui. Couarr. lib. 3. resolutionum. cap. 5. nu-
m. 4. Molina de primoge. lib. 1. cap. 4. nu. 29.

Ex qua resolutione infertur intellectus
ad tex. in. l. pater filium. §. quindecim liber-
tis. de legatis. 3. Vbi si res fuerit prohibita
alienati extra familiam, quod si semel fue-
rit alienata per unum de familia, est effec-
ta perpetuo alienabilis. Nam intellectus
est; quod si prohibitione sit realis, veluti si te-
stator dicat, Prohibeo re vel bona aliena-
re, tunc non solum prohibetur quis aliena-
re partem suam, verum & partem alterius
de familia ab eo habitâ. Si vero prohibitione
sit personalis, si tamen ratio est generalis
quia datur causa, quia vult ut res perma-
neat in familia, tunc ad omnem partem exten-
ditur prohibitione. Unde si res vel pars per-
venit ad illum de familia per ius accrescen-
di, illa pars non potest alienari, perinde ac
si à principio suis relata: sic Docto. dñ-
to. §. quindecim. Bar. l. filius familias. §. di-
ui de lega. 1. vbi Ioan. Crotus & Ferdinandus
de Loazes.

Quæ sententia non procedet in maiori-

catibus Hispaniæ, qui cum eam habeant
naturam, ut perpetuo debeant durare ad-
mittuntur in eis etiam concepti post mor-
tem institueritis, ut per Molina, de primo-
ge. lib. 1. capit. 6. num. 49. Antonius Gó-
mez. 1. tomo resolutio. capit. 1. num. 8.
vbi tenent, & resoluunt, quod si res maio-
ratus fuerit effecta alienabilis ex facultate
regia, manet perpetuo alienabilis & libera
quo ad omnes effectus, ita quod si fuerit re-
uersa ad eundem majoratum, & eius pos-
sessorum, potest libere ab eo alienari, argu-
mento. l. cum seruus. de adimendis legatis.
Neque obstat, si objicias, quod in majorica-
tibus sit realis prohibitione, in qua non pro-
cedit tex. in dict. §. quindecim. quia loqui-
tur ille tex. quando semel fuit alienata in
aliquem de familia ex permisso testato-
ris: nostra verò assertio est, quando ex per-
missione regis alicui extraneo. Sic Molina
de primoge. lib. 4. capit. 1. num. 30. Pelaez
in titu. majoricatus. 4. part. quæst. 19. Go-
mezius. l. 40. Tauri. num. 24. Ex qua veris-
ima resolutione merito reprehæditur opini-
o Pälacij Rubios in repetitione. capitula
per vestras. §. 26. 3. notabili. dum voluit,
quod si quis instituit maioricatum & dixit,
quod volebat eius bona manere, inaliena-
bilia; & indiuisibilia penes filium primogeni-
tum, neque ulterius dixit quod prohi-
bitione finietur in personam filij primogeni-
ti, quæ sententia est falsa: nam ex hoc
quod constituit maioricatum videtur omni-
nes descendentes nominasse Greg. Lopez.
l. 2. titu. 15. part. 2. glossa. 1. Couarr. lib. 3. re-
solutionum. capit. 5. num. 2. Menchaca de
succesio. creatio. §. 26. num. 93. Molina de
primogeniis Hispanorum. lib. 1. capit. 4.
num. 13. Anto. Gomez. l. 40. Tauri. nu-
m. 64. Et sic licet secundum vnam opinionem
prohibitione alienationis duret usque ad qua-
tuor generationes, & secundum aliam opini-
onem usque ad 10. gradum, usque ad que-
durat successio, ut per Alciatum & scriben-
tes dicit. §. diui. num. 52. si tamen ex con-
iecturis constet voluisse testatorem facere
perpetuam prohibitionem illa est seruanda,
& perpetuo durabit prohibitione: tenet
Decius consi. 53. num. 4. Anto. Rubeus.
consi. 1. num. 13. Parisius consilio. 72. num.
85. lib. 4.

Quo fit, yi cum ex consuetudine Hispa-
nia in institutionibus maioricatum, vel
capellanis soleat perpetuo durare prohi-
bitione.

bitio intelligitur, & si non apponatur de
perpetuitate perpetuam fuisse prohibi-
tionem: tenet Couarr. lib. 3. resolutionum
cap. 5. numer. 4. Menejus in. l. voluntas.
numero. 25. C. de fideicommissis. Pelaez
titulo maioricatus. 2. part. quæst. 6. nume-
ro. 71. Doctores in. l. 27. Tauri. Ex qua reso-
lutione infertur interpretatio ad tex. dif-
ficilem in. l. qui solidum. §. præmium. de le-
gatis. 2. vbi si res prohibetur alienari con-
templatione familie, vel descendantium
si ultimus possessor de familia decedat si
ne liberis posse illam rem alienari tan-
quam nulli oneri subiectam: idem pro-
bat tex. in. l. cum pater. §. libertis in. fin.
de legat. 2.

Quorum iuriū argumento communi-
ter est receptum, quod si maioratus conti-
nuatur cum illa clausula, ut bona perue-
niat ad primogenitum & eius descendente-
s, ultimus possessor, si in eo expiret fa-
milia poterit ea bona alienare libere, Bur-
gos de Paz in procēdio legum Tauri. nu-
mer. 97. vel ex illis bonis nouum maiora-
tum constituere, vel nouas conditiones
imponere: tenet Peralta l. 3. §. fina. nu. 55.
de hæredibus insti.

84

Sed in hoc articulo verissima est resolu-
tio, quod si quis vocauerit impliciter fi-
lium eius primogenitum, & post illum
eius hæredes descendentes, tali casu non
consentur inclusi, neque votati transuer-
sales, quia licet dispositio fiat causa con-
seruandæ familie, vel cognationis, non
extenditur ultra personas contentas in
tali cognatione, argumento. l. quæ condi-
tio. de conditio. & demonstratio. l. mola.
in. l. si vero. §. deviro. soluto. matrimonio.
tenent plures relati per Molina de primo-
gen. lib. 1. cap. 1. num. 2. Quod intellige,
quando testator dixisset, quod volebat,
ut bona sua permanerent indiuisibilia, &
inalienabilia penes primogenitum, & eius
hæredes descendentes, cuic solum admittit-
tur, qui ex recta linea proueniunt, se-
cundum Molina, de primogeniis Hilpa-
norum. lib. 1. cap. 5. numero. 37. Si autem
testator dixit, se velle constituere maior-
icatum perpetuo duraturum, quamvis vo-
canerit primogenitum, & eius hæredes
descendentes, non censentur exclusi trans-
uer sales, nam per illam specialem nomi-
nationem non censetur restricta genera-
lis vocatio, quod ex natura ipsius maiora-

tus constat. sic Bartol. l. quæstum. 5. si quis
fundum. numero. 13. de fundo instru-
to Molina. libro. 1. de primogeniis. cap. 4. nu-
mero. 30. Gregorius Lopez. l. 2. titulo. 15.
partita. 2. & l. 2. titulo. 13. par. 3. Anto. Go-
litz. 1. 40. Tauri. num. 64.

In hactam è resolutione indistincte co-
stituo, quod si de intentione testatoris co-
stat voluisse, vt bona, qua reliquit, sit
perpetuò inalienabilia, & quoq; veniant
ad primogenitum perpetuo, tali casu ad
instar maioricatus, licet ultimus posses-
sor, licet de familia testatoris non sit, si
succedat ab intestato, non poterit illa
bona alienare, sed perpetuo manent vin-
culata omnibus qualitercunque, & quo-
modocumque in illis bonis succedenti-
bus, tenet Peralta, in. l. cum ita super-
glossa magna. de legatis. 2. & Antonius
Gomez. l. 40. numero. 47. in leges Tau-
ri. Padilla. in. l. voluntas. numero. 13. C.
de fideicommissis. Molina, de primoge-
niis. libro. 1. capit. 6. numero. 34. rejecta
opinione Alciati, & Ruini. & aliorum,
quos refert Tiraquellus. libro. 1. de retrac-
tio. §. 26. glo. 1. nu. 5.

Ex quibus omnibus illud deducitur,
quod in huiusmodi maioricatu filius
masculus & si nuptio sit, præferendus est;
foemina etiam majorat, Bal. in. l. in
multis. C. de statu hominum, quia qual-
itas sexus masculini tanquam nobilior
semper præfertur. l. final. de fide instru-
mentorum. Si tamen ex filio masculo
primogenito mortuo in vita patris su-
perstit filia foemina, illa excludit patruū.
hoc est filium secundum possessoris ma-
joricatus. nisi expreste in testamento
suis let foemina exclusa, vel institutio-
ne, quia tunc seruanda est instituentis
voluntas. Si vero solum datur, Et iu-
bep. vt haec bona semper veniant ad
filium maiorem masculum, cum ex hoc
non excludat foemina, si filia sit pos-
sessoris masculi foemina, non excludit
per patruū, hoc est, secundum fi-
lium ultimi possessoris, si ipsa à primo-
genito maiori descendat filia, tenent
plures relati per Tiraquellum. de iure
primogenitorum. quæstion. 14. numero.
4. Couarruas. in practicis. quæstionib.
capit. 38. numero. 7. Thomas Grammati-
cus decisione. 1. numero. 23. & probat ex-
prese. l. 2. titulo. 15. partita. secunda, ibi.
Hh Si el

Si el fijo varó mayor muriese antes que heredasse, si dexasse fijo, o hija, que quedase de su mujer legítima, q[ui] aquel, o aquella lo ouiese, y no otro ninguno.

Cuius sententia ratio est: nam cū hæc filia in locum patris succedit debet haberre idem ius, quod eius pater habebat, vt in Authentico de heredibus ab intestato videntibus. §. 1. & §. null. collatione. 9. Autem in successione. C. de suis & legitimis heredibus. §. sed foeminæ. Instituta de exhereditatione liberorum. I. maximum vi tium. C. de liberis præteritis. ibi. Quasi accusatores nature sunt, qui foeminas excludunt, & qui inter masculos & foeminas differentias has constituit. I. lege duodecim tabularum. C. de legitimis heredibus. Authentico de fundo. C. ad Tertullianum. ibi. Exclusa propositis omni differentia sexus. Authentico de triente, & semiss. §. consideramus, ibi. Non autem distinguemus de filiis, siue masculis, siue foeminae fint. & penultima. C. qui bonis cedere possint. I. omnes. C. de agricolis & censitis. libro. I. ibi. Sine vlo. lexus discrimine. I. omnes. §. imperator de postulando, ibi. Non tantum masculos, sed etiam foeminas. I. 2. §. 1. vnde legitimis. I. 3. titulo. 13. partita. 6. ibi. [Ganan, y heredan todos los bienes del finado, quier sean varones, quier mujeres, maguer aquél que muriosin testamento ovielle hernano, o otros parientes propinquos, de la linea de tráuesso.] Quid & Numerorum. 27. cap. comprobatur ibi. Homo cum mortuus fuerit absque filio ad filiam eius transibit hereditas: nam appellatione descendientium non solum masculi, sed & foeminae veniunt. I. final. C. de suis & legitimis heredibus. I. 1. §. generaliter. de legatis prestandis. Quod sit, vt. I. 40. Taunt, quæ de primogeniis loquitur, intelligenda veat non solum quando successor: maioricatus reliquit filium, verum quando solam filiam reliquit, succedit in maioricatu: si expresse non sit prohibita, & specifica, vt in eo non succedit foemina, sic Couar: in practicis quæ. st. onibus. c. 38. numer. 8. Andreas de Iernia. c. 1. in principio: de eo qui sibi aut heredibus suis. Pelaez tracta de maioricatu. 2. pa. q. 6. nu. 11. cum sequent. Pro quo solet ponderari. I. 7. tit. 7. lib. 5. nouæ recopilat. ibi. Hijo, o hija, & plurimis fundamentis tenet Pinellus. I. 3. numero. 26. C. de bonis maternis. Pro qua sententia facit text. in. I. pronuntiatio de verbis. signis. vbi pronuntiatio sermonis in sexu masculino ad utrumque sexum refertur, & ap-

dat foeminam, ea ratione, nam inter filias & filias nulla est constituta differentia. Authentico de heredibus ab intestato videntibus. §. 1. & §. null. collatione. 9. Autem in successione. C. de suis & legitimis heredibus. §. sed foeminæ. Instituta de exhereditatione liberorum. I. maximum vi tium. C. de liberis præteritis. ibi. Quasi accusatores nature sunt, qui foeminas excludunt, & qui inter masculos & foeminas differentias has constituit. I. lege duodecim tabularum. C. de legitimis heredibus. Authentico de fundo. C. ad Tertullianum. ibi. Exclusa propositis omni differentia sexus. Authentico de triente, & semiss. §. consideramus, ibi. Non autem distinguemus de filiis, siue masculis, siue foeminae fint. & penultima. C. qui bonis cedere possint. I. omnes. C. de agricolis & censitis. libro. I. ibi. Sine vlo. lexus discrimine. I. omnes. §. imperator de postulando, ibi. Non tantum masculos, sed etiam foeminas. I. 2. §. 1. vnde legitimis. I. 3. titulo. 13. partita. 6. ibi. [Ganan, y heredan todos los bienes del finado, quier sean varones, quier mujeres, maguer aquél que muriosin testamento ovielle hernano, o otros parientes propinquos, de la linea de tráuesso.] Quid & Numerorum. 27. cap. comprobatur ibi. Homo cum mortuus fuerit absque filio ad filiam eius transibit hereditas: nam appellatione descendientium non solum masculi, sed & foeminae veniunt. I. final. C. de suis & legitimis heredibus. I. 1. §. generaliter. de legatis prestandis. Quod sit, vt. I. 40. Taunt, quæ de primogeniis loquitur, intelligenda veat non solum quando successor: maioricatus reliquit filium, verum quando solam filiam reliquit, succedit in maioricatu: si expresse non sit prohibita, & specifica, vt in eo non succedit foemina, sic Couar: in practicis quæ. st. onibus. c. 38. numer. 8. Andreas de Iernia. c. 1. in principio: de eo qui sibi aut heredibus suis. Pelaez tracta de maioricatu. 2. pa. q. 6. nu. 11. cum sequent. Pro quo solet ponderari. I. 7. tit. 7. lib. 5. nouæ recopilat. ibi. Hijo, o hija, & plurimis fundamentis tenet Pinellus. I. 3. numero. 26. C. de bonis maternis. Pro qua sententia facit text. in. I. pronuntiatio de verbis. signis. vbi pronuntiatio sermonis in sexu masculino ad utrumque sexum refertur, & ap-

& appellatione filiorum filiæ continentur. I. si quis ita in principio: de testametaria tutela. Cum igitur in maioricabus pariter succedant masculi & foeminae, dispositio loquens in masculo est etiam deducenda ad foeminam. Quod sit, vel. I. 40. Tauriloquens in primogenitis masculis extenditur in primogenitis foeminiis, quando masculi non sunt in eodem gradu. Et sic dicebat Palacio Rubios in repetitione Rubricæ. columnæ. 404. Quod quando rex facitalicui donationem cum vinculo, vt veniat ad filium maiorem, si donatarius decedat sine filiis masculis, reliqua filia legitima, ad illam perueniet majoratus: nam in istis concessionibus favoreabilibus masculinum concipit foeminiū, nisi ex concessione principis constet de grauamine secundum Ripam responsio. 171. numero. 5. Et facit in confirmationem dictum Baldi in. I. cum accusatissimi. C. de fideicommissis, vbi tenet, quod ille, qui in institutione aliquem dilexit, videtur prædilexisse omnem eius posteritatem cuiuscumque sexus sit: nam videtur, testatorem habere & qualem affectionem ad omnes descendentes, utriusque sexus, nulla habita differentia. Quæ omnia vera intelligas, nisi foeminae sint expresse exclusæ à tali successione, vel per conjecturas à iure probatissimas, aut ex tenore maioricatus, aut ex verisimili & indubitatissima mente. constituentis maioricatum, quod secundum rationem naturalem, & experientiam & hominum naturalem desiderium, & votum alius intellectus concipiatur argumento. I. quisquis de verborum significacione. ibi. Proculus mente testans: nam tunc illa est sequenda. Ex quo eleganter dicebat Fulgosi. I. 1. C. de conditionibus insertis, quod si quis instituit filios, masculos, & filiam in re certa postea dixit, quod si quis filiorum masculorum decederet sine filiis portionem suam filiis ex eo premortuo restitueret; tunc licet illa clausula, si sine liberis comprehendat, tam masculos, quam foeminas, vt in dicta. I. si ita scriptum, de lega. 2. tamen eo casu non comprehendit foeminas, quia sic constat ex mente testatoris, qui dilexit lineam masculinam, facit. I. viua matre. §. in nepotibus. C. de bonis mater. sequitur Alexan. consilio. I. 40. lib. 2. Antonius Gomez. 3. te-

mo. resolutionum. capi. §. num. 25. Pro qua sententia facit: nam quando testator predilexit masculum vocatum, & per quem sperabat agnationem conseruare, tunc foeminae non consentur vocare, licet descendant à primo vocato, & predilecto, quod manifestè constat ex dicto. I. 40. Tauri. ibi. [Salvo si otra cosa estuiere dispuesta por el testador, y el que instituyo el mayorazgo] quia tunc censemur expresse id, quod ex eius mente colligitur: sic glo. & Doctores in. I. prætor, in principio, de noui operis enum. quæ intentio etiam colligitur, quando testator voluit, vt successor in maioricatu haberet nomen & arma institutoris, quia tunc videtur foeminas excludere, cum filie non possint parentum arma portare, vt per Cassaneum in catalogo gloriæ inuadi. I. parte conclusione. 46. fol. 15. Ripa. I. centurio. num. 164. de vulga. licet quæcum ad delationem armorum, quod impunitur possessori maioricatus, non existimo verum, cum & in Hispania foeminae succedentes in maioricabus illas portent, cum eo præcepto & instituto fundatoris nisi ex hoc expresse, vt prædicti, essent per testatorem seu fundatorem exclusæ: nam esset per quam durum excludere sibi foeminas, vbi verba testatoris cocluderetur id non petunt, tenet Socinus cōsi. 23. n. 43. lib. 1. Pinel. I. 3. de bon. mater. n. 27. Nā & si principalis intēto cōstitutis maioricatu ea sit, vt familia cōseruetur, & vt descendentes maiorū factis ad similia, vel maiora facta aspirēt, vt eorū sit perpetua & immortalis fama arg. tex. in. I. more maiorū de iuri: omniū iudicū. quæ omnia melius in masculis, quæ in foeminiis cōseruantur. Bal. in. I. 1. C. quidam non petitiū partes. hoc procedit quidam expelle cōstat in institutione, vel fundatione maioricatus, vel ex verisimilibus cōiecturis, vt prædictū est, alias enim foemina ab huiusmodi successo. non excluditur, tenet Gomez. Arias. I. 271. Tauri. n. 59. Tellus Ferdi. ibi. n. 17. Quid & ex eo fudatur, nā de iure proximiōres remotioribus præferuntur in successione, sive masculi sint, siue foeminae. I. 2. §. hæreditatis de suis & legitimis heredib. §. plures. Inst. de leg. I. 1. §. gradatia, ff. vnde cognati. Maxime, quia mulieres non minus laudabiles sunt, quæ masculi, vt de earū virtutib. plurima cōgesit Plutar. in lib. nūcupato, mulierū virtutes, & Tiraquellus de. I. 1. 40. lib. 2. Antonius Gomez. 3. te-

coniugalibus. lib. 9. glo. 1. nu. 229. & 1. i. n. 88
et fol. 18. Tunc enim foemina excluditur
per masculum quando masculus est in eo
dem gradu, non vero quando est in remo-
tiori. Tenet Ancharrantis consil. 139. & ad
ivramq; partem latissime Franciscus Cur-
tius in tracta. feudorum. 3. part. num. 17.
Alias enim si foemina & masculus sint in
eodem gradu, licet foemina sit ætate gran-
dior, & licet testator in testamento dicat
aliam aor de mis hijos, si filius post filiam
nascatur, ille præfertur in maioricatu, nam
in pari gradu masculus excludit foemina
etiam maiores utate. Alexander consil.
139. num. 3. lib. 1. Guillelmus Benedictus.
cap. Raymuntius, verbo eodem testamen-
to. cl. 1. num. 173.

Quo fit, vt licet propter defectum mas-
culi succedat foemina in maioricatu, &
haec foemina habeat filiam & filium, licet
filia sit Grandior ætate, succedet masculu-
lus: tenet Præpositus. cap. 1. n. 3. de eo, qui
sibi aut hereditibus suis, & Angelus. consil.
10. 121. quia licet talis filius descedat ex
radice infesta, puta foemina, tamen habi-
to respectu ad primam stirpem, non inu-
rat sexum suum masculum. Pro qua sen-
tentia est text. in. 1. si instituta. in. 1. patet
filium in. 1. si quis de inofficio teſta-
mento. Faciunt adducta per Antonium
Menéſium in Rubrica de fideicommissis,
num. 9. & facit exp̄textus text. in. 1. 7. titu.
15. part. 6. ibi. [No las detiene el otro en las
el varon, o alguno de los varones. De quo
articulo agit eleganter Albertus Bruniſ
tracta de statutis excludentibus foeminas
artic. 8. q. 22. Cœnat. lib. 2. resolutionum. ca.
18. num. 1. Ex quo nomine, quod si sit ex-
clusa foemina à maioricatu, etiam eius fi-
lii tanquam ex radice infecta sunt exclu-
si in perpetuum tenet Bart. in. 1. liberoru.
de verbor. signif. num. 14. Pinellus. l. 3. C.
de bonis maternis. 1. par. n. 19. Rubrica de
hered. instituti. num. 125.

Vltimo tamen pro complemento hu-
ius glossæ videntur est illud, quod De-
torum animosque in hodiernum diem
cruicatos retinet, vtrum bona maioricatus
quæ alienari prohibita sunt, præscribi pos-
sint. Et Bart. quem Alexander sequitur. 1. fi
lius familias. 5. diui. de legat. 1. tenet Vale-
re huiusmodi præscriptionem, vbi pro
hac opinione adducit iura pro qua etiam
facit. 1. qui heredi. 5. si pars. de conditioni-

bus, & demonstratio. vbi inquit Cœnitus
rem legatam vſu capi posse.
Secundo facit: nam omnes de familiâ
permittendo præscribi bona maioricatus
alienare videntur. I. alienationis verbo. de
verborum signif. sed eorum consensu va-
let alienatio. I. omnes. C. de fideicommissis:
ergo præscriptio in bonis maioricatus va-
lere debet.

Sed contraria sententia tenenda est, imo
quod in bonis maioricatus non procedat
longi temporis præscriptio: tenuit idem
Bart. sibi contrarius in. 1. vbi lex. de vſu capi.
sequitur Iaso secunda lectura. n. 156.
Ripa. num. 13. Crotus. n. 138. dicto. 5. diui.
Communis secundum Pinellū in Authe-
niſi tricentiale. C. de bonis maternis. Tira-
quellus de primog. q. 30. Molina de His-
panorum primog. lib. 4. cap. 10. Antonius
Go. 1. 40. Tauri. n. 90. Pelaez de maioricatu.
4. part. quest. 21. Xuarrez allegatione. 3.
Antonius Gabriel. libro. 5. communium
opiniorum tit. de præscriptio. conclus. 13.
Pro qua sententia facit text. in. 1. 5. si au-
tem. C. communia de legatis. vbi probatur
res legatas, vel fideicommissio subiectas, ne
que vſu capi, neque longo tempore præscri-
bi posse.

Secundopro hac communis opinione facit:
nam contra impeditum non currit præscri-
ptio. 1. in fine. C. de annuali exceptione.
sed successores in maioricatu antequam posse
for decedat, & fideicommissio dies, accedat
agere non possunt: ergo neq; præscriptio
contra eos currere poterit. Ficit præteca;
nam vſu capio sine titulo non potest pro-
cedere. 1. nulli. C. de reiuen. 1. neq; diuitia.
C. de longi tempo. præscriptione. sed prohi-
bitio alienationis in bonis fideicommissio
subiectis afficit titulum: ergo præscriptio
tanquam titulo deficiente in prædictis bo-
nis non valet. Et tenendo hanc partem ta-
quam verissimam, non obstat tex. que pro sua
parte & opinione adducit Bart. in. 1. qui he-
redi. 5. si pars. Nam reiecit varijs interpre-
tationibus respondeo, quod ibi res legata
sunt vſu capta viuente testatore, quod ex eo
patet, quia alias non dubitaretur vtrum pro
parte esset parentū cōditioni, vel no, cum
heres, qui alienauit, si post mortem testa-
toris coēpta fuisset vſu capio, vel hereditate
gligetur adimplera, teneatur ad partis vſu
capre estimatione. I. si fundū perfidecom-
missum. in principio. de condit & demosta-

Vnde cum integrum legatum acciperet
in solidum conditioni parere deberet: sed
cum pars rei legata à testatore alienata, &
eo viuente fuerit vſu capta, si cut pro parte
reuocasse legatum videtur iuxta. I. Fidei-
cōmissa. 5. si rem de legat. 3. ita etiā ex sen-
tentia testa. obligatio conditionis adim-
plenda reuocata videtur.

Ex qua sententia deducitur, quod licet
bona maioricatus post mortem institutoris
alienari vel vſu capi non possint, eo tamē
viente, sicuti recte alienantur, recte præ-
scribuntur. imo coēpta præscriptione in
vita institutoris, potest post eius morte si
nisi, arg. 1. fundū de fundo dotali. Bal. 1.
1. nu. 19. C. de seruis fugitiis. Parisius. ca.
cum nō liceat de præscriptio. Molina, de
primogeniis Hispa. lib. 4. c. 10.

Quæ sententia vera intelligitur in præ-
scriptione longi temporis, fecus vero in
longissima præscriptione: tenet Balbus 93
de præscriptionibus. 5. par. secundā partis
q. 9. quia in præscriptione longi tempo-
ris titulus requiritur, & tamē quādo lex
resistit alienationi titulus est nullus. c. ad
decimas. de restitutione. spo. lib. 6. At ve-
ro in præscriptione longissima fecus est,
cum titulus non requirat. 1. sicut C. de præ-
scriptione. 30. vel. 40. annorum notatur
in. 1. fi. C. de edicto Diu. Adriani. & sic te-
net Bal. Nouellus. de dote. 2. par. verificu-
lo. primo. fudit. & Ioan. Igneus. in. 1. dudu.
C. de contrahenda emptione. Bertrandus
consil. 115. nu. 34. lib. 1.

Contraria tamen sententia, imo quod
etiam in præscriptione longissima præ-
dicta prohibito in maioricatus exten-
datur, vt præscribi non possint eius bo-
naperalium in præjudicium descenden-
tiū & vocatorum ad illum, tenet Parisius.
c. cum non liceat de præscriptio. nu. 17.
Philippus Corneus consil. 117. n. 5. libr. 1.
Carolus Ruinus. consil. 41. n. 26. lib. 1.

Sed in hac varietate & perplexitate scri-
bentium dicendum existimo, nihil refer-
re in proposito casu, an agatur de præscri-
ptione longissima, vel de longa præscri-
ptione. Nāli quāramus an currat præscri-
ptio contra eum, contra quem coēpta fuit
tunc longi temporis præscriptio sufficiēs
est, quanto magis si sit longissima. An ve-
ro agimus de eo casu, videlicet, si talis præ-
scriptio noceat successoribus in maioricatu
& tunc indistincte tenēdū est nullā præ-

scriptionē neq; longissimā procedere pos-
se aduersus successores, qui ante dīc fidei-
cōmissum succēdentē erant impediti
agere: sic Greg. Lop. 1. 10. tit. 26. p. 4. in glo-
verbo, ni le empesce. Ant. Gabr. dict. con-
clusio. 13. Molina & Pelaez vbi supra,
licet contraria opinionē in longissima
præscriptione tenet & defendat pluri-
mis fundamentis Pinellus Authent. nisi
tricennale. C. de bonis maternis. n. 55. & Cor-
neus cōsi. 304. n. 21. li. 3. Quorum argumē-
tis satisfacit Menchaca. de successio. creat.
lib. 3. 9. 26. n. 131. Quæ sententia planè con-
uincit ex text. in dict. 5. si autem vbi
generaliter & indistincte dicitur fideicom-
missum adueniente die fideicommissi
rem vendicare posse, nullum obstaculum
illi opponendo: quibus verbis omnis præ-
scriptio etiam longissima excluditur arg.
1. 1. 5. & generaliter de legat. præstan.

Quæ omnia nou procedent in præseri-
ptione immemoriali, quæ omnibus suc-
cessionibus nocet, vt resoluunt Xuarrez,
Molina, Gregor. Lopez vbi supra. quia
ex tanto tempore præsumuntur omnia
solemniter acta, & sic omnia necessaria ad
talem alienationem interueniē. 1. 3. 6. du-
ctus aquæ. de aqua quotidiana & aestua.
cap. peruenit. de emptio. & venditio. quia
immemorialis præscriptio habet vim ti-
tuli & priuilegi. capit. super quibusdam.
5. præterea, de verborum significatione.
In tantum, quod si per tempus longissi-
mum aliqua res maioricatus sit alienata
præsumitur & regiam facultatem in tali
alienatione interueniē, quæ ad eius vali-
ditatem erat necessaria: tenet Matthēus de
Afflictis. ca. imperiale. nu. 27. de prohibi-
ta feu. alienatione. Et hæc tanquam ad
prædictam resolutionem.

Sed, vt nihil, quod ad nostri instituti
progressum sit necessarium, omitta-
mus, videndum est, vtrum si Rex faciat
alicui donationem alicuius officij pro-
fe & suis filiis, & descendantibus, vtrum
filia, quæ succedit post aliquod tem-
pus possessori vltimo illius officij, veniat
nominata & succedat in illo. Et vt hec
sententia apertius intelligatur videba-
tur dicendum, quod filia succedat in
dicto officio: nam cum hoc fuerit be-
neſium principis, videbatur esse la-
tissime interpretandum, & tam ad fi-
lios, quam ad filias extendendum iuxta
H h 3 vulga-

vulgarem regulam, priuilegium, de regulis iuris, libr. 6. Pinellus in Rubrica. C. de rescindenda ventione. i. par. c. 2. nu. 10. & Franciscus Sarmiento, libr. 1. selectarum cap. 8. num. 15. eum sequentibus.

Nihilo minus tamen tenenda est distin^{tio}, quod aut illud officium est talis conditionis, & naturae, quod non conuenit mulieri, neq; per illam exerceri potest, talis casu ex intentione verisimili co^ccedentis constat apertissimis conjecturis, ut ad foeminae non pertueriat: tunc licet dicat in privilegio, sibi & suis descendentibus, non verificatur in foemina, quia est incapax ad illud officium, & non ad illam fuit mens principis illud priuilegium extendere. Maxime si talis filia contrahat matrimonium: quia tunc familia cessat in ea, neq; est de generis, sed est finis familie sue. I. pronuntiatio. §. fin. de verbo signif. i. Instituta de legitima agnitorum tutela. Quia ratio ne filia non vtitur illo priuilegio, neque in illa verificatur: tenet Barto. I. quotiens. num. 2. C. de priuilegijs scholarium. libr. 12. sequitur Romanus. I. r. in principio. ad Syllaniam. Idem in. l. cum quadam puella de iurisdictione omnium iudi. Decius cō filio. 223. & ali, quos refert Ioann. Rojas, in epitome successio. c. 3. num. 21. & 22. quod est singulare pro lite, quam hæc nostra Achademia habuit cum quodam Feliciano de Fries nobili huius ciuitatis, circa secretariam eiusdem vniuersitatis, quæ per multos annos durauit lis & fuit condemnatus per Cancellariam regiam prædictus Felicianus, & consequenter fuit aduersus illum executoria, & retinet ex nunc pacifice vniuersitas prædictum officium. Cuius progressus quia est singularis paucis narrabo, præcipue cūm ad nostram vniuersitate pertineat, & de eius origine scholastici, qui finem viderunt, scire desiderant. Euenit quod Rex Enricus cuidam nobili Salmantino concessit pædictam secretariam pro se & suis descendentibus, cum iste filios non relinqueret, masculos reliquit quandam filiam nomine Donna Toda de Aragon, quam maritauit cum Doctore Francisco de Fries, cathedralico primario iuris ciuilis, & ei dedit in dotem dictam secretariam. Ipse verò Doctor forte cum sciret, quod in filia nupta eius vxore finiebatur descendētia, petijt & supplicauit Regi Christia-

nissimo Ferdinandō, vt sibi illud officium concederet durante termino vita^e sua; quod officium habuit totum illud tempus, quo mediante inuictissimus Carolus Quintus Imperator vendidit illud post vitam Doctoris vniuersitati, pro tribus mille aureis, & sic post obitum dicti Doctoris dicta vniuersitas persicis ministros per tempus. 40. annorum inserviuit. Et dictus Felicianus petebat & dicebat non potuisse Imperatorem in prædicium suæ familie illud officium vniuersitati vendere, non considerans foeminam illius esse incapax, & quod intentio co^ccedentis non fuit illud ad incapacem pertinere ex supra resolutis.

G L O S S A V I G E - sima principalis, de exhæredatione & præteritio- ne filiorum.

S V . M M . 4 R I P M .

- 1 Explicantur DD. qui hanc tractant materiaem.
- 2 Declarat^r qualiter olim parentes habebant potestem in filios.
- 3 Exhæredationis definitio.
- 4 Traduntur rationes, proprie^t quæ constat necessarium esse, vt extraneus vel alius instituatur, quod prius filius exhæredetur.
- 5 Duo insolidū nō possunt esse domini eiusdem rei.
- 6 Qualiter illa potestas, quam patres habebant in filios fuit paulatim sublata, & diminuta.
- 7 Cum filius respectu marris non habeat suitatem, neq; dominij continuatione non requiritur forma, vt ex hæredetur ad hoc vt alius instituatur.
- 8 Cum in filia non constat conservatio familie, etiam si maior natus sit, & filius masculus minor preferetur filius in maioricatu.
- 9 Nepos cum non habeat tam efficacem, sicut habet filias, & si non exhæredaretur valebat testamento aui.
- 10 Attento iure communi nepos non excludebat filium secundum aui à successione primogeniti secus aucto^r iure nostro regio.
- 11 In suis aut detur hereditas, expenditur communis contra communem.
- 12 Postquam hereditas est adita & apprehensa possessione iam non dicitur hereditas, & sic si cadet ab ea non potest heres agere petitione hereditatis, sed

- sed alio remedio.
- 33 In casu non datur hereditas iacens propter representationem & continuationem dominij inter patrem, & filium.
- 34 Exhæredatio debet fieri nominatim per nomen proprium & cognomen, ita ut aperi^t secerri possit.
- 35 In codicillis potest testator declarare personam in testamento exhæredatam, si erat dubia vel ambigua.
- 36 Expenditur. I. 2. de liberis, & posthumi.
- 37 Verba indefinita quando possunt in uno testificari habentur tanquam verba specialia.
- 38 Indefinita equipollit vniuersali.
- 39 Lex ex equitate aliquid inducens, potest ex ea de aequitatis ratione inducere contrarium.
- 40 Generalis exhæredatio filiorum, quando sunt plures, quam duo non valent.
- 41 Quarauis ex causa inserita in exhæredatione potest constare de quo senserit testator, si expresse non nominetur non valet exhæredatio.
- 42 An sit iusta causa exhæredandi filium institutæ ecclesiæ.
- 43 Explicatur. c. quicquid, x. q. 4.
- 44 A Equitas scripta praferatur rigori scripto.
- 45 Eleemosyna neq; legatum quantumcumque, pium non debet fieri de legitima filij.
- 46 Filius tanquam creditor patri respectu sue legitime revocare potest male alienata per patrem in prædictum legitimam filij.
- 47 In augmento, quod excedit & superat filij legitima bene potest legatum relinquere ecclesiæ.
- 48 Verum sicuti in foro exteriori valet pupillaris substitutio exclusa matre, sic in anima indicio obtineat firmatatem, communis contra alteram cōmunem expeditur.
- 49 Explicatur. I. his verbis. §. 1. de hereditate instituendis.
- 50 Idem in predicto casu, q; disponitur in filio, idem in patre, vt non possit exhæredari ecclesia herede instituta dicendum est.
- 51 Verum posuit pater relinquere filio legitimam titula legati ecclesia herede instituta, communis contra communem.
- 52 Filius ita debet institui, vel exhæredari, quod non possit dari casus, in quo reperiatur expressus.
- 53 Si exhæredatio ita sit concepta, sub tali condicione, vt nullo casu reperiatur præteritus, valet testamentum, vel quando sub contrarijs conditionibus fiat exhæredatio: nam licet sit conditionalis, quia nullo casu reperiatur exhæredatus valet.
- 54 Expenditur. I. si filius à patre. de liberis, & posthuminis.
- 55 Causa principalis, propter quam potest filius exhæredari, est propter ingratitudinem commissam in patrem.
- 56 Donatio propter ingratitudinem illius, cui facta est, potest renunciari per donatorem.
- 57 Plurima mala quæ ob ingratitudinem causantur, ex verum filius posuit priuati maioricatu.
- 58 Causa ingratitudinis est exprimenda per patrem in testamento, vt valeat exhæredatio, & probari per hæredem scriptum deberet.
- 59 Esti^s testator locū seu repūs cōmissa ingratitudinis nō exprimat, hæres tamen adhuc probandum tenetur.
- 60 Licet testator plures causas ingratitudinis exprimat, sufficit heredi vna probare sufficientem.
- 61 Expenditur. I. filius. de condicio. institutio.
- 62 Qua ratione filius posuit institui subconditione post mortem, & exhæredatio subconditione patestat.

- 62 Quamvis heres probet causam legitimam ingratitudinis, si testator illam in testamento non expressit non valeat exheredationem tenet communis, contra nonnullos Doct.
- 63 Pro testatore presumitur iustum esse causam, & veram propter quem filium exheredatur, nisi contra eum filius exheredatus probet:
- 64 Vtrum per ingressum religionis collatur virium successoris editio, hoc est si nepos qui patris loco successit si exheredetur ab uno posse prædictam querelam incensare.
- 65 Defendit Gratianus ab impugnatione Alciatii.
- 66 Expenditur l. 49. Tanti de filia contrahente sine licentia patris, an possit exheredari.
- 67 Ex eisdem causis, quibus filia potest exheredari ex eisdem nos denegari.
- 78 Cum consuli non possent, II. Romanorum corriger, singulare remedium praetererunt filii exhereditatis contra testamentum patris.
- 79 Expenditur l. 2. de inofficio. & l. nam & bis. §. fin. cod. tit. & l. Papinianus. §. quis post rem. eo. 101 Requista necessaria explicantur, ut nepoti possit competere querela.
- 80 Querela inofficioi presupponit testamenti validitatem.
- 81 Qui proprii insani dicantur.
- 82 Qui contra charitatem pacernam facit, insanus indicatur.
- 83 Vtrum si pater relinquit filio quartam portionem debitam venientibus ab intestato, excludatur à querela.
- 84 Præcipuum quod filius in querela intendit probare, est se gratum & debitum obsequium praestitum parentibus.
- 85 Explicatur l. Papinianus. de inofficio. in versu. 106 Testamentum in quo filius est præteritus, est nullum, ipsius enim iniuria est.
- 86 Querela inofficioi olim apud centum viros, hoc est apud illos centum iudices per magistratum Romanum positos.
- 87 Expenditur l. si pars iudicium. l. Titia. l. qui repudiantis, de inofficio. l. cum filius. versiculo, iudicum. de legatis. 2.
- 88 Querela inofficioi bodei apud iudicem hereditatis proponitur.
- 89 Licet hereditatis petitio solum detur contra possidentem titulo pro herede, vel pro possesso, tamen quia querela inofficioi reducitur ad causam intestati potest filius exheredatus contra fideicommissarium agere hereditatis.
- 90 Quid proprii sit querela inofficioi testamenti.
- 91 Expenditur l. i. C. de inofficio testamento.
- 92 Iure noniori attento, iure Authentorum, & rei juriū querela sed solare rescinditur hereditas intitutio.
- 93 Expenditur Authentica excusa. C. de liberis præ-
- teri. l. 11. tit. 7. l. si. tit. 8. par. 6. 102 Expenditur l. 4. Tanti circa meliorationem tereti & quinti, quod licet hereditis scripti instruatio rescindatur per exheredationem filii adtraquarum adiutorium & quintum conservetur testamentum.
- 95 Vtrum in querela inofficioi testamenti sit locutus successoris editio, hoc est si nepos qui patris loco successit si exheredetur ab uno posse prædictam querelam incensare.
- 96 Expenditur l. si quis filium. C. de inofficio testamento.
- 97 Explicatur l. de inofficio. l. 3. §. si emancipatus de contra tabulas.
- 98 Expenditur l. si pater filii de inofficio.
- 99 Expenditur l. si quis filium. C. de inofficio. in illo verbi, omne adiutorium neporem dereliquit.
- 100 Successorum editum non habet locum, nisi in reiam delata, & in iure iam nato.
- 101 Requista necessaria explicantur, ut nepoti possit competere querela.
- 102 si filius exheredatur & nepos instituatur, nepos efficitur suus heres sine nulla adiunctione.
- 103 Si pater & filius exheredatus simul decedant, & nepos ex filio repertatur præteritus, possit ne rum pere testamentum ani.
- 104 Quando sumus in legis dispositione præsumitur, quando pater & filius in aliquo periculo decesserunt, filium superinxisse patri.
- 105 Et si iure digestorum querela non preparata, non transmittetur ad heredes, hodie tamen bene transmittitur.
- 106 Testamentum in quo filius est præteritus, est nullum, etiam si filius viro patre deredat.
- 107 Exhereditatio in iure tripliciter consideratur.
- 108 Quid sit præteritus filii explicatur.
- 109 Præteritus non est propriè exhereditatio formalis, sed tacita.
- 110 Quemadmodum per exheredationem expressam redditur testamentum nullum, sic & per testam scripti proponitur.
- 111 Filius præteritus habet bonorum possessionem contra tabulas: & qualiter illi concedatur hac bonorum possessio, explicatur.
- 112 Expenditur l. i. de bonorum possessione secundum tabulas.
- 113 Verus sensus ad l. quod vulgo de contra tabulas.
- 114 Effectus maximus qui causatur, ut detur filio bonorum possessio contra tabulas.
- 115 Interpretatur l. si filius de liberis & posthumis, & libac consultissima, §. si quis autem de testamento.

- 116 Expenditur datio propter quam præteritus matris habetur pro exhereditatione facta a patre.
- 117 Filius à matre præterito, non datur querela, sed ius discendi nullum.
- 118 Agnationale postulum rumpitur testamentum matris, sicuti rumpitur testamenrum patris.
- 119 Testamentum, in quo filius præteritus est, si nullum ipso iure, an vero veniat annullandum per sentiam:
- Iren desheredo a mi hijo Pedro, &c. ein Stituyo a Martin por mi heredero. &c.
- Irca. huius gloss. interpretationem videndum est de materia exhereditationis, & præteritionis. Et circa primum inquirendum est, quid sit exhereditatio. Secundo quod remedium competit filio exheredato. Tertio à quo debet hereditatem petere: quo ad materiam præteritionis ead. sunt inuestiganda.
- 1 Quantum ad primum de materia exhereditationis filiorum tradunt Doctores in l. filio præterito, de iniusto rupto. Doctores in Authenti. ex causa. C. de liberis præteritis. Alexa. in Authenti. non licet. C. eod. titu. Doctores in l. filius familias, de liberis, & posthumis, & in l. maximum vitiū, de liberis præteritis. Viglius in principio. Instituta. de hereditate liberorum & Doctores in l. 3. C. de liberis præteritis. Galiauia, Ioannes Crotus, & repetentes. l. Gallus. §. & quid si tantum, vbi Costa. 3. par. num. 737. & relati per Tiraquellum de retractu linagie. §. 1. gloss. 8. num. 38. Couarr. capi. Raynuntius. nu. 22. Cuiatius. lib. 9. observationum. c. 13. Conanus. lib. 3. comme. c. 13. num. 5. & 14. num. 6.
- Guillerminus Benedictus. c. Raynuntius, verbo in eod. testamento el. 2. de testamēti numero. 19. Mencha. de successionum creatione. §. 20. Mantica. de coniecturata mente testatoris. lib. 4. titu. 11.
- Sed in hac materia illud aduertere oportet, quod patres habebant olim in filios vita, & necis potestate, veluti dominus in seruum. l. fin. C. de patria potestate, ex. l. Romuli. quam refert. Dionysius lib. 2. declarationum. Corrasius. l. 2. §. postea aucta. num. 17. de origine iuris. Rebardus ad. ll. 12. tabularum. ca. 13. Otomanus. ad eas. d. ll. pagina. 85. Pinelus. 2. par. rubrice de bonis occidendi, & exheredandi, & abdicandi, à

se filios: & quia sepe patres illa potestate abutebantur atrocitas illa, & potestas fuit paulatim illis sublata, vt constat ex. l. diuinus Adrianus, ad. I. Pompeiam. de paricidij. s. l. 3. C. de patria potestate. Et sic potestas etiam illa exheredandi filios magna ex parte fuit diminuta, & vsu, & coniue, tudine populi introducta, vt non ita liberare, & absq; ratione, vel causa filius posset exheredari a patre: quod si absq; causa id factum esset remedium filijs exhereditatis a iure traditum fuit. Quod: vt inferius in. 2. atti. videbimus, postea leges, que de filiorum exheredatione tractauerunt: pro forma introduxerunt, filium suum hereditem in stitui, vel exheredari debere. l. inter cetera, de liberis, & posthumis: qua forma non seruata testamentum erat ipso iure nullum. Quam formam lex introduxit propter suitatem, & dominium, quod filius viuo patre habet ne tenere, & sine causa dominio illo priuetur, alio ad ipsum admissio. l. cum ratio de bonis damnatorum. Et hac de causa dicitur exhereditatio extra hereditatem patris ponere quae fieri non potest sine causa & ratione, non ex sola patris voluntate, vt aliis in dominium, quod si filius ex potentia suitatis habet in continuatione bonorum patris: itaq; filius admittatur excludendo filium.

Quod fit, quod cum filius emancipatus, & filii respectu matris, non habeat suitatem, neq; dominij continuationem sicut in bonis patris, non est in eis pro forma, introductum, vt sit necessaria institutio vel exhereditatio: sic tenet Ioannes Corraeus. l. fin. num. 20. C. de liberis præteritis, plures relati a Cottano. lib. 10. commenta. capi. 2. in principio, in filia vero & nepote hæc obseruatio remissa est. Nam & si præteriti sint, vel exhereditati non rumpunt testame tum: neq; habent ius dicendi nullum: quod de iure communi erat dispositum, vt per Iustinianum in principio de exhereditatione liberorum: quia in nepote non siebat, dominij continuatio, quod maxime in Hispania obseruari videmus in primogeniis, in quibus ex dispositione testatoris, & ins titutoris majoricatus debeat succedere majoratu: tamen si filius adsit, etiæ si minor sit, & filia maior succedit filius exclusa filia major: tenet Couarr. libri. 3. resolutio num. capitu. 5. nume. 5. Grego. Lopez. l. 3. titu. 13. par. 6. Anton. Gomez. l. 40. Tauri-

num. 62. ea ratione: quia in filiabus non conficit conseruatio familie paternæ & in stitutoris, ob quam successio eius defertur, vt in. l. liberorum, de ver. signifi. Sic etiam in successione respectu nobilitatis, dicendum est, vt ita in filia non conficit, vt ad filios eius transeat, cum respectu filii nobilitas sit ad omnes filios ex eo descendentes transmissibilis. Bart. l. exemplo. C. de decurionibus, lib. 10. Bal. in. l. fin. C. de servis fugitiis. Selua de beneficio. 3. part. q. 7. Ioannes Licirier, de primogenit. quest. 12. lib. 2. nume. 29. Grego. Lopez per text. ibi. l. 3. tit. 21. par. 2.

Tertio deducitur, quod cum in nepote non sit ita efficax suitas, sicut in filio tres venditiones & duas manumissiones ius requereret, in nepote una manumissionem, hoc est, una emancipatione suitas tollebatur & admebatur. l. fin. C. de ad optio. §. præterea, vbi tradit. Theophilus. Instituta quibus modis ius patriæ potestatis soluitur. Caius libr. 1. institutionum. titulo. 6. Vlpianus in fragmentis. titulo. 10. Otomanus ad. II. 12. tabularum. folio. 80. Dicendum est, quod cum nepos non habeat ita efficax ius ad succedendum sicut filius eius, præteritio non annullat testamentum. l. certum. §. filia, de iniusto rupto Costa. 3. par. nume. 26. &c. 1. par. nume. 3. verb. in re certa. & lib. 2. selectarum capi. 1. colum. 2. Cuiacius in. l. 1. de liberis, & posthu. & in notis ad Vlpianum. titulo. 23. Menchaca de successio creatione. lib. 3. §. 10. num. 221. & §. 20. num. 5.

Hinc etiam deducitur, quod licet nepos sit procreatus a filio maiori primogenito successoris majoricatus, & sic hac ratione videretur ius primogeniture in ipsum transmittere, vt in Authen. de hereditatis ab intestato. §. si igitur secundo ibi. Si cut pater eius præponeretur collatione. 6. l. cum auus, de conditio. & demonstrata men, quia talis nepos non habebat ita efficax ius ad succedendum; sicut filius secundo genitus excluditur nepos a secundo filio genito, argumento. l. 1. §. si im puberi, de collatione bonorum. l. cum pater. §. hereditatem, de lega. 2. l. ex facto. §. si quis. l. autem, ad senatus Consultum Trebellian. Afflictis in. capitulo. 1. nume. 54. de natura feudi. in. vñibus feudorum. Ioannes Faber in. §. scelerum. Institu. de hereditate, quæ ab intestato deferuntur Pe-

rta in rubrica. numero. 126. de hereditibus instituend. Costa de successione Regni, pagina. 197. resoluit Anton. Gama de citione. 317. Quæ sententia licet attenta dispositione iuris communis, sit verissima, vt in gloss. de maioricatu latissime interpretatur, tamen attento iure. Regio, iam hodie in hoc regno stant. l. fauente ne poti, vt sit suus heres in maioricatu deficiente patruo, & excluso patruo; hoc est, secundo filio genito. l. 2. titulo. 15. part. 2. l. 40. Tauri vbi Anto. Gomez & Tellus Fernandez. Tiraque, de primege. ni. quest. 40. Molina de primogeniis. Hispanorū lib. 3. c. 6. Costa de successione Regni. 2. & ultima parte. Iacobus à Saa intrat. de pattruo, & nepote. Hinc etiæ deducitur, quod cum in filio continetur dominium, ita, vt inter mortem patris, & existentiam sui heredis non datur medium tempus, argumento. l. 1. §. qui sunt in poteestate. ff. ad Tertulianum gloss. in. l. si. alienum. §. in extraneis, de hereditibus instituendis. Bart. in. l. hec conditio. ff. de conditio. institutionū, quia patris & filij una censemur persona. l. fin. C. de impuberum, & alijs. Et sic requiritur, quod vt alius admittatur, prius filius secundum iuris dispositionem exhereditetur, ne ex continuatione dominij filio contravoluntate patris ius queratur. Bart. in. l. in suis, de liberis & posthu. Iason. l. si filius, qui in poteestate. nume. 16. de liberis, & posthumis.

Hinc fit, quod in suis non datur hereditas, quia mortuo patre efficitur suus. l. in suis de liberis, & posthumis. l. quisitū. §. 1. de legatis. l. l. si post mortem. eod. tit. Et sic dicebat, glo. in. l. cu hereditas. in glo. penultima. C. de positio, quod ex eo in suis non datur hereditas, quia tanquam domina, defunctū representat: quæ esse cōmūnem sententiam tenet Iaso. in rubri. de acquiren. hæreditate. Ex aduerso tamen, immo, quod in suis detur hereditas tenet Bald. in. l. potuit. C. de iure delibera. n. 14. per text. in. l. quia plementum, ff. de positio. alias. ff. pro socio & §. in testatorum. Institut. de hereditatis quæ ab intestato deferuntur. Sed in hoc articulo sit resolutio, quod quatenus hereditas representat illa ficta personā inter patrem & filium, non datur in suis hereditas, sed quatenus significat patrimonium defuncti, etiæ datur in suis hereditas, quia ipsi datur hereditatis petitio. l. 3. de petitione hereditatis, Pi-

nelus. l. 1. 2. part. h. 39. C. de bonis maternis.

Quod fit, vt postquam hereditas est adita, & apprehensa possessio rerum hereditariorum, non dicuntur res amplius hereditarie, ita vt si heres cadat ab illatum possessione, non potest pro illis agere petitione hereditatis, sed rei vindicatione, vel alio remedio. gloss. in. l. 1. & fin. de fideicommissa hereditate. gloss. fin. c. 1. de confessi, lib. 6. Tiraquellus, de motte. 7. declatione prime partis. nunt. 4. Anton. Gomez. l. 45. Tauri, verb. 164.

Deducitur etiæ ex supra dictis quod que admodum in suis non datur hereditas iactis propter continuationem, quæ est inter parentem, & filium, gloss. l. cum hereditas. C. de positio, Iaso. num. 10. d. l. in suis. & in. l. 3. ff. ad Syllarianum, per tex. in. d. l. in suis, verbo, continuationem, & in. l. c. 1. ratio de bonis damnatorum in hereditate iacente datur quædam ficta possessio in hereditate, per quam continuatur prescriptio capta per defunctum, propter continuationem dominij, quam habet filius cum patre, & representationem suę personę, cum una censemur. Et sic hac ratione continuatur in hereditate iacente: prescriptio capta per defunctum per eius filium. l. c. 1. 3. l. 1. 45. Tauri. numero. 113. Corraeus, lib. 6. miscellaneorum: capi. 12. & si contra teneat glo. in. l. sine, & in. l. cum notissimi. §. 1. verbo, constituta. C. de prescriptione. 30. vel. 40. annorum, & licet eas sequatur Romanus, singulari. 415. & Paulus in. d. l. c. 1. 3. l. 1. 45. Nam etiam possessio habita ex fictione legis sufficit ad inchoandam prescriptionem. gloss. in. l. sine possessione. ff. de vñi capiōibus; singulatis secundum. Iaso. l. 3. §. ex contrario, de acquirenda possessione. Mencha, controuerstarū illustrium. c. 57. nu. 5. Ea ratione, quia fictio legis pro veritate habetur. l. qui ad certam. ff. locati, & sic possessio à lege ficta cēsetur vera possessio, quoad omnes eius effectus argum. c. contingit. de dolo & conatu, latissime Tiraquellus de iure constituti ampliatione. l. num. 2.

Concludendum igitur est in hoc articulo

lo, quod cum per continuationem dominij pater, & filius una persona iudicetur, quod cum filius sit dominus in vita patris ex idem ratione, qua mediate in solidum pos sunt esse domini, ubi est ead. entitas personarum, sequitur quod ad hoc, ut alius admittatur ad dominium, quod filius excludatur per exheredationem.

Cum igitur, ut superius resolutum est, requiratur, ut valeat exheredatio filii ut secundum iuris dispositionem exheredetur, & inter alia, quae a iure requiruntur, ut valeat filii exheredatio, illud primo necessarium est, ut nominatum proprio nomine exheredetur, persignum specificum, veluti filium meum Petrum exheredo. §. nominatum: inst. de exheredatione liberorum. l. 3. tit. 7. par. 6. itaq; debet fieri per nomen, prénom, agnomen. l. 1. de liberis, & posthumis. §. si quis in nomine. Institu. de legatis. l. si in nomine. C. de testamentis, veluti si dicat, Ethredo Petrum Fernandez decanum, vel archidiaconum, vel claudum, vel tubrum, vel nigru. Vnus in principio: Institu. de exheredatione liberorum. Quo fit, ut licet non requiratur, quod per tot hec tria nomina fiat exheredatio, satis est, ut fiat per illud, quod aptius demonstraret personam exhereditati, quasi ambiguisit, licet in codicillis exheredatio fieri non possit, ut in l. illud. §. tractari. ad Trebellia. l. non codicillum. C. de testa. §. penultimo. Institu. de codicillis potest tamen in codicillis declarari ambigua persona, quae testator exhereditavit, de quo senserit in exheredatione testamenti: tenet Menchaca de successio. creatione. §. 20. requisitorum, declaratione. l. Et sicutne, qd ex heredatio per expressionem vnius nominis facta valet, neq; vitiabitur, ex eo, quod pro nomen, & cognomen non exprimatur, licet postea ex incertitudine persona exhereditare, cum exheredatio per expressionem vnius nominis valida iudicetur, quemadmodum si expressio per plura nomina esset facta, licet ex post facto postea incerta possit apparere, quae sententia est approbata per Grego. Lopez. per tex. ibi. in l. 3. titu. 7. par. 6. facit tex. in l. duo sunt Titij. de testamentaria tutela, ibi, Non deficit ius, sed probatio. &c.

Ex qua sententia deducitur intellectus ad tex. in l. 2. de libe. & posthum. cuius verba sunt. Nominatum exhereditatus filius, & ita videtur filius meus exheres esto, & si no-

men eius, neque expressum fit si modo, vnius fit, nisi plures sint filii benigna interpretatione potius a plerisque videtur exhereditatum nullum esse. Cuius tex. in l. 17. princ. sensus est, ut quando verba indefinita possunt in uno solo verificari, habent tanquam verba specialia tex. in c. sententiam, de sententia excommunicationis.

in. 6. l. liberorum. §. tamen Cassius, de lega. 3. l. si ita scriptum. §. fin. de lega. 2. Felinus in ca. sedes apostolica, de rescriptis, Selua. de beneficio. 1. par. q. 3. num. 4.

Cum igitur in primo casu solu esset unicus filius, & si in exheredatione illum suo nomine non nominauerit, quia potest constare, quod in solo filio potest verificari, est, ac si nominatum, & specificie fuisset exhereditatus: ut in secundo casu ex eo exheredatio filiorum facta licet alias indefinita equipollat vniuersali, iuxta tex. in c. qui dormierit. 27. q. 2. c. si Romanorum. 19. d. c. quia circa de priuilegijs. c. vltimo, de coniugio leprosorum. l. si seruitus. §. 1. de seruitutibus vrbaniorum. l. si dominus. §. qui edificium. codicitu. Et sic videbatur exheredatio indefinite facta quod ad omnes filios deberet extendi, ita ut omnes censeantur exhereditati: tamen in pred. l. non equipollat vniuersali, & sic nullus censemur exhereditatus, ex benigna interpretatione. Non tam sensit Consultus propterea iuris rigorem esse in contrarium, sed potius legalem interpretationem, secundum quam regulariter indefinita equipollat vniuersali, que interpretatio. l. cessat in pred. casu odio exhereditonis ita, ut nullus filius censemur exhereditatus. Nam cum lex interpretetur testatorem de uno tantum filio sensisse, neque appareat de quo senserit irrita redditur exheredatio, veluti quia nominatum facta non sit. Sic interpretatur Decius illam. l. in l. 1. num. 12. de regu. iur. Gom. in rubrica. Institu. de actio. Couart. lib. 1. resolutionum. capi. 13. nu. 5. Neque est nouum in iure, ut lex ex equitate aliquid inducat, & ex eadem equitate in aliquo casu particulari contrarium statuat, ut constat ex. l. 1. de pactis conuentis. l. iuris gentium. §. pretor ait. capit. 11. §. si paciscar. de pactis. l. 1. de minoribus. cum traditis per Molina. libr. secundo de primogeniis Hispanorum. capit. 1. num. 2. Ex quo deducitur, quod quamvis heres paratus sit probare, de quo filio senserit testa-

testator non auditur, quia forma legis servata non est.

Secundo deducitur, quod si testator habet tres, vel quattuor, vel plures filios, & dat se filios exhereditare non valet exhereditatio, quia cum pluralis locutio dñorum numero sit contenta. l. vbi numerus de testibus. & in hac materia indefinita non equipollat vniuersali, nullus filius censemur exhereditatus.

Tertio deducitur, quod licet ex causa inserta in exheredatione posset constare de quo filios senserit testator, & quia dixit, Exheredito filium, qui me verberat, adhuc si erant plures filii testatoris, non valet exhereditatio, quia non sicut nominatum exhereditatus, secundum formam a lege prescriptam.

21. Sic supra relati reprobato Iago. qui contra tenuit, & ibi Cumanus. l. 1. de libe. & posthumis. Ex quibus etiam dedicatur intellectus ad tex. in l. 1. 3. de libe. & posthumis.

22. Inquit tex. Et si pepercit filium dicere, ex Seia autem natum dixit recte exhereditat. Et si cum opprobrio dixerit nominandum. Vel non filius meus latro, gladiator, magis est, ut recte exhereditatus sit, eti. ex adulterio natu dixerit, ex quo tex. apparet valere exheredationem factam de filio eius coniunctio, & iniuria, licet nominatum filium suo nomine nominauerit. Quis tex. habet ex aduerso tex. l. turpia legata de lega. l. Inquit tex. Turpia legata odio scribentis pro non scriptis habentur. Cui difficultati respondeatur, ut quod etiam ad institutionis consumi faciat, ut hic contenta in resolutione in institutione, cum coniunctio facta, verificantur, & procedant, quod autem coniunctum sit in genere aut in specie primo casu non valet exheredatio. Secundo vero casu valet, quia constat de persona exhereditati, quod probatur ex tex. in l. his verbis. §. 1. de hæredibus institutis. Accursius vbi Doctores in. d. l. turpia legata, & est communis secundum Carolum Ruynum. consilio. 162. nume. 2. lib. 4. & facit lex expressa in l. 10. titu. 3. par. 6. in medio, & facit tex. in l. si quid venditor. §. fin. vbi generalis commendatio non obligat venditorem, ut si dicat, Seruum optimum: specialis vero sic, ut si dicat, Fabrum, vel cocum, vel aliud simile signum demonstrativum speciale.

23. Sed licet haec distinctio sustineri possit propter dictam. l. 10. part. non est omnino vera, quia non referit, an coniunctum obiectatur in genere, aut in specie. Nam, licet coniunctum obiectum in specie magis videatur nocere, tamen ad validitatem exhereditationis, institutionis, vel legati, hoc non attenditur, sed potius est attendendum, an sublatio coniunctio, vel turpi demonstratio remaneat certa persona hæreditis vel legatarij, tunc exhereditatio in testamento vel legato valet. Atvero si coniunctio sublatio persona exhereditati, vel hæreditis, vel legatarij non remaneat certa exhereditatio, legatum, seu institutio vitiatur. Sic Cumanus, & Sotinus. d. l. 3. de libe. & posthum. vbi Franciscus Sarmient. num. 4. Ludouicus Lusitanus. l. Paulus. e. l. 14. de rebus dubijs. Costa. lib. 1. selectarum. c. 3. Methachac de successio. creatione. §. 2. numero. 7. Pro qua sententia facit: nam quid quid in testamento scribitur contra its, rejicitur, & habetur pro non scripto, sive proferatur per viam conditionis, sive aliquibus modis. l. 1. 1. conditions de conditione. institutio. l. vniuersa. in fine. C. de his, quae potest nominari. §. fin. institu. de lega. Cum igitur ius prohibeat alicui inferri iniuriam, contumeliam, seu coniunctum, verba iniuriosa apposita in testamento habentur pro non scriptis; & sic quemadmodum exhereditatio solo coniunctio, est incerta persona, cum ex vniuersalibus, explutimis, & inter plurimos filios fuerit facta, sic & in institutio sublata in iuria, vel coniunctio remaneat pura, argumento. l. quotiens. §. si quis nomen de hæreditibus insti. Cuius rei ratio est in promptu, quia cum coniunctum debeat ab exhereditatione, vel in institutione rejici, remaneat persona exhereditati, vel hæreditis incerta, & consequenter exhereditatio non valet seu institutio tanquam de persona incerta facta, & sic neque testamentum argumento tex. in l. Paulus. de rebus dubijs.

24. Et sic sublatio signo contumelioso, & turpi, demonstratio personæ est certa, quia exhereditatur, vel institutur valet institutio. Neque obstat tex. in dicta. l. turpia legata nam rejecto coniuncti intellectu, dicendum est, illum tex. procedere quando legatum in se est turpe, ledens honorum, seu estimationem legatarij, ut si honesta videtur, vel virgini legetur vestis meretricis: nam tali casu in oditum scribentis vitiatur: facit tex. in l. vestis. §. muliebria, de auro, & argento legato: ibi, Quibus virgo sine

25. vitu-

vituperio, ut non potest sub penultima. C. quoad modum testamentorum aperiantur, ibi. Quoad igitur nominiam alii pertinere dicitur.

Pro quo facit: nam licet turpis conditio, vel impossibilis habeatur pro nō scripta, in ultimis voluntatibus, tamen quantum ad impossibilitas, vel turpitudine inest: in substantia ipsius legati, vitiatur legatum, & non valet. I. apud Julianum. §. constat. delega. i. l. vniuersitate. C. de his, quae nomine. §. fin. Institut. de lega.

Vterius ex supra dicta resolutione inferitur, quod quemadmodum institutio filii, non potest fieri sub conditione: eodem modo exheredatio non est facienda sub conditione, sed pure fieri debet. l. 3. §. pure de liberis, & posthu. l. 3. titulo. 7. part. 6. Que sententia eam potest difficultatem habere; nam omnis actus, qui potest fieri pure, potest fieri sub conditione, §. omnis. verbo, in diem. Institut. de verbo. §. 1. Institut. de emptione. & venditione. Facit præterea, quia exheredatio censetur iniuria filii. I. Papinia. in principio. C. de inofficio. ibi. ipsius iniuria, est. l. cum quidam. C. de lega. ibi. præter exheredationis iniuriam, sed minus laeditur filius ex conditionali exheredatione, quam ex pura, argumento. l. si quis sub conditione. ff. si quis omissa causa testamenti ergo videbatur posse filium sub conditione exheredari.

Quare rejecta interpretatione Accurſij in dicta. l. 3. de libe. & posthu. quicquid impugnat, à Cumano ibi ea est verissima, quod filius ita debet institui, vel exheredari, vt non possit dari casus, in quo reperiatur præteritus, & semper sit seruata forma legis. inter cetera, de libe. & posthu. Sed ubi filius sub conditione exheredatus non est in omnem euentum seruatur forma. l. inter cetera, quia potest conditio deficere, & ita filius censetur præteritus. Et hac de causa debet filius institui, vel exheredari pure, & non sub conditione. Hanc rationem sensit glo. in. l. si pater. C. de institutio. & substitutio. nam non solum timor præteritionis de praesenti, sed etiam timor præteritionis de futuro reddit testamentum nullum. l. 1. §. si pendeat ad Macedoniaum.

Quo fit, ut si exheredatio sub conditione ita sit concepta, ut nullo casu filius re-

periatur preterius valebit testamentum, vt si filius instituatur sub conditione, & in defectum conditionis exheredetur non valet exheredatio, quia nullo casu filius reperiatur preteritus. dict. l. si pater. C. de institutio. Quod etiam intelligas, quando sub contraria conditionibus fiat exheredatio: nam licet huiusmodi exheredatio sit conditionalis. l. huiusmodi, quando dies legati cedat. Romanus singulari. 89. Bart. in. l. Iulianum verum debitorem de conditione indebiti. colum. penultima. tamen non valet talis exheredatio, quia nullo casu reperiatur exheredatus. Ex qua resolutione deducitur intellectus ad tex. difficultem in. l. filius a patre de libe. & posthumis, ubi probatur, quod si filius instituatur, sub conditione casuali, & in eius defectum exheredetur, & filius decedat conditione pendente testamentum infirmatur, & filius moriens efficitur patri suis heres ab intellecto. Constituit glossationem, quia ibi non erat aliis heres scriptus, cuius aditione posset confirmari exheredatio, & sic exheredatio redditur inutilis, & inutila. l. filium. §. sed cum exheredatio. ff. de contra tabulas. l. si ita scriptum. §. fin. de libe. & posthu. l. suis quoque. §. fin. de heredi. institut. quam esse communem testatur Aretinus. l. filius a patre. columna. l. ubi. Iaso. numero. 5. de liberis, & posthumis.

Rursus deducitur intellectus ad legem: si pater. C. de institutio. ubi valet testamentum, in quo filius est institutus sub conditione casuali, vel mixta, & in eius defectum exheredatus. Nam rejecto communi intellectu dicendum est, quod quamvis receptum sit ab scribentibus valere hodie testamentum, in quo filius instituatur sub conditione casuali, vel mixta, quia huiusmodi conditiones rejiciuntur de legitima portione. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. l. scimus. §. cum autem. C. eod. titulo. tamen si in defectum predicti conditionis filium exheredet non adiecta legitima causa non valet exheredatio. Authenti. non licet. C. de libe. præteri. tenet Costa libr. 2. selectarum. capit. 1. numero. 8. Que omnia vera sunt etiam in filio emancipato, & non possit sub conditione exheredari, sed pure sit exheredandus. l. sub conditione. ff. de contra tabulas. Ex quo reditur dubia opinio Costa. in. l. Gallus. 6. 8c.

6. &c. quid si tantum numero. 74. dum dicit conditionalis exheredationem non esse in se vitiosam, quia non repugnat natura, & substantia exheredationis, & quod si sit speciale in filio suo herede, quod sicut non potest sub conditione institui, sic & exheredari. Allegat tex. in. l. r. §. sed si in certum versiculo sed si sub conditione de ventre in possessionem mittendo. Inquit text. quod si posthumus fuerit sub conditione exheredatus & antea quam nascatur steterit conditio, inquit tex. valere exheredationem. Sed conuincitur predictus in intellectus Costa. ex verbis tex. l. 3. de libe. & posthum. ubi pro regula traditur, exheredationem pure esse faciendam: præterea ex. d. versiculo, sed si sub conditione, ubi filio sub conditione exheredato datur bonorum possessio contra tabulas, quæ non datur, nisi præterito, aut non recte exheredato, vt in. l. non putabit. §. non quæris, de contra tabulas. Neque obstat tex. in. d. versiculo, sed si sub conditione, quia loquitur in posthumo, in quo non attenditur institutio, vel exheredatio, antea quam nascatur, sed si tempore, quo nascitur præteritus reperiatur, rumpit testamentum. 35 l. r. de iniusto ripto. Vnde, si tempore, quo nascitur, fuerit impleta exheredationis conditio, non poterit rumpere testamentum, quia reperiatur iure exheredatus. Que omnia vsque adeo vera sunt, vt etiam si filius sit exheredatus sub conditione impossibili adhuc non valet exheredatio: sic resoluunt Doctores in. d. l. si pater. Costa, in. lib. 1. selectatum. capi. 8. nume. 8. argumento legis: filius, de conditio. instit. qui text. licet loquatur in conditione turpi communiter tamen intelligitur in conditione etiam impossibili de natura, secundum dum Barto. in. l. 1. numero. 115. de con. institutio. ubi Imola colum. 4. Xuaréz in. l. quoniam in prioribus limitatione. 8. que sequitur. Costa dicta. 3. part. 9. & quid si tantum. nume. 106. Que sententia supra relata usque adeo vera est, quod neque sub conditione potestatu, potest filius exheredari, vt contra gloss. in. l. fin. versiculo quemadmodum de conditio. institu. tenuerit supra relati.

Nec obstat si obiectatur, quod potest filius institutio sub conditione potestatu. l. sius quoque de heredibus institu. Quod ex eo fit, quia cum huiusmodi conditio pendeat.

37. à potestate filij, & eius voluntate perinde habetur, ac si pure fuisset institutus. l. 1. §. pretermittere, versi. qui sub conditione de conditi. instit. si eius. §. 1. ad Trebellianū: Quo fit, ut quāuis filius differat implemēti conditionis potestatu, & tempore mortis reperiatur præteritus, cum id sua culpa acciderit sibi debet imputari, argumento. l. fin. C. de necessarijs seruis heredibus institu. quæ ratio cessat in exheredatione, vt si exheredatio sub conditione potestatu fiat non valeat.

38. Ex supra dictis etiā deducitur, quod si filius exheredetur à patre cū elogio, veluti. Exheredo filium meum natum ex adulterio, competit illi honorū possēsio Carboniana, ita, quod non valet exheredatio: nam Carbonianum editum datur exhereditis. l. 1. §. & generaliter. &. §. Pomponius de Carboniano edito. l. cum sine beneficio eod. titu. l. 2. titu. 14. par. 6. l. 7. titu. 22. par. 3. Parisius consilio. 11. nume. 34. volumina. 2. & relati per Molina. libr. 3. de primo genijs Hispano. capi. 13. numero. 25. Ex quo sequitur, quod bonorum possessio Carboniana tunc est concedenda & habebit locum, quando is, qui eam petet, vere filius, & heres est. l. 1. §. Pomponius de Carboniano edito, & si quando pater exheredit filium dicendo eum natū ex adulterio, si filius probat se filium, exhereditio est nulla. &c.

Ex quo resultat intellectus ad tex. in. l. 1. §. idem sit, de Carboniano edito, ad. l. 3. de libe. & posthum. scilicet §. quod quemadmodum filius simpliciter exheredatus habet Carbonianum, quia si vere sit filius heres est, ita exheredatus cum elogio, dicendo natum ex adulterio, habere debet Carbonianum, quia si vere sit filius, & probetur, heres est: nam fatis est, vt semiplenē probet se esse filium, vt competat illi Carbonianum. l. 3. §. causē de Carboniano edito. gloss. l. vltima. vers. si defertur, & l. 2. C. de Carboniano edito. ibi ex indubitate matrimonio. l. 7. titulo. 22. par. 3.

39. Sed in hoc articulo. illud est perpendendum, utrum si pater exheredet filium dicendo natum esse ex adulterio, quid debeat filius probare. Et Doctores resoluunt, quod debet probare se esse in quasi possessione filiationis. l. filium, eum definimus, de his, qui sunt sui.

sui, vel alieni iuris. I. si vicinis. C. de nuptijs, in quasi possessione dictum patris non potuit tibi praejudicare. I. penultima, de proba. Si vero filius non sit in qua si possessione filiationis claris probationibus ostendere debet, se esse filium. Hanc resolutionem communem esse tenet Iason. in. I. si posthumus. §. fin. numero. 6. de libe. & posthum. Quae resolutio non videtur usque quaque tutu: nam in. I. si posthumus, &. I. 3. de libe. & posthum. bene erat notum, & compertum patri filium esse in quasi possessione filiationis, & iuris presumptione filium suum centeri. & præterea illum exhaeredauit. Si ergo filius, velit hanc patris suspicione diluere, & illidere, alias probationes offerre debet, scilicet quasi possessionem filiationis, aduersus quam pater sibi prouidit filium exhaeredando. Sic impugnat Cumanus præd. communem resolutio nem. dictæ. I. si posthumus. §. fin. per text. in. I. Lucius, de conditio. & demonstra. vbi cum pater exigit à filio probationem filiationis per viam conditionis de vera probatione censetur, intellexisse, quæ respectu patris non solum est difficilis, verum etiam impossibilis, vt doceat glossa per tex. ibi in. I. quia semper, de in ius. vocando, vbi Albericus, & Barto. Abb. in. capi. series. de testibus. nume. 2. Beronus in rubrica de proba. nume. 52. Hippolytus in rubrica. num. 9. de probatio.

Sed neque pred. resolutio vera est, si quidem videimus, quod presumptiones legum liquidissime probationes iudicantur glo. in. I. penultima. C. de periculo tutorum. Quo fit, vt si probatio exigatur per viam conditionis, non censetur exclusa probatio presumptiva, secundum Decij in rubrica de proba. nume. 14. vbi Felinus dicit ad dict. I. Lucius, quod quamvis pater ibi senserit, de presumptiva probatione, tamen, quia filius tenetur facere articulos, & producere testes in iudicio non censetur institutus sub conditione potestatiua, & consequenter testamentum est nullum. Quem intellectum sibi applicat. De eius ibi & in. I. 1. num. 7. C. de testamento militis. Ruinus in. §. & quid si tantum. iu. me. 46. Menchaca de successio. creatione. §. 17. num. 56. Sed neq; hic intellectus sustineri potest: nam probare filiationem ex sola quasi possessione, non censetur difficulte-

imò facillimum est, glo. in. I. vbi Bald. C. querà bonoru, c. finali. verb. constiterit. de filijs presbytre. Bald. in. I. si pater. nume. 10. C. de institu. Ex quibus patet, quod in. d. I. Lucius bene sciebat pater filium esse in quasi possessione filiationis, & nihilominus exit ab eo probationem, filiationis. &c.

Vnde, vt conditio aliquid operetur aliam probationem videtur requirere, quæ eam, quæ ex quasi sola possessione resultat, argumento. I. solemus, & I. iam facta. de conditio. & demonstra. Vnde quāuis non intellexerit de vera probatione, quæ est impossibilis, censetur intellexisse de illa, quæ est difficilis, & consequenter testamentum est nullum, vt illum tex. intellexit. Iean. Crotus. I. sciendum. nume. 17. de verb. Costa in. d. §. & quid si tantum. 3. par. nu. 41. Alcia. de presump. 3. p. in principio. Et quibus modis possit filatio probari explicat Menochius de arbitrijs lib. 2. centuria. I. casu. 89.

41 Vlterius in praesenti materia illud præcipuum est necessarium, quod ad hoc vt valeat exhaeredatio requiritur, vt fiat cum causa iusta, alias si non interueniat iusta causa expressa ipsa exhaeredatione, non valet, tene. Bartol. in. I. filio preterito. ff. de iniusto. ruptio. idem Barto. & Doctores per textum ibi in authen. ex causa. C. de liberis præteritis. Alex. per text. ibi in Authē. non licet. C. eod. tit. Authen. vt cū de appellatione cognoscitur. §. aliud quoque capitulū, collatione. 8. I. filius familias. de libe. & posthum. I. maximum vitium. C. de liberis præteritis. in principio. institu. de exhaeredatione liberorum. I. 3. C. de liberis præte. glossa. in. capitulo. Quintaallis, de iure iurando. I. 4. cum sequentibus, titulo. 7. part. 6. Couarr. in. capitulo. Raynuntius. numero. 8. de testamentis. Sed vtrum possit ultra causas grauiores in iure expressas pater filium exhaeredare. Et posse tenet Iason. dicens communem in Authen. non licet. C. de liberis præteritis. columnā. 2. sed contrarium defudit Greg. Lopez. I. 8. in fin. tit. 7. par. 6.

42 Sed in hoc articulo, non leuis est difficultas, an sit iusta causa exhaeredandi filium, instituendo heredem ecclesiam. Et quidem videtur dicendum, quod sic: nam relictum ecclesiæ censetur datum profa-

lut

lute animæ, & pro remedio peccatorum. capitu. in canonibus. §. valde. 16. quæst. 1. capitu. in digné. 12. quæst. 2. capitu. conque. stus. deforo competenti. capitu. iniustum. 45 de rerū permutatione. glossa. in. I. b. quis. Titio. deleg. 2. vbi latissimè Petrus Peralta anima autem præferenda est filijs, & omnibus rebus. capitu. Matthæus de simonia. ergo iusta est causa exhaeredandi filios, ad hoc, vt ecclesia hæres instituatur. Facit etiam, nam filius non potest nutu, vel signis institui hæres, glossa. in. capitu. cum tituli. de testamento. vbi Docto. & tenet plus res relati per Tiraquell. de priuilegijs pizæ cause. & Peralta. in rubrica de lega. 2. col. 6. ergo sequitur magis esse fauendum ecclesiæ, qua. in filijs. & sic exhaeredatione filij, vt ecclesia hæres instituatur iustissimam esse, & valere. Quod ex alio fundamento suadetur: nam causa pia excludit matrem expupillari tacita comprehensa in vulgarī: tener Angelus. I. precibus. C. de impuberum. Costa in. capitu. si pater colum. 3. in principio. & in verbo. si absq; liberis. num. 64. de testamentis. lib. 6. ergo ecclesia maius priuilegium habet, quam filius erga patrem, sequitur valere exhaeredationem filij, si ecclesia hæres instituatur.

46 Sed contraria sententia tenenda est, imo non posse filium exhaeredari, neque iustam esse causam illum exhaeredandi, imo est iniusta, vt hæres ecclesia instituatur, excluso filio ab hereditate patris, quod si faciat pater, neque in exteriori iudicio testamentum, vel exhaeredatio valet, neque in animæ iudicio pater securus est, vt pro. bat tex. in. capitu. quicunque. 17. quæst. 4. Vbilicet quando de facto ecclesia hæres instituta excluso, & exhaeredato filio, quia res ille, quæ semel Deo dicata sunt, derigore iuriis ad vius humanos reverti non debent. capitu. comperimus. 16. quæst. 4. & hoc licet iure fori ad ecclesiæ pertineat 43 derigore ex pæd. ratione, tamen de æquitate & in animæ iudicio ecclesia instituta, neque pater. & sic iure poli securus non est exhaeredando filium, vt ecclesiam institueret, neque ecclesia iuste retinet illa bona. Et sic ille casus notatur ad hoc quod æquitas scripta præfertur rigori. gl. in. I. quo autem ferro. §. qui maximos. de publicanis. & vestigali. Abb. in. capitulo ultimo. de transactio. Barb. & A. 44 ton. de Butrio in. capitu. transmissa, de re

nuntiatione. Maxime, quia eleemosyna neque legatum pium quantumcumque sit debet fieri de bonis alijs debitis. capitu. 1. cum sequentibus. 14. quæst. 15. capitu. tam te. de iure iurando. capitu. tua nobis. vbi glossa. ver. dominij: de decimis, sed bona paratum saltim quo ad legitimam sunt debita vel quasi debita filiis. capi. prædicta tu. vbi glossa. ver. parætibus. 16. quæst. 1. glo. in. I. 3. C. de juris, & facti ignorantia. vbi Anton. Menesius cop. iofissime.

Quo fit, vt filius tanquam creditor reuertet alienata per patrem in eius prædictum glossa. ver. deducendus in. capitu. Raynuntius. de testamento singularis secundum Barto. in authenti de hereditibus. & Falcidia. §. si quis vero. collatione. 11. Bald. in. I. 2. C. qui in fraudem creditorum. Iaso. in. I. in suis. de libe. & posthu. & in. lisposit. de adquirenda. hereditate. & in. I. si constante. soluto matrimonio. numero. 198. ergo, cum legitima sit filii debita sequitur ecclesiam in prædictum filij non intendere ei, quod iure pertinet auferre, & sic non valet exhaeredatio. Ex quo sequitur quod licet in legitima prædicta non procedant, tamen in augmento legitima, bene posset ecclesia excluso filio habere legatum, in quo est potior ecclesia, quam filius, quia videtur illum reliquit pro salute animæ. Bartol. I. Titia. §. imperator. numero. 6. de lega. secundo. Couarruas. libro. I. resolutionum. capitulo. 19. numero. 5. Tiraquellus. I. si vñquam. ver. donatione largitus. numero. 26. C. de reuocanda donatio. Burgos de Paz. I. 3. Tauri. numero. 239. Peralta in rubrica. de lega. secundo. numero. 9. Rodericus Xuarez. I. quoniam in prioribus. 6. ampliatione. de inofficio testamento. Extra hunc casum tenendum est, non valere exhaeredationem factam filio, vt ecclesia hæres instituatur. Ex quo dicebat Archidiaconus in. capitu. si pater. de testamentis. libro. 6. columnā. 3. quod licet iure fori valeat pupillaris substitutio excludens matrem per tex. in. d. cap. si pater. non tamen iure poli, hoc est, in fero conscientia per tex. in. c. quicunq; 17. q. 4. iuncta. I. nā etsi parentibus. de inofficio. testamento. in principio, vbi parificantur successiones parentum & filiorum, tamet si in multis differant. Et sic quemadmodum

Ii non

non potest pater instituendo ecclesiam ex hæredare filium, ita non potest mater excludi a legitima filii saltē in foro conscientiae. Et hanc opinionem Archidiaconi dicit communiter approbatam Gomecius, capitulo 2, de constitutio. in. 6. libro. num. 19. vbi pro Archidiacono adducit plura fundamenta.

Sed contraria opinio prior est, immo quod etiam in foro conscientiae, per pupillarem substitutionem posuit excludere matrem, tenet Franciscus, dict. capitulo. si pater, colum. 51 fin. quæ opinio est verior, neque habet contradictionem secundum Paulum Parisium consilium, §8. lib. 2. columna. 2. & esse communem, & indubitatam, tenet Couarr, in capitulo. cum esses. num. 11. de testamentis. Vnde miror Gomecius dixisse, esse communem opinionem Archidiaconi, cum iure nostro receptum sit, quod pupillaris substitutio, maxime si causa pia est, instituta excludat matrem, maxime, quia testamentum filij dicitur testamentum patris, in quo matrī pupilli non debetur legitimā iuri in. l. Papinianus, sed neq; imputari de inofficio testamento.

Vnde miror, quod Costa in capitulo. si pater, in gloss. superstitie matre referendo Archidiaconum, tenet, quod veroque foro in ater excluditur propter pauperes, quod quām à iure sit absonum tenet Couarr, vbi supra. Ex quibus etiam deducitur, quod quemadmodum non potest filius propter ecclesiam legitimam sua priuari, vt resolutum est, sic neque parentes filij possunt à filio excludi, propter institutionem ecclesiae vel pauperum, arguento. t. nam & si parentibus de inofficio, testamento. Quia legitima etiam debetur parentibus iure naturali, cum in. l. 6. Tauri, parificentur successiones filiorum, & parentum, vt leganter perpendit Costa, vbi supra ver. priuare num. 34. & Xuarez in. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio, testamento. 16. ampliatione. Couarr, capitulo. Raynuntius, §. fin. de testamentis. Burgos de Paz, l. 3. Tauri, num. 273. Pro quo facit, alimenta, quæ debentur à filiis parentibus, non possunt, ab illis tolli propter pauperes, etiam si parentes sint infideles, glo, capitulo. 1. 30. distinctione. similis in. capitulo. non satis, ver. domesticos, in fine, 86. distinctione. communiter approbatæ secundum Simaeas de institutio, catholicis, capitulo. 26. arti,

9. S. Thom. 2. 2. quæst. 26. artic. 9. Alfonso de Castro, de iusta hæreti, punitione, lib. 2. capitulo. fin. colum. 5. & 6. contra Barto. in. l. si quis à libertate, s. pares, & in. l. non quemadmodum de liberis agnos, ergo sequitur patrem, vt ecclesia instituatur ab hæreditate filij exhæredari non posse. Vterius ex prædicta resolutione deducitur, habitu pro consstanti, quod attento iure nouissimo tenetur pater filii in sua legitima instituere, vt in glo. ver. [Instituoy por mis hærederos.]

Videndum est utrum possit pater relinquare legitima filio titulo legati instituta hærede ecclesia, & an tale testamentum valeat. Et Ancharras, in capitulo. cum esses. colum. 3. de testamentis, dicit tale testamentum valere, quia non facit pater contra pietatem paternam, cum filio suam legitimam relinquat, & ita verbum ex hæredatio ad omnigenus reliqui esse referendū, de quo in. dict. capitulo. quicunque, 7. quæst. 4. tenet ipse, & gloss. ibi in. dict. capitulo. quicunque, in glo. l. in fine. Maxime, quia secundum iuris regulas valeat testamentum inter liberos, licet legitima non relinquatur titulus institutionis: sed quomodo cumque pater inter filios bona diuidat, securè testatur secundum unam opinionem gloss. capitulo. si pater, de testamentis, lib. 5. ver. instituit. quam commēdat Matefisa, notabilis, 104. Couarr, in capitulo. Raynuntius, §. 1. num. 2. de testamentis, facit. l. 2. titu. 1. part. 6. nam diuisio qualibet inter filios habet vim testamenti. l. si C. familiæ herciscundæ, communis sententia secundum Beroium, in. d. capitulo. Raynuntius, num. 40. secundum Decium, l. humaritatis, C. de ius publicum, & alijs subtili, secundum Alex. consilio, 10. lib. 7. num. 11. impius, vbi Molineus contraria dicunt cōmūnem. Sed primam fateur esse verissimam opinionem, sicut euangelium Iaso, in Authē, nouissima. C. de inofficio, testamento. Si, ergo, testamentum valeat inter liberos quocunq; titu. relinquatur legitima, & tamen Deus, & causa pia loco vnius filii habentur, cap. si quis irascitur, 13. quæst. 2. si ecclesia hæres instituatur, & filio relinquitur legitima alio titu. valde dicendum est [eliamen]tum, ut pote inter liberos factum.

Facit etiam pro hac par. tex. in. c. si quæ mulier, 19. quæst. 3. iuncta glo. ver. diuidere, quæ tenet, quod monachus habens filios legitimos, potest diuidere sua bona

dando

dando illis legitimam portionem sua legi-
timæ, relinques alia monasterio, quæ as-
signatio & diuisiō habet vim testamentis
cundū glo. ver. diuidere. in Authē, si qua
mulier, committit approbatā, secundū
Socinum consilio, 13. num. 3. ergo eadem
ratione potest ecclesia hæres instituta, quo
cinq̄ modo, etiam titu. legati relinquunt le-
gitima filio ecclesia hærede instituta. Pro
qua etiam sententia facit rex. in. capitulo. si
pater, de testamentis, lib. 5. vbi filio hære-
de inscripto, vniuersaliter filia fuit facta
hæres in re certa, quæ habetur loco legata-
tia, vt ibi declarat gloss. p. tex. in. l. quo-
tiens, de hæredibus instituendis. Ergo eo-
dem modo, si ecclesia hæres inscribatur, &
filio relinquatur legitima titulo legati, va-
lebit testamentum. Et sic dicit Hostien.
in. capitulo. Raynuntius, de testamentis, q̄
de iure canonico non curamus de titulo,
dummodo filio relinquatur legitima per
tex. secundum suum intellectum in. capi-
t. si pater. Et sic p. d. opiniō, videlicet, quod
valeat p. d. testamentum, in quo
ecclesia hæres est instituta, dummodo fi-
lio sua legitima relinquatur, tenet esse cō-
munem Alexan. in. l. inter cetera, de libe-
ris & posthu. & expresse Barto. l. 1. num.
59. C. de sacro sanctis ecclesijs. Ancharras,
& Imola, capitulo. cum esses. de testamentis.
Alexan. consilio, 105. lib. 4. num. 17. Tira-
quel, de priuilegijs p. i. causē, priuilegio, 4.

Contrariam tamen sententiam, imo,
quod instituta ecclesia hærede non sufficiat
relinquere legitima filio, titulo legati, vel
aliò modo, vel in pecunia, vel in recer-
ta titu. legati, tenet Baldus in. l. r. C. de sa-
cro sanctis ecclesijs. contra Barto. vbi num.
58. vbi eum bonum virum appellat. Bald.
& Bal. sequitur Salicetus, quæst. 12. ibi Bar-
ba, capitulo. cum esses. de testamentis. colum.
22. & consilio, 38. lib. 3. & consilio, 102. lib. 4.
54. Quorum fundamentum esse potest, quia
habere legitimam titu. institutionis, est ho-
nor filii. l. filius. s. sed si. de legatis. p. r. s. vbi
glo. ver. plenior glo. in. l. Julianus, ver. ho-
nore, si quis omisla causa testa. singularis
secundum Corrasum in. l. filium, quem ha-
bentem. C. familiæ herciscundæ. num. 194.
Xuarez in. l. quoniam in prioribus. 1. am-
pliatione.

Dicitur etiam honor, & commodū pro-
pter ius accrescendi, quod non habent lega-
tari, vt inquit Ancharras, d. capitulo. si pater,

3. oppositione, quæ utilitas cōsideratur, etiā
de iure canonico, vt inquit Abb. d. capitulo.
quia ingredientibus num. 4. de testamen-
tis, quæ ratione non potest relinquere legitimi-
ma filio tit. legati alio hærede etiam ecce-
lia instituto. Et sic hæc secunda opinio est ve-
rios, & tenenda cui non obstante se pra rela-
ta, quia procedunt, quahdo testamentum
factum est inter filios, tunc quoquo titulo
relinquatur legitima valeat testamentum,
quod secus est, quando alius extraneus in-
stituit hæres, seu ecclesia: quia tunc non
quouis titu. sed titu. legitima est relinquenda
legitima, in hoc ecclesia p. r. feratur.

Vterius ex supradictis deducitur, sup-
posito, quod vt filius exhæredetur, expri-
menda est causa in testamento, vt supra se
solutum est: & inter alias causas, quas enu-
merant iura supra relata, vt filius exhære-
deri possit est ingratitudo erga patrem, &
non sine ratione, id factum est, nam, vt in-
quit, Beatus Bernhardus, de cōtemptu mū-
di, sermon. secundo, est pessimum vitium
ingratitudo, & esse spirituale peccatum te-
net. S. Thom. 2. 2. quæst. 107. arti. 1. cum se-
quentibus. & in. 4. d. 22. arti. 11. & sic dona-
tio perfecta propter ingratitudinem reuocatur.
l. 10. titu. 4. part. 5. vbi Grego. & An-
to. 2. tomo resolutio. ca. 4. n. 14. Quod verū
est quando fit per ipsum donatorem, nam
per hæredes non possit fieri, tenet Tellus
Ferdinandez, l. 17. Tauri, nu. fin. & est cō-
munis securidum Molina, de primogenijs
Hispan. lib. 4. cap. 11. num. 44. Quod intel-
lige, nisi donator non habuit tempus reuoca-
re, quia tunc poterit eius hæres reuoca-
re illam secundum supra relatos, & secun-
dam Tiraquel, l. si vñquam, verbo reuocatur.
C. de reuocandis donatio. ver. suscep-
rit. num. 211. Sic etiam cum sit tam pessi-
mum vitium propter ingratitudinem, po-
test quis in pristinū statu reduci, secundum
Ioan. Orosium in. l. qui liberatus, de ado-
ptioni. Vide de hoc vitio, & eius in alis la-
tissime per Mandosium tract. de ingratitu-
dine, & Docto. in. l. 47. Tauri, & l. 8. titu. 1.
lib. 5. recopila. Et utrum pater possit prop-
ter ingratitudinem priuare filiu majoricatu-
tu, dic q̄ aut est institutor majoricatus, aut
ultimo possessor. Primo casu tene posse
priuare majoricatu filiu: at vero possessor
ultimo, si non est institutor non potest,
tenent plures relati per Peralta in. l. 3. s. qui
fideicommissam, num. 86. de hæredibus
institu.

institu. Anto. Meresius in l. vnum ex familia, §. si de Falcidia, num. 16. de lega. 2. Costa de patrino, & nepote, pagi. 252. Mēchaca de successio, creatione, §. 81. num. 146. 62

Tiraquellus de primoge, quæst. 21. num. 41. Guillermus Benedictus, capitu. Raynunatus, ver. in eod. test. cl. 1. num. 207. Anto. Gomez, in l. 40. Tauri, num. 71. Molina de primo, Hispa, capitu. 9. num. 2.

Tamen nota quod licet ingratisudinis causa pro vt est necesse, ut exprimatur in testamento, non præsumitur vera, nisi pro 58 betur, & sic onus probandi veram esse ingratisudinē, quam testator expressit præbaretur hæres scriptus glo. authē. vt cū. de appellatione cognoscitur. §. siue igitur, in l. i. de testamētis. Fulgo. Authen. ex cau- sa, num. 3. C. de liberis præteritis.

Quo fit, vt licet non exprimatur à teste- tori locus, neque tempus ingratisudinis co- missæ, neque id sit necessarium, sed sufficiat ingratisudinem ipsam exprimere, he- res tamen tenetur probare locum, & tem- 59 pus. Quæ sententia est singularis secundū Alex. consilio. 203. num. 9. volumine. 2. Socius senior consilio. 105. in fine, volu- mine. 3. Iaso in authen. nō licet num. 120. C. de liberis præteritis. Bene tamen veram est, quod licet testator plures exprimat cau- 60 sas ingratisudinis, sufficit hæredi vnam so- lam probare, qua legitima sit tex. vbi Do- sto. in Authen. siue igitur. Authentica, vt cum de appellatione cognoscitur. ibi. Vel vnam ex his veram esse monstrauerit, & tenet Bal. in. d. Authen. non licet in fine. Mantica de coniecturata mente testatoris. lib. 4. titu. 11. num. 34.

Hinc deducitur quod vsque adeo causa est exprimenda ingratisudinis in exhæredatione quam facit testator, quod si non exprimatur, redditur testamento nullum, licet filium suisse ingratum patri cō- fiteret, probatur in l. omni modo versiculo. nam & si nullam. C. de inofficio. testame- to. Inquit tex. Nam & si nullam eorum quasi ingratorum fecerit mentionem, nō licebit eius hæredibus ingratos eos nomi- nare, & huiusmodi quæstionem introduce- 61 re, tenet Ange. in l. i. num. 8. ff. de inofficio. testamento Aretinus in l. 3. §. si filius. nu- 8. de libe. & posthum. & esse communem tenet Iaso. in l. in arenam. nume. 1 : C. de inofficio. Baldus consilio. 184. num. 2. Et ita tenendum, licet contrariam sententiā

imo. si hæres probet causam legitimam in- gratitudinis, licet in testamento non fue- rit expressa, valere exhæredationem re- nuerit Ange. in authen. de nuptijs. §. hinc nobis. veri. ingratisudinem, quem sequin- tur. Iaso in l. cum mota. num. 17. C. de trans- factio. &c.

Ex quo dicebat Paulus de Castro in au- then. ex causa. nume. 7. C. de liberis præ- teritis, quod si causa ingratisudinis exprima- tur à testatore præsumitur vera, quia non est verisimile patrem ex falsa causa voluisse filium à successione excludere. Vnde si exhæredatus contrarium non probet pro- testatore præsumitur, quod non protulit- set contra sanguinem suum falsam causam. His sic constitutis in hoc articulo, videli- cet, quod propter ingratisudinem expres- sam in testamento posit filius exhæreda- ri, videndum est, vtrum si filius religionem ingrediatur, tollatur ingratisudinis vitium vt filius non dicatur iuste exhæredatus, & testamentum reddatur nullum. Et non tol- li huiusmodi vitium per ingressum reli- giosis tenet gloss. in Authen. de monachis, in principio sequitur Iaso. in Authen. non licet. C. de libe. præteritis. per tex. in l. Deo nobis. C. de epis. & clericis. §. 1. Vbi pater prohibetur exhæredare filium ex ea sola causa, quod religionem profiteatur: ergo si alia adsit causa, videlicet ingratisudinis poterit pater etiam filium monachum ex hæredare: & sic videtur quod per religionis ingressum non tollatur ingratisudinis vi- tium, sed quod filium ingratum expressa causa ingratisudinis, possit pater exhære- dare, licet religionem ingrediatur, qua pre- dictum vitium non tollitur.

Cui difficultate distinctionem consti- tuit Bal. in Authen. nō licet. quæ sequitur Curtius Iunior. ibi & Aretinus. l. 3. §. 1. de lib. & posthu. Alciatus. lib. 4. iuris parergo. cap. 25. Sed contraria sententia est teneda, imo, q. nullafacta. d. per religionis ingre- sum, sequunta professione tollatur ingrati- dinis vitium, vt etiā si à testatore exprimatur tanquam falla reddit testamento nullum tenet Felinus. capitu. Rodulphus. de rescri- ptis. Abb. confi. 27. volu. 2. Cassa. in consu- tudinibus Burgun. rubri. 1. §. 5. per tex. in cap. vltimo. 19. quæst. 3. vbi Gratianus re- prehendit Alcia. vbi supra qui adducens Authenti. vt cum de appellatione cognoscitur. §. hæc autem disposuimus dicit, q. non

nos reperitur ille. §. in codicibus latini au- chenticorū. Sed defendendo Gratianum tene quod ille tex. solum reperitur in no- uella constitutione. 123. tit. de ecclesiasticis diuersis capitalis, qui ex interpretatione la- trina cum sensu probat, quæ Gratianus in dict. capit. vltimo constituit. & ex illa constitutione Constantinus Hermanopoli- das. d. & assumptis. & translatis. in eum tra- ciatum quæ de exhæredatione liberorum exponit.

Ex qua resolutione deducitur intelle- 63 stus ad l. 49. in l. Tauri, qua probatur q. si filia contrahat matrimonium, sine licen- tia patris, potest à patre exhæredari, ea ra- tione, quia filia si ante vigesimum quintū

annum sine licentia patris contrahit matri- monium cōmittit vitium ingratisudinis, propter quod potest exhæredari, vt in Au- then. vt cum de appellatione cognoscitur. §. aliud quoque capitulum. versi. si vero usque & in Authen. sed & si potest. C. de de inofficio. testamento. l. 5. titu. 7. part. 6. 1. 6. titu. 1. lib. 3. fori. In tantum quod potest pater huiusmodi filia, in vita denegare do- tem: nam ex quibus causis potest exhære- dari in testamento, potest ei denegare do- tem, & alimenta denegari. 1. fin. versi. in- telligi. C. de dotis promissione. gloss. in l. si quis à liberis & ibi Anto. de Lara. §. idem index. vbi Barto. de libe. agnoscendis. glof. in l. fin. C. de alendis liberis. Couarr. in. 4. 2. par. cap. 8. §. 6. in fi. Menchaca de suc- 67 cessionum creatione. 1. par. 6. 10. num. 625. vt in- telligatur primo. præd. l. 49. Tauri. Quod si post vigesimum quintum annum talis si- lia contrahit sine patris licentia, nō repete- tur ingrata, neque potest exhæredari à pa- tre, quia cum sit in ætate prematura potius imputatur patri, qui eam non maritauit, argumento. l. fin. C. de repudijs. Authen. de nuptijs. §. si sita. ver. si quis sub potestate collatione. 4. quam filix, quæ in ea ætate vix contineri potest. Quæ licet aliquod turpius committat non potest à patre exhæ- redari, veluti publicè meretricando, tenet glo. in. cap. Quintauallis. de iure jurando. sic Docto. maximè Castillo. & Arias in l. 49. Tauri. Rodericus Xarez. lib. 2. tit. 1. li. 3. fori. Couarr. in. 4. 2. part. capitu. 3. §. 8. nu- 5. Menchaca de successio. progressu. 1. par. lib. 1. §. 10. num. 633. Baeza de dotibus. cap. 5. numero. 6. Brunelus de sponsa. conclusio- ne. 17. num. 2.

79 nos reperitur ille. §. in codicibus latini au- chenticorū. Sed defendendo Gratianum tene quod ille tex. solum reperitur in no- uella constitutione. 123. tit. de ecclesiasticis diuersis capitalis, qui ex interpretatione la- trina cum sensu probat, quæ Gratianus in dict. capit. vltimo constituit. & ex illa constitutione Constantinus Hermanopoli- das. d. & assumptis. & translatis. in eum tra- ciatum quæ de exhæredatione liberorum exponit.

Secundo præd. l. Tauri intelligitur præ- ferri quam si filia post quam contraxit ma- trimonium, & ante copulam carnalem in- gressa est religione in, & profiteatur, quia tunc tollitur ingratisudinis vitium, vt ex- hæredari non possit à patre: sic tener Pala- tius Rubios in dict. l. 49. Tauri. in fin.

Ad secundum articulū deueniendo, quod remedium competit filio exhæreda- to: Et dicendum est, quod cum d. l. Romu- li. & l. 12. tabularū. relata in l. verbis, de ver- bo significativa fuerit patribus cōcessum at- plissimum ius, & potestas exhæredandi fi- lios, quas. l. 1. consuli, aut pretores quia cor- rigere non poterant, elegans consilium fi- liis præstiterunt, vt possent contra testamē- tum patris venire, videlicet, allegando pa- tres non fuisse sanamente testatores, vt sic secundum aliam legem duodecim tabu- larum, quæ furiosis interdicebat bonorum alienationem, & testamenti factionem pa- ternum testamentum allegarent esse nul- lum. §. præterea. Institu. quibus non est per- missum facere testamento. l. furosum. C. qui testame- rata facere possunt. Cuiatus titu. 8. de curatibus. & tit. 10. de testamen- tis. Vlpianus tit. de testa. versi. item surdus. Paulus lib. 3. sententiarum titu. de testame- tis. l. 13. titu. 1. par. 6. Quam interpreta- 70 tionem constituit Fulgo. l. 1. in fin. & in l. 2. num. 3. & l. qui. de inoffi. & l. si non mor- tis. §. si quis de inofficio. & in l. vltima. C. ex quibus causis maio. & in l. vltima. C. vnde legitimi. num. 6. ex quibus constat querela in officiis sub colore dementia- fuisse inducitam. Et sic intelligitur. l. 2. de inofficio. & tex. in principio. Instituta eo- dem & l. nam & lis. §. fin. eod. titu. ibi. Res, quæ sub illo colore defenditur apud judicē vt intelligatur, res, hoc est, lis, siue actio in officiob, nam res pro lite accipitur. l. Papi- nianus. §. si quis post rem, ideit, item. de inofficio. testamento. Res itaque, hoc est, lis, siue actio in officiis, per quam testa- mentum rescinditur, & redditur nullū apud indicem, hoc est, apud centum uiros huius cause iudices, vt in l. Titia. versicu- lo. centum uirali iudicio. l. qui repudian- tis. de inofficio. vbi in dict. l. Titia non valet, quasi à matre demente relicta, vt explicat Conanus libro. 9. commenta- capitulo. 8. numero. 10. Cuia. in l. ex ea. §. fin. de testamētis. Viglius. in prin- cipio. de inoffi.

Sed considerandum est, quod hic color insaniae, ad intentandam querelam sic debet accipi, non quasi vere esset furiosus, nam si vere esset furiosus testamentum esset nullum, & querela presupponit, testamentum validitatem, & additionem hæreditatis. l. Papinianus. §. si conditio, versiculo, quoniam cum alijs de inofficio testamento, l. filium, versiculo, sed cum extraneo, de con-
80 tratabulas. Et sic est dicendum, quod vt cōpetat querela filio fatendum est, quod re-
cte fecit testamentum pater, sed non ex officio pietatis, & propterea mente nō sa-
na: nam consulti insanos vocant eos more philosophorum, qui per animi morbum aliquid contra officium faciunt. l. i. § apud Julianum, ibi, insanos esse negaremus. de edictio edicto. Quis eum sanum dicet, qui
81 non agnoscit naturalem erga filios chari-
tatem. l. nam & si is de inofficio, testamen-
to, l. scripto, vnde liberi, l. cum ratio, debon-
nis damnato, & dicitur suam personam odio habere, l. vltima, C. de impuberum.
l. cum scimus, in fine. C. de agricolis & censitis, lib. ii. Nam cum naturalis stimu-
82 lus parentes ad charitatem impellat. l. vltima. §. si legat. C. de rei vxoria actione.
l. r. §. ius naturale, de iustitia & iure. l. ami-
cissimos, in fine, de excusatio, tutorum, &
cum nullus affectus vincat paternum. l.
vltima. C. de curatore furiosi, & sic præsumatur patrem plus diligere filium, quam se ipsum. l. illi quidem, quod metus causa.
hac ratione, qui naturalem erga filios charitatem, non curat videtur habere mor-
bum cerebri, & defectum rationis, eius iu-
dicium tanquam eius, qui sensu caret & si mandum est. l. Titia. l. Papinianus. §. vlti-
mo. ff. de inofficio, & tenet Bart. in Authen-
ti, ex causa. C. de liberis præteritis.
83 Sed in hoc articulo illud est consideran-
dum, quod licet pater ex hæredet filium si tamen ei relinquit quartam partem por-
tionis ab intestato, debite excluditur & à querela. l. Papinianus. §. si quis, & §. quo-
niam. ff. de inofficio, & in. §. quarta autē.
Goueanus libro. 2. lectionum. capitulo. 1.
Et ex eo filius habens hanc quartam exclu-
ditur à querela, quia tunc filii non malam-
mente ex hæredantur, neque eos infamat pater, vt in. l. multi non nō, & hoc est, infamia de libe. & posthum. Nam si paternis hil relinquit filio, & eum ex hæredet, ma-
lamente infamat filium, vt in. l. ea, que-

pater. C. ex quibus causis infamia irroge-
tur. l. 2. titulo. 6. partita. 7. vbi glossa, ver-
de fecho.
84 Et sic in querela inofficiosi testamenti præcipuum, quod prætendit filius effe, præstissime parentibus debitum obsequiu, & dicere se benemerentem fuisse. l. 3. 9. fi.
l. Papinianus. de inofficio, ipsius enim iniuria est. Quam rationem non perpende-
runt glo. & Barto. ibi, neque Conanus lib.
9. cap. 8. nu. 4. non intelligentes mysteriū esse in versi. ipsius. Nam licet regulariter iniuria filii ad patrem spectet. §. patitur.
Institu. de iniur. tamen iniuria, ex hæreda-
tionis propria est ipsius filii, quia eius mo-
res notatur & vita, & demerita, quæ non ta-
gunt patrem: sicuti neq; virtus filii est vir-
tus patti. Sic intellige tex. in. l. filius non
impeditur de inoff. testamento. Hęc autē
querela inofficiosi proponebatur apud ce-
tumuiros, vt in. l. si pars iudicantū, hoc est
centū virorum. l. Titia. l. qui repudiatis. de
inoff. l. l. cum filius versi. iudicū, de leg. 2.
declarat Zalius. l. 2. §. de inde cū esses, de ori-
gine iuris Rebardus pro tribuno, capit. 20.
Cuiatus. lib. 10. obseruationū. cap. 20. Oto-
ma. de magistratibus Romanis. Sed nō in-
telligas ex hoc Centūrios querelā intro-
duxisse, quia nō numerantur inter magi-
stratus legislatores. §. constat. institu. de iu-
renaturali, sed querela proponebatur apud eos, quia iudicabant de causis hæreditatiū,
vt in. l. fi. C. de petitione hæreditatis & quia
querela est petitio hæreditatis, vt tradunt Doct. in. l. l. C. de inoff. hac ratione apud illos centumuiros proponebatur querela,
quæ hodie apud propriū iudicem hæredis proponitur. Ex quo deducitur quod quere-
la proponitur per filiū ex hæredatu cōtra hæredē scriptū, vel contra fidei cōmissariū, cui hæreditas, restituta est per hæredē scriptū. l. Papinianus. §. si conditio. & §.
si filius. l. eum. qui. versi. scripti. de inoff. l.
penultima. versi. sed cum ex hæredato. de
contra tabulas. l. 2. tit. 7. par. 6.
Quo fit, vt si hæres scriptus retineat quar-
ta, & fidei cōmissarius reliqua bona ab hæ-
rede restitura iuxta. §. sed quia institu. defi-
dei cōmissaria hæreditate. & lib. 8. titu. 11.
par. 6. poterit filius agere querela in off. i.
contra hæredem pro quarta. & contra fidei cōmissarium pro reliqua hæreditate. Sic ie-
nent Bart. & reliqui relati per Anto. Go-
mez. l. tomo. c. ii. nu. 5. varia. resolutionū.
Secun-

Secundo deducitur ex supra dictis, q̄li-
cet alias hæreditatis petitio solū detur cō-
tra eum, qui possidet pro hærede, aut pro
possessore, l. regulariter, de petitione hæredi-
tatis, tamen quia in querela inofficiosi tes-
tamenti reducitur ad causam intestati. l.
posthumos. §. l. Papinianus. §. fi. l. Titia.
89 l. eum qui. §. fin. de inofficio, quia hac ratio
ne filius, vt hæres legitimus abintestate
ta. l. C. ad Officia. l. 3. titu. 13. part. 6. rete
agit petitione hæreditatis contra fideicom-
missarium, qui testamento scripto per que
relam iam caret titulo.

Ex quo deducitur, quod querela nō est
actionis nomen, vt multi existimarent, sed
est causa & ratio, & titu. ex quo hæreditas
petitur, vt tenuerunt relati per Vigilium in
rubri. de inofficio. num. 6. Cuiatus in para-
titis. C. & ff. de inoffi. Conanus. lib. 9. cap.
9. nu. 2. Et sic filiis ex hæredatis tanquam hę
redibus abintestate datur bonorum posses-
sio, qua innitat hæredis petitio ex causa
querelæ & datur talis bonorum posses-
sio ob dominij continuationē: nam licet ex hæ-
redati sint adhuc manent sui, nam per colo-
re dementiæ, qua pater ex hæredauit filium
singitur, defunctum intestatum decesisse
& filium semper hæredem fuisse, & scriptū
hæredem nunquam adhibuisse. Qua ratio
ne pretor concedit hanc bonorum posses-
sionē, filiis sub ista fictione, si testamentum
inofficiosum iudicetur, tunc singitur abin-
testato filium successisse, si vero pro hærede
scripto iudicetur tunc posses-
sio filii manet sine aliquo iure, & constituitur possessor si
ne hæreditate, & sic querela, & petitio hæ-
reditatis in eod. iudicatio, petuntur & propo-
nuntur iuxta. l. l. C. de inofficio. Que intel-
ligenda est, quod filius ibi egit querela, &
petitione hæreditatis simul. Et licet Accur-
sij sententiam tenuerit Goueanus, lib. i. lec-
tionum. cap. 5. dum voluit, quod in. d. l. r.
filius ex hæredatus solum propotuit petitio
ne nō hæreditatis, & non querelā, quod ab
surdum est dicere, cum petitio hæreditatis
ex causa querelæ non possit intentari, sine
querela, quæ est causa petitionis hæreditatis.
Nam licet regulariter petitio hæreditatis
non detur contra titulo possidentem, l.
penultima. C. in quibus causis celiſtologi
temporis præscriptio, tamen utiles petitio
hæreditatis bene competit contra titulo
possidentem cum utiles actiones ex aqui-
tate dentur, vt in. l. penultima. C. ad exhi-

bendum. l. ei, qui de petitione hæreditatis
contra fideicommissarium possidentem
cum tit. perinde acsi daretur directa, si iste
fideicommissarius possideret pro hærede.

Quæ sententia supra relata iam hodie iu-
re nouiori non procedit, quia attenta dispo-
sitione Authenticæ ex causa. C. de liberis
præteri, cum quæ est. l. 11. titu. 7. & l. vltima.
titu. 8. par. 6. contra fideicommissarium nō
datur filio ex hæredato querela, sed sola re-
scinditur hæredis institutio, in cuius locum
filius ex hæredatus subrogatur & cetera
omnia capitula testamenti remanent va-
lida, & firma, & fideicommissa vniuersalia
conseruantur: sic docet Bart. in. d. Authen-
ex cauſa. num. 16. Alex. num. 8. Ialon. nu.
11. ibi & idem Barto. in. l. in tantum. §. quo
tiens ad Trebellia. Guillermus. Bened. in
capitu. Raynuntius ver. in eod. testamēto.
num. 237. & ibi Couarr. §. 6. num. 4. & de-
iure Regio tenet Greg. Lopez. d. l. 7. per. d.
l. xi. ibi. [Las mādas, y las otras cofas.] Quæ
verba fideicommissum vniuersale viden-
tur comprehendere, & sic est singularis ex-
tentio, ad. l. 24. Tauri, circa meliorationem
tertiij, & quinā, vt etiam conseruetur & va-
leat, licet excindatur per ex hæredationem
filii hæredis scriptū institutio. Et ita tene-
licet Ioannes Igneus in repetitione. Authē-
ticæ, ex causa intendat defendere, quod
per d. Authen. ex causa non conseruantur
fideicommissa vniuersalia, sed particularia
testamenti: quæ opinio verior est, cum pe-
titio hæreditatis, & omnis effectus hæredi-
tatis competat fideicommissario vniuersa-
li, sicut hæred. l. 1. & 2. de fideicommissa-
ria hæreditate.

Sed hodie sustinenda est communis opī-
nio, quia cum legitima filiorum iam sit au-
cta in omnibus bonis patris excepto. §. vt
tradunt Docto. in. Authen. nouissima. de
inoff. & legitima debet esse libera ab om-
ni onere. l. quoniam in prioribus. C. de inof.
filius rescriſſa in ſtitutione hæredis scripti in-
trat eius locū hæredis scripti, & fideicom-
missarius ab eo petet fideicommissum, &
tunc filius ſolū reſtituet illi quintum. Sed
in hac materia illud super est examinare,
vt rū querela inofficioli, quæ datur filio ex
hæredato, cōpetat nepoti aduersus ſtamē-
tū, itaq; vt rū in querela inofficioli fit loc
successorio edicto. Et Aceſius in. l. si quis
posthumos. §. si quis filiū, de lib. & posthu-
menet in querela inofficioli testamen-

95. si non esse locum successorio edito, quam opinionem cum Petro. & ultra Montanos defendit Rubeus in l. pater filium, numer. 99. de inofficio. testamen. Alcia. lib. 4. para doxorium. ca. vltimo. & in l. in suis. nu. 58. de lib. & pos. Ant. Gomez. i. tome variaru.

Pro qua sententia facit tex. in l. si quis filium. C. de inoffi. ibi. Omne adiutoriu nepotem derelinqui. Secundo facit, nam ex hæredatio est iniuria filij, & eius persona inhæret. l. Papinianus. in principio de inoffi. ergo nepoti cui nulla iniuria facta est, nona potest competere querela: maximu mè quia cum nepos sit in præteritione nō competit illi querela, quæ non datur præteritis, sed ex hæredatis. l. nō putauit. in principio. de contra tabulas. l. maximum vitiū. C. de libe. præteritis. Contraria tamen sententia est verior & tenenda, immo, quod in querela inofficiosi testameti sit locus successorio edito, ita ut filio ex hæredato excluso à querela, vel morte vel repudiatione vel lapsu quinquenij, quo querelam intētare debébat, vel iudicis sententia nepos præteritus possit ex successorio edito proponere querelam: aduersus testamentum aui, tenet Bart. in l. in suis. de libe, & posthu. vbi. Are tirius colum. 4. Iaso. num. 42. dicit communem, & eandem esse communem tenet. Alex. in l. si quis posthumos. colum. 2. Rodericus Xarez. l. quoniam in prioribus ampliatione. ro. C. de inofficio. Costa. l. Gallus. §. & quid si tantum. 3. par. nu. 202.

Pro qua sententia est tex. in l. de inoffi. & l. 3. §. si emancipatus filius. ff. de contra tabulas. Quæ iura licet communis ad hoc illa alleget, tamen non faciunt ad propositum, quia non loquuntur in querela, sed in bonorum possessione contratabulas. Et sic eorum iurium argumento communis sententia tenet, quod in bonorum possessione contra tabulas est locus successorio edito, tenet Barto, post glossam ver. nomine. ff. contra tabulas. & est vera, & tenenda opinio, quam contra Costa vbi supra defendit Sarmiento in dict. l. si quis posthumos. Et facit pro dict. resolutio. tex. dif. 100 fasilis. in l. pater filium. de inofficio. in cuius explicatione maxime laborant glo. &

97. 98. Docto. ibi. Sed reiecio intellectu glo. dicendum est, quod verbum querela positum in illo tex. stat proprie, quia patri & filio præterito competit querela, quia eius præterito habetur pro exheredatione liberoru,

patri vero manumissori à filio præterito cōpet querela tanquam exheredato, & bonorum possessio contra tabulas: tanquam manumissori ad exemplum patroni. l. 1. vltimo. si quis à parate fuerit manumissus. Vigilius in principio institu. de inofficio. Cuiatus in notis ad Vlpiantum. cap. 6. Alciatus. lib. 4. parergon. cap. 22.

Quæ sententia usque adeo procedit, q̄ etiam si filius ex hæredato expresse dixerit, se approbare testamentum patris non impedit nepotem, quo minus ipse possit de inoffi. agere, tenet Alex. in l. in suis. de libe. & posthumis. colum. fi. Iaso. ibi. num. 56. Gozadinus in l. qui se patris. num. 248. C. vnde liberti. Costa. in d. §. par. nu. 202 & si alter senserit Bald. in l. in suis. i. opinione. licet illum sequatur Alciatus, vbi sup. nu. 66. Et tenuendo hanc partem tanquam verisimilium, scilicet, quod in querela inofficii sit locus successorio edito non obstat. l. si quis filium. in illis verbis. Omne adiutoriu nepotem derelinquit. Nā duplice sensum habet ille tex. Primo quod loquitur, quando nepos volebat venire ad querelā ex persona filii exheredati, iure transmissionis: id enim iuxta illam legem facere non poterat, quia querela non preparata non transmittebatur. l. posthumos. §. fi. cum l. sequenti. de inoffi. Non autem loquitur tex. quando nepos vult admitti ad querelam ex persona propria per successorium editum, ut ibi intelligit. Bald. & sequuntur communiter Docto. & esse verissimum intellectum tener Xarez. l. quoniam in prioribus ampliatione. num. 56.

Secundus casus est, qui non ita restrin git literam illius tex. quod propter eaibi nepos non potuit admitti ad querelā ex successorio edito, quia querela nunquam habuit. initium in persona filii. Quia decepit filius ante aditam hæreditatem ab herede scripto, quo tempore non erat nata querela. l. Papinianus. §. si conditione. de inoffici. Est autem principium in materia successorii editi, quod non habet locum, nisi in iure iā delato, & in iure iā nato priori. l. 1. ver. detulit. de successorio edito. Et sic in merito in d. l. si quis filii inquit Imperator nepotem omne adiutoriu de reliquisse, quia neq; ex persona filii iure transmissionis, ante illa legē poterat agere querela, neque ex sua persona per successorium editum cū filius deceperit ante à quam hæres scriptus delibe-

deliberaret. Quam esse verissimam interpretationem ad illum text. tenet Rubeus. d. l. pater filium. nu. 95. & Gozadinus in l. qui se patris. C. vnde liberti.

101. Ex his deducitur, quod ad hoc, ut in nepte prædicta locum habeant, requiritur, ut filius exheredatus viuo patre desinet se suus hæres, ut in §. sui. versi. sed cum nepos, de hæredum qualitate & differentia.

At vero quando filius exheredatus decedit post mortem patris nepos in locum sui hæredis succedere non potest: nam sicut cetera omnia contenta in testamento effectum non habent, nisi post mortem patris testantis, quo tempore, & confirmatur testamentum, & in tempus quo testator contulit suam dispositionem. l. 1. C. de testamentis. hæratione cum nepos suis hæres non sit ab eo tempore mortis, sequitur non posse tanquam præteritum rumpere aui testamentum, quam rationem libi veniat cā quām proprio marte Ioan. Crotus. l. Gallus. §. & quid si tantum. numer. 7. sed prius fuit Bart. l. i. §. si pater. col. 2. de coniungendis cum emancipatis libe.

102. Quod fit, ut si pater exheredato filio nepotem hæredem in iuriuat, nepos efficitur, aui suus hæres ipso iure, sine vlla aditione. l. qui in aliena. §. qui interduim. de acquirenda hæreditate. tenet Fortunius in l. Gallus. §. & quid si tantum. nu. 12. de libe. & posthu. vbi Costa. 4. p. num. 1. Sed non leuis est dictum, quid si pater, & filius exheredatus simul decedant: an nepos præteritus possit rumpere testamentum aui, quia licet quādo sumus in legi dispositione presimatur filium superiuxile arg. l. eum; qui duas. §. cum in bello de rebus dubijs, tamen in dispositione hominis, hoc est testamentaria, non admittitur talis presumptio argu. l. ex facto. §. si quis autem ad Trebellianum, tenet Alexan. in l. sed in illo. de rebus dubijs. & ibi Socinus num. fin. licet ab hac sententia iniuste decesserit. C. oua. lib 2. resolutio num. c. 7. nu. 6. Quæ omnia intellige, quod licet in supra proposita quæstione, quæcō post mortem testatoris filius exheredatus decessit non posse nepostum pere testamētum aui. tamen hodie iure nouissimo habet querelam aduersus tale testamentum ex persona patris exheredati, non autem de meritis agitat nepotis præteriti. Nam licet iure Digestorini, ut iudicia resolutum est, querela non preparata non transmis-

tatur. l. posthumus. §. fin. c. vltimo. Illeque ti de inofic. hodie tamen bene transmittit. titur. l. si quis filium. C. de inofic. Hæc circa filii exheredationem dixisse sufficiant, ne ultra quam pat est nostra intentio pro trahatur, nisi ad vtilia. & necessaria, ut proposimus in calce materie.

Restat nunc, ut glossæ nostræ intentum finiamus, ut de præteritione filii nonnulla agamus. & quod remedium præterito filio competat aduersus testamentum patris in quo præteritus est. In quo articulo constitutio sententiam verissimam, quod testamētum, in quo filius præteritus est, est nullum etiam si filius, vno patre decedat. Pro cuius re cognitione præmitto, quod in iste exheredatio tripliciter accipitur, scilicet, largè, & largissime: tenet Bart. l. filio præterito. num. 5. de injusto iupto. Strictè exheredatio est propriæ ab hereditate exclusio, nominari. & solenniter facta, ut sup. in articulo exheredationis resoluimus.

107. Secundo accipitur exheredatio in latissima significacione pro qualunque exclusione ab hæreditate: sive testator sciuerit vel ignorauerit, se filios habere.

108. Tertio accipitur secundum latiorem significacionem, ut sit ab hereditate tacita: facta exclusio, vel expressa secundum testatoris voluntatem; & hæc dicitur præteritio quando testator non ignorat se filium habere, & illum præterit non faciendo de illo mentionem in testamento. l. si patronus. in princip. l. Paulus. §. vltimo. de bonis libertorum. l. si cum, vel in utero. C. de testamento militis. Et sic præteritio non est propriæ exheredatio formalis, sed dicitur, exheredatio tacita, Bart. l. Paulus responderet de operis libertorum. Bald. in l. si pater C. de institutio. & subliutio. nu. 15. idem in Authenti. ex causa. C. de liberis præteritis.

Quemadmodum igitur per exheredationem expressam est testamentum nullum cum priuetur filius dominij cōtinuazione, quani habebat in bonis paternis. si c. & præteritione: hoc est, exheredatione tacita. testamentum est nullum: probat Bart. in l. 3. & l. Gallus. §. in omnibus. l. inter cetera. de liberis & posthu. l. 3. §. ex his. l. filio præterito. de iniusti. rupt. l. i. in si. si tabula testamētū stabunt. l. bona. §. si quis prægantem. de captiuis. l. quod certatum est. C. de posthumis hæredibus institu. l. o. tit. 7. l. i. tit. 8. l. 20. tit. 3. p. 6. §. 1. Instituta de exheredatione

tione liberorum. Doct. in d.l. filio preterito. Imola in l. posthumus de iniusto rup. Ange. i. repetitione l. si duobus. §. si prius. ff. de contra tabulas. nu. 33. Thomas Calca neus. l. 1. nu. 96. de vulgari. Fortunius Gar cia in l. 1. nu. 48. de iust. & iu. Igneus in Au thent. ex causa. nu. 142. C. de libe. præteritis. Angel. tit. de suitate. q. 9. nu. 12. Duare nus in paraphra. ad. l. Gallus. §. in omnibus. Costa. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. 3. p. nu. 55. & in. c. si pater. i. p. verbo. in re certa. Cuiatius. tit. 4. ad Aphricanum. in. l. si po sthumus à primo. de liberis. & posthumis. Forcatulus in neciomantia iuris. dialogo. 9. & dialogo. 85. Iulius Clarus in praxi. §. testamento. q. 42. & 43. Mantica de con iecturata mente testatoris. lib. 4. tit. 11. nu. 9. & sequentibus.

111. Sed prædicta resolutio patitur maxi mā difficultatem: nam testamentum, in quo filius est præteritus habet bonorum possessionem contra tabulas, quæ datur fi lio præterito. text. in. l. si duo. de legatis præ standis. l. 1. vers. vocatur de bonorum pos sessione contra tabulas. l. maximum vitiū. vers. sancimus. C. de liberis præteritis. ergo si filio præterito detur bonorum posses sio contra tabulas, sequitur, quod testamen tū, in quo filius præteritus est, non est nullū: nam bonorum posses sio contra tabulas est, remedium rescissorium. l. 1. de legatis præ standis. l. vt liberis. verb. rescissio. C. de col la. sed si nullum est rumpi non potest. l. nā & si sub conditione. vers. post. defectum: de iniusto rup. Sed rejectis interpretatio nibus A cursus in dictis locis, & in. l. posthu mo. verb. petita. C. de contra tabulas. quas glo. esse communiter approbatas testatur. Tiraquellus. l. si vñquam. verb. revertatur. nu. 13. dereucanda donatione. & Boerius. decisione. 96. dicendum est, quod testamen tum, in quo filius præteritus est, non solum iure ciuili, verum, & iure prætorio est nullū, vt resoluit communis secundum 1as. in. d.l. posthumo. nu. m. 28. vbi Curtius nu. 48. facit lex vnica. §. fin. si tabule testamē tin nullē stabunt: nam si tale testamentum, in quo filius præteritus est, valeret tolleret primum, nam esset maxima repugnātia, quod valeret iure prætorio, & si mul reme dia ad illud impugnandum præstarentur. Nam dicendum est, quod filius præteritus habet duo remedia. Primum ius dicendi nullū, & bonorum posses sio contra tabu

las, cui prætorio succurri ex prædictis reme dijs debet, expedit enim plura habere re media. §. sic itaque. Institu. de auctio. l. 3. §. 1. ff. natura, caupones, & stabularij. at hac bonorum posses sio contra tabulas compe tit filio, quia cum testamentum, in quo fi lius præteritus est, habeat formam, & figura ram testamenti, quod quilibet prima facie illum considerando esse verum testa mentum, cum præteritionis vitiū sit in trinsecum, vt in. l. si quis legatum. de falsis illa figura, & apparentia testamenti rum pitur ex bonorum posses sio contra tabulas, quæ bonorum posses sio contra tabulas datur contra lignum, hoc est, contra te stamentum, quod tabulis ligneis scribi so lebat. l. 1. de bonorum posses sio secundū tabulas. Et sic legendum est. lignū, hoc est, testamentum secundum Duarenū liba z. disputationum. c. 30. Riminaldū in. l. po sthumonato. num. 657. de contra tabulas: ita quod contra illam apparentiam testa menti, quæ remoto præteritionis vitiū fa cit apparere testamentum validum datur bonorum posses sio contra tabulas filio præ terito, tenet Alex. l. 3. §. si ita de liber. & posthum. Paulus num. 8. Curtius. nu. 53. 113 d.l. posthumo. C. de contra tabulas. Cui. lib. 11. obseratio. c. 14. Neque obstat præ dict. resolutioni. d. lex, quod vulgo. de contra tabulas, nam ibi consultus id intendit, quod ad hoc, vt detur bonorum posses sio contra tabulas, testamentum debet esse ta le ex quo si non adesser præteritionis vi tium, possit adiri hereditas, vel peti bonu rum posses sio. Nam si testamentum tale fit, vt etiam remoto præteritionis vitiū no pos sit ex eo hereditas adiri, neque peti bonu rum posses sio contra huiusmodi testame tū, tenet Imol. in. l. si filius. num. 13. de libe. & posthumis. Paulus in. l. posthumonato. C. de contra tabulas.

114. Quò fit, vt licet, videatur inutile reme dium contra tabulas, quod datur filio præ terito, cui habeat ius dicendi nullum te stamentum, quod est remedium ciuile, quod durat per. 30. annos, vt in. princi. de per petuis, & temporalibus actionibus. Dicendū tamē est, quod non leue est vtilitatis hu iusmodi remedium contra tabulas: nam exclusus iure dicendi nullum etiam contra ignorantem extenditur, cum sit remedium ci uile glo. in rubri. de diver. & tempo. pres cript. communis secundum Bald. de præteri pti.

pti, i. p. 4. partis. q. fin. & probatur in. l. ge nō tiones, & Docto, maximē Cumanus. Ale xand. & Iaso. in. l. in suis. de libe. & posth. & Corta. in. l. vltima. C. de libe. & posthu. Viglius in. l. vltima. num. 7. instit. de exhæ redatione liberorum. Cumanus lib. 10. com mentariorum. c. 2. in princi. quotum ratio ni non plenē satisfaciunt, neque quas ad du cit Cost. in. l. Gallus. §. & quid si tantum 3. par. num. 54. Quare vera ratio est, quod lex pro forma introduxit, vt filij dominio illo, quem ha bunt in bonis patris priuentur, nisi per ex hæredationē, & non per præteritionem, quæ ratio cessat in filiis respectu matris, & in filiis emancipatis, qui non habent hanc suitatem, neque illud dominium bonoru. quod in bonis patris, & hac ratione in ma tre idem operatur præteritio erga filios, quæ operatur exhæredatio patris erga filios. Sed iam hodie hac differentia sublata est: nam neque pater potest exhæredare fi lium, neque mater præterite illum, sine eo, quod exprimat causam exhæredationis, vel præteritionis, alioquin testamentum erit nullum, & sic filio à matre præterito non datur querela tanquam exhæredato, sed ius dicendi nullum, sicuti filio præterito. Authen. non licet. C. de libe. præteritis. 117 Authentica, vt cum de appellatione cog noscitur. §. aliud quoque. & §. siue igitur. col. 6. glo. in authen. de heredibus, & Fal cidia. §. ex heredatos. verb. noluit collatio ne. i. communis secundum Alex. num. 11. Iacobinum. Curtium num. 14. in. d. Au thent. non licet. Guillermus Benedictus in c. Raynuntius. ver. in eodem testamento relinques. el. 1. num. 252. de testamentis. Anton. Gomez. i. tom. resolutionum. c. 11. num. 34. Gregorius Lopez. l. 1. glo. 2. tit. 7. p. 6. Quo fit, vt cum matrona possit con tra posthumum causam in gratitudinis ostēdere, seu exprimere, vt in. l. si quis. §. vltima. de inoffi. rumpit testamentum ipsa tris, posthami agnatione. Sic ut rumpit testamentum patris, vt in. l. de iniusto rupto. Nam licet alias solum testamētum rumpatur agnatione sui heredis, vt in. l. cer tum. de iniusto rup. & mater non habeat suos heredes, vt in. d.l. nulla, tamen adhuc rumpit agnatione posthami, non quatenus agnascitur, sed quia cum nascitur inue nit se præteritum sine causa.

Sed vltima in hac materia restat diffi cultas, habito pro constanti, quod si filius

sit præterius à patre testamentum est nullum, videndum est, an tale testamentum sit nullum, ipso iure, an vero sit annullandum per sententiam. Et partem affirmatiam, quod sit annullandum per sententiam. Exod. Salicetus in Authenti ex causa. C. de liberis præteritis. & In Authent, non licet. cod. tit. nu. 12, facit text. in Authen. vt cum de appellatione cognoscitur. & sic igitur. ibi, suam firmitatem, & in d. Authen. non licet. ibi. Nisi vbi probata causa inserta testamento remanet in sua firmitate, ergo vallet à principio, alias si esset nullum ipso iure hæres scriptus non posset adire arg. l. 1. §. fin. si tabula testamenti nulla stabunt, & facit pro hac parte. l. ro. tit. 7. p. 6. Et ita hanc partem tenet Antonius Gama decisione. 174. Et hæc est verissima sententia, licet contrariam opinioneum, imò quod tale testamento, in quo filius præteritus est, sit ipso iure nullum, si sit inserta causa præteritionis, teneat Bart. in Authenti ex causa. C. de liberis præteritis. nu. 12. glo. in Authen. de hæredibus & Faleid. §. ex hæredato, ver. nolit. communiter recepta secundum Corneum. d. Authen. ex causa. nu. 75. secundum Alex. in Auth. non licet secundum Ant. Gom. 1. tomo. resolutionum. c. 11. num. 21.

GLOSSA VIGESIMA prima principalis, de substitutionibus in genera.

S V M M A R I V M.

- 1 De substitutione in genere sumpta explicatur definitio.
- 2 Verbum substitutione, qualiter accipiatur.
- 3 Substitutione in specie qualiter consideretur.
- 4 Verba que possunt accipi in genere & in specie, in dubio in specie sunt accipienda.
- 5 Analogum per se sumptum debet accipi in potenti significatione.
- 6 Substitutione proprie sumpta, an sit secunda institutione communis contra communem expenditur.
- 7 Expenditur. l. mulier. §. si. de inofficio.
- 8 Declaratur. l. ex facto. §. Lucius de vulgari & l. si filium substituat. de hæredibus instituer.
- 9 Vitam cessante institutione admittatur substitutus communis contra communem explicatur.

V M in hac glossa de materia substitutionum agendum sit, in primis videndum est, ne per ignota procedamus, quid sit substitutione. Et tene, quod substitutione est secunda institutione. l. in ratione §. quod vii'go. ad. l. Falcidiam. glo. in l. si pater impuberis. de vulgari. Berengar. in l. in quartam. c. 3. nu. 115. ad. l. Falcidiam communis secundum Decium, & Philipum Corneum in Rubric. C. de impuberum. Forcatulus in dialogo. 23. & comprobatur ex his, quæ scribit Caius lib. 1. institutione. tit. de substitutionibus. & ex. l. ex facto. §. Lucius. de vulgari. Doctores post glossam in rubrica, de vulgari. & in l. 1. eodem tit. maxime Iaso. numer. 34. Sarmiento. l. 3. fina. deliber. & posthum. Peralta in rubrica. numero. 16. de hæredibus instituend. Mantica de coniecturata mente testatoris. lib. 4. titulo. 1. o. numero. 15. & lib. 5. titulo. 1. numero. 3. Menchaca de successionum creatione. §. 20. numero. 84. Ceuarriuias capit. Raynuntius. de testamentis. §. 4. Antonius Gomelz lib. 1. resolutionum. capit. 3. Costa in capit. si pater. de testamentis. libro sexto. Vldaricus Satius, Lancelotus Poli. Bartholomæus de

Hutio

- 10 Deficiente instrumento substitutione operatur effectus.
- 11 Si substitutione detur in hereditate, cohæredibus deficiente instrumento cessat ins accrescendi alijs cohæredibus, & prefatur substitutus.
- 12 Expenditur. l. 14. tit. 9 p. 6. quæ corrigit in predicatione casu ins commune.
- 13 Ratio, propter quam legata relata ab instituto censetur reperita à substituto.
- 14 Verba dubia institutionis declarantur per primam institutionem.
- 15 Si res empta a testatore evincatur, ab ipso emptore & testator heredi in instituto dedit substitutum fidei commissarium debet substitutus citari, vt defendat rem venditam a testatore.
- 16 Enidion materia remisive traditur.
- 17 Expenditur. c. si pater. de testamento in eo casu, videlicet, quæ sit ratio, propter quam testamento, quod non potuit valere in primo gradu institutionis propter vicium præteritionis, incipiat valere secundo gradu substitutionis.
- 18 Quod duplex sit substitutionum species.
- 19 Substitutionis directe sunt quinque species.

Materia substitutionis in genera.

Hutio in tracta substitutione in principi. Joannes Rojas in epithome successorum. c. 20. nu. 49. Joan. Garcia de expensis. & m. elio. c. 4. num. 56. Et ex eo dicitur substitutione, quia omnis substitutione post institutionem primam appellatur secunda substitutione quem admodum omnes nuptie post primas applicantur, secundæ glo. in rubri. C. de secundis nuptijs. vbi dicit, quod secundum matrimonium appellatur secundum facta relatione ad primum, & sic substituti secundi hæredes appellantur. l. si quis cum testamento. de testamentis. l. Cicero. ff. de poenis.

Hinc nota, quod verbum substitutione, duplum consideratur, iniure, scilicet, in genere & in specie. In genere significat, quælibet in alterius loco præpositionem, vel subrogationem. l. arbores. l. vel inutilium. de usufructu. l. penultima. ff. iudicatum solui. l. in fraudem. §. si conductor. de iure fisci. l. si grege. de legatis. 1. & sic in legatis in fiduciocommissis, & mortis causa donationibus fieri possunt substitutiones, ex vi, & proprietate verbi, quia instituere, vel substituere est ponere, collocare, vel ordinare: vnde actiones institutione dicuntur. l. 2. §. deinde de origine iu. l. ex hoc iure. de iust. & iur. & in eudem sensum accipitur. l. pen. ff. locati. l. r. de rei vindicati. l. 3. ff. arborum furtim & sarum. l. Dominus. §. in conducto. ff. locati. l. si usufructus. §. inde. l. quæ sub conditione. §. hoc edictum de conditionibus institutione. vbi edictum de conditionibus institutionum ad legata, & fideicommissa pertinere. Vlpianus scribit. Et quod secundum hanc generalem substitutionis formam, in qua in legatis, & fiduciocommissis, & donationibus causa mortis substitui possit, docet glo. in rubrica de vulgari. & sic est accipiens text. in l. vnica. §. in primo. ibi. cum certi juris sit. C. de caducis tollendis. l. si sponsus. §. simili modo de donatione inter virum. l. vthæredibus. de leg. 2. l. si cui de dona. causa mortis.

Secundo modo substitutione accipitur in specie, & significat eas substitutiones, quæ fiunt in hereditate & sic accipitur in praesentia casu. Et sic in dubio, nisi materia subiecta aliud suadeat, verbum substitutione debet intelligi in specie, & non in genere; nam verbum, quod potest accipi in genere, & in specie, in dubio accipitur in specie, docet Barto. in l. hoc legatum de legatis. 3. & in l. 1. de edendo, quia significatio in specie est potentior, & magis certa, & verba in dubio debent accipi in potentiori significatio. c. si pater. de testamentis. lib. 6. porat la so. in rubrica. nu. 21. soluto matrimonio. Et sic substitutione secundum propriam significacionem est institutione secunda, vt docet glo. in l. non aliter. §. 1. ver. diffinitionem. de leg. 3. Bart. in l. omnes populi. num. 59. de Iust. & iure. Pro qualientia est text. in l. mulier. §. fin. de conditio. institu. vbi illa conditio. Si me instituisti, verificatur, in substitutione quoconque gradu facta. Probat. etiam ex. l. si quis mihi bona. 9. sed si mandauit. in fine. de acquirent hære. Et sic quod substitutione proprie, & strictè sit in substitutione, tenet glo. l. Gallus. ver. posset. de libe. & posthu. & glo. in l. 1. gl. 1. C. de edicto. Divi Adriani tollen. sequitur Arcinus. l. 1. num. 2. Ripa. num. 16. in l. 1. ff. de vulgari. & est communis opinio secundum Alciatū d. l. Gallus in princ. secunda lectura. nu. 30. Peralta in rubrica. numer. 17. de hæredibus institue. Contraria tamq; opinio verior est, & receptione, imò quod substitutione non sit proprie institutione, & neq; in materia strictè interpretanda veniat, appellatione substitutionis, tenet. Socinus. l. 1. num. 1. de vulgari. & est communis secundum Decium in rubric. C. de impuberum. Galiaula. in l. Centurio. num. 510. de vulgari. & facit. l. 1. de vulgari. Tanquam diuersa ponuntur substitutione & substitutione, ergo non sunt idem argumento. l. si idem. C. decodicillis. Et facit, nam substitutione est conditionalis institutione. l. cohæredi. §. cohæredes. de vulgari. ergo non est proprie institutione. Et tenendo hanc sententiam non obstat text. in d. l. mulier. §. fi. Nam reiecto intellectu Socini vbi sup. & Decij in rubri. C. de impuberum. num. 2. & quem tradit Gometius in cap. si pater. numer. 10. & alijs, quos refert Costa ibi. l. part. quibus omnibus reiectis pro vero illius text. intellectu præmitte, quod si dicas, instituo te, si me institueris, non vallet, & est captatoria. l. 1. ff. de his. quæ pro non scriptis habentur. Voluit enim lex substitutiones fieri non ex utilitate lucri, sed ex affectione. l. ille autem, iuncta glo. fin. de hæredibus instituend. Alciat. lib. 2. parec. gen. c. 37. Institutione autem illa. Institutione te quia

quia me instituisti, non censetur capitatoria, cum ex voluntate, & affectione, non causa acquirendi lucrum dicatur facta, i. cle mens. §. fin. de hereditibus institu. Corrasius lib. 3. miscellaneatum. c. 13. Cum igitur testator in d. l. mulier. §. fin. v. f. fuerit, illa conditione, si me instituisses, magis ex affectione, & remuneratione attende meritum consideranda est, respectu acquisitionis hereditatis, quam ipse non prætendebat, & sic non mirum si attenta mente testatrix verbum, institutio, verificetur in institutio ne, quoctunque modo facta.

8. Deducitur ex supra dicta resolutione intellectus ad text. in l. ex facto. §. Lucius. de vulga. & ad l. si filium substituatur, de hereditibus instituen, quibus probatur, quod quāuis pro forma traditum sit à iure, quod filius sit instituendus, ut in l. inter cetera: de liberis, & posthu. sufficit eum substitui. Quod iura etiam hodie illa procedant, te statut Xuarez in l. quoniam in prioribus. 15. limitatione. C. de inoffic. ea ratione illa iuta procedunt, quia filius in d. iuribus non est substitutus, sed potius institutus, quia primus gradus fuit nullus ob præteritionem filii, ac si non scriptus fuisset arg. l. 3. delibe. & posthu. Et cum in illis iuribus filius reperiatur substitutus sub conditio ne, si primus hæres non erit, & filius illi nullo modo hæres esse possit, stante filio præterito, vt in l. in suis, de libe. & posthu. & talis conditio intelligitur necessaria esse, que non reddit dispositionem conditionalem, vt in l. si pupillus. i. de donatio. iunctis his, que tradit Bart. in l. i. de conditio, in institutionum, cuius conditio adimplita reditatur in institutionem. l. in ratione. §. si filio. ad l. Falcidi. Ex quibus deducitur, quod tum demum admittitur substitutus, quando institutus cessat. l. quandiu. la. r. & 3. de acquirend. hæredi. Et sic dicebat glo. in l. si is, ad quem. ver. que ex causa, de acquiren. hære, quod aditio hæreditatis facta à substituto, ex causa in institutionis cum non es set institutus, sed substitutus, non valet, quā sequitur Imo. consl. 188. vol. 2.

9. Sed contraria sententia est verior ex supradictis, in d. quod valet talis aditio facta per substitutum, & si non esset institutus, sed substitutus, quando deficit conditio in instituto, per text. in l. sed & si de sua. §. fina. de acquirend. hæredit. Vnde dicebat Barto. in l. re coniuncti. colonna. g. de le-

gat. 3. quod remedium. l. fina. C. de edicto. Diu Adrian tollendo, si habet locum in substituto, quemadmodum, & in instituto. Iaso. in l. precibus. col. 3. C. de impuberum. & sequitur plures relati per Tiraq. in tra statu in morte. 2. p.

Ex quibus etiam deducitur, quod vsque adeò substitutio effectum operatur deficie te in instituto, quod si sint dati duo coheredes, inter quos habet locum ius crescendi. text. in l. qui ex duabus in princip. & in §. quod semel de acquirend. hæreditate. in l. quidam elogio. C. de iure deliberaði. l. vni ea. C. quando non petentium partes. l. testamento. C. de impuberum. l. heredes sine partibus. de hereditibus instituendis. Doctores. in l. re coniuncti. de legatis. 3. in l. triple ci. de verbo. signifi. Vlpianus in fragmentis. sit. 24. vers. optimum. Caius lib. 2. institutionum. tit. de legatis. Cuiatus in notis ad Vlpianum, vbi sup. Eguinarius, Baldinus, Misingerius in §. ead. res. instituta de legatis. Bolognetus in repetitione. d. l. re coniuncti. deleg. 3. num. 3. Duarenus. lib. 1. de iure crescendi. c. 18. Goueanus in eod. tract. post principium. Loriotus in tract. de coniunctionibus. per totum. Hoc supposito dicendum est, quod si detur substitutus in hæreditate coheredibus, facit esse hæres crescendi alteri coheredi, & preferatur substitutus. l. 2. §. si duo. de bonorum pos sessione secundum tabulas. Auth. hoc amplius. C. de fideicommissi. l. vnic. §. in primo. & §. pro secundo. & §. si autem sub conditione. versi. quod si in medio. C. de eadu eis tollendis. glo. in l. fin. in prin. de vulga. ri. sequitur. Bart. l. re coniuncti. num. 33. de leg. 3. Bald. in l. vnic. C. quando non petentium partes. Ludouicus Gozadinus consl. 21. num. 25. Ethanc esse communem tenet Franciscus Mantica de conjecturata mente testatoris lib. 4. tit. 10. num. 15. Ratio huius sententia est, quia substitutio est poterior iure crescendi, quando substitutio est utiliter facta, tenet Bald. in l. fin. nu. 53. C. de hereditibus instituen, idem in l. si ego & Tltius. de iniusto rupto. Duarenus de iure crescendi. lib. 2. c. 16.

Sed licet hæc opinio de iure communis recepta sit, de iure tamen regio est correcta; & sic non ad substitutum, sed ad coheredem deferatur, & accrescat portio coheredis, tenet. l. 34. tit. 9. p. 6. ibi. [Ca en qualquier manera de estas dos cosas aura la manida

da el compañero, o el substituto.

Deduicatur etiam ratio propter quam legata relata ab instituto censeantur repetita à substituto iuxta. l. Titius, & Mevio. §. Julianus. de leg. 2. l. licet Imperator. de leg. 1. Ea est ratio, quia substitutus dicitur institutus. Quam rationem & sententiam veram intellige, nisi talia legata nominatio sint relata ab instituto. Quia tunc non consentur repetita à substituto. l. si plures. de leg. 3. l. Celsus. §. penult. de leg. 2.

Vltius deducitur, quod verba dubia substitutionis declarantur per primam in stitutionem text. & ibi. Socinus in l. si is qui ducēta. §. fin. de rebus dubijs. l. ab hæ rede. §. qui discretas. de vulgari. Doctores post Bart. in l. fin. ad Trebellian. Hinc est, quod ius substitutionis transmittitur ad hæredes etiam ad filios, si nondum adueniat tempore, quo mortuus fuit substitutus, conditionis effectus tex. in l. hæredes mei. §. cum itaque ad Trebellia. l. si in persona m. C. de fideicommissi. l. sed & si plures in princip. & in l. qui plures de vulgari. l. si ex pluribus. de suis, & legitimis hæredibus. l. vnic. §. fin. autem sub conditione.

14. C. de caducis tollen. Alexan. consl. 165. num. 4. volumi. 5. reprobata glo. in l. si, qui de actionibus & obligatio. quām esse com muniter reprobata, tenet. Alex. vbi sup. Ex qua resolutione infertur, quod licet alias empori, qui re emis, à testatore cōpetat actio contra hæredem, ipsius testato ris, si res empta ab illo euincatur, & sic debeat citare hæredem in institutum, vt item prosequatur glo. in l. in vno quoque de re iudi. in l. sap. eod. tit. Bart. in l. in dieu. de aqua pluvia arcenda. Doct. per text. ibi in l. §. denuatjari de ventre in possessionem mittendo, si tamen in instituto detur substitutus fideicommissarius, debet citari substitutus, ea ratione, quia necessario ad eum hæreditas cum suo onere transit. Quam sententiam tenent Doctores per text. ibi. in l. si res, que iff. de euictio. Iaso. in l. si quis. neq; causam. num. 7. si certum petatur. De qua materia euictionis vide. Couar. in lib. 17. 3. resolution. c. 17. & Cabalinum in tracta. de euictio. 4. num. 50. & 9. 5. num. 31. Fanutius de inuestorio hæredis. 2. p. p. 280. Anton. Gomez. 2. tomo resolutio. cap. 2. nu. 36. Tiraquellus de vtroque retractu. titul. 1. §. 12. glo. 1. num. 12.

Infertur etiam in hac substitutionis ma

teria intellectus ad text. in c. Raynuntius. de testamentis. quæ sit ratio, propter quam testamento, quod non potuit in primo gradu institutionis valere propter vicum præteritionis, & incipiat valere à 2. gradu substitutionis iuxta. l. si filius familias. substituatur. de hereditibus instituendis. & in l. ex facto. §. Lucius. de vulgari. cum traditis à Xuarez in l. quoniam in prioribus. limitatione. 15. C. de inoffic. Quarere cest in intellectu. quem tradit. gl. in c. si pater. verb. eide in filio. in prima solutione, dicendum est, quod ille tex. procedit. quando in l. gra du extraneus institutus est, qui potuit præteriri, quo casu licet prima institutio sit nulla, & pro non scripta propter præteritionem incipit ramen valere testamentum. 2. gra du substitutionis, in quo filius non reperitur præteritus, sed institutus sub conditione, si primus institutus extraneus non fuerit hæres. Nam quāquis alias filius non possit institui sub conditione. l. sius quoque de hæredibus instituendis. in l. si pater. C. de substitutio. & in situ. tamen in propria specie ea conditio substitutionis, si hæres non erit relata ad extraneum hæredem, efficitur necessaria: quia de iure impossibile est, quod extraneus sit hæres stante filio in potestate præterito. l. inter cetera. de liber. & posthu. nis. iuncta. l. in suis. eod. titul. Et sic conditio hæc, tanquam contraria conditioni impossibili erit necessaria. Bar. l. de conditio. institutio. col. 1. nam conditio necessaria non reddit actum conditionale. l. si pupillus. §. i. de nouario ac proinde non dicetur filius in ea spe, ie præteritus, sed puer in institutus, quod lecus dicendum est, quādo suis filius institutus est in primo gradu dato substituto, qui præterito non potest, in 2. gradu. Vnde quāquis fuerit datus substitutus non incipiet testamentum à 2. gradu. Nam quāquis in eo gradu reperiatur filius institutus, sub conditione substitutionis, tamen licet reperiatur præteritus, redditur testamentum nullum, & sic in primo gradu institutus consequitur hæreditatem.

Denique circa hanc materiam illud est prætorandum, quod substitutionum triplex est species, quādā dicitur directa, quādā indirecta, seu obliqua glo. in c. si pater. verb. absq; deductione, c. in medium. de testamentis. lib. 6. gl. in §. qua ratione. instit. de pupillari substitutione. verb. ad exemplū. Substitutionis directa dicitur, quando sine ali que

quo ministerio hominis, & nulla median-
te persona hæreditas defertur. Indirecta
substitutio, seu obliqua illa dicitur, quæ nō
directe, sed mediante ministerio hominis
defert hæreditatem substituto, sic Lancelo-
tus Galiaula, l. centurio. col. 3. de vulgari
Bart. in. l. ff. cod. col. 1. Guillerius Bene-
dictus in. c. Raynuntius. ver. si absq; libe-
ris. it. de compendiosa. Lancelotus Politus
in tract. substitutionum tit. de vulgari nu-
18. facit gloss. quam ibi Doctores notant
maxime Cost. in v. fili⁹ moreretur in. c. si
pater. de testamentis. lib. 6.

Huius autem substitutionis directe sunt
quinque species, scilicet, vulgaris pupillaris,
exemplaris, compendiosa, breniolaria, que
resolvantur in directam, & indirectam, obli-
quam, seu fideicommissariam. gl. in. c. si pa-
ter. ver. si absque liberis. glo. in. §. qua ratio-
ne. instit. de pupillaris substitutione.

GLOSSA VIGESIMA secunda principalis, De vulgari substitu- tione.

S V M M A R I V M.

- 1 Traditur vulgari substitutio definitio.
- 2 differentia vulgari substitutio ab alijs substitu-
tionibus.
- 3 Substitutio vulgari cum sit generalior ceteris
est magis dignior, & sic ubi solum agitur mentio
de substitutione intelligitur de vulgari.
- 4 substitutio vulgari quaraione fuerit invenita.
- 5 Ut valeat substitutio vulgari, au requiratur quod
precedat institutio heredis, communis contra com-
munem declaratur.
- 6 Substitutio vulgari solum in testamento non re-
vero in codicillis fieri potest, licet eius substitutio
declaratio bene possit in codicillis fieri.
- 7 Expenditur. l. Scenol. ad Trebellia.
- 8 An per dationem substitutionis vulgari tollatur
situs.
- 9 Quid sit situs explicatur.
- 10 Vulgari substitutionis est effectus, quod si minor
repudiauerit hereditatem, admittitur substitu-
tus, licet beneficio restitutio illi succurratur:
quod & in maiore se abstinente ab hereditate pa-
terna, quod intra triennium potest renocare ab-
stensionem id procedere explicatur, & n. 1.

11 Per abstensionem filii an admittatur statim substi-
tutus interim quod filius renocat abstensionem
communis contra communem declaratur.

12 Si filio sit datum substitutus vulgaris, & repudiet
hereditatem, utrum substitutus excludat patrem
communis contra communem declaratur.

13 Expenditur. l. ff. C. de bonis que libertis.

14 In bonis profectis repudiantis filio admittitur
vulgaris substitutus excluso patre, cum communis
contra communem.

15 In bonis profectis repudiantis filio admittitur
vulgaris substitutus excluso patre, cum communis
contra communem.

16 In bonis profectis, si filius defecit nulla facta de-
claratione admittitur substitutus excluso patre.

17 Si fideicommissum non sit repetitum à substituto
vulgaris, prefertur fideicommissarius vulgariter
substituto communis contra communem.

18 Si heres sit indignus institutus dato vulgaris sub-
stituto, an si filius an vero substitutus admittatur,
communis contraria explicatur.

19 Expenditur. l. si sequens gradus de vulgari.

20 Expendit. l. necessarios. §. 1. ad Sylbianum.

21 Hære non vindicante mortem defuncti efficitur
indignus hereditate, siue id contingat ante aditum
hereditatem, siue post.

22 Si sint duo heredes instituti & ei⁹ sit datum substi-
tutus vulgaris, si virus non adest, vel repudiet, ad-
mittitur substitutus ad illam portionem excluso
coherede, communis contra alteram communem
explicatur.

23 Per aditionem hereditatis non solum vulgari sub-
stitutio exprimat, verum & alia substitutiones, cum
communi contra alteram communem.

24 Substitutio vulgari est duplex, altera expressa, &
altera tacita.

25 Sub expressa vulgari continetur tacita.

26 Virum pupillaris tacita inclusa sub expressa vul-
gari excludat matrem.

27 An mater excludatur ecclesia, vel alia pia causa
substitutione vulgari.

28 Per vulgarem expressam succeditur ipsi defuncto,
& non papillo.

29 Substitutio vulgari expressa operatur, ut testa-
mentum habeat robur.

30 Virum posse pater relinquere filio legitimam
sub substitutione vulgari expressa.

31 Expenditur. l. si filius familias substitutatur, de be-
redibus institu.

32 Substitutio vulgari concepta in uno casu nolun-
ta extenditur ad omnes casus impotentia.

33 Expenditur. l. pater Senioriam, de conditionibus
& demonstra.

34 Per substitutionem vulgarem non impeditur tras-
misso virtute iuris deliberandi, neq; ex potentia
sanguinis impeditur tamen transmissio ex poten-
tia situtatis.

35 sub-

36 substitutio vulgaris impedit transmissionem ex-
potentia situtatis.

De vulgari substitutione;

Vulgari autem substitutio
est secundum veriorem sen-
tentiam, secunda institutio
directa, quæ cuilibet, & à
quolibet fieri potest. Hanc
tenet Iason, dicens communem in. l. n. nu.
13. de vulgari. Guillerius Benedictus. &
ibi Couar. c. Raynuntius. ver. si absq; libe-
ris. n. 7. & Couar. ibi. §. 4. nu. 3. Anto. Go.
lib. 1. resolutionum. c. 3. post principium.
Costa in. c. si pater. ver. idem filio. de testa-
mentis. lib. 6. & si aliam definitionem con-
stituat Anto. Funeus in tract. substitutio
num. c. 1. titulo de vulgari. nu. 2. & Lácelo-
tus Politus eod. tract. titu. de vulgari. ca. 1.

Ex qua definitione infertur primò; q
vulgaris substitutio in hoc differt ab alijs
substitutionibus, siquid hæc substitutio
potest cuilibet, & à quolibet fieri, at vero
substitutione pupillaris nō cuilibet, neq; à
quolibet, sed solù à patre & solù filio, vt in
princ. instituta, de pupillari substitutione
l. 1. §. substituere. l. 2. in princ. de vulgari.
Theophilus in princ. instit. de pupillari.
Vigilius in princ. instit. de vulgari. Sic etiā
& exemplaris substitutio non potest fieri
cuilibet, & à quolibet, sed solù à patre, &
à matre, & nō cuilibet, sed solù filio men-
te capto, vel furioso. l. humanitatis. C. de
impuberū. l. ex facto. de vulgari. §. ex qua
ratione. instit. de vulga. at substitutione vul-
garis potest fieri cuilibet, & à quolibet, vt
dictū est. Et sic appellatur hac ratione vul-
garis, quia à quolibet vulgari, & qualibet
vulgari persona fieri potest, tenet Azō in
summa. C. de impuberū & alijs. Doct. in. l.
1. de vulgari. tex. & ibi Greg. Lopez. l. 1. ti-
tulo. 5. part. 6:

Hæc tamen substitutio vulgari, cum sit
magis generalis secundū regulas iuris or-
dinarias c̄setetur esse dignior, & potentior,
iuxta ea, quæ notat Felinus in rubrica de
officio deleg. n. 2. Gonietius in. §. actionū.
n. 6. de actio. Et sic vbi cūq; fit mētio sub-
stitutionis intelligitur de vulgari, nā ver
bū, quod varijs modis potest accipi, in du-
bio intelligitur de digniori, & potētiori.
c. si pater. de testamēt. lib. 6. Vnde si dica-
tur in testamēt, Titiū instituo, & Sépro-

nū substitutio, intelligitur esse vulgari, ita
vt ad ita hæreditate expiret. l. iā hoc iure
de vulgari. notat Alciatus. l. Gallus. §. qui-
darecte. vbi Alex. n. 6. de libe. & posth. gl.
in. l. vnicā. §. pro. secūdo. ver. substitutus
deraducis tollen.

Fuit inuenta substitutio vulgaris, ne fa-
cile testatores intestati decederet, qd iniū-
ria reputatur. l. & quia. de interrogatorij
actionibus. l. vnicā. in. princ. C. de caducis
tolle. Corrasius lib. ro. Miscellanearū. c. 23
Duo vero requisita principaliter requirū-
tur, vt aliqua dicatur substitutio vulgaris,
primū, vt præcedat institutio hæredis: nā
sine hæreditate institutione, nō substitutio vul-
garis substitutio. gl. 3. & ibi Areti. in. l. 1. de
vulgari. glo. in. c. Raynūtius. ver. si absq; li-
beris. de testamētis, & facit tex. in. ptin. in
stitu. de vulgari. l. 1. tit. 5. pat. 6. sed Curtius
junior tenet in rubrica. n. 10. C. de impube-
rū, quod bene valet vulgaris substitutio
absq; expressa hæredis institutione; sed q
sufficit tacita & Galiaula. l. Gallus. §. &
quid si tantū. nu. 34. de libe. & posth. glo-
in. l. ex facto. l. 1. glo. si. de hæredib. instit.
vbi glo. tenet, quod valet vulgaris substi-
tutio. absq; expressa hæredis institutione.

Cotrariā tamen opinionem, imo quod
requiratur expressa hæredis institutione, vt
substitutione vulgaris valeat, tenet Alex. di-
cēs cōmūnē in. l. Gallus. in. princ. n. 6. col. 4.
de liber. & posth. vbi adducit fundamenta
pro sua sentētia. Sed in hoc articulo resolu-
tio sit, quod aut cū sit vulgaris substitutio
adest persona, quæ necessario debet insti-
tui, vt filius familias, tunc, vt valeat substi-
tutio vulgaris, necessaria est hæredis ex-
pressa institutio. Aut enim hæres est talis
persona, quæ necessario est instituēda, quia
est extraneus, tunc nō est necessaria hære-
dis expressa institutio, vt vulgaris substi-
tutio valeat: vide Costa. in. c. si pater. 1. pa-
ver. eidē filio. n. 50. & Ant. Gom. 1. tomo.
resolutio. cap. 3. num. 2.

Secūdū vero requisitū est, q substitutio
vulgaris fiat in testamētō: nā incodicillis
nō potest fieri substitutio vulgaris, gl. 1. in
princ. instit. de vulgari, ea ratione quia si-
cut substitutio directa non potest fieri in
codicillis. §. codicillis. Institu. de codicil-
lis. iūcta. l. hæreditatē. C. cod. tit. l. 2. tit. 12.
part. 6. Sic necque substitutio directa vul-
garis potest fieri: bene tñ verū est, q decla-
ratio institutionis, vel declaratio vulgaris.

Kk substitutio.

542 Glossa vigesima secunda princip.

substitutionis bene potest fieri iti codicilis tex. vbi Doctores notat in. l. alle toto, de hæredibus instituendis. ea ratione, quia qui declarat nihil dicitur agere de nō. uo. c. literæ. de dilatio. tex. vbi Doct. in. l. hæredes palam. §. si quid potest de testam. 7. Quo sit, vt licet prædicta substitutionis facta in codicillis non valeat in vim directe substitutionis, valet tamen in vim fideicōmisi. mīsi, gl. d. §. codicilli, ver. directo. vbi Doct. Institu. de actio. Fundamentum est de l. Scœnola. ad Trebellianū. quā disponit, quod valet vulgaris substitutionis facta in codicillis, si talis substitutionis est facta per verba communia, quia tunc saltim admittitur in vim fideicōmisi; & sic effe-ctus est, quod ille, qui restituit illa bona substitutione per viam fideicōmisi potest detrahere quartam Falcidiam. Est etiam, & alius effe-ctus, quod per dationem substituti vulgaris tollitur suitas: tenet Bart. quem Doctores communiter sequuntur secundum Alexan. in num. 5. Ias. nu. 22. in. l. Gallus. in principio. de liberis, & posthumis. & ante eos tenuit Actius in §. quarta. versi. ad substitutum, de inofficio fo testamento. Socinus in. l. r. à nume. 47. de vulgari. Guillerius Benedictus in. ca. Raynuntius, verbo, mortuo itaque. el. 1. de testamentis. num. 190. Fundatur, nam filius dato sibi vulgari substituto censetur institutus subconditione, si voluerit, quæ conditio tollit suitas in filio, vt in. l. i. dubitari. in fine. de hæredibus instituen. 1. Cornelius. cod. tit. l. verba hæc de condi- tio. institutio.

Sed prædicta communis sententia con- uincit ex multis fundamentis adductis per Franciscū Sarmientum. d. l. Gallus. in princ. per Corrasū. lib. 1. Miscellanearum ca. 2. per Plancū in repetione. l. vnicæ. nu. 47. de vulga. Anto. Gom. lib. 1. resolutio. cap. 3. nu. 15. Nam suitas est obligatio quædam passiva ex iure succedendi, quod ha- bet filius in bonis patris, quā nō habet pa- ter potestate tollendi, quocunq; velit, nisi in casibus à iure expressis, arguēto. l. ne mo potest, de legatis. 1. l. sub hac. de actio. & obligatio. Maximè, quia pater inuito filio, non potest illū emancipare glo. vlti- ma. in fine. §. fin. quibus modis ius patriæ potestatis solvit. Et tenēdo hæc partem tanquā veriorē, nō obstat. d. lex iā dubita- ri, quod conditio, si voluerit, non tollit sui

tatem in filio, ita vt filio volente, non vo- luntarius, sed necessarius efficiatur suis hæres patri, iuxta. d. l. iam dubitari. alias frustra Consultus ibi dubitaret, an huic fi- lio cōpeteret ius abstinenti, vt in. l. condi- tionibus pupillus. de cōditio. & demōstr. Neq; est verū dicere per substitutionē vul- garē censeri filiū institutū sub cōditione, si voluerit, quia cōditio, si hæres nō erit, vel si hæres esse noluerit, sub qua cōcipi- tur vulgaris substitutionis, vt in. l. r. de vulga- ri. in eis substitutioni, & non institutioni, nā institutionis pura est, & sine cōditione cō- cipitur, neq; redditur cōditionalis per sub-stitutionē, vt in. l. sub conditione. de hære- dibus. instit. Et si verisimile tenēdū est per substitutionē vulgarē nō tollisuitate.

Est & alius effe-ctus vulgaris substitutionis, quod si minor repudiauerit hæredi- tam statim admittitur substitutus, quā-uis ipse minor extraordianario. restitutio- nis auxilio possit iterum eam hæreditatē adire: sic Bart. in. l. i. nu. 19. de vulgari. com- muniter recepta sententia secundum. Ri- pa. nu. 124. ibi, secundum August. Beroiu, num. 35; in c. Raynuntius, de testam. vbi Guillerius Benedictus. titulo de vul- gari. num. 61. & tenuit eand. sententianū glo. in. l. 2. §. expectandi. verb. repudiaue- rint. de verbo. possessione, secūdum tabu- las, & facit lex. & si sine. §. sed, quod Papi- nianus. & in. l. quod si minor. §. Scœnola. de minoribus. Fundatur etiam, quia reme- dia extraordianaria, qualis est restitutio in integrū nō sunt in consideratione, antea quam impetrantur. l. 4. §. 1. de fideicō- missarijs libertatibus. Innocent. in. ca. pa- storali. post principium. de causa posses. Paulus de Castro. l. 2. C. de religio. & sum- ptibus funerum. & plures relati per Tira- quel. de retractu linagie. §. 22. glo. vnicæ. numero. 58.

Quæ sententia Bartol. non solum in fi- lio minori procedit, & habet locum, ve- rum & in filio maiori, quod si se abstineat ab hæreditate paterna, potest reuocare ab- stensionem suam intra triennium, si ta- men habeat substitutum, poterit substi- tutus interim adire hæreditatem. Nam licet filius intra triennium possit po- nitere, & reuocare abstensionem, illud enim est de iure speciali, quod non con- sideratur iuxta. l. quartā. §. 1. de fideicōmis- libertatibus. Et hanc sententiā tenet Barto.

in. l.

De vulgari subst. &c.

515

repudiante pater admittatur ad eam exclu- so. substituto dato filio tenet glo. in. l. fi. in. princip. ver. recusante. C. de bonis quæ liberis. Bär. in. l. i. nu. 21. de vulgari. & esse communem tenet Ripa. ibi. nu. 42. Alcia- tus. nu. 86. Guillerius Benedictus. capi. Raynuntius. tit. de vulgari. num. 96. & ibi. Augusti. Beroius. nu. 388. Fundatur hæc communis opinio per tex. in. l. fina. C. de bonis, quæ liberis. vbi repudiante filio ad mittitur pater ac si ab initio pater fuisset hæres institutus: ergo debet substitutum excludere, iuxta. l. 3. de acquirend. hæredi- tate. Quæ sententia tenenda est, cui non obstant primæ partis fundamenta, quia re- pudiatē filio lex faciat immediate patrem hæredem, mediante facto, & repudiatione filij, sicuti quando filius adit hæreditatem ius adeundi adhæret persone ipsius filij, vt docet Bartol. in. l. is potest. nume. 13. de ac- quirend. hæred. sic eodem modo lex om- nia transfert in patrem. l. placet. de acqui- rend. hæredit. & ita lex ipsa immediate fa- cit patrem hæredem per filium, & sic ex- cludit per repudiationem filij ipsum sub-stitutum. Quæ sententia non procedit in bonis profectijs, in quibus filio repu- diante admittitur substitutus excluso pa- tre: tenet Bald. Fulgo. Corneus. l. fin. C. de bonis quæ liberis. Alexan. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. num. 8. de acquirend. hæ- redita. Vigilius in. §. alienis quoque, nume- ro. 4. de hæredibus instituendis. Et ita te- nendum, licet contrariā sententiam, imo, quod in bonis profectijs repudiante filio admittatur pater excluso substituto teneat Sicinus in. l. 2. nu. 22. de vulgari. vbi Alcia- tus. n. 19. Ias. in. l. cū proponas. n. 21. C. de hæredibus insti. Politus de vulgari. 3. parti- cula. numer. 27. Fundatur: nam si in ad- uentijs, in quibus pater habet solum vsumfructum filio repudiante admittitur pater excluso substituto, vt resolutum est, à fortiori in bonis profectijs, in quibus totum debet esse patris. Nam dicendum, quod in bonis profectijs nihil est immu- tatu, vt in. §. 1. instit. per quas personas no- bis acquiritur, & obseruatur regula iuris antiqui, & quæ in. l. is, qui. §. fin. de acquir. hæred. Et sic quādo filius decebat nulla de- claratione facta, pater excluditur, & admit- titur substitutus, vt tener Bart. in. l. ventre. de acquirenda hæreditate. Et sic proce- dit dicta sententia in filio decedente,

Kk 2 cui

cui datus fuit substitutus. At vero d. l. fin. C. de bonis, quæ liberis loquitur in filio repudiâte, & sic nō debet extēdi ad casum quādo filius decessit nō adita hæreditate, neq; repudiata. facit l. s. i. C. ad Orficianū. ¹⁹ Est alius effectus vulgaris substitutionis, quia si fideicōmissū nō sit repetitū à substituto vulgaris, tunc substitutus vulgaris præfertur fideicōmissarijs: tenet gl. in. l. s. i. patroni. gl. §. fi. ad Trebell. tenet Bar. in. l. i. n. 25. de vulgaris, & hāc esse cōmūne tenet Ant. Go. i. tomo resolutio. c. 3. n. 8. Sed cōtraria sentētia verior est, imò quod quāuis fideicōmissū nō sit repetitū à substituto vulgaris, præferatur fideicōmissarius substituto vulgaris, quoad hoc, vt hæredē repudiantē cōpellere possit adire, & sibi refutare hæreditatē. Quā sententiā esse cōmūne tenet Alex. n. 27. Socin. 29. Alciatus, n. 96. in. d. l. i. de vulgaris. Iosā. Corras. in. l. post aditā. n. 48. C. de impuberū. pro qua sentētia est tex. in. l. facta. §. Julian⁹. ad Trebellia. vbi fideicōmissū nō fuit repetitū à substituto. Et secūdofacit. l. post cōsanguineos. §. fi. de suis, & legitimis hæredib. vbi repudiatio hæredis instituti nō facit locū veniētibus ab intestato propter ius, quod cōpetit fideicōmissario cōpellendi hæredē ergo neq; defertur substituto vulgaris. Bene tamē verū est, quod si hæres institutus ²⁰ decedat ante aditā hæreditatē, & repudiātā fideicōmissum extinguitur, & admittitur & præfertur substitutus fideicōmissario. iuxta. l. ille à quo. §. fi. de testamento. in fine. ad Trebellia.

²¹ Alius effectus est singularis substitutio-
nis vulgaris. Quod si aliquis indignus hæ-
res instituatur, cuius bona vēdicabat fisc⁹.
si detur illi hæredi substitutus, præfertur
substitutus vulgaris ipsi fisco: tenet Ange-
lus dicēs cōmūne in. l. i. de vulgaris. Corra-
sius in. l. post aditā. n. 50. C. de impuberū,
& Politus in tract. substi. tit. de vulgaris. 3.
particula. n. 76. Fudatur ex eo, quia quādo
indignus hæres est institutus aufertur hæ-
reditas per fiscū, vt per totū titulū de his,
quibus, vt indignis, sed si hæres nō adit hæ-
reditatē, vel repudiavit, nihil est, q. fiscus
possit auferre arg. l. preciarerū, ad. l. Falci-
diā. ergo admittitur substitutus, & præfer-
tur fisco. Secūdofacit, nō omne tēpus, an-
te aditionē hæreditatis est impunibile cō-
tra hæredē. l. necessarius. §. nō aliās ad Syl-
laniā, tenet Cumanus in. l. s. i. sequēs gra-

dus. n. 3. Paulus & Corneus. l. i. C. de his,
quibus, vt indignis idē Paulus in. l. i. n. 5.
C. vbi cause fiscales: ergo interim quod in-
stitutus hæres nō adit, nō est sua hæreditas;
ergo nō fiscus tāquā bona hæredis admitti
debet, sed substitutus, qui intrat locū insti-
tuti. Cōtraria tamē opinōē, imò, q. si hæ-
res sit institutus indign⁹ admittatur fiscus
excluso substituto, tenet Bar. in. l. i. devul-
ga. n. 26. cōmuniter receptus secūdū Soci-
nū, ibi. n. 30. Ripa. n. 155. Alciatus. nu. 102.
Guillermus Bened. c. Raynūt. tit. de vulga-
ti. nu. 94. facit tex. in. l. s. i. sequēs gradus, ad
Syllania. qui tex. necessariō debet intelli-
gi, quādo hæres fuit indignus ante aditā hæ-
reditatē, nā si intelligeretur post aditā hæ-
reditatē nullā dubitationē haberet, quia
per aditionem hæreditatis foret substitu-
tio vulgaris. Quā sententiā verior est,
quia propter hæredis indignitatem fuit
ius quāsumum fisco, in quo iure hæres re-
pudiando non potuit fiscum excludere.
Neque vera est sententiā contraria, qua-
prima cōmūnis fundatur, siquidem
verius est, quod hærede non vendicante
morte defuncti cū primū potest efficitur
indignus, siue idē cōtingat ante aditionē, si
ue post, vt docet glo. ver. reddere. in. l. i. C.
de his, quibus vt indig. Bart. & Romanus,
d. l. sequens gradus, ad Syllanianū, Bart. l.
cognomine. n. 2. eod. tit. cōmunis opinio
secundū Ripa. in. l. ita stipulatus. la mag-
na. n. 4. de verbo. obligatio. Nec obstat. d.
l. necessarios. §. i. ad Syllanianū, quia lo-
quitur quando testator fuit occisus mor-
te violenta, tunc hæres nullo modo po-
test adire hæreditatem ante vindictā sum-
ptam, quod si adierit ex hoc solo reddi-
tur indignus, ita vt fiscus poterit ab eo au-
ferre, iuxta. l. 3. §. final. ad Trebellianum.

Ceterum quando testator morte occul-
ta fuit occisus, tunc hæres impunē po-
test adire, necque antea incurritur indi-
gnitas, nisi hæres sit negligens in morte
vindicanda, siue negligentia interuen-
iat ante aditionem, siue post, vt in. l.
cum fratrem. C. de his, quibus, vt indi-
gnis, &c.

Alius effectus etiā causatur ex vulgaris
substitutione, quod si sint duo hæredes in-
stituti, veluti, si testator dicat, Instituo Ti-
tū, & Seiū hæredes, & si Titius, & Sei⁹ hæ-
redes nō fuerint substituo Semproniu, dicē-
dū est, quod si vñus adeat, & alter repudiet
admit-

²² admittitur substitutus ad eius portionem
excluso cohærede, qui poterat pretendere
per ius accréscendi: tenet Iaso. in. l. i. n. 69.
de vulgari. Politus de vulgari. particula. 3.
num. 57. Imola. in. l. hæredes mei. §. cum
ita. n. 2. ad Trebellianum.

Pro qua sententiā facit, nam substitu-
tus præfertur cōiunctō. l. i. §. fi. duo. de bo-
norū possessione secundū tabulas. Fa-
cit etiā nā altero ex institutis repudian-
te, nō est verū dicere Titium, & Sei⁹
hæredes esse: ergo quasi verificata cō-
ditione substitutionis admitti debet sub-
stitutus, argumento. l. s. i. is, qui ducenta. §.
cum ita de rebus dubijs.

Contraria sentētia verior est, imò, quod
institutis duobus, vel pluribus hæredibus
similj uno repudiante admittatur cohæ-
res excluso substituto vulgaris: tenet Barto.
l. i. de vulgaris. n. 47. & est cōmūnis se-
cundū Ripa. n. 182. secundū Anto. Gome.
i. tomo resolutio. c. 3. n. 25. nā non est verū
dicere ambos hæredes non exitisse prout
verbora proprias docet, argum. l. s. i. sita
quis. de verb. obligat. &c.

Secundū facit, quia per aditionē hæredi-
tatis non solū vulgaris substitutione expirat,
verū & sequētes substitutiones. l. post adi-
tā. C. de impuberū & alijs. l. 4. tit. 5. p. 6. l. s. i.
mater. §. i. de vulga. l. cū in testamento. de
hæred. instituēt. Anto. Gom. vbi sup. nu.
33. Menchaca de successio. creatio. 9. 24. n.
44. & est cōmūnis sententiā secundū ²⁶
Iaso. d. l. i. de vulgaris. n. 29. secundū Parisiū
cōfi. 73. n. 28. lib. 3. licet cōtraria opinōē
teneat Oldaldus. cōfi. 172. videlicet, quod
licet extinguitur substitutus vulgaris per
aditionē hæredis, nō extēdatur quod alias
substitutiones, tenuerit etiā Alex. cōfi. i.
n. 20. lib. 1. & Roland. à Valle. cōfi. 59. n. 22.
lib. 3. sed argumentis huius partis respon-
det Aretinus in. l. quādiu col. penu. de ac-
quienda hæreditate.

Sed pro perfecta huius substitutionis
vulgaris materia illud est cōsiderādū, quod
substitutione vulgaris est duplex, altera ex-
pressa, & altera tacita. Expressa dicitur il-
la, que cōtinetur & colligitur ex verbis ex-
pressis ipsius vulgaris substitutionis. Ta-
cita vero dicitur illa, que cōtinetur sub ex-
pressa pupillari, glo. in. l. iā hoc. iure. vers.
quod ius. devulg. & in. l. Lucius. eod. tit. gl.
in. §. qua ratione. insti. de pupil. substi. gl.
in. l. precib⁹. ver. fideicō. C. de impuberū.

²⁸ Secundū deducitur ex supradicta resolu-
tione, quod per substitutionē vulgare ex
pressā succeditur defuncto testati. & non
succeditur ipsi pupillo, cui fit institu. tex.
in. l. Sextilia. deleg. 3. tex. in. princi. instit.
de vulgari. Barto. in. l. i. nu. 39. de vulgari.
Quod verū quādo pupillus, se abstinuit,
vel repudiavit, at vero si pupill⁹ accepta-
uit, &

& adiungit hereditatem; & ante implementum 14. annorum mortuus est; consequitur substitutus illa bona pupilli substitutione pupillari sub illavulgari substitutione expressa tenet Bart. vbi supra. n. 39. & est communis secundū Riph. ibi. 173. Et ita intelligitur tex. in. l. 2. s. sed & si ita de vulgari qui tex. referendo verbū succedat, ad patrem admittatur substitutus sub expresa vulgari. si autē referat ad filium verbū succedat, admittitur substitutus ex tacita pupillari sub expressa vulgari.

29 Tertio deducitur & ab initio minus elegans effectus, quod substitutio vulgaris expressa operatur quod testamētū habeat robur.

32 ita, quod incipit valere; & sustentatur a se, cuncto gradū substitutionis vulgaris, licet fuerit nullū in primo gradu. l. 3. §. fi. de lib. & posth. quod tex. assignat optimū exēplū presupposito, quod ad hoc, ut valeat testamētū, quod pater instituat, vel exhibet, redet filiū dando iustā causam, alias, si nō facit mentionē de filio, vel nō dat causam, instant non valet testamentū. Nū inquit text. si testator dicat, Institutū hæreditatis Petrum, & substituo illi Caium, & ex hæredō filium Martinum, ob talē causam iustam, ecce, quod in primo casu substitutionis non fecit mentionē de filio, & sic in primo gradu, sed in secundo gradu, ibi. Et substituo ei Caium, excluso filio, dubi tabatur, vtrū, quia testamentū nō valuit in primo gradu, quia non fuit facta mentio de filio, inquit text. quod quā in secundo gradu fuit facta mentio de filio, incepit testamentum valere, à secundo gradu, licet primū gradus non valeat, text. ad idem. in. l. Thais. §. splendor. defideicōm. l. miles. de inusto rupto. Ex quo effectu deducitur, quod potest pater relinquere filio legitimi titulo vulgaris substitutionis expressa, & dicitur fatissecisse. glos. in. l. si pater impuberi de vulgari in glossa ver. substituerit, quā ibi Doctores sequuntur cōmuniter, & sequitur Marius Salomonius.

34 in. l. Gallus. §. etiam si parente. n. a. in fine, de liber. & posth. Xarez. l. quoniam in prioribus. 15. limitatio. C. de inofficio. Pro qua sententiā facit tex. in. l. si filius familiā substituatur, de hæredib. institu-

Quarto deducitur & alius effectus, qd. 31 vulgaris substitutio expressa de suo, & recessiō hærede facit voluntariū. l. si filius hæres. de libe. & posth. Ad quod premitte-

quod in iure nostro dicuntur hæredes sui, & necessarij, & hæredes voluntarij. Sui, & necessarij sunt filii constituti sub patris testate; nam tenetur pater eos instituere, etiā inutilos. Hæredes non sui, & voluntarij sunt parentes, & omnes venientes ab intestato. Bart. in. l. nu. 45. de vulgari. idem in. l. si filius, qui patri de vulgari. Hoc supposito dicendum est, quod si sit datus substitutus vulgaris tollitur potētia suitatis, quā est in patre erga filium, glos. in. l. Papijanus. §. quarta. ver. à substituto de inofficio. cōmutatis, secundum Socinum. l. num. 47. de vulgari.

Vterius pro huius rei, & articulare solutione deducitur, quod substitutio vulgaris concepta in nō casu. noluntatis extēditur ad omnes casus impotētiae: tenet Bartol. l. 1. num. 14. de vulgari, vbi Ripa. n. 89. communis secundū Ias. conf. 203. vol. l. Gualdenstein de arte testāti. tit. 3. cautela, 5. num. 2. Vehit si dicat, Institutū Titium hæredem, quod si noluerit esse hæres, sit hæres. Causa. Dicendum est, quod si ille institutus non potuit esse hæres, quia erat spurius, vel per alios casus impotētiae, licet velit esse hæres admittitur substitutus, quia casus impotētiae cōtinetur subcasu noluntatis, ac si ipse institutus nollet esse hæres, tex. idē probans. in. l. cū proprias. C. de hæredib. institu. l. fi. C. de institutionib. & substitutio. Cui sententiā nō obstat text. in. l. pater. Seuerinā. in principiō de con. & demost. vbi probatur, quod substitutio facta in. vnū casu, noluntatis nō extenditur neq; trahitur ad casus impotētiae. Nā respōde, quod ibi non fuit vera substitutio, sed quādā translatio legati facta de vna persona in alia in pēnā primi instituti, & sic ibi casus noluntatis nō includit casus impotētiae: nā cū esset dispositio penal, & codiosa, nō extēditur ad aliū casum, prater contētu in dispositione. ca. odiā de reg. iu. lib. 6. l. cū quidā de libe. & posth.

Hinc deducitur, quod licet per substitutioνē vulgarē nō impeditur transmissio virtute iuris deliberandi, neq; ex potētia sanguinis, impeditur tamē transmissio ex potētia suitatis. l. si filius hæres. de liber. & posth. ibi. Nepotē tā patri, quā aū siū hæredē futurū. Nā si in specie ibi proposita filius potuisse translittere, nepos nō fuisse hæres aū, sed patri. itā tenet Doct. ibi cōmuniter, & dicit cōmūnē Costa, in. l. si patēter.

ter in gl. si decēderet. n. 9. de testamentis. lib. 6. Cuius rei ratio est: nam illa cōditione substitutio vulgaris, si hæres non erit, includit in se alia cōditionē cōtarīa, nēmpe, si voluerit, sub quā cēsetur filius institutus, argum. tex. in. l. si legatū pure, & in. l. legata inutile, de adīmedis legatis. At

verō illa verba, si voluerit, quānus in extēneo hærede, nō faciant cōditionē in suo hærede. l. verba hære. de conditio. institu. l. Cornelius. l. iam dubitari. de hæred. institu. cōditione verō impedit transmissionē. l. vni. 35 ca. §. sin. aū. C. de caducis tolle. Et sic tenēdū est, quod substitutio vulgaris impedit transmissionē ex potētia suitatis, ac proinde nō poterit fieri filio in legitima, si per eam impeditur effectus transmissionis, cum non transmittere, sit onus quod à legitima rei ciatur, vt in. l. Pantonius. de acquiētā hæredit. At verō, si casus ad eum terminum perueniat, vt filius transmittere debeat ex potentia suitatis tūc substitutio vulgaris habetur pro non apposita; & rei ciatur eius conditio quantum ad legitimam filij per. l. quoniam in prioribus. vbi Rodericus Xarez. l. ampliatione, & Costa. in. cap. si. pater. verb. debitā. numero. 4. dicens. cōmūnem de testamentis. lib. 6. Bart. in. l. si arrogator. numero. 10. de adopt. Antonius Gomez. l. tomo. resolutio. ca. 3. num. 17. & cum his finitur materia vulgaris substitutionis.

14 Auus non potest nepoti facere pupillare substitutionem.

15 A quo tempore dicatur esse filius sub patris potestate, vel definat esse sub potestate patris, vt effectū nō habeat substitutio pupillaris.

16 Vi substitutio pupillaris habeat effectū requiri, quod is, cui sit extra potestatem patris ante patris mortem, quia pupillaris non habet perfectionem ante patris mortem.

17 Etiam si praterito non possit fieri vulgaris substitutio, vtrā si rumpatur testamentum ex causa prateritionis conservetur pupillaris substitutio cōmūnis contra alteram cōmūnem.

18 An per substitutionem pupillarem possit excludi mater & etiam pater testatoris.

19 Vtrum tacita pupillaris sub expressa vulgari cōtentia habeat effectū excludendi matrem cōmūnem contra alteram cōmūnem.

20 A quo tempore extinguatur pupillaris substitutio, an sufficiat sicum filius attigerit decimū quartum annum.

21 Pupillaris inuenta est ex eo, quia filius, qui non habet decimū quartum annum restari non potest.

22 Expenditū. l. qualitate de testamento.

23 Cum vt pupillaris extinguatur, debat necessitatē expectari, ultimus dies quatuordecim annorum, an debat considerari, si finitur de die, an de nocte. in. l. si. pater. vbi. 10. de adopt.

24 Dies. in. iure. quinque modis. consideratur.

25 Substitutus admittitur, probando minorem defissiō, & rerum sibi competat an decussit in tra pupillarem.

26 Expenditū. l. ex facto, §. si quis rogatus. ad Trebellianum.

27 Per natuitatem filij expirat pupillaris substitutio.

28 Impubes generare potest & babere filios.

29 Per natuitatem posthumi expirat substitutio pupillaris.

- 30 Sic etiam per ingressum religionis, sequitur pro-
fessione.
31 Substitutione pupillaris est triplex.
32 Tacita pupillaris est, quae continetur sub expre-
sa vulgari.
33 Vtrum per tacitam substitutionem pupillarem
factam in fratre virinque coniunctio excludatur
mater.
34 Et an idem sit dicendum si ipsa causa fuerit sub-
stituta.

De Pupillari substitutione.

Sequitur de pupillari substitutione disputatio. Et in pri-
mis videndum est, quid sit hæc
substitutione. Secundo quo iu-
re inveniuntur. Tertio quotuplex, & quibus
verbis fiat. Quarto quos operetur esse
etius, & quibus modis extinguitur.

- Principio dicendum est, quod substitu-
tio pupillaris est secunda directa institu-
tio à patre in testamento filio impuberi in
sua potestate constitutio facta sub ead, con-
ditione si in pupillari ætate decesserit,
quam definitionem constituunt Anton. Fumeus de substitutione pupillari. n. 37. Lancelotus Politus. cod. tract. & tit. cap. 2. nu. 1. Mantica de conjecturata mente te-
statoris. lib. 5. tit. 9. Doctor. in. l. 2. de vulga-
ri. & Couar. & Guillerius Bened. c. Ray-
nuntius de testamentis. titu. de pupillari. Gregor. Lop. l. 5. tit. 5. part. 6. Ad secundum
dicendum est, quod anceps, & difficilis redi-
ditur hæc sententia, quo iure fuerit substi-
tutio pupillaris, introducta. Alij enim te-
nent consuetudine, & moribus suis introductam, nam dispositio testatoris est di-
sponere de bonis suis secundum eius vo-
luntatem, vt in principio huius libri circa
testamenti definitionem actum est, sed quia
eo pater facit substitutionem pupillarem
non disponit de re sua, sed de bonis, & hæ-
reditate filij, quæ necessario mortuo patre
ad illum peruenire debet, vt in. l. sedi plu-
res. §. substitutos. de vulgari. §. igitur. insti-
tuta. de pupillari. Deinde facit: nam pater
testamentum, in quo pupillarem facit substi-
tutionem filio impuberi facit secundum
eius voluntatem, & non secundum voluntati-
tem filii, vt tenet Bald. in. l. captatorias. n.
7. C. de testamento militis, ergo non fit te-
stamentum iuxta voluntatem eius, de cuius bo-

nus disponitur, qd cōtra iuris regulas est.
Maxime, quia impossibile est, vt volū-
tas filij sit volūtas patris, & hæreditas filij
non est hæreditas patris: sed lex non permit-
tit, vt de alienis testamētū valeat. l. cōficiū
tur. §. si potest, de iure codicillorū authen-
tici. C. de sacro sanctis ecclesijs. c. pla-
cuit. 13. q. 1. glo. in. l. 1. C. qui testamenta fa-
cere possumt huius rei caratio esse potest,
quia ultima voluntas non debet p̄dere ex
alieno arbitrio. l. illa institutio, de hæredi-
bus institutis: ergo non secundum iuris re-
gulas cum illis aduersetur, hæc substitutione
pupillaris, sed moribus, & vnu fuisse intro-
ducta fatēdū est. quod & Ias. tenet in. l. 3.
n. 47. de legat. 1. idem. in. l. sed si plures. §. fi-
lio. n. 10. & in. l. Ceturio. de vulgari. n. 22.
idē in. l. cum quidam lectura. n. 9. si certum
petatur. & latissimè Albericus in rubrica.
de vulgari. n. 24. Alciatus. lib. 4. Parergo.
c. 21. Vigilius. in princip. n. 25. instit. de pu-
pillari. & eam opinionem tenet Bart. in. l.
2. de vulgari. dicens more Lacedæmoniorū
fuisse hæc substitutione pupillarem in-
troductam, &c.

Sed verissimè tenendū est, hanc substi-
tutione pupillare secundum iuris regulas fuis-
se introducta, ea ratione, quia honor maxi-
mus, & vtilitas est discedere cū testame-
to. l. si pupillus. de acquirēda hæreditate. l.
& quia de interrogatorijs sacerdotijs. Vnde cum
filius non posset propter etatis defectū frui
hac vtilitate, vt in. §. præterea, institu. qui-
bus non est percutiū facere testamētū. re-
net Ripa. n. 12. Alciatus. n. 4. Arétinus, &
Socinus, in. l. 2. de vulgari. Quod & eo fun-
damenito fulcitur. nā pater, & filius, dum
est in potestate patris, vna & eadē persona
iudicatur. l. fin. C. de impuberū, & alijs. &
volūtas vnius alterius volūtas dicitur. §. ei
qui. institut. de inutilibus. glo. in. l. 3. ver-
nocet. de iure iuran. Bar. in. l. frater à fratre.
de cōditione, indebiti, & sic testamētum
factū à patre cēsetur testamētū factū à filio.
l. patris filij. de vulgari. §. igitur. instit.
de pupillari. Patet igitur substitutione pu-
pillare, secundum iuris rigorē fuisse intro-
ductam. tenet Barto. l. humanitatis. C. de
impuberum. idem in. l. ex facto. nume. 11.
de vulgari. sequitur Galiaula in. l. Centu-
rio. num. 175. & Alciatus in rubrica. eodē
titulo. 6. Vnde quod cum vtile sit pupil-
la, decedere cum testamento, inducatur
à iure pupillaris substitutione, &c.

Quo

Quò fit, quid ut valeat substitutione pupil-
laris à patre facta debet sibi ipsi testamen-
tum facere alioquin non valebit talis sub-
stitutione. l. 2. §. filius. de vulgari. §. liberis. insti-
tu. eod. tit. Ex qua resolutione deducitur,
quid si bona patris non sint adita, neque
bona filii poterunt adiri per substitutionem.
l. 2. §. adeo autem de vulgari. In tantum,
q. etiam si pater sit inops, & filius diues,
potest pater filium pupillarer substitutione
in bonis ipsius filij. Veluti si testator di-
cat, Institutio filium meum hæredem, & si
intra pueritatem decesserit substitutione illi.
Ioannem, tunc valet talis substitutione fa-
ceta à patre paupere, & egeno de bonis filij.
Bald. in. l. 1. de iure fisci. lib. 12. communis
secundum Gerardum de Petrasancta. sing.
53. Ea ratione, nam cum filius non possit fa-
cere testamentum patris, cum eadē persona
iudicetur, potest pro ipso testari, & quemadmodum
disponit pater in bonis filij, sic
& filius in bonis patris.

Ex quo patet, quid ut valeat substitu-
tio pupillaris non potest fieri, nisi filio in
potestate, ita quid extaneo non potest
fieri substitutione pupillaris. §. extraneo. in-
stitu. de pupillari. l. 2. de vulgari. Quod
etiam in filio exhereditato procedit, vt etiā
exhereditato filio fieri possit pupillaris sub-
stitutione. l. 1. §. substituere el. 1. de vulgari.
1. 6. titu. 5. par. 6. glo. in. §. non solum verb.
ad substitutū de pupillari. Sic etiam filio
arrogato potest fieri pupillaris substitu-
tio. l. sed & si plures. §. in arrogato. de vulgari.
ri. Quod intellige quantum ad illa bona,
quæ sibi competunt ex parte arrogata: nā
quantum ad alia bona, quæ habet pater nō
succedit substitutus in illis botis.

Quò fit, vt cum filius naturalis non sit
sub patris potestate. l. 3. de his, qui sunt sui,
non poterit pater filio naturali pupilla-
rem substitutionem facere. Doctores in. l.
2. de vulgari, communis sententia secun-
dum Anto. Fumeum de substitutionibus:
titu de pupillari. num. 37. Vnde cum Iudeus
non habeat filios postquam nasci-
tur in potestate, vt docet glo. in. ca. Iudæo-
ru. 28. quæst. 1. quæ dicit: quod filii Iudæo-
rum postquam baptizati sunt in potesta-
te patris non sunt dicendum est, quod non
potest illis freri substitutione pupillaris: te-
net Iaso. nu. 18. Ripa. 23. l. 2. de vulgari. Idē
in Francigenis dicendum est, quod cū Fran-
cigenis non habeat filios in potestate iux-
tago. in. §. 1. ver. ciuium Romanorum. in.
1. §. insti. de patria potestate, dicendum est,
quod non potest pater facere illis substitu-
tionē pupillarem: tenet Guido Papa deci-
sione. 34. Segurain. l. Imperator. nu. 57. ad
Trebellianum, cōmuni secundum Iaso. in.
l. 2. nu. 19. de vulgari. Hinc etiam fit, quod cū
mater non habeat filios in sua potestate. §.
foetinæ. institu. de adoptionibus, non po-
test facere filio substitutionem pupillare:
tenet Bart. in. l. 2. de vulgari. nu. 7. Bald. cō-
filio. 129. volumine. 1. Calderinus cōfilio.
1. sub. titu. de testamentis, facit tex. in. 6. cę-
teris. institu. de hæredum qualitate, & diff.
1. illud. §. ad testamenta, de contra tabulas.
Sed predictæ resolutioni, quæ de matre
loquitur obstat tex. difficultis, in cuius intel-
lectu cruciantur Doct. in. l. si mater, de vul-
gari, vbi mater potest facere substitutionem
pupillare. Quam difficultat sentiens glo-
in ver. in pupillaribus, ibi dicit, quod ma-
ter ibi fecit filio vulgare substitutionem,
non vero pupillare, sed quod appellantur
ibi tabulæ pupillares, quia in eis pupil-
lus fuit institutus, qui intellectum sequit-
ur. Bart. ibi. Sed hic intellectus ex multis
corruicitur. Vnde Bald. & Paulus ibi in-
telligunt, quod ibi mater fecit vulgare, &
pupillare sint, & licet pupillaris nō va-
leat, valet tamē vulgari cum vtile per in-
utile non vitietur. Et hunc intellectum se-
quitur Ripa. nu. 23. & Corrasius in. l. si in testamēto.
nu. 26. C. de impuuberum. Anto. Gom. r. ro-
mo resolutio. c. 3. nu. 31. Vnde Politus. ti-
tu. de pupillari. nu. 27. dicit illum tex. esse
legendum, si pater, non vero mater.

Sed omnes isti intellectus tanquam li-
teram corruicentes, & diuinatōrū non de-
bent admitti. Quare dicendum est, quod Cō-
sultus cum pro constati haberet, quid ma-
ter non poterat facere substitutionem pu-
pillarem, inuenit quandam formam substi-
tutionis, per quam representaretur effectus
substitutionis pupillaris, & sic taliter con-
stituit. Mater iussit filium institui cū erit
annorum quatuordecim & ei dari vulga-
rem substitutionem. Nam ex hac substitutione
nō resultat idem effectus, qui ex pupilla-
ri, quia filius ante decimum quartum an-
num adire non potest hæreditatem, vt po-
te institutus sub conditione, si moriatur
ante decimum quartum annum, tunc ad-
mittitur substitutionis: & sic sequitur idem
Kk 5 effe-

effectus, qui ex pupillari substitutione mortuo filio ante pubertatem appellata fuit in illo text. pupillaris tabula ab effectu, qui resultat ex pupillari substitutio ne. si tenuit Vigilis in principio. numero. 6. Instituta de pupillari. Emmanuel Costa. Gallus. & quid si tantum. i. part. numero. 65. Menchaca de successio: creatio. §. 10. numer. 415. Sed licet hic intellectus verissimus sit, habet tamen non leue diffi cultatem, si quidem illa institutio cu: erit quatuordecim annorum est conditionalis, quia tempus semper inducit conditionem. 1. si Tatio. quando dies legatus cedat. l. si cui legetur. & hoc autem de lega. r. Et sic medio illo tempore conditione pendente habe tur filius tanquam preteritus, & preterito matris habetur pro exhereditatione, & re stringitur totum testamentum per querelam.

Vnde glosa ibi tenet, quod cum in institutione filij fuerit adiectum tempus, ha betur pro non scripto iuxta. l. haereditas de haereditibus instituta. Vnde cum filius ce seatur pure institutus, merito illi non co petit querela. Sed hic intellectus Accursij est fallax, si quidem ubi tempus profer tur, conditionale non procedit. d. l. haereditas. Vnde tene quod illa verba, Cum erit. 14. annorum non continent. conditione, sed dilationem, ut sic possit glossa defendi. Veru: vt absribentiu: causationibus & diuinationibus eruantur verus intellectus ad.

13. l. si mater est, quod ibi non potuit filius agere: querela aduersus matris testamentum, quia nullus adiit haereditatem, quia filius non adiit, ut pote institutus sub conditione, substitutus vero neque adire potuit, iuxta regulam traditam in. l. i. de acquirend. haereditate: sed ante aditam haereditatem querelae locus non est. l. Papinianus. §. si conditione, de inofficio. tenet Iaso. & Fult go. nu. 4. in. l. filii matrem. C. de inofficio. Gaius lib. 4. obseruationum. c. 24. Hoc tamen atento iure nouiori non procedet. d. lex, si mater, cum omnis conditio de legitima portione rejiciatur. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testame to. Nisi dicamus illam. l. procedere in reli ctis ultra legitimam, quia in illis valet con ditio apposta, ut adueruntur. Dicto. relati per Costa in. l. Gallus. §. & quid si tantum. r. par. n. 72. quid quid aliter senserit Mencha ca de successio: creatio. §. 10. nu. 416. De ducitur etiam quod cum impubes non possit ema

cipari, nisi per scriptum Principis, & emcipatus non sit in patris potestate. §. prete rea. Instituta, quibus modis ius patrie potest. soluitur. l. ubemus. C. de emcipatio nibus liberorum. l. 16. tit. 18. par. 4. quod talis emancipatio non potest fieri pupillaris substitutio: nam licet iam hodie sit sublata differ entia inter emancipationem, & patria potestate, authem. de heredibus ab intestato venientibus. §. nullam collatione. 9. illud procedit quo ad successionem ab intestato. Ceteru: quo ad successionem ex testamento eti: hodie habet locum, & durat prae dicta dif ferentie, ut voluit glo. verb. emancipatus. l. Gallus. §. & quid si tantum, de libe. & posth.

Vnde cu: hec differentia pertineat ad testamentaria successionem, etiam hodie habet locum: nam licet emancipatus sit ad similitudinem suorum. l. meminimus. C. de legiti mis heredibus, praerogatiue autem concessae suis heredibus cōmunicantur emcipatis, & ita quamvis suis heres hereditatem non aditam ex potentia suitatis transmittat ad quoscumque. l. apud hostes. C. de suis, & legi timis heredibus, emancipatus tamen eam non transmittit, sed in eo obseruat, regula legis uirice. §. in nouissimo. C. de caducis tollen. resoluunt relati per Couari. in regula possessor. 2. part. §. 5. num. 3. per Costa in. cap. si pater. r. par. verb. habens. nu. 19.

Vnde cu: hodie per matrimonium filius ha beatur pro emcipato, iuxta legem. 47. Tauri, filij ex eo suscepit. ne sunt in potestate. §. penultimo institu. quibus modis ius patris potest, soluitur. & per consequens aius non poterit facere nepotibus. substitutio ne pupillaris, vt tenet Greg. Lop. l. 5. tit. 5. par. 6. ibi. [Y los que descenden del.] & Anto. Gomez. 25. Tauri, in princ. & x. to mo resolutionum. ca. 4. nu. 2.

Sed videre oportet habitu. pro eo stanti, quod ut fiat pupillaris substitutio debet filius esse in potestate, ut resolutum est, a quo tempore dicatur filius esse in potestate. & glo. in. l. 2. de vulgari. verb. filio. tenet, quod ad validitatem substitutionis pupillaris, non requiritur, quod is, cui fit, sit in potesta te substituentis tempore, quo sit substitutio, sed satis est, quod reperiatur in potestate substituentis, quā sequitur Bar. & Alex. n. 10. Socinus. n. 4. & esse cōmune tenet Ripa. n. 25. & seruādā in praxi testatur Greg. Lo. 1. 5. tit. 5. par. 6. verb. [en su poder,] & Emmanuel Costa. c. si pater. verb. habens. n. 6. de

testamētis. lib. 6. Contraria tamen opinione in iudicando seruandam esse, tenet alios referens Couare. Raynūtius. §. 5. qu. 2. de testamētis. & ibi. Guillermus. Becket. tit. de pupillari. num. 32. Corrasius in iuris. num. 2. C. de impuber. & esse cōmune modernorum assertit Menchaca de successio: creatione. §. 10. num. 26.

Fundatur hęc ultima sententia, nā pro forma requiritur ad validitatem pupillaris quod quis sit in potestate: ergo hęc qualitas debet adesse tempore quo sit substitutio, neque sufficit quod ex post facto interueniat. l. ad testium. §. i. de testamētis, maxime quia lex resistit facienti pupillare substitutione, qui non est in potestate. §. fin. institu. de pupillari ergo, quando hęc sustitutio est inutilis, à principio propter defec tum suitatis, non confirmatur per superuenientiam suitatis ex post facto. argu. l. 1. §. si filius. de leg. 3. l. si minor, de seruis ex portandis. Et sic hęc. 2. opinio aduersus cō munem est tenerida, quę procul dubio me lioribus nititur fundamētis, quę ad fundamēta primę partis eleganter satis faciunt.

Hinc fit, quod ut pupillaris substitutio sustineatur, requiritur, quod is, cui fit, non exeat, à potestate patris ante mortem ipsius. cohēredis. §. cum filie, ibi, mortis quoque tempore, de vulgari: quia pupillaris non habet perfectionem ante mortem patris. c. cum Marthe. de celeb. missarum. Et sic si pater post substitutio ne vulgarem facta, daret filium in adoptionem, vel illū emciparet ex pirat substitutio pupillaris, nisi post tale adoptionem vel arrogationem rediret filius ad potestatem patris, quia tunc cōualescit pupillaris ante facta: tenet Salicetus in. l. si testamento. colum. 2. C. de impuberum. Guillermus. ca. Raynūtius. tit. de pupilla. n. 1. 50. Greg. per tex. ibi. l. si. tit. 18. par. 4.

Deducitur etiam ex supra dictis, quod li 17 cet preterito filio non possit fieri substitutio pupillaris. l. i. §. fin. de vulgari. an rupto testamento ex causa preteritionis cōseruat ur pupillaris, substitutio per text: in au the. ex causa. C. de liberis preteritis. & Dinus in. §. fi. l. i. de vulgari, tenet predicto casu pupillare substitutionem, minime cōseruari, quę sequuntur plures relati per Cou. in. c. Raynūtius. §. 6. n. 3. de testa. & defendit Ios. Igneus. d. authen. ex causa. n. 172. earatione quia pupillaris substitutio valere non pos test, nisi pater sibi faciat testamētu. l. i. §.

18. Deducitur etiam ex supra dictis, quod li 17 cet preterito filio non possit fieri substitutio pupillaris. l. i. §. fin. de vulgari. an rupto testamento ex causa preteritionis cōseruat ur pupillaris, substitutio per text: in au the. ex causa. C. de liberis preteritis. & Dinus in. §. fi. l. i. de vulgari, tenet predicto casu pupillare substitutionem, minime cōseruari, quę sequuntur plures relati per Cou. in. c. Raynūtius. §. 6. n. 3. de testa. & defendit Ios. Igneus. d. authen. ex causa. n. 172. earatione quia pupillaris substitutio valere non pos test, nisi pater sibi faciat testamētu. l. i. §.

tor eos excludere ab hereditate filij; p. substitutionem pupillarem: nā cum pater suo nomine faciat testamentum, & eius morte confirmetur & eo tempore filiū habeat nihil potest matrē relinquere argu. scrip-
to. in fine. ss. vnde liberi. Quę sententia li-
cet in expressa pupillari locū habeat, quod
dubiu contineat, est, an id ē in tacita pupilla-
ri, quę sub expressa vulgari continetur, te-
nendā sit, vt per eā mater excludatur à legi-
timā filij: & quod hęc tacita pupillaris, sub
expressa vulgari cōtēta nō habeat effectū
excludendi matrē: tenet Bart. l. 2. de vulga-
ri, quę esse cōmunē tenet Ripa ibi. nu. 46.
& Anto. Gomez. l. 1. tomo resolutionum. c.
19. 4. n. 3. Coua. c. Raynūtius. §. 4. n. 6. de testa-
mentis, & hāc opinionem seruari in praxi
tenet Curtius, Iunior consilio. 102. nu. 21.
lib. 1. consilij, pro qua sententia est tex. in.
d. l. precibus verb. omni modo. C. de impu-
berium, & l. fin. C. de institutio.

Contraria tamen opinione tenuit Fulgo-
sius. d. l. precibus. n. 6. sequitur Decius. nu.
13. & Viglius in princ. institu. de pupillari.
n. 16. Alciatus. l. 2. n. 40. de vulgari. Anto.
Gomez. l. 1. resolutionū. c. 2. Conanus lib.
1. cōmentariorū. c. 8. n. 7. Sed prima opinio
procudubio tenenda est, quę melioribus
fundamentis nittitur, & cōminior est, & in
praxi seruatur. Quę sententia nō pcedet in
patre ipsius pupilli, & sic tacita pupillaris
non admittitur cōtra patrē pupilli. Quę
sententia potest verificari si auus faciat te-
stamentū, & substitutionē nepoti, vulga-
rē, ex filio nondū velato, qui filius postea
fuit velatus in vita patris: tunc nō excludi-
tur pater pertalē substitutionē: nā omnes
rationes, quę militant in matre vt non ex-
cludatur per tacitā pupillarem militant in
patre ne privetur iustuosa filiū hereditate
iuxta. l. fin. C. de institutionibus. Quę sen-
tentia est cōmunis secundū Ripa in. d. l.
de vulgari. n. 47. secundū Corrasii in. l. si te-
stamento. n. 59. & in. l. precibus. n. 32. C. de
impuberū licet immerito, & leuisimis fun-
damentis ab hac comuni recesserit Fulgo-
sius. d. l. precibus. nume. 7. & Alciatus. l.
2. §. quisquis. nume. 25.

Vlterius deducitur habitu pro cōstanti,
quod ad hoc, vt substitutio pupillaris facta
in filio valeat debet fieri impuberi, sed q
nūc in hoc principio in dubiu vertitur est,
quādo dicatur filius peruenire ad puber-
tē, vt extinguitur pupillaris substitutio,

& reperio, quod omnes scribētes, maximē
Angelus. Viglius Baldinus in. §. masculo.
Institu. de pupillari, tenet, quod pupilla-
ris non extinguitur, nisi cum filius perfec-
cerit decimum quartum annum:

Sed receptius est, quod statim cū filias at-
tigerit decimū quartū annū, extinguitur
pupillaris. Cuius rei efficax est fundamen-
tū: nam pupillaris fuit iuncta, pro filio,
qui propter etatis defectum testari nō
poterat, & tamen vbi filius, attingit deci-
mum quartū annum testari potest. l. qua-
etate de testamentis, ergo ab eo tēpore ex-
tinguitur pupillaris substitutio: tenet glo.
in. l. 2. in. glo. 2. ibi vñq; ad vltimum diē de
vulgari, quam sequitur Paulus, & scriben-
tes, & sequitur Bart. in. l. in pupillari. n. 23.

22 de vulgari, & plures relati per Costa. in. c. si
pater. 2. par. verb. defunctis. n. 2. Sed in hoc
articulo est dubium inter scribētes in. d. l.
qua etate, quod cum lex dicat, quod vt ex-
tinguitur pupillaris, quod si attigerit mi-
nor vltimum diē quatuordecim annorum:
nā videtur maximū inconveniens, si finia-
tur de nocte: quia inmenſe ianuarij sunt
longiores horę noctis, quam diei: & sic nō
poterit verificari, quando dies, & horasit

23 vltima illius diei. Pro cuius articuli solu-
tione considerandū est, quod dies, quintupliciter
accipitur in iure. Naturalis, legalis,
ciuilis, ecclesiasticus, conuentionalis & sic
dies diuersimodē finitur, vt tradunt Doct.
in. l. more Romano, de ferijs. Tiraquelius
de vtroq; retractu. titu. 1. §. 1. glo. 11. Catelia-
nus in memorabilibus suis. verb. dies. Ant.
Augusti. lib. 4. emendationum. c. 13. Cona-
nus. lib. 3. cōmentariorū. c. 12. Naua. c. quā-
do. de consecratione. d. 1. Macrobius in fa-
turnalibus. lib. 5. c. 1. Dies naturalis est. 24.
horarū, quod incipit à dimidia nocte, & du-
rat vñq; ad aliam dimidiā noctē sequente,
glo. in. d. l. more Romano. Bal. in. l. 2. §. 1. de
verbō. signi. glo. in. l. ideoq; de vñscapio-
nibus. Sed certe hęc sententia vera nō est, nā
dies naturalis est ab ortu solis vñq; ad occa-
sum, vt resolut Alciatus. d. l. 2. de verbō. si-
gnifica. Dies autem ciuilis appellatur qui
cōtinet viginti quatuor horas, & incipit à
dimidia nocte vñq; addimidiā noctē sequē-
tem: & de hoc die ciuili debet intelligi no-
stra disputatio, vt tunc finiatur & extingua-
tur pupillaris in vltima hora, qua finiatur.
24. horę, siue noctū, siue diu finiatur, dū cō-
plete fiat viginti quatuor horę. Dies lega-

18.

lis dicitur, qui eod. momēto, quō incipit fi-
nitur, velut si dicas, pmittis mihi centū in
toto die, tūc eo momento, quo adimpletur
dies teneor dare siue noctū, siue diu adim-
pleatur. l. 3. §. minoris, de minoribus, glo. in
Authe. sed hodie. C. de app. 1. Dies conuen-
tionalis quādo cōstituitur ex conuentione
partiū, si tamen simpliciter fiat mentio de
die, intelligitur dē die. 2. 4. horarū, & sic de
die ciuili: tenet Archidia. in. c. quod à pa-
tribus. 75. d. & tenent supra relati Doct. &
sic intellige p̄ad. articulum & resolutio-
nem. Reliqua, quę ad materiam, diei & tē-
poris pertinet vide in fine huius tractatus
cū de die, & tenore, quo fit absolutū testa-
mentū dat fidē ipse tabellio, vbi latissime ar-
ticulū perfectum & absolutum repertis.

25 Vlterius deducitur in hac materia, quod si
substitutus p̄bet pupillū deceſſe admit-
tēdū est ad substitutionē, licet nō prober
deceſſe intra pubertatē, & sic in pupilla-
ri etate: nā, vt non pereat pupillaris substi-
tutio, & eius fauore id est introductum, &
permittitur tenet Decius. c. in presentia,
de probationibus. n. 50. Boerius decisione.
38. n. 30. Alcia. de presump. reg. 2. presum-
ptione. 14. nu. 7. Menochius de arbitrijs.
lib. 2. cōfuria. l. casu. 7. n. 6. & ca-
su. 5. 8. Et hanc sententiā, q̄ per natuitatē fi-
lii extinguitur pupillaris substitutio te-
net Alex. n. 14. licet contraria sententia te-
nuerit ibi Bart. l. 2. n. 5. de vulgari, qui te-
net, q̄ ex eo impuberi potest fieri pupilla-
ris substitutio, quia generare nō potest, ne
que suscipere liberos, quę sententia est fal-
sa ex supra dictis, cum impubes dolii capa-
pax, vt dictū est, possit suscipere liberos,
vt cōstat ex. l. in pupilla. de vulgari. Et sic
licet Bar. sententiā dicat cōmunē lsf. n. 18. Al-
cia. n. 15. merito dānatur p Alex. vbi supra.

Hinc fit, q̄ per natuitatē posthumī expi-
rat substitutio pupillaris, vt supra resoluūt.
Doct. in natuitate filij. Sic etiā per ingressum
religionis tollitur pupillaris substitutio, hanc esse cōmunē testatur Ripa in. l. 2.
n. 66. de vulgari. Nam quēadmodū vt resoluūt
est, per natuitatē filij extinguitur pu-
pillaris, & monasterium habetur loco filij,
vt in. c. in presentia de probatio. resoluūt.
Doct. & ingressio monasterij, sit filij nati-
uitas sequitur per ingressū monasterij pu-
pillare extingui. Maximē, quia quēadmo-
dū per ingressū monasterij minor transit à
potestate patris & conuertit se ad potestate
monasterij, & liberatur à patris potestate.
glo. in. l. si ex causa. §. Papinianus, de mino-
ribus cōmuniter recepta, secundū Iasonē
in. l. patrefilio. n. 46. de his, qui sunt sui.
idem in. l. qui se patris. n. 17. C. vnde liberi-
facit tex. in. c. in decorem, de etate & quali-

19.

tate ergo mirū non est, si per ingressum religionis extinguitur pupillaris substitutio. Quæ sententia intelligitur sequuta professione, neq; sufficit solus ingressus, Zafius tractat substitutionū tit. de pupillari substitutione. n. 30. Facit glo. in. c. relictū, de clericis non residentibus, qua disponitur, quod verba cuiuscunq; dispositionis debet intelligi, cū effectu. l. 3. §. hec verba. ff. quod quisq; iuris, tradit Hippolytus in. l. 1. qui cū telo. n. 2. cū sequentibus. C. ad. 1. Cornelij. de sacerdotijs. Speculator. titu. de causa. §. 1. Tiraq. de poenit. tēperandis, cau. sa. 38. Cū igitur per ingressum, religionis liberetur quis à patris potestate intelligitur sequuta professione, tenet Bart. in. Au. then. liqua mulier. n. 11. C. de sacrosanctis ecclesijs, & est communis secundum Ripam. d. 1. num. 66. devulgari.

Sed predicta sententia videtur absq; aliqua ratione: nā verissimū est, quod nō potest quis ante quartum decimū annum professionem facere glo. in. c. si mulier. 22. q. 2. glo. in. summa. 20. q. 1. ca. 1. de regularibus. lib. 6. Doct. per tex. ibi in. c. ad nostram, de regularibus, & attento concilio Tridentino. sessio. 25. c. 15. incipit, in quacunq; religione vsq; ad decimū sextū annum professio fieri nō possit, sed in. 14. anno cōplete secundū ius cōmune, & in decimo sexto, secundū conciliū est iam extincta pupillaris: ergo necessaria non est professio, neq; religionis ingressio & sic effectū non facit, vt per ingressum religionis sequuta professione liberetur à patris potestate & expiret pupillaris substitutio. Nam dicendū est posse dari casum, in quo Papa cum doli capace disp̄set ad profitendū ante decimū quartū annum: & sic eo casu per professio nē impuberis expiret pupillaris substitutio. Sic resoluit Bar. in. l. in pupillari, & est communis secundū Ripa. l. 2. n. 67. de vulgari. Deniq; in hac materia illud est considerandū, q; pupillaris substitutio est triplex, altera expressa, altera tacita, alia partim expressa, & partim tacita. Expressa substitutio est quādo quis dixit, Instituo filii meū heredē, & si fuerit heres, & in pupillari etate discesserit, substitutio illi Ioannē. tex. in princi. Insti. de vulgari. l. 1. eod. titu. Tacita pupillaris est illa, quæ cōtinetur sub expressa vulgari, veluti, Instituo filii meū impuberē heredē, & si non fuerit heres sit heres Titius tex. in. l. iam hoc iure de vulgari. Pupillaris substitutio partim tacita, & partim

expressa est, Instituo filium meum hæredem, & si non fuerit heres, quia in pupilli decessit sit heres Sempronius.

Quod fit, vt ad probandā voluntatē testatoris, quod sub vulgari expressa nō fuit cōtēta tacita pupillaris substitutio, sufficiunt duo testes. Bart. in. l. 2. n. 39. de vulgari. Bal. in. l. quamuis. n. 1. vbi Salicetus. n. 4. Alex. n. 2. C. de impuberū, & alijs, quēadmodum ad excludendū matrē tacita pupillari duo testes sufficient: tenet Ange. in. l. precibus. n. 5. Salicetus. n. 7. C. de impuberū. Nā licet alias requirātur. 7. testes ad probandā testatoris voluntatē procedit in dispositione expressa, quæ est pars testamenti: secus quando agitur, de probanda dispositione tacita, quæ est extra testamentū, quia tunc duotestes sufficient per regulā tex. in. l. heredes palam. §. sed etsi notā de testamentis. Et ita tenet Bald. in. d. l. quamuis, & Bart. l. cū proponebatur. n. 3. de leg. 2. Vbi tenet, q; quādo dispositio testatoris est incerta, tunc ad probandā voluntatē testatoris in testāmentis, 7. testes requirūtur, in codilis, quinq;. At verō si error, seu incertitudo nō circa dispositionē versatur, sed in aliqua qualitate, vel quātitate, tūc paucioribus testibus, hoc est, duobus probari potest. Quā sententiā resolut Mantica de cōiecturata mēte testatoris lib. 12. tit. 16. n. 10. Sic in proposita specie cū ad probandū, an substitutio fuerit tacita pupillaris, vel nō tali casu sufficit duobus testibus probare, vt supra resolutum est.

Hinc etiā deducitur, quod si substitutus pupillariter tacitē sit filius testatoris patris impuberi, vtrinq; cōiunctim, vel ex patre, tantū excludit matrē pupilli, quia ita colligitur fuisse de mente testatoris ex. l. cū acutissimi. C. de fideicommissis, tenet Bar. in. l. centurio, de vulgari. n. 29. vbi Galiaula. n. 382. q; etiā idem est dicendū, si substitutus sit causa pia. Nam cū censeatur, testatorem animā suā omnibus alijs voluisse preferre, vt in. l. sanctimus. C. de sacrosanctis ecclesijs, dicendū preferri debere, & excludere matrē per tacitā pupillarē substitutionē. Sic Angelus, in. l. precibus. C. de impuberū. Tiraquellus de priuilegijs pīz cause, priuilegio. 69. Emanuel Costa. c. si pater. 2. par. verb. superstite matre. n. 10. de testāmentis. lib. 6. Et cum hoc manet hæc materia pupillaris substitutionis finita ad laudem, & gloriam Dei omnipotentis eiusque virginis matris. &c.

33. Hinc etiā deducitur, quod si substitutus pupillariter tacitē sit filius testatoris patris impuberi, vtrinq; cōiunctim, vel ex patre, tantū excludit matrē pupilli, quia ita colligitur fuisse de mente testatoris ex. l. cū acutissimi. C. de fideicommissis, tenet Bar. in. l. centurio, de vulgari. n. 29. vbi Galiaula. n. 382. q; etiā idem est dicendū, si substitutus sit causa pia. Nam cū censeatur, testatorem animā suā omnibus alijs voluisse preferre, vt in. l. sanctimus. C. de sacrosanctis ecclesijs, dicendū preferri debere, & excludere matrē per tacitā pupillarē substitutionē. Sic Angelus, in. l. precibus. C. de impuberū. Tiraquellus de priuilegijs pīz cause, priuilegio. 69. Emanuel Costa. c. si pater. 2. par. verb. superstite matre. n. 10. de testāmentis. lib. 6. Et cum hoc manet hæc materia pupillaris substitutionis finita ad laudem, & gloriam Dei omnipotentis eiusque virginis matris. &c.

34. Ius patronatus vtrū transeat infideicommissariū an verō remaneat penes heredem, communis contra alteram communem:

De compendiosa substitutio. &c.

G L O S S A V I G E S I - maquarta principalis, de substitutione compendiosa.

S V M M A R I V M.

1. Substitutio compendiosa quæ dicatur explicatur.
2. Vbicunq; in testamento sit mentio de morte intelligitur de substitutione compendiosa.
3. Vtrum substitutio compendiosa verisicetur in omnibus substitutionibus.
4. Qua ratione dicatur substitutio compendiosa.
5. Verba obliqua & verba directa qua dicantur.
6. Compendiosa substitutio facta à milite verbis directis intra pubertatem valet, vt pupillaris post pubertatem verò, vt directa militaris.
7. Expendit. l. centurio de vulgari, cuius aduerso pugnat. l. precibus. C. de impuberum.
8. Hodie tenendum est quod compendiosa facta à milite verbis directis matre in medio existente valeat intra pubertatem, vt pupillaris & post pubertatem iare fideicommissi.
9. Effectus seu utilitas maxima causatur quod valeat compendiosa vt pupillaris vel iure fideicommissi.
10. Expendit. l. Papinianus. §. meminisse, de inofficio.
11. Cum attento iure nosiori non possit miles filium priuare legitima, non poteris infideicommissio de restituenda hereditate filium in legitima portione granare sed debet legitima filii integra & illa manere, communis contra alteram communem expenditur.
12. Attēto iure regio in legitima filii non habet locū Falcidia, neq; Trebellianica in testamento militis.
13. Expendit. l. 4. titu. 11. pat. 6.
14. Ius sepulchorum transit in militare substitutione directa cōpediosa quod nō trāsit infideicommissariū.
15. Ius patronatus vtrū transeat infideicommissariū an verō remaneat penes heredem, communis contra alteram communem:
16. Substitutus substitutione directa compendiosa potest capere bona propria autoritate; sed fideicommissaria substitutione nominatus ab herede scripto.
17. Vtrum substitutio compendiosa facta à pagano verbis directis valeat intra pubertatem vt pupillaris, post pubertatem vero iure fideicommissi, communis contra alteram communem explicatur.
18. Substitutio compendiosa concepta verbis directis, quæ nunquam potuit valere, vt directa neq; in viu fideicommissi.
19. Expendit. l. si seruus legatus. §. si seruus alienus, de legatis. 1.
20. Ex aduerso communis alia est sententia. imo auod

substitutio cōpediosa, quæ verbis directis fait concepta, & nunquam potuit valere iure directo trahatur ad fideicommissum, latissimi explicatur, que verior sit.

21. Vtrum compendiosa substitutio cōpendiosa aperte à pagano verbis communibus, si interpretanda semper vi fideicommissariū communis contra alteram cōmunem explicatur.

22. Expendit. l. si. §. si vero, qui petant tutores.

23. Compendiosa verbis directis à pagano facta expressa conditione, si sine liberis deceperit, valeat post pubertatem iure fideicommissi.

24. Expendit. l. titu. 5. par. 6.

De substitutione compendiosa.

Vm de substitutione cōpediosa nostra sit disputatio, vidēdū est, quæ dicatur substitutio cōpediosa. Et dic, q; substitutio cōpediosa est, quæ sub cōditione mortis, vel alia plura cōp̄lestitur tēpora. Sic. Bart. & Doct. in. l. centurio. de vulgari. cōmūnis secundū Socinū Iuniorē cōfilio. 94. n. 26. lib. 1. Cota. in. c. Raynuntius de testāmentis. verb. substitutio. cōpediosa. vbi Guillerminus eod. verbō. Ant. Com. 1. tōmo resolutiō. c. 7. nu. 1. Quō fit, vt v hicunq; in substitutione sit mentio de morte intelligitur de substitutione cōpediosa glo. in. l. in testāmento. lā. 1. C. de testāmento militis. cōmūnis secundū Deciū consilio. 642. secundū Curcium Iunio. cōfilio. 172. nu. 1. Et sic intelliges Bart. doctrinari in. l. Gallicus. §. quidam recte. n. 2. de libe. & posthūmū habet, quod si pater dicat, Institutio filium, & post eius mortem Semproniu, dicitur compendiosa, cuius natura est introducere fideicommissariā, si filius aedat, & pubes factus décedat, quæ sententia est cōmūnis, secundū Alex. cōfisi. 13. nu. 7. lib. 4.

Hinc inferit, q; licet in dispositione testatoris non fiat mentio mortis, si tamē cōcipiatur sub cōditione habēte relationem in futurū, dicitur substitutio cōpediosa. Veluti si testator dicat, Institutio Titiū, & substitutio Sēproniū, si nauis ex Asia veenerit, vel Titius consul factus fuerit: cum enim hæc substitutio saltim aptitudine cōtineat plura tēpora, dicitur compendiosa. Et net Iaf. n. 5. cōmūniter recepta sententia, secundū Ripa ibi. nu. 62. Alciatum. nu. 58. in. l. centurio. de vulgari. & ita tenendum, licet aliter senserit Costa. c. si pater. l. par. n.

5. Nam verius est, quod quando in institutione adiiciuntur verba denotantia tractu temporis in futurum, erit substitutio comprehendens fideicommissariam nam dicendo. Substituo Petrum, si nauis ex Asia venerit, importat tractum, temporis in futurum, ut quandocumque id contingat, sit locus substitutioni.

3. Hinc fit, q[uod] substitutio comprehendens non verificatur simul in omnibus substitutionibus sub ea ceteris, sed successive, propter cuiuscumque conditio extiterit, veluti, si filius sit institutus, & illi datus substitutus, si nauis ex Asia venerit, tunc repudiare filio, vel alio modo, non deficiente admittitur substitutus ex vulgari substitutione: Sic etiam si filius patris existat haeres, & intra pupilla rem decesserit, si eo tempore nauis ex Asia venerit expectanda est: mors ipsius filii: nam substitutio facta sub duplice conditione 1. qui liberis, de vulgari, eadem est etiam ratione, si filius adeat patris hereditatem, & post pubertatem admittitur substitutus ex fideicommissaria: & hoc postquam nauis ex Asia venerit non expectata morte filii, quia respectu fideicommissaria, nulla censetur inesse conditio.

Ex quo intelliges ex eo dici substitutionem comprehendens, quia sub verborum comprehendens substitutiones directas veluti si dicamus, Quandocumque; filius decesserit substituto ei Caium, sub hoc verborum comprehendens continentur vulgaris pupillaris, & fideicommissaria substitutio probatur in causa Raynuntius de testametis. Nam licet haec comprehendens substitutione habeat distinctam formam ab alijs substitutionibus, non tamen dicitur ab alijs directas substitutiones venire, quia sententia colligitur ex capitulo Raynuntius ubi Docto. communiter de testamentis, & est communis secundum Alciatum, num. 56, secundum Ripa, num. 64, in d. l. centurio de vulgari, reprobata distinctione, quam ibi tradit Bart. n. 11. Ex hac enim substitutione comprehendens plures effectus subsequuntur. Ad cuius articuli cognitione premitte re oportet, q[uod] in iure maxime in hac materia quedam sunt verba directa, quedam obliqua, quedam communia. Verba directa dicuntur,

tur, quae referuntur ad factum instituti, vel substituti, & operantur eundem effectum, ut institutus, vel substitutus capiat bona propria auctoritate, veluti si dicat testator, Titius bona capiat glo. in l. eam; quam verb. directe. C. de fideicommissario glo. in l. si ita quis de usufructu. Emanuel Costa in. c. si pater, i. par. verb. moreretur de testametis. lib. 6. n. 13. Verba obliqua dicuntur, quae referuntur ad factum cum ministerio hominis, itaque sine alterius facto ius non transfertur, quale est verbum, restitutio, l. cohæredi. s. cum filiæ, de vulgari. Communia verba dicuntur, quæ, & directæ, & obliquæ significationi possunt applicari, quale est verbum, perueniat, verbum, pertineat. Et sic in his verbis communibus pro regulâ constituitur, ut in duobus assumatur ea interpretatione, ut accipiantur in directa significationem, & directam substitutionem. c. si pater verb. cum institutioibus de testametis. lib. 6. glo. in l. verbis ciuilibus, glo. fin. de vulgari. Alex. in l. fin. nume. 5. de hereditibus institutio. Aymo Craueta confilio. 22. num. 3.

Quod fit, ut etiam verba directa ad ipsum testatorem referantur. Vnde licet verbum restitutio ex se sit obliquum, tamen si ad ipsum testatorem referatur erit directum: veluti si dicat testator, quandocumque; Titius filius meus decesserit restitutio Petro hereditatem meam: tenet Bald. in l. humilitatis. C. de impuberum. Alex. in l. ciuiibus. num. 7. de vulgari. &c.

Hic sic constitutus effectus maximus resultat ex hac substitutione comprehendens, videlicet, q[uod] comprehendens substitutione facta à milite verbis directis intra pubertatem, valet, ut pupillaris post pubertatem, ut directa militaris tex. in l. centurio de vulgari. Sed ex aduerso virget tex. difficultis in l. precibus. C. de impuberum, ubi pro constanti habet Imperator huiusmodi substitutionem valere iure fideicommissari. Quæ difficultas adeo gravis est, ut innumeri intellectus assignentur ab scribentibus. Nā Ripa. n. 66. Imola. n. 6. & reliqui antiquiores, suū assignant intellectum in d. l. centurio. Alium assignavit Alciatus ibi. n. 43. & aliū assignavit Bart. ibi. n. 12. quæ testatur communis Soci. ibi. n. 21. Ripa. n. 66. Politus de comprehendens. n. 22. quem communiter esse improbatum testatur Couarr. in c. Raynuntius. §. 9. n. 10. de testametis. Aliū constituit intellectum Alex. n. 53. Lafracus. n. 23. in d. l. centurio, & Bald.

& Alcia-

6. sed videndum est, quæ utilitas sequitur & resultet ex huiusmodi resolutione, quod valeat comprehendens fideicommissari, vel q[uod] valeat ut directa militaris. Et tens, quod plures utilitates resultant. Prima utilitas est, quod in directa militari enit universa militis hereditas & etiam filii legitimi tenet glo. in l. precibus. & in l. s. ad medium. C. de impi. communis sententia secunda. 4. Alex. & Galias. n. 77. in d. l. centurio de vulgari. Quæ sententia licet sit communis, habet tantum non levem difficultatem, quia proposita sententia habet communis, in fideicommissario diversali restituenda hereditatis non continet filii legitimam, quod est contrarex. expressum in l. Papinius. §. meminisse. de inossi, qui probat, quod si pater grauiti filii, restitutio hereditatem, in huiusmodi fideicommissario continet legitimam filii, & quod comprehendens querela, quasi illi legitima relata non sit, ut docet Bart. in l. fin. de libe. & posthu. & in l. quoniam in prioritibus. C. de inossi. Et sic constat, quod similis grauiti filium de restituenda hereditate in hoc fideicommissario continetur filii legitima, neq[ue] filio comprehendens querela, quia iure isto contra militis testamento non dabatur querela. I. si instituta. s. de inossi. de inossi. test. tex. in l. precibus. C. de impub. Ariam hodie diuersum constituitur, nam cum miles non possit filium legitimam portione priuare, vel excludere. Autem, ut cum de appellatione cognoscitur. s. siue igitur. ver. sanctimus. colla. 8. non poterit in fideicommissario de restituenda hereditate filium in legitimam portione grauare, sed deber legitima filii integra, & ille sa manere etiam adueniente conditione militaris substitutionis, directe: tenet Alex. in l. precibus. C. de impub. & ibi. C. agnolus. n. 66. quæ esse communis testatur. Co. uar. in c. nos quidem. n. 7. de testa. tenet as per d. authem. ut cu de appellatione, cognoscitur militem non solu per fideicommissari substitutionem, sed neq[ue] per directam militare posse filium à legitimam portione excludere. Quæ sententia est verissima, licet contraria in opinionem, immo, quod etiam hodie per directam militarem excludatur filius à portione legitimam, defendat Decius d. l. precibus. n. 23. & testatur communis Greg. Lopez. l. 12. tit. 5. p. 6. & Costa. c. si pater. i. p. ver. habens. n. 1. qui fatetur, priorem sententiam veriorem, & communiorum, quam teneat contrarium.

12. Hinc fit, quod licet ex directa substitutio-
ne militari Falcidia deducatur ex legitimi-
ta filii, tamen de Trebellianica tractari non
potest, substitutus directo, & propterea autho-
ritas accipiat bona; tamen similes grauiores
sunt per fidicōmissum hereditatē restitue-
re deducetur legitima, & quarta Trebellia.
Iuxta gl. in c. Raynūtiū de test. Nam licet
olim in testamento militis non haberet locū
Falcidiae, in testamento C. de testame-
to militis, neq; etiā Trebellianica, l. si mil-
itis ad l. Falcidiae, l. si à militi, de militari te-
stam, attenta tamen dispositione text. in
Authen. de hæred. & Falcidijs, s. vbi gl. &
Dōct. notant, & Coua, in c. Raynūtiū, s.
9. nu. 9. de testa. correctum fuit ius antiquū.
Hodie tamen attento iure regio statutum
est, quod in testamento militis non sit locū
Falcidiae, neq; Trebellianice, & sic dicitur. Re-
gia superat ius antiquū, ut cōstat ex l. 4. ti.
11. p. 6. Hinc etiam & alius effectus deduci-
tur; quod sit directa militaris substitutio,
vel fidicōmissaria; quod iurā sepulchroru-
transit in militari substitutū, quia tamen
non transeunt, in fidicōmissarum glo. in
l. precibus. C. de impub. & cōmuniter Dō-
ct. Sed in cōtrariū est veritas: nam ius se-
pulchroru transit in quēcumq; hæredem, l.
qui in sepulchri C. de eligiōsis. ergo debet
transire in fidicōmissariū, qui loco hæ-
redis habetur, l. s. de illo, ad Trebellianum.
Quæ sententia, vt utilitas ex ea deducatur
procedit in iure patronatus ecclesiastico,
vt transeat in fidicōmissariū: tenet Roma-
nus in l. s. patroni, ad Trebellianū, & plu-
res, quos refert, & sequitur Molin. lib. 1. de
primog. Hisp. c. 24. ex. n. 1. ea ratione, quia
ius patronatus ecclesiasticū transfertur tit.
vniuersali iuxta tex. in c. ex-literis. c. cum
seculum, de iure patro. l. quādam sunt, de
adquirendo rerum domīnio, ergo paritatio-
ne debet transire, & transferri tit. vniuersa-
li ultimè voluntatis, arg. l. seruum filij. s. cū,
qui chirographū, de leg. 1. Maximē, quia
ius patronatus ecclesiasticū, licet non sit
quid hæreditarium habet tamen eam na-
turam, vt transeat cum vniuersitate hæredi-
taris, & sic transit in hæreditatis emptorē:
tenet Hostien. d. c. ex. literis. cōmuniter re-
cepimus secundum August. Beroum, ibi. nu.
63. secundum Rochum de Curte de iure pa-
tro. ver. ipse, v. lis. nu. 40.

Contrariam tamen opinionem, imò
quod ius patronatus non transeat in fidei-

commissarium, sed quod maneat penes hæ-
redem, tenet Barto. in l. quia perinde ad
Trebell. cōmaniter receptus secundum
Decium in l. precibus, nu. 22. & secundum
Couat. in c. Raynūtiū, s. 9. nu. 8. & cū.
dem, lib. 2. refol. c. 19. nu. 8. secundum Cost.
in c. s. pater. 2. p. ver. Trebellianicē, nu. 4.
Mouentur ex eo, illud ius petitinet ad hære-
des & qualiter, licet in qualiter sine institu-
tū profusa cōmuniūter receptam in
Clem. plures, de iure p̄atrōnātū. glo. in
c. de iure patr. cōmuniūter recepta, secu-
dum Abb. ibi. nu. 7. Vnde cum ad hæredes
hoc ius perineat non tanquam ad hæredes,
sed quia hæredes sunt ex cōsequēti nō
transit in fidicōmissarium. Et si hæc se-
cunda sententia cōmuniūtis tenenda est ad
uersus primam opinionem: Deducitur &
alius effectus, quod sit directa militaris sub-
stitutio, vel fidicōmissaria, quod substitu-
tus directo potest capere bona propria autho-
ritate: at vero fidicōmissarius habet necesse
se capere de manu hæredis, l. precibus. C.
de edicto D. Adriani. fidicōmissario autem
illud beneficiū non cōperit antea quam
ostendat hæredem sibi fuisse restitutiōnē,
quam esse cōmuniūtis sententiam tenent
Dōct. cōmuniūter secundum Decium, nu.
25. d. l. fin. vbi glo. ver. ex parte.

Quid autē dicendum de substitutionē cō-
pēdiosa, verbis directis à pagano facta? In
quo articulo variae sunt scribentiū senten-
tia, & opinione, si quidē nostates canosi-
stā tenent substitutionē cōpendiosam ver-
bis directis à pagano factā valere post pu-
bertatem iure fidicōmissi: tenet Ioan.
And. in c. s. pater. nu. 19. de testa. lib. 6. vbi
Dominic. & Perusi. & esse cōmuniūtis ca-
nonistarū, tener. Ant. de But. c. Raynūtiū,
nu. 42. de test. & eā tanquam & quiorem se-
quitur Decius in l. precibus, vbi Ioan. Cor.
nu. 57. C. de imp. Pro qua sententia adducit.
20. argumēta. Lāf. in l. cētūrio. de vulg.
nu. 24. & eā defendit Ant. Go. 1. to. var. c. 7.
nu. 4. Cōtrariā tamē opinionē, imò, quod
substitutionē cōpendiosa, verbis directis à pa-
gano factā intra pubertatem valeat, vt pu-
pillaris, post pubertatē vero vt fidicōmis-
saria, tenuit glo. in l. cētūrio. de vulgari. &
gl. fi. in l. verbis ciuilibus. eod. tit. & glo. ma-
gna. in s. qua ratione circa finem, inst. de
pupillari, quam sententiam esse cōmuniū-
ter

niter approbatam tenet Coua. c. Raynū-
tiū, s. 9. nu. 15. Soci. Iunior. consi. 32. n. 6.
lib. 2. Parisi. consi. 92. nu. 2. in lib. 2. Rubens
in l. Gallus. s. quidā teste, nu. 20. Alcia. d. l.
centurio. nu. 60. Cost. in c. s. pater. 3. p. ver.
interdum. nu. 53. qui adducunt fundamen-
tū profusa cōmuniūtis. Sedin hac difficulta-
te reiecta interpretatione Bart. verissima
concordia, & resolutio est, vt opinio legista
rū procedat, quando cōpēdiosa fuit cōcep-
ta, in forma pupillaris, & exprimento tē-
pus certē etatis, vt quia fuit dictum. Talis
sit hæres filio meo, si filius meus intrā deci-
mum quintum annū decesserit. Cū enim
hac sit integra forma pupillaris, & post pu-
bertatem non possit valere, vt pupillaris,
neq; valebit, vt fidicōmissaria, l. in pu-
pillari de vulgari. Nam vbi clarē constat te-
statorē voluisse facere directam substitu-
tionē, nunquam trahitur ad fidicōmissum.
l. aut inutilis, de accepti. Si vero com-
pendiosa non sit concepta sub forma pu-
pillaris, neq; fuerint addita verba cōuenientia
pupillari substitutioni non exprimen-
do tempus certē etatis, sed simpliciter fuit
dictum, quod talis sit mihi hæres tunc post
pubertatem valebit iure fidicōmissi. Hac
sententiam, & concordiam constituit Bal.
in d. l. precibus, nu. 35. quam esse verissimā,
tenet Paulus. nu. 14. Decius. nu. 17. ibi & Ri-
pa. nu. 73. d. l. cētūrio. vbi Lanfran. nu. 29.
& si Baldi sententiam increpauerit Alex.
nu. 65. Alcia. nu. 62. d. l. centurio, tenentes
nullam differentiam in hoc casu esse inter-
substitutionem directam, & fidicōmissa-
riam. Ex qua resolutione deducitur, quod
substitutionē compendiosa verbis directis cō-
cepta, quæ nunquam potuit valere iure di-
recto nullo modo potest valere, neque in
vim fidicōmissi: tenet Alex. nu. 70. in l.
cētūrio. de vulgari. idē in l. verbis ciuilibus.
nu. 10. & Vigilius in s. fi. Inst. de pupillari.
& est magis cōmuniūtis secundum additionate-
rem Matesilani singulari. 140. secundum
Guido. Papaz decisione. 534.

Pro qua sententia est tex. in l. si sensus le-
gatus, s. si seruas alienus, de leg. 1. vbi liber-
tas directa seruo alieno reliqua, quæ maxi-
mē in iure fauorabilis est, non trahitur ad
fidicōmissum; quem text. declarat latif-
sime Iacobus Niger in l. 1. s. si quis ita. nu.
64. de verbo, obliga. & Ias. in d. l. verbis ciui-
libus de vulgari. nu. 25. & Cuia, ad Africana-
num. pag. 77. Et ita tenendum licet contra

riam sententiam: imò quod substitutio cō-
pendiosa verbis directis concepta, quæ nun-
quam potuit valere iure directo, semper
trahatur ad fidicōmissum, vt actus va-
leat, tenuerit glo. in l. verbis ciuilibus. in gl.
fi. de vulgari, quam sequitur Alex. nu. 10.
Ias. nu. 19. Alcia. nu. 20. ibi, & Soci. nu. 35. &
Galiatū. nu. 264. d. l. centurio. idē Alcia
in l. s. si quis ita interrogat. nu. 38. de ver-
borum obliq; dicens communem, & esse cō-
muniūtis, tenet Ripa in Lex facto. nu. 2. ad
Trebel. fundatur per text. in l. Sequula ad
Trebel. & in l. lex facto. in prīm. ad Trebel-
& l. filius familiās. s. vt quis hæ-
redem de leg. 1. Sed tenendo priam opini-
onem, non obstant p̄d. iura. Principio
non obstat tex. in d. l. ex facto. ad Trebel.
& l. filius familiās. Nam responde, quod in
illis iuriis testator fuit vsus verbis fidicō-
missi, & ab eis incepit dispositionem: unde
facile fuit sequentia verba, ad interpretatio-
nem fidicōmissi reducere. Neq; obstat
d. l. Sequula ad Trebellianū. loquitur enim
in casu speciali, quando directa substitutio
fuit facta in codicilli, quo casu propter ma-
teriam subiectam trahitur ad fidicōmissum.
Sic intellexit text. in d. l. iuncta glo. in
princip. institut. de vulgari. Cum anū
in d. l. Sequula nu. 2. Matelij notabili. 140.
Alciatus in d. l. verbis ciuilibus. Ripa. d. l.
ex facto. Nam in d. l. Sequula constabat te-
statore voluisse facere codicillos: testa-
tor enim fecit testamentum, quod in seque-
ti scriptura non reuocavit, sed fecit filio pu-
pillarem substitutionem, ex quo apparet
voluisse facere codicillos, cum nemo duo-
bus testamentis posset decidere. l. quareba-
tur de militari testamento. Nā alias extra-
hos terminos, si directa substitutione repa-
riatur in scriptura facta ex hoc solo præsumi-
tur, testatorem voluisse facere testamentū,
& non codicillos, etiā ex hac præsumptio-
ne resulteret, actum seu dispositionem non
valere, argumento. l. illud s. tractari. in fine.
de iure codicillorum. l. non codicilla m. C.
de testamentis. Sic resoluit Costa in c. s.
pater. 3. p. ver. interdum. nu. 12. Et sic ve-
risimum est valere predicti. dispositio-
nem iure fidicōmissi, cum verbum com-
mune & quæ possit applicari ad directam,
& obliquam significationem, & si Bart.
in dict. l. Sequula, & in l. verbis ciuilibus.
nu. 4. velit, vt ille text. intelligatur, vt
procedat ex benigna interpretatione, & se-

qutur. Ias. ibi. nū. 17. Imo. in. e. Raynūtius. nū. 180. de test. Sed difficultas illa est dissoluta in hoc articulo; si substitutio cōpendiosa conceptiatur à pagano verbis cōmuniib⁹, sicut interpretata semper fideicommissaria, & gl. in. l. centurio. devulgari, & gl. in. §. quae ratione nō glossa magria. verf. si vero paganus. de pupillari. tenet, quod talis substitutio intra pubertatem valet, vt pupillaris post pubertatem verò, vt fideicommissaria, quas esse cōmuniter approbatas, tenet Rip. nū. 114. in. d. l. centurio. & Curt. Tun. in. l. precibus. nū. 58. C. de impub. Cost. in. c. pater. 3. p. ver. obliqua. nū. 37. Fudamētum huius opinionis est tex. in. c. si pater. de test. lib. 6. quemtex. ad tollendum hoc dubium fuisse conditū tenet Alberi. in rubr. nū. 80. de vulgari. Et in proprijs terminis sequitur huius modi substitutione compendiosam verbis cōmuniib⁹ conceptam, etiam in prædictum matris intra pubertatem valere, ut pupillarem, tenent plures relati per Couar. dicentem communem in. c. Raynūtius. 5. g. nū. 17. de testamentis. Maximè & id probatur ex. d. c. si pater. vbi fuit facta substitutio per verbum, moriatur, que verba sunt generalia, & trahi possunt ad directam obliquam significationem secundum Gvuar. vbi supra, & Afige. d. l. centurio. nū. 8. & si Barto. ibi. nū. 29. verbum, moriatur, esse verbum directum, licet eius sententia dicat communem Ripa ibi. nū. 196. Et ita est tenendum, licet contraria sententiam imo, quod compendiosa concepta à pagano facta verbo cōmuni expressa conditione, si sine liberis decesserit, omni tempore esse fideicommissaria. Fundamentū huius sententiae est, quia testator exprimendo prædictum tantu videtur substituere post pubertatem, cum antea filius secundū cōmuniū accidentiam filios habere non posset. Vnde cū ea substitutio tamē posset esse fideicommissaria, post pubertatē iuncto text. in. d. §. fi. Insti. de pupillari videtur velle, vt etiam intra pubertatem fideicommissaria sit. Pro qua sententia facit text. in. l. fi. §. fi. verò iuncta glo. ver. ex alieno. qui petant tutores, qua disponitur, quod licet mater, que filio tutorem non petat priueatur eius hereditate. l. omnem. C. ad Trebellianum. 22 l. tit. 16. p. 6. tradit Ant. Gom. l. 14. Taurinu. 18. si tamen pater aliquid vxori reliquerit sub conditione, si sine liberis decesserit, non incurrit prædictum, quia testator qui posuit prædictum conditionem principaliter cēsetur.

si, quia hoc casu censentur duæ substitutio- nes separatim factæ, unde cū facta post pu- bertatem nullo casu poterit valere, iure di- recto merito valere iure fideicommissari, & est recepta sententia cōmuniter secundū Alex. nū. 66. Galia. n. 149. in. d. l. centurio. & præd. resolutio etiā hodiē iure nostro Regio est confirmata per tex. in. l. 12. tit. 5. p. 6. ve. b. Mas si est, qnd es cauallero dixesse assi, quæ lex manifeste probat compendiosam à pagano facta verbis directis valere post pubertatem iure fideicommissari, si fuerit adie- cta cōdicio, si sine liberis. Nec intelligas, vt plures intellexerūt. I. aperte loqui in cōpen- diosa verbis cōmuniib⁹, quod apprehendūt ex verbis illius, ibi. Dēxole por sustinuto en- su lugar a fulano. Nā verius est etiam loqui in cōpendiosa eonceptaverbis directis, ibi. Sea su heredero fulano. Atq; ita significat adiecta conditione, si sine liberis, nihil referre, an cōpendiosa conceptiatur verbis direc- tis, an verbis cōmuniib⁹, quia vtroq; casu, intrapubertatē valet ut pupillari, post pu- bertatē ut fideicommissaria. Sed maior diffi- cultas versatur circa ultima verba illius. l. ibi. Quādo quier q̄ muera el moço. Ex qui- bus cōstat, q̄ omni tēpore talis substitutio cōpendiosa sit pro omni tēpore fideicom- missaria, & sic Cost. in. c. si pater. 3. p. ver. ver- bis. nū. 17. de test. lib. 6. dicit esse addenda- lit. O. vt sensus sit, o quando quier q̄ muera el moço, & sic illa verba denotent eā substi- tutiōne ḡesse pro omni tēpore fideicom- missaria, siue decesserat puer, post pubertatē, siue ante pubertatē. Sed hac. Cost. c. interpreta- tio cōfundit aperte ex verbis illius. l. ibi. Despues de la edad sobredicha, ergo à con- trario significat, quod post pubertatē valeat ea substitutio iure fideicommissari, & quod intra pubertatē valeat, ut pupillaris. Nam prædicti Regia in. 2. p. disponit, q̄ cōpediosa à pagano verbis directis cōcepta, post pu- bertatē, nō obliquatur, sed omnino extin- guatur, & nullo modo valeat, & in ultima parte tradit formam, quia prædicta substitutio obliquatur, post pubertatē, ergo pro con- stanti præsupponit, quod in. 2. p. tradide- rat, quod intra pubertatē erit pupillaris. Vnde nō obstant ultima verba illius. l. ibi. Quādo quier q̄ muera el moço, nam superfluitatem aliquam nō continent, quia pos- sunt adaptari siue testator conceperit sub-stitutionem intra certum & limitatum tē- pus siue eam conceperit indefinite.

GLOSSA VIGESIMA
quinta principalis, De
exemplari substitu-

- ²⁰ Expenditā l. humanitatis. C. de impuberum.
²¹ Cum foro veniat appellatione fratrum potest à
patre furioso eius foro exemplariter substitui.
²² Si furiosus habet plures fratres, potest pater ex his
quem voluerit eligere, & ei facere exemplarem
substitutionem.

S V M M A R I V M.

1. Doctores, qui hanc tractant materialiam explican-
2. Definitio exemplaris substitutionis.
3. Exemplaris substitutio non est quasi pupillaris, sed
ad exemplum pupillaris inventa.
4. Exemplaris substitutio fieri potest post puber-
5. Quemadmodum in vulgari expressa continetur
tacita pupillaris, sic continetur tacita exem-
6. Exemplaris substitutio quemadmodum potest for-
7. Si mater furiosi transeat ad secundas nuptias, an
expiret exemplaris substitutio ab ea facta, explicatur
communis contra alteram communem.
8. Legatum reliktū mulieris si caste vixerit, non amittit illud per transitum ad secundas nuptias.
9. Quibus personis possit fieri exemplaris substitutio
explicatur.
10. Si furor, & dementia cesserent an exiguarunt
pupillaris substitutio, communis contra alteram
communem explicatur.
11. An muto testari non valente possit fieri exempla-
12. Prodigus cum in his, qua ad bonorum administra-
13. An idem in frenetico dicendum sit, explicatur.
14. Ut valeat exemplaris substitutio debet fieri filii,
quibus legitima debetur.
15. Mater filio naturali potest facere exemplarem
substitutionem, quando legitimos non habet.
16. An filio ex heredato fieri possit exemplaris substi-
17. Persuaderentiam furoris non tollitur ingratia
tudo antea facta, cum communis contra quā plures.
18. Ut valeat substitutio exemplaris necessario sane
substituendi filii ipsius furiosi.
19. Vtrum annus possit filio furioso unum ex filiis fu-

V M hic de substitutione exé-
plari agendum sit, videndum
est, quæ dicatur exemplaris
substitutione, & quæ ratione di-
cta exemplaris, & effectus, qui
ex exemplari causantur.

De hac materia tradunt Doctores in l. ex facto, de vulgari, & Doctores maximè Viglius in §. quæ ratione, Institut. de pupilli, Lancelotus Politus tract. substitutione, tit. de pupilli, Docto. in l. humanitatis. C. de impuberum. Docto. in §. quoties. de vulgari. Coar. c. Raynuntius. §. 6. nu. 1. de testamentis. Cefalus in consil. 423. nu. 98. Gregorius Lopez. l. 11. tit. 5. p. 6. Mantica de coniecurata mente testatoris. lib. 5. tit. 16. Duarenus lib. 2. dispositionum. c. 7. Costa. c. si pater. 3. p. verb. obliqua. nu. 39. Ruinus consil. 103. nu. 3. lib. 2. Guillerius Benedict. c. Rainuntius. ver. b. si absq; libe-
ris. el. 1. tit. de exemplari. num. 39. Alciatus lib. 2. parergon. c. 16. Menchaca controv-
siarum illustrium. c. 37. nu. 6: idem de suc-
cessionum progressu. §. 17. nu. 108. Molina de primogeniis Hispanorum. c. 11. num. 13. lib. 2. & Antonius Gomez. 1. tomo resolutionum. c. 6. nu. 6. Ex quorum doctrina vera elicetur exemplaris substitutionis expo-
sitione, videlicet, quod exemplaris est testa-
mentum, quod fit à parentibus pro filiis
puberibus, furiosis, vel alterius morbi causa
testari non valentibus. Hæc definitio est
verior ex omnibus, quas Doctores suprare-
lati tenent. Ex licet dicatur hæc exemplaris substitutione ad similitudinem, & exemplum substitutionis pupillaris, & hac ratio-
ne fuit inducta, vt. §. quæ ratione. versi. ad
exemplum. de pupilli, licet Viglius ibi,
asserat hoc nomen non esse Latinum, &
quauis quasi pupillarem esse appellan-
dam, quemadmodum quasi castrense ap-
pellatur peculum ad similitudinem pecu-
lii castrensis, tenuerit Duare. lib. 2. disputa-
tio. c. 7. quem refert, & sequitur Mantica
de coniecurata mente testatoris. lib. 5. c. 16.

in

1. mulier. C. de adoptionibus. l. Antistius.
§. si iuncta glo. si. de acquirend. hæreditate.

Quos fit, vt tunc demum potest mater
exemplare substitutionem facere, quan-
do pater illam non fecit, & sic in eius defec-
tum, non alias, ne videatur furiosum cum
duobus testamētis decedere, si pater, & ma-
ters simul possent exemplare facere substitu-
tionem, sed in defectu. Et sic licet annus
paternus, inquam, maternus, possint face-
re exemplare substitutionem, intelligi-
tur deficiente patre, tunc mater, & deficien-
te matre, annus paternus, & deficiente anno
paterno, annus maternus eam facere potest
vnum in defectu alterius: tenet hanc resolu-
tionem Claudio col. penul. Alciat. nu. 5. 4.
& si Bart. nu. 36. d. 1. ex facto, posse patrem,
& matrem simul diversas facere substitu-
tiones exemplares, & idem in anno materno,
& paterno, tenet ibi. nu. 38. quem sequitur
Rip. nu. 100. ibi, sed verior est priua senten-
cia, & opinio aduersus Bart. Et sic aduersus
ipsum Bart. nu. 37. qui tenet ex sua opinio
ne dividenda esse bona filii inter substitu-
tos patris, & matris nominatos, verius tenet
dū, cū mater non possit, nisi in defectu, pa-
tris facere substitutionē exemplarē, omnia
bona pertinere ad substitutum paternum.
Quod intellige, quād ipse furiosus erat in
potestate patris, quæ potestas, licet non sit
necessaria in hac exēplari substitutione, ta-
mē, quia propter furorē filius quasi infans
inducatur, seu iudicatur, si reperiatur in pa-
tris potestate, præfertur substitutus pater-
nus substituto materno in substitutione
exēplari. Quo fit, vt tūc demū expiret sub-
stitutione exēplari, si mater furiosi, vel mēte
capti trāseat ad secundas nuptias: quia tūc
nō potest facere substitutionē pupillarē, &
iā facta expirat: tenet Bar. in l. ex facto. de
vulgari, vbi Rip. nu. 66. cūseq. cōmune te-
stat. Quæ opinio fundatur per tex. in Au-
thē. sacramentū. C. quād mulier tutelæ of-
fic. fungi possit, & per tex. in Auth. matri,
& auie. eod. tit. quibus. probatur, q̄ mulier
per trāsitū ad secundas nuptias amittit tute-
lā filij, arg. tex. in l. 2. C. vbi pupillus educa-
ri debeat, vbi pbatur, quod quād mater
trāsit ad secunda vota redditur iuspecta. Cō-
traria tamē opinionē, tenet loā. de Imo. d.
lex facto. nu. 68. de vulgari. vbi tenet, quod
per trāsitū ad secundas nuptias nō extinguit
substitutione exemplaris, facta à matre. Fun-
datur nā exēplaris substitutione facta est, &

inducta humanitatis, & pietatis causa, non est presumendum, quod per transitum ad secundas nuptias mater velit præjudicare filio, quem aduersa fortuna infectatur. Fū datur etiam & hæc opinio: nam castitas, cum propria uxore appellatur matrimonium.c. Nicæna, 3r.d. ergo licet mulier transierat ad secundas nuptias, cum nihil turpe committat non est presumendum aliquid in substitutione machinari contra filium, vt per Angelum, in authentico de non eligendo secundo nubentes. §. nos igitur. col. 2. Bart. in. l. mulier. §. cum proponeretur, ad Trebellianum, vbi ponit questionem singularē, si relinquatur mulieri legatum, si caste vixerit, quod si transeat ad secundas nuptias, vel contrahat matrimonium amittat legatum. Et distinctionem constituit, quod si iste qui legatum reliquit erat maritus, tunc vxor perdidit legatum, si vero erat extraneus, sive frater, vel aliis non perdit legatum, & si contrahat, vel dicatur in testamento, si caste vixerit, quod ex eo fit, nam per talem transitum ad secundas nuptias extinguitur substitutio exemplaris facta à matre. Videlur communis secundū doctrinā Curti, Iunioris. consi. 18. dum docet, quod quando communis opinio non habet firmum fundamentum, & opinio particularis habet fundamentum firmum illa opinio particularis tanquam communis eit tenenda, & sequenda. Sed in hoc articulo à communī opinione Bart. receden- dum non est, in iudicando, & consulendo,

9. Hac autem substitutio exemplaris potest fieri furiosis, & mente capti sille aut mente captus dicitur, qui patitur quietam mentis alienationem. Furiosus autem, qui patitur sœnam ac veluti rabidam demen- tiam: sic Decius in. l. humanitatis. nu. 1. C. de impuberum. Ias. in. l. furorem. C. qui testamentum facere possunt. Alciatus. lib. 2. iuris parergon. c. 6. Et ita tenendum licet, Angel. in. d. l. ex facto. teneat exemplarē substitutionem non posse fieri furioso: cuius sententia est falsa, cum furiosus, & mente captus æquiparentur in iure Authen. vt iij. qui obligatas se perhibent habere res minor. §. hæc, quæ dicitur collatione. 6. glo. in. l. 2. de curatore furioso. Paris. consi. 100. nu. 1. lib. 2. qui resolvunt, quod lex, quæ prohibet furiosis, prohibet mente captis, & contra. Sed est difficultas in hoc articulo, vtrum, si furor, vel dementia cessauerit ex-

tinguatur substitutio exemplaris. Et diuer- sæ sunt sententiae, & opiniones, quod ces- sante furore non extinguitur, sed quod sus- pendatur substitutio, ita ut redeunte furo- re conualescat, & accipiat suas vires substi- tutio, si filius in furore deceaserit tenet Bart. d. l. ex facto, quam esse communem testa- tur Iaso. num. 49. Ripa. nu. 102. & Alcia- tus. nu. 5. in ibi & Guillermus Benedictus. c. Raynuntius. C. de exemplari substitutio- ne. num. 47.

Contrarium tamen opinionem, imò quod extinguitur talis substitutio cessan- te furore tenet Decius in. l. humanitatis. nu. 10. & Lancelotus Politus. tract. substitu- tionum. tit. de exemplari. in fine. & Ripa. d. l. ex facto. qui fundamenta communis opiniois subverit, & sua comprobat. Sed Zaius in hac angustia videns scribentes op- pressos sic fecdere amicitia componit in tract. substitutionum. tit. de exemplari. nu. 10. Aut soror cessavit, & ex post facto ex lōgo interallo reuersa fuit, aut ex breui interallo reuertitur. Primo casu si per longum tempus, & interualum, fuit reuersa tunc extinguit talis substitutio, ea ratione, quia illi, qui habent furorem, per interualia possunt testari. l. furiosum. C. qui testa- mentum facere possunt. At vero si statim redit expusillo, vel breui tempore, tunc ces- sat mediante sanæ mentis tempore, arg. l. quidquid in fin. de reg. iur. vbi non dicitur mulier diuertisse, quæ statim redit, & ad eundem virum reuertitur. Quam distinc- tionem sequitur Salice, & Bald. d. l. huma- nitatis. nu. 70. & sequitur Couat. in. c. Ray- nuntius. §. 6. nu. 7. de testamentis. Quæ sen- tentia est intelligenda quando sunus in dubio, aut furor omnino cessauerit: nā alias præsumitur furorem durare, & furiosum non plene fuisse à furore liberatum. glo. in. c. vltimo. de successio. ab intest. Abb. in. c. cū int̄ canonicos. nu. 7. de eleccione. Nā licet quisca saliter habeat dilucida inter- ualla præsumitur semper in furore durare, tenet Ant. cōs. 5. nu. 5. & sicutene, q. si furor ex interallo ex lōgo tempore recessit præsu- mitur à furore liberatus, & procedit sup. re- lata distincio. Hinc etiam deducitur, quod cum in hac materia mutus, & furiosus, & qui parentur glos. in. l. si quis seruo. in glos. fin. de furtis. dicendum est, quod muto te- starī non valente, potest fieri exemplaris substitutio: tenet Barto. in dict. l. ex facto.

nu.

num. 28. communiter receptus, secundum Iasonem. num. 39. secundum Hieronymū Gratiani consilio. 134. lib. 1. Quæ sententia est verissima, & si aliter tenuerit Alcia- tus. num. 2. Ripa. num. 28. dict. l. ex facto. Menchaca controversiarum illustrium. ca. 37. num. 6.

12. Sic etiam, & eadem ratione dicendum est, quod cum prodigis, in his, quæ pertinet ad bonorum administrationem furiosus cesseatur. l. 1. C. de curatore furioso. di- cendum est, posse illi fieri exemplarem substi- tutionem: tenet Bart. dict. l. ex facto. co- muniter receptus. secundum. Anto. Gom. 1. tomo resolutionum. cap. 6. nu. 4. & si in prodigo aliter tenuerit Menchaca vbi sup. Fundatur præd. communis per tex. in. d. l. humanitatis. in versi. Nullus vero eorū fa- piat, & ibi. Sint sapientes.

13. Qno fit, vt cum freneticus non careat perpetuo intellectu, sed temporali, dum infirmitas corporis, ex qua in cerebrū pro- uenit insania sit temporalis, & finiatur, di- cendum est, frenetico non posse fieri ex- exemplarem substitutionem: tenet Ripa, & Ia- so. & alij relati per Menchaca de successio- num progressu. §. 17. num. 108.

Vlterius ex supra dicta resolutione deducitur, quod vt exemplaris substitutio va- leat debet fieri filii, quibus legitima debe- tur. dict. l. humanitatis. Quo fit vt filio na- turali non possit fieri exemplaris substitu- tio à patre, licet à matre bene fieri possit. Ratio differentia ea est, quia substitutio exemplaris solum potest fieri illi cui necel- fatio pater tenet legitimam rei inquere: sed filio naturali non tenet pater necel- fatio legitimam relinquare. 1. 2. & fin. C. de naturalibus. liberis. gloss. in. l. 1. ver. natura- les. C. de bonorum possessione contra tabu- las. Barto. in. l. Gallus. §. etiam si. de libe. & posthu. At vero mater quæ filium habuit non ex coitu damnato, neque punibili, ha- bet filium naturalem necessarium hæ- dem, quando non habet legitimos filios. 1. si suspecta. §. 1. de inoffi. testamento. & sic no nimirum si mater filio naturali exemplarē substitutionem facere possit. In tan- tum præd. resolutione vera est, quod etiam fi- lio ex hæredato potest fieri substitutio ex- exemplaris, si furiosus sit: tenet Decius in. l. hu- manitatis. C. de impuberū. & ibi. Curtius

16. Iunior. coluin. 3. Lancelotus Politus. tract. substitutionum. titu. de exemplari. nu. 11. Contrarium tamen opinionem imò, q. filio ex hæredato non possit fieri substitu- tio exemplaris tenet Bart. dict. l. ex facto. vbi Ripa. num. 71. dicit cōmunem. & Gui- llermus Benedictus. capi. Raynuntius. titu. de exemplari. num. 20. sed Couarr. ibi. §. 6. num. 2. Menchaca. tract. q̄estionum illustrium. capi. 106. num. 1. tenet primam sententiam, quæ sententia potest intelligi, vt sit vera quando ex causa ingratiudi- nis ante furorem fuisse ex hæredatus, quia tunc potest ex hæredari, neque talis ingratiudo per furorem superuenientem tolli- tur. l. 1. §. sed cum antiquitas. C. de curato- refrio. & est communis secundum Ripa. dict. l. ex facto. num. 72. secundum Iaso. in l. furiosum. C. qui testamenta facere pos- sunt. secundum Curtiū. Iuni. in Aūthen. nō licet. num. 5. C. de liberis præteritis. Et si co- traria sententia imo, quod per superue- nientiam furoris tollatur ingratiudo, an- tea facta, & commissa tenuerit Ias in. l. pa- tre furioso. num. 42. de his, qui sunt sui. Nam si inutiliter, & sine causa filius fuit ex hæredatus ante furorem tali casu valebit exemplaris tanquam filius non esset ex- hæredatus, argumento tex. in authen. ex causa. C. de libe. & posthumis. inquam, de liberis præteritis.

Hinc deducitur, quod filii ipsius furiosi sunt necessario substituendi ipsi furiosi vel mete capto, & sic ausus tenetur nepotes sub- stituere, vel saltim eos in re certa instituere vel ex iusta causa ex hæredare: nam, alias præteriti faciunt irritare substitutionē ex- platem: sic tenet Bart. dict. l. ex facto. num. 31. & est communis secundū Ripa ibi. nu. 86. Segura in. l. cohæredi. §. cum. filio. nu. 230. de vulgarī. Guillermus Benedictus. ca. Raynuntius. titu. de exemplari. nu. 31. Men- chaca de successionum progressu. §. 17. nu. 57. Gregorius Lopez. l. 11. ver. deuenios substitutyr. titu. 5. par. 6. Ex ratione, nam si furiosus testari posset tenetur filios ins- tituere, vel ex causa ex hæredare, ergo & ausus qui nomine furiosi filii facit testamentum. Et facit tex. in. dict. l. humanitatis. est indu- ita humanitatis causa: ergo iam cessaret ta- lis humanitas, si pater posset vnum filiu- m insitueret, & alium vel alios præterire. Quæ sententia licet sit magis communis & in praxi seruanda, contraria tam enierior est,

imo. quod atius possit filio furioso, vnum ex filiis furiosi instituire, ceteris preteritis: tenet Bar. Fulgo. & Paul. de Cast. d.l. humanitatis. & esse veriore, tenet Iaso. d.l. ex facto. num. 43. Alciatus. num. 74. Viglius. §. qua ratione: Instituta de pupillari. Quae sententia probatur ex. d.l. humanitatis. ibi vnum, vel ceteros, vel omnes substituere. Cum igitur aius praecedente filio possit impunè nepotē præterire. l. si quis posthumos. §. si quis filium. de libe. & posthumis. l. si quis filio ex heredato. de iniusto rupto. nō poterunt prædicti nepotes. iuxta præd. rationem prætendere annullationem exē plaris substitutionis.

20 Nec obstat. d.l. humanitatis. Quia ibi humanitas solum respicit ipsum furiosum, non vero reliquos eius filios. Sed nihilominus prima opinio, vt communior est, est tenenda. Quos fit, vt si furiosus, vel mente captus, non habeat filios tenetur pater f. a tres furiosi, vel vnum ex eis substituere sibi, in tantū, quod si fratribus stantibus, aliis substituatur substitutio eit nulla: tenet Alex. dict. l. ex facto & Molina de primogenitis Hispanorum. capit. 11. num. 13. Qui fratres intelliguntur de constitutis in secundo gradu iuxta. l. iur. sconsultus. §. in secundo, de gradibus. non vero de fratribus patruebus qui etiam proprie fratres dicuntur, vt docet Bar. in. l. Lucius. §. quasitum, deleg. 3. neq; de sobrino, vt resoluti Curtius junior. d.l. ex facto. num. 18. Et si leuissimis fundamēntis in sobrino filio fratri teneat valeretalem substitutionem Anto. Gomez. 1. tomo resolutionum. cap. 6. num. 6.

21 Ex quo deducitur, quod cum soror veniat appellatione fratri. l. tres fratres. de pactis poterit substitui exemplariter: tenet Ripa. d.l. ex facto. num. 92. Corneus. nu. 16. d.l. humanitatis. Et sic tenet, q; si filius me tecaptus habeat fratres consanguineos, & utrinque coniunctos, poterit pater ex illis eligere quem velit: est communis secundū Tellū Ferdinandez. l. 17. Tauri. num. 6. & si aliter senserit Ripa vbi supra. num. 91. Curtius Iunior. d.l. humanitatis. Deniq; in hac materia exemplaris substitutionis videndum est, vtrum si furiosus respiceat extinguat pupillaris, & duas opiniones in hoc habes resolutas, de quibus vide supra resolutionem. Et hæc satis sint circa substitutionem exemplarem.

GLOSSA VIGESIMA sexta principalis, de substitu tione reciproca seu breuiloqua.

S V M M A R I P M.

- 1 Doctores, qui banc expendunt materiam enumeraur.
- 2 Traditur huius substitutionis vera definitio.
- 3 Vtrum in reciproca substitutione continetur expresa vulgaris, & expressa pupillaris communis contra alteram communem expenditur.
- 4 Expenditur. l. 13. titu. 5. par. 6.
- 5 Explicatur. l. Lucius. de heredibus instituendis.
- 6 Qua ratione hac substitutione reciproca appellatur etiam breuiloqua.
- 7 Requisita vt breuiloqua substitutione locū habeat.
- 8 Cum reciproca substitutione fieri debeat inter partes quod in reciproca substitutione facta in paribus continetur tantum vulgaris non vero fideicommissaria.
- 9 Vtrum si clausula codicillaris in testamento sit aposita substitutione reciproca concurrit in fideicommissariam.

De reciproca substitutione vel breuiloqua.

Estat nunc, & de reciproca, seu breuiloqua substitutione agere. Et quidem materiam hanc expendunt Docto. in. l. iam hoc iure, de vulgaris. Politus Zalios. Barto. de Vgutio tract. de substitutionibus. tit. de recipro. Docto. in. l. qui plures liberos, de vulgaris. Docto. in. l. Lucius. eod. titu. Docto. in. l. 2. C. de imponerum. & Docto. in. l. in testamento. la. r. C. de testamento militis. Paus. Parisius. consil. 36. lib. 1. Catelianus Costa. in memorabilibus suis. ver. substitutione dicta. Fortunius Garcia. l. Gallus. §. quidam recte. num. 14. vbi Alciatus. 2. lectura Guillerius Benedictus. in. ca. Ravnuntius. tit. de breuiloqua. num. 37. & ibi. Couar. §. 7. n. 4. Franciscus Mantica de coniecturata mēte testatoris. lib. 7. titu. 4. Greg. Lopez per tex. ibi. in. l. 13. titu. 5. par. 6. His sic constitutis videndum est, quæ sit reciproca seu breuiloqua substitutione. Et sic ex sup. relatibus scribitibus, tene q; reciproca substitutione est, quæ dū taxat pluribus institutis brevi oratione sit, atq; inuicem alterū in alterius defensu, vel obitum

De reciproca subst. &c.

539

obitum vocat, velut si dicat filios meos he redes instituto & eos inuicem substituo: tūc si ambo sint imponeres continent duas pu pillares, & duas vulgares, ita quod aliquo eo rum non adeunte alter admittatur substituione vulgaris: si vero a deat, & in pupillari: etate deceperit admittitur substitutus pupillari substitutione.

Dic melius, Reciproca, est, quæ breuiloqua plures æ qualiter ac reciproce complectitur substitutiones. Veldic, quod reciproca est, quæ pluribus hereditibus institutis, velex hereditatis alterum in alterius locum submittit. Hanc sequitur Couarr. capit. Raynuntius. §. 7. num. 1. qui hostes. l. sed & si plures. l. coheredi. s. qui discretos, devulgaris. l. semper, de heredibus instituen. l. iam hoc iure. in. §. 1. l. Lucius. eodem. titu. l. in testamento. C. de militari testamento. l. semper, de heredibus insti. l. fundum sub conditione. §. his verbis. de lega. r. l. in testame to. §. hæc verba, de heredibus instituen. l. si pater imponeri. de vulgaris. l. fideicomissa. §. hæc verba de legatis. 3. in quibus iuribus agitur de substitutione reciproca.

Ex qua definitione colligitur primo, q; in reciproca substitutione continetur expressa vulgaris, & expressa pupillaris. Nam tempore Diuini Marci reciproca substitutione vulgo accipiebatur, quod solas vulgaris contineret, sed Diuus Pius contra vulgi opinionem statuit, vt etiam pupillares contineret, quod eam habet utilitatem & effectum. Nam cum ex legi dispositione sub reciproca cotineatur tam vulgaris quam pupillaris, & non ex verbi significatione, sicut pupillaris contenta sub expressa vulgaris, est omnino tacita pupillaris, quæ nō s; excludit matrem, ita & pupillaris sub reciproca contenta matrem non excludit: Quam sententia tenuerū Castellioneus & Fulgosius relati per Cumanum in. l. iam hoc iure, de vulgaris. num. 6. vbi Aretinus column. 3. Emilius. num. 4. Alciatus. in. l. Lucius. num. 18. de vulgari. & in. l. Gallus. §. quidam recte. 2. lectura. num. 3: de libe. & posthumis. Viglius in principio & in. §. qua ratione. num. 11. Institu. de pupillari.

Contra rāmen sententia veriore est, pupillarem, quæ in reciproca continetur, esse expressam, saltim verbis generalibus, atque ideo matrem pupilli excludere, tex. in. l. Lucius in fin. de vulgari. Et hanc partem tenet Alex. colum. penultima. d.l.

iam hoc iure, vbi Cumanus. num. 6. & esse magis communem tenet idem Alex. d.l. Lucius. nu. 13. Et hæc ultima opinio adco vera est, nam ex verborum significatione, non ex lege, id fuit inductum: si quidem aperte constat, quod sub illis verbis. Et vos inuicem substituo, continetur ex verbis generalibus expressa vulgaris, & ex di spolitione testatoris tacita. Quam sententiam probat. d.l. Lucius, & tex. expressus in. dict. l. 13. titu. 5. part. 6. ibi. [Y en la substitution, que es fecha desta manera, se contienen quatro substitutiones, dos vulgares, y dos pupilares.] Et sic per talera substitutionem mater excluditur sicuti per expressam pupillarem. In tantum, quod etiā si testator simpliciter dicat, filio meo substituo Titiū, in hac etiam specie continebitur vulgaris & pupillaris expressa, quæ matrem excludit pupilli: tenet Barto. in. l. ceturatio. de vulgari. num. 32. & est communis sententia secundum Costa in. capit. si pater. in. 3. par. ver. pupillaris. num. 14. Quæ sententia & opinio limitari potest, si in reciproca fuerit expressa forma vulgaris, substitutionis, vt si dicat testator, instituo filios meos imponeres, & si quis eorum hæres non erit, eos inuicem substituo. Nam cum illa verba repugnant pupillari, erit pupillaris tacita, quæ matrem pupilli non excludit: tenet Barto. in. l. Lucius. num. 19. de vulgari. communis secundum Alex. in. l. iam hoc iure. de vulgari. columna penultima. Jacobinus in. l. precibus. nu. 24. capit. de imponerum. & si aliter senserit Decius in. l. in testamento. num. 16. C. de testamento militis.

Nec præd. resolutioni obstat, cu in diuus Pius contra vulgi opinionem statuerit, vt etiam pupillaris sub reciproca cotineatur, à lege, & non ex vi verborum continetur, & sic tanquam tacitam pupillarem matrem non excludere. Nam verius est, hanc constitutionem nō emanasse à diuino Pio: quia Diuus Pius Imperavit ante Diuum Marcum, & sic non potuit habere respectū ad constitutionem Diuini Marci post latam, quæ admisit hanc substitutionem vulgare cęptā vt sub illa iam continebatur tā vulgaris, quam pupillaris expressa verbis generalibus, quæ ex vi verborum præd. substitutions expresse demonstrat, vt bene aduertit Aretinus. d.l. iā hoc iure, de vulg. colum. 3. Maximē, quia ex eo dicitur reciproca.

procā quia p̄dictos impuberes reciprocā oratione instiuit, & substituit.

6. Dicitur breuiloqua, quia etiā brevi oratione eos amplectitur, in prædicta substitutionis forma. Et licet verbum breuiloquā multi affirment non reperi in latino sermone, vt tenet Cinus. dict. l. iam hoc iure dicitur breuiloqua propter orationis compendium, & breuitatem, non ex vi significacionis ipsius substitutionis, quaē proprie reciprocā appellatur, quia repetit & reciprocāt personas, & institutionem præcedentem reflext in seipſas, vt tenet Salicetus. d.l. in testamento. C. de testamento militis. Matica de conjecturata mente testatoris. lib. 7. titu. 4. num. 2.

7. Hinc fit, quod, vt substitutio reciprocā locum habeat debet fieri inter pares, tenet Docto. d.l. iam hoc iure. p. tex. ibi. Et sic si reciprocā fiat inter personas impares, & ad personas impares referatur, continet solum vulgarem in personam vtriusque. l. 2. C. de impuberum, etiā si pater habeat tres filios, duos impuberes, & alterum pubere: quia tunc reciprocā ad eos relata sola vulgarē continebit: tenet Bart. d.l. Lucius. n. 8. communiter receptus secundum Ripa. ibi. num. 22. Alcia. num. 30. Guillermū. Be-sedictum. capitu. Raynuntius. titu. de breuiloqua. nu. 37. Quod vsque adeo verum est, vt etiam si cum breuiloqua fuerit admista compendio, vt quia habens filios inæquales, quandocumque dececerit, eos inuicem substituat: nam in hac reciprocā propter misturam compendiosā in persona vtriusque ultra vulgarem substitutionē fideicommissaria continebitur post aditā hereditatem, pupillaris vero non continebitur, quia cessat propter imparitatem personarum: tenet Bart. d.l. Lucius. num. 6. communiter receptus secundum Ripa in. dict. l. iam hoc iure. num. 17. Alcia. num. 26. secundum Philippum Corneum consil. 180. num. 5. lib. 2. inquam. 1. secundum Socinū consilio. 290. lib. 2. quidquid tenuerit Paulus de Castro. in. l. in testamento. num. 4. C. de testamento militis.

Quae resolutio nō procedet eo casu, quā do pater habet quatuor filios, duos puberes & duos impuberes, & dicat, quod si dececerint in pupillari aetate, vel alias quandocumque substituit superercentes: nam in hac substitutione continebitur pupillaris in persona impuberum, quia mentio aetatis

fuit relata ad impuberes neque fuit communicata puberibus, in quibus nō potuit verificari.

Vnde necessario est facienda persona: hūm diuīsio & habenda, ac si in diversis orationibus fuisset substitutum, argumento. l. cui fundus, de conditionibus, & demonstratio glo. in. l. precib. ver. fideicommissi. in fin. C. de impuberum, & alij. Vnde in persona impuberum, quibus secundum mentem testatoris in diversa oratione videtur substitutum, continebitur pupillaris substitutione: tenet Cumanus consilio. 16. num. 2. Cornelius. consilio. 142. num. 5. lib. 4. licet Alex. in. l. in testamento circa finem contrarium tenuerit.

Secundo deducitur ex supra dicta resolutione quod cum substitutio reciprocā debet fieri inter pares, quod in reciprocā substitutione facta imparibus continetur tantum vulgarē, non vero continetur fideicommissaria. l. 2. ver. in vnum casum. C. de impuberum, vbi dicit communem sententiam. Decius consilio. 292. num. 3. Couaria. cap. Raynuntius. 6. 7. num. 4.

Tertio deducitur, quod etiam si substitutio reciprocā simpliciter sit facta, vt si testator dicat, filio meo substituo Caium continebitur in hac substitutione vulgarē, & pupillaris, si filius sit impubes. At vero fideicommissaria non continebitur tex. iuncta glossa. in. l. Gallus. §. quidam recte. vbi Alex. num. 6. dicit communem & Decius. consilio. 248. num. 5. & si aliter senserit Fortunius Garcia. d.l. Gallus. §. quidam recte. num. 14. & ibi Alciatus. 2. lectura. num. 28.

Quam sententiam veram esse intelligas, nisi adiiciantur aliqua verba, quē habeant tractum in futurū: tunc enim erit compendiosa, vt docet Bart. in. l. centurio. num. 9. de vulgari, cuius natura est, continere fideicommissariam, post pubertatem, & ad tam hereditatem iuxta. l. precibus. C. de impuberum. capi. Raynuntius. de testamētis. Vnde sit, quod si cum reciprocā misceatur compendiosa, vt si testator dicat, quan documque liberi dececerint eos inuicem substituto, eriam continetur fideicommissaria: tenet Alex. d.l. 2. num. 2. C. de impuberum. Paulus Parisius. consilio. 41. num. 35. lib. 2. Rolandus à Valle. consilio. 25. num. 10. volumine. 1. Matica de conjecturata mente testatoris. lib. 7. titu. 4. num. 6. in fine.

Hic dubitatur, vtrum si clausula codicilaris

laris sit scripta in testamēto reciprocā substitutio cōvertatur in fideicommissariam, & Decius in. l. pre. ibus. nū. 18. C. de impuberum: tenet talē reciprocā substitutio expeditur. l. 1. & per totum. situ. de singulis rebus per fideicommissum relatis: & l. 1. de fidei commissaria hereditate.

Ex fideicommisso vniuersali deducitur quarta Trebellianica petheredem.

Quaratione fuerit introducta Trebellianica. Quare Trebellianica, non vero quarta Pegafiana fuerit appellata.

14. Omnes actiones, qua heredi scripto competebant restituta hereditate transire in fideicommissariū vniuersalem.

15. Hares hereditate restituta tenebitur creditoribus testatoris pro sua tantum quarta fideicommissariū vero ad omne illud, quod ad illum pertinet.

16. Si heres plus, quam tenebat restitutio competit fibi repetitio contra fideicommissarium.

17. Expendit tex. in. L. 1. de conditione indebiti.

18. si fideicommissarius hereditate restituta alteri restituere teneatur, heres, qui plusquam tenebat restitutio non à primo fideicommissario, sed à secundo penes quem fideicommissum reperitur repetere teneatur.

19. Quem effectum oportet, quod quarta Trebellianica sit quarta hereditatis: & non quarta bonorum.

20. Expendit l. & si sim ad Trebellianam.

21. Vtrum restituta hereditate per heredem transferatius patronatus cum illa.

22. Si filius sit grauatus hereditatem restituere possit duas quartas deducere legitimam & Trebellianicam.

23. Expendit authentica res que. C. communia de lega.

24. Si aliquis heres infirmus sit grauatus hereditatem restitueri, si ingressus fuerit religionem bonorum incapacem, si heres talē religionem ingreditur, an statim facta professione ad fideicommissariū perueniat hereditas, an sit expectanda mors naturalis monachis, & interim monasteriū lucretur fructus, communis contra communem explicatur.

25. Expendit l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. de iure fisci.

26. Explicatur l. si Titio & ei. delega. 2.

27. In conditionibus implendis mors civilis non aquiparatur naturali, nisi in casibus à iure expressis: & si contraria communem, imo quod mors civilis eundem effectum operetur, quem mors naturalis plures tenerint.

- 28 Vtrum eadem resolutio in monasterio capaci bonorum procedat, communis contra alteram communem explicatur.
- 29 Bonae probitatis alienari, vel restitutione subiecta in favore certarum personarum non possunt in extraneos heredes transire, neque in fiscum properter delictum possessoris.
- 30 Expenditur. l. 26. titu. 3. part. 7. & l. 6. titu. 21. part. 6.
- 31 Heres, cui reliqua est hereditas, ut spurius filio vel alteri incapaci restituat, sit tam restituens, quam filius ad restitutionem obnoxius, etiam in anima iudicio singulariter distinguitur.
- 32 Heres, qui restituere incapaci hereditatem dixit, posuit salua conscientia sibi ipsi illam retinere, communis contra alteram communem explicatur.
- 33 Heres, qui fidem praestitit de restituenda hereditate incapaci perdit Trebellianicam.
- 34 Si nondum ad notitiam fisci percurrit, quod heres praestitit fidem de restituenda incapaci, an interim quod per sententiam bonis illis non primatur possit salua conscientia illa retinere.
- 35 Vtrum fiscus succedens in predictis bonis, teneatur ad legata reliqua ab illo testatore in suo testamento. Communis contra alteram communem explicatur.
- 36 Et si alias heres non consciente inuentarium tenet ultra vires hereditatis, fiscus tamen succedens in bonis alicuius heredis tanquam indigne non tenetur poena illa et si inuentarium non conseruat.
- 37 Explicatur. l. recusat. §. si fiscum. ad Trebellianum. vt grauativementes ab intestate teneantur ad legata, vel fideicommissa requiritur prius hereditatis aditio.
- 38 Iure regio per l. 1. titu. de los. testamentos. lib. 5. ordi. qua habetur in l. 1. cunctis. eo. titu. & lib. 5. recopila. quoconque modo succedat fiscus vel alius in bonis testatoris, legata ab eo reliqua soli debent.
- 39 Quando fiscus succedit in bonis alicuius tenet soluere eius debit, si vniuersaliter in omnibus bonis successit.
- 40 Vtrum in melioratione tertii & quinti posit dari substaatio fideicommissaria.
- 41 Sumptus factus per heredem in re, quam per fidem commissum restituit qualiter recuperet.
- 42 Putes differentias inter bona restitutione subiecta, per fideicommissum, & subiecta restitutione maioricatus vide positas.
- 43 Expenditur. §. qui in distractabendis. l. 1. ad Trebellianum.
- 44 si res subiecta restitutione per fideicommissum
- habeat in se aliquod onus, vel tribuum annuum solendum, interim quod est penes heredem copertum illi ex redditibus solutione, restitutione facta a fideicommissario spectat.
- 45 Vtrum fideicomissa & legata sint bode ad equa & qua realitas ex hac adequatione sensus sequantur.
- 46 Expenditur. l. 1. de legatis. 1.
- 47 Explicatur. lique sub conditione. §. hoc editum. de conditio. institutio.
- 48 Verus sensus ad l. hereditatis. de verborum significacione.
- 49 Traditur intellectus ad l. & fideicommissum. de lega. 3.
- 50 Effectus qui causantur, ut legata & fideicomissa sint adequata.
- 51 Iure etiam regio obseruantur quod legata, & fideicomissa non solum in testamento, sed & in codicillis relinquunt possunt.
- 52 Expenditur. l. 1. titu. 2. lib. 5. ordin. qua habetur in l. 1. titu. 4. lib. 5. recopila.
- 53 Vtrum fideicommissum familia relatum debet considerari respectu proximitatis testatoris, an vero respectu ultimi possessoris, communis contra alteram communem explicatur.
- 54 Heres grauatus restituere bona testatoris inter pauperes posuit illa prastare filio spurius testatoris pauperi.
- 55 Rogatus restituere hereditatem vni de familia vel eam distribuere inter pauperes posuit concurrentibus dictis qualitatibus in illo se ipsum eligere, vel sibi reservare.
- 56 Intellectus. ad l. 3. Tauri.
- 57 Alius intellectus ad eadem. l.
- 58 Grauatus restituere ex bonis testatoris quidquid ad eum pertineret teneatur etiam restituere quidquid ex dispositione inter viuos ad cum pertinet.
- 59 Grauatus si non teneatur restituere fructus medium tempore perceptos ex re subiecta restitucionis.
- 60 Heres grauatus hereditate restituere vni de familia, quem ipse elegit, posuit illi imponere gratuamen, ipso fideicommisso.
- 61 Collato beneficio facta a pralato continet gratiam liberalitatem in cuius dando, institutio autem neque in dando neque in cuius dando, cum necessario instaureret aliquem teneatur.
- 62 Expenditur. cap. venerabilis. de probandis. capite. consultationibus. de donatio. capitulo. fin. de institutione.
- 63 Expenditur. l. si Titio. §. si. de legat. 1.
- 64 Expenditur. l. humanitatis. capitulo. de impudentia etijs.
- 65 Si testatur duos constituent heredes, & unus illorum

- recommodauit illi fidem de restituendo incapaci filio, & alter decessit, an portio illius, qui decessit, accrescat alteri coheredi.
- 66 Interpretatur. l. si totas de acquirent hereditates.
- 67 Explicatur. l. ex facto. §. Julianus Longinus de vulgari. & l. 1. titu. 2. lib. 5. recopila.
- 68 Heres institutus contemplatione in capitulo neg, detrahit quartam, neque fructus conditio pen dente suo facit.
- 69 Explicatur. l. in fideicommissi. §. cum Polidius de usuris & l. quidam cum filium, de hereditibus instituerent.
- 70 Heres grauatus restituere hereditatem a testatore reliquit, si post factam restitucionem fideicommissario alia bona perueciant ad heredem ex aliquo filio vel fratre, vel coherede testatoris teneatur heres illa etiam bona fideicommissario restituere an vero remaneant penes ipsum heredem, communis contra alteram communem explicatur.
- Instituto Perrum heredem, & rogo, & vel mando, seu volo, quod post tale tempus restituat hereditatem Martino, hec dicitur substitutio fideicommissaria.
- Anc. materiam tractat Doct. in l. de lega. 1. Docto in rubrica de fideicommissis. praep. pue Antonius Menesius. Docto. in principio maxime Theophilus. In sti. de fideicommissa herere. Guillelmus Benedictus in capitulo. Raynantius. ver. si absque liberis. el. 2. de fideicommissaria substitutione. num. 2. & 3. Vlpianus in fragmentis. titu. 22. Duarenus in l. si quis a filio. §. si parti. de leg. 1. Alciatus. lib. 3. parergon. cap. 1. Duarenus. lib. 2. disputationum. c. 9. Anto. Gomez. r. tomo resolutionum. capitulo. 12. Manica de conjecturata mente testatoris. lib. 7. titu. Gregorius Lopez. p. tex. ibi. l. 14. titu. 5. par. 6. Menchaca de successionum creatione. §. 23. nu. 14. & §. 27. num. 17.
- His sic constitutis pro materia explicatione in primis considero, quod fideicommissa in sua origine fuerunt in firma: nam nemo iniustus copellebatur, neque astriktus erat restituere illud, de quo rogatus erat, sed solum ex fide & pudore & miserabileitate heredis præstebatur, & restituebatur & sic nullum testimonium, neque instrumentum erat validum, quam unius cuius-
- que fides. Et sic fideicommissaria substitutio non citilibus verbis puta, mando, volo, iurabo, sed deprecative, videlicet, rogo, proficiuntur: neque ex rigore juris, sed ex in era voluntate heredis restituitur: docet Vlpianus in fragmentis titu. 25. Et in hoc fideicommissa & legata distinguuntur, illa enim verbis directis, fideicomissa vero verbis precastis, fideicommissaria, vt declarat Alcia. lib. 3. parergon. cap. 1. Duarenus. lib. 2. disputationum. cap. 9. Ex quo cauebis ab aliis opinioneibus, quas in hoc proposito refert Guillerius Benedictus. in d. ca. Raynantius. ver. si absque liberis el. 2. num. 137. & 143. de testamentis. & Anto. Gomez. r. tomo resolutionum. capitulo. 12. num. 1. Et hæc fuit causa inducendi fideicommissa, vt quibus non poterat directo hereditas relinqui per fideicommissum relinqueretur ab his, quiccapere poterant ex testamento: Sic Theophilus ad Iustinianum in principio, instituta de fideicomissa hereditate. Vlpianus in fragmentis. titu. 2. Duarenus in l. si quis a filio. §. si parti. de leg. 1. Zafius in s. de constituta. Institutio de actionibus. Menesius in rubrica, de fideicommissis. Post modum vero etenim experientia effecit, vt lex constitueretur, quam sanxit diuinus Pius, vt fideicomissa ratu, & firma essent & de his dicere ius consules mandauit: constat ex principio Institutio, de fideicomissa hereditate. & ex principio Institutio, de codicillis. & sic cursum temporis fuerunt in causam deducta fideicomissa, vt executionem iuris haberent & de illis iudices iudicarent. Sic hæc omnia per diuini Augusti fuerunt mandata, & prouisa, vt constat ex l. 2. §. diuines deinde Augustus. de regul. iuris, & sic legibus consultorum fuit statutum, vt fideicomissa relinqui non possent his quibus testamento factio non est. l. 2. vbi Doct. de leg. 1. Ita vt si incapaci relinqueretur & ab herede præstaretur a fisco vendicaretur. l. si sti. pulante. §. si. ad Trebe. l. 1. de iure fisci.
- Vnde ex hac prohibitione trahit originem tacitum fideicommissum: quod si taciti heresiis sit rogatus de restituendo fideicommisso, fidem accommodauerit etijs non restituit, ab eo, tanquam ab indigno, omnia auferentur, quæ restituere rogatus erat, quia legi fraudem fecisse videtur. l. in tacitis de leg. 1. l. cum tacitum. de probatio. l. prædictis loco de petitione hereditatis. Quo fit, vt de illis bonis heres non potest deducere Trebe.

Trebel, neque Falcidiā. l. h̄eres de his, quibus vñ; indignis, & in prosecutione huius materia latius dissertatur hic articulus.

Vñterius considerandum est, quod h̄iustmodi fideicommissa sunt in duplice dif-
ferentia, alia enim sunt vñiuersalia alia ve-
ro particularia, vt cōstat ex rōto tī. de singu-
lis rebus per fideicommissum relictis, & in
titu. de fideicommissaria h̄ereditate. Nam
particularia dicuntur legata per fideicom-
missum relicta, vñiuersalia vero illa, quæ
vñiuersali h̄ereditate per fideicommissum
relinquuntur. Inter quæ h̄ec differetia cōsti-
tuitur: nam ex fideicommisso particulari,
hoc est, ex legatis, detrahitur Falcidia, & sic
lex Falcidia non dum de fideicommissaria
erat mētio: & sic multis retro annis, quam
fideicommissa, fuit introducta, vt constat
ex Otomāno in indice legum Romanorū
ver. Falcidia & in obseruatione de senatu.
capi. 9. Duatenus ad l. Falcidiam. capit. 7.
Ex fideicommisso vñiuersali, hoc est
vñiuersa h̄ereditate per fideicommissum
relicta, dicitur quarta Trebellianica per
h̄ereditem. Pro cuius articuli cognitione cō-
siderandum est, quod cum h̄ereditibus gra-
uatis de restituenda h̄ereditate nullum cō-
traodium relinqueretur, neque aliquam vñi-
litatem ex adiōne h̄ereditatis capiebat
recusabant multoties h̄ereditatem, adire:
& sic ad exemplum Falcidia per senatus
consultum de fideicommissis vñiuersalibus,
permissum est illis retinere quartā, quod
per senatus consultum Pegasianum fuit
statutum, vt constat ex §. quia h̄eres. In
stitu. de fideicommissaria h̄eredit. Et sic licet
ex hoc quarta Pegasiana esset nuncupan-
da quia à senatuconsulto Pegasiano fuit
introducta, appellatur tamen hodie qua-
ta Trebellianica, quia explosa senatu con-
sulto Pegasiano omnia Iustinianus Trebel-
liano tribuit quia multa captiosa erant &
inueniebantur in Pegasiano, vt cōstat ex.
§. quia stipulationes de fideicommissis h̄e-
reditatē declarat Balduinus & Cuiacius
in principio. Institu. de fideicommissis h̄e-
reditatē. Et sic omnia, quæ à Pegaso fuerunt in-
troducta, appellantur Trebellianica, vt cō-
stat ex capitu Raynuntius capitu. Raynal-
dus. de testamentis. capit. si pater. de te-
stamentis. lib. 6. l. fin. titu. 5. partit. 5. l. fi-
titu. 11. part. 6.

Quæ sententia in fideicommissis vñi-
uersalibus eum habet effectum, quod si h̄e-

res per fideicommissum restituat h̄eredita-
tem ex tempore restitutionis, omnes adiō-
nes, quæ h̄eredi & contra h̄ereditem compe-
tebant, transiunt in ipsum fideicommissari-
um, & h̄eres pro sua factum quartā, ne-
bebitur creditoribus & fideicommissarius
ad solum illud, quod ad illum peruenit te-
nebitur. l. s. 5. qui quadrangula. ad Tre-
bellianum.

16. Quod si ut si h̄eres plusquam sibi com-
petebat in sua parte, restituat, habet post
aditam h̄ereditatem repetitionem à fidei-
commissario. Nam licet secundum iuris te-
gulaς cesset repetitio, quando quis sciens
soluit, l. cuius per errorem, dereg. iur. l. de
condicione indebiti, illud cessat quando
alia conjectura contrarium demonstrat,
quæ efficit, vt nunquam donatio præsuma-
tur. l. dispensatorem de solutionibus. Et sic
licet attento iure ciuilis actiones omnes in
h̄ereditem competenter, prætor ramen vñi-
les actions, & in eum, cui h̄ereditas est re-
stituta dare cepit. Vnde licet h̄eres soluat,
quia de iure ciuilis tenebatur solvere po-
tentiam negotiorum gestorum, a iure
adversus fideicommissarium agere. Quod
si detur casus, in quo h̄eres repeatur de re-
stituenda h̄ereditate fideicommissario, &
fideicommissarius de restituenda alteri fi-
deicommissario, h̄eres non debet agere cō-
tra primū fideicommissariū, cui resti-
tuit, sed contra eum penes quem fideicom-
missum reperitur, sicuti neque primus fi-
deicommissarius quartam Trebellianicā
deducere, sed ipse primus h̄eres.

17. Sed ex hoc inusitare oportet quam
utilitatem, vel effectum faciat quod qua-
ta Trebellianica non sit quota bonorum,
sed quota h̄ereditatis, vt in. l. s. 1. legatus. §. si
filio familias, ver. multū interest, ad Tre-
bellianum. §. sed quia stipulations, versi-
pro rata. Institu. de fideicommissa, h̄eredi-
ta. l. fin. in fine. titu. 11. par. 5. Nam ille, cuī
pars bonorum restituitur, non sustinet alii
qua onera, neque ari alieno est strictus. l.
si quis seruum. l. de lega. l. Cui resolutio
ni refragatur difficultas tex. in. l. & si sine. ad
Trebellia. ibi. Ultra quartam ære alieno
deducto, vbi præsupponit tex, quod h̄eres
non potest pro quarta Trebellianica deduc-
ere quartā h̄ereditatis fideicommissarię, sed
quarta bonoru testatoris deducto ære alie-
no. Et facit difficile Pauli respōsum: lib.
4. sententia. tit. l. in princ. in his verbis. Lex
Falcidia

Falcidia itemq; senatusconsultum Pegasianum deducto omni ære alieno, quartam residua h̄ereditatis adh̄eredes voluit pertinere. Quæ sententia, valde visa est Alexan. difficultis in. l. §. si. is, qui quadrigula. colum. 1. ad Trebellianum, & eandem sensit Costa difficultatē in. c. si pater. 2. par. verb. Trebellianicę. nu. 1. qui neque verum sensum illius legis assequunti sunt.

Quare dicendum ex istimo, quod sena-
tus consultum Pegasianum grauabat h̄ere-
dē retainētem quartam ad omnia onera h̄e-
reditaria, sed permittebatur h̄eredi, vt stipu-
lations interponeret, de diuidendis
oneribus pro portionibus, vt in. §. sed quia
Institu. de fideicommissa, h̄ereditate. At ve-
rō cum huiusmodi stipulations multis
essent fraudibus obnoxie, inuentū fuit ab
ipsis iuris consultis, videlicet, vt h̄eres, qui
ad restitutionē h̄ereditatis teneretur prius
deduceret eis alienum, & ex reliquis bonis
quartam deduceret: & sic h̄eres manebat se
curus: quæ cōputatio ex sententia cōsulti
Pegasiani fiebat, vt constat ex illo loco Iu-
lij Pauli. Et hic est verus sensus illius. l. &
sic apparet quartam Trebellianicā esse
h̄ereditatis quotam.

21. Ex qua resolutione deducitur, quod re-
stituta h̄ereditate ex senatusconsulto ab
h̄erede fideicommissario si in ea esset ius
patronatus transeat tale ius patronatus in
alium cum in fideicommissarium transfire
non potest, nisi aliud expressa testatoris
voluntate appareat, & licentia episcopi in-
terueniat. c. cū sēculum. c. illud. c. cum lai-
ci. de iure patronatus. nam cum fideicom-
missarius non sit h̄eres. §. sed quia Institu.
de fideicommissa, h̄eredit. l. sinecēm. §. fin. de
bonis libertorum. sequitur, quod si testa-
tor voluerit, vt h̄ereditas restituatur, non
est præsumendum voluisse, vt ius patrona-
tus restitueretur, ad quod authoritas episco-
pi erat necessaria, sed vt h̄eres solum resti-
tueret illa, quæ ex sola eius voluntate abs-
que alterius licentia potest mandare, resti-
tuere. Sic Bart. in. l. quia perinde. ad Tre-
bellia. & est communis secundum Alex.
in. l. si patroni. cod. titu. & secundū Deciū
in. l. precibus. C. de impuberum. & secun-
dum plures relatios per Couarr. lib. 2. resolu-
tionum. ca. 18. nu. 8. Ex quo patet, quod si
extraneus fit h̄eres vñiuersalis institutus
ad illum, & non ad filium pertinet ius patro-
natus, ea ratione, quia talis filius nō est h̄e-

rit. Quare reiectis intellectibus Doct. & quæ
tradit Couarr. d.c. Raynuntius. §. nu. verus
sensus est, quod ibi nō fuit necesse facere
mentionē, vt cū legitimā filij statim posse
patris mortē possit deducere sine vlo. one
re: hac ratione necessū non fuit de illa face
re mentionē. Et hic est verus sensus illius
legis & aliarū legū. Quibus prohibetur fi-
lio duas quartas deducere. Nā licet legitimā
filius deducere possit, quæ vna quartā
dicuntur, tamen licet & aliā quartam possit
deducere, scilicet, Trebellianicā cum
non possit eam deducere, vsque dum vene-
rit dies restitutio. non deducit illam
secundam quartam cum suam legitimam
deducit, sed adueniente restitutio. Et
ideo de illis duobus quartis necessere non
est, vt fiat mentio in fideicommisso reli-
cto filio in h̄ereditate sibi relicta. Sed ex
supra dictis deducitur ad illā difficultē sen-
tentiam, si relicta sit h̄ereditas alicui ea
conditione, quod si religionem intraue-

tit, atel monachus facetus fuerit ordinis Mendicantium, & sic incapaci bonorum, qui nihil propriū habere possunt, neq; in cōmuni, neq; in particulari, quod tali casu restituat illa bona Perto, vtrum si iste talis grauatus sub illa cōdītione restituere fidei cōmissarii religionē ingrediatur, monasteriū fructus illius fideicomisi capiat, & sic debeat ex parte mors naturalis ipsius monachi, at vero statim ad fideicommissariū, vel ad venientes ab intestato pertinient hereditatis. Et non esse expectādant mortē naturalē ipsius monachū tenet Barto, & Balduin. l. cum pater. §. hæreditatem el. 1. de leg. idem Barto. intrat. Minoricarum. 4. par. & cōsiderat. In Iōla, & Paulus de Castro in. l. ex facto. §. si quis rōgatus, et secundo ad Trebellianum. Bart. in. l. Statiū Floris. §. Cornelio Felici. de iure fisci. Abb. & Anto. C. in præsentia de probatio. cōmunis secundū Alex. cōsilio. 112. li. 2. vbi omnes predicti tenent, quod statim post ingressū religionis admittitur irrevocabiliter fideicommissarius. Fundantur nam monachini minores sunt incapaces bonorum. Clementina exiuit de paradiſo. de verbo. significativa ergo fruſtra expectatur conditio mortis naturalis arg. l. ex facto. §. ex facto ad Trebellianū.

Contrariam tamē opinionē imo, quod sit expeſtanda mors naturalis ipsius monachi, ut restituatur fideicommissum, tenent plures, quos refert Socinus. l. cū auus. num. 104. de conditio & demonstratio. & Emanuel Costa in. l. Gallus. §. & quid sitā tu. 2. par. nu. 12. de libe. & posthumis, vbi Ioan. Crotus. nu. 11. & Rodericus Xarez. allegatione. 20. & est cōmunis secundū Mencha. de successionū creatio. §. 21. num. 171. Fundatur hec sententia ex tex. in. l. Statius Floris. §. Cornelio Felici. de iure fisci, vbi si quis teneatur post mortē restituere si sit deportatus nō statim admittitur fidei cōmissarius, sed post mortē eius naturalē, qui restituere rogatus est, & interim fiscus gaudet vñfructu bonorū tex. ad idem in. l. si Titio, & ei. de lega. 2. Vbi si duobus sit legatum relictum, & alter sit incapax propter delictum accrescit alteri cōiunctio, sed remanet apud fiscum licet cōiunctus regulatiter pro substituto habeatur. l. si Titio, & Mævio. §. Julianus. de lega. 2. l. non instam. C. ad Trebellianum, ergo paritatione idem in monacho dicendum

no. cum primū hæres ipsius religionem ingressus est: tenet Alex. cōsilio. 22. lib. 3. vbi tenet, quod etiam si ipse possessor committat delictū, preptet quod eius bona revertantur confisca tali casu non ad fiscum, sed statim ad fideicommissariū transire, alleget. tex. in. l. Imperator. de fideicommissa libertate. Et inter alia fundamenta illud est precipuum: nam bona alienari prohibita in favore certarū personarū quibus fidei commissum relictum est non potest in extraneos heredes transire, neq; in fiscum propter delictum hæredis possessor. tex. in. l. 4. de iure patro. quæ lex loquitur in criminē grauissimo & tamen confiscatis bonis non confiscantur bona restitutio. subiecta, qualia sunt per fideicommissum relata & illa, quæ sunt expresse prohibita alienari, quod probat etiam lex. 26. titulus. 503. par. 7. ibi. [De parte del fidat.] Grego Lopez. l. 6. titulu. 11. versiculo. [Pero no pudieſſe vender.] par. 6. & plures, quos refert Molina lib. 2. in quā. 4. de primogeniis Hispanorum. c. 1. nume. 34. Quibꝫ & alijs fundamētis pred. Alex. sententia sequitur. l. in. l. filius familias. §. diui. 2. lectura de leg. 1. vbi Ripa. n. 47. Peralta. 3. fin. nu. 126. de heredibus institue. Tellus Ferdinandus. 1. 27. Tauri. Contrariā tamē opinionē, imo quod tex. in. d. l. Cornelio Felici, & supra dicta opinio procedat, & habeat locū etiā in bonis per fideicommissū relictis expresse prohibitis alienari, ut duratē vita possessor delinquētis possint per fiscum retineri: tenet plures, relati per Alciatum. d. l. filius familias. §. diui. nu. 44. de legatis. 1. nume. 2. Hippolytus cōsilio. 49. nu. 51. Socinus cōsilio. 147. nu. 3. lib. 2. Ant. Gom. l. 40. Tauri. n. 91. Quæ sententia fundatur precipuo eo fundamento: nam generalis prohibitio de non alienando, non comprehendit eam alienationem, quæ fit ex legis dispositione. l. 1. iuncta glo. ff. de rebus eorum. gloss. in. l. fin. C. de legitima tutela, quam esse receptā tenet Iaso. in. l. si cōstante. n. 210, soluto matrimonio. & hæc. 2. opinio est tenenda.

Vlterius deducitur ad illud dubium, habito pro constanti, quod filius spurius nō potest institui hæres à patre, neq; illi succedere ex testamento, neq; ab intestato, vt latissimē resoluisti in glo. de relictis ficio spurius. An tacitum fideicommissum restitutio filio spurius per patrem alicui faciendo illum hæredem, vt bona illa suo filio restitutur, & filius illa bona ab ipso hæredem recipiat, retineat illa salua cōscientia ipse spurius. Et tene, quod non potest illa bona in cōscientia retinere, ea ratione, quia neq; per alium, neq; per interpositam personam filio spurius aliquid relinquere potest à patre. l. 19. siue itaque. C. de naturalibus liberis. l. si quis incesti in principio. C. de incestis nuptijs. l. neque per se. C. de hæredibus institue. l. pupillus. §. item testator. ibi. Sed & si per interpositā personā de auctoritate tutoris. Siquidē illud quod nō potest per propriā personā retinere, neque per alium. l. si tibi & mihi. §. regula. de legatis. l. queritur de bonis libertorum. l. si sponsus de donationibus inter virū. l. non minus de heredibus. institue. d. tenet hanc sententiam glo. ver. administrariunt. lib. 10. Barto. in. l. fin. de his. quibus, vt indignis. Segura, & eius additionator. Didacus Pérez. in. l. cohæredi. §. cū filiæ. nu. 124. de vulgaris. Coua. in. 4. 2. par. ca. 8. §. 5. nu. 8. Mēfins in rubrica. nu. 19. C. de fideicommissis Grego Lopez. l. 13. titu. 7. par. 6. Quæ sententia vera intelligitur, quando ipse hæres fuit rogatus à testatore, ut restituere hæreditatē filio, & ipse accommodauit fidē testatori, quod eam acceptabit hæreditatem, ut restituat filio, & hac occasione hæres institutus fuit ille extraneus, tūc nulli dubiū, nisi quod ipse filius, qui hoc presciuit, & intelligit nō potest salua cōscientia illa bona patris retinere. At vero si omni fraude & dolo celste hæres scripto à testatore dat hæreditatem spuriō, nulla fide habita de restitutione, tunc salua cōscientia potest ipse spurius illa bona retinere, quia illa nō capit à testatore, sed ab eius hærede, & sic ab extraneo, glo. in Authe. quibus modis naturales efficiātur sui. §. fin. colu. 7. l. si is, qui de vulgari. Franciscus Marcus decisio ne. 2. 38. 1. part. Ioannes Rojas in epitome successionum. ca. 20. nu. 56. Sed maior est difficultas, an iste hæres, qui tacitam dedit fidē de restituendo spuriō, teneatur etiam in foro cōscientia ad restitucionem illorum bonorū, & non præstare spuriō. Et tene, quod neq; ipse hæres potest illa bona salua cōscientia obtinere, quia dicitur, prædo, & sic malae fidei possessor. l. prædonis loco, de petitione hæreditatis, & quia retinet in uito domino, quia dominus, seu testator non relinqueret illi, nisi, vt spuriō re-

sticueret, & sic fiscus vendicat hēc bona, ar-
gumento. I. Imperator, de fideicommissaria
libertate. Et hanc sententiam tenet Segura
& Gregorius Lopez vbi supra & Menchaca
lib. 3. controversiarum. c. 102. num. 24. Sot.
libr. 4. de iustitia & iure. q. 5. artic. 1. Men-
sius, d. rubrica. C. de fideicomissa. Contra-
riā tamen opinionē, imō, quod iste hēres iū-
ste sibi retineat hēreditatē, interim quod
ēa non restituit, neq; cōdēnatur per senten-
tiā per tacitā fidē, quē p̄f̄st̄t̄ testatori, te-
nēt plures relati per Ant. Gomez. l. 9. Tauri-
num. 8; Sot. lib. 4. de iustitia & iure. quæst.
5. artic. 1. & Frater Bartholomeus de Medi-
na, in sua summa. folio. 122. Fundatur hēc
sententia: nam hēres institutus a testatore,
qui facitam fidem accommodauit de restitu-
tuenda hēreditate spurious, est vere hēres, &
habet ius quēstum in illa hēreditate: &
sic est dominus argutimento. l. ex facto. &
Iulianus de vulgari. ergo si dominus est re-
cte, & iuste retinet̄ tēi dominium, quoque
priuetur per sententiam, nequēante
sententiam restituere tenetur, neque se
ipsum prodere, seu manifestare argumen-
to capitulo. quis ali quando. §. non tibi di-
co. de p̄tentia. d. r.

Maximē, quia iste hēres in poenam
sue malitiae, & doli, seu fraudis, quia faci-
tam p̄st̄tit̄ fidem de restituendo incac-
paci, priuat̄ hēreditatē. Quia defetur,
propter crimen illud fisco per tex. in. d. l.
Imperator. & sic est lex poenalis. Sed lex,
qua imponit poenam propter aliquem ca-
sum, si requirat aliquā actionem ante exe-
cutionem, non debetur in foro consciencie,
sed delinquens solum tenetur expectare, vñq; dum poena infligatur & interim
iuste retinet rem. c. fraternitatis. 12. q. 2. gl.
in Cle. 2. verb. officio. de hereticis. sanctus
Thom. & ibi Caieta. 2. 2. q. 62. nu. 3. Coua.
in. 4. 2. par. ca. 6. §. 8. nu. 10. Nauar. in Ma-
nua. cap. 23. num. 66. Menesius in. l. si quis
maiōr. n. 5. 7. C. de transactio. Smān. de in-
stitutio. catholicis. c. 9. nu. 29. & num. 82.

Quo sit vt, licet ex p̄st̄ta fide, quam
hēres p̄st̄tit̄ defuncto, illa bona, vt p̄g-
dixi acquirantur fisco, si tamen nondum
ad notitiam fisci peruenit, & ipse hēres re-
tineat illa bona per tempus longissimum
licet certo sciat quod si constaret de fide
ad fiscum pertinere illa bona, nihilominus
interim, quod per sententiā nō priua-
turiuste retinet illa bona & habet iusta re-

tētionem in illis bonis Doct. e. fin. de p̄g-
scriptionibus. Couani. regula possessor. 2.
part. §. 2. num. 7. & Matelila. singulari. 23.
Pro qua sententia est tex. in. cap. 2. de p̄f̄s-
criptionibus. lib. 6. vbi delinq̄t̄ ipse fiscus
conscius p̄scribit spatio legitimo bona
ipso iure cōfiscata, & ita tenendum in
hoe articulo, licet contrariam opinio-
nem, imō quod non possit iuste p̄scribe-
re, neque retinere illa bona tēneat Alfon-
sus de Castro lib. 2. de lege poenali. cap. 10.
Tiraquellus. l. si vñquā versi reuertatur
C. de retocand. dotatio. num. 236. & Men-
chaca controversiarum vñ frequentium
cap. 6. num. 7. quorum fundamentis satis-
facit Simancas, vbi supra.

Sed in hoc articulo insistendū est, habi-
to pro constanti, quod si constet de tacita si
de succedit fiscus in illis bonis tanquam
bona illa delata à lege propter crīmē ab ip-
so testatore & hēredē commissum de resti-
tuēdo & dando incapaci tēneatur ipse fiscus
tanquam succedens in illis bonis solue-
re legata relicta a testatore in tali testame-
to. Et quidē videtur nō teneri cū fiscus in
illis bonis non succedat tanquam hēres: &
sic cū ille, qui hēres nō est non tenetur in
uentarium cōfiscere, sed id solum ad hēredē
pertineat, non tenebitur fiscus ad po-
nam contra hēredēm impositam non cōfi-
cientē in uētarium, de qua in. l. fin. C. de iu-
re deliberat. Et sic licet alias hēres non cō-
ficiens in uētarium tēneatur vñtra vires
hēreditarias. l. quē dotis. soluto. matrimo-
nio. cum aut fiscus non succedat in bonis
testatoris, vt hēres non tenetur ad p̄dē.
Etiam poenam, non conficiēt̄ inuentariū:
& est communis opinio secundum Ripa
in. l. ex facto. nu. 6. ad Trebellia. secundum
Panutium in princi. inuentario hēreditis
chāta. 23. nu. 6. ergo cum hēres non sit se-
quitur non teneri ad p̄st̄ta legata relicta
a testatore. Quam sententiam tenet
Paulus de Castro & Iaso. num. 13. in. l. eam
quam. C. de fideicommissis. communis
sententia secundum Iason. num. 13. in. l.
eam, quam communis, inquam, sententia
secundum Claudium in. l. recuare. §. si fiscus
colum. 1. ad Trebellianum. &c.

Contriā tamen opinionem, imō, quod
fiscus succedens in p̄dē. bonis tēneatur ad
p̄st̄ta legata tenet Bald. in. d. l. eam,
quam. num. 5. vbi Menesius dicit com-
munem. num. 58. Albericus, & Paulus

per

per tex. ibi in. l. quidam testamento. §. quo
tiens, de leg. 1. communis secundum Phi-
lippū Corneum. colu. fin. Salicetum. nū;
fin. vñica. §. fi. C. de caducis tollēdis per.
1. recusare. §. si fisco. ad Trebellianū. & tex.
in. l. quidā testamento in. §. quoties de leg.
7. Sed hēc vñt̄ma sententia tenenda est, ne
quē satisfacit tex. in. d. §. fisco. Cumani in
tellectus. l. l. nu. 13. de iure codicillorum di-
centis, quod ibi testator apposuit clausulā
codicillarem ob. id, quod in illa lege fiscus
tenetur ad legata & fideicomissa, per quā
clausulam codicillarē grauauit venientes
ab intestato: vnde virtute huius clausulæ
fiscus in bonis vacantibus succedens tan-
quā grauatus succedit, & sic tenetur ad fi-
deicomissa. & ad legata p̄st̄ta. Sed hic
intellectus non potest sustineri: nā vt gra-
uati venientes ab intestato tēneantur ad le-
gata, seu fideicomissa requiritur hēreditati
aditio. glo. in. l. qui filio. §. 1. de hēredi-
bus instituen. quā sequuntur plurimi. rela-
ti per Ant. Gomez. l. 24. nu. 4. l. Tauri. &
per Coua. c. Raynuntius. §. 3. nu. 8. de festa
mētis, sed fiscus, qui succedit tāquā in bo-
nis vacantibus, & sic non per hēreditatis
aditionē nō tenetur ad fideicomissa, seu
legata & sic. d. l. quidam testamento. §. quo
tiens. ille enim tex. loquitur in bonis, quā
propter delictum applicatur fisco, tunc
enim nulli dubiū est, quod fiscus tēneatur
p̄st̄ta legata, ne ex delicto hēredes no-
ceantur legatarij. l. 3. 6. fin. ad Treb. l. in fa-
sto. §. fin. C. de conditio. & demonstratio.

vere tamen Regio per legem. 1. titu. de los
testamentos. lib. 5. ordinatē, disponit, nullo scripto hērede, vel hēredē scripto
non adeunte legata debet à quocunq; hē-
rede, vel successore, & sic & si fiscus non
succedat in bonis propter delictū consi-
catis, sed succedat in bonis vacantibus, in
quibus ipso iure acquiritur ius, & sic per il-
lum competit fisco rei vēdicatione, vt tenet
Hippolytus. titu. de vulgari. 3. par. nume.
77. Ioannes Igneus in. l. si ante. nu. 10. ad
Syllanianum. tenetur fiscus de iure nostro
Regio soluere legata, & fideicomissa,
quod nota ad tex. in. l. si hēredum. C. de
inofficio testamento.

Ex quo sequitur in nostro proposito,
quod quando succedit fiscus vñiuersaliter
in bonis alicuius ex delicto, tunc tenetur
ita ad omnia debita delinquentis, sicuti si
fuisse ille, cui succedit Barto. in. l. res. que-

§. res autem. ff. de iure fisci. Bald. & Ange-
lus in. l. si constante. §. fin. soluto matrimo-
ni. gloss. p̄tex. ibi. l. tutorē. C. ad. l. Julianū
devi. Secus si fiscus succedat in aliqua quo-
ta bonorum singulariter, & non vñiuersa-
liter, quiatunc non tenetur, nam ex alie-
num non sequitur singularem, & particu-
lařem successorem, sed vñiuersalem. l. 6.
si hēres ad Trebellianum.

Vlterius deducitur habitu pro constan-
ti, quod pater, vel mater potest apponere
in melioratione, quam fecit filio grau-
amen, & in substitutione vulgari, seu po-
pulari circa meliorationem factam, potest
cadere, quod in melioratione tertij p̄test
fieri substitutio vulgaris, vel pupillaris: &
grauamen imponi, tenet Segura in repeti-
tione. l. vñnum ex familia. colu. 3. de. lega. r.
& tradunt Doctores, maxime Cifuentes
in. l. 27. Tauri, per tex. ibi, dicendum est,
quod potest in huiusmodi melioratione
tertii bonorum fieri substitutio fideicomis-
saria, videlicet, vt vñus filius habeat il-
la bona, & post decē annos, vel tali tem-
pore determinato restitut illa alteri filio
vel nepoti: tenet supra relati.

Quō fit, vt iste talis substitutus, ad quē
fideicomissi iure peruenit melioratio te-
neatur ad omnia onera, & grauamina im-
posta in melioratione: tenet Barto. in. l. re-
coniuncti de leg. 3. & in. l. vñica. §. in no-
uisimo. & §. pro secundo. C. de caducis tol-
lēdis. Segura vbi supra in colum. 2. & Ci-
fuentes. d. l. 27. Tauri.

Sed in p̄dē. articulo, illud est eviden-
dum, quod cum verissimum sit, quod in
substitutione fideicomissaria debet fie-
ri restitutio hēreditatis, prout testatori pla-
citum est, vñrum hēres qui hēreditatē re-
stituit, sumptus, quos fecit in eis p̄ta restitu-
tione subiecta, possit deducere de ipsa hē-
reditate, cum facit restitutio, an vero
debeat cōputare in fructibus perceptis me-
dio tempore ex. ip̄s bonis restitutio
subiectis. &c.

In quo articulo tene, quod hēres grau-
atus de hēreditate restituta, interim,
quod non restituit, quia nondum venit
dies omnes fructus, quos medio tempore
percepit facit suos, quia vere hēreditas in-
terim, quod non venit restitutio dies ad
eū pertinet, & tanquam de bonis proprijs
percipit fructus, quod secus si ex alienis
bonis, quia tunc teneretur sumptus factos
bonis, quia tunc teneretur sumptus factos

Mm. 3 pen-

p̄fata tenet glo. vbi Angelus. in. l. emptio-
derei vendicatione. Bald. l. insula. s. fru-
ctus solito matrimonio. & in. l. filii. cui-
us. C. familie hereditate. Ex quibus sequi-
tur; quod h̄eres, qui tenet bona restitue-
re, tenet expensas, quas in ipsa re subiec-
ta restituit, imputare pr̄cipias, & deduc-
cere ex ipso, quām substituto restituit:
teret Palacius Rubios alios allegans in re-
petitione r̄ubice. §. 62. nū. 16. de donatio-
intervirum, & eruditio Ioannes Garcia de
expensis, & melioratio. c. 16. in principio-
& c. 17. nū. 1. cum sequentibus. Molina de
pr̄mogeniis Hispanorum. lib. 3. c. 11. num.
14. vbi id verum esse fatetur in fideicom-
missis restitutioni subiectis per substitu-
tionem, secūs in maioricatis Hispania, &
qui licet post mortem possessoris, veniant
restituti non versatur idem ius circa sum-
ptus factos in maioricatu & sic constituitur
in hoc, & in alijs plurimis casibus discri-
men maximum inter pr̄dicta fideicom-
missa, per substitutionem restitutioni sub-
iecta, & inter maioricatus Hispania, vt
ipse leganter determinat. Et sedecim dis-
crimina adducit doctissimus Simacis lib.
disceptationum. ca. 5. Patet igitur vera re-
solutione, in pr̄dict. bonis restitutioni sub-
iectis ex re ipsa deducendos esse, in
quibus non procedit decisio. l. 46. Tauri,
qua proculdubio loquitur in maioricati-
bus Hispania recipienda est.

Vnde in reliquis bonis restitutioni sub-
iectis si ex melioramentis accrescit, vel
fuit autē ipsa hereditas, seu meliorata, vel
quia necessario erant facienda, deducen-
tur, ex ipsa hereditate, quā restituitur per
ipsum heredem, argumento. l. si à patre.
l. quid sit sumptus. l. planē. l. vtile. l. her-
editas de petitione hereditat. facit tex. ex-
pressus in. l. vbi. pure. §. 1. versi. qui in distra-
hendis ad Trebellianum. Inquit tex. qui
in distrahendis, conseruandis querebus
hereditariis sumptus factus est, imputa-
ri heredi debet: quod verbum varie inter-
pretatur glo. ibi, sed vere est accipiedū im-
putari, scilicet heredi in restitutione facie-
da, sumptus, & expērias in eius utilitate, vt
quā expēsum est ex hereditate, quā fidei
commissariō restituit, deducat. facit text. n. l.
mulier. §. sed enim cod. tit. ad Trebellianū.

Hinc sit, quod si res, quā restitutioni
est subiecta, soluat aliquod tributum, vel
anihui redditus talicau tenebitur h̄eres

interim, quod possidet rem illam redditus
illos soluere, & deinde fideicommissarius,
ita, quē si non soluit eos medio tempore
tenebitur eos in sumptus factos in melio-
ratione vel augmēto rei compēsare, quod
si nihil in re subiecta restitutioni expen-
dit, poterit fideicommissarius ab eo eos red-
ditis p̄tere, qui tanquam possessor tener-
tur ad illos redditus ratione fructus perce-
pti soluere, argumēto. l. nam stipendum
de impensis in rebus dotalibus factis, in
l. pendentes. §. si quid elocacari de vſu fru-
ctu. Paulus de Castro in. l. idem Julianus.
§. h̄eres, de legat. l. Pinelus de bonis mater-
ni. l. 1. par. nū. 72. Joan. Garcia de expen-
sis & meliorationibus. ca. 17. nū. 4.

Deniq; in hac materia fideicommissarie
substitutionis est videndum an fideicom-
missa & legata fin adequata, & quā utili-
tas ex hac loqueratur inuestigatione. Et pri-
mo illud est considerandum, quod per VI
pianum in. l. 1. de leg. l. fideicommissa, & le-
gata fuerunt adequata & tamen Iustinianus
in. l. 2. C. cōminia de leg. & idem. in. 5.
non vñq; adeo institu. eod. dicit, quod sua
noua constitutione fuerūt ad equata, quā
difficultate glo. d. l. 1. varie interpretatur &
in eius intellectu illam sequitur dicēdo co-
minem, vltra Bart. n. 4. Alex. n. 15. Sed al-
ter interpretatur Vigilius in. §. legatarius.
n. 3. de testamentis. & Duarenus in. l. iuris
gentium. §. & ideo de pactis. Goueanus li.
1. lectionū. num. 29. dicentes verba illius
tex. in. l. 1. suisse immutata à iuris compo-
nitibus. Quam quidem interpretationē
maximē irridet, & eos, qui illam sequuntur,
Cuiacius lib. 8. obseratio. & eam impro-
bat Anto. Aug. ex fide pandectarum Flo-
rētinum lib. 3. emendationū. ca. vltimo,
in fine. Couarr. c. Raynuntius. §. 8. & Cor-
ras. lib. 5. miscellanearum. ca. 17. & Robertus
lib. 2. sentiarum. c. 23. Duarenus li. 2.
disputationum. ca. 9. & facit pro dicta. l. 1.
tex. in. l. que sub conditione. §. hoc edictū
de cond. institutionum. ibi. Quia vice lega-
torum fungituri & sic manet difficultas in
suo robore. Vnde Robertus vbi supra, di-
cit, quod in illa. l. tantum legata fideicom-
missis suisse adequata, vt constat ex. l. con-
ficiuntur. versi. sed ideo de iure codicillo-
rum, iuncto. §. pr̄terea de fideicommissa. he-
reditate. Vnde Ant. August. vbi supra exi-
stimat sic dicendum, quod in illa. l. 1. po-
nitur regula generalis, quā suas habet
limi-

limitationes, quā ibi non exprimuntur
quas limitationes Iustinianus sustulit: &
sic, vt in omnibus, & per omnia ad equa-
rentur legata, & fideicommissa. Sed haec
interpretatio est divinatoria, siquidem. 49
& limitationes illa. etiam hodie rigent.
Vnde Cortas dicit, quod legata & fidei-
commissa iuris consultorum tempore fue-
runt exequata, idque falsi Iustinianus si-
bi attribuit, quemadmodum decisio nem
legis. cum quidam. C. de legis, quā tem-
pore iuris consultorum obseruabatur, vt resol-
uit Balduinus. lib. 3. de iure nouo pag. 302.
Sed haec interpretatio non potest sub-
sistere, siquidem plures differentiae fue-
runt inter legata, & fideicommissa tem-
pore Vlpianus, vnde Vlpianus refert in
fragmentis. titulo. 25. & Iulius. Paulus. lib.
4. ententiarum. titu. 1. declarationum &
Duarenus vbi supra & Alciatus lib. 3.
Parergon. Quare aliter, & verius est di-
cendum, legata fideicommissis exequari
ab Vlpiano, quoad fauorem. Quia primis
temporibus firma erant, & à sola fide ha-
redum pendeant, vt constat ex principio
de fideicommissa. h̄reditat. Sed & hic
intelletus difficultate non caret, siquidem
tempore diu. Augusti facta fuit exequa-
tio, vt ex d. principio colligitur: vixit
autem Vlpianus multis post Augustum;
temporibus, scilicet tempore Alexandri
vt constat ex. l. 4. C. de contrahenda sti-
pulatione, & tradit. Otomanus in descrip-
tione iuris consultorum prope finem.
Est ergo verus sensus, quod Vlpianus lib.
67. ad edictum tractat de interpretando in-
terdicto, quorum legatorum, cum illud
interdictum scriptum esset, Quod legato-
rum nomine non ex voluntate heredis oc-
cupasti, id restitutas h̄redi in eo, qui fidei
commissorum nomine occupauit locum
habere non poterat: quare necessaria fuit
prudentum interpretatio, editi verba ad
fideicommissa trahentium.

Vnde illa ad equatio in illo tātum casu
fuit ab Vlpiano tracta, & producta, quā ad
modum illa, quē fit in. l. que sub conditione.
versiculo hoc edictum de cond. institu-
tionum, quē vltra illū casum nō egreditur.
Quā intellectum tenet Rebardus lib. 3. va-
riarum. c. 4. Cuiacius lib. 8. obseruationū.
c. 4. Pro qua sententia expēditur tex. in. l.
48. hereditatis. de verb. signi. vbi appellatio
hereditatis bonū possessio cōtinetur, vt

sensus, vt in. Papia ad eius interpretatio-
nē id scripsit Paulus, qui dicitur in
hēreditate, locum etiam habent in bono-
ri possessione: sic etiā, quod scribitur in. l.
& fideicommissum: de leg. 3. quā ad. l. Pa-
pianum pertinet, intelligendū est de ea, quā
loquitur lex illa. sic Balduinus ad. l. iuris
cūnikis. pagina. 99. Et sic verba illa dicitur.
x. per omnia ad equata sunt legata, & fidei
commissa intelligenda sunt quantum ad it-
lum solum casum, de quo loquitur Vlpianus,
quod secus est in. d. l. nam ibi ex no-
nā decisione non solum ad casum specia-
lem, sed in omnibus ad equata esse legata
& fideicommissa. Et hoc significantia
verba, Per omnia & in omnibus, vt sensus
fit, quod non solum in interdicto, quod
legatorum, proti loquitur, dicta lex. x. ad
equata sunt legata, & fideicommissa, ve-
rum etiam in omnibus alijs casibus. & sic
intelligatur p̄r d. difficultas.

Ex qua verissima resolutione inseruntur
effectus maximus nam successores ab in-
testato iam hodie attenta. d. l. 2. posse gra-
vare legatis, quemadmodum, & fideicom-
missis, per quam. l. & resolutionem manet cor-
recta lex ab exhereditati substituto de leg.
1. & l. codicillis de leg. 2. vbi secundum vre-
tiorē interpretationē legata, non nisi
ex testamento dari possunt. Similiter non
obstat tex. in. §. pr̄terea. institu. de fidei-
commissa h̄reditat. ibi. Cum alioquin lega-
ta nisi ex testamento, dari possunt. Nam
dicendum est, quod ibi refertur ius. anti-
quum à Iustiniano, quasi adhuc seruentis
differentiae inter legata, & fideicommissa.
id quod se facturum pr̄dicterat. in. §. sed
ne in primis. Istitu. de lega. & facilis si-
militudo per omnia introducta, postea à
prudentibus deprehenderetur.

Ex qua resolutione conuincit senten-
cia Fabri, & Angeli, & Balduini in. d. & pre-
terea, qui existimant etiam post Iustinianū
legata in codicillis relinqui non pos-
se, quorum opinio non procedit attenita
supra. d. resolutione id quod etiam iure no-
stro Regio, quod de iure communi est dis-
positum, cauetur, vt in. l. 1. titu. 2. lib. 5. ordi-
namenti, quā lex habetur in. l. 1. tit. 4. l. 5.
nouę recopilatio. quibus iuribus disponi-
tur legata, & fideicommissa non solū in testa-
mētis verū & incodicillis relinqui posse.
Ulterius in hac materia illud est deduc-
cendum, an fideicommissum familiæ

rebetū debet in eo atētē proximitas ref-
pectu testatoris, an vero rēpētū vltimi
poſſessoris grauati restituere. Et Peralta
53 qui in articulo plurima adducit in. l. cum
ita. n. 22. de leg. 2. dicit: proximitatē vltimi
poſſessoris & grauati debere attendi; & eſt
cōmuniſ ſecuridum. A zadiūm cōſiſio-
4. mū. 18 ſecondū Aſciatū. q. l. p̄nūtiatio-
ni. 27. de verb. ſigūificatioſ fundantur per
tex. in. d. l. cum ita ibi, & qui ex his primo
gradu procreati ſunt. Contraria tamē opi-
niōne, quod debet attendi proximi-
tas testatoris, & non grauati restituere fi-
deicōmissum, tenet Bart. in. l. ſi cognati de-
rebus dubijs cōmuniſ ſecondū plures re-
latos, & quos ſequitur Couart. in practicis
que libomib. c. 38. n. 3. Fundatur nam per
fideicōmissum iſi testatoris nō, verō reſti-
tuere grauato ſucceſdit. Ico hāredi. ſ. cum
ſuſa de vulgari. l. vnuſ ex familia. ſ. fide
Falcidia. de lega. 2.

Secundo fundatur nāille, qui reliquā fi-
deicōmissum ſuſe familię infendit ea cōſer-
uare, argu. l. 9. ſane de ventre inspicio-
nam magis conſeruatur ex familia testato-
ris fideicōmissum, quam ex familia vlti-
mi poſſessoris, quia aetus ſemper debet at-
tribui cauſe efficientiſ. filiū quāramus, de te-
ſtamentis, & ſi haec vltima ſententia; &
opinio eiſ verior & teñenda. Et teñendo
Hanc partem non obſtat. q. l. cum ita versi:
qui ex his primo gradu procreati ſunt, quē
tex. qui hanc partem, & primam opinio-
nem tenuerunt, non ſunt alieſequi, neq; eius
ſenſum pēcēperunt.

Quare tenēdū eſt, quod in versi. quod ſi
ex hiſ, non deſignatur certus ordo perſo-
nārum qui poſſet admitti ad fideicōmiſſi-
ſum, ſed reſtrīgēdō declarat præd. versiſ
lū, quod poſt nominatos extinētos admit-
tetur illi, qui ex nomine, & familia defun-
cti fuerunt eo tempore, quo testator more
retur, ſed nō oīnnes ſimil ſed ex illis dīta
xat, qui primo gradu procreati ſunt, & hic
eſt illius. l. verus ſeſſus.

Sed vidēndum eſt habitu pro conſtan-
ti, quod hāres grauatus, & rogaſus elige-
re quem voluerit, quod nō poſteſt eli-
gere filium ſpurium testatoris, quia non
ab eligeſte ſed ab ipſo testatore capi, vt
tenet Bart. in. d. l. fin. n. 7. de hiſ, quibus, vt
indignis. Paulus de Caſtro in. l. ijs, qui bo-
nis de vulgari. Soci. in. l. vtrum. ſ. cum
54 quidam de rebus dubijs. Molina de primo

genijs. lib. 2. ca. 7. nu. 5. Quod ſi hāres grau-
atus ſit à testatore diſtribuere bona ſua in-
ter pauperes, quos ipſe elegerit nō poſteſt
eligeret filium ſpurium, cum ipſe ſpu-
rius noq; capi ab eligeſte, ſed à testatore.
Sequitur Alex. & Paul. in. l. ijs, qui bonis,
vbi Iaſ. n. & ſupra relati Doct. Hinc fit,
an rogaſus reſtituere hāreditatē vni ex fa-
milia, vel vni ex conſanguineis, vel diſtri-
buere inter pauperes, li in. coconcurrat illa
qualitas poſſit ſe ipſum eligeret Peral.
in. le. vnuſ ex familia. ſ. rogo delege. 2.

In quo articulo veriſima eſt reſolu-
tio, quod qui habet eligendi faculta-
tem, non poſteſt ſeipſum eligeret, gloſ. in.
l. platea. quod cūtique vniuerſitatis no-
mine gloſ. in. capitulu. cum in ſure peritus,
de electione. Barto. in. l. ſi consul. de ado-
ptionibus dicebat, quod pater, vel ma-
ter, qui pro filio furioso poſſint facere
ſubſtituionem exemplare, non poſſunt
ſeipſos ſubſtituere. Si tamen grau-
atus eſſet maxima neceſſitate opprefſus, ta-
li caſu poſſet ſeipſum eligeret, vt aduerit
Socinus. confilio. ii. num. 6. vltimine. r.
Imo plus dicebat Salicetus in. l. ſi mandat-
orio. ſ. ibi. C. mandati, quod quemad-
modum non poſteſt grauatus ſeipſum eli-
geret, neq; potest eligeret filium ſuum,
quod ego intelligo quando eſſet filius in
potestate conſtitutus; cum eo caſu quid-
quid acquirat acquirit patri, ſecus verō in
filio emaneſipato ſic intellige Bald. ſen-
tiam in. l. illud, quod cuiuscu[m]que vniuer-
ſitatis nomine.

Infertur etiam intellectus ad. l. 31. in.
legibus Tauri. vbi probatur quod poſteſt
defunctus eſcedere facultatem filio melio-
randi vnuſ ex filiis, non poſteſt ſeipſum
meliorare ex ratione ſupra proposita. &c.
Tertio infertur intellectus ad. ean-
dem. l. 31. quod ſi ſint tres commiſſarij,
& vnuſ eligit alium ex ipſis, aliud eli-
git alium extra ipſos, electus poſteſt con-
ſentire electione ſe facta. & eius vox
computabitur, vt fiat maior numerus,
quod & in patrono conſentiente pre-
ſentationi deſe facta per alios compatri-
nos idem eſt dicendum, vt eius vox de-
beat computari, & ita maior efficiatur
numerus: tenet gloſ. in. capitulu. cum
in iure peritus. de electione. tenuit Abb.
dicens communem in. c. per noſtras. de
iure patronatus. & in. cap. conſuluit eod-
titu,

titu. Lambertinus de iure patron. lib. 2.
part. articulo 5. Rochus de Curte eodem
tractatu. verbo, honorificum, quaſtio-
ne. 20. &c. in. l. ſuſa, & ſupra. 2. 2.

Quarto infertur intellectus ad text. in
diſ. l. 31. Taliſ, quod ſi fideicōmmissarius,
vel hāres ſit grauatus reſtituere. hāredita-
tem poſt mortem pauperibus, poſteſt reſti-
tuere in vita in praejudicium pauperum,
qui erant tempore mortis ipſius grauati;
ea ratione, quia huiusmodi legatum cen-
ſetur factum contemplatione anima, cui
magis prouideſtur per maturam reſtitu-
tione, quam ex post facto tenet Bald. in. l.
poſt mortem. num. 10. C. de fideicōmmissario
Ancharran. confilio. 202. numer. 5. & plu-
res relati per Antonium Merellum, ibi.
num. 12. per Antonium Gomez. l. 17. n. 7.
Tauri, & hanc eſte communem teſtatur
Cagnolus in. l. cum tempus numero. 6.
de regul. iuriſ. & ita tenendum eſt, licet
contraria ſententiam, imo, quod hāres
grauatus reſtituere poſt mortem pauperi-
bus non poſſit in vita in praejudicium
pauperum, qui erant tempore mortis te-
ſtatoris, reſtituere hāreditatem tenet Pau-
lus. in. l. pater. ſ. à filia, de legat. 2. quem ſe-
quitor ibi Paulus, & Baldus; Imola; Salicetus;
Fulgoſius, & idem Paulus, dicta. l.
poſt mortem, & eſte communem teſtatur
ibi Iaſo. num. 7. & Decius poſt Alexand.
d. l. cum tempus. nu. 2. ſed verior eſt prima
ſententia.

Deducitur etiam, quod licet in testame-
to grauatus ſit hāres reſtituere fideicōm-
ſario quidquid ad eum pēruenerit, nō tene-
tur reſtituere fructus medio ſēpore perce-
ptos ex re, vel hāreditate per fideicōm-
ſum reſtituenda, Doct. per tex. ibi. in. l. q.
his verbis. de leg. 3. in. l. hāredes mei. in prin-
cip. ad Trebellia. Peralta in. l. 3. ſ. qui fidei
cōmiffam. nu. 13. de hāredibus inſtituen-
& quæ adducit Aluarado de coniectata
mente defuncti. lib. 2. c. 2. n. 4. cū ſequenti.

Sed videndum eſt, an ſi testator grau-
atur hāredem per fideicōmſum, vt reſti-
tuat bona ſua illi, quem ex ſua familia ele-
gerit, an poſit hāres grauare ipſum fidei-
cōmiffariū, & imponere illi aliquod onus
in reſtitutione faciēda. Et quidem videtur
poſſe: nam huiusmodi hāres grauatus de
neceſſitate tenet vnuſ de familia elige-
re, cui reſtituat fideicōmſum, ſed in eli-
gendo hunc, vel illū, & in præferēdo vnuſ
alteri, maximū cōfert beneficium, eū poſ-
ſet illum non eligeret, ſed alium: ergo cum
illū honoret, videtur quod & poſſit illum
graueare & in fideicōmſillo onus imponere.
Pro qua ſententia facit in ſimili: nam vide-
mus quod pater poſteſt grauare ſubſtitu-
tum pupillarē filij impuberis, cum poſſet
eum non ſubſtituere, ſed aliū, vt in. l. ſi Ti-
tio. ſ. fin. cū. l. ſequenti. & facit regula. l. 1. ſ.
fecundū. de leg. 3. ibi. Dum eis datur vel
dum eis adimitur. Sed verius dicendū eſt,
quod hāres nō poſſit fideicōmiffariū gra-
uare, neq; aliquod onus imponere in re-
ſtitutione fideicōmiffi, earatione, quia iſte
fideicōmiffarius non capit ab hārede, ſed
à testatore, vt in. l. vnuſ ex familia. ſ. ſi de-

Falcidia de lega.2.l.plane.§.fin.de legat.1.
Vnde cū necessariō hæres grauatus te-
neatur vnum de familia eligere, nullū illi
facit beneficiū arg. l.si arrogator, ver. pen-
de adoptio. & l.proxiū de ritu nuptiarū.
ibi, nō enim beneficiū in mulierē cōtulit,
sed debitā p̄ficit libertatē facit text.in
l.i. Seruo fideicommissario de hæredibus in-
stituendis. & hanc sententiā probat expre-
62 se tex. in l.vnū ex familia. §. sed & si fundū de leg.2. & tenet eleganter illū tex. in-
terpretando Cuiacius lib.15. obseratio.c.
2. Et tenendo hāc sententiā nō obstat su-
pra proposita difficultas: nam dicēdū est,
quod causa principalis, quæ consideratur
in restitutione fideicommissi, quæ compel-
lit hæredē grauatu restituere hæreditatē, est
ipsa facultas eligēdi, quilibet de familia.

Vnde cum principaliter attendi debeat
ipsa causa primordialis, & impulsua. illa
principaliter est consideranda: argumēt.l.
qui exceptionē, de cōditione indebiti. l.si
quis neque causam. si certum petatur: Et
sic constat, quod hæredi imponitur dandi
necessitas, & solum eius arbitrio relinqui-
tur, cui velit dare, quod arbitrium cum per-
tineat ad executionē, necessitas sequitur
eius naturam argumento. l.cum principa-
lis. ff. de regulis iuris.

Vnde cum potius ad necessitatē, quam
ad arbitrium referatur eligendi causa non
ex liberalitate, neque ex beneficio hæ-
redis, id procedere dicēdū est, atque ita gra-
uamen non posse imponere fideicommis-
sario, quam interpretationem constituit.
Petrus Peralta. in l.vnū ex familia. §. sed
& si fundū. num. 20. de leg. 2. Sed hic in-
tellectus non videtur conueniens, necq;
iuridicus: nam licet hic hæres in eligendo
non p̄ficit liberalitatem tamen negari
non potest, quin eligendo vnum, vel aliū,
& p̄ferendo electum alijs de familia
maximum conferat beneficium, & libera-
litatem exerceat: quemadmodum vide-
mus in prēlato, qui licet conferendo be-
neficium nullam exerceat liberalitatem,
neque magnificentiam, cum id facere ne-
cessariō teneatur. capit. final. de officio ar-
chipresbyteri. ex quo dici solet, quod col-
latio beneficij facta à prēlato cōtinet gra-
uam, & liberalitatem, non in dando, sed in
cui dando. glo. verb. liberalitatem. in. ca. re-
latum. de prabend. Institutio autem, ne-
que in dando, neque in cui dando conti-

net gratiam ex parte instituentis, cum p̄f-
latus etiam inuitus p̄sentatum idoneū
instituere teneatur. ca. decernimus. 16. q. 7.
Trident. sessio. 24. ca. 18. tenet Abb. in. ea.
cum olim. num. 1. de maior. & obdie. Do-
minicus in. c. 1. de institutio. lib. 6. Rebus
fus in. praxi. titulo de collatione. nume-
ro. 1. &c.

Quare collationes beneficiorum dicuntur
donatiohes. c. venerabilis. de p̄bēn-
c. consultationibus. de donatiō. c. final. de
institut. Neque enim negari fas est, quin
electiō ipsa, quatenus p̄fert electū alijs
sit maximum eligentis beneficium: sed
ipsa eligendi facultas à testatore concessa
considerata per se non est proprium elige-
ti beneficium, sed ipsius testatoris. Et sic
vera est in præd. casu interpretatio, quod
licet iste hæres eligendo vnum de familia
maximam in eum liberalitatem exerceat
tamen cum ex necessitate, & p̄cepto te-
statoris teneatur hunc actum electionis
exequi, & electo restituere fideicommis-
sum liberum, & integrum, sequitur quod
non possit ei onus imponere, quia si pos-
set onus imponere, iam non traderet rem
integrā, neque liberam, cum certum sit
rem minus valere, propteronus ei imposi-
tum, argumento. l. 1. §. l. hæres. vbi Iaso. n.
9. ad Trebellianum. l. fundi partem. de cō-
trahenda emptione. Et hanc interpretatio
nem, & rationem constituit Molina libr.
2. de primogen. ca. 4. num. 10. sic neq; pro
restituenda ipsa hæreditate aliquam pecu-
niā exigere, sed gratis tenetur eam face-
re argumento. l. fin. de conditione ob tur-
pem causam. & tenet Molina lib. 2. de pri-
mogen. cap. 5. numero. 30. Et tenendo hāc
sententiam tanquam verissimam non ob-
stat text. in allegata. l. li Titio. 9. fi. de leg. 1.
Nam diuersa ratio est in patre faciente pu-
pillarem substitutionem, quia pater habet
liberam facultatem substituendi filio pu-
pillariter quemlibet extraneum, & po-
test etiam non substituere, ideo non ini-
rum, si substitutum grauare possit.

Ex quo deducitur interpretatio ad. l.
humanitatis. C. de impuberum, vbi cum
pater necessariō teneatur substituere filio
furioso, vel mentecapto fratrem ipsius fu-
riosi, non poterit illi fratri grauamen im-
ponere: tenet Decius consilio. 371. num. 5.
Socinus iunior consilio. 103. numer. 30. li-
bro. 1. Que sententia est verissima licet
contra.

contraria in opinionem. velit defendere.
Pelaez tract. de maior. cat. 1. part. q. 71. &c.
tenet Segura p̄trd. sententiam primam in
l.vnum ex familia. §. sed & si fundū. nu.
192. de leg. 21. &c.

Vlterius in hac materia est. consideran-
dū, quod supposito eo principio, de quo
supra tradidimus, illū qui accōmodauit ta-
citā fidē de restituendo hæreditatē incapa-
ci priuari omniē mōlumento, & re, quam
rogatus est restituere. l. 1. 13. §. cum ex cau-
sa. l. penultim. de iure fisci. l. cum quidam.
§. diuīus. vērſiculō in tacitō de vſuris. l. 13.
titulo. 7. part. 6. explicat Anton. Gomez,
ind. 9. Tauri. nūmer. 21. cum sequentibus.
Hoc supposito videntum est, si testator
duos fecit hæredes simul Petrum, & Mar-
tinum, & vnu ex ijs fidēm accommoda-
uit testatori de restituenda hæreditate in-
capaci, an deficiente altero cohērede, eius
portio alteri, qui fidēm p̄ficit de resti-
tuenda hæreditate accrescat. Et tene, nihil
ex portione cohēredis deficiente accresce-
re, pro parte, quæ sibi tanquam indigno
ablata est, & sic in tota hæreditate, neque
in portione deficiente cohēredis habere
locum ius accrescendi probat text. in l. si
totas de acquirenda, quæ lex desumpta
63 fuit ex Vlpiano. lib. 18. ad l. Iuliam & Pa-
pian. Bald. ad. l. de iure ciuili. C. de lege Pa-
pia. pa. 93. & præd. sententiam tenet Iaso.
num. 131. l. reconiuncti. de leg. 3. Riminal-
dus in l. vnicā. numer. 113. C. quando non
petentium partes.

Cui resolutioni non obstat difficilis
text. in l. ex facto. §. Iulianus Longinus,
ver. qui in fraudem devulgari, vbi ex sub-
stitutione, quæ similiis est iuri accrescendi
vt in l. Titio. & Mæuio. §. Iulianus de leg.
2. potest hæres succedere, cui hæreditas 70
ablata est eique tacitā fidēm dedit de re-
stituendo incapaci.

Per quem text. reddi-
tur difficilis dispositio. text. in. d. l. si to-
tas. Sed om̄is varijs Doctorum interpre-
tationibus, dicendum est propterea in d. l.
si totas. cessat ius accrescendi incohērede,
quia cohēres contemplatione alterius in-
capacis fuit institutus, & sic, vt minister
electus, argumento. l. eum, qui. §. pro parte
& hac ratione cessat ius accrescendi. Vnde
cum deficiat voluntas testatoris, quæ
non fuit institutus ipsum, sed incapaci-
tem, perinde habetur, acsi institutus non
esset argumento. l. final. de hæredibus in-

stituendis. Ex quo deducitur, quod hæres
alterius contemplatione institutus: ne-
que quartam detrahit, neque fructus per-
ceptos pendente conditio. de restituendō
facit suos. l. in fideicommissi. §. cum Po-
lidius. de vſuris. l. quidam cum filium. de
hæredibus institutus. iunctis ijs, que ad il-
lam. l. notat Barto. & Iason. in. l. post mor-
69 tein. nu. 5. C. de fideicommiss. Cuiacius,
titulo. 2. ad Africanum. pagina. 12. &c.

Qua interpretatio & si aliquibus pla-
cuereit, & in severa sit, non tamen tollit dif-
ficultatem: nam etiam in dicto. §. Julianus
Longinus hæres alterius contemplatione
fuit institutus, & nihilominus ex substitu-
tione hæres efficitur. Quare verissimē te-
nendum est, quod ille text. loquitur in
portione proueniente ex substitutione,
quæ est personalis. l. qui liberis. §. hæc ver-
ba. de vulgari. & ideo qui semel exitit hæ-
res licet ex institutione non succedat, po-
test ex substitutione hæres existere, quod
platè colligitur ex dict. versiculo, qui in
fraudem. loquitur enim in substitutione
pupillari, per quam ipsi pupillo. succedi-
tur, vt in principio. l. Instituta. de pupil. Et
ideo non mirum si in ea hæreditate, quæ
diuersa est ab hæreditate patris. §. igitur. in
stitut. de pupillari. hæres succedat, cui hæ-
reditas patris ablata est. At vero dicta. lex
si totas. loquitur in iure accrescendi, quod
non personam, sed rem sequitur, vt in. l. si
ex pluribus. de suis, & legitimis hæredi-
bus. l. interdum per argumentum ab spe-
ciali. de vſufructu accrescendo, & ideo ad
hæredem, cui portio ablata est pertinere
non potest, quod clare Vlpianus significa-
uit illis verbis, Quia rem non videtur ha-
bere, &c.

Ex qua resolutione deducitur an si hæ-
res sit grauatus restituere hæreditatem fidei-
commissario, si post factam restitutio-
nem hæreditatis euenant alia bona testa-
toris ex aliquo fratre: vel ex aliquo filio,
vel cohērede deficiente ipsius testatoris il-
la bona, quæ post modum superuererunt,
veniant etiam restituenda ipsi fideicom-
missario, an vero ipsi hæredi. Et quidem
videtur, quod hæredi, & non fideicommissario
accrescat illa portio de nouo super-
ueniens, vt colligunt Doctores. ex. li-
vnicā. C. quando non potentium partes,
versiculo, ijs solis, vbi portio superue-
niens non emptori, sed hæredi accrescit

vt constat ex pluribus scribentibus. relat. per Ioann. Gutierrez, ibi, nu. 60. ex Ripa, numero. 90. Iaso, numero. 156. Ioann. Crotus, numero. 45. d.l. recōiuncti. tradit. Antonius Gomez. i. tomo resolutionium. cap. 10. num. 44. & est communis secundum Corrasium. i. testamento. numero. 41. C. de impuberum. Et facit in simili: nam, vt iam p̄diximus venditor, qui cum h̄res sit vendidit hereditatem solum venditus, quod tempore venditionis habebat. l. Rutilia Polla, de cont. émptione. Vnde ac crescens portio, quę postea superuenit h̄redi venditori, & non emptori accrescit, & acquiritur: quin etiam post venditionē manet h̄res ex regula. l. & si sine. §. sed quod Papinianus. de minicribus. & virtua liter habet hereditatem, licet eius commo ditatem alteri vendiderit. Et sic ad quam cunque rem, quę ratione & contemplatio ne h̄redis obuenierit ad ipsum heredem, & non ad emptorem peruenire comunior est, & receptio sententia.

Sic igitur in proposito nostro dicendum est, quod cum h̄res se in per virtualiter maneat h̄res, licet h̄reditatem fideicommissario restituerit, adhuc si posteā alii qua bona obueniant, quę testatori obue ntebant, ipsi h̄redi scripto, & non fideicommissario acquiri videtur dicendum. Sed contraria sententia tenenda est, imo, quod fideicommissario, & non h̄redi scripto, grauato hereditatem restituere proueniant illa bona, & illi accrescant, ea ratione, nam fideicommissarius est successor vniuersalis ipsius testatoris. l. restituta ad Trebellianum.

Vnde cum ex voluntate defuncti succedat, obtinet omnia iura h̄redis. l. si filius. §. 1. ad Macedonianum, & probat expressè text. in l. Papinianus. ad Trebellianum, ubi probatur, quod portio deficiens accrescit fideicommissario, non vero h̄redi, qui restituit, quainus h̄res non maneat. §. restituta de fideicommissariis hereditatibus. Et sic h̄c sententiam taret Bartolus. d.l. re coniuncti. numero. 16. de leg. i. 3. communis secundum Decimum l. vñica. secunda lectura. C. quando non petentium partes. & ibi Ioannes Gutierrez. numero. 56. & Duarenus, libro. 2. de iure accresendi. capit. 6. Et tenendo hanc sententiam non obstant fundamenta, primę opinionis: nam diuersa est ratio in

emptore, qui titulo particulari succedit, cui non defertur hereditas superueniens de quo posse venditam hereditatem ab eo quod per ipsius emptam fuit, nisi hereditas cum omni emolumento, & accessione fuerit vendita; vel cum h̄res cessit omnes actiones: quo casu habetur loco fideicommissarij, & tunc consequitur qui quid euenerit ex defuncti bonis, vt aduerit Ioann. Oroscius in. l. fin. nu. si. de transactionibus.

G L O S S A V I G E S I maoctaua principalis, de executoribus testa- menti.

S Y M M A R I T V M.

- 1 Doctores, qui hanc expendunt materiam, explicantur.
- 2 Executor testamentarius quis dicatur.
- 3 Executor testamenti est duplex.
- 4 Officium executoris testamentarii.
- 5 Expenditur. l. nulli. C. de episcopis, & clericis.
- 6 Volatates defunctorum qualiter sint exequenda per testamento.
- 7 Executores testamentorum peccant gravissimè non exequentes & adimplentes quam citius posse sunt testato, ut voluntates.
- 8 Expenditur. c. in literis. de raptoribus.
- 9 Intra quod tempus executor teneatur exequi testamentum.
- 10 A quo tempore incipiat annus ad exequendum testamentum, explicatur communis contra communem.
- 11 Iure regio cum non sit necessaria adiutoria hereditatis ad validitatem eorum, quae in testamento continentur. l. i. titul. 4. libro. 5. recopilationis currere incipit annus ad exequendum testamentum à die mortis testatoris.
- 12 Expenditur. l. 5. tit. 10. par. 6.
- 13 Explicatur. c. nos quidem. de testamento.
- 14 Traditur intellectus ad. l. 8. titulo. 10. parta. 6.
- 15 Executor testamentarius teneatur intra mensuram insinuare coram iudice testamentum defunctori, alias perdit legatum sibi à testatore relatum, praecedente indicis monitione.
- 16 Expenditur. l. si quis sepulchrum de religiosis, & sumptibus funerum, in. §. fanus.

17 Expli-

- 7 Explicatur. l. 4. titulo. 2. libro. 5. ordinamentis & l. 4. titulo quarto. libro. 5. recop.
- 18 Executor testamentarius an possit compelli officium illud acceptare, & virtutem peccet mortaliter non acceptando, singularis traditur distinctionis.
- 19 Si sint plures datur vel duo executores, & sint discordes quid sit faciendum.
- 20 Episcopus potest compellere executorem testamentarium ut adimpleat testamentum, etiam si talis executor sit alterius diecessis.
- 21 Executor testamentarius compelli potest, ut per se & non per interposcam personam suum exequatur officium.
- 22 Gubernatio totius reipublica Christiana iudicis potestates est diuisa, altera est spiritualis & ecclesiastica, altera temporalis, & secularis, qualiter hoc intelligatur latissime explicatur.
- 23 Vtrumque potestas spiritualis, & temporalis fuit à Christo Petro demandata, & commissa.
- 24 Pontifex maximus hanc potestatem, quam habet spiritualis in actu, & habitu temporalem ad actum redire.
- 25 In his, que concernunt peccatum, potest pontifex maximus iurisdictionem quam habet in habitu temporalem ad actum reducere.
- 26 Vtrum executor testamentarius possit alterare vel commutare in aliam rem vel in alium locum rem à testatore mandatam ex iusta causa, & rationabilis.
- 27 Executor testamentarius potest pecuniam à testatore reliquit, ut inter pauperes distribuatur pro dotibus virginum distribuere.
- 28 Executor testamentarius, qui eleemosynam inter pauperes distribuere tenebatur si sit in necessitate constitutus utrum possit sibi illam applicare.
- 29 Si non fuit prescripta forma neque certus modus in testamento à testatore, quid teneatur facere executor.
- 30 Executor testamentarius an possit bona testatoris vendere propria autoritate ad exequendum testamentum.
- 31 Per venditionem factam ab executore testamentario transfertur in emptorem dominium.
- 32 Qua persona prohibeantur esse executores testamentorum, communis contra communem.
- 33 In his, que consistunt in facto, potest monachus esse executor testamentorum.
- 34 Qui possunt esse executores testamentorum.
- 35 Mulier potest esse executrix testamentorum, communis contra alteram communem explicatur.
- 36 An si mulier sit reliqua à marito executrix testamenti, & transferat ad secundas nuptias amittat officium executionis.
- 37 Minor quatuordecim annorum non potest esse executor testamenti.
- 38 Excommunicatus an possit esse executor testamenti, communis contra alteram communem explicatur.
- 39 Qua pena puniantur executores testamenti, qui non executur testamentum.
- 40 Executor testamentarius habet annum ad exequendum testamentum.
- 41 Expenditur text. in authenticis ecclesiasticis titulis. §. si quis edificationem collatione non.
- 42 Si episcopus elapsò tempore dato executoribus etiam in exequendo testamento fuerit negligens, metropolitanus est executor testamenti.
- 43 Explicatur. l. consulta diuaria. C. de testamentis.
- 44 Expenditur. l. 4. tit. 2. lib. 5. ordina. & l. 14. tit. 4. lib. 5. recopil.
- 45 Vtrum executor testamentarius amittat legatum in testamento relatum, si non exequatur illud.
- 46 Expenditur. l. tutor petitus. de excusationibus tutorum.
- 47 Explicatur latissime text. in. c. lices yniuersis. de voto.
- 48 Expenditur authenticata hoc amplius. ca. de fiduciis.
- 49 Explicatur. l. si. tit. 10. par. 6.
- 50 Expenditur. l. legatum. §. si. de falsis.
- 51 Explicatur. c. Raynanti. versiculo, quia verò de testamentis.
- 52 Omne grauamen, conditio, & onus debet regiri à legitima fili.
- 53 Explicatur. l. 17. titulo. 10. part. 6. & l. 1. 1. titulo. 4. part. 6.
- 54 Expenditur. ca. si heredes. de testamentis.
- 55 Verbum, relinquo, certa rei adiectum non cadit in personam filij cum non significet institutionem.
- 56 Expenditur. c. Sylvestri. 11. q. 1.
- 57 Successor extraneus omni emolumento hereditario, & etiam portione, qua sibi à cohæreda delata est, priuari potest.
- 58 Omni iure est debita legitimam filij.
- 59 Expenditur. capit. quam periculosem. 7. questione. 1.
- 60 Legitima debita filio est favorabilior, quacunq; causa pia.
- 61 Cap. quicunq; vult. 17. q. 4.

- 62 Verus sensus ad c. licet vniuersis de voto.
 63 Votum omni ure seruare praecepitur.
 64 Expenditur l. si ponsas. §. si quis rogatus de dona
 tio inter virum.
 65 Adiunctione hereditatis celebratur. quasi contra-
 stus cum defuncto.
 66 expenditur l. fideicommissariam. §. legatum; ad
 Trebellia.
 67 Hares non adimplens voluntatem defuncti ip-
 so iure non expectata sententia an priuetur. be-
 redicte, communis contra communem expli-
 catur.
 68 Expenditur authenticā hoc amplius. C. de fidei-
 commissis. in versiculo, priuationem.
 69 Explicatur. capit. 1. de clero excommuni-
 cato.
 70 Expenditur l. cum pater. §. a filia de legatis se-
 cundo.
 71 Si testator praecepit certo tempore dari ele-
 mosynā pauperibus non possane heredes vel
 executores praevenire, & anticipare illud tem-
 pos in praedictum pauperum futurorum illo
 tempore communis contra communem expen-
 ditur.
 72 Si heredi detur substitutus, & si heres ne-
 gligens in exequenda voluntate defuncti ad
 substitutum & non ad fiscum, etiam si ex hoc
 vi indignus, fuerit priuatus heres, peruenit ip-
 sa hereditas, cum multis contra communem ex-
 plicatur.
 73 Expēnditur l. si sequens gradus ad senatus. consul-
 tū Syllamanum.
 74 Declaratur text. in authenticā, hoc amplius. C.
 de fideicommissis. in versiculo postremo aufer-
 tur.
 75 Explicatur l. vñica. §. cum autem. C. de caducis
 tollen.
 76 Heres non est cogendus hereditatem adire,
 neque lucrosam amittere vitiōsum est.
 77 Qui sentit onus, & commodum sentire debet, &
 ubi sunt onera & fructus esse debent, & premium
 laborem si qui debet.
 78 Virtus executor testamentarius possit pro ex-
 equendo officio & voluntate defuncti aliquod pre-
 mium exigere.
 79 Expenditur l. 4. tit. 2. de los testamentos. libr. 5.
 ordinamenti.
 80 Sicut de legatis ad pias causas non debetur Fal-
 cidiā, sic neque executor testamenti ad pias can-
 cas potest pro labore executionis testamenti ali-
 quod salarium vel interesse petere.

Dexo por testamentarios, albaceas,
cumplidores y executores de testame-
nto.

Principio quidem hanc prose-
 quuntur materiam. Doctores,
 in l. nulli. C. de episcopis, &
 clericis. Doctores in authenti-
 ca hoc amplius. C. de fideicommissis. Doct. in
 authenticā. de ecclesiasticis titulis. §. si quis
 autem collat. 9. Doct. c. tua nobis. cap. nos
 quidem. c. Ioannes. c. si heredes de testam.
 Doct. c. in literis de raptoribus. Mencha-
 ca. de successio. creatio. §. 21. n. 178. Specula-
 tor. tit. de instrumentorū editione. §. nunc
 verò aliqua. Ant. de Butrio. ca. pastoralis.
 de officio ordina. Cardina. c. qui oblatio-
 nes. el. 2. 13. q. 2. Guiller. Bened. c. Raynūt.
 verbo. si abiq; liberis moreretur. el. 2. nu.
 216. de testam. Jacobus à Canibus. de exe-
 cutione vltimā voluntatū. 2. particula. §.
 consentaneū. Capra codē tracta. mēbro. 6.
 nu. 11. Tiraq. de primogenitura. q. 4. nu. 21.
 Baeça de decimatutori. c. 19. n. 17. cum se-
 quentibus. Palacios Rubios. in rubrica. §.
 65. nu. 9. de donatio. inter virum. & super
 tex. in proemial. §. 18. n. 21. Grego. Lop.
 1. 7. &. 8. tit. 1. c. p. 6. Couar. c. Ioā. de testam.
 Xuarez. l. quoniā in prioribus. in princip.
 n. 20. C. de inof. testam. Gualdēsis. de arte
 testandi cautela. 42. Segura. l. 3. §. fi. de libe-
 ris. & posthu. n. 106. Peralta. l. cum quida.
 la magna. n. 9. de legat. 2. Meneius in au-
 thenticā. hoc amplius. n. 17. C. de fideicō.
 Cifuentes. Tellus Fernā. Ant. Go. l. 31. ll.
 Tauri. Burgos de Paz. l. 3. Tauri. n. 953. con-
 clusione. 7. Didacus Perez. l. 4. tit. 2. lib. 5.
 ordin. Sarm. lib. 8. selectarū. ad. l. 1. deleg. 2.
 fol. 13. nu. 23. Matienço. l. 14. tit. 4. lib. 5. re-
 copila. Aluaroado de coniecurata mente te-
 statoris. lib. 2. cap. 1. §. 2. numer. §. Nauarro.
 in Manuali. c. 25. n. 65. S. Thomas quolibet
 to. 6. art. 13. &. 14. Sylu. in summa. verbo.
 testamentum. 2. q. 9. Ricardus in. 4. d. 45.
 quæst. 4. art. 5. & ibi Soto. q. 2. art. 3. Florē-
 tinus. in summa. 3. part. tit. 10. cap. 3. §. 12. &
 2. part. historiali. tit. 14. cap. 4. §. 4. Gabriel
 in canone missa lectione. 7.

Dicitur autē executor testamenti, seu vlti-
 timā voluntatis, qui voluntatē testatoris te-
 netur adimplere vt aperte colligitur ex c.
 Ioannes. de testamentis: ita quod est ille
 cuius

cuius opē, ac consilio singulat̄es testame-
 ti ad exoneratiōnē defuncti pertinen-
 tes ad effectū perducitur. Sic colligitur
 ex traditis per Iacobū à Canibus. de exe-
 cutione vltimā voluntatū in princi-
 pio. §. quæro igitur. Iste autem executor
 est duplex, alij qui à testatore dantur, alij
 qui dantur à lege. Executores dati à testa-
 tore dicuntur, qui à testatore creātur in sūto
 testamento, cū præcepit, vel rogat aliquid
 per talēm testatorem fieri, siue distribui,
 vt probat text. in l. nulli. C. de Episcopis,
 & clericis. 3. l. neo de alimentis. & cibis. lega.
 Authēticā de ecclesiasticis titulis. §. si quis
 autem. &. §. non autem. collatio. 9. in d. c.
 Ioannes. de testamentis. Executores vero
 dati à lege, dicuntur quando illi, qui sunt
 dati à testatore, sunt sōcordes & ignauī in
 executione sibi coīmissa: tunc episcopus
 loci, vel originis debet se intromittere ad
 exequendum testamentum. si quis ad de-
 clinandam. §. 1. C. de Episcopis & clericis.
 de quo inferius dicemus.

Hi autem executores habent hoc mu-
 nūs & officium, vt quam primum possint
 exequantur officium illis coīmissum, vt
 in d. l. nulli. Verba sunt tex. Nulli licet
 decernimus, siue testamento heres sit in-
 stitutus, siue ab intestato succedat, siue fidei-
 commissarius, siue legatarius inueniat
 dispositionē testatoris infringere, vel
 improba mente violare. l. cum antiquitas.
 C. de testamentis. Sic, inquit Imperator,
 Natura medemur, vt defunctorum elogia
 in suo statu facimus peritanere tex. in Au-
 thenticā, de hæreditibus & Falcidias. is igi-
 tur collatio. 1. tex. in Authenticā, de iure
 iurando à moriente præstito, in principio,
 colla. §. Inquit semper enim intentionem
 dispositiones mortitorum esse firmas. tex.
 in l. ambiguitates. C. de testamentis. Nulli,
 inquit, licentiam concedimus per eam
 occasionem testatoris voluntatem subuer-
 tere, vel minuere. l. 1. ff. si quis omisso cau-
 sa testamenti. l. si patroni. §. quid ergo. ad
 Trebellia. quod etiam & multis testimo-
 nijs pontifices confirmarunt, vt Gregori-
 ius. 9. in cap. tua nos. de testamentis. ibi.
 Secundum voluntatem defuncti omnia
 peragantur, & Gregorius. 3. cap. nos qui-
 dem. codem titulo. ibi. Cuncta secundum
 voluntatem defuncti sine altercatione co-
 stituere. Et diuīs Gregor. in cap. admone-
 re. 16. quæstione. 1. inquit, Admonere te
 volumus, ne pia defunctorum voluntates
 tua quod absit remissione causentur. cap.
 vltimā voluntas. 13. quæst. 2. Quod singula
 ratione id fieri iustissimū esse, compro-
 bat Imperator in l. 1. C. de sacrofæctis ec-
 clesijs. Nihil, inquit, magis est, quod homi-
 nibus debeat, quam vt supremæ voluit
 tates, postquam iam aliud velle non ha-
 beant, liber sit stylus & licitum, quod ite-
 rum non redit arbitriū. Quod etiam, &
 idem Imperator comprobat in authenti-
 co, de hæreditibus, & Falcidias. §. si quis autē
 collatione. 1. ibi. Modis omnibus, quod
 præceptū est per testatē adimplatur.
 in etiam regio Cæsares nostri statuerūt
 vt in l. 7. tit. 10. part. 6. ibi. [Esto deinen fa-
 zer para cumplir la voluntad del testador
 que es obra pia.] facit. 1. 4. tit. 2. libro. 5. or-
 dinamenti ibi. [Todo hombre, que fuere
 caballero de algún testamento,] & con-
 fōnat. l. 14. titulo. 4. libro. 5. nouæ recopila-
 tionis.

Quo fit, vt grauiſſime peccet qui quā
 citius possunt non exequuntur hanc vo-
 luntatē testatoris, & vocantur necatores
 gentium. ca. qui oblationes. cap. 2. cum se-
 quentibus. 23. quæstionē. 2. Quod & mul-
 tis exemplis comprobat Florentinus. 3.
 parte. titulo. 10. cap. 3. §. 12. & Beatus Tur-
 pinus in sua historia expeditionis His-
 panie. cap. 7. & Palacios Rubios in repeti-
 tione rubrica. §. 65. numero. 20. vbi enu-
 merat singulat̄a exempla & miracula eo
 tum qui propter non adimplētam defun-
 citi voluntatē à Deo optimo maximis,
 & aeternis supplicijs fuerunt percussi, &
 sic ne ex mora & socordia vel negligentia
 testamentarij, vel executoris anima defun-
 citi periclitetur, nec in purgatorio detine-
 tur, vt tenet Palacios Rub. d. §. 65. num. 18.
 quod cōprobant Doct. per tex. in l. c. in li-
 teris. de raptoribus. ibi. Iuxta facultates
 suas condigne satisfaciant, vt sic à peccato
 valeat liberari, quem tex. sic intelligit An-
 gel. verbo executor. §. 23. Sed hæc opinio
 est falsa: nam si defunctus bona fide con-
 fisus de executoribus iussit eius restitutio
 ne in facere ad quā ipse tenebatur per hoc
 liberatur à peccato, nec detinebitur in pur-
 gatorio propter culpam & negligentiam
 executorum & testamentorum, tenet S.
 Thomas quodlibet. 3. art. 13. Syluester ver-
 bo. testamentum. 2. q. 9. Cardinalis in cap.
 qui oblationēs. El secundo. 13. quæstio. 2.
 Soto

Soto.in.4.distinctio.45.articulo.2,&c.3.

Nec obstat text.in.d.c.in literis, de raptoribus:nam illa verba, valeant liberari, debent referri ad executores testamenti, vt tenet Ioan.Andreas,in fina. verbis,& Adrianus quodlibet.11.Et sic ex illo text. Doctores notant hæredes seu executores retardantes executionem testamenti pecare mortaliter, quod tenuit Ricardus in 4.dist.45.quest.4.art.5.Gabriel,in canone missæ.lectione.23,col.3.Nauarro in Manaua,c.25.nu.65.Quod verum nisi ex causa iusta differant executionem, vt res defuncti melius vendantur ad ampliores eleemosynas elargiendas, vel ut omnibus causis pijs melius & commodius satis fieri possit, tunc ex modico interuallo non consideratur negligentia, vt executori ad peccatum imputetur,tenet Sanctus Thomas,quodlibet.6 articulo.14. Quod se-
cūs est si hæc dilatio fiat vt prospicit hære-
dibus in augmento suorum bonorū: quia quando hac intentione differtur executio volūtatis testatoris, non est securus quoad Deum,imò peccat mortaliter executor ex tali dilatione : sic Florentinus.3,par-te.titulo.10.capit.3.¶.12.Gabriel in canone missæ.lectione.57.Palacios in rubrica.9.65.num.20.

9 Sic autem executor tenetur intra annum volūtatem defuncti executioni mā-
dere, text.in Authentica,hoc amplius. C. de fideicommissis.l.nulli.C.de Episcopis & clericis.cap.nos quidem. de testamen-
tis. Sed quod in hoc articulo non leuem contineat dubitationem illud est , vtrum hic annus incipiat currere à die mortis te-
statoris, an vero à die monitionis, vel à die aditæ hæreditatis. Et videtur quod ante aditam hæreditatem annus non currat,
quia ante hæreditatem aditam est impe-
ditæ executione.1.si nemo. de testamentaria tutela.1.3.¶.si quis hæredib. de statu libe-
ris,l.eam quam.C.de fideicommissis.glos.
l qui filio.¶.1.de hæredibus instituendis. Vnde cum executor sit impeditus propter non aditam hæreditatem per hæredem non currit illi tempus anni argumento, textus.in.1.1.C.de annuali exceptione. ca-
pit.quia diuersitate in de concessione p̄r-
bendæ.& hanc sententiam tenet Abbas, numero.10.Imola.numero.7. & reliqui scribentes.in dist.capit.nos quidem.dete-
stamentis.Rochus de Curte.de iure patro-

natus. verbo, construxit, questio.10. Gregorius Lopez.l.6.titulo.10.part.6.in glos.verbo,fasta vn año.Ex aduerso tamē, imò quod à die monitionis currat tem-
pus executori,tenet communis schola in dist.cap.nos quidem.per text.ibi, vt eam commoneas. Et hæc partem tenet Couar-
ruias.dist.capit.nos quidem. numero.2. Nec tenēdus est intellectus & opinio Me-
nesij in authentica.hoc amplius.C.de fidei commissis.numero.16 qui non recte pro sua sententia citat Gregorium Lopez, in dist.1.6:cum ipse Gregorius longe aliter senserit, quā pro opinione ipsius Menesij.

Quare tenendum est, quod cum iure re-
gio aditio hæreditatis necessaria non sit ad validitatem eorum, qui in testamento co-
ntinentur iuxta.l.1.tit.4.lib.5,nouę recop.
dicendum est, quod à die mortis testatoris currit annus contra executorē. Quod sic probat d.1.6.tit.10.part.6.ibi. [Deuen se
ellos trabajar luego despues de la muerte del testador de lo cumplir lo mas ayna que pudieren sin alongamiento, y sin escatima alguna. E si embargo tan grande vuja re por que no lo puedan luego cumplir de uen trabajar que lo cumplan en todas guias fasta vn año, lo mas tarde despues de la muerte del testador. Quam sententiam tenet Gregorius Lopez, in.1.vltima , titulo.10.partita. 6. & Peralta, l. cum quidam, de legis. 2.numero.9. Burgos de Paz.l.3.Tauri.conclusione.7.num.253.

Nec obstat text.in dist.cap. nos quidem, ibi, vt eam commoneas, quo text. probare videbatur, vt existimauit Couarruias, & communis ibi, necessariam esse monitionem, & ab eo die annum incipere currere contra executorem. Nam dicendum est, quod vt annus incipiat currere considera-
dus est dies mortis testatoris, vt enim pos-
sit infringi pena contra executorem socor-
dem, & negligentem non adimplente vo-
luntate testatoris illa monitio necessaria
est intra annum, vt lapso anno priuari pos-
sit executione. Qui intellectus plane col-
ligitur ex text.in.d.1.8.titu.10.part.6.ibi. [Por malicia, o por descuido no queriendo los testamētarios cumplir el testamēto, q huiusesse alguno dexado en su mano, si portal razō como esta siēdo amonestados fueren quitados deste officio por juzgio.

Quæ sententia vera intelligitur, vt pro-
cedat in his, quæ executor facere tenetur,
tanquam

tanquam executor in personis aliorum: at vero in his quæ hæres tanquam hæres fa-
ceretur tenetur, nempe, si hæredi commissa-
sit electio, vel distributio tunc non currit
illi tempus ante aditionem, cum antea lo-
cus non sit argumento.l.3.¶.si quis sit a. vbi Barto, & Imola de hæredibus instituēdis, resoluit Peralta in .l.cum quidam. nume-
r.9.de lega.2.licet ad alium propositum illū
referat Menesius in.l.eam quam.sum.88;
C.de fideicommissis: quod si hæres differat
hæreditatem adire, tunc legataris & alij,
qui ex hæreditate aliquod commodum ex-
pectant, poterunt à iudice petere, vt il-
lum hæredem compellat ad acceptandum
vel repudiandum intra certum terminum,
quo elapsō saltim ab ultima die termini in-
cipit annus executionis etiam ante aditā
hæreditatem, in quem sensum est accipiē-
dus Grego. Lopez.dist.1.6.in gloss. fasta
vn año:& sic intellige franciscum Sarmie-
to.lib.8.lecta. ad.l.1. de lega: 2. num.23.
fol.13.

15 Executor tamen testamenti tenetur
à die mortis testatoris insinuare testame-
tum intrā mensem, alias perdit legatum,
vel emolumentum sibi relatum in testa-
mento, vel quod ex tali officio poterat si-
bi evenire,iuxta.l.fin.titu.10.par.6.intelli-
ge, si fuit monitus à iudice; ita quod vt
eo emolumento priuetur procedere debet
iudicis monitio, facit tex.in.l. si quis sepul-
chrum.¶.funus.de religiosis & sumptibus
fanerum. Et sic intelligitur.l.4.titu.2.lib.
5.ordina.¶.l.14.tit.4.lib.5; recopila ibi.
17 Todo hombre que fuere cabécalero de al-
gun testamento muestrelo ante el alcalde
fasta vn mes, y el alcalde fagalo leer ante
si publicamente, y si el cabécalero esto no
cumpliere pierda lo que deue auer de la
manda.

18 Sed habito pro constanti, quod ipse exe-
cutor testamenti illud adimpler, & execu-
tioni mandat à testatorerelicta, quia fuit
compulsus officium adimplere per episco-
pum cum semel illud acceptauerit iuxta.l.
Pomponius.1.ad difficult. de negotijs gestis,
regula quod semel.de regu.iuris.li.6. Quod
intellige quando ipse iam officium accep-
tauerat, secūs, si non acceptauit; quia tunc
non potest compelli inuitus illud exerce-
re, si non acceptauit à principio: tener glossa.
capitu.ad fidem.32.quest.4.gloss.ver-
bo.coge.capit.nimium. eadem causa, &

questio.gloss.in summa. 23.questio.6. ca-
pitu.de ludis.45.distinct. & sic non po-
test compelli executor nominatus, si offi-
cium non acceptauit compelli illum accep-
tare, & exercere, quod probat tex. in.ca-
pitu.Ioannes.de testamentis.ibi. Si nondū
acceptasses officium non posses compelli
ad id inuitus, etiam si testamentum sit ad
pias causas. Bene tamen verum est, quod
siquis absque causa recusat acceptare offi-
cium executoris testamenti mortaliter pe-
ccat.gloss.in.capitu.sicut.11.quest.1: illam
sequitur Imola.capitu.pastoralis. in prin-
cipio.de officio delegati.vbi Feli. num. 6.
Supposito, vt prædicti, quod executor sp̄o-
te, vel inuitus acceptauit & exercet officium
executoris testamenti, quid facere tene-
tur, vñ voluntati defunctoris satisfaciat, &
minus sibi iniunctum adimpleat. Et tene-
quod, cum iste talis fuerit nominatus ad
perficiendam ultimam voluntatem & ad
satisfaciendum illi, qui eius fidem, bontate
solertia que probauit, videtur quod
dammodo creditor eius existere iuxta iuris
consulti sententiam in. l. si certum pertur-
tur, ad evitandum non solum æris pericu-
lum, verum & animæ detrimentum: nam
qui non exequitur, vt decet ultimam te-
statoris voluntatem iuxta normam à testa-
tore, vel à lege, vel à iudice imposta obno-
xius remaneat ad reddendam rationem, &
de suo luere quod malefecit, vel excessit
in executione, argumento. l. 2. de nego-
tijs gestis. l. 1. & l. 2. de tutoribus, & cu-
ratoribus datis al his, authentico, de san-
ctissimis episcopis.¶.œconomio. colum.
9. Clementina, quia contingit. de religio-
nis domibus. Primo inspicendum est, an si solus datus executor, vel simul cum
alijs, vel quilibet in solidum, vt secun-
dum hoc solus possit exequi, vel simul
omnes. Ex quod edicitur, an si tales exe-
cutores quando duo, vel plures sunt dati
& sint discordes, cuius debet sequi consilium,
vel mandatum. Et tene quod si
sunt plures majoris partis executorum
est sequendum mandatum, si vero & qua-
les quia sunt duo tantum, tali casu episco-
pus poterit præferre quem voluerit: tenet
Baldus. in.1. viduæ. C.de nuptijs. Quod
intellige data paritate personarum: alias
enim si sunt disparates, quia unus execu-
tor est clericus, alter laicus præfetur man-
datum clerici: tenet Andreas Siculus.

Nn in.c.

in. capitu. tua nos. colum. 10. de testamētis.
vel si vnujs executor est cōsanguineus, alter
extraneus, præfertur mandatum consan-
guinei: tenet Bald. l. Imperator, ff. de pa-
cis. colum. penultima. Ludouicus singula-
ri. 552. Vel si foemina simul cum marito,
vel cum alio relinquatur executrix testa-
menti, tunc præfertur consilium & man-
datum masculi: tenet Barba. vbi supra, ar-
gumento. l. fin. de fidei instrumentorum.
vbi instrumenta hereditaria debent depo-
ni apud virum, & non apud mulierem. Et
facit, quia duo testes masculi præferuntur
duabus foeminis: tenet Decius. l. foeminae
de regu. iur. num. 35. Tiraquellus de nobī
litate, capitul. 20. num. 33. & in expressis
terminis in materia executionis testamen-
ti. tradit Palacios Rubios in repetitione. cap.
per vestras. in procemialibus. §. 43. num. 8.
& Didacus del Castillo, num. 7. Gomez
Arias. num. 5. in l. 38. in ll. Tauri. & dedi-
cordia curatorum videnda est. l. 6. titu. 10.
par. 6. infine. ibi. [Pero si acaesciere que to
dos no pueden o no quieren lo que fiziere
los dos deve valer, maguer los otros no se
acierten.] Et clarius de hac discordia .exe-
cutorum testamenti agit. l. 2. titu. 4. lib. 5.
recopila.

Hinc fit, quod episcopus poterit compel-
lere ipsum executorem testamēti, ut ad im-
pleat voluntatem defuncti in eisdem vīs,
quos testator reliquit fideliter & plenarie,
etiam si testator expreſſe prohibuerit, ut
episcopus non se intromittat circa testa-
menti executionem. tex. in. capit. nos qui
dem. capitu. si hæredes. capitu. Ioannes i de
testamentis. l. nulli. C. de episcopis & cleri.
vbi probatur, quod compellere ut testamē-
ta adimplentur spectat ad episcopū. tex.
in authentico. de ecclesiasticis titulis. 6. si
quis autem pro redēptione. collatione.
9. concilium Tridentinum sessio. 22. capit.
8. Episcopi, inquit, tanquam sedis apollo-
licæ delegati in casibus à iure concessis om-
nium piarum dispositionum tam in vlti-
ma voluntate, quam inter viuos sint exe-
cutores.

Quo fit, ut etiam si executor testamenti sit exemptus à iurisdictione episcopali, nihilominus potest Episcopus illum compellere & petere rationem de executione testamenti tex. in Clementina, id est de testamētis. Quod usque adeo verum est, quod etiam capitulum sede vacante potest compell-

lere hos executores, ut testamētū adimplēant, secundum testatoris mandatū: tenet Calderinus. titu. de testamentis. cō. filio. 13. Docto. capitu. Ioānes. de testamentis. communis secundum Casinalem in Clementina. 1. colum. 3. de testamentis. Franciscus Panuinus tractatu de potestate capituli sedevacante. 3. par. quēst. 7. colum. 7. & esse communem tenet etiam Barba. dict. capit. Ioānes. pro quā sententia facit tex. in capitū. cum olim. de maioritate & obedientia. capit. 1. de institutioni. lib. 6. cap. 4. ne sede vacante. quibus probatur. q̄ capitulum sedevacante succedit in iurisdictionibus ipsiē episcopo: & facit concilium Tridentinum in sessione. 24. cap. 16. sed executio testamentorum est de iurisdictionibus. argu. l. imperium. l. iubere. caue. de iurisdictione omnium iudicium. et go capitulum poterit compellere executores. ut officium executionis adimplēant.

Ex quo deducitur, quod in tantum poterit executor testamenti exequi testamentum compelli, quod poterit ad id compelli, ut per se ipsum proprium & non per interpositam personam, officium illud exequatur: tenet Baldus per tex. ibi. in l. nulli. C. de episcopis & cleri. per tex. ibi. in verisculo pro sua conscientia, & ibi. per manus eorum. Sed principium iuris est, quod, quando aliquis tenetur aliquid exercere propria persona, non potest illud committere alteri exercendum, sed requiritur industria propria personae, cui mandatur aetius exercitio gloss. cap. quicunque verbo proprijs manibus de hereticis. lib. 5. sequitur Abb. & Feli. cap. fin. de officio legati. facit tex. in l. per diuersa. C. de officio diuersorum iudicium: ergo non potest executor illud officium alteri demandare exequendum. Neq; praedicta resolutioni obstat si obiciatur, quod videtur non posse episcopum huiusmodi executores si sunt laici compellere, cum suè non sint iurisdictionis: nam reipublicæ Christianæ gubernatio in duas potestates diuisa in temporalem & spiritualem, unam secularis, alteram ecclesiasticam, quas Christus Redemptor noster diuulsi & distinxit. ac. 22. Ecce duo gladij: capitulum deo sunt, 6. dist. & potestas spiritualis & ecclesiastica Pontifici maximo, temporalis & secularis principi seculari fuit designata. cap. eruenterit. 11. q. 1. l. 1. tit. 3. lib. 1. noue recopilatio, ergo si una iurisdictione ab alia separata

Digitized by srujanika@gmail.com

in. capitu. tua nos. colum. 10. de testamētis. Veli si unus executor est cōsanguineus, alter extraneus, praeferitur mandatum consanguineum tenet Bald. l. Imperator. ff. de partis. colum. pentultima. Ludouicu singulat. 552. Vel si foemina simul cum marito, vel cum alio relinquitur executrix testamenti, tunc praeferitur consilium & mandatum masculi: tenet Barba. vbi supra, argumento. l. fin. de fidei instrumentorum. vbi instrumenta hereditaria debent depo-
ni apud virum, & non apud mulierem. Et facit, quia duo testes masculi praeferuntur duabus foeminis: tenet Decius. l. foeminae de regu. iur. num. 35. Tiraquillus de nobilitate. capitul. 20. num. 33. & in expressis terminis in materia executionis testamen-
ti tradit Palacios Rubis in repetitione. cap. per vestras. in. procemialibus. §. 43. num. 8. & Didacus del Castillo. num. 7. Gomez Arias. num. 5. in. l. 38. in. ll. Tauri. & dedi-
scordia curitorum videnda est. l. 6. titu. 10. par. 6. infine. ibi. [Pero si acaesciere que to-
dos no pueden o no quieren lo que fizieren
los dos deue valer, maguer los otros no se
acierten.] Et clarius de hac discordia. ex-
ecutorum testamenti agit. l. 2. titu. 4. lib. 5.
recopila.

Hinc fit, quod episcopus poterit compel-
lere ipsum executorum testamenti, ut adim-
pleat voluntatem defuncti in eosdem usus,
quos testator reliquit fideliter & plenarie,
etiam si testator expresse prohibuerit, ut
episcopus non se intromittat circa testa-
menti executionem. tex. in. capit. nos qui
dem. capitu. si hæredes. capitu. Joannes. de
testamentis. l. nulli. C. de episcopis & cleri,
vbi probatur, quod compellere ut testame-
ta adimplantur spectat ad episcopū tex.
in authenticō. de ecclesiasticis titulis. §. si
quis autem pro redēptione. collatione.
9. concilium Tridentinum sessio. 22. capit.
8. Episcopi, inquit, tanquam sedis aposto-
licæ delegati in casibus à iure concessis om-
nium piarum dispositionum tam in vlti-
ma voluntate, quam inter viuos sint exe-
cutores.

Quo fit, ut etiā si executor testamenti
sit exemptus à iurisdictione episcopali, ni-
hilominus potest Episcopus illum compel-
lere & petere rationem de executione te-
stamenti tex. in Clementina. 1. de testamē-
tis. Quod usque adeo verum est, quod etiā
capitulum sede vacante potest compel-

lere hos executores, ut testamētum adim-
pleant, secundum testatoris mandatum:
tenet Calderinus. titu. de testamentis. cō-
silio. 13. Docto. capitu. Ioannes. de testamē-
tis. communis secundum Cadinalem in
Clementina. 1. colum. 1. 3. de testamentis.
Franciscus Panuinus tractatu de potestate
capituli sedevacante. 3. par. quest. 7. colum.
7. & esse communem tenet etiam Barba.
dict. capit. Ioannes. pro qua sententia facit
tex. in capitu. cum olim. de majoritate &
obedientia. capit. 1. de institutioni. lib. 6.
cap. 1. ne sede vacante. quibus probatur, φ
capitulum sedevacante succedit in iurisdi-
ctionabilibus ipsi episcopo: & facit concilium
Tridentinum in sessione. 24. cap. 16.
sed executio testamentorum est de iurisdi-
ctionabilibus. argu. l. imperium. l. iubere. ca-
uere. de iurisdictione omnium iudicium. et
go capitulum poterit compellere executo-
res, ut officium executionis adimpleant.

Ex quo deducitur, quod in tantum pote-
rit executor testamenti exequi testamen-
tum compelli, quod poterit ad id compelli,
ut per se ipsum proprium & non per in-
terpositam personam, officium illud ex-
equatur: tenet Baldus per tex. ibi. in. l. nulli.
C. de episcopis & cleri. per tex. ibi. in ver-
siculo ipsius conscientia. & ibi. per manus
eorum. Sed principium int̄is est, quod, quā
do aliquis tenetur aliquid exercere propria
persona, non potest illud committere alteri
exercendum, sed requiritur industria pro
priæ persona, cui mandatur actus exerce-
ri. gloss. cap. quicunque verbo proprijs ma-
nibus. de hereticis. lib. 6. sequitur Abb. &
Feli. cap. fin. de officio legati. facit tex. in. l.
per diversa. C. de officio diuersorum iudi-
cium: ergo non potest executor illud officium
alteri demandare exequendum. Neq; præ-
dictæ resolutioni obstat si obiciatur, quod
videtur non posse episcopum huiusmodi
executores si sunt laici compellere, cum sue
non sint iurisdictionis: nā reipublica Chri-
stianæ gubernatio in duas potestates diui-
sa in temporalem & spiritualem, vnam se-
cularem, alteram ecclesiasticam, quas Christus
Redemptor noster diuinit̄ & distinxit
Luc. 22. Ecce duo gladij: capitul. deo sunt.
96. dist. & potestas spiritualis & ecclesi-
stica Pontifici maximo, temporalis & se-
cularis principi seculari fuit designata. ca.
peruenit. 11. q. 1. l. 1. tit. 3. lib. 1. noue recopila-
tio. ergo si vna iurisdictionis alia separata
est,

est, sequit̄ pontificē & eius ministros, qui
de personis ecclesiasticis cognoscunt de se-
cularibus minime posse, nec in aliquid eos
eo exercere, vel cōpellere arg. tex. in. cap. no-
uit. de iudicij. cap. si duobus. §. 1. de appella-
tione. cap. liceit ex suscep̄to. de foro compe-
tentia, quæ iura declarat Palacios Rub. de re-
tentio regni Nauarr. §. 4. Antonius de
Rosellis de potestate Papæ & imperato-
ris: ergo sequitur nō posse episcopū laicos
compellere, ut testamentorum executores
munus suum exequātur: sed per iudicē se-
cularem compellendos esse. Sed adhuc re-
tendum est per ecclesiasticum iudicem,
compelli posse, & ad reddendam etiam ra-
tionem sua executionis. Pro qua senten-
tia considerandum est & præmittendum,
quod Pontifici maximo utraque potestas
a Christo fuit demadata, & designata, spiri-
tualis & temporalis: spirituali sibi & suis
iudicibus ecclesiasticis reseruauit, tempo-
rali vero & exercitium principib⁹ secula-
ribus continebat: ita quod utraque habet
potestatem & iurisdictionem spiritualem
in actu & potentia, temporalem in habi-
tu, quam ex iusta causa potest reducere ad
actum, & exercitium: tenet Decius. Al-
ciatus Anto. in ca. nouit. de iudicij. Roffen.

24. aduersus Lutherum artic. 25. cōmunis sen-
tentia secundum Abb. capitu. si duobus. §.
fin. de appellationibus. Turrecremata de
potestate ecclesiæ. lib. 2. cap. 116. Florenti.
3. par. titu. 20. cap. 14. §. 17. Rolandus à Va-
lleconsilio. 19. Osius lib. 7. de iudicibus ec-
clesiasticis. in principio. Secundum quam
theoricam potest intelligi opinio eorum,
qui tenent non esse penes pontificem in
actu, at vero in habitu & temporalem iu-
risdictionem habet, quam eius ministerio
Christus demandauit principib⁹ seculari-
bus, & potest eam resumerē pōtis in ali-
quibus casibus, ut dicernas: sic Couarr. regu-
la. peccatum. 2. par. 5. 9. nouit. 7. Nauarr. ca-
pitul. nouit. 3. notabili. num. 30. de iudicij.
Greg. Lopez. l. 2. tit. 1. part. 2. Menchaca.
lib. 1. controversiarum illustrium. capit. 2.
num. 2. Victoria de potestate ecclesiæ pro
politione. 4. num. 8. Soto lib. 4. de justitia.
quest. 4. artic. 1. Almain de potestate ecclæ
siæ lib. 1. capitu. 16. Hoc supposio dicen-
dum est, quod cum Pontifex maximus in
his, quæ concernunt peccatum & animam
possit temporalem & secularem iurisdi-
ctionem, quam habet in habitu, ad actum

est, sequitur.

Hinc deducitur, quod si testator in

suo testamento teneatur aliqua bona di-
stribuere inter pauperes, vel pias cau-
tas potest erogare illa bona pro doti-
bus puellarum, si sint pauperes.

In tantum, quod licet aliquam dotem habeat, tam si secundum eorum coditionem, & qualitate exigent maiorem dotem, quam pater eis poterat prestare, quia ratione non inuenirent virum suæ dignitati & qualitatii sufficientem poterunt executores vsque ad congruum dotem: nam censemper pia causa, vt matrimonia condigna contrahant, cum non dicatur posse nubere, quæ non nubet secundum eius conditionem, iuxta doctrinam glo. in l. ne pos Proculo. de verborum significacione. l. plenum. §. equitati. de fusu & habitatione. Par ratione si nobilis habet filias, vel secundum eius dignitatem indiger, ita quod esset illi dederetur & opprobrium mendicare, potest executor illi distribuere & adimplere cum testatoris voluntate. executor qui tenebatur bona inter pauperes, vel vlos pios distribuere: tenet Palacios Rubios in repetitio. capitu. per vestras. 9. 12. num. 6. & 7. Ea ratione, quia causa dotis quando ea indiger puer est nimispia, vt tenet Doctor. l. 1. soluto matrimonio. Pinellus de bonis maternis. l. 1. 3. part. num. 6. 9. Baeça de dotibus. capitu. 11. num. 53. Ex quo subde-ductitur, quod si executor sit deputatus ad distribuendum bona testatoris inter pau- 30 peres poterit ipse si in summa egestate sic constitutus sibi ipsi applicare tale legatum: tenet Si Thomas. 2. 2. quest. 32. art. 7. Quod verum, nisi ille cui tenetur illud legatum præstare, sit a testatore designatus, & sit aequa pauper, quia tunc illa restitutio est facienda: nam duobus concurrentibus preualet quod est potius: argumento. l. quæritur. de statu hominum. & tenet Scotus in 4. sententiarum. distinctio. 15. & ibi Gabriel. quæstio. 2. & ibi. Paludanus quæ stio. 8. colum. Palacios Rubios in rubrica. §. 65. num. 31. Nam cum testator filios non habeat, & executorum in testamento non minet, videtur illum hæredem facere, ea conditione, vt in piis causas bona sua distribuat. vt testatur Couarru. dicens com munem in. capitulo. cum tibi. numero. 10. de testamentis. fol. 66. Et sic tanquam fide lis dispensator in eos vlos quos animæ defuncti videbit utiores tenetur dispensare, & distribuere. tenet Aluarado de coniecuta mente testatoris. lib. 2. capitu. 1. §. 2. numero. 35.

Sed quid dicemus, si testator nihil dis- posuit circa illa, quæ executor nominatus

facere tenebatur, sed dixit, Nomino Petrum executorem, vt de bonis meis disponat pro anima, sicuti sibi melius vilum fuerit, ita quod nullus modus distributionis nec mensura præ fixa est: Tali casu te- netur facere executor quod secundum ju- ris dispositionem potest, cum nulla res humana sit, quæ non sit legibus diffinita, vel canonibus. capitu. super specula. de magistris. l. 1. & per totum. ff. & C. de legi bus. Et sic præpicere tenetur quid in tali casu fieri consuetum est, cum maximam in omnibus rebus habeat vim consuetudo. capitu. fin. de consuetudine. l. 1. & 2. quæ sit longa consuetudo. l. in ueterata. ff. de legi bus. l. more majorum. de iur. omnium iudicium. Deinde si nihil, quod vñstatum sit, inuenierit consideret qualitatem personæ defuncti, loci, temporis, facultatis, ita quod neque in erogando extendat, ne que in retinendo sit parcus, sed quod sibi decens & congruum videbitur expendat, argumento. l. sed si legibus. C. si contra ius vel utilitatem publicam. capitu. 1. 41. d. capitu. 1. de statu regula. Vnde cum taliter se debeat gerere executor videntur est, an possit ad implendam defuncti voluntatem vendere aliqua bona, etiam in uitiis hæredibus. Et tene quod si in testamen- to data est executoribus facultas, vt quo- tidie fit, tuc poterunt vendere propria au- thoritate id quod magis expediat adsoluenda quæ a testatore sunt mandata, argu- mento tex. in l. sicut. §. venditio. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur.

Si vero nulli sint hæredes, sed executores testamenti sint dati ad distribuen- dum, erit in arbitrio illorum, vel vende- re bona testatoris, & dare in solutum, vel ipsa bona dare illis, quibus erat distri- buenda pecunia: nam testator qui illum in executorum constituit videtur omnem potestatem illi dedisse, sine qua suum officium commode exercere non potest argumento tex. in l. 2. de iurisdictione omnium iudicium. l. ad rem nobilem. capitu. 1. de officio delegati: & in pri- prijs terminis de executori tener Specula- tor, de instrumentorū editione. §. nūc aliqua versi. sed an executor ultima voluntatis, & Salicetus. l. si quis ad declinandam. C. de episcopis & clericis: Et intantum va- let: hæc venditio facta ab executoribus, quod per illam transfertur dominium in

in ipsum emptorem, etiam in uito hærede argumento. l. 2. C. quod decreto opus nō est, ea ratione quia hæres non potest effi- cere quin executor adimpleat desiderium testatoris. si. co. §. 1. de iure dotium. l. cum pater. §. merito. de legatis. 2. Vnde execu- tor in re vendita tenebatur omnia instru- menta testatoris circa rem venditam dare emptori, quod si res cuique tenebuntur hæredes de cuiusione, vt resoluit Iacobus à Canibus de executori ultimarum volun- tam. 2. tractatus particula: in. §. consultis, versi. Requisitum est numer. 17. cum sequenti bus. Sed videndum est quot personæ sint prohibite esse executores testamenti. Et quidem Baldus enumerat personas, qui- bus hoc officium prohibetur in. l. id quod pauperibus. C. de episcopis & clericis. Ve rum quia Doct. varias in hoc opiniones tradunt, dicendum existimo, quod primo, & Simonachus sit prohibitus, vt si cō- missarius ad faciendum testamentum Cle- mentina. exiuit. §. verum de verborum significatione. capitu. religiosus. de testame- tis. lib. 6. tradit. Couarr. capitu. tu a de testa- mentis, veruntamen si volum esset com- 34 missa execu- tio. testamenti: tunc omnia, quæ consistunt in facto possunt per mona chum expediti, tenet Barto. tractatu. Mi- noricarum. lib. 3. capitu. 4. & relati. pèr Couarr. vbi supra. Menchaca, vbi tradit in articulo duas communes contrarias, de successionum creatione. §. 21. nume. 178. Et ita tenerendum, licet contrariam sen- tentiam teneat Cardi. & Ancharranus dicta Clementina. exiuit. §. verum. Do- minicus & Francus dict. capitu. religio- sus. Nec obstat si aliquis obiciat, quod mo- nachus non habet velle nec nolle: nam il- lud est verum in dispositione rerum suarū secus in electione sibi cōmissa, vel in execu- tionē testamenti, vel in alijs, quæ consi- stunt in facto alieno, quia hæc recte po- test exercere de licentia superioris. Nec item obstat & aliud inconueniens, quod obici potest, scilicet, quod monachus pati- tur capitii diminutionem gloss. in authen- tico de monachis. §. 1. communis secundū Iasonem in authenticā, siq[ue] mulier. C. de factos sanctis ecclesijs. numero. 17. quia non vere est capite diminutus, sed per quandam similitudinem, vt tene gloss. in authenticā, ingressi. C. de factos sanctis ecclesijs. Et licet verum esset, quod me-

nachus pateretur capitii diminutionem.

¶

nihilominus etiam deportatus dicitur cap- pite minutus, & tamen non perdit ius exequendi, vel eligendi, vt in. l. munda- teo tibi. §. his qui bona. ff. in abdaci- Barto. in. l. vñtrum. de rebus dubijs. Pa- ri ratione licet seruus quo adiutor civile pro mortuo reputetur. l. quod attinet id re- gal. iur. & sic exequendi authontas non cadat super seruum. l. hæc uenit, de verbo- rum significacione & sic videbar ut non posse fieri executor testamenti, ut tenuit Baldus. in. l. quod pauperibus, nihil homi- nis contrarium tenendum est, itmo quod seruus possit designari executor testamen- taria ratione, quia executor dicitur esse minister. l. si quis Titio. delega. & sed seruus non prohibetur esse liberum hominis minister, itmo quotidianus admittitur; & haec ratione seruus appellatur. l. r. si. de ex- ecutori. l. seruum. de procuratoribus. Ma- xime quia ea, quæ sunt iudei. misterij, & facti per seruum adimpleri possunt. l. legarum. de capitis diminutione. & in principio, Instituta, de capitis dimi- nutione. & in principio, Instituta, de stipula- tionē seruorum. Facit etiam, quia spiritu a lia & pietatis opera etiam cadunt in ser- uum, vt personum titulum de seruis non ordinant. ergo sequitur, quod seruus potest dari executori testamenti. Sic & mulier, li- cets secundum aliorum opinionem non possit esse testamenti executrix, quia vi- detur hoc esse vitile officium, a quo sicuti a procurationis officio remouetur. l. fe- minæ de procuratoribus. l. r. §. sexum. de postulando. l. 1. de tutelis. capitu. fin. de testamentis. lib. 6. Speculator. titu. de in- strumentorum editione. §. nūc vero aliqua veris. quid de muliere. contraria tamen sen- tentia verior est, in. l. quod mulier possit esse executrix testamenti: nam mulier fungitur tutelæ officio, Authenticam ma- tri & aqua. capitu. quando mulier tutelæ officio fungi possit. cui adde. Xuaraza. l. 2. titu. de los gouiernos. lib. 2. fofi. quæst. 5. Couarruias. libro. 2. resolutionum. capitulo. 1. numero. 3. Ex qua resolutio- ne deducitur vñtrum si maritus execu- tio. nem. testamenti reliquit vxori, & ipsa transeat ad secundas nuptias, ex hoc amit- tat hanc potestatem: & tene amittere per tex. in argumentum in. l. ex facto. de vul- ga. vbi facultas data vxori a marito substi- tuen-

N n 3

tuendi filio furioso, & sic testandi pro eo perditur per transitum ad secundas nuptias & ita tenet ibi Doct. & tenet Palacios Ru bios, qui allegat tenentes contiam partem in rubrica, s. 67. num. 14. & Antonius Gomez. l. 14. Tauri. Maxime quia mulier per transitum ad secundas nuptias perdit tutelam filii. Authentica. matri & auia. C. quando mulier. vbi Doct. Auiles. in cap. praetor. in procario. versi. i. nu. 43. & 44. Castillo. l. 23. Tauri. & tamen executor testamenti & tutor aequiparantur. glo. in l. ante penult. ff. de tutelis. quam ibi Doct. communiter sequuntur ergo mulier relieta ad exequendum testamentum per maius. si in iustitia potestatem exequendi illud si secundo nubat. Minor tamen quatuor decim annorum nec impubes non possunt executores testamenti constitui: quia cum hoc officium requirat animi iudicium, & maturiorum consilium difficile poterit consilium pristare alii qui sibi non habet. l. fin. 37. C. de legitima tutela. nisi alius consuetudo suadeat, quia eos admittat, quemadmodum & procuratorem imputem admittit iuxta. cap. quid agendum. de procuratoribus lib. 6. Finaliter excommunicatus licet videatur quod non possit esse executor testamenti, quia non potest esse in iudicio ad agendum. cap. decernimus. desententia ex communicationis lib. 6. cap. intellectimus. de iudic. j. cap. excommunicationis. s. credentes de heret. l. 4. tit. 10. lib. 2. fori. l. 1. tit. 5. li. 8. recopilatio. Dueñas regula. 268. Afinius in prax. s. 23. cap. 6. Rebus. in concordatis. tit. de excommunicatione. nō vitadi. in principio. Couar. cap. alma mater. i. par. s. 1. nu. 5. Nauarro. in Manuali. cap. 27. nu. 32. ni. 38. hilominus tamē contrariu tenendū est: nā excommunicatione nō prohibent tractare extra judicialia, tenet Innocentius. cap. si vero. de sententia excommunicationis. Maxime quia officium executionis testamenti non est ad commodum suum, sed potius aliorum, hoc est testatoris, vel legatariorū: ergo illud exequi non prohibet, maxime existente ratione publici officij, argu. c. cū voluntate de sententia excommunicationis.

Sed ad ultimam huius glossę partem accedendo videre opotet quia poena puniatur iste executor, qui non exequitur testatoris voluntate intra tempus à iure prescriptum. Pro cuius articuli explicatione primitendum est, quod ut poena in hoc casu

locū habeat & possit executioni mandari illa distinctio constituenda est: Aut est ad esse etum, ut Episcopus possit se intromittere in executione, aut est ad effectum, ut executor priuatur emolumentis, & commoditatibus & executionis officio praeuenientibus. Primo casu dicendum est, quod ad hoc, ut propter negligētiā executoris & eius ignorantiam Episcopus in executione se intromittat, sufficit vna monitio: tenet Cardi. & cōmuniſ in dict. cap. nos quidem de testamento tener gloss. in Authentica. hoc amplius. C. de fideicommissis. gloss. capi. si episcopus. 18. d. quas notat Feli. cap. ex literis. de consili. Romanus in singulari. 424 Barba. capitu. cum causam. col. 2. de officio delega. gloss. l. qui Romæ. s. duo fratres. verbo, testator, de verbis obligatiōnibus. gloss. l. Tertia. s. vñras. de lega. 2. quæ gloss. tenet quod in extra judicialibus sufficit vna monitio, ut quis constituantur in mōra. Secundo vero casu, videlicet quando agitur ad effectum priuāndi executorē ad amittendum lucrum, quod sibi competit ex administratione & executione, ratiōne casu requiriuntur duas monitiones, l. licet. C. de episcopis & clericis. Authentico. de ecclesiasticis tit. s. si quis aedificationē collatione. 9. Vt enim elapso anno facta monitione, vt predictum est p̄ea in executō rem testamenti imponatur considerandū est, quod iste annus datus ipsi executori debet esse continuus, nec debet esse interpolatus: sic Cardi & Doct. cōmunit. d. cap. nos quidem. per gloss. in rubrica de diversis & temporalibus prescrips. vbi indubio tempus statutum à canone, vel. l. censetur esse continuum. Et quod dicatur tempus continuum, vel interpolatum, declarat gl. in clementina. 1. verbo continuum. de in integrum restitutione. Quæ sententia vñsq; adeo procedit, & est vera, siue talis executor sit ad pias causas siue ad alias temporales & mere seculares, solum habet annum ad executionem, gloss. capitu. nos quidem de testamentis. gloss. in capitu. si hæredes gloss. 2. eodem titul. reprobata gloss. 1. in capitu. tua nos. eodem titul. dum voluit, quod quando executor testamenti est datus ad pias causas, licet nō exequatur intra annum quod elapso anno non perdit executionem: nā glo. illa cōmunit. reprobat secundum Couarr. ibi. Sed pro opinione ilius gl. facit tex. in. Authen. de ecclesiasticis titulis.

tūlīs. 9. si quis aedificationē collatione, quo probatur, quod ad conficiendum oratorium, vel ecclesiam habet executor testamenti de iure quinque annos, quia est causa sapia, cuius exclusio videretur ex illo. tex. quoniam finiatur elapso anno. Pro quo etiam facit, nam impossibilium nulla est obligatio, regula, impossibilium. deregulat iuria, regula, nemio potest: eodem titul. lib. 6. sed impossibile est, quod oratorium, vel ecclesia intra annum finiatur, & plurima alia, quæ a testatore præcipiantur, quæ maius tempus desiderant, ergo non priuabitur executor executionis officio, licet intra annum illa non perficiat, cum id quod per illum non stat non debet eius culpæ seu negligētiā imputari: Sed tenendo supra dicta resolutionem dicendum est, quod predicta procedunt in his, quæ requirunt celebritatem ad exonerandam defuncti conscientiam, quia hæc debent intra annum perfici, quod fecis in his, quæ requirunt temporis spatium: hæc enim non executor testamentario, cuius officium intra annum finitur demandantur, sed alijs commissariis committuntur: & sic in his quæ in aedificatione, seu constructione, consistunt, que temporis interuum requirent, satis est ut intra annum opus construi, seu aedificari incipiatur: nam ille dicitur in eisdem cōstruere qui designatum habet sām locum vbi construatur, vt resoluit Rochus de Carte de iure patro. verbo construxit. in princ. Prædicta etiam intelliguntur, præter quā si testator in suo testamento prorogavit executoribus testamentariis tempus, dicens; quod si ea, quæ suæ fidei executio mandat fieri, illo anno non possint perfici, quod concedit illis alium integrum annum, tunc vñsq; secundus finiatur annus non poterit episcopus se intromittere ad executionem testamenti: tenet Bald. l. 1. col. fin. de lega. 1. idem consilio tercentesimo primo volumine. 2. Gualdensis de arte testandi. titu. 7. cautela. 6. num. 2. Botteus tracta. de synodo. 3. par. artic. 1. num. 133. Secundo supra dicta sententia declaratur, præterquam si ipse testator in suo testamento adhibuit clausulam, quod si primus executor, quem nominat fuerit negligens, quod nominat alium, qui testamentum exequatur, tunc etiam lapsus primo anno non potest episcopus se intromittere, sed ille executor secundo nomina

tus per testatorē: tenet Bald. si fundum. 9. Stichum. delega. 1. Ex quibus omnibus subdeducitur, quod si episcopus elapso anno dato executoribus ad exequendam testatoris voluntatem, facit negligens in administranda iustitiae remouendo illos ab executione & emolumentis priuando, poterit Metropolitus taliter executionem facere: tenet Archidiaconus in summa. 9. quæst. 3. Antonius de Buttio. cap. pastoralis. de officio ordinarij, qui tenet quod negligente episcopo habet iurisdictionē Metropolitans in suffraganeos, & subiectos episcopo. Fundatur etiam hæc sententia ex tex. in capi. cum simus. 9. quæst. 3. C. nullus. de iure patronatus. vbi episcopo non exercit officium iuris, potest in huius dicēti Archiepiscopus exercere: & nō solū Archiepiscopus id facere potest, verum & quilibet de populo reclamare potest, si videat voluntatem de functione exequi, & executor ab administratione testimoniarum tenet loā. Andreas. in capi. si hæredes de testamentis facit. l. 7. titu. 10. par. 6. ibi. [Y demas de zimios, que cada vno del pueblo puede esto fazer saber al Obispo por que es obra de piedad.] 43. Nec prædicta resolutioni obstat tex. in licencia diuilia. C. de testamētis. vbi potestas, vt testator exequatur compedit. seculari iudici. ergo Episcopus non est executor huius cause. Nā dicendum est, quod ille tex. procedit in solennitate insinuationis testamenti, hoc est, de solennitate, qua liter testamentum debet aperiri, de qua per totum titulum; C. & ff. quemadmodum testamenta apertantur: & sic talis insinuatio debet semper coram seculari iudice fieri, non vero coram episcopo, vel alio iudice ecclesiastico: tenet Anieharranus, & Barba. capitu. si hæredes de testamentis. Pro qua sententia est tex. in l. 4. titu. 2. lib. 5. ordinamen. & l. 14. titu. 4. lib. 5. nouæ recopilationis. ibi. [Todo hombre que fuere cabecalero de algún testamento mestrelo ante el alcalde fasta vñmes, y el alcalde fagalo leer ante si publicamente, &c.] Per quæ iura reprobatur opinio Feli: contrarium tenentis in capitu. fin. numero. 3. de fide instrumento. Post modum tamen, quod testamentum coram seculari iudice apertum est, vt exequatur & cura executionis pertinet ad episcopū extex. in. d. c. nos quidē. c. si hæredes. cōcil. Triden.

Triden. sessio. 2. c. 8. ibi. Episcopi tamquam sedis apostolicæ delegati in casibus à iure expensis omalium piarum dispositionum tam ultimorum voluntatum, quam inter viuos sint executores. Ex quo merito reprehenditur opinio Barba. col. 1. in. cap. si hæredes de testamento dū voluit, quod executione testamenti sic pertinet ad judicem se calare, sicuti & ad episcopum, & sic quod est mixti fori, & quod est locus præuentio- ni: sed falsa est eius sententia cum solum ad episcopum hæc comperat cura & solicitude: tenet Speculator. titu. de instrumento: ru m editione. §. hunc aliquam. numero. 80. & constat ex concilio Tridentino supra relato.

Et inter alias poenæ contra executores testamenti constitutas, quia voluntatem defuncti intra tempus constitutum non adimpleret vel exequiuntur ea est, quod priuantur executione testamenti & alijs emolumens: nam iustum est, ille qui recusat onus, subire, non debet recipere commodium, argumento tex. in regula, qui sentit de regu iur. lib. 6. Quod sit, vt si aliquid est relictum executori, tamē in ipso testamento amittat tale legatum relictum ex eo, quod recusat officium executionis & voluntatis testatoris exercere & exequi, si tue tale legatum relictum sit executionis contemplatione, siue simpliciter. I. si quis sepulchrum de religiosis & sumptibus funerum. I. Nescinnius. de excusationibus tutorum. Nam ab illo cui testator fidem suam committit, & illam respuit adimplere, quasi offensus & contumelias videtur esse testator, cur ergo non videbitur indignus, vt qui defituit supremas defunctivolentes & processus exequi consequatur aliquid ex voluntate, docet Papinianus in. l. si patroni filius. §. qui fideiconi missaria ad Ticebellia. l. 3. de iure patronatus, ergo sententia intellegitur vera, nisi evidenter appearat testator esset relictus legatum in quocunque casum & eventum: quia tunc, licet recusat executionem testamenti consequetur legatum: quod probatur argu. tex. in. l. §. qualis. vbi pupillus educari debeat, ibi, Ceterū si esset relictus etiam si educationem recusat scire, non denegabitur illi actio: & prædictam sententiam tenet Peralta alios allegans & reprobans eos, qui contrariam tenuerunt in. l. r. de lega. 2. nu. 57. Cui sententia non aduersatur tex. in. l. tutor peti-

tus de excusatio, tutorum. & quæ tradi-
46 Sarmiento lib. 8. selectam ad. l. de lega.
2. num. 1. vbi filius qui recusat onus à pa-
tre int̄n. & p. non priuat ut enolumento
sibi relict. Nam illa procedit in tutela fi-
lio data à patre exercenda: nam esti recu-
set illud onus non priuat ut enolumento
legato. Constituit rationem in dict. l. tutor
petiens qd nō habebit locū in persona fi-
lii, quem pater impuberi facili cohæredem
& tutorem dedit, cum iudicium patris vt fi-
lius, non vt tutor promeruit: quod autem
secus dicendum in executione supremæ
voluntatis quo ad exonerationem ani-
mae ipsius defuncti: nam quo ad hæc etiā
filius priuat omni enolumento si pa-
tris non adimpleat voluntatem, eiusque
supremum iudicium non exequatur, quod
probare videatur tex. difficultas in. capit. li-
cer de voto. Verba sunt tex. Nē si onus tibi
à patre inunctum & à te sponte suscep-
tum, aequalibet detrēstaueris paternate
reddas successione indignum, & hæreditatis
enolumento priueris, cuius recusaueris
onera supporet, habet enim illi tex. non
leuem repugnantiam ex tex. in authenti-
ca, hoc amplius. C. de fideiconi missis. vbi
filius qui negligens est in exequenda supre-
ma patris voluntate, non est priuandus le-
gitima: quod estiam probat. tex. in. l. fin.
tit. 10. part. 6. ibi. [No queriendo los
testamentarios cumplir las mandas, que
vuielle alguno dexado en su testamento
pieren a quella parte que deuen haver en
el testamento, fueras ende, si alguno de-
llos fuesse hijo del testador, ca este tal no
deue perder la su legitima parte que los
fijos deuen haver en los bienes del padre.]
Quorum iurium si aliquā potuit esse ratio
fuit, quia legitima naturali iure filiis debe-
tur capit. Raynuntius de testamento, au-
thentico, de hæredibus & Falcidio. §. pri-
mum itaque, collatione. 1. l. scripto. ff.
vnde liber. l. cum ratio, de bonis damnatorum. l. si arrogator. ff. de adoptio, ibi.
Quia hoc non iudicio eius sed principali
prudentia ad eum peruenit, l. ita fidei.
§. fin. de iure fisi. i. ibi. Quia de suo largitur.
Ex quo dicebat Barto. ibi quod filius insi-
tutus solum in parte sibi debita nihil à pa-
tre dicitur percipere cum de suo largia-
tur. Pulchra sunt verba consulti. l. le-
gatum. §. fin. ff. de falsis. vbi legit-
iam filij quasi debitum patrimonium po-
tius

tius quam lucrum dicendum esse. Vnde ausus fuit dicere Bald. in consiliis suis con-
silio incipienti, quidam patē, quod usque adeo filius priuari non potest legitima na-
turali iure debita ob non adimpletam pa-
tris voluntatem, quod etiam si iuramento
præstiterit, promissionemq; illam postea
violauerit efficax nō est causa, vt legitima
priuatur, cum sibi naturali iure debatur
absq; aliquo onere, seu grauamine, quod
significat nobis tex. in. c. Raynuntius. de
testam. ibi. Quia vero pater adiecit ip-
sum in legitima non potuit prægrauare,
idque etiam Iustinianus scriptum reliquit
in. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio
de testamento. ibi. Vniuersa legitima, quæ
filio designatur, conditio, vel dilatio, vel
mora, vel quocunque onus introducens
tollatur, & non solum onus, verum quid-
quid aliud emergens ex dispositiōne testa-
toris est à legitima reiciendum. l. scimus.
C. de inofficio testamento. l. filius à pa-
tre, de liberis & posthumis. l. suis quoque:
l. iam dubitari, de hæredibus, instituendis.
l. si pater. C. de insitio. & substitutio. ibi.
Si pater illum, quem in potestate habebat
sub conditione quæ ipsius potestate non
erat hæredem scriptis, iure testatus non vi-
detur. Idem probat. l. 1. tit. 4. p. 6. &c. l. 57.
tit. 10. p. 6. ibi. [Libremeney sin nō gun-
agratiam, o condicione deuen auer el hi-
jo su legitima]. Et. d. l. 17. inquit. [Libre,
quita y sin condicione alguna ni agrau-
amiento deuen auer los hijos su legitima.]
Quæ omnia plane demonstrant filium le-
gitima nullo casu priuari posse, etiam si in
exequenda ultima patrii voluntate fuerit
negligens. Cui sententia nō obstat & alijs
pontificis casus similis prædict. tex. in. c. si
hæredes de testam. etis. vbi Gregorius III.
Pontifex Maximus, cum videret socordia,
& negligentiam filij in adimplenda volu-
tate patris in hæc verba iussit. Si hæredes
testatoris iussa non adimpluerint ab epis-
copo illius loci omnis res, quæ eis relicta
est, interdicatur, vt vota defuncti acim-
pleantur, cuius rei & difficultatis periculū
sentiens Bernardus ibi respondet, quod ille
tex. intelligatur, quod interdicantur fi-
lii non legitima sed alijs rebus, & enolumentis
relictis à patre. Sed cum hæc sit di-
uinatoria responsio aliter & ipse Bernar-
dus non quiescens respondet, quod ille tex.
sit referendus ad decisionem text. in. Aue-

lat. Si igitur, vt supra resolutius, nulla cōditio, onus, vel grauamen filio in sua legiti-
tina imponit oīest, vt supra relata inter te-
stantur; nescio quo ductus consilio contra-
rium tenet auctoritate probare. Menchaca ex. di-
licium in prioribus, de successionum crea-
tione. §. 10. num. 224. sequitur dicendum;
quod non potuit filius sua legitima priuatis
in exco, quod patris testamentum non ad
implevit. Quod maiori cum ratione, in
primogenitura de qua loquitur textus, in di-
cilect vniuersis, de voto, dicendum est, cu
omni iure, in maxime naturali, & diuine fi-
lii, sit debita, vt constat ex. 1. in adoptiūsi.
C. de adoptio, ibi naturali iure percipere
eadem verba possint. Iustinianus. l. fin. C.
quorum bonorum. ib. Et lex ipsa natura
succesfiores eos facit, idem Iustinianus in
authentica de heredibus & Falcidia. §. 1. ea
quam hoc secundum naturam eis debe-
tur. Nec huius rei & veritatis aliena est sen-
tentia diui Pauli ad Corinthios. 2. c. 13. tra-
sumptiu. c. prædicat. 16. q. 1. Parentes, in-
quit, debent thesaurizare filios. Et expre-
sū, scilicet, quod primogenitura iure diuino
ortum habeat probatur. Geneeos. 23.
c. ibi. Vende mihi primogenitū tuū, & vi-
terius. c. 17. enarratur historia & factum in
ter Jacob, & filios eius, qui tempore mortis
crebendis bene dicere filium primogenitū;
59 bene dixit. Esau, quod habetur in. c. quam
periculosum. 7. q. 1. v. bigloss. enumerat pre-
rogatiūs & honores, quē debentur primis
genitis Tiraquel, de primogenitura & cloā
nes Licerier eodem tractatu, in principio,
Molina de primogenitū Hispanorum, in
principio. Ex quo textus, in. d. c. quam per-
iculosum, decisā est per illam autoritatem
illa ambigua contiouersia, scilicet, duobus
ex eodem utero nascentibus, & similege
dientibus primogenitū primo nascenti
deberi, vt constat quod Dominus dixit ad
Rebeccam. Duæ gentes sunt in utero tuo,
& duo populi in ventre tuo, & populum
populus separabit, & maior seruet minori.
Ex quo ausus est tenere Bald. in authenti-
ca, hoc amplius. C. de fideicommissis, regē
non priuari regno, si patris non implevit
voluntatem, cum regnum ad filios no-
tanquam ad extraneos, sed ad filios tan-
quam filios pertineat. Quam etiam senten-
tiam tenuit Pasor, in relect, notabili. 1. de
iure iurando, nam ius primogenitura non
a patre, cuius obsequium filius non adim-

plet, sed a prime in stutore habet; ergo &
si non adimplerat patris voluntatem non
potest regno hic filius priuari, in dict. c. li.
cer. de voto. 60 Facie præterea, nam legitima portio de-
bita filio favorabilior est quamque causa
pia, & tamē si ob causam piam filius in
sua legitima grauatur non valēt grauamē
textus Anthenica. si qua mulier. C. de sa-
crofandis ecclesijs cap. quicunque. 17. q. 4.
Quicunq; vult, inquit beatus Augustinus,
ex hereditate filio ecclesiam instituere, aliū
querat quam Augustinum, qui suscipiat,
in d. Deo propicio non inueniet. Idem sen-
sit summus Pontifex in. c. si quis irascatur.
13. q. 12. Iustinianus. d. Authenti. si qua mu-
lier. Innocentius II. c. Raynuntius, de tes-
tamentis. B. orificius. 8. c. si pater, de testa-
mentis. lib. 6. Ex quibus omnibus iam pa-
tet sic esse filio deferendam legitimam abs
que vilo onere, quod si per patrem adiiciar-
tur, vt eius supremam voluntatem exequia-
tur, non poterit filius, licet illam patris vo-
luntatem nō adimplerat priuari legitimam.
Qualiter in textus, in. d. c. licet, vniuersis,
ille filius punitur in amissione legitimam
a patre sibi debitam, quia executor voluntatis
patris fuit a patre in extremo vita spiritu
constituto nominatus cum ex omnibus su-
perrelatis, etiam si hanc patris voluntatem
non adimpluerit minimē posse legitimam
filius priuari. Vnde glo. in. d. l. licet, cum ta-
ta difficultatis consideraret, fas, sicut etiam
constituit ad illum. text. interpretationē,
vt tex. ille loquatur fauore pia cause: asse-
rit enim indignū esse filium paterna suc-
cessionē priuari, ex eo quod priuus opus pa-
ternū non adimplerat. Eiusdem fuit op-
inionis Archidiaconus in. c. Syluester. 11. q.
11. & Nescio quo duxus consilio hāc tenuit
esse communem. Molina in. c. si heredes, de
testamentis.

Sed hic in stilectus, quantum à veritate di-
stet, nemo est qui nō videat, & cōfunditur
ex eo, si premittamus illud verissimum, li-
bertatem pia cause adhādere, & esse simili-
lem, vt notant Doctores per tex. ibi. l. 1. C.
de cōmuni seruo manumisso. Bart. l. 1. & l.
proximē, de his qua in testamento delen-
tar. idem. l. si vñus. C. de testamentis. Iaso.
& Bald. in. l. 2. penultima colom. C. de fidei-
commissa, libertatis. Sed in authenti-
ca, hoc amplius. C. de fideicommissis. nos
docet Imperator, quod & si filius in volū-
tatis

tatis paternæ implementum quoad liber-
tatem legatam fuerit negligens, quæ qui-
dem priuissima causa est, non potest succes-
sione legitima priuari, sequitur igitur circa
priuatis causam, ad quam. d. c. licet, glos. &
Doctores illum textū interpretantur nullā
specialitatem continere: ergo pater illius
textū difficultatem insolutam manere, quæ
sub tot verborum inuolutis habet filium
suprēmam patris voluntatem non adim-
plete in legitima portione priuari. Qua-
ratione idem Bernardus adhuc non quies-
cens aliud ad illum textū, assignat intelle-
ctum. Sed eo & alijs omisssis, ne in reproba-
tionē intellectum tempus & operam per-
damus, verus meo iudicio intellectus est, ad
illum tex. ex visceribus eiusdem tex. delimi-
tus, videlicet, quod ibi, ille filius non ex
hoc, quod non adimplerat patris voluntate
in testamento relietam successionē priuari,
quod quidem fictiōne valeret, sed ex
proprio facto, quia ipse votū a patre emis-
sum ratificauit in propria persona, & ipse
per se sponte suscepit & de novo illud inra-
uit, & promisit: vnde cum propriam pro-
missionem cum opere adimplere neglexe-
rit premissa monitione cum cōtinax ex-
titerit in non adimplendo promissum ex-
communicationis vinculo merito astrin-
gat: quia excommunicatione cōtempta mi-
litum non est si predicta successionē priuari.
Nec id absonum est sed iusta iuratio
proiūsum iuxta tex. in. c. grandi desupple-
da negligētia prælatorum lib. 6. c. alios.
15. q. 6. c. Adrianus. 63. d. quod & alijs exem-
plis prosequitur Palacios Rub. in lib. de iu-
sta retentione regni Nauarra. §. 7. 2. p.
Sic & alia ratione sacre eloquij, & pluri-
mis testimonijs, quibus constat teneri quē
adimplementum voti emisi, vt habeatur
Numerorum. 10. c. si quis, inquit, virorum
Domino voverit, vel se iuramento astrin-
ixerit non faciat irritum verbum suū, sed
omne, quod promisit, implebit. Et Prouer-
biorum. 20. c. Ruina, inquit, Est sanctos de-
uotare & post vota detractare: & Psalm. 25.
c. vouete & reddite Domino vota vestra
& apud nos habetur in. c. magnæ, de voto,
qua omnia tendunt, vt emittens votum
ad illud adimplendum teneatur. Maximē
& eo comprobatur, nam filius hic ex pro-
prio consensu se pœnæ subdidit, ergo sci-
ti, & contentienti non sit iniuria quod no-
num in iure non est, sed plures filium audi-

tum grauamini in iunctum in vita testēcō
sentire posse, vt docet. A cursius. l. si quā-
ndo, de in officio. Quam communi. Doct.
iudicio esse ad missam testatur Palacios Ru-
bios in Rubrica. §. 47. Xuarcz. l. quoniam
in prioribus ampliatione. 10. nu. 27. Coua-
c. Raynaldus. §. 2. nu. 3. de testamentis. Qua-
propter cum ex violatione voti de foto &
cœlestis officiatur arg. c. inquit, de iudi-
cijs, comprobat Nauarro in Manuali. c. 12.
num. 10. & 39. potuit iusta ratione & summus
Pontifex de hac causa coghosceere. Cui rei
& illud adhuc est, nam transgressor votū, scru-
ti & iuramenti infamis efficitur. c. querelā
de iure, jurando: & sic maxima cum ratio-
ne ex hoc potest deposit & excommunica-
ri: neq; hoc aduersus iuris rationes fieri po-
test, sed rationi est consentaneum, vt dupli-
ci pœna ex hoc filius puniatur, nā dignus
est, vt qui in tot præsumit offendere multi-
pli pœna castigetur. Sunt verba Pontifi-
cis. c. 1. §. fin. de iudi. lib. 6. Quod autem &
hī filius ex sua persona fuerit obligatus &
nō ex patris mādato constat: nā hāc est dif-
ferentia & hoc discrimen maximum inter
heredem extraneum & filium, heres enim
extante non exequendo defuncti voluntati
hereditate priuatur per ecclesiasticū
iudicem monitione premissa text. in au-
thentico, de heredibus & Falcidia. §. si quis
autem non implens, collatione. 1. Aufien-
tia, hoc amplius. C. de fideicommissis, au-
thent. de ecclesiasticis titulis. §. si quis adi-
cationem, collatione. 9. c. si heredes, de tes-
tamentis. l. 1. 6. tit. 10. p. 6. nam ex eius adi-
catione videtur fidem præstissimē volunta-
tis adimplēdere: tenet Vlpianus. l. si spons-
sus. §. si quis rogatus, de donatio, inter virū:
Si quis rogatus, inquit, præcepta quantita-
te vxori lux hereditatem restituere, & id si-
ne deductione restituerit. Celsus lib. 10. Di-
gitorū scribit magis pleniore officio præ-
stāndā fidei fundū maritū, quam dona-
nasse videri. Rationē huius rei Celsus ad-
iecit, quod plerique magis fidem exoluunt
in eo casu, quam donationē nec de suo pa-
tant proficiunt, quod de alieno pleniū re-
stituant voluntatem defuncti securi. Hanc
fidem frangenti non mirum si commēdū
hereditatis auferatur, quod sane Accur-
sius voluit in. l. 1. de conditione indebiti, he-
redem naturaliter ad testatoris suprēmā
voluntatem adimplēdam, obligari, vt ea
obligatio exprēdicta fidei præstatione orta
contra-

contractaque censeatur. Quod & voluit tex. in l. apud Julianum. s. i. quibus ex causis in possessionem eatur. lex maleficij. s. hæres. de actionibus & obligationibus. aditione hæreditatis dicunt. predicta iura quasi contractum celebrari. Quod & docuit Iustinianus in s. hæres. de obligationibus. que ex quasi contractu nascuntur. Quod & patet nam sicut licet testatori modo non sit improbata conditio. qua m cunque hæredi apponere sic & licet in ipsius conditionis defecsum. hæredem hæreditatio iure privare. Est sane omnibus pernicioseissimum ingratiudinis vitium. quod maxime committit hæres. inobedientia testatori. cum accepti beneficij immetat. Merito igitur male in puto sua egredat labore. nam & charitati & humanæ rationi congruum est. vt is qui in nobis beneficia contulit. supremam & optatam eius voluntatem modis omnibus implamus. quam satis contemneret videtur morosus. & negligens. eam non ad implendo. vt tenet consultus in l. cum hic status. s. ait. de donationibus inter viram. Hæredem vero. ait. Vlpianus. eripere forsan aduersus voluntatem supremam amarum esse. Cui legitur non videbitur indignus. qui detinuit supitemas defuncti precess. vt docet consilitus in l. si patroni. s. quid ergo ad Trebellianum adimplere.

Ex qua resolutione deducitur. vt non solum hæreditario lucro propter inobedientiam in non adimplendo voluntatem defuncti hæres efficiatur indignus. sed & omne illad. quod accepit ab hærede. amittere debet. nam portionem prælegati titulo hæreditatio capit. hæreditasq; censetur. l. miles ad sororem. s. pro parte. de lega. 2. ergo merito propter dictam rationem prædicta hæreditate & prælegato veniet priuandum. cum de illa ideum sit iudicium. quod de ipsa hæreditate. Eius rei responsum stat in l. fideicommissariam. s. legatum. ad Trebellianum. Si legatum. inquit. sit relictum. & rogatus sit portionem hæreditatis restituere id solum non debere eū restituere. quod ab hærede accepit. Carterum quod à semet ipso. relictum est in fideicommissum cedere. Diuus Marcus decreuit.

Secundo deducitur. quod vsque adeo hæres priuat hæreditate ex eo. quod supremam testatoris voluntatem non adimpleret. ipso iure non expectata sententia priuatoria id fiat. Doctores nostritienerint. ex

text. in Authentica. hoc amplius. C. de fideicommissis. ex verbo. priuationem in illo text. imposito. quod priuationem denotat. ipso iure. vt te ergo in l. t. 1. cap. 1. C. de iur. omnium iudicium. glossa Authentico. de hæreditibus & Falcidio. s. i. quis autem ibi. Auferatur. & constat ex. dicitur. licet vniuersis. de voto. ibi. sit in regno Vergari ordine genituræ priuandum. Et hanc opinionem tenet Baldus. Salicetus. & Iason. 7. dicta Authentica. hoc amplius. ex quorum autoritate videtur. hanc esse communem sententiam. Sed contra ista sententia. verior est & tenenda. scilicet. huiusmodi hæredem non adimplentem supremam testatoris voluntatem nos ipso iure. sed per sententiam esse priuandum. Quod ex eo fundamento conuincitur. prima sententia. nam verbum. priuare & verbum. amittere. non ipso iure sed expectata sententia. condemnatoriam habent naturam. tenet glossa in l. s. i. quis in tantam. C. unde vi. quod etiam tenuit glo. c. si diligenter. verbo. causam. de foro competenti. Neque vlla diuersitas ratio est admittenda circa verbum. auferatur. ex tex. in c. de clero excommunicato. ibi. Ab ecclesia absindatur. quod quidem verba in ammissione & priuatione per sententiam. non autem ipso iure plures. Doctores tenuerunt. quam esse communem & eos referentes sequitur & testatur. Tiraquellus in l. s. i. vñquam. verbo. reuertatur. C. de reuocandis donationibus. Alfonsus de Castro. l. penit. lib. 2. c. 6. & ante eos tenet Paulus de Castro. in Authentica. hoc amplius. C. de fideicommissis. num. 1. Gregor. Lopez. l. fi. tit. 10. p. 6. Illud tamen in hoc articulo omittendum non est. executione hanc contra hæredem. officio episcopi. illius loci fore faciendam. docet summus Pontifex in c. tua nobis. de testamentis. ibi. Per locorum episcopos prouidendum. quod & in concilio fuit prouisum. & statutum. Sef. 22. c. 8. & nos supra in hac materia in eius exordio satis explicuimus.

Tertio infertur. vsque adeo teneri hæredem hanc testatoris voluntate exequi prout testator iussit. & precepit. vt si testator in diem certum precepit. adimpleri. non potest hæres in tempore aliud præuenire. sed in tempore & die assignato. Quam sententiam non defuerunt multi. qui cum sunt fætati opinionem moti ex sententia Papiani in l. cum pater. s. à filia. de leg. 2. vbi ille

70 ille cui electio alicuius personæ committitur in tempus mortis collata non potest ante tempus. vel diem conditionis electionem facere ex eius tex. decisione. Doctores animaduertunt. quod si testator iussit certam quantitatem pauperibus erogare certo tempore designato. retrotractionis tempus. vel diem præuenire non potest. ne furoris pauperibus damnosus præuentio sit. 74 Cuius opinionis testator fuit Barto. in d. l. cum pater. s. filia. deleg. 2. & esse communem facetur Iaso. n. 6. ibi. Et in praxi saepius obtinuisse testatur Angelini. l. si post mortem. C. de fideicommissis. Quæ tamē opinio anvera sit ex multis potest reddi dubia. nec in ea vñquam animus quieuit. nā si recte perpendatur sensus. d. l. cum pater. s. à filia. loquitur in fideicommisso relieto certæ personæ de certis. quod diuersum est ab ea sententia. quam predicti tenent. cū ipsi loquantur in legato seu fideicommisso. relieto incertis personis. nam testator eo casu dilationem apponens fauore hæredis apposuisse censemur. quia non statim posse præstare pauperibus. vel restituere censendum est. Cum autem hæres iuri suo. vult renunciare diem præuenire optime potest. quam sententiam contra primam 76 supra relatam. tenuit Baldus. Paulus. & Fulgobius. & alij quam plures. quos sue opinioni adiecit. & quos sequitur Couarr. cap. tua nos. num. 5. de testamentis. licet non ita dilucidam reliquerint hanc sententiam.

72 Quinto infertur adeo verum esse hæredem socrudem. ignavum & negligentem in exequenda defuncti voluntate his poenis subiici. quod si sit illi datum substitutus fisco hæreditas. non verò substituto sit deferenda inodium ipsius hæredis. Cuius opinionis fuerunt plures. sestatores ex quo numerio hanc esse communem testatur Ripa in l. 1. num. 153. de vulga. Pro qua communis sententia adducitur tex. in l. si sequens gradus. ad senatus consulturn Syllanianum. ibi. Nam poena illius hominis præmium esse non debet.

73 Sed licet hæc sententia communis sit. mihi tamen nunquam placere potuit. sed potius crederem verius. hæredem priuato hæreditate ob non adimplentam defuncti voluntatem. ad substitutum statim deuenire. Cui sententia contra communem non obstat. text. in d. l. si sequens gradus. Nam habito

pro constanti. quod hæreditate nondum adita. ab instituto non potest dici indigenus substitutus. qui nondum adierit hæreditatem. qua propter hæreditas ab ipso. vt indigno. minime auferri potest. l. 2. de his quibus ut indigenis. Maximè. quia factore testatoris detrahatur. cuius fuit voluntas substitutum fisco preferre.

Pro qua sententia facit text. singularis. si recte consideretur. in d. Authentica. hoc amplius. C. de fideicommissis. vbi post numerationem personarum. quibus hærepet petit hæreditas. qua hæres priuat hæreditate non adimplerat voluntatem. testatoris. inquit. postremo auferitur extraneis. vel fisco. Quibus stipulantur similia verba Iustiniani in l. vñica. s. cum autem. C. de caudicis tollend. vbi facta personarum narratione. ait Imperator. vel si nulla sit. vel accipere noluit. vel aliquo modo non capiat. tunc ad nostrum erarium deuoluatur. supposito principio quod hæres non est cogendus hæreditatem adire. adeo vt nec lucras. ad Trebellianum. l. si quis omissa. s. si quis omissa causa testamenti. Nam liberum cuique esse debet lucras hæreditatem amittere. Idque ratione non caret. cum omnibus notum sit ex facto vnius alteri previdicium non fieri. l. pater familias. de hæredibus instituendis. & totus titulus. s. de his quibus ut indigenis. Modo ad propositum dicendum est. inquit Rubrica. de his quibus ut indigenis hæreditas auferatur. sed non adita hæreditate non est quod auferatur hæredi. d. l. pretia rerū. ad. l. Fal. id. l. necessarios. s. l. ad. Syllanianū. Patet igitur hæreditatem ab indigno nondum aditam auferri non posse. Quo sit. hæredis negligencia ante ipsum aditionem non esse puniendam. quod aperte probat text. in l. eius qui delatore. de jure fisci. vbi & hoc notarunt Bart. & recentiores. sequitur Paulus. l. 1. num. 6. C. de his quibus ut indigenis. Est igitur in hoc vereissima assertio substitutum in dicto casu præferri debere fisco. & si institutus causam dederit. vt ab illo tanquam ab indigeno hæreditas auferatur.

Vltimum. quod in hac glo. est inquirendum. illud est. an huiusmodi executor consequatur aliquod commodum ex huiusmodo di executione testamenti. Et quidem videtur nullum commodum debere consequi ex huiusmodi administratione. nam id natu-

turae congruit, ut qui fecerit onus sentiat
77 etiam & cum modum, quia vbi sunt onera
ibi, & fructus esse oportet. Eum qui de iuri
re iurando tenet Alex. l. sicut dicitur: si
transgrediamur, soluto matrimonio. Item
78 & premium labori debet esse simile. Bald:
l. certum. column. si. C. de familia herculean
ae, & vbi major labor maius premium spe
stat. l. contra publicam. C. de re militari. l.
vnicuique. C. de proximis sacerdotum scrinio:
rum. lib. 2. sed executor officium, quod exerceat,
solum est ad exonerationem anima
defuncti, quod dicitur at peregrinum tempus
hoc est, per annum, & potius dicitur opus
pium exercere, quam onus subire. Auhen:
tico, de ecclesiasticis titulis. §. si quis pro re:
demptione. l. r. C. de sacro sanctis ecclesiis
c. ultima voluntas. ty. quæst. 2. cap. loan:
nes, vbi Doctores notant de testamento. l.
7. titulo. 10. part. 6. ibi. [Porque es obra de
piedad.] sed charitatis opera ab ipso præ:
mio sunt exercenda, quia vbi adest premiu:
temporale cessat charitatis præmio, quod
spirituale est. c. marchion. 1. quæst. 2. & tas:
men charitatis actus est beneficentia in
proximum Sanct. Thomi. 2. 2. quæstio. 31.
artic. 1. & charitatis actus sunt ipsitiales
Sanct. Thomi. 2. 2. quæstione. 34 artic. 3. &
quæstione. 33. artic. 6. sed qui pro spiritua:
libus præmium recipit peccatum committit
Sanct. Thomi. 2. 2. quæstione. 100. arti:
c. 1. Nauarto, in Manuali. cap. 23. numer.
99. Soto de Iustitia, quæst. 5. art. 2. ergo hic
executor testamenti nihil potest præmij
temporalis exigere, cum huiusmodi opera
præmia celestia habeant. Sed his non ob:
stantibus verissime tenendum est, execu:
tori testamenti esse dandum præmium la:
boris. Quod ex eo probatur, nam executor
testamento loco heredis habetur, cap. cum:
tibi, vbi Doctores notant, de testamento.
maxime quando heredes non sunt, ut te:
net Specula. titul. de instrumentorum edi:
tione. §. nunc aliqua, versicul. item pone.
Barto. in. l. si quis ad declinandam. C. de
episcopis & clericis. per text. ibi. sed haec
di datur quarta Trebellianica. l. & per to:
tum ad Trebellianum. ergo & executori
dari debet præmium & interesse pro labo:
re administrationis. Facit etiam: nam qui:
libet administrator in re sibi commissa
suscipit onus & laborem, cum de admini:
stratione rationem redere teneantur,
quod maximus labor est. text. vbi Docto:

res. l. si habet, ex conditione ob causam,
ergo & pro labore mercedem recipere con:
giuum est. l. contra publicam. C. de re mi:
litari. ibi. Quia honoris augmentum non
ambitione, sed labore ad unum querque
conuenit eveniri. Præterea facit: nam exe:
cutor & tutor & qui parantur in iure, gloss.
in l. ante penultima. ff. de tutelis. vbi Do:
ctores. glos. in. l. vxor. §. l. de falsis. Barto. in
l. tur. otis. ff. de tutelis. Palacios Rubios in
Rubrica de donationibus. §. 67. numer. 16.
in fine, sed tutor habet decimam in bonis
minoris, ut in glo. de datione tutoris latissi:
me habet, ergo & executori prestari debet
præmium sui laboris.

Denique pro hac parte facit text. de in:
re regio. l. 4. titulo. 2. [de los testamentos.]
lib. 5. Ordinamenti. ibi in fine, supposito
quod loquitur de executori testamenti,
ibi. [Y si ninguna cosa le huiiere mandado
pague el diezmo de lo que montare el
testamento.] Quæ lex significat, quod si
executor testamenti sit diligens in sua ad:
ministratione detur illi suus laboris præmium;
& salarium, quod si negligens perdat
emolumen quod erat consequitur, &
& dict. 1. Ordinamenti, quæ lex habet in
margin. Conciueria Henrique de Penas
& vt testatur Baeza de decima tutori,
capit. 20. numero. 21: habetur in volumi:
ne regiarum constitutionum. l. 31. quæ sic
loquitur. [Otro si todo hombre o mu:
jer, que fuere cabéçalero, & testamente:
rio de otio, y rescribiere el testamento, y
no lo publicare hasta treynta dias, pier:
da lo que le fuere mandado por el testa:
mento, y si no le fuere mandado cosa algu:
na, pierda el salario, que deue de auer por
su trabajo, segun vfo de cabéçalero.]
Vnde cum dict. 1. 4. titulo. 2. lib. 5. Ordinamenti.
constitutat poenam, scilicet, quod perdat decimam, intelligendum est in
hac. l. quod etiam decima sit salarium,
quod executori bene administranti dé:
betur: quam ipse intelligerem non de
omnibus bonis contentis in testamento,
sed de illa re, vel de illis rebus, quibus
durante anno sibi dato ad administrandum,
& disponendum administravit, &
ratione praefixa administrationis constat
exercuisse, propterea testatore fuit
iniunctum, & præcepit. Bene tam:
en verum est, quod in hoc casu potius
ex consuetudine iam diu obiecta relinqui:
tur

- tur huius administrationis salarium iudi:
cis arbitrio attentis facultatibus defuncti,
videlicet his, quæ ad administratorem per
uenerunt, & qualitate executoris, & labo:
ris suscepiti & quid potuit ex illo labore de
bonis proprijs perdere, vel lucra non cape:
re: quibus omnibus consideratis moderabi:
tur iudex huiusmodi salarium saltim in hu:
iusmodi testamenti administratore. Et hoc
est, quod verba dictæ sanctionis regiae de:
monstrant, ibi. [Pierda el lo que deue ha:
uer por su trabajo segun vfo de cabéçalero.
Et tenendo hanc partem non obstant in
contrarium adducta: nam procedunt quā
do datus esset executor testamenti solum
ad pias causas administrandas: quia tunc
nullum salarium consequit tenetur, cum vi:
deamus quod de legatis ad pias causas non
debeat Falcidia, Authentica, similiter.
C. ad l. Falcidiæ. Maxime, quia licet hu:
iusmodi executor in exequenda, voluntate
testatoris dicatur opus piuum exercere,
nihilominus potest petere & consequi sala:
rium licite, nec quidquam iniustum facit,
imò licite petit. Quemadmodum vide:
mus, quod labor, qui antecedit operationē
sacramentorum potest vendilicite. Veluti,
sacerdos rogetur, ut celebret aliquam mis:
sam extra ciuitatem, huiusmodi laboritine
ris, quem patitur sacerdos, est pretio asti:
mabilis, cum non coniungatur operationē
sacramentorum. Et sic licet quis teneatur
gratis sacramenta ministrare, tam obli:
gare se illa ministrare in certo loco & tem:
pore, id potest pretio astimari. Sic in pro:
posito nostro, & si opus piuum sit & charita:
tis plenum voluntatem defuncti adimple:
re, eiusq; animam exonerare, nihilominus
labor ille, qui in huiusmodi administratio:
nis tempore patitur, potest pretio astima:
ri, & sic pro eo salarium recipi, nec aliquod
iniustum committitur, sed potius quod iu:
sum, & æquum est petitur, & donatur.
- GLOSSA VIGESIMA
nona principalis, De tutori:
bus & curatoribus
minorum.
- S V M M A R I V M.
- I. Explicantur Doctores, qui hanc declarant ma:
teriam.
- 2 Definitio tutela traditur.
Etiam renuente & contradicente illo, cui decer:
nitur, tenetur & compellitur illam subire, qua ra:
tione appellatur onus.
- 3 Tutor est duplex, triplex.
- 4 Expenditur. l. 2. tit. 16. p. 6.
- 5 Quis sit tutor testamentariorum.
- 6 Tutor testamentarius prefertur legitimo.
- 7 Quis sit tutor legitimus.
- 8 Mater est legitima tutrix filiorum.
- 9 Per transitum ad secundas nuptias amittit. ma:
ter tutelam etiam si testamente riga.
- 10 Semel data alteri tutela per iudicem ex eo, quod
mulier transiit ad secundas nuptias, etiam mor:
tu illo secundo marito non recuperat mater tu:
telam filiorum.
- 11 Autia materna preferitur autia paterna. & omni:
bus alijs legitimis tutoribus deficiente mater.
- 12 Etia si mater, qua transiit, ad secundas nuptias,
dicat quod vult alere filios suis sumptibus, & eos
penes se habere adhuc non sunt illi relinquendi,
sed penes tutorem datum per iudicem debent
esse.
- 13 Ratio propter quam mulier secundo nubens amit:
tit tutelam.
- 14 Tutor legitimus quando preferatur datur.
- 15 In discernenda tutela quid index inquire de:
bet.
- 16 Tutor in die etiæ sexagesima decernere potest, nisi ne:
cessaria sit cognitio causa.
- 17 Siille, cui est dandus curator, sit clericus apud
quem iudicem debeat tutela decerni.
- 18 Que de tutori dicuntur de curatore etiam censem:
tur, & intelliguntur.
- 19 In omnibus casibus requirentibus administratio:
nem tutor & curator æquaparantur.
- 20 Tutor datur impuberi, curator puberi.
- 21 Minor, qui semel curatorem accepit, non potest il:
lum dimittere usque ad vigesimum quintum
annum.
- 22 Que persona excusat a tutela.
- 23 Mater si nolis non compellitur tutelam subire, se:
cis in patre dicendum est, quia potest compelli.
- 24 Virum tutor, vel curator recensans tutelam amit:
tit legatum sibi relatum, cum communis contra:
quam plures.
- 25 Expenditur. l. tutor petitus. §. quod a tutoribus de:
excusationibus tutorum.
- 26 Expliatur. l. amicissimos. de excusationibus tu:
torum.
- 27 Tutor vel curator quid debeat iurare in receptio:
ne tutela.
- 28 Quibuscunq; verbis tutor, vel curator iuret prof:
picere bona minoris satis facit cum iuramento.
- 30 EX-

- 30 Expenditur.l.9.tit.16.p.6.
 31 Explicatur.l.17.tit.17.lib.4.recopil.
 32 Expenditur.l.94.tit.18.p.3.
 33 Tutor vel curator qualiter teneat satis dare.
 34 Omnes tutores & curatores indistincte satis dare tenentur.
 35 Vtrum mater seu pater vel consanguinei si dites sint teneantur satisdationem prestare.
 36 Expenditur.l.93.tit.8.p.3.iuncta.l.9.titul.16.part.6.
 37 Vtrum tutor vel curator teneatur facere inventarium, & quid debet iurare.
 38 Expenditur.l.15.tit.16.p.6.
 39 Vtrum quiduras, estimatio, & quantitas cuiuslibet rei sit exprimenda in inventario.
 40 An possit testator remittere tutori, vel curatori rationem & qualiter confictionem inventarii.
 41 Non potest tutor, vel curator se ingerere in administrationem tutele antequam discernatur per iudicium.
 42 Bona tutoris sunt tacite hypothecata pro bonis pupilli.
 43 Qualem curam erga minorum adhibere teneatur tutor vel curator.
 44 Expenditur.l.bonis.§.qui pupille.versic.non solu. de Carboniano edito.
 45 Explicatur.l.cum plures. si si de administratione tutorum.
 46 An de fructibus proprietatis, an vero de ipso proprietate tutor, vel curator prouidetur teneatur minori.
 47 Tutor vel curator prima rudimenta tenetur facere docere minorem.
 48 Expenditur.l.quis filii. vbi pupillus educari debet.
 49 Explicatur.l.16.tit.16.p.6.
 50 Si viuente patre minor literas discebat, easdem expensas in illis prosequendis facere tenetur tutor, vel curator pro dignitate & facultatibus minoris.
 51 Tutor vel curator qualiter pecunias minoris ad honestum lucrum ponere teneatur.
 52 In pradiis emendis vel in tencibis an teneatur de interesse tutor, vel curator non constituenta pecunias minoris.
 53 Si tutor vel curator posuit pecunias apud mercatores solitos negotiare, sicuti apud theotonem, hoc est, el banco ordinario & si deficit, non teneatur tutor vel curator ad damnatum.
 54 Si tutor, vel curator tardius dedit pecunias, quæ parerat ad usuras, vel ad negotiationem tenetur ad interesse medij temporis.
 55 Quod tempus detur tutori ad constitendas pecunias minoris ad usuras licitas.
 56 Qualiter tutor vel curator teneatur de negligencia, & male gestis.

Rincipio hanc expendunt materia Doctores in Rubrica, & per totum de tutelis, & rationibus distrahen-
dis Doctores in Rubrica & per toquum de administratione tutorum. Doctores in l.1. de confirmando tutori c. vt etiam post pubertatem tutor adlit, & in l.1. de legitimis tutoribus & in l.1. de suspecto tutori. & in l.1. de tutoribus & curatoribus da-
cis ab his in Rubrica, qui per alios tutores, de au-
thoritate tutori, in Rubrica, qui dare tutores possint,

- possint de Atiliano tutele in rubrica, quādo ex facto tutoris, in rubrica. C. arbitriū tutelæ, in l.1. ff. rei pupilli saluam fore de periculo tutorum, in rubrica. C. & ff. ad Tertulianū. C. si ex falsis obligationibus tutor datus sit, authenticæ, vt si qui obligatas se prohibent habere res minoris, collatione. 6. & C. quādo mulier officio tutele fungi possit. C. de cōtrario iudicio tutele in rubrica. C. vbi per alios tutores, in rubrica, & per totū vbi pupillus educari debeat, de curatore furioso, de testamentaria tutela. Instituta, quibus modis tutela finitur. C. si contra matris voluntatē tutor datus sit. C. de diuisione tutorum. C. de tutoribus illustrium personarū. C. ne tutor vel curator vestigal conducat. C. quibus casibus tutor, habenti tutor datus sit. C. si ex pluribus tutoribus. Doctores in rubrica: C. quod falso tutele. l.1. C. qui numero liberum se excusant, lib. 10. & C. qui ætate se excusant, eodem libro. C. de contraria & utile actione tutelæ, de excusationibus tutorum. Doctores in principio, instituta, de satisdatione tutorū. & in principio, de suspicētis tutoribus. Speculator. tit. de tutele glo. in Clementina, quia contingit, illi etiā de religiosis domibus. Doctor. c. grandi, de supplenda negligentia prælatorū. Archidiaconus, in principio, & per totum. 16.q.1. in verbo, tutele. Doctor. maxime Guillermus Benedictus in ca. Raynūtius, verbo, tutores. 3. par. de testamētis. Sylvester & Theophilus in. §. feminæ. in stituta, de adoptio. Otomanus in. §.1. Instituta, de tutele. enuntiatione. 1. Gutierrez. §. sui. Instituta de heredum qualitate. Boettius lib. 2. in topica Ciceronis. Cagnolus & Mainarius in l. quod tutela. num. 18. de regu. iur. Rebuff. ad constitutiones regias. 2. tomo. tractatu de donationibus. glo. 2. nu. 4. Tiraquel. de nobilitate. c. 37. Angel. Arctinus de testamentis glo. 96. Cassaneus in cōsuetu. Burgun. rubrica. 6. §. 4. Segura. in. 1. cohæredi. 9. cum filia. de vulga. 2. par. fol. 31. Greg. Lop. l.2. cū sequētibus. tit. 16. par. 6. Palacios Rubios in rubrica. §. 9. de donationibus inter vir. & in allegatione heresis. allegatione. 10. & in. c. per veſtras. 6. notabili. l. §. 7. Menes. l.1. n. 18. C. de trāfactioni. Didacus Per. l.1. tit. 3. li. 5. ordina. Costa. c. si par. 1. par. verbo, inceretur. ii. fine de testamētis. l. 6. Pinell. in rubrica. C. de bon. māter. n. 9. Auend. de exequendis mandatis re-
- gijs. c. 4. n. 6. & Dam. Höderij. de tutoribus & curato. Rolandus à Valle de cōfessione inuentarij, verbo, inuentariū tutoris. Seguia. l. cū patronus de leg. 2. Rolandus à Valle conf. 49. n. 66. li. 1. confi. Ascanius Clemēs tractatu de patria potestate, in princ. ca. 4. Ant. Piagius de tutele & curatore, per totū. Borginius Caualcāti. de tutele & curato re. Ant. Gomez. l. 14. Tauri. n. 11. Coua. lib. 2. resolutionū. c. 1. n. 3. per totum. Menchaca de successio. creatione. lib. 3. §. 22. nu. 82. Petrus Dueñas regula. 31. per totum. Ioan. Oroscius in. sumptus. ff. de pactis, in fine. Ioan. Rojas in epithome successionū. c. 26. n. 82. Baeça. tit. de decima tutori prēst. per totū. Ioan. Garcia de expēs & meliorationi. c. 20. Ioan. Gutie. de iuramento cōfirmatorio. c. 4. nu. 1. & c. 73. Aluarado de coniecurata mente testatoris. lib. 2. cap. 3. nu. 33. Plaça de delictis. ca. 32. nu. 12.
2. Ad secundum articulum deueriendo, scilicet, quid sit tutela videndum est, & reiectis varijs Doctorum definitionibus illa est verissima. Tutela est ius atque potestas in homine libero ad tuendum eum, qui propter ætatis defectum non potest sed defendere. l. 1. in principio. ff. de tutelis. §. 1. Insti-
tuta eodem. l.1. titu. 16. par. 6. Cuius verba sunt: Tutela tanto quiere dezir en Latin como guarda en Romance, que es dada e otorgada al huérano libremente menor de doze años, q no se puede ni sabe amparar. E tal guarda como esta otorga el derecho a los guardadores sobre las cabezas de los menores, maguer no lo quiera o no lo māde ellos.
 Quo sit ut cuī tutela constituitur à iure etiam inuito & renuente eo, cui defertur dicitur principaliter onus, cum non liberalitate animi sed legis imperio labore subeat text. in. §. 1. Instituta de tutelis. in. §. itē tria onera. Instituta, de excusatione tutorum. Soci. in. l. cum filio. nu. 41. de lega. 1. Et sic merito appellatur onus cuī nullum coimmundum consequatur: tenet Barto. l. cum seruus. de verbis. obliga. Barto. l. Nensemnius, de negotijs gest. facit. l.1. de mune. & hono. Et sic dicebat glo. in. l. à tutoribus. §. principalibus de administratione tuto. quod si detur aliquid tuto-
ri ob administrationē tutelę potest repetiri ab eo conditione ob turpē causam: ea ratio ne, quia cuī teneatur gratis administrare tupiter facit si aliquid pro administratione

O o acci-

accipiat, arg. 1. penultima, de cōditione ob-
turpē cauſam, & eādē ſententiā tenet glo.
in. l. in eos. ff. de tutelis. ſequitur Paulus de
Cafro in. l. nutritoribus. C. communia de
ſucceſſione. Cagnolus in. l. q̄tiod tutela. n.
18. de reguli. Auenda. de exequendis.
māda. reg. c. 4. n. 3. q̄tiod & cōprobat Baeça
de decima tutori. c. 2. 3. Quid autem de iure
regio ſit in hoc infeſtis erit per traſtantū,
cum de coimmodo tutoris erit agendum:
Qua ratione cum & fouere in in ore mul-
ti ex ruminis ex poſitum omnē pecunia
ſuperet honorificum, munus appellatur,
vt probat tex. in. l. 35. titu. 12. par. 5. ibi. Ca-
pues el ſe morio acrias el moço por razó
de piedad, e de misericordia entiendese q̄
lo hizo por auer galardó de Dios, y por dē
no es tenido el moço de le dar alguna coſa
por el bié hecho, q̄ le hizo, mas el moço de
ue le hazer honra y reuerencia en todas las
coſas q̄ pudiere. Et ſic loco patris & domini
habetur. l. qui fundum. §. ſi tutor. ff. pro
emptore. Bar. in authē. vt ij. qui obligatasſe
perhibent habere res minoris. n. 1. in. l. nec
tutoris. n. 2. C. de procurato. idem. l. 1. §. no
potest. C. de excusa. io. tuto. idem in. l. vi.
4. deamius. ff. de in litē iurado. His ſic cōſtitu-
tis, dicendū eſt, quod huiusmodi tutela eſt
triplex, testamentaria, legitima, & dativa.
Testamentaria dicitur quē à testatore cōfer-
tur in testamento: legitima quē à lege con-
ceditur proximioribus in gradu: dativa,
quē datur à iudice deficiente testamentaria,
vel legitima. l. 1. C. de testamentaria tutela. l.
1. C. & ff. de legitima tutela. Authen. ma-
tri & auie, quando mulier officio tutelae
fungi poſſit. l. 2. tit. 16. par. 6. Verba ſunt. l.
5. [En tres maneras pueden ſer establecidos
los guardadores de los moços, que fincan
huerfanos. La primera, quādo el padre eſta
bleſce guardador a ſus hijos en ſu testamen-
to. La ſegunda, quando el padre no dexa
guardador al hijo en ſu testamento, ca en ſo-
ces las leyes eſtableſcen y otorgan que ſea
guardado el huerfano del que es más cerca
no pariēte. La tercera quādo el padre no de-
ixa guardadora ſu hijo, ni a pariēte cercano
q̄ lo guardare, entonces el juez del lugar le
da algú hoine bueno, y leal por guardador.
6. Quo fit, vt licet verū ſit, quod mater
ſit legitima & principalis ad tutelę admini-
ſtrationem nihilominus ſi tranſeat ad ſecū
das nuptias amittit tutelam. In tantum
quod licet maritus in testamento eamre
linquit tutricem & testamentariam dicen-
do, quod ſit tutrix per totam vitam, ad
huc ſi ſecundo nubat amittit tutelam. Au-
thentica. Sacramentum. C. quando mulier
tutelae officio fungi poſſit. Boerius in. con-
ſuetudinibus Bituricēbus. tit. de iure per-
ſonarū. §. 6. col. 6. glo. l. in omnē. C. ad Ter-
tulia. vbi Docto. communiter. Bald. in Au-
thentica, eſide poenit. C. de ſecūdis nuptijs.
Abb.

tis. Angel. in. l. vltima. C. de testamentaria.
tutela. Bar. l. quiā patre, de confirmando tu-
tore. Et hæc testamentaria tutela no potest
dari in codicillis, niſi conſirmitur in teſta-
mento, tenet Bald. in. l. emācipati. col. pe-
nūl. C. de collatio. idem in. l. Nensennius,
7 de excusatio. tuto. glo. in. §. pérmissum. In
ſtituta. de tutelis. Angel. l. a. C. de testamen-
taria tutela. facit tex. in. l. teſtamento. de teſ-
tamenta. tutela. Iſte autē tutor testamē-
tarius p̄fertur legitimis, & dativis, in tan-
tum quod potest pater p̄fuaſe vxorem tu-
tela ſili & dare tutoriſi teſtamentarium
tex. in. Authentica, matri & auie, quando
mulier tutelae officio fungi poſſit. tenet
pluribus ad hoc citatis atthoribus Segura
in repetitione. l. cohædi. §. cū fili. n. 37.
8 de vulga. Bar. l. ſiquis ſub conditione, de teſ-
tamentaria tutela. Bald. l. ſi precibus. C. de
impuberum & alijs Tiraquell. l. ſi vñquā.
in principio. n. 9. C. de reuocan. donationi.
Tutor autē legitimus dicitur mater, & auia
deficiente matre, & proauia deficiente
auia. Bart. l. 2. §. ſi patēr, ad Tertulia. idem
pertex. in. Authentica, matri & auie. C.
quando mulier officio tutelae fungi poſſit.
idem Barto. dicta. l. ſiquis ſub conditione.
ita quod in huiusmodi tutela legitima ſue
ceditur eadem forma, qua. in ſuccesſio-
ne bonorū; ita quod qui admittit ad ſuc-
ceſſionem, admittit ad tutelam legitimā.
l. 1. §. tutela legitima, de legitimis tuto. §.
vñico de legitima patronorū tutela. Alex.
confi. 4. nu. 14. volu. 4. & plures relati per
Ioan. Rojas in epithome ſuccesſionū. c. 26.
n. 83. Et ſic quemadmodū pater, mater, fra-
tes, patru, aſcēdentes & deſcēdentes, & illis
deficientibus ſuccedūt collaterales, parira-
tione ſucceditur in administratione tutelae
tenet Didacus del Castil. in. l. 19. in. ll. Tau.
Quo fit, vt licet verū ſit, quod mater
ſit legitima & principalis ad tutelę admini-
ſtrationem nihilominus ſi tranſeat ad ſecū
das nuptias amittit tutelam. In tantum
quod licet maritus in teſtamento eamre
linquit tutricem & testamentariam dicen-
do, quod ſit tutrix per totam vitam, ad
huc ſi ſecundo nubat amittit tutelam. Au-
thentica. Sacramentum. C. quando mulier
tutelae officio fungi poſſit. Boerius in. con-
ſuetudinibus Bituricēbus. tit. de iure per-
ſonarū. §. 6. col. 6. glo. l. in omnē. C. ad Ter-
tulia. vbi Docto. communiter. Bald. in Au-
thentica, eſide poenit. C. de ſecūdis nuptijs.
Abb.

Abb. c. vxoratus, de conuersione coninga-
to. & eſt magis communis ſecundum Boe-
rium decisione. 266. num. 4. dicentē quod
etiam ſi ſit testamentaria tutrix amittit tu-
telā, ſi ſecundō nubat: facit. l. fin. tit. 7. li. 3.
fori. l. 5. tit. 7. par. 6. ibi. Casando la madre
de mientra ſus hijos huuiſſe en ſu poder,
y guarda, el juez del lugar do acaſciere de-
ue ſacar los moços luego de ſu guarda, y de
ſu poder, y darlos a alguno de ſus pariētes
de los moços al mas cercano q̄ huuiere que
ſea hōbre bueno, y ſin ſolpecha, y q̄ no ſeá
aquellos, a quiē defendē las leyes. Que ſen-
tentia in tantū vera eſt, quod ſi adeat iudi-
cē, & dicat, quod prouideat filiis tuore vel
curatore, quia ipſa vult contradiere matri-
moniū & iudex hoc ſibi conſtituo dati filiis
curatore, vel tuorem, adhuc licet ipſa po-
ſtea non cōtrahat non recuperat tutelā: te-
net Bald. d. Authen. sacramentum. idem. l.
cum ancillis. C. de incestis nuptijs. Decius
in. ca. ex par. colum. 3. de appellationibus.
Quo fit vt ſi matrimoniu cōtraxit quando
dixit, & adiuit iudicē, vt daret filiis tuore,
& poſteā mautus ille mortuus eſt no recuperat
tutelā iam datā alteri tutori, vel cura-
tori: tenet ſupradicti etiā ſi ipſi filiis cōſen-
tiāt, vt ſecundo cōtrahat, adhuc amittit tutelā:
lā: tenet Faber in Authen. matri & auie. C.
quādo mulier officio tutelae. Nicolaus Boe-
rius decisione. 185. n. 22. Et tali caſu deficiē
te matre, quia amittit tutelā propter trāſitū
ad ſecūdas nuptias prefertur auia materna
auie paternē & omnibus alijs. Docto. Au-
then. matri & auie. Bald. conf. 260. volumi
32 ne. 4 Nam, vt prædixi in tutela ſucceditur
ſecundū formā & modū ſuccedendi in bo-
nis. Hinc deducitur, quād ſi no petito tuore
mater contrahat matrimoniu amittit ſuc-
ceſſionē filiorū. l. 2. §. q̄ ſi mater, ad Tertu-
lianū. In tātū quād ſi ipſa nominauerit tu-
tore no tenetur iudex prouideat in illā tu-
telā, ſed ex officio tenetur quē magis idoneū
viderit, & magis filiis expedire nomi-
nare. tenet Bal. in. l. precibus. C. de impube-
rū & alijs col. 9. Decius. d. c. ex parte de ap-
pellatio. Et licet ipſa, vt quotidie fit, dicat
quod licet alius ſit tutor, vult filiū ſecū do-
mi habere, no eſt ſibi relinqueſdus, quia de-
bet eſſe apud perſonam, de qua no ſit ſuſpi-
cio quia lex diſſidit maximē de matre ſecū
do nubente. l. lex que rutores. C. de ad-
ministratione tutorum. Franciscus Marcus in
14 decisione Delfinatus noua. 13. Que ſentē

tia non procedit in patre ſecundo nubente:
nam licet pater ſecundas nuptias cōtra-
hat, non amittit filiorum tutelā. l. generali-
ter. C. de ſecundis nuptijs. Authentico de
nuptijs. §. ſed quod ſanctū eſt, collatione.
4. tenet Baeça de decima tutori. c. 4. nu. 51.
facit. l. 3. tit. 7. li. 3. fori. ibi. Eſi la madre mu-
riere y fincar el padre tenga a los hijos y a
ſus bienes, quiera eſſe quiē non, y guarda
a ellos y a ſus bienes anſi como manda la
ley. Ex quibus iam & resultat, quod tunc
demum habet locum tutor datius, hoc
eſt, datus in iudicio, quando mater, quā
eſt legitima tutrix transit ad ſecundas nup-
tijs, vt prædixi, vel, quando mater eſt mi-
nor vigintiquinque annorū, tunc interimi
datur tutor a iudice, quod ipſa maior facta
eſt. Itā quād in quocunq; caſu ſiue mater
debeat eſſe tutrix, ſiue in eius defectū ſe-
per proximior in gradu dandus eſt a iudi-
ce, tenet Barto. l. ſi tutor. §. ſi duobus, de tu-
telis & rationibus diſtrahendis.

Quo fit quād iſte tutor datius no prefer-
tur legitimo: nam ſi ſit aliquis tutor legi-
timus p̄fertur dato a iudice: probat teſ-
tus vbi Doctores in. l. ſi tutor. §. ſi duo-
bus, de tutelis, & rationibus diſtrahendis.
Ex qua resolutione deducitur, quād ſiue
tutor ſit teſtamētarius, ſiue legitimus, ſiue
datius, debet confirmari a iudice a quo ſi-
uit administratione. l. iure noſtro. de teſ-
tamentaria tutela. Et ſi iudex ante quam
tutori etiam teſtamentario decernat tu-
telam, debet inquirere, an durauerit teſ-
tatoris voluntas, & an ſit utiles pupillo;
vel damnosus, ſi habet aliquam cum fiſ-
co cauſam damnosam, & aia, quā pru-
denti iudici inquirenda veniunt, de qui
bus in. l. in confirmando. & per totum de
confirmando tutor, cum utilitatem mino-
ris non vero quid teſtator, p̄ceperit, quā-
do eſt utilitatē minoris contrarium & dan-
nosum inſpicere debet, iuxta. text. in. l.
utilitatem, de confirmando tutor. Hic autē
tutor datius ceſſante legitimo & teſtame-
tario debet decerni a iudice ciuitatis ex cō-
ſanguineis, tam ex parte patris, quam ex
parte matris, ſi aliquos habeat: quod ſi no
ſint consanguinei, citantur amici teſtato-
ris, vel aliqui vicini, & iudex exigere
debet ab eis iuramentum, vt ſe certio-
rem faciant, quis ſit utiles ex his, quos
agnoscunt ad illud officium minoris ſu-
cipiendum, tunc informatione p̄ruia, &

sumaria precedenti, eligit illū, quem vti liore pupillo viderit: sic docet Massueritis in sua praxi. 2. de tute. §. item si nullus. Rebuff. ad constitutions regias. tractatu 17 de sententijs. gloss. 2. arti. 2. nū. 6. Quō fit, vt iste talis tutor potest dari in die quantumcumq; feriato, cūm cōcernat defensio nem pupilli, vt tenent Doctor. l. i. de ferijs communis secundū A ueridaño, de exequē dis mandatis regijs. c. 19. nū. 10. facit tex. in. I. qui habet. §. quolibet tempore de tutelis. cap. fin. de ferijs. Quibus probatur, quod actus pietatis potest quocunq; tenipore exēteri. Quod verum intellige, nisi sit necessaria aliqua causa cognitio, quia tūc in die ordinario, & non feriato debet fieri, argutient. ca. decet, de immunitate ecclie clieiarum. lib. 6. c. cum ecclesia. eodem. titulo, quibus probatur quod iudicallis strepitū debeat cessare die feriato, commissari sententia secundum Iason. in. 1. 1. §. dari tutor de ferijs. Quid autem dicendum erit, quid ille, cui dandus est tutor, est clericus, per quem iudicari fit tutela discernenda. Et resolutius tenetidum est, quod tutor, vel curator non est dandus clericis per iudicem secularem, sed per ecclasticum, ea ratione, quia ille qui est iudex in causa principali, est competens ad dandum tutorem, vel curatorem. l. fin. §. 1. C. de administratione tutorum. tenet. Odraldus consilio. 59. Decius consilio. 150. volu. 1. Maranta de ordine iudiciorum. 4. par. d. 11. iudiciorum. nūme. 39. Ripa. capi. 2. num. 9. de iudicijs.

Illud tantum antequād ad alia progredia mur, prenotandum est, quod omnīa, quae dicimus in tute locūni sibi videntur in curatore, & ē contrā, & sic dispositū in uno ad alium extendit, etiam in materia patnali & odioſa dispositū in tute extenditur ad curatorem. l. 2. §. quid si curator ad Tertulia. l. fin. in fine. C. de authorita. præstanda. l. scire de excusationi tuto. l. pater Seuerinam. de condition. & demonstratio ni. in. §. conditiōnum verba. Bart. l. tutores qui. §. curatores. de administratione tuto rum. Iaso. l. si quis infundi vocabulo. iūm. 46. de lega. r. Iason. l. si tibi pecūniam. col fin. si certum petatur ideni. l. fin. C. de edito diui Adria. toll. Ita quod in omnibus requirentibus administrationē tutor & curator & equiparantur, Barto. in. l. inter bonorum. de administratione tutorum. facit

tex. in. l. scire oportet de excusatio. tuto rum. Scire oportet, inquit tex. quod in paucis distant tutores à curatib; Itaq; vbiq; Doct. agunt de tute de curatore intelligenti sūt, qui a promiscue his vocabulis vtuntur, sic & nos in præsentis articulo & glos. expositione debemus vti. Quæ omnia procedunt quando lex de tute, vel curatore loquitur, sc̄us, si tutor, vel curator sit datus à judice, vel ab homine hoc est, à testatore, tunc appellatione tutoris non continetur curator. Vnde si testator, vel iudex cum deberet dare tute dedit curatorem minori, vel contra non valet datio, quia deficit intentio dare debentis secundum iuris dispositionem, & actus non operatur ultra intentionē agentis, argumento. l. i. de iure codicillorū. Maximè quia tutor datur impuberi, curator puberi, sic & tutor etiā inuitu datur, curator vero non datur puberi eo inuitu. §. item inuiti. Institu. de curatib; Bēne tamen verū est, quod si semel p̄tib; curatore accepit, non potest illum dimittere usq; ad vigiliū quintum annū: tenet Abb. consilio. 91. lib. 1. Greg. Lopez per tex. ibi. n. 13. tit. 16. par. 6. De quo articulo eleganter disputantē vide Baeça de decima tutori. c. 4. n. 11. cū sequentibus. Hinc & ex eadē resolutione deducitur, quod cū hoc tutoris, vel curatoris officium concernat publicā utilitatem, sitq; pietatis plenū, vt superius resoluim, dicendum est, quod omnes possunt per iudicem tam testamentarij & legitimi, quam dativi hoc officium subire, etiam renuentes & inuiti, si non reperiantur à iure excepti, & excusat. l. i. §. si quis tutor. ff. quādō appellandum sit Decius. l. si pecūniam, si certum petatur. Vt enim certum sit qui possint inuiti cogi tutelam adire, videntur ei qui possunt ab hoc officio se excusare. Et tene quod excusat episcopus, monachus, clericus, si nolit, voluntarie tamen si sit consanguineus minoris potest subire, nō coactus. Authentica, de sanctissimi mis episcopis. 6. Deo amabiles. collatione. 6. glo. per tex. ibi. c. fi. 80. d. Sic etiā & debitor testatoris, nisi sit tutor testamentarius: item & miles interim quid est in seruitio Regis, cæsus, intitus, surdus, & qui perpetuum habet infirmitatē, senex, & qui habet quinque filios legitimos, & qui aliam habet tutelam. Doct. l. i. qui numero liberorum se excusat. lib. 10: quæ etas est vt excusat

sententia

septuaginta annorum. Et illi filij debent esse viui, alias licet plures habuerit pater filios, & mortui sunt, non excusatū à tutela: quod probat verbis expressis. l. 14. titulo. 16. par. 6: & ibi Greg. Lopez. Guillermus benedictus. in. cap. Raymuntius, verbo, tutores in. 3. par. de testamentis. Pinelus in rubrica. 2. par. num. 9. C. de bonis maternis. Didacus Perez. l. i. titulo. 3. lib. 5. ordinamenti. Gutierrez. §. sūti. instituta. de hæredum qualitate.

Quo fit vt licet mater sit legitimā tutrix filiorum, vt dictum est, non potest cogitare tutelam subire si nolit, vt probat tex. in. Authenticā, matti & auia, quādō mulier officio tutelē fungi possit. l. 3. titu. 7. lib. 3. fori ibi. La madre no casandose tome a ellos y a sus bienes si quisiere, & tēgalos en su guarda falta q; sean de edad. Pater tamē etiā in iuris quemadmodum & alij supra relati, tenetur & cogitur suscipere tutelam, nisi ex rationibus his, qui se excusare possunt, se defendat, quia tūc poterit se excusare vt cæteri. Hinc in hoc articulo illud prænotandum est, quod si tutor tamē testamentarius, quam aliis, si recusat tutelam amittit legatum, & quidquid à testatore sibi erat in testamento relictum. l. Nescenius. §. si. de excusatio. tutorum. l. etiā si. de lega. 2. Quod adeo verum est, quod etiā si legatum nō fuerit relictum contemplatione oneris tutelē, nec in eius compensationem adhuc, si ille talis recusat subire tutelam amittit legatum: tenet Iacobus de Bellouiso, Authentico, de hæredibus & Falcidia. §. his omnibus, collatione. 1. Bar. l. si legarius, de lega. communis secundum Romanū. consilio. 35: num. 1. Licet contrariam sententiam, imo quod si non cōtemplatione oneris tutelē fuit relictum legatum, licet recusat subire tutelā, non amittat legatum, tenuerit. Barba. c. Ioannes. n. 17. detestantē, vbi Couarr. 26. nume. 3. per tex. in. l. tutor petitus. §. quod à tutoribus de excusatio. tuto. Vbi disponit, quod si testator est cōsanguineus pupilli nō amittit legatum sibi relictum. Ille enim tex. habet varios intellectus, inter quos cōmuniō est, quod legatum fuit relictū cōsanguineo ratione cōsanguinitatis, quo casu cessatatio, quæ in alijs legatis. Hinc tamē deducitur, quod licet tutor, qui recusat subire onus tutelē amittat legatum nō tamen amittit substitutionem pupilla. 27. tex. in. l. amicissimos. de excusatio. tuto.

Oo 3

pa-

paliter iuxta l.f. tit. 17. lib. 4. noue recipi la. Et hanc partem tenent plures alij. relati per Baeca de decima tutori. ca. 2. nu. 68.
 31 & tenet Ioan. Gutierrez. alios referens de iuramento confirmatorio. ca. 73. nu. 1. Et si contrariam opinionem imo quod non sufficiat iurare tutorem vtilia facere & inutilia vitare, nisi ipsuper iuret & promittat, quod pupilli defensione absq; vlla dilatatione sufficiet, ita quod, nisi his verbis vtatur non valere tutelam, quam sententiam plures doctores tenuerunt, quos citat Bae-
 cius vbi supra. num. 67. Quorum opinio merito ab eo & a Ioani Gutierrez ex predi-
 catis fundamentis reprehenditur, cui nō suffragatur. 1.94. tit. 18. par. 3. ibi. [E] defender simul engatio en juzio e fuerla del.] Nā illa si remarrat factum, nec lex requirit, quod illa verba ad literam apponantur nam huiusmodi iuramentum in susceptione tutelae habet vim clausula codicillaris expresse, & facit valere actum meliori modo, quo potest, ne pereat. l. cum pater. §. fi-
 32 lius matrem. vbi Doct. notant de legi. Facto & praestito iuramento per tutorum vel curatorem, tenetur statim praestare satisfactionem cum non possit bona minoris administrare, absque eo quod prae-
 dictam constitutat satisfactionem iuxta do-
 33 strinat Barto. in. l. & in. l. muto. §. sub conditione. num. 3. col. m. fin. de tutelis. tenet Albericus. l. indubitate. C. de tutoribus & curatoribus. idem in rubrica. C. de tuto- & curatori. datis ab his. l. 1. cum sequenti- bus. C. de tute, vel curatore, qui non satis dedit. l. 9. titu. 16. part. 6. ibi. [Pero dezimos, que arites, que vñen de los bienes de los moços detien dar fiadores valiosos al juez del lugar, que prometan y se obligue por los guardadores, que ellos almanan y guardarán bien y lealmente los bienes de los huérfanos y los fructos dellos.]
 Quò fit, vt licet alias solummodo tutores legiti satis dare tenentur, iuxta tex. in. l. legimos. de legitimis tutoribus. Albericus in. l. scio. de in integ. resti. uta quod tutoris, vel curatores testamētarij, & tutor & iudice ex inquisitione supra relata datus iuxta tex. in principio. Institu. de satisfaction. & in. §. penultimo. de Atiliiano tuto- re. glo. in. Authen. vt iij qui obligatos se ha- beant perhibent res minoris. §. fi. Bar. l. v. re- pupilli saluam fore. Salicetus. l. i. C. de tu- to. & curato. qui non satis dedit nihilomi-

37
 vel

vel, curatore, alias erit suspectus, nisi sint res tales, quæ dilationem non requirunt. Vel etiam potest inquire & videre & tractare omnia bona minoris, non tanquam administrator, & tutor, sed vt in in- uentario omnia cumulet, Sic etiam & ilia, quæ tempore sunt peritura potest tutor facere quando ex hoc vtilitas causatur minori, cum etiam ante inuentarium post quam iuravit tutor dicatur. l. tutor qui re- portorium vbi Doct. notant. de administra- tione tutorum. in. l. fi. §. illo. C. arbitrii. Bar. l. legitimos. de legitimis tuto. l. i. §. 38 solent. de officio prefecti vrbis. Boerius de cisione. 124. Salicetus. l. tutores. de admini- stratione tuto. Bero. in questionib. suis. q. 60. nu. 35. Abb. c. ex parte de appellatio. fa- cit. l. 15. tit. 16. par. 6. ibi. Aliñar y endereçar los bienes de los huérfanos, que quieren en guarda, deuen los guardadores en esta ma- nera, ca luego ante q' otra cosa fagan deuen fazer escripto de todos los bienes de los moços, cõ otorgamiento del juez del lugar, y q' sea fecho por mano de alguno de los escriuianos apostolicos, y a este escripto lla- má en Latin inuestario. Ex qua. l. praxi obseruatur, quod tutor coram predicto tabellio ne faciat inuestari, & illo facto deber illud presentare coram iudice cuimamēto, q' omnia contenta in eo sunt vera, & solū illa bona & non alia reperiuntur pupilli. Sic resoluit Angel. in tractatu de inuentario. nu. 11. idem. in. l. tutores. n. 4. C. de administratione tutorū. Et huiusmodi inuestario praestare tenetur tutor, vel curator nō solū res pupilli, verū & illarū estimacionē: tenet. Bart. in. l. tutor qui repertoriū. de administratione tutorum. & facit. l. i. C. qui se ab hereditate abstinuerint. Et sic nedū quidditas & sub- stantia, sed & quātitas & estimatio est po- nēda, vt fraudibus obvietur, q' facili possent perpetrari, & cōmitti subrogādo loco rei estimacionis dignæ, & pretiosæ re- vilē & futilē, argu. l. fin. C. de magistratibus conueniēdīs. Itaq; tutor tenetur curare pu- pilli personam, res eius custodire, & sine vila intermissione, vel negligētia eius perso- nā & bona defendere, & iurare hæc omnia praestare satisfactionem, deniq; inuentariū facere, nisi testator in testamento remittat confectionem inuentarij, quod facere potest, quando ex tali remissione nullum præjudicium causatur minori, secus si cau- saretur, quia tunc non potest testator il-

lani remittere, sed ea non obstante poterit iudex cogere tutorem illum faciat. Nam cum ex hoc versetur utilitas publica, non potest remitti per testatorē iuxta tex. in. l. quidā decedēs, de administratione tutō. l. utilitatem de confirmingo tute. l. in cōfirmādo. C. eod. tit. Hinc fit quod si à tute- re inuestari copia petatur nō tenetur prout fecit ad præsentandum iudici omne inuen- tiarum & res in eo contentas dare, sed satis facit initium & finem inuestarij prestanto vt ex illo constet quod potest admini- strare & redditur ratio ne in diuitibus pō- pa manifestetur & in egeno eius nuditas & misera fortuna bonorum argumento. l. 2. C. quando & à quibus. 4. pars. debeat: Ex quare solutione deducitur, quod licet attenta iuriis dispositione, tutor etiā si hæc omnia præcesserint nō tenetur se ingere re ad administrationē minoris antequā ei decernatur tutela per iudicē. l. naturali. in fine. de confirmingo tute. l. i. C. de tutori- bus & curatoribus illustriū personarū. l. fi. C. arbitrii tutelæ, ita vt nō valeat admini- stratio antequā decernatur tutela, tenet Pau- lus cons. 35. n. 4. l. i. Guido Papæ decisio- ne. 330. Bart. l. legitimos, colu. i. de legi. tuto- ribus. Iaso. l. non dubiū. C. de lega. Barto. l. si tutor. de administratione tutorum. Ripa in. l. nemo potest de lega. l. nu. 84. iure tam- men practico, quo vt mir, illud est quod prius est dicernenda tutela per iudicem, quam ipse tutor faciat inuentarium.

Hinc fit, quod licet ipse tutor nō obligauerit bona sua, p securitate bonorū pupilli sunt omnia eius bona tacite hypothecata, vsq; dum rationē suę administrationis red dat & ab illa sit liberatus, vt infra dice- mus. gloss. in. l. diuortio denegotijs gestis. gloss. in. l. dabimus. §. item si quis tutor. de priuilegijs creditorum. glo. l. fi. de tutelis & rationibus distrahendis. glo. l. i. in. princi. & in. l. penultima, de eo, qui se pro tute, gesit. Bart. l. i. C. si aduersus rem iudicata, glo. in. l. si pro officio. C. de administra- tione tutorum. l. 23. titu. 13. par. 5. & ibi Greg. Lopez. E aun dezimos que los bienes de los guardadores, que son menores de veña te y cinco años fincan toda via obligados a aquellos, que los tienen en guarda desde el dia que comenzaron a vsar el officio de guarda hasta que les den cuenta.

His omnibus peractis, vt minoris bona sint tuta & securitate plena, restat nunc, vt

ipse testator suum, vt decet exequatur officium, & cum tutor non rebus dum taxat sed personæ & moribus pupilli constitutur incipiendum est circa enis curam, & ad 47 ministracionem, tutor, vel curator tenetur illi necessaria alimenta præstare, quæ continentur in l. bonis. §. qui pupillo versiculo non solum de Carboniano edicto. Non solum 44 alimento, inquit Paulus, præstari debent pupillo, sed & ceteræ necessarie expensæ debent impendi pro modo facultatum, quod & in tutori receptum est. l. cum plures. §. fin. de adiutoriatione tutorum. 45 Cum tutor, inquit Paulus, non rebus dum taxat, sed moribus pupilli proponatur, &c. De quorum alimentorum forma, quæ minori sunt, per tutorem præstanda tradit. Anto. Lara. in l. si quis à liberis. §. si quis ex his. nu. 26. de liberis agnoscendis. Ita quod prouidere debet tutor, vt non viuunt sum minoris patrimonium in alimentis expendat, sed ex fructibus solum, quod secundū qualitatē minoris, pro eius dignitate facultatibus compenſatis, quod dignum & honestum viderit expendatur. l. ius alimentorum. ff. vbi pupillus educari debeat. l. 16. tit. 16. par. 6. E deuelo guardar dando le de comer y de vestir, y las otras cosas que menester le fueren, catabido toda via, 46 que lo faga segun los bieas, que recibio del. Ita quod si adsint fructus ex bonis minoris, ibi expendendum est ultra fructus argento. l. mediterranei. C. de annonis & tributis. lib. 10. c. cum nuper, de cē sibus. Quo sit, vt si ultra quod iustum est expendat tutor in alimentis sibi erit imputandum iuxta. l. officio; vbi pupillus educari debeat. l. fin. C. de alimentis pupilli præstandis. Hec autem alimenta nō quidem prout in legatis debentur, seu præstari debent iuxta tex. in l. legatis. de alimentis legatis. Inquit tex. legatis alimentis, cibaria, vestitus, habitatio debetur, quia sine his ali corpus non potest. Nam in praesenti casu diuersum est, in quo descendit obligatio alimentorum ab ipsa legis dispositione: nam ad omne illud, quo parentes pro ipsius filij cura & diligentia tenentur, ad hęc & curatores seu tutores astringuntur sic enim cū minore ipso se habere debet in expendituis alimentis, ne parum moderata expensa & minimè frugi & parum tenaci tutori noceat.

Nec hæc solum tutor circa minoris per-

sonam curare debet, verum & circa eius mores & disciplinam, quod magis illi expediat profidere tenetur. Et sic primis literis & rudimentis eos afficiendo, mercedes de hoc præceptoribus tribuendo, pro facultate patrimonij, pro dignitate nataliū. l. qui filium, vbi pupillus educari debeat, ibi, iussus est à magistratu alimenta pupillæ & mercedes, vt liberalibus artibus institeretur pupille nomine præceptoribus dare, quæſitum est, an indicio tutelæ conse qui posuit, existimo, & si citra magistratum decreta tutor sororem pupilli suraluerit, vt liberalibus artibus institueret, nihil eo nomine tutelæ iudicio pupillo, aut substitutis pupilli præstari debere, cū aliter ei contingere non posuit, id est, cū etiam si magistratum adierit cogendus omnino esset præstare has expensas, quæ ad disciplinam irrogantur addicendam puellis puerisq; Merito itaq; in ratione tutelæ has expensas deducere curator seu tutor tenetur si pupillum legere & characteres literarum apte formare docuerit, siquidem nullus casus euénire potest, nulla persone qualitas, nullapatrimonij adeo exigui summa, quæ harum expensarum deductionem impedit, quod iudicis arbitrio relinquitur inspecta qualitate & dignitate persone, & patrimonij. l. qui filium, vbi pupillus educari debeat. l. 16. tit. 16. p. 6. ibi, Trabajar se deue el guardador de fazer al moço que tuiiere en guarda que aprenda buenas maneras, e deuele fazer aprender a leer, y escriuir, y despues desto deuele poner que aprenda aquel menester que mas le conuinjere segun su natura, e la riqueza e poder que tu uiere. Ex quibus verbis, & illud primo constituo, quod si talis minor secundum eius qualitatem & dignitatem, & patrimonium vel alias maiores literas discere tenetur tutor, vel curator expendere quod honestum fuerit in illis addicendis cum minore, nam multo grauior est iactura pupilli, quam bonorum, acriusque est tutor corrigendus, qui pupillum non eruditum tradidit præceptoribus, quamvis eius facultates auxerit. Secundo constituo, quod si pater dum viueret in maioribus studijs, fecit expensas cum filio, si decebat tenetur curator easdem præstare, si bona ad hoc ministrandum suffpetant, vñque dum minor studiorum tempora perficiat. & ad hoc poterit compelli argumen-

to, vbi lucentur nomina constitutæ, tenebitur in rationibus reddendis ad illud interesse, quod nec maximum nec minimum est interesse solitum pro pecunijs dari: tenet Baeça, & Couarruicias vbi supra.

Hinc fit, quod si tutor, vel curator dedit pecuniā mercatori ad partem honesti lucri, vel aliter cum ea negotiatus est, & inde pupillo, vel datum, etenit, siquidem talis erat ille penes quem fuit ad lucrum deposita, quod communiter tales depositiones fieri solebant, & plures déponere constuerunt, quamvis talis mercator, vel depositarius aufugiat, vel aliter datum in ferat pupillo ipsi imputabitur, & non tutori, vel curatori per text. in l. si res pupillares, de administratione tutorum: tenet Cassaneus in consuetudinibus Burgundie rubrica. 6. §. 6. numero. 11. Palacios Rubios, in ca. per vestras. 6. notabili. numero. 3. Baeça. de depositibus. cap. 2. numero. 92. & idem resolutus Anchastranus consilio. 330. vbi dicit idem dicendum, quando apud thelonem, hoc est, banquiero, deposita est pecunia, & a fugit, hoc est, quebro, Barba, consilio. 91. colu. 1. libro. 3. & Decius cons. 192.

Hinc deducitur, quod vñque adeo tenetur tutor dare licitas pecunias ad vñuras, vt resolutum est; quod si tardius quam par erat dedit pecunias tenebitur ad vñuras medijs temporis, & etiam sunt numerandæ vñuras totius temporis, quo pecunias ad vñuras non dedit, etiam vñque ad finitum eius officium, & tutelam restituit. l. tutor pupillo. §. 1. cum. l. sequenti. l. Licius. §. quæſitum. l. tutor qui repertorium, in fine, de administratione tutorum. Quo sit, vt si tutor in vñis suos conuertit pecuniam, tunc tenebitur ad interesse damni emergentis, & lucri cessantis respectu loci & consuetudinis, & rebus emergentibus, quibus pecuniam poterat ponere ad quæſum & licitam negotiationem: tenet Couarruicias, vbi supra, & Baeça, de decimato tutori. cap. 2. numero. 96. vbi dicit, quod non statim tutor, vel curator erit in mora constituendus, vbi primum suscepit tutelam, si non collocauit pecunias ad lucrum, quia datur ei à lege tempus sex mensium, vt in l. si tutor constitutus, de administratione tutorum, si tamen in vñis suos conuertit non excusatitur, sed statim in mora

constitutus erit; ut contra eum usurpatur ex*text. in l.* tutor qui repertorium. §. usurpare de administratione tutorum. quia presumuntur esse in dolo, & iudicatur praedo, tenet Angelus. l. Pomponius. §. ex facto. de acquirenda possessione Baldus. l. qui sine de negotijs gestis. Alexand. in l. diuus seuerus ad l. Falcidius. & in dicta l. tutor qui repertorium. Et mortaliter peccat non constitudo eam diligentiam, quam in proprijs rebus adhibet, & adhibere posset ut tenet Sylvestris summa vero, tutor. Socinus consilio. 2. numero. 10. volumine. 1. Salicetus in *Authentica*. C. de administratione tutorum. Ita quod si minoris pecuniam vacare permittat ultra peccatum, quod committit, tenetur luere poenas, & interesse, ut infra de ratione redienda à tute, vel curatore erit differentia. Nam tutor in bonis pupilli habet mandatum generale cum libera administratione, tenet Iason in l. ius in dūm. §. si procurator, numero. 14. de iure iurando idem. l. 1. columna, 2. de officio procurato.

Cæsar. gloss. in l. mandato generali, de procurato. communiter approbata sequendum Angelum. §. actionum. numero. 37. Instituta de actioni. Bartolus. in l. hoc iure. de solutio. idem in l. inter bonorum. de administratione tutorum, & sic tenetur in toto administrationis negotio de gestis & neglectis *text. in l.* tres tutores. de administratione tutorum. sicutq. tenetur horrea reficere, & vetus frumentum viderere, alias tenebitur; tenet Platea in l. 2. C. de conditis in publ. horreis. Gregorius Lopez. l. 15. titulo. 16. part. 6. Itaque, ut inquit *text. in l.* sed & si is. §. si impubes. de Carboniano edito, ibi. Curatorem constitui debere, qui omnia curat & actiones exercitat. De ni que isti curatores quidquid sine dolo malo expendunt agendo, & dicando, resciendo, interpolando, interponendo, & sic vniuersas minoris actiones experiri tenetur, & perituras, quas si non exerceat, & pereat tenebitur argumento. l. quidquid. C. arbitrium tutelæ. & eadem ratione, & non perituras si minori competant, ex officio facere tenetur, argumēto. l. quidquid C. arbitrium tutelæ. In quibus omnibus sumptibus: ita se gerere tenetur moderatè quali res proprias & non alienas gerat ne prætextu pupilli, & eius patrimonij & vniuersi minoris consumat patrimonium,

vt fieri solet, existat liberalis, iuxta *text. l.* cum plures. §. nimium. de administratio-ne tutorum. Pulchra sunt verba Pauli cōsulti. Nimium, inquit, tutori licere respectu existimationis pupilli erogare ex bonis eius, quod ex suis non honestissime est erogaturus: oportet eam quod tutores potius propiciant commoda, quam damnationis, & sic omnes meliorationes factas in rebus minoris, quando utiliter factae sunt, tenetur recuperare eorum expensas, licet res illæ perierint, quia combustæ vel alio casu defecerint, si à principio utiliter sunt factæ. l. plane de petitione hæreditatis, ibi. Sic potest in eo differentia esse, ut bona fidei possessor omnino deducat, licet res non extant inquam fecit, sicut tutor, vel curator cōsequitur, quia futurus euentus non impedit expensarum deductionem.

Quod fit, ut si lites à principio utiliter & iuste persequitur sunt ab ipso tute, vel curatore etiam tristem euentum habeat, sunt tales expensæ deducenda. l. quid ergo. §. sufficit de contrario iudicio tutelæ. Sufficit, inquit Vlpianus, tute bene & diligenter negotia gestisse, & si euentum aduersum habuerit quod gestum est: licet enim in hoc circa litium prosequitione maxima sit difficultas, & misera minorum fortuna, cum possit euenire quod à principio iustum & rectam prosequantur litem & causam, & in litis progressu faciat maiores expensas, quam bona ipsius minoris sufficiant, debet enim in hoc ita se gerere tute cautè, & solerter, ut patrimonium minoris fortunæ ludibrio non constituat, quæ omnia ex recta administratione, & bono animo, iudicio integro fide sincera & pura curatoris pendent, qui bus non potest adliberi ita metu, omnibus ut possit prouidere, & propicere, verutis, machinationibus, fraudibus, & Falacijs curator, vel tutor.

Ex his deducitur ad illud dubium, vtrum tute possit emere rem minoris, & an si iuramentum interueniat ex parte minoris confirmetur venditio. Ad primum dicendum est, quod iure communis licet tute, vel curatori palam & bona fide emere rem minoris, absque aliqua pena. l. si in emptione. §. si decotrahēda emptione. g! & Doct. l. cum ipse tute. C. eodem *titulo*. Et sic dicebat Palacios Bur-

bios

vendere absque iudicis decreto, & autho-ritate necessitate & utilitate minoris pro-bata. l. magis puto. §. nec passim de rebus eorum. Sed videndum est an talis tutor, vel curator, qui rem minoris præmissa solemnitate iuris vendidit, teneatur de eu-iotione, si res euincatur ab eo, qui vendita fuit. Et tene quod tutor quando vendidit rem pupilli si & bona sua prosecutitate rei venditæ obligatus, tenebitur de eu-iotione. l. si is quæ. C. de prædijs minor. ad similitudinem mariti rem dotalē videntis eius euictionem permittentis quod tenetur de euictione, tenet Baldus, Bartolus, & Albericus. l. cum lex. de fidei usori-bus. idem in l. procurator qui de euictio. Si tamen tutor, vel curator nomine suo non vendidit, nec bona sua obligavit, nō tenebitur de euictione, Bartolus, & Doctores. l. 1. C. et creditos euict. pignoris non debere, quod in simili confirmat Baldus, & Salicetus in l. non dubitatur. C. de euictio. Nata consilio. 181. numero. 8. Cauti-
nus de euictionibus. §. 4. numero. 50. & §. 5. numero. 31. Antonius Gomez. 2. tomo resolutionum. cap. 2. numero. 26. & plures relati per Tiraquellus. de vtroque retratu. titulo. 1. §. 12. glossa. numero. 11. facit *text. in l.* si fundum. C. de euictio. Versic. quod eo nomine dedit:
Sed in prædicto articulo, videlicet, quando tutor, vel curator emit rem pupilli videndum est, habito pro constanti quod emit rem pupilli absque iudicis de creto & autoritate, sed interuenit iuramen-tum minoris, quo approbavit prædictam venditionem, vtrum tale iuramen-tum efficax sit, ut talis venditio sustineatur. Et quidem articulus difficilis est: & videtur quod talis venditio valeat ratione-juramenti. Primo quidem, nam iuramen-tum habet maiorem autoritatem quam res iudicata. l. 2. de iure iurando: sed vendi-tio facta, vel emptio per tutorem, vel curatorem cum decreto, & autoritate iu-dicis, valet & teneat, ut supradictum ins-ergo pari ratione facta cum iuramento venditione, acsi autoritate iudicis facta suffit valere debet. Præterea facit: nam licet alias in contractibus à iure prohibi-tis talis contractus licet iuramento firmetur non constituit ex hoc firmum contra-ctum, alias à iure improbatum, ob eius ma-litiam nec reddit validum, nihilominus ta-

mentum

men, si tale iuramentum possit sine periculo animae seruari, iuramentum est obseruandum. Nam cum ex tali iuramento prontissorio fuerit orta quædam obligatio, hac ratione obseruari debet ne periculum committatur argumento. cap. quam uis pactum de pactis libro. 6. Authentica, sacramenta puberum. C. si aduersus vendito. ubi venditio facta à minore, sine tutoris, vel curatoris Authoritate non valet, & nihilominus, si interueniat iuramentum valet, & tenet talis venditio, & astringitur minor ad eius obseruantiam: facit tex. in cap. licet mulieres de iure iurando libro. 6. cap. cum contingat de iure iurando. Quod & in simili docet Sanctus Thomas. 2. 2. quæstione. 89. articulo. 5. & Soto de iustitia & iure. lib. 6. quæstione. 2. articulo. 1. Ergo pari ratione in praesenti casu dicendum est, quod cum hic potuerit seruare iuramentum prestitum à minore circa venditionem factam tutori, teneatur minor ad eius obseruantiam & per con sequens valere venditionem, quam sententiam pluribus adhuc citatis authoribus dicit communem. Menchaca de succession. creation. §. 28. numero. 9. Et haec est vera & tenenda sententia, licet contraria opinione, immo quod non confirmetur iuramento minoris huiusmodi venditio cura tori facta tenerit Petrus Dueñas alias re ferens dicta regula. 31. ductus eo fundame to, quia videtur esse contra bonos mores tale iuramentum cum detur occasio, quod tutores, vel curatores spolient suos minores, & eos, quos subministrant: qua ratione tale iuramentum seruandum non est, iuxta textum, in regula non est obligatorium. de regulis iuris. libro. 6. Maxime quia minores ob eorum facilitatem, & intellectus paruitatem possunt de facili à suis tutoribus, & administratoribus decipi, quod maximum est inconveniens. Nam dicendum, quod licet talis contractus initus cum minore videatur esse contra bonos mores, id verum contra bonos mores civiles, cum legibus prohibeatur, curatorem ab minore sine iudicis decreto rem emere: nihilominus non est contra bonos mores naturales, cum nulla lege naturali, vel diuina. talis venditio sit expresse prohibita: qua ratione bene firmatur iuramento talis venditio. Vnde licet praedicta sententia

firma sit & tenenda, videlicet, ratione iuramenti valere tales venditionem à minore tutori factam, citra solennitatem requisitam, non tamen ex hoc minor manet destitutus, vt cum periculo, & iactura sustineatur venditio: nam si constat fuisse minorem ex enormissima malitia deceptum, habet remedium pingue restitutionis, & relaxatione iuramenti seu absolutione petita agere poterit, ad rescissionem contractus, quæ absolutio iustis de causis non detardatur à iudice ecclesiastico, quia in tanto casu faciliter conceditur, & impetrabitur absolutio. Illud tamen in hoc articulo credere verissimum, huiusmodi tutorem, vel curatorem, licet ratione iuramenti venditio sustineatur, quod non liberabitur ab alijs poenis constitutis in dictis. ll. regni, cum aduersus illarum institutionem à pupillo cum non posset, emit.

Ad ultimum articulum deueniendo, scilicet, qualiter tutor teneatur rationem suæ administrationis reddere; dicendum, quod omnis & quicunque tutor sit, vel curator tenetur cum remouetur à iudice, vel propter aliquam suspicionem, vel ob sinistram administrationem, vel quia eius tutela, vel cura fecit finem, quia minor & impubes maior quatuordecim annorum factus est, & postea cum factus est pubes, vigintiquinque annorum, terminum complevit, tali casu tenetur rationem reddere. Illud tamen obiter aduentum est, quod si tutori finita sit tutela tenetur petere statim curatorem minori, alias enim si interim aliquid de bonis minoris pereat suo periculo perit: tenet Ioannes Faber. l. i. C. vt causa post pubertatem. Angelus. §. final. Instituta quibus modis tutela finitur. facit. l. 12. titulo. 16. partita. 6.

Quo fit, vt si litem habebat cœptam tutor, tenetur illam prosequi usque dum curator pupillo detur, tenet Bartolus, in. l. ita. §. penultimo, & final. de administratione tutorum. Doctores. l. admonendi. C. qui petant tutores. Hoc supposito dicendum est, quod usque adeo tutor, vel curator suæ administrationis rationem reddere tenetur, vt, neque pater, nec mater, seu frater, cognatus liberatur;

Liberatur: nam, vt ille inquit, Vinitur ex rapto non hospes ab hospite tutus. Nec gener à socero, fratribus quoque gratia rara est. Et sic omnes in viuens, qui prædictam sustinuerunt administrationem, tenent rationem suæ administrationis reddere. l. i. §. officio. &. §. de rationibus, & tutelis in curatore. l. aduersus. l. rationes. C. de administratione tutorum. l. nulli. C. de episcopis & clericis. c. tua nobis. c. Ioannes. de testibus. Clementina. l. §. vt autem de religiosis domibus. l. si superstite. C. de dolo. l. licet. C. ad. l. Falcidiam. l. rationes. l. aduersos. C. de fidei instrumento. Franc. Marcus. decisione. 44r. Cassaneus inconsuetudinibus Burgundia Rubrica. 6. §. 7. numero. 3. Rolandus à Valle consilio. 49. per totum. libro. l. consiliorum Ioann. Garcia de expensis, & melioratio. capit. 20. numero. 22. Ioann. Gutierrez, de Iuramento Confirmatorio. ca. 40; numero. 21. cum sequentibus. Principio quidem si res sint huius qualitatis, vel conditionis, quod nulla reperiatur ratio accepti & impeniti excusabitur tutor, vel curator à ratione reddenda, argim. l. 2. §. tractari. ad Trebellianum. Bartol. l. tutori. quireptorium. numero. 16. de administratione tutorum. Hinc deducitur, quod talis tutor, vel curator debet habere librum expensarum, & recepti, cuius omissione non excusat ipsius tutorem, vel curatorem: tenet Benauentinus in tractati de mercatura. 2. parte, in principio. numero. 56. & Didacus del Castillo. 27. l. Tauri. in glo. verbo, de restitucion. per totam. Auendaño in capitulis prætorum. 2. parte. capit. 10. numero. 30. Et sic debet reddi ratio per illum librum à capite usque ad finem computando prius accepta, & postea se exonerando cum enumeratione datarum rerum, & expensarum, vt his visitis fiat calculatio, & liquidetur, an sit residuum, nec ne in vnam, vel alteram partem constituendo minutissimas quæcumque expensas, & acceptas quoque pecunias, vt collatis inuicem facile constet debitum.

Quo fit, vt si taliter rationes in libro non sint constitutæ, vt non possint distingui, & includi, nihil relevat, & ita est acti liber non esset confessus. Cum vero rationes planæ & apertæ, vt quælibet res tam quoad receptionem, quam quoad exonationem recepti constare possint, tunc

nem excludit viam executiuan : tenet Alexander. c. filio. 192. libro. 7. docet in simili Rodericus Xarez. l. post rem iudicatam in declaratione. l. regia. de re iudicata. tradunt Doctores. in Clementina quia contingit. de religiosis dominibus. Baegam de decima tutori. capit. 2. numero. 168. & Ioannes Gutierrez de Iuramento Confirmatorio. capit. 40. num. 13.

Ex quibus omnibus deducitur, quod si tutor aliter, quam constitutum est ad ministraverit, tenebitur ex mala administratione, & punitur multis poenis, de quibus in l. in fine, de suspectis tutoribus. Ita quod si ratione dolii, vel negligenter, vel quia pecuniam pupilli in suos usus conuerit, vel ociosam esse passus est, non colendo fundum, non collocando pecuniam, tali casu cum poena non debeat exceedere delictum. l. sancimus. C. de poenis damnabitur in omni id, quod minori causatum est. Veluti si pecuniam ad lucrandum non collocauit, & eam penes eos, qui fructus, & redditus praestare poterant, non deposituit tali casu tenebitur ad usurias, & interesse à iure præfinitum. Si agros non coluit, tunc ad fructus, quos communiter præstare solent argumento. l. si plures. §. 2. in fine, de administratione tutorum. l. r. §. planè. de tutelis, & rationibus distrahebantur. Quod si post redditam rationem, & non soluat id, quod sibi ex bonis minoris consequitur tutori, hoc est, [se le haze de alcance,] incarceraari debet usque dum satisfaciatur ipsi pupillo integre & perfectè, vt tenent supra relati Doctores. Quod autem dubitationem habet, illud est, an quemadmodum, & quilibet alius ex quo rectam administrationis rationem non reddidit, nec pupillo satisfecit incompedibus potest detineri, sic & mater incarceraari possit. Resoluendum est non posse incarceraari, etiam si omni legum auxilio renuntiauerit. Nam cum ipsa habeat à lege hoc beneficium, ne conueniatur ultra quam facere possit, maxime eo casu propter reuerentiam quam filius illi præstare tenetur, dicendum, & si non rectam rationem reddiderit, & multa, vel aliqua bona filij non reddat non poterit incarceraari: poterunt tamen eius bona, si aliqua habet, ob hanc rationem capi & vendi iudicis autoritate, vt mi-

norificat satisfactio. Sic Alexander. l. Cen-turio. de vulgari. numero. 25. & relati per Antonium Gomez. l. 14. Tauri. numero. 11. Plaça. de delictis. capit. 1. numero. 32. Couarriuas. libro. 2. resolutionum. capi. 1. numero. 3. per totum. Menchaca. de suc-cessionum creatione. libro. 3. §. 22. limita-tione. 8. Baegam de decima tutori. cap. 4. in fine. num. 76.

Hinc fit, quod si mater transiuit ad secundas nuptias, & ex hoc sublata est illi tutela administratio, vt supra tradidimus, quod si in reddendis rationibus non recte eas reddit, vel aliquid male gesit, tecnebitur maritus, cum quod secundo contraxit de periculo tutela, argumento. l. simiter. C. in quibus causis pignus tacite contahatur. l. 2. C. quando mulier officio tutelæ. l. 5. titulo. 16. partita. 6. ibi. [Esi el juez fallare que alguna cosa deuen dar la madre a los mojos por razon de sus bie-nes, quetquo en guarda, o por otra ma-nera qualquier fincan potende obligados tambien los bienes della, como los de aquell que caso con ella.] l. 26. titulo. 13. partita. 5. ibi. [Marido de alguna muger finando si casasse ella despues con otros, las arras, y las donaciones, que el marido finado hauiesse dado, en salvo fincan a sus hijos del primermarido, e deuen los cobrar, e auer despues de la muerte de su madre, y para esto fincan les obligados todos los bienes de su madre. Esso mismo dezimos, que seria si muriese el marido de la muger, de quien huiiese hijos, te-niendo ella en guarda a ellos, y a sus bie-nes, casasse con otro fincan entonces to-dos los bienes de la madre obligados a sus hijos, e aun los de aquell con quien ca-sa, fasta que aya guardador, que los de cué-ta, e los resciba.

Hinc etiam subdeducitur quod licet alias iure nostro regio tutores, vel curatores decimam partem fructuum ipsorum bonorum minoris pro rata temporis, qua tutelam, vel curam seu administrationem habent. l. 2. titulo. 3. libro. 3. fori. tenet Segura in l. cohæredi. 6. cum filix. de vulga-ri. secunda parte, columna. 3. Auendano. de exequendas mandatis regis. capit. 4. numero. 8. & est lex quæ hodie seruatur. l. 4. titulo. 2. libro. 5. ordinamenti. De qua decima quando sit tutori, vel curatori dan-da, & quando illum admittat propter ma-

lam

lam rationem administrationis, & pluri-
ma singularia in articulo vide satis copio-se, & eruditæ per Baegam de decima tuto-ri. per totum. maximè in cap. 19. ubi quia de hac re plurima differit ad ibi dicta vos remitto.

Denique in hac materia constituedum est, quod actio tutelæ est duplex: altera di recta quæ competit ipsi pupillo, contra curatorem: altera contraria, quæ compe-
tit tutori aduersus pupillum. Directa
competit pupillo, vel eius hæredibus con-
tra tutorem, vel eius hæredes, vt tutela fi-
nita, reddat rationem administrationis
tutelæ gestæ. l. 1. §. officio. de tutelis. l. si fi-
nita tutela. eodem titulo. l. quidquid. C.
arbitrium tutelæ. l. pro officio. de admini-
stratione tutorum. Contraria vero actio
tutelæ competit tutori, vel eius hæredi-
bus contra pupillum, vel eius hæredes,
vt illum faciat liberum ab administra-
tione. l. 1. de contraria, & utili actione tu-
telæ.

Quod fit, vt si debitum est liquidum,
quod ex rationum redditione remansit,
& de illo aperte constat, habet tutoris
vel curatori ius retaini bona pupilli,
donec sibi debitum solvatur: tenet Gre-
gorius Lopez. l. 23. titulo. 13. partita. 5. glos-
sa. 4. pertext. in l. pro officio. de admini-
stratione tutorum.

G L O S S A T R I G E- fima principalis, De re- uocatione testamen- ti primi per se- cundū.

S V M M A R I V . M .

- 1 Traduntur scribentes, qui hanc declarant ma-
teriam.
- 2 Expenditur multis fundamentis illa pars, scilicet, quilibet posse testamentum primum per secundum reuocare.
- 3 Expenditur l. si quis in principio: testamenti, de legatis. 3. l. si mibi, & tibi. §. in legatis. de lega-
tis primo. l. cum in secundo. de iniunctorupto. l. si quis enim quem. §. final. de vulgari. l. sita. de le-
gatis. l. ex parte familia herciscunda. C. cum

Maribed celebrazione missum.

24 Cum in paganorum & Romanorum testamentis

4 Expenditur l. 29. tit. 1. part. 6.

5 Testamentum usque ad ultimum vita spiritum potest minui, tolli, reuocari, seu alterari.

6 Semper presumitur testatorem disponere quod lex disponit, & cum legi se conformare.

7 Lex quantumcumque iusta potest tolli, seu reuoca-
ri per aliam legem.

8 Expenditur c. 1. de constitutio. lib. 6. l. de quibus de legibus.

9 Quando contrariorum unum est bonum necesa-
sario aliud debet esse contrarium malum.

10 Lex ut effectum legis habeat, debet esse iusta:
& qualiter ab eterna derivetur, & quomodo lex
approficiet bonum commune.

11 Non debet irreprehensibile iudicari, vt si secunda
dum temporum varietatem varientur & ipsa
iura.

12 Non omnis causa est sufficiens ad revocandam
legem per aliam, sed debet causa esse talis, quod
compenseret damnum, que legis mutatio afferre
solet.

13 Expenditur. l. non est nouum. & l. sed & poste-
riores, de legibus. & l. pacta nouissima. C. de
pactis.

14 Explicatur. cap. vt officium. ve scilicet denique:
de hereticis. libro. 6. qui pugnat ex diametro cum
textis in cap. statutum. §. cum verò. & §. cum ad
tem de rescript. lib. 6.

15 Interpretatus Clementina. 2. de homicidio. & ad
Concilium Tridentinum. sessione 11. cap. 7. de
reformatione.

16 Qui vim vi repellendo suum occidit aggressorem
est irregularis, potest sicuten cum illo ordinarius
dispensare.

17 Expenditur capit. miror. §. distinctione:

18 Explicatur. c. eam te. de erate & qualitate. C.
nonnulli in principio. de rescriptis. cap. ex parte:
de capitis monacho. & yncico de excessibus prelatos.
libro. 6.

19 Leges habent intrinsecè clausulam: ad condon-
dandi, & sic lex posterior derogat primam. licet
de prima mentionem non faciat, quod secuse est in
rescriptis, quod cum intrinsecè hanc clausulam
non habeant per secundum rescriptum non deroga-
tur primum, nisi de primo faciat specialius men-
tionem.

20 Expenditur l. final. C. si contra ius vel reuicta. pa-
blicani. l. rescripta. C. de precibus imperatoris
officiorum.

21 Vera traditur ratio quare per secundum testa-
mentum reuocatur primum.

22 In actu dispositio potest quis pro libito voluntas
tis disponere.

23 Cum in paganorum & Romanorum testamentis

tis illud pro constanti erat quod deberet ab hereditate institutione incipere, hac ratione forma Galilie. Aquilij sub illis verbis concepta, Si filius meus me viso moriatur instituo nepotem, non erat sufficientis ad suscipiendum testamentum, quia expressam hereditatem institutionem non continebat.

24 Quocunque posterius geruntur prioribus derogant.

25 Expenditur. l. humanitatis. C. de impuberum, & alij.

26 Expenditur. l. final. de heredibus instituendis.

27 Explicatur. l. demonstratio falsa. de conditio. & demonstrat.

28 Imperatorum decreta, & responsa prudentium tunc temporis interponi solebant, quando ex una parte favor, & equitas, ex alia rigor fricti iuris contrarium postulabat.

29 Expenditur. l. pater Seuerinam. §. final. l. cum tale. in principio. de conditione. & demonstratio.

30 Expenditur. l. si mihi & tibi. §. in legatis. de legatis primo.

31 Tunc denum per secundum testamentum tollitur primum, quando secundum est aquae solenne, & perfectum, alias per secundum non tollitur primum.

32 Expenditur. l. si duebus. §. si prius. de contra tabulas.

33 Bonorum possessio contra tabulas est remedium rescissarium.

34 Expenditur. l. si filius. de liberis, & posteris.

35 Explicatur tex. in. l. Clodius Clodianus de aqua renda hereditate.

36 Expenditur. l. qui fideicommissum. de legatis secundo.

37 Explicatur. l. filio praeferito. de iniusto rupto.

38 Que dicatus clausula derogatoria.

39 Si primum testamentum haber clausulam derogatoriam, si in secundo testamento non fiat mentio de illa expresse, & specialiter, per secundum non tollitur primum.

40 Expenditur. l. Diuus. §. licet. de iure codicillorum.

41 Explicatur. l. final. in principio. de legatis secundo.

42 Quibus verbis clausula derogatoria inducat reuocationem.

43 Verum solennis ratio & perfecta prima testatoris voluntas ultima tollatur per secundam inuallidam, & imperfectam communis contra communem explicatur.

44 Expenditur. l. cum in secundo, de iniusto rupto, & §. posteriore. quibus modis testamente in-

fimentur...

45 Expenditur. l. bac consultissima. §. si quis autem. C. de testamentis.

46 Legata & fideicommissa nuda testatoris voluntate adimi possunt, & extra testamentum dare possunt.

47 Explicatur. l. hereditas. C. de his quibus re indignis.

48 Verum sola penitentia reuocatur testamentum prius factum.

49 Expenditur. l. i. §. si heres. si tabula testamenti nulla stabunt.

50 Explicatur. l. ex eo. quibus modis testamenta infimentur.

51 Etiam si unicum tantum esset testamentum, requiritur quod de eo fiat mentio in secundo, ut per secundum reuocetur.

52 Expenditur. l. si quis in principio testamenti. de legatis. 3.

53 Verum testamentum primum iuratum posse per secundum reuocari, & virum sit periurus testator ex taliter reuocatione.

54 Cum quis actum iurat adducit Deum in testem, & actus confirmationem.

55 Iuramentum dicitur à iure, quia ille, qui iurat tenetur ad observantiam iuramenti, sicut ad observationem iuris.

56 Explicatur. l. cum pater. §. filius matrem. de legatis. 2.

57 Etiam si ex testamento minus solenni non debetur legata, & fideicommissa, tamen si internat iuramentum debentur à venientibus ab intestato, quia iuramentum habet vim clausulae dicillaris.

58 Quamvis substitutio compendiosa facta per verba directa pupillo perueniente ad etatem pubertatis non trahatur ad fideicommissariam, si tamen in testamento fuisse appositum iuramentum pupillo perueniente ad etatem pubertatis trahitur ad fideicommissariam, quia virtute iuramenti videtur voluisse valere actum viensi modo, quo potest.

59 Dispositio nunquam extenditur ad incognitata.

60 Per iuramentum, quod in actu interuenit fit extensio ad incognitata.

61 Virtus iuramenti tanta est, ut licet alii presumant actu errore vel dolo factum, excludatur talis presumptione, si in eo alii interueniant iuramentum.

62 Qui iuravit, non contravenire ventioni, non poterit & si intra dimidiā fuerit decipiens intentare remedium. l. 2. C. de rescindenda ventione.

63 Iuramen-

63 Iuramentum maximè in testamentis habet clausulam derogatoriam ad sequentia, itavt omnia alia testamenta in posterum facta effectum non habeant.

64 Iuramentum operatur, ut nihil permittat in contrarium fieri.

65 Quamvis contraveniens contractui solum puniat pena contractus, seu interesse secundum qualitatem contractus, si tamen super contractum apponatur iuramentum, iunc non solum pena contractus seu interesse, verum & periuirij pena punitur.

66 Contra periuirum sunt plures pena iniuste statuta.

67 Expenditur. l. 26. tit. 11. p. 3. l. 1. cum sequentibus tit. 17. lib. 8. recopila.

68 Explicatur. l. 2. C. de rebus creditis, & iure iurando.

69 Expenditur. l. si duos. §. vltimo. de iure iurando.

70 Explicatur. l. si de criminis stellionatus.

71 Unde duxit originem crimen stellionatus.

72 Expenditur. l. nam sufficit. de dolo.

73 Explicatur. l. si quis maior. C. de transactio.

74 Periuirus pena infamie punitur.

75 Expenditur. l. 1. tit. 6. lib. 8. ordin. l. 1. tit. 17. lib. 8. recopila.

76 Iuramentum habet speciem transactionis & maiorem effectum quam res iudicata.

77 Expenditur tex. in authen. vt litigantes iurent. §. si quis autem. ex litigantibus. collatione. 9.

78 Explicatur. c. querelam de iure iurando. c. 1. c. ex parte. de rescriptis. c. cū nō ab homine. de indicij.

79 Verum periuirus clericus sit priuatus ipso iure beneficio, an veniat priuandus per sententiam, communis contra alteram communem explicatur.

80 Periuirus de iure canonico est infamis, que infamia purgatur per penitentiam.

81 Quod secum est in infamia, que de iure ciuilis proper per periuirum incurritur.

82 Expenditur. c. predicandum. 22. q. 1.

83 Periuirij incommoda & pericula enarrantur.

84 Per secundum testamentum reuocatar primum etiam iuratum, neque ex hoc testator periuirus remaneat.

85 Periuirij usque ad ultimum vita spiritum potest continere testamentum.

Ibi, por este mi testamento reuoco y annulllo y doy per ninguno otro qualquier testamento o testamentos codicillo, o codicilos que yo aya fecho.

Anc materiam tractant Doctores in. l. si quis in principio testamenti. deleg. 3. l. 1. & Doctores in. l. 2. ff. de liberis & posteris. Doctores maximè Albericus in. l. 1. C. de sacrosanctis ecclesijs. Ioannes Andreas in regula. quod semel de regulis iuris in. 6. Goonetius & reliqui Doctores in capitul. 1. de constitutionibus libro. 6. Guido Papa in decisione. 64. Philippus Corneus consilio. 85. numero. iii. Coarctuias in Rubrica de testamentis. 21 part. numero. 191 versiculo. 3. Peralta dicta. l. si quis in principio testamenti. Gregor. Lopez in. l. 22. titul. 1. partit. 6. Julius Clarus lib. 3. Sententiatum. §. testamentum. questione. 94. Barb. capit. cum esses de testamentis. Menchaca de successionum creatione. §. 29. numero. 20. Ioannes Oroscius in. l. omnes populi. numero. 115. de Iustitia & iure. Ferdinandus Loazes in allegatione pro Marchione de los Velez, fundamento. 6. Joannes Baptista in xerario communium opinionum litera. T. Burgos de Paz numero. 223. Antonius Gomez in. l. 3. Tauri. numero. 96. Franciscus Sarmiento. lib. 3. selectarum. capitul. 14. Ioannes Gutierrez de iuramento confirmatorio. 2. parte. cap. 1. Aluarado de conjecturata mente testatoris. libro. 3. capitul. 2. §. numero. 8. Antonius Gabriel libro. 2. communium opinionum. titulo de iure iurando. conclusione prima. numero. 8. Pro qua sententia, & verissima, & affirmativa parte constituo quemlibet posse testamentum primum per secundum reuocare: quod probat textus in capitul. vltima voluntas. 13. questione. 2. capitul. cum Marthe de celebratione mislarum. l. 4. de adimendis leg. l. si quis in principio de legatis. 3. l. si quis. C. qui testamenta facere possunt. l. si mihi. & tibi. §. in legatis. de legatis. 1. l. cum in secundo. ff. de iniusto rupto. l. si quis eum quem. §. fina. de vulga. l. cum hic status. §. ait oratio. de donationibus inter. l. ex parte. §. fina. ff. familiae hereditate. l. si ita. de legat. 1. l. omnium. C. de testamentis. l. 29. titulo. 1. partita. 6. ibi, Ningun home puede fazer testamento tan firme, que no lo pueda despues mudar quando quisiere hasta el dia que muera]. §. posteriori. Instituta. quibus modis testamenta sive. Ex quibus manifeste appear testamenta usque ad mortem mutari, minu-

Pp minu'

minui & corrigi posse, & revocari. Cuius rei ratio plures sunt perscribentes assignatae. Et inter alias illa est, quæ desumitur ex textu, iuncta glossa magna in cap. t. de constit. in. 6. quam ipse perpendiculariter in publico gymnasio cathedrali Sexti magno cuncti scholasticorum concursu explicare. illius textum, videlicet, namque verissimum est, testamentum duci legem & vitam habere, authenticum de nuptijs. §. disponat. in principio. Inquit. l. disponat testator. &c. Et in. l. r. tabulatum scriptum est, ut constat ex textu, in principio Institutis, ad. l. Falcidiam. Inquit, vti quisque legasset suæ rei, ita ius esto leg. verbis. l. de verborum significacione. l. item prius. §. fina. de usurcationibus. Et sic dicebat glossa communiter recepta in. l. tale pactum. §. fina. iuncta glossa. ibi, de pactis, quod quemadmodum quando. l. aliquid omisit, de quo si Princeps fuisse interrogatus idem disposuerit, sic & quando testator aliquid omisit, quod si fuisse iure rogatus, idem disposuerit habetur pro expresso, ea ratione, quia voluntas testatoris & voluntas. l. æquiperantur. Quæ glossa communiter receptam testantur in numeri relati per Ioannem Gutierrez de iumento confirmatorio. 1. part. cap. 9. numero. 2. Et sic dicebat Bart. in. l. si ita fuerit, de manumisso testamento. & in. l. peto. §. fratre. deleg. 2. quod testator in dubio semper presumitur disponebere, quod lex disponit: facit text. in. l. cum quidam. §. quemadmodum de verborum significacione, & in l. duo sunt hæredes. de adquirenda hæred. Sic in proposito dicebat Bald. in. l. quidam elogio. numero. 3. in fin. C. de iure deliberaudi. quod testator semper presumitur cogitare id quod. l. disponit. idem in. l. precibus. C. de impuberum. communis secundum Alexand. consilio. 55. numero. 17. volumine. 4. ea ratione, quia omne id, quod disponit testator dicitur lex sed principium est verissimum, quod. l. quantumcunq; iusta potest revocari, & tolli per aliam. l. posteriorem. text. in. d. cap. 1. de constitutio. in. 6. cap. statutum. de rescriptis in. 6. cap. alia mater, de sententia excommunicatio in. 6. cap. si. de consuetudine. l. de quibus. ff. de. l. ergo idem in testamentis fateri operatur, cum testamentum & l. parificentur.

Sed huic rationi obstat maxime & videatur, quod verum non sit dicere legem primam quamvis iustum per aliam secundam

9. posset tolli, & ead, ratione verum non erit per secundum testamētum tolli primum. Quod ex eo probatur: nam principium iuris est notissimum, & ipsa natura docet, quod quando contrariorum unum est bonum, necessario contrarium debet esse malum. capit. hospitiolum. 32. distinctione. glossa. cap. intellectu de iure iuran. sed. l. vt legis effectum habeat debet esse iusta & rationabilis. capit. erit autem lex. 4. distinctione. l. sacratissimæ. C. de legibus. cap. ad hæc de postulatione p̄lat. Conatus lib. 1. commentariorum. cap. 8. Diu. Thom. 1. 2. quæstione. 90. art. 4. Castro lib. 1. de. l. poenali. capit. 2. columna. 3. Fortunius Garcia de vlt. fine. in principio. lib. 1. de Iustitia & iure quæstione. 1. art. 1. Segura in directorio iudicium ecclesiastico. 2. parte. capitulo. 15. numero. 25. Tunc sic, si lex. 1. fuit iusta, ut necessario debet esse, lex posterior contraria iniusta, & irrationabilis erit à fortiori, aut debemus fatari primam iniustum, si iniusta prima non fuit lex, ergo non mirum, si facta alia iusta effectum prima non habeat, cum lex non fuerit: si fuit iusta, sequitur secundam. l. contrariam iniustum esse debere, ergo secunda. l. non potest tollere nec revocare primam. l.

Augetur & difficultas, nam lex humana deriuatur ab æterna iuxta illud Hieremias. cap. 31. Dabo, inquit, legem meam in verbis eorum, & Proverbiorum. capitulo. 8. Per me Reges regnant, & conditores legum iusta decernunt, tenet Diuus Augustinus de libero arbitrio. in principio lib. 1. Corras. de iuri arte. 2. parte. capit. 1. in principio. Cagnolus in Rubrica de origine iuris. l. æterna immutabilis est, ut habetur in Euangeliō, Cœlum autem & terra transibunt, verba autem mea non transibunt, ergo lex humana quæ à. l. æterna deriuatur, immutabilis debet esse sequitur, igitur quod post quam facta est. l. semel non possit per aliam. l. mutari, nec revocari, pari igitur ratione testamentum, cum lex apparetur postquam semel factum est non potest per aliud secundum testamentum tolli, vel revocari.

Sed his non obstantibus verissima est prædicta propositio, videlicet, posse primam. l. per aliam posteriorem tolli, & revocari, scilicet, & primum testamentum per secundum. Pro cuius articuli cognitio

11. initio adiuveto, quod intentio. l. est proficere bonum commune, quod communitate bonum non potest aliter considerari, quam ex qualitate temporum diuersitate negotiorum, regionum, & personarum conditione, ne debet reprehensibile judicari, si secundum tempus varietatem varientur, & ipsa iura, capitulū quæ sancta. §. verum, ipsius. 64. constitutio, & capitulū quæstionis. l. capitulū. l. de sententia excommunicatiōnis in 6. capitulū. statutum. in principio. de rescriptis. lib. 6. sic fit, vt lex, quæ aliquando sicut iusta in eius origine & principio non semper, & omni tempore iusta reperiatur, nam ratio humana, quæ lex constitut non potest satis prospicie futura, sed per divinum temporis, & experientiam, detegit & manifestat, quod magis conueniat, quod virilis sit ad bonum communem, & mirum non est si lex quæ à principio sicut iusta temporis discursu, sic non apparet, & posset pro bono, & utilitate communis revocari; tenet Sandras Thomas. quæstione. 197. articul. 1. Sotolibr. inde ducta & iure quæstione. 7. articul. 1. Contra vias in capit. alma mater. 2. parte. capit. 1. in principio. Illud tamen adiuvandum, quod non omnis causa est sufficiens ad derogandam primam. l. & sic antiquam, sed debet esse talis, quod compenseret damnam, quæ legis mutatio sua natura asserre solet. l. in rebus de constitutionibus. Principium. l. non est noscum. l. sed & posteriores, de legibus. l. pasta nouissima. C. de pactis. Quæ iura sic, inteligit Hippolytus in. l. 1. §. serui, numero. 8. ff. de quæstionibus. Cum igitur eadem ratio sit in testamentis, cum primum à testatore factum fuit, ad illud faciendum, & Petrum hæredem instituendo, vel quendam filium meliorando, vel alteri legatum præstando eo tempore iustis causis ad faciendum moueri posset mutatione temporis, morte filiorum, eorum integratitudine nativitate liberorum, bonorum, augmentatione, vel alijs causis fieri nunc potest, vt causæ, quibus testator fuit, mox essent eo tempore iusta, & contraria, nunc iusta esse possunt ex nouis causis superuenientibus, quemadmodum in legibus, quæ à principio potuerunt esse iusta, & ex causis nouis, & urgentissimas contraria. l. de novo condita sit iu-

sta, & vtraque. l. non desinat suo tempore ex mutatione esse iusta. Ex qua resolutione infero intellectum ad textum difficultem in capit. vt officium. versiculo, denique de hæreticis. in. 6. ad textum ex diatometro contrarium in capitulū. statutum. §. Cum vero. &. §. Cum autem de rescriptis. in. 6. vt inquit textus. in capitulū. statutum. in dict. §§. quod posterior constitutio, quæ disponit, vt delegatus iudeo non trahatur, vtrā vnam djetam à domicilio rei. Et hoc dicit capitulū. vt officium. §. denique, inquit, quod iudex delegatus potest vltra duas triahs à domicilio rei, & secundum illam constitutio, nem. capitulū. vt officium. fuit prius & sicut tollitur, nec revocatur per capitulū. statutum. quod fuit posterior, igitur per secundam, l. prima non revocatur. Nam ratio, quod quando. l. posterior est generalis, & prior specialis, l. posterior generalis, non revocat primam specialem. Unde etiam in dicto capitulū. vt officium, ageretur de causa speciali, scilicet de criminis hæresis noti mirum si per. l. generalis. nouorem causis specialis revocatur, vt probat textus in capitulū. de constitutionibus. 6. Hunc intellectum ad illa iusta esse communem tenet Felinus, & Dennis in capitulū. l. de rescriptis. & Augustinus Beronus, consilio. 37. numero. 13. volv. mine. 2.

Secundo infertur, interpretatio ad textum in Clementina. 2. de homicidio, & ad Sanctum Concilium Tridentinum Sessionem. 14. capit. 7. de reformatione inquit text. in dicta. Clementina, quod ille qui vim vi repellendo aliquem occidit aggressorem irregularis non est, & text. in dict. Concil. Trident. inquit, quod qui vim vi repellendo occidit aggressorem est irregularis, & dict. dispositio Clementinæ obseruatur, hodie licet prior fuerat, sequitur, quod per posteriorem. l. contrariam prima dispositio seu. l. non revocatur: nam dicendum est, quod prima dispositio Sancti Concil. Trident. non derogat dispositiōnē dict. Clementinæ, quia est dispositio generalis, & dict. Clementinæ est dispositio particularis. Nam dicta Clementina inquit, quod qui vim vi repellens occidit aggressorem mortem aliter vitare non valens, at dict. Concil. Trident. generaliter loquitur, scilicet, qui vim vi re-

pellendo suum occidit aggressorem ecce, quod indistincte, & generaliter loquitur non igitur mirum si posterior generalis non deroget, vel reuocet primam specialem: sic praedicta iura conciliauit Naua, in Manuali Latino, cap. 27, numero. 238. 2 obiter tamen aduerto in hoc articulo, quod 16 ille qui vim vi repellendo suum occidit aggressorem irregularis efficiatur secundum dispositionem Sancti Concilii Tridentini. consequitur tamen dispensationem ab ordinario, ut ad sacros ordines promouere possit, ut tener Prop. in cap. miror. 50. distinctione. Albertus Trotius de vero & perfecto clero. 2. parte, capitul. 26. &c est communis secundum Borgasium de irregularitate. 6. parte, titulo de homicidio. 2. et glossa in capit. sicut. de homicidio. §. v. lemo. tenet, quod in nullo casu cum homicida possit dispensari ab irregularitate propter homicidium contracta, ut ad ordines possit promoueri, quam glossa sequitur Abbas, & Decius in capit. significasti. 2. de homicidio. Fundatur haec communis per textum in capit. miror. 50. distinctione. Cuius verba sunt, Miror nimis doctam scientiam tuam sacerdotem putare post perpetratum homicidium ad sacros ordines posse promoueri, immo quod est ineptius nobis suadere velle, quis tam demens est. Sed tenendo supra dictam sententiam, & resolutionem non obstante verba illius textus, sunt enim contestata in omnibus Codicibus & sic legenda sunt, ubi dicit. Quod ineptius est, debet legi quod peius est: & ubi dicit, Quis tam demens est, debet legi. Quis tam clemens, & sic ille textus non debet referri ad impossibilitatem, ut verba correcta & transcripta demonstrant, sed debet referri ad difficultatem. Quae verba sic esse tenenda secundum dictam emendationem tenet Hiaco Carnotensis in Panormia iuris. libro. 3. capit. 193.

18 Infertur etiam ex praedict. ratione ad text. in capit. eam te. de aetate & qualitate, ad cap. nonnulli, in principio de rescriptis, ad cap. ex parte, de capelis mona-

t.8 Infurter etiam ex prædict. ratione ad text. in capit. eam te. de ætate & qualitate, ad cap. nonnulli. in principio. de rescriptis. ad cap. ex parte. de capelis monachorum. ad cap. vnicum. de excessibus prelatorum. in. 6. quibus probatur, quod lex posterior nunquam censetur reuocare priam, nisi de prima faciat expressam mentionem: ergo regulariter verum non est, quod l. posterior priorem derogat. Nam

responde maximum esse discrimen inter
rescripta & leges nam leges habent intrin-
seca clausula imde derogatoriam ad condon-
dum & scilicet posterior iuris de prima non
faciat mentionem tollit primam atvero
rescripta cum sint contra ius nisi habeant
expressam clausulam derogatoriam per se
cundum rescriptum non derogatur ipsius
anum. Sic intellige. I. causa C. si contra ius
irescripta C. de precibus Imperator offe-
rendis Barro in extrauaganti ad reprimendam
quoniam verbo non obstantibus quoniam in
crimine loca maiestatis procedatur glossa
in l. 1. C. de naturalibus liberis glossa l. 1.
l. 1. C. de calumniatoribus. Doctor est in capi-
t. 1. de excessibus prelatorum in contrahenti
iis secundum Menesium in l. 1. causa vero
lite numero 6. C. de transactio. secundum
Ioannem Gutierrez in l. nemo potest iugau-
mero 16. 1. de lega. 1. Cum iugiter id fieri vici
deagnus in ipsa l. ut per secundam. prima
revoetur sic & in testamento dicendum
est id fieri posse cum legibus ut dictum est
assimilentur. C. de donatione in causa
verum licet haec resolutio p. se verissima
masit propterea quod testatoris voluntas
legi assimilatur ut quemadmodum per
secondam l. reuocatio prima si per secun-
dum testamentum quod legi assimilatur
reuocetur primum tamen quantum ad
nos attinet longe alia & proprietas in-
quirenda ratio. Quare vera & geritissa
ratio est quod ea ratione posteriori quod
iure perfectum est testamentum primum
reuocari quia cum testamenti factio ex se
la libera testantis pendeat voluntate ut
docet glossa in capit. 1. de constitutio in l.
qua ratione ultima vocatur sententia
quia libera disponendi facultas usque ad
ultimum spiritum conceditur testatori &
eum usque disponens vita functus volun-
tas dici nequeat ultima l. quod si iterum
de adimendis legatis l. cum hic status s.
ait Horatius de donatione inter capit. ultima
voluntas 13. questione 2. satis plene
sequitur posse testatorem de bonis suis
ad libitum quandocunque sibi placuerit
disponere & dispositum revocare &
aliud iure confiscare testamentum & alijs
bona sua vel aliter conferre seu disponere.
Nam si in actu dispositio inter viuos rei
sua proprias moderatores sunt homines
& ad libitum de illis disponere l. nemo ex-
terus C. de Iudicis l. iure mandata C. man-
dati.

dari. Idem maiori ratione in ultima voluntate concedendum est, ut pote fauoris biliori iure; argumento. I. favorabiliores de reguli juris capit. cum dilecti de donatio. Ex qua ratione licet facile credendum sit, quod secundum testamentum iure perfectum, primum etiam perfectum reuocare possit non tam per hanc secundam resolutionem, constat quid sit in causa, quod per secundum testamentum precedens ipso iure tollatur, utrumque cum alio minime compatiatur. Quare pro vera resolutione supponendum est in paganorum testamentis, & Romanorum esse insitam naturam, & qualitatem, ut eorum testamentis pro substantiali forma hereditis in statuus deberet contineri, & sic testator ab hereditis institutione debet in suo testamento initium sumere. I. 1. de hereditibus instituend. I. 1. de vulgari. I. proxime, de his, quae in testamento delentur. I. fina, de iure codicillorum. §. ante hereditis. Instituta de legatis, quod neque legata ante institutionem relinquunt, poterant ut constat ex Vlpiano in fragmentis, titulo. 24. cui accedit Paulus libro. 3. Sententiarum, capit. 8. & sic forma Galli Aquilij, sub illis verbis concepta. Si filius meus me vivo moriatur instituto nepotem, nullatenus ad sustinendum testamentum sufficiens est, quia expressam hereditis institutionem non continebat, & quia tacita hereditis institutio ineficax iure consideratur. I. ex facto, de hereditibus instituendis. I. hereditas, eodem titulo, qua ratione heres viua voce testatoris in testamento nominandas est, alioquin tale testamentum absque institutione hereditis non valet. I. iubemus. C. de testamentis. I. 1. de vulgari. & sic heres dicitur quasi adhaerens proximus testatori, vel defunctos nam lex duodecim tabularum heredem bonorum defuncti dominum appellat. Cum igitur euenire posset, ut si duo testamenta simul concurrant, quod fieri posset, & praecedens secundum non tolleret, & in quo, ut diversi essent heredes instituti sequeretur, quod in una, & eadem re, in eodem iure, in eadem actione in eadem hereditate duo essent domini in solidum, & ex eodem respectu, & ex eadem causa, quod quidem manifestissimis juris regulis aduersatur. I. si ut certe. §. si duobus. ff. comodati. I. 3. §. ex con-

trario, de acquirenda possessione. Quarta ratione proditum fuit ne quis cum duobus decederet testametis. I. quod contra §. vni dico de reguli juris, in. I. hereditatem. §. pater, de castrensi peculio. non mirum igitur si id iure fieri possit ratione efficacissima, ut si duo reperiantur testamenta, priore loco factum per secundum reuocetur, maxime iuxta illud principium, quod ea, quae posteris geruntur prioribus derogant. I. si mihi & tibi. §. in legatis, de leg. I. 1. §. fin. de adimendis legatis, quod nedum in ultimis voluntatibus id verum est, verum & in contactibus probat Imperator in. I. pacta nouissima. C. de pactis. Ic etiam in legatis & fideicommissis posteriora derogant prioribus. I. dari. C. de fidei commissis.

Ex qua verissima ratione infero intellectum ad text. singula. in. I. humanitatis. C. de impuberum & alijs. In quo textu dispositum est non solum furiosi patrem verum, & matrem eius posse facere exemplarem substitutionem: quod si aliquando contigerit ambo relinquere filio exemplarem substitutionem inquit posteriori rem priori praualere, ea ratione, nam enim substitutione exemplaris inuenta sit ad exemplum pupillaris dicendum est, talem substitutionem esse pupillarem filij, sed filius non potest duo testamenta facere sibi: ergo a fortiori, neque duas exemplares substitutiones sequitur dicendum, quod si deinceps reperiantur facta exemplares substitutiones secundam debere derogare prius, ut aliqua valeat.

Secundo interpretatur difficulter tex. in I. fi. de hered. instituend. Pacumævius Adrothenes Pacumæviam Magnam filiam Pacumævij Magni ex asse heredem instituerat, eique patrem eius substituerat. Pacumævij Magno occiso rumore pro lato quasi filia eius mortua, mutauit testamentum, Novumque Ruffum heredem instituit, hac prestatione, quia heredes, quos volui mihi habere, non potui contingere. Novus Rufus heres esto. Pacumævia Magna supplicauit Imperatoribus nostris, ut cognitione suscepit, licet modus in institutionibus contineatur, quia falsus rumor non debet obesse tam ex voluntate testatoris putauit Imperator ei subueniendū, igitur pronunciavit eius hereditatem ad Pacumæviam Magnam pertinere, sed legata

Glossa trigesima princ.

ex posteriori testamento cam præstare debere, perinde ac si in posterioribus tabulis ipsa fuisset hærescripta. Ex quibus verbis aperte constat per secundum testamentum iure factum primum non reuocari.

²⁷ Sed certe hæc decisio Pauli adeo difficultis est, ut per illam tota iuris machina subvertatur. Nam si recte consideretur inter alia iuris principia subuertitur text. in. l. de monstratio falsa. ff. de conditio. & demonstra. Nam postquam consult. pro constanti habitu falsas demonstrationes non obes se legatis in. §. quod autem eiusdem legis. sic inquit. Quod autem iuris est in falsa de monstratione, hoc vel magis est in falsa causa, veluti ita, filio meo fundum relinquo, quia negotia mea curauit, item, Fundum Titius filius meus percipito, quia frater eius tot aureos ex arca sumpsit: licet enim frater tuus tot aureos ex arca non sumper rit utile tamen legatum est, cum falsa causa in legatis non soleat officere, & tamen in. d. l. f. secunda institutio propter falsam demonstrationem à testatore missam nullo iure potest subsistere, cum portius videtur præd. secunda in institutionem firmorem esse, debere iuxta Vlpianisententiam. in. l. f. instituta. §. f. de inofficio testame to. Patet igitur quanta sit illius text. difficultas, ita ut propter innumerabiles senten cias & intellectus ab scribentibus difficilior reddatur.

²⁸ Quare eam sic intelligendam existimo, si prius animadueritamus Imperatorū decreta & responsa prudentium tum temporis interponi solere, quoties ex altera parte æquitas suaserit, & fauor: ex alia vero iuris stricti rigor aliud postulat, ut inde liceat interpretari. l. si mater. C. de inofficio testamento. l. cum mater. ff. eo. l. admonendi de iure iurando. l. Pater Seuerinam. §. f. l. cum tale. in principio de condi. & demonstratio. Vnde cum in. d. l. fin. ex vna parte rigor militaret iuris, scilicet, quod secundum valeret testamentum, in quo Nerius Rufus hæres est institutus, ex altera vero æquitas suaderet Patuleiam Magnam hæredem in primo testamento fuisset scriptam pronunciauit Imperator Patuleiam Mag nam hæredem, cum alias, nisi vita dececerit existimaret testator non illi hæreditatem adimeret, & sic non ex prioribus tabulis, ut quidam male existimant fuit si-

bi hæreditas delata, & restituta, sed ex posteriori testamento, quasi in eo ex testato ris voluntate tacite videatur hæres instituta, idque efficit Imperatoris rescriptum, vt quamvis mero & stricto iuris rigore tacita in iure non recipiatur hæredis institutio. l. iubemus. C. de testamentis. l. hæreditas de hæred. instit. principis tamen interposito decreto ex posterioribus tabulis hæreditatem ad eam pleno iure pertinere summa cum ratione statuit. Quo fit, ut legata & libertates ex posteriori testamen to relieta perinde deberi. Imperator statuit, ac si in posterioribus tabulis ipsa fuisset hærescripta.

Tertio deducitur, intellectus ad textum difficulter in. l. si milii & tibi. §. in legatis. de legat. r. quo in loco Papinianus hæc verba protulit. In legatis nonissima scripturæ valent, quia & mutari causa præcedentis legati, vel in diem, vel in conditionem, vel in totum ademptionem potest, sed sub alia, vel alia conditione legatum ademp tum sit: nonnulla ademptione spectanda est, interdum tamen in legatis non posterior, sed præcedens scriptura spectanda est, & valet. Nam si ita scripsero, quod Tito infra legauero, id nec do nec lego, quod infra legatum erit non valebit: nam cum sermonem, quo præsentia legata scripta proferuntur, data in diem ad postea quoque legata pertinere placuit, voluntas enim facit quod in testamento scriptum valeat. Ex quorum verborum serie liquidò constat posteriorem testatoris voluntatem primam non perimere, quod est contra nonnullos iuris terminos, & contra ea, quæ supra tradidimus: quibus concludimus pri munum testamento per secundum tolli & reuocari ipso iure, non solum quo ad substitutions in priori contentas, verum & quo ad legata, & fideicomissa particula ria, & cetera alia in primo testamento contenta gloss. l. in. l. si hæredes palam. §. si quid post. de testamento. & in. l. nisi do lo. §. si legatarius. ff. si cui plusquam per. l. Falcidiā. Et hoc apparet manifeste, quia testamentum est res individua, ut Doctores in. l. cum antiquitas. C. qui testam entia facere possunt. l. hæredes palam. §. uno con textu. de testamento. necessario sequitur dicendum, quod si secundum sit conciū testa mentū superius tollere necesse est, tā quo ad institutiones, quā quo ad legata & fidei-

commissa, quam quo ad cetera omnia. Cum verissimum sit in iure omnem ultimam voluntatem defuncti, siue sit testamētria, siue codicillaris, siue quævis alia etiam innominata sectionem aliquam in se discretiuam, seu separatiuam nullatenus recipere posse argum. tex. in. l. nam absurdum de bonis libertorum. l. cum qui. §. pro parte de his quibus, ut indignis.

³² Quare in hac difficultate vera tradi potest ratio, si constituamus verissimum esse posteriori voluntate æquè solenni superiori reuocare, si vero in priori testamento clausula aliqua derogatoria subsequentis voluntatis apposita fuerit, subsequentem prosrus tollet dispositionem. Quæ omnia, suprà resoluta sic intelligenda sunt, ut tunc demum per secundum testamento pri munum reuocetur, quando secundum est, æquè perfectum, & iure, & habet easdem solennitates, quas pri munum testamento habebat, alias per secundum testamento non reuocatur pri munum. l. si iure. de leg. ; l. si militis codicillis. §. veterani de militari testamento. l. si filius, de liberis & posthu.

³³ Sed huic resolutioni obstat tex. difficultis in. l. si duobus. §. si prius. de contra tabulas, vbi probatur, quod si pri munum testamento, in quo filius fuit ex hæredatus sit iure perfectum, secundum vero imperfectum, in quo fuit filius præteritus, inquit text. quod competit filio per secundum testamento bonorum possessio contra tabulas. Ex quo text. aperte constat, quod per secundum testamento imperfectum rupitur pri munum solenne: ille enim tex. propter eius difficultates plures patitur intellectus & plures difficultates & controversias. Primo nam testamento, in quo filius est præteritus est ipso iure nullum. l. si filius qui in potestate sit præteritus testame tum non valet, nec superius rupitur testamento.

³⁴ Secunda difficultas est: nam bonorum possessio contra tabulas est remedium rescissorum, quod præsupponit validitatem l. de leg. præstandis, quia quod nullum est rumpi non potest. l. nam & si sub conditio ne. §. si post defectum. de iniusto rupto. ergo si secundum testamento valuit necesse debuit pri munum reuocare: sed non valet secundum, quia datur contra illud bonorum possessio contra tabulas: sequitur igitur perplexitas maxima in prædict. casu.

Quare omissis varijs interpretationibus, & intellectibus quos tradit Viglius in. §. ex eo autem Institut. quibus modis testa menta infirmentur: & .l. intellectus quos referit Sartimento. l. b. 4. Selectarum. cap. 7. per totum. verissimus intellectus est, quod quando testamento est tale, ex quo si non adesset vitium præterioris posset adiri hæreditas ab illis filiis institutis in eodem testamento, vel peri ab hæreditibus videntibus ab intestato, tunc filio præterito datur bonorum possessio contra tabulas, ea ratione, quia licet non valeat testamen tum, ut testamento, valet tamen ut voluntas testatoris. Nam cum vitium præterioris sit intrinsecum, & testamento, in quo filius fuit præteritus, habeat figuram testamenti iuxta. l. C. de edicto Diui Adriani tollendo, hac ratione tale testamento, in quo filius fuit præteritus, habet bonorum possessionem contra tabulas. Sic intelligitur text. an dict. §. si prius. At verò quandō testamento esset tale, quod remoto præterioris vicio, non potest ex eo adiri hæreditas, quia non sunt filii, nec sunt venientes ab intestato, tunc filio præterito non datur bonorum possessio contra tabulas, quia cum nulla ex parte possit sustineri testamento per taliter testamentum secundum nullum, non reuocatur pri munum: sic intelligitur text. in. l. si filius de liberis & posthu.

Sed prædictæ resolutioni obstat difficultissimus textus in. l. Clodius Clodianus. de acquitenda hæred. vbi per secundum testamento imperfectum reuocatur pri munum: & sic inquit textus illum, qui cessit primo testamento intestatum decessisse.

³⁵ Sed verissimus intellectus est, quod in illa. l. fuit quæstio inter Paulum, & Vlpianus iurisconsultos, videlicet, an ille qui fecit testamento perfectum, in quo hæredem instituit non iure perfecto eundem hæredem instituit hæredem, & hæres existimans secundum testamentum valere acceptavit illud, dubitatum fuit, utrum per acceptationem secundi fuerit visus repudiare & renuntiarse primo iure facto. Et Vlpianus inquit, renuntiarse primo, & quia secundum fuit imperfectum respondit Clodianus in intestatum decessisse. Sed contra Paulus existimauit, videlicet, quia ex quo per extreum secundum acceptavit exis-

36 timans iure perfectum, non ex hoc videtur renuntiasse primum & sic valuit primum testamentum. Qui intellectus colligitur ex text. difficili, & singulari in. l. qui fidei commissum de lega. 2. ex quo text. manifeste constat, quod quidam testator fecit testamentum, & mandauit vxori sua, vt post eius mortem praevidit, viri libertis restituat: vxor autem ipsius testatoris eum praevidit suis hereditibus reliquit. Iuris ignorantia lapsi liberti qui ex testamento viri praevidit petere debuerant simul cum libertis uxoris illud praevidit longo tempore perceperunt. Dubitatum fuit, an petitionis, quae competebat libertis viri, sit perempta actio, quae per patientiam, quod serui uxoris percipient euendum fundum causata fuit. Inquit text. non extinguitam esse, cum ex ignorantia id fecerint, quae licet excusare non soleat, tamen quia fuit circa hoc, quia existimat posse uxorem mutare testamentum mariti, non obest illis, & potuerunt perteneare hereditatem illis per fidicem commissum reliquam.

Infero præterea intellectum ad text. in 1. filio præterito, de iniusto rupt. vbi inquit text. quod testamentum, in quo filius præteritus est, est ipso iure nullum, & tamen. l. si duobus. §. si prius. de contra tabulas. inquit, quod filio præterito datur bonorum possessio contra tabulas. Nam primò dicendum est, quod testamentum, in quo filius præteritus est, est ipso iure nullum: at verò si ex aliqua ratione in sui figura, & prima facie videatur testamentum valere, tunc filio præterito datur bonorum possessio contra tabulas. Sic colligitur hic intellectus ex text. in. l. quod vulgo de contra tabulas. Sed licet hic intellectus pluribus placeat, ne suo proprio intellectu ille text. defraudetur, verus intellectus est, quod in. d. l. filio præterito, non agebatur, vt plerique existimant, quod testamentum in quo filius præteritus est, sit ipso iure nullum. Nam id pro constanti in iure receptum est, nec agebatur, an ex testamento, in quo filius præteritus est, debantur legata & libertates: nam & illud pluribus decisionibus decisum erat, maxime in. l. is qui in potestate. & in. l. si duo, de leg. præstand. Quod autem rationem dub. constituebat, illud erat, an possit dari casus, ex quo ex testamento, in quo filius præteritus est legata & libertates debantur. Et constituit distinctionem. Aut filius

præteritus vtitur iure suo petendo partem suam à fratribus institutis, & hoc casu nec legata, nec libertates debentur, quia testamento est ipso iure nullum. Secundo vero casu si filius præteritus iuri suo renuntiauit, quod facere potuit, c. ad Apostolicam. de regularibus. l. si quis in conferibendo. C. de pacis. de stricto iuris rigore legata & libertates non debentur, licet de bono & equo legata & libertates debeantur.

Ad tertium itaq; articulum, si in secundo testamento fiat mentio de clausula derogatoria posita in primo testamento nō obstante clausula derogatoria in primo posita, secundum derogat primo. Et vt rem ipsam à suis principijs consideremus, illud est, quod clausula derogatoria dicitur quædā protestatio qua quis ostendit se nolle alii quid facere licet dicat se facturum, vel faciat. Doct. in. l. si quis in princ. testa. de leg. 3. & in. l. si mihi. & tibi. §. in legatis. deleg. l. Dinus in reg. quod semel de regu. iu. in. 6. Alex. consi. 7. in. 3. p. Bal. ic. l. ii. C. de edito D. Adriani tollēdo. Bal. in. l. sancimus. C. de testamentis. vnde, licet hec protestatio animi defectum secundum Arist. ostendat relatum per D. Tho. 2. 2. q. 10. art. 3. unde fuit merito damnata. hæresis illorum, qui tenuerunt, non peccare eos, qui metu tormentorum fidem Christi abnegarunt, cum eam animo retinuerint, quæ hæresis fuit damnata, in Concilio Africano, vt fert Eusebius in historia ecclesiastica. lib. 6. cap. 31. & Castro. lib. 1. de hæresibus. verb. martyrium.

Hoc supposito constituenda est sententia verissima, si primum testamentum habet clausulam derogatoriā, & in secundo testamento illa fiat mentio expressa, primum testamentum reuocatur per se secundum; quæ sententia plane colligitur ex omnibus supra relatibus. Verum licet ita sit constantissima sententia, maxime illi aduersatur Triboniani iuris consulti responsum in. l. Diuus. §. licet de iure codicillorum vbi hac scripta sunt verba. Licet in confirmatione codicillorum, pater familias adiecerit, vt non aliter valere velit, quam sua manu signatos & subscriptos, tamen valent facti ab eo codicilli. licet nec ab eo signati, nec manu eius subscripti fuerint: nam ea quæ posterius geruntur prioribus derogant. Ex quibus verbis constat aperte non obstante clausula derogatoria prioribus tabulis

tabulis scripta per subsequentem dispositionem & non continentem præ. clausulam derogatoriam tolli & subuerti priores tabulas. Quibus astipulatur difficile sequitur responsum in. l. fin. in principio delega. 2. Testator, inquit, filium & vxorem suam heredes instituit posteaque epistolam scripsisse dicitur, quæ dispoluit quidquid in peculio habuit filius illi donavit & adiecit hec præcipua, eumq; sui iuris & post mortem suam habere velle. Quæro cum testamento significauerit, si quid obsignatum receperisset, id vice codicillorum epistola autem nō sit obsignata, an quæ epistola continet, ad filium pertineant. Respondet, si fides epistola recte constaret deberique in ea dari velle se significauit, ex quibus verbis Scavola constat, vt priora per posteriora testamēta derogetur expressam clausulam derogatoriā prīmi testamenti non requiri, cum ipsius testatoris voluntas ex sola eius scientia colligatur, argumēto. l. sicut certi. C. de testamento militis. Si cut certi iuris est, inquit Imperator, militē, quis scit se filium habere, & alios scribit hæredes tacite eum ex hæredare intelligi, ita si ignorans filium habere alios scribat hæredes, non ob hæc filio hæreditatē adēptam, sed minime valere testamentum, cū sit in potestate ad successionem eum venire posse. Cum igitur ex sola scientia voluntas presumatur, quæ quidem in testatore semper est presumenda iuxta. tex. in. l. regula. §. fin. de iuris & facti. igno. vbi in facto proprio nunquam presumitur ignorātia, dicendū est necessario non expressam reuocationem prīmi testamenti requiri, sed solum prioris testamenti, scientiam tamē ipsō presumptam sufficiere. Sed licet hæc sententia plurimis Docto. opinionibus approbetur, contraria tamē sententia verior est licet clausulam derogatoriā ap̄ positam in priori testamēto id ipsum operari, vt subsequentem dispositionem, quæ expressam non continet prioris reuocationem ipso iure nullam esse, satis deprehendit ex tex. in. l. si quis in principio testamenti. de lega. 3. l. si ita. de lega. 1. l. ex parte §. fin. ff. familiae herciscundæ.

Qua opinione tanquam veriore retenta, iam non obstat difficilis tex. in. dicit. l. Diuus. §. licet de iure codicillorum, quem tex. omnes difficultem prædicant, & sic variis in diuersis locis seminaras sententias tradunt, inter quas illa primas obtinet, q. in. d. §. licet, valida fuit subsequens testatoris voluntas ex stricto iuris rigore: veruntamen quia prior clausula contingat derogatoriā ope exceptionis fuit exclusa. Quæ sententia licet à multis approbetur, & placeat, sustineri tamen non potest, si recte confidetur, subsequentem voluntatem de qua ibi plenum effectum habitur. Quare verus intellectus illius tex. est, si præmittamus codicillorum confectionem nullam obseruantiam solennitatis desiderare, sed quoscunque & quādūcūg, quis velit eos facere possit. l. Diuus. §. codicillos, de iure codicillorum, vbi prob. necesse nō esse vt codicilli defuncti manuscribatur, vel signentur, cum non oblonginquas peregrinationes, in quibus testamenta mutari nō valent codicillotum usum admissum fuisse dicit. tex. in. §. 1. instituta de codicillis. nimirum igitur si nullam iuris solennitatē eos requirere prudentes statuerint.

Hoc supposito, vera interpretatio ad illum. §. est, verba derogatoria, de quibus ibi non voluntatis, sed iuris renocatoria solennitatis fuisse, vt constat ex verbis tex. Nā ibi testator dixerat nolle se alios codicillos valere, quam quos sua manu signatos reliquerit: quos tamen etiam si non fuerint signati validos esse. l. Diuus Pius constituerat in. dicit. l. Diuus in principio: non mirū igitur, si sola & simplici contraria sententia superior reuocetur clausula. Nec obstat difficile Scavola responsum. dicit. l. fin. de leg. 2. q. ibi lati colligebatur de tacita testatoris voluntate absque expressa derogatione, per quam cōstat voluisse elidere priam voluntatem. Nec obstat tex. in. l. si est. C. de testamento militis: nam ibi ex sola testatoris scientia voluntas colligitur & presumitur, & quoscunque nuda & simplex voluntas est sufficiens habetur pro expressa. Cæterum cum in hac clausula reuocatione expressam, & limitatam adesse oporteat voluntas in. dicit. l. si quis in principio, non mirum si ex sola testatoris scientia protestationis non indicatur immutatio.

Sed vt perignota non videamur procedere, videre oportet quibus verbis clausula derogatoria reuocationem inducat. Et quidem omisis varijs Docto. opinionibus illa verissima est tenenda sententia, non sufficere prioris testamenti mentionem fa-

cere ad hoc, ut in eo contenta irrita sint, sed necessario ipsius clausulae derogatoriae expresse meminisse eportere testatorem, l. si quis in principio de lega. 3. Quod intellige quando expresse testator dixit prioris voluntatis potestu se, & sic supra relati. Illud vero non levem continet difficultatem, ratam iustum solenem superioris testamēti voluntatem posteriori minus solenni & invalida perimitur, & derogari posse. Qui quidē art, adeo difficilis est, ut eiusverū sent

43 senti huc usque Docto non percepierint.

Quare pro resolutione affirmatiuam par-

tem debere esse iustum & perfectum testa-

mentum secundum ad hoc; ut per ipsum

primum testamentum reuocetur est tex.

in. §. posteriore. Instituta quibus modis te-

stamenta infirmantur. Posteriore, inquit,

testamento, quod iure perfectum est supe-

rius rumpitur. Ex quibus verbis satis appa-

ret perfectum debere esse secundum testa-

mentum, ut superiori deroget, alias nulla

tenus reuocari. Eandem sententiam teneret

iure consim. l. Cum in secundo de iniusto

rupto irrito que factio testamento: Cum in

44 secundo, inquit tex. hæredem eum, qui vi-

nit institutum siue pure siue sub condicō-

ne, si tamē condicō existere potuerit, li-

cet non extiterit superius testamentū erit

rūptum.

Contraria tamē sententia, imo q̄

etiam inefficax & non iure perfectum te-

stamentum superius protius reuocare, plu-

restenuerūt iuris interpres, moti occasio-

ne difficultis tex. in. l. hac consultissima. §. si

45 quis autem. C. de testamentis. Si quis au-

tem, inquit Imperator, testamēto iure per-

fecto postea ad aliud venerit testamentū

non alias quod antea factum infirmari de-

cernimus, quasi id quod secundo facere te-

stator instituit iure fuerit consummatum;

nisi forte in priori testamento. &c. Et sub-

dit ibi, licet imperfecta videatur scriptura:

posterior infirmatur priori testamento no-

quasi testamentum, sed quasi ultima volū-

tas testatoris. Ex quibus constat supre-

mā testatoris voluntatem etiam nō per-

fectam superiore ipso iure dissoluere con-

tra suprad. iuris principia.

Quare rejectis varijs opinionibus protā

te difficultatis intelligentia considero q̄ le-

gata & fideicommissa adimī possunt nuda

voluntate testatoris. l. 3. in fine, de adimē-

dis legis. adeo quod si capitales vel gra-

uissimā inimicitiaz intercesserint ademp-
tum videatur legatum, quod si iterum in
amicitiam redierint & peccauerint testato-
rem prioris offensa legatum & fideicom-
missum redintegrabit, ambulatoria est vo-
luntas defunctorū usque ad mortem & supre-
mum vitæ spiritum, & sic adimī legatum
potest, sic & ad alium transferit. l. 5. eod. ti-
tu. ea ratione, quia legata & fideicommissa
extra testamentum dari possunt codicillis;
aut renunciatione, neque illorum ius cum
testamentorum iure coniunctum. In hære-
dum autem institutiōibus aliud obserua-
tur, quibus omnino fundatur testamentū,
vt ipsum corruat, si illi non subsistant ex il-
lorū annecta ratione, vt nec testamentū si-
ne hæreditas institutione esse possit, nec hære-
ditas dari sine institutione, ita vt nec adimī
potest vt ad alium transferatur. l. hæreditas.
C. de his quibus vt indignis. Hæreditas, inquit Imper. in testamento data pē-
epistolam, vel per codicilos adimī nulla ra-
tione potest, quia testatrix voluntat & suā
non meretrivnum ex hæredibus suis decla-
rauerat, merito eius portio non iure ad aliū
translata fisco. vendicata est: libertates tamē
in eadē epistola data peti rege poterunt: Ex quibus aperte constat hæreditas
non posse adimī per epistolam, vel codi-
cillos, sicut ad alios transferatur. Adimī hæ-
reditas & legatum vere dicitur cum sic au-
fertur, vt ad alium transeat & transferatur,
isto autē modo sola legata & fideicommissa
adimī possunt, hæreditas non potest. Cū
enim portio hæreditatis alicui adimitor id
quidem nocet ei, qui in ea fuerat institutus
hæres cohæredi autem non prodest, quia
non potest illi accrescerē, cum sine testa-
mento non valeat alicui hæreditas relin-
qui. in locum igitur, eius qui remotus est,
eportet fiscum venire. At vero cū tota hæ-
reditas adimitur ab institutis hæredibus,
quibus datū erat substitutus redit ad sub-
stitutum, non tanquam ad eum transmissa
per ademptionem factam, quasi nunquam
data primis hæredibus. l. cancellauerat de-
his que in testamento delectur.

Dificultas tamē est non vulgaris,

vtrum sola poenitentia infirmetur testamē-

tum factum. In quo Vlpiani est sententia

in. l. 4. §. si hæres, si tabulæ testamenti nullæ

funt. Cuius verba sunt, Si hæres institutus nō

habet defunctorū voluntatem, vel quia inci-

ſæ fūnt tabulæ, vel quia cancellate, vel quia

alia

De reuocatione testam. &c.

603

49 alia ratione testator voluntatem nō expres-
sit voluitque intestatus decidere, dicen-
dum est, habituros ab intestate eos, qui bo-
norū possessionem accepissent. At vero
quæ alia potest interpretatio fieri de eo
qui protestatur nolle se testamentum suū
firmum esse, quam quod sine testamento
voluisse decidere & locum dari suis legi-
timis hæredibus, in eo autem qui placesta-
bula, eiusdem exempli fecerat & quædā
ex eis induxerat recte distinguuntur. Volue-
rit necne in testatus decidere, quod in ep̄trū
fuisset in eo, qui vnicum habuisset (si te-
stamēti exemplum, quod incidet, cuius
non potest esse obscura voluntas intesta-
tum cupienti decidere.

Sed præd. decisio facile intelligitur per
tex. l. ex eo, quibus modis testamenta infir-
mentur. Ex ea autem solo, inquit Imper. non
potest infirmari testamentum quod
postea testator noluerit valere, vt & si quis
post factum testamentum prius posterius
facere coepit, & aut mortis præuentu, aut
quia eius rei paenituerit non perfecit, Diuī
Pertinacis oratione cautum est, ne
alias tabulæ iure factæ irrītæ fiant, nisi se-
quentes iure ordinatæ & perfectæ fiant nā
imperfectum testamentum ipso iure nul-
lum est.

Resolutio itaque præd. sententia ea est,
51 vt vnde digressi sumus reuertamur, quod
vtreuocatio prīmi testamenti per secundum
valeat, non solū requiriur quod fiat
mentio prioris testamenti, etiam si vniū
tantum fuisset testamentum ante factū.
§. posteriore, quibus modis testamenta infir-
mentur. l. si quis in principio testamen-
ti, de lega. 3. Alex. & Ias. in. l. 2. de liberis &
posth. ident. in. l. sanctius. num. 3. C. de te-
stamentis. Gomecias in, capitu. 1. de con-
stitutionibus in. 6. num. 184. cōmuniſ ſecū
dum Couarr. in. 2. par. de testamētis. nu.
19. verfi. 3. Et ita tenendum licet Bar. diſt.
l. 3. deliberis & posth. teneat quod quam-
uis testamentum habens clausulam deroga-
toriam non posse per secundum reoca-
ri, nisi in eo fiat specialis mentio clausulæ
derogatoriae in eo contentæ, tamen, si vniū
cum dumtaxat præcessit testamētum,
etiam si habeat clausulam derogatoriam
ſufficit in sequenti facere mentionem de il-
lo, licet clausulæ derogatoriae mentio non
fiat. Fundatur ea ratione, quia illa gene-
ralis reuocatio non potest verificari, nisi in

vnico testamento, sequitur Guido Papē
decisione. 69. Communis secundum Peral-
ta in. l. si quis in principio. num. 222. de leg.
3. sed. 1. opinio est yorior & sic tenenda re-
iecta hac. 2. opinione.

Ad vltimam huius art. partem deuenie-
do, videndum est, vtrum testamentū pri-
mū, quo quis promisit illud iuramento nō
reuocare, possit non obstante iuramento
per aliud secundum testamētum reuba-
ri, vt sic secundum testamētum faciens
aduersus primum iuratum periurus sit, &
in periurijs reatum, incidat. Et quidem vide-
tur quod testamētum primo iuratum nō
potest reuocari per secundum testamētū
adeo quod faciens secundum testamētū
periurus remaneat, quam sententia tenet
Speculator titu. de instrumentorum editio-
ne. §. compendiose verfi. quid si quis iuraue-
rit. num. 25. tener Albericus in. l. 1. circa fi-
nem. C. de sacrosanctis ecclesijs. vbi ex-
preſe firmat hanc esse conclusionem cano-
nistarum. idem tenet Julius Clarius. lib. 3.
receptarum. §. testamētum. quæſt. 94. &
alij relati per Couarr. in. 1. de testamētis.
2. par. num. 15. Cuius rei fundamenta & si
ab his scribentibus non referantur ea intel-
ligo. præcipua fore: nam cum aliquis actū
iurat ipsum Deum in testem & actus con-
firmationem & validitatē adiungit: tenet
S. Thom. 2. q. 89. artic. 1: Sot. lib. 8. de iu-
stitia & iure quæſt. 1. artic. 1. Augusti. in Ho-
mil. ad populu Antiochenum. concil. Co-
loniense in explicatione Decalogi præce-
pto. 2. Catechismus summi Pōtītis, verfi.
ad ius iurandum super secundo præcepto.
Oibus in confessione Apollonica præcep-
to. 2. conclusione. 2. & sic iuramentum est
actus religionis latræ qui cultus & venera-
tio & fides soli Deo debetur, vt tenet S.
Tho. vbi supra & Soto. vbi supra. quæſt. 1.
artic. 2. Nauar. in Manu. cap. 12. Vnde iu-
ramentum à iure deriuatur, quia ille qui
iurat tenetur ad obseruantiam iuramenti
tanquam ad obseruantiam iuris, & pro. 1.
sancta seruandum est iuramentum: tenet
D. Thom. vbi supra & idem Tho. in. 4. d.
27. quæſt. 2. artic. 3. Couar. in. 4. 2. par. cap.
5. num. 1. idem in. cap. quamvis p̄fum. 1.
par. §. 3. in principio. Nauar. in Man. cap.
22. num. 21. Cassaneus in consuetudinibus
Burgund. rubrica. 4. §. 7. num. 4. Fortunius
Garcia de vltimo fin. illatione. 22. nu. 324.
Selua. tract. de iure iur. quæſt. 1. num. 39. Le-
desma

desma. 1. par. 4. q. 49. Nauar. in Man. cap. 12. nū. 14. Castro aduersus omnes hærefes; verbo, vōtū, & verbo iuramentū. Hoc sup posito ille qui fecit testamētū, & iurauit tale testamētū nō reuocaturū, adiūxit in tali iuramento Deū in teste, & fide & obseruatiā p̄ad. testamēti: ergo ad eius obseruantia omnino tenetur, neq; aliud aduersus testamētū iuratū cōdere poterit. Nā licet alias quoties testator aliqua profert in testamēto nō ita probetur, vt ex eis actio sequatur, tamē si interueniat iuramentū operātur effectū maximū verbate testatoris, ac si 58 dixerit, volo q̄ ista verba habeat effectū omni modo quo possunt, ita vt cum in testamēto constituitur iuramentum omnia in eo cōtentā firma & perpetua sint: tex. & ibi Docto. in 1. cum pater. §. filius matrem, delegatis. 2. nulla alia ratione nisi propter religionem & fidem, qua est in iuramento. Quo fit, vt licet alias ex testamēto minus solēni legata & fideicomissa non debeātur, si tamen in testamēto interueniat iuramentum, legata & fideicomissa debentur à venientibus abintestate, quia iuramentum habet vim repetitionis abintestate, & sic clausula codicilariis probat. tex. in d.l. cum pater. §. filius matrem: de lega. 2. Verba sunt tex: filius matrem hæredem scripsera, & fideicomissa tabulis data cuin iuris surandi religione p̄stare respondi. Ex quo tex. omnes sere scribentes notant, quod vsque adeo testamētum, in quo iuramentum interpositum est, firmum & perpetuum esse debet, si perfectum sit secundum iuris regulam, quod si contigerit nullum esse ex solennitatis, vel iuris effectu, habet vim clausula codicillaris, propter religionis iuramentum, & eius efficaciam, ita vt cum in codicillis hæreditas dari neque adimi possit, sed solum legata & fideicomissa illa, si in testamēto nullo fuerunt relata debentur venientibus abintestate, ac si in aliquo codicillo essent mandata. Quem tex. sic sunt interpretati. Docto. maxime Ias. in 1. eam quam. C. de fideicomiss. num. 17. Couar. in cap. quanvis pactum. 2. par. §. 6. num. 2. Rolandus à Valle consil. 70. nū. 27. lib. 2. Mench. de successionum creatione. §. 28. in principio Menel. in 1. siffratuus. nū. 17. C. de fideicomissis. Omitto quidem inquirere circa illum tex. id quod ab scribentibus dubitatur an iuramentum,

de quo in illo tex. fuerit p̄stūm à testatore, an veto ab eius hæredes: sed commūnior est resolutio à testatore in testamēto fuisse p̄stūm, vt adiūxit Anto. Gomez. 2. tomo resolutionum. cap. derelictione minorum. nū. 25. dicēs communē: Ex quo deducit, quod licet alias substitutio cōpendiose facta per verba directa pupillo perueniente ad ætatem pubertatis nō trahatur ad fideicomissariam. 1. verbis ciuilibus. de vulg. si tamen in testamēto fuisset apposituū iuramentum pupillo peruenienti ad ætatem pubertatis, trahatur ad fideicomissariam, quia virtute iuramenti, videtur voluisse valere actum omni modo, quo potestuēt Romanus in 1. 1. si quis ita de verborum obligatio. Nam ex quo testator testamētū iurauit, vide tur voluisse vt tale testamētū omnibus modis sustineatur, & sit firmū: tenet Bart. in 1. si quis in principio de leg. 3. Icā. And. in regu. quod semel. de reg. iuris in 6. priuī legio. 33. Maxime quia si aliqua ratione per secundū testamētū primū testamētū posset reuocari, ea esset potissimā, quia non potest qui primū condidit testamētū de omnibus cogitare, quæ postea solēt eueniēt & sic dispositio nūquā extēditur ad incogitata, sic Bart. & Docto. in 1. sciendum, de verbo oblig. Bal. in 1. 2. C. de rescindenda. Cum igitur testator suum fecit testamētum, & illud iurauit iam habet pro constanti de omnibus, quæ possent eueniēre cogitasse: ergo iam cessat ratio propter quam posset secundū testamētum fieri. Quod & magis ex eo fortificatur: nam & si secundū testamētum fuerit iuratura, non potest habere effectum contra primū testamētū iuratum, cum priuī iuramentum per secundū contrariam nō tollatur, nam alias daretur via per varijs testator. Bart. in 1. filius matrem. delegatis. 2. & sic secundū iuramentum tanquā contrarium primo ineficax est: tenet Mencha. de successionum creatione. 9. 28. num. 29. ergo iuramentum in primo testamēto interpositum per secundū testamētum etiam iuratum nō potest reuocari. Quod quidem prouenit ex eo, videlicet, ratione & virtute iuramenti, quæ non permittit

mittit vt postquam semel p̄stūm est, illi contraveniat: quacunque formata tan ta enim est virtus iuramenti, quod etiam si alias ex aliqua causa p̄sumatur aciam errore factum, fr̄pōren in tali actu interueniat iuramentum obligat: iuramentum ad sui obseruātiām: nā alias contraria faciendo periret efficitur. si sicut de iure iuris rigore obligat iuramentum per dolū extortum arguitur. cap. si vero de iure iurant tenet glōffil. 2. C. de rescindēda; quæ pulchrum verbum in praxi ponit, quod si quis minus dimidia iusti p̄cij rem vendidit & promisit non contrauenire venditionis; & iurauit nō poterit intentare beneficium. dict. 1. 2. propter iuramentum. d. promissioni adiectū, cui standū est. Quam sententiā tenet Ioan. līmo. in. ca. ēūm contigat. in 3. membro Pinelus. dict. 1. 2. 3. part. capi. 1. Palacios Rub. in capi. per vestras. 6. notabil. §. 11. numero. 35. Par igitur ratione dicendum est in nostro proposito, quod cum testator fecit testamētū & iurauit illud non reuocare plane se 68 quitur, quod si secundū faciat testamētū etiā iuratum contravenit primo iuramento de nō reuocando, & per iure efficitur. Nam iuramenti virtus maxime in testamētis id operatur quod habet clausulam derogatoriā ad sequentiā, ita vt omnia alia testameata postea facta effectum non habeant. 1. si quis in principio testamētū de lega. 3. Greg. Lopez per. tex. ibi 1. 22. & 25. titu. 1. par. 6. Quæ omnia caratione constituta sunt propter effectum maximum, quī inest in ipso iuramento, vt non promittat quidquam in contrarium fieri, vt declarat Marcus Anton. de viribus & virtute iuramenti. & Corsetus de iure iurā. quæst. 9. Tiraquellus in 1. līmo. quam. in prefatione. num. 13. de reuocādis donatio. Segura & ibi. Did. Perez. in 1. filius dum in ci 69 uitate. num. 2. de verbo oblig. Couar. variarum resolutionum. lib. 3. cap. 17. num. 5. & in cap. quanvis pactum. 1. par. de pactis in 6. Dueñas regula. 335. Villalobos tract. Communionum opinionē & sententiarū versi. iuramentum Ioan. Gutierrez. de iuramento confirmatorio. per totum illum titul. Sarmiento. lib. 1. selectarum. capitu. 3. Ex quibus omnibus deducitur, quod licet alias is, qui contravenit contractui solū puniatur poena contractus, seu interesse secundū qualitatē contractus. 1. stipula-

3. Inquit

tio. ista & alteri de verborum oblig. 1. rescri ptum. §. si pacto de pactis. tamē si super cōtractum fuit appositum iuramentum tūc contraveniens, non solum punitur poena contractus, verum & per iure poena, argumen to. 1. si quis maior. C. de transactio. re net Salicetus in 1. 3. C. de rebus creditis: & in numerā: poenæ contra periuros sunt cōstitutæ in 1. de perjurio. de criminē stellio natu. 1. 2. 5. miles de his qui notantur infamia. 1. 26. titu. 11. par. 3. 1. i. cum sequētibūs. dict. 3. 7. lib. 8. nouē recopilationis. cap. 1. de exceptio. cap. inquisitionis. de accusatio. capi. cum non ab homine. cap. at si clericī. de iudicij. Couar. in cap. quamvis pactū. 1. part. 9. 7. Menelus in 1. si quis maior. C. de ganfactio. Jul. Clā. lib. 5. receptarū. §. per iurium. Menoch. de arbitrijs. casu. 319. Duare. lib. 2. disputationum. capitu. 37. Re bardus lib. variarum. cap. 3. Robertus. lib. 2. sententiarum. cap. 19. Soto. lib. 8. de iust. quest. 2. art. 2. Greg. Lopez. in 1. 26. titu. 11. part. 3.

Sed videtur per iure nullam poenā esse impositam à iure, quod manifeste constat ex tex. in 1. 2. C. de rebus creditis. ex iure iurando, in hac verba, Iuris iurandi religio contempta solum Deum habet ultorem, sed in. dict. 1. de perjurio. & in 1. fin. de criminē stellionatus plures poenæ statutæ sunt in periuros, & in iurib⁹ proxime relatis, ergo. Cui difficultati plures assignant scribentes intellectus, quorum nullus satisfacit nec verus est.

Vnde dicendum existimo, quod verba. dict. 1. 2. sunt referenda ad illū qui per Deū peierat, alia autem verba eiusdem legis in versic. periculum autē, dum ait, etiam qui per Principem peierat non puniri, sunt referenda ad illum qui calore iracundia per Principem peierat non puniri, & ad quem liber inconsultum animi motum, vt in 1. lex Iulia. ad 1. Iul. repetundarum. 1. neque in ea. ad 1. Iul. de adulterijs. Vnde qui consulto per Principem peierat ex lege Iulia maiestatis punitur, iuxta 1. si duos. §. vltimo. de iure iurando, quæ sic intelligi debet vt resoluit Cuia. lib. 8. observationum. cap. 7. Et sic sensus illius. 1. est non puniri eum, qui per Deum peierauit, satis enim habet Deum ultorem, non etiā puniri eum, qui calore iracundia per Principem peierauit, & iste est sensus qui vere illi literæ satis facit. Facit pro hoc intellectu. 1. 26. titu. 1. par.

3. Inquit. l. [Mentira jurando algino en pleyto dandole su contendedor la jura, o el juzgador no le podetnos poner otra pena fino aquella, que Dios le quisiere poner.]

70 Nechic interpretationi obstat. d.l. fin. vbi pro periurio crimē. Stellionatus apē ponitur. Nam pro huius art. intelligētia; obsetuandū est quod iure consulti fecit. 74 Cui difficultati respondendum est illū tex. loquā iuramento promissoriō: nam periurium duxit modis promissoriū. Si Pontificio & iure Cesareo peccata infamiz punitur tex. in. dict. l. si quis convictus. 22. quæst. 3. cap. si quis convictus. 22. quæst. 5. glossa capi. querelam verbo criminē periurij de iure iurando. l. Lucius. verbo debeat. in fin. de his, qui notantur infamia; Abb. in. capitu. testimoniū. de testibus. Robertus lib. 2. sententiarū. cap. 20. quod verum est. dummodo. tale iuramentū sic promissoriū circa contractū, quo casū afficitur poena; dict. l. si quis maior. resoluit Anton. Gabriel. lib. communū sententiā. titulum. 12. tomo. lib. 3. titu. de transact. vbi adducit ad illum tex. 28. ampliations & 16. limitationes iure iurando Regio, qui iuramento promissoriū violauerit omnia bona amittit. & fisco Regis applicantur. l. 1. titu. 6. lib. 8. ordina. l. 1. titu. 17. lib. 8. recopila. categ. dict. l. 2. C. de rebus cred. & iure iurando; loquitur in iuramento judiciali, cum à parte, vel à iudice deferatur, quia tunc nulla alia poena imponitur illi, nisi diuinavtione præcepta. iuxta. dict. l. 2. 6. titu. 11. part. 3. Quis decisionis ea ratio est, quia ius iurandum habet speciem transactionis & maiorem autoritatem, quam res iudicata. l. 2. de iure iurando. Rursum & cum inter partes transactū sit iure iurando & cū omnia negotia iudicia lia iuramento dirimantur vt per transactionem, & sententia fitiantur, sicuti in his nihil de nouo admittitur, sic nec in negocio per iuramentū finito probationes de nouo admittuntur, iuxta tex. in. l. quod si deferente; ad finem. ff. de dolo. quod fecis est in iuramento promissoriō, in quo quis pacem Deo & hominibus fidem frangit.

72 Sed obstat præ resolutioni tex. difficultas in. l. nam sufficit; ff. de dolo ibi. (Nam sufficit periurij poena) vbi constat præ per iurio poenam & à Deo impositam, igitur non solum Deum habet vltorem periuris. Nam resp. illam. l. esse intelligendam de diuina vltione, non vero de poena à l. imponenda. quæ interpretatio fuit glossa. ibi & satis constat ex eo tex. nam cum dubitare 75 tur, is, qui aduersario deferente iuramentū iurauit & postea absoltus periurus appareat, an actione de dolo teneatur, Labeonis sententia reprobata ex Marcelli sententia scribit Vlpia. non teneri & assignat rationem in fina, verbis ibi. Stari enim religioni debet & constituit rationem rationis, dum inquit. Nam sufficit periurij poena, ita ut sit sensus harum. ll. quod si aliquis delato à parte iura mento in iudicio iuauerit, licet periurus appareat non est punieridus, quia religioni in iuramento standum est & sufficit pro poena delicti periurij ipsumque Deum habere vltorem solum ex præ. l. 2. C. de reb. cred. & iure iurando. &c.

73 Sed huic resolutioni in stat fortis tex. in. l. si quis maior. C. de transactio. vbi prob. quod qui contra pacta, vel transactionem venientem putauerit, si iuramento firma ta sit præter infamie notam, quam incur-

rit actionē & rerum proprietate priuatus & solvit poenam stipulatione contentam: &c. &c. &c.

Cui difficultati respondendum est illū tex. loquā iuramento promissoriō: nam periurium duxit modis promissoriū. Si

Pontificio & iure Cesareo peccata infamiz punitur tex. in. dict. l. si quis convictus. 22. quæst. 5. glossa capi. querelam verbo criminē periurij de iure iurando. l. Lucius. verbo debeat. in fin. de his, qui notantur infamia;

Abb. in. capitu. testimoniū. de testibus.

Robertus lib. 2. sententiarū. cap. 20. quod verum est. dummodo. tale iuramentū sic promissoriū circa contractū, quo casū

afficitur poena; dict. l. si quis maior. resoluit Anton. Gabriel. lib. communū sententiā. titulum. 12. tomo. lib. 3. titu. de transact. vbi adducit ad illum tex. 28. ampliations &

16. limitationes iure iurando Regio, qui iuramento promissoriū violauerit omnia bona amittit. & fisco Regis applicantur. l. 1. titu. 6. lib. 8. ordina. l. 1. titu. 17. lib. 8. recopila. categ. dict. l. 2. C. de rebus cred. & iure iurando; loquitur in iuramento judiciali,

cum à parte, vel à iudice deferatur, quia tunc nulla alia poena imponitur illi, nisi diuinavtione præcepta. iuxta. dict. l. 2. 6. titu. 11. part. 3. Quis decisionis ea ratio est, quia ius iurandum habet speciem transactionis & maiorem autoritatem, quam res iudicata. l. 2. de iure iurando. Rursum & cum inter partes transactū sit iure iurando & cū omnia negotia iudicia lia iuramento dirimantur vt per transactionem, & sententia fitiantur, sicuti in his nihil de nouo admittitur, sic nec in negocio per iuramentū finito probationes de nouo admittuntur, iuxta tex. in. l. quod si deferente; ad finem. ff. de dolo. quod fecis est in iuramento promissoriō, in quo quis pacem Deo & hominibus fidem frangit.

Sed huic resolutioni aduersatur tex. difficultis in authen. vt litigantes iuarent. 5. si quis autem ex litigantibus coll. 9. vbi si quis ex litigantibus iuaret non dedisse, aut non promisso, intra vero menses. 10. post prolatā sententiam ostendat dedisse dicta poena, & contra dantes & contra accipientes habet locum: ex quibus verbis appetit etiā contra se periurantes in iudicio habere locum poenam & executioni mandari. Cui difficultati satisfaciendo dicendū est q̄ ille

tex.

secundā opinionis, dicendum est, quod licet verum sit, omnem perjurum infamem esse, ceterum non omnis infamis priuatus est ipso iure, quia & si perjurus de iure canonico sit infamis, illa est infamia canonica, quæ per poenitentiam tollitur, & hæc neminem priuat ipso iure beneficio: quod secus est in infamia, quæ de iure ciuili incurrit per violationē iuramenti, qua quis omnibus dignitatibus priuatur, vel per eum, qui per sententiam perjurus notatur de quo loquitur tex. in. l. si quis maior. C. de transactio. Sic tenuit glo. l. in. l. Lucius. verbo, debeat. de his, qui notantur infamia.

In iuramentis autem assertorij diuersum seruatur: nam extra ordinem puniuntur propter casuum varietatem, qua ratione commoda resolutio non potest dari: sed receptius est iudicis arbitrio relinquiri, vt resoluit Menochius de arbitria. casu. 319. num. 10.

Sed adhuc omnibus supra resolutis obstat tex. in. capitu. querelam. de iure iurando. ex quo tex. appetet clericum periurum beneficio priuandum esse: idem pto. tex. in. capitu. r. & in. capitu. ex parte de rescriptis. cap. cum non ab homine, de iudiciis. 78. capitu. illud de excessibus prælatorum: ergo perjurus non solum Deum habet vltorem: illa enim iura loquuntur in clero manifeste periuro, qui de periurio convincitur apud iudicem, nam poena priuationis in ipsum est imposta. Sed maior, est difficultas, an iste talis clericus propter huiusmodi periurium sit priuatus ipso iure beneficio anvero sit necessaria sententia condemnatoria. Et tene esse necessariam sententiam condemnatoriam ex iuribus supra relatis: defendit Abb. & Felinus. d. ca pitu. ex part. nu. 2. Selude benef. 3. part. quæst. 2. num. 16. Matthæus de Afflictis in Rubrica de iure protomiseos. §. 4. notab. 6. num. 20. & plures relati per Couart. in. capitu. quāvis pæctum. 1. par. §. 7. num. 3. vbi eam dixit communem. Et si contrariam sententiam, imo quod iste clericus propter periurium est infamis. ca. quicumque. 6. quæst. r. capitu. accedens de accusatio. sed infamis ipso iure fit incapax. l. 2. §. miles de his qui notantur infam. regula, infamibus deregū. iur. in. 6. l. 2. C. de dignitatibus. lib. 12. ergo clerici periuri ipso iure sunt priuati. Quibus fundamentis hanc partem de fendiit Rehufus de pacificis possesso. num. 218. & plures alij relati per Couart. supra. Sed tenenda est prior opinio, quæ procul dubio verior est, nec obstant fundamenta

ta

82. Cui difficultati responde iura illa procedere tempore primitiæ ecclesiæ, quo ille modus penitentia erat in vsu qui iam cessauit, & in hoc casu abrogatus fuit per Alexan. 3. in. dict. capitu. querela. vbi constitutum est clericos perjurios beneficis esse priuandos.

Cum igitur periurium sit crimen gravissimum, quia contrauenientio iuramento præstito violatur secundum præceptum Decalogi, offendit diuina Maiestas, offendunt homines, fides violatur, & humana commercia, & contractus inter homines initos corrumpit. cap. homines. capit. ille, qui hominem. 22. quæst. 5. & sic apud Romanos de nulla alia recensoriis iudicabant diligenter, quam de periurijs, vt author est Cicer. lib. 3. de officijs. declarat Ripa. capitu. ex part. de rescriptis Bernard. Diaz. in praxi criminali. capi. 80. Menoch. de arbitrarijs casu. 319. ergo ille, qui iurauit non reuocare testamentum, sequitur quod illud reuocando per secundum tanquam contraueniens præmissioni iurare periurus remanet & per consequens punitur poenis, de quibus supra resolutum est. Quam sententia & opinionem tenuit Ioan. And. in reg. semel. de reg. iuris in. 6. & esse magis communem tenet Alex. confilio. 18. num. 2. lib. 2. Gometti. in. 9. si quis postulante. num. 36. instiuta

ta de actio. Mencha de successorum creatione vbi supra.

84 His tamen non obstantibus contraria sententia verior est, scilicet quod per seculum testamentum reuocetur primū etiā iuratum, nec ex hoc illud faciens periurū est. Quod quidem ea ratione fundatur, nā quādo quis facit primum testamentum, eam habet sancitam conditionem, nisi postea placuerit testatori aliud condere testamentum: nemō enim eam legem sibi imponere potest, à qua non possit in testamēti condendis recedere. l.f. quis in principio testamenti de lega. 3. sed quando in testamento est iuramentum appositum, intelligitur esse eiusdē naturā, qua ipsa principalis dispositio. l.fin. C. de non numerata pecunia: ergo quemadmodum licet à primo testamento recedere per: 2. sic & à iuramento. Quod ex eo magis constat: nā reuocatio testamenti, pender à voluntate testatoris: vnde cum ab eo pendeat & possit usque ad ultimum spiritum variare & mutare. capitu. ultima voluntas. 13. quæstione. 2. l. 4. de admendis lega. capitu. cū Marthe. de celebratione missarum. l. 22. & 25. titu. r. par. 6. ibi. [Que lo pueda mandar quando quisieret fasta el dia que muriere.] Quia, quod & illi iuramentum adiectum mutari & variari poterit cum eiusdē sit qualitatis & potestatis, qua ipsa principalis dispositio. Et hæc est verissima ratio quare contractus, qui fiunt à partibus nam quia à voluntate duorum dependent & iuramento firmantur reuocari non possunt, nisi utraque parte consentiente, at vero in testamentis, fuit unicus libera facultas cœfessa, vt possit illa volūtate, quā docunq; & quo modocūq; mutare. l. stipulatio hoc modo concepta, de verbo. obligatio. Sed si postquam primum testamentum est factum non posset illud reuocare sequeretur, quod adimeretur illi libera de suis rebus disponendi facultas: hoc tamen esset contrabonos mores, ciuiles & naturales: sequitur ergo, quod & si iuramentum in primo testamento interueniat, cum nō obliget contra bonos mores præstitum quod possit reuocari testamentum primū & ex hoc perjurij reatum testatorem non committere verissimum est. Quam opinionem tenet Orosius in l. omnes populi: de iustitia & iure. num. 115. & esse communem legistarum & canonistarum tenet

plures relati per Couarr. in rubrica de testamento. 2. par. num. 15. per Anto. Gab. lib. 2. communium opinionum. conclusi. 1. tit. 1. de iure iurando. num. 8. Ioan. Bapti. in æratio communium: litera. I. num. 216. & per Ioan. Gutierrez de iuramento confirmat. 2. part. capi. 1. Qui omnes præd. resolutionem declarant, vt procedat, quod vt valeat testamentum secundum requiritur in secundo testamento fiat mentio expressa de primo testamento iurato, vt tenent supra relati, inter quos Anton. Gomez in. l. 3. Tau. num. 96. Et ita hæc sententia est verissima & tenenda in præd. easu.

G L O S S A T R I G E S I- ma prima Principalis, de te- stibus, & illorum nume- ro ad testamentū.

S V M M A R I V M.

- 1 Continentur Doctores, qui banc tractant materia.
- 2 Testes, qui debent adhiberi in testamento debent esse tales quod per se testari possent.
- 3 Totavis testamenti consistit infide testimoniū.
- 4 Ingenuus & liber debet esse qui in testamento debet esse testis.
- 5 Seruus non potest esse testis in testamento, etiam si testamento sit ad pias causas.
- 6 Virum si testis adhibitus in testamento post mortem testatoris repetintur, quod erat seruus, valeat testamen.
- 7 Quando testes adhibentur ad formam aliius dispositiois qualis est in testamento inhabilitas possit detecta non nocet, quādo faciens actum facit quod in se est.
- 8 Quando cōditio est potestatua sufficit quod quis faciat quod in se est, vt dicatur adimplēta.
- 9 Dicriben in se contractus & ultimas voluntates circa testimoniū validitatem.
- 10 Testes ad validitatem testamenti debent esse masculi & non feminæ.
- 11 Hermaphroditus, si prænata in sexu virili potest esse testis in testamento.
- 12 In re dubia potius sustinetur dispositio, quam de pereat.
- 13 Etiam si testamentum fiat ruri vel in loco vbi non adest testimoniū copia, maliter nō potest esse testis.
- 14 Que sit ratio, proper quam maliter non potest esse testimoniū

- testis in testamento.
- 15 Fæminarum defectus & inconstans traditur.
  - 16 Non solum de iure ciuilis, verum & de iure canonico fæmina est prohibita esse testis in testamento.
  - 17 Testes in testamento debent esse puberes, alias immores non potest esse testis in testamento.
  - 18 Etiam si testamentum habeat clausulam codicille rem non potest impubes esse testis in testamento.
  - 19 Testis, vt valeat in testamento non debet esse furiosus, mentecaptus, surdus, mutus neq; cacus.
  - 20 Expenditur l. testimoniū versiculo presto fuerint de testibus.
  - 21 Etiam si in alijs actibus, in quibus testes requiruntur, sufficiente quod audiant voces facientiū actū in testamento, tamen non solum requiriuntur quod audiant, testatoris vocem, sed quod sint præsentes coram illo & intelligant omnia, quā disponit.
  - 22 Testamentum postquam scriptum est debet legi coram testibus, vt intelligat, si quod testator dispositus, sic est scriptum. Et qualiter hoc fiat & practicatur vide latissimē.
  - 23 Testes de omnibus contentis in testamento fidem adhibere tenentur, neq; sufficit, vt alijs de certa parte testamenti alijs de alia deponant.
  - 24 Si testamentum postquam manu tabellionis cum ipso testatore factum est & cum conuocaretur testes, & essent præsentes ad audiendam testatoris voluntate defecisse, est nullum testamētu etiā inter liberos, neq; ad pias causas, ex defectu testiū.
  - 25 Virum hares institutus in minus solenni testamēto, propter defectum testimoniū tenetur in foro conscientia restituere illa bona venientibus ab incestatō cōmuni contra cōmuni explicatur.
  - 26 Lex fundata in presumptione non habet locum in foro conscientie.
  - 27 Testamentum propter defectum testimoniū inutilē est, quod neq; legit̄ in eo contenta valent.
  - 28 Testes in testamento, vt effectum habeant requiruntur quod sint vicini eiusdem loci vbi expenditur. l. 1. tit. 2. lib. 5. recip.
  - 29 Virum testes, qui debent adhiberi in testamento requiruntur quod sint rogati.
  - 30 Expenditur l. diuinus de testamento militis. C. relatum de testamen.
  - 31 Etiam attenta. l. 3. Tauri. & l. 1. & 2. tit. 4. lib. 5. recip. testes ad testamento debent esse rogati, contra aliquos recentiores.
  - 32 Numerus testimoniū in testamento requisitus explicatur.
  - 33 De solennitate & forma testimoniū, in testamento inscriptis.
  - 34 Arguitur quod videtur in testamento non esse necessarium tantum numerum testimoniū cum lex

Testigos que fueron presentes.

Principio hanc materiam expendunt Doctores, in. l. cum antiquitas. & in. l. hac consueta. C. de testamentis. Doctores in. l. hæredes palam. 9. in testamento. ff. eodem titulo. in. l. final. instituta. de testamento. Doctores in. l. sciendum. de verborum significacione. Doctores in. c. cum effes. de testamento. Bartolus, & Baldus, & reliqui in. l. i. C. de sacrofancis ecclesijs. gloss. & Doctores in summa. 2. quæst. 4. Alciatus dict. 1. C. de sacrofancis ecclesijs. Cardinalis, in capit. præful. 2. quæst. 4. Felinus, in cap. 2. num. 5. de probatio. Gualdensis. de arte testandi. tit. de testamentis ordinandis cautela. 2. Q. q. S. Tho.

S. Thomas. 2.2.q.7.b.art.2.ad.3. Soto de iustitia & iure. lib.5. q.7.ar.3. Nauarro in Manuali. c.1.4.nu.16. Fortunius Garcia. de ultimo fine. illatione. 5.nu.237. Couarru. & cæteri in. c. cum es. de testam. s. Menchaca de successio. creatio. §.12.n.64. Ex qua resolutione deducitur, an si testis in testamento adhibito postquam in testamento fuit præsens, & subscriptus, & testator decepsit reperiatur, quod erat seruus, an huiusmodi testamentum valeat, an vero ob defectum qualitatis testis reddatur testamentum nullum. Et quidem in hoc articulo diuersæ sunt scribentium opiniones, inter quas illa est verissima resolutio, scilicet, valere huiusmodi testamentum, earatione: nam quando testes adhibentur ad formam alicuius dispositionis, qualis est in testamentis inhabilitas postea determinata, non nocet. Hæc est communis resolutio & tenenda secundum Iasonem, in. l. Barbarius Philippus, num. 45. idem in. l. r. C. de testamentis. Ratio prædictæ sententia est: nam licet pro forma requiratur, quod testes sint liberi. l. hac consultissima. C. de testamentis. l. qui testamento. §. seruus. ff. eodem. & forma semper sit in omnibus adimplenda. l. eum qui. §. si prætor. de translationi. l. si unus. C. de testam. tis. tamē quādō quis facit quod in se est, vt talis forma adimplatur in his, quæ pendent à potestate actuum facientis tali casu sufficit, vt forma adimplata videatur. l. qui heredi. de condition. institution. Nam quando conditio est potestativa sufficit, quod quis faciat quod in se est, vt videatur adimplata. l. quæ sub condition. §. quotiens. de condition. institution. l. iure ciui. li. de condition. & demonstratio. l. final. de conditio. insertis. Ex quo constituitur maxima differentia inter contractus, & voluntates in hoc, quod ex eo in ultimis voluntatibus, dum producens testes faciat quod in se est, adimplat, & si aliquis eorum postea ad testandum reperiatur: quia cum in testamentis requirantur plures testes, licet aliquis propter erroriem reperiatur debilis in probatione potest aliorum probitas supplere eius defectum. At vero in contractibus cum duotantum testes sufficient ad probationem faciendam defectus & inhabilitas unius non suppletur per alterius capacitatem; maxime quia maximus est favor in conservandis testamentis, præcipue quando constat testatorem fecisse quod in se est, sic Iason. in. l. dicitur. C. de testamentis. columna secunda. Vnde verissimum tenendum, talem seruum, qui

Menchaca de successio. creatio. §.12.n.64. Ex qua resolutione deducitur, an si testis in testamento adhibito postquam in testamento fuit præsens, & subscriptus, & testator decepsit reperiatur, quod erat seruus, an huiusmodi testamentum valeat, an vero ob defectum qualitatis testis reddatur testamentum nullum. Et quidem in hoc articulo diuersæ sunt scribentium opiniones, inter quas illa est verissima resolutio, scilicet, valere huiusmodi testamentum, earatione: nam quando testes adhibentur ad formam alicuius dispositionis, qualis est in testamentis inhabilitas postea determinata, non nocet. Hæc est communis resolutio & tenenda secundum Iasonem, in. l. Barbarius Philippus, num. 45. idem in. l. r. C. de testamentis. Ratio prædictæ sententia est: nam licet pro forma requiratur, quod testes sint liberi. l. hac consultissima. C. de testamentis. l. qui testamento. §. seruus. ff. eodem. & forma semper sit in omnibus adimplenda. l. eum qui. §. si prætor. de translationi. l. si unus. C. de testam. tis. tamē quādō quis facit quod in se est, vt talis forma adimplatur in his, quæ pendent à potestate actuum facientis tali casu sufficit, vt forma adimplata videatur. l. qui heredi. de condition. institution. Nam quando conditio est potestativa sufficit, quod quis faciat quod in se est, vt videatur adimplata. l. quæ sub condition. §. quotiens. de condition. institution. l. iure ciui. li. de condition. & demonstratio. l. final. de conditio. insertis. Ex quo constituitur maxima differentia inter contractus, & voluntates in hoc, quod ex eo in ultimis voluntatibus, dum producens testes faciat quod in se est, adimplat, & si aliquis eorum postea ad testandum reperiatur: quia cum in testamentis requirantur plures testes, licet aliquis propter erroriem reperiatur debilis in probatione potest aliorum probitas supplere eius defectum. At vero in contractibus cum duotantum testes sufficient ad probationem faciendam defectus & inhabilitas unius non suppletur per alterius capacitatem; maxime quia maximus est favor in conservandis testamentis, præcipue quando constat testatorem fecisse quod in se est, sic Iason. in. l. dicitur. C. de testamentis. columna secunda. Vnde verissimum tenendum, talem seruum, qui

repud.

reputabatur ingenuus, adductus in testimoniū non inficiari testamentum propter eius defectum, si testatorem fecisse quod in se est constat. Deducitur etiam in hoc articulo, quod ut testes in testamento adhibiti valent, debent esse masculi & non foeminae testes. in. l. qui testamento. §. mulier de testam. tis. §. testes. Institutus, eodem tit. l. partita. 6. Hermaphroditus tamen si præualeat in sexu virili, vel non constat in quo magis præualeat potest esse testis in testamento: tenet glos. in. d. §. testis. communiter approbat se secundum Docto. per text. ibi. in illo quæritur de statu hominū. vt per hoc in re dubia sustineatur dispositio. potius, quam pereat argumento. l. quotiens. §. instipulationibus. de verbis obligationibus. & in. l. quotiens. de rebus dubijs. Et in tantum foemina in testamento testis esse non potest, quod etiam si fiat a rustico, vel in loco, vbi testium copia adhibiri non potest, vt ruri, tale testam. non valet, in quo foemina descripta est testis: sic Barto. in. l. conficietur, de iure codicillorum. §. codicillis. Guillelmus Benedict. in. ca. Raynuntius. Verbo testamentum. l. num. 12. de testamentis. reprobara opinione Baldi, Saliceti, & aliorum in. l. fi. C. de testamentis. Ratio autem, propter quam mulier in testamento testis esse non potest, ea est, quia cum tota testantis dispositio ex testium fide dependeat, & probetur & tales testes adhibeantur in testamento non solum ad probandam veritatem, sed ad excludendam fraudem, & falsitatem. l. fin. C. de fideicommissis. §. fi. Institututa, eodem tit. & foemina sit corruptibilis, inconstans, multaque patiatur discrimina iuxta illud Seneca in Hippolyto. Sed dux maiorum foemina & scelerum artifex, & Propertius lib. 1. elegia ad amicam. Sed vobis facile est verbo componere fraudes: Hoc unum didicit foemina semper opus. Etrurus idem Propertius libro. 2. inquit, Non sic incerto mutantur flumine Syrites: Nec folia hyberno tam tremefacta nota: Quācito foeminea non constat fœdus in ira. Si ue ea causa grauis siue ea causa leuis. Tandem Virgilius, libr. 4. Aeneidos concludit dicens: Eia age rüpe moras variū & inutilem semper foemina. Et sic propter hanc inconstantiam prohibita est in testamentis esse testis, tenet glos. in. l. qui testa-

Q. 9. nunc.

numeris sit impubes, non suppletur talis deficitus etiam in testamento factis inter liberos. s. i. tit. 1. part. 3. & c. de testamentis. §. 19. Dicitur etiam quod ut testis in testamento fidem facias quod non sit fidei fuis nec mutas, nec suades, nec cecis, alias testamentum erit nullum quando in suum testatum, qui requiruntur tales defecti habens. admittetur. I. qui testamentum et fidei fuisse de testamentis. §. 20. testes autem Institutum, eodem l. 9. tit. 1. p. 6. Et hanc sententiam pluribus exquirat. Menchaca. de successionum creatione. §. 12. nu. 2. 4. cum sequentibus, & in numero 6. constituit. nec heredes testatoris posse in testatum numeros adhiberi propterea suspicionem. §. 21. secundum redes. Instituta. de testamentis. l. 9. tit. 1. part. 1. qui testamento in principio, & §. 9. potestatis de testamento. l. 16. tit. 1. 6. part. 3.

Hinc etiam subdeditur quod licet alias in actibus inter viuos sufficiat, ut testes audiatur voces illorum; qui faciunt actum, ut eorum depositio valeat, licet in conspectu contrahentium non sint, tenet Baldus in l. conuenticulum. C. de episcopis & clericis Doctor. c. ex literis. de consuetudine. & in c. præterea. de testibus. cum ex interpr. legi §. 22. requiratur certus numerus testium, ut infra dictis, aliqui deponant de certa parte testamenti, & alii de alia parte, ita ut omnes de omnibus contentis in testamento non deponant, talis diuisio depositionis facit, ut testamentum irritetur, & nullum fieri. si voluntas testatoris accesserit, & id præcepit, cum pro forma validitatis testamenti requiratur, ut tales testes, cum sint tot numero sic coniuncti & non separati & distincti debent esse in depositione. Nam cum forma sit, quæ dat esse rei, de qua agitur. l. Julianus. §. sed & suff. ad exhibendum, forma omnis definire res suum habere effectum, & sic tenet glossa. quam Doctores. ibi, communiter sequuntur in l. nemo potest de legat. 1. 354. n. 1. secundum Paul. Paris. in. consil. 33. col. 1. lib. 2. Nam quælibet particula testamenti debet constare ipsi testi, & tenetur illam intelligere, & sic debet postquam iam scriptum est legi coram testibus, ut ipsi videant, an quod testator præcepit, & ordinavit, sic eadem serie & forma scriptū sit, ut eius voluntas non alteretur. tenet Paulus de Castro, & Baldus in h. cum antiquitas

G. de testam. Guillelmus Benedict. in c. Raymuntius. 1. par. verbo, in extremis possit. s. i. tit. 1. part. 3. & c. de testamentis. Quod verum intelligo, quando tale testamentum fuit factum testatore & postea vocavit tabellionem, & testes & tradidit illud tabellioni, dicens illud esse suum testamentum, & ultimam voluntatem, vel quando simul cum tabellione & plenariis fecit, postmodum accessit, si fuerint testes ad tale testamentum requisiti, quo casu requiriatur, ut legatur per tabellionem, & quod postquam lectu fuerit testabord dicat illa esse suam ultimam voluntatem, prout tabellio expressit cum legere. illud. At vero si testamentum a sui principio, & eius exordio factum est, præsentibus testibus & evidentes testatorum dictam & tabellionem scribentes, prout testator dicit, tunc non est necessum, ut postmodum legatur ab ipso tabellione, ut Doct. testatur, licet consultius esset ad tollendas suspicções, maxime ubi agitur de re magni momenti ut legatur coram testibus, postquam scriptum est. tenet Corneus consil. 1. 8. libro. 3. & declarat latissimè Menchaca de successionum creatione. §. 13. requisito. 10. num. 36. cum sequentibus.

Quo sit, ut si testes, cum in testamento interpretatione legis presens esse dicatur, qui audierit illa verba, que ad actuam sunt necessaria, ut intelligat, quae loquantur & cognoscat eos loquentes. l. in principio. de verbis. l. diem. §. coram. de arbitris. Et sic intelligitur. l. testium. verbo, præsto fuerint de testibus. Nihilominus in testamentis requiritur, quod testes sint præsentes, & in conspectu ipsius testatoris, in tantu quod & si essent in alio loto ubi & si testatore non videbent, audiebat omnia quæ loquebantur, adhuc eorum testimoniū non valet, etiam si notam haberet vocem testatoris. Sic Baldus. Salicetus, Iason, & reliqui in l. s. i. non speciali. C. de testamentis, & est communis opinio secundum Philippum Corneum, consil. 18. nu. 4. lib. 2. secundum Deciu. coll. 354. n. 1. secundum Paul. Paris. in. consil. 33. col. 1. lib. 2. Nam quælibet particula testamenti debet constare ipsi testi, & tenetur illam intelligere, & sic debet postquam iam scriptum est legi coram testibus, ut ipsi videant, an quod testator præcepit, & ordinavit, sic eadem serie & forma scriptū sit, ut eius voluntas non alteretur. tenet Paulus de Castro, & Baldus in h. cum antiquitas

mentum non valere, nec effectum habere neque etiam inter liberos, nec ad pias causas ex defectu testium tenet esse communem. Philippus Corneus consil. 18. lib. 3. 27 Ex quasentia & resolutione infertur ad illam sententiam, videlicet, utrum si heres sit institutus in testamento minus solenni, propter defectum testium, quia defecit unus testis, vel quia erat impubes, vel furiosus, vel seruus, an teneatur heres in foro conscientiae restituere illa bona ventibus ab intestato: & partem affirmatiuam, videlicet, quod teneatur in anima iudicio hereditatem illam restituere, venientes ab intestato, alias iniuste retinet, & est in peccato constitutus: tenet Baldus in repetitione. l. 1. C. de sacrosanctis ecclesijs, num. 55. & Fortunius Garcia. de ultimo fine illatione. 15. num. 177. Philippus Corneus consil. 137. volu. 2. & est communis secundum Iaso. in l. post diuisione. nu. 5. C. de iuris & facti ignor. Fundatur per tex. in l. si non speciali. C. de testamentis, ubi probatur, quod testamentum, in quo deficitalia quæ solennitas iuris non valet. Secundo fundatur haec sententia: nam lex ciuilis iusta, quæ habet locum in foro exteriore, habet etiam locum & obligat in foro conscientiae. c. quo iure. 8. dif. S. Thom. 1. 2. q. 96. articulo. 4. 29

Contraria tamē opinionē, in modo quod talis heres scriptus in minus solenni testamento non teneatur restituere, venientibus ab intestato illa bona, tenet Paulus de Castro dicens communem in l. ad testium. §. de testamentis. Tiraquellus post leges connubiales. glof. 3. num. 21. Segura. in repetitione. l. 1. 9. si vir uxori. num. 121. de acquisitione possessione. Philippus Corneus consilio. 119. volum. 2. & est communis secundum Ripam in l. nemo potest. nu. 99. 26 de legat. 1. Fundatur haec opinio. nam lex fundata in presumptione non habet locum in foro conscientiae, quando deficit illa presumptione. tenet Innocentius. c. quia plenq. de immunitate ecclesiæ. c. tua nos desponsa. Feli. ca. 1. num. 11. de sponsa. sed lex ciuilis, quæ irritat testamenta est fundata in presumptione fraudis. l. fina. C. de fideicommissis. §. sed paulatim. Instituta. de testamentis, ergo cessante tali presumptione fraudis heres non tenebitur in foro conscientiae restituere illa bona: & sic haec secunda opinio probabilior est, & ve-

rior. Deducitur præterea, quod vsq. adeo testamentum, in quo deficit testium numerus non valet, quod etiam quoad legata in eo contenta inutile est: tenet Doctores. suprarelati, licet contrariam sententiam teneat Abb. & Innocentius. ca. quia plerique de immunitate ecclesiæ, & Medina in suo c. de restitutione. ques. 23. fol. 74. & licet hanc ultimam dicat communem Iason. in l. nemo potest de legat. 1. 1. lectura. num. 75. Ex superioribus etiam deducitur, quod testes in testamentis, ut effectum habeat testamētum, requiruntur quod sint vicini eiusdem loci. l. 1. titulo. 2. libro. 5. ordinamēti, ibi. [Vezinos del dicho lugar, si pudieren fer auidos.] facit l. 1. in all. Tauri, & tenent plura in hoc articulo singularia per Burgos de Paz. dict. l. 3. Tauri. per plures numeros id resolutum, quod si possint reperiri testes eiusdem loci vicini, quod alii non possint esse testes, ob quem defectum fuit annullatum quoddam testamētum in hac civitate Salmantina, eo quod testes omnes, qui interfuerunt in testamento erant scholastici, nam licet numerus illorum perfectus fuit, tamen quia non erant eiusdem loci vicini fuit per auditores regios. Vallisoleti irritum tale testamētum iudicatum.

Illud autem videlicum est, utrum huiusmodi testes, qui in testamentis adesse debent, requiruntur quod sint rogati tex. in l. heredes palæ. §. in testamento. de testa. & l. hac cōsultissima. C. eodē tit. & §. fi. Instit. eodem tit. & in authentica, rogati. C. de testibus. tenent huiusmodi testes debere esse rogatos: idē probat. l. 1. cum sequētibus. tit. 1. parte. 6. In tantum, quod huiusmodi rogatus est per tabellionem scribēdus in subscriptione testium, cū de illis mentionē, facit dicendo, quod fuerunt vocati & rogati ut interessent tali testamento: tenet Speculator titulo de teste. §. 1. in fi. & hoc aper te probat. l. 1. tit. 1. part. 6. ibi. Sean rogados, y llamados de aquél que lo haze, ut tenet Azor in summa. C. de teste. facit tex. ybi Doct. in l. diuiss. de testamento militis. Ioā. Andre. & Doct. c. cū elles. de testam. tex. in c. relati. de teste. ybi etiā in causa pia re quiritur, ut testes in testamento sint rogati. Quæ sententia tam in foro ecclesiastico quam in foro ciuili est seruanda: tenet Palacios Rubios in repetitione. c. per vestias. §. 24. Et ea ratione testes rogati in testame-

n 29

tore requiruntur; quia rogitus testium tollit omnem dubitacionem, arg. I. Pamphilo liber. S. propositione de leg. 3. Quia ratione dicendum est, quod etiam hodie attenta. l. 3 Tauri. & l. 1. & 2. tit. 4. lib. 5. nouæ recop. rogitus testium in testamento requiritur. 31 Sic tenet Burgos de Paz in l. 3 Tauri. numer. 530. cum lectionibus. & tenent relati per Aluarado de coniecturata mente testatoris. lib. 3. c. 2. §. 2. num. 13. Et si contraria sententiam, in quo quod hodie non sit necessarius rogitus testium tenuerit. Ant. Gomez. num. 530. & ibi. Palacios Rubios. num. 66. & Didacus del Castillo. Fundatur, nam per l. 3 Tauri. & per d. 1. ordinamenti, non constat de rogitu testium, & tamen ponuntur omnes aliae solenitates necessariae ad testamenti perfectionem: ergo rogitus testium iam hodie necessarius non est. Sed tenendo supradictam sententiam respondendum est, quod l. 3 Tauri abrogat ius commune in casibus in ea constitutis: ergo cum dealijs mentionem non facit, sub dispositione iuris communis eos reliquise iudicandum est, argumento, le præcipimus. C. de appellatione, sed inter casus quos enumerat lex Tauri non enumerat, aut testes debeant esse rogati, vel non sequitur, quod reliquit sub dispositione iuris communis, quod rogatum testium esse necessarium statuit. Et sic merito contra Anto. Gomezium, & alios supra relatios tenendum est.

Numerus autem testium intestamentorum iure communii & regio idem est constitutus, si quidem de iure ciuili tam in testamento nuncupatio, quam in testamento inscriptis requiruntur septem testes, alias testamentum erit nullum aliquo teste deficientem. I. hac consultissima, & in l. à testamento. C. de testam. l. si vnius. C. eode 35 titulo. §. sed cum paulatim. Instituta eode titulo. l. 1. & 2. tit. 1. par. 6. l. 3. in. ll. Tauri. l. 1. & 2. tit. 4. lib. 5. nouæ recopil. Differetia autem constituitur, in solennitate: nam in testamento nuncupatio, non requiruntur subscriptiones testium, sed satis est, quod tabellio præstet fidem testium, & illos suo proprio nomine in testamento nominaverit. At vero in testamento inscriptis requiruntur testium subscriptiones, ita quod postquam fuerit scriptum, vel per ipsum testatorem, vel per alium tunc illo modo cum suis filiis & tabellionis sigillo accipiat. te-

stator illum in sua manu & coram tabellione, & testibus dicat illud esse suum testamentum in scriptis redactum, & reclusum, & rogat eos testes, qui presentes sunt ut suas subscriptiones ponant in superficie testamenti, cum septem subscriptionibus, & subscriptio tabellionis insuper, & ipsius testantis, reiecta illa iam vetustate, scilicet, sigillorum, quod unusquisque testis tenebatur sigillū in uno filo pendenti posse, iuxta formā, d. l. hac consultissima, & l. 2. tit. 1. par. 6. Hoc sufficit ut testes subscribatur in ipsa charta testamēti postquam clausum est: sic l. 3. Tauri. & d. l. 1. & 2. tit. 4. lib. 5. nouæ recopil. & tenet sic practicari, Burgos de Paz d. l. 3. num. 55 & nu. 534.

Sed videtur quod necessarius non sit huiusmodi testium numerus cum contrarium decisum sit diuina auctoritate qua præcipitur in omni negotio sufficere duorum testium numerum, ut habetur Deuteronomij. 17. c. Matthæi. 18. Ioannis. 8. c. In ore duorum, vel trium stat omne verbum cap. in omni negotio. c. testimonium de testibus. & ibi. Doct. cōmuniter. Et sic videatur, quod ll. illa tanquam I. diuinę contraria non sint feruanda nec admittenda, nec vim legis habere debent, cum à lege diuina non habeant aliquam dependentiam, sed illi contraria omnino sint, vt tenet S. Tho. 1. 2. quest. 93. art. 3. Fortunius de ultimis fine. in principio. num. 11. Vnde cunctales. ll. non possint sine peccato. observari, videtur quod standum sit iuris canonici dispositioni minorem numerum requireti, argumēto. c. s. de prescriptio. glo. in regulā possesso. de reg. iur. lib. 6. c. Julianus. c. sidominus. 11. quest. 3. Sed hanc difficultatem non obstante verissimē tenendū est. ll. ciuiles ampliorē numerum testium in testamento requirentes ex iusta causa validas esse, nec legi diuinę contrarias esse, tenet, S. Thom. 2. 2. q. 70. ar. 2. ad. 3. Cardina. Sancti Syxti. in. c. preful. 2. q. 4. Imol. cap. cum esses de testa. Felin. c. 2. de probatione. Soto. lib. 5. de iustitia. q. 7. art. 3. Et tenendo hanc sententiam tanquam verissimam, non obstante in contrarium adducta, & in primis illud euangelij, In ore duorum vel trium, &c. illa enim verba duos habet sensus. Primus est quod non sufficit vnius testimonium contra aliquem, sed ad minus duo, vel tres requiri. In quem sensum accipitur illud Deuteronomij. cap. 17. ibi. Ne-

mo

mo occidatur uno cōtra se ferente testimonium. Et in hunc sensum est. l. diuina moralis, & immutabilis, vt constat ex. c. licet viuēris. infine. de testibus. & in. c. admonere. in fine. 33. quæst. 2. Secundus sensus est, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum, hoc est, quod duo, vel tres testes sufficiunt: & in hunc sensum aliqui volunt illam. l. esse iudicialem veteris testamenti & sic illam accipit S. Thom. 1. 2. q. 105. ar. 2. ad octauum. Abb. n. 4. Felin. nu. 5. cap. 2. deprobatio. ac proinde eius obligatio ceſauit per aduentum Christi. c. 1. de purificatione post partum. c. translato. de cōstitutione. c. fi. 6. dis. Cout. lib. resolutio. ca. 17. n. 1. & Couarr. dict. capi. cum esses. numero. 3. Quare verissimus sensus constat ad tex. in dict. c. cum esses. Nam quatenus tex. dicit aliud esse à lege diuina & sanctorum patrum decretis id quod. ll. ciuilibus est in traductum, intelligitur in terris subiectis ecclesiæ, quo ad temporalem iurisdictiōnem: quem sensum constituit. glo. in. d. c. cum esses. & illam sequuntur Doctores. cōmuniter, prout tenet. Couarr. ibi. nu. 12. & Iulius Clarus. lib. 3. receptarum, & testamentum. q. 37.

Quò fit, vt illam rationem, quam lex citatis habuit ad constituentes septem testes in testamentis, nempe, vt falsitas, & fraudes evitarentur, præfensit & lex pontificia, vt tres testes sufficerent, cum presbytero parochiali, propter sumam fidem, quæ penes ipsum est reposita, argumento cap. præcipimus. 12. questione. 2. Et sic verissima est sententia, in terris subiectis ecclesiæ, & de iure canonico valere: testamentum factum coram presbytero parochiali, & diobus, vel tribus testibus, text. in. dic. c. cum esses de testamentis. Baldus in Authentica. omnes peregrini. C. cōmunita. de successione. idem in. l. dudum. C. de cōtrahenda emptione. Speculator. titulo. de instrumentorum editione. §. compendio. Doct. in. l. nemo potest. vbi Imola. col. pen. de legat. l. Hinc deducitur, quod testamentū factū corālio sacerdote, quā corā cura parochiali, cui animarū cura est cōmissa, nō valet tenet Gualdēs. de arte testandi in titulo. 2. cautela. 2.

Ex supradicta solutione infertur, quod valēt testamentū ad pias causas, coram duabus testibus probat text. in. ca. relatū. el. 1. de testamētis. & ibi. Doct. cōmuniter. tenet. Paulus Parisius cōf. 2. 4. n. 6. vol. 3. Que autē dicātur piæ cause declarat. Bertachinus in tractatu de episcopo. 4. pa. quarti li-

Q q 4 bri

bri numero. 82. Tiraquellus de priuilegijs pia^e causar. in principio. Propriè autem causa pia dicitur quando testator pro anima sua bona reliquit, vt notant Doctores maximè Petrus Peralta in. l. si quis Titio de legat. 2. & ibi Sarmiento. Cuius sententia ratio est, nam cū in prædicto casu cef- set fraudis & falsitatis suspicio, minor nu- merus quam. ll. ciuiles constituerunt, suf- ficiens est, cum ea quæ spiritu Dei agun- tur. ll. humanis non subiaceat. c. ducent. 19. quæstio. 2. ca. licet de regula. Hinc fit, 41 quod licet alias in alijs testamentis, vt præ- diximus, foemina testis esse non possit, ni hi lominus in testamento ad causas pias po- test esse testis. Sic tenet Ligerius in. 9. testes autem. Instituta de testamentis, numer. 3. 42 Bald. l. in. i. lectura C. de sacrosanctis ec- clesijs communis secundum relatos per Tiraquellus de priuilegijs pia^e causar. priu- legio. 5. idem in. l. 9. connubiali. numer. 58. Iulius Clarus. lib. 3. sententiarum. §. testa- mentum. quæst. 6.

Deducitur etiam, quod si simul cū cau- sa pia alius extraneus esset institutus, alia ratione non verò pietatis causa, & testamētum esset minus solenne ob defectum te- stium, qui attento iure communi requiri- 43 tur, dicendum est, quod non valebit testa- mentum respectu illius extranei instituti simuli cum ipsa causa pia: tenet Couarr- d. ca. relatū. el. 1. & si aliter senserit Alcia- 44 tus. l. 1. 9. liberi. C. de sacrosanctis ecclesijs. Deducitur præterea, quod si causa pia fue- rit instituta hæres cum duobus testibus tantum, & alienis sit legatum aliquod reli- etum quod valet legatum illud ratione pia^e causa, cum testamentum sustineatur: sic & legata in eo contenta valere debent, ar- gumēto regulæ, accessorium, de regu. iur. lib. 6. tenet Salicetus in Authentica. cassas & irrita. C. de sacrosanctis ecclesijs, & te- nent plures relati per Gualdensem de arte testandi. tit. 2. cautela. 3. nu. 4. & est com- munis secundum relatos per Couarr. d. c. re- latum. nu. 3. secundum Costa in. c. si pater. i. par. verbo in suo testamento. nu. 12. de te- stamen. lib. 6. Iulius Clarus. lib. 3. recepta- rum. §. testamentū. q. 6. in. fi. Et ita tenēdū licet contrariam sententiā tenuerit lafon. in. l. hæc consultissimia. §. ex imperfecto. C. de testam. Cui facit Cou. vbi supra. 45 Vlterius deditur, quod licet in alijs testamentis, vt suprā retulimus, sit necessa

riū, vt testes à testatore sint rogati; nihi- lominus in testamento ad pias causas ne- cessere non est illa solennitas, vt testes sint rogati. Sic cōtinenter Doct. secundum Co- uar. c. relatum. el. 1. de testam. nu. 4. secun- dum Tiraque, de priuilegijs pia^e cause. in princip. Iulius Clarus. lib. 3. receptarum. §. testamen. q. 6. verificulo, secundo infertur Costa. d. c. si pater. in verbo. in suo testame- to. nu. 9. & si contrariam opinionem, imo quod etiam in testamentis ad pias causas requiratur quod testes sint rogati tenet Bar- ba. in. d. c. relatū. col. 4. & Boerius deci- sione. 34. col. 4. & Romanus in Authentica. si militer. C. ad. 1. Falcidiam. t. speciali. Et te- nendo primū sententiam tanquā veriorē, nō obstat tex. in. d. c. relatū, ibi, tribus aut duobus testibus legitimere requisitis, quod verbum tenentes hanc ultimam interpre- tari voluerūt; hoc est, rogatis. Vetus enim defendendō primam communem senten- tiam, dicendum est, illud verbum referri ad iudices, qui in probatione testamēti ad pias causas duos, vel tres testes requirere debent; idest, interrogare ut declarat Cou. vbi supra, & sequitur Costa loco præcita- to: de quo articulovidendus est eleganter Burgos de Paz. l. 3. Tauri. num. 163.

Deniq; deducitur, quod quemadmodū numerus testium non requiritur in testa- mente facto inter liberos, sic & eodē mo- do non requiritur de iure cōmuni rogitus testium glo. in. l. fi. §. fi. C. de codicillis. & est cōmuni secundū Cou. in. c. relatū. el. 1. de testam. & Guillermū Benedictū. in. ca. Raynuritius. de testam. verbo. testamentū el. 1. nu. 58. & Burgos de Paz. l. 3. Tauri. nu- mer. 164. Nihilominus verissime tenēdū est, quod rogitus testiu etiam in testamēto inter liberos est necessarius per. l. 7. tit. 1. par. 6. vbi tex. loquitur in testamento in- ter liberos, & inquit, ibi. [Maguer en tal testamēto no fuerint scriptos mas de dos testigos valdria bien ansi como si fuelle fecho acabadamente ante siete testigos; Et subdit, ibi. Faziendolo entre sus hijos, y sus nietos, ante dos testigos rogados, y llamados para esto.

Ex quibus omnibus deducitur, quod hæc solennitas testiu, quæ consistit in te- stium numero dicitur esse substantialis, & non probatoria dūntaxat: tenet Bartolus. l. nemo potest, de legat. 1. Alexand. in. l. 1. de conditione indebiti. cōmuni secundū

Ripam

- Ripam. dicta. l. nemo potest. nu. 27. Iaso. l. 1. num. 17. de conditione indebiti. Bald. in. l. cum quis. C. de iuris & facti ignorat. Iean. Crotus. d. l. nemo potest. nu. 11. Licet con- traria opinionem, imo quod solennitas circa numerū testium sit probatoria; & nō substantialis tenetur Ias. in. l. interdū. n. 4. de cōditione indebiti. Corneus consi. 137. num. 3. lib. 2. Couarr. ca. cum es. nu. 5. de testamētis. & tenet plures alij relati per Menchaca de sitēcessiōnum creatione. §. 2. nume. 2. cum sequentibus.

G L O S S A T R I G E S I ma secunda De codicillis & illorum forma.

S V M M A R I V M

- 1 Doctores, qui hæc declarant materia, explicatur.
- 2 Constituit causa, propter quam fuerunt co- dicilli introducti.
- 3 Testatoris voluntas nūquā prefutur mutata.
- 4 Legata relata in institutione qua ratione pre- sumantur repetita in substitutione.
- 5 Expenditur. l. licet imperator, de lega. 1.
- 6 Voluntas testatoris potest per ipsum quomodo cung, & qualitercumq; voluerit mutari, revo- ri, declarari, & alterari.
- 7 Codicillus quare sic appellatus.
- 8 Codicillorum definitio explicatur.
- 9 In codicillis non potest hæres directe institui.
- 10 In codicillis potest in vim fideicommissari hære- ditas.
- 11 Expenditur. l. quidam cum testamento. §. sed cū veteres. C. de necessarijs seruis heredibus in situ. l. Scuola. ad Trebellia. l. cōficiuntur. §. 1. de iure co- dicillorum. l. quidam in suo. §. si. de conditio. ins- titutio. l. si fundum per fideicommissum. §. fin. de le- gat. 1.
- 12 Explicatur. l. 2. sciu. 12. par. 6.
- 13 Substitutione habet vim fideicommissarie.
- 14 In institutione facta in testamento non potest aliqua conditio apponi.
- 15 Quemadmodum non potest institutione facta in te- stamento, adim in codicillo in totum, sic nēq; in- aliqua re.
- 16 Hæreditas data in testamento non potest adim- in codicillis.
- 17 In codicillis posuit legata augeri vel de nouo fieri.
- 18 Ut codicillus vere dicatur solum debet continere quæ in testamento omessa sunt, declarare vel ali- qua adiçere, non vero in totū euertere testamētū.
- 19 Expedientur ratio, propter quam inde codicillus po- test hereditas per fideicommissum relinquari.
- 20 Substitutione fideicommissaria non dicitur proprie- substitutio cum in vita heredis capiat fideicomis- sum, alle vero post mortem heridis, vel also casu, quo deficit hæres.
- 21 Reprehenditur Bart. opinio & eorum, qui illum sequuntur, dum voluit quod substitutione pupillaris facta in testamento potest adimi in codicilli.
- 22 Instituit, o non potest, adimi solo animo, sed requi- ritur alia solennis institutio contraria.
- 23 Expenditur. l. Scuola ad Trebelliam.
- 24 Expenditur. l. non codicillum. C. de testamētis.
- 25 Substitutione pupillaris facta in codicilli, que fieri nō potest nibilominus si in favorem substituti suc- cessuri facta sit, trahitur ad fideicommissum.
- 26 Reprehenditur opinio illorum, qui tenderūt quod cum hodie attenta lege regia. 3. Tauri eadem solē- nitatis requiratur in codicilli, qua requiritur in testamētis, quod possit conditio, exhibetatio, in- stitutio, & substitutione adiçere in codicilli.
- 27 Etiam hodie attento iure regio hæreditas, neq; da- ri neq; adimi, neq; coditio apponi, neq; substitutio fieri potest in codicillis.
- 28 Quemadmodum per secundum testamētū reu- catur primum, sic per secundum codicillum primum reuocetur.
- 29 Codicillus & qualibet ultima voluntas dicitur testamētum. si in codicilli.
- 30 Si patet impetū suis facultatem facienda majori- catu in testamento potest illud facere in codicillo.
- 31 N. virum renovato testamento censeantur renova- ti codicilli.
- 32 N. virum clausula derogatoria in testamento pos- ta, reuocari in codicillis posuit.
- 33 Si de clausula derogatoria in codicilla apposita non fiat menū in testamento postea, facta non va- let testamētum, & e. conuerso.
- 34 Ratio constituitur, proper quam testamētum alias infirmata contulit si clausula codicillaris in eo apponatur.
- 35 Conservatio testamētorum respicit publicata- ritatem.
- 36 De testibus & eorum requisitis in codicillo.
- 37 Erratum maliter posuit esse testis in codicillo.

De Codicillis.

Vp̄ est hinc, postquam de- testamētorum materia actū est, & quia expedit ut com- petentes deficientium dis- positions modis omniaib⁹ adimpleantur, & ea, quæ in aliquibus de-

ficerint adimplentur, & serventur, sicut adinventa que dām formā, videlicet, per codicillos, ut disposita per illos seruaretur. Et sic bētū quodām. compendio hanc codicillorū materiam pertinacitatem visum fuit. In cuius prosequitione vtar vestigij in testamento speculo constitutis.

1. Primo: igitur, hanc materiam sunt prosequuntur Doctores in l. 1. & per totum. ff. & C. de codicillis, & Instituta eod. titulo. vbi eleganter tradit Vigilius. Doctores in l. codicillis. §. fin. de lega. 2. Rolandinus Passagerius tract. de codicillis, per totum, & tradunt Doctores. capi. cum esses. de testamentis vbi Couarr. & relati per Gregorium Lopez. l. 7. & 8. titulos. 3. par. 6. & 1. 2. titulo. 12. par. 6. per Menchata latissime libr. 3. de successionē creatione. §. 25. nume. 2. cum sequentibus. Molina de primogenijs. capi. 8. numero. 28. Menehuis in l. eam, quam. nume. 78. C. de fideicommissis. Didacus Perez. l. titulu. 2. libr. 3. ordinamenti. Tauriste. maxime Burgos de Paz. nume. 338. in l. 3. in legibus. Tauri. Alvarado de conjectura mente testatoris. libr. 2. capi. 2. §. 1. nume. 103. Matienço. l. 1. titu. 4. lib. 5. nouo recopilatio. &c.

2. Ad secundum articulum dicendum est, scilicet quia sit ratio constitendi codicillos, & illa præcipua est; quod cum testator quando condidit testamentum non potuit omnia ita perspicue animaduertere, & quia ad perfectam eius dispositiōnem expediabant, & quia temporum varietate, & nōrum vias in studiū, quæ eo tempore cōnveniebant, postmodum non videbant expedire, cum horro, quæ futura sint, satis commode nō possit perspicere, vt docet Sanctus Thomas. 1. 2. quest. 97. articulo. 1. Soto lib. 1. de iust. quest. 7. articulo. 1. Coniari. c. alia mater. 2. par. in principio.

Hinc etiam, quæ obscura, & minus apte cōposita erant in testamento, ad certitudinem redigi oportebat; ne propter incertitudinem voluntas testatoris vitia retur: pari ratione. quia malitiae accidere solebat, quod propter defectum solitatis, vel forma testamentum imperfectum iudicabatur, & accidit aliquando, vt non totum euertere, sed in partem vel minuendo legata, vel augendo, vel ex onerando conscientiam aliquid ex his habeat testator, in voluntate disponendi,

& cum semper ius id præcipuum desideret voluntates defunctorum ita interpretari, vt non licet fraude, vel industria ilias violare; & verba in alienum sensim, extorque & confusa totius iuris ratio ne contratestatoris voluntatem, eius dispositionem protrahere, nunquam quod eius voluntatem mutasse ab eo quod à principio in testamento constituit, asserentes, iuris quadam presumptione intentes, quod voluntas testatoris presumitur semper durare. l. 3. l. euim, qui de probationibus. Antonius Menehuis. l. cum virum. C. de fideicommissis: nume. 30. l. 4. Lucius la. 2. de lega. 2. & ibi Petrus Peralta. num. 33. cap. maiores. §. dormientes, de baptismo. l. sanctimus. C. de testamentis. per tex. in l. licet Imperator de legatis. 1. vbi ex eo legata relicta in institutione centrifur repetita in substitutione, quia presumitur semper durare testatorem in eadem voluntate; tenet Alciatus de præsump. regula. 2. præsumptione. 35. Anto. Menehuis in l. quotiens. C. de fideicommissis. Sar. libr. 3. Selectarum. capi. 14. numero. 7. Statuit ius, vt defunctorum voluntates essent usque ad ultimum vitae spiritus deambulatoriaz: cumque aliud vele, non haberet quam pro voluntate de rebus suis disponendi libera esset facultas, & stylus: & sic quotiens vellet, & sibi placeret posset inutare, minuere, corriger, declarare, reuocare suum testamentum, & aliud statuere, & confidere. l. in testamentis de regi. iuris. capi. cum diligētus, de donatio. capi. ultima voluntas. 13. quæstione. 2. l. 4. C. de adiun. dis. legatis. capi. cum Marte de celebrazione missarum. l. si quis in principio. de legatis. 3. l. volumus. C. de testamentis. l. cum hic status: §. ait oratio. de dona. inter vi. rum. l. 1. C. de sacrosanctis ecclesijs. Ioan. Gutierrez. de iuramento confirmatorio. 2. par. c. 1. in principio. Vnde quia sepe contingit, quod testator non intotum vult suam voluntatem mutare, sed eā apertius declarare, vel aliquid ex legatis detrahere, vel augere vel eius ex onerare conscientiā statuit ius, vt breui quodā cōpendio posset illud efficere, & tāquam testamentū ilud seruandum decrevit, vt quod in illa particulari dispositione statuit, custodiatur. Vnde cū tam quoad paruitatem solenitatis, quam quoad breue compendium di po-

positionis in q̄tidam partio codice hē fieri solebant. Hac ratione codicillus fuit nuncupatus, & à codice hoc sibi usurpatum nomine. Sic constat ex rubrica in principio de codicillis. C. & Institu. & vitrobiq; Doctores tex. expresse in l. 1. titulu. 2. par. 6. Ex quo fieri manifeste subdeducitur, quod codicillus est quādam sine hēreditate in institutione dispositio ultimæ voluntatis. l. sed si idem. C. de codicillis. §. codicillis. Institu. eod. titu. l. 2. tit. 12. par. 6. ibi. En los codicilos no pueden ser establecidos herederos de rechamente. Bene tamē potest in viii fideicomissi hēreditas dari, tamen deducitur quarta Trebelliana. Sic probat tex. in l. quidam cum testamento. §. sedicium veteres. C. de necessariis seruis hēredibus institu. in principio. Instituta. de vulgari substitutione. l. Scuola ad Trebellianum. l. conficiuntur. §. 1. de iure codicillorum. l. hēreditas. C. de his quibus ut indignis. l. sine scriptura. C. ad Trebellianum. l. quidam suo in §. fin. de conditionibus institutionum. l. si fundum per fideicommissum. §. finia. cum l. sequenti. de lega. l. 2. titulo. 12. 17. par. 6. ibi, cuius verba sunt, [Si aliqui testator, que huiusmodi establecendo a otro por su heredero en su testamento, dixerit se en el codicillo; que la heredad, en que le auia establecido por heredero, que le diesse a otro usando el testador, de las palabras, o otras semejantes en el codicillo, tenido es el heredero de dar la heredad, así como lo mando el señor. Pero bien puede tener el tal heredero en si la quarta parte de la herencia, que llaman en Latin Trebellianica. &c.]

Sed antequam ad alia transeamus; quia per aliquem exscribentibus factum non vidi, inquirendo est, que sit ratio, propter quam cum hēreditas non possit dari, neq; adimi in codicillis, & tamen possit perfideicommissum hēreditas à testatore aliqui relinquere cum in effectu, idem sit quod adimere hēreditatem ab ipso hērede: sic quidem alteri restituere illum cogitur, cum neque per viam substitutionis possit hēreditas alicui data illi substitutionem in testamento dari. l. si idem. in fine. C. de codicillis. l. diuus. in principio. ff. eod. titulo. Et nihilominus substitutio habet viam fideicommissariæ, vt per totum titulū ad Trebellianum: ergo videbatur, quod nō posset fideicommissum in codicillis relinquere. Quod etiam inconueniens & difficultatis ratio augetur, ex eo: nam & in codicillis, conditio aliqua in institutione facta in testamento non potest apponi, nam conditio iudicatur quasi quādam ademptione & deficiente conditione defecit institutio: & sic cur nihil possit ex ipsa institutione tolli sequitur, quod neque in ea aliqua conditio apponitex. in §. penultimo. Institu. de codicillis. l. diuus in principio de iure codicillorum. Quod etiam & fortificatur, nam non solum institutio adimere potest in totum, verum neque de certa re potest fieri institutio in codicillis: tetet Bald. in authen. ex causa: quæstio. 6. C. de liberis præteritis; idem in l. oratio. C. de inofficio. nam cum circa illam rem certant filius institutus dicatur, & loco heredis habeatur, saltim quo ad querebami, si alter sit vniuersaliter institutus hēres, non potest filius in re particulari institui in codicillis, cuta hēreditas data in testamento adimi non possit in codicillis. &c.

16. Neq; obstat si obiectas, quod institutus in re certa dato sibi cohēredē vniuersaliter potest dari in codicillis illud enim est verū in extraiteo, quī cum habeatur pro legatario, & loco legatarii iudicatur, vt in l. quotiens. C. de heredibus institutis. & cū legata possint augeri, vel de nouo fieri in codicillis. §. præterea. Institu. de fideicomissis. hered. §. non vñq; adeo. Institu. de leg. in principio. Instit. de ademptione legatorū. l. 1. C. communia de legatis. hac ratione si aliquis extraneus in codicillis fuit in re certa institutus tanquam legatarius iudicatur, & non tanquam hēres.

Ex quibus appetet, quod non possit hēreditas dari, neque adimi in codicillis; neque in viam substitutionis, neq; per viā conditionis, neq; in re certa, & particulari vt supra resolutum est; que est ratio propter quam possit in codicillis fideicommissum relinquere, cum, vt prædictum, hēreditas per illum ab hērede adimitur. Ratio itaque ea est: nam si in codicillis possit fieri institutio hēreditis directa corfundentur iura testatorū & codicillorum, cum eadem viam & potestatē haberet codicillus, quam habet testamentū: hoc quidem fatidū non est, cum codicillus dep̄eat ab ipso testamento, & ab eo accipiat

robur: sed virtus, & confirmatio testamenti est hereditis institutio: ergo si & in codicillis ipsa fieri posset, iam confunderentur iura testamētorū & codicillorum & quod ius deberet prēvalere in dubium verteretur. Ne igitur hoc detur inconueniens statum est, vt ne omnia, quæ licent in testamentis, liceant in codicilliis, alias codicillus non improprie testamentum dicetur, sed proprie esset testamentum, & sic amitteret codicilli noimen.

18 Vnde, vt vere codicillus dicatur, solum debet continere, quæ in testamento omisa sunt, declarare, vel quæ dubia possent esse, vel aliqua adiungere, non verò in totum euertere testamentum. Vnde cum ex hereditis institutione vel ex eius ademptione tota vis, & substātia testamenti cōsistat, si per codicillum posset alius hæres constitui, vel adimi iam per codicillum reuocaretur testamentum; hoc tamen iura non patiuntur: ergo manifeste colligitur, quare in codicilliis non possit hæres institui, vel hæreditas adimi: &c.

19 Hoc supposito ratio, propter quam potest hæreditas per fideicommissum relinqui ea est potissima, nam fideicommissarius hæres non dicitur, cum ab hærede & de manu hæredis capiat fideicommissum, siquidem hæres in testamento, institutus non aliter hæreditatem ad fidicommissarium deferre potest, quam ipse adierit illam; ergo postquam semel hæreditatem adiuit dicitur vere hæres, cum per testamentum fuerit illi plenius ius quæsum, per mortem testatoris plenius, per aditionem plenissimum: gloss. communiter recepta in. l. omanum. C. de testamentis. Cum igitur fideicommissarius hæres proprie non dicatur, cum testator hæredi in testamento instituto precipit, vt hereditatem Titio restituat, non constituit Titium directe hæredem, cum institutus verè hæres sit, sed indirecte: & hoc non est aliud hæredem instituire, sed declarare, cui hæres debeat hæreditatem restituere. Vnde cum hæres possit ex legatis deducere Falcidiam, sic tanquam hæres deducit Trebellianam ex hæreditate, quam per fideicommissum est restituturus mediante codicillo, vt per totum titulum ad Trebellianum. Nam quem admodum in codicilliis declaratio hæredis instituti in testamento potest fieri, l.

asse totò, de heredibus instituen. veluti: testator dicat, Institutio cura hæredem, quæ in codicillo nominauero: tex. in. l. institutio talis, cod. titu. l. si ita scripsero. de conditio & demonstratio, l. vnum ex familia in principio de lega. 2. pari ratione potest testator declarare, vt hæres institutus in testamento restituat hæreditatem Titio. Quæ declaratio non impedit, neque mutant institutionem hereditis, sed declarat, cui hæres hæreditatem restituere tenetur. &c. &c. &c. &c. &c. &c. &c.

Neque ex hoc sequitur, quod per talem fideicommissum adimitur hæritas ab herede: nam dicendum, quod cum non instituantur directe fidicommissarii in codicilliis, & hoc recte fieri possit indirecte, & sic, non directe adimitur hæritas ab illo, sed indirecte, per quandam declarationem, non verò per directam ademptionem.

Neque obstat, vt prædictimus, quod sicut substitutio fieri non possit in codicilliis, & non debebat fidicommissaria sacrificiā dicendum est, quod fidicommissaria substitutio non est propriè substitutio, neque propria substitutio dicitur, vt docet Bald. & scribentes in rubrica. C. de impuberum, & alijs, in rubrica de vulgari. tex. in rubrica. C. de institu. & substitutio conditione factis. Maximè quia substitutio dicitur institutio. l. de vulgari. Doctor, in rubrica. C. de impuberum. gloss. in rubrica. instituta de vulgari. glo. in. l. Gal. lus. in principio de liberis, & posthum. l. in ratione, quod vulgo ad. l. Falcidiam. Nam fidicommissaria habet locum in vita hæredis, & ab hærede caput fidicommissum: aliè vero substitutiones hunc obtinent locum, quando per mortem, vel alio casu hæres institutus defecit, tunc in eius defectu verificatur substitutio, & herito secunda dicitur institutio. Et hec est ratio propter quam in codicilliis fieri non potest, cum esset, & alium in codicilliis directo hæredem instituere, quod iura testameatorum & codicillorum confunderet, vt prædictum est.

Ex qua ratione merito reprehensione dignum video Barto. in. l. 1. quæstione ultima de iure codicillorum. tenet, quod substitutio pupillaris facta in testamento potest adimi in codicilliis. Quod fare aduersatur omnibus supra dictis:

nam

nari institutio & substitutio à pari indicantur in codicilliis. 1. si idem, in fine. C. de codicilliis. l. diuus. ss. eod. sed institutio facta in testamento, non potest adimi in codicilliis. l. 2. C. de codicilliis: ergo neq; substitutio facta in testamento potest adimi in codicilliis. &c.

Secundo facit contra Bart. nam dare & admire paria sunt. l. penultima. de conditionibus institutionum: sed substitutio pupillaris in codicilliis dari non potest. l. Scæuola ad Trebellianum: ergo neque adimi poterit. Denique & contra Barto. facit, nam substitutio exemplaris inducta est ad exemplum pupillaris substitutio. l. humanitatis: C. de impuberum. &c.

22 Vltimo contra Bart. facit: nam, vt prædixi, institutio & substitutio à pari procedunt. l. 1. de vulgari. sed institutio non potest tolli solo animo, & sic nuda voluntate testatoris sed requiritur alia quæ solennis institutio. §. ex eo. institu. quibus modis testamenta infirmantur Bart. in. l. si matre, de lega. 3. ergo substitutio facta institutio. solennis non poterit tolli, nisi per aliud & que solenne, & perfectum: ergo non per codicillum, qui minus solennis est, & minus perfectus, quam testamentum.

23 Ex qua resolutione infertur intellectus ad difficultem tex. in. l. Scæuola. ss. ad Trebellianum. ubi probatur, quod substitutio directa facta in codicilliis trahitur ad fidicommissum. Habet enī illa tex. maximam difficultatem, siquidem iure direto non potest institutio, vel substitutio dari in codicilliis, vt supra resolutum est, alias si detur in codicilliis nihil operabitur tanquam contra naturam codicillorum, in quibus neque dari institutio, neq; substitutio iure directo potest. Qualiter igitur, cum irrita sit, valet in d. l. Scæuola. & trahitur ad fidicommissum? Dicendum est, quod in casu illius tex. illa substitutio facta fuit à patre inter filios.

Vnde, licet alias esset substitutio iniustis, quia in codicilliis hæreditas, neque dari, neque adimi potest, tamē inter filios ex benigna interpretatione, statuit ius ut cum non potuisset valere iure directo substitutionis, trahetur ad fidicommissum, quod alias inter extranos non posset fieri, vel ea etiam ratione, quia

quando post testamentum præcessit codicillus, & in codicillo fecit substitutio nem directam cum non possit in codicilliis fieri. benigna interpretatione trahitur ad fidicommissum. Velut si testator instituit Sempronium hæredem in testamento & in codicilliis declarauit, quod post mortem Sempronij hæredis, sit hæres Titius, tali casu, cum non proprie, neque directe fiat institutio, sed indirecte verificatur, vt locum habeat, & trahatur ad fidicommissum.

Quod fit, vt si nullo præcedente testamento testator fecit codicillum, aut constat quod voluit testari, aut sumus in dubio, quod & posuit verba directa. Primo casu, quando constat voluisse testari non valet iure fidicommissi; nisi id expressum. l. 1. de iure codicillorum. Si vero sumus in dubio, & posuit verba directa, tunc cum de natura verbi sit testari non trahuntur ad fidicommissum, neque posunt directe valere, textus qui sic est intelligendus in. l. non codicillum. C. de testamentis. Hanc doctrinam docet Barto. l. 1. in prima oppositione de iure codicillorum. &c.

Hinc fit, quod pupillaris substitutio facta in codicilliis, quia est inutilis, cum fieri non possit, vt dictum est, & potest trahi ad fidicommissum, & valet, si in fauorem substituti successuri ab intestato facta sit. Et hic est verus sensus ad. l. Scæuola ad Trebellianum, tenet Alexan. in. l. 2. C. de codicilliis. Rodericus Xuatez. l. quoniam in prioribus. C. de inosticio. te stamento. limitatione. t.

Rursus deditur, merito reprehendendam eorum opinionem, qui tenuerunt, quod cum de iure Regio, attenta. l. 3. Tauri, eadem solennitas requiratur in codicilliis, quæ requiritur in testamento, quod possit conditio, exhaeredatio, & substitutio etiam directa adiici in codicilliis. Quam opiniōem tenuit Gregorius Lopez in. l. 2. titulo. l. 2. part. 6. & Antonius Menesius in. l. eam, quam numero. 78. C. de fidicommissis. & placuit hæc opinio Burgos de Paz. in. l. 3. Tauri. 4. part. numero. 338. Quæ opinio merito ex supra dictis venit d. m. nanda: nam non ex sola ratione, quod adæquata sint, in testum solennitate testamenta & codicilli omanis iuris ma-

china

china, quæ plures alias inter testamentum & codicillum constituit differentias. 30 & eam pro forma habet sententiam ut hæreditas dati, neque adimi in codicillis possit, erit subvertenda, præcipue illa, in qua tota consistit substantia testamenti, quæ de hæredis institutione agit, cum ex hoc confunderetur iura testamentorum; & 27 codicillorum. Et sic constanter tenendum est etiam hodie in codicillis, neque hæreditatem dare directo, neque illam adimere, neque conditionem illi constitutere, neque substitutionem facere posse. Quam sententiam tenet & eleganter explicat Molina de primogenijs Hispanorum. ca. 8. nume. 28.

Ex qua resolutione deducitur ad illam sententiam, an quemadmodum per secundum testamentum reuocatur primum, vt supra in gloss. de reuocatione testamenti actum est eleganter, ead. ratione per secundum codicillum reuocetur primum. &c.

In qua difficultate verissima est resolutio, quod aut primus & secundus codicillus nos habet hæredis institutionem aut illam habet. Primo casu, si codicilli testamentorum solennitatem habent, videlicet, hæredis institutionem, quemadmodum per secundum testamentum reuocatur primum & infirmatur per secundum, sic & reuocatur & infirmatur primus codicillus per secundum.

Secundo vero casu, quando primus, neque secundus codicillus habet institutionem hæredis, & sic caret solennitatibus testamenti, tunc per secundum codicillum primus non reuocatur, & si meliorationes & prælegata, vel legata in primo codicillo facta, & in secundo conservantur, & ambo codicilli subsistent. Quam sententiam optimis fundamentis declarat Burgos de Paz. in. l. 3. Tauri. numero. 343. & eius sententiam approbat tanquam verissimam Aluatado, de coniecturata mente testatoris. libr. 2. capitu. 2. §. 1. numero. 106. in fine. &c.

Hincfit, quod cum codicilli, & quælibet ultima voluntas dicatur testamentum. gloss. in. l. 2. C. de constituta pecunia. gloss. in principio. Institu. de testam. gloss. in. capi. quamquam de usuis. libr. 6. tex. singularis. capi. cum esses. in principio. de testamentis. tenet Iason. in.

l. que nuper. C. de inofficio. testamento. Quod si pater impetravit à Rege facultatem, vt posset in testamento majoratum facere, vel prælegatum vni ex filiis, quem maluerit, poterit in codicillis illum prælegatum, vel maioriam facere, cum testamentum lato sumpto vocabulo. codicillum etiam comprehendat. Hanc sententiam tenet Salicetus in. l. fin. C. familie. herciscunda. Gregorius Lopez. l. 3. titulu. 12. par. 6. Burgos de Paz. l. 3. Tauri. numero. 336. Hinc etiam deducitur ad alium casum, videlicet, vtrum si testamentum ex aliqua causa reuocetur, retrocentur etiam & codicilli. Et in hoc articulo distinctio constituta. Aut codicilli facti sunt nullo facto testamento, aut facti sunt post testamento. Primo casu reuocato testamento, non reuocantur codicilli: tamē in firmato testamento etiam codicilli infirmantur. tex. in. l. ab intestato. de iure codicillorum. ibi. Ius eius sequuntur. Que sententia & distinctio procedit atento iure communi; at vero attento iure nostro Regio, et si infirmetur testamento, nihil minus legata, & meliorationes contenta in codicillis non reuocantur, sed sustiniri debent: tenet Gregorius Lopez. l. vltima. titu. 12. par. 6. Menesius in. l. eam quæ C. de fideicommissis. numero. 102. Burgos de Paz. dicta. l. 3. Tauri. numero. 93. & Molina de primogenijs Hispano. lib. 2. cap. 8. per. tex. in. l. 1. titu. 2. libr. 5. ordinamenti. que habetur in. l. 1. titu. 4. lib. 5. recopi. vbi sustinentur legata etiam repudiante herede, vel non adeunte hereditatem, ibi. [P] sea valedero el tal testamento en las manadas, y en las otras cosas, que en él se contienen con que el heredero instituido no quiera acceptar.

Vlterius, & ad illam sententiam inferatur, an clausula derogatoria apposita in testamento possit reuocari in codicillis. Vlleti si in testamento sit apposita clausula, quod illud testamentum sit firmum & valeat, neq; per aliud postea factum possit in firmari, vel reuocari, nisi habeat talem, vel talem clausulam, quod nunc intendimus est an talis clausula derogatoria possit per codicillum reuocari, & tolli ab illo testamento. Et resolutio tenendū est, posse, ea ratione, quia per hoc non datur, neq; adimitur hæritas, & contrarium non reperiatur in iure decisum: ergo videtur permitti:

argu

argumento tex. in. l. neque non: si quod de his, ex quibus causis maiores tenet Salicetus & Alexand. 2. C. de codicillis. Rolandinus Passagerius in tract. de codicillis. rubrica. 2. num. 7. Menchaca de successio. creatione. §. 25. num. 17. &c.

Quod fit secundum predictos, quod si in testamento fuit apposita clausula de rogatoria, & in codicillo fuit sublata, si potest testator aliud faciat testamento, licet in secundo testamento non faciat testator mentionem clausulae derogatoria, factæ in primo testamento per secundum testamentum reuocatur primum, quia per codicillum fuit sublata, quod fieri potuit. Secundo subdeducitur, quod poterit in codicillis apponi clausula de rogatoria, 33 & è conuerso, si postea fiat testamento, si in testamento non fiat mentio de clausula derogatoria posita in codicillo, non valebit testamentum, si non faciat mentionem illius clausulae derogatoria, in codicillo contente. &c.

Illud autem, non leuem continet difficultatem, quæ sit ratio, propter, quam si testamentum ob aliquem defectum non valet, si in eo apponatur clausula codicilaris, videlicet, si non valet: vt testamentum, valeat, vt codicillus, ratione illius clausulae testamentum infirmum conualescit, & sustinetur, siquidem videmus, quod codicillus est quid accessoriū ad testamentum. l. quod per manus de iure codicillorum. in principio. Instituta de codicillis. ergo impro prium est, & absurdum, quod testamentum quod est principale accipiat robur, & virtutem à codicillo, quod est accessorium. l. si patet, quo poenam. C. de pactis. ergo cum testamentum det robur codicillis, qua ratione per codicillarem clausulam robur accipit & firmitatem testamentum, maxime, quia codicillus non est, neque dicitur testamentum perfectum, vt supra ostendimus: ergo id, quod imperfectum est, qualiter potest perfectionem inducere? nam conservatio testamentorum respicit publicam utilitatem. l. vel negare. ff. quemadmodum testamenta aperiantur, docet gloss. & communis. ibi in. l. Gallicus. §. & quid si his. de libe. & posthu. l. 2. 35 C. vt in possessionem legatorum. sed illa quæ respiciunt publicam utilitatem ex tenduntur ad largum & impro prium signi-

catum, etiam si spetialia sint. Bald. in. l. non sine. C. de bonis, quæ liberis Batt. in. l. quemadmodum. C. de agricolis, & censitis. libr. 11. ergo testamenti dispositio propter publicam utilitatem debet extendi ad codicillos, vt eandi virtutem habent cum lex desideret, vt quod magis fieri possit suprema hominum iudicia existunt habere. &c.

Vnde cum testator in testamento præclausulam apposuit, vt valeat, vt codicillus, si non potest, vt testamentum iam cōstat, quod si propter defectum aliquem non potest subsistere, vt testamentum cum in codicillis tanta solennitas non requiratur, ita valeat, ac si in codicillis illa effient relata. Et sic cum manifesta sit testatoris voluntas, vt nullo casu infirmetur testamentum, non tam ab ipso codicillo, quam ab ipsa testantis voluntate, que voluit, vt quocunque modo valeret, robur, & vites accipit testamentum, vt sustineatur. Illud autem pro complemeto huius resolutionis videndum est, habito pro constanti, quod in codicillis quinque testes requiruntur simul cum tabellione, vt effectum habeat codicillus, iuxta tex. in. l. fin. C. de codicillis. tradit. Doctores. capi. cum esses. de testamentis. & latissime pertex. ibi. Burgos de Paz. in. l. 3. in legibus Tauri. numero. 96. Hoc supposito illud, quod inquirimus est vtrum illi quinque testes teneantur necessario. se subscribere in codicillo.

In quo articulo verissimè existimo tenendum, quod cum iam hodie ead. solennitas seruatur in codicillis, quæ seruatur in testamentis dicendum est, quod subscriptiones testium non pro forma codicillorum, sed tantum pro probatione requiriuntur & sic ille defectas subscriptiones per depositiones ipsorum testium. suppletur, quod fieri non posset si pro forma requirearetur. Vnde cum in testamento, nuncupatio subscriptiones testium non requirantur per. l. 3. Tauri & per. l. 1. titu. 2. libr. 5. ordinamen. que habetur in. l. 1. titu. 4. lib. 5. recopilation. que dicunt eandem solennitatem requiri in codicillis, que in testamento nuncupatio, dicendum est, quod cum in testamento nuncupatio predictæ subscriptiones non requiratur, sic neq; in codicillis, sed satis sit vt testibus probetur requisitus ad interessantiam codicilli. &c.

Hanc

Hanc sententiam senet Cifuentes in. l. 3. Tauri, & Menchaca dicit verissimam de successionum creatione. §. 25. nume. 24. vbi reprehendit Gregorium Lopez. contrarium firmantem. Hinc etiam subducitur, quod licet in testamentis testes debeant esse masculi, neque foeminae possint esse testes, vt in. §. testes autem. Institu. de testamentis. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testamentis. de quo latissime Socinus ponens plures casus, in quibus mulier potest esse testis tract. fallentia regula. 419. per Decium in. l. foeminae numero. 26. dereg. iuris. Nihilominus mulier potest esse testis in codicillis tenet. gloss. in dicta. §. testes autem. & esse verissimam sententiam tenet Menchaca de successionum creatione. §. 12. nume. 12. & relati per Burgos de Paz. dicta. l. 3. Tauri. nume. 97. ea ratione, quia in codicillis non requiritur ea solennitas, qua in testamentis, in quibus agitur de maiori præiudicio, nempe, de institutione hæreditatis, vel de exhereditatione. & sic merito suspicio, qua de inconstancia timetur, cessat in codicillis, in quibus de re non maximi præiudicij, sed de declarandis legatis, vel exoneranda conscientia defuncti agitur.

Sed licet hæc sententia sit ab scribentibus recepta, non video, qua ratione mulier possit in codicillis esse testis: nam neque ratione nititur, neque iure fundatur. Si enim aliqua esset ratio, propter quam mulier esset admittenda, ea potissimum, de qua supra, videlicet, quia agitur de re non magni præiudicij, neque de re graui, hoc quidem falsum est. Quod manifesta ratione probatur: nam & in codicillis multoties agitur de re magni ponderis, siquidem potest declarari hæres, potest hæritas per fideicommissum relinqui, magna legata præstari: que omnia & similia sunt magni momenti. Et sic cum ille solennitates requirantur in codicillis, que in testamentis requiruntur, quid est, quod si in testamento debent necessario masculi adesse, foeminae in codicillis admittantur.

Deinde facit, nam nullo iure cauetur in codicillis esse in testes admittendas foeminas, siquidem potius iura aduersantur quibus disponitur cum de hac loquuntur materia. Nam tex. in. dicto. §. testes inquit: Testes autem adhiberi possunt iij, cum quibus testamenti factio est: sed ne-

que mulier &c. tex. ad Idem in. l. qui testamento de testamentis. Cuius verba sunt: Mulier quidem in testamento testimonium dicere non poterit. Si ergo fatemur, vt fateri oportet, propter utilitatem publicam, que de testamento dicimus, & in codicillis locum habere, que est ratio, propter quam in testamento requiruntur masculi, in codicillis foeminae sufficient. Nam si ad Accursij sententiam recurramus, vbi de mulierum testimonio loquitur, ideo illas in alijs admittit causis in testamento repellit, constitutus rationem: Quia fragilis & corruptibilis est. Et statim subdit, in codicillis non vertatur.

Quare ergo eadem fragilitatis, & incostantiæ ratio non versabitur in codicillis, tu cogita, mihi quidem nisquam hæc sententia & differentia in codicillis, vt mulier in testem admittatur, placere potuit. Secundum meam opinionem confunditur opinio Menchaca de successionū creatione. §. 12. nume. 68. dicentis, quod si in testamento apponatur clausula codicillaris, quod si unus ex testibus sit foemina poterit virtute illius clausulæ codicillaris sustineri testamentum. Allegat gloss. communiter receptam in dicta. l. qui testamento. §. mulier. Fundatur etiam, nam clausula codicillaris facit, vt instituto facta in testamento, conuertatur in fideicommissum. Vniuersale, quando in taliter testamento solenni aliquia ex parte defecerunt, communis sententia secundum Barto. in. l. 1. de iure codicillorum. Bald. in. l. fin. C. de codicillis, ergo si in tali testamento, quod continet clausulam codicillarem, mulier interfuit, & propter eius defectum testamentum infirmatur, trahitur ad fideicommissum, & sic ad indirectam substitutionem; quæ per directam hæreditatis institutionem, valere non potuit. Hæc ille. Sed adhuc existimo, hanc illius autoris sententiam esse omnī veritatis auxilio disputationem, & sic periculosa Nam si, vt prædixi, & verum credo etiam in codicillis mulierem esse testem non posse propter fragilitatis, & corruptibilitatis timorem, si ex eo in testamento non valuit, quia quinq; testes masculi requirebantur, qualiter valebit ob clausulam codicillarem in viua fideicommissi, & sic in viua codicilli, cum in codicillo quinque testes requirantur & ergo si unus testis sit foemina, neque

neque vt codicillus valere poterit cum deficit præcipuum requisitum, quod in codicillis adhiberi solet, puta numerus testium &c.

Nam licet verissima sit illa communis sententia, quod clausula codicillaris supplet illas solennitates, quæ defecerant in testamento illud. Verum quantum ad eas solennitates necessarias in testamento, quæ non requiriuntur in codicillis necessaria, tunc clausula codicillaris in testamento apposita non operatur, vt verificetur in codicillo, cum ad essentiam codicilli etiam solennitas formalis & substantialis deficiat. Quod & comprobatur ex doctrina eiusdem auctoris in eodem loco. nume. 67. per quam ipsum suo proprio gladio itigare intendo. Inquit ipse: quod impubes vsq; adeo non potest esse testis in testamento, vt etiā si testamētū habeat clausulam codicillare non poterit esse testis, cū neq; in codicillis impubes testis esse possit. Constituit rationem, quia impubes quod videt ignorat. l. pupillus si far. de adquirere hæreditate. l. potuit. C. de iure deliberandi. l. in negotijs de regul. iur. Si ergo in testamento etiam si habeant clausulam codicillare impubes non potest esse testis propter prædicatum rationem, & hæc in eodem propter eam rationem, ergo foemina, quæ in testamento esse testis non potest propter fraudis suspicionem, & eius instabilitatem, fragilitatem, & inconstitiam, sequitur quod & si tale testamentum habeat clausulam codicillarem cum male sit eadem ratio, quod neque in codicillis poterit esse testis. Quod aduersus communem iam diu receptam tenendum existimo: vos videritis. Sic etiā existimo, quod quemadmodum & in testamento ad pias causas, & in testamento inter liberos rotitus testium necessarius est, sic & in codicillis ex doctrina Grego. Lopez. l. 7. titu. 1. par. 6. & Burgos de Paz. l. 3. Tauri. nume. 150. & num. 173. per. l. Tauri. & per. l. 2. titu. 4. lib. 5. nouæ recopilatio.

GLOSSA TRIGESIMA tertia Principalis, de additione hæreditatis per heredes scriptos in testamento.

1. Per additionem hæreditatis confirmatur testamentum, & institutiones & substitutiones.
2. Traduntur Docto. qibhanc explicant materialis.
3. Vnde datur hæreditas.
4. Hæreditas an detur in suis communis contra bonum explicatus.
5. Hæreditas dupliciter consideratur:
6. Hæreditas, postquam est adita & apprehensa posse secessio rerum non dicitur hæreditas, neque res hæreditaria appellantur, sed proprium filij patrimonium.
7. Communis contra alteram communem expeditur, & effectus, qui ex hoc sequuntur.
8. Distinctio singularis ad prædictam difficultatem.
9. Hæreditatis additionis vera & falsa definicio.
10. Expenditur l. 1. de adquirend: rerum dominio. l. 1. in negotijs de regul. iur. Si ergo in testamento etiam si habeant clausulam codicillare impubes non potest esse testis propter prædicatum rationem, & hæc in eodem propter eam rationem, ergo foemina, quæ in testamento esse testis non potest propter fraudis suspicionem, & eius instabilitatem, fragilitatem, & inconstitiam, sequitur quod & si tale testamentum habeat clausulam codicillarem cum male sit eadem ratio, quod neque in codicillis poterit esse testis. Quod aduersus communem iam diu receptam tenendum existimo: vos videritis. Sic etiā existimo, quod quemadmodum & in testamento ad pias causas, & in testamento inter liberos rotitus testium necessarius est, sic & in codicillis ex doctrina Grego. Lopez. l. 7. titu. 1. par. 6. & Burgos de Paz. l. 3. Tauri. nume. 150. & num. 173. per. l. Tauri. & per. l. 2. titu. 4. lib. 5. nouæ recopilatio.
11. Vrum fiscus succedens in bonis vacantibus tenetur ad onera & prestationem legatorum.
12. Vrum dominum quod competit filio ex additione hæreditatis, posse per principem tolli, communis.
13. Differentia & discrimen inter hæreditates, & bona vacantia.
14. Expenditur l. 4. §. eadem constitutione, de fideicommissi hæreditate. & l. si quis filio. §. eius qui de sniusto erupto.
15. Vrum fiscus succedens in bonis vacantibus tenetur ad onera & prestationem legatorum.
16. Vrum dominum quod competit filio ex additione hæreditatis, posse per principem tolli, communis.
17. Transmissio bonorum hæreditariorum, fuit & in re ciuilis intenta.
18. Et si leges principis potestati subjaceant, non tam contractus partii neque testamenta.
19. Si pater & filius simul institutus hæres habeat pater vsumfructum in parte filij, communis contra alteram communem explicatur.
20. Explicatur l. cum oporteat. §. cum autem. C. de bonis, quæ liberis. l. t. C. de bonis maternis.
21. Pater non habet vsumfructum in bonis filij clericorum, vel in ecclesia quæstis.
22. Si pater simul cum filio clero hæres institutus, non habet in parte filij vsumfructum.
23. Ad hæreditatē plures vocati inter quos non datur.

Rex ordo

udo necessitatis, sed charitatis sint vocati simul ad hereditatem, an vero ordine successio. **Com-**
muni contra communem explicatur. **Expenditur.** l. Lucius. de heredibus instituen.
24 Expenditur. l. qui in aliena. §. i. de adqui. heredi.
25 Explicatur. l. cum ita. §. in fideicommisso deleg. 2.
26 Explicatur. cap. Rainvintius. de testamentis.
27 Vrum pupillus sine autoritate tutoris posse adire hereditatem, communis contra alteram
communem explicatur.
28 Explicatur. l. pupillus si fari. de adqui. heredita-
cium. sermo in uscio. §. si pupillo. ad Trebellia.
29 Hereditas qualiter aliam acquirebatur.
30 Explicatur. l. pro herede. l. gerit. de adqui. hered.
31 Creationum forma explicatur.
32 Hereditatis aditio an sola animo sine acta extor-
iori induatur, communis contra alteram. comu-
nem explicatur.
33 Lex civilis neque canonica habet aliquam pote-
tac in actibus interioribus.
34 Lex semper dicitur effectiva de his, que per reru-
natur scripsi possunt etia se homines ignorent.
35 Heres faciens actum, qui fieri non potest citra ius.
Et nomine heredis inducit aditione hereditatis.
36 Expenditur. l. 2. C. de ture deliberandi.
37 Explicatur. l. si pene. de conditione indebiti.
38 Per solam exactionem a debitoribus hereditarij pvi-
detur adita hereditas.
39 Ex possessione rerum hereditiarum an presu-
matur aditio hereditatis.
40 Expenditur. l. non hoc. C. unde legitimi.
41 Heres defunctum sepeliendo dicatur ex hoc bare-
ditatem adire.
42 Explicatur. l. i. §. sed si parenti. de conditione ob-
causam. l. si pupillus de conditionibus institu.
43 Per confessionem inuentarij non causatur heredi-
tatis aditio.
44 Hereditatem an possit mulier sine licentia ma-
riti, adire communis contra communem.
45 Maritus constante matrimonio facit fructus om-
nium honorum mulieris suos, & de illis, si sint mo-
bilis & non estimata potest ad libitum disponere,
secus si sint estimata, quia soluto matrimo-
nio tenetur estimationem prestare.
46 Ius adendi non dicetur esse in bonis.
47 Non est par ratio lucra non capere & questa-
perdere.
48 Si contractus factus a muliere reperiatur ipsi &
marito velis valet etia si sine viri licentia sit fa-
ctus, communis contra alteram communem explicatur.
49 Constituitur ratio differentia inter alienatione
factam ab ecclesia sine debita solennitate, & dispo-
sitione factam a muliere sine licentia viri.
50 Ex diuturnitate temporis presumuntur omnia
solennia inuenisse.

51 Solennitas aditionis licet presumatur ex diutin-
itate regalis, non tamquam presumuntur. I. a
aditione sive de ture, sed de conditione.
52 Expenditur. l. qui in aliena. §. i. de adqui. heredi.
53 Heres ad adeundam hereditatem, quod tempus
habeat, nullus aliud tempus. **Expenditur.** l. nullus
54 Ius adendi per quod tempus prescribatur, com-
munis contra alteram communem explicatur.
55 Explicatur ratio propter, qua in aditione heredi-
tatis requiri acquisitus patet.
56 Omnes actus legitimis recipiunt diem & condi-
tionem prater quam illi, quorum substantia con-
ditio & dies repugnat. **Expenditur.** l. nullus.
57 Hereditatis aditio consumatur, inter actus,
qui non recipiunt diem neque conditionem.
58 Hereditas non potest per alium, quam per filium
adire. **Expenditur.** l. nullus.
59 Hereditas postquam est aditio per heredem po-
test possessio adipisci per procuratorem.
60 Expenditur. l. i. tiru. 6. par. 6.
61 Hereditas non potest per seruum sine iusu domi-
ni adire. **Expenditur.** l. nullus.
62 Filius heres a patre institutus posse acceptare
suam legitimam & reliquias hereditatem repudiare.
cum communi contra alteram communem.
63 Heres, qui repudiat partem hereditatis & de aliis
nihil dixit, videatur totam repudiare, communis
contra alteram communem explicatur.
64 Expeditur. l. si solus, de acquirenda hereditate.
65 Filius adimplendo condicionem defuncti, vrum
amittat beneficium abstinenti, communis contra
communem explicatur.
66 Ius se immiscendi an possit aliquo tempore pre-
scribi, communis contra communem explicatur.
67 Explicatur. l. cum heredes de acquirenda posses-
sione.
68 Heres an teneatur ex delicto defuncti.
69 Expenditur. l. si pro fure. de conditione furtua.
70 Heres, qui semper fuit in bona fide rem esse de-
functi vrum completa prescriptione, si sciat rem
esse alienam teneatur ad restitutionem, an sit se-
curus in anima iudicio.
71 Factum quad requirebat propriam industria
defuncti possit compelli heres ad illud perficien-
dum.
72 Heres laicus si sit clericus possit coram seculari pro-
hereditate & eius rebus conueniri, communis co-
tra communem explicatur.
73 Expenditur. l. i. tiru. 1. part. 2.
74 Reges Hispania non recognoscunt superiorem
in terra in temporalibus, communis contra al-
teram communem.
75 Lex civilis, que ab ecclesia non reprobatur debet
etiam de iure canonico obseruari.

76 Expenditur, liberes absens, de iudicis.
77 Hereditate non adira non transmittitur.
78 Hereditate non adira etiam in substitutione no
transmittitur.
79 Ius adendi non est in bonis nostris, quo ratione
isque dum adita sit hereditas no potest transmis-
ti, & vrum vera sit haec ratio explicantur.
80 Expenditur. l. predia veram. id. Palecida.
81 Explicatur. l. idem Pomponius. §. i. de rei vendi-
catione.
82 Expenditur. l. unica. §. cum igitur. & i. in modis
simo. C. de caduca tollend.
83 Vrum si minor erat sit heres institutus, et non
adira hereditate decedat, tanquam ius sui in illa
modo spiritu transmittat beneficium perdecre-
scitatem ad heredes, cum communis contra quae
plures explicatur.
84 Expenditur. l. qui ius de rebus dubijs.
85 Expenditur. l. Papinianus. de acquirenda heredi-
tate.
86 In suis etiam hereditate no adira transmittitur
ex potentia iuris facti.
87 Explicatur. l. 2. tiru. 6. part. 6.
88 Cum emendatus cum qualitatibus & prerogati-
bus suorum deceat, ut adira hereditatem per-
grediatur, quod si ante aditionem decedat non trans-
mittitur ad heredes.
89 Cum filius non sit filius heres mariti non potest
ex hoc capite hereditate non adire illa trans-
mittere.
90 Expenditur. l. si quis extraneus, de acquirenda
hereditate.
91 An filius dato sibi sufficiens vulgariter amittat sui
torem, & transmissionis beneficium, communis
contra communem explicatur.
92 Institutus sub conditione adire debet, ut adqui-
sat hereditatem.
93 Filius, cui datus est sufficiens vulgaris nou-
vellet institutus sub conditione, si voluerit.
94 Expenditur. l. filius heres, de libertate & posthu-
mis.
95 Expenditur. l. ventre, de acquirenda heredi-
tate.
96 Expenditur. l. unica. §. cum autem. C. de cadu-
cis tollend.
97 Expenditur. l. si versi, altera vero species, de con-
ditio. institutio.
98 Vrum si filius præteritus sit possit transmittere
iis decedit nullum.
99 Expenditur. l. vxoris ab arte. C. de posthumis her-
editibus instituen.
100 Vrum ius agendi ad supplementum transmis-
satur ad heredes.
101 Datur quedam species transmissionis, quae dici-

tur sicut ex potentia sanguinis.
102 Effectus qui sequuntur ex transmissione bene-
ficii.
103 Transmissionis, que prouenit ex potentia sanguini-
sis, fratrem in ascendentibus.
104 Transmissionis alia species reperitur, qua ex
potentia carnis proficitur, qua ius deliberandi ap-
pellatur.
105 Expenditur. l. cum antiquioribus. Cale in re de
liberantur, ut oculi & os, & sensus, i. i.
106 Explicatur. l. Panthinus. de adquirienda ha-
reditate.
107 De aditione hereditatis.
108 De iudicis.

N præfecti glossagendum est
de aditione hereditatis, etiam
in bonis defuncti facte heredi-
tate per illum confirmatorum
realium, ut in. H. si quis ita haeredat rem
de conditione. institutionum. l. si in eundem
testamentarij tute. l. eam, quam. C. de
fideicommissis. l. filial. C. de cedulis.
l. verba. §. i. vbi gloss. & Doctores. C. de
caducis tollend. l. ad Trebellianum gloss.
ml. i. 5. præterea ff. de separationibus. l.
Sticham. i. aditio de solutionibus.
Vnde aditio hereditatis est caput testa-
menti. l. filium, & sed etiam ex hereditate.
ff. de contratabulis, & sic aditio confirmat
omnes clausulas testamenti, & omnia of-
ficia data in testamento, & sic officium
executorum, & tribuit vires testamento,
& confirmat substitutionem pupillarem,
& substitutionem exemplarem: tenet
Baldus in. i. in fine, si quis omisca cau-
sa testamenti, idemq. Authenti. hoc am-
plus. 3. column. capi de fideicommissis.
Bartolus in. l. alio. column. 4. de alimen-
tis legatis. Baldus. in. i. omnium. in
fine. C. de testamento. Baldus. in. i. de
humanitatis. C. de impubetum. idemq.
Liquidam. C. de iure delibrandi.

Cum igitur ad testamenti robur tanta
viri, & potestate operetur aditio her-
editatis, illud ad materiam explicatione vide
te oportet. Primo in quib' locis, & per quos
autores haec materia tractetur. Secundo quid
sit hereditatis aditio. Tertio per quos actus
inducatur. Quarto an adioc, ut hereditas
transmittatur debeat adiri prius.

Principio igitur hanc materiam tractat
Docto in titu. de acquirenda hereditate
& in

& in *titu*. de *petitione hæreditatis*. & *Docto*. in *principio de heredum qualitate*; & in *principio de hæreditibus*, quæ ab *intestato* deferruntur. i. cum antiquoribus. *G*. de *iure deliberandi*. & in *l. 1. C. de his*, qui ante apertas tabulas *Riminaldis*. l. x. C. qui admitti idem in *g. Institutu*. per *quas* personas nobis acqui. *Ioann. Crotus* in *l.* frater a fratre. *euim. 52* de conditione indebiti. *Salicetus*. & *Docto*. in *l. item hæreditas*. *C. de bonis quælibetis*. *Corrasius* lib. 6. miscellanearum. capitu. 21. *Vigilius*. & de *hæredibus institu*. *Costa* in *l.* qui duos. *g.* cum in *bello de rebus dubijs*. num. 3. cum sequentibus. *Alciatus* lib. 1. paradoxorum. num. 3. *Peralta* in *tubrica de hæredibus instituendis*. num. 13. *Ioannes Osofcius*. in *tubrica de officio procuratoris*. *Cesaris*. *Guillelmus Benedi*. capitu. *Raymundo*. ver. in eod. *testamento*. in *principio num* 3. cum sequentibus. *Menochius* de *arbitrijs*. centuria 3. casu. 284. *Tiraquillus* tract. de morte. secundus declaratione. 7. par. num. 3. *Qualdensis* de *arte testandi*. *titu*. 1. cautela. 1. humer. 2. *Mantica de conjectura mente testatoris*. lib. 1. *titu*. 9. *Franciscus Sarmiento*. lib. 8. *electarum ad l.* *Titiam* cum *testamento*. 5. *Lucius Titius*. num. 5. de *legatis*. 2. *Menchaca* desucessio. creatione. *g. 17*. num. 17. &c. *g. 19*. num. 53. 4. *Gregor Lopez* l. 1. *titu*. 6. part. 6. & l. 6. *titu*. 13. par. 6. *Præteries de verbis inris*. verbo. de *cessere*. *Concius*. lib. 1. *disputationum*. capitu. 12. *Lara de essentia infantis*. capitu. 24. &. 25. *Pinchus* in *l. 1. C. de bonis maternis*. 2. part. num. 39. *Goueanus*. lib. 1. *lectionum*. capitu. 1. &. 25. *Cuiatus*. lib. 7. *obseruationum*. capitu. 18. *Otomanus* lib. *singularium quaestionum*. *questione*. 32. & in *g. fin*. *institu*. de *heredum qualitate*. *Petrus Velez de Guevara* in *topic*. *Ciceronis*. *g. 19*. num. 32. *Loriotus* de *aditione hæreditatis axiomate*. *Anton. Gomez* l. 45 *Tauri*. num. 164. *Rojas* in *epithome succesi* *o*. capitu. 23. num. 63.

His sic constitutis secundo constituen-
dum est, quod heres deriuatur ab hero; hoc
est, domino, cum dominus efficiatur ex in-
stitutione no in actu, sed in potentia, quia
institutione ante aditionem hereditatis ius
dominij non tribuit. In nemo de reguli, iur. l.
cum heredes de acquirere posse. Qua ratio-
ne veteres vocabant heredes dominos. §.
fin. de heredum qualitate, ubi Otoma, ali-

Hæreditas, sed tanquam patrimonium ipsius hæredis. §. 14 de hæreditatibus, quæ ab intestato defertur. §. 1. Inflata de hæreditum qualitate & differenti. ibi. Potius hæreditis bona, quam in ipsius testatoris. §. 1. Instituta, quibus ex causis manumittere non licet. gloss. in. l. i. s. veteris. verbo, per vñam de acquirenda possessione. gloss. verbo, partem in. l. hæres per seruum. de acquirenda hæreditate. gloss. verbo, non potest in. l. per hæreditarium seruum. de acquirendo rerum dominio. verbo, hæreditati. in. l. eius, qui in provincia, sic certum peratur. facit tex. vbi notant Docto. in. l. sed & si plures. §. filio, de vulgari. & l. fin. C. de inofficio testamento: & est communis secundū Iaso. dict. §. veteres. num. 14. Alcia. l. nihil aliud. de verbo. significatio. Bal. in. l. si master. C. de suis, & legitimis. hæredibus. De cius in. l. hæreditas. deregul. iu. ff. Ioannes Rojas in epithome successionum. cap. 23. num. 63. Peralta in rubrica, de hæredibus instituen.

Contraria tamen opinionem, imo quod post quam hæreditas est adita dicatur propriæ hæreditas, tenet Aretinus tolem. 2. & ibi Bald. num. 6. in. capit. consultationibus. de offi. delegati. Alex. consilio. 49. num. fi. lib. 3. Soci. junior consil. 113. nu. 33. lib. 2. Sed inter has communes diuersas vera est resolutionis, quod si hæreditas accipiatur pro illa ficta persona, quæ defunctum representat, tunc adita hæritate, iam dicitur patrimonium filij cum hærede adeunte extinguitur, illa prima representatio, ut in. l. no uatio. de nouationibus. Et cessat eo casu hæreditas per additionem hæredis: nam cū ad sit vera persona, quæ defunctum representat, & ead. cū ipsa existimetur. l. antiquitas. C. de usufructu. authen. de iure iurando. à moriente p̄cōstito in principio. collatione. §. esse debet ficta persona argumento. l. filiam. quem pater. de liberis. & posthumis. Secunda vero opinio procedit quādō succeditur in viauersum ius defuncti, tunc eriam post additionem dicitur hæreditas, ut in. l. i. de criminis stipulatæ hæreditat. l. restituta, ad Trebellianum. in titu. de petitione hæreditatis. & intitu. C. de hæreditate vel actione vēdita. Ex quibus iā expeditur vera hæreditatis definitio, quæ à cōsuleto definitur in. l. nihil aliud. de verb. signi. quā exponit Bart. ibi quē cāteri sequitur, dicens, quæ hæreditas est ius quoddā in loco. defuncti succedens amplectens sub se omnia iura, tā actua, quā passua, quæ defunctus tempore mortis reliquit. Hanc Bart. de definitione sequitur Ias. ibi. nu. 14. & in rubrica. de acquirenda hæreditate & Alciatus. d. l. nihil aliud. in. l. idem lib. 1. paradoxo. nu. 3. peralta in rubrica. nu. 13. de hæredibus insti. Et ea est tenēda tanquā vñis istis. Littere illam imprōbet Aretinus in rubrica, de acquirenda hæreditate. Quia Bart. de finitio examinatione, & fundamētū habet: nā in mortuo testatore hæreditas in nullius bonis manebat. l. 2. §. 1. de réfūdiōne, cū mors omnia soluat. Authen. de nuptijs. §. deinceps. collatio. 4. & sic tanquā bona, acētia occupantia concedebantur. l. 3. de acquirendo rerum dominio. Sed quia ex hoc cōtingebat, quod defuncti voluntas contruebat; & non adimplebatur, statuit ius ciuile quam dā personā imaginariam, quæ solo intellectu perceptibili representaret personam defuncti, & res hæreditarias cōtineret, quæ appellata sunt hæreditas. l. 1. de acquirendo rerū dominio. hæreditas, eod. tit. §. serui autem de hæredibus institueri. Nā quæ ad modum vniuersitas representatur per vñam personā, & per vñum corpus, penes quod resident omnia iura actua, & passiva ipsius vñiueritatis, eadem forma, & similitudine vñiueritatis ciuilis, hoc asti. hæreditas representat personam defuncti, à quo causam habet, qua similitudine vñiueritatis consulti in. l. in mortuo. de fidejussionibus. Barto. in. l. i. §. municipes. de. acquire. posse. idem in. l. aut facta. §. fin. nume. 3. de pœnis. & sic diuersa est hæreditas, ab ipsis rebus hæreditariis: nam res hæreditarie considerantur tanquā domina res hæreditarias sub se continens. Sic Barto. in. l. quod ius, si quis omisla causa testamenti. Ex qua verissima resolutione deducitur, quod ad hoc, ut hæreditas dicatur, debet esse aliquid ius, in quo sucedeatur, ut ex definitione cōstat, & ex supra relatis Docto. Eti si contrariam sententiā, imo, quod si nulla sint bona, dici possit hæreditas, & dari additionem hæreditatis, tenet Iaso. l. i. nu. 83. de lega. 1. & Alciatus in. l. nihil aliud. de verb. signi. nu. 7. Peralta. l. 3. §. fi. nu. 83. de hæredibus in stiuentis. Fundamentū hōrū est: tex. in. l. hæreditas supra nam ultra intellectū Accurſi, Fulgoſi, & Alex. & Ioan. Annibalis in rubrica, soluto matrimonio dicentiū, quod illa lex habet, quæ hæreditas dicitur, & si nullas sint corpora,

scilicet quæ tangi possunt, ut intelligatur, dum tamen sicut iusta incorporalia argumēto. l. 2. §. 4. de bonorum possessione. Sed ve-

ritus dicendum est, quod licet et alienū abforberet totam hæreditatem, valet testa-

mentum cum reuera in eis testator domi-

nus sit, & sic dicitur hæreditas arg. l. irrum.

C. ad. l. Falcidiam.

Secundo deducitur ratio differentia in ter bona vacantia, & hæreditatem: nam, qui succedit in bonis vacantibus, non dici-

tur hæres, neque in hæreditate succedere:

secus, qui succedit in hæreditate, qui verē,

& propriis hæres dicitur: tenet Roman. &

Dos̄t. in. l. vñica. C. quando non potentiū

partes. Philippus Corneus consilio. 52. nu.

7. lib. 4. Pro qua sententia facit tex. in. l. 4.

§. eadem constitutione de fideicommissaria libertat. iuncta. l. si quis filio. §. eius, qui

de iniusto rupto, quæ iura declarat Meno-

chius de arbitrijs. centuria. 3. casu. 284.

Colta. in. l. qui duos. §. cum in bello, num.

14. 3. de rebus dubijs. Facit, quod tenet idem

Barto. in. l. fideiussor obligari. fideiussor.

dicens, quod hæreditas est, quādō est spes,

quod possit per alium aditi: spe tamen il-

la deficiente amittit nomen hæreditatis, &

accipit nomen honorum vacantium.

Ex qua resolutione, & differentia ratio-

ne deducitur, quod cum fiscus in bonis va-

cantibus non succedat, ut hæres, non te-

netur ad legata præstanta à testatore reli-

cta: tenet Paulus. num. 5. Iaso. num. 3. in. l.

eam. quam. C. de fideicommissaria. Sed cori-

15 traria sententia est prior, & communior,

quādō, quod licet fiscus non succedat in bo-

nis vacantibus tanquam ha res, teneatur

ad onera, & ad præstationem legatorum

per testatorem relicta: tenet Albericus.

Liquidam testamento. §. quotiens delega-

ti. 1. communis secundum Salicetum. nu.

fin. l. vñica. §. fi. C. de caducis tolle. de quo

articulo vide resolutionem in substicatio-

ne fideicommissaria.

16 Tertio deducitur, quod cum hæres ex hæ-

reditate relicta dominus sit bonorum de-

fundi. ut supra retulimus, quod huiusmodi dominiū, quod in mediante hæreditate cō-

petit ipsi hæredi, non potest tolli per prin-

cipem tale dominium, per hæredem quæ-

situm: tenet Arerinus colum. penultima

& Paulos. num. 19. l. Gallus. §. & quid si tā-

tum. de liberis, & posthumis, & alijs plures

relati per Pinellum. l. par. rubri. de rescin-

denda venditione. cap. 2. nu. 5. Nam licet aditio hæreditaris sit modus adquirendi do-

minium de iure civili, tamē dicitur in ip-

sum quæ situm ex aditione est de iure gen-

tiū; tenet Barto. in. l. ex hoc iure. nu. 5. de

justitia & iure. cōmuniter receptus secun-

dum Pinellum; ybi supra.

Contraria tamen opinione, imo, q̄

dominium, quod hæredi cōpetit ex hæredi-

tate, possit tolli per Principē, tenet Iaso. d.

l. Gallus. §. & quid si tantum nu. 126. quem

sequitur Alex. confil. 2. nu. 14. lib. 1. & Go-

zadinus confi. 85. num. 14. Fundatur hæc

sententia: nam cum hæreditas quo ad repre-

sentationem, & transmissione cōmunitatis bonorum

hæreditariorum sit inuenta de iure civili,

quia iure gentium dicte solennitates nondum

erant cognitæ, ut docet Barto. cōmu-

niter receptus, secundum Alciatū in. l. omni-

nu. 4. de lib. & posthumis. & sic domi-

nium ex aditione hæreditaris sit de iure ci-

vili, consequens est posse huīusmodi domi-

nium per principem tolli. Et hæc opinio

vetior est, & receptior, ut ex multis ostendit

Peralta in rubrica de hæredibus institutis.

Marcus Anto. in. l. hac consultissima. §. ex

imperfecto. C. de testamēti. nu. 24. Quod

verum, nisi hæres possessionem hæreditati-

onis iam apprehenderit, tunc acquisitum est

dominium de iure naturali, vel gentium,

quod à principe sine causa tolli non potest

argu. tex. in. §. sed naturalia de iure natura

li. l. de constitutio. Principium. cum sine

causa, & in prædictum alterius Princeps

id facere non possit. Principi enim Deus

subiecit leges, sed non contrahens, secundū

Baldun in rubrica de natura foedi, in vi-

bus foedorū. Ideo leges mutare Princeps

potest, sed nō testamenta, vel cōtractus ip-

los, qui iam sunt à partibus constituti.

Si militē potest tollere ius adeundi hæredita-

tem, sed non ius iā aditum, ut resoluti Sar-

mientus. lib. 1. selectarum. cap. 8. num. 15.

Sed vltius videtur est, an si pater, & eius

filius simul hæredes instituantur, pater ha-

beat vsumfructū in parte hæreditatis, quæ

filio defertur. Et glo. in Authen. item hære-

ditas C. de bonus quæ libe. tenet, quod pa-

ter nō habet vsumfructū in parte hæreditati-

s filio de latræ, & relicta, quā ibi sequitur

Salicetus & Paulus. nu. 5. & Barto. consi. 18.

nu. 15. Bald. consi. 324. lib. 5. loan. Baptista

in. l. frater a fratre. nu. 103. de cōditione inde-

biti. Evidetur hæc openio: nā illud, q̄ filius

quærit

quærit ab aūo respectu patris dicitur adue-

tū, glo. in. l. qui in aliena. §. intēdu, de ac-

quirēda hæreditate. & in. l. Paula p̄t. pro-

curatorē. eod. tit. Doct. p̄t. tex. ibi. l. 1. C.

de bonis materiis. & in. l. cū ep̄portat. Ca-

de bonis. quæ liberis. Barto. l. 1. §. neque ca-

strense. de collatione bonorū, sed in bonis

aduentitijs vsumfructū non quærit patrū

nisi in osto casib⁹, quos énumérat glo. in

authen. ut licet matri, & aut̄ collatione.

8. int̄ quos nori connumeratur bñria, quæ

filio ex aūo respectu patris prouenerit ex

hæreditate aut̄: igitur dicendū, quod in illis

bonis, in quibus pater simul cum filio hære-

res institutus est, pater non habeat vsumfructū.

Contraria tamen hæreditas. Anto. Gomez.

1. 47. Tauri. nu. 7. Grego. Lopez. l. 5. tit. 17.

par. 4. Pinellus in. l. 1. 3. par. 4. 29. C. de ho-

nis maternis. Perez. in. l. 1. tit. 8. lib. 3. ordi-

Villalobos cōmunitam sententiatū. veri.

filii familias. nu. 10. & est. l. 3. tit. 22. par. 1.

& si Bart. contraria sententia teneat in. d.

1. sacrosancte. in. l. 1. dicēs, quod in bonis

filij clerici intuitu ecclēsia quærit patrē

tantū habet vsumfructū, sed non in alijs

bonis.

Sed cōmuniter reprobatur per Dos̄t.

ibi. Cū igitur in p̄dictis bonis nō habeat

pater vsumfructū, dicendū est, quod si fili⁹

clericus simul tū p̄tē hæres efficiatur, nō

habebit pater in. d. parte hæreditatis filio

de lata clerico, vsumfructū. Et ita hæc sen-

tentia est teneāda & obseruāda. Ex qua re-

solutione, & alia nō in elegans deducitur

sententia, utrū si vocetur plures à testatore

ad eius hæreditatē, inter quos non datur or-

do necessitatē, sed charitatē cōlectantur vo-

cati simili ad hæreditatē, an vero ordinē

successiō, velut si quis insitū hære-

des fratrem & eius filios. Et Barto. in. l. Gal-

lus. §. quidam rēct. num. 4. de libēt̄. &

posthum. tenet, quod cōsententur tales voca-

tiā hæreditatē ordine successiō. Pro

qua sententia allegat tex. in. l. Lucius. de

hæredibus insitū. & l. generaliter in princi-

pio. C. de institutio. vbi propter p̄sum-

piam testantis voluntate in disiunctā resol-

uitur in coniunctam: ead. ratione propter

candē p̄sumptam testantis voluntatē in

prædicto casu coniuncta resoluitur. In di-

siunctā facit tex. in. l. cū pater. §. p̄nul. de

l. Vbi quamvis alternativa posita inter

personas honoratas, resolvatur in coniunc-

tam. l. p̄sul. C. de verb. signifi., si tamen

ponatur inter plures, inter quos datur in

æqualitas affectionis stat in propria signifi-

cationē & seruat ordo scripturæ. ita, ut

primo nominatus debeat præferri in hæ-

reditate. Quem̄ tex. ad hoc notarunt Al-

bericus Imola. ibi & Iason. l. penulti-

ma. C. de verb. significatio. num. 7. & la-

tissime Anto. Gometius in. l. 40. num. 62.

in. l. Tauri.

Contraria sententia in alijs casib⁹.

tenenda, imo, quod talis frater, & eius filii ad hæreditatem vocati, simul sint admitti ad hæreditatem per tex. in. l. interdum, de hæredibus institue, & in. l. si mulieri cum liberis de usufructu accrescendo, tenet Alexan. in. l. Gallus. §. quidam re-
cte num. 7. vbi dicit Barto, communiter reprehendi, & ibi Rubeus. num. 39. Decius consilio. 24. 8. num. 4. Couarri. in. capitul. Raynuntius. §. 2. num. 6. de testamentis. Et tenendo hanc ultimam sententiam tan- quam veriorē non obstat dict. l. Lucius. Nam propterea ibi disuncta resoluitur in coniunctā quia in alternatua sicut expre- sa cohditio, sine liberis; ex qua colligitur mens testatoris, ut candem affectionem, quam habuit ad substitutum, habuit ad eius filios, argumento. l. cum auis, de condi, & demonstrationibus. Ex qua præsumpta voluntate colligitur, & interpretamur testatorem voluisse, ut omnes conditiones ab eo expressæ existenter, ut ita facilius fi- lii substitutum excludant, ut explicat So- cinus consilio. 52. num. 2. & 9. lib. 1. Rode- ricus Xarez, allegatione. 17. Posset tamen opinio Barto, defendi, & faluari, ut intelligatur, quando plures, inter quos da- tur ordo affectionis, & charitatis vocan- tur per nomen collectivum, tunc non cen- semur vocati simul, sed ordine successivo secundum gradus prærogativam. l. cum ita. §. in fidicō mīssō, de legatis. 2. l. pe- to. §. fratre. eodem. titu. l. fin. versicu. grada- tim. C. de verbo. signifi. Angelus consilio. 38. Ruinus consilio. 40. lib. 1. Neque prædi- cte interpretationi obstat tex. in. capitul. Raynuntius de testamentis. Quia ibi non sicut instituta Anterocha, & eius soboles, sed Anterocha & soboles, quam portabat in. y. eto: & sic ibi nomen, soboles, non est collectivum. Ex qua resolutione deducitur quod si per nomen collectivum vocentur plures, qui essent de familia testatoris, sicut ordine successivo admittentur: secus si de familia alicuius tertij, quia tunc non ordine successivo sed admittuntur simul omnes: tenet Barto. l. si cognatis. num. fin. de rebus dubijs. vbi Socinus. numero. 32. & Alciatus, & Rubeus. numero. 63. dict. l. Gal- lus. Iaso. nume. 28. in. §. quidam recte, idē Alciatus. in. l. pronuntiatio. num. 17. de ver- bo. significatio. facit tex. in. l. his. qui plu- res. de legatis. 2. Quæ sententia vera intel- ligitur in bonis liberis: at vero si bona relin-

quantur per viam majoricatus, scilicet, Ti- tio & cuius libertis, non datur inter eos ordo charitatis, neque affectionis, neque debent simul admitti, sed ordine successivo: tenet Molina de primogenijs Hispanorum. lib. 1. cap. 6. num. 4. cum sequentibus.

Vlterius est in hac materia videndum, habito proconstanti, quod pupillus sine tutoris autoritate potest conditionem suā facere meliorem. l. cōtra iuris. ff. de pactis. & in principio institu. de Authoritatē tu- toris. Couar. cap. cum essem. num. 9. de testa- mentis. Quæ est ratio, quare non potest si- ne tutorē adire hæreditatem lucrosam, licet ex hoc videatur conditionem facere melio- rem, & licet Docto. in inquirenda ratione maxime laborent, ut constat ex Iasone & Decio in. l. non omnis. §. si pupillus, si cer- tum petatur, illa verissima est, quod pupil- lus tunc potest facere conditionem suā meliorem, quando ex hoc non manet obli- gatus. Vnde cum ex aditione hæreditatis, obligetur creditoribus, & legatariis, nō po- test hæreditatē adire, quantum cunque lu- crosam sine tutorē: cessante tamen ratio- ne sit hæreditas sit opulenta, quod nullū aē alienū contineat iuxta ea, quæ docet glo. in. l. si quis nihil bona. §. 1. de acquirēda hæ- reditate, poterit hæreditatē adire ex quo nō obligatur etiā sine tutorē. Hanc declaratio- nē tenet Ias. dicens cōmunem in. l. potuit. nu. 4. C. de iure delibera. & plures relati per Tiraquel. in. l. cōnubialibus. gl. 5. n. 77.

Contraria tamē sententia in hoc art. te- nēda est, imo, quod indistincte etiā si hæ- reditas sit opulenta sine tutorē adire nō pos- sit: tenet Riminaldus, dices cōmunem in. l. honorū. C. qui admitti colum. 3. cōndē esse cōmunem: tenet Ange. & Porcius per tex. ibi. in. §. neq; nu. 8. de autoritate tutorū. Ex qua resolutione evenit terminādys arti. dif- facilis, & cuius rationē minime Doct. asse- quuntur, videlicet, quod sit ratio propter quā pupillus, qui fari potest hæreditatem ad se delatā potest tutorē autore acquirere & in. l. pupillus si fari, de acquirēda hæredi- tate, & tamen si pupillus nō possit fari nō alias, quā pro hærede se gerendo cū autori- tate tutoris, ut in. l. seruo in uito. §. si pupil- lo, ad Trebel. Quæ iura ut Doct. cōponat valde laboravit, ut constat ex Alex. & Phi- lippo Corneo. in. l. potui. C. de iure delibe- randi. ex Salice. in. l. §. adipiscimur. nu. 7. de acquirēda possessio. Sed proverba arti. re-

29 solutione considerandum est, quod olim duobus modis hæritas acquirebatur ex- traneis, verbis, hoc est, aditione, seu cre- tione, & facto, hoc est, pro hærede gestione. l. pro hærede. l. legerit de acquirenda hæredi- tate. §. fin. de hæredum qualita. cōficio autem licet non fuerint a sequenti. Doctores anti- qui in. l. cōfitionum. C. de iure delibera. Vigilius in. d. §. fin. Alciatus lib. 3. dispu- tationum. c. 7. erat spatum centum dierum, quod dabatur in instituto hæredi, ut delibera- re vellē, vel non hæreditatem acquirere, cernere enim dicebatur, quasi discernere hæ- redem tē velle: quo sensu accipitur, d. lex. pupillus si fari, & l. is, qui hæres, §. penulti- mo, de acquirenda hæreditate. Forma autē cōfitionis tam ex partē hæredis, quam ex parte instituentis, fuit assignata per Vi- pianum in fragmentis titulo. 22. versicu. cernere. & versicu. cōficio. Alciatus lib. 5. dispu- tationum. c. 7. Cuiacius lib. 7. obserua- tio. c. 18. Duarenus lib. 2. disputationum. c. 25. Concius lib. 1. disputationum. c. 12. & lib. 1. variarum legationum. c. 25. Otomanus. §. fin. de hæredum qualitate. Prateius de ver- bis iuris. verb. decernere. & ver. cōficio. Couar. lib. 4. resolutio. c. 10. & ante omnes Iſi- dorus lib. 5. etymologiarum. c. 24. & est tit. integer in codice. Theodosiano. libro. 4. Differt autem gestio pro hærede. à cōficio- ne, ut qui cernere debuisset nō poterat pro hæredē gerere, neque ē conuerso: quod te- nuerunt Consulti in. l. pro hærede. & in. l. gerit de acquirenda hæreditate. Iuxta hæ- rigitur iuris veteris obseruationem expendi- tur, & intelligitur text. in. d. l. pupillus si fa- ri, ut si pupillus fari possit quoquo modo potest acquirere hæreditatē cernendo, si cū cōfitione sit institutus: si vero pupillus voce careat tantum pro hærede gerendo sit hæ- res. Et sic intellige dict. l. seruo. in disto. §. si pupillo. Quod ex eo fundatur: nam infans & si fari non possit capax est possessionis adquirēda tutorē authore. l. 1. §. adipisci- mur. l. quamuis. §. infans. de acquirēda pos- sessione. Satis enim est ad acquirēdam hanc possessionem pro hærede gestione, quod infans rei infistat, & de facto gerere possit pro hærede, quamuis non intelligat quid agat. Neque huic resolutioni obstat. Legerit, vbi gestio pro hærede dicitur esse animi; & sic, qui nullum habet animum, neque iudicium prout est infans; qui fari non potest, non poterit gerere pro hæ- redi.

de. Nam responde quod intellectus infan- ti, & ei, qui fari non potest, suppletur per tu- torem favorabilitē, qui fari non potest, & necessarius fuit in pupillo, qui fari poterat, qui cum cōfitione erat institutus hæres, nam cōficio non tantum verba, sed etiam animum, & iudicium desiderabat, vt colligitur ex ver- bis cōfitionis, videlicet, cernito in diebus cen- tum proximis, quia oportebat hæredem in telligere suam causam aditionis. l. si is, ad quem, de acquirēda, hæredē, cum alijs allega- tis, à Lara de essentia infantis. c. 24. num. 3. Gujatus ad Africanum tract. 1. pagina. 2. Vnde id, quod deficiebat in pupillo, qui fari non poterat, supplet autora tis tutoris fa- vorabilitē.

Quò fit, vt si pupillus intellectum ha- beat, poterit suo iure sine vilo fauore hæ- reditatem acquirere si sine cōfitione fuit insli- tutus hæres, cum authoritas tutoris solum supplet fauore iuris pupilli, qui fari non potest, & sic pupilli, qui fari potest sine tu- torē potest possessionem acquirere ha- reditatis: quia cum nullam habeat annexam obligationem potest per ipsum pupillum explicari, hæreditatis, verò aditio, cum con- tineat obligationem non potest à solo pu- pillo, & si fari possit adiri, ut supra resolutionem constituimus.

Et qua verissima resolutione expendi- tur & illa difficultis sententia, an solus animus etiam non declaratus per factum exte- rius inducat hæreditatis aditionem. Et in- ducre tenet glo. in. l. pro hærede. ver. ani- mi. de acquirenda, & glo. in. l. si quis nihil bona. §. sed quid si mandauit. ver. adeat, & in. l. per procuratorem. in glo. 1. cod. titu. 1. de acquirenda hæreditate. glo. in. l. 2. de interrogatoriis actionibus, quas sequuntur plu- res Doctores relati per Tiraq. tract. de mor- te. 2. declaratione. 7. partis. nu. 3. Gualden- sis de arte testandi. tit. 11. cautela. 1. num. 2. Pro qua sententia facit text. in. l. si quis. C. de iure delibe. ibi. sola animi destinatione, & tex. in. §. si ibi, nuda voluntate. Institu. de hæredum qualitate.

Contraria tamē sententiam, imo, quod nō sufficiat solus animus ad aēcūdā hæreditatem, nisi per actus exteriores de- claretur, tenet glo. in. l. mutuum. in glo. 1. de acquirenda hæreditate. & glo. §. fin. in. l. ge- rit, de acquirend. hæreditate. glo. §. fin. ver. nuda. Instituta, de hæredum qualitate. te- net Bart. d. l. gerit. num. 6. vbi Aretinus di-

cit communem, & eandem esse constitutum
tenet. Guillermus Berardi, c. Raynaldius,
ver. in eod. testam. el. i. nu. 387. de testame-
tis, & plures relati ab Oficio in l. 2. de of-
ficio procuratoris. Casaris. Pro qua senten-
tia. Bakin. l. in suis. nu. 58. de libe. & posthu-
mis. rationem constituit, videlicet, nam he-
res adeundo dicitur contrahere, sed substi-
tuta contractus, & obligationis consistit in
consensu partium. l. 3. de actio. & obligatio.
l. 1. 6. conventionis. de pactis.

Vnde necessario' debet intervenire sciē-
tia, quia ignorantes, non possunt dici con-
sentire. l.2.5. voluntate, in fine, soluto mat-
terio. l. in eo. 5. deinde, de ritu, nup. nam homo
tantum videt ea, quæ apparent, Deus au-
tem respicit cor. c. erubescant. 32. dist. Hanc

rationem assignauit Bald. in. l. in suis. num.
58. de libe. & posthumis. Quę ratio licet,
aliquibus placeat, non omnino ad nostrā
sententiam efficax est: nam procedit in ve-
ris contractibus. Sed hæres adeundo nō obli-
gatur ex contractū. sed ex quasi contractū.
§. hæres. Inst. de oblig. quę ex quasi cōtr. l.
ex maleficijs. §. hæres. de actio. & oblig. sed
in quasi cōtractibus. id requiritur cōsen-
sus partīū. l. 3. §. & si furiosi de negotijs gē-
stis. explicat Bar. l. 3. §. id ē sentit. n. 11. de pe-
culio. Qno sit. vt cū in quasi contraētū adi-
tionis non requiratur cōensus partium,
neque e arum scientia requiritur & sic vide-
tur. quod sc̄lo animo possit contrahi. Qua-
re pro vera resolutione huius articuli pre-
supponendum est. nullam legem ciuilem.

33 vercanonicam habere potestatem in aetate
mere interiore, c. sicut. de simonia, cap. si
omnia. 6. q. i. c. erubescant. 32. dist. commu-
nis sententia, prout resoluta Nauat in principe
nu. 24. d. penitentia. dist. 5. Cotarr. in re-
gula peccatum. 2. p. in princip. nu. 6. de reg.
iuris. lib. 6. secundum Menochium de abi-
trariis centuria. 4. casu. 360. Licet contraria
opinionem. immo, quod de possit lex dispone-
re super actu mere interiori, teneat glori. in
Clem. i. §. verum. versic. eo ipso. de hereti-
cis. quam fuit sequutus Abb. c. i. num. 13. de
officio ordinarij. & Felic. in c. porro. de sen-
tentia excommunicationis.

Quo suppōsito dēcēdūt ēst, quod si ille actus interior non possit aliquo signo exteriori pertipi, vel intelligi, in huiusmodi actu se positiā nūlla habet potestatē. At verō si talis actus possit aliquid exteriori signo pertipi, vel intelligi, sic ita occulē, q̄

nullo modo in foro exteriori probari pos-
sit, talis actus sub potestate legis cadit; nam
lex semper dicitur esse certa de his, quae per
rerum naturam sciri possunt, licet ea, haec
nisi ignorent. I. cū quidam s. suum heredem
& s. quid dicitur, se acquisitum habere s. condicio-
nes. Inst. de verb. obli. Licet ergo talis actus
per accidens sit ita occultus, ut nullo modo
probari possit, tamen bene cadit sub pote-
state legis. Cū igitur aditio hereditatis fa-
cta per heredem sit talis conditionis utrum

ea per heretici in taliis conditionibus, ut nullum signo, vel aucto exteriori posit intelligi, neque percipi animus, & intentio hereditatis, talicatu ex huiusmodi aditione non testetur haeres, nam lex, quæ adeunte obligat, non extendit suam potestatem in aësum merè interiore.

Si autem aditio signo aliquo intelligib
li posuit percipi, quāuis ita occulte, ut nullo
modo probari possit, tenebitur hēres ex ta
li additione hāreditatis. Sic resoluti Aret. d.
l. mutuū. nu. 1. Ex qua verissima resolutione
ne infertur. Primo, quod si hēres solo animo
hāreditatē adit, licet aliquo astu exteriori
de eius intentione cōstare possit, vel intelli
gi nō tamē id probari potest, nō tenetur, in
animē iudicio sat, si facere creditoribus hēre
ditarijs, quia tali casu videtur ea cōdīcione
adire, si hāreditas sibi fuerit vtilis. Quā sen
tentia tenet Bar. l. geit. nu. 6. de acqui. hēr.
& ibi Aret. dicens cō munem. col. 2. Ang. §.
fi. In st. de hāredū qualitate, & plures relat
per Ioā. Oros. l. 2. de officio procuratoris Ce
saris, & ita tenendū est, licet contraria sent
entia, in d. q̄ talis hēres, qui solo animo
adit hāreditatem, licet probari non possit
teneatur creditoribus hāreditarijs, tenuerit
Bart. in. §. sibi contrarius. in. l. pro hārede.
de acqui. hāredit. quē sequitur, ibi Cuma.
nu. 4. Ang. Perus. in. d. l. geit. nu. 5. vbi Ro
manus. nu. 2. & Iacobin. l. 2. nu. 9. de inter
rogatorijs actionibus. sed prima sententia
verior est, & terenda;

5 Secundo deducitur & inseratur quod si he-
res faciat aliquem actum ad hereditatem perti-
nentem, licet secundum iuris regulam presumatur
facere nomine proprio, l. & magis de solu-
tio, tradit Menoch, de arbitriis, lib. 2, cen-
turia 5, casu. 49, tamen si is, qui segetur pro
herede facit actum, qui fieri non potest ci-
tra ius, & nomen heredis, tunc in dubio pre-
sumitur illum auctum facere animo aequali-
di hereditatem Batt. in l. gerit de acquire-
re hereditatem numero 20. Tamen si filius

vel, alias extraneus hæres institutus non declarauit suam voluntatem, neque gerit actum, qui potest geri citra us & nome hæredis, tunc presumitur nomine proprio, & non tanquam hæres facere, neque ex hoc presumitur hæreditatem adire. Sic resolutum. Doctores, l. i. C. de iure delibe, & sic est accipienda. l. ii. tit. 6 p. 6.

te. oneribus hæreditariis, sed ipse filius allegabat se heredem esse, & in materia adiunctionis est regula, quod vbi actus est dubius, statetur declarationis illius, qui actum gerit, docet Bart. I gerit. nu. 24. de acquiren. posses. Sed licet hic intellectus communis sit, vere tenendum est, quod d. l. 2. proeedit indistincte in filio, sive ipse filius alleget, & di-

36. Ex qua resolutione seducitur interp. etatio ad text. in l. 2. C. de iure deliberandi qua disponitur quod haeres soluendo debita hereditaria videtur pro haerede gerere, & hereditatem adire. Qui tex. maximam patitur difficultatem ea ratione, nam soluatio debiti est actus, qui potest fieri citra

ius, & non enim hereditis, cum quis possit sol-
uendo pro alio eum liberare. I. soluendo, de
negotijs gestis; I. solutionem, de solutio. sed
probatio debet de necessitate concludere.
I. non hoc. C. vnde legitim i. l. neq; natales.
C. de probatio. c. in presentia. cod. tit. sed
soluere aliquem debitum nonius interne-
38. Ex qua resolutione deducitur, quod per
solam exactionem debitifactam à debito
ribus hereditarijs, videtur hereditati em adi-
xitent Bart. in. I. frater à fratre. num. 38. se
quitur las. in. I. pro herede. s. Papinianus. in
fine. de acquirenda herede. Pro qua sententia
facit tex. in. I. 2. 6. scio. de minoribus.

39 Infurter preterea ex supra dicta resolutione, quod si reperatur heredem possidere res hereditarias presumitur, adiuste hereditatem. Sic Bald. in. L. C. qui admitti numer. 32. Decius confi. 491. nu. 1. cum sequentibus, Maranta in. l. is potest. nu. 58. de acquirenda hæreditate. Pro qua sententia facit text. l. r. C. de repudiand. hæredit. vbi si

Quae & circa illius text. intellectum resoluunt Doctores, quod quando haeres solvit debitum defuncti, potius presumitur nouus, qui repudiauit patris hereditatem, inde in eas res hereditarias videatur reuocasse abstensionem.

mine suo, & sic tanquam hæres soluisse, nō 40
verò nomine defuncti. Quem intellectum
ad d. l. tenuit Paulus, Ias. & A reiñus. ibi &
idem Ias. l. frater à fratre. 2. lectura. nu. 42.
de conditione indebi. vbi Crotus. 2. p. nu.
35. Corra. nu. 18. & Gomez Arias. l. 4. Tau-
ri. nu. 45. Sed licet hæc sit communis sente-
tia, confunditur ex tex. in. l. si poenæ de co-
ditione indebiti. vbi pro regula traditur,
37 quod si quis existimet se heredem, vel bo-
norum possessorem, & soluerit debitum
hæreditarium, si postea inueniatur, se hære-
dem non esse, poterit illud repetere: con-
cordat lex. 36. tit. 8. p. 5. quia constat quod
soluit nomine suo, & non tanquam hæres,
vt Doctores, ibi tenent, maximus glo. Bart.
& Angel.

Sed obstat ex aduerso text. in. l. nō hoc.
C. vnde legitimi, qui totum contrarium,
quod resolutum est, disponit. Et sic Alcia-
tus lib. 1. disputationum. c. 7. tenet verba
illa, sine voluntate posita acquirendē heredi-
tatis, in illa. l. esse delenda. quibus sublatijs
manifestè probat ex possessione, rerum hæ-
reditariarum aditionem non presumi, cù
text. dicat non de hoc esse querendum, sed
aliunde probandam esse aditionem. Qua-
re reiectis varijs interpretationibus, & quā
tradit Alciatus, vbi supra, dicendum est,
quod si constat quem non habuisse animū
adeundē hereditatis nō ex hoc videtur pro-
hærede gere. ex eo, quod illicitē res hæ-
reditarias detineat. Nam illicita descentatio,
licet suum hæredem faciat suum ac si se in-

Quare ad.d.l.secundam.C. de iure deliberandi.intellectum considero quod ibi nō agebatur,contra filium , quod eiſet hæres, neq; creditores intendebat illum obliga
miscuiller. l.i teruum. §. prætor, de acquiren.hæreditate, fecus dicendum est, in hæredibus extraneis,juxta.l.si quis extraneum, de acquirenda hæred' tenet Barg.d. l. gerit

num.21. Vide Manticam: de conjecturata mente.lib.1.tit.12.

41 Vlterius infertur quod licet heres opus charitatis exerceat, sepeliendo defunctum, non ex hoc solo videtur adisse hereditatem; lat si quis, §. plerumque, de religio, & sumptibus fune. l.4.eod.tit.l. qui heres, familię hereditudinē, pro herede, in principio de acquirenda hereditate, quam sententiam tenet Barto, d.l. gerit, num.2.4. Quod adeo verum est, quod etiam si non ex proprijs bonis hereditatis defunctum sepeliat, sed ex bonis ipsius defuncti faciat impensam funeralis, adhuc non presumitur hereditatem adire, vt probant Doctores per text. singularem in d.l. Cade iure deliberandi. Et si contraria sententia m. im. o, quod si ex bonis defuncti heres faciat funeralis expensas adire hereditatem presumatur, teneat Areti, in d.l. gerit, col.6. de acquirend. heredit.

Hinc deducitur, quod ex tractu, qui potest habere duplicem sensum, non videtur aditio facta l. i. pupillus, §. alias incipit Julianus, §. vltimo, de acquirend. hereditate, quem ad hoc notat Romanus consili. 15.4. num.2. Quo fit, vt illi, qui deliberat de adiuncta, vel repudianda hereditate, non inducitur hereditatis aditio: tenet Baldus in l. i. ad finem, de conditione ob causam per text. singularem. l. i. §. sed si parendi de conditione ob causam, vbi probatur, quod ille,

42 qui implet conditionem, sub qua fuit heres institutus, non intelligitur adiisse: quod etiam probat text. in. l. ei, quira, & in. l. si pupillus, de conditio institutionum, & in. l. Antistius, in principio, ibi Barto. & Bald., de acquirenda hereditate, quod intelligit glo. in. liam dubitari, de heredibus institutis: nisi illum actum fecit & adimplevit conditionem eo animo, vt heres esset: quia tunc induceret aditionem. Quam doctrinam glo. sequitur Socinus junior in l. serui electione, in fine principij, de legat. 1. Quē admodum, vt si quis sit heres institutus sub conditione, si noluerit esse heres, tunc per implementum conditionis, hoc est, si dixerit ē velle heredem esse, inducitur hereditatis aditio per text. in. l. Cornelius de heredibus institutis.

43 Sic etiam, qui confecit inventarium ex hoc non videtur adire hereditatem, quia potest esse, vt fecerit inventarium, vt certior fieret de heredibus hereditariis, quam vt heres esset. l. vltima, §. in autem aliquis,

C. de iure deliberandi tenet Ruyus consilio, in. i. in. 4. volumine, §. & hæc, & alia constituit exempla rex, in. d.l. pro herede, de acquirenda hereditate, vbi traditur pro regula, quod non videtur hereditatem adire, qui id facit, quod potest gerere circa ius & nomē hereditatis: & tradit hanc regulam pluribus exemplis exornatam. Manticam de conjecturata mente testatoris, libro. 12. tit. 9. 10. & 11.

44 Ex quibus deducitur, an mulier possit sine licentia mariti adire hereditatem. Et qui dem videtur non posse: nam mulieri prohibetur facere contractus sine licentia mariti, vt ex multis rationibus cōprobat Barto, Bald. Paulus in l. transactionem, C. de transactionibus. Alexander, l. i. 6. fuit quēsumus ad Trebellianum. Et inter alias rationes illa est potissimum a favore mariti, vt nulli fiat prējudicium, cum faciat fruſus suos omnium bonorum constante matrimonio, & de illis si sint mobilia potest ad libitum disponere, si non sint estimata: nam si estimata sunt teneret ea conservare, vel estimatio nem soluto matrimonio soluere: tenet Bald. & Salicer. in. l. i. C. vnde vir, & vxor. Tiraquel. in. ll. conubialibus, glo. 8. num. 13. 4. Palacius Rubios in Rubrica, num. 68. glo. 8. Ant. Gom. per text. ibi. l. 5. 4. Tauri Bæga de non meliorandis filiabus ratione doctis. c. 11. num. 68. facit lex. i. tit. 3. lib. 5. recopilatio. Cum igitur, ne fiat viro prējudicium prohibetur mulieri sine viri licentia contra here, maxime cum sit viri consilio constituta, vt tenet Tiraquel. in. ll. conubialibus gl. 6. num. 40. Couar. in. 4. 2. p. c. 7. §. 1. num. 1.

45 Cum igitur ex hac ratione constet, quod sit viro subiecta, vt sine eius licentia non possit aliquid facere, vt per plura resolute Didacus Perez in aditionibus ad Segural, 1. §. si vir vxori. num. 11. de acquirenda possessione dicendum videtur non posse hereditatem adire sine licentia viri. Quod vel ex eo confirmatur: nam licet attento iure communi in iure querendo, licet non in iure quæsito possit sine licentia mariti tali iuri renunciare cum ius audeundi non sit in bonis nostris. l. pretia rerum. ad. l. Falcid. & ex repudiatione hereditatis nihil dicatur perdere de bonis, sed nolle acquirere. l. quā autem, ff. quæ in fraudem creditorum, cum non sit aequalis ratio lucra non capere, & quæ sit perdere. l. si sponsus. §. si maritus. de donationibus inter virum. l. fin. C. de codicillis.

dicillis. Et sic dicebat Paulus de Castro, cōsilio. 17.1. nu. 1. lib. 2. quod potest mulier dominionem sibi absenti factam repudiare, si ne licentia viri non obstante, l. quae disponatur, quod nihil possit alienare sine licentia viri, vt latissime tradit Tiraquel. in. ll. conubialibus, glo. 7. num. 3. ramificatione in re Regionis non potest mulier sine licentia viri hereditatem repudiare, alia repudiatio est nulla ipso iure, & sic potest viri iure nullum adire, & si ipsi non repudia fieri, per la primam, tit. 3. lib. 5. recopilatio exemptio pauli, qui absq; tutoris authoritatem potest repudiare, §. sed neque in situ de autoritate tutorum, de quorum auctio agit Menchaca de successione, §. 10. num. 56. st. Ex quo apparet, quod talis mulier licet contractus vel distractus non possit facere sine licentia viri, sui repudiare bene tamē potest sine viri licentia adire hereditatem quoniam beneficio inventarij quod si nullum non faciat tempore à iure constituto tenebitur ipsa & maritus traditoribus hereditariis ultra vires hereditatis, quando ipse fuit in culpa quæsita & videt, & non adhibuit eam diligenter, quā in adhibere tenebatur: tenet Baldus in. l. fin. q. 3. C. de iure delibe. Menchaca de successio, crea. lib. 10. 4. nu. 25. Et sic in alienatione rerum ecclesiasticis interpretatur Pintus in. l. 3. p. quinto. C. de bonis maternis. Rolandus consilio. §. 4. Anton. Gabriel. lib. 1. cōmūnū in. l. sententia. tit. 1. deretur alienatione: cōplūsio. n. 1. Reduanus de iusti mobiliis alienatione: in principio. Intenquis ea cōstratio: nam cum ecclesia iuris religionis sit māder, & vt debitis sacrificijs ministeretur, necesse est, vt res ad hoc ministeriū constitutæ summa cū cura, & consilio conseruentur, & maxima solennitate si necissum fuerit alienentur, vt docet glo. in. summa. 12. q. 2. & l. 1. tit. 14. p. 1. l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordinamenti. l. 1. cum sequentibus. tit. 2. lib. 1. noua recopilatio. date. Gomecius regula. 1. 48. Dueñastregul. 2. 20. Medicis de reg. iu. regul. 4. num. 2. & reg. 5. & 7. 6. ampliatione. Ioan. García ad quingentas regulas. regula. 15. 8. Quod aditione facta à muliere diversam habet rationem, nam aditio hereditatis non est propriè cōtractus. §. heres quoque. Instituta de obligatio. quæ ex quasi contractu nascuntur. l. ex maleficijs. §. heres. de actio. & obligatio. l. apud Julianum. §. fin. ff. ex quibus causis in possessionē catur, sed additio, quasi, denotat improprietatem gl. in. l. ante nuptias. soluto matr. vbi Doctores, sed verba cuiuscunq; dispositionis inducentis prohibitionem sunt stricte interpretanda, & in sua

46 Secundo fundatur: nam minor, & ecclesie alienantes sine debita solennitate, & si vilis, sit illis alienatio non valet; tenet et cōmūnū in. l. cum. 1. §. eam transactionem de transactionibus, sed anterior, & ecclesia acquirerant in bonis disponendis, l. non idem minus. C. de procurato. text. in. princ. Instituta de autoritate tutorum, ergo cōstratio contraria, vel aditio, hereditatis facta à muliere sine licentia marij. l. 1. tit. 1. Sed tenendo primam sententiam, non obstat hoc fundamentum: diversa cōstratio in minore, & ecclesia aliquaque sine debita solennitate tenet Gregorius L. opegin. 63. tit. 18 p. 3. Nam ecclesia ex eo, & si interueniat utilitas non potest alienare, quia respicit causas, quæ ex non solennitate, in tractu hoc aliquando sit utilis, present causari in ipsius ecclesiæ præiudicium: & ob haec & alias rationes solennitatem, pro forma substantiali introducta lex canonica, cuius omissione virtus ipsam dispossigit, argumento. c. cum. es. de testamento. vbi Doctores notant, per quem text. statuet Menchaca de successio, crea. lib. 10. 4. nu. 25. Et sic in alienatione rerum ecclesiasticis interpretatur Pintus in. l. 3. p. quinto. C. de bonis maternis. Rolandus consilio. §. 4. Anton. Gabriel. lib. 1. cōmūnū in. l. sententia. tit. 1. deretur alienatione: cōplūsio. n. 1. Reduanus de iusti mobiliis alienatione: in principio. Intenquis ea cōstratio: nam cum ecclesia iuris religionis sit māder, & vt debitis sacrificijs ministeretur, necesse est, vt res ad hoc ministeriū constitutæ summa cū cura, & consilio conseruentur, & maxima solennitate si necissum fuerit alienentur, vt docet glo. in. summa. 12. q. 2. & l. 1. tit. 14. p. 1. l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordinamenti. l. 1. cum sequentibus. tit. 2. lib. 1. noua recopilatio. date. Gomecius regula. 1. 48. Dueñastregul. 2. 20. Medicis de reg. iu. regul. 4. num. 2. & reg. 5. & 7. 6. ampliatione. Ioan. García ad quingentas regulas. regula. 15. 8. Quod aditione facta à muliere diversam habet rationem, nam aditio hereditatis non est propriè cōtractus. §. heres quoque. Instituta de obligatio. quæ ex quasi contractu nascuntur. l. ex maleficijs. §. heres. de actio. & obligatio. l. apud Julianum. §. fin. ff. ex quibus causis in possessionē catur, sed additio, quasi, denotat improprietatem gl. in. l. ante nuptias. soluto matr. vbi Doctores, sed verba cuiuscunq; dispositionis inducentis prohibitionem sunt stricte interpretanda, & in sua

sua vera significatione. l. quidquid astringenda in princip. de verb. obliga. sed lex, quae prohibet, ut non possit mulier sine licentia mariti facere contractum, vt in l. 55. Tauti est prohibita & penalisa, quia facit, ut talis contractus effectum non habeat, ergo lex sequens in contractu non verificari debet in quasi contractu, prout est hereditatis aditio. Maximē quia ratio prohibitiōnis non mulier sine licentia viri possit facere contractus est maior, & urgentior, quā in aditione hereditatis, quia cum natura contractus sit, vt alio, citroq; sic obligatorius. l. Labes & contractum de verb. sig. Inquisibus contractibus, quod principiū tenet dicitur, est utique contra hēreditum alterū decipere euret, & fallere conetur, vt in l. si voluntate C. de rescī. venditione. Quæ ratio enim esset in aditione hereditatis, quæ circa concursum contrahētum nudo amo reficiet, & pro herede, de acquir. hereditate, & ex ea utilitas sequatur marito, non vero iustitia, neque detrimentum, sequitur posse per. & tamen sine viri licentia aditio hereditatis fieri. Quam sententiam teneat Doctores, in more, de acquir. heredi. Abb. in c. qua fronte de appellatio. i. notabili, & c. secomūnem tenet Alexan. in. l. mutuū de acquirend. heredit. & ita tenendum. Et hacten opīsiō ex p̄d. fundamentis est yeri, licet contraria opītiō, imō quod talis mulier sine licentia mariti hereditatem aditio non possit, teneat Paulus, & Romanus in. dīl. mutuū, & Ias. dīl. more, qui dicit, hanc vltimam viam sibi suisse semper veriorem, sed prima sententia verior est, & tenenda prout testatur Mencha, desuēces. crea. §. 4. nu. 46.

Sed prosequendo hanc aditionis materiam, videndum est, vtrum quemadmodū ex diutinitate temporis p̄sumatur omnia solennia interuenisse, in quolibet actu, quæ alias erant necessaria. l. obligationum fere. s. placet, de actionibus & obliga. l. sciēdū. de verb. obliga. Alexand. in. l. si certis annis. C. de pactis. num. 7. Bart. & Docto. in. l. cum de. in rem verso. de usuris. Coua. regula. 2. p. 6. 4. nu. 2. ver. Bernardus Diaz. regula. 26. Doctores per text. ibi in. c. peruenit de emptione & venditione. Baldus de p̄scriptio. 2. p. 3. partis. q. 10. nu. 36. Illud enim verum est, quoad solēnia, at vero quo ad substantiam actus, non p̄sumit ex longinquitate temporis substantia-

51 tialia actus interuenisse. Vnde licet ex tempore diutinitate p̄sumatur solennitas aditionis interuenisse, non tamē p̄sumitur, quod interuenit ipsa aditio. Sic colligitur ex. in nullo. C. de rei venētatione. l. diuturna. C. de p̄scriptione longi temporis. tener expresse Alex. consil. 9. nu. 7. lib. 5. Decius cōsil. 36. nu. 8. Copia in p̄actis questionibus. c. 2. num. 7. Aymon Craue. ta de antiquitate temporis. 3. p. num. 2. pagina. 2. 0. Cuius rei ratio est, nam factus inducitur qualitas, quam substantia glo. in. l. talis scriptura. §. in. glo. fi. de leg. p̄tis. 1. Iaso. in. l. Gallus. §. fōrtran. nu. 6. de lib. & posthum.

52 Ex qua verissima resolucione insertis intellectus ad. rex. in. l. qui in aliena. 3. i. de acquirēnd. hereditate, ubi ex diuturna posse possessione p̄sumitur filius in iussu patris ad iussē hereditatem, quemadmodū ad hoc non quid. Batt. in. l. cōs. de in rem verso. ff. de via. 3. num. 7. Imola in. l. 1. 5. in. c. cōl. 2. de aqua pluvia. Alexand. in. l. sc̄ertis annis. num. 7. C. de pactis. Guillelmus Benedict. c. Raynaldus & verb. in. cōl. 2. que. num. 388. de testamentis. Namrad illius text. intellectum p̄mittit decisionem text. in. l. filio. C. de cōmune delib. vbi si pater voluntate filij aditio hereditatem, in qua filius erat, heres, cēnsetur satis factum iuriis solennitati, ac si filius iussu patris illam adiisset. Nā si filius nō adiit, sed passus est patrem diu possidere p̄i. sumitur ex hoc filium consenserisse. Sic Doct. in. l. 1. 6. vēteres. de acquire. possessione & sic quando constat expressa voluntate filij.

Vnde nō p̄sumitur ex diuturna posse possessione de aditione, sed de solēnitate: quia quantum ad aditionem iam constat de voluntate filij, quæ est substantia ad ipsam aditionem. Ex his deducitur, habito pro cōstanti, quod suus heres statim mortuo patre efficiatur suus heres. §. sui. Insti. de hereditate, cōstituit rationem, videlicet, quia aditio consistit in nuda voluntate. §. fi. P̄n. situ. de heredum qualitate, & est de iure ciuii. glo. verbo, cōiuratis. in. l. 1. de acquir. rem dominio. Cum ergo sit iuris ciuilis, & filius de iure ciuili non sit suus potestatis, neque voluntatis. §. 1. de patria potestate. meritō requiritur, vt iussus patris p̄cedat, vt videatur filium habere sufficientem voluntatem ad adeundum, alias eius aditio tanquam sine voluntate, non p̄cedente iussu patris erit nulla. At vero in bonorum pos-

tes. Boerius decisione. 58. num. 7. Bald. de p̄scriptio. 4. p. 4. partis. q. 1. 9. Et ita tenēdū, licet contraria sententia, imō, quod nullo tempore p̄scribatur hereditatis aditio, tenet Salicetus in. l. licet. C. de iure delibe. & Cumanus dicens communem. l. 3. num. 3. de acquirēnd. hereditate. Fundatur hēc, opinio: nam ius adeundi non potest possideri, sed sine possessione p̄scriptio non procedit, regula sine possessione, de reg. iuriis in. 6. ergo ius adeundi non potest p̄scribi. Sed prima sententia tenenda est, imō, quod ius adeundi p̄scribi possit. §. annis. Quod adeo verum est, quod etiam si bona sunt vacantia, & à nemine possideantur, possunt p̄d. tempore, p̄scribitur. Cenēt. Philippus Corneus. d. l. licet. col. 1. in. v. k. m. Nam quando per p̄scriptionem intenditur extinguitus alicui competenti, non est necessaria possessio, sed sufficit negligēta non potētis. Bart. in. l. sicut. C. de p̄scriptione. 30. vel. 40. Abb. in. c. cum non liteat de p̄script.

Vnde in proposito casu potius dici potest extinguiri ius adeundi spatio. 30. annorum, quam p̄scribi, secundum Bald. d. l. licet. nu. 4. Corra. lib. 6. miscella heānum. c. 21. Neq; obstat illa regula iuriis, quod possessor malafidei vlo tempore non p̄scribit; quia cum iste heres ante aditam hereditatem nullum ius habeat, p̄ precia rerū, veris, absurdum est, ad. l. Falcidiam, non dicitur possessor habere scientiā rei alienā: teneat Ancharrā. in. reg. possessor, alias in regula, sine possessione. Courar. lib. 1. resoluti. c. 9. numer. 5. Socinus Iunior consilio. 145. nu. 7. lib. 1.

Ex his ad singularem articulum deducitur, quæ sit ratio differentiæ, qua ratione in aditione hereditatis requiritur in filio existenti in potestate iussus, & licentia patris. Et Bart. in. l. qui in aliena, de acquirend. hereditate, cōstituit rationem, videlicet, quia aditio consistit in nuda voluntate. §. fi. P̄n. situ. de heredum qualitate, & est de iure ciuii. glo. verbo, cōiuratis. in. l. 1. de acquir. rem dominio. Cum ergo sit iuris ciuilis, & filius de iure ciuili non sit suus potestatis, neque voluntatis. §. 1. de patria potestate. meritō requiritur, vt iussus patris p̄cedat, vt videatur filium habere sufficientem voluntatem ad adeundum, alias eius aditio tanquam sine voluntate, non p̄cedente iussu patris erit nulla. At vero in bonorum pos-

to iure Regio in hœc casis distincio censili tuncur; hæsi aut bona quæ filius hæres adire tenet ut profectitia, aut aduentitia sunt. Pri mto casu quando bona sunt profectitia, quæ filio sunt relata, & hæres in eis constitutus contemplacione patet, tunc non potest filius adire illam hæreditatem sine iusu patris. At vero si bona sunt aduentitia, quia ex parte matris venient, & in reliquis bonis, in quibus filius sine patre ius habet, tunc potest filius sine iusu patris illam hæreditatem adire, qui in aliena haec aqua hæreditatellit. C. de bonis qæc libris. expressione deciso. in. l. 13. tit. 6. p. 6. & ibi Greg. Lop-

58 Ex qua resolutione inferitur, quod cum aditio hæreditatis sit actus legitimus, qui non recipit conditionem, non potest aditio hæreditatis per alium, quam per filium sicut, p. l. nemo alieno de reg. in. tenet. Eu iatius. lib. 7. obseratio. c. 18. Brilonius lib. 4. selectatum. c. 2. o. Et sic hæritas non potest per procuratorem adiuri, per procuratorem de acquir. hære. l. i. 3. ultimo de officio procuratoris. l. 15. tit. 3. p. 6. ibi. [Otros dezimos que el heredero no puede ganar la herencia por procurador.] Nisi postquam acceptauit, & adit hæreditatem pure & sine aliqua conditione tunc poterit posses sionem adipisci per procuratorem, vel alia personam. Sic. d. l. 13. in fine de quo articulo, vide Cuiacium lib. 1. obseratio. cap. 34. Otoma. l. 1. singularium. q. q. 32. pagin. 217.

60 Quod ex ratione fit, quia cum aditio debeat hæreditas pure sine conditione, vel dilatio ne termini dicendo, Adeo hæreditatem, si in die sancti Ioannis veniat nauis ex Asia, vel Adeo hæreditatem, si contraxero cum Berta, non valet aditio, si non fiat pure. Unde constituitur quod ex eo hæreditas non potest per seruum adiri sine iusu domini, licet ei virilis sit, quia cum sit aetus legitimus, qui pure debet adiri, requiriatur iussus domini, sicut in filio, vt per Bart. in. l. seruo inuito. in princip. ad Trebel. Stipulatio verò potest per seruum vtilitatis causa sine iusu domini interponi; quia aetus legitimus non est, qui conditionem recipiat. Sic intellige. l. secundam. ff. rem pupilli salu fore, quam sic interpretatur Conan. lib. 2. disputationum. c. 2. Goueanus lib. 2. lectio num. c. 1. & c. 25. vbi quid in iusto, & prodigo, et furoso dicendum sit resolutio. & latissime Farra, in tract. de essentia infantiis. c. 24. & 25. & si alter illam d. interprete-

tur Tiraq. de iure constituti, 3. palimitatione. 30. nu. 4. & Duarenus lib. 2. disputa. c. 17. 62 Infertur etiam ex superioribus, an filius sit hæres in situatus in hæreditate patris, pos sit legitimam sicut acceptare, & reliquam hæreditatem repudiare. Et posse tenet Barto. in. l. quia poterat, ad Trebel. idem in. d. gerit. nu. 22. de acquirendā hæred. communis sententia secundum Deciu. nu. 4. Cui. nu. fi. 13. C. de impuberum, & secundū plures relatios per Menesijm. l. 3. nu. 35. C. de hu ris & fac. igno. Fundatur ea ratione, nam legitima relinquitur filio sicut in situacionis, & sicut hæreditatio. l. 1. cum sequentibus de institutio. & substitutio. Authent. vt cum de appellatione cognoscitur. s. aliud quoq. collatione. 8. Et ita tenendum, licet contra riam opinionem, immo quod non possit filius legitimam acceptare, & reliquam hæreditatis partem repudiare resuerit, Roma nus. l. 1. nu. 12. de acquirendā hære, idem in. l. vni. C. quando non petentiū partes. Fundatur ipse ex eo, quia legitima filii est quota bonorum, & non hæreditatis. l. Papi nianus, quod autem dè in officio. Nam illud procedit, quando filius est institutus hæres in sola legitimā, iuxta notata per Bart. in. l. ex facto. la magna, & hæreditibus in situendis. caterum sicut institutus in vniuersa hæreditate, tunc legitima nō dicitur quota bonorum, sed quota hæreditatis tenet Areti. l. 1. col. 13. de vulga. vbi dicit hæc sententia communem: licet contraria sententiam, immo, quod indistincte legitime filii sit quota hæreditatis contèdat Sac ment. l. si quis seruus. s. fi. nu. 18. de leg. 2. Neq; & secundum Romani fundamētum obstat, scilicet, deberi legitimam filio sine onere. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. Illud verum, quādo onus est tale, quod minuit legitimam. Et retenta cōmuni. l. sententia intelligenda est, quādo filius habet substitutum, & quod substitutus aeat: nā alias non permittetur ei retenta legitimā reliquam pariem repudiare. De quo vide Areti. d. l. 1. col. 13. de vulgari.

Secundo cōmūnem prædictam intellige, nisi sit filius hæres institutus generaliter & simpliciter, dicendo, instituto filii meū hæredem, quia tunc non potest filius legitimā suam acceptare, & reliquam hæreditatis partem repudiare, quia non potest separari legitima, vt filius illam agnoscat repudiaram in reliqua hæreditate Doctores in. l. insti-

tuta.

tata. C. dè impuberum, communis secundum Couarr. & Raynuntius. s. fin. in fine. & Mēchaca de successionum creatione. s. 20. num. 2. 12. Nam hæritas dilata non potest pro parte aditi. l. i. s. 1. cum sequentibus de acquirendā hæreditate. Et ita tenendum, licet aliter senserint plures Doctor. quos refert Andreas de Angu. in. l. 5. tit. 5. libr. 5. nouę recopilatio. Quod secus dicendum est, quādo filius est hæres institutus cum alijs fratribus & est melioratus in. 3. vel quinto honorū patris, quia tunc potest prelegatū, hoc est, meliorationē, acceptare, & legitimā repudiare, seu reliquā hæreditatē repudiare. l. quifiliabus. 6. fi. cū sequentibus de leg. 1. Couarr. lib. 2. resolutio. c. 2. n. 2. facit lex. 2. titu. 9. par. 6. l. 5. tit. 5. lib. 5. recopila. &c. 63 Ex qua resolutione deducitur ad illam sententiā difficultem, an hæres, qui repudiat partem hæreditatis, & de alia nihil dixit, an videatur totam repudiare hæreditatem. Et glo. in. l. 2. de acquirendā hæreditate. tenet repudiationem nō valere, quā ibi Doctores maximē Bart. sequitur, & esse communē tenet Fulgosius Alex. & Iaso. in. l. quidam elogio. C. de iure delibe. vbi Corneus. nu. 4. dicit communē Guillermus Benedictus in. c. Rainuntius. verb. & vxore. n. 104. de testamento & in tracta. de vulgari. nu. 47. eod. titu. pertex. in. l. si solus, de acquirendā hæreditate. ibi. Vna omittere potest. Et ita tenendū, licet contraria sententia, immo, quod valeat repudiatio, & repudiādo partē videatur, totā hæreditatē repudiare, tenet Imola. d. l. 2. n. 13. Iaso. n. 24. Alex. nu. 4. d. l. 2. de acquirendā hæreditate. Et licet hæc dicat cōmūnem Alciatus. l. vni. n. 35. C. quādo nō petentiū partes, sed prima sententia prior est, & tenēda. Sed videre oportet, an filius adimplendo' conditionem defuncti amittat beneficium abstinenti. 65 Et glo. fin. in. l. iam dubitari. de hæreditibus institu. tenet, quod sius hæres adimplendo conditionem defuncti non amittit ius abstinenti, quia non videtur se immiscere, quā ibi sequitur Bart. & reliqui, vbi Imola cōmūnē testatur. n. 9. Paulus in. l. in conditionibus. de conditio. & demōstra. n. 3. Sed contraria sententia prior est, immo, quod hæres adimplendo conditionē defuncti, sub qua institutus fuit nō videatur se immisce re, neq; hæreditatē adire, quemadmodum, & extraneus iuxta tex. in. l. cum bonis, de acquirendā hæreditate, nihilominus tamen amitt-

67 Ex qua verissima resolutione deducitur verissima ratio, & intellectus ad tex. in. l. cū hæredes. de acquirendā, possessione, videlicet, quod illa habet, q̄ hæredi adēti hæreditatē, ad quē oīa bona pertinet per institutionē hæredis non queritur possessio absq; reali apprehensione, vt illud procedat & intelligatur in hærede extraneo: nā in suo, quādmo dū, & omnia bona pertinet, omnia iura in eū trāseunt absq; reali possessione, quia sta

S. f. tixa

tim mortuo patre est sius heres ab eo, alia reali apprehensione, et censetur una ead. persona, ut supra resolutum est. At in extra-
neo alia est ratio: nam iura, quae constitue-
runt dominia in bonis; eadem iura consti-
tuerunt acquisitionem possessionis, ut non
aliter posset heres bonis hereditariis vti,
absq; reali apprehensione. I. de acquire-
possessione. l. 3. C. cod. c. cum in nostris de
cessione præben. l. 36. tit. 30. part. 3. nam
tanto iustior est lex, quanto legi naturali
magis conformis: sed legi naturali sola
erat rei apprehensione, vt quis bonis vtere-
tur, ergo lex apprehensione requirens iusta
est. Antecedens probatur ex doctrina Bea-
ti Augustini de libero arbitrio. c. 2. S. Tho. 1.
2. q. 93. art. 2. Anto. Gomez. l. 45. Tauri-
nu. 32. Et sic licet in heredem omnem heredita-
tem, & ius dicatur transire, & queri, non ta-
mè transfertur possessio absq; reali apprehe-
sione, quod ultra predictos tenet Soto, ra-
tione constituens lib. 4. de iustitia, & iure.
q. 3. art. 1. vide plures intellectus per Iaso. l.
fin. C. de editio diuui Adriani. Afflictis de-
cisione. 145. Tiraquillus. trax. de morte. 2.
& 4. & 8. declaratione præfationis. & Cor-
raffus. lib. 6. miscellanearum. c. 12. Nicolaus
Belon. lib. 4. supplicationum. cap. 15. &c. ca:
18. Anto. Gomez. l. 45. num. 45. Tauri. &c.
Hinc etiam illam sententiam expen-
dere licet, an heres teneatur ex delicto de
functi. Et licet varie hanc sententiæ Doct.
interpretentur differentiam, & di. crimen
constituentes inter ius ciuile, & canonico
siquidem iure ciuili id est manifestum heredem
ex delicto defuncti non teneri, nisi ex
ea parte lite contestata, si defunctus dece-
dit ad heredem peruenierit. l. 2. C. ex delictis
defunctorum. iure tamen canonico teneatur
heres ex delicto defuncti. glo. in. c. vltimo
de sepulturis, cōmunis secundū Anto. de
Burgos. c. 1. de emptione & vēditione. col.
4. secundū Rodericū Xarez allegatio. 26.
Quæ sententia, licet diuersitatē inter vtrum
que ius constitutat, ea tamē verissima est, vt
tā de iure ciuili, quā de iure canonico nul-
lū discrimen cōstituat. Nā dum iura ciui-
lia habet, quod heres non possit ex delicto
defuncti cōueniri intelligatur quoad actio-
nē poenale, vt poenā criminis soluat, nō ve-
ro quoad dāni illati persecutionem: actio-
nē enim persecutoria rei & dāni illati pote-
rit conueniri heres propter crimē defuncti
tā in foro ciuili & seculari, quā in canonico.

Quā sententiā probat tex. in. li. si pro fure
de cōditione furtiuā, & tex. in. §. vltimo. In
stitu. de. obligat. quæ ex quasi delicto na-
cuntur. §. ijs. alitem. verbis. in. institu. de. l.
Aquila. Et hanc concordiā, & sententiam
constituit Coua. lib. 3. resolutio. c. 3. nu. 7.
Deducitur etiam vtrum heres, qui semper
fuit in bona fide, & qui in sua persona fun-
dauit vītacapione, & præscriptio rem legiti-
mē postea cōpleta præscriptione scit rē es-
se alienā, sit tutus in anima iudicio, an ve-
ro ad restitutionē teneatur. Et tene securū
esse, si glo. c. finalis. de præscriptio. glo. in.
c. si virgo. 34. q. 1. glo. in. ca. si res. aliena. 14.
q. 6. S. Tho. quodlibeto. in arti. 16. cōmunis
secundū Couarr. regula. possessor. 3. par. 6.
1. Dueñas regula. 344. Ledesmius in. 2. 4.
q. 18. arti. 1. fol. 130. Mencha. lib. 2. cōtrouer-
siarū illustrū. c. 73. n. 1. Tiraque. de præscri-
ptio. in principio. Segura in. l. ab heredis
substituto. nu. 84. de legatis primo. Sot. de
iustitia & iure lib. 4. q. 5. arti. 4. Medina de
restitutione. q. 18. Et ita tenendū, licet plu-
res Doct. falso existimant, scientiā rei alie-
nē inducere malā fidē, & si post completa
præscriptionē talis interueniat sciētia, qui
reprehenduntur per Coua. vbi supramaxi-
me Alciatus in. l. quinq; pedū. nu. 33. finiū
regindorū; qui dicebat id placere plerisq;
quem reprehendit Menchaca vbi supra. Et
responsū ad argumenta aduersam partem
tenentium constituit Menochius de recu-
peranda possessione remedio. 53. nume. 12.
& Pinelus in authenti. nisī tricēnale. C. de
bonis mater. nume. 56.

Quā fit, vt leges ciuiles, quæ actiones
temporales introduxerunt, vt in. l. in hono-
rarijs. de actio. & obligatio. text. in prin-
cipio. in. institu. de perpetuis, & tempora. præ-
script. actiones illæ sic introductæ extinguan-
tur per lapsum illius temporis, etiā si adiit
mala fides illius, contra quem compete-
bant, tenet Couarr. regula. possessor. 2. part.
§. 11. nu. 5. Menochius vbi supra. Menchaca
li. 1. de successio. creatio. §. 10. 1. 30. Nā per il-
las leges nō datur præscriptio cū mala fide,
sed solū explicant actiones per illud tempus
fuisse cōstitutas, ita, vt eo finito extinguan-
tur. Quā fit, vt remedium restitutionis in
integri quadriennio elapsō extinguatur, etiā
cōtra male fidei possessorum, si post illud
elapsum superuenit mala fides. Bene tan-
tem verum est, quod si heres, qui præscriptis
etiam elapsō tempore sciret aliquam lafio-
nem

nem interuenisse, tenetur in anima iudicio
ad illius restitutionē, iuxta regulari, pecca-
tum, de regulis iuris. in. 6. vt post alios re-
soluit Coua. vbi supra. colu. 1. & 2. &c.

Hinc fit quod remedium legi. 2. C. de
rescindenda vēditione, quod hodie finitur
spatio quindecim annorum, non præscribi-
tur cum mala fide propter lesionem con-
tingentē. In quo sensu est accipienda sen-
tentia Cagnoli, & aliorum, quos refert Pi-
nelus. d. 1. 2. par. 2. cap. 1. num. 28.

71 Ex quibus etiam deducitur, quod ad sin-
gularem decisionem, videlicet, quod si te-
stator, seu defunctus aliquid faciendum
promisit, & illud exigit proprium factū
defuncti, vel eius personam, seu industria,
& nihil, cum eo inchoatum fuit in nego-
tio, neq; ab eo petitum dum viuerent, non
poterunt heredes pro illo casu conueniri,
neq; tenentur ex promissione defuncti ar-
gumento tex. in. l. inter artifices. de solutio-
nibus. Quod ex eo fundatur, nam factū,
quod à persona defuncti depēdet, vel eius
dubiā voluntatē non possunt eius heredes
declarare, neq; transit ad heredes dubia vo-
luntas testatoris declaranda argu. l. vnum
ex familia. §. rogo. de legatis secūdo. glo. in.
l. idem Pomponius scribit. §. fin. de reiuen-
tione. tenet Bar. Ange. & Iaso. in. l. cen-
tesimis. §. fin. de verbo. obligatio. Anto. Ga-
ma decisione. 18. quod tene menti, quia
seruit ad plurima. &

Ex his & illa sequitur inter doctores du-
bia sententia examinanda, vtrum clericus
si sit heres laici teneatur super rebus heredi-
tariorum contueniri & illas tractare coram sē-
culari iudice ipsius clerici. Ettene, quod he-
res clericus pro rebus hereditariis conve-
niens est corā proprio suo iudice ecclē-
siastico, non vero coram sēculari glo. in. c.
clericum nullus. 11. q. 1. gl. in rubrica. is. qui
in ius. de reg. iur. libr. 6. canonistæ omnes,
vt fatetur Ias. in. Authent. quas actiones.
n. 33. C. de sacrosanctis ecclēsijs. cōmunis
secundū Curtiū Iunio. in. l. heres absens. ff.
de iudicijs. secundū Couarr. in practicis,
quaest. ca. 8. nu. 4. pro qua sententia, & opi-
niōne est tex. in. ca. qualiter & quando de
iudicijs. ibi. Quod omnino fieri prohibe-
mus. Bald. in. l. 1. C. si pendente appellatio-
ne mors interuenierit. Angelus in. l. tā ex
contractibus de iudicijs Bald. in. c. in preſen-
tia. col. 4. de probationibus. cōmunis secun-
dū Maranta de ordine iudiciorum. fol. 121.

Fundatur hēc opinio, nam exēptio cleri-
corum ne conueniri possint coram sēcu-
larī iudice, sed coram proprio episcopo, &
indice ecclēsiastico, sunt tractandæ; quia iu-
ridicuino in spiritualibus, & positivo cano-
nico in bonis temporalibus clerici repugnat
secularium iudicium cognitio erga cleri-
cos, vt tenet glo. c. si imperator. 96. d. gloss.
in. cap. quanquam. de censibus. lib. 6. & sic
compones duas communes contrarias in-
ter Doctores, communis resolutio secun-
dū Rolandum à Valle consilio. 4. num.
30. Victoria de potestate ecclēsiae. in. fine.
Osius Cardinalis lib. 2. de iudicibus legiti-
mis rerum ecclēsiasticarum, in principio.
Duare. de sacris ecclēsiæ ministerijs. libr. 1.
cap. 2. Medina de restitutione. quæ. 2. & c. 18. num. 8.
Avendaño de exequēdis mandatis Regijs.
2. par. c. 27. nu. 5. Tunie. de potestate ecclē-
siae. lib. 2. ca. 92.

Cōtrariā tamē opinionē, inquit, quod cle-
ricus heres laici debeat corā sēculari iudice
conueniri, tenet Felinus dicens. cōmunē.
c. quia V. de iudicijs Imola in. l. si hominē
de fidei sōribus. Paulus de Castro in. d. l.
heres absens. de iudicijs. Alex. in. l. si con-
stāte. Soluto matrimonijs. Boerius. decisiō-
ne. 69. n. 23. Guillelmus Benedictus. c. Ray-
nuntius. verb. & vxore. & 2. n. 124. de testa-
mentis. & esse cōmunē tenent plures, quos
refert & sequitur Mencha. de successionū
creatione. §. 22. n. 70. Fundatur hēc opinio:
nā ille, qui agit nomine defuncti, ibi debet
agere, & cōueniri, vbi defunctus ageret, vel
conueniret. cap. quia. V. de iudicijs. l. heres
absens. de iudicijs. l. apud Julianum primo.
responso. ff. ex quibus causis in posses-
sione eatur. l. cū quidā. §. ex locato. de vsuris. l.
sicut hominē de fidei sōribus. l. tutores.
C. ad. l. Iuliā, de vi. l. nō intelligitur. §. cum
ex causa de iure fisci. l. si rē. la. 2. §. fi. de præ-
torijs stipulatio. l. vbi cōtum. de iudicijs. l.
sub prætextu. C. de hereditarijs actionib-
us. l. 2. C. si aduersus venditionem pig-
no. l. Polla. C. de his, quibus vt indignis:
Ex quibus inribus, & eorū decisione col-
ligitur efficax ratio: nā ex persona succe-
ssoris nō debet obligationis causa immuta-
ri. Vnde cū ille, qui cū clericō non contra-
xit, nō debeat compelli forum ecclēsiastī
cū sequi, sic & clericō heredi cū defuncti cō-
trahētis personā repræsentet debet corā de-

funeti indice, quod fuit factus contraetus conueniri, & sic coram sacerdotali iudice. & sic vel ipse clericus se absitireat ab hereditate delata laici defuncti, aut eam accipiat sine iniuria alterius, hoc est, creditorum defuncti, nam priuilegiu clericis concessu non debet esse cu alterius lassione arg. l. cum auis. C. de emancipationibus liberorum. & omne priuilegiu debet reduci ad terminos iuris communis. c. causam quae de præscriptionibus sed creditores defuncti habent ius quæstiu in eius personam, ergo & persona clerici non debet ledi, que laicus facit heredem. Et facit prolat sententia tex. in. canonit. de iudicij. vbi Papa protestatur se holle. minuere scutare potestatem, & iurisdictionem. Facit tex. in. l. 7. tit. 3. lib. 1. ordinameti. ibi. Porq assi como nos queremos guardar su iurisdiction a la iglesia, y a los juezes eclesiasticos, an si es razon y derecho, q la iglesia, ni sus juezes no se entremetan en perturbar la nuestra iurisdiction. Maxime quia principes secularis habent propriam iurisdictionem proprii iure, non autem a Pórtifice habet iurisdictionem propriam, & non ab alio, vt in. l. 1. tit. 1. par. 2. ibi. El Emperador es vicario de Dios en el Imperio para hazer iusticia en lo terrenal, bien assi como lo es el Papa en lo espiritual. Ad idem. l. 7. tit. 3. lib. 1. ordinameti. Quarum legum autoritas vincit autoritatem canonistarum, qui communiter tenet, quod etiam in temporalibus Imperator recognoscit Pontificem vt tenet glo. Abb. Felinus. c. nouit. de iuri. & dicit communem Bal. in procemio. & esse communem canonistarum tenet Naurus. c. nouit. 3. notabili. de iudicij. Sed contraria est communior legislaturum, imo quod Imperator, & sic Rex Philippus inuestitus in temporalibus non habeat superiorē etiam Pontificem, tenet Bar. l. 1. §. preces, de requierendis reis idem in extrauaganti. ad reprimendū. verbo. totius orbis. Bermodus Cheron. de publicis concubina. colu. 376. Couarr. regilla. peccatū. §. 9. nu. 7. Castro de iusta hęreditorum punitione. lib. 2. c. 22. colum. 11. Antonius de Rosellis de potestate Imperatoris. folio. 8. Cum ergo Princeps secularis id statuerit, vt hęres coram iudice defuncti conueniantur, & lex canonica in clero id non repugnet, statuum est decisioni iuris ciuilis argu. c. 1. de noui operis enunciatio ne. Maxime, quia lex ciuilis, que ab ecclesia non reprobatur, debet obseruari etiam in foro canonico, cap. qui resistit. ii. q. 3. tener

Bal. c. in omni negotio. de testibus. S. Tho. 2.2. q. 60. arti. 5. Castro. l. 1. de lege penali. c. 4. Medina. c. de restituione. l. 1. q. 36. Grego. Lopez. l. 16. titu. 1. par. 1. In hac tamen Doctorum varietate tenenda est prima sententia: secunda vero intelligitur, quando eratis cōtestatacum defuncto, tunc clericus hęres non conuenitur tamquam clericus sed tamquam particularis hęres, qui representat personam defuncti, qui a creditoribus dum viueret fuit citatus, & conuenitus. Regulariter tamen & extra predictum casum clericus hęres laici si iudicium, non fuit coepit cum defuncto coram proprio iudice ipsius clericus conuenienter est. Et tenendo hanc resolutionem, non obstat text. in. l. hęres absens. de iudicij. vbi probatur quod priuilegiatus debet conueniri coram iudice defuncti, cuius fuit hęres, non obstante hęreditis priuilegio: illud predictum in habente priuilegiu particulari non includit in corpore iuris, secus in priuilegio generali, quod est in corpore iuris inclusum, prout est priuilegiu clericorum. Neque obstat illud fundamētum, quod hęres representat personam defuncti. Autem de iure iurando a moriente prestito. illud enim procedit, nisi vbi repugnat priuilegium concessum a iure quia tunc non fit talis representatione: quod nota ad resolutionem predictam difficultatis. Sed pro vera huius materie resolutione illud est considerandum, utrum si hęres nondum hęreditatem adierit, possit illam transmittere. Et resolutione tenendum est, quod hęreditate non adita non transmittitur. l. vnic. §. in nouissimo. C. de caducis tollen. l. quo. niā soror. C. de iure de libe. l. 3. §. acquirende bonorum possessione. l. emācipata. C. qui admittit. l. 2. titu. 6. par. 6. Quod sententia etiam in substitutione locum habet ut non transmittatur, nisi hęreditas sit adita. l. qui liberis. §. hec verbal. sed si plures, in princ. l. qui habebat. de vulgari. l. si ex pluribus. de suis & legitimis. Et ultra rationes, quas Doct. assignant, & quas refert Alciatus. l. ventre. de acquirēda hęredit. & lib. 4. paradoxorum. c. 5. & Anto. Gomez. l. tomo resolutionum. c. 9. nu. 1. ea est communis, quod ius adeundi non est in bonis nostris, & ideo usq; dum adeatur non potest in aliū transferri, arg. regulē, id, q. nostrū. dereg. iu. l. pretia rerū. ad. l. Falcidiā. singulare fecundū. Ias. in. l. cū filio. n. 11. 2. de leg. 1. & in. l. veteres. n. 27. de acqui. possessione. Quā sententia, & rationē tenet Rebus in. l. vnic. n. 83. C. de sententia

tentis, quae pro eo, quod interest, hanc etiam tener. Bar. d. l. cum filio. n. 18. & relati per Goetaū vbi supra, tamen, licet hęc ratio communis sit, vera tamen non est in alio licet hęreditas ipsa ad nos non pertineat, antea quam adeat, tamen spes hęreditatis, & ius adeundi ad nos pertinet, & est in consideratione, & sic prescriptione amitti potest, vt supra resolutū est. & sic hoc ius, & species efficiunt, vt grauius quis puniatur. l. idē Neratius. ad. l. Aquilia. l. 3. de conditione furtiva. & sic ex potentia sanguinis, vel iuris deliberandi, potest transmitti: vnde constat ius, & species adeundi ad nos pertinere, licet hęreditas non adita non pertineat. &c. Ex qua verissima ratione interpretabis. tex. in. d. l. pretia rerū. ad. l. Falcidiā. reiecta violentia interpretatione Accurſi, & Alex. ibi vt ibi ex eo non dicatur ius adeundi ad nos pertinere, sed corpora ipsa hęreditaria nostra non esse ante aditionem, & ita ex iure adeundi hęreditate esse locupletiore ad hoc, vt Falcidia excusat. Maxime, quia ius ad eundi constituit in voluntate. l. si auia de iure delibe. §. si de hęredū qualitate, at voluntas morte finitur. l. 4. locati. l. centesimis. §. fin. de verbo. & haeriatione. eius declaratio ad hęredes non transfit. l. idē Póponius. §. fi. iua. & interpretatione. glo. verbo. appareat. de sequentiatione tradit eleganter Tiraquel ius de retractu linag. glo. 1. 9. 26. nu. 74. & hanc rationem constituit Bald. in. l. edita. C. de edē. n. 58. Sed hec ratio cōincidit ex multis: nam licet alias voluntas testatoris ad hęredes non transeat, multoties tamē in ultimis voluntatibus bene transit. l. illud, aut illud. de optione legata. & optionis legatum. Institu. de legatis. & idem est in cōtractibus. l. Si stipulatus fuero à te illud, aut illud. de verbo. obliga: Neque predicta resolutioni obstat. d. l. 4. ff. locati. loquitur enim, vbi voluntas ponitur ad perpetuitatem alieni actus, ut tandem duret, quandiu voluerint cōtrahentes, tunc altero mortuo certū est voluntate extingui, & ad hęredes non transfi. S. re. Sic etiam non obstat tex. in. l. idē Póponi. §. fin. de rei vindicatione. quia ibi praecessit actus dubius à defuncto celebratus, cuius declaratio cū in secreto sui animi remanserit, non potest ad hęredes transire. Quare quod probabilius in hoc arti existimo est, motu hoc qualiter sit intelligendū depēdeat à voluntate testatoris, qui in institutione hęreditis certa personā elegit, quae representet eius per

sonā, & in successionibus ab intestato locū non habet argu. l. cōficiuntur de iure cōdicil. Vnde beneficium testatoris ad illū trāsire non debet argu. l. Titius de libe. & pos. Quod sit ex eo vt huiusmodi dispositio, quae loquitur de vna persona ad aliā non extendatur ne alias cōtingat testatori successor ignotus, & forte de le male meritus. Pro qua sententia expeditur tex. in. l. vnicā. verissi. C. de his, qui ante apertas tabulas vbi fit trāsmissio hęreditatis non adit in ne potes, ne cōtra cui desideriū alii insperato hęreditati, potest transmitti: vnde constat ius, & species adeundi ad nos pertinere, licet hęreditas non adita non pertineat. Ex qua verissima resolutione deducitur intellectus ad. l. vnicā. §. cū igitur. & §. in nouissimo. C. de caducis tolle. vbi legatum non agnitus ex eo non trāsmissitur ad hęredes, quia ex voluntate defuncti cōstat, quae voluntas ex eo deprehendit, quia legatum ipsius legatarij fauore relinquitur: vnde non tam affectio testatoris, quā utilitas legatarij in spicienda est, quae in trāsmittēdo legato veratur, vt hęres eius spe illius lucri inuitetur ad adeundā hęreditatē. Quę omnīa intellegit in hęrede instituto maiori cōstituto: secus vero in minore dicendum est, qui si non adita hęreditate decedat, tanquam ius in ultimo vitē spiritu trāsmittit. beneficium pēredi restitutio ad hęredes iuxta. l. minor viginti quinq; annis. §. fi. de minoribus. Et hāc sententiā tenet Bar. in. l. qui duos. de rebus dubijs, & esse magis cōmuniter receptā tenet Alex. & Iaso. l. fi. infantī. C. de iure de liberā. Contrariā tamen sententiā, imo, quod mortuo infante, ante aditā hęreditatē à patre, vel ipsius tute ad proximos ipsius defuncti ab intestato, transeat hęreditas, neque in fantis hęredes ipso iure admittantur tenet Bald. & Aretinus in. l. qui duos. de vulgari. Paulus Socin⁹, & Cuman⁹, Ludouicus Teixerā in. l. qui duos. de rebus dubijs. Neque talis minor ius dicitur in ultimo vitē spiritu, vt illi cōpetat restitutio, cū talis ius non pueniat ex sua facilitate, sed ex impediēto naturali, vt tenet glo. in. l. fi. quando dies legati cedat, q. cū possit cōtingere cui libet quātumcumq; prudēti non pēstat causam restitutiois cū minor usus fuerit iure cōmuni. Ex qua resolutione infertur intellectus, ad tex. in. l. qui duos. de reb⁹ dubijs. Nam reiecto intellectu Aretini in. d. l. tenētis, quae ex eo ibi frater sine vlo. restitutiois be-

nestio hereditate cōsequitur, & presūpponit, in illo casu, fratrem fratris ab intestato successione & cū in naufragio perierint credibile nō est in causa feruntur perturbatione post filie fratre superflua, cādū cū tutoris auctoritate verisimiliter intellectus. Quia quāvis iuri cōsulto fuerit proposita questio de duobus fratribus, qui simul naufragio perirent, ipse tamē ante quam questione respondeat, alia decidere voluit, cum scilicet, nō vno naufragio, sed diuersis temporibus decesserūt, ita vt superflua frater prae mortui hereditate potuerit adire, quo casu sine vi-
lo beneficio restitutio nō sit, hereditatem cōsequitur substitutus, quae inter-
pretatio satis colligetur ex illis verbis. In
proposita autem questione.

35. Infertur etiā intellectus ad l. Pōponius, de acqui. vbi concēditur restitutio ad hereditatē adeundā, caratione, quia ibi fuit ex rescripto, & indulgentia. Principis cōcessa restitutio ad adeundā hereditatē, quia ei publi: causa aberat; & sic licet ipse vellet adire nō poterat, & sic extra illū casum pro-

90
36. bet, q̄ beneficiū restitutio ad heredes non trāsit: ad adeundā hereditatē. Quæ omnia intellige procedere in herede non suo, at vero in suis etiā hereditate nō adita hereditas transmittitur ex potentia suitatis, etiā si heredes sint extranei. apud hostes, de suis, & legitimis heredibus. l.3. C. de iure delibe. l. Lucius, de iure fisci. l.2. tit. 6. par. 6. ibi. Mas si aquel, q̄ mirio descendiese de la linea derecha del testador, que lo establescio por su heredero entonces su heredero puede auer la herēcia, maguer aquel, aquie heredaua, sea muerto despues del plazo; q̄ le fue dado para aconseljarse e deliberar. Et tenet Guiller. Bened. c. Raynuntius: verb. mortuo itaq; el. 2. n. 55. Cassaneus in consuetudinibus Burgudia rubrica. 10. n. 7. Di-
lectus de arte testandi. t. 11. cautela. 1. &c.

Paulus Parisius conf. 26. col. fi. volumine. 4. Anto. Gomez. 1. tomo resolutionū. c. 9. n. 18, cū sequentibus. Cuius sententia ea est ratio, nam cū heres suis sine villa aditio ne cōsequatur hereditatē, vt supra resolutum est, mirum non est, si illam tanquā priā suo iure trāsmitat sine villo beneficio.

Ex quare solutione primo deducitur, q̄ licet emancipati succēdat ad similitudinē suorum, quia tunc illa similitudo non facit eos esse suos, cum nō succēdat cum qualitatibus & prērogatiis suorum heredū, licet

succēdat patribus, & fratribus, & sororibas ad similitudinē suorum, quod talis cōmatus ad acquirēndā hereditatē paternā nō cesse, si ut earī adeat, si decedat, ante quam hereditatē adeat, non transmittitur ad heredes, cū in cōmicipato deficit potentia sui tatis, tenet Alciatus. nu. 36. in. l. ventre de acquirē. hereditate. Iasof. in. l. si fratri. C. de iure deliberandi. Fortunius Garcia. Gallus. §. & quid si tantum, &c.

89 Secūdū infertur q̄ cū filius non sit suus heres inātri, nō potest ex hoc capite hereditate non adita illā trāsmittere, nā licet alias filius sit ipso iure suus heres matri, vt in. l. penultima. C. de suis & legitimiis heredibꝫ: non ex hoc sequitur, sine aditione heredē existere, sed iure ciuilī sine beneficio prētoris per Orſiciā, que acceptio frequē est, in iure, vt ipsum ius per antonomasiā ius ciuilē dicatur, ad differētā prētorij, vt in. l. s. fi. de superficiebus. Dedicatur etiā inter-
pretatio ad l. si quis extraneus de acquirē hereditate nō videtur adire, q̄ refragatur in suo herede, vt in. l. seruum. §. prētor, de acquirē hereditate. Vt intellectus sit, q̄ quemadmodū expilatio non inducit aditionē in extraneo, ita neq; in mixtione in suo, sed quia suis heres est ipso iure sine immixtione ita obligatus manet creditoribus, & legatarijs, vt iuuari non possit beneficio abstinenti, quod per delictum amiserit. Sic interpretati Cumanus, & Iaso. d. l. si quis extra heus. Quō fit, vt cū in heredem filij ex capite suitatis trāsmittatur hereditas tanquā quæ sit cū beneficio abstinenti iuxta sua prædicta, q̄ si heres ex hereditate patris ex pilauerit obligatus manebit, eius creditoribus amissio abstinenti beneficio argumē. l. postulante verb. ceterum ad Trebellianū.

Ex qua resolutione deducitur allucinatos fuisse eos, qui existimāt filium trāsmittere ex potentia suitatis trāsmittere hereditatē, tanquā adeundā, nō vero tanquā iā quæ sitā, quod tenuit Bar. l. si quis filiū. l. n. 14. de acquir. hereditate. Rimaldus in. l. emancipata. col. 2. C. qui admitti. Carolus Ruinus consl. 16. n. 7. Falluntur quidem, verius enim est, filium trāsmittere, tanquam iam quæsitam cū beneficio abstinenti diargu. d. l. si quis filiū. §. 1. quando patri ius idem tribuetur. Huius inuestigationis effectus est singularis: nā si extraneus heres huius filij, in quæ fuit facta trāmissione ex

po-

potētia suitatis adierit hereditatē filij, de pa- 94
terna autē nihil dixerit decedēs trāsmittit patris hereditatē ad heredē cum eod. bene ficio abstinenti. At vero si hereditas tanquā adeunda fuisse transmissa per filium heres eius ad heredem non transmittaret. Sic te- net Anchārā. c. Raynuntius. n. 16. de testa- mentis Socinus in. l. qui duos, de rebus di- bīs. n. 17, quāvis dubitandum nō sit, quod si heres filij decepit non adita filij heredi- tate, neutra hereditas ad heredē eius trans- mittitur, vt tenet Philippus Corneus con filio. 70. nume. 3. lib. 2. &c.

Infertur etiā ex supra. d. resolutione, q̄ etiā si filius habeat substitutū vulgarē fit trāmissione ex potētia suitatis: nā cū heredi- 91 fas ipso iure quāratur filio, non potest sub-
stitutus admitti, qui non acquisita hereditate ad successionem vocatur; tenet Bart. in. l. 1. n. 2. de vulgari. Bald. in. l. si filius heres. col. 2. de lib. & posthu. cōmuni secūdū Alciatū. d. l. n. 79. & in. l. si filius, qui pa- tri. n. 22. de vulgari. Cōtraria tamē senten-
tia, imo, quod filius dato sibi vulgari substi-
tuto amittat suitatē, & eius effectus, & sic trāmissionis beneficiū, tenet Ias. dicēs cō-
intū in. l. si filius heres. n. 28. delibe. & po-
sthu. & eā tenuerūt plures relati. per Ant. Gom. 1. tomo resolutio. c. 9. n. 34. & Bar. sen-
tentia esse cōmuni ter probata, tenet Ripa. n. 139. & Socinus. n. 47. d. l. 1. Sed. r. sen-
tentia est verior; & tenēda: neq; obstant funda-
menta, quibus 2. opinio fundatur. Nā filius, cui datur substitutus vulgaris, cōsetur insti-
tutus sub conditione, si voluerit, & institu-
tus sub ead. cōditione, adire debet ad hoc
vt acquirat hereditatē. l. iā dubitari, versi-
tiō ab re de heredibus instituti. l. verba hēc,
de cōdītio. instituti. ergo cū non fiat heres ipso iure cēsat ratio, quæ trāmissionē ope-
ratur ex potentia suitatis. Nā resp. quod si
filius per dationē substituti vulgaris non vi-
detar institutus sub cōdītione, si voluerit:
nā conditio institutionis ad substitutionē
nō refertur, neq; ē cōverso. l. si sub cōdītio-
ne de heredibus institutiēs. tenet Corneus
in. l. cū proponas. n. 4. C. de heredibus instit.
Quare potius dicendū est per dationē
substituti vulgaris filiū potius videri insti-
tutū sub conditione, si noluerit heres esse,
quæ cū sit resolutua institutionem condi-
tionalem non facit, atque ita dicendum fi-
liū, cui datus est substitutus vulgaris non
videri institutū sub cōdītione, si noluerit.

95 Et sic prior sententia est tenenda, que ex multis cōprobatur adductis per Theophiliū in princ. de pupillari substitutione. Et hēc opinio cōprobatur ex tex. elegati, que Doct. nō sunt assequiti in l. vētre de acqui-
re hereditate. In quo cū filius habuerit co-
heredē, aut substitutū, vt ex necessaria tex.
interpretatione colligitur, & tex. dicat fi-
liū vacuo vētre descendantē heredē ex iste-
re, & transmittere sine beneficio prētoris,
manifeste probatur per dationē cohēredis,
aut substituti non tolli suitatē, neq; impe-
dirit trāmissionē, facit pro hac sententia
tex. in. l. vīca. §. cū autē. C. de caducis tol-
le. vbi substitutus admittitur, quotiēs trā-
missione locum nō habet: ergo si trāmissione
nō locus est, nō debet substitutus admitti.
Et quamvis ille tex. loquatur in transmis-
sionibus, que fūnt ex potentia sanguinis,
vel iuris deliberandi iuxta tex. in. d. l. vīca. §. in nouissimo. id tamen in transmis-
sionē, quæ sit ex potentia suitatis multo ma-
gis admittendū est, cum ea iure cōmuni &
non speciali inducatur. &c.

96 Deniq; cōmuni prima iuuatur ex tex.
que ibi indubitabilē dicit Paulus. n. 6. in. l.
fi. n. vīca. altera. verb. species. de conditio. in
stituti, vbi dicit Paulus esse mirabilē ad hoc,
quod datione substituti nō tollit suitas,
S f 4 neq;

neque eius effectus. Quo fit, ut verissime tenetum sit, quod substitutus vulgaris datus filio in potestate, tunc admittendus sit, vel cum filius viuo patre decessit, vel cum abstinuit se ab hereditate patris iuxta. l. 10. ex contractu de re ita, tenet etiam Bald. in. c. seiscitatus, col. 9. de rescriptis, licet ab hac opinione discedat Iaso.

98 Infertur, quod filius, licet præteritus sit, potest trāsmittere ius dicendi nullū ad heredes. tenet Ias. in. l. emancipata. nu. 24. C. qui admittit. idē in. l. s. infanti. C. de iure de liberandi. Guillermus Benedictus. c. Ray. nūtius verb. mortuo itaq; el. 2. n. 120. de testamētis. Sed Baldi sententia verior est, quā sequitur Ias. in. l. filio præterito. col. fi. de iniusto rupto. vbi. Albericus nume. fin.

99 Fundantur pér tex. in. l. vxoris ab ortu. C. de posthumis heredibus instituendis. Sed ille tex. licet pro hac opinione allegetur, il Ia nō probat, quia loquitur in posthumo, cuius præteritus nō reddit testamentū nullū. l. 3. §. ex his. de iniusto rupto. Quare verius fundamētu est, quod filius præteritus sius heres est. l. 2. de leg. 3. l. in suis, de libe. & posthumis. ibi. Quāuis non sint in situ ti, domini tamen sunt. Qua ratione filius præteritus tanquā sius ipso iure acquisiuit beneficium, quod tāquam iam quēstū ad heredes transmittit. &c.

100 Infertur etiam, q̄ iusagēdi ad supplemētu transmittitur ad heredes: tenet Salicetus in. l. scimus. §. vltimo. C. de inofficio. Ale. conf. 55. volumine. 2. Socinus cōf. 92. volume. 1. Boerius decisōne. 150. nu. 4. Sed in hoc casu dicendū est magis ex beneficio legis vñica, vt actiones ab heredibus. C. trāsmisionē fieri, quam ex potētia suitatis, quia filio supplemētu debetur cōditione, ex. l. opini modo. C. de inofficio. testamento. Quo fit, vt emancipatus huiusmodi ius agēdi ad supplemētu, ad heredes trāmittat.

Hinc deducitur, quod si filius secundū iūra nouiora petat annū ad deliberādum iuxta. l. s. & hēc quidē. C. de iure deliberandi. si lapsō anno decedat cessavit omnis trāmissio, & hereditas ad proximiores succesores patris ab intestato pertinebit. Bar. in. l. lex militari. §. fi. de militari testamēto. vbi filius trāmittit hereditatē cum eisdē qua litatibus, cū quibus ad se pertinet: sed elapsō anno filius nullum ius habet. ergo heres eius admittēdus nō est. Quā sententiā per tex ibi tenet Aretinus. n. i. in. l. quis filiū.

§. 1. de adquiren. hēre. & sentiatur in nostro Regno per tex. expressum in. l. 2. tit. 6. par. 6. vbi. glo. Grēg. Lop. ibi Muerto despues del plazo, que le fue dado para acōsejarse.

Vlterius cōsiderandū est, quod in iurere peritur & alia transmissio, quē dicitur fieri ex potentia sanguinis & fit quotiēt nō adīta hereditate ascēdētis decesserit, ea enim ad quoſcūq; trāsmittit ex. l. vñica. de his, qui antē apertas tabulas. l. 2. tit. 6. par. 6. De qua spēcie transmissiōnē vlt̄. Doct. in. l. ventre. de acquir. heredi. tradūt Doct. in. l. emancipata. C. qui admittit. Guiller. Bene- dictus. & Ray. nūtius verb. mortuo itaq; el. 2. n. 151. Cassaneus in cōsuetudinibus Bur gundie rubrica. 7. 9. 10. Tiraquellus de vtro que retractu. 1. par. §. 11. Anto. Gomez. i. to mo. c. 9. rēsolutionē. n. 41. cum sequent. Mēcha. de succēsio. crēationē. §. 21. n. 267. & de successionē progressu. §. 7. & §. 17. n. 63. & de successionē rēsolutionē. §. 14. n. 41. Est tamē maxima differētia inter trāmissionē ex potētia suitatis, & illā, quē fit ex potentia sanguinis. Nā per transmissiōnē, quē fit ex potentia sanguinis trāsmitti hereditas cuiuscunq; ascēdētis: fiat verō per trāmissionē, que fit ex potentia suitatis solū trāsmittit illū statū, cuius respectu sius est, qui trāmittit, & sic fit trāmissionē ad descendentes tantum: per illam tamen etiam ad quoſcūq; extraneos.

Hui⁹ aut̄ differētia effect⁹ sequitur maxi mus, videlicet, q̄ transmissio beneficij cōpetat venientibus ab intestato, est illis vñicis, nā remēdū est ciuale, successōrū edictū, prætoriū. Vnde si fili⁹, vel alius descendēs decedat reliquo alio in eod. gradu, ille admittēdus est, quia ius accrescendi potētius est successorio edicto ex. l. meminimus. C. de legitimis heredibus ibi. Nullus, quam alius sit in eod. gradu. Sic tenet Bar. Bal. & Decius. l. vñica. C. quādo nō pe tentiū partes. Roder. Xua. l. quoniam in priorib. 10. ampliatione. At verō ius trāmissiōnē excludit ius accrescēdi, vt suprarefolutū est. iūcta. l. de accessionib. de diversis & tēporalibus præscrip. Qua ratione iā cōstat qualiter trāmissio in hoc casu necēsaria sit, etiā succedēti ab intestato. Et etiā & trāmissiōnē beneficij vtile nepoti conce pto post mortē aui, qui quidē ab intestato nō poterat succedere ex successorio edicto, vt in. l. s. Titius. de suis, & legitimis heredi bus. §. cū autē, de hereditatibus, quā ab in testa

restato. Succedit tamen ex transmissionis beneficio, tenet Bald. relatus per Ant. Gomez li. 1. resolutionū. c. 9. n. 44. Bart. in. l. si quis filio ex hēredato. nu. 2. de initio ru pto. Quā sententia non leuem continēt difficultatem & effectum. Nam antiquitus. l. Papia. de caducis tollendis: ante aper tas tabulas non poterat hereditas acquiri, sed fisco vēdicabatur. l. vñica. §. cum igitur C. de caducis tollend. Et quamvis lex Papia. ad descendentes vñiq; ad 3. gradum non pertineret, qui si erant heredes instituti, poterant ante aper tas tabulas adire hereditatem, vt in principio: d. l. vñica. adhuc tamen, si non adiūssent, nō poterant transmittere, quia huiusmodi descendētibus, ius antiquum lex Papia referuauit intāctum, secundū quod hereditas non adīta non transmittebatur, vt in. d. l. vñica. §. in nouissimo. Quo fit, vt ipsi instituti adīre possint ante aper tas tabulas, & fiscum excludere, si tamen nō adīsent, neq; sub stitutum, aut coiurūtū habent, fiscus admittebat, quia hereditatem transmittere nō poterant. Quāc Theodosius Imperator in. d. l. vñica. generaliter statuit, vt omnes descendētes nō solum ante aper tas tabulas adire possent hereditatem, verū & si non adīta hereditate decesserint, possint eam transmittere ad quoſcūq; descendētes, quamvis non sint instituti, & ita fiscus excluditur, & si substitutum, aut cohāredem non habeant. Quo fit vt hu iusmodi descendētes tantum admittebātur cum conditum erat testamentum; in qua spēcie propter non aper tas tabulas si lius ante adītam hereditatem decesserat, & fisco ead. hereditas vendicabatur. Sed cum nullum factum erat testamentū, quia fiscus in nullo casu admittebat, fuit necessaria. d. l. vñica. quē ad admittendos omnes descendētes excluso fisco lata est, & sic interpretanda sunt verba illius. l. ibi. Aliosq; contra habitū desiderium inspe cto hereditatis, vel legati cōmodo gaude re. Quā verba non sunt referenda ad sub stitutos, vt plāriq; existimarent: nam hi neque contia desiderium testantis succe dunt, neque insperato cōmodo gaudent sed ad fisci cōarios, qui propter nō adītam hereditatē ab herede instituto heredita tem eam vendicabant.

Hinc deducitur, veram esse sententiam Saliceti, & Romani in. d. l. vñica. tenentū

prædictam. l. vñica ad successionēs prætoriās, nō extēndi, neq; pertineret nam cū bonorū possessio ante aper tas tabulas peti possit. l. 1. §. sufficit de secūdis tabulis, pla ne sequitur, bonorum possessionē in prædicto casu cēssare. Nā licet plures, falso te nuerunt. l. 1. §. sufficit. & l. 1. §. fi. de iur. & facti, igno. l. Papia fuisse correctas, ita, vt neq; bonorū possessio ante aper tas tabulas posset agnoscī, habēt enim illa iura au tores Vlpianum, & Paulū, qui sub Alexādro Seuero floruerunt, vt cōstat ex. l. 4. C. de locato, ex. l. 4. C. de contrahēt, stipula tione, vt tradit Otoma. in descriptione iuriis consultorum, in fine. & sic non potue runt per legēm Papiam tolli, que multis retro annis ab Augusto lata est, vt ex Cor nelio Tacito, & Tranquillo tradit Baldi nus, de iure nouo. pag. 4. sed nihilominus defendendū est, etiā stante superiori interpretatione. l. vñica. eam ad bonorū pos sessiōnē pertinere. Quā sententia dīcit cōmūnē Anto. Gom. lib. i. rēsolutionē. c. 9. nu. 45. Merichaca. de succēsio. rēsolutionē. c. 14. nu. 41. pro qua facit lex, hereditatis appellatione. de vñb. sig. que cū Vlpiani sit, ad. l. Iuliam, & Papiam est referenda. Quod quidem nō partii mortienti siūt: nā licet secundū supradictam rēsolutionē, bonorū possessio portuisset ante aper tas tabulas agnoscī, si tamen ea non agnita de cessisset heres ante aper tas tabulas ius agnoscendi ad heredes non transmittebatur, iuxta. l. 3. §. acquiriere de bonorum posses.

Hēc autē transmissio, quē ex. potētia sanguinis prouenit, fit etiā in ascendētēs, vt docet gl. in. l. vñica. ver. liberos. C. de caducis tolle. singularis secundū Roma. d. l. ventre. nu. 23. de acquir. heredit. rēsolutionē Grēg. Lopez. lib. 2. tit. 6. p. 6. in. verbo. Por lītēa derecha. Costa. in. c. l. pater. l. p. ver. habens. nu. 27. idē in. l. qui duos. §. cum in bello. ver. filio. n. 2. de rebūs dubijs. Mēchaca de successionē progressu. §. 8. nu. ro. qui incaute citant. l. secundā. C. ad Orſicia nū. Nā quāuis ex illo tex. transmissio non fiat ad ascēdētēs, id tamen ex eo est, quāiam in illius legis spēcie, neq; in delētēs siebat transmissio ex sanguinis potētia. iuxta supradict. rēsolutionē. Ex quo appetet in filios, vel descendētes naturales non fieri transmissiōnē etiā in his casibus, in quibus possunt parentibus luceere. Nā cum in patē ex eo capite nō trā

sinitatur hæreditas, qui maius ius habet in bonis filiorum suorum, quam filii naturales in bonis parentum, multò minus in eis debet fieri transmissione. Sed verior sententia est tenenda, transmissionem etiam in filios naturales fieri ex potentia sanguinis. Est communis sententia secundum resolutionem, quam tradit Anto. Gom. lib. 1. resolutio. c. 9. nu. 43. secundum Menchaca. de succession. ref. §. 8. numero. 11. à qua recedendum non est, cum eo casu, quo ex coniecturā pietatis descendentes legiti mī, & naturales tantum admittantur his de sc̄ientibus naturales tantum admittantur ex. l. generaliter. §. cum autem. C. de institut. & substitutio, &c.

104 His etiam accedit, quod in iure nostro reperitur & alia tertia species transmissionis, quæ ex potentia furi proficitur, quæ ex potentia iuris deliberandi appellatur iuxta tex. & quæ ibi notant Doct. in. l. cū antiquioribus. C. de iure deliberan. de qua etiam resolutus Guillerius Benedictus. c. 105 Raynuntius. ver. mortuo itaq; el. a. nu. 161. & Bolognetus in. l. emancipata. nu. 36. C. qui admitti. Thomas Calcaneus. in repetitione. l. 1. num. 16. de vulgar. Anton. Gom. lib. 1. resolutio. c. 9. num. 51. Menchaca. de succession. progressu. §. 8. num. 5. Baldinus de iure novo pag. 126. Cuiatus lib. de diversis temporum præscriptio. c. 16. In quo articulo obseruandum est, quod transmissione ex potentia iuris deliberandi tunc demum procedit & habet locum, cum hæres fecit delatam esse sibi hæreditatem, & intra tempora ad deliberandum concessa decedit non adita, neque repudiata hæreditate, ut constat ex. d. l. cum antiquioribus. quæ 106 cum non bonum, beneficium introducat planè ostendit non admitti transmissionē ex eo capite, ob idq; in. l. Pantonius. de acquirienda hæred. necessaria fuit in integrū restitutio speciali indulgentia concessa ad acquirendam hæreditatem, quam scriptus hæres non adierat. Vnde considerandum est, quod verba illius tex. dum habet hæredem intra diem aditionis obiisse, nō sunt referenda ad tricenniale tempus, quod dabatur hæredibus ad adeundam hæredit. iuxta. l. licet. iuncta glos. C. de iure deliberan. vt sensit ibi glo. & glo. in. l. licet. C. de iure deliberandi, neq; sunt referenda ad tē pora, quæ ibi dabantur bonorum possesso ribus, vt sensit Paulus, num. 6. ibi, sed sunt

referenda ad tempus à testatore præfinitū ad adeundam hæreditatem iuxta antiquā instituē formam, quæ cum creatione fiebat, vt colligitur ex Vlpiano in fragmētis. tit. 22. & in. l. si Titio. & si Titius. quando dies legati cedat. l. 1. §. & si hæres. de minoribus. atq; ita eum tex. interpretatur. Cu iatius tit. de diversis tēporum præscriptio nibus, cap. 15. &c.

Ratio autem, propter quam hæres scire debet delatam sibi esse hæreditatem adhoc vt ex potentia iuris deliberandi possit trāf mittere, ea est potissima: nam ille, qui ignorat, non potest deliberare, cum delibera tio voluntatē, & consensum requirat, quæ in ignorantem non cadit. l. vltima. C. de cōdītione indebiti. l. manifestissimi. §. fin autem. dubius. C. de furtis. Quod fit, vt in præd. specie hæreditas ex capite iuris delib erandi transmittatur, non tanquam quæ sita, sed tanquam quæ reda, ea ratione, quia hæc transmissione nihil aliud est, quam suc cessionis prorogatio. l. cum antiquioribus ibi. Intra annale tempus extendatur: ergo prorogatio cum eisd. qualitatibus fieri intelligitur, resolutus Ant. Gom. dict. libro. 1. resolutio. ca. 9. num. 55.

Quod fit, vt cum hæreditas penes primū hæredem esset tanquam quærenda ad eius hæredem eodem modo transmissa censem tur, & sic si eius hæres, in quem fuit facta transmissione non adita hæreditate decedat, ius adeundi ex potentia iuris deliberandi ad hæredem non transmittit, tenet Baldus. in. l. videamus, prima lectura. de eo, quod vi metus ve causa. & si contrariū doceat Bartolus. l. qui duos. in principio. numero. 11. de rebus dubijs, & Baldus sibi co trarius. dicit. l. cum antiquioribus. colum na. 2. & plures relati per Antonium Gomez, vbi supra, qui adhoc allegant. l. pater filium. §. quindecim libertis. de legatis. 3. Sed ille text. non probat id, ad quod allegatur: nam licet res semel effecta alienabilis perpetuō maneat alienabilis, non tam inde sequitur, quod id, quod semel transmissum est, perpetuo sit transmissibile, cum illud sit ius reale, & ideo perpetuum: securus quando est personale, prout est ius transmissionis, quod eius per sonam non transgreditur.

GLOSSA

GLOSSA TRIGESIMA maquarta principalis. De apertura testamenti, & De petitio ne, vt hæredes mittantur in possessionem bonoru hæreditatis.

S V M M A R I V M.

- 1 Petere heredē se mitti in possessionē bonoru nō solū habet locū in extraneo hærede, verū & in suo, & necessario.
- 2 Etia si dominū bonoru patris cōtinuetur in filium nō tamē cōtinuetur possessio, quæ cōsistit in facto.
- 3 Expeditur. l. si. C. de edicto D. Adriani tollēdo.
- 4 Explicatur. l. 2. cit. 14. par. 6.
- 5 Explicatur. l. 2. §. filium quoq; de r̄suscitatione pro hærede.
- 6 In bonis vinculati habet filius possessionem ciuile & naturalē a morte patris.
- 7 L. vel statutum, officere potest, vt absq; actu vero vel factō transferatur in aliquę possessiō, & absq; aliquę apprehensione.
- 8 Ratio, propter quā in bonis, que nullius sunt, sed primo occupant, acquiruntur est necessaria naturalis possessio in alijs vero iam acquisitis necessariis non est actus naturalis possessiōnis.
- 9 Expeditur. l. clavis. de contrabenda emptione l. quisquis. C. de donatio.
- 10 Expeditur. l. 1. de adqui. posses. & l. 1. de adqui rendo rerum dominio.
- 11 Remedia qua cōpetū filio ad petendā hæreditatē.
- 12 Legitima filij an sit quota bonorum, vel quota hæreditatis.
- 13 Petens possessionem bonoru hæreditariorū debet esse talis qui succedere posse iure prætorio: at vero qui intentat hæreditatis petitionē sufficit, q; testamentum non sit r̄tiosum, neq; ruptum, neq; cancellatum.
- 14 Pro legitima competit filio iudicium. familia hæciscunde.
- 15 Verius est legitimā filij esse quotam hæreditatis.
- 16 Expeditur. l. V apianus. §. quarta antem. de in officio.
- 17 Explicatur. l. 2. familia hæciscunde.
- 18 Remedium. l. 2. fi. C. de edicto D. Adriani, virū cōpetat monasterio pro hæreditate delata mona cebō, cōmunis cōtra alterā cō: unū explicatur.
- 19 An infanti seu furioso cōpetat dicta. l. finalis remedium, cū cōmuni cō: unū quam plures.
- 20 Virum fisco succedente in hæreditate, quæ aufer

N hac glossa agendum est. de illo articulo, videlicet, qualiter hæredes instituti tenentur petere se mitti in possessionem bonorum. Et pro explicatione huius articuli constituendum est, quod petere, vt index hæredem institutum, in bonorum possessionem mittat, non solū habet locum in extraneo hærede instituto, verum & in suo & necessario: nam licet dominium bonorum patris continue tur

tur in filium. l. in suis de liberis & posthumis non tamen continuatur possessio. 2. quæ consistit in facto, & facti est glossa in h. cum miles, ex quibus causis maiores. communis secundum Iasonem in d. l. in suis. num. 31. Xuarez in l. 6. tit. de las herencias lib. 3. fori. num. 12. & sic tam filius quam quilibet alius tenetur petere a iudice remitti in possessionem bonorum, quibus 3 hæres institutus est iuxta formam textus in l. fin. C. de edito Diui Adriani tollendo. & l. 2. tit. 14. par. 6. Nec huic resolutioni obstat tex. difficultis in l. 2. §. filium quoque de usurpatione pro hærede. ibi, quia existimabat naturalem possessionem patrem filium esse viuentem patre. Per quem text. scilicet, quod possessio bonorum continuetur in filium, & sic non esse necessarium remedium adipiscendæ possessionis tenuit glos. sibi contraria in l. in suis de liberis, & posthumis, quam esse communiter approbatam tenet Iason, & alij plures relati per Mæchaca de successionum creatione. lib. 2. §. 19. num. 19. vbi tenet, quod cum filius etiam viuo patre dicatur habere possessionem bonorum patris, & in illum possessio continuatur, ita quod necesse se non habet petere de novo possessionem, & sic non contingere posse aliquam non quam possessionem, cum & in vita patris dominus sit. Sed contraria sententia verior est & communior, imo quod licet continuetur dominium in filio, non tamen continuatur possessio, tenet glos. in l. cum miles. ff. quibus ex causis maiores. glos. in l. cum hæredes. de acquirend. possessione. communiter recepta secundum Alexan. in l. suis. num. 8. Ripa in l. naturaliter. num. 26. de acquirenda possessione. Et verior est hæc sententia secundum Sarmiento. d. l. in suis. num. 11. Qui intendens salvare glos. in l. 2. §. fina. qui voluit quod in vita patris possidet filius, vt intelligatur in quædam improprissima possessione. & sic, quod sit necessaria, vt a iudice petatur. Et tenendo hanc sententiam, non obstat, d. l. 2. §. filium quoque, nam ibi filius non possidebat iure suitatis, sed ex vi donatio nis, & traditionis factæ a patre, & hac ratione non potuit postea usurpare, & possidere pro hærede: quia ne mo potest mutare causam possessionis sua probat. l. 3. §. illud. de acquirenda possessione. & sic illum text. interpretatur Pinellus, in rubri-

ca. C. de bonis maternis. 2. par. nu. 4. Culi tius in l. non solum. §. quod vulgo de sua capio, ex qua resolutione deducitur secus dicendum esse in bonis vinculatis, nam in illis a morte possessoris habet filius possessio natiui ciuilem & naturalem, & sic in h. iusmodi bonis absque facto hominis trans fit possessio. l. cum miles. ex quibus causis maiores. l. raptore. C. de episcopis & clericis. l. 1. §. siue autem de vi, & vi armata. Rebussus ad l. Gallicas. titul. de pacificis possessori. in prefatione. num. 41. communis secundum Couarriu. lib. 3. resolutioni. cap. 5. num. 6. vbi latissime hunc prosequitur articulum Menochius de recuperanda. remedio. 1. numer. 397. facit. l. 45. in l. Tauri. Potest enim l. vel Statutum efficer, vt possessio in aliquem transferatur absque actu vero, vel ficto & absq; aliqua apprehensione: tenent Baldus. in l. vltima. C. de sacro sanctis ecclesijs. Angel. Imola, & alij in l. qui vniuersas. §. item quod mar. de acquirenda possessione. communis secundum Ripam. in l. 1. num. 37. Iason. num. 7. de acquirenda possessione. secundum Baldum. l. 1. nu. 10. C. communia de legatis. Cuius rei ratio ea est: nam tunc demum naturalis possessio erat necessaria quando rerum dominia nondum erant distincta ad acquisitionem illarum rerum, quæ illo iure primæuo occupanti adiiciabantur iuxta. l. 1. de acquirenda possessione. §. fere. Instituta de rerum divisione. Et sic hodie in his bonis & rebus, quæ in nullius bonis sunt, sed primo occupantis naturali iure fiunt, necessaria est vera, & naturalis apprehensio: quod secus est in rebus iam acquisitis, quia in his necessarius non est actus apprehensionis, vt illa acquiratur possessio: & sic cum non adueretur iuri naturali potest l. positiva efficere, vt absque aliquo actu vero, vel ficto transmittatur possessio ab uno in alterum. Et ita tenendum est, & si contrariam sententiam, imo quod l. positiva effici non possit, vt absque actu vero, vel ficto transferatur possessio ab uno in alterum tenerit Aretinus in l. 1. num. 20. 23. de acquirenda possessione. Quod & ex eo confirmatur: nam lex naturalis, vt possessio apprehendatur requirit actum naturalem possessionis. l. 1. in principio. l. 3. ff. de acquirenda possessione. l. ea quæ ciuiliter de acquirendo rerum dominio. Et hanc Aretini opinionem tenuit Bald. in l. 1.

1. r. numer. 1. C. communia de legat. Sed vt prædicti ius illud in his, qui non domum erat in bonis alicuius sed in nullius bonis erat tunc necessarius fuit a principio actus naturalis apprehensionis, vt primi occupantis efficeretur: secus vero in his, quæ iam fuerunt in dominio alicuius, quia tunc absque naturali apprehensione potest adquiri possessio, & transmitti ab uno in aliud. Et sic verissimum est solam ciuilem possessionem esse necessariam ad effectus quos ius ciuale instituit, non vero naturalis, quæ non habet iuris effectus, vt tenet Couarruias, regula possessori. 2. parte. in principio. num. 7. & si aliter senserit Ant. Gomæcius. in l. 45. Tauri. num. 9. & Velascus. de iure emphyteotico. q. 18. num. 5. & contra Menochium in præludijs reciprande, qui voluit ciuilem possessionem non sufficere ad producendos veros effectus possessionis absque naturali possessione: aduersus quos facit tex. expressus in l. clavis de contrahenda emptione. l. quisquis C. de donatio. l. 1. C. eodem titulo, quibus expresse probatur absque corporali apprehensione per actum fictum aut per actum a lege, vel consuetudine approbatum possessionem adquiri, etiæ si res sit corporea: & sic verissime tenerendum est quod sine actu ficto, vel vero auctoritate legis humanae effici posset, vt possessio rei apprehendatur & adquiratur. Ex quo deducitur declaratio ad l. 1. in principio. de acquirend. possessione. ad l. 1. de acquirend. rerum dominio. quibus probatur, quod dominium rerum non potest adquiri aliter, quam per naturalem possessionem, vt intelligatur in corporali detentione, nam corporalis rei detentio non potest aliter acquiri, quam per ipsam occupationem & actum corporis, quæ plurimum differt a naturali possessione, vt resoluti Couarruias lib. 3. resolutioni. cap. 5. num. 6. in fine. Et sic constat manifeste in successione maioratus transferri possessionem absque aliquo facto hominis. Vnde neculari non est remedium. d. l. final. C. de edito Diui Adriani tollendo. ad petendam possessionem. Sic Docto. d. l. 45. in l. Tauri. Quod secus est dicendum in legitima filii: nam filio competit remedium. d. l. fi. quia competet illi repetitio hæreditatis. & competit illi iudicio petitione hæreditatis. & competit illi iudicio familie herciscudæ. l. 2. §. 4. familie herciscudæ. cōmuni secundū Alex. in l. quia poterat ad Trebellia. & secundū Decium in l. hæres instituta. n. 4. C. de impuberū. Contrariā opinionē, imo quod non cōpetat hoc remediu. filio pro legitima, tenet Gregor. Lop. l. 2. tit. 14. par. 6. Fundatur: nā legitimā filii est quota bonorum, & non quota hæreditatis. l. Papinianus. §. quarta autē: de inofficio testa. cōmuni secundū Xua rez. in l. qui in prioribns. 7. déclatatione, ad l. regiam. nu. 19. Couar. lib. 2. resolutio. c. 18. nu. 9. Sed. d. l. fi. C. de edito D. Adriani tollendo. nō cōpetit succedentibus iure prætorio, sed succedentibus de iure ciuili, quod interdictū cōcedit etiam venetiis ab intestato, vt tenet plures relati per Tiraq. tractatu de morte. 2. p. declaratione. 7. nu. 15. cōmuni secundū Paulū Parisiū. cōf. 6. vol. 1. Sic etiā per interdictū: quorū bonorum pētēs possessionē debet probare esse talē, quod succedere debet iure prætorio: at vero qui intētā hæreditatis petitio nō sufficit testamētū nō esse vitium, ruptum, nec cācellatum, vt aduerit latissimē Menochius. de adipiscenda possessione. remedio. 1. & 4. Nihilominus tamē contrariū tenēdū est, imo quod pro legitima cōpetat filio iudiciū familiæ herciscudæ, & petitio hæreditatis. Nec obstat contrariæ sententiæ fundamētū, scilicet, quod legitima est quota bonorum: nā verius est legitimā nō esse quotā bonorum, sed quotā hæreditatis, & ideo cōpetit petitio hæreditatis, & ius aē crescedi, & familiæ herciscudæ. Et tenēdo hāc priorem sententiam tāquam veriore, nō obstat, tex. in d. §. quarta autē, nam tex. ille loquitur in casu, in quo erat dubitatio an filius excludi deberet a querela, tāquam habens suā legitimā, iuxta. §. si quis mortis eiusdem legis. & quoad hūc effectum consideratur legitima quota bonorum: alias enim legitima semper consideratur quota hæreditatis. nec etiam obstat, d. l. 2. familiæ herciscudæ. quæ loquitur in filio arrogato, cui debetur quarta ex constitutione Diui Pij. Hodie vero cum filio nō possit dari hæres extraneus, in quota hæreditatis cēsetur institutus & competit illi remedium. l. fin. C. de edito Diui Adriani tollendo. argumento. text. in. §. si extraneus. de hæredibus institutus, quia omnia bona patris sunt legitimā filij, excepto quinto bonorum, quo pater potest disponere luxta. l. 9. tit. 5. lib. 3. fori. & l. 2. tit. 9. part. 6.

Sed

¹⁸ Sed quod maiorem dubitationem continet illud est, an monasterium possit intentare remedium d.l.f. C. de edicto Diui Adriani. Et pro parte affirmativa, scilicet, hæreditatem monacho delatam immedietè monasterio adquiri, nec fore necessaria monachi aditionem tenent Doctores communiter in c. in præsentia de probationibus communis secundum Ripam in. l. 1. numero. ²² 159. de vulgari. quia monasterium habet nomen hæredis, vt predicti tenent. Ethanc esse veriorem canonistarum tener. Ripa vbi supra licet contrariam sententiam, imò quod hæritas delata monacho debeat adiri per monachum, non vero per monasterium: nam tune admittitur monasterium recusante monacho, & non aliter, tenet Iason. dicens communem legislatur, in. l. 3. C. de hæredibus instituendis, sed ve²³ rior est opinio canonistarum. Quid autem dicendum sit in furioso & in infante, cum hi non possint possessionem acquirere, cum retinendi effectu careant iuxta. l. 1. §. 1. de adquirenda possessione, maxime quia possessio sine corpore, & animo non potest acquiri. l. 1. §. adipiscimur. l. 3. in principio. §. in amittenda de adquirenda posse²⁴ sione, quia animus in infante & furioso dari non potest. Sed contra tenendum est, imò satis esse quod infans, vel furiosi sint scripti hæredes: nam quoad petitionem tutor eorum nomine tenetur petere, vt in. l. 1. de bonorum possessione. quæ furioso & infanti defertur.

Hinc deducitur, quod cum hæritas defertur fisco, qui loco indigni succedit, quia habetur loco hæredis, & in illum transœ²⁵ omnia iura activa, & passiva, iuxta. l. 2. C. ad. l. Julianum. competit hæreditatis petitio, & se mitti in possessionem bonorum defunctorum iuxta. l. fina. C. de edicto Diui Adriani tollendo, & sic potest conuenire creditores hæreditarios. l. cum fisco ad Sylianum. Nec obstat, si quis obijciat tex. difficultem in. l. ex facto. §. final. de vulgar. Nam dicendum est, quod licet ab indigno non tollatur nomen hæredis, fisco tamen competit omnia iura ex persona hæredis, à quo ipse abstulit hæreditatem, & sic fisco competit remedium. l. final. C. de edicto Diui Adriani, non tanquam hæredi, sed ex persona hæredis indigni: sicuti competit patri ex persona fi-

lij text. in. l. etiam. C. ad. l. Falcidiam.
Cum igitur actum sit de his, qui possunt petere tanquam hæredes mitti in possessionem bonorum defunctorum, illud preciū videndum est, qualiter ab hæredibus peti debeat, & quæ requirantur necessario ad hanc petitionem missionis in possessionem bonorum hæreditatis.

In quo articulo principio constituentum est, quod hæredes tenentur comparere coram iudice, & probare patrem, vel testatorem mortuum esse. Nam licet per ostensionem & præsentationem testamenti, & esse in potestate hæredum tale testamento, præsumatur testatorem mortuum esse. gloss. l. 2. §. si dubitetur, quemadmodum testamenta aperiantur. quam esse communiter approbatam tenet Iason, in. l. fina. C. de edicto Diui Adriani. nullius contrarium verius est, imò quod sit necessarium probare testatorem esse mortuum. Nam illud quod est fundatum intentionis alicuius tenetur probare: sed testamento ad sui validitatem requirit mortem testatoris. l. 4. de adimendis legatis. capit. cum morte de celebratione missiarum: ergo necessarium est, quod constet per probationem de morte testatoris. Secundo quod requiritur est quod præsentetur testamento, & conuocentur testes, qui interfuerunt ad eius constitutionem, & coram ipsis legatur, & ipsi testentur ita fuisse à testatore dispositum, prout in testamento continentur, & ipsi eorum subscriptiones recognoscant, & illas approbent: que omnia sunt per iudicem, vt inscriptis à tabellione redigantur, præcipienda. Tertium, quod requiritur est, quod præsentetur originale testamenti: nam exemplari non adhibetur fides, nec per illum potest index in possessionem hæreditatis hæredes mittere: tenet Gualdensis, de arte testandi, titulo, de adquirenda hæreditate. Nam exemplari non datur fides, nisi producatur originale. Authentico, si quis in aliquo documento. C. de edendo. l. final. quemadmodum testamenta aperiantur. l. 44. titulo. 18. partita. 5. Quæ sententia vera intelligitur, quando appetit alius contradicitor hæres, impediens illum hæredem mitti in possessionem ex sola præsentatione exemplaris, nisi originale præsentetur.

Si ve-

Sivero nullus sit contradicitor tunc poterit index, & si solus exemplar testamenti præsentetur mittere in possessionem bonorum hæreditatis ipsum hæredem institutum in testamento, quia adest præsumptio pro ipso præstante. iuxta. l. fin. C. de fide. instrumenta. Quartore requiritur, quod ut mittatur in possessionem hæres institutus debet demonstrare, & præsentare testamentum esse validum, alias tamen si sit in validum, quia filius testatoris reperitur præteritus, vel exhortatus, non mittetur in possessionem hæres: probat. l. 2. C. de edicto Diui Adriani. requiritur. Quintum requiritur, quod testamento non sit vitiosum, videlicet, quando vitium est in substantialibus testamēti, prout in institutio ne hæredis, secus si non sit in substantialibus prout in prefationibus. sic tenet Iason & Alexander in. l. si vñus. C. de testamēti, & sic est interpretandus tex. in. l. fin. C. de edicto Diui Adriani tollendo. Nec predicta resolutioni obstat. l. fin. C. de hæredibus instituendis. vbi præfationes sunt causa finalis testatoris. l. 1. ad Macedoniam. Nam dicendum est, quod si cancellatio fiat in prefationibus, notarij, non impeditur missio in possessionem hæreditatis, si vero fiat in prefationibus testatoris, cum ex illis inducatur causa finalis viciat missione: tenet Alex. & Iason. in. d. l. si vñus, contra Bartolum contrarium tenet. l. fin. C. de edicto Diui Adriani, qui vtroque casu nulla facta distinctione, siue cancellatio contingat in prefationibus notarij, siue in prefationibus testatoris denegandam esse possessionem hæredi firmat. Quam sententiam intellige, nisi tabellio salvauerit illud vitium, vel probetur per testes casu contigisse: tenet Bartol. l. 1. de his, quæ in testamento delentur. tex. vbi Doctores notant in cap. cum venerabilis de religiosis domibus communis secundum Alex. & Gregor. Lopez vbi supra. Et est ratio, quia tabellio potest in continentem emendare errorem suum. l. librarius. de regulis iuris. Ultimum requisitum est, quod hæres petat se mitti in possessionem bonorum, & earum rerum, quæ fuerunt defuncti tempore mortis. l. 2. versi culo, quæ cum moreretur. ff. quorum bonorum. l. & non tantum. §. & non solum. de petitione hæreditatis. Alex. cōsi. 185. volumen. 5. Ferrara in praxi in formalibelli;

qua petitur hæritas, ex testamēti. versi culo, in iuste. & facit. l. 2. titulo. 14. parti. 6. Finale requisitum est, quod petat hæres semitti in possessionem bonorum alterius hæredis, qui illi accrescit per ius accrescendi, dum tamea probet esse delata in illam partem morte, vel repudiatione cohædis cum ius accrescendi sit tantum substitutio. l. Titio & Mafio. §. Julianus. de leg. communis secundum Anto. Gomez. l. 45. in. l. Tauri. num. 141. In fidei cōmissario vero vniuersali dicendum est, quod si solo verbo fiat restitutio bonorum transœt in illum omnia iura defunctorum. l. restituta. ff. ad Trebellia. & tali causa cōpetit illi petatio possessionis hæreditatis, & iudicium familię herciscundę, & reliqua remedia. l. fin. C. de edicto D. Adriani tollendo: tenet Angelus in. §. quadrupli. nu. 14. Institut. de actionibus. Ias. in. §. omniū nu. 139. de actioni. instituta. Alia in proposto casu vide per Ant. Gomez. l. 45. in. l. Tauri. numer. 143. Sed in hac materia illud est inuestigati duum, quis dicatur legitimus contradicitor, vt non possit mitti in possessionem hæres virute testamēti exemplaris, vt supra resolutum est. Et in hoc articulo Doct. laborant maximē, ex quorū opinionibus deducuntur nonnulli casus, ex quibus poterit impediri missio in possessionem, ne concedatur hæredi scripto in testamento. Primum est, quod cōtradicitor possidet, & allegat summi titulum hæreditatem petenti: velut si allegat se scriptū hæredē in altero testamēto: quia tūc talis cōtradicitor impedit dari possessionem hæredi præsentanti testamētu. dic Alex. & Iason. l. fin. C. de edicto D. Adriani Zucardus ibi. nu. 374. Betoius. cōsilio. 54. nu. 3. vol. 2. Rolandus à Valle cōsilio. 38. nu. 27. vol. 3. Nā ille, qui sola vtitur possessione sine titulo, nunquā erit legitimus cōtradicitor, quia hæc sola possessio titulo non iustificata vitiosa esse solet, etiā si non possit sine necessitate expelli. c. licet ipse. de præb. libro. 6. nisi alleget possessionem habitam à defuncto: quia nemo contrafactum defuncti venire debet. l. cum à matre C. de reiūndicatione. Quo fit, quod etiam si possessio fuerit translata à defuncto per clausulam constituti, erit alius legitimus contradicitor argumento. l. quod nemo de adquirenda possessione. Secundus casus est, quando contradicitor allegat titulum

titulum à defuncto & possessionem à leipo-
so: quia tunc impeditur missio in posses-
sionem ipsi heredi presentanti testamen-
tum & petenti se mitti in possessionem
hereditatis. Sic communiter Doctores in
l. final. C. de edicto Diui Adriani. Cona-
nus. l. r. §. quæ derogantur ff. quorum lega-
torum. l. r. C. eodem titulo. Nec huic ca-
sui & requisito obstat, si alius obiectat,
quod per solum titulum non licuit titu-
lum habenti sibi ius dicere & apprehe-
dere possessionem. l. i. C. ne quis in sua
causa. Nam dicendum est, quod vacatēm
possessionem potuit apprehenderatio-
ne præcedentis tituli, immo poterat hære-
dem cogere ad tradendum. l. fistulas. §. fun-
dum. ff. de contrahenda emptione, & ideo
legitimus censetur contradictor. Tertius
casus est, quando quis demonstrat visibile
vitium testamenti, tunc iste talis dicitur
legitimus contradictor. Alios casus pro-
sequitur Bartol. & reliqui in l. f. C. de edi-
cto Diui Adriani. Antonius Gomez. l. 45.
Tauri. Xuarez in titulo. de las herencias,
libro. 3. fori. Gregor. Lopez. l. 3. titulo. 14.
part. 6. Hinc & aliis vltra prædictos est in
fideicommissario, qui est legitimus con-
tradicctor, quod intellige quando fideicom-
missario est facta restitutio. At vero si non
sit illi facta restitutio, non erit legitimus
contradicctor, licet velit statim de suo iure
docere, quia fideicommissarius, ante resti-
tutionem nullum ius habet. l. facta. l. resti-
tuta, ad Trebellian. sic glos. & Doctores.
d. l. fi. & est communis secundum Deciu-
m. ibi numer. 48.

Executor verò testamenti non est legi
timus contradictor, vt possessionem hæ-
redi illam petenti impedire possit, quia
bona hæreditaria non tenetur sua manu
distribuere, sed manu hæredis. l. nulli, vbi
glos. C. de episcopis, & clericis. Tiraquel-
lus. de morte. 7. parte, declaratione. 5. nu-
mero primo.

32 do duo testamenta sunt scripta eodem die, & non constat de prioritate, tunc ratione incertitudinis non conceditur possessio hæredi petenti, se mitti in possessionem hæreditatis virtute testamenti praestanti. Et sic multi existimarentur neutri esse dandam possessionem sed venientibus ab intestato arguento. I. duo sunt Titij. de testamentaria tutela. I. si fuerit. de re-

bus dubijs. Sed verius tenendum est, ambo esse admittendos: in media possessione. argumento. l. cum hi status. 9. si ambos; de donation. inter virum & vxor. l. qui duo; bus. de rebus dubijs.

Denique erit legitimus contradictor qui allegat præscriptionem: nam præscriptionis exceptio est litis finis, & ob id impedit litis ingressum. I. sicut in se. C. de præscriptio. triginta, vel quadraginta annorum. Bartol. I. fin. ff. præfocio Iaso. & Ale xand. in. l: fratres. C. de transactione. In tan tum quod præscriptio triennalis, quæ cag satur ex parte præscribentis cum titulo & bona fide per quam dominium queritur sufficiens est ad impediendam possessio nem. I. l. de vñscapio. I. r. C. de pactis, po test etiam obijci præscriptio decennalis, vt resoluit Balbus de præscriptio: 2. parte. in principio. q. i. Sic & potest obijci præscriptio decem annorum, quæ ex sola neglig entia causatur & ex illa præscriptione adquiritur exceptio, quæ repellitur agens I. si quos exceptionis. versiculo. si quis. C. de præscriptione triginta, vel quadraginta annorum. Ultimo considerandum est, quod quandocunq; constat testamentum esse absque vitio, & omnia requisita inueniuntur in hærede, & ei adiudicetur hæreditatis possessio, & faucre hæredis proferatur sententia, non admittitur appellatio contra illam, glo. verbo, missus in. l. fi. C. de edicto Diui Adriani, & est communis secundum plures, quos refert Tiraquellus. tractatu de morte. I. par. 6. declaratione. numero. 2. Nam testamentum habet executionem paratam quamuis alia instrumenta de iure communi non ha berent executionem paratam. I. minor. 25. annis. de minoribus. l. ait prætor. §. si iudex de re iudicata. tamen testamentum ha bet executionem paratam cum reipublicæ intersit, vt defunctorum voluntates exequantur fideliter & celeriter. l. vul gare. ff. quemadmodum testamenta experiantur, & sic non est necessaria petitio in scriptis, sed satis est, quod hæres petat viua voce se mitti in possessio nem hæreditatis. I. 2. titulo. 14. partita sexta. Et hac ratione quia testamentum ha bet executionem paratam, non admittitur appellatio: quod intelligitur verum, quoad effectum suspensiuum, non vero quoad effectum deuolutiuum cognitionis iustitiae.

iusitiae, vel iniustitiae tenui. Bart. l. 2. nu.
9. C. de appellatio. recipiend. communis
secundum Menochium de recuperanda
possessione remedio. 9. nu. 322. Couarr. in
practicis questionibus. c. 23. num. 8. Vnde
non sit revocatio attenuatorum à tali senten-
tia, prout resoluit Couarr. vbi sup. & in si-
mili seruatur in sententia, quæ sit super ali-
mentis vxori à marito præstandis, ut teneret
dum quod si intra illam non soluerit hæres
procedit aduersus illum via executiva. Sic
Boëtius decisione. 295. Guillermus. Benedic-
tus in c. Raynum in. verbo. si absque libe-
ris. num. 192. de testamentis. Xiratzin. l.
post rem iudicatam. §. sextus. casus. folio.
116. de re iudicata. Segura in repetitione le-
gis. si ex legati causa de verborum obliga-
tionibus.

Bald. Nouellus in tractatu de eote. 9. p. pri
uilegio. 7. Ulterius in haec materia aduerto,
quod si aliquis velit impeditre possessionem
heredi, dicendo testamentum fuisse nullum,
debet allegari talis exceptio spatio triginta
dierum, sicut ius adeundi, vel immissio
di Docto. maxime Bald. in l. filio præteri-
to, colu. penultima, de iniusto rupto. Bald.
consilio. 315. Alexand. l. r. C. quando non
potentium partes. Balb. in tractatu præ-
scriptio. 4. p. 4. partis. q. 21. Sed videndum
est, utrum legatarius habeat hoc ius contra
heredem, ut possit via executiva petere, le-
gatum in testamento sibi relictum. Et quod
via executiva possit petere, tenet glo. in au-
thentico, de heredibus & Falcid. s. illud, ver-
siculo, decreto, collatione. r. sequitur Ange-
ibi. nume. 57. Iason in l. quod delegato, de

40 Denique in hac materia confitendum
est, quod haeres non tenetur ex possessione
quam consequitur hereditatis gabellam.
solueret pro continuatione dominij, te-
statoris in ipsum heredem, de qua in l. in
suis, de liberis & posthumis, vbi. Alexan-
drus Angel. & Iason dicunt communem, & De-
cius in l. precibus, col. 2. C. de impuberum
& alijs. Tiraquelli. in l. si unquam numeret
12. & 19. C. de reuocandis donatio, facit glo.
in l. si ita quis, de verborum obligationi.
Bertachinus de gabellis. 8. p. membro. 5.

GLOSSA TRIGESI.
ma quinta principalis & fi-
nalis, De confectione in-
uentarij.

- bari hæc sententia per.l.fin.tit.9.p.6.ibi.
[Sin alongamiento de juyzio. Sed in hoc
articulō verius tenendum est, quod non
possit competere legatario remedium.l.fi.
C. de edicto Diuī Adriani tollendo . & sic
petere se miti in possessionem rei legatæ,
quia illud remedium solum fuit prouisum
in fauorem hæredis, non verò fauore lega-
tariorum, quibus co[m]petunt tres actiones,
39 de quibus in l.2.C. communia delegatis. &c
sic via ordinaria nō vero via executiva est
petendum legatum . Hæc est communis
sententia secundum Ant.Gomez.l. 45.in
ll.Tanti,num.137. & secundum Peralta in
l.1.num.81.deleg.2. & sic fuisse iudicatum
testatur Anto. Menesius in Authentica
hoc amplius.C. de fideicommissis.n.25. Vn
de verissima in hoc articulo resolutio est, &
in praxi obseruat, quod si legatarius
agat aliqua actione pro legato necessaria
est sententia definitiva via ordinaria, &
index debet statuere terminata ad folgen-
tia
1. Dilectores, qui hanc declarant materiam.
2. Quid sit inuentarium.
3. Quæ persona inuentariorum facere teneantur.
4. Non solum heres, ad quem hereditas est, peruenit
rā, verum etiam & heres, qui illam est restitu-
rus, tenetur facere inuentarium.
5. Qui intrat possidere maioritatem & fideicommiss
sarius tenetur facere inuentarium.
6. Filius, sicuti quislibet, alias heres, tenetur facere in
uentarium.
7. Vtrum filius, qui non conficit inuentarium, amit
legitimam, communiis contra communem ex-
pliatur.
8. Filius, non conficiens inuentarium, tenetur ultra
rites hereditatis.
9. Filius non conficiens inuentarium avustis Trebet
licenciam cum communi contra alteram com-
muniem.
10. Tutor seu curator tenetur de rebus minoris fave-
re inuentarium.
11. Et si testator remittat confessione inuentarym
ter vel curatori, quod facere potest, ashu si iudicē

- visum facit potest compellere tutorem, vel curatorem atque faciendum.
12. Fructuarium tenetur ad confectionem inuentarij.
13. Pater legitimus administrator bonorum filij tenet facere inuentarium.
14. Mater heres instituta tenetur facere inuentarium.
15. Vtrum beneficiatus, vel episcopus de rebus ecclesiasticis teneatur facere inuentarium.
16. Explicatur. l. 6. tit. 2. lib. 1. recopil.
17. An monasterium teneatur facere inuentarium de hereditate delata monachos.
18. An sicut teneatur facere inuentarium, distinctio singularis constituitur.
19. Quæ persona sunt citandi, vt videant confidere inuentarium.
20. Legatarij sunt ad hoc citandi.
21. Vt rite etiam creditores, & qualiter sint citandi.
22. Qualiter in principio exordij debeat caput inuentarij fieri, communis contra communem explicatur.
23. Inuentarium debet scribi manu publici tabellonis.
24. Expenditur. l. fi. C. de iure deliberandi.
25. Index in confectione inuentarij, & eius authenticatione debet suum interponere decretum.
26. A quo tempore debeat inuentarium inchoari, & intra quod tempus finiri.
27. Expenditur. l. 5. tit. 6. p. 6.
28. Et si inuentarium non incipiat fieri intra triginta dies satis est, vt intra terminum à iure prescriptum finiatur.
29. Tempus ad perficiendum inuentarium ita est traditum pro forma, quod non potest à iudice minui vel alterari.
30. Etiam minoribus est commune hoc tempus.
31. Expenditur. l. fina. C. in quibus causibus restitutio in integrum non est necessaria.
32. De quibus rebus sit faciendum inuentarium, declaratur.
33. Inuentarium debet fieri de omnibus rebus hereditarijs mobilibus & immobilibus, & de nominibus creditorum, & de rebus alienis, qua penes testato reminuentiantur, vt depositum, commodatum, aut de rebus pignoris datis.
34. Fructus & accessiones, qua augent ipsam hereditatem, sunt scribendi in inuentario.
35. Assimilatio ipsarum rerum vtrum sit scribenda in inuentario.
36. Expenditur. l. fi. C. de iure deliberandi. in versiculo quantitatem.
37. Expenditur. l. stipulatio. §. fi. de noui operis enuntiatione, & l. à Diu Pio. §. si pignore. de re iudicata.
38. Verare solutio, an sit assimilatio rerum, an numero

- rus illarum scribendus in inuentario.
39. Expenditur. l. 99. & 100. tit. 18. p. 3.
40. Confecto inuentario, quid teneatur heres facere cum illud presentat coram iudice, & que verba dicere debeat in iuramento.
41. Vrilitates, qua ex confectione inuentarij resulcat enumerantur.
42. Quo tempore exceptiones non confecti inuentarij opponi possint.
43. Singularis vtilitas ex confectione inuentarij per quam non confunduntur actiones inter heredem à testatore factum, qui eius erat creditor.
44. Alia vtilitas, quod licet alias heres non posse vivere contra factum defuncti, si tamen heres conficit inuentarium non confunditur eius actio, quam habet contra defunctum.
45. Expensæ funeris habent hoc priuilegium, vt omnibus creditoribus preferantur, & dotti & alijs anterioribus creditoribus habebitis tacitas hypothecas, si heres fecit inuentarium.
46. Heres durante tempore confectionis inuentarij neque à legatarijs, neq; à creditoribus conueniri potest.
47. Etiam si tempus trium mensium ad conficiendum inuentarium finitum non sit, si tamen eis finitum inuentarium potest heres conueniri à legatarijs & creditoribus.
48. Si heres conficiat inuentarium potest deducere Falcidiā ex legatis, quam non deducet, si illud non conficiat.
49. Heres conficiens inuentarium potest creditoribus etiam iniuris dare in solutum de bonis hereditarijs, quando pecunia non est in hereditate, seclusa in inuentarij non conficit.
50. Pena contra heredem non conficiēt inuentarium.
51. Siue heres sit relicta ecclæsia, siue clericus tenetur ultra vires hereditarias, si inuentarium non fecit, communis contra communem explicatur.
52. Etiam in rusticō & muliere habent locum prædicta pene, si non conficit inuentarium.
53. Expenditur authenticō, de hereditibus & Falcidiā, in §. fina.
54. Heres non conficiens inuentarium non solū Falcidiā in legatis, verum & Trebellianicam in tota hereditate amittit.
55. Vtrum testator possit remittere heredi confectionem inuentarij, communis contra communem explicatur.
56. Etiam in foro conscientie heres non conficiens inuentarium tenetur ultra vires hereditarias, communis contra communem.
57. Vtrum legatarius possit petere legatum ab herede via

- via executiva, an vero via ordinaria.
58. Expenditur. l. 6. tit. 21. lib. 4. recopilatio.
59. Materia recognitionis scripture, & quando illa negata debeat fieri comparatio literarum, & aliarum scripturarum similiū, & quando deferatur iuramento partis in supplementum probacionis, vi de elegantem resolutionem.

De confectione inuentarij.

- **V** M ea quæ tam felici fuerunt inchoata principio eodē oportet peragantur exitu, cap. principatus. i. q. i. authenticō, quomodo oporteat episcopos, in principio, & apud Ouidiū: Dij inceptis, nam vos mutastis & illas Aspirate meis, æquum est, vt melius testatoris voluntas impleatur, & ne per heredem legatarijs & creditoribus defrauderetur, fuit ad inuenta hæc inuentarij forma, vt in authenticō, de hereditibus & Falcidiā, §. sanctimus, & in l. fi. C. de iure deliberandi.
- Principio quidem hanc sunt prosequenti materia Doct. in l. fi. C. de iure deliberandi. Doct. maximè Coua, nu. 9. in c. fi. hæc redes. de testamentis. Frane. de Porcelli. de confectione inuentarij. Guido Papæ de forma inuentarij. Ant. Piagijs. Alcanius. Clemens. Rolandus à Valle. de confectione inuentarij. per totum. Gualdenis de arteftandi. tit. fi. cauteja. 8. Oldraldus consilio. 134. Angelus. l. 1. s. hæc stipulatio. ff. si cui plus quam per legem Falcidiā. Matthæus de Afflictis decisione. 342. Guillermus Benedictus. c. Raynuntius. verbo. in eodem testamento. cl. 1. num. 398. Rebuffus ad constitutiones regias Gallie. tit. de inuentario. num. 6. idem in tit. de sententijs & prouisionibus. ar. 3. nu. 4. Peralta. l. 3. s. qui fideicommissum. de hereditibus instituendis. nu. 45. Molina de primogenijs Hispanorum. lib. 1. c. 27. Maranta de ordine iudiciorum. 6. p. membro. 9. num. 17. Tiraquel. de morte. 1. p. declaratione. 2. num. 7. Cuiccius. l. 47. de verbis. Robertus lib. 3. causarum. c. 6. Antonius Gabriel. lib. 6. communis opiniōnion conclusione. 6. titul. de legitima. Rodericus Xuarez. l. quoniam in prioribus. 7. limitatione. C. de inoficio. l. oan. Orosius in l. si quis ex argentiarijs. §. si initium. nu. 9. ff. de edendo. Speculator. tit. de instrumentorum editione. §. fin. num. 32. Couar. lib. 2. resolutionum. c. 14. num. 4. Antonius
- Quæ autem personæ teneantur facere inuentarium videndum est. In quo articulo teneat, quod principalius heres scriptus in testamento, vel qui succedit ab in testato, tenetur facere inuentarium. siue in totum, siue in partē hereditatis succedit. l. sanctimus. §. i. C. de iure deliberandi. Speculator. tit. de instrumentorum editione. §. fi. nu. 12.
- Quod fit, vt non solum hæres, ad quem hereditas peruenientia est, verum etiam heres, qui hereditatem est restituturus, teneatur facere inuentarium. glo. in l. ratione. la. 1. s. quod vulgo. verbo, nimiam. ad. l. Falcidiā. glo. l. 1. §. hæc verba. verbo, sufficiunt. si cui plus quam per l. Falcidiā. Guido Pax p. decisione. 381. nu. 1. facit. l. 10. tit. 6. p. 6. Ex quo deducitur, quod possessor maioris catus quotiescumque aliquis majoricatum possidere intrauerit tenetur etiam inuentarium facere, & omnis alias fideicommissarij universalis, teneat Peralta. l. 3. s. qui fideicommissum. numero. 45. de hereditibus instituendis. Molina de primogenijs Hispanorum libro. 1. cap. 27. numer. 3. Ican. Garcia de expensis. capit. 11. numero. 68. Hinc etiam deducitur, quod filius teneatur sicuti quilibet alius hæres extraneus confidere inuentarium, quod & iura supra relata testantur. Quod autem difficultate constituit illud est, utrum filius, qui non conficit inuentarium, amittat legitimam

iure naturali sibi debitam. In quo articulo diversæ sunt Doct. sententiae. Et quidem quod amittat legitimam tenuerunt Oldr. consi. 13.4. Angel. & Imol. l.1. §. hęc stipula^{tio}. ff. si cui plusquam per legem Falcidiā. Et hanc esse verissimam, contrariam vero ab surdam & falsam, tenet Franc. Sarmiento lib. 2. selectarum. c. 7. nu. 1. cū sequentibus, vbi per plura fundamenta hanc tenent opinionem. Contrariam vero opinionem, in o quod filius, & si non conficiat inuentarium non perdat legitimam, tenet Rodericus Xuarez. l. quoniam in prioribus. fol. 21. col. 1. cum sequentibus. C. de inofficio testa. communis secundum Alexandrum, & Iaso. in. l. fi. §. si autem. C. de iure deliberandi, & Ioan. Rojas in epithome succel. c. 7. nu. 53. vbi adducit quam plures Docto. qui hanc etiam fatentur comitum, & Menchaca plurima adducens fundamenta, de succel. crea. §. 8. nu. 15. cum seq. Et hęc opinio secunda a priori & tenenda videtur, nihilo minus tamen, & si filius non teneatur poena amissionis legitimæ, quia inuentarium non conficit, non tamen liberabitur ab altera poena, vt sicuti & alij hæredes inuentarium non conficientes teneatur ultra vires hereditarias, tenet Bart. & Paulus, & alij innumeris relati per Couarr. in. c. si hæredes. num. 9. de testamentis. & Menchaca vbi sup. num. 16. Ex quo etiam deducitur quod iste filius non conficiens inuentarium perdit Trebellianicā tenet plures Docti; communem esse firmantes aduersus alteram communem, quas refert Mench. vbi sup. nu. 14. vbi veriorem existimat eam esse, vt talis filius priuetur Trebellianica, & eam etiam veriorem testatur Sarm. d. lib. 2. selectarum. c. 7. nu. 8.

Hinc etiam sequitur, quod tutor & curator minorum teneat facere inuentarium, l. curatores. C. de administratione tutorū. l. 2. de autoritate tutorum. l. 1. de hisquæ in testamento delentur. l. 2. C. ad Syllanianū. tradit Speculator de instrumentorum editione. §. 12. in principio. incipit. dicto. Quod sit, vt & si testator remiserit tutori, vel curatori facere inuentarium, quod efficere potest. l. ultima. C. arbitrium tutela, nihilominus, si iudici visum fuerit expedire minori, poterit compellere curatorem, vel tutorē ad conficiendum inuentarium: tenet Bart. & ibi Ioan. Crotus colum. 19. l. ne mo potest. de lega. i. idem Bart. in. l. tutor.

Pari

qui repertorium. num. 18. de administratioⁿe tutorum. Segura in. l. si ex legati causa. nu. 12. de verborum obligationibus. veluti si noua causa suspicionis post testamentū emerget contra tutorem: nam cum tuto^r & curatoris cura sit corpus, salusq; ipsius minoris, non fecus, quam bona. l. cōfili. de curatore furioso. & in princ. Instituta, de tu^{telis}. cōsequens est emendari posse per p̄torem errorem testantis. Si tamen dubitat, an inuentarium non expediat conficeret, nec ip̄si pupillo conueniens sit, ne aliter intelligatur de eius bonis, quam erat in opinione, tali casu sequēda est testatoris remittentis tutori, vel curatori confectionem inuentarij: nā pr̄sumendum est maturo consilio filio prospexithe suo. l. 3. in princ. de ad ministratioⁿe tutorum. & hanc sententiam tenet Couar. lib. 2. resol. c. 14. nu. 4. & Menchaca, de succel. crea. §. 10. nu. 67. Ulterius deducitur, quod fructarius tenetur ad confectionem inuentarij, ea ratione, quia cum finito usufructu rationem reddere teneatur, tenetur à principio singularium rerum inuentarij conscribere, descripta qualitate rerum fruendarum, vt melius damnū, vel melioratio finito usufructu cognoscatur. l. 1. §. recte, usufructarius quēadmodum caueat. Et quod ad conficiendum inuentarium tenetur tenet Angel. in. §. constituitur. Institut. de usufructu. Rebus. ad constitutio. Gallicas. x. tom. tract. de sententijs prouisio. ar. 13. Sic etiam & pater si sit legitimus admistrator bonorum filij, tenetur conficerere inuentarium, quod ex omnibus bonis, quā ad patrem peruererunt ex ipso filio, teneatur in inuentarium, tenet Boerius deci^{sio}. 61. nu. 7. Bertrand. consi. 2. 43. lib. 1. nu. 6. Pinel. l. 1. p. nu. 23. C. de bonis maternis.

Hinc etiam & mater hæres instituta tenetur inuentarium facere: tenet Baldi. in l. fin. in principio. C. de iure deliberandi. Alexander. in. l. iuris ignorantia. C. qui admitti ad bonorum possessio. Cuius sententia ratio est, nam mulieri non subuenitur, nisi in casibus à iure expressis. l. fin. C. de iuris & facti ignorantia. glos. in cap. turbaz. tur. 1. q. 4. sed hic casus non est de illis ergo. Præterea, quia inducta ad rigorem, & iuris obseruantiam ita obligant mulieres, scuti masculos, Baldus in. l. iuris ignorantia. C. qui admitti, & hanc sententiam tenet Menchaca de successionum creatione. §. 16. nu. 8.

Pari ratione beneficiatus cū in beneficij bonis sit fructarius, vt resoluti Cou. c. de testamentis. per totum. & in. c. cum in officijs. nu. 2. eod. tit. tenetur facere inuentarij: tenet glo. in. c. qualiter. el. 2. verbo. redde. de accusationi. glo. in. c. auditis. de in integrū restitutione. glo. in. c. nulli. de rebus ecclesiis. glo. in. c. manifesta. 12. q. 1. Anchā. c. cum in officijs. de testa. Nam cum talis beneficiatus ad damna, & deteriorationes rerum ecclesiis, quas in se suscepit, teneatur, sequitur inuentarium facere debere: quā fatio cum in episcopo etiam militet ad id etiam tenebitur: Paulus in. l. orphanotrophos. C. de epis. & cler. Bertachi. tract. de episcopo. lib. 4. 4. p. nu. 28. Ioan. Garcia. de expensis & meliora. c. 11. nu. 66. vbi reprehēdit Feli. contrarium tenentem. in. c. cum deputati. de iudicijs. & Barb. in. c. cū in officijs. n. 10. de testa. & Abb. & alios. Sed pro opinione. 2. scilicet, quod episcopus & beneficiatus teneat facere inuentarium, est tex. expressus de iure regio in. l. 6. tit. 2. lib. 1. nou. reco. Illud tamen dubitationem habet, an monasterium teneatur inuentarij conficerere. Et quidem videbatur teneri: nam monaste^{riū} tenetur ad omne illud, quod monachus cui succedit glo. in. Auth. ingressi. C. de sacros. ecclesi. vbi Doct. & tenet Abb. & communis. c. in praesentia. de probatio. In tantū, quod monasteriū succedit in bonis omnibus monachi absq; aliquia apprehensione. Bart. in. Auth. si qua mulier. C. de sacro sanct. eccl. idē in. l. si adoptauero. ff. de precatio. & in. l. qui vniuersas. de adquir. poss. Innoc. c. in praesentia. de probationi. ergo videtur, quod cum ingressus ad inuentarij confectionem teneretur, sic & monasteriū, eum illi successerit. Sed in hoc articulo verissima est resolutio, quod licet monasteriū non conficerit inuentarium, non tenetur ultra vires hereditarias, sed quatenus ad monasterium peruerit, ea ratione, quia monasterium non succedit monacho: iure hereditario, sed iure cuiusdam acquisitionis, ex dispositione legis, cum non succedat ex testamento, nec ab intestato: vnde cum non succedat tanquam hæres non tenebitur, licet inuentarium non fecerit, nisi quatenus ad eum peruerit. Sic Bart. in. d. Authen. si qua mulier. col. 1. in principio. Abb. & Iano. in. c. in praesentia. de probatio. & ita esse i.e. invenit tenet Mench. de succel. crea. §. 16. nu. 13. Quid autem in fisco dicendum sit, an

18 inventarium confidere teneatur, in dubio vertitur. Et licet in hoc articulo diversæ sint opiniores Doct. illa est verissimā, scilicet, aut fiscus capit bona tanquam hæres, vel quia fuit hæres institutus: aut capit bona tanquam vacantiā, vel tanquam ab indig- nō. Primo casu quando fiscus tanquam hæres, vel quia hæres est institutus, tunc teneatur inuentarij confidere: tenet Bart. in. Au- thentica. de hæredibus & Falcidiā. §. penultimo. Secundo vero casu, quando non tanquam hæres, sed tanquam bona vacantia, quia venientes ab intestato, vel ex testamēto repudiarunt, tunc cum veniant illa bona ad fiscum, tanquam ad hæredem vt in. l. C. de bonis vacantibus. lib. 1. o. vel tanquam ab indigno capit bona fiscus, propter delia. Etiam alicuius, tali casu non tenetur fiscus, licet inuentarium non fecerit ultra vires hereditarias. Sic Bart. in rubrica, de adquirēda hæreditate. Nam qui succedit in bonis vacantibus, non tanquam hæres dicitur succedere. l. 4. §. eadem constitutio. de fideicōmissa. libertatibus. l. 1. §. an bona de iure fisci. Cum autem succedit fiscus indigno non succedit tanquam hæres, sed succedit causa vindictæ. l. non solum. §. fi. de in integrū restitutione. l. quotiens. ff. nouatio. Quare concludēdū est, fiscum in predictis postremis casibus, non teneri confidere inuentarij: quam sententiam resoluti Mench. desuccel. crea. §. 16. nu. 11. Postquam visum est de his, quā inuentarium facie te- netur; illud videndum est, quā personæ sint citandæ ad videndum inuentarium confi- cete. Et teneat quod sunt citandi legatarij, au- thentica. sed cum testator. C. ad. l. Falcidiā. l. 5. tit. 6. part. 6. Sunt etiam citandi credito- res. gloss. verbo. cæterorum. l. fin. C. de iure deliberandi. glo. in. Authentico. de hæredib. & Falcidi. verific. legatorum. Aretinus in §. in extraneis. de hæredum qualitate & dif- ferentia Greg. Lopez. l. 5. tit. 6. parti. 6. Quo fit, vt si tales creditores, & legatarij certi sint debent personaliter citari. l. de unoquoque. de re iudicata. l. 1. §. penulti- mo. de ventre inspiciendo. l. 1. §. cum dici- tur. si cui plusquam per. l. Falcidiā. Quod verum si praesentes sint, & de facili posint citari, & inteniri; alias enim sufficit citatio ad domum iuxta tex. in. Authentica. si omnes. C. si minor se ab hereditate abstine- rit. l. vt perfectius. C. de annali exceptione. cum alijs; quā de citatione ad domum

Tt 3 tradit

tradit Tiraq. de tetractu. tit. 1. §. 9. Sivero creditores incerti sint, tunc satis est: vt citentur per generalem præconem, vt colligitur ex tex. in. l. si eo tempore. C. de remissione pigmentorum, tenet Bart. in auth. sed cum testator & dicit communem Guald. de arte testandi. tit. fi. cautela. 8. nu. 2. Maran. de ordine iudiciorum. 6. p. memb. 1. nu. 98. Boerius decisione. 267. nu. 5. Nihilominus licet hæc citatio omittatur validum erit inuentariū, quo ad cītātos non vero quo ad non cītātos, secundum sup. relatos, & tenet Alcia. responso. 78. In hoc tamen solet considerari, quod in principio inuentarij, cum debet 22 incipi describi per capitula, debet apponi per heredem nomine sanctissime Trinitatis, quod quidem licet iustum sit, cum tamē sit quedam solennitas, quæ potius deuotio nisi nomine ponitur, quam pro substantia, licet omittatur nota viciatur dispositio, vt plura in hoc referens concludit Mench. de succel. crea. 6. 9. nu. 12. vbi & alios refert contraria sententiam tenentes, & p̄d. sententia, tenet Tiraq. de iudiciis in rebus exiguis ferendis. pag. 50. licet hanc vltimam dicat cōmunem Greg: Lop. d. l. 5. tit. 6. p. 6. quorum fundamentis satisfacit Roland. à Valle consi. 82. nu. 12. Huiusmodi autem in uentarium debet scribi manu tabellionis 23 Publici. l. fi. C. de iure deliberandi. vbi glo. verb. tabellionem. Guiller. Bened. in. c. Raintius. verb. mortuo. nu. 403. glo. l. perfectius. verb. sin autem de animali exceptione. glo. verb. tabularij. l. 3. C. de episcopis & cler. l. 5. tit. 6. p. Et sic etiam debent intervenire testes saltim duo, nisi aliquis legata riorum, vel creditorū ab sit, quia tunc sunt tres necessarij. l. fi. C. de iure deliberandi. gl. in. Auth. sed cū testator. C. ad. l. Falcid. Qui 24 testes debent heredem cognoscere, vt cōtra gl. d. l. fi. tenet Bart. ibi. C. de iure deliberandi. communiter receptus secundum Alex. ibi. nu. 9. in quo est seruāda dispositio pragmaticæ de Alcala, fol. 290. in vol. pragma. Hinc fit, quod licet de iure decretū & au

thoritas iudicis non sit necessaria, vt tenent Doct. cōmuniter. d. l. fi. & in. dictis. ll. regni nulla mentio de iudice fiat, tamen communis practica est, quod iudex debet interponere suum decretum in confirmatione inuentarij, tenet Corneus. d. l. fi. nu. 37. Areti. in. §. extraneus. Instit. de heredum qualitate & differentia. nu. 4.

25 Debet autē inuentarium inchoari intra

triginta dies & perficiendū intra alios sexaginta. Et hic terminus non consideratur à die quo sit heres institutus, sed ab adita hæreditate, incipit currere gl. d. l. fi. C. de iure deliberandi, & ibi Doct. cōmuniter. & Gregor. Lopez. l. 5. tit. 6. p. 6. Bart. l. si in diem: de condi. & demonst. l. 3. §. si quis heredi, de statu liberis. Coua. c. 3. de testamentis. nu. 1. Quæ sententia vera intelligitur, nisi heres malitiose distulerit adire, quia tunc à die mortis testatoris incipit terminus currere. Contraria tamen sententiam, immo quod semper dies termini debeat considerari à die mortis testatoris, tenet glo. in. Auth. sed cum testator. verbo, statutum. C. ad. l. Falcidiam. vbi Corneus. nu. 40. & eam defendit Beroius in suis quæstionibus. q. 61. Sed contraria opinionem approbat. l. 5. titu. 6. p. 6. ibi. Y deuen començar a fazer este inuentario a treynta dias desque supierer q̄ son herederos del finado, y han lode acabar hasta tres meses. Pero si todos los bienes no estuiesen en un lugar bien les pueden dar plazo de un año de mas de los tres meses para reconocerlos y meterlos en escripto. Illud tamen considerandum est, quod si in uentarium intra triginta dies non inchoetur non viciatur, si infra reliquum tempus perficiatur, quia cum hoc sit de solennitate legis, eius omissione non viciat dispositionē. l. 1. §. fi. de ventre inspicio. cōmuniſ ſecondum Ioan. Oroscio in. l. si quis ex argentijs. §. fi. initium. nu. 9. de edendo. & in. l. fi. cum. §. fi. pretor. de transactioni. cōmuniſ ſecondum Guid. Pap. q. 571. Hinc fit, quod tempus ad perficiendum inuentariū adeo est præcīsum, vt neq; à iudice augeri, nec minui possit, Bal. & Salic. l. fi. C. de iure deliberandi. Ripa. l. 2. nu. 23. C. de rei uendicatio. Gual. de arte testandi. tit. fi. caute. 8. nu. 2. Et hoc tempus sic conſtitutū adeo est cōmune omnibus, quod etiā minoribus currit, licet habeant beneficium restitutio. nis gl. in. l. filiū. ff. de minoribus. fingu. ſecundū Angel. in. l. properandum. §. fi. de iudicijs. ſimilis glo. in. Auth. de hæredibus & Falcidia. §. non autē. verbo. pupillis. Et sic venit limitandus text. in. l. fi. C. in quibus causis in integrum restitutio nō est necessaria, & est cōmuniſ ſententia ſecundum Deciū confil. 445. nu. 56. ſecundum Bald. de preſcriptioni. 1. p. 6. partis. nu. 4. Rebuffus in tomo. 2. ad. ll. Gallicas. tit de reſcriptione. glo. 1. numero. 32. melius cæteris Parisius conſilio.

filio. 65. volum. 3. Et adeo hæcrestitutio mi 37 manus de verbis iuris, verbo quantitas, & esse maximum periculum non exprimere valorem rerum in inuentario tenet Gre go. Lopez in. l. 10. titu. 6. par. 6. glo. 10. Con trariam vero sententiam, immo quod non te neatur hæres exprimere valorem rei, ſen ſit glo. verbo quantitatē. dict. l. fin. C. de iure deliberandi: & ibi Corneus. num. 37. Et ſic Doct. ibi. exponunt verbum, quantitatē, potius debere referri ad numerum rerum, quam ad valorem, ſeu estimationem: contendit Robertus. aduersus Duarenum, dicens veriorem illius vociis interpretationem. lib. 3. caſarum. cap. 6. & Cuiatius. l. 47. de verborū ſignificatione & probatur ex. l. Paulus. la. 2. l. præſes. in fine. de re iudicata. l. triticum. de verborum. In qua difficultate illud existimo verius prædicta vecem æquicocam eſſe, vt aliquando ad species, & ad estimationem aliquando re feratur. Sed pro hac. 2. par. eſt tex. in. l. 99. & 100. titu. 18. part. 3. ibi. [Diziendo ſenala damente quantos ſon.] & ibi. in. dict. l. 10. [Nombrando todas estas cosas, quātas ſon y quales.] 39 Et confeſto, vt dictum eſt, inuentario te netur hæres qui illud fecit in fine ſuam ſub ſcriptionem imponere, dicendo, quod omnia bona ſcripta ſunt fideliter, quæ defini. at. reperiuntur, & quod nulla ſunt alia bona, & ſi non ſcī ſcribere, aliud pro eo tene tur ſubſcribere: & ita in manibus iudicis iu rare tenetur, & protestari, quod ſi aliquid aliud ad eius notitiam peruererit de bonis testatoris, quod ponet in inuentario, quæ quidem protestatio plurimi eſt effectus, vt ſi alia inueniantur bona post inuentarium confeſtum non vicietur propter ſuſpicionem fraudis hæredis. Bad. & Doct. l. hæreditatem. §. fin. ad. l. Falcidiam. 41 Plures quidem utiles ſequuntur hæredi ex confectione inuentarij. Quarum illa præcipua eſt, quod licet hæres olim adeo hæreditatem in ſolidum creditoribus te neretur ultra vires hæreditariaſ. l. quæ doctis. ſoluto mattimonia. l. more. de adqui. hæreditate Menchaca de ſucceſſionum creatione. §. 10. num. 70. hodie tamen tenetur quantum vires patiſtūr hæreditariaſ adeo, vt exceptionem hanc confeſti inuentarij hæres ponere poſſit post latam ſententiā, licet prætoria exceptioſit, ſecundum Docto. in. §. appellatur. de exceptionibus. & conſequenter ante ſententiam opponi de beret

beret iuxta l. peregrinatorias sententiam re
sundi non posse l. præscriptionem. C. de
exceptioni. Verius tamen est, vt etiā post
sententiam opponi possit tenet: plures re
lati per Petrum Dueñas regulam. 250. Xua
rez. l. post rem iudicatam. 2. part. §. si per
evidentiam. num. 44. Maranta de ordine
judiciorum. 6. part. membro. 9. num. 17. &
est communis secundum Gualensem de
arte testandi. titu. fin. cautela. 9. secundum
Menesium. l. 1. C. de iuris & facti ignorantia.
num. 4. 6.

Quod secus dicendum est, quando per
indice assignaretur terminus ad opponē
das exceptiones dilatorias, & perempto
rias, quia tunc nō poterit opponi post sen
tentiam, tenet Alciatus responso. 428. Et
hæc est verissima sententia secundum Me
nesium vbi supra num. 4. qui refert quam
plures contrarium tenentes.

Secunda est utilitas, quod licet alias quā
do creditor succedit debitori, & è conuerso
extinguatur actio. l. vt debitum. C. de hæ
reditarijs actionib⁹. l. debitori. C. de factis,
ratione contrarietatis vitandæ ne hæres,
qui personam defuncti repræsentat, vt in
Authentico, de iure iurado à moriente præ
stato, sibi ipsi remaneat obligatus iuxta re
gulam tex. in. l. breuium. de fideiuso. cum
43 multis alijs relatis per Iaso. in. l. cum filio.
num. 8. de leg. l. Petrus Dueñas regula. 18.
l. 8. titu. 6. part. 6. Tamen ratione inuenta
rij non confundi prædictas actiones intel
lexit glo. d. §. computatione quia debitum
ab hæredi retineri potest, & alijs creditorib⁹
imputari, vt in. l. imponenda. C. ad. l.
Falcidiam nam in concernentibus præ
dicium hæredis, quando fecit inuentarium
habetur hæreditas pro non adita, & sic tali
ter institutus in bonis sibi debitib⁹ reputa
tur creditor. l. r. §. Scœnola si quis testamento
liber esse iussus fuerit. l. mortuo. de fidei
uso. & tenet Beroius. quæst. 63. in fine. &
Alexand. in. d. l. creditori. num. 4. vbi Alcia
tus. num. 10. dicit communem, vbi plures
effectus tradunt huius investigationis. Præ
cipuus tamen est, quod cum actionis sub
stantia duret, poterit hæres citatis alijs cre
ditorib⁹ impetrare officio iudicis separa
tionem honorum, vt in re certa sibi satisfa
ciat, argumento. l. 1. & per totum, de separa
tionibus. l. vltima. de hæreditarijs actio
nibus.

44 Ex qua utilitate, & alia singularis utili
tas oritur, scilicet, quod licet alias hæres ē
tra factum defuncti venire non possit. l. cū
à matre. C. de rei vindicatione. l. successio
nes. soluto matrimonio. l. filius. de liberali
causa, tamen si inuentarium facit hæres, nō
confunditur eius actio, quam habebat ad
ueris defunctum, & sic potest venire con
tra factum defuncti tenet Anania in. cap.
constitutus. de in integrum restitutione, &
tenent plures relati per Pinell. in. l. 1. C. de
bonis maternis. 3. part. ampliatione. 7. nu
m. 81. Baldus inferens ad plurima in. l. qui se
patris. de liberali causa. Vbi in fertur ad alie
nationem majoricatus, quid admittatur
hæres cum beneficio inuentarij ad reuocā
dam alienationem defuncti, sequitur Gre
go. Lopez. l. 74. tit. 13. part. 5. Peralta in ru
brica de hæredibus in fluendis. num. 82. à
quo est cauendū. num. 94. quatenus existi
mat hæredem minimam partem ex hæ
reditate defuncti accipientem, in totum re
pelli ab euincenda res sua: nam contrarium
verius est, imò quod tatum repellatur em
olumento quod percepit ex hæreditate iux
ta. dict. l. cum à matre. & l. si vxor. C. de bo
nis autoritate iudicis possidendi. Gualde
sis de arte testandi. titu. 3. cautela. 14. & tit.
fin. cautela. 8.

Hinc & alia utilitas inuentarij oritur cir
ca retentionem expensarum funeris, qua
expensa habent priuilegiū in iure, vt om
nibus creditorib⁹ præferantur. l. & si quis
versi. 1. & 2. l. nec ære alieno, de religio. &
sumptib⁹. funerū. l. 3. de priuilegijs credito
rum. l. 13. titu. 13. part. r. l. 30. in fine. 13. part.
5. idque propter publicam utilitatem, ne
corpora maneant insepulta. Sic priuile
gium hoc inter plurima alia priuilegia fu
neris retulit Dueñas regula. 392. priuilegio.
7. Ripa in. l. 2. num. 2. & in. l. priuilegia. nu
m. 48. de priuilegijs creditorum. Gualdenis
de arte testandi. titu. 9. cautela. 5. Et hæ
res impensa preferuntur dotti, & alijs ant
erioribus habentibus tacitas hypothecas
l. at si quis. iuncta. l. certo iure. C. locati. l. fi
versi. in computatione. C. de iure delibera
di. Rolandus à Valle consil. 21. num. 23. &
Greg. Lopez. dict. l. 12. versi. deudas. Et nō
solus impensa funeris præcedere debet
facto inuentario alijs creditoribus, verum
etiam impensa infirmitatis, cum à iure
hærempensa æquiparentur. l. legatum, de
religiosis & sumptibus funer. l. 4. C. de pe
nitione hæreditatis & tenet Anto. Gomez.
1. 30.

l. 30. Tauri in fine. Cassaneus in consuetu
dinibus Burgundie. rubrica. 4. §. 9. & Go
metius de infirmis resignantibus. quæst. 9.
priuilegio. 5. infirmitatis. vbi enumerat. 90
priuilegia infirmitatis. Et hæc est recepta
sententia. Non minor utilitas reperitur in
46 confectione inuentarij, scilicet, quod hæres
durante tempore conficiendi inuentarij,
nec à legatarijs, nec à creditorib⁹ conueni
ri potest. l. fin. §. donec. C. de iure deliberā
di. l. 7. titu. 6. part. 6. adeo, vt executio in
strumenti guarentigij peti non possit du
ante confectione inuentarij: tenet Paulus
& Corneus. d. §. donec. Rodericus Xarez
in. l. post rem iudicatam. ampliatione. 1.
Grego. Lopez. dict. l. 7. Boerius decisione.
83. Quæ sententia limitatur, vt non proce
dat in legato pio, quia illud etiam non con
fecto inuentario est soluendum, vt per Tira
quellum de priuilegijs pia causa, priuile
gio. 26.

Finito autem inuentario poterit hæres
cœniri: etiam si tempus trium mensium
non fuerit trāfactum. l. illa. l. à filia. ad Tre
bellia. Beroius in. cap. potuit. num. 38. delo
cato Rebutus ad. ll. Gallicas. 3. tomo. tit. de
appellationibus. articulo. 26.

47. Alia reperitur utilitas ex confectione
inuentarij, vt possit hæres deducere Falcid
ianam ex legatis, quam non deduceret. non
confecto inuentario, Authentico de hæ
reditibus & Falcidia. §. si non fuerint. l. fin. §.
fin autem. C. de iure deliberandi. commu
nis secundum Alexandrum & Iasonem,
in. l. quæ dotis. num. 8. soluto matrimonio.
præsumit enim lex hæredi non conficien
te inuentarium, bona fuisse sufficienti. 54

Ex qua resolutione deducitur, quod si
hæres non conficiat inuentarium, non so
lum amittit Falcidiam in legatis, verū &
Trebellianicam in tota hæreditate. l. fin. §.
si vero non fecerit. C. de iure deliberandi.
Couarr. capi. Raynuntius. §. l. num. 10. de
testamentis. Greg. Lopez. l. 10. titu. 6. part.
6. Menchaça de succels. crea. §. 8. num. 13.
vbi dicit communem, & Crótus consilio.
87. & 88. volu. 2. Et ita tenendum, licet cō
trariaj opinionem dicant cōmunem re
lati per Anto. Gomez. r. tomo resolutio
nium. cap. 1. num. 12. & Alciatus respon
so. 393. quam defendit Rolandus à Valle cō
filio. 77. Plures autem casus, jn' quibus non
conficiens inuentarium non teneatur ultra
vires hæreditarijs ponit Iason in. l. fin. §. &
si prefatam. C. de iure delibrandi. num. 2.

Guido

49 tate tex. d. l. f. C. de iure delibrandi. versi.
& si prefatam, vbi Iaso. num. 3. Et sic est ibi
casus notabilis, in quo intuito creditore
aliud pro alio solui potest.

Cum hucusque actum sit de utilitatibus
hæredum, qui conficiunt inuentarium, re
flat nunc videre qua poena puniantur hæ
redes, qui inuentarium nō consecerint. Et
quidem plurima damnæ enumerat tex. in
d. fin. §. si vero postquam. C. de iure delibera
ndi. & l. 10. titu. 6. part. 6. Quæ poenæ
non solum verificantur in hæredibus pro
fanis, & secularibus, verum etiam & in ec
clesia & clericis hæredé relicto, vt non con
fecto inuentario teneantur ultra vires hæ
reditarias, quemadmodum & reliqui hæ
redes ad id tenentur: tenet Couar. alios refe
rens in. capitu. 1. num. 14. de testamentis.
secundum Menesium. l. 1. num. 80. C. de iu
ris & facti ignorantia. vbi adducunt in hoc
articulo diuersas opiniones cō
trarias. Quæ peenæ etiam habent locum
in muliere, & rusticis, vt teneantur ultra vires
hæreditarias, si non consecerint inuenta
rij, vt colligitur ex generalitate tex. in. d.
authentico de hæredibus & Falcidia. §. si
ibi, omnis persona, tradit Tiraquel, de po
nis temperandis. capitu. 11. num. 18. Mene
sium. l. fin. num. 5. C. de iuris & facti ignoran
tia. Idem etiam in bonorum possessore est
dicendum, argu. l. 1. §. hoc autem. versi. bo
norum. ad. Trebellianū. l. in cōditionibus.
§. si patronus. de conditionibus & demon
strationibus. tradit Tiraquelle de morte.
1. par. declaratio. 2. num. 7. Barba. in re
petitione rubricæ. ca. qui admitti. nu. 157.

Ex qua resolutione deducitur, quod si
hæres non conficiat inuentarium, non so
lum amittit Falcidiam in legatis, verū &
Trebellianicam in tota hæreditate. l. fin. §.
si vero non fecerit. C. de iure deliberandi.
Couarr. capi. Raynuntius. §. l. num. 10. de
testamentis. Greg. Lopez. l. 10. titu. 6. part.
6. Menchaça de succels. crea. §. 8. num. 13.
vbi dicit communem, & Crótus consilio.
87. & 88. volu. 2. Et ita tenendum, licet cō
trariaj opinionem dicant cōmunem re
lati per Anto. Gomez. r. tomo resolutio
nium. cap. 1. num. 12. & Alciatus respon
so. 393. quam defendit Rolandus à Valle cō
filio. 77. Plures autem casus, jn' quibus non
conficiens inuentarium non teneatur ultra
vires hæreditarijs ponit Iason in. l. fin. §. &
si prefatam. C. de iure delibrandi. num. 2.

Guido Papæ. quæst. 571. verbo, inuentarij.
Socinus in regula. 114.

55 Sed videndū est, an testator possit hæres di remittere confectionē inuētarij. Et tene posse in præjudicium legatariorum: resoluti Couarr. d. capitu. 1. de testamentis. nu. 17. Orosius. l. i. num. 77. de officio præfeti vrbis, licet aliter senserit. Menchaca de succel. cœta. §. 10. num. 69. Illud tamen in dubium veritur in prædicto articulo, vt rū hæres non conficiens inuentarium, teneatur in foro conscientiæ ultra vires hæreditaria. Et Barto. in rubrica, de adquirenda hæreditate, teneat non teneri hæredem in foro conscientiæ, licet non conficeret inuentarium, ultra vires hæreditarias, sequitur Alciatus in dict. rubrica, communis secundū Anto. Gomez in. l. 3. Tauri. num. 121. Couarr. cap. 1. de testamentis. num. 16. Fanutius de lucro dotis. Glos. 8. num. 61.

Fundamentū huius opinionis, illud est, quia hæres representat defunctum ex iuris civilis dispositione. Vnde quemadmodum defunctus in solidum tenebatur, sic eius hæres qui ipsum representat: sed hæ representatione cognita non erat de iure & cœti: igitur in conscientiæ foro tantū habent representationis respectus ad inscētum: tenet Abb. capitu. 1. in fin. de in integrum restituzione.

Secundo pro ista parte facit: nam propteræ hæres inuentarium non faciens, teneatur ultra vires hæreditarias, quia præsumit res hæreditarias subtraxisse. Authetico, de hæredibus & Falcidio. §. si vero non fecerit. Si ergo re vera hæres nihil ex hæreditate subtraxit, sequitur, quod non tenebitur in foro conscientiæ: nam cum dicta ratio fundetur in præsumptione, non habebit locum donec de veritate constet, argumento. l. cōtinuus. §. cum ita, de verbis, obligationibus, sed de veritate constat in foro conscientiæ ex solo dicto confitentium, capitu. significasti. de homicidio glo. in. capi. placuit. de pœnitentia. dist. 6. Clementi. 1. de priuilegijs. Quibus fundamentis hanc parrem tenet idem Barto. in. l. gerit. num. 7. de adquirenda hæreditate, idem. l. 1. C. de facrolanctis ecclesijs. num. 4. & est communis secundū Ioan. Orosiu in. l. 2. de officio procuratoris Cæsaris Abb. cap. Raynuntius. de testamentis. num. 14. idem in. cap. quia plarique, de immunitate ecclesiastarum.

Sed his fundamentis non obstantibus verior est prima opinio: quia illud fundamentum, quod habet, quod lex iusta obligat in foro conscientiæ, illud verum, quando fundatur in veritate, in qua, lege animæ semper veritas attenditur, & nō fictio. Unde quando lex se fundat in præsumptione, licet iusta sit, non obligat in animæ iudicio, si aliter se habeat veritas. capitu. tua nos. de sponsal. capitu. à nobis. cl. 2. de sententia excommunicationis.

Secundum non obstat fundamentum: nam licet hæres adeundo hæreditatem ha-

beat agitum se obligandi: tamen potissimum eius voluntas dirigitur ad commodum; quia & si hæreditas dicatur habere commodum & incommodum. l. si hæreditatem, si mandati, tamen præcipua eius consideratio est circa commodum, secunda circa obligationem, argumento. l. si obstat, verbo, infanti questio. C. de iure deliberandi. l. verbo, emolumentum. C. qui admitti. l. ultima. §. luteratipas. C. de imponenda lura. tradit Tiraquell. in. l. si vñquam. verbo, donatione largitus. num. 2. 8. C. de reuocatis donationibus.

beat agitum se obligandi: tamen potissimum eius voluntas dirigitur ad commodum; quia & si hæreditas dicatur habere commodum & incommodum. l. si hæreditatem, si mandati, tamen præcipua eius consideratio est circa commodum, secunda circa obligationem, argumento. l. si obstat, verbo, infanti questio. C. de iure deliberandi. l. verbo, emolumentum. C. qui admitti. l. ultima. §. luteratipas. C. de imponenda lura. tradit Tiraquell. in. l. si vñquam. verbo, donatione largitus. num. 2. 8. C. de reuocatis donationibus.

Non obstat, fundamētum, ultimæ opinionis: nam dicendum est, quod hæres adeundo non dicitur vere contrahere, sed facte & improprie: sed factio in foro conscientiæ non obligat ut supra resolutum est: ergo licet hæres non fecerit inuentarium, cum cœset ratio fraudis & subtractio nis rerum hæreditiarum, non tenebitur hæres in animæ iudicio. Et sic opinio Barto. & eorum, quos pro prima adduximus opinionem, est verior & tenenda, licet in hoc quamdam velit assignare concordiam Attinu. ibi, vt opinio Barto, procedat in creditoribus, & opinio Pauli & aliorum in legatarijs, quam sequuntur Couarr. capitu. 1. de testamentis. num. 16. & Gregorius Lopez. d. l. 10. titul. 6. par. 6. verbo, [las mandas.] Sed indistincte est tenenda opinio Bartoli, de quo articulo videndus est Antonius Gomez. l. 3. Tauri. num. 121.

Prædicta tamen sententia supra relata, scilicet, quod hæres non conficiens inuentarium teneatur ultra vires hæreditarias, procedit non solum attento iure ciuili, & regio verum & attento iure canonico: tenent Docto. in capitu. Raynaldus. communis secundum Abb. consilio. 73. num. 9. lib. 2. Fanutius de lucro dotis. glos. 8. num. 61. Anto. Gomez. d. l. 3. Tauri. num. 121. Couarr. lib. 3. resolutionum. capi. 3. num. 8. idem in capitu. 1. num. 6. de testamentis. Alciatus in rubrica. de adqui. hæreditate. Greg. Lopez. l. 5. tit. 6. p. 6. quilibet articulus profequitur.

Vt enim hæc materia perfectè absoluatur, illud videndum restat, vtrum fideicommissarius particularis, vel legatarius possit vigore testamenti petere legatum, vel si fideicommissum ab hærede via ordinaria, an vero via executiva. In quo articulo diuer sè sunt opiniones: & sic quod via executiva peti possit tenuit Angel. in Authenti-

ca. de hæredibus, & Falcidio. §. illud collatione. l. Abb. Albericens. Alexander, & Jas. son. l. fin. C. de ejusmodi in Adriani tollendo. Alexander. l. ait prætor. §. 1. de re iudicata. Castro consilio. §. volum. 1. Socinus consilio. 183. vol. 2. Segnus in. l. si ex legati causa de verbo, obliga. Et sic in prædicto com muniter seruari est stylus, licet contrarium sententiam teneat Albericus in. l. quoties. de hæredibus in situ. Alexan. lib. 1. contra rius in. l. sicutum dicitur. §. eo autem tempore, soluto matrimonio. Xuarez in. l. post re iudicata, sexto casu. fol. 260. Peralta in. l. 1. hum. 15. de lega. 2. Quibus non suffragatur tex. in. l. minor vñgintiquinque annis. de mino, & tex. in. l. ait prætor. §. 1. & l. 1. C. communia de legatis, in quibus constat si deicommisum seu legatum via ordinaria fuisse peritum. Nam respondeo, quod, licet illud sit verum, non tamen prædicta iura negant viam executivam competere legati. Solet tamen in hoc articulo illa cautela adhiberi, vt legatum, vel fideicommissum particolare via executiva peti possit, quod legatarius producat testamentum coram iudice & petat vt hæres de plano constitutus, an testamentum illud sit defuncti cuius est hæres, quod si confessus fuerit poterit petere legatum via executiva, nō virtute testamenti, sed virtute confessionis & recognitionis hæredis: tenet Baldus in Authentica, hoc amplius. C. de fideicommissum particularis sententia secundum Rodericu. Xuarez in. l. post rem iudicata. 6. casu. folio. 206. de re iudicata. Quæ sententia ex eo fulcitur: nam scriptura, & si priuata sit, recognita tamen à parte, vel hærede habet effectum publicæ scripturæ ex sola confessione partis. l. cum de indebito. C. de probacionibus. l. 13. titu. 18. part. 3. Rebuffus in cōstitutiones regias in. titu. 1. chirographi & schedularum recognitione. l. part. pagina. 179. Couarr. lib. 2. resolutionum. capi. 11. nu. 4. Auendaño in capitulis prætorum. 2. par. capitu. 30. l. 1. titu. 16. §. fin. in regno Portugaliæ. l. 5. titu. 21. lib. 4. nouæ recopilationis. Quæ recognitio potest fieri de commissione iudicis coram tabellione, & aliqua zello, vt probat. l. 6. titu. 21. lib. 4. nouæ recopilationis. Et de materia recognitionis scripturæ, & quando illa negata debeat fieri comparatio aliarum scripturarum similiū & quando deferatur iuramento partis in supplementum probationis iuxta. l. in bo-

na fidei. C. de rebus creditis. Videntur est
Barto. in. l. contra qui propria. C. de pro-
batio. & in. l. comparatione. num. 10. C.
de fideli instrumento. Hippolytus in rubri-
ca. C. de probationibus. Barto. Baldus. &
Ripa in. l. admonendi. de iure iurando. Gre-
go Lopez. l. 11. 9. titu. 8. par. 3. Couarr. vbi
supra Rolandus à Valle consilio. 26. nu.
12. idem Couarr. in practicis questionibus.
capit. 26. num. 6. Didacus Perez. l. 4. titu. 8.
lib. 3. ordinamenti. vbi de materia recogni-
tionis scripturarum latissime tractat. &
Anto. Gomez. l. 6. 4. Tauri. Aules in capi-
tulis prætorum. verbo. executio. Auenda-
no. in capitulis prætorum. 2. part. capi. 30.
Didacus Perez. l. 4. &. 1. titu. 5. lib. 3. ordina-
menti. Couarr. lib. 2. resolutionum. cap. 11.
et 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22.

qui ordinis de hac materia via executum
latissime tractant. Ex quibus constat qua-
liter, & qua via relata in testamento a te-
statore possint peti ab herede.

Et cum his manet expeditus hic tracta-
tus, & Speculum ultimaru voluntatum &
Thesaurus iuris ad laudem & gloriam Dei
Omnipotentis eiusque Virginis matris, &
in honorem ejus sanctissimae conceptio-
nis, sub eius patrocinio hoc opus cōstitutum,
& in honorem omnium sanctorum & Bea-
ti Basili, in cuius festivitate in Cathedra
Sexti, qua vniqua est in Salmanticensi
gymnasio, licei immeritus, ma-
ximo cum honore fui,

FINIS.

I V R A A D M O D V M
D I F I C I L L I A T A M E X C A E S A R E O,
quām ex pōtificum iure & Regio, quātē peculiari ratione in hoc ope-
re explicantur, prāter alia innumera iura , quātē passim
in comprobationem cuiuslibet rei
adducuntur.

EX DIGESTORVM VOLV MINIBVS

EX INFOR TIA ATO.

E. X. Modestinus. de conditione & demonstratione. pagina. 9. nū
mero. 5.
1. si his, quibus ut in dignis. ibid.
numero. 7.
1. quidam decedens. dē administrat. tutor. ibid.
numer. 9.
1. sed si hoc. s. fin. cum lege sequenti. de conditio & demonstratio. pag. 10. nū. 13.
1. si patroni. ad Trebellianum. pagina. 12. numero. 19.
1. legatum. dē vsu fructu legato. pagina. 13. numero. 21.
1. s. de annuis legatis. ibid.
1. si patronus. s. qui fideicommissariam ad Trebellia. pag. 15. nū. 36.
1. omnibus. s. in testamento. delegat. 1. pag. 18. nū. 43.
1. hæc conditio. s. fin. de conditio. & demonstratio. ibidem. nū. 44.
1. nemo potest. delegatis. 1. pagina. 20. numero. 2.
1. hæredes palam. s. quod si pertinens. de testamento. pag. 23. nū. 13.
1. ille aut ille. s. cum in verbis. delegat. 3. pag. 24. nū. 18.
1. iure militari. de testamento militis. pag. 46. numer. 6.
1. demonstratio falsa. de conditio. & demonstratio. pag. 61. nū. 35.
1. filio præterito. de iniusto rupto. pagina. 94. nū. 34.
1. si filius. s. si filius. de testam. ibidem.
1. fructus. soluto matrimonio. pagina. 129. numero. 22.
1. si quis Sempronium. de hereditibus. instituen. pag. 196. nū. 4.

INDEX

1. vnum ex familia. §. si rem delegat. 2. pagina. 238. num. 55.
 1. magis puto. §. fundum. de rebus eorum. pag. 239. num. 62.
 1. si tibi homo. §. cum seruus. delegat. 1. pag. 241. num. 66.
 1. ad 1. Falcidiam. pag. 245. num. 83.
 1. 1. §. ad municipum. pagina. 247. numero. 93.
 1. si ita quis hæredes. de hæredibus institit. pag. 252. num. 12.
 1. item quod Sabinus. de hæredibus institit. ibi. num. 13.
 1. Mærio. deleg. 2. ibi. num. 14.
 1. mulieri. & Titio. de conditio. & demonstr. pag. 253. num. 16.
 1. fin. §. Seio. deleg. 2. ibi. num. 17.
 1. hæres meus. & quod si in fraudem. de condition. & demonstration. ibidem. numero. 19.
 1. si hæres. delegatis. 3. pagina. 262. numero. 4.
 1. Titio. aut Seio. cod. tit. ibi.
 1. si seruum. §. si inter duos. delegat. 2. ibidem. num. 5.
 1. quidam testamento. eodem titulo. ibidem. num. 6.
 1. si hæres damnatus. eodem titulo. ibidem. numero. 7.
 1. duo sunt Titij. de testament. tutela. pag. 263. num. 8.
 1. si ita fuerit. de rebus dubijs. ibidem. numero. 9.
 1. si quis. de pluribus. eodem titulo. ibidem. numero. 10.
 1. 3. §. si quis duobus. de adimendis leg. pagina. 264. num. 12.
 1. quidam testamento. delegat. 2. pag. 264. numero. 13.
 1. Paulus. la prima. quæ pugnat cum. 1. Paulus. la seconda. de rebus dubijs. pagina. 267. num. 17.
 1. quæ filiabus. §. 1. de legatis. 1. ibidem. numero. 19.
 1. duo sunt Titij. de testamentaria tutela. pag. 268. num. 20.
 1. de liberis. & posthumis. pagina. 268. numero. 21.
 1. si constante soluto matrimonio. pag. 285. numero. 75.
 1. si Titio. & ei qui capere non potest. deleg. 2. pag. 302. num. 34.
 1. 1. de vñsfructu legato. pagina. 316. numero. 24.
1. 1. §. vñsfructus. ad 1. Falcidiam. pagina. 317. num. 26.
 1. Paulus respondet. §. idem respondet. ad 1. Falcidiam. pag. 237. num. 73.
 1. quod his verbis. in principio. deleg. 3. pag. 327. num. 75.
 1. deducta. §. hæreditatem ad Trebellia. pag. 317. num. 76. & num. 78.
 1. si iam facta. de conditio. & demonstr. pag. 336. num. 14. quæ pugnat. cum. 1. quæ subconditio. §. quotiens. de conditio. institut. ibid. num. 15.
 1. demonstratio falsa. de conditio. & demonstr. ibid. num. 16.
 1. idem Neratius. §. idem Julianus. ad 1. Falcid. ibid. num. 18.
 1. de condition. & demonstratio. pag. 337. numero. 27.
 1. talis scriptura. deleg. 1. ibi. num. 28.
 1. Titio. deleg. 2. pag. 338. num. 29.
 1. si ita scriptu. deleg. 2. ibid. num. 32.
 1. filio. §. matri. de adimendis leg. pagina. 339. num. 38.
 1. alumna. §. Seia liberta. eodem titulo. ibidem. quæ pugnat cum. 1. vñica. §. in primo. & §. prosecondo. C. de caducis tollend. ibidem.
 1. Titio pecuniam. versiculo. nam si. delegat. 1. pag. 339. num. 39.
 1. non solum. de hæredibus institut. pag. 340. numero. 44.
 1. 1. deleg. 2. pag. 341. num. 47.
 1. mulieri & Titio. de conditio. & demonstrat. pag. 344. numero. 71. & pagina. 345. numero. 72. & numero. 74. & pagina. 346. numero. 77.
 1. adjicere. §. quamuis. de iure patrona. quæ pugnat cum. 1. quarta demanumissi testamento. pag. 446. num. 76.
 1. hæres meus. §. si in fraudem. de condition. & demonstration. quæ pugnat cum. 1. 1. C. de indicta viduitate tollend. pagina. 346. numero. 78.
 1. Mutiana. de conditio. & demonstrat. pagina. 347. num. 82. & num. 85.
 1. Quintus Mutius. §. si. de auro. & argento legat. pag. 349. num. 89.
 1. nuper. in fine. delegatis. 3. ibidem. numero. 90.
 1. falsa demonstratio. cum. 1. quibus. 6. qui dotalem. de condition. & demonstration. ibid. num. 91.
 1. si pater tuus. de hæredibus institut. ibid. numero. 93.
 1. sed si hoc. §. vñtimo. 1. cum tale. §. Mæria. de condi-

IVRIVM.

- conditio. & demonstrat. pagina. 350. numero. 96.
 1. cum auus. de conditio. & demonstra. pagina. 354. num. 120.
 1. quæ subconditio. §. & in mortis. de condition. institution. pagina. 357. numero. 139.
 1. si à milite. §. edictum de militari testamento. pag. 358. num. 143.
 1. si Titius hæres erit. de conditio. institut. pag. 360. num. 157.
 1. filius. qui in potestate. de conditio institut. pag. 361. num. 159.
 1. Titio. si nonnupserit. de conditio. & demonstra. pag. 352. num. 112. & 114.
 1. Mærius. de conditio. & demonstra. pag. 359. num. 149.
 1. dijus Seuerus. §. licet. de iure codicillorum. pag. 360. num. 155.
 1. cuius mulier. rerum amotarum. pag. 383. numero. 104.
 1. is. cui bonis. de vulgar. pag. 398. num. 38.
 1. ex facto. §. Julianus. de vulgar. pag. 400. numero. 49.
 1. 2. de liber. & posthu. pag. 492. num. 16.
 1. turpia legata. delegatis. 1. pagina. 993. num. 23. & 25.
 1. 3. de liberis. & posthumis. pagina. 493. numero. 22.
 1. his verbis. §. 1. de hæredibus instituendis. ibid. num. 24.
 1. filius à patre. de liberis. & posthu. pag. 494. num. 30.
 1. r. §. si incertam. versiculo. sed si. subconditio. de ventre in posse. mitten. pag. 495. num. 36.
 1. filius. de conditio. institutio. ibi.
 1. 1. §. idem ait. de Carboniano edicto. ibidem. num. 39.
 1. cum filius. versiculo iudicum. deleg. 2. pa. 502. num. 87.
 1. 3. §. si emancipatus. de contratabulas. pagina. 504. num. 98.
 1. 1. de bonorum possessione. secundum tabulas. pag. 506. num. 112.
 1. quod vulgo. de contratabulas. ibidem. numero. 113.
 1. filius. de liber. & posthu. pag. 507. num. 115.
 1. hac consultissima. §. si quis autem. de testamento. ibidem.
 1. ex facto. §. Lucius. de vulgar. pagina. 510. numero. 8.
 1. si filium substituat. de hæredibus instituend. ibidem.
 1. Scuola ad Trebellian. pagina. 514. numero. 7.
 1. si sequens gradus. de vulgar. pagina. 516. numero. 20.
 1. si filius familias substituator. de hæredibus institut. pag. 518. num. 31.
 1. pater Seuerinam. de conditio. & demonstrat. ibi. num. 33.
 1. mater. de vulgar. pag. 521. num. 11.
 1. qua ætate. de testamento. pagina. 524. numero. 22.
 1. ex facto. §. si quis rogatus. ad Trebellian. pag. 525. num. 26.
 1. centurio. de vulgar. quæ pugnat. cum. 1. precibus. C. de impuber. ibidem. numero. 7. pagina. 528.
 1. seruus legatus. §. si seruus alienus. de legat. 1. pag. 531. num. 19.
 1. fin. §. si verò. qui petant tutores. pagina. 532. num. 22.
 1. Lucius Titius. de hæredibus institut. pag. 539. num. 5.
 1. r. de singulis rebus per fideicom. relict. pagina. 544. num. 10.
 1. 8. si sine. ad Trebellia. ibid.
 1. 6. Titio. & ei. delegatis. 2. pagina. 546. numero. 26.
 1. recusare. §. fiscum ad Trebellia. pagina. 549. num. 37.
 1. 1. §. qui in distrahendis ad Trebellia. pag. 550. num. 43.
 1. 1. deleg. 1. ibid. num. 46.
 1. quæ subconditio. §. hoc edictum. de conditio. institut. ibi. num. 47.
 1. & fideicommissum. de legatis. 3. pagina. 551. num. 49.
 1. si Titio. §. si. de legatis. 1. pagina. 554. numero. 63.
 1. si totas. de adquirenda hæreditate. pagina. 555. num. 66.
 1. ex facto. §. Julianus Longinus. de vulgar. pag. 555. num. 67.
 1. quidam cum filium. de hæredibus instituen. ibid. num. 69.
 1. tutor petitus. de excusa. tutorum. pag. 568. num. 46.
 1. fideicommissarium. §. legatum ad Trebellia. pag. 572. num. 66.
 1. cum pater. §. filia. delegatis. 2. pagina. 573. num. 70.
 1. si sequens gradus. ad Syllania. ibidem. numero. 73.
 1. tutor petitus. §. quod à tutoribus. de excusatio. tutorum. pagina. 581. numero. 26.

INDEX

- ro. 26. i. amicissimos eiusdem tituli. ibidem. numero. 27. i. bonis. §. qui pupillo. versiculo. non solum de Carboniano edicto. pagina. 584. numero. 43. i. cum plures. §. fina. de administratione tutorum. ibi. nu. 45. i. qui filium. vbi. pupillus educari debeat. ibid. num. 48. i. si quis in principio testamenti. deleg. 3. pag. 593. nu. 3. i. cum secundo. de iniusto rupt. ibid. i. si mihi & tibi. §. in legatis. de legatis. i. ibidem. i. si quis eumque. §. final. de vulgari. ibidem. i. si ita. deleg. i. ibid. i. ex parte familie herciscundæ ibid. i. final. de hæredi. instit. pagina. 597. numero. 26. i. demonstratio. falsa. de conditio. & demonstratio. pag. 598. nu. 27. i. pater Seuerina m. §. fina. de condition. & demonstratio. ibidem. nu. 29. i. cum tale in principio. de conditio. & demonstratio. ibid. i. si mihi. & tibi. §. in legatis. de lega. i. pag. 598. nu. 30. i. si duobus. §. si prius. de contra tabulas. p. 599. num. 32. i. si filius. de liberis. & posthum. ibidem. numero. 34. i. Clodius Clodianus. de acquiren. hæred. ibid. num. 35. i. filio præterito de iniusto rupto. pag. 600. numero. 37. i. qui fideicommissum. delegat. 2. ibidem. numero. 36. i. diuus. §. licet. de iure codicillorum. ibid. numero. 40. i. final. in principio delegatis. 2. pag. 601. numero. 41. i. cum in secundo. de iniusto rupto. pag. 602. numero. 42. i. si hæres. si tabule testamenti nullæ extabunt. pag. 603. nu. 49. i. cum pater. §. filius matrem. delegat. 2. p. 604. num. 56. i. Scruola ad Trebellia. pag. 619. nu. 11. & 621. num. 23. i. conficiuntur. §. i. de iure codicillorum. ibidem. i. quidam in suo. §. fin. de conditio. institutio.

Ex Digesto novo.

- Lex. verbis legis. de verborum significatio-
ne. pag. 10. nu. 10.
i. 3. §. si plusquam iussus. de statu liberis. ibidem.
num. 11.
i. 3. §. in bello. de re militar. pagina. 13. numero. 23.
i. 4. §. i. de statu liberis. pagina. 16. numero. 40.
i. si ita scriptum. de manumissis testamen-
to. pag. 17. nu. 41.
i. cum hæredes. de acquirenda possessio. p. 24.
num. 18.
i. quidquid astringenda. de verborum obli-
gat. pag. 205. num. 53.
i. fideicommissarialibertas. de fideicomissa.
liber-

IVRIVM.

- libertati. pagina. 206. numero. 60. cum se-
quentibus.
i. qui autem in principio. quæ in fraudem cre-
ditorum. pag. 239. nu. 61.
i. solutionibus. de verborum oblig. pag. 242.
num. 72.
i. solutionibus. de solutione. ibid.
i. hæreditas in multis. de adquirend. rerum do-
mi. pag. 244 nu. 78.
i. fina. de praetoris stipulat. pagina. 265. nu-
mero. 14.
i. rectè dicimus. de verborum signifi. pag. 312.
num. 6.
i. Lucio cum. 1. sequenti. de aqua quotidiana.
pag. 314. nu. 18.
i. qui vnum fructum. de verborum obliga. pag.
317. nu. 26.
i. si. §. fructus. &. §. non solum. quæ in fraudem
credito. pag. 318. nu. 29.
i. qui Romæ in principio. de verborum obliga.
pag. 337. nu. 25.
i. eum qui. versiculo. pecunia. de verbo obligat.
pag. 338. nu. 30.
i. cedere diem. de verbo. signif. ibid.
i. fideicommissaria libertas. de fideicomissa.
liberta. pag. 341. nu. 48.
Libertas. §. i. de manumissis test. pag. 348. nu-
mero. 83.
i. cum hæres. §. i. de statu liberis. pag. 358. nu-
mero. 141. cum seq.
i. ad finem. de sicutijs. pag. 403. nu. 75.
i. Pedius. & i. fina. de incendio ruina. & naufra.
pag. 403. nu. 75.
i. i. & fi. de scipulchrō violā. ibid.
i. fina. de liberis agnoscen. pag. 429.
i. i. §. impuberi. de collatione bonorum. nu-
mero. 52.
i. alienatum. de verborum signifi. pag. 478. nu-
mero. 77.
i. statu liberis. §. quintus. de statu liberis. ibi-
dem. 78.
i. hæreditatis. de verborum signifi. pag. 551. nu-
mero. 48.
i. mortuo. de fideiussor. pagina. 629. nu-
mero. 10.
i. stipulatus. §. fin. de noui operis. pag. 663. nu-
mero. 37.
i. à Diuò Pio. §. si pignore. de reiudicata. ibi-
deni.
- Ex Digesto veteri.
- Lex. Lega. si certum petatur. pagina. 89. nu-
mero. 17.

- mero. 17.
i. in causa. §. idem Pomponius. de minor. pag.
99. num. 50.
i. si sterilis. §. cum per venditorem. de actioni.
empti. pagina. 130. numero. 60.
i. si mercedem. §. si fundum. eod. tit. pagina. 131.
nu. 31.
i. in eum. de religiosis. & sumpt. funer. pag. 135.
num. 57.
i. legitima. de pact. pagina. 141. nu-
mero. 10.
i. si puella. de sponsalib. pagina. 205. nu-
mero. 32.
i. eleganter. §. fernum. de dolo. pag. 229. nu-
mero. 18. cum seq.
i. huic scripturæ ad J. Aquiliam. ibidem.
i. ex duobus fratribus. de negotijs gest. pagina.
236. num. 51.
i. interdum. qui potiores in pigno. habentur.
pag. 228. nu. 54.
i. quibus ex causis pignus vel hypotheca.
ibidem.
i. 2. verbo. mox. de origine iuris. pag. 245. nu-
mero. 86.
i. cum singulis. de usufructu accrescendo. pag.
251. nu. 10.
i. §. interdum. i. 2. versiculo. neque per con-
cursum. i. inde Neratius. eodem. titulo.
ibidem.
i. cum pater. §. gener. de iure dotum. quæ
pugnat cum. i. C. de dotis promissio-
ne. pag. 266. nu. 15.
i. si is qui. §. quod. dicitur de iure dotum.
quæ pugnat cum. i. quod. dicitur. de im-
penis in rebus dotatibus fact. pagina. 279.
numero. 4.
i. assiduis. qui potiores in pignore habe. pag.
285. nu. 76.
i. via itineris. de seruitutibus. pagina. 314. nu-
mero. 17.
i. si tam angusti. de seruitutibus. rusti. ibidem.
num. 18.
i. arbor. in fine. communis diuid. ibidem. nu-
mero. 19.
i. 4. de usufructu. quæ pugnat cum. i. rectè di-
cimus. de verborum significatione. pag. 315.
num. 23.
i. fructus. de reiudicatione. pagina. 318. nu-
mero. 29.
i. cum autē. §. cum redhiberetur. de adilitio edi-
cto. pag. 321. nu. 46.
i. si usufructus. de iure dotum. pagina. 324.
num. 61.
i. cui vñusfructus. ibidem.

INDEX

- 1. arboribus, §. vsusfructus, ibid.
- 1. non viritur, eod. titulo, ibid.
- 1. in venditione, de bonis autorita, iudi, possid. ibid, nu. 6.
- 1. mora, §. in bona fide, de usuris, pag. 229, numero 84.
- 1. usura eod. tit. ibidem.
- 1. videamus, la segunda, §. actionem, eodem titulo ibid.
- 1. seu mañumiso, de conditione indebiti, pagina, 361, nu. 161.
- 1. Titio & ei qui capere non potest, de petitio ne heredi, pag. 400, nu. 51.
- 1. si quis in suo de inofficio, pag. 422, numero, 18.
- 1. Papinianus, §. si quis mortis eodem titulo, pagina, 224, numero, 29, & pagina, 429, numero, 53.
- 1. Paulus responderet, §. si haeres, de usu, pag. 455, nu. 99.
- 1. 2. 1. nam & is, §. final, 1. Papinianus, §. si quis post rem, de inofficio, pagina, 501, numero, 79.
- 1. Papinianus, versiculo ipsius enim iniuria est de inofficio, pag. 502, nu. 86.
- 1. si pars iudicantium, l. Titia, l. quirepudiantis, eodem titulo, pagina, 502, numero, 87.
- 1. si pater filium, eodem titulo, pagina, 504, numero, 98.
- 1. mulier, §. final, eodem titulo, pagina, 509, numero, 7.
- 1. Papinianus, §. meminiisse eodem titulo, pagina, 529, num. 10.
- 1. de fideicomissa heredita, pag. 544, numero, 17, 10.
- 1. in fideicomiso, §. cum Polidius, de usuris, pag. 555, nu. 69.
- 1. si quis sepulchrum, §. funus, de religio, & sumptibus fun., pag. 561, nu. 16.
- 1. si sponsus, §. si quis regatus, de donatio, inter virum, pag. 571, nu. 64.
- 1. de quibus, de legibus, pagina, 594, numero, 8.
- 1. non est nouum, 1. sed & posteriores, eodem ti tulo, pag. 595, nu. 13.
- 1. si duos, §. ultimo, de iure iuram, pagina, 605, numero, 69.
- 1. nam sufficit, de dolo, pagina, 606, numero, 72.
- 1. §. sed si parendi, de conditione ob causam, pag. 636, nu. 42.
- 1. si profre, de conditione furtiva, pag. 649, numero, 69.

Ex Codice Iustiniani.

- 1. haeres absens de iudic, pagina, 644, numero, 76.
- 1. qui duos, de rebus dubijs, pagina, 645, numero, 84.
- 1. Papinianus, §. quarta autem, de inofficio, test, pag. 653, num. 16.
- 1. 2. familiæ herciscundæ, pagina, 653, numero, 16.
- Lex, cum te, & i. cum filia, de inofficio, pag. 10, num. 14.
- 1. omne verbum, communia, delegat, pag. 12, num. 20.
- 1. sicuratorem habens, de in integræ restituione, pag. 46, num. 2.
- 1. iubemus, de testamentis, ibi, nu. 8.
- 1. final, §. donec de iure deliberand, quæ pugnat cum textu in authentico, vt cum de appellatione cognoscitur, §. sancimus, versiculo post nouem dies, pagina, 127, numero, 15.
- 1. domum, de reliuend, pagina, 129, numero, 22.
- 1. ius sepulchri dereligi, & sumptibus fune, pagina, 132, nu. 37.
- 1. quidem, de donatio, pagina, 189, numero, 105.
- 1. fin, C. de pœct, ibid.
- 1. Catoniana, de regula Catoniana, pag. 229, numero, 15.
- 1. vñica, §. in nouissimo, de caducis tollen, ibi, num. 17.
- 1. cum rem alienam, delegat, pagina, 234, numero, 44.
- 1. 1. C. vñ de vir & vxor, pagina, 250, numero, 4.
- 1. 1. ne fidei iusso, dotium dentur, pagina, 274, numero, 7.
- 1. doce ancillam, de reliuendic, pagina, 285, numero, 73.
- 1. in rebus, de iure dotium, pagina, 285, numero, 74.
- 1. ob maritum, ne vxor pro marito, pag. 287, numero, 90.
- 1. ususfructu, la segunda de ususfructu, pag. 324, num. 61.
- 1. si domina, C. eodem tit, quæ pugnat cum, ll, ibidem citatis,
- 1. fructus, C. de actionibus empti, pagina, 329, num. 85.
- 1. vñica, §. si autem, de caducis tolle, pagina, 336, numero, 20.

l. vñica

IVRIVM.

- 1. vñica, §. in primo, & §. pro secundo, eod, tit, pag. 339, nu. 38.
- 1. cum acutissimi, de fideicomis, pag. 354, nu. 120, cum sequentibus.
- 1. generaliter, §. cum autem, de institutio, & substitutio, ibi.
- 1. si vñquam, C. de reuocand, dona, ibi, & pagina, 384, nu. 57.
- Authentica, si rogari, ad Trebellia, p. 354, nu. 123, cum sequenti.
- Authentica, de sanctissimis episcopis, §. sed & hoc præsentis collat, 9, ibidem.
- 1. vxoris abortu, C. de posthumis hered, insti, pag. 354, nu. 118.
- 1. cum qui duas, de adulterijs, pagina, 375, numero, 57.
- 1. si vñquam, C. de reuocand, pagina, 416, numero, 142.
- 1. de naturalibus liber, pagina, 599, numero, 47.
- 1. 1. vt nemo priuatus, pagina, 403, numero, 75.
- 1. nihil, de usucapione pro herede, pag. 419, num. 16.
- 1. omni modo, de inofficio testa, pag. 425, num. 32.
- Authentica nouissima, C. de inofficio testa, pag. 430, nu. 59.
- Authentico, de non alienah, §. ordinatio, collatione, 1. pagina, 436, numero, 9.
- 1. si pater, C. de institutio, & subst, pag. 494, num. 31.
- 1. de inofficio testamento, cum authenticæ, ex causa, deliberas præt, pagina, 503, num. 9.
- 1. si quis filium, de inofficio, pagina, 504, num. 97.
- 1. final, de bonis quæ liber, pagina, 515, numero, 14.
- 1. precibus, de impuberum, pagina, 528, numero, 7.
- Authentica, res quæ, C. communia, delegat, pag. 545, nu. 23.
- 1. nulli, C. de episcopis, & cleric, pagina, 559, num. 4.
- Authentico, de sanctissimis episcopis, §. si quis ædificationem, collatio, 9, pagi, 567, numero, 41.
- 1. Consulta diuinalia, De testamen, pag. 567, numer. 43.
- Authentica, hoc amplius, C. de fideicomis, pag. 568, num. 48, & pag. 572, num. 68, & pag. 573, nu. 74, & nu. 75.

Ex decretalibus:

- C. tua nobis, de testam, pag. 9, nu. 9, & totus titulus, de testamentis.
- c. præterea, el segundo de appellat, pag. 56, num. 19.
- c. cum pro causa, c. officij, de sententia excommunicationis, ibid, & totus titulus, de sententia excommunicationis.
- c. fin, de præben, pag. 61, numero, 36, & materia præbendarum.
- c. cum fit, c. fi, de appellatio, pagina, 62, numero, 39.
- c. i. de iudicijs, ibidem.

Vv. 4 c. consul

INDEX

- c. consuluit. de vsu pag. 88. n. 12. & totus titu-
lus. de vñis & eius materia.
c. salubriter eodem titulo. pagin. 97: nume-
ro. 44.
c. cum dilecti. c. cum causa de emptione pa-
gin. 99. n. 48.
c. fin. de consuetud. p. 112. n. 18.
c. ad nostram. el primero de iure iurando. p.
129. n. 22.
c. ad decorum. de constitutio. pagin. 147: nu-
mero. 35.
c. venerabilibus. de præben. ibidem. nume-
ro. 37.
c. cum deputati. de iudi. p. 148. n. 38.
c. cum Bertoldus. de reiudi. p. 188. n. 100. &
p. 191. n. 111. & p. 192. n. 119.
c. ne capranda. de concessione præb. p. 189.
n. 104.
c. ex insinuatione. de procura. p. ibid.
c. ex literis de iure patron. pa. 193. n. 120. &
tota materia iuris patrona.
c. cum tibi. de test. p. 197. n. 10. & p. 199. n. 15.
& p. 209. n. 71.
c. veniens. el primero de testibus. pag. 222.
n. 26.
c. non satis. c. cum ecclesia. de simo. & totus
titulus. p. 223. numer. 30. & tota materia
de simonia.
c. fin. de pacis. p. 224. n. 33.
c. cum vñiuersorum. de rerum. permuta.
ibidem.
c. filius noster. de testamentis. pagin. 234. nu-
mero. 45.
c. tua nobis. de decimis. p. 319. n. 36.
c. grauis. de restitutione spolia. pag. 322. nu-
mero. 53.
c. in præsentia. de probat. pagina. 354. nu-
mero. 125.
c. fin. de conditio apposi. p. 357. n. 137. & ma-
teria de matrimonio.
c. is qui fidem. de sponsa. p. 375. n. 55.
c. consultationi. eodem titulo. ibidem. nume-
ro. 58.
c. insuper. qui matrimonium accusare pos-
se. ibid. n. 59.
c. 2. de eo. qui duxit in matri. ibid.
c. ad id quod. de sponsa. ibid. n. 60:
c. per tuas. de conditio. apposit. 376. nume-
ro. 63.
c. tanta qui filij sint legitimi. p. 387. n. 117.
& titulus. qui filij sint legi.
c. inquisitionis. de accusatio. pagi. 406. nu-
mero. 82.
c. fi. de temporibus ordina. ibid.

Ex libro Sexto decretalium.

- C. Romana. §. caueant de sententia excom-
mun. pag. 56. n. 18.
c. licet canon. de electione. p. 171. n. 39.
c. Statutum. el primero eod. tit. ibidem.
c. i. de Sponsatione impuberum. pag. 180.
n. 78.
c. i. de renuntiatio. pag. 383. num. 104.
c. si pater. de testamentis. pag. 428. n. 49.
& p. 429. n. 51. & p. 511. n. 17.
c. vñico de excessibus præla. pag. 596. nume-
ro. 18.
c. i. de constitutio. pag. 594. n. 8.
c. vt officium. versiculo. denique. de hæred.
qui pugnat cum. c. statutum. §. cum verò
& §. cum autem. de rescript. pag. 595. nu-
mero. 141.

Ex Clementinis.

- Clementina quia contingit. de religio. do-
mibus. pag. 13. n. 21.
Extraugans ad evitanda scandala Martini
Quinti. de excommunicatis non vi-
tand. pag. 68. n. 65.
Clementina vñica. de concessione præben.
pag. 168. n. 22.

Clæ

IVRIVM.

- Clementina vñica. de homicidio. pag. 595.
Ex Decretis.
C. quia Ioannes. 12. quæst. 5. pag. 9. nume-
ro. 5.
c. si quis irascitur. 13. quæst. 2. ibidem. nume-
ro. 8.
c. consideratio. 16. quæst. 1. pagin. 18. nume-
ro. 46.
c. episcopi. 11. quæstio. 3. pagin. 58. nume-
ro. 24.
c. si quis non recto iudicio. 11. quæst. 3. pag. 60.
num. 31.
c. cui est illata. 11. quæstio. 3. pagin. 60. nu-
mero. 32.
c. cum excommunicato. c. præcipue. 11. q. 3.
pag. 68. n. 64.
c. innocens. 22. quæst. 4. pagina. 78. nume-
ro. 30.
c. contradicimus. 35. quæst. 3. pag. 122. nume-
ro. 44.
c. iam itaque. 1. quæstio. 4. ibidem. nume-
ro. 45.
c. aurum habet. 12. quæstio. 2. pagina. 133.
numer. 43.
c. quæsta. 13. quæst. 2. ibi. n. 44.
c. non mediocriter de consecratione dist. 5.
pag. 154. n. 58.
c. cantantes. 92. distinet. pag. 156. num. 67.
c. de esucarium. de consecratione distin. 3.
p. 157. num. 71.
c. decernimus. 16. quæst. 7. pag. 188. nume-
ro. 79.
cc. pasce fame. 86. distinet. pag. 214. nume-
ro. 13.
. qui studet. 1. quæst. 1. pagina. 200. nume-
ro. 12.
c. quam periculosem. 7. quæst. 1. pag. 475.
n. 63. & infra.
c. quicunq;. 17. quæst. 4. pag. 497. n. 43.
c. si quia mulier. 19. quæst. 3. pag. 498. n. 53.
c. Syluester. 11. quæst. 1. pag. 569. n. 56.
c. quicunque vult. 17. quæst. 4. pag. 571. nu-
mero. 61.
c. quam periculosem. 7. quæst. 1. pag. 570.
num. 59.
c. miror. 50. distinctione. pag. 596. n. 17.
c. prædicandum. 22. quæst. 1. pag. 607. n. 82.

Ex Concilio Tridentino.

- Sessio. 22. c. 6. de reformatione. pag. 13. n. 24.
Sessio. 24. c. 18. pag. 183. n. 86.

- Sessio. 24. c. 19. pag. 190. n. 167.
sessio. 25. c. 15. pag. 306. num. 54. & pag. 378.
n. 71.
sessio. 25. c. 19. ibid.
sessio. 24. c. dereformatione matrimonij.
sessio. 24. c. 6. de reformatione. pag. 405. nu-
mero. 82.
sessio. 14. c. 7. de reformatione. pag. 595. nu-
mero. 15.
sessio. 25. c. 16. pag. 305. n. 50.
sessio. 24. c. 10. pag. 369. num. 20.
sessio. 14. c. 7. de reformatione. pag. 370. nu-
mero. 28.
sessio. 15. c. 18. ibid.
sessio. 24. c. 3. pag. 372. numer. 37.
sessio. 24. c. 3. pag. 372. n. 37.
sessio. 24. c. 13. ibid. num. 41.
sessio. 24. c. 7. ibi. n. 43.
sessio. 24. c. 10. pag. 369. num. 20. & num. 19.
sessio. 14. c. 7. pag. 373. num. 44.

Leges partitarum.

- Lex. 30. tit. 9. part. 6. pag. 128. n. 66.
1. 10. tit. 9. part. 6. pag. 234. n. 44.
1. 26. tit. 13. part. 5. pag. 238. n. 54.
1. 8. tit. 4. part. 5. pag. 292. n. 114.
1. 37. tit. 9. part. 6. pag. 318. n. 32.
1. 10. tit. 4. part. 6. pag. 354. n. 120.
1. 10. tit. 1. & 1. tit. 3. Part. 4. pag. 370. n. 24.
1. 1. tit. 13. part. 6. pag. 408. n. 98.
1. 4. tit. 4. part. 5. pag. 416. n. 143.
1. 7. tit. 1. part. 6. pag. 440. n. 35.
1. 4. tit. 9. part. 6. pag. 442. n. 46.
1. 2. tit. 15. part. 2. pag. 443. n. 51.
1. 3. tit. 4. part. 5. pag. 447. n. 69.
1. 5. tit. 15. part. 6. ibid.
1. 3. tit. 4. part. 5. pag. 448. n. 77.
1. 8. tit. 13. part. 6. pag. 454. n. 93.
1. 2. tit. 11. part. 2. pag. 473. n. 56. & 475. nu-
mero. 61.
1. 9. tit. 1. part. 2. pag. 475. n. 61.
1. 11. tit. 7. & 1. fi. tit. 8. part. 6. pag. 503. nume-
ro. 93.
1. 34. tit. 9. part. 6. pag. 510. n. 12.
1. 4. tit. 11. part. 6. pag. 530. n. 13.
1. 13. tit. 5. part. 6. pag. 539. n. 4.
1. 28. tit. 3. part. 7. pag. 547. n. 30.
1. 6. tit. 11. part. 6. ibid.
1. 6. tit. 10. part. 6. pag. 560. n. 12.
1. 8. tit. 1. part. 6. ibid. n. 14.
1. fi. tit. 10. part. 6. pag. 568. n. 49.
1. 17. tit. 10. part. 6. 1. xi. tit. 4. part. 6. pag. 569.
num. 55.

Vv 5 1.9.

INDEX

- 1.9.tit.16.par.6.pag.581.nu.30.
- 1.2.tit.16.p.6.pag.577.nu.5.
- 1.93.tit.18.part.3.iunct.1.9.tit.16.par.6.pagina.582.nu.36.
- 1.1.tit.5.par.5.pag.590.nu.71.
- 1.29.tit.1.par.6.pag.593.nu.4.
- 1.26.tit.9.par.3.pag.605.nu.67.
- 1.15.tit.6.part.6.pag.604.nu.60.
- 1.1.tit.1.par.2.pag.644.nu.5.
- 1.2.tit.6.part.6.pag.646.nu.87.
- 1.2.tit.14.part.6.pag.652.nu.4.
- 1.6.tit.9.par.6.pag.657.nu.38;

Ex ordinaamento veteri.

- 1.1.tit.2.libro.8.ordinam.pagina.89.numero.
10.13.
- 1.4.tit.8.libro.3.ordinam.pag.242.numero.
10.73.
- 1.1.titulo.4.libro.5.ordinam.pag.289.numero.
102.
- 1.1.tit.1.libro.5.ordinamen.pag.370.numero.
10.24.
- 1.6.&7.tit.7.lib.5.ordinam.pagin.396.numero.
29.
- 1.6.tit.3.lib.5.ordin.pag.406.
- 1.22.tit.3.lib.1.ordi.ibid.
- 1.1.titulo.2.libro.5.ordinam.pagin.431.numero.
63.
- 1.3.tit.8.lib.3.ordi.pag.469.numero.35.
- 1.1.titulo de los testamentos.lib.5.ordinam:
pag.549.numero.38.
- 1.4.tit.2.lib.5.ordi.pag.567.nu.44.
- 1.1.tit.5.lib.5.ordin.pag.587.nu.60.
- 1.1.tit.6.lib.8.ordin.ibidein;

Ex legibus Tauri.

- Lex.36.Tau.pag.9.nu.9.
- 1.3.Tau.pag.28.nu.32.
- 1.5.Tau.pag.37.nu.17.
- 1.5.Tau.pag.40.nu.4.
- 1.3.Tau.pag.43.nu.4.
- 1.4.Tau.pag.44.nu.1.cum seq.
- 1.25.Tauri.pag.175.nu.58.
- 1.31.Tau.pag.199.nu.26.
- 1.29.Tau.pag.202.nu.42.
- 1.2.Tau.pag.228.nu.7.
- 1.21.Tauri.pag.231.nu.38.
- 1.60.Tauri.pag.231.nu.30.
- 1.46.Tauri.pag.237.nu.52.
- 1.51.Tau.pag.277.n.30.

IVRIVM.

- 1.10.Tauri.pag.280.nu.47.& infra.
- 1.26.Tauri quæ pugnat cum l.29.pag.282.
nu.61.cum seq.
- 1.29.Tau.pag.292.nu.114.
- 1.70.Tau.cum seq.pag.300.nu.27.
- 1.14.Tau.pag.326.nu.69.
- 1.13.Tau.354.nu.117.
- 1.49.Tau.pag.370.num.24.& pag.379.nu.
mero.74.
- 1.10.Tau.pag.394.nu.15.
- 1.9.Tau.pag.395.nu.18.& infra.
- 1.17.Tau.pag.437.nu.18.& infra.
- 1.9.&l.10.Tau.pag.409.nu.15.
- 1.17.Tau.pag.429.nu.54.& infra.
- 1.20.Tau.pag.430.nu.60.
- 1.17.Tau.pag.435.nu.6.
- 1.18.Tau.pag.438.nu.19.
- 1.23.Tau.pag.440.nu.33.
- 1.21.Tau.pag.441.nu.39.
- 1.40.Tau.pag.443.nu.51.& infra.
- 1.25.Tau.pag.445.nu.60.
- 1.22.Tau.pag.447.nu.71.
- 1.48.Tau.pag.451.nu.81.
- 1.40.Tau.pag.483.nu.87.
- 1.14.Tau.pag.503.nu.94.
- 1.47.Tau.pag.522.num.13.
- 1.31.Tauri.pag.552.numero.56.& pagina.333.
num.57.

Leges nouæ recopilationis:

- Lex.37.titulo.14.lib.3.recopilationis.pag.14.
numero.26.
- 1.9.tit.1.libro.5.recopilationis.pagin.38.numero.
19.
- 1.2.tit.3.libro.5.recopilatio.pagina.40.numero.
4.
- 1.2.tit.4.lib.5.recop.ibid.
- 1.1.tit.6.lib.8.recop.pag.89.nu.13.
- 1.1.tit.6.lib.5.reco.pag.91.nu.20.
- 1.1.tit.12.lib.5.reco.pag.100.nu.54.
- 1.1.tit.4.lib.4.reco.pag.105.nu.67.
- 1.36.tit.6.lib.3.pag.105.nu.68.
- 1.4.tit.6.lib.8.reco.ibid.nu.69.
- 1.5.tit.7.lib.5.recop.pag.123.nu.47.
- 1.13.tit.3.lib.5.reco.ibid.
- 1.5.tit.6.lib.5.reco.pag.175.nu.56.
- 1.5.tit.7.lib.5.recop.ibi.nu.58.
- 1.6.tit.4.lib.5.reco.pag.199.nu.26.
- 1.7.tit.4.lib.5.reco.pag.201.nu.36.
- 1.6.tit.4.lib.5.recop.pag.202.nu.39.
- 1.3.tit.13.lib.4.reco.pag.228.numero.10.
- 1.9.tit.9.lib.5.reco.pag.231.nu.30.

FINIS.

INDEX

Alphabeticus.

INDEX RERUM MATERIALEM NOTABILIVM, QVAE per totum hoc opus tractantur.

A.

- C**CVSARE etiam si nemo iniutus compellatur, non procedit in crimen heretis, vbi co-pellitur, & tenetur pag. 76. numero 25. & pag. 77. numero 26.
Actus, qui requirit solennitatem pro forma fa-uore alicuius filii sit utilis valet, absque so-lennitate factus, nisi a principio opponatur exceptio, communis contra alteram com-munem, pag. 40. numero 6.
Actus interiores non comprehenduntur sub poenit. à iure impositis, pag. 220. numero 11.
Actus factus contra legem prohibentem sub-stantiam ipsius actus non est ipso iure nullus, pag. 374. numero 5.
Actus agentium non debet operari ultra eo-rum intentionem, pag. 379. numero 77.
Actus à iure prohibitus non potest sustineri ve-valeat meliori modo, quo potest, pag. 380. numero 79.
Actus, qui venit in causam à qua incipere nō potuit, habetur pro non scripto, pag. 382. nu-mero 93.
Actus factus eo tempore, quo quis erat prohi-bitus illud facere non caret suspicione, pag. 383. numero 104.
Actus factus ab aliquo in eius utilitatem, & si probetur fecisse animo nocendi alteri valet actus, pag. 384. numero 108.
Actus, qui de per se est licitus etiam si conti-nuat aliquid illicitū præter spem facientis actum non imputatur illi, pagina. 406. nu-mero 18.
Actum faciens maximè in testamento, si facit quod in se est inhabilitas postea detecta non vitiat actum, pag. 600. numero 8.
Actus legitimī conditionem recipiunt, & die præterquam illi, quorum substantiae condi-tio & dies repugnat, pag. 619. numero 56.
 In actu dispositivo potest quis prohibito volu-tatis disponere, pag. 596. numero 22.
 Sine actione nemo experitur in iudicio, si ta-men ex ipso iudicio speratur, nascitur am actionem bene experitur, pagina. 208. nu-mero 64.
- A**ctus, in quo præsumitur fraus non confirma-tur iuramento, pag. 457. numero 109.
 Authoritas superioris, si in aliquo actu interue-niat excludit omnem suspicionem, pag. 167. numero 14.
 Afflito non est danda afflictio, pag. 127. nu-mero 14.
 Accessus caenalis præterquam matrimonialis est fornicatio & peccatum mortale, pag. 386. numero 116.
 Adulterium qualiter si crimen gravissimum, & tot mala, quæ ex adulterio oriuntur, pag. 404. numero 78. & pag. 405. numero 85. & numero 86 & numero 87.
 Adulterium, si accusatur à viro non potest fa-cere transactionē, quia est maxima infamia pag. 405. numero 81.
 Adulterinus filius nō succedit matri, pag. 406. numero 88.
 Actio oritur ex simplici promissione, ut quis teñatur, pag. 469. numero 34.
 Alimenta debentur indistinctè filiis legitimis naturalibus & spuriis, pag. 408. numero 99. & numero 100.
 Alimenta an sint præstanda spuriis pro indig-e-tia an secundum patris dignitatem, com-munis contra communem, pagina. 408. numero 102.
 Alimenta spuriis in quanto bonorum dari pos-sunt: quod si sit excessuum an possit minui communis contra communem, pagina. 409. numero 103.
 Alimenta sunt præstanda spuriis pro dignita-te patris, pag. 410. numero 18.
 Alimenta coram quo iudice sunt petenda, pa-gina. 410. numero 119.
 Alimentorum causa est summaria, ibidem. numero 109.
 Alimentorum in causa an peti possit diebus se-riatis, communis contra communem, pag. 411. numero 113.
 Alimenta præterita via ordinaria, & judiciali die peti debent, ibidem.
 Alimenta pétens, quia dicit se esse filium testa-toris tenetur cautionem præstare, quod illa refi-

- restituet, si non prober communis contra al-teram communem, ibidem, numero 115.
 Alimenta sunt præstanda interim quod lis pē-det, super matrimonio ibidem, numero 116.
 Alete tenetur mater infantem per triennium, ibidem, numero 118.
 Super alimentis an possit fieri transactio, si u-ramentum interueniat, utrum valeat, com-munis contra communem, pagina. 412. numero 122.
 Alia plura in materia almentorum, vide ver-bo, spurius.
 Alit ciconia parentes suos senio confessos, ex insti-nitu naturæ, pag. 428. numero 47.
 Alienationem factam per possessorem potest successor vocatus impedi-re, vel rem aliena-tam extrahere, pag. 121. numero 34.
 Alienatio bonorum, quæ propriæ dicatur, & quid comprehendatur sub eius prohibitio-ne, pagina. 479. numero 76.
 Alienationis prohibitio, quando non exten-datur ad nepotes, pag. 480. numero 81.
 Alienationis perpetua prohibitio quæ dicatur pagina. 481. numero 83.
 Alienatio bonorum fieri prohibita in favorem certarum personarum non possunt in ex-traneum illa bona transire neque in fiscum propter delictum possessoris, pagina. 547. numero 29.
 Analogum per se sumptum stat infamiori si gnificato, pag. 509. numero 5.
 Animam capit filius immediate ab ipso Deo, pagina. 122. numero 42.
 Animam recipit masculus post. 40. dies foemina post. 80. ibidem, numero 43.
 Appellatio in multis casibus non admittitur, pagina. 83. numero 49.
 Arthas quas promisit sponsus, ex qua parte bonorum illo decedente soluat, pagina. 454. numero 94.
 Arthæ non debent excedere decimam partem bonorum sponsi & sic promissio artharum est ex urbanitate & non ex obligatione, pagina. 455. numero 95.
 Si maritus promisit uxori arthas & illi in testa-mento fecit legatum qualiter arthæ & lega-tum solvi debeant, & ex qua parte bonoru-m, ibidem, numero 96.
- B.
- B**aptismus si à quocunque etiam in fideli conferatur cum intentione faciendi quod facit ecclesia, est vere sacramentum.
- pagin. 368. numero 17.
 Beneficia ecclesiastica iure consanguinitatis conserfi non debent, pag. 143. numero 18.
 Beneficium patris clericis non potest in media-tè filius obtinere, etiam illud quod pater ha-buit in commendam, neque pensionem su-per beneficium patris, & utrum idem sit in ne-pote, pag. 144. numero 20. cum seq.
 In beneficijs ecclæsiasticis prohibentur fiducia-riæ successiones & reciproce resignaciones, ibidem.
 In beneficijs ecclæsiasticis ingressus, accessus, & regressus prohibentur, pag. 145. numero 26.
 In beneficijs qualiter fiat resumptione in mani-bus ordinarij, pag. 146. numero 27.
 Beneficium resignatum ab infirmo, si intra vi-ginti dies à die resignationis decedat, dicitur vacare, per obitum, ibidem, numero 28.
 In beneficio seu capellania qualiter testator p̄cipere potest, ut consanguineus prefera-tur, ibidem, numero 29.
 Ex beneficij seu capellaniæ presentatione nul-lum ius queritur presentato vsque ad insi-tutionem prelati, pag. 146. numero 30.
 In beneficijs seu capellanijs à testatore reliquis ut consanguinei cateris præferantur tacite subintelligitur si ab episcopo fuerit ut idoneus institutus, ibidem, numero 31.
 In beneficijs ecclæsiasticis alienagena à regno non admittitur & sic in impetracione bene-ficij necessario est facienda originis men-tio, pagina. 147. numero 32.
 In beneficijs habet pontifex M. plenissimā po-testatem, pag. 148. numero 40.
 Adbeneficia an aliquando minus, idonei ad-mittantur propriei clericorum penitiam, pagina. 147. numero 36.
 In beneficijs duo curata qualiter fuerit prohi-bitum obtainere, & quid hodie seruetur, pagina. 158. numero 75. cum sequenti-bus.
 In beneficio intrusus qua poena puniatur, pagina. 186. numero 92.
 Beneficiorum promissionē detestatur iura, & qualiter in pontif. M. permittratur, pagina. 189. numero 103.
 Beneficium vel aliud spirituale emens ipso iu-re est illo priuatus, & omni emolumento ecclæsiastico in futurum, pagina. 221. numero 21.
 Beneficium si quis pacifice possideat, & sit illo priuatus vel molesteretur potest pro rediméda vexatione pecuniam dare, pagina. 225. nu-mero 37.
 Beneficium paternum spurius nullo modo ob-tinere.

Index Alphabeticus.

tinere potest, pagina. 397. numero. 11.
Beneficium habens si contrahat matrimonium si in minoribus erat ordinibus constitutus est ipso iure illo priuatus, pagina. 407. numero. 94.
In beneficiis ecclesiasticis dignior est eligendus, quod si dignus eligatur non annullatur electio, sed permittitur ad emitandas lites, ne diu ecclesia pastore sit destituta, & vtrum appellatione ex motu Pij. V. id prouideatur remedio, pag. 436. nū. 10. cum seq.
Beneficii collatio continet gratiam in cuidando, institutio neq; in datido, neq; in cuidando, pag. 354. nū. 61.
Beneficii bona, si pater expēndit potest filius beneficiarius illa ab alijs fratribus recuperare, p. 450. nū. 80.
Bona, quorum titulo filius est ordinatus gaudent priuilegio bonorum ecclesiasticorum, sicut in quod sunt penes clericum, p. 447. nū. 73.
Bona, quorum titulo filius est ordinatus, non possunt per ipsam vendi seu alienari, & qua poena puniatur communis contra communem, p. 448. nū. 74.
Bona sicut modo in scriptura falsa apposita si clericus eorum virtute fuit ordinatus est suspensus ipso iure, quod si in ordine suscepit minister est irregularis, pagina. 448. nū. 75.

C.

Causa Matiana vnde sum pserit originē & vtrum locum habeat in ultimis voluntatibus tantum, non verō in contrahitibus pag. 347. nū. 83. & 348. nū. 86.
Cantus in ecclesia à quo tempore incepérint, pag. 355. nū. 65. cum seq.
Causa cessante non cessat dispositio post esse cūm consummatum, pagina. 416. numero. 145.
Causa iusta subsistente potest quis proprijs bonis priuari, vt est causa erigendi majoricatus quod priuantur alij filii sua legitima, p. 423. nū. 24.
Causa pia quæ proprie dicatur, pagina. 616. numero. 41.
Clausula ex certa scientia quid operetur, pag. 14. nū. 27.
Cetus annuatim soluendi ex pecunia data vtrum continet usurari, pag. 94. nū. 36.
Clericus an sit dominus bonorum beneficij, pag. 108. nū. 5.

Cendi

Clericus de fructibus beneficij potest dotare filia m̄dum quintum non excedat, pag. 108. numero. 9.
Clericus de fructibus beneficij non potest facere donationem concubinæ, pag. 109. nū. 12.
Clericus, vt de fructibus beneficij testari possit vide latissime, pag. 109. nū. 12.
Clericus vtrum sit vſuarius, an vero vſufruarius, bonorum beneficij, pagina. 10. numero. 14.
Clericus vt de fructibus beneficij testari possit non aduersatur iuri, ibid. nū. 16.
Clerici filius indistincte matri & patri prehabetur succedere, pag. 195. nū. 19.
Clericus honestate & modestia & continentia omnibus precelere debet, & non solum debet esse sine criminе, sed virtutibus abundare, p. 395. nū. 21. & 22.
Clericus ordinatus virtute donationis facta est suspensus, & ministras in ordine suscepto est irregularis, p. 448. nū. 75.
Clericus ordinatus virtute donationis ante-neatur illam in suam legitimam computare, vtrum postquam fuit ordinatus possit patēr illam reuocare, pag. 447. nū. 72. & 448. nū. 74.
Clericus per iuris ansit priuatus beneficio ipso iure an veniat priuandus per sententiam, communis contra communem, pagina. 607. nū. 79.
Clericus magis est astrictus sua ecclesiæ quam monachus monasterio, pagina. 307. numero. 7.
Clericus hæres laici coram quo iudice conueniatur, communis contra communem, pagina. 643. nū. 72.
Conditionis species sunt plures, pag. 333. & 334. nū. 1. & 3.
Conditionis definitio traditur, ibidem. numero. 4.
Conditionis legatum pendente conditione, non debetur, quod si interim legatarius decedat non transmittitur ad eius hæredes, ibi. numero. 5.
Conditionis collata in tempus presens non est proprie conditionis, pagina. ibidem. numero. 7.
Conditionis pendente super beneficio non impedit ordinarij collationem alteri volens illam facere, & beneficium conferre, pag. 335. nū. 9.
Conditionis in legatis, & institutionibus altera tanta; altera expressa reperitur, ibidem. numero. 10.

Alphabeticus.

Conditionis in effectu facie in legato facit legatum conditionale, ibi. nū. 11.
Conditionis casualis & mixtae discrimen, pagina. 336. nū. 12.
Conditionis potest statua debet post mortem impleri testatoris, ibid. nū. 13.
Conditionis potest statua, quæ definit impleri per casum, vt sine culpa illius, qui tenebatur adimplere, habetur pro impleta, ibid. numero. 17.
Conditionis mixta cum à casu dependeat, quocunque tempore adimpleri potest, ibidem. nū. 19.
Conditionis apposita in legato cum morietur non valeat, tanquam incertum ibidem. numero. 22.
Conditionis in contractibus retrorahicit adueniente conditione, quod secus in ultimis voluntatibus, sed consideratur à die mortis testatoris, pag. 338. numero. 33. & pagina. 339. numero. 34.
Conditionis quemadmodum facit deficere actum per casum, sic & modus, communis contra communem, pag. 339. nū. 40.
Conditionis institutio si sequatur post pura præuela pura, pag. 34. nū. 35.
In conditionibus primum locum obtinet testatoris voluntas, pag. 341. nū. 52.
Conditionis apposita mulier in legato, si non nupserit consequitur legatum & si nubat, pag. 343. nū. 61.
Inter conditionem & demonstrationem discrimen constituitur, pag. 349. nū. 88.
Conditionis si sine liberis decesserit verificatur in unico filio vel filia, pagina. 354. nū. 119.
Conditionis predicta non verificatur in filio naturali, communis contra communem, pag. 356. nū. 130.
Conditionis predicta neque in spacio verificatur etiam si legitimetur, focus in naturali legitimo per subsequens matrimonium, ibidem. pag. 136. nū. 133.
Conditionis impossibilis, quæ sua natura impossibilis est, rejicitur ab ultimis voluntatibus, & qua ratione rejiciatur ab ultimis voluntatibus & non à contractibus, sed quod viciet ipsum contractum, pag. 357. nū. 136. & pag. 16. numero. 39. & pagina. 17. numero. 42.
Conditionis reipsa impossibilis quam existimat testator possibilem vtrum viciet dispositionem, communis contra communem, pagina. 359. nū. 145. cum sequent.
Conditionis ridiculosa vtrum rejiciatur à testamento vel viciet totam dispositionem, an in commissione de testando, si detur forma de-

Index Alphabeticus.

Index Alphabeticus.

- hærede & delegatis faciendis iam non dicitur commissarius, sed nudus minister. pag. 201. nu. 33.
- Commissio facta à marito vxori, vt pro se faciat testamentum, si transeat vxor ad secundas nuptias censeretur reuocata commissio. pag. 201. num. 38.
- Commissarius ad testandum potest disponere circa legata seruitia & circa fideicomissa non verò circa institutionem hæredis, quia hæc pertinet solum ad committentem, pag. 202. nu. 40.
- Commissio ad testandum potest nutu fieri dum committens habeat intellectum, ibidem. numero. 41.
- Commissio ad testandum an requirat eundem testium numerum, qui requiritur ad faciem testamentum, ibi. nu. 43.
- Commissarius & si habeat priuilegium ad testandum absque iuri solennitatis, si pro alio testetur tenetur testari prout committens esset testatus. p. 203. nu. 45.
- Commissio ad faciendum maioricatum possit ne fieri ab eo, qui ad testandum habebat facultatem, & ad faciendum post mortem maioricatum. p. 203. nu. 46.
- Commissarius omnia illa facere potest, quæ poterat committens. p. 204. nu. 47.
- Commissarius an possit facere codicillū postquam fecit testamentum cum & committens id efficerere posset. pagina. 204. numero. 48.
- Commissio ad testandum an intelligatur, de prima vice, ibi. nu. 50.
- Commissarius, qui virtute commissionis fecit testamentum, quod ex defectu alicuius solennitatis non valuit, an possit aliud facere. pag. 205. nu. 54. & 55.
- Commissio seu potestas data alicui ad faciendum actum, si à principio actus sit nullus propter aliquem defectum non expirat commissio per illum actum nullum cum non sit satisfactum intentioni committentis, pag. 205. nu. 56.
- Cæcus qualiter hodie testari possit. pag. 43. numero. 1. cum seq.
- Confessio sacramentalis in quibus casibus possit reuelari. p. 79. nu. 33.
- Consuetudo sicuti potest derogari per legem, sic & lex per contuetudinem & consuetudine possunt fieri, quæ possunt per legem seu priuilegiū. pag. 159. numero. 78. & p. 112. num. 17.
- Comparatiuum multoties ponitur propositi-
- uo. pagina. 405. numero. 83.
- Contractus utrum positin testamento celebri, & utrum reuocato testamento reuocatur contractus in eo appositus. pagin. 23. numero. 14.
- Contractus non potest celebrari ab uxore sine licentia viri, & quid si sit utilis mulieri. p. 40. num. 4. & 5.
- Contractus inuoluntarius non transfert dominium. p. 92. nu. 28.
- Contraheentes an possint se decipere adiuice. pag. 99. nu. 50.
- Contemptus quis propriè dicatur, vt ferri possit excommunicatio. p. 58. nu. 26.
- Contumacia in excommunicatione est duplex. p. 57. nu. 22.
- Crimen sodomiae committens, majoricatu priuatur, & transit in successorem. pagin. 472. num. 51.
- Crimen sodomiae si clericus committat si in ordine suscepso ministret est irregularis. pag. 472. nu. 5.
- Codicilli quaque ratione fuerunt instituti, & qualiter si fuerunt nuncupati, & quid sit codicillus definitur. pag. 617. num. 1. & 2. & pag. 619. nu. 7. & nu. 8.
- In codicillis potest declarari persona, quæ fuit in testamento hæres instituta, si erat dubia, vel ambigua, & legata & fideicomissa in eis relinqui. pag. 492. num. 15. & pagin. 551. num. 15.
- In codicillis non potest hæreditas institui bene tamen potest hæreditas in vim fideicomissa relinqui, non tamen potest apponi aliqua condicione in institutione hæredis factæ in testamento. pag. 619. nu. 19. & nu. 14. & pag. 620. num. 19.
- In codicillo non potest hæreditas data in testamento, neque in parte, neque in totum tolli. p. 619. nu. 15. & 16.
- In codicillis possunt legata augeri vel de novo constitui. ibi. nu. 17.
- Codicillus solum debet continere quæ fuerunt omessa in testamento, prout est debita declarare vel aliqua adjicere non vero in totum euertere testamentum. pagina. 620. numero. 18.
- In codicillis non potest adimi substitutio pupillaris, facta in testamento. ibidem. numero. 21.
- In codicillis an requiratur idem numerus testium, qui in testamento attento iure regio. pag. 621. num. 26.
- Codicillus primus an reuocetur per secundum,

- quem admodum fit in testamentis, & utrum reuocato testamento censeatur reuocatus codicillus. pag. 622. nu. 28. & 31.
- In codicillo institutio maioratus an fieri possit, si quis habebat facultatem illum instituendi in testamento. ibid. nu. 30.
- In codicillis an posit reuocari clausula derogatoria posita in testamento. ibidem. numero. 32.
- In codicillo si fuit apposita clausula derogatoria, de qua non fuit facta mentio in testamento non valet testamentum postea factum, & econuerso. pagina. 623. numero. 33.
- Codicillaris clausula in testamento apposita factit illud conualescere, si alias ex aliquo defectu erat infirmum. pagina. 623. numero. 34.
- Collatio bonorum defuncti quid sit, & Doctores quide collationum materia tractant. pag. 446. nu. 62.
- Collatio quoconque modo defuncto sucedatur locum habet hodie. pag. 446. nu. 63.
- In collationem an teneatur filius adducere bona donata quorum titulo fuit ordinatus. p. 446. nu. 61. & 447. nu. 70.
- In collatione teneatur ne filius adducere que donantur filio ratione consequenda dignitatis. ibid. nu. 69.
- In collatione adducuntur donationes factæ filio causa onerosa. ibi. nu. 71.
- In collationem utrum sint conferenda expensæ, quas pater in studio fecit cum filio. pag. 448. nu. 77.
- In collationem conferuntur, quæ in libro rationum reperiuntur scripta præterquam, illa, quæ necessario pater cum filio expede re in alimētis & vestitu, tenebatur pro modo dignitatis & facultatum patris. pag. 449. nu. 79.
- In collationem an conferre teneatur filius pecunias, quas pro eius condemnatione pater soluit pro delicto commisso à filio. pag. 451. nu. 82.
- In collationem an teneatur conferre filius donationem factam illi à patre dum esset in studio, vt illam à creditoribus patris recuperaret. pag. 449. nu. 79.
- In collationum materia illud est obseruanum, quod quidquid à patre filio datum est, quanto magis respicit utilitatem filij tanto magis in eius legitima computatur. pag. 451. nu. 83.
- In collationem non est conferendum, quod
- pro redimendo filio ab hostibus & infidelibus pater expendit. pagina. 452. numero. 84.
- In collationem an debeat conferri quod filius in vita patris furatus est, & quod remedium ad recuperandum alij fratres habeant. ibid. nu. 86.
- Ifilio fuit tradita à patre legitima & postea bona patris fuerunt, aucta an possit supplementum ab alijs fratribus petere. ibid. num. 87.
- In collationem an debeant adduci sumptus facti per patrem in nuptijs filij, & arrhas, quas pater filio dedit, vt sponsæ daret. pagina. 454. nu. 91. & nu. 94.
- Filius qui negotiabat patris bona an possit ab alijs fratribus eius operas & industrias & labores petere ex bonis patris, ibidem. numero. 103.

D.

Dannatus ultimo supplicio qualiter hodie testari possit. pagina. 44. numero. 1. cum seq.

Decipiens proximum ultra dimidiam in animæ iudicio an teneatur, sicuti qui illum decipit intra dimidiam justi pretij. pagina. 99. num. 51.

Decimas non soluens priuatur ecclesiasticae cultura. 128. nu. 21.

Decimæ non soluuntur ex fructibus, qui præstantur ministris Ecclesiæ & qualiter ex decimis non deducuntur expensæ. pagin. 319. num. 38.

Dignus, dignior, indignus ad electionem, vel presentationem quis dicatur. pag. 184.

Dignitas, & qualitas personæ aggrauat culam, quia maius præstat scandalum & gravius peccat, & sic debet suam qualitatem in confessione exprimere. pag. 491. numero. 73. & 76.

Dispensatio quælibet est odiosa & non extenditur ultra casum, de quo loquitur. pag. 393. nu. 12.

Dies in iure quinque modis consideratur. pag. 524. nu. 5.

Dispositio licet non extendat ad incogitata, si interuenit iuramentum fit extensio ad incogitata. pagina. 604. numero. 59. & numero. 60.

Donatio omnium bonorum est prohibita. p. 277. num. 29.

Xx

De-

Index Alphabeticus.

- D**onatio facta vnioco filio non reuocatur per superereditiam aliorum quantum ad tertium & quintum. pag. 297. nu. 123.
Donatio facta ob causam non statim valet, seclus in donatione simplici, quia valet statim non expedita morte donatoris. pag. 446. num. 67.
Donatio facta filio ut ordines recipiat, si fuit titulus illius ordinatus non potest reuocari. pag. 447. nu. 72.
Donatio facta filio in quibus casibus non possit reuocari. pag. 448. nu. 76.
Duono possunt esse dominis in solidum. pag. 439. nu. 5.
Dotis materia & qualiter definitur. pag. 272. nu. 1. & p. 273. nu. 2.
Dos cuius sit constituta ad sustinenda onera matrimoniū debet semper illa manere. p. 273. nu. 3.
Dos coniunctum accepta comprehendit corporalia & incorporalia. ibi. nu. 5.
Dos respectu viri dicuntur titulus onerosus. ibi. dem. nu. 6.
De dote restituenda & conservanda etiā maritus non teneatur prestatre fidei iussores summetur de eius dilapidatione, vel inopia poterit mulier pro dote conservanda fidelissimum petere. pag. 274. nu. 8.
Dotare filiam qua ratione teneatur pater, etiā si filia sit diues & emancipata, communis contra communem. pag. 275. nu. 12.
Dos est praestanda in vita patris, quae succedit loco legitimae. ibid. nu. 16.
Dos est filia praestanda a patre & si iam sit non praecommunis contra communem. ibidem. num. 17.
Dos aliqui legata a testatore ad contrahendum consequitur, licet sit nupta. pagina. 276. numero. 18.
Si pater reliquit filiae legatum pro ipsa maritanda & ipsam in vita maritauit, consequitur legatum & dotem. ibid. nu. 20.
Si testator reliquit centum distribuenda inter pauperes potest executor illa distribuere pro maritandis virginibus pauperibus. ibi. num. 21.
Dos dicitur causa pia. ibid. nu. 22.
Dotem potest mulier promittere filiae sine licentia viri & ad illam tenetur. ibidem. numero. 23.
Relicta pro virginibus maritandis non possunt in aliud usum quantumcumque ipsum expendi. p. 277. nu. 25.
Executor ad distribuendum bona inter pau-
- peres si filias habet inopes quod secundum illarum dignitatem contrahere non possunt, potest in earum dotem illa distribuere. ibid. nu. 26. & 27.
Pro maritandis virginibus valet doatio omnium bonorum, quia est causa pia. ibidem. num. 31.
Dotare filiam qualiter compelli possit pater communis contra communem. ibidem. numero. 32.
Dotare filiam compelluntur heredes patris communis contra communem. pagina. 278. num. 33.
Dotem potest petere filia, licet cum indigno contrahat. ibid. nu. 35.
Dotare filiam non compellitur mater. ibid. nu. 36. & 37.
Dotare neptem utrum teneatur atius paternus communis contra communem. ibidem. numero. 38.
Dotare iterum tenetur frater utrumque coniugis, ibid. nu. 40.
Dotare potest clericus sororem ex bonis intuitu Ecclesiae quæstis. ibidem. numero. 41.
Dotare iterum tenetur pater filiam, quæ dotem perdidit, secus in fratre, qui ad hoc secum tenetur. ibid. nu. 42.
Pro restituenda dote possunt alienari bona prohibita. pag. 280. nu. 43.
Dotare tenetur pater filiam spuriam, seu naturalem in quinto. ibid. nu. 46.
Dotare ut non teneatur pater filiam possit lege effici. pag. 280. nu. 45.
- E.**
- E**bris etiam ad pias causas testari non possit. pagina. 50. numero. 13. cum sequentibus.
Episcopus de bonis intuitu ecclesie quæstis non potest testari. pag. 113. nu. 22.
Aequitas scripta præfertur rigori scripto. pagina. 497. nu. 44.
Euictionis materiam vide remissione. pagi. 511. num. 16.
Ecclæsias vel capelas ædificare est opus plenum. pag. 140. nu. 5.
Ecclæsiam primam quis fecerit ædificare. ibid. nu. 6. & 7.
Ecclæsiam ædificare sine prælati licentia numero.

Index Alphabeticus.

- mo potest. pag. 141. nu. 9. cum sequentibus.
Ecclæsia vel capela si non doteatur per fundatorem amittit ius patronatus. pagina. 142. nu. 2. inter iudicis plenaria. etiā si non teneatur.
Ecclæsia si non sit benedicta pectorat derelitus in sua celebrans. pag. 143. ibi. si pectorat derelitus.
Ecclæsia si relinquitur legatum pro eius ædificatione nos deducitur. Falcidius. pag. 143. numer. 15.
Ecclæsia si relinquitur legatum sicut alias filiarum incertum viciaretur valer. pagina. 143. num. 16. etiam si pectorat derelitus.
Ecclæsia non debet diu prelato vacares. pag. 169. num. 19. si omnes obitum missio. ibi. 20.
Ecclæsia si non doteatur à fundatore possunt tolli eius artus. pag. 170. nu. 21. etiam si pectorat.
Ecclæsia non iudicat de occultis, qualiter intelligatur. p. 222. nu. 15.
Ecclæsia sticicum interdictum, quibus diebus & festiuitatibus suspendatur. pagina. 156. numero. 69.
Eleemosyna quid sit, & eius effectus. pag. 210. numero. 1. 2. & 3.
Eleemosynæ qui sunt effectus, & qualiter consideretur duplice. pag. 212. nu. 5.
Eleemosyna non remittit peccata, sicuti sacramenta remittunt. ibid. nu. 6.
Eleemosynæ lege iustitia teneatur quis indigenti facere, si potest. pagina. 213. numero. 8. & 9.
Eleemosynam si testator reliquit distribuendam inter pauperes possit executor si pauper sit sibi applicare. ibi. nu. 10.
Eleemosynam si quis a suis detrahatur non teneatur quis lege iustitia. p. 214. nu. 11.
Eleemosynam ut diues faciat non teneatur expectare, vi pauper summe egeat, & sit in extremis positus. p. 214. nu. 15.
Eleemosynam si ciuitas faciat in necessitate, exteri sunt expellendi ut proprij non pereat. p. 215. nu. 17.
Eleemosyna ex lucroturpiam fieri debeat. pagina. 215. nu. 18. & verbo meretrix.
Eleemosynam, quæ personæ teneantur facere. p. 216. nu. 23.
Eleemosynam de bonis castrenibus, an teneatur filii facere. p. 217. nu. 24.
Executores testamentarii, qui dicantur & quoniam plures sint, & eorum officium quale consideretur. p. 319. nu. 1. cum seq.
Executores testamentorum grauissime peccant non adimplentes in quantum possunt testatoris voluntatem. ibidem. numero. 7.
Executrix testamenti potest esse mulier. ibid. numero. 35. etiam si testatrix, cum adimpleret.

Index Alphabeticus.

Executio testamenti officium utrum amittat mulier secundo nubens. pagina. 566. numero. 36. **E**xecutor testamenti utrum possit esse posse ibid. numero. 38. **E**xecutor habet annum ad execendum testamentum. ibi. numero. 40. **E**xecutor testamenti est Metropolitanus. si episcopus fuit negligens non praecepiente executoribus exequi intra annum testamenti. pagina. 567. numero. 41. **E**xecutores qui intra tempus a iure praeceptum non adimplent testamentum; quia poena puniantur. pagina. 566. numero. 39. **E**xecutor utrum amittat legatum si non exequatur testamentum. pagina. 568. numero. 40. **E**xecutores non possunt anticipare tempus dandi elemosynam quando testator certum tempus ad illam distribuendam stipuit. pagina. 573. numero. 71. **E**xecutor testamentarius; an pro execundo testamenti posset aliquid recipere. & petere. & quid in executore testamentario ad pias causas dicendum sit. pagina. 574. numero. 78. & pagina. 575. numero. 80. **E**xcommunicationis materialis tract. Doctores. pagina. numero. 1. **E**xcommunicationis multipliciter accipitur. pagina. 52. numero. 2. **E**xcommunicationis definitio tradit. ibidem. numero. 3. **E**xcommunicationis sententia non requirit scripturam de eius substantia. pagina. 53. numero. 6. **E**xcommunicationis sententia an requirat expressionem cause, communis contra communem. ibid. numero. 8. **E**xcommunicationis sententia quare dicatur sententia. ibi. numero. 9. **E**xcommunicationis est duplex. pagina. 54. numero. 10. **E**xcommunicationis & anathema; an sint idem. ibid. numero. 11. **E**xcommunicatus minori excommunicatione non dicitur anathema; ibidem. numero. 12. **E**xcommunicationis sententia, quo iuresit introducta. pagina. 55. numero. 13. **E**xcommunicationis ut dicatur legitima qua-

Index Alphabeticus.

communis contra communem, ibidem. numero. 50.

Excommunicatione per statutum non liget subditum extra dictum, et munis contra communem. p. 65. nu. 51.

Clausus absens si excommunicatione in figura, & celebretur non efficitur irregularis. p. 65. num. 52.

Excommunicationis subiectum est homo baptizatus. p. 65. nu. 53.

Excommunicatione non cadit in Pontificem. Maximum cum nulli subfit. ibidem. numero. 54.

Excommunicari non potest prelates inferiori a superiori, ibi. nu. 55.

Excommunicatione non cadit in animalibus, neque in homine mortuo, pagina. 66. numero. 56.

Excommunicatione adheret heresi, ibidem. numero. 57.

Excommunicatus virum careat testamentificatio, ibi. nu. 58.

Excommunicato communicans quibus personis afficiatur, & quo iure hec prohibitiio fuerit introducta, ibidem. numero. 59. & numero. 60.

Nulla major poena reperiatur in ecclesia, quam excommunicatione, ibi. nu. 61.

Excommunicationem tenetur index relaxarsi viderit non prodere, pagina. 67. numero. 62.

Excommunicationem minorem incurrit cum excommunicato participans, ibi.

Excommunicatus potest facere permutationem beneficij. p. 69. nu. 68.

Excommunicatus licet sit denuntiatus potest facere testameatum. p. 70. nu. 69.

Excommunicato publico denegatur sepulta ecclesiastica. p. 129. nu. 24.

Excommunicatus assimilatur deportato, pag. 200. nu. 29.

Excommunicatus non potest constitui procurator etiam ad substituendum, pag. 201. numero. 34.

Exheredationis materiam & eius definitionem explicant Doctores, p. 489. nu. 1.

Exhereditatio, ut valeat, requiritur quod aliquis fuerit heres institutus, ibi. nu. 4.

Ut exhereditetur filius a matre non requiritur quod alius heres institutus, cum respectu matris filius non habeat suitatem, neque dominij continuationem, pagina. 490. numero. 7.

Exhereditatio debet fieri per nomen proprium

& cognomen ita ut aperitur constet persona exhereditata, p. 494. nu. 14.

Exhereditatus in testamento potest declarari, si est ambiguus in codicillo, pag. 492. numero. 15.

Exhereditatio filiorum generalis quando sunt plures filii non valet, p. 493. nu. 20.

Exhereditatio non potest fieri sub conditione, sicuti hec: insitio, pagina. 494. numero. 27.

Per expressionem causa etiam si possit constare de filio exhereditato si filius non exprimitur expresse non valet talis exhereditatio, p. 493. num. 21.

Exhereditari vel institui debet filius, ut non possit dari casus, in quo reperiatur preteritus, p. 494. nu. 28.

Exhereditatio, si fratr subcontrarijs conditionibus valet, quia nullo casu reperiatur exhereditatus, ibi. nu. 29.

Exhereditatio conditionalis repugnat naturae exhereditationis, ibi. nu. 29.

Exhereditatio an dari possit, in posthamo, pag. 495. nu. 34.

Exhereditatio sub conditione potest ita non valet & tamen valet institutio sub conditione potest ita, ibi. nu. 37.

Exhereditatio facta filio cum elogio competit illi bonorum possessione Garbanciana, ibidem. num. 38.

Exhereditatus filius cum elogio tenetur probare contrarium, ibi. nu. 40.

Exhereditatio filii, ut valeat, debet fieri cum causa iusta & expressa, ibidem. numero. 41.

Exhereditandi filium ut ecclesia institutus sit iusta causa, p. 496. nu. 42.

Exhereditationis principalis causa est ingratitudine, que exprimenta est per testatorem, & probanda per heredem, pagina. 499. numero. 53; & numero. 56. cum sequentibus.

In exhereditatione, licet pater plures causas in gratitudinis exprimat sufficit, vnam probare, p. 500. nu. 60.

Exhereditatio non valet etiam si heres probet ingratitudinis causam, quam testator non expressit, ibi. nu. 62.

Exhereditationis causa quod sit iusta presumitur pro testatore, nisi contrarium filius exhereditatus probet, ibidem. numero. 63.

Exhereditatio, qua potuit valere propter iustam causam in gratitudinis, tollitur per

Index Alphabeticus.

ingressum religionis filij, & purgatur ut non possit exhaeredari. ibidem. numero. 64.
Exhaeredari non possit filia contrahens sine licentia patris. pag. 501. nu. 60.
Exhaeredari filius non potest, ut ecclesia haeres instituatur. pag. 598. nu. 50.
Ex eisdem causis ex quibus filia potest exhaeredari, ex eisdem & dos denegari. pag. 501. numero. 67.
Exhaeredatus si sit filius, & nepos haeres instituatur efficitur suus haeres auctoritate adiunctione. pag. 505. nu. 102.
Si pater & filius exhaeredatus a patre decedant simul, & nepos ex filio repatriatur præteritus utrum possit tamperet testamentum aut ibidem.
Si pater & filius in aliquo periculo decedant simul, præsumitur ex legis dispositione filium superuixisse. ibi. nu. 104.
Exhaeredatio in iure tripliciter consideratur; ibid. nu. 107.
Præteritio non est propriæ exhaeredatio formalis, sed tacita. ibid. nu. 109.
Per exhaeredationem expeditam quemadmodum redditur testamentum nullum, sic & per tacitam, hoc est, per præteritionem. ibid. nu. 110.
Cetera in hac materia, vide verbo, præteritio.

F.

Fides catholica est unica. pagina. 75. numero. 18.
Fidentem catholicam sic renemur defendere, ut pro illa mori sit. pagina. 77. numero. 27.
Falcidia qua ratione fuit in legatis introducta vide latissime materiam explicatam. pagina. 285. numero. 81. cum sequentibus, & pagina. 246. nu. 88.
Fideicommissaria in sui origine fuerunt infirma; quia nemo inuitus compellebatur restituere haereditatem. pagina. 543. numero. 2.
Fideicommissaria substitutio non ciuilibus verbis, scilicet, mando, iubeo, sed deprecative, scilicet, rogo proficiuntur. ibidem. numero. 3.
Fideicommissa & legata differunt, quia illa verbis directis, fideicommissa deprecatiuis verbis relinquuntur. ibi. nu. 2.
Fideicommissa inducendi causa que fuerit, ex

plicatur. ibid. nu. 5.
Fideicommissa ex constitutione Divi Pij firma esse cuperunt, & de illis ius dicere consules mandarunt, & ut executionem haberent, ibid. nu. 6.
Fideicommissum solens haeres restituere, utrum auferatur haereditas ab eo, tanquam ab indigno. ibid. nu. 7.
Fideicommissum si haeres inuitus restituit, non deducit Trebellianicam sive Falciadem. pag. 543. nu. 8.
Fideicommissa sunt in dupli differentia. pagina. 543. nu. 9.
In fideicommissatum transiunt omnes actiones, quæ haerediti scripto competit. pag. 544. nu. 14.
Fideicommissarius haereditatem restituta, tenetur ad omnia onera secundum quod ad eum pertinet haeres tamen pro rata quartæ Trebellianicæ. ibi. nu. 15.
Contra fideicommissarium competit haereditate repetitio si plusquam tenebat restituit ibi. dem. nu. 16.
Si duo fuerunt fideicommissarij a primo anno a secundo haeres posuit vel teneatur petere & recuperare quod plus dedit. ibidem. numero. 18.
Fideicommissario si restituit haereditas non transit cum illa ius patronatus quod erat in haereditate. pag. 545. nu. 21.
Haeres si religionem ingrediatur, qui tenebatur restituere haereditatem post eius mortem, an sit expectanda mors naturalis, an vero sit restituenda statim fideicommissario. pagina. 546. numero. 24. & numero. 28.
Grauatus filius restituere haereditatem potest deducere duas quartas, legitimam, & Trebellianicam. pagina. 545. numero. 22.
Haeres qui tacitam fidem præsticit de restituendo incapaci posuit salua conscientia sibi illa retinere, quod si restituit incapaci sit in anima iudicio obnoxius. pagina. 547. nu. 31. & nu. 32.
Haeres, qui præsticit fidem, de restituendo incapaci amittit Trebellianicam. pag. 548. numero. 33.
Fideicommissaria substitutio, an possit dari in melioratione terij, & quinti. pag. 549. numero. 40.
A fideicommissario qualiter haeres possit recuperare sumptus factos, ibidem. numero. 41.

Ad

Index Alphabeticus.

Ad fideicommissarium pertinet solutio tributi, quod inest in haereditate a die restitutio- nis, & haerediti usque ad illum diem. pag. 550. nu. 24.
Fideicommissa, & legata utrum sint exequa- ra, & effectus qui sequitur. ibidem, numero. 45.
Fideicommissum non solum in testamento, sed in codicillo relinqui potest. pag. 551. nu. 25.
Fideicommissum familiæ relictum an consi- deretur, proximitas respectu testatoris an respectu ultimi possessoris, communis con- traria. p. 555. nu. 53.
Fideicommissario si duo haeredes constituti ac commodaunt fidem de restituenda haer- editate, & ille erat incapax si unus ex haer- edibus decedat portio illius, qui defecit ac crescat cohaerediti. ibid. nu. 65.
Haeres qui incapaci per fideicommissum tac- turn restituit haereditatem, neque paralit quattam neque fructus in medio tempore per ceptos facit suos. ibi. nu. 68.
Haeres si restituit fideicommissario haeredita- tem & postea deuenientia alia bona ad haer- editem ex defuncti consanguineis vel aliunde, an teneatur etiam fideicommissario illa re- stituere an sibi ipsi romaneant, communis contra communiam, pagina. 555. numero. 70.
Festigias Virginis Marie omni deuotione veneranda. p. 143. nu. 17.
Fictio legis ubi fictione opus est hæsietur pro- veritate. p. 25. nu. 19.
Filius & si de iure communis quando sub patris potestate est constitutus non possit, facere testamentum hodie tamen iure regio be- ne potest. p. 33. nu. 1. & p. 37. nu. 15.
Filius non potest patrem in ius vocare, sine ve- nia. p. 34. nu. 7.
Filius ad pias causas utrum indistincte testari possit. p. 36. nu. 11.
Filius iam hodie in quanta quantitate possit testari. p. 37. nu. 15.
Filius iam hodie per contractum matrimonij efficitur sui iuris. p. 38. nu. 8.
Filius in multis casibus liberatur a patria po- testate. ibid. nu. 21.
Filius clericus liberatur a potestate patris, ut li- bere testari possit. ibi. nu. 22.
Filios alere naturali ratione tenentur paren- tes, & compellantur. p. 407. nu. 97.
Filij adoptui seu arrogati non succedunt ho- die parentibus ab intestato, neque gaudent

privilegio. I. cum auis. de cond. & demonst. pag. 117. nu. 13.
Filij adoptui seu arrogati etiam ex testamen- to solum in quinto succedere possunt pa- tri attento iure regio. pagina. 118. num- ero. 16.
Filius dicitur monasterium, & loco filij habe- tur. ibid. nu. 18.
Filius spiritualis non succedit patri ab intesta- to. ibid. nu. 20.
Filius naturalis iam hodie stantibus filijs legi- timis non succedit patri etiam ex testam- ento, nisi in quinto ex testamento, quod secus de iure communis erat dispostum. pag. 119. num. 21.
Filijs puri tam ex testamento, quam ab inte- stato non succedunt patri. ibi. nu. 22.
Filij clericorum, qualiter a beneficijs paren- tum excludantur. pagina. 144. numero. 2. cum sequentibus.
Familia cessat in foemina, & sic privilegium concessum familia cessat in foemina si con- trahat matrimonium. pagina. 485. numero. 95. & numero. 96.
Fiscus utrum consequatur bona alienari prohibi- bita propter delictum possessoris. pag. 547. numero. 29.
Fiscus an teneatur ad debita & reliqua onera defuncti, quando succedit incapax sibi bona fuerunt restituta, communis & otra com- munem. p. 548. nu. 39.
Fiscus succedens in haereditate, que alicui fuit ablati, tanquam indigno licet non confi- ciat inventarium non tenetur ultra vires ha- ereditatis ibi. nu. 36.
Fiscus qui in bonis incapacis succedit, si nondum ad eius notitiam pervenit de testamento, in quo indignus institutus est, utrum haeres scriptus ante condemnationem possit talua conscientia illa bona retinere. ibidem. nu- mero. 34.
Fiscus succedens in bonis, que ab indigno fue- runt ablati, tenetur ad eius debita. pag. 549. numero. 39.
Fiscus succedens in bonis vacantibus, utrum te- neatur ad onera & præstationes legatorum. pag. 639. nu. 15.
Fructus materiam, vide in verbo, vsusfructus, latissime.
Fictio non retrotrahitur ad tempus de iure pro- hibitum. p. 417. nu. 149.
Funeris expensis & qualiter fieri debet, & de qua parte bonorum sint deducenda. p. 439. nu. 30. & vide latissime verbo, sepultura.

Xx 4 Furiosis

Index Alphabeticus.

Absque institutione heredis qualiter valeat te
et flattery quoad legata & reliqua in te
testamento talieta, ibid. nu. 63.
Sine institutione heredis valer testamentum
de iure regio ibid. nu. 31.
Hereditas vtrum detor in suis communis contra
communem. p. 491. nu. 11.
Hereditas postquam est apprehensi non dici
tur hereditas, sed proprium patrimonium,
& sicut heres cadat ab ea non potest agere
petitione hereditatis, sed alio remedio abid.
nu. 12. & 13.
Hereditas in casu mortis adire in suis propter
representationem dominij, & continuatione
eius in filio patrem & filium. ibidem nu
mero. 13.
Hereditas aditio confirmantur testamen
ta, institutiones, & substitutiones pag. 627.
num. 1. & 2.
Hereditas vide dicatur, & qualiter duplicitur
consideretur, & vtrum possit dari in suis. p.
628. nu. 4. & 5.
Hereditas postquam est adita non dicitur he
reditas, sed proprium patrimonium, &
effectus qui ex hoc causatur, communis
contra communem. pagina. 628. num
ero. 6. & 7.
Hereditas aditio definitio. pagina. 629. nu
mero. 8. & 9.
Inter hereditatem & bona vacantia discrimi
nis ratio. p. 630. nu. 13.
Hereditas aditio dominium, quod filio com
petit, vtrum possit tolli per principem, pa
gina. 630. nu. 16.
Hereditorum bonorum transmissio fuit in
uanta iure ciuili. pag. 630. nu. 17.
Heres si pater & filius simili instituatur, an in
parte filii habeat pater vnustrandum, quod
secus in filio, clero cum parte instituto he
rede pagina. 630. numero. 19. & pag. 631. nu
mero. 21. & 22.
Ad hereditatem vocati plures inter quos non
datur ordo necessitatis, sed charitatis, sint vo
cati si multa in ordine successio. pagina. 631.
num. 23.
Hereditatem vtrum possit adire pupillus, si
ne autoritate tutoris, communis contra co
munitatem. p. 632. nu. 27.
Hereditas qualiter olim adquirebatur. p. 633.
num. 29.
Hereditas aditio an solo animo, sine actu ex
teriori iudicatur, communis contra commu
nem. pag. 633. nu. 32.
Hereditas aditio facta videtur per solam ex

actionem debitorum, pagina. 633. num
ero. 38.
Heres faciens actum, qui fieri non potest circa
ius & nomea heredis inducit aditioem he
reditatis. p. 634. nu. 35.
Hereditas aditio an presumatur ex possessio
nerum hereditatarum. pag. 635. nu. 39.
Hereditas non dicitur adita per confectionem
inventarii. p. 636. nu. 43.
Heres sepius iendo defunctionem, an dicatur ex
hoc hereditatem adire, pagina. 636. num
ero. 45.
Hereditatem an possit mulier sine licentia
mariti adire. pag. 636. nu. 44.
Adeundi us non dicuntur esse in bonis. pag. 636.
num. 46.
Hereditas, licet presumatur ex tempore diu
turnitate ipsa tamen aditio non presumi
tur. p. 638. nu. 51.
Heres quod tempus habeat ad adeundam
hereditatem. p. 638. nu. 53.
Hereditas aditionis ius per quod tempus
prescribatur, communis contra communem.
pag. 639. nu. 54.
In hereditatis aditione qua ratione requiri
tur iussus patris, pagina. 639. num
ero. 55.
Hereditas aditio connumeratur inter actus,
qui non recipiunt conditionem, & diem
p. 639. nu. 57.
Hereditas non potest per aliud, quam per si
lum adire. p. 640. nu. 58.
Hereditas postquam est adita per heredem
potest possessio adipisci per procuratorem,
p. 640. nu. 59.
Hereditas non potest per seruum sine iusu do
mini adire. p. 640. nu. 61.
Heres si in titulatur filius, vtrum possit suam
legitimationem acceptare, & reliquam heredita
tem repudiare, communis contra commu
nem. p. 640. nu. 62.
Heres qui repudiatur partem hereditatis, & de
alia nihil dixit videot totam repudiare,
cum communis contra communem, p. 641.
num. 63.
Si filius adimplet defuncti conditionem,
vtrum amittat beneficium abstinenti com
munis contra alteram communem. p. 641.
nu. 65.
Ius in miscendi an possit aliquo tempore pre
scribi, communis contra alteram commu
nem. p. 641. nu. 66.
Heres an teneatur ex delicto defuncti. p. 642.
num. 68.

Heres

Index Alphabeticus.

Heres qui semper fuit in bona fide rem esse
defuncti, vtrum si finita præscriptione su
perueniat mala fides teneatur ad restitu
tionem in anima iudicio. p. 642. nu. 70.
Heres vtrum compelli possit ad periculum
actum, quod propriam industria defun
cti requirebat. p. 643. nu. 71.
Heres laicis sit clericus, vtrum possit coram
ecclesiastico conueniri, communis contra
communem. p. 643. nu. 72.
Hereditate non adita non transmittitur etiam
in substitutione. p. 644. nu. 77. & 78.
Hereditas vtrum dum adita sit non potest tra
mitti, quia ius adeundi non est in bonis no
stris. p. 644. nu. 79.
Heres si sit institutus aetate minor, & dece
dat hereditate non adita vtrum tanquam
Iesus in ultimo vite spiritu transmittat ius
adeundi ad heredes, cum communis contra
alteram communem. p. 645. nu. 83.
Hereditate non adita sit transmissio in suis
ex potentia suitatis. p. 646. nu. 86.
Hereditatem paternam tenetur adire eman
cipatus, vt gaudeat prærogatiis suorum,
alias non transmittitur eius hereditas, si per
illum non sit adita. p. 646. nu. 88.
Hereditatem ex parte matris si filius non adie
rit, non transmittit illam cum non dicatur
suis heres matri. p. 646. nu. 89.
Transmissionis beneficium an amittat filius
ex datione substituti vulgaris, communis
contra alteram communem. p. 646. nu. 91.
Adire debet vt hereditatem adquirat subcon
ditione institutus. p. 647. nu. 92.
Transmittere ius dicendi nullum vtrum pos
sit filius preteritus in heredes. p. 648. nu. 98.
Heres vt mittatur in possessionem bonorum,
non solum potest extraneus, verum suus &
necessarius id petere tenetur pag. 651. nu. 1.
Hereditas etiam eius dominium continua
tur in filium, possessio tamen non continua
tur, quia consistit in proprio facto. p. 652. nu
mero. 2.
Ad petendam hereditatem competunt plura
remedii filio. p. 653. nu. 11.
Petens tanquam heres se mitti in posses
sionem bonorum, debet esse talis, qui possit suc
cedere iure praetorio; at verò ad petendam
hereditatem sufficit, quod testamentum non
sit vitiosum, ruptum, aut cancellatum. p. 653.
numero. 13.
Pro hereditate delata monacho vtrum com
petat monasterio remedium. l. fi. de edicto Di
ui Adria. p. 654. nu. 18.

In hereditate si fiscus succedit competit dicta
l. fi. remedium. p. 654. nu. 20.
Heres vt petere possit se mitti in posses
sionem bonorum, debet probare testatorum
mortuum esse, & alia requisita explicantur
p. 654. nu. 22. & 23.
Heres vt mittatur in possessionem debet pro
bare illud, quod presentat esse ultimum te
statoris testamentum, quo mortuus fuit, &
vtrum originale testamentum debet pre
sentare. p. 654. nu. 24. & 25.

Heres vt juvari possit testamento non debet
esse vitiolum in substantialibus, secus si in
præstationibus. p. 655. nu. 26. & 27.

Heres vt non mittatur in possessionem, quis
sit legitimus contradicor, & vtrum execu
tor testamentarius sit cōtradicitor legitimus
p. 655. nu. 30. & p. 656. nu. 31.

Pro herede si sit data sententia, vt in posses
sionem mittatur non admittitur appellatio
in contrarium.

Heredi vt impediatur possessio sit sufficiens
causa allegatio præscriptionis. p. 656. nu. 33.

Heredi vt impediatur possessio debet excep
tio intra triginta dies allegari. p. 657. nu. 36.
Contra heredem vtrum peti posse legatum
e via executiva, an via ordinaria. p. 657. nu
mero. 37. & nu. 39.

Heres pro possessione rerum hereditarum,
quam apprehendit non tenet gabbiam
solueri. p. 657. nu. 40.

Herede non vindicante mortem defuncti ef
ficitur indignus hereditate, siue id contingat
ante aditam hereditatem siue post. pag. 316.
num. 21.

Heres qui accommodauit fidem de restitu
tione hereditate incapaci ad quid teneatur, vi
de latissime verbo, fideicommissum.

Heres non faciens inventarium licet tene
atur ultra vires hereditatis, secus in fisco suc
cedente in bonis alicuius. pagina. 548. nu
mero. 36.

Heres qualiter teneatur recuperare sumptus
factos in resubiecta restitutioni. pag. 549.
num. 41.

Heres grauatus restituere incapaci an possit
illa sibi retinere, vide verbo, fideicommissum.

Heres qui fuit grauatus dividere inter paupe
res bona possit illa prestare filio testatoris
pauperi, vel sibi applicare, si cocurrat in eo
qualitates patipientis. p. 552. nu. 55.

Heres grauatus restituere, quidquid cum per
venit, tenetur etiam restituere quidquid
ad eum peruenit ex dispositione inter vi
uos.

Index Alphabeticus.

Absque institutione hereditis qualiter valeat te-
stamentum quoad legata & reliqua in testa-
mento delicta. ibid. nu. 63.
Sine institutione hereditis valer testamentum
de iure regio ibid. nu. 31.
Hereditas vtrum detur in suis communis con-
tra communem. p. 491. nu. 11.
Hereditas postquam est apprehensa non dicitur
hereditas, sed proprium patrimonium,
& sicut heres adat ab ea item potest agere
petitione hereditatis, sed alio remedio. ibid.
nu. 12. & 13.
Hereditas in censim non datur in suis propter
representationem dominij, & continuationem
inter patrem & filium. ibidem nu-
mero. 13.
Hereditatis aditione confirmantur testamen-
ta, institutiones, & substitutiones. pag. 627.
num. 1. & 2.
Hereditas vnde dicatur, & qualiter dupliciter
consideretur, & vtrum possit dari in suis. p.
628. nu. 4. & 5.
Hereditas postquam est adita non dicitur he-
reditas, sed proprium patrimonium, &
effectus qui ex hoc causatur, communi-
nis contra communem. pagina. 628. num-
ero. 6. & 7.
Hereditatis aditionis definitio. pagina. 629. nu-
mero. 8. idem.
Inter hereditatem & bona vacantia discrimi-
natio. p. 630. nu. 1.
Hereditatis aditio dominium, quod filio com-
petit, verum possit tolli per principem, pa-
gina. 630. nu. 16.
Hereditationum bonorum transmissio fuit in-
uenta à iure civili. pag. 630. nu. 17.
Heres si pater & filius simul instituatur, an in
parte filii habeat pater usum fructum, quod
secus in filio clero cum parte instituto he-
rede pagina. 630. numero. 19. & pag. 631. nu-
mero. 21. & 22.
Ad hereditatem vocati plures inter quos non
datur ordo necessitatis, sed charitatis, sint vo-
cati simul an ordine successivo. pagina. 631.
nu. 23.
Hereditatem vtrum possit adire pupillus, si-
ne autoritate tutoris, communis contra co-
mune. p. 632. nu. 27.
Hereditas qualiter olim adquirebatur. p. 633.
num. 29.
Hereditatis aditio an solo animo, sine actu ex-
teriori inducatur, communis contra commu-
nem. pag. 633. nu. 32.
Hereditatis aditio facta videtur per solam ex-

actionem debitorum, pagina. 635. num-
ero. 38.
Heres faciens actum, qui fieri non potest circa
ius & domica hereditis inducit aditionem he-
reditatis. p. 634. nu. 35.
Hereditatis aditio an presumatur ex possessio-
nerum hereditariarum. pag. 635. nu. 39.
Hereditas non dicitur adita per confectionem
inuentari. p. 636. nu. 43.
Heres sepius ad defunctionem, an dicatur ex
hoc hereditatem adire, pagina. 636. num-
ero. 41.
Hereditatem an possit mulier sine licentia
mariti adire. pag. 636. nu. 44.
Adeundi ius non dicitur esse in bonis. pag. 636.
num. 46.
Hereditas, licet presumatur ex temporis diu-
turnitate ipsa tamen aditio non presumitur.
p. 638. nu. 51.
Heres quod tempus habeat ad adeundam
hereditatem. p. 638. nu. 53.
Hereditatis aditionis ius per quod tempus
prescribatur, communis contra communem.
pag. 639. nu. 54.
In hereditatis aditione qua ratione requiri-
tur iussus patris. pagina. 639. num-
ero. 55.
Hereditatis aditio connumeratur inter actus,
qui non recipiunt conditionem, & diem
p. 639. nu. 57.
Hereditas non potest per alium, quam per si-
lum adire. p. 640. nu. 58.
Hereditas postquam est adita per heredem
potest possessio adipisci per procuratorem.
p. 640. nu. 59.
Hereditas non potest per seruum sine iusu de-
mini adire. p. 640. nu. 61.
Heres si instituatur filius, vtrum possit suam
legitimationem acceperare, & reliquam heredita-
tem repudiare, communis contra commu-
nem. p. 640. nu. 62.
Heres qui repudiat partem hereditatis, & de
alia nihil dixit videatur totam repudiare,
cum communis contra communem. p. 641.
num. 63.
Si filius adimpleret defuncti conditionem,
vtrum amitteret beneficium abstinenti com-
munis contra alteram communem. p. 641.
num. 65.
Ius imminicendi an possit aliquo tempore pre-
scribi, communis contra alteram commu-
nem. p. 641. nu. 66.
Heres an teneatur ex delicto defuncti. p. 642.
num. 68.

Heres

Index Alphabeticus.

Heres qui semper fuit in bona fide rem esse
defuncti, vtrum si finita præscriptione su-
perueniat mala fides teneatur ad testitutio-
nem in anima iudicio. p. 642. nu. 70.
Heres vtrum compelli possit ad periculum
actum, quod propriam industria defun-
cti requirebat. p. 643. nu. 71.
Heres laicus sit clericus, vtrum possit coram
ecclesiastico conueniri, communis contra
communem. p. 643. nu. 72.
Hereditate non adita non transmittitur etiam
in substitutione. p. 644. nu. 77. & 78.
Hereditas vñque dum adita sit non potest tra-
mitti, quia ius adeundi non est in bonis no-
stris. p. 644. nu. 79.
Heres si sit institutus ætate minor, & dece-
dat hereditate non adita vtrum tanquam
Iesus in ultimo vita spiritu transmittat ius
adeundi ad heredes, cum communis contra
alteram communem. p. 645. nu. 83.
Hereditate non adita sit transmissio in suis
ex potentia uitatis. p. 646. nu. 86.
Hereditatem paternam tenet adire eman-
cipatus, vt gaudet prærogativis suorum.
alias non transmittit eius hereditas, si per
illum non sit adita. p. 646. nu. 88.
Hereditatem ex parte matris si filius non adie-
rit, non transmittit illam cum non dicatur
suis heres matri. p. 646. nu. 89.
Transmissio beneficium an amitterat filius
ex datione substituti vulgaris, communis
contra alteram communem. p. 646. nu. 91.
Adire debet vt hereditatem adquirat subcon-
ditione institutus. p. 647. nu. 92.
Transmittere ius dicendi nullum vtrum pos-
si filius preteritus in heredes. p. 648. nu. 98.
Heres vt mittatur in possessionem bonorum,
non solum potest extraneus, verum suus &
necessarius id petere tenetur pag. 651. nu. 1.
Hereditas etiam eius dominium continue-
tur in filium, possesso tamen non continua-
tur, quia consistit in proprio facto. p. 652. nu-
mero. 2.
Ad petendam hereditatem competunt plura
remedia filio. p. 653. nu. 11.
Petens tanquam heres se mitti in posses-
sionem bonorum, debet esset alius, qui possit suc-
cedere iure pretorio; at vero ad petendam
hereditatem sufficit, quod testamentum non
sit viciosum, ruptum, aut cancellatum. p. 653
numero. 13.
Pro hereditate delata monacho vtrum compe-
tit monasterio remedium. l.f. de edito Di-
ui Adria. p. 654. nu. 18.

In hereditate si fiscus succedit competit dicta
1. fi. remedium. p. 654. nu. 20.
Heres vt petere possit se mitti in posses-
sionem bonorum, debet probare testatorum
mortuum esse, & alia requista explicantur
p. 654. nu. 22. & 23.
Heres vt mittatur in possessionem debet pro-
bare illud, quod presentat esse ultimum te-
statoris testamentum, quo mortuus fuit, &
vtrum originales testamentum debeat pre-
sentare. p. 654. nu. 24. & 25.

Heres vt iuuari possit testamento non debet
esse viciosum in substantialibus, secus si in
præstationibus. p. 655. nu. 26. & 27.

Heres vt non mittatur in possessionem, quis
sit legitimus contradictor, & vtrum execu-
tor testamenti sit cōtradicitor legitimus
p. 655. nu. 30. & p. 656. nu. 31.

Pro herede sita sententia, vt in posses-
sionem mittatur non admittitur appellatio
in contrarium:

Heredi vt impeditur possesio sit sufficiens
causa allegatio præscriptionis. p. 656. nu. 32.

Heredi vt impeditur possesio debet excep-
tio intra triginta dies allegari. p. 657. nu. 36.
Contra heredem vtrum peri posse legatum
via executiva, an via ordinaria. p. 657. num-
ero. 37. & nu. 39.

Heres pro possesione rerum hereditiarum,
quam apprehendit non tenetur gabellam
solvere. p. 657. nu. 40.

Herede non vindicante mortem defuncti ef-
ficitur indignus hereditate, siue id contingat
ante aditum hereditatem suam post. pag. 516.
num. 21.

Heres qui accommodauit fidem de restitu-
enda hereditate incapaci ad quid tenetur, vi-
de latissime verbo, fidei commissum.

Heres non faciens inuentarum licet tene-
tur ultra vires hereditarias, secus in fisco suc-
cedente in bonis aliquius. pagina. 548. nu-
mero. 36.

Heres qualiter teneatur recuperare sumptus
factos in resubiecta restitutioni. pag. 549.
num. 41.

Heres grauatus restituere incapaci an possit
illa sibi retinere, vide verbo, fidei commissum.

Heres qui fuit grauatus dividere inter paupe-
res bona possit illa prestare filio testatoris
pauperi, vel sibi applicare, si concurredit in eo
qualitates paupertatis. p. 552. nu. 55.

Heres grauatus restituere, quidquid eum per-
uenit, tenetur etiam restituere quidquid
ad eum peruenit ex dispositione inter vi-
uos.

Index Alphabeticus.

- uos ibidem numero. 58.
Hæres grauatus restituere hæreditatem non tenetur restituere fructus.
Hæres grauatus restituere hæreditatem vni de familia, quem ipse elegit, an possit illi imponere grauamen in restituzione fideicommissi. pag. 533. nu. 60.
Hæredes non possunt intra nouem dies à die mortis defuncti à creditoribus molestari ipsius defuncti. p. 127. nu. 13.
Si duo hæredes fuerunt à testatore confititi, & unus illorum accommodauit fidem de restituendo incapaci, & alter decessit, portio illius vtrum accrescat superfici. pag. 555. numero. 63.
Hæres institutus cõtemplatione incapacis ne que detrahit quætam, neq; fructus medio tempore facit suos. ibi. nu. 58.
Hæres qui fideicommissum restituit si superueniant alia bona posteâ, an teneatur etiâ illa restituere, an sibi consequatur, communis contra communem. ibi. nu. 70.
Hæres non adimplens voluntatem defuncti sicut ipsi sibi priuatus, non expectata sententia, communis contra communem. p. 572. num. 67.
Hæres non cogitur hæreditatem adire, neque lucrosam amittere, vitiosum est. p. 573. num. 78.
Ab hæreditate institutione incipere tenebatur testamentum tempore paganorum, qua ratione forma Galli Aquilij sub his verbis cõcepta, si filius meus me viuo moriatur instituo nepotem, non erat sufficiens ad sustinendum testamentum, quia expressam hæreditatem institutionem non habebat, pag. 597. num. 24.
- I.
- Latio non fit ex separatis. pagina. 38. numero. 81.
Indefinita æqui pollet vniuersali. pag. 492. numero. 17. &c. 18.
Ingratitudo est causa principalis, vt filius exhortari possit, vide, vebo, ex hæredatio.
Ingratitudo est sufficiens causa, vt donatio facta reuocetur. pag. 499. nu. 56.
Ingratitudo commissa per filium vtrum purgetur per furorem superuenientem. pag. 48 numero 4.
Impossibile duplicitè consideratur. Dicitur quid impossibile si impliciter, secundo dicitur quid impossibile per suppositionem, pa-
- gina. 359. numero. 146. i. 10. 11. 12. 13. 14.
Individualum quid propriè dicatur, pag. 313. numero. 12.
Individualum non tenetur quæ tenerum insolidum, ibid. nu. 13. & nu. 14.
Individualum dicitur quod in partes non recipit sectionem, ibidem, numero. 6. 15. & numero. 16.
Indulgentia quæ conceduntur à P.M. vt constitutus in mortis articulo consequatur non verificantur sille ab illo casa liberetur.
Indulgentia, quæ in festiuitatibus Sanctorum conceduntur incipiunt à vespera vigilie vñque ad vespertas dii sequentis. pag. 156. numero. 70.
Institutiones capratorias senatus consultus Læbonianus prohibuit, pagina. 19. 8. numero. 10. 20.
Impubes generare potest & habere filios, pag. 525. numero. 28.
Inuentarium quid sit, & quæ personæ teneantur illud facere, pagina. 659. numero. 1. & numero. 21.
Inuentarium tenetur facere non solum hæres, ad quem hæritas defertur, sed hæres, qui illam est restitutoris. p. 659. nu. 4.
Etiam fideicommissarius & majoricatus possessio tenetur facere inuentarium. pag. 659. numero. 5.
Inuentarium etiam filius facere tenetur, alias tenetur ultra vires hæreditarias, & vtrum si illud non conficiat amittat legitimam, communis contra communem. pag. 659. nu. 6. & nu. 7. & 8.
Inuentarium si filius non conficiat vtrum amittat Trebellianam, communis contra communem. p. 660. nu. 9.
Inuentarium tenetur tutor vel curator de bonis minoris facere, pagina. 660. numero. 11.
Inuentarium confectionem & si testator remittat si iudicii visum fuerit, potest compellere tutor em vel curatorem vi illum faciat. ibid. numero. 11.
Inuentarium tenetur facere fructarius. ibid. numero. 12.
Inuentarium tenetur facere mater hæres instituta. ibid. nu. 14.
Inuentarium tenetur facere pater, quando est legitimus administrator bonorum filij, ibidem. numero. 11.
Inuentarium vtrum teneatur facere episcopus, seu beneficiatus & rebus ecclesiæ. pag. 661. numero. 15.
- Inuen-

Index Alphabeticus.

- Inuentarium vtrum teneatur facere monachorum de hæreditate delata monacho, ibide, num. 17.
Inuentarium an teneatur face refuscus, ibidem, num. 18.
Inuentarium vt videant facere quæ personæ sunt citandi, ibi. nu. 19.
Inuentarij confectionem vt videant legatarij creditoris sunt citandi, ibidem, numero. 20. & 21.
Inuentarij qualiter exordium debeat scribi, ibidem. nu. 22.
Inuentarij scribi debet manu tabellionis: pag. nu. 23.
Inuentarij vt effectum habeat debet iudicis decretum interuenire. pagina. numero. 25.
Inuentarium à quo tempore incipere debeat, & intra quod tempus finiri, pagina. 662. numero. 26.
Inuentarium & si non incipiat fieri intra triginta dies satis est vt intra terminum à iure prescriptum finiatur, ibidem, numero. 28.
Inuentarij tempus cum sit pro forma non potest minui vel alterari à iudice. ibid. nu. 29. & num. 30.
Inuentarium de quibus rebus sit faciendum, & vtrum de omnibus rebus tam mobilibus, quam immobilibus, de nominibus creditorum de bonis alienis, quæ penes testatorem reperiuntur, vt depositum commodatum rei date in pignus. pagina. 663. num. 33.
In inuentario sunt scribendi fructus & accessiones, quæ augent ipsam hæreditatem. pagina. 663. nu. 34.
In inuentario vtrum sit scribeda estimatio ipsarum rerum. ibi. n. 35. & 38.
Inuentario perfecto debet coram iudice presentari cum iuramento & certa verborum forma. ibi. nu. 40.
Ex confectione inuentarij sequuntur plures vñlitates, quæ explicantur. pag. 663. nu. 41. & 664. nu. 43. & 44.
Inuentarij non confecti quo tempore exceptiones proponi possint. ibidem, numero. 42.
Inuentarium si hæres conficit, non confunditur eius actio, quam habet contra defunctū, alias tamen diceretur venire contra factum defuncti, quod facere non posset, ibidem, numero. 44.
Inuentarij confessio habet hoc priuilegium,
- vt expensæ funeris preferantur omnibus creditoribus, etiam habentibus tacitam hypothesis, & dotis, ibid. nu. 45.
Inuentarij tempore durante non potest hæres à legatarijs seu creditoribus conueniri. p. 665. nu. 46.
Inuentarium si ante tempus trium mensum, quod datuâ illud peticioneum finiatur, potest hæres à creditoribus, & legatarijs cõficiari. p. 665. nu. 47.
Inuentarium si hæres conficit, potest deducere ex legatis Falcidiā quæm non deducet, si illud non conficiat, ibid. nu. 48.
Inuentarij si fecit hæres potest de bonis hæreditarij solusre creditoribus, etiam illis in eis, securi si non conficit, qui autunc in pecunia numerata, si erant pecunie in bonis, ibidem. nu. 49.
Inuentarium si non fecit ecclesia hæres instituta vel clericus an teneantur ultra vites hæreditarias, communis contra alteram communem. ibid. nu. 51.
Poenæ contra non cõficientes inuentarium enumeratur, ibid. nu. 50.
Inuentarium etiam iustificum & mulierem cõprehendit, & eius poena. ibidem. nu. 52.
Inuentarium si hæres non conficiat, non solum Falcidiā in legatis, sed & Tachellianicā, in hæreditate amittat. ibidem, numero. 54.
Inuentarij confectionem, an possit remittere testator, communis contra communem, ibid. num. 55.
Inuentarium si hæres non conficit teneatur in anima in inicio ultra vires hære italias, communis contra communem. ibidem, numero. 56.
Iuramentum in contratu venditionis appositum facit vt licet deceptio intra dimidiam iusti precij interueniat non rescindatur actus pag. 630. nu. 62.
Iuramenti tanta est virtus, vt licet alias præsumatur actum ergo vel dolo factum excluditur talis presumptio virtute iuramenti. ibid. nu. 61.
Iuramentum maximē in testamentis habet clausulam derogatoriam ad sequentia, ita vt omnia alia testamento postea facta confirmet. p. 605. nu. 63.
Iuramentum operatur, vt si apponatur in contractu, & contraveniat aliquis ex contrahentibus, tenetur ad interesse & manet per iurus. ibi. nu. 65.
Iuramentum habet vim transactiois, & maiorem

Index Alphabeticus.

Si præsentati sint æquales possit, vel teneatur dignitatem instituere episcopus. ibid. numero. 85.

Patroni præsentantes scienter indignum sunt pro illa vice priuati iure præsentandi, communis contra communem. pag. 183. numero. 87.

Ius instituendi competit episcopo post præsentationem patronorum, per quam adquiritur præsentato ius plenum. p. 185. numero. 93.

Si præsentatum à patronis secundo loco episcopus instituat non habet locum appellatio de primo præsentato. pag. 187. numero. 95.

A die præsentationis patronorum habet duos menses episcopus ad faciendam institucionem. pag. 187. num. 95.

Si præsentationis tempus non est transactum episcopus instituere non potest. pag. 187. num. 96.

Et utrum talis institutio non facta præsentatione sit ipso iure nulla, an veniat irritanda, communis contra communem. pag. 188. numero. 99.

Patronus non potest viuente possessore beneficij promittere alteri præsentationem ad illud beneficium in genere neque inspeccio. pag. 189. num. 102.

Patrono irquisito non potest fieri permutatio beneficij, vel capelania cum alio. pag. 188. num. 101.

Ius patronatus, quod inest in aliqua hæreditate, si venditur hæreditas transeat ius patronatus cum illa. pag. 109. num. 108.

Ius patronatus non potest vendi, & constituiur pena contra patronos illud vendentes. ibid. num. 109.

Ius patronatus qualiter transeat cum vniuersitate bonorum. pag. 191. num. 12.

Ius patronatus si assignatur in dotem cū alijs bonis, utrum simonia committatur. pag. ibi. num. 113.

Ius patronatus, quod in dote inest, cum sit penes maritum & vxorem si diuersos præsentent, præfertur præsentatus à marito. ibid. num. 114.

Ius patronatus, quod inest in aliquibus bonis si bona confiscantur an censeatur confiscatum. pag. 192. num. 15.

Ius patronatus, quod inre inest, si ille qui emit rem, illa intentione faciat propter ius patronatus, quod est in eare, an committat simoniam. ibi. num. 116.

Ius patronatus non transit in conductorē ad modicum tempus. pag. 193. nu. 121.

Super ius patronatus, si inter possessorem, qui est conductor & dominum proprietatis filius, quis teneatur præsentare. ibidem. numero. 122.

Ius patronatus acquirit meretricio ex capela vel ecclesia ab illa fundata, & dotata etiama ex lucro meretricio. pagina. 215. numero. 21. cum sequentibus.

Ius patronatus an transeat in fideicommissarium, an vero maneat penes hæredem grauatum per fideicommissum, communis contra alteram communem. pag. 530. nu. 15.

L.

Legatum relictum sub conditione, si hæres noluerit, & sic si legatum soluat hæres non dicitur legatarium capere legatum titulo legati, sed titulo donationis, cū à principio fuerit legatum nullum. pag. 205. nu. 58.

Legatatio non potest ex voluntate hæredis pendere. pag. 207. num. 62.

Legatum qualiter definiatur, & qualiter donatio dicatur, quia est in potestate legantis legare illud. pag. 227. num. 2. & 3.

Legatum non solum in testamentis, sed in codicillis relinquunt potest. pag. 228. nu. 4.

Legatum semel relictum an possit per testatorem reuocari. ibi. num. 5.

Legatum si per testatorem alienetur, an ceseatur reuocatum. ibid. num. 6.

Legatum venditum à testatore non facta mentione, quod legauerat, tenetur ad estimationem. ibi. num. 9.

Legatarius non potest propria autoritate capere legatum, sed de manu hæredis. pag. 228. num. 9.

Legatarius, vt propria autoritate capiat legatum, potest testator præcipere. ibid. num. 11.

Legatarius utrum legatum in minus solenni testamento possit retinere salua cōscientia ibid. num. 12.

Legatum à quo tempore debeatur, & transeat in legatariū dominium. pag. 229. num. 13. & num. 16.

Legatum cum à die aditionis hæreditatis possit peti cuius expensis debeat dari. pag. ibid. num. 19.

Legatarius ex re sibi legata tenetur ad debita defuncti pro rata, an vero præcipuum consequatur legatum. pag. 230. num. 21.

In legatarium transirent omnes actiones acti

Index Alphabeticus.

uæ & passiuæ, ibidem. numero. 22.

Differentia inter legatarium certæ partis bonorum, & certæ partis hæreditatis. ibidem. nu. 24.

In legati solutione quando sit electio hæredis, ibi. nu. 25.

Legatum extenuatur pro rata, si debita defuncti extenuant hæreditatem. pag. 231. numero. 27.

Legatarius an possit pro parte legatum repudiare & pro parte acceptare. ibidem. numero. 29.

Prælegatum si filio relinquitur possit illud acceptare & repudiare legitimam. ibidem. numero. 31.

Legatæ plures res in testamento nominatae an censeantur plura vel unum legatum si in diuersis orationibus continantur. p. 232. nu. metro. 32.

Legatum alternativum an valeat. ibid. nu. 33.

& utrum in legatis alternatiuis sit electio legatarii, & qua ratione in contracibis est electio debitoris. ibid. nu. 34.

Legata re si sit aucta augentur legatum in ea relictum, & sic legata area, ædificium, in ea factum cedat legatario. pagina. 233. numero. 36.

Legata res si fuit estimata, licet augentur res, non augetur legatum. ibi. nu. 41.

Legatum rei alienæ utrum valeat, & sic legato ædificio in alieno solo facto an debeatur saltem quoad estimationem. p. 236. nu. 46. & p. 238. nu. 59.

Legatum relictum ecclesiarum potest prelatus repudiare, sed tenetur ad estimationem. pag. 240. nu. 63.

In legato relicto, si adjiciatur pena de non reuocando, utrum possit reuocari. ibidem. numero. 64.

Legatum annuatim præstandum, si plures annos non soluat præscribi possit. pag. 241. num. 65.

Legatario etiam ignorantie queritur emolumentum rei legatae. ibi. nu. 67.

Legata ex transcurſu cuiuscunq; temporis debita non præscribuntur, ibid.

Legatum in minus solenni testamento, an debeatur. p. 249. nu. 69.

Legatum à testatore suo creditorū relictum videatur cum debito illud compensare. p. 242. num. 71.

Legatum contra quem peti possit, si non est hæc qui audeat hæreditatem, & que actiones competant legatario in tali casu ad peten-

Y y si ali-

Index Alphabeticus.

si aliter contrahatur illud consequatur, pagina. 341. nū. 50 & nū. 49.
Legatum relictum subconditione, si non nupserit, utrum valeat. pag. 341. nū. 51; cum sequentibus, ubi per plures articulos disputatur.
Legatum etiam in anima iudicio potest percipi ab eo, qui contra voluntatem testatoris contraxit matrimonium. pag. 344. numero. 70.
Legatum quando vicietur falsa demonstratio. n.e. p. 349. nū. 91.
Legatum relictum à filio matri, si honeste exercitari transeat ad secundas nuptias amittat legatum. p. 350. nū. 94.
Legatum virginis relictum, si non nubat cōsequitur legatum, licet nubat, secus in ea quæ fuit iam nupta. ibid. nū. 97.
Legatum relictum matri, si nō nupserit, si erat valde formosa, & timebatur decius continētia cōsequitur illud & si nubat. pag. 350. numero. 98.
Legatum relictum à marito mulieri si nō nupserit amittit illud, si nubat. pag. 351. numero. 100.
Legatum subconditione si non nupserit verificatur solum in ea quæ fuit coniugata, ibi. nū. 104.
Legatum relictum subconditione, si filius meus filios non habuerit verificetur achi dixisset, si sine liberis decesserit. pag. 353. numero. 115. & 116.
Legatum relictum, vi post eius mortem graatus restituat Petro, si graatus ingrediatur religionem, an fructus pro vita grauati consequatur monasterium, quod si fideicommissarius decebat in vita grauati extinguitur fideicommissum, & fit caducum. p. 357. nū. 128.
Legatum assimilatur donationi causa mortis. p. 357. nū. 140.
Legatum relictum mulieri ad illam maritandam præsenti die debetur si sit maritata. p. 359. nū. 152.
Legatum pro alimentis relictum dicitur purū. p. 408. nū. 101.
Legatum seu eleemosyna quantumcumque piam fieri nō debet de legitima filii & si in eo quod excedit legitimam fieri possit. pag. 497. nū. 45.
Legatum relictum ab instituto, quare censetur repetitum à substituto. pag. 511. nū. 13. & pag. 618. nū. 4.
Legatarius an possit legatum petere via ordi-

naria an via executiua. p. 667. nū. 57. & 657. nū. 37. cum sequi.
Legitima magis est debita descendantibus, quam ascendantibus, & sic preferuntur descendentes ascendantibus ab intestato. p. 119. nū. 28. cum seq.
Legitima licet attento iure regio sit quota bonorum, est soluenda de corpore hereditatis. pag. 231. nū. 26.
Legitima tenetur pater filijs præstare etiam si sint diuines. p. 275. nū. 13.
Legitima licet non debeatur filiis in vita patrum dos tamen est præstada filiis in vita patris. p. 275. nū. 16.
Legitima filij recipiebatonus ante dispositio nem, l. quoniam in prioribus. C. de inofficio testamēt, aduersus opinionem Costz. p. 398. nū. 41. & 42.
Legitima an sit relinquēda filio titulo honorabilis institutionis, an verò sufficiat alio quo cūq; titulo, scilicet, titulo legati & effectus, qui ex hoc causatur. p. 421. nū. 15. & p. 422. nū. 16. & p. 425. nū. 31.
Legitima suam utrum possit filius propria autoritate capere, ibid.
Legitima quo iure debeatur filiis cōmunis cōtra communem. pag. 422. nū. 19. cum multis sequentibus. & p. 467. nū. 23.
Legitimam filiorum utrum princeps tollere possit, & posse cum causa iusta, scilicet, erigendi maioricatum. p. 423. nū. 24.
In sua legitima si sit filius institutus consequitur perius accrescendi portionem alterius coheredis vacantem. p. 424. nū. 30.
Legitima filiorum à quo tempore cōsideretur communis contra communem. pagina. 430. nū. 55.
Legitima filiorum in quibus bonis sit relinquēda, & utrum in pecunia numerata possit à patre relinquī. pag. 430. numero. 57. & numero. 58.
Legitima filiorum de iure communi non excedebat semissim. pagina. 435. numero. 3.
Legitima secundum parentum naturalem in statutum prouenit ab ipsa ratione iuris naturalis, quoad quotam verò prouenit à iure ciuii ex iuri ciuilis dispositione. pag. 435. nū. 4. & 5.
Legitima filiorum qualis & quanta sit in regno Valētiæ, Aragoniæ & in alijs exteris regnis. ibid. nū. 8.
Si ultra legitimam sit dos assignata filiis nō ceteratur in illo excessu meliorata. p. 441. n. 43. Legiti-

Index Alphabeticus.

Legitima si semel fuit data filio, & illam perdidit, non est illi iterum præstanta. p. 453. nū. 10. & p. 454. nū. 90.
Cum respectu legitimæ filius sit quasi creditor patris, potest malè alienata à patre reuocare in his, quæ sua legitimæ præiudicant. p. 497. nū. 46.
Legitimam an possit titulo legati relinquī filio ecclesiæ hæredi instituta, communis contra alteram communem. p. 498. nū. 51.
Legitima filii an possit excludi mater per substitutionem pupillæ tam in exteriori, quam in interiori foro, communis contra cōmunem. ibid.
Legitima si non fuit relicta filio titulo institutiōnis valet testamentum inter liberos. pag. 498. nū. 52.
Legitima attento iure nouiori non potest milles filium priuare & siueq; grauatum in illa apponere, communis contra communem. p. 529. nū. 11.
Legitima filiorum est fauorabilior, quacunq; causa pia. pag. 570. nū. 60.
Pro legitima recuperanda cōperit filio iudicium familiæ hereticæ. pag. 653. nū. 12. & 14. & nū. 15.
Legis vim quando plebiscita cōvenit habeere. p. 245. nū. 85.
Legis virtus quæ sit. p. 15. nū. 33.
Legis conditio est eadem quod voluntas testatoris, & sié habetur pro legē. pagina. 16. numero. 8.
Lex debet consulere publicaz vñstat, & si testamentum. p. 18. nū. 47.
Lex debet esse possibiles, & si testatoris voluntas. p. 16. nū. 38.
Legis latet si que madmodum fuisset interrogatus in casu omisso, ita disponuisse habetur pro expreſſo, si testator. pag. ag. numero. 49. & 48.
Lex non potest sugere nisi impossibile. pagina. 359. nū. 147. nū. 148.
Legi humanae non subiacēt qui Deo spiritu agnoscit. pag. 30. nū. 49.
Lex si refutat aliqui actui, & ad eis lege refutari fiat, nulla oritur obligatio, etiam naturalis. p. 374. nū. 51.
Lex positiva & si non possit tollere obligatio, nem iam ortam naturalem, beret tamen potest illam declarare, vt talis obligatio naturalis non dicatur orta, nisi tali forma procedere. p. 374. nū. 52.
Lex quæ ex iustiscausis refutat contractus, vel dispositioni, non solum erit nullus talis con-

tractus iure ciuili, verum & naturali. ibid.
Lex debet esse iusta, & rationabilis, alias non meretur nomen legis. pagina. 463. numero. 4.

Lex humana non potest tollere, quæ à iure naturali sunt instituta. p. 464. nū. 9.

Legi autoritate non peccat qui peccat qualiter accipiat. ibid.

Lex quæ permittit aliquid quæd ex sua natura est malum, vt maiora mala evitentur talis permissione legis non est approbativa, sed permisiva, quæ permissione non facit licitum quod ex sua natura est illicitum. pag. 465. numero. 12.

Lex quæ permittit metrictices in republica vt maiora mala evitentur non excusantur ipse à peccato mortali propter legis permissionem. ibidem.

Lex, quæ permittit marito occidere vxore in adulterio deprehensam non excusat à peccato maritum. ibid. nū. 14.

Lex, quæ statuit vt deceptis ultra damnidiam iusti pretij actio desegerit est propter bonum commune introducta, non tamen excusat à peccato deceptores. ibidem. numero. 19.

Lex quæ statuit aliquid in communitate bonum non considerat quos particulates male ratiatur illa legē, vt delimat esse iusta. pagina. 466. numero. 20.

Leges duas concurrentes naturales, quarum altera est maior, quæ respicit bonum publicum, altera minor, quæ respicit bonum particula, rē illa lex minor cedit maiori, & servatur solum illa lex suprema. pagina. 467. numero. 21.

Lex quæ vñficationem & prescripcionem permittit, etiam si videatur tribuere occasionem vt quis cum aliena iactura locupletetur, quod est peccatum mortale, non considerat lex nisi id quod in bonum publicum est introductum, vt iusta sit. ibidem. numero. 22.

Lex quæ ex æquitate aliquid inducit potest ex eadem æquitate contrarium inducere. pag. 492. nū. 19.

Lex quantumcumque iusta potest tolli seu derogari per aliam. p. 594. nū. 7.

Lex vt effectum legis habeat debet esse iusta & qualiter ab æterna de ruetur, & quomodo respiciat bonum publicum ibid. nū. 19.

Lex vt possit reuocari non est quælibet causa sufficiens, sed debet causa esse talis quod compenseret damna, quæ huiusmodi legis

Y y 2 muta-

Index Alphabeticus.

Mutatio adducere solet, pagina: 193, nū. 32.
Lex non est iudicanda iniusta ex hoc quod se-
cundum tempora varietatem ipsa quoque
leges varientur, & mutentur, ibidem, nū.
mero, 11., & istud p. 222, nū. 22.
Leges habent intrinsecè clausulam ad condé-
nam, p. 596, nū. 69, & idem in coniugio, 1.
Lex posterior derogat primam, & si de prima
non faciat mentionem ibidem, 1.
Lex fundata in presumptione nouit ab locū
in anima iudicio, ibidem, 1.
Legis finis est iteratione ipsius legis, pag. 615,
nū. 38.
Leges etiam si subiaceant principis potestati,
non tamen contrahunt testamento, pag.
630, nū. 18, cum iustificari hoc, 1.
Leges posse non habent aliquam potesta-
tem in actibus interioribus, pagina: 634, nū.
mero, 33.
Lex dicitur esse certa, de quibus per rerum na-
turam sciri possunt, etiam si eam homines ig-
norent, p. 634, nū. 34.
Lex cuiuslibet ab ecclesia non reprobatur de-
bet etiam de iure canonico obseruari, pag.
644, nū. 75.
Lex efficere potest, vt absque actu vero, vel si-
usto & absque actuali apprehensione transfe-
ratur possessio, p. 632, nū. 7.
Legislatione cessante an cellet eius dispositio
qualiter intelligatur, p. 246, nū. 89.
Legitimi a principio non succidunt ab inte-
stato, cum legitimi, p. 117, nū. 9.
Legitimatio quae sit de illegitimo vt effectum
habeat sunt citandi illi, quorum interest, cō-
munis contra alteram communem, ibidem
nū. 10.
Illegitimi efficiuntur legitimi, per subsequens
matrimonium, vt parentibus succedant, ibi-
dem, nū. 12.
Lectum quotidianum qualiter sive vxori viduę
prestandum, p. 136, nū. 64.
Literæ Apostolicae sunt præsentandæ in supre-
mo regis senatu, ante quam illis vtratur im-
petrando sub poenis ibi constitutis, pag. 174,
nū. 45.
Luci cessantis ratione vtrum liceat, aliquid
ultra sortem recipere, pag. 95, nū. 37.
Male meritus oportet, vt perpetua regesta
te labore, p. 222, nū. 22.
Maritus est dominus vñus fructus ei: dotalis cō-
stante matrimonio, p. 326, nū. 66.

Quæ

Index Alphabeticus.

Quæ sunt de substantia matrimonij non pos-
sunt per ecclesiam tolli, ibid, nū. 16.
Matrimonium etiam à constituto in mortis ar-
ticulo sine solennitatibus sancti concilij ce-
lebratum non valet, p. 368, nū. 18.
Matrimonium clandestinum iam hodie dicitur,
quod sine solennitatibus sancti coacilij
contrahitur, & si aliter acciperetur de iure cō-
muni, p. 369, nū. 19, cum sequent.
Vt matrimonium non dicatur clandestinum
copulatio requiritur, quod coram testibus
& parochio simul, neque vni sine alijs inter-
sint, p. 370, nū. 25.
Si praediti omnes inter sint & omittantur de-
nuntiationes ex causa iusta non dicitur ma-
trimonium clandestinum, si aliter fiat est
clandestinum & poenæ statuantur, & que-
si causa iusta, vt sine monitionibus fiat, ibi,
nū. 28.
In matrimonio si ex aliqua causa iusta omi-
ttantur solennitates non possunt contrahen-
tes carnaliter commisceri vñque dum faciant,
ibid, nū. 30.
Vicarius vt concedat licentiam ad contrahen-
dum sine monitionibus debet habere spe-
ciale mandatum ab episcopo, neque gene-
ralis commissio sufficit, ibid, nū. 29.
Parochus si absque dictis solennitatibus sine
licentia episcopi interficit matrimonio, pu-
natur poenis de quibus, pagina: 371, nū.
20-31.
Sivirgo vexata ab eo sub cuius est potestate,
vt cum aliquo infimo sua qualitatibus contra-
hat, & ipsa cum alio contrahat sua condicio-
ni simili, est iusta causa vt omittantur solen-
nitates monitionum, ibid, nū. 32.
Sanctum concilium non solum in substantia,
sed in modo prohibet matrimonia clande-
stinæ, ibid, nū. 33.
Ecclesia non potest efficere, quod sit de sub-
stantia matrimonij, quod antea non erat, p.
374, nū. 34.
Matrimonium & si mutuo contrahentium cō-
sensu perficiatur declarat Ecclesia talem
consensum legitimum non esse, nisi paro-
chus, & testes intersint, ibidem, nū.
30, 31.
In matrimonio contrahendo alius sacerdos de-
licentia parochi potest pro illo interessere, ibi,
nū. 36.
Ordinarius cum sit parochus vñuersalis po-
test interesse in matrimonio, quod secus in me-
tropolitano in diocesi episcoporum, nisi
per viam appellationis ad eum adeant con-
trahentes, si habebant aliquod impedimentum,
quod per superiori sublatu est, an nouus requiratur consensus, pagina: 376,
nū. 62.
Matrimonium etiam si attento istre communi
contractum sub conditione sequita copula

Y. 3

trahere volentes, p. 373, nū. 40.

Parochus quis propriè dicatur, vt interesse de-
beat in matrimonio, ibid, nū. 41.
Matrimonium peregrini contrahere volentes
solum de licentia vicarii in ecclesia Com-
postelana contrahere possunt, ad id deputa-
ti, p. 371, nū. 45.

In matrimonio nihil operantur privilegia, &
bulle Cruciaz, vt possit eligi sacerdos ad
interessendum sicuti in confessionis sacra-
mento prodest, p. ibi, nū. 44.

Matrimonium contrahere volentes, licet ad
aliam se transferant parochiam, tenentur cō-
ram parochio vbi sacramenta receperunt cō-
trahere, vel de eius licentia, ibid, nū. 42.

Quilibet sacerdos & si curam animarum non
habeat, est idoneus ad ministranda sacra-
menta in articulo mortis, fallit in sacramento ma-
trimoniij, p. 373, nū. 45.

In matrimonio testes qui interesse debent, vt
fidem faciant non requiritur quod sint omni-
ni exceptione maiores, sed omnes indistin-
ctè admittuntur, ibid, nū. 47.

In matrimonij contractu testes, qui debent in-
tere esse ita debent esse præsentes, vt mutuū
contrahentium consensum intelligant, ibi,
nū. 48.

In matrimonio contrahendo si parochus frau-
de, vel dolose, iudicatus adducatur vt inter-
sit cum testibus, valet matrimonium, ibidem,

nū. 49, vñ testis, ibidem, nū. 50.

Quamvis lex positiva inhabilitet personas,
qui sine sancti concilij solennitatibus con-
trahere intendunt, non ex hoc inhabilitat
materiam sacramenti, quod lex positiva mi-
nimè efficeret, pag. 374, nū. 53.

Ecclesia habet hanc potestatem, vt si matrimo-
nium aliter quam ab ipsa est dispositum, si
contrahatur, ut nullum, pagina: 375, nū.
54.

Sponsalia de futuro sequuntur copula iam ho-
die non efficiunt matrimonium de præsen-
ti, ibid, nū. 55.

Matrimonium metu: contractum absque so-
lennitatibus sancti. Concilij non purgatur
per copulam subsequuntam, licet securus de
iure communii, pagina: 376, nū. 60.

In matrimonio contrahendo alius sacerdos de-
licentia parochi potest pro illo interessere, ibi,
nū. 36.

Contrahentes si habebant aliquod impedimentum,
quod per superiori sublatu est, an nouus requiratur consensus, pagina: 376,
nū. 62.

Matrimonium etiam si attento istre communi
contractum sub conditione sequita copula

Index Alphabeticus.

efficeretur primum hodie requiritur, solennitas sancti Concilij, p. 376. nū. 64. & 65.
In matrimonio iam hodie attento sancto concilio traductio ad dominum nullum operatur effectum secus de iure communij, pag. 377. nū. 66.
In matrimonio adueniente conditione, an nos quis requiratur consensu, communis theologorum contra communem canonistarum dilolutum, ibid. nū. 67.
Matrimonium absq; solenitatis sancti concilij, neq; in interiori neq; in exteriori foro valet, pag. 378. nū. 68. & 69.
Circa matrimonio substantia, si Ecclesia nihil statueret possit, tamen circa preambula bene potest, vt si aliter contrahatur non valeat, ibid. nū. 70.
Quamvis de substantia sacramenti penitentia sit oris confessio coram sacerdote legitime facta, potest tamen ecclesia statuere, vt nisi coram proprio cura parochiali fiat non valeat, ibid. nū. 71.
Sanctum concilium non tollit eam obligacionem ad quam tenetur quis ex promissione vel deceptione factae mulier, pagina. 379. nū. 72.
Obligatus ex deceptione, vel promissione facta mulieri ad contrahendum cum illa tenetur secundum formam sancti Concilij contrahere, ibid. nū. 73.
Matrimonium quod non potuit valere, vt matrimonium de praesenti ex defectu solennitatis sancti Concilij, an valeat saltim, vt spolia de futuro, pagina. 379. numero. 76. & 75.
Quando partes intendebant facere actum obligatorium, si non valet, vt agitur, non valet praeter eorum intentionem, ibid. nū. 76.
Sanctum Concilium nullum innotiat ut circa spolia de futuro, pag. 380. nū. 80.
Quando est diversa prohibitiōnis ratio in matrimonio ab ea, quæ est in sponsalibus de futuro dispositum in uno non censetur in alio dispositum, ibid. nū. 82.
Matrimonio clandestina, qua ratione fuerint prohibita, ibid. nū. 83. & 84.
In matrimonio contrahendo ex iustis causis pos sunt prætermitti solennia, ibid.
In gradibus a iure prohibitis solus P.M. dispensat, an ex causa possint inferiores dispensare, ibid. nū. 86.
Matrimonium in articulo mortis an possit contrahi, p. 384. cum sequentibus, & earum numeris resoluunt pro vtriaq; parte articulus.

Matrimonium castratus non potest contrahere, & quis fuerit primus qui pueros castrare prohibuit, pagina. 382. numero. 98. cum sequenti.
Matrimonium valet quando generandi imponit, non est perpetua, pagi. 383. num. 100.
Matrimonium cum oibina contractum in mortis articulo valet, & filii legitimij efficiuntur, quod ut anima consuleret potius est presumendum, quam in odium substituti in haeredate vel maioratu, qui alias successebat, licet successor esset frater legitimus, co-trahentis, p. 384. nū. 107. cum sequenti.
Matrimonium int̄ solutos facit reuocare donationem antea factam in magna quantitate, quia filii naturales fuerunt legitimi effecti, ibi. nū. 108.
Matrimonio constante bona lucrata eo soluto dividantur, p. 456. nū. 105.
Matrimonio constante etiam inter coniuges patruos dividuntur lucra, pagina. 458. nū. 113.
Matrimonio constante an possit maritus bona lucrata alienare & distrahere, communis contra communem, p. 459. nū. 114.
Matrimonium potest per alium contrahendā committi, p. 497. nū. 14.
Matrimonium furiosi non valet, pagina. 48. nū. 5.
Materia cuiuslibet rei est quid iride & informe ex quares formatur & forma illa est, que perficit materiam, p. 366. nū. 52.
Maritus constante matrimonio facit fructus bonorum dotalium suos, & potest de illis disponere, vide verbo, dos.
Si mater transeat ad secundas nuptias, & ex primo matrimonio habebat filios, & unus illorum mortuus est non consequitur mater, vel pater illa bona, sed alii fratres ex primo matrimonio habiti, quod securi si pater, vel mater secundas nuptias non contraxit, quia tunc est legitima haeres filii, pag. 496. nū. 118.
Mater est legitimatrix filiorum, quam amittit per transitum ad secundas nuptias, vide verbo tutor.

Matri præterito non habetur pro exhibitione attento iure notiori, licet fecis attento iure antiquo, p. 492. nū. 65. & 66. cum sequenti.
Mater tenetur per triennium infantem alere, pag. 411. nū. 118. & seq; si supra triennium, Matri non succedit filius ex damnabilē coitu habitus, secus si non sit ex coitu damnato, si

Index Alphabeticus.

legitimi filii non stent, quia tunc matri succedit, p. 395. nū. 17. & num. 19. & pag. 402. nū. 62.
Mater si exhibet filium spurium natum non ex datus coitu competit spurio querela ibid. nū. 64.
Mater gratiata restituere haereditatem si fine liberis, & si habet spurium natum non ex coitu damnato excludit substitutum, ibid. nū. 65.
Mulier secundo hubens amittit plura priuilegia, p. 351. nū. 102. cum sequentibus, vbi & poenē contra thulierem secundo nubentem declarantur.
Mulier si secundo nubat liberatur haeres à præstatione alimentorum, etiam si dotem illi haeredes primi matriti non restituerint, ibi. nū. 66.
Mulieri honestum est à secundis nuptijs se abstinere, p. 358. nū. 95.
Mulier prægnans si vidua sit tenetur haeredes mariti illi præstare alimenta interim quod parit & si dōs sit illi restituta, p. 351. nū. 106.
Mulier si intra annuit luctus secundo contrahat amittit vestes lugubres à qua haeredes mariti recuperare possunt, p. 352. nū. 107.
Mulier si secundo nubat sunt bona dotis hypothecata pro bonis primi matriti, ibidem. nū. 108. cum sequentibus.
Mulier quæ partu appropinquat dicitur in articulo mortis constituta, pagina. 385. numero. 113.
Mulier si fuit separata à viro vtrum bona cōstante matrimonio lucrata cōsequatur quam tum ad dimidietatem mulier distinctio singularis, p. 458. nū. 112.
Mulier in testamento vtrum possit esse testis, & sic in codicillo, vide verbo testamentum, & verbo testis, & pag. 623. nū. 38. & pag. 624. nū. 37.
Mulier vtrum possit facere testamentum, sine licentia viri.
Mulier non potest facere contractus, sine vii licentia.
Mulier est alenda à viro licet nullam dotem illi soluerint, pagina. 283. nū. 65. & nū. 66.
Mulier non potest pro alio intercedere, nisi certioreetur Velleiano etiam si dicat rem esse eius utilitatem conuersam, & licet in ramētum interuenit, pag. 290. nū. 109. & nū. 110.
Mulier quæ fecit sui corporis copiam, quando

Index Alphabeticus.

- pagina. 468. numero. 26. & numero. 27. & numero. 28.
Pisello majoricatus non potest illi imponere aliquod onus vel conditionem seu obligationem nouam. pagina. 469. numero. 30.
Majoricatus possessor est fructarius, & non dominus & sic non potest successor illo priuari & si contra illum ingratitudinem commiserit, ibi. nu. 31. & 32.
Majoricatus successor an. teneatur ad debita predecessoris, ibi. nu. 36.
Possessor majoricatus & si fecerit in eo meliorationes, non teneatur ad eas successor in illo, pag. 470. nu. 37.
Majoricatus successor tenet expensas factas in funere predecessoris soluere vbi defensatur opinio Ludouici Molina ab impugnationibus, ibi. nu. 38.
Si pater imperavit facultatem ad constituendum majoricatum in filium nomine Franciscum & sunt duo filii eiusdem nominis in quo verificetur, p. 269. nu. 23.
In majoricatu succedit legitimatus per matrimonium excluso fratre legitimo possessoris vel alius vocatus, p. 384. nu. 109.
In majoricatus successione filius minor ex legitimo matrimonio prefertur filio maiori per matrimonium legitimato, pag. 387. numero. 126.
Successor in majoricatu habet ius a fundatore & non ab ultimo possessori, pagin. 388. numero. 127.
In majoricatus constituitur regula quod linea succedendi semel occupata semper est continua etiam in omnes descendentes, ibid. num. 128.
In successione majoricatus prefertur nepos, ultimi possessoris patruo possessoris filio, ibid. nu. 129.
Majoricatus ei iegendi an sit iusta causa ut alij filii suis legitimis priuentur, p. 423. n. 24.
Majoricatus fructuum divisio qualiter sit facienda inter filios ultimi possessoris, p. 458. numero. 111.
Majoricatus successor tenetur ad debita predecessoris si erat exigua ad exoneradâ eiusdem defuncti conscientiam, p. 470. nu. 40.
Majoricatus successor an teneatur stare locationi predecessoris, & vtrum si nolint cōductores eius locationi stare compellatur, p. 471. numero. 42.
Majoricatus successor si committat delictum confiscazione dignum possit majoricatus
- proprietas confiscari vel solum vodusfructus. ibi. num. 46.
Clausulae quae solent apponiri in fundatione majoricatus fauore principis & fidei catholicae licet non apponantur cōsentur apposita, ibid. nu. 47 & nu. 48.
Majoricatus possessor si commisit sodomia crimen priuat illo & translat in successore, pag. 472. nu. 49.
In majoricatus fundatione si fuit apposita clausula quod semper deueniat ad proximiorem consanguineum prefertur nepos possessoris filio secundo possessoris, communis contra communem, pagina. 472. numero. 52.
In majoricatu furiosus non succedit, declaratur per conclusiones, ibi. nu. 51.
In majoricatu & in alijs bonis succedit nepos suo non ex vi transmissionis, sed ex vi representationis vere & non ficte, pagina. 473. numero. 54.
Si in fundatione majoricatus apponatur quod deueniat ad luos descendentes an proximiores testatori an vero ultimo possessori preferantur, p. 474. nu. 58.
In majoricatus semper consideratur proximitas ultimi possessoris, pagin. 475. numero. 62.
In majoricatus representationis qualitas conservationis linea facit locum representationi ad excludendos eos qui sunt extra lineam, p. 476. nu. 65.
Possessor majoricatus viuente an possit per eos qui intendunt succedere in eo litigari communis contra communem, ibid.
In successione regni cum succedatur iure sanguinis succedit alijs deficientibus proximior transuersalis sine aliqua distinctione gradus etiam si sit incentesimo gradu cum non succedatur ultimo possessori iuste hereditario, p. 477. nu. 70.
Majoricatus institutor potest in eius fundatione apponere in eo quas voluerit conditiones ad eius conservationem, pag. 478. nu. 74 & nu. 75.
In majoricatus ea est natura ut filius natu minor preferatur filia natu maiori, pag. 481. numero. 85.
In successione majoricatus quando excludantur fratres, p. 483. nu. 86.
Majoricatus bona quamvis alienari non possint vtrum possint prescribi, communis contra communem, pag. 484. nu. 88. & p. 485. numero. 91.

Vt

Index Alphabeticus.

- Vt bona majoricatus præscribantur quæ præscriptio sit necessaria communis contra communem, ibi. nu. 92. & 93.
Si princeps concedat priuilegium alicui pro se & suis successoribus si perueniat successio ad foemina quæ nupta est extinguitur priuilegium, p. 485. cum sequenti.
In filia non consistit conseruatio familiæ, & sic præfertur illi masculus minor natu, pag. 490. nu. 8.
Et si attento iure communis nepos ex filio majori non excludeatur, et patruum filium possessoris majoricatum alter de iure regio dispositum est, ibi. nu. 10.
Subiecta restitutioni per majoricatum differunt in multis ab ea quæ sunt restitutioni subiecta per fideicommissum, pag. 550. numero. 42.
Sicuti in testamento sic in codicillo vtrum possit fundari majoricatus, pagin. 622. numero. 30.
Meliorationis verbum vnde traxit originem, & quid sit proprie meliorare, & vtrum in unico filio possit cadere melioratio communis contra communem, pag. 434. num. 1. & 435. nu. 2. & pag. 436. nu. 15. &c. 16.
Meliorare filium quem pater voluerit est in eius potestate etiam nisi melioratus sit indignum respectu aliorum, pag. 435. nu. 7. neque ex hoc pater mortaliter peccat contra Molina, p. 436. nu. 13.
Melioratio quinti potest in quemlibet extraneum fieri, ibi. nu. 14.
Meliorare & si non possit pater filium de iure communis secus de iure regio est dispositum, pag. 437. nu. 18.
Et si meliorationem de iure communis possit pater facere in nepotem de iure communis statibus filiis permittitur hodie de iuregio, p. 438. nu. 22.
Meliorari potest nepos & si unicus tantum fit filius, ibid. nu. 23.
Meliorare filium an possit mater in præiudicium mariti, ibi. nu. 24.
Meliorare licet possit mater filium de arris si tam transcat ad secundas nuptias non potest de illis disponere, p. 439. nu. 27.
Meliorationem potest pater assignare filio in certa parte bonorum secus quoad legitimam, ibid. nu. 28.
Melioratio potest soli in pecunia numerata si bona pars non possunt commode diuidi, ibid. nu. 29.
Melioratio tertij licet secundum ordinem esset
- prius deducenda tamen quia ex quinto bonorum soli volunt expensæ funeris est prius deducendam, ibid. nu. 30.
Melioratio consideratur secundum valorem bonorum tempore mortis testatoris, p. 440. num. 33.
Melioratio facta in testamento minus solenni valet inter liberos communis contra communem, p. 440. nu. 34.
Melioratus vtrum possit acceptare meliorationem & repudiare hereditatem seu legitimam & vtrum teneatur ad debita defuncti pro illa parte, pag. 441. nu. 40.
Melioratus si filius per testamentum siue per donationem tenetur ad debita defuncti pro rata, ibid. nu. 41.
Meliorata non dicetur ficta in excessu quando ultra illam est dos sibi assignata, ibidem. numero. 43.
Et si filia non possit meliorari per contractum inter viuos & contrahat matrimonium bene tamen potest in testamento meliorari, vt commodius contrahere possit, pag. 442. numer. 45.
Si filius grauetur in melioratione vt illam restitutus proximiior & melioratus decedat recte filio consequitur meliorationem, & si efficit alias non felicitatis filiis ad alios testatoris filios deferenda, ibid. nu. 47.
Melioratio si fiat à patre, & in matre simul an possit per superstitem reuocari, pag. 444. numer. 53.
In melioratione tertij & quinti an possit dari substitutio fideicommissaria, pag. 549. numero. 40.
Melioratio non detrahitur de dote neque de donatione propriæ nuptias neque de alijs donationibus filiorum, pag. 445. numero. 65.
Monachus quis propriæ dicatur & de voto solenni & de etate legitima, & de alijs necessariis ad profitendum legitime, pag. 295. n. 1 cum seq.
Monachus qui fecit tacite professionem an dicatur vere monachus professus, nam vt valeat professio debet fieri in manibus superioris, pag. 296. num. 3. vbi de origine monachorum traditur, & p. 296. n. 4. &c. 5.
Monachus si sit professus an possit ex causa iusta cum eo pontifex dispensare circa tria vota substantialia, & sic ad contrahendum matrimonium, vel si sit factus episcopus liberetur à potestate religionis, ibid. numero. 6. cum sequentibus.

Vv Monia-

Index Alphabeticus.

Index Alphabeticus.

Moniales & si secundum suam regulam non fuerunt professae perpetuam clausuram possunt per superiorum compelli illaten feruare pagina. 297. numero. 9. & numero. 10.
Monacho an possit imponi austerior regula ab ea, quam professus est. ibidem. numero. 9.
Monachus faciens professionem subconditio ne aduersant substantialibus religionis no valet. ibid. nu. 12.
Monachus dicitur mortuus quo ad seculum & sic possident proprium est excommunicatus. p. 298. nu. 17.
Monacho si relinquatur legatum valet. ibide. numer. 17.
Monachus cui fuit delata hereditas & decessit ante aditam hereditatem succedit monasterium, communis contra communem. ibid. numer. 18.
Hereditatem delatam monacho an possit pre latus repudiare, communis contra communem. pag. 299. nu. 20. & 21.
Si sit relictus alicui vius fructus pro eius vita & ingrediatur religionem, con sequitur monasterium vsum fructum durante vita monachi. ibid. nu. 21.
Pater habens vsum fructum in bonis filiis si ingrediatur monasterium, consequatur vsum fructum; an remaneat cum proprietate filii, communis contra communem. p. 299. num. 22.
Etiam spes succedendi, nedium bona quæ sit transirent in monasterium per professionem monachi ibidem nu. 23.
Si monachus existens in una religione transfeat ad alians & in ea professus est bona à patre quæ sita cui monasterio, seu religioni quarantur. pag. 300. num. 25.
Per professionem monachi adquiritur ius monasterio, unde si crimen heresis commisit, applicatur illa bona monasterio, vbi fecit professionem. ibid.
Monacho qualitercumque bona proueniant iam dicuntur de monasterio, neque appellantur de familia monachi, & sic si vendantur per monasterium consanguinei monachi non poterunt illa retrahere pro tanto. ibid. nu. 27.
Monasterium qualiter loco filii accipiatur, communis contra communem. ibidem. numero. 28.
Grauatus de restituenda hereditate si sine libe-

ris, &c. si ingrediatur religionem excludit substitutum. ibi. nu. 29.
Testator vtrum possit precipere, vt bona sua admonasterium non perueniant si hæres in statutis ingrediatur religionem. pag. 300. nu. mero. 30.
Si testator dicat, quod solum succedant filii ex suo corpore nati si grauatus religionem ingrediatur excludat substitutum, communis contra communem. ibi.
Si possessor majoricatus religionem ingrediatur, an durante eius vita consequatur monasterium vsum fructum, communis contra communem. ibidem. numero. 31. cum sequentibus.
Si filius melioratus ingressus est religionem in capaci bonorum, & facta professione aliam religionem ingressus est bonorum capacem, vel ex dispositione, & dispensatione Pontificis factus est clericus, ad quem deueniant illa bona. pagina. 303. numero. 38.
Monasterio bonorum incapaci si sit legatum relictum, an succedant in eo venientes ab initio testato, & vtrum debeatur monasterio & filio. ibi. nu. 39. & 40.
Donatio omnium bonorum valet si fiat monasterio, & sic plurima in iure conceduntur, & pernittuntur fauore religionis. pag. 304. numero. 45. cum sequentibus.
Renuntiatione facta per monachum ante tempius & formam prescriptam per Sanctum Concilium, etiam iurata non valet. p. 305. nu. 51. & 52.
Si pater habebat filios legitimos tempore, quod filia est ingressa religionem, & ipsa fecit renuntiationem in fauorem patris iuxta formam Sancti Concilij, postea decesserunt omnes fratres legitimis relicto uno filio naturali, quem pater heredem fecit, vtrum possit monasterium petere, quia filiam legitimam habebat hereditatem, & exclude re filium naturalem. pagina. 306. numero. 52.
Si monachus fecit renuntiationem iuxta formam Sancti Concilij, & fecit professionem postea reperitur, quod ante legitimam etatem fuit professus, & interim decelsit, cum illa bona adquirantur monasterio, an illi, cuius fauore fuit facta renuntiatione, an venientibus ab intestato. ibi. nu. 33.
Vt valeat renuntiatione facta per monachum & effectum suum fortius requiritur, ut sequatur plena & legitima professio. p. 307. nu. 53.

Professio

ni pendendus, si proprijs virtutibus decoratur.
Natus ex damnatu coitu matris non precedit. pag. 395. num. 17.
Naturalis filius gaudet nobilitate parentum, si curi parentum legitimus. pag. 395. num. 123. & pag. 396. num. 24.
Naturali ratione teneatur, & copelluntur parentes filios alteri. pag. 407. num. 97.
Nepos representat patris personam, & sic ubi tractatur de successione aut nepos intrat personam patris, non solum de iure antiquo duo decim tabularum, veru & de æquitate posteritorum, communis contra communem. pag. 443. nu. 49.
Iura suuatis reuinant in nepote in potestate sui recentio, quia intrat locum patris, & succedit in omnibus; at si pater esset virilis succederet non ex vi transmissionis, sed ex via presentationis. pag. 403. num. 50.
Nepones an continuantur, appellatione filiorum in materia odiosa, seu fauorabili. pag. 145. num. 40.
Necessitate extrema politus, quando quis dicatur, & quando permittantur aliquæ necessitatibus ratione. pag. 214. num. 15. & pag. 277. num. 28.

O.

Ordo scripturæ attenditur vbi est dubia mens testatoris, si vero aliter falsum per presumptiones potest de mente constare testatoris non attenditur ordo scripturæ. pag. 439. num. 32.
Ordo scripturæ & literæ constituit argumentum. ibi. nu. 33.
Ordinatus ad titulum donationis facta a patre an teneatur ita legitimam illam computare donationem, communis contra communem. pag. 446. num. 61. & pag. 447. num. 70.
Ordinatus filius ad titulum donationis illi facta vtrum libere de illa disponere possit, & testari. ibid. num. 68.
Ordinatus virtute donationis illi facta a patre an possit illum postea pater renocare. ibid. num. 72.
Ordinatus filius virtute donationis setrad titulum patrimonij non potest illa bona vendere seu alienare, communis contra communem. pag. 448. num. 74.
Ordinatus cum falso titulo patrimonij est suspirans q̄si minor sit in ordine suscep̄to est irregu-

Index Alphabeticus.

irregularis, ibid. num. 75.
Ordinatus clericus ad titulum aliquorum bonorum gaudent illa bona priuilegio bonorum ecclesiasticorum, interim quod sunt ipsius clerici, pag. 447. num. 37.
Ad ordinates nemo sine titulo sufficiet est promouendus, pag. 155. num. 61.
Ad ordinates suscipiendos requisita pertinet examinatio eorum ad ordinarium, pag. 151. num. 49.
Ad ordinates illegitimi non admittantur, quia promouendi debent esse de legitimo matrimonio inter Christianos contracto, pag. 150. num. 47.
In ordinibus recipiendis etas requisita, & vtrum annus incepitus habeatur pro completo, ibi. num. 46.
Ordines furiosus leumentecaptus non potest recipere, pag. 48. num. 6.
Obliqua verba & verba directa, quae dicuntur, pag. 528. num. 5.

P.

Patria potestas, que proprie dicatur, pag. 33. num. 2.
Patria potestas cum sit introducta de iure ciuii non consideratur de iure canonico, pag. 34. num. 3.
Patria potestas, quaratione fuerit introducta, pag. 34. num. 6.
Patria potestate semel liberatus perpetuo manet liberatus, pag. 38. num. 19.
Patria potestate in quibus casibus filius libertatur, ibi. num. 21.
Pater si ingreditur religionem, vtrum amittat usumfructum in bonis filii, ut filius possit de omnibus libere testari, pag. 37. num. 16.
Pater an sit instituendus, eodem titulo honorabilis, sicut filius a patre, pag. 428. num. 46.
Parentes suos alit ciconia ex instinctu naturae ducta, pag. 428. num. 47.
Pater, instituendo filium heredem dulce officium exercet, ibi. num. 50.
Parentes summa veneratione sunt honorandi a filiis, ibid. num. 48.
Pater etiam si in testamento confiteatur talis hereditatem emisse cum pecunia filii, non nocet talis confessio alijs fratribus, nisi probetur, pag. 457. num. 106.
Pater si vendidit bona ad effectum defraudandi filios sua legiuna possunt illa filii recuperare, pag. 457. num. 106.
Parentes olim habebant maximam potestas.

statim in filios, quae potestas paulatim fuit illis sublata, pag. 498. num. 2. &c. 6.
Partus ancillæ an veniant in restitutione fidicemissi, quando testator iussit omnia bona & ancillas restituere, pag. 435. numero 97.
Parochi tenentur parochiani ex lege iustitia alimentare, pag. 155. num. 62.
Peccatum originale ex Adamo & non ex Eva contractum est, pag. 222. num. 4.
Peculium castrense, vel quasi castrense quod dicitur, pag. 36. num. 13.
Præscriptio contra impeditum non currit, pag. 484. num. 89.
Præscriptio in bonis maioricatus qualiter fieri possit vide verbo, maioricatus.
Præteritio filii quid propriè dicatur, & quod præteritio non sit propriè ex hæredatione formalis, sed tacita, pag. 505. numero 108. & 109.

Per præteritionem si creditur testamentum nullum, sicuti per ex hæredationem, ibi. num. 110.

Præteritus filius, habet bonorum possessionem contra tabulas, & quis sit effectus, & qualiter illi concedatur, pagina. 506. num. 111. & num. 114.

Præteritio matris qua ratione habeatur pro ex hæredatione, pag. 507. num. 116.

Præterito filio à matre non datur querela, sed ius dicendi nullum, ibid. num. 117.

Testamentum, in quo filius præteritus est, an sit nullum ipso iure.

An veniat annullandum per sententiam, pag. 508. num. 119.

Princeps si iniusta præcipiat mortaliter peccatum, pag. 46. num. 3.

Princeps habet summam potestatem in bonum commune, & publicam utilitatem conservandam, pag. 468. num. 25.

Princeps iustis de causis potest aliquem proprijs bonis priuare, pag. 467. num. 24.

Princeps, si concedat alicui priuilegium, & eius successoribꝫ extinguitur, si deueniat ad foeminam, pag. 485. num. 94.

Princeps quando ex certa scientia possit iuri alterius præjudicare, pag. 414. num. 31.

Princeps vtrum possit aliquem proprijs bonis priuare, pagina. 422. numero. 22. cum sequentibus.

Principi illa sunt in supplicationibus exprimenda, quae possent illum mouere ad non concedendum, vel denegandum petitum, pag. 435. num. 135.

Quæ

Index Alphabeticus.

Quæ pendent à voluntate principis reputantur impositionis qualiter intelligatur, pag. 126. num. 9.
Princeps non habet voluntatem absolutam, p. 14. num. 25.
Principes & reges Hispaniæ non recognoscunt superiorem in terra, p. 944. num. 74.
Princeps non potest dominium ex testamento alicui qualcum sine iusta causa auferre, pag. 26. num. 24.
Pontifex Max. excommunicari non potest, quia nulli subest, p. 65. num. 4.
Pontifex M. si aliquid præcipiat, quod hæresim sapiat, non est illi obediendum, p. 72. numero. 3.
Pontifex M. si hæresim committat quod abstat potest accusari, & tanquam priuata persona iudicari, ibi. num. 4.
Pontifex M. vtrum possit dispensare cum monachio ad contrahendum matrimonium, p. 130. num. 6.
Pontifex M. non potest in vita eligere sibi successorem, p. 144. num. 19.
Pontifex M. habet plenissimam potestatem, in beneficiis ecclesiasticis, pagina. 148. numero. 40.
Pontifex Maximus non potest seipsum à peccatis absolvire, p. 82. num. 82.
Pontifex M. potest vtrum sibi potestate clavis non errante, p. 189. num. 108.
Potestas Christiana est duplex, altera spiritualis, & ecclesiastica altera temporalis, & secularis, & vita que potestas fuit Peticio, & cuius successoribus data à Christo spiritualis, & ecclesiastica habet in actu & habitu temporalem, & seculari in habitu, quam ex causa potest ad actum & exercitium reducere, in causis contentientibus peccatum, p. 363. num. 23. & 24. & 25.
Periurij poenæ plures enumerantur in iure, p. 603. num. 66.
Periurus clericus an sit priuatus ipso iure beneficii, an sit priuandus communis contraria, p. 607. num. 78.
Periurus de iure canonico est infamis, quæ infamia purgatur per poenitentiam, quod securus est in infamia, quæ de iure ciuilis propter periurium incurrit, ibidem, numero. 80. & num. 81.
Periurij incōmoda & pericula, quæ ex eo causantur, ibi. num. 8.
Q. Verelam inofficiosi testamenti, vtrum possit filius intentare qui in re tertia

Con-

stitutus dato illi coherede universalis, p. 423. num. 24.
Querela inefficiosi testamenti presupponit testamentum validatatem, p. 532. num. 80.

Querela ut possit filius intentare debet præcipuum probare se gratum & debitum servitum præstissime parentibus, ibidem, numero. 84.
Querela illo officiosi apud centum viros, hoc est apud illos centum iudices per magistratum Romanum positoxi proponebatur, hæc vero apud proprium iudicem hæredis scripta, ibid. num. 87. & 88.

Querela inofficiosi testamenti quid propriè sit, p. 503. num. 90.
Attestatio ne cuiuspi filio ex hæredato non datur contra fideicommissarium querela, sed sollempniter ex hæredis institutio, pag. 503. numero. 92.

In querela inofficiosi testamenti an sit locus successorio editio, & vtrum nepos, qui loco patris successor ex hæredatus ab aucto possit predictam querelam intentare, & quæ requisita sint necessaria, vt nepos predictam possit intentare querelam, pag. 504. num. 93. & numero. 100. & p. 505. num. 101.

Querela non preparata & si iure digestorum non transmittetur ad hæredes, hodie tamē bene transmittitur, ibid. numero. 104. cum sequenti.

R. Eges in Hispania qualiter olim creabantur, p. 477. num. 73.

Rei sua quilibet est moderator & arbitrus, seruato moderamine & non cum excessu, p. 286. num. 48.

Religiosorum & religionis materiam, vide, verbo monachus, latissime.

Repræsentatio procedit ex fictione à patre in filium, p. 122. num. 45.

Repræsentatio patris in filium in multis casibus constituitur, de quibus, pag. 123. numero. 46.

Repræsentationis an sit locus in successione hominis, communis contra communem, ibid. numero. 49.

Residentia in capellanijs à testatore fundatis certis temporibus designatis, est seruanda, pag. 157. num. 73.

Residentia in ecclesiasticis, maximè ineuratis beneficijs, quo iure sit introducta, ibid.

Aduersus non residentes in beneficijs sunt statuta poenæ, pag. 158. num. 74.

Index Alphabeticus.

Consuetudine effici non potest, vt clericis à residentia in beneficijs excusentur. pagin. 159. numer. 77.
Alia circa residentiam clericorum, & de distributionibus non residentium vtrum accrescant alij, vide verbo, ius accrescendi.
Reucocari an possit primum per secundum testamentum. pagina. 593. nu. 1. cum sequentibus.
Reucocari potest testamētūm, minui & tolli, seu declarari usque ad ultimum vitæ spiritum. p. 594. nu. 5.
Ratio propter quam per secundum reuocatur primum. pag. 596. nu. 21.
Reucocatio primi testamenti vt sit per secundum requiritur quod secundum sit à que foleinne. p. 599. nu. 31.
Per secundum testamentum nō reuocatur primum si in secundo non fiat expressa mentione & specialis clausula derogatoria primi testamēti. pag. 600. nu. 39.
Reucocatio primi testamenti habentis clausulam derogatoriam quibus verbis fiat. p. 601 numer. 42.
Et si unicum tantum fecerit testamentum requiritur, quod in secundo de primo fecerit mentionem. pag. 602. & 603. numero. 48. & nu. 51.
Reucocari an possit per secundum testamentum primum, si primum fuit iuratum. p. 603. numero. 53.

S.

SACERDOS in sanctitate, & mortuorum integritate omnibus præcedere tenetur. p. 150. nu. 45.
**S
**S
**S
**S
S********

muni, vel de festivitate diei missam celebrare, non obstante fundatoris præcepto. p. 153. nu. 56.
**S
**S
Sacerdos semel in die celebrare tenetur, excepto aliqui easus. pagina. 152. numero. 54.
Si sacerdos habeat capellaniam cui plures missæ sunt ex institutione in iuncta, & sit parui valoris potest episcopus missarum numerum thiderari. pagina. 152. numero. 52.
Missa quid sit, & quotuplex eius valor, & alia in articulo singularia. pagina. 151. numero. 50. cum pluribus sequentibus.
Sacerdotem dicenti missam potest latius adiuuare, etiam tempore interdiili, si aliis ministeri commode non reperiatur. p. 155. numer. 64.
Sacerdos vtrum hereticum sacramentaliter confitentem possit reuelare. pagina. 78. numero. 32.
Sacramentum baptismi cum sittante necessitatibus à quolibet sacerdote etiam heretico ministri potest cum intentione faciendo quod facit ecclesia, quod locus est in reliquis sacramentis. pagina. 150. numero. 44.
Sacramenta omnia representant Christi passionem. pag. 344. nu. 66.
Sacramenta omnia tribus conficiuntur. pagina. 366. numer. 8.
Spiritualia sine temporalibus dicit esse non possunt. pag. 142. nu. 12.
Sententia an debeat continere scripturam, & vtrum in omnibus sententijs scriptura requiratur, & quid de sententia ex communicationis, communis contra alteram communem. pagina. 33. numero. 15.
Sententia liberè & absque aliquā coactio ne proferri debet, sicut testamentum, ut effectum habeat. pagina. 21. numero. 5.
In sententia an sit causa exprimenda, & quid in excommunicationis sententia communis con-****

Index Alphabeticus.

contra com munem. p. 53. nu. 5.
Sententia ex falsis probationibus non reddit securitatem in conscientia. p. 20. nu. 4.
Sententia transfert dominium, sicuti testamētum additione sequitur. ibi. nu. 3.
Scriptura est introducta à lege positiva, & sic consuetudine tolli, potest. pagina. 53. numero. 7.
Sepultura est corporis defuncti requies, & de multis testimonij sanctorum patrum, & egregijs factis & dictis antiquorum circa electionem sepulturę. pag. 125. numer. 1. cum sequentibus. & pag. 126. numer. 6. cum sequentibus.
Si sepulturam constituit testator in certo loco postquam corpus suum in loco sepulture cinctibus fuerit redactum, est adimplenda talis voluntas, & ad hoc heredes compelli possunt. ibid. nu. 8.
Si testator præcepit sepulchrum sibi fieri, omnes heredes in solidum tenentur. ibidem. numero. 10.
Creditores non possunt impetrare ne corpus debitoris sepeliatur, & etiam si liquida instrumenta, & executionem paratam habeant. p. 127. nu. 11.
Creditores non possunt intra novē dies quod corpus sepulturæ traditum est, vxorem & heredes defuncti molestare, neq; intra tempus confectionis inuentarij à iure concessum. ibid. nu. 13. & nu. 16.
Sepultura ecclesiastica pluribus personis denegatur, inter quos publico usurario, nō sol uenti decimas, occidēti seipsum, si signa cōtritionis non ostendit, publicè excommunicato, monacho si tempore mortis cum pecunias proprias reperiatur: & vtrum reperito in flumine vel puto eriam denegetur. pag. 128. numer. 17. cum sequentibus. & pag. 129 numer. 25.
Sepultura de negatur decadentibus in agitatione taurorum, & de ratione prohibitionis huius agitationis, & de factiis suis à pontificibus in hoc editis. pag. 130. nu. 27. cum sequentibus.
Sepultura intra ciuitatem legi duodecim tabularum erat prohibita. p. 131. nu. 30.
Sepultura fuit in ecclesia vel propè ecclesiam in cōmentorio concessa Christianis post Christi adventum. ibidem. numer. 32. cum sequentibus.
Sepulcrum si elegit testator in una ecclesia, cui legatum reliquit & sua culpa in alia fuit sepultus consequitur legatum prima ecclæ sia. pag. 132. numero. 34.
Sepultura non potest vendi, communis contra communem. ibid. nu. 35.
Sepulcrum non eligens, est sepeliendum in se pulcro maiorum, quod si maiorum sepulcrum non habet, sepelitur in parochia. ibi. nu. 36. & 39.
Sepulcrum eligens extra parochiam tenetur quartam canonican solue et parochia, nisi in monasterijs & locis habentibus priuilegium non solvendi quartam canonican parochia. ibid. nu. 39.
Sepulcrum electio, si committatur alicui potest commissarius post mortem committentis illam eligere. ibi. nu. 40.
Sepulcrum potest vxor eligere, sine licentia mariti. p. 133. nu. 41.
Pro sepultura qualiter constituatur pretium absq; simonia virtus. p. 133. nu. 42.
Pani lugubres, qui in ecclesia per annum sunt positi ex consuetudine applicantur ipsi ecclesiæ. p. 134. nu. 45.
In sepelido defunctum quales & quantæ ex pente faciendæ. p. 134. nu. 46.
Tumulus, qui constiuitur ad sepulturæ pompa, unde dicatur, & de plurimis antiquorum pompis in sepulchris factis. ibidem. numer. 47.
Funeris & sepulchri expensæ quales iure regiæ sint constitutæ. ibi. nu. 48.
Sepultura & funeris expensæ quales dicatur esse necessariae, & qualiter de quinto bonorum prius quam alia debita, sint soluenda, & prius quam legata pia. ibid. numer. 49. cum sequentibus.
Quantum bonorum est expendendum in sepulturæ & funeris expensis, siue ab intestato, siue ex testamento succedit heredes quādo nihil circa sepulturam statuit testator. p. 135. nu. 53. cum seq.
Funeris & sepulturæ impensas facere tenetur successor majoricatus, etiamsi ad alia debita exoluenda defuncti non teneatur, ibidem. numer. 56.
Sepelire tenetur maritus suis expensis vxorem, licet cum ea nullam dotem receperit. ibidem. numer. 58.
Sepultura & funeris sumptus illum sequuntur qui dote in defunctum lucratur. pag. 136. numero. 59.
Sepelire tenetur heredes maritum expensis defuncti, non vero vxori. ibi. nu. 60.
Sepultura & funeris expensas, quae teneatur heres extraneus relictus facere, quando testator

Index Alphabeticus.

tor nihil disposuit. ibi. nu. 62.
Vestes lugubres, si testator nihil de illis dispo-
suit, quibus sint praestandæ. ibid. nu. 61. cum
sequentibus:
Lectum quotidianum debet vxori præstari, &
de quo lecto intelligatur. ibi. nu. 64.
Sepulture & funeralis expensis debent fieri per
melioratum in quinto bonorum. pag. 137:
num. 65.
Sepulturam si elegit testator in ali qua ecclesia
cui reliquit legatum, postea mutauit volun-
tatem, & in alia sepultus est, utrum transcat
legatum ad aliam ecclesiæ, in qua fuit sepul-
tus. ibid. nu. 66.
Sepulturam si quis elegit in ecclesia Sancti
Francisci, si sunt duæ ecclesiæ eiusdem no-
minis, in qua sit sepeliendus. ibidem. nume-
ro. 67.
Simonia quid propriè dicatur, & quotuplex
sit, tradunt Doctores. pagi. 218. & pagi. 219:
nu. 1. 2. 3. &c. 4. & 5.
Simonia ut committatur ex actibus exteriori-
bus cognosci debet. ibi. nu. 4.
Simonia utrum committat clericus, qui princi-
paliter interest diuinis propter lucrandas di-
stributiones ibid. nu. 7.
Simoniā mentalem committit qui ingredi-
tur religionem principaliter ut sibi detur pre-
latura. ibid. nu. 8.
Simoniā utrum committat, qui ea intentio
ne renuntiat beneficium, ut consanguineo
conferatur; alias non renuntiatur. ibidem
numero. 9.
Expenditur Bulla Pij Quinti circa renuntian-
tes beneficijs, ut certè personæ conferantur.
pag. 220. nu. 10.
Simonia dicitur heresis, & vnde traxerit origi-
nem, & desimonia reali. ibidem. nu. 13. & p.
221. nu. 17. & nu. 18.
Simoniā realem & actualem committit, qui
pro administratione sacramentorum pecu-
niā recipit. ibid. nu. 19.
Simoniā committit realem, & actualem,
qui emit beneficium ecclesiasticum, quo est
priuatus ipso iure, & omni emolumento ec-
clesiastico in futurum. pagina. 221. numero.
10. 21.
Simoniæ criminis omnes testes alias inhabi-
tates admittuntur, & fidem faciunt. ibi-
dem.
Simoniachus statim quod illam committit de-
bet se abstinere ab administratione diuino-

Succe-

Index Alphabeticus.

Succedendi ius venientibus ab intestato an-
posuit princeps auferre legitimando spu-
rium. ibi. nu. 26.
Successio ab intestato defertur illi, qui prox-
mior est testatori. ibi. nu. 27.
Succedebat filio pater ab intestato iure pecu-
lij, sed aliter hodie succedit de iure regio. p.
120. nu. 30.
Succedebat iure antiquo fratres utrinque
coniuncti cum ascendentibus, quod secus
seruatur hodie de iure regio, ibidem. nume-
ro. 30.
Succedunt pater & mater equaliter attento
iure nouiori filio ab intestato. ibi. nu. 32.
Succedere qualiter debeant collaterales ab in-
testato, & usque ad quem gradum extendat.
p. 121. nu. 36. & 37.
Succedit fiscus deficientibus his, qui ab inte-
stato poterant succedere. p. 121. nu. 38.
In successione ab intestato ansit locus repræ-
sentationi. ibi. nu. 39.
Repræsentatio procedit ex fictione à patre in
filium, & sic est filius in diverso, & non in
eodem gradu cum patre. pag. 122. num. 45.
cum sequent.
In successione patrui sobrini habent repræsen-
tationem cum patrui. pagina. 123. numero
10. 49.
Succedentes ab intestato semper cœsentur suc-
cedere ex tacita voluntate defuncti. pag. 307.
num. 56.
Successio ab intestato non excedit decimū
gradum, quād succeditur iure hereditario.
pag. 477. nu. 60.
Societas quid sit, & qualiter fiat vel fieri pos-
sit, & plurima in articulo. pagina. 96. numero.
42.
Sodomiæ crimen si committat clericus, est sus-
pensus, & ministras in illo ordine est irregu-
laris. p. 472. nu. 50.
Sodomiæ crimen si successor in majoricatu
mittat priuatam successionem, quod si posse-
sor sit priuatam illo, ibid. nu. 49.
Substitutionis generaliter sumpta qualiter acci-
piatur, & qualiter in specie. pag. 508. nu. 1. &
pag. 509. nu. 2. & 3.
Substitutionis propriæ sumpta ansit secunda in-
stitutionis communis contra alteram comuni-
nam. p. 510. nu. 9.
Substitutionis operatur suum effectum deficien-
te in instituto, ibid. nu. 11.
Substitutus si detur coheredibus, deficiente in
stituto, cessat ius accrescendi, in alijs coher-
ebus, & admittitur substitutus. p. 510. nu. 11.
Substitutionis datus in instituto, si sine liberis decel-
lerit, excluditur per legitimatum per subse-
quens matrimonium, vide, verbo, legitimus,
& verbo, in matrimonium. p. 384. nu. 106.
Si possessor majoricatus vel hereditatis com-
minetur substitutum, quod ad eum exclu-
dendum debet contrahere cum concubina,
non obstante coniunctione, filii naturales
per subsequens matrimonium excludent
substitutum. p. 384. nu. 106. & 107.
Propter incapacitatem substituti permitte-
tur aliquando testatori decedere pro parte
testatum & pro parte intestatum. pag. 398
num. 40.
Substitutionis species quot sint, & quotuplex
species substitutionis directe. pag. 512. n. 18.
& 513. nu. 1.
Legata relicta ab instituto quare censeantur re-
petita à substituto. p. 514. nu. 13.
Verba dubia substitutionis declaratur per pri-
mam institutionem, ibid. nu. 14.
Explicatur ratio, propter quam testamentum,
quod non potuit valere in primo gradu in-
stitutionis propter vitium præteritionis, in-
cipiat valere in secundo gradu substitutionis.
ibid. nu. 17.
Et si emptor in institutum possit conuenire pro
re empta à defuncto ab eo evicta, si tamen
instituto detur substitutus, fidei commissarius
debet substitutus citari, ibidem. numero.
10. 14.
Substitutionis vulgaris traditur definitio, &
traditur differētia inter substitutionem vul-
garis, & alias species substitutionis. p. 513.
num. 2. videlicet pagina. 514.
Substitutionis vulgaris cum sit generalior ceteris,
ubi si impliciter sit mentio de substitutione,
intelligitur de vulgaris. ibidem. numero.
10. 3.
Substitutionis vulgaris qua ratione fuit inuenta
ibid. nu. 4.
Substitutioni vulgaris, ut detur locus, an de-
beat institutione procedere, communis con-
tra communem, ibid. nu. 15.
Substitutionis vulgaris solum in testamento non
verò in codicillis fieri debet, licet eius decla-
ratio possit fieri in codicillis. ibidem. numero.
6.
Per donationem substituti vulgaris, an tollatur
suis, & quid sit suis explicatur. pag. 514.
nu. 8. & 9.
Substitutionis vulgaris effectus est, quod si mi-
nor repudia veritatem, admittitur
substitutus, licet beneficio restitutio illi
succurra

Index Alphabeticus.

- fuccurratur, quod & in maiore se abstinen-
te ab hereditate paterna procedit, qui po-
test reuocare abstensionem. ibid. nume. 10.
& num. 11.
- Substitutus vtrum statim admittatur per ab-
stensionem filij. p. 515. nu. 12.
- Substitutus vulgaris sit datus filio & repudier
hereditatem talis filius, excludatur substitu-
tus, vel ipse substitutus excludat patrem, cō-
munis contra communem. ibidem. num. 13.
& 14.
- Substitutus vulgaris admittitur excluso patre
in bonis profectijs filij, si filius decessit,
nulla facta declaratione. ibidem. hume-
ro. 16.
- Si à substituto vulgari non sit repetitum fidei
commissum prefertur fideicommissarius
substituto vulgari, communis contra com-
munem. p. 516. nu. 18.
- Si substitutus vulgaris sit datus heredi indi-
go in instituto an fictus, an verò substitutus
vulgaris admittatur in illis bonis, communi-
nis contra communem. ibidem. nume-
ro. 18.
- Substitutus vulgaris, si sit datus duobus her-
ebibus institutis, si unus illorum non adeat,
vel repudiet hereditatem, an admittatur
substitutus ad illam portionem excluso co-
herede. p. 517. nume. 22. communis contra
communem.
- Substitutio vulgaris non solum expirat per
additionem hereditatis, verum & alias substi-
tutiones, communis contra communem.
ibid. nu. 23.
- Substitutio vulgaris est triplex, altera expre-
sa, alterata, & sub expressa vulgari con-
tinetur tacita. ibidem. numero. 24. & nu-
mero. 25.
- Substitutio pupillaris tacita expressa sub val-
gari, excludat matrem. ibi. nu. 26. & nu-
mero. 27.
- Per substitutionem vulgarem expressam suc-
ceditur ipsi defuncto & non pupillo. ibidem.
num. 28.
- Substitutione vulgari expressa an possit pa-
ter relinquere filio suam legitimam. p. 518.
num. 30.
- Substitutio vulgaris concepta in uno casu no-
luntatis extenditur ad omnes eatus impos-
tentia. ibi. nu. 32.
- Substitutio pupillaris exclusa matre quemad-
modum valet, in foro exteriori sic in animo
iudicio obtineat communis contra com-
munem. pagina. 497. numero. 48. cum se-
quentibus.
- Substitutus pupillaris admittitur probando
minorem
- numero. 34.
- Substitutione vulgaris impedit transmissionem
ex potentia suicitatis. pagina. 519. nume-
ro. 35.
- Substitutionis pupillaris definitio, & quo iu-
refuerit introducta explicatur. pagina. 520.
numero. 2.
- Ad utramque partem disputatur, vtrum pos-
sit pater facere hanc substitutionem pupil-
lares. ibi. nu. 3. & 4.
- Substitutione pupillaris, vt valeat tenetur pater
sibi ipsi facere testamentum. pagina. 521.
numero. 5.
- Substitutione pupillaris facta à patre inope de
bonis filij valet. ibid. nu. 6.
- Substitutione pupillaris solum fit filio existenti
sub patris potestate etiam si filius sit exhaere-
datus. ibi. nu. 7.
- Substitutione pupillaris filio naturali fieri non
potest. ibidem. numero. 8. & numero. 9.
- Substitutionem pupillarem non potest face-
re mater, cum non habeat filios in potesta-
te. ibi. nu. 10.
- Substitutione pupillaris fieri non potest eman-
cipatio. p. 522. nu. 12.
- Substitutionem pupillarem non potest face-
re auus nepoti. ibi. nu. 14.
- Substitutione pupillaris vt effectum habeat
quo tempore filius dicatur esse sub patris po-
testate, vel desinet esse sub eius potestate.
ibi. nu. 15.
- Substitutione pupillaris requirit, vt tempore
quofit sit filius sub patris potestate ante pa-
tris mortem, quia ante mortem patris non
habet effectum. pagina. 523. numero.
16.
- Substitutione pupillaris etiam si non possit fieri
filio præterito, si tamen rumpatur testamen-
tum ex causa præteritionis conseruat pu-
pillaris substitutione, communis contra com-
munem. ibi. nu. 18.
- Substitutione pupillaris vt extingatur suffici-
quod filius attigerit decimum quartum an-
num, cum filius, qui non habet decimum
quartum annum testari non possit: & hac
ratione pupillaris fuit inuenta. pagina. 524.
- Substitutione vulgari concepta in uno casu no-
luntatis extenditur ad omnes eatus impos-
tentia. ibi. nu. 32.
- Substitutione pupillaris exclusa matre quemad-
modum valet, in foro exteriori sic in animo
iudicio obtineat communis contra com-
munem. pagina. 497. numero. 48. cum se-
quentibus.

Index Alphabeticus.

- minorem decessisse, & vtrum competat si-
bi probare, quod decessit intra pupillarem
pag. 525. nu. 25.
- Substitutione pupillaris expirat per natuitatem
filii, & per natuitatem posthumam. ibid. nu-
mero. 27. & 29.
- Substitutione pupillaris expirat per ingressum
religionis, sequuta professione. ibidem. nu-
mero. 30.
- Substitutione pupillaris est triplex. pagina. 526.
numero. 31.
- Substitutione pupillaris facta in fratre utrumque
coniunctio an excludat matrem, & an si pia
causa sit pupillarer substituta excludat
matrem. ibidem. numero. 32. & numero.
34.
- Substitutione pupillaris tacita est illa quæ conti-
netur sub expressa vulgari. ibidem. nume-
ro. 32.
- Vbicunque in substitutione fit metio de mor-
te intelligitur de compendiosa, & quæ dica-
tur substitutione compendiosa, explicatur. p.
527. nu. 2.
- Substitutione compendiosa vtrum verificetur in
omnibus substitutionibus, & qua ratione sic
fuerit appellata. p. 528. nu. 3. & nu. 5.
- Verba obliqua, & verba directa, que dicantur,
ibid. nu. 5.
- Substitutione compendiosa facta à milite verbis
directis intra pubertatem valet vt pupilla-
ris post pubertatem verò vt directa milita-
ris ibid. nu. 6.
- Substitutione compendiosa iam hodie facta à mi-
lite verbis directis in matre in medio existen-
te valet intra pubertatem vt pupillaris, post
pubertatem verò iure fideicommissi. p. 529.
numero. 8.
- Substitutione compendiosa, quod valeat vt pu-
pillaris, vel iure fideicommissi operatur ma-
ximos effectus. p. 529. nu. 9.
- Substitutione compendiosa facta à pagano ver-
bis directis valet intra pubertatem vt pu-
pillaris, post pubertatem iure fideicommissi.
communis contra communem. pagina. 530.
numero. 17.
- Substitutione compendiosa concepta verbis di-
rectis, quæ nunquam potuit valere iure di-
recto non potest valere neque in vim fi-
deicommissi. p. 531. nu. 18.
- Substitutione compendiosa, quæ verbis directis
fuit concepta, & nunquam potuit valere iu-
re directo, transitur ad fideicommissum, cō-
munis contra communem. pagina. 531. nu-
mero. 20.
- Substitutione exemplariter potest soror fratri fu-
riosi. p. 538. nu. 20.
- Substitutionem exemplarem potest facere pa-
ter in vnum ex pluribus fratribus furiosis,
quem pater voluerit. ibid. nu. 22.
- Compendiosa substitutione concepta à pagano
verbis communibus, an sit interpretanda
semper vt fideicommissaria, communis
contra communem. pagina. 532. nume-
ro. 21.
- Substitutione compendiosa verbis directis à
pagano facta, expressa conditione, si si-
ne liberis, &c. valet post pubertatem iure
fideicommissi. pagina. 533. nume-
ro. 23.
- Substitutionis exemplaris definitio, & Doc-
tores qui illam declarant, dicitur exempla-
ris, quia est ad exemplum pupillaris, sed ve-
re non est pupillaris nam potest fieri post
pubertatem. pagina. 534. numero. 1. cum se-
quentibus. & pagina. 535. numero. 3. & nu-
mero. 4.
- Quemadmodum in vulgari expressa conti-
netur tacita pupillaris, sic continetur ta-
cita exemplaris. ibidem. nu. 5.
- Substitutione exemplaris potest fieri à patre vel
à matre, non ab utroque simul, sed altero
deficiente, cum communis contra alteram
communem. ibi. nu. 6.
- Substitutione exemplaris à matre facta expirat
si secundo nubat, communis contra cōmu-
nem. ibi. nu. 7.
- Substitutione cōpendiosa, quibus personis fieri
possit. p. 536. nu. 9.
- Substitutione exemplaris cessat cessante furore,
communis contra communem. ibi. n. 10.
- Substitutione exemplaris, an muto fieri possit,
ibi. nu. 11.
- Substitutione exemplaris potest fieri prodigo cu-
furioso & equiparetur. p. 537. nu. 13.
- Substitutione exemplaris fieri debet filiis, quibus
legitima debetur. pagina. 537.
- Substitutione exemplaris fieri potest à matre fi-
lio naturali, non stantibus legitimis. ibidem
numero. 18.
- Substitutione exemplaris an possit fieri filio ex-
heredato, communis contra communem.
ibid. numero. 16.
- Substitutione pupillaris, vt valeat sunt substituē-
di filii furiosi. ibid.
- Auus vtrum filio furioso possit vnum ex filiis
eiusdem furiosi exemplariter substituere,
communis contra communem. ibidem. nu-
mero. 17.
- Substitutione exemplariter potest soror fratri fu-
riosi. p. 538. nu. 20.
- Substitutionem exemplarem potest facere pa-
ter in vnum ex pluribus fratribus furiosis,
quem pater voluerit. ibid. nu. 22.

Index Alphabeticus.

Substitutione reciprocā quare sic appellata & de eius definitione, & quare appellatur etiam reciprocā, & requisita necessaria ut locum habeat. p. 538. n. 1. & p. 539. n. 2. & p. 540. n. 6. In substitutione reciprocā continetur expressa vulgaris, & expressa pupillaris, pagi. 539. n. mēr. 3. Substitutione reciprocā vtrum conuertatur in fidicommissariam, si clausula codicillaris in testamento fuit apposita, pagina. 540. numero. 9. Spurij omni iure sunt dētestabiles, & pluribus approbris afficiuntur in iure, & vtrum comprehendat hoc nomen, spurius, omnes natos ex coniunctione vaga, sine legē, sine honestate, & coitu à iure reprobato. p. 392. n. 1. & 2. & 3. cum seq. Spurij sunt infames & non dicuntur de familia patris. p. 393. n. 8. Spurij patribus non succedunt quomodo una que bona velint illis relinquere, vel ad eos quacumq; fornia bona patris perueniant, sunt incapaces, ad illa retinenda, tam de iure cōmuni, quā ex regio & motu Pij Quinti. p. 394. n. 13. Spurij sunt in habiles ad obtinendum paternū beneficium. p. 393. n. 11. Spuriam filiam potest clericus de bonis intuitu ecclesiæ quæstis dotare dum quintum, quod pro aliementis poterat illi dare, non excedat. p. 394. n. 14. Spurij si habet unde se possit sustentare, non est à patre alendus. ibi. n. 16. Spurius & si legitimetur à principe non gaudet nobilitate patris. p. 396. n. 25. Spurij arma parentum non possunt portare, quod si velint illa portare, vt à legitimis distinguantur, ponūt lineam nigrā transuerſam in scruto. ibid. n. 26. & 27. Spurij non sepeluntur in sepulchro maiorum solum legitimis & ex familia descendentiis deputatum. ibi. n. 18. Spurij nō potest iure retractus retrahere rem patris vel maiorum, cum non dicatur de cognatione, benetamen posset prædicti. retractus in spurio respectu matris locum habere, si ex damnato coitu habitus non esset, quia dicitur de eius agnatione. ibi. n. 30. & 31. & 32. Spurij sicut ad successiones parentum non admittantur, sic neque ad tutelas, quæ conceduntur consanguineis. pag. 397. n. mēr. 33. & n. 34. Spurij non succedunt in iure patronatus pa-

rentum, ibidem. numero. 35. Spurius neque ex testamento, neque aliqua alia forma potest à parte substitui, in eius bonis, neque filio legitimō substituere spuriū. ibid. n. 36. & 37. In spurij deficit, vt pupillaris expressa contraheat in se tacitam vulgarem, pagina. 398. num. 39. Spurio vt bona patris deueniant alter hæres institutus, qualiter in vtroque foro illa bona sint restituti subiecta, & vt indignus hæres illis priuari possit & fisco applicentur. pag. 400. n. 53. Spurio qualitercumque mediante tertij persona relinquantur, an adhuc regis vel pontificis deueniant. pagina. 401. numero. 53. Spurio etiam causa conditionis implenda non possunt paterna bona relinqui. ibi. n. 56. Spurius qualiter matri succedat, & tunc matris succeder, quafido non ex coitu damnato, neque stent legitimi. p. 402. n. 62. Etiam si pater in testamento afferat, spurium filium centum sibi mutuasse ad emendum tale prædium non statut eius confessioni, nisi filius spurius probet. pag. 401. n. m. 57. cum sequentibus. Si mater fuit grauata hæreditatem restituere, si sine liberis, &c. & habeat filii spurii natū nō ex coitu damnato & punibili, excludit substitutū, communis contra alteram cōmīnum, p. 402. n. 64. Spurij si nō sint nati ex coitu à iure reprobato, plurima cōceduntur à iure ex parte matris, quod si mater talē filiū spurii ex hæredet cōpetit illi querela. ibi. n. 64. & n. 67. Spurius consequitur male alienata à matre, si non ex coitu damnato, quemadmodum si esset legitimus. p. 403. n. 68. Spurius non ex coitu damnato habitus consequitur suam legitimā ex parte matris, sicut legitimus ex parte patris. p. 403. n. 69. Spurius excludit ascendentēs ex parte matris, si non sit ex coitu damnato. p. 403. n. 70. Circa filios incestuosos examinatur singularis quæstio. p. 417. n. 148. Spurium vtrum possit princeps legitimā re in præjudicium venientium ab intestato, qui iam hæreditatem defuncti cōsequuti sunt. pag. 413. n. 125. In legitimatione spurij clausula solita apposita, scilicet, sine præjudicio venientium ab intestato, sit alicuius effectus, communis contra communem, ibi. n. 127.

Index Alphabeticus.

Spurij legitimatio facta per principem non excludit illum, qui virtute fideicommissi sicut edict, vel quem testator à successione excludere non potest, sicut in vinculo, seu maioratu. pag. 414. n. 136. cum sequentibus. In legitimatione spurij si modo pater non habet filios legitimos, non tenetur citare eos, qui possunt patri succedere ab intestato. pag. 415. n. 136. Spurius in præjudicium substituti legitimari non potest. ibi. n. 137. Spurio si pater relinquit bona si à principe legitimetur, non tenetur citare illos, qui ab intestato illi succedere poterant. ibid. numero. 138. Spurius si in vita patris legitimetur & pater relinquit illi minus legitima, non potest ageare ad supplementum, & vtrum si à patre sic præteritus rumpat testamentum patris. ibi. n. 139. & 140. cum sequentibus. Spurij superuenientia legitimati à principe unoceur donatio alicui facta, communis contra alteram communem. pag. 416. n. 141. Spurij legitimatio iuxta facta reuocetur per superuenientiam legitimorum, ibidem. numero. 145. Habens facultatem legitimādi spurios, & adulterinos, an possit legitimare vtroque mortali lactantes, pag. 417. n. 147. & 148. Spurius ex matre illustri natus, quare illi non succedat. pag. 403. n. 72. Spurius ex eo, qui habebat beneficium ecclesiasticum, neque effectus erat sacerdos, an patri, vel matri succedat. pag. 407. n. 93. Spurio sunt præstanta alimenta à patre, & qualiter & in quanta quantitate, & vtrum patrem compellatur illa præstare. ibidem. n. 93. & pag. 408. n. 101. cum sequentibus. Spurio si relictum sit fundum pro aliementis an possit illum vendere. pagina. 409. numero. 106. Spurio sunt præstanta alimenta ab hæredibus secundum qualitatem patris. pag. 410. numero. 108. Spuria filiæ sunt præstanta alimenta, & compellitur pater illam dotare. ibid. n. 112. Spurius etiam si alimenta concessa consumperit, tenetur pater iterum præstare illa. pag. 411. n. 121. Spurius, si habeat unde sealat, non tenetur illi pater alimenta præstare. pagina. 411. numero. 117. Super alimentis an possit fieri transactio, si sit iurata vtrum valeat, communis contra

alteram communem. pagina. 412. numero. 112. Spurium filium quemadmodum tenetur pater alere, sic spurius patrem, ibidem. numero. 123. cum sequentibus. Spurio filio vtrum possit pater ultra quintum bona relinqueret, vel facere hæredem ea cōdatione, vt consequatur legitimationem à principe, communis contra alteram communem explicatur. ibid. n. 124. cum sequentibus. Adha in hac materia filij spurij vide, verbo, naturalis, & verbo, matrimonium, & verbo, legitimatio latissime. T ovo capitulo videlicet in testamento, & in legione. T estamenti vera traditur definitio, & in hinc quibus locis: testamentorum materia expendatur. pagina. 7. numero. 1. & 2. cum sequentibus. T estatoris dispositio modis omnibus est servanda. pag. 11. n. 16. T estatoris voluntatē recte dicitur satisfactum etiam si pinguis adimplatur. pag. 12. numero. 22. T estatoris voluntas debet vt lex observari, & eiusdem conditionis est, quippe la lex. pagina. 415. numero. 132. & numero. 133. T estatoris voluntas debet esse honesta, nam utriusq; cōditio rejicitur. ibidem. numero. 135. & pag. 16. n. 37. T estatoris dispositio debet esse possibilis, & sic in testamentis conditionis impossibilis sustinetur, in contractibus vero vitiat dispositionem, communis contra communem. pag. 16. n. 39. In testamentis conditionis impossibilis pro nō adiecta iudicanda est, cum multis contra communem. pag. 17. n. 42. T estamentum. vt habeat vim legis debet esse vtile & necessarium, & publicæ utilitati consulere. pagina. 18. numero. 45. & 47. T estamentum in hoc etiam cum lege convenit, quod quemadmodum si legislator si de aliquo casu omisso suisset interrogatus, sic disposuisse, habetur pro disposto, sic testator in testamento. pagina. 19. numero. 48. T estator semper præsumitur, quod disponit ibidem, quod lex disponit. ibid. T estamentum assimilatur sententia: nam

Index Alphabeticus.

quoniam dato est in per testamentum transferatur dominium, sic per testamentum additione se aquita non subest, non p. 43. num. 1. Testamentum libere & absque aliquia coadiuvante fieri debet, q. si fiat importunitas pretribus non valeret pag. 21. nu. 5. & c. m. 9. Testamentum voluntas ut probari possit, quod est fuit contraria aperte quod apparet in testamēto idem numerus testium, qui in testamēto ordinatione requiritur si autem probatur a sententia non libere sufficunt ibi. nu. 6. & c. 7. Testamentum, ut libere a testatore fiat, potest iudex ex officio adire in domum testatoris, quando timet consanguineorum vel aliorum non libere testaturum timeretur. ibi. m. 11. & c. 12. Testamentum, in quo vir & maritus ad intracem sc̄haredes faciunt valer, si tamen manu mariti scriptum est rescinditur illa pars testamenti, in qua ab uxore sunt hæres institutus, pag. 22. nu. 10. Testamentum ex intervallo factum qua ratione non nō valeat, ibid. nu. 11. Si in testamento fiat contractus consequenti ius ad testamentū valet, qui in testamēto celebrari potest contractus: & vtrū reuocato testamento reuocetur contractus in eo factus, communis contra communem. pag. 22. nu. 12. & pag. 23. nu. 13. & nu. 14. Testamentum factum ab eo, qui prohibitus est an adueniente priuilegio confirmetur. ibi. m. 13. Testamenti solennitates, quae sint necessariae, ut valeat, ibi. nu. 16. Testatoris dispositio accipit vires à die mortis ipsius. ibi. nu. 17. Testamenti factio quo iure sit introducta. pag. 25. nu. 20. Testamenti approbatio, confirmatio & solennitates fuerunt à iure ciuilis introducta. pag. 26. nu. 21. Testamentum vt pro lege obseruaretur statuit ius ciuale. ibi. nu. 22. Testamentorum solennitates iuregentium nō erat cognita. ibi. nu. 23. Per testamentum dominium alicui causatum non potest per principem sine iusta causa auferri. ibid. nu. 24. Testatoris verba ut interpretentur necessariae sunt sufficientes coniecturae: nam à verbis testatoris non est recedendum, nisi manifeste constet aliud sensisse. pag. 27. numero. 26. & c. 27.

Index Alphabeticus.

vnon valerat, valet tamen alterata iure regio cum forma ibi prescripta pagina. 43. num. 1. & c. seq. In testamento, quod non est in scriptis, non est necessaria pagina. 28. nu. 31. Solemnitas, quae de iure communione requiriatur in testamento, eadem requiriatur iure regio, & seruantur. ibi. nu. 32. In testamento autem subscriptio sit necessaria. ibi. nu. 33. Testator qui destinavit testari in scriptis, & non adhibuit solennitates requisitas ad tale testamento, sed quae requiriuntur ad testamento nuncupatiuum, an valeat saltim ut nuncupatiuum. pag. 29. nu. 34. Testator si aperte sigilla testamenti in scriptis videatur illud reuocasse. pag. 29. numero. 35. Testamentū debet continere locum in quo celebratur. pag. 30. nu. 1. In testamento consuetudo patriæ habet maximum effectum, ibi. m. 12. Testamentum sit vniuersale, si scribatur per notas insolutas. ibi. 3. Testamentum ruri factum, quas debet habere solennitates. pag. 31. nu. 4. Testamentum peregrini qua forma debeat fieri, & quod sit tempore pestis an indulgatur in eo solennitates requisita. p. 31. nu. 5. Testamentum factum inter in fideles iuxta eorum mores an valeat quo ad nos. ibid. Testandi facultas iuregentium fuit introducta, & sic non potest tolli per principem. pag. 32. numero. 10. Testamentum non poterat de iure communione fieri à filio existenti sub patris potestate, & vtrū valeret factum ad pias causas & de bonis castrenibus, ipsius filij & quid hodie de iure regio obseruetur. pag. 36. nu. 11. & c. 12. & pag. 37. nu. 14. & c. 15. De testamento ad contractus, an valeat argumentum. pag. 39. nu. 21. Si in testamento celebretur contractus, nullum habet effectum, vsque ad mortem testatoris. pag. 40. nu. 3. Testamentum vxoris absq̄tē licentia viri vallet. pag. 40. nu. 8. Testamentum monachi professi non valeat, & vtrū testamentum factum ante professionem post professionem possit reuocari. pag. 43. nu. 4. Testamentū cæci licet attento iure digestorū non

comuni non valebat, legata tamen & in eis relicta, an valerent, pagina. 43. nu. 6. & c. 62. Testamentum iure regio valet absque hæredis institutione. Testamentum vtrū possit fieri per maritalē & uxorem in eadem charta, simul, & quae forma possit dati ut superstes non poterint testamentum tetuocare. pag. 44. numero. 1. 55. & c. 56. Testamentum libere filiis possit, de donatione facta illi a patre, ut illius titulo ad sacerdotes promoueretur. pag. 44. 7. Testamentum matris ruptur agnatione per sthum, sicut in testamento patris. pag. 50. numero. 18. In testamento paganorum & Romanorum ille iudic pro constanti erat, quod debebat incipere ab institutione hæredis, qua ratione forma Galli Aquilij sub his verbis concepta, in filius meus me viuo moriatur, in situo non poterit, non erat sufficiens, ad sustinendum testamentum, quia expressam institutionem hæredis non habebat. p. 59. nu. 24. In testamento minus solenni, licet legata, & si de commissa in eo relicta non debeantur, si tamen interuenit iuramentum, debent praestati a venientibus ab intestate, quia futuram habet vim clausula codicillaris. pagina. 60. 4. nu. 57. Testamentum secundum, vtrū reuocetur per primum iuratum, & testator reuocando primum maneat periurus. p. 60. 8. nu. 58. Testamenti virtus & fundamentum consistit in fide testium. p. 61. 0. nu. 3. Intertestamentū, & contractum est maximū discrimen circa receptionem & validitatem & numerum testium. ibid. nu. 10. Si testamentum fuit factum à testatore omnibus suis partibus absolutum, & dum vocarentur testes ad ipsius perfectionem interim decessit testator, est nullum tale testamentum & vtrū inter liberos ad pias causas valet, propter defectum testium. pag. 61. 2. nu. 24. & p. 61. 3. nu. 27. Testamentum in quo hæres institutus fuit, si sit imperfectum ex defectu testium, vtrū debet esse talis, quod suo nomine possit facere testamentum. p. 20. nu. 36. Testamentum qui habet potestatem faciendo, potest etiam facere codicillos. pagina. 204. numero. 49. Testamentum qualiter dicatur individuum. p. 213. numero. 9. Testamentum absq; institutione hæredis iure

Index Alphabeticus.

In testamento ad pias causas, testium rogitus necessarius non est. ibi. nu. 43.
In testamento facto inter liberos testium rogiti necessarii non est, sicuti aequo testium numerus. ibid. nu. 47.
Itestamentis numerus testium est de substantia, & non probatoria causa, cum communis contra alteram et communem. ibidem. numero. 48.
Sextum numerus, qui in alijs testamentis requiritur, deficit in testamento ad pias causas, legata extraneis relieta valeant ratione piarum causarum. instituta. pagina. 616. numero. 44.
Testamentum originale debet praesentari coram iudice. p. 615. nu. 25.
Testamenta si repertatur duo facta eodem die, & non constat de prioritate, est legitima causa impediendi possessionem hæredi pertinenti illam virtute testamenti, quod presentat. ibid. nu. 32.
Testamentum vtrum habeat executionem patratam. p. 656. nu. 35.
Contratestamentum debet exceptio opponi intra viginti dies. p. 657. nu. 35.
Testator voluntas vsq; adeo: est adimplenda, quod etiam si hæredes sint laici possunt copelli per iudicem ecclesiasticum ad illam servandam. p. 139. nu. 1.
Testator licet non perficerit testamentum, in quo capelam redificare fecit, tenentur verentes ab intestate illam perficere. p. 140. num. 3.
Testator qui reliquit centum expendenda in capela, si hæredes minus consumperint illis quod superest accrescat. p. 140. nu. 4.
Testator semper desiderat implementum conditionis turpis, non vero impossibilis, quia presumitur errore lapsus. p. 358. nu. 144.
Testator vsq; ad ultimum vitæ spiritum potest testamentum reuocare. p. 608. nu. 85.
Testatoris voluntas nunquam presumitur mutata. p. 618. nu. 3. & sic potest quandocunq; & quomodocunq; illam mutare, declarare. ibid. num. 6.
Testes minus idonei, & qui se sponte offerunt, sunt sufficietes ad probandum in criminis heresis. p. 80. nu. 35.
Testes priuilegiati testimonium non proferre inuiti in criminis heresis ad testificandum copelluntur. p. 80. nu. 36.
Testes in criminis usuriarum etiam si singulares sint probant etiam si de diuerso actu qui libet deponat. p. 90. nu. 19.

Non

Index Alphabeticus.

Non transmittitur hæreditas filij ex parte matris, si non sit adita cum suis non detur in matre. ibi. nu. 89.
Transmissionis beneficium vtrum amittat filius ex datione substituti vulgaris, cōmuni contra communem. ibi. nu. 91.
Transmittendi ius vtrum detur filio præterito. p. 648. nu. 98.
Transmissionis beneficium quos effectus operatur. ibi. nu. 102.
Transmissionis species quedam dicitur fieri ex potentia sanguinis, quedam ex potentia suitatis.
Transmissio, quæ sit ex potentia sanguinis sit etiā in ascēdētis. ibi. n. 101. & p. 649. n. 103.
Transmissionis species alia reperitur, quæ ex potentia iuris proficiuntur, quæ ius deliberandum appellatur. p. 650. nu. 104.
Transactio in crimen adulterij est illicita, & maxima infamia. p. 405. nu. 81.
Transactio super alimentis non valet, quid autem si sit in rata. p. 412. nu. 122.
Taurorū agitatio qua ratione prohibetur, & de motu proprio potissimum, & eius declaratio ne, & qualiter in his agitationibus decedentib; sepultura denegatur. p. 130. n. 27. cū seq.
Tēpus quādo ex eius diutinitate faciat præsumere omnia solenniter fuisse acta. p. 208.
Trebellianica quā ratione fuerit introducta, & quare Trebellianica non verò quartā Pegadiana fuerit dicta. p. 544. nu. 12.
Trebellianica ansit quāta hereditatis, an quāta bonorū, & quā effectū operetur. ibi. nu. 19.
Trebellianicas duas potest filius deducere, si sit grauatus hæreditatē restituere, quartam Trebellianicam & legitimam. p. 545. n. 22.
Trebellianicam amittit hæres, qui incapaci hæreditatem restituere promisit. p. 548. numero. 33.
Tutorum & curatorum materiam, & quis sit tutor, & quotplex. p. 577.
Tutelam subire cogitur ille, cui decernitur à iure dice & sic appellatur onus. ibidem. n. 1. cum sequentibus.
Tutor testamentarius quis dicatur, & quis tutor legitimus & quis præferatur alteri. pag. 578. nu. 6. cum seq.
Mater est legitima tutrix filiorum, quā tutelam amittit, si nubat, & si ex post facto ad viduitatem redeat. pag. 579. nu. 11.
Avia materna præferruntur a via paternæ, & omnibus in tutela dosiente matre. ibid.
Filii non relinquentur in potestate matris, quæ transiuit ad secundas nuptias si sit datum illis tutor & fililla dicat, quod vult ex pro-

prijs bonis illos alere. ibidem. num. 14.
Tutor datius quando præferatur legitime, & econservo. ibid. num. 15.

In discernenda tutela quid iudex inquiret de beat, & vtrum in die quantum cum querenti posse decerni, si causa cognitio non sit necessaria, & apud quem iudicem debet decerni, si tutor vel curator dandus sit electio. p. 580. nu. 18.

Quae de iure dicuntur de curatore etiam licet censetur. ibi. nu. 19.

Tutor datur impuberi, curator puberi. ibid. n. 19. et 20.

Minor qui se in curatorem accepit, non potest illum dimittere usq; ad vigesimum quintum annum. ibid. nu. 23.

Mater si nolit non cogitur tutelam subire, se curus in patre. ibi. nu. 24.

Tutor seu curator recusans tutelam, vtrum amittat legatum. p. 581. nu. 25.

Tutor vel curator quid in iure teneatur in receptione tutelæ, & quibus verbis uti debeat. ibidem. numero. 28. cum sequenti.

Tutor seu curator qualiter teneatur satis dare & vtrum teneatur inuentarium facere. pagina. 582. nu. 33. & 37.

Antequam discernatur tutela non potest tutor vel curator se in gerere in administratione. p. 583. nu. 41.

Testator an possit remittere tutori confectionem inuentarij. ibi. nu. 4.

Tutoris bona sunt tacite hypothecata pro administratione tutelæ. ibid.

Tutor vel curator qualiter teneatur adhibere in administratione bonorum minoris. ibid. nu. 43.

Tutor an de fructibus proprietatis, an verò de ipsa proprietate minorem alere teneatur. p. 584. nu. 46.

Tutor vel curator primi rudimenta & alias litteras maiores qualiter teneatur facere minori docere. ibid. nu. 47. & 50.

Tutor vel curator qualiter pecunias minoris ad honestum lucrum constitueret teneatur, & ad censum, & prædia emenda & qualiter, si non faciat teneatur ad interesse, ipsi minori. p. 585. nu. 54.

Tutor seu curator qualiter de negligencia teneatur, & de male gestis. p. 586. nu. 56.

Tutor vel curatori quod tempus detur ad constituentes pecunias lucro. pagina. 585. numero. 55.

Tutor, seu curator an possit rem minoris emere, seu vendere sine iudicis autoritate,

8. G

Index Alphabeticus.

& si cum prædicta autoritate vēdit an te
neatur de eniōtione. p. 587. nū. 61. cum seq.
Tutor si minor rem vendidit cum iuramen-
to an valeat venditio, com munis cōtra com-
nunem. ibi. nū. 63.

Tutor vel curator qualiter teneatur reddere rā-
sione administrationis. pagina. 588. num-
ber. 64.

Tutor seu curator, si incepit litem pro mino-
re tenet illam prosequi, etiam si tutela sit
finita. ibi. nū. 65.

Tutor vel curator etiam si liberatus à ratio-
nibus redditis, si tamen error interuenit te-
netur iterum easre d dere. p. 589. nū. 67

Tutor seu curator, qualiter ex mala admini-
stratione teneatur. p. 590. n. 68.

Mater an teneatur ex mala administratione
tutelē. ibi. nū. 68.

Maritus tenetur pro muliere cum qua secūdo
contraxit, quæ fuit tutrix filiorum primi ma-
riti. ibi. nū. 10.

Tutor vel curator qualiter sit decima præstan-
da pro administratione bonorum minoris,
p. 591. nū. 72.

V.

VSusfructus quid proprius & quotuplex,
& qua ratione dicatur diuiduum cum
reliquo seruitutes sint indiuidua. p. 312
nū. 1. cum seq. &. nū. 11. &. 15. &. nū. 20.

Sivsusfructus seruitus fuerit alicui legata , &
suis hæreditibus, cuiilibet hæredi debetur in so-
lidum. p. 315. nū. 20.

Vsusfructus qui constitit in commoditate dici-
tur diuiduum omni respectu. ibi. nū. 23.

Vsusfructus potest de illis bonis legari, in qua-
bus vsusfructus constitui potest: qua ratione
cum in seruitute constitui non possit, non
valet, in ea legatum vsusfructus. pagina. 317.
num. 25.

Qualiter intelligantur illa verba, Relinquo vx-
orem meam dominam massariam, & vsu-
fructuam. p. 523. nū. 55.

Quando maritus reliquit vxori sive vsusfructu-
statis suis legitimis de quinto bonorum
intelligitur secus quando non haber filios,
seu hæredes necessarios. pagina. 323. num-
ero. 56.

Testator vtrum possit mandare, quod vsusfruc-
tuarius cautionem non præstet. pag. 324.
num. 57.

Vsusfructuarius nō solum tenetur præstare cau-
tionem, verum etiam & facere inuentarium

ibidem. numero. 59.

Vsusfructuarius an polsit vēdere vsusfructu-
m. ibid. nū. 60.

Ius illud primū ipius rei, ex quo cōsequi-
tur vsusfructuarius cōmoditatē nō potest
vendi ius verō cōmoditatē & sic ipsa cō-
moditas restē vendī potest. p. 325. nū. 63.

Vsusfructuarius etiam si comiserit delictum cō-
fiscatione dignum non confiscatur vsus-
fructus formalis cōmoditas verō vsusfruc-
tus restē confiscari potest, nisi eius condi-
tionis sit delictum quod omne ius alicui cō-
petens tollat. p. 325. nū. 64.

Partus antillarum vtrum continetur in lega-
to vsusfructus omnium bonorū, & an sequa-
tur patrem vel matrem. p. 327. nū. 79.

Partus ancillarum vtrum teneatur restituere
hæres qui fuit rogatus hæreditatem restitu-
re. p. 327. nū. 71. &. 72.

Vsusfructuarius tenetur tātam caram in re, ex
qua percipit vsusfructum quantam quili-
bet in re propria. p. 328. nū. 80.

Vsusfructuarius quid expendere teneatur in re
ex qua vsusfructum percipit. ibi. nū. 82.

Vsusfructuarius vtrum teneatur ad solutionē
legatorum, an hæres proprietatis. pagi. 329.
num. 83.

Vsurarum nomen qua acceptance accipiatur,
& quid sit vsura, & quotuplex sit, & de scri-
bētibus, qui hanc prosequuntur materiā. p.
85. &. 86. nū. 1. cum seq.

Vsura mētalis quæ proptie dicatur. p. 87. nū. 6
Vsura committitur accipiendo vnum pretium
pro vsu, & aliud pro subsūstantia, pag. 87. nū.
numero. 7

Vsura lege veteri, lege euāgelica, iure pontifi-
cio & regio est prohibita. ibi. nū. 8.

Vtrum illa authoritas S. Lucæ mutuum dātes
& nihil inde sperātes malē ab scribentibus
intelligatur dum de vsura illam intelligunt
p. 88. nū. 9. 10. & nū. 11.

Vsura quā ratione iure digestorum fuerūt per
misit. p. 89. nū. 14. cum seq.

Vsura antiqua iure Romanorum quæ diceba-
tur. ibi. nū. 18.

In crīmē vsurarum testes singulares probāt
etiam si quilibet de diuerso actu deponat.
p. 90. nū. 19.

Vsurarius manifestus non potest facere testa-
mentū, neq; codicilos seu donationē causa
mortis, nisi præstata cautione de restituēdis
vsuris. p. 91. nū. 23. &. 24.

Vsurarius si non erat quis tempore, quo fecit
testamentum, sed tempore mortis apparet

Index Alphabeticus.

rius valere solet mense Maij pagina. 101. nū
mero. 56.

Vsura vtrum committatur recipiendo aliquid
ultra solitari ratione dātū emergentis. ibi.
nū. 57.

Interesse an possit periā tempore morte. p. 903.
nū. 58.

Tempus dātū emergentis an veniat consi-
derandum a tempore morte ibidem. nūme-
ro. 62.

Ad vsurā cognitionem & punitionē quis
sit index cōpetens, & vtrum sit crīmē mīdi-
ti fori communis contra alteram commun-
em. p. 104. nū. 66.

Vendēs rem carius in vno loco quam in aliis
effet vēditur vtrum faciat illicitū pag.
135. nū. 39. p. 100. nū. 53.

Regula quæ habet, quod tantum valet res, quā
vendi potest qualiter accipiatur. p. 95.
num. 48.

Regula quæ habet licitū esse, contrahētibus
adūnicem se decipere quomodo intelliga-
tur. ibi. nū. 50.

Merces quæ non possunt servari incorrupte
in futurum possint vendi carius pecunia ce-
dita, qdā pecunia de presenti soluta.

Vsurario publico denegatur ecclesiastica sepul-
tura. p. 128. nū. 18.

Vna & eadem res non debet diuerso iure cē-
seri. p. 133. nū. 18.

Vicini semper presumunt scire facta vicini
p. 188. nū. 96.

Vicarius episcopi in causis specialiter com-
missis representat episcopi personam. pag.
370. nū. 18.

Vestes lugubres qualiter sint praēstandæ ab hæ-
reditibus mariti vxori vidux. pagina. 136. nū-
mero. 63.

Vestes lugubres quando non relinquuntur à
testatore statur cōsuetudini loci. p. 136. nū. 61.

Vestes preciosas quas maritus vxori concessit
qualiter teneantur hæreditibus mariti restitu-
re. p. 459. nū. 15.

Vēditio facta a patre de suis bonis ad effēctū
defraudandi filios, in sua legitima nō valet,
& qualiter filii possint illa bona vendita
a patre recuperare. pagina. 457. nūme-
ro. 110.

Verba, quæ possunt accipi in genere & in spe-
cie, in dubio sunt accipienda in specie. pag.
509. nū. 4.

Voluntas testatoris, quæ in akerius arbitrium
vel arbitrio tertij relinquitur, an valeat. p.
205. nū. 57.